
ALDROVAN
DE·ANIMAL
·EXAN·
GVIBVS

R. 1.901

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

De Reliquis Animalibus exanguibus libri quatuor, poſt mortem eius editi: Nempè

DE MOLLIBVS, CRVSTACEIS, TESTACEIS, ET ZOOPHYTIS.

AD ILLVSTRISSIMVM SENATVM BONONIENSEM.

Cum Priuilegijs.

Bononiæ apud Io: Baptiſtam Bellagambam. 1606.

ILLVSTRISSIMIS, AC PRVDENTISSIMIS SENATORIBVS BONON.

VNIVERSÆ naturæ contemplatio, quam Romani homines Græco vocabulo philoſophiam nuncupare voluerunt, adeò vtilis, adeò neceſſaria, adeò iucunda ſemper habita fuit, vt nullæ nationes reperiantur, quæ ipſius ſtudium mirum in modum non adamauerint, inque illud omnibus viribus non incubuerint. notum eſt enim Chaldæos, Aegyptios, Græcos, Latinos, Arabes, quique inter Gallos Eubages appellati fuerunt, huic ſcientiæ vehementer fuiſſe addictos: ac poſſem equidem non homines ex vulgo, ſed inter ſuos magni vtriq; nominis, atque auctoritatis complures nominare, qui totam ætatem in pulcherrimarum rerum cognitione traduxerunt, & ſanè vita humana vix conſiſtere poſſe videtur ſine ea præſertim parte, quæ propiùs medicinam reſpicit: Idq; adeò apud omnes in confeſſo eſt, vt inanem omninò laborem ſumptura ſim, ſi pluribus verbis id vobis, AMPLISSIMI VIRI, perſuadere coner: hoc veſtrum toto orbe terrarum nobiliſſimum atque antiquiſſimum Gymnaſium me vera loqui facilè teſtabitur; in quo tot viri omni literarum genere præſtantiſsimi, & in philoſophiæ, ac medicinæ ſtudijs verſati reperiuntur, qui quoddam quaſi ſeminarium omnis eruditionis, ac ſcientiarum appellari mereantur; quis verò tot præmijs, tot ingentibus, ac regijs ſumptibus adeò magnum eruditorum virorum ex omnibus prouincijs, & nationibus ad ſe alliceret, atq; inuitaret, niſi literarum ſtudia magnifacienda eſſe exiſtimaret? Sed reprimam me, ne illud videar extollere velle, quod non ſolùm in hac veſtra Vrbe, atq; vniuerſa Italia cunctis perſpectiſsimum eſt, & exploratiſsimum; ſed apud exteras quoq; nationes ſummis atq; his quidem veriſsimis laudibus cum maxima veſtri nominis commendatione aſsiduè celebratur. tantum dicam inter eos ſummos viros, qui philoſophiæ, reliquarumq; bonarum literarum ſtudijs inclaruerunt, Vlyſſem Aldrouandum, Ciuem veſtrum, meum coniugem, haud infimum locum abhinc quinquaginta fermè annis tenuiſſe, de cuius probitate, atq; eruditione plura fortaſſe dicerem, niſi is apprimè eſſet cognitus, & cum aliorum tum multò magis etiam ſuis ſcriptionibus famam ingentem comparaſſet. Is adeò literarum ſtudijs vſq; ab ineunte ætate incenſus fuit, vt nullis laboribus, nullis ſumptibus vnquam pepercerit, vt ad eum eruditionis gradum perueniret, in quo omnes deinde eum conſpexerunt; nec vos eius virtuti præmium denegaſtis, imò verò liberalitate veſtra effeciſtis, vt multò alacriùs ad ea

ſtudia

ſtudia incumberet, in quæ natura valde propendebat. Itaque veſtra ope, & auxilio potuit hinc atque inde corrogare tot ſtirpes, tot animalia, tot meteora, tot foſſilia, quot vix ipſa natura cognita habet, tot ac tam artificioſas picturas, tot ſculpturas, tot libros, tot lucubrationes, tot ſcripta, tot monumenta, quot in ipſius bibliotheca reperiuntur; Quę omnia deinde veſtra eſſe voluit, quòd ita optimè conſeruanda iri certò cognoſceret, præuideret, & à multis grauiſsimis, ac magni iudicij viris ità fore didiciſſet. Omnia enim niſi ritè conſeruentur, pereũt, omnia temporis iniurijs, vt de tineis, blattis, carieq́; nihil dicam, obnoxia, omnia conſumit inuidioſa vetuſtas. Periere Principis philoſophorum Ariſtot. Socratis, Platonis, Theophraſti, plurimorumq́; aliorum doctiſsimorum virorum præſtantiſsimæ, atq; vtiliſsimæ lucubrationes, peribuntq́; deinceps aliæ, niſi Principum fauore, ac beneficentia æternitati commendentur; Vobis igitur VIRI AMPLISSIMI omnia contribuit meus maritus, non tantùm quòd in publicum vſum conſeruari ea cuperet, ſed etiam quia veſtra viuente adhuc illo viderentur. Vos enim, cùm vires eius tot impenſis, ac ſumptibus planè eſſent impares, illum præ cæteris ciuibus omni ſemper fauore, honoribus atque ſuppetijs pro veſtra ſingulari beneuolentia fouiſtis, adeò vt plura etiam quàm quæ reliquit, debere vobis videretur: Cæterùm cùm totam ætatem ſuam ſub vmbra Muſarum, imò ſub vmbra alarum veſtrarum ab ipſis (vt ſic dicam) incunabulis, ſummis cum laboribus tranſegerit, ſolos quoq; literarum, & laborum ſuorum fœtus offerre tantummodò potuit. Et laudabitur fortaſsis ille, quòd ea patriæ ſuæ defenſoribus, protectoribuſq́; commiſerit; magis tamen laudabimini vos, qui honoris illius, ac publicæ vtilitatis gratia poſteris communia eſtis facturi. Eſtq́; ſanè ingẽs, & generoſus vtriuſq;, veſter, inquam, atq; illius animus, ſed veſter, vt rerum capax maximarum, ſic & in humanitate ampliſsimus, & in amplitudine humaniſsimus: atq; omnia ita in vobis heroica efflorescunt, tripliciq́; funiculo, quod difficillimè rumpitur, prudentia ſcilicet, probitate, ac vnanimitate vſque adeò perpolletis, vt natura tanquam cæterorum hominum immemor, vos ſolos hiſce floſculis perornaſſe videatur. Quid enim in vobis non eſt decorum? quid non ſumma admiratione dignum? quid non ab alijs imitandum? Singula profectò ſufficerent quemuis alium honeſtare, quæ in vobis omnia ſunt conferta. Et reuera beata eſt Reſpublica veſtra, felices Ciues veſtri, quorum gratia in vobis tantùm ſagaciſsima rerum parens natura poſuerit virtutum vbertatem, qua cuncti dirigantur. Ego autem ſatis feliciter mecum actum intelligam, ſi veſtris auſpicijs præſens opus, alijq́; mariti mei labores in manus hominum prodierint. Veſter enim viuificus ſplendor, ea omnia, maximè potis eſt illuſtrare, quando & cæterorum ciuium languentes animos ita recreet, vt pœnè demortuos auris vitalibus reddat, vti non tantùm meus maritus viuis exemplis didicit, verumetiam erga innumeros alios in longè grauioribus cauſis demonſtraſtis. Hoc ergo quicquid muneris eſt, VIRI AMPLISSIMI, religionis, atq; obſeruantiæ erga vos meæ haud dubium pignus benignè ſuſcipite, atque ita ſuſcipite, vt gratum id vobis eſſe cognoſcam. Pulchrè noui maximis maxima etiam deberi, meque vobis, & generis claritate, virtutibus, prudentia, & fortitudine proculdubiò maximis, maximo etiam munere donare debuiſſe: donaſſe tamen minimo, quippe quæ minima præſtare, imò verò nulla, nata ſim. Nihilominus minimum illud dicendum non fuerit, ſi cum maxima illa deuotione, qua vos maximè proſequor, conferatur. Precor itaq́; vos, quos velut vnum ex pluribus particulis conflatum corpus appello, vt eodem fauore, quo pœnè labentem Rempublicam literariam ſumma hac ſæculi

calamitate

calamitate ſuſtinetis,omnes mariti mei lucubrationes, labores, & vigilias adiuetis,& vt pulchritudine veſtra videri pulchriores poſſint, veſtræq; vnitatis imagine contra maleuolorum (vt ſunt hodie plurimi) peſtilens virus, & vires, & robur accipiant, & veſtra deniq; prudentia, & virtutum circulis abſolutis, ſeſe ab interitu vindicent, æternitatiſq; ſpeciem conſequantur: quorum tantorũ beneficiorum hocce quod vobis dico, ac nuncupo opus, fuerit monumentum. Me verò veſtro patrocinio pluribus commendarem, niſi mihi quotidie promiſſa veſtræ beneuolentiæ fides inconcuſſa, vobis viciſſim pro me res ipſa ærumnis pluribus iactata hactenus, loqueretur. Valete, ac me, meaq; in veſtram clientelam aſcribere dignemini. Bonon. Calend. Maij. Anno Domini milleſimo ſexcenteſimoſexto.

Amplitudinibus VV. omni officiorum genere addictiſſima.

Franciſca Aldrouanda.

Frater Daniel Mallonius, pro Curia Archiepiſcop. Reuiſor.

Ego Frater Aloyſius Feſta Vrceanus, Magiſter Sacræ Theologiæ, Ordinis Prædicatorum, Vicarius Sanctiſsimæ Inquiſitionis Bononiæ, perlegi hoc Opus præclarum, cuius Titulus eſt Vlyſſis Aldrouandi Philoſophi, & Medici Bonon. de Animalibus exanguibus reliquis quatuor, &c. nihilq; inueni repugnans regulis noui Indicis. Vt poſſit igitur typis mandari, facultatem concedo.

Ita eſt Frater Aloyſius qui ſupra.

VLYSSES ALDROVANDVS BONONIENSIS ANNO ÆTATIS LXXVIII.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

B

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR,

NEMPE

MOLLIBVS,
CRVSTACEIS,
TESTACEIS,
ZOOPHYTIS.

C

Et Primùm DE MOLLIBVS IN GENERE. Cap. I.

PROOEMIVM.

D

ANIMALIVM exanguium quatuor genera conſtituit Ariſtoteles: Molle, Cruſtatum, Teſtatum, & Inſectum. De hoc autem poſtremo, conſcripto à nobis volumine, nuperque in lucem edito, abundè, ni fallor, dictum eſt: de reliquis tribus, quæ piſces improprie à Plinio nuncupantur, nunc agemus. Nec erit præter rationem, hoc eodem in tractatu, quæ de Zoophytis (hoc eſt ijs, quę inter plātā, & animal natura ambiguū) authores ſcripſere, & obſeruauimus nos ipſi, proprio etiā libro docere: Quamuis enim propriè animalia dici non mereantur; tamen cum multa habeant cū exanguibus communia, ſanè omninò hoc volumine complectenda veniunt. Ariſtot. in libris ſuis de Animalibus eorum naturam perſcrutatus eſt, ſicut multi quoque recentiores; Theophraſtus verò fideliſſimus Ariſtotelis imitator nullibi, quod ſciam, in libris plantarum meminit. Vnde affirmem, Zoophyta rectiùs Animalibus, quàm plantis eſſe annumeranda. A Mollibus exordior, quòd hæc primùm inter omnia exanguia locum ſibi vindicent, ſi ordini à nobilitate, quo in omnibus ferè noſtris hiſtorijs vſi ſumus, inhærere velimus. Eam autem, non ab vſu, atq; vtilitate (ita enim conchylia, & cruſtata præcederent) ſed à corporis partibus dimetimur.

Hiſ. 1. c. 4. & 8. & lib. 4. cap. 1.

Li. 9. c. 28.

metimur, quarum ſanè numero, & robore longè præcellunt Mollia. Sed & philoſophorum princeps, & communis præceptor Ariſtoteles hunc ordinē ſecutus fuit, Mollia primo loco nominans, vti ex his eius verbis videre eſt: Nunc, inquit, ordinem animalium, quæ ſanguine carent, perſequemur. Genera in hoc ordine plura ſunt, primùm, quæ Mollia appellauimus, hoc eſt, quæ ſanguine carent, & foris carne molli obducta, ſolidum intus modo ſanguinei generis continent, quale Sepia. Secundum quę cruſtis tenuibus operiuntur, hoc eſt partem ſolidam foris, mollem, carnoſamq; intus continent. Durum illud eorum tegmen, non fragile, ſed colliſile eſt: quale Cancrorum genus, & Locuſtarum. Tertium, quæ ſilicea teſta concluſa muniuntur, hoc eſt quibus pars carnea intus, ſolida foris, fragilis, atq; ruptilis, non colliſilis: quod genus Concharum, & Oſtrearum eſt. Hæc illé. Neque ab hoc ordine deflexit, quin Ariſtotelem imitatus Plinius, Piſcium, inquit, quidam ſanguine carent, de quibus dicemus; ſunt autem tria: in primis quæ Mollia appellantur; deinde contecta cruſtis tenuibus, poſtremò teſtis concluſa duris. E

Hiſtor. 4. cap. 1.

QVID MOLLE. SYNONYMA. ETYMVM. F

MOLLE, dicitur omne quod eſt tenerum, tactuiq; cedens, cui contrarium, quod durū eſt. Cæterùm quę Græci *μαλάκια*, Latini Mollia appellāt ſunt *ὅσα ἄναιμα ὄντα, ἐκτὸς ἔχει τὸ σαρκῶδες, ἐντὸς δὲ τὸ στερεὸν, καθάπερ καὶ τὰ ἔναιμα, οἷον τὸ τῶν σηπιῶν γένος*; id eſt, ſanguine carentia, & foris carne obducta, ſolidum intus veluti ſanguinea continent, vt Sepia (quemadmodum ſuperius quoq; à Philoſopho dictum eſt.) Dici etiam *μαλακόδερμα*, id eſt Molli cute contecta, quidam volunt, præſertim Theodotus Gaza, & eum ſecutus Rondeletius, nominis affinitate decepti. Nam Hippolytus Saluianus, optimus ſanè Ariſtotelis interpres, & diligentiſſimus animalium aquatilium naturæ indagator, hoſce non ſine ratione reprehendit in ſua de Aquatilibus hiſtoria. ait enim *μαλακόδερμα*, hoc eſt, mollem cutem habentia ab Ariſtotele vocari cartilagineorum piſcium oua. Cùm enim dixiſſet Philoſophus, Cartilaginea verò, & Viperæ cùm intra ſe oua generent, mox animal foras pariunt; perfectum autem generant ouum, ita enim ex ouo animal gignitur, ex imperfecto nullum, extra autem non pariunt oua; quia natura frigida ſunt; & non quia calida, vt quidā volunt; ſtatim ſubiungit, *μαλακόδερμα ᾠοῦ γεννῶσι, διὰ γὰρ τὸ εἶναι ὀλιγόθερμα, οὐ ξηραίνει αὐτῶν ἡ φύσις τὸ ἔσχατον διὰ μὲν οὖν τὸ ψυχρὰ εἶναι, μαλακόδερμα γεννῶσι, διὰ δὲ τὸ εἶναι μαλακόδερμα, οὐ θύραζε, διεφθείρετο γὰρ ἄν*. Quæ quidem verba (inquit Saluianus) neque à ſuperioribus diſtinctione capitis vndecimi ſeparare debebat Theodotus; cùm eorum, quæ in illis dicuntur, cauſam reddant; neque ſic vertere; cute molli intecta generant oua; quod enim caloris exigui ſunt, vltimum ſiccare natura eorum nō poteſt; quia igitur frigida ſunt, molle generant: quia molle, non extra, periret enim propter ſuam mollitiem: ſed ſic potius, Molli igitur cute tecta generāt oua; quia enim pauci ſunt caloris, non exſiccat eorum natura admodum. Quoniam ergo frigida ſunt, cute molli tecta generant; quoniam verò molli tecta ſunt cute, non extra; perirent enim vtique. Atheneus etiam *τευθώδη* hoc eſt Loligini ſimilia vocat Mollia. *Μαλάκια* autem cur vocentur, nobis manifeſtauit Galenus, dum inquit: *Μαλάκια*, id eſt, Mollia vocantur neque ſquamam, neque aſperam, neque teſtaceam cutem habentia, ſed mollē, perinde ac in hominibus eſt: Vt Polypodes, Sepiæ, Loligines, quæ tangenti quidem mollia videntur, quia neque ſquamas, neque aſperum, neq; teſtaceum tegumentum habeant, duræ autem ſunt carnis. Apud Ariſtotelem citante Athenæo, Mollia ſunt *Πολύποδες, ὀσμύλη, ἐλεδώνη, τευθὶς*, hoc eſt Polypi, Ozæna, Heledone, Sepia, Loligo. Alibi Mollia ſcribit eſſe Polypos, Sepias, Loligines. Plinius Mollia, inquit, ſunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. His ab alijs annumerari video Leporem marinum, & Vrticam, quam poſtremam nos inter Zoophyta, & his ſimilia recenſebimus, quamuis perfectum Zoophytum non ſit. Mollia autem non eſſe clarum eſt: nam neque ſolidam intus habent ſubſtantiam, quæ oſſi proportionetur, vt pleraq; Mollia (licet alioqui oſſa, teſte philoſopho, minimè ſint, vt mox patebit) nec octo pedes, nec mutim, nec attramentum, nec caput intra alueum, nec quaſuis ferè alias partes, quibus Mollia prædita eſſe deinceps probabimus. Quocirca qui Vrticam, & Leporem marinum inter Mollia retulerunt, nimis latè vocem eam vſurpauēre, & quæuis animalia

Μαλακόδερμα Ariſtoteli non eſſe Zoophyta. Gazæ, & Rondeletij error.

1. De gen. cap. 10.

Μαλάκια. Lib. 3. de alimen. fa. cul.

Quæ ſint Mollia. Lib. 7. Hiſtor. 5. cap. 6. Lib. 9. cap. 28.

Zoophyta ſua.

G H

A malia ad tactum cedentia, molliq; carne prædita, Mollia nuncuparunt. Nos autem conciſiùs, propriùſque, Philoſophum imitati, ſumimus hanc vocem, & de omnibus, quæ Mollibus propriè dicta conueniunt, hæc in genere ſcribimus.

DESCRIPTIO, ET PARTIVM ANATOME.

Oſſibus de Viſceribus carere. 2. de par. cap. 8.

MOLLIA oſſibus, & viſceribus carere, qualemq; habeant carnẽ, his verbis docet Ariſtoteles: Videntur, inquit, nihil oſſis, nihil terreni diſcretũ habere, quod dignum effatu ſit; ſed mollia ferè tota carnoſa, & tactui cedentia. Ne tamen corpus eorum facilè pereat, modo illorum, quæ carne laſſiuiunt, naturam inter carnem, & neruum obtinent. Mollis enim vt caro eſt, ſed intendi poteſt, vt neruus. Fiſſilis autem caro eorum non in di-
B rectum, ſed in anfractum: ita enim ad vites commodior eſſe poteſt. Sed loco oſſium habent, quod piſcium ſpinis proportionetur omnia excepto Polypo: Nam Sepiæ habent quod ſepium vocant, & Loligines quod gladiolum, vt poſtea probabimus, quãuis quidam partem hanc duram, ac ſolidam os appellare voluerint.

Sepium quid, & gladiolus.

Exteriores partes.

Exteriores partes omnibus ſunt tres præcipuæ, caput (κεφαλὴ) pedes (οἱ πόδες) ſiue brachia, quę quandoque Ariſtoteles πλεκτάνας vocauit, Gaza crura, barbas, cirros interpretatur, tum etiam τὸ κύτος ἀδιόριστον, id eſt alueus indiſcretus, ſeu ſinus eodem interprete.

Cirri vt ſcribendũ, & vnde dicantur.

Non laudat Zoographus, quibus cirrhus cũ aſpiratione ſcribitur, quòd huius vocabuli origo Græca non videatur, niſi quis fortè à verbo κείρειν deducat, ſiue quod capillamentum huiuſmodi tonderi idoneum ſit, vtpote prominens, vel pendulum: ſiue contrario ſenſu, quòd minimè tondeatur. Vnde cirrim, vel cirrhidem auem aliqui notam volunt. Κιῤῥὸς quidem Græcis color eſt, quem Latinè gilnum dicimus.

κύτος.

Idem Zoographus rectè putat κύτος apud Ariſtotelem non benè penanflecti, quanquam & in alijs locis ſępius, tum in Ariſtotelis, tum in aliorum libris, modo penanflexum, modo paroxytonum inueniat. Sed quoniam penultima breuis, omnino peracuendum cenſet.

Caput. Lib. 9. cap. 28. 4. de par. ani. cap. 1.

Caput verò omnibus contra quàm cæteris animalibus inter crura
C continetur & ventrem, teſte Philoſopho: Vnde Plinius de Mollibus loquens ſummatim: His, inquit, caput inter pedes, & ventrem. in capite os eſt, & in hoc bini dentes. Vt ex hiſce Philoſophi verbis patet: Μετὰ δὲ τοὺς πόδας ἡ κεφαλή ἐστι ἁπάντων ἐν μέσῳ τῶν ποδῶν τῶν καλουμένων πλεκτανῶν. ταύτης δὲ τὸ μέν ἐστι στόμα, ἐν ᾧ εἰσὶ δύο ὀδόντες. Caput omnibus inter brachia: eius pars oris habitus eſt, in quo dentes duo. Quæ Ariſtotelis verba Athenæus ſic tranſcripſit. Τὴν σηπίαν, inquit, Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας ἔχειν ὀκτὼ ὧν τοὺς ὑπὸ κάτω δύο μεγίστους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα. ἔχει δὲ καὶ ὀδόντας δύο, τὸν μὲν ἄνω, τὸν δὲ κάτω.

Pedes.

Sepię ſcripſit Ariſtoteles octo pedes eſſe, ſub his duos maximos, ſcilicet promuſcides duas, inter hos verò oculos, & os, atque dentes duos, alterum ſuperiorem, alterum inferiorem.

Roſtrum.

Cæterùm roſtrum rectius, os denteſq; appellanda ſunt, vti doctiſſimè Rondeletius diſſerum. Eſt enim hæc pars (os nimirum, & dentes) adunco carniuorarum roſtro perquam ſimilis ex partibus duabus compoſito, ſuperiore, & inferiore, commiſſura pyxidata, vt loquitur Rõdeletius, ita vt inferior intret in ſuperiorem. Partes itaque huius roſtri, ſuperiorem ſcilicet, & inferiorem dentes videtur appellaſſe Philoſophus. Sed cùm immobiles ſint, neque firmè innitantur ad la-
D niandam, & retinendam prędam, non ſatis propriè dentes dicentur, ſed potius ῥύγχος.

Lingua carent.

Carent lingua Mollia, ſed vice eius carnoſum quiddam in ore gerunt, quo voluptatem diſcernant eſculentorum, vti apud Philoſophum ſcriptum reperio.

De part. 4. cap. 5. Oculi.

Inſuper habent in capite oculos binos grandiuſculos, quibus diſcrimen exigua quędam præſtat cartilago, continens cerebrum paruulum.

Pedes cur in parte priore.

Pedes quoque omnia obtinent in parte priore, cuius cauſam hiſce verbis tradidit Ariſtoteles: Pedes (habent) parti priori vinctos circum caput, infra oculos circa os, & dentes, Sed cùm cætera animalia, quibus pedes, aut parte priore, poſterioreq́ue eos habeant, aut latere, vt ea, quæ multis pedibus innituntur, & ſanguine carent, hoc vnum genus (Molle nimirum) parte, quam priorẽ in eo capimus, omne continet. Cuius rei cauſa eſt, quòd pars eius poſterior, ad priorem adducta eſt, extremaq; coeunt, & confunduntur, quomodo Turbinatis inter teſtata accidit. genus enim teſtatum omnino partim Cruſtatis, partim Mollibus ſimile eſt. Qua enim foris terrenam portionem, intus carneam habent, Cruſtatis aſſimilantur: qua autem forma eiuſmodi corporis conſtat, cum

Mollibus conuenit omne quodammodo, ſed præcipuè, quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur. Natura enim horum vtrorumq; perinde ſe habet, quaſi quis directa linea (vt in quadrupedum, & hominum genere eſt) primum extrema linea parte os ſitum intelligat: qua a mox ſtomachum, qua b tum ventrem, qua c deinde inteſtinum vſque in oſtium excrementi, qua d: hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt, & caput, pectuſq; locum obtinent primum. Reliqua eorum ipſorum gratia, aut motus cauſa natura adiecta ſunt, vt prora, poſterioraq; crura. In cruſtatis etiam, inſectiſq; ordo interiorum eodem modo conſtare vult, ſed officijs exteriorum motionum differt à ſanguineo genere. At verò Mollia, & Turbinata inter ſe quidem proximè conſtant, ſed ijs è conuerſo: finis enim ad principium flectitur, quaſi quis lineam efflectendo ducat d ad a. Cum enim ità partes interiores ijs collocentur, ambit alueus, qui in Polypis tum caput vocatur, qualis in teſtato genere Turbo eſt. Nec aliud intereſt, niſi quod alterius molle, quod ambit eſt: alterius duro tegmine carnem natura complexa eſt, vt ſeruentur, cùm difficultet moueantur. Hinc fit, vt excrementa tam Mollibus, quàm Turbinatis meatu ori vicino emittatur: quanquam Mollibus infrà, Turbinatis à latere. Hac de cauſa pedes Mollium ità poſiti ſunt, & contrà quàm cæterorum. Hactenus ille. Pedes quoque ſunt omnibus octoni, ſed ſingu- F lis eorum generibus diuerſi. Quibuſdam enim pedibus acetabula, cirramentaq; ſunt, quæ vim contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere ſolebant. Ita enim fibris implexa ſunt, quibus carunculas, cæteraq; cedentia trahant. quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota contingat, atque amplectatur. Sunt etiam quibus pedes breues, & inutiles, binæq; promuſcides prælongæ, quibus veluti anchoris innitantur, ſeque ſtabiliant modo nauigij, ne æſtu maris, aut tempeſtate vrgente de ſaxis deturbentur, veneturq; etiam procul, quique è longinquo admoueant. Itaque non aliud habent, quo capere, admouereq; poſſint, niſi aut pedes, aut promuſcides, aut acetabula, ſiue cirramẽta, quæ (vt dixi) pro manibus, obtinent ad vim tum inferendam, tum propulſandam, atque etiam ad cætera vitæ munera neceſſaria obeunda. Fiſtulam ante alueum ſupra caput, & brachia gerunt cauam, quam modò in dextram partem, modo in ſiniſtram transferunt; hac mare tranſmittunt, & quantum ſuo admiſerint alueo, quoties ore aliquid capiunt, vt teſtatum reliquerunt Ariſtoteles, & Plinius. Sed Theodorus Gaza in hoc Ariſtotelis loco, fiſtulam hanc Polypo tantùm tribuere videtur. VVottonus ait perobſcurè hęc pronunciaſſe Ariſtotelem, ſed longè aper- G tiùs eadem in libro de reſpiratione explicaſſe, vbi apertè Mollibus omnibus fiſtulam ineſſe cerebro oſtendit. Et rurſus alibi cauſam reddens, cur fiſtulam habeant, inquit: Quibus autem per cibum humor illabitur, ijs fiſtula in ſanguineo genere data eſt. Mollibus etiam, & cruſtaceis hoc idem adhibitum eſt. Nam & ea quoque humorem propter cibum accipere coguntur. Fiſtula hæc modo ab Ariſtotele dicitur αὐλὸς, modò μυκτὴρ, Gaza narem transfert. Dubitant quidam num pro hoc vocabulo legendum ſit apud eundem φυσητὴρ, quo vocabulo ſæpe vtitur, cum balęnarum, & cętacei generis animalium mentionem facit. Sanè vbi apud Ariſtotelem de Loliginum coitu loquentem in Gręcis legitur μυκτῆρα, aut φυτῆρα, Zographus legendum putat, φυσητῆρα. Plinius tamen hunc Ariſtotelis locum tranſcribens nares tranſtuliſſe videtur, & per conſequens μυκτῆρα in codice Gręco Ariſtotelis legiſſe, cum inquit: Crine vno fœminæ naribus adnexo. Aelianus etiam de cetis Gedroſijs eandem partem μυκτῆρας, id eſt nares appellare videtur. quapropter nihil videtur eo loco mutandum. Pinnulam habent omnia circundantem alueum, cauſam cur eam habeant, dat Philoſophus; vt, inquit, natent, & ſe dirigant, vt volucres cauda pennis condita, & piſces ſua penna cartilaginata. Alueus à capite ampl oris capa- H citatis propenſus: eius caro fiſſilis eſt, non per directum, ſed in orbem, cuteq; intecta eſt. Verùm quamuis cutem Ariſtoteles, & Plinius tribuant; tamen re ipſa inquit Saluianus cutecarere videntur. Quod Plinius etiam (cuius in hac re admiranda diligentia) comprobat inquiens: Aquatilium tegmenta plura ſunt: alia corio, & pilo teguntur, vt vituli, & Hippopotami, alia corio tantùm, vt delphini: cortice vt teſtudines: ſilicum duritia, vt Oſtreæ, & Conchæ: cruſtis vt locuſtæ: cruſtis, & ſpinis, vt Echini: ſquamis, vt piſces: aſpera cute, vt ſquatinæ; qua lignum, & robora poliuntur: molli, vt murænæ: alia nulla, vt Polypi. In corpore quoque omnium, quędam capillamenta habentur; quæ quidem in toto eorum latere conſpici ſolent: σ᾿ελίγγας vocat Scholiaſtes Nicandri, Ariſtoteles τριχώδη. Eorum vſus iudicio Rondeletij eſt, qui branchiarum in reliquis piſcibus. Huiuſmodi branchiæ ſunt in Cancris, & alijs Cruſtatis. Quantũ verò ad interiora attinet, omnibus Mollibus cerebrũ datum; Sic enim Ariſtoteles: Cerebrum autem ijs omnibus eſt, quę ſanguinem obtinent, & ob

Margin notes: *Pedes quot omnibus.* — *Fiſtula.* — *Hiſtor. 4. cap.1.* — *Lib.9.c.12* — *Hiſtor. 8. cap.2.* — *De gener. animal. 1. c.15.* — *Pinnula.* — *De par.an. 4.c.10.* — *Alueus.* — *Cutis.* — *Lib.9.c.12* — *Capillamẽta, & eorũ vſus.* — *Cerebrum.* — *1. Hiſtor. cap.16.*

A & ob eam rem ſanguinea appellantur, atque etiam quæ Mollia nomine ſpeciali vocantur.
Quod Plinius quoque confirmat dicens: Cerebrum omnia habent animalia, quæ ſangui-
nem: etiam in mari, quæ Mollia appellauimus, quamuis careant ſanguine, vt Polypi. Id ta-
men minimè cerebrum cenſendum erit, ſed quid proportione reſpondens cerebro, à quo
ſentiendi, mouendique facultas dimanat in omnes corporis partes. Sed non tacebo, quòd
Ariſtoteles, cùm ſentiendi vim à corde, nō à cerebro proficiſci putet, partem in Mollibus
μύτιν dictam principatum ſentiendi obtinere dicat, ac ſi hæc eſſet *ἀνάλογος* cordi; ſic enim *4. de par. cap. 5.*
ſcribit: Sed habent illud quoq;, inquit, oportet, quod ei parti proportionetur, cui ſentien- *Mutis.*
di principatus in ſanguineo genere mandatus eſt: hoc enim in omnibus animalibus ineſſe
neceſſe eſt. Ergo Mollibus id membrana continetur humidum, per quod gula in ventrem
pertendit, admota prius tergo (ſic Gaza, ego verò adnata magis tergo, *προσπέφυκε πρὸς
τὰ πρανῆ μᾶλλον*) mutis id à nonnullis dicitur. Hactenùs ille, qui & humidam, corpulen-
tamque partem eam eſſe ſubdit, tendereq; per eam mediam ſtomachum, ſiue gulam. Nam,
inquit, ſi inter eam, & tergum poſitus eſſet, diſtendi æquè non poſſet cibo ingrediente, pro-
pter dorſi duritiam. Inteſtinum à mute natura ſemouit, extraq; poſuit, & atramentum in-
B teſtino annexuit, vt quamplurimum diſtaret ab aditu, & pars ſordida à nobili, & principe
procul haberetur. Partem hanc cordi proportionari, & ſitus ipſe oſtendit, cùm idem ſit &
dulcedo humoris, tanquam concocta, & ſanguinea quædam. Et alio rurſus in loco, Mol- *Hiſtor. 4.*
lium nullis ineſſe viſcera ſcribit, ſed tantùm partem eam quam mutem appellant, & atrum *cap. 1.*
quendam humorem, quem atramentum nominant, *τὸν θολὸν*, alij vt Athenæus, & Dio-
ſcorides *τὸ μέλαν*. Hoc ſcribit Plinius pro ſanguine ijs ineſſe, de Sepia mare, ac fæmina *Lib 9. cap.*
ſic loquens: Ambo autem, vbi ſensêre ſe apprehendi, effuſo atramento, quod pro ſangui- *29.*
ne his eſt, infuſcata aqua abſconduntur. Rondeletius bili potiùs reſpondere putat. Natu-
ra enim, inquit, vel quòd pro ſanguine eſt nutrimenti cauſa, veluti theſaurum diligenter
ſeruat, minimè autem in quolibet metu effundit. Præterea meatus nullus eſt venæ pro-
portione reſpondens, quo alendi corporis cauſa in vniuerſum corpus diſtribuatur. Qua-
re ſatiùs eſſe duxerim excrementum appellare, quod ab alimento ſecretum in veſica repo-
nitur, quoque natura imminente periculo, tuendi huiuſmodi piſcium generis cauſa abu-
titur. Nam quoties metu perterrentur, hoc atro humore aquam infuſcant, ſibiq; nigrorem
ſeptum proponunt, & turbulentiam quaſi, quo ſe abſcondant. Quocirca excrementum eſ-
C ſe cenſet quoque ante Rondeletium Ariſtoteles, & non aliter quàm in auibus ſedimen- *De par. 4.*
tum album in terreo earum excremento innaſci. Non enim ſecus quàm aues veſica ca- *cap. 5.*
rent hæc Mollia, quantumq; terrenum maximè ſit, in atramentum ſecernitur. Tunica au-
tem id continetur membranea (quam *μήκωνα* appellauit Ariſtoteles, Gaza papauer vertit)
exitum, finemq; habens, quà alui excrementa emittunt, parte quæ fiſtula vocatur, quæ in
ſupinis poſita eſt. Sed & aliarum partium, interiorum meminit Philoſophus, de quibus
ſic ſcriptum reliquit: Os autem, inquit, gula eorum excipit anguſta, quam ſequitur guttur
(*πρόλοβος*, ingluuies) ampliuſculum neque (non) abſimile auibus: cui iungitur venter tan-
quam omaſum (abomaſum VVottonus *ἤνυστρον*) facie clauiculæ buccinorum. Inteſtinum
ab eo tenue, partem repens ſuperiorem ad os fertur, quod laxius (*παχύτερον*) quàm gula eſt.
& paulò poſt dat rationem, cur haſce partes habeant, nimirum ingluuiem, & abomaſum.
Habent, inquit, hæc (Mollia) ita eas partes eadem de cauſa, qua aues. Neque enim eorum
vllum poteſt commolere cibum: itaque ingluuies ventri præiacet. Sepiæ quoque, Loligi- *Partes du-*
niq; tum maiori, tum minori partes duræ, ac ſolidæ intus per corporis prona continentur, *ras, ac ſoli-*
quas non eodem appellant nomine: Sed quod inſertum Sepijs eſt, ſepium vocant, quod *das intus*
D Loliginibus *ξίφος*, id eſt gladiolum, vti poſtea planiùs explicabitur. *contineri.*

SENSVS.

SOMNIARE quoque omnes hoſce Molles piſces ſcribit Ariſtoteles, vt *Somnus.*
cætera aquatilia, dormireq; vt piſces propriè dictos. Vnde veriſimile eſt, *Hiſtor. 4.*
ſenſibus externis, vt viſu, olfactu, ac guſtu valere. Viſum quoque eis ineſſe *cap. 14.*
manifeſtum faciunt oculi, quos magnos eſſe ſuprà ex Philoſopho dixi.
quamuis num acutè cernant, nullibi ſcripſerit. Olfactu admodum, ac guſtu
valere ex his eius verbis colligimus: Nam & Sepiæ, inquit, & Polypi *Hiſt. 4. c. 8*
odore eſcarum alliciuntur: & Polypi ità adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint, ſed trun-
cari potius patiantur. At verò pulicaria herba (*κονύζα*) admota protinus ab odore eius

reſilire dicuntur. Guſtus etiam ſimilis eſt ratio. interdum enim cibum perſequuntur diuerſum, nec eiſdem ſaporibus omnia delectantur &c. Tactu verò ſentire omnibus datum eſt animantibus. De auditu nihil certi manifeſtiq; habetur.

SEXVS.

1. de gen. cap. 1. 1. de gen. cap. 3. Hiſtor. 4. cap. 1.

ARISTOTELES agens de animalium exanguium ſexu, Mollibus quoque vtrunque ineſſe tradit: Albique vuluas bifidas, ac teſtes geminos iuxta genitale in cunctis reperiri ait. Differunt autem fœminæ à maribus eodem teſte, quòd mas prona ſui corporis nigriora ſupinis potius, parteſq; omnes aſperiores habeat, quàm fęmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutiorem. In mare quoque meatus quidam ſubditus gulæ à cerebro in ima alui pertendit, idque ipſum ad quod fertur, ſpeciem mammæ imitatur: in fœmina duplex illud idem ſupraque poſitum habetur. Vtroque tamen in ſexu corpuſcula quædam ſubrubra parti eiuſmodi ſubiuncta ſpectantur. F

LOCVS. VICTVS.

CVM ſanguine carentia natura ſint frigida, in lacu aut dulcibus aquis naſci non poſſunt, vnde & Mollia in ſalſis aquis gignuntur: non tamen omnia eodem in loco, etenim quædam in alto mari, quædam prope littus degunt. Omnia autem reſpuunt aquam ſalſam potulentiorem. Quocirca in Ponto Mollia non ſunt, vti prodidit

Cur non ſint in Ponto. Ariſtoteles. Idem omnia carniuora eſſe ſcripſit, ſolaque carne veſci. Loligines namque, & Sepias piſces maiores euincere, Conchulis delectari Polypos.

Lib. 9. Hiſtor. c. 28.

NATVRA. MORES.

Quæſt. natur. *Pauida eſſe.*

MOLLIVM omne genus autore Plutarcho, frigus difficulter fert ob carnis nuditatem, & tenuitatem. Nulla enim cute, aut ſquama integuntur, intuſque duras habent offeaſq; partes. Pauida autem ſunt, ob ſanguinis inopiam, & naturam frigidam, vnde etiam parum viuunt: biennium enim non ſuperant, aut rarò, vt docet Ariſtoteles. Quod autem meticuloſa admodum ſint Mollia, declarat atramenti effuſio, quemadmodum placuit Philoſopho his verbis: Sed cùm exanguia ſunt (Mollia) ob eam rem refrigerata, & pauida, hinc vt hominum nonnullis per metum funditur aluus, aut excremẽtum veſicæ profluit, ſic iis accidit neceſſariò, vt metu perculſa effundatur: ſed natura hoc excremento ad præſidium, & tutelam eorum abutitur. Nullam iis eſſe vocẽ, aut ſonum, idem autor eſt. G

Atramenti effuſio ob pauorem. 4. de par. cap. 5.

COITVS, PARTVS, GENERATIO.

3. de gen. cap. 8.

PARTVS quoque eorum ſimilis Cartilagineorum partui, teſte Ariſtotele, qui ea coire, diuq; in venere morari his verbis teſtatur. Pariunt enim, H ea (Mollia) quoque per coitum: & quidem ſępe mas coniunctus cum fœmina viſus eſt. Quamobrem hinc etiam hiſtoricè nequaquam illi dicere videtur, qui piſces omnes fœminas eſſe autumant, nec per coitum parere. Hæc enim oriri per coitum arbitrari, illa verò non, mirum eſt. Aut ſi hæc ita parere illos latuit, indicium imperitiæ eſt. Diutiùs hæc quàm cætera coeunt, more inſectorum, ratione. Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. At quomodo coeant, alibi ſic ſcribit: Mollia ore coeunt, renixu, complexuq; mutuo brachiorum, ſic enim coniungi neceſſe eſt: quoniam natura exitum excrementi in os inflectendo adduxerit, vt antea dictum eſt, cùm de partibus ageremus. Habere fœminas omnes in hoc genere membrum vuluale, apertum eſt. Continet enim primo ouum indiſcretum, mox diſcretum in plura, & pariunt omnia imperfecta, modo ouiparorum piſcium. Meatus ille interior excrementi, & vuluæ eſt, tum in iis, tum etiam in Cruſtatis. Eſt enim qua ſemen genitale

Quomodo coeant. 1. de gen. cap. 15.

per

A per meatum emittans, ideſparte corporis ſupina, qua putamen diſtat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum fœmina copulatur. Nam ſi mas ſiue ſemen, ſiue membrum, aut aliquam virtutem, ſiue vim aliam mittat, admoueri ad meatum vulualem neceſſe eſt. Et paulo pòſt: Interdum, inquit, tergis quoque Mollia copulantur. Sed generationiſnè gratia, an alia cauſa, nondum exploratum. Oua autem eorum cum imperfecta ſint foras excluſa, augentur more Vermium, vt idem autor tradit: Sed vim vitalem à maris aſperſo ſemine habere eſt neceſſe more piſcium, eodem teſte. Fœminis, inquit, huius generis mares aſpergunt, quomodo ouis mares genere piſcium: redduntúrque oua eorum glutino cohærentia, ad ſpeciem vuę. Cæterùm quòd dicat oua, cùm eduntur, glutino eſſe coniuncta, & oblita, id ad eorum tutelam à natura factum. Sed alibi clariùs non niſi in Sepijs viſum eſſe ſcribit, quòd mas oua, quæ fœmina ediderit, perſequatur. Sed tamen in reliquis eiuſdem generis (intelligit autem reliqua Mollia) fieri, rationem eſſe. Quæcunque autem oua vitale virus attigerunt, ex ijs animalcula naſcuntur, vt in Piſcium hiſtoria clariùs explicabitur. Pariunt verno tempore, & Sepia in primis: ouaque habent candida, quæ tempore arenida (ψαθυρὰ) euadunt, veluti & illa, quæ Cruſtata edunt.

[Oua vt augeantur. Hiſtor. 5. cap. 17. 3. de gen. cap. 8. Hiſtor. 6. cap. 13.]

B

VSVS IN CIBIS.

MOLLIA eſui fuere omnia olim, & nunc etiam in culinam recepta ſunt, exceptis paucis Polyporum generibus. Quæ autem cibis idonea ſunt, præſtant cùm ſunt grauida, vt prodit Atheneus. Et Ariſtoteles diſpu- *[1. de gen.]*
tans probanſq; ſemen non eſſe in muliere, quòd habeant menſtrua, ſubiũ- *[cap. 19.]*
git: Generis etiam exanguis Mollia, & cruſtata optima ſunt, cum vtero gerunt. Quod enim ſanguine carent, nec pinguedo in ijs conſiſtit, hinc proportionale pinguedinis ſecernitur in ſeminale excrementum. Et iterum alibi: Mollia *[Hiſtor. 8.]*
etiam præſtant, cùm grauida ſunt, vt Loligines, Sepiæ, Polypi. Duræ ſunt carnis, vt ſcribũt *[cap. vlt.]*
Aegineta, Galenus, Atheneus, cuius rei rationem his verbis Cardanus reddere conatur. *[in Aphor.]*
Quæ igitur, inquit, Mollia ſunt, quoniam cute ſola teguntur, ideo duriſſimam carnem ſor- *[Hipp. li. 2.]*
tita ſunt: fluctibus enim aliter obtunderentur, & cuiuſcunque minimi piſcis iniuriæ ex- *[18.]*
C poſiti eſſent, ob id duriſſima ſunt carne, & difficillimæ concoctionis. Et pòſt. Ergo, inquit, quæ Mollia ſunt, adeo concoctu difficilia ſunt, vt oculos grauent, inquit Hippocrates. Vt teſtatur Galenus, craſſo, glutinoſoque ſucco conſtant, ſicuti cetacei piſces. Alibi exiguum *[Lib. de bo.]*
etiam in ſe ſuccum ſalſum continere ſcribit, crudumq; ſuccum coploſè ſuppeditare, ſi ta- *[& vti. ſuc.]*
men coquantur plurimum corpori alimentum exhibere. Diphilus apud Athenæum fla- *[3. de alim.]*
tus inſuper addit parere, quocirca Venerem prouitare, elixataq; probiora effici, & vtiliora, *[fac.]*
quoniam humores, quos iniquiores obtinent, eluantur; Vnde caro ipſorum durior efficitur. Oua quoque Mollium in cibum olim videntur recepta, cum dicat Ariſtoles partem *[Oua num]*
quandam in ijs nullius eſſe saporis, ac ſi reliqua ouorum eſui eſſent, ac guſtui grata. Nam *[edantur.]*
ait. In mollium genere oua quiddam habere proportione reſpondens ei, quod nigricat in ouis Echinorũ, & parti creditum eſt ſuperiori, ex origine pendens, amarũ, nec eſculentum: & quanquam, inquit, in his id colore differat, inguſtabile tamen, & eſui ineptum eſt.

DE POLYPO. Cap. II.

D

ORDINIS RATIO.

EX recentioribus, qui de Malachijs, ſiue Mollibus vocatis animalibus ſcripſerunt, alij à Sepia, alij à Polypo exordium ſumpſere. Sed qui à Polypo inceperunt, ij meo iudicio, rectius fecere, ob præſtantiam, & dignitatem, qua longè hic cæteris Mollibus præcellit. Tanto in primis corporis ro- *[Polypi for-]*
bore valet, vt ne fortiſſimo quadrupedum leoni (ſi daretur occaſio) ce- *[titudo.]*
deret. Hominem ſanè vehementi brachiorum amplexu è nauis medio *[Hominem]*
in altum mare detrahere, quin conficere, cernitur, & quod amplius eſt, ingentem homi- *[interficit.]*
num multitudinem ſolus ſuſtinere, adeo vt ægrè confici poſſit. Quod ſi Leoni faciendum *[Aquilam]*
foret, nil quidquam fortius præſtare poſſet. Vt iam aquilam omnium auium reginam, & *[vincit.]*
for-

fortiſſimam quis non miretur amplius ab eo pertinacibus circumplexam cirris in altum E
protractam pelagus,& minimo negotio interfectam. Cæterùm longè in eo admirabilior
Ingenium vafrum. erit ingenij calliditas, quàm robur illud, quod prædicauimus, ſi quanta verſutia victum ſibi venetur,præfari velimus. Nec minus etiam in eo laudabile dicemus, quòd terram petat,& aſpera perambulet loca, quod profectò nulli ex Mollium genere à natura datum eſt. Sic enim duplicis (vt ità dicam) naturæ videtur particeps, vt cum Piſcibus, & terreſtribus
Polypi ambigua natura. quadrupedibus conuenire poſſit. Haſce igitur nos ob rationes de Polypo primùm dicemus,eo quem in omnibus noſtris hiſtorijs ſeruamus,ordine.

ÆQVIVOCA.

Lib. 6. de med.cap.8 *Morbus narium dict' Polypus,& vnde dict'.*

APVD Hippocratem, & Cornelium Celſum Polypus eſt caruncula modò alba,modò ſubrubra,quæ narium oſſi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retrò per id foramen,quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit,tantum ſumit incrementum, vt poſt vuam conſpici poſſit: ſtrangulatq; hominem,maximè auſtro,aut euro flante, ferèque mollis F
eſt, & rarò dura, eaq; verò magis ſpiritū impedit,& nares dilatat,qua ferè *καρκινώδης* eſt. Paulus Aegineta, Polypus, inquit, tumor eſt præter naturam in naribus cōſiſtens à ſimilitudine marini Polypi nominatus,quod eius carni ſimilis ſit. At Galenus Polypum à multitudine pedum dici ait: vt enim, inquit, illi multas habent inciſuras, ſeu inciſiones,contumeſcuntq; & increſcunt: ſic morbus iſte eodem modo. In hac ſignificatione & Horatius quoque vtitur:

Polypus an grauis hirſutis cubet hircus in vndis.

Vnde polypoſus apud Martialem:

Polypus quid.

Naſutum volo, nolo Polypoſum.

Πολύπους quoque apud Græcos dicitur multos habens pedes, multipes: hinc πολύποδα ζῶα apud Platonem dicuntur animalia multos habentia pedes, vt ἄποδα nullos. Item
Cutiones. πολύποδες dicuntur beſtiolæ quædam multipedes: Cutiones nonnulli, alij porcelliones appellant: nos ὀνίσκους nominauimus in noſtro de Inſectis volumine. πολύποδες εἶδος ἰχθύων, ἤ, εἶδος φθειρῶν. Heſychius. G

SYNONYMA, ETYMON.

Polypus vnde dict'.

POLYPI vocabulum Latini à Græcis mutuarunt teſte Varrone: ſoletque in maſculino genere efferri: Lucilius tamen apud Nonium in fœminino vſus fuit; vt ex eius hiſce verbis corruptis liquet:

Paulſper cui medentia medem hac ſe vt Polypus ipſa.

Syllabam primam producit Horatius, Martialis, & Ouidius, qui inquit:

—— deprehenſum Polypus hoſtem
Continet.

Vnde nonnulli malè adagiorum autorem ex Theognide tranſtuliſſe penſent hunc verſum.

πολύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου.

Mentem habeas vafri Polypi.

Quod primam ſyllabam corripuerit. Ego verò apud Latinos & produci, & corripi poſſe H
Græcorum imitatione exiſtimo. Nam prima ſyllaba apud eos natura breuis eſt. πολύπους
Lib.7. enim Atticè dicitur apud Athenæum: Item πόλυπος pro paroxytonum. Iones, Dores,& Aeoles per ω ipſum enunciant πώλυπον dicentes: πωλύπουν dixit Epicharmus πωλύπουν διζώμενος Polypum inueſtigans. Huic quoque reſpondet πώλυψ ex Diphylo apud Athe-
Odyſ.1. næum: ὁ πώλυψ, inquit, σπουργεῖ τοῖς ἀφροδισίοις. Euſtathius alibi Doricum tantùm, & Aeolicum eſſe dicit nomen πώλυπος. Ionicum ſanè non videtur. Quippe Iones o paruum, non in ω magnum mutare ſolent, ſed o paruo adijcere υ. Vnde apud Hippocratem Ionica dialecto vtentem πουλύποδας legimus. Et quanquam Attici cum Ionibus quædam communia habent: Atticè tamen πολύπους dicitur, vt & Ariſtoteles vſurpat. Quod ſi horum vtrumq; Atticum eſſe aliquis malit cum Euſtathio, Ionicum faciemus πουλύπους paroxytonum, à quo genitiuus πουλύποδος fieri poteſt, à πόυλοπος proparoxytono non poteſt: nō enim aliter flecti poteſt. quàm vt λόγος. πόλυπον dicere Aeoles ſcribit Athenęus,

ſed

A ſed ſcribendū per ω ex Euſtathio. Ariſtophanes τὸν πολύπουν μοὶ ἔθηκεν. Et rurſus : Παγαὶ λεγονται πουλυ ποῦ πιλουμένου. Et Plato Comicus: ὥσπερ τοὺς πολὺ ποδας ϖρωτιςασι. Itaq; pro diuerſis dialectis hæc omnia erunt vſitata : Πολύπους, Γουλύπους, Ρουλυπος, Ρώλυπος, Ρολύπους, Ρώλυψ. Antiphilus Bizantius in quodam epigrammate πουλυπόδην dixit, a recto πουλυποδης. Inuenio & apud Oppianum in caſu recto Πουλύποδος legi quorundam ſententia. ego potiùs genitiui caſus eſſe exiſtimo, & à πλεκτὴ regi, quod πλεκτάνας hoc eſt cirros ſignificat. Dicitur autem πολύπους a multitudine pedum, teſte Galeno. ποῦς enim apud Græcos pedem ſignificat, quod in caſu accuſatiuo πόδα facit. Animaduertendū tamen eſt accuſandi caſū compoſita ab hoc diuerſa habere. ſcilicet πολύπουν, οἰδίπουν, τρίπουν, quod Euſtathius ex Atheneo obſeruauit. Ανόςεος, id eſt exos pro Polypo accipitur, epitetum ſcilicet loco ſubſtantiui apud Heſiodum. Lacedemonij tamen Polypum ſubſtantiuè & ſimpliciter ἀνόςεον vocāt, autoribus Elitarcho in gloſſis, & Proclo in Heſiodum. Onos, ideſt aſinus marinus, quem quidam Polpum (Polypum) dicunt, alij octapodem, Kiranides. Polpum enim aliqui recentiores indocti nominant, voce vulgari in Latinam terminationem deflexa, vt Syluaticus, & Gerardus Cremonenſis, qui Kiran-

Etymum. *Ανόςεος* *Onos, ſiue Aſinus marinus.* *Lib. 4.* *Pulpus.*

B dem tranſtulit. Albertus Magnus Multipedum nominat, Græco nomine ſimpliciter tranſlato, eodemq; ſenſu compoſito. Octapodia pro Polypis apud Pſellum leguntur, diminutiuo nomine. Hodiè enim in Græcia Octapodi dicuntur, & à quibuſdam ibi ineptiùs Catapodi. Polpo Italis: ſed Venetis Folpo, & Genuenſibus Porpo, Hetruſcis peſce Malattia. Hiſpanis Pulpo. Gallis vt Narbonenſibus Poulpe, alibi Poupe, & Purpe. Normanis Bougre. Maſilienſibus Seechepoupe. Quare Gilius rectè ſcripſit Polypum vbiq; ferè gentium nomen retinere. Illyrijs Hoborinzaza. Angli, qui Vectam inſulam incolunt vocant à Pourcuttel, vt à quodam Anglo accepit Zoographus: alij quidam à Preke, vt à Iohanne Fauconero Acante accepit: Videntur, inquit, idem Zographus Malacia omnia ſiue Mollia Germanicè rectè poſſe vocari Kuttelfiſch: vt ſi Polypū interpreteris ein Kuttelfiſch art. Non ineptè etiam vocaretur ein Vilfuſſ, vel Polfiſch, vel Polkuttel, nomine compoſito à Polypo, & Cuttel quod eſt Sepia. Vel circumſcriberetur, ein Balckfiſch mit lange fuſſen, vnd einem kleinem leib, id eſt Malacium pedibus longis, alueo modico.

Multipes. *Octapodia* *Catapodi.*

C

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

ANTEQVAM Polyporum tradamus genera, operæ pretiū eſt, quantum à cæteris diſtent Mollibus, recenſere; partiumq; vniuerſalem quandam à veteribus ſparſim memoratam deſcriptionem efformare, quam nō dubitem primæ ſpeciei potiùs, quàm cæteris conuenire. Differunt autem, teſte Ariſtotele, Polypi à cæteris Mollibus, quę modò enumeraui, quòd alueus ijs ſit paruus, & crura prælonga: cæteris è diuerſo alcus amplus; crura breuia. Et alibi Sepiæ, inquit, & Lolligines non ſimili, vt Polypi, modo, conſtant: quoniam vim nandi tantummodo habent, cùm Polypi vel ingredi poſſint. Habent enim Sepię, & Lolligines pedes ſupra dentes, ſenos, exiguos, eorumq; nouiſſimos duos maiores, reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. Vt enim quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraq; ſunt, ita ijs quoq; maximi, qui infra habentur. His enim

Hiſ. 4. c. 1. *A Mollibus quid differāt Polypi.* *De par. 4. cap. 9.*

D onus ſuſtinetur, motusq; potiſſimùm agitur. Duo etiam illi nouiſſimi maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his pedes octoni. Sed Sepijs & Lolliginibus breues, Polypis magni, Alueum enim corporis Sepię, & Lolligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempſerat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Lolliginibus de pedibus abſtulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Quamobrem Polypis pedes non ſolùm ad natandum vtiles ſunt, ſed etiam ad ambulandum: Sepijs autem, & Lolliginibus inutiles ſunt: Et paulo pòſt: Polypi, inquit, promuſcide carent, quoniam pedes ad vſum eundem commodos habeant. Quorum autem pedibus acetabula, cirramentaq; adſunt, hęc vim, contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere ſolebant. Ita enim fibris implexa ſunt, quibus carunculas, cæteraq; cedentia trahant; quippe quę laxa prǽhendant, intenta premant, & retineant, cùm pars interior tota contingat, atque amplectatur. Itaque cùm aliud non habeant, quo capere, admoue-

Pedum cōſtitutio, & vſus.

req; poſſint, niſi aut pedes, aut promuſcides, hæc pro manibus obtinent ad vim tum infe- E
Hiſt.4.ca. rendam, tum propulſandã, atq; etiam ad cætera vitæ munia neceſſaria. Præterea, vt idem
1. de Par. teſtatur, cũ Sepię, Lolligini, & Lollio partes duræ, ac ſolidæ intus per dorſum, & corporis
4. cap.5. prona contineantur, Polypus nihil ſolidum intus habet; ſed caput cartilagine propè conſtat, quæ ſeneſcentibus maiorem in modum indureſcit. Cur autem hac ſolida parte, quam
De Part. in Sepijs ſepium vocamus, careat Polypus, ipſe edocet his verbis. Habent etiam quod
lib. 2. c. 8. piſcium ſpinis proportionetur, vt Sepiæ quod ſepium vocant, Lolligines quod gladio-
Sepiũ quid. lum: Polypi nihil eiuſmodi habent, quod eorum alueus, quem caput appellãt, breuior eſt,
Gladiolus. illorum procerior; ideoq; vt directus, inflexusque maneret, natura his adminiculis facien-
De Par. 4. dum cenſuit. Rurſus idem Ariſtoteles Polypis, & Sepijs ventrem ſimilem eſſe tum figu-
cap.5. ra, tum tactu teſtatur, ſtomachum nimirum, ſiue gulam ab ore prælõgam, quam ingluuies excipit, quomodo in auibus, tum ventrem coniungi, ac inteſtinum ventri annecti ſimplex, & vſque ad exitum tendere: At Lolligines bina ventris conceptacula habere, quæ ventris ſpeciem gerunt. Idem citante Athenæo, non ſimpliciter viſcera, ſed quæ ſanguineorum viſceribus reſpondeant, Polypo negat: Σπλάγχνον δ' οὐκ ἔχει ἀναλογοῦν inquit. Vnde Plinius, venter, inquit, ſanguine carentibus nullus: inteſtinum enim quibuſdam ab ore inci- F
Cerebrum. piens quadam via eodem reflectitur, vt Sepię, Polypo. In Polypo diſſecto cerebrũ duplex
Libro 7. conſpici citat ex Ariſtotele Athenæus: qui & atramentum eius non nigrum vt Sepiæ, ſed
Atramenti ſubruffum eſſe ſcribit: cæterúmq; id in veſica quam μήκωνα vocant. Quapropter falluntur
color. maximè, qui excrementum, quod in veſica cõtinetur μήκωνα appellãrũt, in Polypo, Sepia,
Mecon Po- & teſtatis: cùm id excrementum θόλος Græcis, Latinis atramentum vocetur. Gaza vbiq;
lypi. μήκωνα apud Ariſtotelem papauer reddit: ab oblonga figura ſic dictam putat Dalechamp-
Atramẽtũ. pius in ſuis ad Athenæum annotamentis. Sita autem eſt hæc tunica ſupra ventrem autoribus
De Par. 4. Æliano, & Scholiaſte in Ariſtophanem, itemq; Athenæo: qui id ex Ariſtotele excer-
cap. 5. pſere. ſcribit enim; Habent atramentum Polypi, & Lolligines ſupra apud mutim potius poſitum, Sepiæ infra aluum. Subdit ibidem Sepiæ plus quam Polypo id ineſſe, nec tacet
Hiſt.9.ca. cauſam, quia inquit, habet brachia, coloremque mutat. Alibi id denuò accreſcere poſt-
37. quam emiſit, prodidit, vt nunquam deeſſet atramenti copia. Ad reliquas partes nunc me
Caput. confero. Cur Κεφαλὴν, ſiue caput vocent in Polypo, quod in cæteris Mollibus alueum, ra-
Oculi. tionem reddit Zographus, quòd breuior ſit, & rotundior; Hoc in Polypo quandiù viuit
Lib.7. prędurum eſt, & quaſi inflatum, teſte Philoſopho. Oculos ſupra duos pedes habere, os, & G
Pedes. dentes in pedum medio ex eodem citat Athenęus: item Polypo octo pedes eſſe, duos quidem supernè, ac infernè totidem, minimos, medios autem maximos, cũ acetabulorum ordine duplici, quibus ori cibum admouet. Sed Ariſtoteles, pediculi octoni, inquit, om-
Hiſt.4.ca. nibus, binis acetabulorum ordinibus ductu perpetuo omnibus, excepto vno genere Poly-
1. porum (ſcilicet Eledone.) Vnde Gilli lapſus quoque manifeſtatur, qui Polypos octo pe-
Gilli lap- des habere ſimplicibus ſingulos acetabulorum ordinibus plenos ſcripſit. Teſtatur Ariſto-
ſus. teles brach. j. Polypi membranam interiectam eſſe, vt cùm dixiſſet Sepias quaſdam in binis augeri cubita; Polyporum, inquit, brachia tantundem, atque etiam plus magnitudinis
Hiſt.4. ca. capiunt. Theodorus Gaza pro pediculis brachia interpretatur; quæ & crura, & cirros vo-
1. cat; itemq; barbas, Plinium fortè ſecutus, qui de Polypo maximo, Barbas, inquit, quas vix
Barba. vtroque brachio complecti eſſet, in quem locum hęc Maſſarius; ſic nos quoque, inquit, barbas in antiquis exemplaribus legimus. hoc diximus, quia in cæteris omnibus impreſſis codicibus branchias pro barbas deprauatè legitur; & intelligit per barbas brachia; nec dixit
Brachia. brachia, quoniam ſtatim ſubſequitur; Quas vix vtroque brachio cõplecti eſſet. πλεκτάνας, Theodorus brachia tranſtulit, κοτυληδόνας acetabula. Plinium, vbi inquit, Anguinũ ouum H
Acetabula vidi, mali orbiculati modici magnitudine, cruſta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum
quæ. Polypi crebris, putat Zographus acetabula (quæ ab accipiendo deriuant Grammatici) à brachijs diſtinguere. Hæc enim ſunt veluti vaſcula quædam exigua rotunda, quibus brachia exaſperantur. Synecdochicè tamen pro ipſis brachijs ſumi poſſe. Aceptabula, inquit Cœlius Rhodiginus, apud Plinium Trebius Niger in Polyporum ratione accepiſſe
Lib. 13. videtur pro caliculis vrnalibus peluium modo; vnde apud Senecam ſunt præſtigiatorum
cap.32. aceptabula, hoc eſt vaſcula, ſeu caliculi, quibus aſſatium oculos fallendo præſtringũt, &c. Sunt qui apud Plinium pro caliculis legant calicibus, quippè cùm vrnalis magnitudinis fuiſſe à Plinio referatur, teſte Maſſario, qui etiam tradit acetabula eſſe calculos illos in brachijs Polyporum, qui rei cuique admoti veluti cucurbitulę ſuo hauſtu adeò tenent, vt
Cotyledo- auelli nequeant. Eruditiores, inquit Cælius, κοτυληδόνας exponunt τοῦ πολύποδος πλε-
nes. κτάνας, id eſt Polypi acetabula, ſiue cirrhos, aut vt Ouidius flagella, à cotyles ſimilitudine,

vt inquit

A vt inquit Euſtathius. id genus vaſis eſt, & manus cauitas. Inuenio apud Antiphilum Bi-
zantium ἕλικας appellari: & apud Antipatrum Thettalum in ſuo epigrammate, quod de
Polypo aquilam occidente fecit πλοχμοὺς hoc verſu: ἕλιξ.

Πλοχμοῖς δ' εἰλιχθεὶς, πέσεν εἰς ἅλα δύσμορος. id eſt Πλοχμοί.

Cirris circumuoluta, cecidit in mare miſera. πρῆθμα.

Pedum autem, ſeu brachiorum vſus eſt, ad capiendum, & venandum cibos, eoſdemq;
ori admouendum, cum careant promuſcide Polypus, inquit Ariſtoteles, ſuis brachijs, vt
pedibus, ac manibus vtitur: quippe quibus duobus ſupra os poſitis cibum admoueat. Quæ
ſic tranſtulit Plinius. Polyporum multa genera. omnes brachijs, vt pedibus, ac manibus
vtuntur. ijſdem quoque ad natandum vti, autor eſt Philoſophus. Paulus Iouius ijſdem *De Piſc.*
obuia quæque comprehendere, ligare, inuoluere, ac flagellare tradit. Acetabulis autem *Rom.*
vtuntur ad ſugendum, & firmiter tenendum rem quamlibet, cui adhæreſcunt, ſed grandi-
bus minorem ineſſe tenacitatẽ tradunt autores. πρῆθμα quibuſdam dicitur cirrus apud Μελίνη.
Heſychium, & Varrinum, quibuſdam verò caput Polypi. Verbum autem, πρήθειν inflare, &
diſtendere ſignificat: & caput quidem eius quamdiu viuit duriuſculum eſt, & quaſi infla-
B tum; & in cibo quoq; inflat; nã ad caput vapores mouet, & venerem ſtimulat. Μελίνη apud
Heſychium, & Varrinum dicitur ſemen milio ſimile, quod panicum putat Zographus,
item pars quædam in Polypo. Dorſum ſcribit Plinius partem læuem appellari, a qua ace-
tabulorum ordo inchoatur. Collum etiam ei attribuit Ariſtoteles, idque imbecille cùm *Dorſum.*
premitur. Vnde Athenæus: In polypis, inquit, aliæ partes corporis validæ ſunt, imbecil- *Collum.*
la ceruix. Pinnulam quoque anguſtam habet, deque medio orſam; cauſam reddit Ariſto- *Lib.7.*
teles: nimirum quoniam paruum habeãt alueum, quem ſatis ſuis pedibus dirigere poſſunt. *Hiſtor. 4.*
Vnde Plinius; Non habent pinnas, quæ Mollia appellantur, vt Polypi: quoniam pedes vi- *cap.9.*
cem pinnarum illis præſtant. Fallitur tamen Plinius, quòd omnibus Mollibus pinnam de-
negarit, cùm omnia habeant, quamuis in Polypis tam ſit exigua, vt minimè, aut vix con- *Plinij error.*
ſpici poſſit. Theodorus Gaza in quodam Ariſtotelis loco fiſtulam tantùm Polypo tribue-
re videtur, vbi inquit Philoſophus: Fiſtulam ante alueum poſitam ſupra caput, & brachia *Fiſtula.*
gerit cauam, qua mare tranſmittit. quãtum ſuo admiſerit alueo, quoties aliquid ore capit,
eamq; modo in dextrã partẽ transfert, modo in ſiniſtram, hac eadẽ fiſtula ſuum quoq; atra-
mẽtum effundere ſolet. Et Plinius; eſt Polypis, inquit, fiſtula in dorſo, qua tranſmittunt *Lib.9.cap.*
C mare: eamq; modo in dextrã partẽ, modo in ſiniſtram transferunt. Roſtrum quoq; ei tri- *29.*
buit Iulius Scaliger: itemq; Bellonius Pſittaci roſtrum. Nulla tegi cute Plinius autor eſt; ta- *Roſtrum.*
mẽ Bellonius pedes, ſeu cirros pelle contegi varia ſcripſit: carnem albam Galenus, & Plu- *Exerc.218*
tarchus cauernoſam eſſe, meatuumq; plenam ex aſpectu probat. Formam Polyporum ſcri- *Obſer.1. c.*
bit Cardanus eſſe ſimilem araneorum, ſi maxima minimis comparare licet: corpus enim, *74.*
inquit, marinæ cucurbitæ non multum abſimile, octonis pedibus, vt Mollibus pleriſque, *Lib.9.cap.*
quibus tamen nullus ſenſus deeſſe videtur: os corneũ non abſimile pſittaci roſtro, in quo *12.*
& magnum robur, & excrementi locus prope os ipſum. Polyporum varia reperiri genera *Lib. 3. de*
teſtes ſunt veteres, & in primis Ariſtoteles, qui de eis ſic ſcripſit: Polyporum genera plu- *ſympt.cau-*
ra ſunt, eſt enim quod & conſpectius, & maximum eſt, cuius terreni maiores quàm pelagij *ſis.*
ſunt: & quod corpore exiguo varioq; eſt, cibo ineptum: & quod Eledonam vocant, crurum *Quæſtio.*
prolixitate diuerſum: & quod vnum ex mollium numero ſimplicem acetabulorum ordi- *nat.19.*
nem agat: cætera namq; omnia duplici caliculantur. Ad hæc, quod alij Bolitænam, alij *De Var.*
Oſſolem appellant. Duo item viſuntur genera conchis indita, quorum alterum Nau- *rer.7.37.*
tam aliqui vocant, alterum Pompilum, ſiue ouum Polypi: Teſta ijs vt Pectunculis conca- *Genera.*
D ua, ſimplex tamen, nec ita deſtinata, vt ei inhæreant. Sæpius iuxta terram paſcuntur: vnde *Hiſtor. 4.*
euenit, vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & teſta dilapſa nudi capiantur, aut in terra *cap.1.*
arena extinguantur. Conſtant exiguo corpore, facie ſimiles Bolitænis: Eſt etiam, qui Co- *Bolitæna.*
chlearum more ſiliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi ſoleat, ſuaq; interdum *Oſſole.*
brachia exerat. Verùm cum Theodorus in hac ſua huius loci verſione, obſcurè certe, & pa- *Nauta.*
rum rectè ipſius Ariſtotelis dicta interpretetur, ad Græcam lectionem confugere oportet: *Pompilus.*
quam, cum in Græcis peruulgatis codicibus corrupta ſit, ex vetuſtiſſimo, atque egregio, *Gaza no-*
Vaticanæ Bibliothecæ exemplari caſtigatam apud Saluianum quis legere poterit, qui ſic *tatus.*
eam latinè reddit: Sunt autem plura Polyporum genera, vnum quidem valde notum, & *Ariſtoteles*
ipſorum maximum; ſunt verò multo maiores littorales, quàm pelagici. Ad hæc autem *correctus.*
alij parui, varij qui non comeduntur. Aliud etiam Eledone vocatum, pedum prolixitate
diuerſum, & quia ſolùm ex Mollibus ſimplicem acetabulorum ordinẽ habeat; alia namq;
omnia duplicem acetabulorum habent ordinem; & hoc vocant alij quidem Bolitænam,

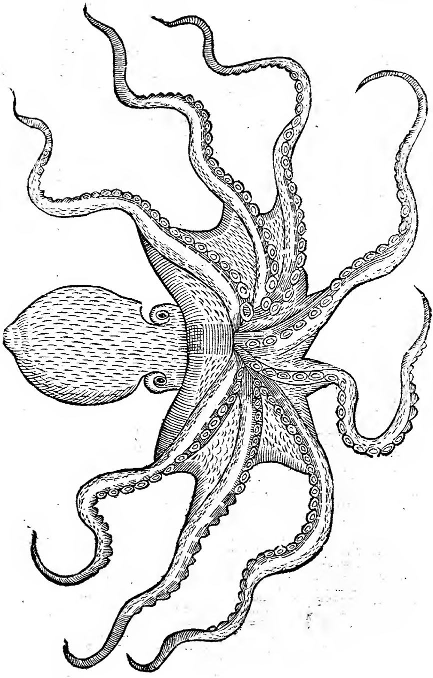
alij

alij verò ozolim. Inſuper alij duo in Cōchis, vnus vocatus à quibuſdam Nautilus, & Nau- E
ticus, à quibuſdam verò ouum Polypi. Eſt autem teſta eius, velut Pectunculis concaua, &
non innata; paſcitur autem hic ſæpius iuxta terram, vnde à fluctibus in aridam truditur,
& teſta exutus capitur, & in terra moritur. Sunt autem hi parui, & forma ſimiles Bolitænis.
Et alius in teſta, velut Cochlea, qui non exit è teſta, ſed Cochleæ inſtar ſubeſt, & interdum
foras brachia porrigit. Ita ferè etiam corrigit Rondeletius, cuius lectionem ſuo loco ſe-
Polyporum quot genera apud Ariſt. ctabimur. Sunt itaque apud Ariſtotelem quinque Polyporum genera, duo teſtis indita,
tria nuda, quorum primum omnium maximum, valdeque notum, ſecundum paruum, va-
rium, non eſculentum, cuius generis nullus præter Ariſtotelem, quod ſciam, meminit, ter-
tium Eledone vocatum, quod aliqui Bolitænam, aliqui ozolim vocant. Apud Athenæum
Lib.7. ex Ariſtotele & Speuſippo ſpecies Polyporum recenſentur, Heledone, Polypodine, Bol-
botyne, Oſmylus. Et Ariſtoteles Mollia eſſe ſcribit Polypos, Oſmylem, Heledonem, Se-
piam, Lolliginem. Hic notandum eſt in Ariſtotele, dum ait, Littorales maiores eſſe pela-
Lib.9. cap. 29. gijs, non noua Polyporum explicaſſe genera vt Saluiano Plinius opinari videtur, hunc
Ariſtotelis locum ſic tranſcribens: Polyporum multa genera; terreni maiores quam pela-
gis. Sola namque loci, atque magnitudinis varietas generum varietatem non facit. Sed E
ſolum eiuſdem primi generis differentias quaſdam edocet; eius namque littorales Polypi
maiores ſunt pelagijs. Atque huius ſententiæ Rondeletius fuiſſe videtur, cùm ſcribit:
Polypum hic depinximus, qui omnium maximus eſt, & notiſſimus, cuius differentias duas
eſſe diximus: alter enim littoralis eſt, alter pelagicus, vita ſolùm, ſpecie nullo modo diffi-
dentes. Apud Athenæum inuenio Ariſtotelem in libro de Animalibus Polypum diuide-
re in Nautilum, & Tripſichrotem, quaſi colore mutabilem dixeris. Fortè tres illæ ſpecies,
quas modò enumerauit primùm, colorem omnes variant, & per Nautilum eas, quæ con-
chis præditæ ſunt, intelligit. Sunt, qui in Ariſtotele legant τριψίχρως, quòd attritu colo-
τρεψίχρως Polypus. rem inducat. malo tamen ex Athenæo τρεψίχρως, legere, quòd colorem mutet. Diphilus
Ariſtoteles correctus. apud Athenæum Polypo ſimilem χελιδόνα ait, hoc eſt Hirundinem, ac volucri hirundi-
ni ſimilem perquam volitare ſcribit Plinius. Vnde Edouardus VVottonus Hirundinem,
ſiue Chelidonem cum Polypis coniunxit, præſertim cùm Ariſtoteles Hirundinem à piſci-
Lib.7. bus ſeparare videatur, maximè eam, quæ ſublimis volat, & volatu ſtridorem emittit. Sunt
qui exiſtiment Chelidonem Ariſtoteli, & Plinio piſcem ſignificare, Athenæi verò Cheli-
donem alterius eſſe generis, quod & VVottonus, veteris tamen nullius ſcriptoris autorita- G
te fretus, credidit; nos inter piſces ponemus. Cardanus monſtroſum quendam piſcem in-
De Subtil. lib.10. ter Polypos ponit: Alij, inquit piſces ſunt informes, velut quod corio eſt, quaſi ſuillo, ma-
Monſtroſus piſcis. gnitudine fermè elephantis, ſuillo etiam capite, pedibus loraceis, ſine dentibus, paruis ocu
lis, ſub ventre duo foramina habet iuxta caudam. Cauda prælonga; brachij menſura la-
tiore, quam menſuram longitudine, & latitudine implent ſingulæ auriculę, corio craſſiore
quàm digitus ſit: forſan è Polyporum genere eſt. Contra quæ verba ſic ſe Iulius Scaliger
Exercit. 218. exercuit. Cete, inquit, vaſtiſſimum, quod elephantis deſcriptum magnitudine, ais, eſſe for-
ſan de genere Polyporum, manifeſtè leuitatem prodit ingenij tui. Cui ſuillum caput aſ-
ſignabas, ſuem potius faceres. Nam Polypo ſi neſcis, non vt ſuibus roſtrum, ſed vt Sepiæ
cuidam generi, vt pſittaco beccum eſt. Vti libet opulētia Gallica ad differentiarum intel-
lectionem. Et in antiquis Romanorum monumentis eſt, Tum ſi non fuiſſet, noſtra opera
fuerit. Nam ſi palliatis Græculis licuit, coruos, ſerpentes, vrſas, easque, ſi dijs eorum pla-
cet, caudatas in cœlo collocare: quare non liceat togato viro, atque etiam ſagato, voculā
vnam è nobiliſſima omnium prouincia citare ad comitia litteratiæ dictaturæ? Ridiculus
verò cùm Sepiaceo generi coriaceos pedes, atq; etiam caudam, etiamq; longam deſigna- H
bas. Sed & auriculas cum appingis brachij longitudine, ac latitudine: probè te nouiſſe Po-
lypum intelligo: qui eum auriculatum congenerem piſcem fingas. Nam quod ſub ventre
duo ſint ei foramina, quid mirum tandem? Fœmina enim illa fuerit. Totidem habet &
balæna. Item mas delphin alterum ad excrementa: alterum vnde veretrum euaginet. Hęc
Scaliger. Ego verò Polyporum ſummatim genera facio vnum conchis inditum, quod in
duas ſpecies diuiditur, de quibus inter Teſtata dicemus: alterum ſine conchis, quod & alias
tres ſub ſe ſpecies habet. Prima enim maxima, & notiſſima, ore, oculis, partibus internis
Sepiæ, ac Lolligini ſimilis, vt ſcribit Rondeletius, brachia verò longiora habet, promuſci-
De piſc. li. 17.c.7. dibus caret: aluo eſt rotundiore, Sepia latiore, Lolligo verò longiore. Acetabulorum in
brachijs cōtinuus eſt, & duplex ordo, quæ initio maiora, deinceps minora fiūt: Sunt etiam
quatuor pedum acetabula omnium maxima. his omnibus mira vis ineſt, vnde Trebius
Lib.9. cap. 30. Niger apud Plinium, negat vllum eſſe atrocius animal ad conficiendum hominem in

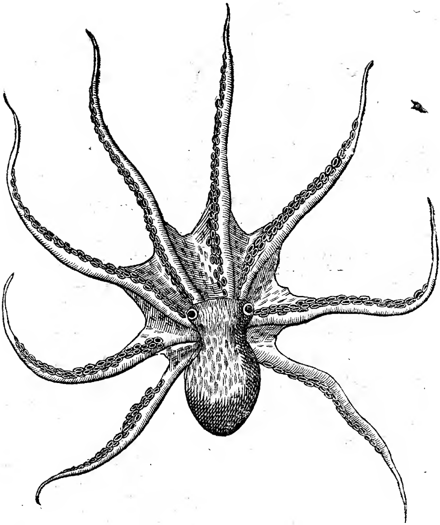
aqua.

A aqua. Luctatur enim amplexu, & ſorbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit, cū in nau-
fragos vrinantesq; impetum capit. Sed ſi inuertatur, elangueſcit vis, exporrigunt enim ſe
reſupinati. Hunc eundem Polypum ſic deſcripſit Bellonius: Acetabula in cirris pluſquam
octingenta habet, atque in quolibet cirro pluſquam centum, quæ in imo quidem maiora,
deinceps verò minora fiunt, & quadam pellicula conteguntur, quæ horum dilatationis, &
contractionis eſt cauſa. In interna cirrorum ſerie ad radices roſtrum illi eſt nigrum, in
medio corneum, ac durum, pſittaci roſtro ſimillimum, quo cuncta etiam duriſſima commi-
nuit. Oculos habet (vt Teſtacea) extrorſum ſitos in ea colli parte, ad quam alligantur cir-
ri, qui beneficio naturæ palpebra integi poſſunt: quo fit vt parui admodum appareant, nec
quidquam eorum, præter id, quod in ijs eſt pullum, conſpiciatur. Quod autem Vulgus in
Polypo caput vocat, id verò interna parte turgidum eſt, multisq; loculamētis coneauum,
eius nimirum alueo, ac fiſtula. Quodque Polypus in varios colores ſe commutare dicitur: *Vt ī varios*
id quidem à molli eius pelle prouenit, quæ facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album, *colores mu-*
mox rufum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas: Pronus Polypus ocu- *tetur.*
los oſtendit: ſupinus verò ſua loculamenta: qua parte commodè diſſectus, magis cartilagi-
B neus ſentitur: atque in eius interaneis neſcio quid turbinatum videas, quod cordis, vel he-
patis naturam habere dixeris. Verùm id quidem protinus effluit, & diſſoluitur. Quod au-
tem illi veluti cerebrum eſt, id quidem proportione magis, quàm natura tale eſſe credide-
rim. Ab ore gula ei patet oblonga, & anguſta, in quandam ingluuiem ampliſſimam pro-
ducta, cui adhæret ventriculus: à quo inteſtinum tenue (craſſius tamen quàm gula) partem
tepetit ſuperiorem, & iuxta os ſurſum tendit. Corneum quiddam vtrinque habet Poly-
pus, in quo eius oua recludūtur: lucida quidem ea, & tranſparentia. Flagella autem oſten-
dit quina, atque interdum ſena. Hæc Bellonius. Nos quidem huius generis iconem da-
mus. Captus is eſt prope Iluam maris mediterranei inſulam: longus erat pedes duos: cir-
ris duplici acetabulorum ordine inferna parte inſignitis, albis: ſuperna maculis ferrugineis
aſperſis: capite vario, coloribus præſertim, rubro, cæruleo, & nigro: oculis magnis aurea iri-
de, pupilla nigra. Huius iconem ita expreſſimus, vt vnica tantùm acetabulorum ſeries con-
ſpici poſſit. In ea quam ponit Rondeletius vtraque conſpici poteſt: ſimile deinceps ſubij-
cimus, vti etiam eam quam ponit Zoographus, partem pronam illius quam Rondeletius
ponit, repreſentans. Huius autem generis cùm littorales ſint & pelagij, littoralem tantùm
C depinximus: alterius enim pictura non eſt opus, cùm ſatis ex præmiſſa cognoſci queat: pe-
lagium enim minorem eſſe ait Ariſtoteles, & varium, ac cibo ineptum. Notandum autem
eſt, littorales hoſce Polypos certam non habere magnitudinem; nam pro ratione ætatis, ac
loci, magnitudine variant: vt ſcribit Aelianus inquiens; temporis longinquitate Polypi *L. 13. ca. 6*
adeo magni euadunt, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur.
Sanè monſtrum videtur, non Polypus, de quo Carteiæ capto ſic apud Plinium ſcripſit Tre-
bius Niger. Oſtendere, inquit, Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarū quinde-
cim capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroq; brachio complecti
eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum triginta: acetabulis ſiue caliculis vrnalibus
peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſſeruatæ miraculo pepen- *Lib. 12.*
dere pondo DCC. Hæc Plinius, quem Fulgoſus quoque ſecutus videtur, qui narrans
de ſimili bellua hiſtoriam, quam poſtea referemus, eius caput immenſum fuiſſe tradit, hor-
rendumq; quod Lucius, inquit, Lucullus qui illud inſpexit, putauit quindecim amphora-
tum, quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, menſuram continere. Brachia autem ingentia
adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaq; crurum magnæ oliæ amplitu-
D dinem complere. Eius autem reliquiæ in miraculi teſtimonium ſepoſitæ fuere, ſeptingen-
tarumq; librarum pondus exceſſerunt. Strabo quoque circa Carteiam talenti pondo repe-
riri autor eſt. Non prætermittendum cenſeo, quod de Polypo ſeptentrionali narrat Olaus *Lib. 21.*
Magnus, tanquam à noſtris multum diſcrepante corpore, quamuis natura, ac moribus cō- *cap. 21. in*
ueniat: In littoribus, inquit, Noruegiæ Polypus, ſiue multipes animal eſt, fiſtulam in dor- *epitome.*
ſo habens, qua mare trāſmittit, eamq; modo in dextram partem, modò in ſiniſtram tranſ-
fert. Cæterùm per brachia (velut acetabulis diſperſis) ac denticulatas forcipes, omne quod
ſibi appropinquat, inuoluit: animal carens ſanguine. Quidquid comedit: aggregat in
cauernis, vbi manet: deinde putamina et oſſa carne egerit, adnarantesq; piſciculos ad ea ve-
natur: teſtas etiam, & cruſtas cācrorum reſiduas eijcit. Mutatur color eius ex lapidis colo-
re, cui adhæret, maximè accedente timore ob aſpectum congri inimici ſui. Habet quatuor
pedes medios magnos, & in totum octo, parum corpus, quod pedum magnitudine com-
penſatur, alioſque adumbratos pedes, ſtrictos, qui vix percipi queunt, his ſe ſuſtentat, mo-

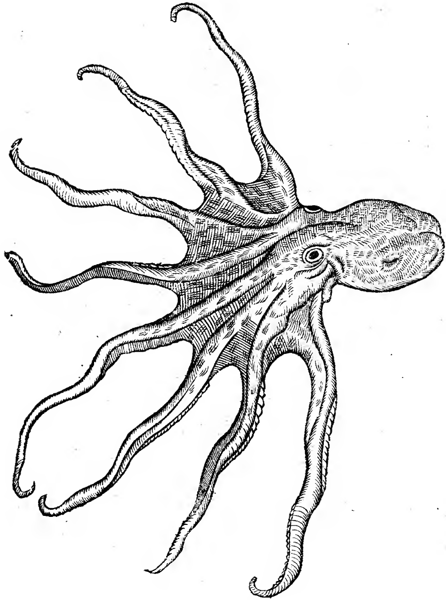
Polypus, in quo vna tantùm acetabulorum ſeries exprimitur.

Polypi alia icon cum duplici acetabulorum ordine.

Polypus idem prona parte depictus ex Zoographo.

A uetur, & tuetur, tum etiam apprehendit, quidquid à ſe fuerit remotum: ſupinuſque adhæret ſaxis, vt vix amoueri poſſit, niſi re aliqua fœtida admota. Hoc Olaus Magnus, ſeu mauis autor, qui eum in epitomen redegit.

SENSVS.

ODORANDI facultas ſumma in Polypis viget, cùm odore eſcarum allectari capiantur, & maximè olearum, quas in littore proſequuntur, adeò vt cani ſagaci ab Oppiano comparentur. Adhæreſcunt autem ita teſte Ariſtotele rei quam appetunt, vt inde auelli non poſſint, niſi pulicaria herba admota, cuius odore protinus reſilire dicũtur. Guſtus quoq; membrum habent molle, carnoſumque, vt idem ſcribit Philoſophus. Et ſanè exquiſito præditos guſtu deprehendo ex aqua dulci, quam ſimulatque piſcator prope petram effuderit, ſtatim fugiunt, petramque relinquunt. *Odoratus.* *Hiſt. 4. Cap. 8.* *Guſtus.*

LOCVS.

B PRIMVM Polypi genus omni ferè in mari frequens eſt; reliqua verò non item; Ariſtotele autore in Euripo Pyrrhæo, neque Polypi, neque Bolitænæ, neque alia quædam genera gignuntur. Citat Athenæus Theophraſtũ in libro de locorum differentijs, circa Helleſpontum non generari Polypos, quia frigidius illud mare ſit, ac minus ſalſum: quod vtrumque Polypo noxium. Teſtatur Oppianus magnos in ponto Euxino haud reperiri hiſce verſibus. *Hiſt. 9. ca. 37.* *Lib. 7.* *Halieut. 1.*

Noxia non ponto monſtra educantur in iſto,
Et parui piſces non quidquam hoſtile timentes
Securi viuunt vndis, procul Aſtacus ingens,
Polypodes deſunt magni, deſuntq; Paguri.

C Sunt, qui hoc mare à Polypo vitari putant, quia ſit animal ob imbecillitatem ſuam frigoris impatiens, & mare ad boream vergens aſſiduis imbribus ferè ſit obnoxium. Saxorum cauernas incolunt teſte Bellonio, nec vada apprehendunt, vt ſcribit Plinius. Littoralis potiùs quàm pelagius videtur Polypus, vt ex Ariſtotele conijcere licet, quando inquit: Loligo ſola ex Mollibus gaudet alto, vitamque pelagicam agit. In mari Adriatico frequentiſſimos eſſe, teſtis eſt autor de natura rerum, & reuera ſ, go eos Venetijs ſæpè proſtare in foro vidi. In exterioribus Carteiæ locis Polypum ad talenti pondus accedere Strabo ſcribit. Et Archeſtratus apud Athenæum inquit. *Cur nõ ſint in mari Euxino.* *Lib 9. cap. 29.* *Lib. 3.* *Lib. 7.*

Πώλυποι ἐντι Θάσῳ καὶ Καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι.
Καὶ Κέρκυρα τρέφει πολλούς, μεγάλους τε τὸ πλῆθος, id eſt:
In Thaſo, & Caria Polypi ſunt optimi,
Corcyra magnos etiam alit, numeroque multos.

VICTVS.

D VORACISSIMVM animal eſt Polypus, & magnum in venere habet robur, vt quiduis obuium ſine negotio, vt ſcribit Aelianus, deuoret, & conficiat, Iulius Scaliger inter animalia omniuora enumerat, nec immerito. Non ſolùm enim carnes animalium ferè quorumuis, ſed & fructus arborum depaſcitur: Humanaſque imprimis appetit, vt vult autor de natura rerum. Et Trebius Niger apud Plinium tradit ad cõficiendum hominem in aqua nullum hoc atrocius eſſe animal, luctari complexu, atq; ſorbere, & numeroſo ſuctu detrahere, ac in naufragos vrinantesque impetum facere. Frequentiſſimum ei cibum eſſe refert Ariſtoteles Conchularum carnem, horum autem Conchas complexu crinium frangit. Itaque præiacentibus teſtis cubile eius deprehenditur, vt ſcribit Plinius. Omnia in domum comportat: dein putamina eroſa carne egerit, adnatantesq; piſciculos ad ea venatur. Iulides non edit, vt canit Oppianus, ſed Catabos, quos quo aſtu *Lib. 1. var. lect. 1.* *Hiſt. 8. capit. 2.* *Libro 9. Cap. 29.* *ca. 2. Halieut.*

Cancris vi-ſitant, & Paguris. *De Animal. l. c. 32.* *Lib. 1. capit. 37. de Animal.* *Lib. 9. Animal. c. 45.* *Olea. delectantur.* *Lib. 7.* *Ficis veſci. 4. dleuct.*

capiat, vbi de ingenio, & induſtria eius diſceptabitur, agemus. Cancris quoque, & Paguris viſitare obſeruauit Bellonius: Viſus eſt, inquit, nobis Polypus in portu Corcyræ nig æ integram horam cum Cancro decertaſſe. Aelianus autor eſt carnes quoque Locuſtarum quandoque exugere, & ſuccum earum exhaurire. Idem ſcribit teſtimonio piſcatorũ eum in terram progredi ad oliuæ germen in littore poſitum. Et alibi Polypos, inquit, & Oſmylos in ſiccum egreſſos æſtiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus ſubripientes (ſcandunt enim per truncos, & ramis ſe implicant) ſæpè agricolæ & deprehendunt, & pro direptis fructibus pœnas ex comprehenſis ſumunt: & pro commiſſo ab eis furto, fructuum dominis ipſos ad epulas adferunt. Ex plantis, inquit Athenæus, olea delectantur. Eius truncum flagellis amplexos ſæpè offendunt. Ficis quoque ad mare natis affixi, & fructum mandentes nonnunquam deprehenduntur, vt Clearchus ſcribit, de iis, quæ in humore degunt. Idem quoque ait eo argumēto cognoſci Polypos, oleæ amantiſſimos eſſe, quòd ſi quis oleæ ramum in mare demiſerit, vbi Polypi ſint, ac aliquãtulum detineat, quot voluerit, modico negotio extrahet circa ramos implicitos. Oppianus quoque, quàm ſint oleæ amantiſſimi hiſce verſibus declarat Lippio interprete. E

Palladijs gaudet ramis fœlicis oliuæ F
Polypus, & glaucis folijs (mirabile dictu)
Corripitur, gliſcitq́; comas, frondeſq́; virentes:
Eſt totus lætus ramis, & fronte benigna,
Cum iuxta pontum nigris ſtat ſplendida baccis
Arbor, & expanſis conſurgit littore ramis,
Polypus ad frondes trahitur: ceu per iuga montis
Sæpe canes quærunt veſtigia tecta ferarum,
Atque feras prendunt, dominos ad luſtra trahentes,
Sic virides ramos gliſcit frondentis oliuæ
Polypus, & ſubitò ſalſis emergit ab vndis,
Per terram repit ramos vbi nactus oliuæ,
Applauait trunco lætus, radice ſub ima
Flectitur implicitus, veluti complectitur vlnis
Nutricem nuper venientem paruus alumnus,
Inq́; ſinus primum puerilia brachia iactat, G
Atque capit niueo connectere brachia collo.
Sic eſt Palladia ramis connexus oliuæ
Polypus, & totus lætatur fronde virenti,
Nunc pedibus tenuis ramum complectitur illum,
Nunc iſtum, veluti peregrina ex vrbe reuerſus,
Collectos vnà dulces offendit amicos,
Extenſus manibus cupidè complectitur omnes.
Celſa non aliter obrepunt abiete fontes
Nexu hederæ, & ſurgunt primum radicibus imis,
Et multis nodis longè latèq́; per omnes
Tolluntur ramos ad ſumma cacumina tenſa.
Sic lætus glaucæ ſua brachia nectit oliuę
Polypus, hunc ſimilem dulci quis dicet amanti.
Poſtquam Palladijs ramis exempta cupido,
Expleuitq́; animum folijs, ſeu fronde virenti: H
Protinus æquireas obrepit lætus ad vndas.
Talis amor frondis, vel tam furioſa cupido
Hunc capit, & tali piſcator fraude peritus
In medium iactat plumbum quod fronde reuincit
Palladia: & piſcis ramos non temnit oliuæ,
Sed ſaciam prendit frondem, nec deſerit vnquam;
In nauem tractus rami non vincla relaxat,
Non odit viridem iam iam moriturus oliuam.

Hiſt. var. 1. cap. 1.

Salſamenta quoque eſſe ex hiſtorijs admirandis, quas infrà inter hiſtorica recenſebimus, fiet manifeſtum. Aelianus tanta auiditate ſcribit piſces, & obuia quæque deuorare, vt ne à proprio quidem genere abſtineant; refertque qui minores retibus incluſi capiuntur, maiorum eſcam fieri. An verò brachia ſua edat tempore penuriæ, rurſumque renaſcãtur,

A tur, ſummoperè apud ſcriptores antiquos controuerſum inuenio. Athenæus peruetuſtos citat Poetas, qui id affirmaſſe videntur, vt Alceum, qui canit.

Εδω δ' ἐμαυτὸν ὡς Πολύπους: ideſt
Meipſum, vt Polypus, comedi.

Et paulo pòſt: In penuria inquit cibi aiunt ſeipſos comeſſe. Hoc ſcripſit Comicus Pherecrates in fabula, cui titulus eſt Agreſtes, his verbis:

Ειθρύσκοισι (malè legitur in Athenæo Θρυσκουσι) καὶ βρακάνοις καὶ στροβίλοις ζῆν.
Οπόταν δ' ἤδη πεινῶσι σφόδρα ὥσπερ τους Πολύποδας.
Νύκτωρ περιτρώγειν ἐντος (male etiam ibidem ἐκτῶν) τούς δακτύλους.
Agreſtibus oluſculis & carduis viuere,
Quumq́ vehementer eſurirent, Polyporum inſtar,
Noctu digitos ſuos intus arrodere.

Diphilus in Mercatore.

Πολύπους ἔχων ἁπάσας ὁλομελεῖς τὰς πλεκτάνας
Ου περιβεβρωκὼς ἑαυτόν ἐστι φίλτατα. ideſt:
B *Polypus omnia hic habet integra brachia:*
Seipſum is non circum arroſit o amiciſſima.

Sed & huius rei ante alios Heſiodus non ignobilis poëta meminit. In Erg.

Ἤματι χειμερίῳ ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει,
Ἔν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἐν ἤθεσι λευγαλέοισι. hoc eſt:
Tempore hyberno, quando ex oſſis Polypus ſuum pedem arrodit,
Inque frigida domo, & in habitaculis triſtibus.

Oppianus Vrſos ſcribit in terra ſuos pedes lambere, ac ſugere, vt Polypos in mari his verſibus. 3. De Venat.

Τοῖον ὑπαὶ βένθεσσιν ἐν εὐροπόροιο θαλάσσης
Πουλύποδες σκολιοὶ παρὰ κύμασι μητίσαντο:
Χείματος οἱ μισατον κρυερὴν πνεύοντος ἐνιπὴν
Κεύθονται πλαταμῶσιν ἑὰς πλοκαμῖδας ἔδοντες
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔαρ ὑγρὸν ἐΰτροφον ἀνθήσειεν
Ακρέμονές σφισιν ὦκα νέοι πάλιν ἀλθήσκουσι
C Καὶ πάλιν εὐπλοκάμοι δολιχὴν πλώουσι θάλασσαν.

Gabriel Bouuerius ſic hoſce tranſtulit.

Sic in gurgitibus longè lateq́
Inortis faciunt Polypi graſſante rigore
Inque crepidinibus ſe condunt æquoris alti
Et ſatiant ſpiris rodentes dira palati.
At cum ver campis fragrantes reddit honores
Sponte repubeſcunt Polypi semeſa flagella,
Ac freta peruadunt ijſdem fluctuſq́ ſonantes.

Et rurſus alibi, interprete Lippio:

Polypodes gelida non verrunt æquora bruma,
Formidant rapidas vento impellente procellas,
Et curuis degunt antris, torpentq́ veterno,
Abſumuntque pedes longos vel non ſecus ac ſi
Carnes non paſcant proprias, quæ ſæpe renata
D *Exaturant dominos, Neptunus munera donat,*
Fœcundatq́ pedes in pabula grata natantum.

His etiam ſubſcribit Aelianus: Polypus, inquit, cùm alijs cibis paſcitur (eſt enim edaciſſimus, ad fraudemq́; & inſidias calliditiſſimus) tum verò ſua ipſe membra conficit. Nam ſi præda eum deficiat, brachia ſua deuorat: ac ventre ſic ſaturato, inopiam venationis leuat: deinde renaſcitur ei quod deeſt: hoc tanquam promptum prædium ad famem reſtinguendam comparante ipſa natura. Et Plutarchus, Polypus, inquit, ſub brumam ſeipſum vorans corrodenſq́; deſidet. Li. Vtrum animal &c

Εν ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἐν ἤθεσι λευγαλέοισι:

Adeo vel piger, vel ſtupidus, vel certè vêtre tam rabido, aut his forſan obnoxius omnibus. Hinc aiunt Iohanni Grammatico Polypo dici κολοβόποδας. Et Proclus in Heſiodum Διὸ καὶ εὑρίσκονται οἱ παλαιοὶ πολύποδες, ἔχοντες κολοβοὺς τοὺς πόδα. Id eſt, propterea maiores Polypi pedibus mutilis deprehenduntur. Sed cur hoc, inquit Maſſarius, veriſimile eſſe

le eſſe

le eſſe non poteſt, vt Polypis interdū à ſeipſis, & interdum a Congris brachia prærodi con- E
tingat, quando & Cercopithecos deſiderio carnis comedendæ correptos caudam ſibi ro-
Hiſt.8.capit.2. dere videamus? Nam Ariſtoteles, inquit: Quod autem nonnulli aiunt Polypum ſeip-
ſum comeſſe falſum eſt; ſed aliqui ſua brachia corroſa habent à Congris. Plutarchus quo-
Lib. de ſoler. animal. que falſum id eſſe ſcribit. Et Athenæus, à Congris, inquit, perſequentibus, & infeſtis eius
ſic pedes lacerantur. Quapropter malè Proclus commentator in Heſiodum à Paguris eos
Lib.7. exedi citat ex Ariſtotele. Præciſa brachia renaſci, vt lacertis caudā, autor eſt Plinius. Non
prætereundum Eledonem quibuſdam dici ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quòd ipſa ſe rodat. Sed
alij plerią; de Polypo ſimpliciter, non de Eledona ſpecie eius priuatim hoc tradunt. Græ-
Lib. 9. capit.29. ci quoque Polypum αὐτοφάγον nominant teſte Dalechampio, in ſuis ad Plinium annota-
tionibus.

GRESSVS. NATATIO.

NON deſunt, qui Polypum in terram deſcendere tradant. Ariſtoteles in F
primis, Molliū, inquit, vnus Polypus (crura enim ei quàm cęteris lōgiuſ-
Exitus in ſiccum. cula, & gradiēdi facultate prædita ſunt) exit in ſiccum, graditur per aſpe-
Lib.7. riora, vitat leuia. Idem ex eo Athenæus: In ſiccum, inquit, exire nonnun-
Lib. 9 capit.29. quam viſi ſunt, aſperis præcipuè locis: læues enim odere. Et Plinius: ſo-
li, inquit, Mollium in ſiccum exeunt duntaxat (Ariſtoteles μάλιστα) aſpe-
Lib. 9. capit.19. rum, læuitatem odere. Idem alibi. Exeunt in terram, & qui marini mures vocantur, & Po-
lypi, & Murænæ. Quæ proculdubio ex Theophraſto tranſcripſit Plinius, nimirum ex eius
libro, qui de ijs, qui in ſicco verſantur, inſcribitur, hodieque περὶ ἰχθύων, hoc eſt de pi-
Exerc. 218 ſcibus Polypo, inquit Iulius Scaliger, pedes ſunt vix hac appellatione digni. ita enim
in ſolido ſub aquis ingreditur, vt humoris beneficio ſuſpenſus fluctuet. In ſicco ambula-
tio cùm pulſu, & tractu fiat, alterum ſolum eſt in Polypi motu; qui neque greſſio, neq; re-
ptio eſt, tractus ſcilicet, acetabulis enim iactis procul, vt cuique applicuit, id apprehenſum
tenet: tum brachiorum contractione corpus admouet. ita ſubuehit ſeſe in eam partem, cui
adhæſerit. Natat teſte Ariſtotele, & pinnis, & pedibus: βαδίζει, inquit; διὰ τῶν ἑκατέρων,
(ſcilicet, πτερυγίων καὶ ποδῶν) ὥσπερ πολύπους. ex eodem pinnulam alueum ambien- G
tem minimam, minimeque conſpicuam eſſe probaui ſuperius: Plinius tamen pinnas ei
Lib. Halieut.1. prorſus negat, quòd pedes vicem pinnarum ei præſtent. Oppianus.

Piſces æquoreis alij voluuntur in vndis:
Polypodes multis ſparſi per membra flagellis.

Natat obliquus, inquit Ariſtoteles, pedes in eam porrigens partem, quod capitis nomi-
ne appellatum eſt. Atque ita efficitur, vt cum natat, proſpiciat in aduerſum: (nam oculi
ſuprà ſunt conſtituti) & os habeat ex aduerſo. caput illud Polypis quamdiù viuunt, præ-
durum, & quaſi inflatum eſt. Quæ ſic ex eo repetijt Plinius: Natant obliqui in caput, quod
prædurum eſt ſufflatione viuentibus.

RESPIRATIO.

POLIPODES piſces ſcribit autor libri de vtilitate reſpirationis Gale-
no adſcripti, nutriri aëre externo influente per poros, nō aliter quàm cæ- H
Li. de reſp. tera exanguia, in quibus modicus eſt calor. Ariſtoteles aquam per cauum
Lib.7. eos reſpuere ait, quod ſupra eam partē ſidit, quam nomine capitis proſe-
quimur. Theophraſtum laudat Athenæus ſcribentem in libello de ijs, quæ
in ſicco degunt, reſpirationis gratia, ſiue ad temperandum calorem inter-
num omnibus viuentibus ἔμφυτον, aquam maris non admittere, οὐδ' ἐχέσθαι τὴν θάλατταν.
Sanè liber hic Theophraſti quamuis nō extet integer, ſupereſt tamen integra adhuc illius
ſententia hęc, quam paulò pluribus lubet verbis deſcribere: eſt enim locus eximius: eum
ſic vertit Iſaacus Caſaubonus. Illud, inquit, mirum, an poſſit vllū animal partibus ijſdem
inſtrumentalibus, modò aerem trahere; modò aquam recipere. magis tamen fortaſſe mi-
rabile, ſi modò quidem aer ſit aptus, & congruens refrigerationem (aut quidquid eſt id,
quod reſpirationem confert) modò verò aqua: ambo namque ſimul admitti non queunt.
De Polypis minus mirum, quia illi maris aquam nō recipiunt. Quocirca parum ſe in Ari-
ſtotelis

A ſtotelis,& Theophraſti philoſophia verſatum prodit interpres Athenæi,qui locũ Athenæi,
& Theopraſti tam abſurdè accepit, vt vbi inquit Athenæus, ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐν τῷ ξηρῷ *Dalechampÿ error.*
διατριβόντων ζώων, ἐκδέχεσθαι φησὶ τοὺς πολύποδας τὴν θάλατταν, verterit: Idẽ libro de ijs,
quæ in ſicco verſantur,ſcriptũ reliquit,è mari Polypos egredi. Zoographus putat Polypos
mare nõ recipere refrigerationis gratia,vt ſuis branchijs piſces:ſed dũ cibũ capiunt,obiter
admittere;idemq; mox per fiſtulam, vt Cete reddere.Quæ ſanè ſententia ab Ariſtotelis placitis non abhorret, in quibus ſic ſcriptum reperio. Fiſtulam ante alueum poſitam ſup. a
brachia gerit cauam, qua mare tranſmittit, quantum ſuo admiſerit alueo, quoties aliquid
ore capit. quæ ſic tradit Plinius. Eſt Polypis fiſtula in dorſo,qua tranſmittunt mare.

CAPIENDI RATIO.

FACILIS eſt eorum captura.Nam vel ſtrepitũ audito,vel piſcatore viſo,
minimè cedunt, aut fuga ſibi conſulunt, vt reliqui faciunt piſces, ſed aut
B ſaxis, quæ in promptu fuerint,ſe applicãt,aut capiẽtis manum apprehendunt,& cruribus ſe alligant. Eſt nihilominus capiendi quędam inuenta
ratio,cum captu difficilem eſſe dicat Antonius Liberalis, quod ſe ijs, quibus adhæſerit locis,aſſimilet,atque colorem ſoli ſuprà quod fertur, æmu- *Li. Mirab. nar.*
letur,vt ab eo diſcerni nequeat.Oliuæ germina,quæ ab ijs amari diximus ſuperiùs, piſcatores colligant, vt ſcribit Oppianus,in faſcẽ, plumboq; in medium indito, à nauicula trahunt:quem ſtatim amplexus aliquis Polypus, hæret, neque remittit, ne in nauim quidem
pertractus. Tarentinus ceu eſcam ad Polypos capiendos tenues Mormures circa robuſtum quid vinculo deligari ſcribit,item Vocarim,& Aradas.Polypus,inquit,autor de Natura rerum,cornu cerui,vel ſtoracis(ſtyracis)ſicci ſuffitu delibitur,& deprehenditur: quia
diligit eum, & ob hoc intrat vaſa (naſſas) venantium. Idem Tarentinus pro Polypis, &
Sepijs capiendis ex ſalis hammoniaci drachmis ſex, butyri caprilli drachmis octo,optimè
leuigatis molle collyrium facit, quo aut funes ipſos, aut vaudas vitas inũgit,piſces ſiquidẽ peredentes haud facile diuellentur: tu verò adſtans extrahito, injcitoq; in ſcaphã Carabos,Buccinas, Purpuras, & alios quicunque fuerint piſces. Bellonius eſca captos facilè
C in ſublime efferri teſtatur:ſed vbi extracti extra aquam aërem ſenſerint,mox elabi.Quamobrem veteratores Polypos antiqui vocarunt. Teſte eodem Perenſes piſcatores eos retibus capiunt in Propontide,vt alios piſces:captorum autem brachia deducũt, & explicant, *Obſer. lib. 1.cap.74.*
dentibusq; eorum roſtrum confringunt: niſi enim occiderent, è cymba effugerent; Sed
quia quandoque petris tam firmiter adhæreſcunt,vt vix auelli queant, cunila admouenda
eſt: ita enim protinus reſilient, inquit Plinius. Simocatus ait Piſcatores Polypum petris
tenaciter adhærentem,dulci aqua perfundere,& facile auellere: Athenæus verò, ſi quis *Lib.7.*
ante cubilia ſalem aſperſerit eos ſtatim egredi: à Cancri chelis retentos admoto ipſis gramine liberari Gaudentius Merula. Facile autem eorum fœminæ capiuntur à partu teſte *Lib.3.memor.*
Athenæo,& mares à coitu, vti Oppiano placet. Languidi enim tunc ſunt, & imbecilles. *Lib.7.*

NIDVS, SEV CVBILE.

POLYPI habitaculum θαλάμην vocant Homerus, Athenæus, & Ae-
D lianus: Latini quidam nidum, alij rectiùs cubile transferunt, hoc enim
ſibi ſtruit Polypus, non ſolum pariturus, ſed aliàs etiam, vt putat Zoographus. Conchas tenuiores, ſcabraſq; efficere circum ſe, velut loricam
duram, eamq; modo ampliorem, quo ipſi ſunt ampliores, atque de ea
quaſi latibulo, aut caſula quadam prodire aiunt, inquit, Philoſophus. *E Conchis conſtruunt nidum.*
Et alibi:Conchulis maximè extringentes carunculas veſcuntur:vnde fit, vt eorum cubilia
cognoſcant, qui venantur congerie teſtarum. Idem ex Philoſopho ſcripſit Athenæus.
Cũ æſtu maris Vlyſſes in littus abreptus eſſet ait Homerus, eius cutem ſic laceratam fuiſſe à ſcopulo, *Lib 7.*

Ὡς δ' ὅτε πουλύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται. id eſt
Sicut Polypodis è ſuo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhæreſcunt.

Vbi

Vbi Spondanus ait Homerum hæc de Polypo in ſiccum exeunte ſcribere, quòd dicat E
Ariſtoteles cubile ſuum ex Conchis tenuioribus ſcabriſq; eſſe conſtructum. Verùm per
λαΐγγες intelligi poſſe puto, non ſolùm lapillos, ſed & tennia fragmenta teſtarum, ac ſi-
λαΐγγες. milia aſpera quæuis, ex quibus ſuum cubile conſtruit Polypus. Albertus Magnus neſcio
quid ſuper hac re ſomniet, inquiens nidum conſtruere è lignis, inque eo parere.

SEXVS.

Hiſtor. 5. cap. 12. DOCET Ariſtoteles diſcrepare Polypum marem à fæmina, eò quod ca-
pite eſt productiore, & quod genitale piſcatores appellant, albidum bra-
Hiſtor. 5. cap. 6. chio continet. Nam antea hæc ſcripſerat: Marem nonnulli aiunt ge-
rere quod genitalis ſpeciem referat ſuo brachio, in quo duo ampliſſima
acetabula habentur. Neruo id quaſi conſtare porrectum ad medium vſ-
Lib. 7. que brachium confirmant, totumq; nari fæminæ annecti. Athenæus non
auſus eſt hanc partem vocare genitale, ſed genitali eſſe ſimile, hunc Philoſophi locum ſe- F
cutus. Nam quamuis ſuperius vocet ἀιδοῖον, id eſt genitale, loquitur tamen ex piſcatorũ
ſententia, ex quorum opinione, & hęc tradit alibi, Brachio, inquit, vltimo (quod & acutius,
& ſolum albicans eſt, & parte ſui extrema bifurcatum, dorſoque annexum) in coitu vti-
tur. Hunc Polypi pedem (ni fallor, inquit VVottonus) Plinius caudam vocat libro nono:
Cauda, inquit, quę eſt biſulca, & acuta, in coitu vtitur. Alibi Ariſtoteles aliam ponit ſexus
vtriuſque differentiam, quæ nunquid omnibus conueniat Mollibus, an verò Polypis tan-
tùm peculiariter, difficile eſt ex ipſo cognoſcere: Nam cùm quomodo Mollia atramentum
effundant, quidq; ſingula per dorſum in prona corporis parte ſolidi contineãt, oſtendiſſet,
Polypumq; nihil eiuſmodi duri, ac ſolidi continere, hæc verba ſubnectit. Differunt fæ-
minæ à maribus, quia in mare meatus ille ſubditus gulæ à cerebello in ima aluei perten-
dit, idque ipſum ad quod fertur, ſpeciem mammæ imitatur. In fæmina duplex idem il-
lud, ſupraq; habetur. Vtroq; tamen in ſexu corpuſcula quædam rubentia parti eiuſmodi
ſubiuncta ſpectantur.

COITVS, PARTVS, G
INCVBATIO.

Hiſtor. 5. cap. 12. CVM latent, latent autem circiter duos menſes, vt teſtes ſunt Ariſtoteles,
Lib. 7. & Athenæus (quanquam Plinius Polypos, binis menſibus condi velit)
Lib. 7. idq; hyeme, tunc coire ſcripſit ex Ariſtotele Athenæus, numeroſaq; pro-
5. Hiſtor. cap. 12. le fœcundos eſſe. Locus autem Ariſtotelis hic eſt. Polypus, hyberno
Hiſtor. 5. c. 6. de gen. 1. cap. 15. tempore coit, verno parit. Eodemq; teſte Mollia vt Polypi, Sepiæ, Lolli-
gines modo eodem omnia coeunt. oribus enim inuicem admotis, com-
plexuq; mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo Polypis coitus cum alter capite vul-
go appellato in terram verſo, nitibundoq; explicat, porrigitq; ſua brachia, alter ſuperue-
nit, paſſiſque brachijs ſingulis ad ſingula ſubiacentis acetabulorum conceptu mutuo ad-
hæreſcit. Marem etiam nonnulli aiunt gerere quod genitalis ſpeciem refert ſuo brachio,
in quo duo ampliſſima acetabula habentur, neruo id quaſi conſtare porrectum, ad me- H
dium vſque brachium confirmant, totumque nari fęminæ annecti. Quod ſic transcripſit
Lib. 9. c. 5 Plinius. Polypi (nempe ſuperueniunt) crine vno fęminæ naribus annexo. ad quæ verba
notat Dalechampius, Plinium apud Ariſtotelem legiſſe μυκτῆρι pro φυσητῆρι, huncq; Ga-
zam eſſe ſecutum, quando, inquit, crine vno fiſtulæ adnexo. Et paulo infra idem Plinius:
ſed Polypi in terram verſo capite coëunt. Quod enim vltimi brachij parte extrema bifur-
cata, quam putant VVottonus, & Saluianus caudam biſulcam à Plinio appellari, in coitu
De gen. ani. 1. c. 15 vtatur, falſum eſſe ſcripſit Ariſtoteles, inquiens: Meatus ille interior idem excrementi, &
Vuluæ eſt, tum in Mollibus, tum in Cruſtatis. Eſt enim qua ſemen genitale per meatum
emittant, idq; parte corporis ſupina, qua putamen diſtat, & mare illabitur, faciunt. Quam-
obrem ea parte mas cum fæmina copulatur. Nam ſi mas, ſiue ſemen, ſiue membrum, aut
aliquam virtutem, ſiue vim aliam mittat, admoueri ad meatum Vulualem neceſſe eſt. Cri-
nis verò inſertio maris Polypi per fiſtulam, qua piſcatores crine coire Polypos aiunt,

complexus

A complexus gratia fit: non quaſi inſtrumētum id ſit vtile ad generationē: etenim extra mea
tum corpusq; eſt. Hæc ille; cui quoque ſubſcribit Rondeletius. Cùm enim ex Ariſtote-
le dixiſſet brachio vno, quod pudendi ſpeciem referat, & in quo duo ſunt acetabula coire
quorundam ſententia, hęc ſubdit verba. Sed hæc, inquit, ſomnia eſſe anatome certò de-
monſtrat. Mihi ſæpius Polypos diſſecanti, nunquam viſa ſunt acetabula iſta maiora in
vno brachio quàm in alio, pręterquam primo & maximo Polyporum genere, in quo non
duo in vno brachio, ſed quatuor in quatuor brachijs acetabula prę cæteris omnibus ma-
xima comperias, in alijs generibus minimè. Quod ſi ſemen (per) hæc emitteretur, neceſſe
foret, meatum aliquem ab internis partibus huc deductum: fæminam quoq; eodem mea-
tu ſemen excipere, ouaq; edere: quæ fieri non poſſe fatebuntur omnes, qui Polypos vide-
runt: & ouorum in inferiori alui loco ſitus neceſſariò conuincit alio quàm brachij aceta-
bulo oua edi. Quocirca mihi vera eorum videtur ſententia, qui fiſtula parere affirmarunt. *Hiſtor. 5.*
Hęc Rondeletius. Eos autem fiſtula parere, Ariſtotelis, & Athenæi quoque fuit opinio. *cap. 6.*
is enim loquens de omnibus mollibus: Pariunt, inquit, ea corporis ſui parte, quæ fiſtula *Lib. 7.*
dicitur. Et eum ſecutus Athenæus: fiſtula, inquit, quæ corporis meatus eſt oua racematim *Lib. 6. ca.*
B pariunt. Plinius tamen ore eos parere ſcribit. Longo tempore coitum abſoluunt, vt idem *51.*
ex Philoſopho tradit, adfertque rationem: quia, inquit, ſanguinis ſunt expertes. Pariunt *Hiſtor. 5.*
autem oua, de quibus multa Philoſophus. Ouum, inquit, veluti cir.um edit fructui *cap. 12.*
populi albæ ſimile. Perquam fœcūdum hoc animal eſt. Nam de eo, quod ediderit, copia in- *Hiſtor. 4.*
numera prouenit. Et rurſus. Ouum Polypi vnum incomptum foris, & grande, intus *cap. 1.*
humorem candicantem concolorem totum, atque ęquabilem continens. Tanta eſt eius
oui vbertas, vt vas impleat amplius capite Polypi ipſius. Rationem quoque alibi reddit,
cur eiuſmodi ouum ſit ſimplex. Ouum, inquit, maximè indiſcretum eſt in Polypis, vt ſim-
plex eſſe videatur: cuius rei cauſa eſt forma corporis, quæ ſimilis vndique eſt. Et rurſus: *De gen. 3.*
Polyporum, ouum ſimplex eſt. cauſa eſt forma eorum vteri, quæ ſpecie rotūda, congloba- *cap. 8.*
taque eſt: fiſſio enim eius iam repleti incerta eſt. Quale autem ouum edat, quo loco, & quo *Hiſtor. 5.*
tempore ex eo fætus excludatur, quantaque ſit eius oui fœcunditas, alibi pluribus ſic do- *cap. 18.*
cet. Mollia copulatione, & venereo coitu, ouum concipiunt candidum, quod indies are-
dinum (arenidum legunt alij, quod eſt cute, & teſta dura obtectum) quale illud cruſtati
generis euadit. Edit Polypus ſuum ouum, vel in cubilibus, vel in figulino, vel in aliquo
C alio cauo, ſimile labruſcæ florentis racemulis (βοτρυδὸν, racematim cohęrens) aut fructui
populi albæ, vt iam dictum eſt. Pendent vtique per cubile oua tanta fœcunditate, vt colle-
ctis vas impleatur longè amplius, quàm caput ſit, quo continebantur. Polyporum itaque
ouis diebus quinquaginta maximè ruptis, Polypuli modo Araneorum perquam multi
exſerpunt, quorum natura ſigillatim nondum conſpicua eſt, quanquam forma ſatis tota
apparet: ſed ob exiguitatem, imbecillitatemque copia interit. Iam nonnulli adeò ſpectan-
tur exigui, vt nulla partium conſtent diſtinctione, quamuis ad tactum moueantur. Quę
ferè cuncta ſic interpretatus eſt Plinius. Polypi vere pariunt oua tortili vibrata (melius *Lib. 9. cap.*
ſimilata in caſtigato codice legitur, vt notat Saluianus) pampino tanta fœcūditate, vt mul *51.*
titudinem ouorum cuncti recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quin
quageſimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt. Autor de Natura rerum.
itemque Albertus Magnus in nido ex ſurculis, & lignis constructo ſpargere oua ſibi cohæ-
rentia tradunt. Ait inſuper Ariſtoteles, oua iam abſoluta ab eis foueri, nec ad paſtum inte- *Incubatio.*
rim prodire. Et alio in loco, Polypus fæmina, inquit, modo incubat ouis, modo in ore ſui *Hiſtor. 5.*
cubilis aſſidens brachium ſuper ouis exporrectum tenet. Quod ſic tranſcripſit Plinius: *cap. 18.*
D Polypus fœmina modo in ouis ſedet, modo cauernam, cancellato brachiorum implexu *Lib. 9. cap.*
claudit. Eadem quoque habet Athenęus: Fæmina verò, inquit, nunc oua corpore fouet, *51.*
nunc oſtio cubilis aſſidens ſuper ea brachia porrigit. *Lib. 7.*

ÆTAS.

QVAMVIS in centum partes diſſectus Polypus viuat, vt plurima exan-
guia, præſertim inſecta, tamen breue ipſi æuū natura conceſſit. biennium *Lib. 9. Hi-*
enim vix egreditur, vt teſtatum reliquit Ariſtoteles, his verbis: Genus, *ſtor. cap.*
inquit, Polyporum magna ex parte biennio viuere non poteſt: ſua enim
natura tabi obnoxium eſt. Cuius rei inditium cum preſſus Polypus ali-
quid ſubinde humoris emittat, demumq; abſumatur totus; quod fæminis
à partu potiſſimùm incidit. Stupent enim fæminæ, vt neque vndis iactatæ ſentiant, & ma-

nu vri-

nu vtinantis de facili capiantur. Sordeſcunt etiam, nec præterea aſſidendo venati poſſunt. Mares verò alueo tument, & in mucorem lenteſcunt. Indicium, ne bimatum compleant, eſſe videtur, quòd ab ortu eorum, qui æſtate fit, ad autumnum non facilè grandem Polypum videris, cùm paulò ante id tempus prægrandes ſpectentur. A partu ita feneſcere, debilitariq; tam marem, quàm fœminam ferunt, vt vel a piſciculis deuorentur, & facile à ſuis detrahãtur cubilibus, cùm antea nil tale ijs vſu eueniat: tum verò paruos, nouelloſq; quamuis recens natos, tamen nullo eiuſmodi malo affici narrant: quinimo validiores eſſe, quàm grandes confirmãt. Hactenus ille, quem ſecurus Plinius, Polypi, inquit, binis menſibus conduntur. Vltra bimatum non viuunt. Pereunt autem tabe ſemper: fœminæ celeriùs, & ferè à partu. Athenæus ὁ Πολύπους, inquit, συντηκτικός ἐστι, ex Ariſtotele. συντηκτικὸς autem dicitur in liquorem ſolubilis. habet enim patibilem qualitatem τοῦ συντήκεσθαι. Plinius tamen Polyporum συντήξιν tabem appellauit, quẽ Gaza etiam eſt ſecutus. Aelianus autem tam breuis huius vitæ rationem profert, libidinem ſcilicet in maribus, ac nimiam ſalacitatem, in fœminis verò partum frequentem. Inquit enim: Ex piſcibus libidinoſiſſimum Polypum, eatenus flagrãri veneris cupiditate incendi ferunt, dum & omnibus corporis viribus exhauſtis debilitatus, & ad natandum, & cibaria inquirenda tantoperè infirmus factus fuerit; vt poſtea alijs præda efficiatur. Tùm enim paruuli piſciculi (tum cancelli) tum cancri ipſum exedunt, & conficiunt. Quamobrem eum non amplius anno viuere dicunt, fœminamq; etiam propter crebros partus ocyus conſumi. Hæc ſanè ab Oppiano tranſcripta videntur, qui ſic cecinit Laurentio Lippio interprete.

Libro 9. cap. 30. (margin, beside "quàm grandes confirmãt … ſibus conduntur")

Lib. 6. de Animal. capit. 38. (margin, beside "nimiam ſalacitatem … corporis viribus")

E (margin, first line) F (margin, beside "corporis viribus exhauſtis")

Extiium & triſtes tedas commiſcet in vnum
Polypus, & miſeram vitam cum ſpermate fundit.
Non coitu ceſſat, donec deliquerit artus
Robur, & abſumpta fuerint in corpore vires,
Atque ipſe in fulua iaceat proſtratus arena
Seminecem ſicca lacerant tellure iacentem
Carcenades miſeræ, & Cancri, multiq; natantes,
Quos omnes cupidè primò ferus ille vorabat.
Tunc viuum imbellem minimè ſua membra tuentem
Diſcerpunt, donec moriatur funere diro.
Sic perit in coitu piſcis, ſic lumina claudit. G
At ratione pari torquetur fœmina partu,
Extremumq; diem claudit, fœtumq; reſoluit,
Non oua vt piſces alij ſemota recluſo
Ventre edit, magno partus cruciata dolore
Iuncta racematim gignit, quæ vulſa meatus
Fortè per anguſtos veniunt, perimuntq; parentem,
Non annum excedunt, tedis moriuntur in ipſis
Cum triſti veniunt crudelia funera partu.

MORES. INGENIVM. SAGACITAS.

Libro 7. ATHENÆVS Polypum ἀνόητον, Plinius brutum vocat, quaſi ra- H
Lib. 9. capit. 29. tionis expertẽ, quòd ad manum hominis adnatet, nec perſequentem, venantemuè refugiat. Eſt nihilominus in re familiari callidus, ac ſapiens.
Lib. 9. capit. 29. Omnia enim in domum comportat reſte eodem, dein putamina eroſa carne egerit, adnatantesque ad ea piſciculos venatur. Eadem ferè ſic Ari-
Lib. Hiſt. 9. cap. 37. ſtoteles: Polypus fatuus quidem eſt, cum ad manum demiſſum hominis accedat, ſed prudens rei familiaris, cùm omnia colligat, & ſuo in domicilio recondat, cùmque conſumpſerit quantum vtile ſit, abigit teſtas, & cancrorum cruſtas, & putamina Conchularum, & ſpinas piſciculorum. & paulò pòſt, Conchas, inquit, tenuiores, ſcabraſque efficere circum ſe, velut loricam duram, quamque eo ampliorem, quo ipſæ ſunt ampliores, atque de ea, quaſi de latibulo, aut caſula prodire aiunt. Vnde Antigonus, Polypum
Mirabil. narrat. (inquit) alimenta reponere ait Ariſtoteles in ſuas cauernas, & conſumptis, quæ vſui erant, inutilia reijcere; piſciculoſque ad electa cõueniẽtes captare. Cõchas quomodo diſcuneet,

& eatum

A necet, & earum carnes depaſcatur, audi ex Plinio: Non ſunt, inquit, prætereunda, & Lucio — *Lib. 9. cap. 30.*
Lucullo proconſule Bæticæ comperta de Polypis, quæ Trebuis Niger è comitibus eius
prodidit, auidiſſimos eſſe Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eo-
rum, vltroq; eſcam ex prædante capere. Carent Conchæ viſu, omniq; ſenſu alio, quàm
cibi & periculi. Inſidiantur ergò Polypi apertis: impoſitoq; lapillo extra corpus, ne pal-
pitatu eijciatur, ita ſecuri graſſantur, extrahuntq; carnes: illæ ſe contrahunt, ſed fruſtra di-
ſcuneatæ. Tanta ſolertia animalium hebetiſſimis quoque eſt. Hactenus Plinius. Ariſtote- — *Lib. 9. cap. 30.*
les ait Conchulas ab eo complexu crinium frangi, tantum ipſi ineſſe roboris mirum, æquè
atque ea ſolertia, qua eum vti ſcribit Plinius, cùm Conchas venatur. Facilius tamen, quod
ſcribit Ariſtoteles, crediderim. quippe qui teſtetur alibi omnes Polypi partes, omniaque
membra robuſtiſſima eſſe excepta ceruice, tangere item, ac tenere brachijs ſupinis, mem-
branamq; his interiectam totam extendere. in arenam tamen elapſo, facultatem apprehen-
dendi, retinendiq; nullam eſſe. autorq; eſt Maſſarius comprehenſum hominem in terram
deijcere. In hunc autem modum inſidias piſcibus molitur, vt ſcribit Aelianus. ſub ſaxa — *Lib. 1. Var. hiſt.*
ſubtectus deſidet, & in harum colorem ſe mutat, vt ſaxum eſſe videatur piſces ad eum tan-
B quam ad ſaxum adnatantes, incautos ſic brachijs ſuis tanquam retibus capit. Id teſtatur — *Hiſtor. 9. cap. 37.*
Philoſophus hiſce verbis: Sui mutatione coloris venatur piſces, trahit enim ſibi colorem
ſimilem, ijs quibus appropinquarit ſaxis: quod etiam cùm meruerit, facit. Et Plinius; co- — *Lib. 9. c. 29*
lorem, inquit, mutat ad ſimilitudinem loci, & maximè in metu. Eadem cecinit Oppia- — *Hal. lib. 2.*
nus his verſibus, interprete Lippio.

Polypodon fraudes populos vulgantur in omnes,
Qui ſimilem petræ magnum flectuntur in orbem:
Nexibus & ſpiris hominem piſcemq́; rapacem
Sic ſubterfugiunt aſtu, vitamq́; tuentur.
Si paruos videant piſces prædamq́; minorem,
Rurſus & in piſcis formam vertuntur, & arte
Perquirunt victum funeſtaq́; fata repellunt.

Canit quoque hæc Ouidius, docens vnà quàm cautè piſcatores venantesq; illudat, circũ- — *In frag. de piſc.*
rodens hamum quo ipſum venari cupiunt, & expuens, ait enim. — *Quam cautè hamum circum rodat.*

At contra ſcopulis crinali corpore ſegnis
C *Polypus hæret, & hac eludit retia fraude.*
Et ſub lege loci ſumit mutatq́; colorem
Semper ei ſimilis quem contigit; atque vbi prædam
Pendentem retis auidus rapit: hic quoque fallit
Elato calamo, cùm demum emerſus in auras
Brachia diſſoluit, populatumq́; expuit hamum.

Quæ ex eodem poëta ſic notauit Plinius; Polypum, inquit, hamos appetere, brachijſque
complecti, non morſu nec prius dimittere, quàm eſcam circumroſerit, aut harundine le- — *Li. 12. c. 9.*
uatum extra aquam, Ouidius in Halieutico tradit. Hunc fortè Plinij locum ſecutus
Iſidorus Polypus, inquit, id eſt multipes, plurimos enim nexus habet. iſte igeniosus ha-
mum appetens brachijs complectitur nõ morſu, nec prius dimittit, quàm hamum circum-
roſerit. Cęterùm vt ad coloris mutationem reuertamur: de hoc inter ſe non conueniunt
autores. Sunt enim qui in omnem ſe colorem mutare affirment, excepto albo. Sunt qui — *Coloris mutatio.*
petris quibuſuis ſe eſſimilare dicant, vti Theognis, & Phocillides, nec non & Ion apud
Athenęum, in Phœnice tragœdia ſic inquiens: — *o Lib. 7.*

D *Καὶ τὸν πετραῖον πλεκτάναις ἀναίμοις*
Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύποδα χροός.

Quæ ſic vertit Dalechampius.

Saxatilemq́; cum exanguibus cirris
Odi mutantem colorem Polypum.

Ibidem in vulgatis editionibus ſcriptum innenio Polypum petroſis locis tantùm ſe aſſimi-
lare ex Theophraſti libro, qui inſcribitur de ijs qui colorem mutant. Θεόφραστος δὲ inquit,
ἐν τῷ περὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰς χρόας, τὸν πολύποδα φησὶ τοῖς πετρώδεσι μάλιστα
μόνοις συνεξομοιοῦσθαι. Vbi Dalechampius vocem πετρώδεσι aufert, ſic hunc locum ex-
ponens: Theophraſtus libro de ijs quæ colorem mutant, ſcribit Polypum ijs locis fieri ſi-
milem quibus ſe admouerit. Quam Dalechampij lectionem improbat Iſaacus Caſaubo-
nus, verius eſſe inquiens aliquid deeſſe, quàm ſupereſſe; indeq; in quibuſdã liberis lacunæ
nota poſitã, & ſic legendum cenſet, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα ἢ μόνοις τόποις συνεξομοιοῦσθαι.

 hoc eſt

hoc eſt ſaxoſis maximè, aut ſolis locis aſsimilari, ſed hęc quoque lectio præterquam quòd E
falſa ſit, duriuſcula mihi viſa eſt. quare lego, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα τόποις ἐξομοιοῦσθαι. Non enim Polypi ſaxoſis tantummodo locis ſe ſimiles faciunt, vti prædictæ lectiones docere videntur, itemq; autores, quos ſuprà enumeraui, ſed alijs etiam rebus, quibus adhæſerint, maximè tamen ſaxoſis. Nam Antigonus inquit in mirabilibus narrationibus, colorem non ſolùm imitari lapidum, ſed & aliarum rerum, quibus appropinquauerint: & eodem in libro aliòs colorem ſoli, ſupra quod fertur, æmulari tradit. & Iulius Scaliger eum
In Atha. arenæ colore ſimilem facere canit hiſce verſibus:

Et concolores, rupibus, ſaburriſq;
Cirris doloſi Polypi anchora ritu
Salacioſo, & turbido in freto freti.

Quapropter cùm Plutarchus, Oppianus, & Aelianus dicunt eum ſe in talem mutare colorem, quali ſaxum eſt, ad quod accedit, nō inficiantur alijs præterea rebus aſsimulari poſſe. ſed cùm plerunque circa ſaxa verſetur, indifferenter ſaxum, pro alia quauis re, in cuius
Cruſtacea quę aſtu venetur. colorem ſe mutare ſolet, vſurparunt. Cur autem colorem mutet inter problemata à nobis quàm exactiſſimè dicetur. Interim quo aſtu venetur, occidatque cruſtacea, præſertim Carabos, qui alijs quam Conchæ, ſunt armis prędıti, dicemus: qua in re ſubſequentes hi Oppiani verſus, nobis quàm pleniſsimè ſatisfacient. Canit igitur eodem interprete Lippio. F

Et fortem, & celerem duris, & Carabon armis
Polypus occidit, quamuis ſit robore multò
Inferior: curua ſpectat ſub caute quietum,
In dorſum irrumpit, ſinuataq; vincula nectens
Comprimit, & longis ex omni parte flagellis
Obſtruit, & pedibus paſſis ſpiracula ſumma,
Nec ſpirare poteſt, nec miſſos pectore rurſus
Accipere aerios flatus (à piſcibus vſque
Alterno trahitur. flatuq; remittitur aer)
Carabus oppreſſus liquidis nunc fluctuat vndis.
Sæpè reluctatur, nunc petra illius opaca,
Immotusq; manet, nec tanto marte duellum
Detractat, fulua moriens procumbit arena. G
Et veluti paruus infans circum vbera cara
Nutricis lac dulce trahit, ſic Polypus vtre
D. caruo ſorbet carnes, & mergit in aluum.

Matrē conficit. Iam verò à Polypo matrem confici, vbi natus eſt, autor eſt Pierius Valerianus; nullum
tamen citat autorem. Fieri hoc ea ratione poteſt, quatenus poſt partum, qui numeroſus eſ-
Lib. 14. hieroglyp. ſe ſolet, moritur mater: quo tempore fit eſca ſuis Polypodijs.

ANTIPATHIA.

INNATVM eſt Polypis odium cum Locuſta, ſiue Carabo, Cammaro, & Aſtaco, item Congro, & Muræna: quorum quædam, quin pleraque ſuperant, & à quibuſdam ſuperantur. Polypi, inquit, Ariſtoteles Locuſtas
Hiſt. 8. capit. 2. vincunt: atque adeò, vt ſi iiſdem in retibus ſenſerit Locuſta Polypum,
Lib. 9. capit. 62. præ metu moriatur. Quę ſic notat Plinius: Polypum, in tantum Locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit, omnino moriatur. Et Aelianus: Tam vehe- H
10. de Animal. c. 38. menter, inquit, Polypum Locuſta extimeſcit, vt ſi quando vno, & eodem retiambo comprehendantur, hæc continuò moriatur. Idem repetit ferè alibi, ſimulque aſtum, quo Locu-
Lib. 9. de animal. capit. 25. ſtam ſuperat, exponit his verbis. Locuſta idcò inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cùm illius brachia circumplexus fuerit, aculeis, quos in dorſo ſuos habet, præclarè cōremptis, & pro nihilo habitis, illam ipſam circumplicans, ſuffocat. Cuius ſanè rei haud inſcia Locuſta, à Polypo ſummè refugit. Eadem cùm nullius rei metu afficitur, tum antè verſus progreditur non porrectis quidem, ſed obliquis, & demiſſis in latera cornibus, vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. ſin
Hiſt. 8. capit. 2. fugit, & retrocedit: tum penitùs dimittit, & laxat ſua cornua: & tanquàm remis altiùs de-
Lib. 9. capit. 62. miſſis ſcapham propellens, ſic ſeſe commouens, multum conficit itineris. Hoc Aelianus. Bellum quoque ei eſſe cum Congro Ariſtoteles aſſeuerat, ab eoque, quem vincunt Locuſtæ, ſuperari; non tamen edi ob lubricitatem corporis. Pauet Locuſtam, inquit, Plinius,

A nius, Conger: rurſus Polypum Congri lacerant. Sed Murænæ, non Congro hæc Aelianus tribuit, ſic ſcribens: Malum ingens, & morbus agreſtis, & inhumanus, inimicitia, atq; odiũ inhærens, penitusq; inſitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile, atque implacabile: Muræna cum Polypo capitali odio diſſidet. Polypus cum Locuſta graues gerit inimicitias. Murænæ etiam teterrima hoſtis eſt Locuſta, atque infeſtiſſima. Muræna Polypo brachia abſcindit, dentium firmitate: poſt autem in eius ventrem ſubiens, iiſdẽ malis eum, vt veriſimile eſt afficit. Hic enim è genere natantium eſt, ille verò ſerpentium more graditur. Quod ſi Polypus in ſaxorum colorem ſe vertat, nihil ei aſtutię hæ fallaces proſunt: Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Polypus Locuſtas à ſe cõprehenſas ſtrangularit, exugit carnes, atque earum ſuccum exhaurit. Hæc quoque ſic cecinit Oppianus, interprete Lippio. *Lib. 1. capit. 32. de animal.*

Ex ſcopulis Muræna ruit furibunda per vndas
Perquirens gratum victum per littora ſumma,
Polypoda inquirit letum prædamq́ petentem,
Ille metu pauidus ſpectat, metuiq́ natantem,
Per tumidas vndas, atque horrida bella parantem.
Nec vitare poteſt, nec cauta occurrere fraude.
Hoſtis purpureum rictum Muræna reuincit,
Polypus extemplo contra pugnare coactus
Vertitur, & ſpiris, & magnis nexibus illa
Arcet, ſub vario flexu, firmisq́ flagellis
Nititur, vt pedicas Murænæ, & vincula dura
Præpediat, ſed nulla fuga eſt, nec lubrica membra
Elabi poſſunt, Muræna fluit velut vnda:
Nunc hoſtis circa collum, nunc tergora circum,
Nunc circa caudam ſinuoſa volumina torquet.
Sic homines dura qui exercent membra paleſtra
Oſtentamq́ diu robur, de corpore ſudor
Effluit aſſiduus, multa contenditur arte:
Atque vndæ in morem nexus luctator vterq́
C *Fluctuat, & contra magna vibrachia verſat.*
Polypus extenſos iactat nullo ordine ramos
Et ſudans vanu contorquet membra paleſtra,
At Muræna ferox rapido dat vulnera dente,
Dilaniat, partes miſerum confringit in omnes.
Nam membra in ventrem partim merguntur, at illa
Ore volutantur crudo, ſubiguntur acutis
Dentibus, hi laceri viuunt ſub dentibus artus:
Atque reluctantur, mortemq́ repellere tentant.
Et veluti annoſus ceruus cui cornua fronte
Sunt ramoſa, petit denſa veſtigia ſylua
Serpentis, nactusq́ locum, tum naribus illum
Attrahit è luſtro, figitq́ in corpore dentes,
Implicitus genibus ſerpens fera pectora nexu
Deuincit, collumq; tenet, ſemeſa vorantur
D *Partim membrorum, partim lacerantur acutis*
Dentibus, & diri cerui laniantur in ore.
Sic miſeri piſcis luctantia membra mouentur.
Conſilium miſero vel quid prudentia prodeſt?
Quid prodeſt lapidis proprium ſumpſiſſe colorem?
Quid toties vitaſſe necem? vitaſſe voraces
Sub petra piſces, ſi non latuere doloſæ
Murænam fraudes? ſola hæc deprehendere mentem,
Sola dolos potuit, vanasq́ eludere fraudes:
Tum fœdam, & miſeratam necem, & crudelia fata
Polypus in ſcopulis duris laceratus inhæret.
Aſſidet hæc iuxta ſubridens, verba mouere.
In piſcem credas hæc ſcommata dira referre.

Te vafer occultas? non ſperas fallere demens? E
Expertar num te ſcopuli tutentur, & antra:
Aut ſpelunca tegat qua portis clauſa repentè
Arripiat, raptum ſubito te mergat hiatu.
Te retro pauidum ex antro conuellere poſſem.
Polypus heu dirum confoſſus vulnere multo
Non duros ſcopulos, deprenſaq; ſaxa relinquit
Implicitus ramis dura ſub caute reuinctus;
Donec ſola loco reſtant connexa flagella.

Lib. de ſoler.anim. Teſtatur Bellonius, cùm apud Epidaurum Muræenas ſecaret, earum ventriculos cirris Polyporum referros comperiſſe. Plutarchus Polypum ſibi à Muræna, & Congro metuere verum eſſe ſcribit, quod ab hiſce malè tractetur, neque lędere viciſſim poſſit ob lubricitatem elabentes. Sicuti rurſus Carabum illos ſuis cirris in complexũ venientibus vincere: quòd tenuitas eorum non ſit aduerſus aſperitatẽ Carabi auxilio; hunc tamen perire Polypo ſua acetabula intrudente. Horum omnium mutuum odium pulch. è ſuis iambis complexus eſt Philes, vnam etiam Aſtacũ ijs annumerans, qui Polypum extimeſcunt. Albertus Magnus F
Lib. 1. de anim. c. 37 ait ſe ab expertis audiuiſſe Denticem, ſiue Dentatum cum Polypo pugnare: & quoniam extra cubile ipſum Dentex extrahere non poteſt, fluctuare ante oſtium antri, ſiue cubilis tanquam mortuum: hoc incautus vbi viderit Polypus, ad eum brachia ſua extendere, vt attrahat, & deuoret, brachium autem ſubito ore comprehendi à Dentice. In Polypos inquit Aelianus, ſi quis rutam iniiciat, immobiles manere in ſermonem hominum venit.

DENOMINATA.

Lib. 2. de morb. mul. Πολυπόδια dicuntur apud Ariſtotelem, & Athenæum Polypi parui, fętuſuè recens nuper ex ouis natus: à Cœlio Rhodigino non rectè Polypia, calami, aut memorię forte lapſu. Hippocrates quoque Polypodia cum Bolbidijs (quæ & Polyporum ſunt ſpecies) aliquando nominat. Πολυπόδιον quoque herbæ G
Polypodiũ herba. eſt nomen apud Theophraſtum, & Dioſcoridem. *Hiſt. pl. 9. cap. 14.* Plinius Polypodion, inquit, noſtri filiculam vocant: ſimilis enim eſt filici. radix acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum cirri, in petris naſcens. Πολυποδώδης Polypis abundans, vel Polypo ſimilis: *Lib. 4. cap. 188.* Τὰ πολυποδώδη, quæ è Polyporum ſunt genere. Πολυπόδιον ſpecies quædam Polypi, de quo capite ſequenti. *Lib. 26. c. 8.*

MYSTICA. MORALIA.

HABVERE etiam Polypi ſuos apud mortales cultores, nam olim circa Troezenem, vt Clearchus apud Athenęum commemorat. *Lib 7.* Polypum, quem ſacrum vocant, neque eum quem Remigantem (κωπηλάτην, Nautilum intelligit) fas erat venari; nimirum ceu res ſacras. *Non poſſe ſuauiter viui. sec. epicur.* Plutarchus animæ vim, ac facultatem Polypo comparat. Enim vero, inquit, animus res H
eſt, minimè iners, aut exilis, aut abiecta, neq; cupiditates ſuas quomodo Polypi flagella ſua, tantum vſque ea, quæ eſui ſunt, extendit. *Animi vis.* Sed has celerrimè præcidit ſacietas momento temporis, & minima horæ portiuncula. Alibi rurſus ait à principali animę facultate, ſeptem veluti partes enaſci, inque corpus extendi, ſicuti brachia à Polypo. *Adulator.* Eidem quoque aſſimilatur adulator, vt in hieroglyphicis, & prouerbijs dicetur. *Academici* Academicos Polypis ſimiles eſſe dicebat Carneades. Vt enim hi præ fame ſuoſmet cirros depaſcuntur. ità illos aucta iam doctrina peritiores factos, in ſuaſmet opiniones mox graſſari, eaſque deſtruere. Stobęus verò refert hoc Carneadem de Dialecticis dixiſſe. *Dialectica* Polypi naturam deſcribens Diuus Ambroſius hominem *Hexam. c. 8.* inſtruit, vt proprijs contentus, nec alios circumueniat, nec aliena inuadat, ſic inquiens. *Homo ſit proprijs cõtentus.* Et quia de aſtutia cœpimus ſermonem ſubtexere, qua vnuſquiſq; fratrem ſuum circumuenire, & decipere nititur, & in nouas ſe fraudes componere: vt quem vi obtinere non poteſt,

A teſt, circumſcribat dolo, & fuco quodam artis obducat: fraudulentum illud Polypi ingenium non prætteribo, qui vadoſo in littore petram nactus, affigitur ei, atque eius nebuloſo ingenio colorem ſubit, & ſimili ſpecie terga obductus, plurimos piſcium ſine vlla ſuſpicione fraudis allapſos, dum notam non præcauent, & ſaxum opinantur, caſſibus furtiuæ artis includit, & ſinu quodam ſuæ carnis intercipit. Sic ſpontanea venit præda, & talibus capitur argumentis; qualia ſunt eorum, qui ingenium ſuum ſępè commutant, & diuerſas nocendi artes mouent, vt ſingulorum mentes, ſenſuſq; pertentent, cum continentibus cōtinentiam prædicantes, in cœtu intemperantium tanquàm deuij ab ſtudio caſtitatis, & demerſi intemperantiæ volutabris: vt qui eos audiunt, aut vident, incauta facilitate ſe credāt, eoque citiùs labuntur, dum diſtinguere non norūt, nec cauere, quod noceat: dum grauior ſit, & magis noxia improbitas, benignitatis obūbrata velamine. Et ideò cauendi ſunt, qui crines ſuæ fraudis, & brachia longè, lateq; diſpergunt, vel ſpeciem induunt, multiformē. Et iſti enim Polypi ſunt, nexus plurimos habentes, & callidorum ingeniorum veſtigia, quibus irretire poſſint, quidquid in ſcopulos ſuæ fraudis inciderit. Et paulò pòſt concludens, inquit: Vtamur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & ſalutē tuendam: non ad alie-

B nam circumſcribendam innocentiam. Licet nobis vti exemplis marinis ad profectum noſtræ ſalutis, non ad alienum periculum. Hactenus D. Ambroſius: Poſſunt etiam Polypis diuites aſſimilari; vt enim illi ſuis pedibus plenis acetabulis, ſcopulis, & lapidibus tam fortiter ſupini, & auerſi adhærent, vt vix auelli poſſint, niſi fœtida adhibeas, ita etiam ſuis voluntatibus, ac deſiderijs, quæ fluxa tantùm, ac mundana reſpiciunt, auerſi inhærent, donec tandem Deus tanquàm piſcator egregius mortem, tanquàm fœtidum quendam odorem naribus admoueat, & ad ſanā mentem reuocet. Diabolum quoque exprimit Polypus. Is enim facilè homines dum grata ſuggerit, & oblectamenta proponit, falſos blanditijs ſuis, niſi Dominus tueatur, in abyſſum, & gehennam, ceu in caſſes quoſpiam abripit, non aliter ac Polypus incautè hominem è naui brachiorum ſuorum complexu in altum pelagus detrahit, niſi ab aliquo ſociorum enſe reſcindatur, ne pars ſyncera trahatur, vt inquit ille. Scorta item Polypi ſunt; nam & hæ amatores ſuos, quos vel ſemel tantummodò, ceu Polypus brachijs amplexę ſunt, ita tenaciter detinent in illicito ſui amore, vt à diuina gratia abſtrahant, & non ſolùm in profundum illud peccatum immergant, ſed & Iro ſępe pauperiores reddant, niſi principijs illi obſtent, nec ſe vinci patiantur. De iſtiuſ-

Diuitiæ.

Diabolus.

Mulier mala.

C modi mulieribus loqui videtur Eccleſiaſtes: *Inueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorū eſt, & lagena cor eius, vincula ſunt manus eius*, & alibi, *à carnibus tuis abſcinde illam, ne te abutatur.* Quemadmodum Polypus obliquè incedit, & caudam habet bifurcatam, fiſtulamque in dorſo, quam quando natat; modò in dextram partem, modò in ſiniſtram promouet. Sic multos fallaces, & proditores, dum obliquè incedunt in actionibus ſuis, quid facturi ſint non diuines, tantùm abeſt, vt videas: cauda enim, ſiue finis ſuæ intentionis bifurcata eſt; quia ſcilicet vnum proponunt apparenter, aliud intendunt latenter. Fiſtulam etiam habent dùm dulcedine verborum ſuorum tanquàm fiſtula aliqua alios ſeducunt, ac ſibi adiungunt, qui fallunt etiam, quando ea fiſtula, ijs inquam blanditijs, ceu Polypus modò in dextram, modò in ſiniſtram partem, hoc eſt vel apparenter, vel latenter abutuntur. Caput quoque habet Polypus duriſſimum, in quo obliquè natat, carneſque, cùm conſenuerit, duriſſimas, adeò vt contundere opus ſit, vt molles fiant, & in vſum ciborum cedant ſic obſtinati, & duræ ceruicis homines, quos Græci σκληροτραχήλους vocant, mentis, atque animi vitijs indurati, nequeant, aut per ſpiritualem commanducationem, aut prædicationem reſipere, niſi à Deo tribulationis alicuius pęna, vel presbytero

Cap.7.
Cap.25.

Proditor, & fallax homo.

Obſtinati.

D propoſita graui pœnitentia fuerint puniti: ſcriptum enim eſt ab Eſaia. *Vexatio dat intellectum.* Sicut Polypus Cancros, & Conchas in domicilium comportat, carneſque depaſcitur, teſtis cruſtiſq; abiectis, quibus nidum ſibi fabricet, & piſciculos capiat; ſic etiam auari, & fœneratores pauperes, & ſimplices, bonis ſuis, vt prædijs, & agris tanquàm carnibus ſpoliant, indeque domum ſuam locupletantes, frumenti, & cęterarū ſegetum recrementa ijſdem vendunt, quò maiorem ab ijs vtilitatem capiant.

Cap.28.
Auari.

E

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTII ſacerdotes, vt ait Pierius Valerianus, hominem, qui rem
Hierogly. Lib. 27. familiarem ex quibuſcunq; rebus, vtilibus ſimul, ac inutilibus, nullo di-
ſcrimine, nulliuſque rei ratione habita, congereret, augeretque, ſignifica-
re ſi vellent, Polypum pingebant. Ille enim cùm prodigè, & admodum
multa deuoret, prodens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & cō-
Hierogly. 2.16. uenatur, & in cubili ſuo recondit, ſelectiſq; vtilibus, atq; conſumptis, inu-
tilia mox, quippe teſtas, & Cancrorum cruſtas, & putamina Conchularum, & ſpinas piſci-
Omnium abligurітor culorum abigit. Deſumptum id eſt ex Horo Apolline, cuius hęc ſunt verba: Hominem,
qui vtilia, & inutilia malè conſumpſerit, indicantes Aegyptij Polypum pingunt; ille enim
cum multa eaque intemperanter voret, cibum in cauernas reponens congerit: & cum vti-
lia conſumpſerit, tum & quę ſuperſunt inutilia, abijcit. & paulò pòſt. eum, inquit, qui &
aliena intemperanter decoquat, & demum ſua conſumpſerit, deſignantes, Polypum pin- F
gunt. is enim ſi victu aliunde quæſito indiguerit, propria edit flagella. Idem Pierius ait Ae-
gyptios Polypum curtum, & detruncatum effinxiſſe, cùm ſignificare vellent eum, qui cùm
aliena abligurijſſet, ſua quoque abſumeret. Polypus infra Congrum depictus hominem
Victoria vti neſcius victoria potitum, vti tamen ea neſcientem, apud eoſdem ſacerdotes ſignificabat. Nam aiūt,
quoties Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile ſuperari: ceterū nullam eſ-
ſe Congris facultatem, vt Polypos depaſcere valeāt: quò dij læuore, atque lubricitate cor-
poris, qua ſunt maximè præditi, morſus hoſtium effugiant, & mutilatis tantùm aliquando
Imperans ſuæ nationi. flagellis elabantur. Cum Locuſta, ſeu Carabo pictus, vt apud Horum legitur, ſuæ nationis,
& generis hominibus imperantem denotat. Ille enim Polypis imperat, interq; eos pri-
mas ſenet. οὗτος γὰρ τοὺς πολύποδας κρατεῖ, καὶ τὰ πρωτεῖα φέρει. Sed Ariſtoteles Locu-
ſtam à Polypo vinci autor eſt, plurimique alij idem confirmant, ac ſæpe tanto eſſe terro-
ri, vt ſi Locuſta iiſdem in retibus capiatur, ilico præ metu exanimetur. Pierius Valerianus
Tyrannus. tyrannica in ciues dominatione vtentem, per Locuſtam, & Polypū deſignari ſcribit. Itemq;
Mentis attonitæ conſternatio. eum, qui ſubito aliquo pauore ita conſternatus, attonituſq; euaſit, vt neq; periculum, neq;
damnum quod vrgeat, ſentire videatur. Eſt enim ita meticuloſus Polypus, vt & ſtrepitu G
audito, & piſcatore viſo, ſaxis ſe potius applicet, quæ fuerint in promptu, & ad captantis
Poeſis. manum accedat, quàm de fuga ſibi conſulat. Inuenio etiam poeſim exoticam (nam de ſua
ſanctiùs ſentiebant Aegyptij) per caput Polypi figuratum notari; quod quidem eſculentis
appoſitum ſuauiſſimi ſaporis eſſe perhibetur, cæterùm horrenda, prodigioſaq; ſomnia ex-
citare. Quocirca ſi quis futura de inſomnijs conſulturus eſſet, ab eſu Polypi abſtinere ſu-
Inſomniorum interpreti a quo abſtinendū perſtitioſè præmonebatur, perinde etiam ne fabas ederet. Perſimilis autem huic poeſis di-
citur, quæ fabulas, amatoriasq; illecebras ſectatur, ipſo quidem dicendi lepore delectabi-
les, ſed bonis moribus, & honeſtiori diſciplinæ maximè pernicioſas: euiuſmodi genus me-
retriculas appellauit Plato, qui eiuſcemodi poëſim è ſua inculpabili republica, ciuitateuè
reiecit. Meminit huius comparationis etiam Plutarchus his verbis:

Lib. de audiēdis poet. *Polypodis capiti perhibent bonum ineſſe malumq́.*

Nam ſuauiſſimum eſu cùm ſit, difficilem ſomnum facere, ac turbulenta, & abſurda viſa ex-
citare creditur. eodem ſanè modo poeſis quoque multa iucunda, & adoleſcentis animo
pabuli inſtar conducentia in ſe habet: non pauciora verò, quæ conturbent eum, & de ſani-
tate mentis dimoueant, vbi lectioni recta inſtitutio defuerit. Neque enim de Aegypto tan- H
tum, ſed de poetica etiam licet dicere:

Illam noxia multa, & multa ſalubria ferre
Cultori medicamenta. etenim
Hic amor, hic deſiderium latet, hic quoq; blandum
Alloquium, quamuis ſapientem fallere callens.

Diſceſſio ſubita. Quippe illecebræ illæ eius fatuos planè, & ſtupidos non attingunt &c. Aegyptij ad hæc,
vt ſcribit Pierius, ſi quem ita pertinaci animo amantem, vt amata relinquere minimè poſſe
Hierogly. lib. 27. cariam herbam adpingebant: Polypi enim ita eſcis adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint,
& quamcunq; rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab
Homero ſumptum Ouidius luculenter expreſſit:

Metamorph. 4. *Vtque ſub æquoribus deprenſum Polypus hoſtem*
Continet ex omni demiſſis parte flagellis.

Eos

A Eos enim potiùs detrunces, quàm poſſis vllo conatu petris, aut quoquam quod apprehenderint, auellere: & vt Nazianzenus ait, ſi quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certè è carne ipſius petræ affixum aliquid relinquet: Admota tamen cunila herba, ſeu conyza, reſelire protinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non poſſint. Sunt, qui amoris firmitatem ex Polypo delphini morſu detento intelligēdum contenderent, id quod ex ipſa ſeſe applicandi pertinacia, qua famoſus eſt Polypus, conijciebant. Pierius verò tres argumenti huius rationes excogitauit. Vel enim, inquit, pauorem, & ignauiam, quæ vitia Theophraſtus in Polypo præcipua deprehēdit, deuorandа eſſe amatori homini dicendum; delphini in eorum locum promptitudine, atque agilitate aſſumpta: quando quidem, vt ait Ouidius, *Ingenij eſt expertentis amor*: atque, vbi multa in hanc ſententiam diſputauit, concludit demum vt, *Amoris firmitas.*

Qui non vult fieri deſidioſus, amet.

Vel quoniam diligentiſſimus eſt rerum cumulator Polypus, intelligi poſſe arbitror, facultates licet nulla non cura, & diligētia cumulatas, breui tempore, vbi amore capti fuerimus, diſſipari, inutiliterque dilapidari. Quàm ex templo enim ait Lyſiteles Plautinus, ſeuis ſagit-

B tis percuſſus eſt, ilicò res foras labitur, liquitur, & quæ ſequuntur. Vel qui delphinum à motis indicium eſſe oſtendi, Polypum verſutiæ indicium dicere poſſem, admonerique nos eo ſigno verſutiam amanti cum primis apprehendendam, & quod fieri ſolere Plato dicit, in amatæ rei mores tranſmigrandum, vt quippe Polypus in colorum mutationibus, prout cuique rei adhæſerit, facit. Cæterùm ea potius de cauſa Veneri Polypum dicari æſtimandum, quod inter piſces ſit omnium ſalaciſſimus, adeoq; libidine turgidus, vt nimio eius vſu non ſolùm omnibus penè ſpolietur viribus, & iam ad cibum ſibi conquirendum inhabilis reddatur, ſed & minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibuſque cancellis, & cancris conficiatur &c. Ait quoque ibidem idem Pierius Valerianus in manuſcriptis Hori codicibus legi, *δυό πολύποδες συνεργομβρόι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς σημαίνουσι*: quod eſt, duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, curſum ſolis, quem in brumali conuerſione peragit, ſignificare. Quanquam impreſſorum codicum lectio, quæ eſt *δυό πόδες*, nequaquam diſpliceat. Sed ſi, inquit, Pierius, progreſſum exprimere volueris, videndum eſt, ſi pedes alligatos pinxeris, qua id ratione tueatis. At de hyemali conuerſione ſermo eſt, quæ vt in ſphæræ conſideratione manifeſtè *Hiemale ſolſtitium Hori lectio animaduerſa.*

C licet inſpicere, progreſſum ſolis omnino cunctatiorem oſtendere videtur, in vltimis enim ſagittarij, & in poſtremis capricorni gradibus ſol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentiſſimè diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit & eorundem parallelorum iiſdem fermè diebus repetitio, dum conuerſio peragitur, vt ſtare loco potius ſol, quàm quoquam motu ſuo progredi videatur. Quare ſiue pedes, ſiue Polypos colligatos accipere malueris, non ſum admodum laboraturus: mihi ſatis fuerit, & codicum ſuper hoc varietatem, & ipſam rei, quæ ſignificatur, hiſtoriam declaraſſe. Hactenus Pierius Valerianus, qui non ſatis mihi declarare videtur, quomodo Polypi ſolſtitium hyemale denotare poſſunt. Exponendum itaque hoc nobis relinquitur. Primum igitur ſcito, quod Polypus duobus hybernis menſibus latet in cabili, aut, vt aiebat Heſiodus,

Igne carente domo prauis contentus in antris.

Quatenus itaque hyemali ſolſtitio conditur, eatenus, & eius typum exprimere poterit, non aliter quàm ſcarabæus menſem, quo vnico fouet ſuum fœtum, & perfectum excludit ex pilulis, quas ex iumentorum ſtercore conficit. Poſtremò per Polypum ſaxis adhærentem exprimi volunt hominem, qui ſe varijs hominum moribus accommodet, ſitq; *Moribus aliorum ſe accōmodās*

D omnium horarum, vt Latini loquuntur. Vt enim Polypum maximè omnium colorem mutare conſtat, iiſque ſimilem reddere, quibus appropinquarit ſaxis. Sic huic hominem ſimilem eſſe dicimus, qui pro loco, & tempore viuendi rationem aucupantur, ſeq; eorum apud quos degunt, voluntati atque ſententijs in omne obſequium proni dedunt, omni poſt habita ingenuitate. Qua etiam de cauſa multi ex priſcis autoribus hoc ingenium laudarunt maximè, atque imitandum perſuaſerunt. Vt Theognis. *In ſententijs.*

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδὰν ἐφάνη.

Hoc eſt, vt tranſtulit autor prouerbiorum.

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris,
Cui ſubitis ſemper fit ſimilis lapidi.

Idem monet Clearchus libro ſecundo prouerbiorum, appoſitis hiſce carminibus, ſed cuius poëtæ ſunt non indicans,

Hoo-

Πουλύποδος μοὶ τέκνον ἔχουνοον Ἀμφίλοχ᾽ ἥρως E

Τοῖσιν ἐγαρμόζων, ὧν αν καὶ δῆμον ἵκηαι

Vertit ſic Iacobus Dalechampius.

Polypi mi fili, Amphiloche heros, mentem habe

Et ad quorum gentem veneris, te ijs accommoda.

Ita quoque ſuadet ſuauiloquus Pindarus:

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ

Μάλιςα νόον προφέρων,

Πάσαις πολίεσσιν ὅμιλει. hoc eſt.

Marinæ beſtię colori

Mentem potiſſimum aduertens

In vrbibus omnibus verſatur.

Lib.7. Nec ab hoc diuerſum eſt illud Eupoli ἐν Δήμοις, quod citat Athenæus.

Ἀνὴρ πολίτης πολύποους ἐς τοὺς τρόπους,

hoc eſt interprete Dalechampio:

Tu rempublicam tractas, eſto Polypus moribus. F

Hoc ſanè ingenio mirè præditus Vlyſſes, indeque ſapiens æſtimatus eſt,& ab Homero Πολύτροπος cognominatus. Sunt tamen, qui hoc ingenium ſummopere improbāt, vt Phocillides his verſibus:

Μηδ᾽ ἕτερον κεύθης κραδίη νόον, ἀλλ᾽ ἀγορεύων

Μηδ᾽ ὡ πετροφυὴς πόλυπους κατὰ χῶρον ἀμείβου, hoc eſt,

Pectore neue aliud celes, aliudue loquare:

Proque loco variere, petris vti Polypus hærens.

Lib.1. Et Ion tragicus in Phœniſcis apud Athenæum.

Καὶ τὸν πετραῖον πλεκτάναις ἀναίμοσι

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύποδα χροός, id eſt,

Saxatilemq; cum exanguibus cirris

Odi mutantem colorem Polypum.

Adulator. Hinc Plutarchus adulatorem Polypum vocat; quòd vt hic colorem ad ſubiecti ſoli ſpe-
Lib. de adul.& ami. diſc. ciem variat; ita paraſitus ad audientium voluptatem ſententiam ſtudet variare. Cæterùm, inquit, adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui ſe ipſum ſimulabit variè mutari, ac vituperata qua fuiſſet adhuc vſus vitæ ratione, tanquam ſibi placentes eas amplectatur, quas prius improbarat res,& rationem victus,& genus orationis. G
Lib.de leg. lib gentil. Profecto hac comparatione tanquam aptiſſima, aliquoties vtitur D. Baſilius, vt vbi docet nos fugere oportere blāditias,& aſſentationes, hæc verba ponit: ſic,& animo varius oſtenditur adulator, nunc quod iuſtum eſt apud eos, qui iuſti rationem habent, laudat, apud iniquos vituperat, more Polypodis, qui colorem terræ quam attigerit, reddit. Et alibi. Effugito, inquit, deſpiciendorum hominum imitationes Tuis proprijs facultatibus eſto contentus: paupertas cum veraci ſufficientia, omni potiundæ voluptati profecto eſt compoti mentis anteponenda. Non ſilentio præterierim Polypi dolos ad furacitatem. is cuicunque ſaxo adhæſerit, colorem ſubit illius, atque adeo, vt piſcium complures ad ipſum de improuiſo natantes, tanquam ad ſaxum appellant, paratamq; ſeſe offerant illi verſuto malitioſoq; prædam. Talibus eos moribus præditos eſſe conſtat, qui perpetuos potentatus ſubeūt: & ad vſus, neceſſitudineſq; ſingulas occurrētes ſeſe accōmodant: nec in eadem ſemper voluntate perſiſtunt, ſed alij diuerſiq; facile fiunt. Sobrietatem cum ſobrijs laudant: intem-
Adulatorū mores. perantes ſunt cum intemperantibus: atque ad id quod cuiq; placet ſuam omninò ſenten- H
Orat. II. de patien. & toleran. tiam vertunt. Quos euitare facile nemo poteſt, nec ab eorum inſidijs, nocumentiſq; cauere &c. Clarius rurſus eandem ſententiam his verbis excoluit alibi. Sed neque, Polypi dolus, ac fraus ſilentio prætereunda eſt. Is quodcunque in ſaxum adhæſerit, eius colorem imitatur,& obtinet, ac ita multi piſces natantes in Polypum tanquam in petram incidunt, eiuſq; veteratoris præda fiunt. Moribus ſimiles ſunt ij, qui ſemper eos adeunt, qui poteſtate,& imperio valent, ſeq; pro rerum,& temporum ratione ità accommodant, vt in propoſito,& ſententia nunquam permaneant, ſed aliàs, atque aliàs ſe gerant,& pro cuiuſq; arbitratu, ac libidine mutant ſententiam.

HISTO-

A

HISTORICA.

ADMIRANDAS certè hiſtorias de magnitudine, viribus, ac robore Lib.9.cap.30.
Polyporum recenſent ſcriptores antiqui, & in primis apud Plinium
Trebius Niger. Cætera, inquit, quæ idem Trebius retulit, monſtro pro-
piora poſſunt videri. Carteię in cetarijs aſſuetus exire è mari in lacus eo-
rum apertos, atque ibi ſalſamenta populari, conuertit in ſe cuſtodum in-
dignationem aſſiduitate furti immodici. Sepes erant obiectæ, ſed has
tranſcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, niſi canum ſagacitate. Hi redeuntem
circumuaſere noctu: concitiq; cuſtodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitu-
do inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi Polypum expectaſſet, aut
ita cognoſceret? cum monſtro dimicare ſibi videbantur. Namque & afflatu terribili ca-
nes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachijs clauarum mo
B do incuſſos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Oſtendere Lucullo caput eius dolij
magnitudine, amphorarum quindecim capax; atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas
quas vix vtroque brachio amplecti eſſet, clauarum modo toroſas, longas pedum triginta
acetabulis, ſiue caliculis peluium modo: dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſ-
ſeruatæ miraculo pependere pondo DCC. Eandem hiſtoriam etiam Fulgoſus retulit, Lib.1.
à Plinio forte mutuatus: Cùm in Hiſpania, inquit, piſcatores, qui Thynnos condiunt, ſin-
gulis noctibus aliquid ijs, quæ iam parauerant, auferri animaduerterent, & propterea dili-
gentius rem obſeruarent, nõ ſine ingenti formidine, cũ latratu ſuo canes ad rem inſpicien-
dã inuitarent, proſpexerunt vaſtã, terribilemq; belluam ingenti ſpiritu, brachijsq; canes à
ſe abigentem: ad quos defendendos accurrentes, qui aderant, varijs inſtructi armis, magno
labore tandem feram confecerunt, cognoueruntq; Polypum eſſe, qui eiuſmodi cibi aui-
diſſimus ſuperioribus noctibus, quod piſcatores deeſſe ſibi querebantur, rapuerat. Huius
belluæ caput immenſum, horrendumq; fuit, quod Lucius Lucullus, qui illud inſpexit, pu-
tauit quindecim amphorarũ, quę in nauticis rebus bottæ dicuntur, menſuram continere;
brachia autem ingentia adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaque cru-
C rum magnæ ollæ magnitudinem complere. Eius autem reliquia in miraculi teſtimonium
ſepoſitæ fuere, ſeptingentarumq; librarum pondus exceſſerunt. Hæc Fulgoſus. quæ credi
poſſe fidem facit Aelianus, qui ſcribit temporis diuturnitate Polypos ad tantam perue- Lib.13.c.
nire molem, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur: idq; ipſum 6.de anim.
declarat exẽplo Polypi Puteolis capti his verbis: Puteolis, inquit, oppido Italiæ auditum
eſt, Polypum, cum inuſitata ad corporis molem facta progreſſione ad maximam magnitu-
dinem perueniſſet, egregiò ſpreto, & neglectò maritimo victu, in continentem proceſſiſſe,
& terrena plæraq; vaſtaſſe, & per ſubterraneam ſpecum Puteolanas ſordes in mare tran-
ſmittentem in maritimam domum adſcendiſſe, vbi mercatorum res, falſamentaq; in ma-
gnis vaſis eſſent: brachiorum circumplexione primum vaſa ſtrictè comprimentem corru-
piſſe, ac deinde ſalſamenta depopulatum fuiſſe. Mercatores verò ingreſſos, vbi dolia diſ-
rupta inſpexiſſent, & permagnum earum rerũ, quas naui aduexiſſent, numerumq; exhau-
ſtum deprehendiſſent, ſtupuiſſe: Ac nimirum cùm ab inſidijs fores integras, tecta ab omni
irruptione intacta, parietes nõ perfoſſos intuerentur, quiſnã populator fuiſſet, nulla conie-
ctura aſſequi potuiſſe. At enim cum reliquias conditorum piſcium animaduerterent, eos
D conſtituiſſe, ex domeſticis audaciſſimum armatum intus in inſidijs ponendum eſſe: Poly-
pum verò noctu ad aſſuetas tanquam epulas adrepentem reuertiſſe: & tanquam athletam
aduerſarium ſtrictiſſime correptũ ſuffocaſſe, ſic flagellis vaſa circumplicantẽ perfregiſſe.
Eum porro, qui inſidias moliretur, etiamſi lunæ fulgore domus illuſtraretur, omniaq; cõ-
ſpicua eſſent, tamen, quoniam ſolus eſſet, beſtiæ tantæ metu perterritum, hanc nõ aggreſ-
ſum fuiſſe, ſed ſanè mercatoribus totam rem explicaſſe: quod quidem ipſum ij audientes,
ei fidem enarratarum rerum non habuiſſe. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptũ
detrimentum, periculi memoria depoſita, ſtatuiſſe ſimul ingredi, & congredi cum hoſte:
aliosq; inuſitati, & incredibilis huius ſpectaculi ſtudio ſua ſponte ſe ſe auxiliatores vnà in
domo illa concluſiſſe. Poſtea verò quàm ſub veſperam in ſolita dolia fur inuaſiſſet, ex eis
partim cloacã obſtruxiſſe, partim armis tectis in hoſtem irruentes, dolabris, & cultris acu-
tiſſimis eius brachia abſcidiſſe, non aliter ac frondatores, & putatores arborum, robuſtiſ-
ſimos ramos ſecant, ſic enim ſępius membra Polypi circumcidentes, tandem niſi nõ pauco

labore

Lib.9.cap. 94.reduc. moral.

labore confeciſſe, atq; oppreſſiſſe, & quod quidem admirationem habet, in terra piſcem ex E
piſcatos, huiuſq; belluæ propriam veteratoriam nobis oſtendiſſe. Non minus admiratione digna ſunt, quæ ſe audiuiſſe, teſtatur Petrus Berchorius his verbis. Ego etiam ſemel, inquit, audiui narrari, quod piſcatores in mari Prouinciæ in littore ſuper carbones Locuſtas decoqui poſuerant, & cum circa ignem dormirent, ecce vnus Polypus odore Locuſtæ tractus de mari exit, & ad ignem veniens, qui cùm pede Locuſtam accipere volens, ſed calorem ignis timens ad mare rediit, & quandam tunicam quam loco capitij habet ſuper caput, aqua implens, toties eũdo, & redeundo ſuper ignem proiecit, qui ipſum extinxit, & ſic Locuſtam accipiens ſecum ad mare detuliſſet, niſi vnus de piſcatoribus, qui hoc videbat, ipſum accepiſſet, & loco Locuſtæ ſuper carbones comedendum poſuiſſet. Idem quoq; Berchorius narrat, ſed ex aliorum relatu, Polypum ſe quandoque mortuum fingere, vt tempus expectet opportunũ quo effugere poſſit. Audiui, inquit, quod ſemel in quadam Prouinciæ villa, Polypus, qui videbatur mortuus, fuit emptus a quodam, cuius vxor ipſum in pelui cum aqua ponens decoquendum, cum aliquantulum diuertiſſet, non inuenit in pelui, quæ vndiq; eum quærens, nec inueniens, tandem ſurſum reſpexit, & ſuper trabem domus Polypum vidit, qui ſentiens calorem aquæ, per catenam, qua peluis pendebat, ſurſum aſcenderat, vnde F
ipſum decoquendum retraxit. Poſtremò aquilam, à qua raptus erat Polypum in mare detraxiſſe, ſuiſq; implicaſſe cirris narrat Aelianus his verbis: cùm in ſaxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis brachijs ſumma cum voluptate, quod frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret: neque ſanè ſe in ſaxi colorem vertiſſet, quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tùm magis ad moliendas piſcibus inſidias facere ſolet: aquila acris, & acuta in videndo, prędam, nõ quidem ſibi futuram bonam, paratã, & promptam ſibi, & ſuis pullis perſpicuè cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum inſiliuit: ſed & piſcis hic circumplicantibus aquilam, & pertinaciter adhæreſcentibus cirris, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſſimum, ſimul & interfecit: quę quidem lupus hians (vt eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Hactenus Ælianus.

Aquila à Polypo detracta in mare.

Lib. 7. de anim. c. 11.

PRÆSAGIA.

G

Quæſt. natur. 18

CVM in terram excurrit Polypus, & ſaxa amplectitur, indicium eſt venti iam iam proruptur, vt tradit Plutarchus, cauſſamq; putat eſſe carnis molliciem, nuditatẽ, ac tenuitatem, quæ frigus difficulter ferre poteſt.

PROVERBIA.

PROVERBII ſpecie dicebantur olim homines ſtolidi, ſtupidiq;, vel rapaces, & vncis vnguibus Polypi. Siquidem, inquit prouerbiorum autor, ob eam cauſſam Polypo ſtultitiam tribuunt, quòd ad manum captantis vltrò mouetur: nec aliter capitur, niſi quod non cedat. Adſcribitur autem rapacitas, tenacitaſq;, quod quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat, ac retineat. Plautus:

In aulularia.

Ego iſtos noui Polypos, qui vbi quid tetigerint, tenent. H

Nihil autem vetabit, quominus Polypos appellemus eos, qui ſemet in omnem habitum vertunt omnibus aſſentantes. Quapropter idem autor adagiorum, poſtquam explicaſſet hæc prouerbia, *ſeruire ſcenæ, vti foro*; Extat, inquit, apud Græcos adagium, in hunc ordinem referendum, *Polypi mentem obtine*, quo iubemur pro tempore alios, atq; alios mores, alium, atque alium vultum ſumere. Adagium natum à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plinius: item Lucianus alicubi, ſcribuntq; colorem mutare maximè in metu &c. Prouerbium ſumptum eſt ex Theognide, cuius diſtichon paulò ſuperiùs inter alios eiuſdem ſententiæ verſus recitauimus, ad quos & hi Sophoclis quoq; referendi.

Polypi mẽtẽ obtine.

In Iphigenia.

Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα, πουλύπου ὅπως
Πέτρᾳ τραπέσθαι γνησίου φρονήματος, vertunt
Apud hominem cum eris, tibi in mentem veniat Polypi corporis
Ad ſaxa vertari natiuum colorem.

Hanc

A Hanc doctrinam nobis plurimis grauiſſimis ſententijs inculcauit Pindarus: vt vbi laudat hominem omnibus moribus, & ætatibus ſe attemperantem: Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσθλοῖς, τραχὺς παλίγκοτος τοῖς ἐχθροῖς, id eſt, mollis erga bonos, aſper verò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. & alibi rurſus: Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ. Τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id eſt, inter pueros teneros puer, inter viros vir. Tertia inter ſeniores pars, quodq; vt habemus mortale genus. Eodem quoq; titulo quempiam in Pythijs laudat: Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id eſt; Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. & rurſum eodem opere. Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt. Nam ille inter pueros iuuenis, in conſilijs verò ſenex. Et iterum eodem opere: φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι: hoc eſt, Amicum contingat amare; Cæterùm aduerſus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, ſiue inſidiabor. In hanc quoque ſententiam multa diximus ſupra inter Hieroglyphica. Nihil itaq; vetat in notandis vitijs vſum adagij latius trahere, nempe in homines verſatili ingenio præditos: qui talem vbiq; perſonam induũt, quales ſunt ij, cum quibus contingit agere. Genus hoc hominum eleganter quoq; deſcripſit Plautus.

In Nemeis hym. 4. *Hym. 3.* *Hym. 8.* *Hym. 4.* *Hym. 2.* *In Bacchidibus.*

B

> *Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & male facere tenet.*
> *Improbus cum improbis ſit, harpaget furibus furet quod queat,*
> *Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem:*
> *Pectus cui ſapit, bonus ſit bonis, malus ſit malis.*
> *Vtcunque res ſit, ita animum habeat.*

Huc eſt referendum Πολύποδος ὁμοιότης Polypi ſimilitudo. Suidas enim, & Varrinus ad eos ſpectare aiunt, an hoc prouerbium, qui ſe cuiuis accommodant. Sed illud Alcæi.

> Ἠλίθιον ἐστι νόον τε πολύποδος ἔχειν,
> *Stolidum eſſe, ac mentem Polypi habere,*

non in verſipellem, & aſtutum hominem, ſed in ſtolidum conuenit teſte Euſtathio. Heſiodus ænigmaticōs explicauit paupertatem, quando inquit, *Oper. & dies.*

> ... Αὐτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις;
> *Ne ſe deprendant inopem mala tempora brumę,*
> *Atq; pedem premere incipiat manus arida craſſum.*

C Sic etiam ſignificauit egeſtatem, quum canit:

> ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, id eſt,
> *Quando pedes edit ipſe ſuos is qui caret oſſe.*

Exoſſem vocat Polypum, quod pedibus careat. Hic autem creditur, vti dictum eſt, ſua brachia rodere in cibi penuria. Huc refer illud Alcæi apud Athenæum. *Lib. 7.*

> Ἔδω ἐμαυτὸν ὡς πολύπους
> *Edo me ipſum, vt Polypus.*

Item aliud quod Heſychius, Suidas, & Varinus prouerbij loco referunt in pauperem.

> Δίκην πολύποδος αὐτὸς ἑαυτὸν καταφαγών.
> *Inſtar Polypodis ipſe ſeipſum corrodens.*

Πολύποδος κεφαλή, Polypi caput: hominem varium dicitur, & in quo pariter, & vitia quædam, & virtutes inuenias, cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Cōpetit & in rem, ex qua non parum commoditatis capere queas: ſed quæ eadem nonnullis incommodis noceat. Allegoria deducta ex eius piſcis capite, quod, vt ſuprà diximus, ex Plutarcho, ſuauiſſimum eſu eſt, & eſculentum, cęterùm turbulentia ſomnia, occurſantibus miris rerum *Polypi caput.* *Lib. de audi. poe.*

D imaginibus excitat: vnde eius eſum interdicebant ijs, qui ſuperſtitioſè cuperent ex inſomnijs præſcire futura, quemadmodum & fabarum, vt idem autor tradit. Proinde poeticen Polypi caput vocat, in qua permulta ſcitu iucunda ſunt, tum frugifera, ſed etiam nonnulla quę caueas. Refertur hoc prouerbium integrè ab eodem autore hoc verſu. *In Sympoſiacis.* *Poetica Polypi caput.*

> Πουλύποδος κεφαλὴ ἔνι μὲν κακὸν ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν.
> *In Polypi capite ineſt & malum, ineſt & bonum.*

Cæterùm quod eius caput triſtia inſomnia excitet, ac moueat, ſuperſtitioſam putas Cardanus, cum tamen alibi huius rei rationem tradat: nimirum quod durum concoctu ſit, atroſq; vapores mittat non ſecus ac cepa, ſed longè validius. *Lib. de audi poet.* *Lib. 8. de var. c. 44.*

> Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πιλούμενος, id eſt,
> *Bis ſeptem plagis Polypus percuſſus:*

dici ſolitum, vbi quis multo tandem malo factus eſt emendatior, quemadmodum accidit indomitis adoleſcentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. *Lib. 10. de ſubtilit.*

Conuenient

Conueniet & in eos, qui duriore ingenio prædíti, non niſi grauibus ſupplicijs corrigun- E
tur. Aiunt Polypum piſcem captum diu multumque tundi, cædiq; ſolere, quo mitior fiat,
& ad vſum accommodatior, autor Zenodotus. meminit & huius prouerbij Suidas, & in-
terpretatur ἐπὶ τῶν κολάσεως ἀξίων, in eos, qui caſtigatione digni ſunt; quoniam Polypus
Polyporum hecatombe. captus multis ictibus emolliri ſolet. Πολυπόδων ἑκατόμβη, *Polyporum hecatombe*, apud Ari-
ſtophanem in Acharnenſibus nominatur, ad ſplendorem conuiuij, aut inſignem edacita-
rem indicandum, vt meminit autor adagiorum in prouerbio, *è Clibano boues*. Anaxandri-
des quoque apud Athenæum in Cotys Thracum regis conuiuij deſcriptione πολυπόδων
ἑκατόμβην nominat.

NVMISMATA.

NVMOS inuenio antiquiſſimos cùm à Syracuſanis, tùm à Tarentinis ex-
cuſos cum Polypi icone, apud Hubertum Goltzium antiquarum rerum
ſcientia præclarum. Syracuſanorum duo ſunt, æreum vnum, alterum au- F
reum. Vtrumq; ab vno latere Polypi imaginem elegantiſſimè repræſen-
tat ſolam, æreum ab altera parte faciem muliebrem velatam cum inſcri-
ptione ΣΥΡΑ. Aureum verò eandem quidem faciem habet, ſed alio
modo velatam, & à ceruice ſiue poſteriori collo præterea piſcem, ab anteriori legitur ΣΥ-
ΡΑΚΟΣΙΩΝ. Goltzius arbitratur faciem eſſe Arethuſæ. Cui vt non reclamem, ita
quoq; eius verba aſcribam. Arethuſa aquas habuit craſſas, ſalſioreſque, & proinde potui
inſuaues, pleniſſimas tamen piſcium, quos quòd Dianæ ſacri eſſent, religio erat violare,
atque hinc varia numiſmata cum Arethuſæ capite piſcibus circundato inter Syracuſana
ſpectari veriſimile eſt. Totidem nummos excudere Tarentini, ſed vtrumq; æreum. Pri-
mum aduerſo latere Neptunum habet delphino inſidentem. Dextra tridentem ſuum ge-
ſtat, ſiniſtra Polypum amplectitur. Supra delphini ceruicem pectinis marini etiam icon
eſt. à ceruice verò Neptuni ſcriptum eſt ΤΑΡΑΣ. Ab alio numi latere icon eſt Tritonis
dextra buccinam marinam continentis. Scamno inſidet, & vnum pedem alio ſcamno ap-
plicat, ſcipionique ſub axillis detento incumbit. A tergore ædem litteræ leguntur. Al-
ter nummus planè eodem modo Neptunum habet piſci inſidentem, & Polypum am- G
plexantem, ſed Pecten deeſt. Huius verò inſignis icon ab alio latere nummi expreſſa eſt
tantummodo.

EPIGRAMMATA.

IN epigrammatum Græcorum libris, quos lector adire poterit, tria extant
epigrammata; vnum quidem Antipatri Thettali, ſuper Polypo, qui com-
plexu ſuo aquilam, à qua raptus erat, occidit: alterum Antiphili Bizantij
de Phædone piſcatore, qui cum cepiſſet Polypum, eundem proiecit in
terram, & per eundem cepit leporem admirabili caſu: tertium Iſidori
Geodori, quod ſuperiori ſimile eſt, niſi quòd in hoc epigrammate, Gy-
nichus Polypum capto ſua opera lepore, iterum in aquam dimiſerit. Gratior igitur fuit
Gynichus Phædone, qui ſublato lepore piſcem dimiſit liberum, ille alter vtrunq; abſtulit H

EPITHETA.

ΠΕτροφυὴς dictus Phocillidi, quòd prope petras verſetur, aut quòd eas vbi
contigerit firmiter teneat, vnde & πετραῖος ab Inone apud Athenæum vo-
catur. A mutando colorem τρεψίχρως Ariſtoteli, quamquam alij quidem
τριψίχρως legant; item πολύχροος (aliàs πολυπλοκος) Theognidi. Ανόστεος
ſiue exoſſis epitheton eſt, quanquam apud Heſiodum pro Polypo ſumatur.
Σχολιὸν, quod ego non tortuoſum, aut inflexum, ſed verſutum exponerem, ſicut ob timo-
rem innatum δειλὸν, & à rependo ἑρπηστὴν ἐν ἑρπεστῆρα, & νωθρὸν ἐρωῇ amoris impe-
tu languidum, vocat Oppianus. Crinali corpore ſegnem Ouidius, doloſum Iulius Cæſar
Scaliger, Stroza pater ob venandi, ac piſciculos capiendi verſutiam, cautum.

PROBLE-

A

PROBLEMATA.

INTER queſtiones naturales eiuſmodi problema propoſuit Plutarchus,
Cur colorem mutet Polypus? idque ſic diſſoluit; An, inquit, vt Theo-
phraſtus ſcribit, quia natura timidum eſt animal, ideo perturbatus vnà
cum ſpiritu etiam colorem mutat? ideo quoq; dictum eſt:

Semper degeneris mutatur enim color.

Quod ſi hoc ad mutationem ſufficit, non ad id etiam quod omnes colo-
res refert. Sic enim colorem mutat Polypus, vt eum ſimilem faciat cuiuſuis ſaxi colori,
ad quod accedit. Hinc illud Pindari.

Marinæ beſtiæ colori
Aduerte mentem, & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus. Et Theognidis.
B *Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:*
Cui ſubitis ſemper fit ſimilis lapidi.

Atq; hoc verſutia, & calliditate præſtantes aiunt ſtudio habere, vt fallendi eos gratia qui-
buſcum agunt, ſemper Polypum æmulentur. Aut cenſent eum cute tanquam veſte vti,
ita facile eam vbi vult exuendo, atque induendo. Quid ſi Polypus huic affectioni princi-
pium metu ſuo ſuppeditat, cauſæ propriæ in alijs ſunt. Cogita enim, quod Empedo-
cles dixit:

Hoc moris rebus defluxus omnibus eſſe.

Non enim animalia modò, & ſtirpes, & terra, & mare, ſed etiam lapides à ſe continenter
dimittunt multos defluxus, & æs, atq; etiam ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent:
quia ſemper aliquid defluit, & tractiones, aut inſultationes faciunt defluxibus, alij com-
plexus, eorum alij ictus, alij impulſiones quaſdam, & circuitiones ſupponentes: maximè
autem ſaxorum marinorum, quando mari ea aſperguntur, ac refrigerantur, aiunt aſſiduò
quædam abradi multa, ac tenuia ramenta: quæ non accidant ad alia corpora, ſed dilaban-
tur ob meatuum denſitatem, vel excidant per rariores. Polypi autem caro, quod aſpe-
C ctus ipſe poſſet iudicare, eſt cauernoſa, & meatuum plena, defluxuumque capax. Is ergo
quando ſibi timet, mutato ſpiritu ſeſe mutans, tanquam conſtringit corpus, contrahitque,
& aliquamdiu intra ſe contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe aſperitas vnà cum
mollitie flagella exhibens particulis, quæ offeruntur, & non diſſipantur, ſed congregan-
tur, cùm: *deſunt hic quædam.* Argumentum cauſſæ permagnum eſt, quod neque Polypus
quarumuis imitatur rerum colorem, quibus appropinquat, neque chamæleon albarum;
ſed vterque ijs tantùm aſſimilatur, quarum defluxibus meatus proportione habeat reſpon-
dentes. Hæc Plutarchus, qui & alibi eandem quæſtionem recolens, mutationis in Poly- *Lib. de ſo-*
po cauſſam diuerſam eſſe tradit ab ea, quàm quæ eſt in Chamæleonte. Sanè etiam Cha- *ler. anim.*
mæleon, inquit, mutatur: non vt moliatur aliquid, aut ſeſe occultet: ſed ob metum ita
vertitur, natura meticuloſus: & id mutationis conſequitur, vt ait Theophraſtus, ob ſpiri-
tus multitudinem. parum enim abeſt, quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo
indicatur ipſum ſpirituum plenum, & mutatu facilem eſſe. At Polypi mutatio non eſt
animæ affectio, ſed actio quædam. Mutat enim ſe dedita opera, hac arte fugiens, quæ ti-
met, & apprehendens, quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans præter-
D uehentia. Pſelli egregij, doctiſſimique Philoſophi Phyſicarum quæſtionum ſolutiones cō-
pendioſæ apud me manuſcriptæ extant iampridem ab vtriuſq; linguæ doctiſſimo viro Io-
hanne Corterio Gallo in Latinum ſermonem verſæ, in quibus eadem ſoluitur quæſtio his
verbis. Cur colorem mutat Polypus ad quoſcunque lapides acceſſerit? timidum valde
eſt illud animalis genus, ſtatimque vbi ſtrepitum aliquem præſenſit, aut ſe à piſcatoribus
peti ſuſpicatur, petrarum colorem, quibus inſidet, mutuatur. Videntur enim a corpori-
bus omnibus, ab aere, à ferro, à lapidibus emanare quidam radij: quibus admittendis
cùm ſit idoneum Polypi corpus, eorum etiam colorem retinet. Itaq; cùm timore illo
afficitur, horret corpore atq; ita conſtringitur, vt quos de vicinis corporibus erumpentes
radios ſuperficie admiſit, pertinaciter etiam retineat. Sed intelligendum eſt neque Poly-
pum, neq; Chamæleonem colorem album vnquam aſſumere, quia poros ad coloris iſtius,
ſicut ad cęterorum ſuſceptionem commodos non habeant. Hactenus Pſellus. Tres itaque
cauſſas mihi ſcriptores antiqui tradere videntur huius immutationis, voluntariam, natu-

raiem, neceſſariam. Voluntariam, vt cùm aſtu id facit, vt Plutarchus. Naturalem, quod corpus Polypi ſit poroſum, ac tranſparens, vt Plutarchus, & Pſellus. Neceſſariam, quod præ metu id faciat, vt cùm hominis etiam pro varia cordis concitatione hoc, vel illo colore genæ perfunduntur. Ex recentioribus Bellonius Polypum varijs ſe coloribus induere ſcribit, ob mollem eius pellem, quæ facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album, mox ruffum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Putat Cardanus pellem variam, qua cirri conteguntur, contrahi, atq; remitti in coloris mutatione. Sed vti nulla opinio vetuſtior, ſic nulla melior mihi viſa eſt, quàm ea, quam ſcribit Theophraſtus præceptoris ſui mentem ſecutus, qui ſcribit Polypos habere atramentum ſupra apud mutim poſitum, hoc effundere, coloremq; mutare per metum. Vnde Plinius colorem, inquit, mutat ad ſimilitudinem loci, maximè in metu. Sed hæc ſola cauſſa mutationis eſse non poteſt. mutat enim quandoq; colorem, cùm in nullo eſt metu piſcium capiendorum gratia, vt docet Aelianus. E

De var. rer. 7. c. 37

Hiſ. 4. c. 5.

Lib. 1. var.

VSVS IN CIBIS. F

ANTIQVORVM menſis appoſitos fuiſse Polypos, teſtis eſt Mneſimachus in Hippotropho apud Athenæum, vbi ad cænam inter alia hæc etiã apparat, Squillam, nimirum, Loliginem, Paſserem, Dracænam, Polypum. Et ſanè eius caput ſuauiſſimi ſaporis fuiſse perhibetur. Apud veteres quinto à nato infante die, antequam nomina imponerentur, quod fiebat decimo die, amphidromia agebatur, teſte Cœlio Rhodigino, qua manus expurgabant, quæ obſtetricis munere erant perfunctæ, curſuq; ad forum ferebatur puer, mittebanturque à propinquis Polypodes, & Sepię. Polypos centum in nuptiali conuiuio Sphicratis, qui Corys regis Thracum filiam ducebat, fuiſse ſcribit apud Athenæum Alexandrides in Proteſilao. Ab Ariſtotele præſtantiſſimi eſse perhibentur, qui prægnantes ſunt, deterrimi qui ouis incubant. Archeſtratus apud Athenæum in Thuſo, & Caria Polypos optimos eſse, Corciræ verò magnos, & multos. hi laudantur ab Ennio in fragmento Phageſiorum hoc verſu:

Lib. 9.

L. 4. c. 12.

Li. 8. c. 30.

Polypus Corcyræ, caluaria pinguia Aterna. G

Autore Galeno duræ carnis ſunt, & ad concoquendum difficilis. Si tamen concoquatur alimentum non paucum corpori exhibere, ceterùm ſucci crudi plurimum gignere. Quæ quidem omnia etſi Galeno ibidem teſte, Mollibus omnibus communia ſint, in Polypis tamen efficaciora exiſtunt, vt vſus quotidianus demonſtrat, & veterum exempla, atque etiã Paulus Aegineta edocet. Mollia, inquit, vtpotè Polypi, Sepiæ, Loligines, dura, & concoctu contumacia ſunt, præcipuè Polypi. Diphilus ait apud Athenæum Polypum durum eſse, & concoctu difficilem; maiorem autem magis nutrire, humefacere ventrem ſi abundè elixetur, & ſtomachum roborare. Atheneus refert Machonem comicum ſcribere Philoxenum Cythereum dithramborum poëtam, atq; helluonem Polypum bicubitalem Syracuſis emiſse, totùmq; excepto capite comediſſe, ob idq; in ægritudinem mortemque incidiſſe. Machonis autem verſus cùm à quopiam tranſlatos repererim, hîc ſubijciam:

Li. 1. c. 91.

Lib. 7.

Egregium verò aiunt Philoxenum,
Dithamborum poetam, fuiſſe
Gulonem, nam duorum cubitorum Polypum
Syracuſis aliquando ipſum emiſſe,
Et preparatum comediſſe totum,
Preter caput affirmant. Captus autem cruditate
Vehementer ægrotare cœpit. Tum medicus quidam H
Ingreſſus ad eum, vt magno malo
Eum preſſum vidit. Si tibi quid, ait,
Nondum eſt diſpoſitum, celeriter diſpone
Philoxene. Hora enim ſeptima morieris,
Tum ille reſpondens, omnia mea ad finem perducta ſunt,
Medice, inquit, & iam dudum diſpoſita
Dythrambos dijs relinquo
Viriles, & omnes corona dignos,
Quos & meis collectaneis appono

Muſis.

A *Muſis. Venerem, & Bacchum iutores eſſe,*
Teſtamentum hoc meum declarat. Verùm quoniam
Timothei Charon me ociari non ſinit,
Neq; Niobes, ſed fretum capiendum inclamat,
Obſcuraq; me Parca vocat quam audire neceſſe eſt,
Vt omnia mea abiens hinc auferam
Date mihi quicquid eſt relictum, Polypi.

Diogenem Cynicum ait Plutarchus minimè igne vſum fuiſſe, ſed Polypum crudum deglutientem dixiſſe tantum, pro vobis ô ciues adeo periculum. Idem rurſus teſtatur alibi, improbans condimenta, & cocturam carnium. Diogenes verò crudum Polypum vorare ſuſtinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obſonia conficit: & ſacerdotibus, multiſq; alijs circumſtantibus, caput pallio velans, Polypum ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. Præclarum me hercule periculum ſcilicet, vt Polypidas pro Thebanorum, Ariſtogiton pro Athenienſium libertate, ita Philoſophus aduerſus crudum Polypum decertauit. Sed cùm eum mortuum eſſe ſcribat apud Athenæum Sota-

Lib. an aqua igne ſit vtilior. De eſu carnium libel.

B des hoc verſu.

——— Πολύποδα φαγὼν ὁ Διογένης
Ὠμὸν, τέθνηκεν ——— id eſt.
——— *Polypum cùm voraſſet Diogenes*
Crudum, obijt mortem.

Amentes erimus, ſi ipſum imitari velimus omni præparatione poſthabita. Quare ſi edendus eſt, aſſatione, aut elixatione opus habet, vt toto corpus nutriat, idq; more veterum, quibus hos duos præparationis modos in vſu fuiſſe, poſteaquam multis plagis eſſet contuſus hic piſcis, & emollitus, ſcriptum reperio. Apud Archeſtratum in Sirenenſibus hoſce legere eſt verſus.

Vt præparentur.

Ipſo ſtatim diluculo, omnino ſub auroram
Aphyas teretes in pruna torrebamus, aſſaq;
Porcellorum carnes, ac Polypos: dulce
Vinum deinde bibebamus.
Ἐν βοτάνῳ coqui ſcripſit Antiphanes apud Athenæum in Euthidico.
C Ἔπειτα πολύπους τετμημένος
Ἐν βοτάνοισιν ἑφθός. Vertit Dalechampius.
Deinde Polypus fruſtratim deſciſſus
In battanijs coctus.

Βατάνια autem Heſychio ſunt τὰ λοπάδια, patellæ: qui Siculis peculiare eſſe hoc vocabulum addit. quapropter in hoc verſu pro βοτάνοισι legendum βατανίοις, vti quoque legiſſe videtur Dalechampius. Verùm autem elixi meliores ſint aſſis, docet Athenæus his verbis: Polypi meliores fiunt ſi elixentur. Succos enim malos habent (vt manifeſtum fit dum lauantur, nam in lotione malos ſuccos demittunt) quos elixatio ex carne euocat. Nam ex molli igne, atque humido abluuntur quodammodo: in aſſatis verò ſuccus exiccatur. Præterea cùm dura ſit eorum caro, iure ſic coqui expoſtulat. Plato comicus cœnæ Philoxeni Leucadij mentionem faciens, eandem difficultatem hiſce lepidis verſibus diſſoluit.

Βατάνια.
Lib. 8.
Elixi an aſſi meliores.

Πολύποδες πλεκτὴ δ' ἂν ἐεὶ πλήψῃ κατὰ καιρὸν
Ἑφθὴ τῆς ὀπτῆς ἐὰν ἢ μείζων, πολὺ κρείττων.
D Ἢν ὀπταὶ δ' ὦσι ἑφθῆ κλαίειν ἀγορεύω.

Male vertunt eius interpretes:

At Polypus ſinuoſa ſuo ſi tempore capta,
Atque ingens membris, elixa eſt ſuauior aſſa
Si parua hæc fuerit tu longum elixa valeto.

Nam pro ſinuoſa cirrus transferre debebant, ita vt ſit ſenſus, Polypi cirratum ſi ſuo ſit captus tempore, meliorem eſſe aſſum quàm elixum, ſi ſit magnus: ſin verò paruo elixis hos aſſis eſſe meliores. Nam πλέκτη pro πλεκτάνη quandoque ſumitur. Et quamuis Archeſtratus in fœminino genere Polypum efferat, tamen non video quis ſit ſenſus, Polypus ſinuoſa repugnat etiam in Græco verſu vocula πουλύποδος, quæ eſt genitiui caſus, qui à nullo alio, quàm πλέκτη regi poteſt. Elixi autem hodie comeduntur a nautis frequentiùs, & piſcatoribus, qui antequam elixent, ferè per horam eos ligno contundunt, aut ad lapidem atterunt. Sic enim fibroſæ carnis durities facta multo facilius concoquitur.

Idem veteres quoque factitare ſolent, vt dictum eſt: idemque Plautus his verbis innuere E
videtur.

Tange, affligam te ad terram itidem,
Vt piſcem ſoleo Polypum.

L: 32. c. 10 De eo hæc traduntur, teſte Plinio, muriam ex ſeſe emittere, & ideo non debere addi in
Vt elixentur. coquendo: ſecari arundine: ferro enim infici, vitiumq; trahere natura deſinente. Si elixetur aqua eum atramento ſuo, melior erit: elixatur alioquin oleo. olentibus herbis, atque pipere addito. Platina coctum cum pipere, & laſere condit. Apicius verò pipere, liguſtico, liquamine, laſere, & Zinzibere. Adferuntur Venetias ex Illyrico, & Dalmatia ſale inueterati.

VSVS IN MEDICINA.

SANGVINEM fieri (cieri legunt alij) piſcium cibo putant, inquit Plinius: ſiſti Polypo tuſo illitoq;. Marcellus Empyricus aſſatum torminoſis in cibo prodeſſe tradit. Kiranides nephriticis, & lapillos mingētibus dat è vino veteri in balneo mucorem, vel ſuccum glutinoſum, vel, vt ipſius verbis vtar, marcedinem, quæ exit à Polypo in nouam ollam viuo immiſſo, mox ebullito, aut elixato. Polypi marini cinis ſatis copioſè adijcitur in medicamenti ex hircino ſanguine plurimo confecti compoſitione quadam apud Marcellum Empyricum aduerſus calculos renum. Tertianis commendatur etiam, vt quidam ex Plinio medico citant. Idem & cardiacis conferre eundem arbitratus eſt. Ad Polypos narium hoc remedium certum ſcribit Nicolaus Myrepſus: Polypum, inquit, marinum in clibano cum lignis oleæ, donec in cinerem vertantur vrito, & ſumpta de eo vncia vna, admiſce illi chalcanthi vnciam ſemis: & per arundinem inſufflato naribus. A pituita maximè in aquam intercutem fit tranſitus: in hac, qui curabilis eſt, obſonium edat Polypos coctos in vino nigro auſtero, vt monet Hippocrates; qui ſanè plurima, & ſaluberrima remedia fœminarum morbis ex Polypis præſcribit, vt ad aquam intercutem vteri; ad vteri coxam decurrentem, in purgatione, inquit, Mercurialem, & Polypos edat. Et rurſus alibi, ſi vterus ad coxam auerſus fuerit, Bolbidia (ſunt hęc genera paruorum Polyporum) & Polypodia in vino, & oleo cocta edat. Et iterum alibi: Si, inquit, in lumbos vteri in- G cubuerint, ſuffocatio verò caput non contigerit, mulier Polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Et alibi eodem opere. Polypi, ac Sepiolę ſuper prunis toſtæ, puerperij purgamenta à partu purgant: Et libro alio, puerpera edat Polypos, & Locuſtas, & piſciculos, vt melius purgetur. Ad menſes ciendos pluries eis vtitur. Mulier, inquit, cui ſtomachus vteri non rectus fuerit, ſed vel recto, vel in latus auerſus, vel in ſe contractus, vnde menſes non rectè profluunt, nec concipit, edat catulos pingues per coctos, & Polypum in vino dulciſſimo coctum: & alio rurſus in loco, mulier inquit, cui vterus molliri, & purgari debet, Polypum plagis mollitum edat. Item, ſi menſes conſtituto tēpore non fiant, poſt cætera remedia Polypum in vino albo ſuffocatum edendum dato, & vinū bibendum. Mulier, quæ aliquando prægnans fuit, & poſtea ſterileſcit, interim dum curatur, edat catulos coctos, & Polypum in vino dulci coctum. Polypos paruos, atque aſſatos ſuper prunas ad concipiendum meritò dediſſe Hippocratem ſcribit Cardanus: quoniam Polypus facile concipiat, & ferat, nerueáq; ac ſit ſubſtantia, & duræ digeſtionis. Qui in Venerea paleſtra debiles ſunt, Polypos edant, monente Aetio. Diphilus, & Paulus Aegineta eos plurimum alere affirmant, & libidinem maximè irritare. Diocles apud Athenæum ait Po- H lypodes maximè inter Mollia ad venerem conferre. Eandem vtilitatem eis adſcribit Alexis in Pamphila.

Margin notes: *L. 32. c. 10* / *Ad tormina.* / *Ad nephriticos.* / *Ad tertianas.* / *Ad cardiacam.* / *Ad hydropem.* / *L. de inter. aff.* / *Lib. de nat. mulieb.* / *Ad mulie-bres affectus.* / *Lib. 2. de mulier.* / *De ſuperfœtatione, & de mulier. 1.* / *Lib de nat. mulier.* / *Ad venerem.*

Section letter F (beside "cibo prodeſſe tradit…").

Ερῶν τὶ ἐκπήσω; τὶ μᾶλλον συμφέρει
Ὦ'κ νεῶ φέρων μα'ρειμ; κηρυκας, κτένας
Βο'λβους μέγαντε πολύποδα ἰχθυας θ' α'δρου'ς, idest,
A. *Cùm ames quid tibi comparaſti.* B *ecquid magis*
Conferat, quàm quòd nunc præſens adfero: Buccina, Pectines,
Bulbos, magnum Polypum, grandiores.

Lib. 2. Et Xenarchus apud Athenæum Polypi ad ſtimulandam Venerem facultatem declarat his verſibus, quos cùm pluſculi ſunt à Iacobo Dalechampio Latinos factos citabo.

Ruit domus infœcunda dominorum infortunio,
Labefactata: eam ſubuertit Alaſtor quidam: Pelopidarum

Sterilis

A *Sterilis domus eſt: nec è profundo ceruicem exerens,*
Ac Cereris contubernalis, terrâ procreatus bulbus, amicorum,
Cum elixus eſt, adiutor huic malo ſuccurrerit;
Quin nec maris cærulei educatus vorticibus
Venarum mutator Polypus: captus hominum
In torto vinculo cum rotam virgo circumduceret,
Implet repoſitorij capacem pectoris ſinum.

Adferuntur, inquit Iouius, Venetias ex Illyrici, Dalmatiæque ora ſale inueterati: quorum acetabula, & extremitates cirrorum ſenibus ad parandam ſobolem expetuntur. Cur verò Venerem ſtimulent, iam dicendum. Cauſam putat Mneſitheus, quod duræ fiat carnis, ac flatuoſi, Iouius, quia ſalſum ſuccum contineant, cæterùm ego non tam propter allatas rationes, quàm propter ſeminis copiam quam generant, ſi probè elixentur, & concoquantur, libidinem excitare affirmem. Nam bulbi, cicer, fabæ, Polypodes, conus, inter edulia B multi ſeminis recenſentur à Galeno.

Lib. de piſc. Rom. *Cur Venerem ſtimulet.* *5. Simpl. med. facul.*

VSVS IN ALIIS.

PISCATORES, teſte Ariſtotele, Polypos aſſatos, non niſi nidoris cauſſa naſſis inditos dimitti aſſeuerant. Hinc Plinius: Exporrigunt enim (Polypi) ſe reſupinati, mirè omnibus marinis expetentibus odorem quoque eorum, qua de cauſſa naſſis illinuntur. Et rurſus: Conueniunt piſces ex alto etiã ad quoſdam odores, vt Sepiam vſtam, & Polypum, quæ ideo cõ jciuntur in naſſas. Autor quoque de natura rerum Polypum aſſum in hamum inſeri ſcribit, ad decipiendos piſces, quod tamen Ariſtoteles tantùm de Sepijs tradit. Oppianus docens Cantharum capiendi modum, ait eum naſſa capi circumtexta vndique liguſtri virgis, & ſparti vimine, ita vt ſe capaci ore venter in latum porrigat, tunc inquit naſſæ.

Hiſtor. 4. cap. 8. *Li. 9. c. 30.* *Lib. 3. Halieut.*

——— ἔνδον ἐκείνης
C Πουλύποδ' ἑρπηστὴν, ἢ κάραβον, ἐκ πυρὸς ἄμφω
Ὀπταλέους. κνίσσῃ γὰρ ἐφέλκεται ἰχθὺν ἀείσω, id eſt,
Carabum immittas intro, vel Polypum ambos
In flamma teſtes, tali nidore trahuntur
Piſces.

Et alio in opere docens, quomodo capiantur Pantheræ; catulum vinctis genitalibus ante foueam ſuſpendi ad arborem iubet, atque eius clamore audito in prædam ſic rapi Pantheram,

Lib. de Ven.

Ὡς δ' ὁπότ' ἰχθυβόλοι κύρτου δόλον ἐστήσαντο,
Πλεξάμενοι σπάρτῳ σαλαμινίδι καὶ λυγόεσσι
Πουλύποδ' ἢ κεφαλὴν πυριφλεγέθοντες ἔθεντο
Ὀδμὴ δ' ἐς πλατάμωνα ἀφίκετο καὶ ποτὶ κύρτον
Ἔλλοπας αὐτομόλους εἰσήγαγεν, οὐδὲ δύνανται
Αὖθις ὑπεκδῦναι, δεινὸν δ' ἤντησαν ὄλεθρον.

Vertit Andegauenſis.

D *Ceu parat in naſſa fraudes piſcator acutus*
Viminaque obtendit torto ſalamnia filo,
Addit & illecebras, artus capitonis aduſti,
Aut Polypi, ſubito vada nidor perflat odorus,
In fraudem alliciens piſces, latumq; foramen,
Vt nunquam poſſent naſſa remeare latenti.

NOCVMENTA.

TESTATVR Aelianus Polypum mordere violentiùs, quàm Sepiam: minus tamen ſuo morſu veneni infligere. Hinc Oppianus Lippio interprete. *2. Halieut.*

Obuia non tenui Lædit nos Sepia morſu,
Nec nos peſtifero confodit Polypus ore.

DE CÆTERIS POLYPI GENERIBVS. Cap. III.

ORDINIS RATIO.

ALIQVOT Polyporum generis reperio nomina. Quæ quātum apud alios videre mihi licuit, etiam hìc nominabo, veniā à beneuolo lectore poſtulans, ſi nō ſatis ea explicauero, nā Oedipo potius quàm doctore egēt, cùm obſcuriſſimè de his Grāmatici ſcripſerint. Ozęnam cum Oſmylo eandem eſſe, Pollux, & Heſychius autores ſunt: quibus eruditi hodiè aſtipulantur. Athenęus modò diſtinguit, modò eaſdē facit. Diſtinxit tamē Zoographus aliqua ex parte, quoniā non rerum tantùm rationem habere ſolet, ſed etiam nominum, vt F Grammaticis, qui quandoq; dubitare ſolent, num nomina diuerſa, eadem ſignificare poſſent. ſatisfaciat: Quare, & Eledonam ſeparauit: quamuis eam Rondeletius, contra Ariſtotelis ſententiam, obſeruationibus ſuis fretus, ab Ozæna, & Oſmylo non diſtinxerit. Nos quoque quamuis diſtinguamus, tamen de omnibus ſimul reliquis teſta non incluſis hoc capite agemus, exiguam admodum eorum putantes eſſe differentiam. Athæneus ex Ariſtotele, & Speuſippo Polyporum genera enumerat, ἐλεδώνη, πολύποδιν, βολβοτίνη, ὀσμύλος. Sed vt ab Eledona incipiam, annotandum eſt hìc apud Athæneum, cum aſpiratione, alibi ſine ea ſcribi, vt vbi habet ἐλεδώνας inter piſces alios, & apud Heſychium, ἐλεδώνη, εἶδος πολύποδος. Gyllius, Maſſarius, VVottonus aſpirationem ſeruant: quanquam Grammatici s ante λ attenuari docent, neq; excipiūt Eledonam, etiamſi hoc nomen ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν, ideſt à comprehendendo compoſitum videri poſſit: vnde ἑλεδανὸς fortè deriuarum, inquit Zoographus, quod vinculum ſignificat; ſpiritu tamen tenui in Græcorum lexicis ſcribitur, vnde Suidas Eledonem vocari putat, ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quòd ipſa ſe ipſam rodat. hunc quoq; ſequitur Cœlius Rhodiginus. Sed cùm auctores non Eledonam priuatim, ſed Polypum ſimpliciter id facere teſtentur, mihi non videtur eam nominis ratio- G nem conuenire, ſed primam potiùs quàm dedit Zoographus. Δελιδώνη apud Heſychiū, & Varinum, ὁ μυλαῖος ἰχθῦς; ſed pro μυλαῖος legendum fortè ait Zoographus ὁ ὀσμύλος, vel ὀσμυλίας. Gillius Helidonam hodiernis Græcis Halidonam corrupto vocabulo efferri ſcribit. Oſmylium cum Eledone malè confundit Rondeletius. Ὀσμύλος paroxytonum ſemper ſcribendum putat Zoographus, ſicq; ſcribi in Oppiani, Aeliani, & Io. Tzetzis libris, quamuis apud Athenæum, & in alijs quibuſdam libris inſcitia librariorum propa. oxytonum ſcribitur. Ὀσμύλην fœminino genere dixit Athenæus, quando inquit. Ariſtoteles in opere de animalibus Mollia eſſe dicit πολύποδας, ὀσμύλην, ἐλεδώνην Heſychius ὀσμύας fortè deprauatum habet pro ὀσμύλας. Apud Pollucem inuenio ὀσμυλίδια citātem hæc verba Ariſtophanis. Τραπόμενον ἐς τὸ ὕψος λαβεῖν ὀσμυλίδια, μαινίδια καὶ σηπίδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaidum. Non tamen Oſmylidia, ſed Oſmylia quatuor ſyllabis legit, quod magis Zoographo placet. VVottonumq; male tranſtuliſſe ex hoc loco putat, Oſmylium, Mænulas, Sepiolaſque venari. Heſychius, & Varinus Ὀσμύλια è Polyporum genere eſſe ſcribunt. Athenæus inquit, Ὄζαινα, ὀσμύλιον, Θούριοι: hoc eſt Thyrij Ozænam piſcem vocant, quem Græci Oſmylium. Quapropter apud Pollu- H cem, vbi ſcribitur Ὀσμυλία mauult legere Zoographus Ὀσμυλίας, vt Αἰνείας. Ὀζαινα idē cum prædicto, quam Ariſtoteles ὄζολιν, & Βολίταιναν videtur appellaſſe, Gaza, ὄζολιν Oſſolem cōuertit. Dicitur autem ὄζαινα, ὄζολις ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὄζειν enim olere, & fætere ſignificat. Hinc etiam Græci, teſte Gillio, hodierni Moſchiten vocant, Maſſilienſes Muſcum. Nam ait Gillius Polyporum alium terram odoris fœditatem habere: alium Oſmylum nomine benè olere, & nihil muſcoſius ſe ſenſiſſe tum, cùm eſſet mortuus, tum etiam cùm viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bollonio ſubſcribo, qui Polyporum vnam tantum ſpeciem ab odore ſumptam faciunt, eumque alij ſuauem eſſe, alij tetrum, ac grauem. Pſellus Polypum Moſchytam nominat, Itali hodie Muſcarolo præſertim Venetijs, Moſcarolo, & Muſcardino alibi, item Mugettino, vt ſcribit Robertus Conſtantinus. Muzaro Genuenſibus, Græci hodie Gopos, inquit Zoographus, ſi benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Biſemkattel. Nam biſem Germanis Moſchum odoramentum

Eledone.

ὀσμύλος.

Lib. 2.

ὄζολις.

Βολίταινα.

Lib. 1. de diæta.

A tum ſignificat, Kuttel verò Mollia omnia. βολβοτίνη, quæ & βολίταινα dicitur, nomine tantum ab Oſmylo differre putat, quamuis Athenæus diuerſam ſpeciem cõſtituat ex Ariſtotele, ſimiliter & πολύποδας. Nam nullibi apud Ariſtotelem hodie illæ leguntur ſpecies, quæ ſupra ex Athenæo citauimus. Ὀσμύλαι (Ὀσμύλαι) βολβητίναι θαλάσσιαι, inquit. Heſychius. Nec alia ſunt Bolbidia Hippocrati dicta forma diminutiua. Galenus in ex eg ſi vocum Hippocraticarũ βολβίτια, inquit, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβύλια προσαγορευόμενα. γένος δ' ἐστὶ τοῦτο μικρῶν πολυπόδων, id eſt, Bolbitia à multis vocantur Bombylia. genus eſt paruorum Polyporum, ita vt ætate, non ſpecie differre videantur. Etenim Epicharmus in Hebes nuptijs inquit.

Polypi, ſepiæ venerandaq; Loligines
Et quæ mare oles Bolbitis:

Hic enim Epicharmus Bolbitin mare olere ait, vnde diminutium βολβίτια, ſiue βολβίδια, vt legitur apud Hippocratem, dicitur, & βολβοτίνη apud Athenæum.

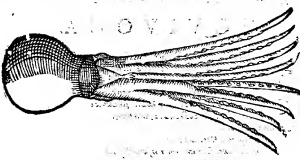
B

FORMA. DESCRIPTIO.

NIHIL vel parum ſaltem differunt, quæ diximus, Polypi genera quo ad formam corporis, ab eo, quem primùm deſcripſimus. Nam Eledone *Eledone.* vnica tantùm acetabulorum ordine prædita eſt, & pedibus ſeptenis ſi fides ſit Suidæ, & Varrino, qui hæc ex Aeliano citant, cùm tamen in ijs, quæ extant, huius operibus nullibi quod ſciam reperiatur. Pedum etiam prolixitate à cæteris diuerſam eſſe ſcribit Ariſtoteles. Ozæna autem ſiue Oſmylus, ſiue Ozolis odore inſignis duplici acetabulorum ordine prædita eſt: a vul- *Hiſt.4.c.1* gari Polypo diſſidet, quòd vt teſtatur Bellonius, ad eius magnitudinem non exuberet; tenuibuſque, & oblongis præditus ſit cirris: vel vt Rondeletius vult, quòd corpore ſit rotundiore, longioribus brachijs, odore moſchi tum viuus, tum mortuus, & vnico acetabulorum ordine; quod poſtremum ad Eledonam referendum exiſtimo. vtriuſque autem pictura, eadem eſt, hancque ſubijcere placuit. Pollux Oſmylium Polypi ſpeciem eſſe ſcribit, quæ inter caput, & cirros, fiſtulam gerit, è qua teterum emittit odorem.

C

Polypi tertia ſpecies Rondeletij, Bolitæna, ſiue Ozolis Bellonij.

D

LOCVS. ANTIPATHIA.

BOLITÆNAS non alit Euripus teſte Philoſopho. Ozenam Ariſtoteles Ozolin, & Bolitenam videtur appellaſſe, ea frequens eſt in Laconia, *9. Hiſtor.* quæ regio nunc Zacoria dicitur: dicta quòd ea vox odorem illum, & vi- *cap. 37.* rus graue ſignificat, hæc Maſſarius. Hanc maximè ſectantur Murenę præ cæteris Polyporum generibus, quemadmodum hiſce verbis teſtatur Pli- *L.9.c.30.* nius. Polyporum generis Ozena, dicta à graui capitis odore, ob hoc maximè Murenis eam conſectantibus. Apud Pollucem legitur hanc Menulas, Sepiolaſq; venari.

 E

VSVS IN VARIIS.

Lib. 2. de morb. mul.

PRÆPARATVR ad cibum vtraque ſpecies eo quo ſuperior modo Hippocrates ad vterorum canceros futuros præſcribit Bolbidia, & piſces cartilagineos. Et ſi vterus ad coxam auerſus fuerit, Boldidia in vino, & oleo cocta laudat. Et rurſum eandem ſimiliter præparatam, aut Sepiolas ad menſes ciendos. Aliàs etiam in eiuſdem mali curatione. Ad veſperam, iubet, mazam cænare, ſi verò panem voluerit, & bolbidia parua Polyporum generis, & Sepiolas paruas, in vino, ac oleo coqui, & edenda dari. Ad venerem excitandam plus cæteris valere creditur, propter odorem. nam vnguentati, qui incedunt cæteris ſalaciores eſſe dicuntur. Non deſunt, inquit Bellonius, qui hanc exſiccent, vt fragrantiam veſtibus in arcis concilient. Nam moſchi odorem tum viuum, tum mortuum referre teſtantur plurimi. F

DE SEPIA. Cap. IV.

ORDINIS RATIO.

SEPIAM inter Mollia connumerari, plurimis veterum teſtimonijs comprobatum eſt, cùm in vniuerſum de Mollibus loqueremur. Cur autem Loligini eam præferamus, nõ alia nos mouet ratio, quàm eùm ſumma eius in varijs rebus veritas, qua longè Loliginem vincit, tum & corporis ſtructura, qua magis Polypum, quàm Loliginem refert. Nam quamuis, & Sepiæ, & Loligini ſint promuſcides, quibus Polypi deſtituuntur; tamen Loligo pinnas vſque adeo ingentes habet, vt ſe quandoque è mari eleuet, atq; auium more per aera tranet, cùm Sepiæ, & Polypo eæ tam exiguæ ſint, vt pedum potius, quàm earum opera natare videantur. Rectè itaque de Sepia pri- G mùm dicemus. Nam, & eo modo primùm de ijs agemus Mollibus, quæ non volant, vt ſunt Sepia, & Polypus, deinde ijs, quę volatum exercent, vt Loligo eſt.

ÆQVIVOCA.

ANTIPHANES in piſcatrice, piſcium cupedijs mirificè deditos fuiſſe quoſdam recenſens apud Athenęum hos verſus habet.

Τῆς σηπιάδος πρῶτον Ἡράκλεις ἄναξ
Ἅπαντα τεθολώκασιν. οὐ βαλεῖς πάλιν
Εἰς τὴν θάλατταν, καὶ πλυνεῖς μὴ φῶσί σε
Δωριάς, ἀλλ' οὐδὲ σηπίας εἰληφέναι.

Quæ ſic erunt vertenda.

O Sepiadis Hercules Rex
Omnia infuſcarunt. non rurſum abijcies H
In mare ac elues, ne dicant
Munera accepiſſe te, non ſepias.

Hìc Dalechampius comico ſale ſepias a poeta dici putat munera, quæ accipientium manus inficiunt, vt pecuniam, & nummos. Sed haud bene voculam σηπιάδος Sepiolæ tranſtulit, & non ſepiadis, vti optimè ante eum verterat Natalis Comes. Eſt enim Σηπιὰς promontorium à Sepijs ſic dictum apud Athenæum. Etymologus promontorium Magneſiæ eſſe tradit, vel Theſſalię apud Iolcum: Euſtathius circa Athon, vbi Xerxæ claſſis cladem acceperit: ſic autem dictum volunt à Thetide, quæ Pelei nuptias fugiens, illic in Sepiam mutata ſit. Meminit huius Euſtathius in Odyſſea. dicitur autem Σηπιὰς ἄκρα, vel σηπιὰς ἀκτὴ, vt apud Orpheum. Herodoto autem, & Ptolomeo σηπιὰς eſt Macedoniæ promontorium. Cabo monaſtier Sophiano nominatur. Item ζάγρα Sepiarum littus eſt apud Dyctim Cretenſem, qui ſic vocatũ addit propter ſaxorum difficultatem. Eſt & Sepia mons

Dalechampij error.
Sepias promontoriũ.
Odyſ. 6.
In Argon.
Lib. 6.

A Arcadiæ, teſte Pauſania, non procul à Tricrenis, in quo ſepulchrum fuit Aepyti Elati filj, qui morſu ſepis ſerpentis interijt. Herodotus Sepiæ loci quoq; meminit circa Tyrinthum Peleponneſi, item ſcopuli diuerſis in locis iuxta litora Athenienſium. Sepiuſſa Plinio inſula eſt in Ceramico ſinu. Creditur Sypuntem ędificium eſſe Diomedis, quam Græci Sepiuntē nuncupār ab eiectis fluctu Sepijs, teſte Strabone. Sipus, vel Sepius Ciuitas, quæ nunc Sipuntū in Italia dicitur, à Sepiarū multitudine fluctibus eiectarū, vt recentior quidā tradit. Paulo Diacono Sepia locus Italiæ dicitur. Abrahamus Ortelius, dubitat num ſit Sæpinum. A Sepiarum multitudine, inquit Ambroſius Calepinus, quæ fluctibus eijciuntur Sepias Apulori oppidum, quod hodie Manfredonia denominarum eſt. Sed Sæpinum Ptolomeo vrbs eſt Samnitum, hodie Sepinū, autore Zoographo. Archippus Comicus in Piſcibus nominat Ανθερίνλω τλὼ ἀυλητρίδα καὶ σηπίαν τλω Θύρσου, quaſi mulieres quaſdam. Sepiam pro atramento ſcriptorio poſuerunt Latini veteres, & in primis poetæ, reſpicientes nimirum, vt ait Calepinus, ad piſcis eius ſanguinem, atramenti nigrorem referen-
B tem. Hinc Perſius.

Sepia mōs Arcadię. Li. 5. c. 31. Sepiuſſa. Lib. 6.

Sepia pro atramento ſcriptorio. Saty. 3.

Iam liber, & bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus charta, nodoſaq; venit arundo.
Tum querimur craſſus calamo quod pendeat humor.
Nigra quod infuſa vaneſcat Sepia lympha:
Dilutas querimur, geminat quòd fiſtula guttas.

In eadem ſignificatione binis in locis accipitur apud Auſonium: primùm vbi inquit. *Epiſt.*

Aut adſit ſi interpres tuus | *Cadmi nigellas filias*
Ænigmatum qui cognitor | *Melonis albam paginam,*
Fuit meorum cum tibi | *Notaſque furua Sepia,*
Cnidioſq; nodos prodidit.

Nàm Cadmi filias poëta literas vocat. is enim è Phœnice in Græciam ſedecim literas attulit, vt refert Plinius. Melonis paginam papyrum Niloticam (nam Nilus olim Melo dicebatur) notas Sepiæ, atramentum. Gnidios nodos, calamum, vt eleganter expoſuit Angelus Politianus. Idem rurſus poëta ſic alibi: *Li. 7. c. 56.*

C *Aut cunctis pariter verſibus oblinat*
Fuluam lacticolor ſpongia Sepiam, *In miſcel. cap. 39.*

Quo in loco pro fulua ſuſpicor legendum furua. Nam fuluum adiectiuum non conuenit atramento. Sumitur enim plerunq; pro viridi colore, aut pro eo, qui viridi, & ruffo mixtus eſt. Furuum autem nigrum, & atrum denotat.

Auſonius correctus. Fuluum quid. Furuum quid.

SYNONYMA.

Σηπίαν ſcribit Athenæus eſſe paroxytonum, vt ἀιτία, ὀικία. Inuenio, & σηπίας pro Σηπία apud Nicandrum. Latinis Græco nomine ſeruato, Sepia per e ſimplex appellatur. ineptè enim apud quoſdam, Sæpia per diphthongum ſcribitur, cum Σαιπία Græcis non dicatur, ſed Σηπία. Ridiculè igitur Iſidorus Sepiam dici ait, quòd ſepibus interclusa faciliùs capitur: & alius quiſpiam, obſcurus quòd profuſo atramento piſcatoribus ſe veluti ſepit, & occludit. Non enim, vti
D dixi, vox prorſus Latina eſt, ſed à Græcis accepta. Melius itaque conijcit Adamus Lonicerus Sepiam dici, quòd atramento, veluti putrida quadam ſanie, quam Gręci σηπεδόνα vocant, abundet. Apud Thebanos Opiſtholia dicitur, vt teſtis eſt Atheneus. Arabes Sarathan, & Sarthan vocant. Aggregator Rubien interpretatur Sepiam, ſicut autor libri Secretorum Galeno adſcripti. vtitur ea voce Auicenna. Beliunenſis ſimpliciter ſpeciē piſcis eſſe ſcribit. in tabulis Elluchaſem Vrbien nominātur piſces, qui Venerē promoueant, calidi, & ſicci, difficulter concoquantur, ventrem laxent, Sepias eſſe quidam arbitrantur. Teſte Alberto Magno Sepias, & ſimiles piſces Auicenna vocat Fanage. Sipia pro Sepia ſuperioris ſeculi homines imperiti ſcribebant. Audiuit Zoographus Græcos hodie Calamariam vocare: quod nomen Loligini magis conuenit, tribuiturque apud nonnullos, vt apud Italos, qui Loliginem peſce Calamaio nuncupant. Scoppa Grammaticos Italus Sepiam interpretatur, la Seccia, calamarro. Alioqui vbique in Italia teſte Mathiolo vetus nomen retinet, exceptis Venetijs, vbi Seppa dicitur, atque alibi Sceppa: circa Liguſticum mare Cepia, s in c mutato. Rondeletius ab Italis Sopi, à ſuis Sepio, à Gallis Seche; Bellonius Maſſilienſibus, & Genuenſibus Sopi nominari ſcribit, à Venetis, Romaniſque priſco nomine Sepias.

Lib. 7. Etymon. Lib. 14. Fanage.

Sepias, à Gallis autem vulgo Ciches; quòd vt Græci Polypos, ſic Galli Sepias exſiccent. E
Nomenclator Siba. Autor Gallicolatini lexici Sepiam nominat Seiche, vel Bo fron. Sepiolam Caſſeron. Sed Ronceletius, & Bellonius Loliginem paruam Gallicè Caſſeron vocari docet. Xibia Hiſpanicum eſt, inquit Zographus, fortaſſe Calepinum ſecutus, qui Sepiam Hiſpanicè exponit la Xibia peſcado. Anglis Sepia eſt a Cuttel, Cuttle. Eſt autem Germanicum nomen inquit Zographus, propriè que inteſtinum ſignificat. Germani maritym accolæ, vt idem tradit, Mollia omnia videntur Balckfiſch appellare. Superiores Germani aliqui Sepiam Araneum marinum vocant, ein Meerſpin: quod non è ad Pagurum potius refert Zographus. Belgis Spaenſche Seekatte vocatur, quaſi felem marinam Hiſpanicam dixeris.

DESCRIPTIO.

Lib. 7.

Sepia ſimilis Polypo, & Loligini.

L. 2. com. Dioſc. c. 20.

SPEVSIPPVS apud Athenæum Sepiam, & Loliginem ſimiles eſſe ſcribit; cùm tamen Epicharmus in Hebes nuptijs dicat. F

Polypi, Sepiæ, volucresq́; Loligines.

Mathiolus quoque Sepiam Polypo aſſimilari ait, præterquàm quòd hic innumeris pedibus excellat, illa verò maiore corporis mole. Mutianus, teſte Plinio, Nauplium animal quod in concham conditur, Sepiæ ſimile tradit. Omnes autem vera dicunt; Nam partibus diuerſis conſideratis Sepia huic, vel illi magis aſſimilatur. Polypo quidem, quatenus exiguas, vt hic, pinnas habet: teſtatur enim

De par. 4. cap. 9.

Hiſt. 4. c. 1.

Promuſcides.

L. 9. c. 28.

Pedes.

Ariſtoteles pinnulam Sepiæ eſſe anguſtam, per totum alueum circumdatam. Plures tamen habere partes, quibus cum Loligine conuenit, confiteri oportet, vt promuſcides, teſte Ariſtotele: Sepiæ, inquit, Loligines, & Lolij peculiares binas ſortiuntur promuſcides (προβοσκίδας) longas, acetabulis parte extima bino aſperiuſculas, quibus capiunt, & ad ora admouent cibos. Pedes hæc appellat Plinius inquiens: Sepiæ, & Loligini pedes duo ex his longiſſimi, & aſperi, quibus ad ora admouent cibos & in fluctibus ſe velut anchoris ſtabiliunt: cæteri cirri, quibus venantur. Cur autem binas habeant promuſcides tum Sepiæ tum Loligines, Polypi verò eæ deſint, declarat Philoſophus his verbis. Cum itaque Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues, atque inutiles, ne æſtu maris, tempeſtate que exturbentur ſaxis, vt que quæ de longinquo admoueant, ideò promuſcides binas prælongas habent, quibus vel vt anchoris innitantur, ſeque ſtabiliant modo nauigij tempeſtate vigente, venentur etiam procul, atque è longinquo admoueant. Polypi promuſcide carent; quia pedes ad eundem vſum commodos habeant. Quod autem Polypis crura G

Sepijs cur breuia crura.

Hiſt. 4. c. 1.

De par. 4. cap. 9.

Pedes quot & quales.

ſint prælonga, Sepijs verò, & Loliginibus breuia, idem author tradidit pluribus in locis, alibique cauſam declarat his verbis: Sepijs, & Loliginibus breues ſunt pedes, Polypis verò magni. Alueum enim corporis Sepiæ, & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempſerat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Loliginibus de pedibus abſtulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Præterea, vt idem ſcribitur, habent Sepiæ, & Loligines pedes ſupra dentes ſenos exiguos, eorumque nouiſſimos duos maiores: reliquos autem octonorum duos inſima omnium maximos. vt enim quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraque ſunt, ita ijs quoque maximi, qui infra habentur: his enim onus ſuſtinetur, motuſque potiſſimum agitur. duo etiam illi nouiſſimi maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Vides igitur Sepiam magis cum Loligine, quàm cum Polypo conuenire, quoad corporis ſtructuram, & formam. Quin etiam eodem authore alueum cor- H

Alueus.

De par. 4. cap. 9.

poris Sepia, & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Et alibi ſic inquit, Differunt Polypi à cæteris, quæ modo enumeraui, Mollibus; eò quòd alueus Polypis paruus, cæteris verò amplus eſt: ipſa autem inter ſe diſcrepant, quatenus Loligo longior, Sepia latior eſt. Fiſtulam autem inter caput, & alueum prominere ex reſupinatæ Sepiæ icone, quàm

Fiſtula.

Atramentum.

Hiſt. 4. c. 1.

Hiſt. 4. c. 5.

De par. 4. cap. 5.

à Saluiano mutuati ſumus, cognoſcere licet. Apud Athenæum Antiphanes lepidè Sepiam κυφόνωτον vocat, ideſt dorſo gibbam. Præ cæteris Mollibus atramentum habet copioſiſſimum, vt ex pluribus locis Ariſtotelis colligitur. Viſcera, inquit, Mollium nulla: ſed habent quod mutem appellant: atrumque illum humorem, cui nomen atramentum, quod plurimum in Sepia eſt. & alibi. Sed cùm atramentum hoc Mollia habeant omnia, tum præcipuè plurimum quæ Sepia continet. Habent autem copioſius atramentum Sepiæ, quoniā magis vtantur, eodem teſte, idq́; euenit, quia vitam littoralem traducunt,

A eunt, & nihil quo ſibi auxilientur, aliud habent; quomodo Polypi, & brachij ſibi ſuffi-
ciunt, & coloris mutatione, quæ & ipſa accedit eis per metum, vt effuſio atramenti: Sepia
igitur plus continet atramenti, & infrà; quoniam copioſius: faciliùs enim, & longiùs pro-
fundere maiori ex copia poterit. Continentur enim hoc atramentum in Sepijs intra ad al-
ueum; Polypis verò, & Loliginibus ſupra mutim potiùs. Rondeletius atramentum in Se-
pia non ea parte, quam μύτιν vocant, contineri, non ſine firmis rationibus differit contra
Athenæum, & Plutarchum grauiſſimos ſanè autores. Hic enim de Sepiæ atramento diſſe- *L. de ſoler. anim.*
rens, cùm, inquit, ſint id genus cautionum, circumſpectionum, euaſionumq; exempla per-
multa, hoc vnum Sepiæ præterire nullo modo poſſum. Veſiculam hæc (ſic nominatur)
collo dependentem (παρὰ τὸν τράχηλον ἔχει) habet, atro liquore (atramentum vocant)
plenam. Et Athenæus citans Ariſtotelem ſic ſcribit. Ἐν δὲ τῇ μυτίδι ὁ θολός ἐστι: αὕτη δὲ
κεῖται παρ' αὐτῷ τὸ στόμα, μύστιος τρόπον ἐπέχουσα, id eſt, vt vertit Rondeletius: Eſt in
mytide atramentum, quę ad os ſita eſt, folliculi, ſiue veſicæ modo. Sed qui Ariſtotelis ver-
ba diligentiùs conſiderat, eum aliter ſenſiſſe competiet. Σπλάγχνον δ' οὐδὲν ἔχει τῶν μαλα- *Hiſ. 4. c. 1.*
κίων, ἀλλ' ἣν καλοῦσι μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θολόν. Viſcera Mollium nullis: ſed habent
B quam mutim appellant, atrumq; illum humorem, cui nomen atramentum. Neq; eſt quod
quis ἐπί ταύτῃ, in ea, muti ſcilicet, interpretetur: ſequentia enim reclamant, & ἐπὶ ταύτῃ,
poſt hanc interpretari oportere docent. Ἡ μὲν οὖν μύτις κεῖται ὑπὸ τὸ στόμα, καὶ διὰ
ταύτης τείνει ὁ στόμαχος: ᾗ δὲ τὸ ἔντερον ἀνατείνει, κάτωθεν ὁ θολὸς, καὶ τῷ ὑμένι ἔχει
περιεχόμενον τὸν πόρον τῷ ἐντέρῳ, id eſt: Mutis ſub ore eſt, & per eam gula tendit: at verò
atramentum infrà continetur, quà inteſtinum petere incipit ſuperiora, foramenque ſuum
eadem obuolutum habet membrana, qua inteſtinum, ſed quid, inquit Rondeletius, tam-
diù immoramur? controuerſiam iſtam ſtatim diremerit interiorum Sepiæ partium anato-
me, qua inſpecta nullus eſt niſi planè cæcus, qui non ſententiæ noſtræ facilè ſit aſſenſu-
rus. Idem videbit mutim colore eſſe flauo, laxa, fungoſaq; ſubſtantia, parenchyma potiùs
quàm folliculum, aut veſicam. Galenus in Exegeſi vocum Hippocraticarum, Μύττις, in- *Μύττις quid.*
quit, τὸ ἐν τῷ σηπίας στόματι μέλαν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται,
hoc eſt, atramentum, quod in ore Sepiæ continetur: ſed & piſcem quendam apud Hip-
pocratem ſignificat. Μύτις apud Heſychium ſcribitur, & exponitur τὸ μέλαν τῆς σηπίας *Μύτις quid.*
ὅπερ ἐν τῷ στόματι ἔχουσα ἐκκρίνει, Sæpiæ atramentum quod ore continens excernit. An-
C notatur & piſcis quidam dici fæminini generis non ſine mare paſtum quærens, fortè erit
Sepia: Ὀλον, vt notat Galenus in Lexico Hippocratico atramentum Sepiæ dicitur, item
ὕστερον. Nicander hunc atrum humorem χολὴν, id eſt bilem appellauit; Philes recens au-
tor ἀπόσφαγμα, quo etiam vocabulo vtitur Aelianus, dum Sepia, vt oculos piſcatorum *Ἀπόσφαγμα.*
perſequentium fallat, tradit his verbis: συνιεῖσα ἐκείνη παρῆκε τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπόσφαγμα,
καὶ καταχεῖται αὐτῆς. Galenus in Exegeſi ὑπόσφαγμα interpretatur, quod atramenti Se- *Ὑπόσφαγμα.*
piæ, ſeu ſedimentum eſt, οἷον ὑποτρύγιον Hipponas quoq; σηπίης ὑπόσφαγμα dixit in Iam-
bis. Interpres (inquit Athenęus) eius piſcis atramentum (τὸ μέλαν) exponunt. At Era- *Lib. 7.*
ſiſtratus in Opſartytico, intritum eſſe vult, his verbis: Hypoſphagma fit è carnibus aſſis,
vel elixis, ac ſanguine cum ſale, caſeo, lacte, & olerum folijs bene olentibus, conciſis. Scri-
pſit Ariſtoteles Sepiæ atramentum noctu præfulgere, vt quorundam piſcium capita: cu- *Lib. de ſenſ. & ſenſatis.*
ius fulgoris cauſſam ibidem addit. Tradit alibi Sepiæ, Loligini, & Lollio partes duras, ac
ſolidas intus per dorſum, & corporis prona contineri, quas non eodem appellent nomine: *Hiſ. 4. c. 1.*
ſed quod inſertum Sepijs eſt, σήπιον, quod in Loliginibus, gladiolũ. Differre enim, quòd *Sepium.*
Sepium robuſtum, latumq; ſit, inter ſpinam, & os mediam præ ſe ferens naturam, fungo-
D ſam intra ſe cõplectens, & friabilem corpulentiam: gladiolus verò arctior, & cartilagino-
ſior ſit. Forma item diſcrepare, videlicet pro alueorum modo, quibus ipſe inſertus conti-
netur. Alibi quoque in Sepia magnum Sepium, in Loligine paruum gladiolum eſſe tra- *De partib. 4. cap. 5.*
dit, addens rationem his verbis. Nam idq; quoq; (inquit, Mollium genus) caret veſica: quan-
tumq; terrenum maximè ſit, in atramentum ſecernitur, & plurimùm Sepiæ conſiſtit, quo-
niam plurimùm terrenæ materiæ habeat: argumento eſt Sepium, quod tale, tantumq; ſit.
Meminit quoq; huius Sepij Athenæus ὄστρακον ipſum vocans: inquit enim ἔχει σηπία τὸ *Ὄστρακον.*
λεγόμενον ὄστρακον ἐν τῷ νώτῳ, id eſt habet Sepia in dorſo, quod oſtracum vocatur. Vt ſic
quoque appellat Dioſcorides. Columella teſtum appellauit, niſi teſtam legere mauis, vt
Ruellius legiſſe videtur, qui ὄστρακον in Dioſcoride, vbi loquitur de Sepia teſtam trãſtulit. *Li. 2. c. 23.*
quidam etiam corticem, & os vocant. Germani Fiſchbein, Belgę Seeſchuym. Vſum au- *Vſus Sepij.*
tem huius oſſis nobis declarat Ariſtoteles ſic inquiens. Habent Mollia quod piſcium ſpi-
nis proportionetur, vt Sepia quod Sepium vocant, Loligines quod gladiolum: Polypi ni-
hil huiuſ-

hil huiuſmodi habent: quod eorum alueus breuior eſt, illorum procerior. Ideoq; vt directus, inflexuſq; maneret, natura his adminiculis faciendum cenſuit. Os hoc exemptum è Sepię dorſo, candidum eſt ſuperiori parte, durum, ac læue; inferiori autem fungoſa quadam medulla repletum, quæ & leuiter aſpera, & ligni modò frequentibus venis diſtincta viſitur. fungoſum hoc ſupina parte natura eſſe voluit, ne facilè immergatur, vt optimè cenſet Bellonius. Volaterranus, atrimentum Sepiæ, ineptè ſepium vocauit. Sepijs quoq; & Polypis, teſte Philoſopho, venter ſimilis eſt, tum figura, tum tactu. At ijs, quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris ſpeciem gerunt. Alibi etiam tradit vuluam ita Loligini, & Sepię articulatam eſſe, vt bifida cernatur: cùm Polypi vterus ſpecie rotunda, conglobataq; ſit. Sepias quoq; aliquas in bina augeri cubita notum eſt ex eodem autore. Et Plinius cùm de ingenti illo Polypo Carteiæ in Hiſpania capto dixiſſet ex Trebio Nigro, hæc ſubdit ex eodem ſcriptore: Sepias quoq;, & Loligines eiuſdem magnitudinis expulſas in litus illud, idem autor eſt. In noſtro mari Loligines quinûm cubitorum capiuntur, Sepiæ binûm. Damus hìc Sepiæ iconem pronam, & ſupinam partem exprimentem, ex Saluiano, qui eam omnium optimè expreſſit. E

De gener. cap. 8. De gener. cap. 8. Magnitudo. Hiſ. 4. c. 1 Li. 9. c. 30.

F

LOCVS.

De ſanit. tuen. De par. 4. cap. 5.

SEPIÆ Litoralem potiùs, quàm pelagicam vitam eſſe ſcribit Cardanus, ſed tantùm litoralem prodidit Ariſtoteles, ac maris cauernas incolere Oppianus. In ſumma marinum animal eſt Sepia, nec vſquam in dulci aqua naſcitur, aut ad flumina è mari adnatat. Abundant in ſeptentrionali Oceano, quod cuipiam mirum fortaſſe erit, quod cùm frigida, & exanguis ſit Sepia, tam frigida degat aqua. Strabo duorum cubitorum Sepias circa Carteiam repertas tradit, vt Latina habet trãslatio; ſed Gręcus codex legit τευθίδας, ideſt Loligines, & ſimilia duorum cubitorum in eo mari fieri. Diximus ſupra ex Plinio, quàm ingentis magnitudinis Sepiæ in litus circa Carteiam expulſę fuerint. Bellon. maiorem Sepiarum copiam in Gallia, quàm in Italia eſſę teſtatur. Bartholomæus Scappus, qui de re coquinaria doctiſſimos libros Italico ſermone conpoſuit, in mari Adriatico maiorem eſſe Sepiarum copiam, quàm in Tyrrheno ait. Archeſtratus plurimarum rerum cognitione clarus canit: G

L. 3. c. 104

Σηπίαι δ' Ἀβδήροις τε Μαρωνείᾳ τ' ἐπὶ μέσσῃ

In Abderis Sepia, ac in Media Maronea.

Quibus verſibus eas videtur extollere, quæ propè Abderas, & Maroniam capiuntur, tanquam ad cibũ præſtantiſſimas. In Ponto non eſt Sepia, cùm Loligo reperiatur, teſte Plinio.

VICTVS.

Hi. 9. c. 37. Hiſ. 8. c. 2. Lib. 7.

SEPIARVM victus eſt ex piſciculis, atque etiam è mugile, quem quandoque venatur longis promuſcidibus, vt prodit Ariſtoteles. Quin etiam maiores quandoq; piſces vincere alibi idem tradit. Athenæus puſillis, inquit, piſciculis aluntur Sepiolæ (*μακραὶ σηπίαι*) diſtentis ſuis promuſcidibus, veluti lineis piſcatorijs, illos venãtes.

H

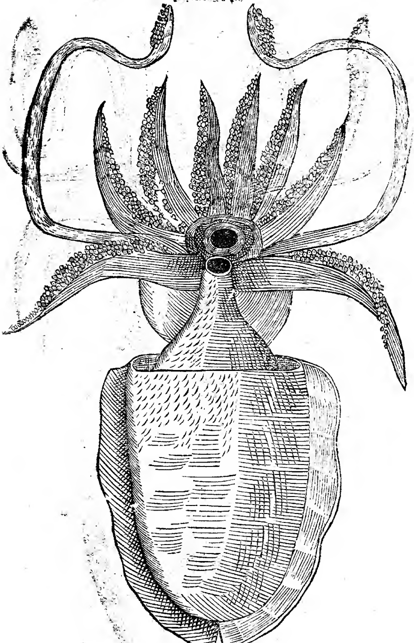
ÆTAS.

Hi 5. c. 18. & b. 8. c. 37 L 9. c. 30. Lib. 7.

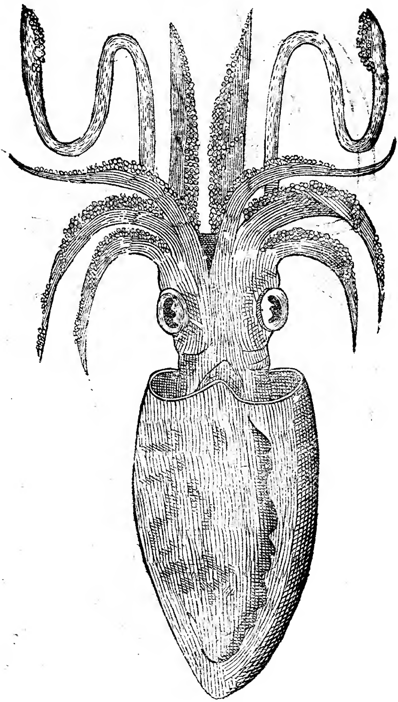
HIS quoq; vt Polypis anguſtum viuendi ſpacium natura conceſſit. Exemplis enim paucis bimatum non completur, inquit Ariſtoteles: Vnde Plinius de Sepia, & Loligine locutus, neque his, inquit, bimatu longior vita. Et Atheneus, Ad bimatum Sepiæ vita non producitur, velut nec Polypi. Si hiſtoria, quam tradit Plinius de ingenti Polypo dolij magnitudine, longitudine pedum triginta vera perhibetur, inquit Mathiolus, nullum ſequetur abſurdum, quin Polypi & denis, & bis denis annis viuere poſſint. Quod etiam tum Sepijs, tum Loliginibus euenire poſſe non dubitarim, præſertim cùm eodẽ loco ſcripſerit Plinius, Sepias, Loligineſq; eiuſdem Polypi magnitudine Hiſpanico litore vadis expulſas eſſe repertas; Hæc Mathiolus. Cui his verbis reclamat Zoographus; Atqui

vitæ

Sepia Saluiani ſupina.

Sepia Saluiani prona.

A vitæ longitudo corporis magnitudinem non ſequitur, vt in libello de vitæ longitudine indicat Ariſtoteles: cuius in hac parte authoritas conuelli à Mathiolo nō debuit. Certè nec in eodē genere, nec in diuerſis; magna paruis comparata, ſimpliciter viuaciora dixeris. & cùm inter miracula Polypi tam grandes ſint, nec in mediterraneo (de cuius maris piſcibus Ariſtoteles ſcripſit) ſed Oceano, quid inde de Polyporum viuacitate pronuncies abſolutè? Hactenus Zoographus.

CAPIENDI RATIO.

AVTHOR eſt Ariſtoteles Sepiam odore eſcarum allectatam capi. Ad Sepiam capiendam quędam conſcripſi cùm de Polypo ageremus. Tarentinus accipit ſalis ammoniaci drachmas ſex, cæpæ drachmas duas, adipis vituli drachmas ſex; hac eſca ferramenta, ad formam fabarum redacta, atque illita admouet, & ſpontè ad odorē progredi, ſeq; ipſas tradere Sepias Hiſ.4.c.8.
B aſſerit. Alia eſca ex eodem. Fæcem vini ſine qua, oleo contundito, ad locumque accedens mari ipſam inijcito. Sepiæ ſiquidem videntes, quòd (fæx deſcendat, ac petat imum) nigrum ipſum relinquent, atq; illuc ſe conferent, vbi oleum ſeſe illis oſtenderit: eaſq; tunc comprehendito. Ad Sepiam capiēdam, neq; naſſæ, neq; retium inſidijs opus eſt: ſed amoris illecebris eam hoc modo, quo ſcripſit Oppianus, piſcantur; qui interprete Halien. 4.
Lippio hæc canit:

Non fortunato capta Sepia carpitur igne,
Quæ multa in pelago potuit vitare pericla,
Iam non lina fugit non denſi vimina ſepti
Eliciunt illas piſcantes æquore toto
Fæmineam appendunt peſtem, ducuntq́; per æſtus.
Poſtquam è conſpectu vaga fæmina tracta per æquor
Cernitur à maribus, ſubito amplectuntur amatam,
Atq; volubilibus nodis, ſpiriſq́; rotati
Implicitam ramis ſtringunt, cupiuntq́; teneri.
C *Ac veluti virgo fratrem, mitemq́; parentem,*
Qui longè à patria fuerat iam tempore longo
Incolumes cernens teneris complectitur vlnis.
Ac veluti nuper iuueni formoſa puella,
Aurea quam vinclo vinxit Cytherea benigno
Arrepta ad thalamum ſponſi complexibus hæret
Candida delecto circundans brachia collo;
Inq́; rudi nodo conſumit tempora noctis,
Sic iſtæ implicitæ Veneris nec munera linquunt
Tali connexa nodo, nec vincula ſoluunt.
Donec piſcator capiat, cymbæq́; r ponat.
Connexæq́; ſimul ſubeant crudelia fata.

Naſſis etiam vt capiantur ſequentibus hiſce docet verſibus idem Poëta:

His etiam naſſis capiunt ſub tempore verno,
Nam curuum ſeptum myrti de fronde coronant,
D *Et iungunt virides frondes, quas horrida gignit*
Arbutus, atq; alijs folijs hoc vimen opacant
Cùm coitum cupiant, & dulces ſoluere partus
In caueam properant, & ſtrata fronde quieſcunt,
Sic amor expletur miſera cum morte proteruus
Piſces in ſiccam clauſi ducuntur arenam.

Scribit Iſidorus Sepiam dictam, quòd facilè ſepibus incluſa capiatur; Vera itaq; fortè erit hæc capiendi ratio, quamuis ſit falſa etymologia. Maſſiliæ vidit Gillius ad hunc modum capi; Specula in lignum inciſa ex chorda appenſa in aquam piſcatores demittunt, & ſenſim fluitantia trahūt: Sepia ad ſui ſimulachrum ſe iaculatur, ac ſuis flagellis lignum circumplicans, dum ſe apparentem in ſpeculo amatoriè intuetur, interea reticulo circumuenta ſubducitur. Euſtathius ſcribit etiam aues coturnices laqueo ante ſpeculum poſito capi.

SEXVS. E

Hiſ. 4.c.1. DE Mollium ſexu loquens Ariſtoteles, Cùm verò, inquit, mares in hoc genere à fœminis differunt, tum vel maximè Sepiæ id probant. Mas ſe[illegible] pronaſ[illegible] corporis nigriora ſupinis potiùs, parteſque omnes aſperiores habet, quàm fœmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutiorem. Et alibi marem à fœmina internoſci ſcribit, quòd mas varius magis, *Hi.5.c.12.* quàm fœmina, dorſoq; atrior eſt. Quod ſic trãſtulit Plinius: Sepiarum ge- *Athen.li.7.* neris mares varij, nigriores, conſtantiæq; maioris: nimirũ in auxilio fœminis ferendo. Tra- *Li.9.c.29.* ditum rurſus à Philoſopho eſt fœminam inteſtina continere duo, veluti mammas, quæ ſi aliuo diſſecta inſpectes, facile videris; iis marem omnino carere.

COITVS. PARTVS. F

Lib.12.ca. 6.Orig. IN coeundo, inquit Iſidorus, obſcœnum genus eſt. nam ore concipit ſicut Vipera. Quod falſum eſt. Melius itaque Rondeletius, Sepias fiſtula coire, & parere exiſtimat. Ariſt. etiam hoc opinatus eſſe videtur, quum inquit: *Hiſ.5.c.6.* Sepiæ, ac Loligines ora applicantes, & brachia inter ſe componentes, natanteſque in aduerſum coeunt. Narem etiam dictam (τὸν καλούμενον μυκτῆρα) in narem inferunt, natatus alteri retrorſum, alteri anteuerſus in os agitur. pariunt ea ſui corporis parte, quæ fiſtula dicitur, qua & coire eas nonnulli arbitran- *Li.9.c.31.* tur. Quæ ſic tranſcripſit Plinius: Sepiæ, & Loligines, linguis, componentes inter ſe brachia, *Non coire re.* & in contrarium natãtes: ore & pariunt. Neq; eas linguis coire (vti Plinius ſentire videtur, de coitu enim ibidem tractãs) neq; ore parere (vt idem expreſſè teſtatur) Ariſtoteles prodidit, rationiuè conſonũ eſt, inquit Saluianus. Quod enim, Ariſtotele authore, nõ ore, ſed fiſtula pariãt, clarè adeo patet ex proximis eius citatis verbis, vt non ſit opus probatione. Quod verò neq; ore, vel linguis, vt loquitur Plinius, eas coire aſſeuerat, clarum etiam eſt. Nam etſi inquiat Sepias coeuntes inuicem ora admouere, & applicare: non propterea eas oribus coire teſtatur. Nec eſt vt pro defendendo Plinio alium Ariſtotelis locum adduca- G
Lib. 1. de gen. cap. 15 Gazæ error mus, in quo legitur: Mollia, eo nixu cõplexuq; mutuo brachiorũ coeunt, ſic. n. coniũgi neceſſe eſt: quando Theodori huius loci interpretatio, & non Ariſtotelis ſententia pro Plinio pugnet: Scribit enim Ariſtoteles, τὰ δὲ μαλάκια συμπλέκεται μὲν κατὰ τὸ στόμα, ἀντιδεφορτα καὶ διαπλέκοντα τὰς πλεκτάνας, συμπλέκεται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης. hoc eſt Mollia autem complicantur ore, renixu complexuq; mutuo brachiorũ: complicantur autem hoc modo ex neceſſitate. & non vt vertit Theodorus, Mollia ore coeunt. Athenæus *Lib.7.* ſuperioris loci Ariſtotelis ſic etiam meminit. Idem (inquit) Ariſtoteles lib. quinto de animalibus author eſt, Sepias, & Loligines coire amplexas inter ſe corpora, adaptanteſq; mutuo ex aduerſo narem (μυκτῆρα) & brachia. Oua autem concipiunt, quæ qualia nam ſint, Philoſophus exponit his verbis: Sepiæ alueus bipartitus eſt, oua candicantia, grandini ſi- *Hiſ 4.c.1.* milia complectens per multa. Et rurſus alibi, Sepijs oua gemina apparent, quoniam vul- *Oua qualia.* ua earum ita articulata eſt, vt bifida cernatur. Sepiarum oua qualia è mari eijciuntur, ex Rondeletio hic adpinximus. Noſtri inquit racemum marinum vocant, à ſimilitudine ra- *De par. 3. cap.8.* cemi vuæ vitis, quem ab vua Plinij multum differre exiſtimo. Eſt enim Plinij vua florenti H vuæ ſimilis, vt ſuo loco declarabimus. hic oua ſunt duntaxat, florenti vuæ nullo modo ſimi- *H.5.c.18.* lia. Hactenus Rondeletius. De ouis autem Sepiarum rurſus hæc Ariſtoteles. Sepiæ oua edunt ſimilia myrti baccis magnis, & nigris: atramentũ enim ſuperfundunt. cohærent inter ſe omnia ad ſpeciem racemi, vno cuncta nexu obducta, nec facile alterum ab altero detrahi poteſt. Mas enim humorem quendam emittit, cuius lentore ſibi adhæreſcunt, & au- *Quo tempore pariant.* geſcunt. Cùm primùm edita, candida ſunt, atq; exigua, mox atramento perfuſa, nigra, maioraq; redduntur. Tempus autem, & modum partus idem author his verbis declarat. Mol- *Hi.5.c.12.* lia verno tempore pariunt, & Sepia in primis. parit hęc omnibus anni temporibus: perſeue- *Hi.5 c.18.* ratq; in edendo ouorum numero dies quindecim. Et alio loco: Ferunt vterum Sepiæ verno tempore, pariuntq; intra diem decimum quintum. Ex quo liquet manifeſtiſſimè errorem *Athen. correctus.* in codicibus Athenęi, hæc eadem Ariſtotelis verba citantis, irrepſiſſe. Nam inquit, τῶν δὲ μαλακίων τίκτουσι πρῶται τοῦ ἔαρος αἱ σηπίαι, καὶ ὀχεύουσι πᾶσαν ὥραν, καὶ κύισκονται πέντε καὶ δέκα.

A

Oua Sepiarum.

B

καὶ δέκα ἡμέραις, ideſt, Mollium autem Sepiæ Primo vêre pariunt: & non concipiunt omnibus temporibus, pariuntq; per quindecim dies. Expungenda igitur negatiua particula οὐ ceu perperam inſerta. Idem confirmat Plinius, qui Sepiam omnibus menſibus parere ſcripſit. Locum præterea quo pariant, indicat Ariſtoteles dicens: Sepia parit iuxta terram inter algas, & arundines, & ſi quod aggeſtum tale iniectum ſit, vt ſarmenta, aut lapides, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piſcatores de induſtria faſces ſarmentorum diſponunt. Hæc perlibenter in eis loculamentis parit, prolixam illam, continentemque ſeriem ouorum, qualis cirri muliebris ſpecies eſt. Et rurſus: vbi de cartilagineis Locuſtæ marinæ appendicibus eſſet locutus: Partus enim, inquit, in ijs recipitur, vt *Li.9.c.51.* *H.5.c.18.* *H.5.c.17.*

C Sepiarum ſarmentis, & qualibet colluuione collocatur. Vnde hæc Plinius: Sepia in terreno parit inter arundines, & ſicubi enata alga: excludit quintodecimo die. Sed hoc mirũ, quòd eodem capite dicat Plinius, Loligines in alto conferta oua edere, vt Sepias, cùm Sepias littoralem non pelagicam vitam traducere conſtet. Niſi ita hic locus interpretandus ſit, vt videatur dicere, Loligines conferta oua edere, vt Sepias. Porrò modus pariendi eis hic eſt, vt prodit Philoſophus. Enititur aluum per interualla reprimens, inſpergitque atramentũ, interpoſita quiete, vtpotè cùm non niſi cum labore emittat. Præterea vt idem ait: Mas Sepia oua quæ fœmina ediderit, perſequitur, ſuum ſemen aſpergens: quod vel in reliquis eiuſdem generis fieri ratio eſt. Idem alibi: Mas, inquit, humorem quendam mucoris mittit, cuius lentore tenaciter oua ſibi cohæteſcunt, ac creſcunt. Etiam hæc, & cùm primùm edita candida ſunt, atque exigua: mox atramento perfuſa nigra, maioraq; redduntur: Et alio in loco: Quoties autem, inquit, ederit (fæmina) mas è veſtigio ſequens, atramentum ouis ſuperinfundit, atque ita efficitur vt ſolideſcant. Sed non ſatis hunc locum Gazam aſſecutum eſſe Rondeletius putat. Græca autem verba hæc ſunt: Ὅταν δ᾽ ἡ σηπία ἐκτέκῃ τὰ ᾠά, ὁ ἄῤῥην παρακολουθῶν καταφυσᾷ τὸν θολόν, καὶ γίνεται στιφρά. Huius ma- *Li.9.c.51.* *Plinij loc⁹ explicatus* *Quomodo pariant.* *H.5.c.52.* *H.5.c.18.* *H.5.c.12.*

D læ cõuerſionis, inquit Rondeletius, occaſionem dedit dictio temerè adiecta τὸν θολὸν poſt καταφυσᾷ, quam delendam eſſe conuincit Plinius, qui Ariſtotelis locum ſic interpretatus eſt. Oua eius (Sepiæ) glutino atramenti ad ſpeciem vuæ coherentia, maſculus proſequitur afflatu, aliàs ſteriliſcunt. Vides hìc Plinium pro καταφυσᾶν proſequi afflatu reddidiſſe. His accedit Athenæi authoritas locum Ariſtotelis citantis. Ὅταν δὲ τέκωσι σηπίαι τὰ ᾠά, ὁ ἄῤῥην παρακολουθῶν καταφυσᾷ καὶ στιφρᾷ. Vides hìc τοῦ θόλου mentionem nullam factam. Poſtremò non mas, ſed fæmina, vt prius ex Ariſtotele perſpicuum fuit, ouis atramentum aſperget. Hactenus Rondeletius. Verùm Zoographus, & Saluianus non θόλον, ſed vna mutata littera θορὸν, ideſt genituram, legunt. Verbum quidem στιφρᾶ, inquit Zoographus, quod apud Athenæum legitur, in vſu non eſt: & apparet hunc Athenæi locum eſſe mutilum, vt in multis alijs. Plinij etiã interpretatio: Maſculus perſequitur afflatu &c. non tanti eſt quin Ariſtotelem ipſum ſuis alibi verbis ſeſe interpretantem ei præferamus. καταφυσᾶν verbum ſi abſolutè proferas, ſpiritum, & aërem contra aliquid emittere ſignifi- *Li.9.c.51.* *Ariſtoteles correctus.* *Athenæi locus notat⁹*

car: at piſces in aqua quomodo anhelare, aut ſpirare aërem poſſunt? Nam vt Rondeletio E
donemus piſces propriè dictos ſpirare, Mollia tamē, & exanguia non ſpirabunt, at ſi accuſatiuum addas, aliud quippiam cum ſpiritu, vel tanquam cum ſpiritu emittere ſignificat, idem ſcilicet quod *καταῤῥαίνειν*, ideſt aſpergere: vel *καταφιέναι*, ideſt contra aliquid emittere. Mas igitur Sepia *τῶν ὠῶν καταφυσᾷ τὸν θορόν*, humore genitali ſuo oua conſpergit, genituramq; eis affundit. Nam & lib. 3. cap. 7. de gener. anim. Ariſtoteles piſcium omnium oua, niſi mares ſemen ſuum aſperſerint (*ἀποῤῥαίνειν τὸν θορὸν* dicit, vel *ἐπιρραίνειν*) augeri & vitalia eſſe negat. Et mox ſequenti capite: *τὰ μὲν οὖν καραβώδη τὰ θήλεα, πρὸς αὐτὰ ποιεῖται τὸν τόκον: τὰ δὲ μαλάκια ἔξω. καὶ τοῖς μὲν θήλεσι* (malim *κυήμασι*) *τῶν μαλακίων ἐπιρραίνει* (ſubauditur *τὸν θορὸν*, ex præcedenti capite) *ὁ ἄῤῥην καθάπερ οἱ ἄῤῥενες ἰχθύες τοῖς ὠοῖς: καὶ γίγνεται* (ſupple *τὸ κύημα*) *συνεχὲς καὶ κολλῶδες*. hic *συνεχὲς καὶ κολλῶδες* dixit, quod libro quinto historiæ *σιφρόν*. Rurſus hiſt. 5. c. 18. cauſſam reddens, cur oua illa inter ſe racematim cohæreant, ſic ſcribit: *Ἀφίησι γὰρ ὁ ἄῤῥην ὑγρότητά τινα μυξώδη, ᾗ τῇ γλισχρότητι παρέσπεται καὶ αὐξάνεται.* Aſtipulatur ſententiæ noſtræ vetus tranſlatio, quam author de naturis rerum recitat, his verbis: Sepia fæmina cùm ouat, mas eam ſequitur, & ſupra oua ſemen inſuflat, vt viuificentur. Item VVottoni: Quoties ediderit oua, mas è veſtigio ſequens humorem fœcificum ouis ſuperfundit, atq; ita efficitur vt ſolideſcant. Hæc F

Ouorũ exacta deſcriptio. Zographus. Cæterùm ſunt Sepiarum oua racematim compacta, & tanquam à pediculo dependentia, oblonga, initio baccæ myrti, tandem, ſi maris ſemen contigerint, auellanæ nucis magnitudine, folliculo vel membranula contecta, cohærentia, foris effuſo atramento nigra, intus alba. Quæ ibi continentur oculorum humoribus ſimilia ſunt, vti tradit Rondeletius. Primùm enim aqueus, & tenuis humor effluit, mox alius priore craſſior, tertius

Incubatio. H. 5. c. 18. veluti cryſtallinus. Vbi hæc oua Sepia peperit, & ſemine maris aſperſa ſunt, ijs incubat diligentiùs quàm cætera Mollia, vt his verbis teſtatum reliquit Ariſtoteles: Cùm genus omne cruſtatum ſibi iuncta contineat oua, & ſic foueat, Polypus, & Sepiæ, & reliqua eius generis eiuſdem oua quæ pepererint, abſoluta fouent, & præcipuè Sepia: quippe cuius ſæ-

Ibidem. penumero alueus iuxta terram, dum hoc facit, appareat. Et vt idem author eſt: Mox oua edita Sepiæ craſſitudinem acinorum vuæ minorum intra diem decimumquintum capiũt. Quæ (ſi prius prole iam perfecta abſciderit oui membranam) ſtercuſculum mittũt, ſuumq;

Li. 9. c. 51. præ metu colorem mutant ex candicante in rubiuſculum. Vnde dixit Plinius. Excludit Sepia decimoquinto die. Prodeunt autem ex ſingulis Sepiarum ouis ſingulæ Sepiolæ, te- G

H. 5. c. 18. ſte Philoſopho. Sed quomodo prodeant, idem declarat his verbis. Cùm Sepiola iam intus conſtiterit, videlicet tota ex candido oui interno concreſcens, tum rupta oui membranula proles exit: primùm pars illa interior candida veluti grando conſiſtit, cùm fæmina ſuum atramentum aſperſerit. Naſcitur enim Sepiola ex ipſo candicante corpuſculo verſa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualiſnam ſit in his annexus vmbilici, nondum exploratum habemus. Conſtat tamen candidum illud ſubinde diminui, dum Sepiola augetur, & ad poſtremum, vt luteum auibus, ſic candidum his aboleri. Primùm oculi grandes in his quoque, perinde ac in cæteris apparent. Sit ouum a. b. c. oculi: d Sepiola ipſa: e hoc ipſum. Niphus poſteriora verba hæc ſic legit. Sit a ouum: b c. oculi: d Sepiola ipſa, ita vt verba hęc *τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ ε* abundent. Saluianus autem ſic. Sit a ouum b c. oculi, d Sepiola, e hoc ipſum. Adhęret autem teſte eodem Philoſopho, oua Sepia

De gener. 3. cap. 8. naſcens parte ſui priore: hac enim tantùm poteſt adhærere, cùm hæc vna partē poſteriorem, & priorē eodem modo habeat. Poſtremò vbi, inquit, Philoſophus: Pariunt intra diem decimumquintum, *ἀποτίκτουσι ἐν ἡμέραις ιε*, aliqui vertunt, perſeuerare eas in edendis ouis, ſiue in partu dies quindecim: quod an magis conueniat, an à conceptu potiùs ad par- H
tum vſq; tot dies numerari, conſiderandum.

MORES. INGENIVM.

H. 5. c. 12. Hiſt. 9. c. 1. Li. 9. c. 29. Feminæ mares auxiliantur. Hi. 9. c. 37.

CONIVGATIM mas cum fęmina incedere ſolet, inquit Philoſophus. Et alibi, cùm Sepia, inquit, icta eſt tridente, mas fœminam adiuuat, fæmina mare percuſſo fugam arripit. Eadem ſic Plinius: Percuſſæ tridente fæminæ auxiliantur: at fæmina icto mare fugit. Confirmat idem Athenæus inquiens: Aiunt quoq; fæminæ tridente percuſſæ, ac captæ mares auxiliari eam in aduerſum tetrahentes: maribus autem captis in fugam fœminas ſe conijcere. Teſtatur Ariſtoteles Mollium omnium aſtutiſſimam eſſe Sepiam.

Nam

A Nam ſola, inquit, hæc ſuo vtitur atramento, non modò cùm metuit, (nam dixerat antea inter omnia Mollia Sepiam præcipuè præ metu atramentum ſuum effundere) verùm etiã abſcondendi cauſſa. Polypus atq; Loligo atramentum præ metu mittunt: Cæterùm Sæpiæ, vt dixi, ſæpe & ſine pauore ſuo vtitur atramento ad ſe occultandam, & cùm progreſſa paululum ſe oſtenderint, redit in attramentum. Idem confirmat vetus poeta Nicander, qui cùm ſcripſiſſet Leporem marinum ſordidatum, dum recens in lucem editus eſt, Loligtnis inferri ſubtilibus comis, perinde ac ſi proles eſſet Loliginis, aut σηπιάδος φυξήλιδος idest Sepiæ fugitiuæ, cauſſam cur fugitiuam appellauit addit: Hiſt.4.c.1. In Alexipharm.

——————— ἥ τε μελαίνει

Οἴδμα χολῆ δολόεντα (δολοεσσαν) μαθοῦσ᾽ ἀγρώσσορος ὁρμὴν. idest.

——————— quæ obfuſcat

Fluctus ſua nigredine doloſum animaduertens piſcatoris impetum.

De eodem aſtu ſic meminit Ouidius; In Halieu.

Sepia tarda fuga, tenui cum forte ſub vnda
Deprehenſa eſt, iam iamq; manus timet illa rapaces
B *Inficiens æquor, nigrum vomet illa cruorem,*
Auertitq; vices oculos fruſtrata ſequentes.

Vnde & Plinius ait: Ambo autem (mas ſcilicet, & fœmina Sepia, de ijs enim loquitur) vbi ſenſere ſe apprehendi, effuſo atramento, quod pro ſanguine his eſt infuſcata aqua abſconduntur. De eadem quoque aſtutia hæc Ælianus: Cùm ſe à peritis piſcatoribus captari cognoſcit Sepia, ſuum atramentum emittit, quo circumfuſa, ab oculis piſcantium remoueatur, eorumq; perſtringit oculos: piſcatores verò cùm ſit in eorum oculis, nil tale vident. Sic Æneas tenebris circumſepto fefellit Achillem Neptunus, vt ait Homerus. Nec diſſimilia ab his ſunt quæ ſcribit Plutarchus: Cùm autem, inquit, multa præterea ſint prudentiæ in præcauendis, & effugiendis inſidijs exempla, Sepiæ artem præterire non conuenit. Veſicam enim iuxta collum habens plenam atro humore (Tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebraſq; circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectum ſubterfugere poſſit imitans deos Homericos, qui quos ſaluos volunt, cœrulea ſæpenumero nube obiecta eripiunt, atq; ſuffurantur. Hæc ſic ab Oppiano canuntur Lippio interprete. Li.9.c.29. De anima. 1.cap.34. Lib. ſoler. de animal.

C *Quin & natiua fœcunda eſt Sepia fraude.*
Eſt liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fuſcus piceam ſuperat caligine maſſam.
Conditus hic humor nutritur corpore, præſens
Auxilium miſeræ: ſubita formidine capta,
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obſcuratq; vias ponti tenebroſa cruore
Permixto ſanies, piſcantis lumina turbans
Auertit viſum, & proſpectum ſurripit omnem.
Hac facili curſu per tinctas æquoris vndas
Effugit horrendos piſces, hominemq; ſagacem.

Philes quoq; recens autor de aſtutia Sepiæ hos reliquit Iambos.

Πανοῦργος ἐστὶ τὴν φύσιν ἡ σηπία
Τῶν ἁλιέων κλέπτουσα τὴν κακουργίαν.
Εἰς ῥεῖθρα γὰρ τί ἐμεῖ μέλαν ὑποσφαγμά τι
D Καὶ λαμβάνει τὴν ὄψιν ἐνδῦσα γνόφον,
Καὶ τέρπεται θηρῶσα τὴν σωτηρίαν.

Quos ſic tranſtulit Gregorius Berſmannus Anebergenſis.

Eſt verſipellis Sepiæ, & vafra indoles
Piſcantium quæ callidè eludit dolos.
Atrum cruorem nam vomens, pontum inficit,
Caligineq; induta viſus eripit,
Partaq; ſic ouat ſalutis copia.

Poſtremò Athenæus quoq; idem aduertit ſic inquiens: Perſequente piſcatore ſuum atramentum effundit Sepia, antrorſum profugere ſe ſimulans. Porro vt admodum aſtutè ſuo atramento vtitur, ſic etiam prudentiſſimè promuſcidibus: his enim non ſolùm piſciculos, ſed & mugiles etiam venatur; Vnde Oppianus. Lib.7.

Callida

Callida furtiuam meditatur Sepia prædam E
Nam tenues molli ſurgunt de vertice rami
Extenti tanquam funes, quibus ipſa natantes
Piſciculos, iactis veluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulua cautè deprehendit arena.

Et Athenæus: Paruæ autem, inquit, Sepiæ nutriuntur tenuibus piſciculis, quos promuſcidibus, ſeu piſcatorio funiculo venantur. Planius comprobat hæc Plutarchus, de piſcatoria Sepiæ arte ſic loquens: A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi, quo hamus dependet, & quod laxatum longè emitti, & faciliimè retrahi poteſt. Id piſciculis quos propè ſe videt, mordendum exhibet, paulatimque in ſe retrahens fraude ad ſe prædam ad-
Hiſt. 4. c. 1. & de par 4. cap. 9. ducit, dum ore contingere poſſit. Porro, teſte Ariſtotele, ijs prætenturis quoties tempeſtates vrgent, ad ſaxa aliqua adhærentes Sepiæ, ſe veluti anchoris iactis ſtabiliunt. Quæ ita vertit Plinius: Sepiæ, & Loligini pedes duo ex his longiſſimi, & aſperi; quibus in
Li. 9. c. 29. fluctibus ſe velut anchoris ſtabiliunt. Athenæus ait: Cùm ſæuit tempeſtas, Sepiam
Lib. 7. aiunt præhenſis minoribus ſaxis vtraque ſua promuſcide, veluti anchora ſtabilitam quieſcere. Idem teſtatur Ælianus: Sepiæ, inquit, duabus ſunt tanquam promuſcidibus præ- F
ditæ, quibus ad ſaxa cùm eſt in mari tempeſtas, adhæreſcunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incurſionibus reſiſtunt. Pòſt cùm eſt tranquillitas, ſolutis promuſcidibus, rurſus natant: non contemnendam ſcientiam tenentes vitandi ſanè tempeſtates, atque ex periculis ſalutem conſeruandi. Quæ ſic Oppianus cecinit.

Halieut. 2.
Si tumidi magno tollantur in æquore fluctus,
Hærebit proprijs ſcopulis deuincta flagellis,
Natiuos dura connectet caute rudentes.

H. 9. c. 37. Poſteaquam Ariſtoteles Polypum coloris mutatione piſces venari dixiſſet, ſubdit hæc Sunt qui Sepiam facere hoc idem autument: colorem namq; eam ſibi contrahere ſimilem loco, in quo verſatur, confirmant: ſed piſcium ſola Squatina ita affici ſolet. Ex quibus verbis nihil certo ſtatuere poſſumus. Gyllius, & Bellonius audacter, Sepiam quemadmodum Polypum colorem, mutare aiunt.

DENOMINATA. G

Sepedones. SEPEDONAS Græci non à Sepia inflectunt, ſed vlcera intelligunt eo nomine putreſcentia. Sepiuſſam Doridis inſulam in Ceramico ſinu, teſte Plinio, ſic dictam à Sepijs conijcit Hermolaus Barbarus. Sepiæ paruæ Græcis Σηπίδια dicuntur, Latinis Sepiolæ, vt Samonico, Q. Sereno, & Plauto:

In Caſina. ——— *Emito Sepiolas lepidas.*

Σηπίδια nominant apud Athenæum Alexis, Antiphanes, Eubulus, & Ariſtophanes in Theſmophorijs. Dorion σηπίδια inter hepſetos, hoc eſt, inter piſciculos minutos, elixari ſolitos numerat. Legitur & ἀνσιαι (cum Teutidio, & Polypodio) apud Athenæum in Philoxeno: quam vocem mutilatam putat Zographus, & legendum σηπίδιον. Σηπιδάριον apud Phyllium, vel Phrynicum, vt author eſt Athenæus. Σηπίαι, Σηπιδάρια exponit Pollux. Sepaceus adiectiuum, quo vtitur Iulius Cæſar Scaliger, puto à Sepia
In Atha. deriuari. Σηπιαλλὶς ſpecies eſt vitis Varrino. H

MORALIA.

VTITVR Sepia atramento, vt ſuæ conſulat ſaluti: at homo vafer, veluti
Hæretici. hæreticus, atramento veritatem obfuſcat: cùm enim conuinci ſe animaduerterit, nebulas, nugaſq; ac tenebras offundit, ne victus videatur. Sic ele-
Lib. 2. aduerſ. Marc. gãter, & appoſitè Tertullianus hæreticos Marcionitas Sepijs comparat. Nam veluti hæ vbi ſenſere ſe apprehendi, effuſo atramento aquam turbant, atq; ita abſconduntur: Eodem modo illi, vbi ſuccumbunt in ea diſputandi palęſtra, hoc eſt, cùm erroris arguuntur, conuincunturq;, tenebris ceu Sepiæ atramento obiectis diſputationi ſeſe eripiunt. Atticus Philoſophus non inelegans Platonis propugnator facetè dicebat, Ariſtotelem in ſuis ſcriptis facere, quod facit in mari Sepia; vt

enim

A enim hæc ſparſo ſub oculos, manumque piſcatoris ſuo ſucco eludit; ità ille depræhendi metuens, ſententias de induſtria obſcuritatibus obfuſcat. Poteſt & per ipſam Sepiam intelligi diabolus, per eius verò atramentum deliciæ, atque diuitiæ. Vt enim illa nobis atramentum ſuppeditat, quòd lucernæ immixtum facit, vt homines nigri appareant, amoto priori lumine; ità etiam diabolus deliciarum cupiditates, atque diuitias, & voluptates noſtris inſtillans cordibus, nigros hoc eſt peſſimos nos reddit, & inquietos, amoto vero Dei lumine, ac amore. Rurſus vt Sepia inter alios, duos longos habet pedes, quibus cibum ad os tranſmittit, & quibus in fluctibus ſe tanquam anchoris ſtabilit, tempeſtatem aduertendo; ſic cùm multos habeamus affectus, & deſideria duobus inter cætera opus eſt, ſcilicet amore Dei, & proximi, qui ſemper longi eſſe debent, vt iſtis mediantibus cibum diuinæ gratiæ, & gloriæ poſſimus demereri, & nos in hiſce mundi fluctibus fortiter ſtabilire. Amor enim Dei, & proximi anchora eſt, hominem contra fluctus tentationum, ac tribulationũ confirmans: quia pro certo nullus ſtabilis in fide, & moribus efficietur, niſi in amore Dei, & proximi confirmetur. Vnde Eccleſiaſtes: *Eſto firmus in via domini*. Sepia viſa meretricem quoq; denotat, & proſtitutæ pudicitiæ mulierem. Vt enim ad viſam Sepiam piſces

Diabolus.

Cap. 5.

Meretrix.

B accurrunt, & ſic à piſcatoribus capiuntur: ſic ad illam luxurioſi, & molles, odore hoc eſt, impudicitia allectati, demonum retibus ſe irretiunt dicentes. In odore vnguentorum tuorum curremus, nimirum ad perditionem.

HIEROGLYPHICA.

ID verò, inquit Pierius Valerianus, præcipuum ſuper Sepia ſignificatum apud Ægyptios Sacerdotes erat, vt per eam ſignificarent hominem, qui multa pulchra, & magna pollicitus, daturus omninò ſpecioſa virtutis exempla videbatur, & per ſummam indeignominiam fœdè lapſus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cum ſpectandam ſe venatoribus præbuerit, ſimulatque in ſe aciem inſtrui conſpexerit, & claſſicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congrediendi copia, elabitur. Quòd ſi inter fugiendum acciderit, vt aperto iterum campo depræhendatur, ſtatim in effuſam atramenti nubem ſe recipit, atque ita ſæpius, ac identidem fruſtratur venatoris ſpem, nulla ſui facta copia, vt depræhendi poſſit: idq; non in congreſſu tantùm facit, ſed plerunq; etiam ludendi ſtudio quodam, atque etiam inſidiandi. Sumptum hoc Hieroglyphicum eſt ex Horo. Sepia ſe furtim ſubducens periculum denotat apud Ægyptios, teſte Cœlio Calcagnino. Huiuſmodi verò occultationis cauſſa confictum à Græcis credit Pierius, Thetim in Sepiam commutari ſolitum, dum, vel eluderet, vel ſerio fugitaret Pelea illam ſequentem. Ita denique hominem, qui multis ſimulationum inuolucris tegeretur, eſſetque occultæ, multiplicíſque naturæ, pictam Sepiam notabant. Alij mendacium ex hoc figmento intelligi volunt, proptereà quòd Grãmaticus Triphon ait, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται, in extremis quippe partibus nigreſcit, & obſcuratur. Sed hæc propriè ad melanurum piſcem pertinent, quàm quidam ineptè cum Sepia confundunt. Cæterùm literas ſacras cùm Ægyptij ſignificare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant. Iuncum autem, quia eo pro calamo vtebantur, Sepiam verò, quòd eius ad ſcribendum atramento vterentur, vt ſcribit Pierius. Quanquam etiam hìc per Sepiam atramentariam thecam ſignificari poſſe putet, cùm apud Perſium pro ea ponatur,

Hieroglyp. lib. 28.

Pulchra incœpta turpiter cedentia.

C (beside "tur, ſtatim in effuſam…")

L. 2. c. 110.

Periculũ.

Homo occultæ naturæ.

Literæ Ægyptiaca.

D dum canit.

Nigra quod infuſa vaneſcit Sepia lympha.

Nos tamen pro atramento ipſo hìc poni ſuprà probauimus. Sanè Greci atramentum σηπιοτικον appellant. Cribrum autem ſub Sepia ponere ideo commenti ſunt, quia ea prima ſunt arma, quibus in pane conficiendo vtimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexi ſolitum. Admonebant autem ea cribri cœlatura ita iunco, & Sepiæ ſubiecta, eum qui victui neceſſaria comparaſſet, litteris dare operam poſſe: cui verò deſit prouiſæ frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamq; ſequatur induſtriam neceſſe eſſe. Sunt etiã, qui amorem coniugalem in viro firmum, in fæmina lubricum ſignificare ſi vellent, Sepiã tridente confoſſam pro huiuſmodi rei Hieroglyphico faciant, propterea quòd Sepia fœmina ſi percuſſa fuerit, mas auxilium adferat; quòd ſi mas percutiatur, fæmina aufugiat.

Amor coniugalis.

FABVLÆ. E

THETIS mater Achillis infantem igne fouit, interdiu litum ambroſia, ſic demum illi conciliatura immortalitatem. Id quod aduertens Peleus altiùs inclamauit. Inde ad Nereides digreſſa narratur Thetis, cui alioqui fuit inſitum, formam demutare. Quin & cum ea coiſſe primum creditur Peleus in Sepię ſpeciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide ſemel coijſſe tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magneſia ſtatuit Plinius. Meminit huius fabulę Iohannes Tzetzes, his verſibus.

Φασὶ τὴν Θέτιν φεύγουσαν Πήλεος συνουσίαν
Πρὸς πῦρ πρὸς ὕδωρ τρέπεσθαι, πρὸς φύσιν τῶν θηρίων.
Πρὸς δὲ σηπίας πώποτε μορφὴν μεταβαλοῦσαν,
Πηλεὺς αὐτὴν κατέσχηκε. καὶ γάμοις συνεζύγη.
Τὸ δ' ἀλληγορικώτερον. τοῦτον οὐκ ἀξιοῦσα,
Κατὰ πυρὸς τρέπετο πεσεῖν, καὶ καθ' ὑδάτων
Κἂν τοῖς δυσβάτοις ὄρεσι βορὰ θηρσὶ γίνεσθαι.
Τέλος αὐτὴν κατέσχηκεν ἐν σκότῳ κρυπτομένην,
Ὥσπερ σηπίαν τῷ θόλῳ τοῦ μέλανος κρύψασαν.
Εἴτε καὶ παρὰ θάλασσαν ἐκφεύγουσαν ἐκεῖνον,
Ὡς Εὐριπίδης γέγραφεν ἐν Ἀνδρομάχῃ τοῦτο.

Aiunt Thetim fugientem Pelei congreſſum,
In ignem, in aquam verti, in naturam ferarum.
Inq; Sepiæ aliquando formam conuerſam,
Peleus ipſam detinuit, & nuptijs coniunctus eſt, F
Magis autem allegoricè: hunc non dignata,
In ignem vertebatur, vt caderet, & in aquas,
Etiam inacceſſis montibus eſca beſtijs vt fieret,
Poſtremo ipſam detinuit in tenebris abſconſam,
Quemaamodum Sepiam, atramento nigro abſconditam,
Siue iuxta mare effugientem illum,
Vt Euripides ſcribit in Andromache illud. G

PROVERBIA.

VLTV *mutabilis albus, & ater,* Horatius. Quo in loco Porphyrion Grammaticus annotat prouerbiali figura dictum, albus, & ater, & pro eo, quod eſt bonus, & malus: & Horatium, album, ad liberalem, aut lætum reddidiſſe: atrum ad ſordidum, & ærumnoſum. Huc feſtiuiter alluſit Matron apud
Lib. 4. Athenæum de Sepia loquens.

Ἣ μόνη ἰχθὺς ἐοῦσα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε, ideſt.
Quæ cum ſit piſcis, ſola album nouit, & atrum.

Eſt enim, inquit adagiorum author, Sepia colore albo, ſed ſuccum habet atrum, quem ſpargit in metu, ne deprehendatur.

Et nigrum niueo portans in corpore virus.

de Sepia videtur pronunciaſſe Ouidius in fragmento, quod Halieuticon inſcribitur. nàm H
ſequens verſus deeſt. *Perca ſequitur Sepiam.* Ἔπεται μέρκη μελάνουρος. hìc malè vertit adagiorum author pro Melanuros Sepiam.

EPITHETA.

SEPIA propter dolos, quos machinatur piſcibus, dum eos venatur, δολόφρων, δολόμητις, dicitur Oppiano: καρδαλέα ſiue audax, quòd maiores quandoq; piſces aggredi audeat, ac mas fæminæ à tridente percuſſæ auxiliari in hominum conſpectu. ταγηνιστὰς σηπίας nominat Eubulus, quòd in ſarragine coqui ſolitæ ſint. Nicander φυξήλιδα fugitiuam, quòd ſparſo atramento manum captantis effugiat. Ob atramentum nigrum dicitur furua apud Gyraldum. tarda fugæ apud Ouidium.

A

VSVS IN CIBIS.

QVAMVIS Pythagoras Sepia veſci prohibebat ſuis, non tamen ob id cæteri abſtinuerunt. Nam cùm amphidromia olim celebrabantur, mœnas cùm Sepijs mollire, & plurimos cirros diligenter ſtringere aſſolent, vt loquitur apud Athenæum Eubulus. Ariſtophanes in Theſmophoriazuſis. *Quando edentur.*

Ιχθῦς ἑώνηταί τις ἢ σηπίδιον. idest.

Emptus eſt piſcis aliquis, vel ſepiola.

Et Theopompus in Venere.

Ἀλλ' ἔντραγε τὴν σηπίαν τήνδ' ἢ λαβοῦσαν (διαλαβὼν legit Natalis Comes) καὶ τοδὶ τὸ

B πολυπόδιον, vertit Dalechampius.

Sepiam, & quæ exiguum Polypum hunc intercepit, arrode.

Et nunc quoque in omnibus Italiæ piſcarijs venales habentur, ijs inquam, in quibus marini veneunt piſces, non alia, quàm cibi gratia; Quamuis alioqui ganeones, ac delicatuli Sepiam aſpernentur, & paupereulis relinquant, nam inſipida eſt, niſi optimè præparetur, condiatur, coquaturque nam ſic grata, ſapidaq; efficitur. Duplex autem eam coquendi modus eſt: aut enim aſſatur, aut elixatur: Idque tum recens, tum aſſeruata. Nam Galli Sepias exiccant, non aliter quàm Græci Polypos. Miror certè cur recentes nullius in Oceano ſint pretij, vt ſcribit Bellonius, cùm à coquis, inueteratis, aut ſale conditis præferantur. Sed fortè id ideò fit, quòd cibi faſtidium recentes adhuc pariant, & ſalitæ ieiunia verna egregiè ſoleantur. Sunt autem Sepiæ aliæ maiores, aliæ minores: Maiores ſale conſeruantur in Illyride, indeq; Venetias deferuntur, vti, & Genua Mediolanum. Auicenna, inquit, Rubien (aliqui Sepiam interpretantur) eſt conueniens cibus: qui tamen ſalſus & inueteratus atram bilem gignit, Venerem promouet. Simeon Sethi Sepiam difficilè concoqui, parumq; in ſe continere ſucci ſalſi ait, quòd ſi tamen concoquatur, non parum

C nutrimenti corpori id ferre. Cæterum quia crudos procreat humores (vt ſuprà ex Galeno in genere de Mollibus ſcripſimus) oportet eam condimentis acrioribus conditam eſſe, vinumque vetus, & tenue ſuperbibere. Venetijs, & Romæ omni tempore habentur, ſed optimæ putantur menſibus Ianuario, Februario, & Martio. Præſtant autem cùm ſunt grauidæ, teſte Ariſtotele. Elixantur magna ex parte, aſſiſque præferuntur, vti fortè, & apud priſcos. Nam elixatum mentionem facit Alexandrides in Proteſilao, vbi ſymposium nuptiarum Iphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, deſcribit, nulla aſſarum mentione facta. Quo autem modo fiat elixandæ Alexis ἐν Παννίχῳ docet, inducto coquo hæc loquente. *Hiſt. 8. cap. vlt.*

——— σηπίαι πόσου

Δράχμης μιᾶς τρεῖς. τῶν δὲ τὰς μὲν πλεκτάνας,

Καὶ τὰ πτερύγια συντεμὼν ἑφθὰ ποιῶ.

Τὸ δ' ἄλλο σῶμα κατατεμὼν πολλοὺς κύβους

Σμήξας τε λεπτοῖς ἁλσὶ δειπνούντων ἅμα

Ἐπὶ τὸ τήγανον σίζων ἐκπεσὼν φέρω. idest.

D *A. Sepiæ quanti? B. vna drachma*

Tres. A. harum brachia

Et pinnas accipe, diſſectasq; elixa:

Corpus reliquum in quadrata fruſta multa diſcinde,

Tuſo ſale perfrica, & cœnare ſtatim ac inceperint,

Accedens, è ſtridente ſartagine nobis affer.

Nam in ſartagine coquebant olim, ac elixabant, vnde Eubulus ταγηνιστὰς σηπίας nominat. Eis, cùm in cibum parabantur, oculos eximi ſolitos, monſtrat hic verſus Plauti. *In Rudente.*

Iube elidere oculos, itidem vt Sepijs faciunt coqui.

Bonum autem ius ex eis fieri negant piſcatores abſq; atramento. Quapropter piſcatores vt ſcribit Bellonius, cùm per ſenectutem deficientes ſuper aquam fluctuantes, vel viuas, vel mortuas extrahunt, in primis dant operam, ne atramentum (quod aliàs dum ſe perſequi ſentiunt, effundunt) temerè diffluat. Bartholomæus Scappus Sepiam in iure ſuo cocturus, recentem exoſſat, & pedes, ſeu brachia abſcindit, vt tantummodo alueus relinquatur cum veſicula, qua atramentum continetur, tum eam cultro per medium diuidit,

lauato:

lauatq; cartilagines omnes exteriores, interioresq; in aqua frigida, aut tepida, donec al- E
beſcant, deinde diſſecat eandem in plures partes, & in olla fictili, aut vaſe alterius gene-
ris coquit cum butyro, aut oleo oliuarum, additis allijs minutim conciſis, aqua modica,
pipere, cinnamomo, croco, & pauco vino, aut omphacio, & ſalis modico, tandemque
herbas adiungit virides contuſas in mortario. Quod ſi verò iuſculum nigrum eſſe velit,
vt eius eſt atramentum, herbas non imponit, ſed miſcet atramentum cum vini modico,
aut omphacij, coquitq; iterum, ad ebullitionem vſque; tum inferre iubet ſuprà iaſpartis
aromatis dulcibus. Nonnunquam brachia, ſeu cirros cum ita cocta Sepia infert, lauatos,
& in plurimas partes diuiſos, & ſic cum ea coctos. Infarciunturque aliquando Sepiæ hoc
pacto, vt idem ſcribit. Exempto oſſe, & brachijs abſciſsis, lauantur, & implentur caſeo,
ouis, pane minutim trito, aut contuſo, vuis paſsis, herbis tuſis, pipere, cinamomo,
croco, commiſtis primum omnibus, tempore ieiunij loco caſei ſumi poſſunt amygdalę cō-
tuſæ, & loco ouorum auium, oua alterius piſcis cruda. Impletæ coquuntur in sartagine
cum aquæ pauxillo, & olei, ita vt vix tectæ appareant. bulliunt deinde paulatim, donec
quibus infarcitæ ſunt, tumeant, iterumque parum omphacij additur, & aqua tincta cum
croco, pipere, cinamomo, & ſale recoquantur per duas horas, aut paulo minus. Platina F
Sepias elixas ſubinde ab aheno extractas, & cum pipere, ac laſere conditas infert. Sunt
qui pipere condiunt, cinamomo, coriandro, viridi mentha vel arida: item qui vitello
oui, acero, vel agreſta, olei modico, vbi ebullierint, obligant. Sepijs cum nucibus, & allio
paratis veſcuntur quidam, inquit Mathiolus, vt in Venerem ſalaciores prorumpant. Qui-
bus autem condimentis Sepiæ ſapidiores euadant, docet Apitius inquiens: In Sepia far-
Lib. 9. c. 4. tili condienda piper, Liguſticum, apij ſemen, careum, mel, liquamen, vini condimenta
coctiua calefacies, & Sepiam inde apertam perfundes, atque ita farcies, coctam cerebellis
elixis eneruatis cum pipere tritis, quibus commiſceas oua cruda, quod ſatis eſt, piper in-
tegrum, eſitia minuta, & ſicca, ſues, & in bullientem ollam mittes, ita vt coire impenſa
poſſint. Alia Sepias condiendi ratio, & materiæ. Sepias elixas aheno in frigidam mi-
ſceas cum pipere, laſere, liquamine, nucleis, & ouis, vt videbitur, condies. Aliter: Sepias,
piper, Liguſticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, oui vitellum, mel, li-
quamen, vinum, acetum, & olei modicum, bullire ſinito: & vbi bullierint, amylo obliga-
bis. Sepias veteres aliqui præmacerant primum lixiuio ex cineribus, & parte calcis facto,
deinde aqua dulci: denique purgatas, conciſaſq; inteſtinorum inſtar condiunt, coquuntq;, G
Lib. 2. cap. 20. vt audit Zographus. Sepiæ coctæ, teſte Dioſcoride, atramentum dum eſtur, egrè con-
coquitur: aluumq; mollit. Diphilus apud Athenæum ait Sepiam elixam tene am effi-
Lib. 8. ci, ori gratam, concoctu facilem, & aluum leuiter ſubducere: ſuccum qui ex ea gignitur
ſanguinem extenuare, excretionemq; per hæmorrhoidas mouere. Oua quoq; in ſiccum
eiecta à quibuſdam edi cocta in sartagine ſcribit Rondeletius.

VSVS IN MEDICINA.

SVMVNTVR varia ad varios morbos ex hac remedia. Vtimur autem
Lib. 8. de comp. med. ſec. loca. vel tota Sepia, vel aliqua eius parte, vt ouis, atramēto, teſta, quam ὄστρακον
vocant Dioſcorides, & Athenæus. Galenus Sepias ſtomachicis prodeſſe
ait Kiranides, Sepia, inquit, elixa in cibo veſicæ, renibus, & dyturiæ mede-
tur: Vrinam quoq; ciere ait Plinius, & lentorem renum diſijcere. Acetum
in quo Sepia ſuffocata eſt cum oleo miſtum, ei, qui marini Hippocampi venenum hauſit, H
propinat Actius. Ad dentium dolorem: inquit Galenus in Euporiſticis, ouorum putami-
Ad morbos mulierum. na, Sepiam, & oleū miſceto, & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore con-
tineto. Aluum ſoluunt Sepiæ, teſte Plinio, in cibo datæ, decoctæq; cum oleo, & ſale, & fa-
Lib. 2. de mor. mul. rina. Ad venerem prouitandam quidam eiſdem cum nucibus, & allio paratis vtuntur.
Hipprocrates Sepijs ad morbos muliebres frequentiſsimè vtitur, vt in curatione vteri
Ex Atramento. auerſi ad coxam. Ad veſperam, inquit, mazam cœnet. Si verò panem voluerit, & Bolbi-
dia parui Polypodum generis, & Sepiolas paruas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato.
Lib. 1. κατὰ τοπ. Et eodem libro eadem bolbidia, & Polypodia, aut Sepiolas ſimiliter præparata, ad men-
ſes ciendos ſumi iubet. Vtitur quoque idem Hippoc. Polypis, aut Sepiolis toſtis ſuper pru-
Ad Alopecias. nas ad puerperij purgamenta à partu purganda. Cornelius Celſus atramentum Sepiæ al-
uum emollire ſcribit. Idem Dioſcorides. Soranus apud Galenum ad alopecias atramen-
Ex Ouis. tum hoc illinit, ſcarificato prius loco. Oua Sepiæ vrinam mouent, teſte Plinio, renumque
pituitas

A pituitas extrahunt,& renes purgant.In cibo ſumpta vrinā mouent,& renum grauedinem
tollunt,inquit,Marcellus. Idem ad tincturas,& maculas corporis abolēdas ex iſs remediū
hoc facit. Oculos,inquit,vel oua Sepię in aqua ſolue,& cum melle permiſce,atq; inde ma-
culas perfrica, citò abolebuntur. Potionem hanc ad menſes ducendos perſcribit Hippoc. *Lib. 2. de*
Cantharides quinq; auulſis pedibus, alis,& capite: deinde tribulos ad mare naſcentes vna *nat. mul.*
cum radice,menſuram quanta eſt Conchę teſta, terito: & anthemi luteam internā partem *& lib. de*
ſiceam tritam,Conchæ teſtam(hanc menſuram) addito: & ſeminis apij taotundem, & Se- *morb. mul.*
piæ oua quindecim: & in vino dulci diluta bibenda dato. Et cum dolor habuerit, in aqua
calida deſideat,& aquā mulſam aquoſam bibat. Idem rurſus in iiſdem libris ad eoxā vteri
auerſi curationem docet:At in menſibus(tempore quo mēſes fluere debent)ſi ſanguis eru-
perit ſatis eſt:ſin minus Cātharides quatuor bibat,pedibus,& alis & capite reiectis:& pęo- *Lib. 2. de*
niæ grana nigra quinq;, & Sepię oua, & apij ſemencum vino modicum. Et rurſus alibi in *mor. mul.*
eodem morbo:Mane Sambuci baccas ſex dato in vino meraco,& Sepię oua decē,aut duo- *Lib. 1. de*
decim. Et iterum: Cùm mulieri, aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menſes *mor. mul.*
non prodierint,aut etiam victus durus fuerit,&c.in potu exhibere oportet pharmaca vte-
B rina,aut Sepiæ ouis,aut caſtorio admiſtis, &c. Ex Sepię teſta tùm vſta, tùm non vſta pluri-
mæ fiunt medicinæ.Hæc fungoſa eſt,nec vt oſtreorum ſilicea,abſtergendi,ſiccandiq; ſimi- *Ex teſta.*
liter vt oſtreorum teſtæ vi pollet:ſed partium eſt tenuiorum, vt ait Galenus.I egitur in ſuc
cedaneis Galeno adſcriptis, pro Sepiæ teſta pumicem ſubſtitui licere in medicamentis.
Vegetius Veterinarius ſuffitum conſtituit contra languorem morbi peſtilentialis ex Se-
piæ oſſibus, & alijs quibuſdam remedijs. Apud Plinium extrahunt tela corpori inhæren- *L. 4. c. 12.*
tia ex aqua. Marcellus Empiricus vſtorum cinerem impoſitum educere quæcunq; corpori *L. 32. c. 10*
inhæſerint,ſcribit.Aegineta verò nō vſta abſtergere vitia cutis.efficatiora tamen habētur, *Ad tela ex-*
ſi vrantur, pluſquè abſterſoriæ facultatis vſtione acquirere mihi videntur. Dioſcorides *trahenda.*
Oſtracum Sepiæ vſtū,donec pars interior,& fungoſa,ab exteriore cruſta abſcedat,tritūq;,
alphos (id eſt vitiligines) furfures, & ephelides(vitia cutis in facie aliqui vertunt) extergere *Ad cutis vi-*
prodidit.Galenus ad vitiligines, ephelim, lentes, pſoras, vſto eo nos vti affirmat, quòd ab *tia.*
ſtergeat,exiccet,& tenuium ſit partium. Ad lentigines,& ſcabiem idem præſcribit Aëtius. *Ad Scabiē.*
& Galenus quoque ad ſcabiem commendat. Q. Serenus, inquit:

Lauida ſi maculet faciem lentigo decoram, Erucam,atq; acidum laticem ſimul illine malis
C *Nec prodeſſe valent naturæ dona benigna, Sepiolæ cineres ex oſſibus omnia ſanant.*

Gabriel Humelbergius Rauenſpurgenſis,qui hoſce verſus commentatus eſt, ſcribit dupli-
cem eſſe huius oſſis ſubſtantiā,vnam quidem interiorem pumicoſam, & teneram, qua auri
fabri vtūtur:alterā exteriorem duriorem,ſiliceam,cruſtaceamq;,in qua cum aſperitate ali-
qua eſt læuitas: atq; huius cinerē lentigines, & alias corporis defœdationes extergere. Me-
detur,inquit Plin. & lentigini, cæteriſq; vitijs,ex oſſibus Sepiarū cinis. Idem & carnes ex- *L. 32. c. 10*
creſcētes tollit,& humida vlcera. Ad alphos cōuenit crocodilea,& toſtæ Sepiæ teſtę.Paul.
Aegineta. Vitæ ſmegmatis quibuſdam apud Aetium ad elephantiaſim miſcentur. Galen. *L. de com-*
Sepiæ partem oſſeā admiſcet emplaſtris candidis, quæ vlceribus dyſepuloticis conueniunt. *po. med. κα-*
Vegetius Veterinarius ait:Si animal fecerit vulnus,oſſa Sepiarum, & teſtas etiam oſtrearū *τὰ γένη.*
in puluerem rediges, & æreí quoque vaſis fuliginem pariter miſcebis; quæ benè tuſa ſi fre- *Li. 2. c. 62.*
quenter aſperſeris,ſiccarum vulnus celeriùs ducet cicatricem. Galen.ſanè vlcera deſicca-
re ait.Et pilos attenuare,ſicut pumicem Kiranides.Apud Aetiū,& Galenum medicamen-
tis pilos attenuantibus adnumerantur,vel citrà vſtionem: nā aliàs oſtreorum teſtas vri iu
bent. Ad ſtrumas mirificè prodeſſe Sepiæ oſſa cum axungia vetere contuſa,& illita ſcribūt
D Plin. & Marcellus Empiricus. Miſcent, & hodie medici quidam compoſitis illis medica- *Ad ſtru-*
mentis ex diuerſis rebus valdè ſiccantibus vſtis, quæ aduerſus bronchocelas propinantur, *mas.*
teſte Zoographo.Ad oculorum varia vitia ab omnibus ferè medicis commendātur. Nam
cum ſale foſſili trita vngues oculorū abſumit,& eliquat,vti Paulus Aegineta,& Aetius tra-
dunt. Dioſcor. eiſdem immiſcet ſalem ammoniacum loco foſſilis ad eadem oculorum vi- *Ad oculo-*
tia.Archigenes apud Galenū ad albugines,Sæpiæ teſtam tritam cum melle ſubigit,& vrit, *rum varia*
læuigatq; poſtea pharmaco,& hoc ſublinit.Galen.in euporiſticis ad eaſdem,& oculorum *vitia.*
vlcera os Sepiæ crematum diſſoluit cum melle,& inungit.Miſcent quoq; id oculorum col-
lyrijs ad cicatrices extergēdas;ad quas etiam per ſe combuſtum valet, cum melle cōtritū
teſte Alexandro Tralliano. Plinius cicatrices oculorum cū melle ſanare pterygia cū ſale,
& cadmia ſingulis drachmis author eſt: Aetius os illud crudum oculorum cicatrices exter
gere,atq; eorum vlcera exſiccare affirmat Galenus non planè crudum, nec tamen vſtum,
ſed toſtum eſſe cudit: Καὶ πρὶν καυθῆναι δὲ ὀπτώμενόν τε καὶ λειούμενον (τὸ τῆς σηπίας
ὄστρακον)

ὄστρακον) ὀδόντας τε λαμπρύνει, καὶ ξηραίνει τὰ ἕλκη. Vbi animaduertendum inquit Zoographus, quod Aetius dixit, oculorũ vlcera hoc remedio ſiccari, Galenum (niſi mutilata ſit lectio) ad vlcera ſimpliciter retuliſſe. Oculorum tumorem, ruboremq; Sepię cortex cum lacte mulieris illitus ſedat, & per ſe ſcabritias emendat. Inuertunt itaq; genas id agẽtes, & medicamentum auferunt poſt paulum, roſaceoq; inungunt, & pane impoſito mitigant nocte. Eodem cortice, & nyctalopes curantur in farinã trito, & aceto illito. Extrahit, & ſqua- E
L. 32. c. 7. mas cinis eius. Hæc omnia Plinius. Nec ab his diuerſa ſcribit Marcellus, dum ait: Sepiæ teſta interior, quæ mollis eſt diligentiſſimè trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctione adhibita, oculorum caligini, albugini, & cicatricibus plurimũ prodeſt. In iumentis quoque albugines oculorum emendat flatu oris immiſſa, teſtibus Dioſcoride, & Plinio. Apud
L. 2. c. 22. Vegetium albi vitia deterget iſta curatio: Sepiæ marinę oſſis raſi ſerupulos denos, croci,
Cap. 11. ſalis ammoniaci, myrrhę, crocodili ſtercoris, ana ſerupulos duos. miſce. In Hippiatricis Græcis etiam Sepiæ oſtraco ſuccus fœniculi, & alia miſcentur in collyrium ad leucomata oculorum: & mox ad ſuffuſionem eidẽ raſo adduntur ſales Attici, fimus crocodili, &c. Columella ſi album, inquit, in oculo bouis eſt, trita Sepiæ teſta, & per fiſtulã ter die oculo inſufflata, ſanat. Tardiuus vſtam tritamq; canibus ad albuginem adhibet. Author eſt Colu- F
mella cicatrices oculorum in equis extenuari cum foſſili ſale trita Sepię teſta. Eadem recipitur in collyrijs abſterſorijs apud Aetium. Alchohol ad conſeruandam oculorum ſanitatem (in libro ſecretorum qui Galeno adſcribitur) præter cætera accipit rubien, id eſt Sepiã (os Sepiæ potiùs) ablutam marinam. Sepiarum teſtę palbebras mũdant, Kiranides. Conformatæ in collyria læuigandis aſperis palpebris affricando accommodãtur, vt Dioſcor. prodit, Galen. mediocri, inquit, huius teſtę ſcabritia vti ſolemus etiam ad magnas in oculis aſperitates (quas συκώσεις nominãt) collyrij ex ea formam effingentes, & donec ſanguis elidatur infricãtes: quo facto poſtea cathæretica collyria efficaciùs adhibẽtur. De hoc remedio etiam Plinium ſentire putat Zoographus cùm ſcribit: Adijciunt & oſſiculis eius genas,
Ad dentes ſi terantur ſanari. Dentifricijs quoq; aptiſſimum eſt os Sepiæ. Marcellus eius molle hiſce
dealbãdos. miſceri poſtulat. Dioſcor. vſto vtitur ad dentes extergendos: cęteri crudo. Apud Plateariũ ad dentes dealbandos commendatur, ſi polline eius ſubtili in panno lineo poſito fricẽtur. Ad faciem dealbandam eundem pollinem cum vnguento citrino miſcet. Galenus ex Critone ſmegma dentium quo albi, & odorati redduntur hoc deſcribit. Nitrum, teſtam Sepię, myrrham æqualiter miſcens, vtitor. Idem in Euporiſticis ad dealbandos dentes, aliaq; eo- G
rum vitia ſananda: Daſupodis caput vſtum cum fœniculo quàm albiſſimo, & Sepiæ tritis oſſibus vtere. Incertus quidam apud Zoographum Sepiarum teſtas adijcit, tùm dẽtificijs, tùm compoſitionibus ad os humidum, cruentumq; detergendum, & gingiuarum carnem inſtaurãdam. Marcellus combuſti puluerem ex melle cõtritum, adiecta gutta ammoniaci gingiuis, & dentibus prodeſſe ſcribit, ſi ita perfricentur, vt nihil ex eo in fauces deſcendat. Teſte Plinio, Sepiarum cruſtæ farina præparat cutem medicamentis alopeciam replenti-
Ad Thoracis vitia. bus. Ex obſcuro probat Zoographus os Sepiæ tritum, & cum aqua potum thoracis vitijs, & aſthmaticis omninò prodeſſe. Hæc ſic cecinit Viſinus:

Os bibe contritum, facilis pulmone reſurget Spiritus, & vitium pectoris omne feret.

De medio oſſe Sepię, quod eſt molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecorico (hepatico) ieiuno per triduum dabis, ita vt in dextro latere aliquandiu iaceat cũ acce-
Ad hepaticos. perit, & poſtea diutiſſimè deambulet, ita iubet Marcellus Empiricus. Galenus in Euporiſticis ad ſupprimendum alui profluuium, Sepiæ teſtam, & capillamenta cremata ex vino vetere potui offert. an verò capillamentorum nomine cirros, ſeu pedes eius accipere oporteat, an τριχώδη illa, quorum pro branchijs eis vſum eſſe Rondeletius conijcit, quęrendũ H
Lib. de ſuperfat. proponit Zoographus. Hippocrates vbi vterus puerperę procidit, Sepiæ teſtam tuſam, & vino imbutam cum pilis leporinis lana excipit, & apponendam præbet. Quòd ſi mulier prægnans menſes profluos non habeat, ſtercus aſini tritum, & rubricam, ac Sepiæ teſtam, trita, ſimulq; linteo illigata apponit. idem quoq; ſcripſit libro de ſterilibus.

VSVS IN VARIIS.

VTVNTVR Sepijs piſcatores ad capiendos piſces, vt his verbis teſtatum reliquit Ariſtoteles: Nidores deniq;, genera quęque piſcium appetunt:
Hiſ. 4. c. 8. vnde etiam carunculas Sepiarum deuſtas, odoris gratia eſcam hamis affigunt: ita enim fit, vt piſces auidiùs accedant. Et Plinius: conueniunt, inquit, piſces ex alto etiam ad quoſdam odores, vt Sepiã vſtam, & Polypũ: quę ideò conijciuntur in naſſas. Tarentinus ad marinos mugiles, ſcaros, & mullos eſcã ex Sepiarũ teſtulis cum ſiſymbrio viridi (quod eſt bryon Zoographo) aqua, marina,

A farina, & caſeo bubulo miſtis vtitur, dum retibus nauat operā. Sepiū expetitur aurifabris, nam cùm id ex duabus conſtet partibus, ſuperiori ſcilicet dura, ac leui, inferiori autem fungoſa, facilè in eam partem fungoſam annulorum, cæterarumq; rerum formę imprimuntur, quæ metallis igne colliquatis expleri ſolent. Anaxilaus apud Pliniū tradit atramento Sepię tantam eſſe vim, vt in lucerna addito æthiopes videantur ablato priori lumine. Confirmat id Sextus Empiricus his verbis: Iam verò, & præſtigiatores lucernas æris ligno, & Sepię atramento vngentes, faciunt vt qui adſunt, modò æris colorem habere, modò nigri eſſe videantur, propter paruam eius, quod admiſtum eſt, inſperſionem. Quapropter Plinius ſcribit in Sepijs tantam eſſe naturam: nec tamen ex eis fieri atramentum ad pingendum, aut ſcribendum. ad quæ verba notat Dalechampius ſeptentrionales populos nigro Sepiæ, addito tantillo aluminis atramenti loco ſcribere, nec incommodè. Rondeletius quoque atramentum Sepiarum pro atramento ſcriptorio in vſum cedere poſſe affirmat: quòd niger ſit humor, & glutinoſus. Videtur, inquit Angelus Politianus, olim atramentum Sepiæ humore furuo confectum fuiſſe, vnde Sepiam atramentum vocarint, ex quo Martianus. Dehincque nigello puluere, qui ex fauilla confectus, vel Sepia putaretur,

B flato per cannulas eadem reſanari. Coci Sepiarum oculos elidunt, vt pro vnionibus vendant: His enim mulieres quædam Italæ vnionum vice ſe exornant.

Æthyopes vt videantur.

Ad ſcribendum.

Lib. 35. cap. 6.

VENENVM.

VENENATVM eſſe Sepiæ morſum tradit Ælianus, dentesque ipſius validos latere, minus tamen violenter, quam Polypum mordere. Oppianus quoq; Polypo, & Sepię venenatum morſum tribuit, ſed exigui detrimenti; quem fortè cùm malè Vuottonus intellexiſſet, morſu non lædere Sepiam ſcripſit, ſed noxiam quandam ſaniem ex eius corpore effluere. Eius autem morſus venenum cecinit his iambis Phiſes.

de animal. 5. cap. 44.

Ἀλλὰ σκόπει μὴ ζῶσαν εἰς χεῖρας λάβοις
Ἄλλος γὰρ ἂν φθάνοι τις, ἐκτείνας βλέπων
Ὀδόντας ὀξεῖς εἰς ἀπόκρυφον στόμα
Καὶ δῆγμα πικρὸν ἐξ ἰοῦ πεπηγμένον.

Quos ſic expoſuit eodem verſuum metro Gregorius Berſmannus Annabergenſis:

C *Sed tu caue viuam in manus vt ſumpſeris,*
Quin potiùs alius te prior ꝓ prouexerit
In ore, acumen dentium recondito,
Peſtemq; morſus tabidam venefici.

DE SEPIOLA RONDELETII. Cap. V.

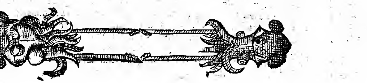
PISCICVLVM hunc inter Mollium genera referendum meritò nobis ſeparatim deſcripſit Rondeletius his verbis. Sepiæ, inquit, naſcitur ſimilis eſt, pollicis craſſi magnitudinē non ſuperat; octo pediculis cōſtat; duas proboſcides habet, nec lepium in dorſo, nec gladiolum habet: vtrique lateri pinnula veluti ala parua affixa eſt, rotunda, nec figura, nec ſitu pinnis Sepiarum, & Loliginum ſimilis; neque enim anguſta, longaq, totam aluum ambit, vt in Sepijs, neque lata, & in anguſtum angulum terminatur, vt in Loliginibus, ſed rotunda, parua, vtrinque veluti adnata modicam alui partem occupant, neque ad extremum vſque corporis protenſa. Colore eſt vario; paruulis enim punctis in dorſo notatur,

D Ore, oculis, fiſtula, partibus internis à Sepijs non differt. Carne molliore, & delicatiore eſt quàm Polypus vel Sepia. Verè maxima copia capitur cum reliquis piſcibus, & ob paruitatem negligitur, cùm tamen, vt dixi, ſuauiſſimus ſit. Huius piſciculi nullam, quod ſciam, mentionem fecerunt Ariſtoteles, Athenæus, Oppianus, Aelianus, Plinius, ob id cùm nomen

De piſc. lib. 17. cap. 10.

Nominis ratio.

Sepiola Rondeletij.

men deſit, Sepiola non abſurdè vocabitur, non quòd ex genere Sepiarum ſit, ſed quòd E
corporis forma Sepiæ ſimilior ſit piſciculus, quàm Loliginibus, vel Polypis. Quòd enim
Sepia non ſit, oſtendit pennarum magna differentia; item quod Sepio careat. Alterius eſſe
generis à Loliginibus arguit corporis forma, quæ in hoc lata eſt, in illis longa; tùm quòd
gladiolo deſtitutus ſit. Cum Polypis verò numerari non poteſt, cùm Polypi omnes pro-
boſcidibus careant, vt antea ex Ariſtotele docuimus, hic verò duas habeat, eaſque longas.
Hæc Rondeletius, ex quo huius piſciculi partem pronam, & ſupinam depinximus.

DE LOLIGINE MAIORI, ET MINORI. Cap. VI.

ORDINIS RATIO, ÆQVIVOCA.

Placenta genus. CVM non admodũ inter ſe maior, & minor Loligo differant, multaq; à ſcri- F
ptoribus tradantur, quæ vtrique conueniant, neceſſarium mihi viſum eſt,
vtriuſq; hiſtoriam hoc vnico capite complecti. Τευθὶς præter hunc piſcem
etiam eſt πέμμα πλακουντῶδες, vt exponunt Heſychius, & Varrinus. Ad
quæ verba, panificij, inquit Zographus, aut placẽtæ genus fortè fuit in-
ſtar Teuthidis in cirros quoſdam diuiſum. Nam Alexis (citante Athenæo)
in Eretrico coquum exponentem facit, quonam pacto ex Loligine placentæ, ſiue libi, ſiue
farciminis genus fieret, ſcilicet abſciſſis pinnis, infarta pinguedine, & aſperſis recẽtioribus,
& delicatioribus aromatis. Atque id farcimen (πέμμα quoddam panificij genus intelligit
Zographus) ab Iatrocle in artopœico Teuthidem vocari Pamphilus refert. Teuthis Arca-
diæ ciuitas Stephano, & Pauſaniæ In Lexico communi Græco ſcribitur eſſe nomen ducis
in Aulide, qui Palladem vulneraſſe fertur. Lolius (ita Gazæ Loligo maior vocatur) nomen
Lolius rethor. maximi rethoris, vel oratoris, ad quem epiſtolam ſcribit Horatius, Homeri poeſim exem-
plat veræ virtutis continere; & in Iliade quantum detrimenti animorum noſtrorum pertur-
bationes adferant, in Odyſſæa autem quòd virtus valeat ad benè, beateque viuendum.

G

SYNONYMA.

SYNONYMA vt diſtinctè tractentur (confuſa enim à plurimis autho-
ribus conſcripta ſunt) Loliginem in maiorem, minoremque diuidemus.
Τεῦθος. Maior itaq; Τεῦθος à Græcis nominatur, vt Ariſtotele, & Nicandro, Ga-
za Loliũ ficto Latino nomine tranſtulit, vt à Loligine diſtingueret, quam
Τευθίδα vocant. Legitur in vulgatis Ariſtotelis codicibus plærunq; Τευ-
θὸς baryronum, non oxytonum, vt aduertit Zographus; vnde, & geni-
tiuus pluralis Τευθῶν vltimam ſyllabam circumflectit. cùm tamen alibi paroxynum re-
Hiſt. 4. c. 1. perias τεύθων, à recto ſingulari penanflexo Τεῦθος, ſicut apud Athenæum, Nicandrum, &
eius Scholiaſtem quoque ſcribitur. Qua de cauſſa Τεῦθος accẽtu in prima circumflexo ſem-
Lib. 17. de per ſcripſerim. Loligo magna ea eſt, inquit Rondeletius, quam *Calamar* noſtri vocant, à
piſcib. c. 4. thecæ ſcriptoriæ ſimilitudine: ſiue quòd in ea reperiantur, quæ ad ſcribendum neceſſaria
ſunt, videlicet atramẽtum, & gladiolus, qui altera parte cultrum, altera calamum ſiue pen-
nam refert, minimè verò officula duo, vt quidam imprudenter contra αὐτοψίαν ſcripſerũt,
quorum alter cultri, alter calami loco ſit. Robertus Conſtantinus in ſupplemento linguæ H
lat. Monſpelij calamar vocari aſſerit. Prouinciales Tothona corrupto vocabulo pro Teu-
tho vocant. Maſſilienſes Tante. Romanis quoque, & Venetis Totena dici teſtis eſt Bellon.
De Aquatil. lib. 2. Baionenſes, vt ait Rondelet. Cornetz appellant Loliginem magnam, Corniches paruam,
quamquam vtramque vocem Robertus Conſtantinus Loligini minori adſcribat. Iam verò
Loliginis minoris ſynonyma. Loligo minor Τευθὶς à Græcis nominatur. Nota igitur vocabula hęc Τεῦθος, & Τευθίς, ſpe-
cies ſignificare diuerſas: cùm alia plęraq; piſcium nomina in ſimiles terminationes exeun-
tia, niſi ſexu differre ſoleant. Sic Cantharus, & Cantharis, piſcis idem videtur VVottono;
Lib. 28. ſimiliter Cammarus, & Cammaris: Carabus, & Carabis: Phycus, & Phycis. Iam ſynonyma
hierogl. proſequamur. *Calamaro, & Calamaio* nomen Italis vſitatum eſt: Vnde Pierus Vale-
Lib. 17 de rianus piſcem atramentarium vocat. Gallis præſertim Santonibus Caſſeron dicitur.
piſc. ca. 5. A noſtris, inquit Rondeletius, Glaugio, corrupta voce, opinor, ex gladiolo, quanquam
Monſpe-

A Monſpelienſes noſtri Calamar, & Glaugio ſæpè confundant. Robertus Conſtantinus *In ſupple. lin. lat.*
Monſpelienſibus Glangio (corruptè forte pro Glaugio) dici ſcribit, item Rubelle, & Cou-
teau, quod gladium, ſiue culterum ſonat. Hiſpanis Calamar peſcado. Sepias, & Loligines,
teſtibus Ebero, & Peucero, Germani vna voce vocāt Balckſiſch, ab humore attramento ſi-
mili, quem habent loco ſanguinis. Eum enim humorem Germani Balck appellant. Et
Anglis Balk nigrum ſignificat. Sed Adamus Lonicerus Sepiam priuatim Balckfiſch ap-
pellari ſcribit. Quòd ſi generale nomen hoc ad Mollia faciamus, ſpecies ſub eo contentas
differentijs adiectis, Germanis noſtris, inquit Zoographus ita interpretabimur: Loligo
maior, ein groſſer langer Balckfiſch. Loligo minor, ein Kleiner Langer Balckfiſch. Sepia
ein breiter Balckfiſch. Polypus ein Balckfiſch mit ein Kleinen leib, vnd lange fuſſen, da-
ruff er auch gaan Kan. Cæterùm Loliginē ſimpliciter Germanis Intēfiſch dici, tradit No- *In Nomenclator.*
menclator, quod piſcem attramentariū denotat, vt eius linguæ periti me docuerunt. Belgis
Seekatte, id eſt felis marina, vocari idē teſtatur. Putat Zoographus Loliginē quoq; rectè
à Germanis appellari poſſe ein Raankuttel. Nam Raan gracile, & oblongum illis ſignifi-
cat, Kuttel vel Kuttle Anglis Sepiam, quæ vox apud Germanos omni Mollium generi ac-
B commodari poteſt. Loliginem verò Sleue ab Anglis nominari Ioan. Fauconerus Zoogra-
phum docuit. Olligaga Illyrijs dicitur. A Gaza, & alijs recentioribus geminata liquida
Lolligo ſcribitur. Doctioribus pleriſq; ſimplici, veterū codicum imitatione. Sic enim ſcri-
ptum reperio in Plinij, Ouidij, & Horatij antiquiſſimis codicibus. Loligo, inquit Varro,
dicta eſt quaſi Voligo, quòd ſubuolet, litera commutata prima. Quapropter prima ſylla- *Lib. 1.º de ling lat.*
ba contra naturam apud Poëtas producitur, ſi vera eſt hæc nominis etymologia. Malè *Etymum.*
quidam ex recentioribus Τευθίδα Sepiam interpretantur, & gladiolū apud Plutarchum *In apophtheg.*
agentē de Eretrientibus habentibus μάχαιραν, vt αἱ τευθίδες, at καρδίαν non habentibus.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

ANTE Teuthi, & Teuthidis deſcriptionem, operæpretium eſt quædam
præfari, quæ communiter vtriq; conueniunt, qualia Plinius ſub nomine
C Loliginis complexus eſt: eo enim vtramq; ſpeciem, hoc eſt, Teuthum, &
Teuthidem comprehendit, vt ex multis locis Ariſtotelis cum Plinij ver-
ſione collatis optimè probauit Rondeletius. Teſte igitur Ariſtotele, ha- *Lib. 17. de piſ. cap. 4.*
bent Loligines, vt Sepiæ, pedes ſupra dentes, ſenos, exiguos, eorumq; no-
uiſſimos duos maiores, reliquos autem octonorum duos infrà omniū maximos. Vt enim *De par. 4. cap. 9.*
quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraq; ſunt; ita ijs quoq; maximi qui infrà
habentur: his enim onus ſuſtinetur, motuſq; potiſſimùm agitur. Duo etiam illi nouiſſimi *Dentes.*
maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrant. Polypus medios quatuor habet maximos. *Pedes.*
Præter hos pedes, vt idem author eſt, Sepiæ, Loligines, & Lolij peculiares binas ſortiun- *Hiſ. 4. c. 1.*
tur promuſcides longas, acetabulo parte extima bino aſperiuſculas, quibus capiunt, & ad *Promuſcides.*
ora admouent cibos, ijs etiam quoties tempeſtates vrgent ad ſaxa aliqua adhærentes ſeſe
veluti anchoris iactis ſtabiliunt. Vſum autem harum promuſcidum alibi clariùs ſic expo-
ſuit. Cùm itaq; Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues, atq; inutiles, ne æſtu maris tem- *De par. 4. cap. 9.*
peſtateuè exturbentur ſaxis, vt quæ de lōginquo admoueāt, ideò promuſcides binas lon-
gas habent, quibus veluti anchoris innitantur, ſeq; ſtabiliant modo nauigij, tempeſtate vr-
D gente: venentur etiam procul, oriq; è longinquo admoueant. Polypi promuſcide carent,
quoniam pedes ad vſum eundem commodos habent. Differunt autem hæ promuſcides à
pedibus, quòd duplo maiores ſint, rotūdiores, nec vt pedes in acutum deſinentes, & in ex-
trema tantùm parte acetabula habentes. Haſce promuſcides Loliginum ligulas appellaſ- *A Sepia qd differat Loligo.*
ſe videtur Apuleius. Meminit earundem promuſcidum Aelianus, & non fruſtrà à na-
tura conditas fuiſſe teſtatur his verbis. Porrò Sepiæ, & Loligines binas, quibus paſcuntur
promuſcides (vt ita appellem propter figuram earum, ſimul & vſum) prætendunt. His *Apol. 1.*
veluti anchoris cùm tempeſtas, & fluctus mare agitant, petris firmiſſimè adhærentes, ad- *Hiſ. 4. c. 1.*
uerſus omnem concuſſionem, & fluctuationem tutæ exiſtunt. Et rurſus cùm tranquilli-
tas redierit, ijs ſolutis liberè natant, non inutili hac ſcientia, qua ſe contra hyemem, & *De anim. 5. cap. 41.*
pericula muniunt, inſtructæ. Diſcrepat autem Loligo à Sepia, quatenus, teſte Philoſo-
pho, hæc ſit latior, illa verò longior; à Polypo autem quatenus huius alueus paruus eſt,
Loliginis magnus, vt Sepiæ. Habent & Sepiæ, & Loligines, etiam capillamenta, quæ

ὀσλίγγας. ὀσλίγγας vocat Scholiaſtes Nicandri. Circa Teuthi, & Teuthidis alueum maiores pinnæ ſunt, quàm circa alueum Polypi, aut Sepiæ. E
Lib. 7. Athenæus ex Ariſtotele Loliginem habere plurima Sepiæ ſimilia probat, eundem ſcilicet pedum numerum, & promuſcides, & è pedibus inferiores quidem paruos, ſuperiores maiores, promuſcidem dextram craſſiorem, corpuſculum totum, molliuſculum, & oblongum, quæ omnia, & maiori, & minori Loligini conueniunt. Porrò corpuſculum, ſiue σωμάτιον Athenæus hìc appellat, quod κοιλίαν
Venter. Ariſtoteles dixit, Gaza ventrem; de eo enim ſic ſcribit: Sepijs, & Polypis vẽter ſimilis, tùm figura, tùm tactu eſt. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris ſpeciem gerunt: ſed alterum minùs ingluuiem imitatur, & tactu diſcrepat, quoniam corpus etiam totum carne molliore conſtat. Ineptè Albertus Magnus, & Iſidorus Loligini ſquamas tribuunt. Hæc de partibus externis, & primùm quidem de atramento. Habent hoc vt Polypi ſuprà apud mutim potiùs poſitum, vt ait Philoſophus. Sepiæ verò
De par. 4. cap. 5. infrà ad aluum. Præter atramentum, ſuccum quendam purpuraſcentem continere Rondeletius author eſt, quo cenſet Loligines coctas ſubpurpureas reddi. Cæterùm Athe-
Atramentum. næus de Loligine loquens ait: ἔχει δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ χύσει οὐ μέλανα, ἀλλ᾽ ὠχρὸν, id eſt.
Lib. 7. Habet autem & atramentum in veſica non nigrum, ſed pallidum. Cui etiam ſubſcribit F
3. Halieut. Oppianus hoc verſu:

> Τεύθιδες: οὐδ᾽ ἄρα τῇσι μέλας θολὸς, ἀλλ᾽ ὑπέρυθρος.
> *Loligines: neq; his nigrum atramentum, ſed ſubrubrum.*

Athenæus rurſus de Polypo tractans ſcribit: Ἔχει δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θολὸν οὐ μέλανα, καθάπερ ἡ σηπία, ἀλλ᾽ ὑπέρυθρον: habet atramentũ non nigrum, vt Sepia, ſed ſubrubeum. Ex quibus locis concludere nequeo nunquid Polypo, & Loligini eiuſmodi coloris ſit atra-
4. Hiſt. c. 1. mentum. Nam ὑπέρυθρον, & ὠχρὸν videntur differre. Cæterùm cùm ſcribit Ariſtoteles Mollia viſceribus carere, ſed mutim habere, & atramentum, non ait nigrum ſuccum omnibus ineſſe, vt quidam putarunt, quoniam atramenti (τοῦ θολοῦ) nomine vtatur; nam hoc nomine intelligere potuit ſuccum etiam non nigrum. Nomen igitur atramenti propriè
Gladiolus, eiuſq́; deſcriptio. Sepiæ conuenit ſucco illi nigro, & excrementitio, cæteris quidem Mollibus, vt Polypo, Teutho, & Teuthidi impropriè. Poſtremò, vti docet Ariſtoteles, Sepiæ, Loligini, & Lolio partes duræ, ac ſolidæ intus per dorſum, & corporis prona continentur; quas non eo-
Hiſt. 4. c. 1. dem appellant nomine: ſed quod inſertum Sepijs eſt, Sepium (Σήπιον) vocant; quod Loliginibus (ξίφος) gladiolum. Differunt enim quòd Sepiæ, robuſtum, latumq; eſt, inter ſpinam, & os mediam præ ſe ferens naturam, fungoſam intra ſe complectẽs, & friabilem corpulentiam: Gladiolus arctior, & cartilaginoſior eſt: forma etiam diſcrepat pro alueorum modo, quibus inſertus continetur. Vnde quoq; Athenæus tradit Loligini teſtam (ὄστρακον) exiguam eſſe, & cartilagineam: ratio eſt, quia terreni minùs quàm Sepia obtinet, vt docet G
4. De par. cap. 5. Ariſtoteles his verbis: Quod plurimùm terreſtris materiæ habeat Sepia, argumento Sepium eſt, quòd tale, tãtumq; ſit hoc enim Polypus caret; Loligo cartilagineoſum, & tenue
Plin. lib. 9. cap. 28. gerit. Loligo, inquit Franciſcus Maſſarius, per dorſum, & corporis prona procurrente gladiolo cartilagineo: Vnde à thecę calamariæ ſimilitudine, quoniam ſeu cultrum, ſeu calamum retinere videatur, piſcem Calamarium appellant. Alij exactius hunc gladiolum depingentes anguſtum cartilagineum pellucidum eſſe ſcribunt ab vna parte cultrum, ab altera calamum referre. Itaq; cùm nihil deſit, quod ad thecam ſcriptoriam videatur neceſſarium, habet enim etiam atramentum in muti, aptiſſimè apud multas nationes, Gallos dico, Italos, Hiſpanoſq; piſcis Calamarius nuncupabitur. Quamuis autem ex Ariſtotelis verbis ſuprà poſitis pateat τὸ ξίφος, ſiue gladiolum ad Loliginem pertinere, σήπιον autem ad Sepiam: tamen locum quendam ex eodem Philoſopho in libris de partibus Anima- H
lium adducit Zoographus, quo probat Sepium quoq; de Loliginis oſtraco, ſeu teſta dici: Verba autem eius hæc ſunt Gaza interprete. Loligo ſepium cartilaginoſum, ac tenue gerit, & minus atramenti continent, quàm Sepia. Sed quia locus ei non occurrebat, dum ea ſcriberet, an Græcè Sepiam legatur, dubitat. Profectò à me hic locus nullo modo obſeruatus eſt, nec ab alijs etiam, qui hactenus de Mollibus commentarios doctiſſimos edidêre. Et puto hunc locum in Ariſtotele neutiquam inueniri, calamiq; aut ſcriptores lapſu deceptum Zoographum. Ego Loliginis Illyricæ maximæ præ cæteris gladij iconem addidi lucidioris doctrinæ gratia. Diaphanus is erat, & cryſtalli etiam inſtar ſplendidus. Minoris verò iuxtà poſiti, ſunt Loliginem Venetarum. Hęc ſunt omnia quæ, niſi fallor communiter de vtriuſq; Loliginis partibus externis, internisq; dici à nobis poterunt: reſtat nunc vt vtramq; inter ſe differre demonſtremus. Non enim cum Scholiaſte Nicandri errandum putamus, qui Τεῦθον marẽ eſſe putat, Τευθίδα fœminam: aut cum VVottono,

qui nobis

Loliginis minoris Venetæ gladius. Loliginis maioris ex Illyrio gladius.

qui nobis conſiderãdum relinquit, an Lolius à Loligine ſpecie differat; an ſolo ſexu, quòd ſcilicet Loligo mas ſit, Lolius fœmina. Quandoquidem ſatis clarè ex his dictis Ariſtotelis patet ſpecie inter ſe diſſimiles eſſe: Loligine verò grãdior, qui Lolius nominatur. Quippè qui vel in cubitos quinq; excreſcat. Vnde Athenæus non rectè Teuthum à Teuthide magnitudine ſola diſtinguit. Nam præterea & pinnis differunt, vt eodem loco Ariſt. paulò pòſt docet, ſic inquiens: Pinnulæ etiam circundantes illæ totum in Lolio alueũ ambiunt, cùm in Loligine partem aliquam relinquant. Idem alio in loco clariùs aperuit: Pinnula, inquit, cùm in cæteris, tùm in grandium Loliginum (lego Loliorum, nam in Græco legitur *μεγάλων τευθῶν*) genere iuncta, perpetuaq; geſtatur: minores verò, quas Loligines vocant, *Lib. 7.* *De par. 4. cap. 9.*

cant, non circumactam per totum alueum, ſed de medio orſam habent. Poſtrema quoq; pars aluei, quæ retuſa eſt in Polypo, & Sepia, in Loligine valdè acuitur, in Lolio vero medio modo ſe habet. Quapropter iure dixit alias. Pars enim Lolij, quę exit in acutum, latior eſt. Athenæus ex eodem de Loligine maiori, ſeu Teutho ſcribit, accedere ad tres dodrantes, colore ſubruffo eſſe (ὑπόπυῤῥον): & ex dentibus inferiorem in eo minorem, ſuperiorem verò maiorem, vtrumq; nigrum, accipitris roſtro figura non abſimilem, diſciſſo alueo ventriculum ſuillo ſimilem videri. Quæ ferè omnia non modò Teuthidi, ſed etiam Sepiæ ſunt communia; roſtrum autem in Lolio nō prorſus nigrum eſt, ſed ad nigredinem tendit. Lolium igitur ſic deſcripſit Bellonius: Ipſa quidem Loligine maior eſt, vt cubitorum interdum quinq; eſſe ſoleat, inquit Ariſtoteles. Exteriore quoque corporis nota aliquantulum à Loligine diſcernitur. Pars enim Lolij, quæ exit in acutum, in Loligine latior eſt. Quinetiam pinnulæ totum Lolium ambiunt (pictura Rondeletij hoc non oſtendit, vt notat Zoographus) iunctæ, perpetuæque, quę alioqui in Loligine partem aliquam relinquunt. Minùs autem accedit ad Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum eſt, cartilagineum, duabus pellibus obductum: gladium arctiorem, & magis cartilagineum in tergore continens, translucidum vitri modo, tenui theca incluſum: roſtrum aquilinum, pſittaci figura. Sed eodem modo atramētum quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, breues tamen: in quibus totidem acetabula conſpicies, quot in Sepijs. Ac præter illos octonos, duo quoq; longa flagella, ſeu promuſcides multis in extremo acetabulis circumſeſſa videbis: quibus à longè Cancros, Vrſos, Aſtacos, Paguros, & omne piſciculorum genus arripit. Porrò Lolij acetabula præter Sepiarum, & Polyporum morem, tribus introrſum aculeis oſſeis robuſtis, in gyrum munita ſunt: quibus veluti vncinis arripit quod cupit, vt non omninò ſit tutum Lolium manu in ipſo mari contrectare, ac præhendere. Latas in gyrum diffundit pinnas: a cuius ore corneo gula prætenditur anguſta, & vſq; ad ſtomachum longa, quam habet ampliſſimum, atque adeo ingluuiem oblongam, quæ hunc præcedit. Eadem ferè Rondeletius his verbis. Piſcis eſt pelagius, gregalis, ex Mollium genere, pedibus, promuſcidibus, capite, oculis, ore, lingua, ſitula, partibus internis quibuſdam, eundem modo Sepiæ ſimilis. His verò diffidet. Corpore eſt longiore, rotundiore, in acutum deſinente. Sepia breuior eſt, & latior, duriorq; carne. Sepiæ os internum in prona parte ſitū quod Sepium vocatur, robuſtum, latum, media natura inter os & ſpinam, friabile quid, & fungoſum continens. Loliginis τὸ ξίφος, id eſt, gladius, tenuis eſt, anguſtus, cartilagineus, pellucidus. Promuſcis dextra craſſior. Atramentum nigrum non infra, vt in Sepia: ſed propè murim. Pinnulæ latiores ſunt quàm in Sepia, non totum alueum ambientes, & in angu- E

Lib 2. de piſc. (margin, beside "tendit. Lolium igitur ſic deſcripſit Bellonius")

Hiſ.4.c.1. Lib.7. (margin, beside "pars aluei … medio modo ſe habet") F G

Hiſ.4.c.1. lum acutum in lateribus deſinentes. Et paulo pòſt. Præter atramentum, inquit, ſuccum *Lolij duo genera.* quendam purpuraſcentem continet, vnde ſubpurpureas Loligines coctas reddi puto: Loliorum autem duo ſunt genera, maiores, & minores, quod his verbis Ariſtoteles docuiſſe videtur: Loliorum genus puſillum admodum eſt, & facie quoq; à Loligine diffidens. Quæ *Ariſtot. cor rectus.* Gaza melius ſic vertiſſet. Eſt autem genus paruorum Loliorum, facieq; à Loligine diſſidens. Nam Græca ſic leguntur: Ἐστὶ δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν Τευθῶν. Zoographus hìc legendum cenſet. Ἐστὶ δὲ τι γένος ὀλίγον τῶν τευθῶν. vel Ἐστὶ δὲ καὶ γένος ὀλίγον &c. Loliginis minoris deſcriptionem hanc nobis ſcriptam reliquit Bellonius: Octo cirros, vt Sepia habet, multò quàm Polypus breuiores, Sepia tamen longiores. Atramentum nigrum continet Sepiæ modo. Grandem quoq; habet alueum, & fiſtulam, vt Sepia; gladium etiam in tergore, alteri tantùm huius parti inhærentem. Duo crura, ſiue duas proboſcides longas exerit in cirrorū congerie, teretes, multis in extremo torulis, ſeu acetabulis cōcauas, quibus cuncta quæ venatur, capit, & ori admouet: & ad ſaxa, quibuſdam veluti iactis anchoris confirmat. His etiam vtitur, quoties de more palpat, & piſciculos retinent: quibus maiores H quoq; nonnunquam euincit. Roſtrum porrò illi eſt pſittaco ſimillimum. Rondeletius pediculorum numero, promuſcidibus, oculis, capite, corporis forma, gladioli ſubſtātia, atramēto, deniq; partibus omnibus tùm externis, tùm internis perſimilem eſſe Loligini maiori ſcribit, excepta pinna, & gladiolo, & parte extrema: pinnam enim latam eſſe inferiori loco magis, quàm in Lolio, gladioli quoq; & partem extremam acutiores. Loliginis maioris Saluiani, & minoris Rondeletij, item eius, cuius picturam Venetijs accepimus, rubris vndiq; maculis conſperſam, icones tribus hiſce tabulis delinea[illegible]

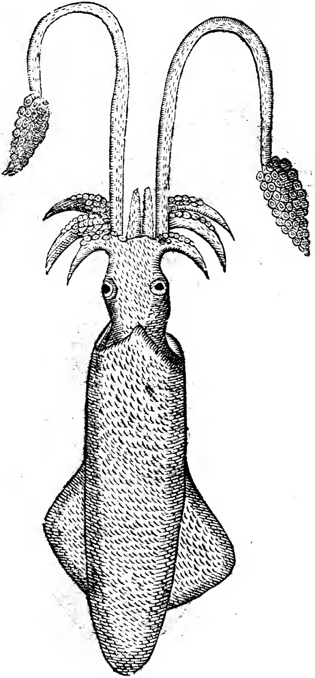
[illegible]

LOCVS

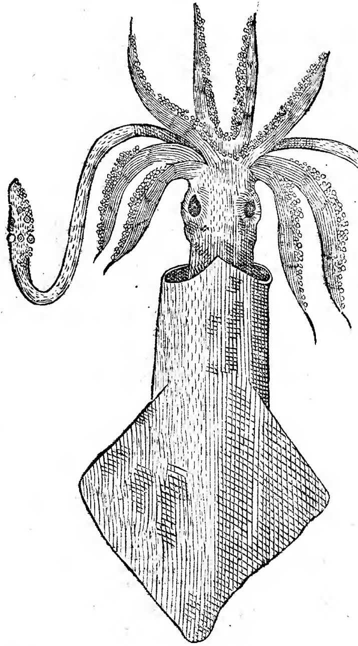
Loligo maior alia noſtras rubris vndiq; maculis conſperſa.

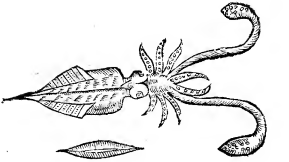
Loligo eadem, vel ſaltem ſimillima cum præcedenti.

Loligo Saluiani maior.

Loligo minor Rondeletij, cùm ſuo gladio. E

F

L O C V S.

De par. 4. cap. 4. RELIQVA Mollia propè littora verſantur, ibique vitam degunt, Loligo verò in profundo mari, vt teſtatur Ariſtoteles his verbis: *Loligo ſola ex ijs gaudet alto, vitamq; pelagicam agit.* Idem etiam de Lolio ſcripſit inquiens: *Pelagius tamen Lolius non alio modo, quàm Loligo conſiſtit.*
Hiſtor. 56. aquatil. Saluianus in omni mari ſatis frequentem, & notam eſſe ait. In noſtro mari, inquit, Plinius, Loligines quinûm cubitorum capiuntur. Sed Ari-
Li. 9. c. 30. ſtoteles Lolium ad tantam magnitudinem peruenire author eſt, nulla loci facta mentione.
Lib. 21. de animal. Albertus Magnus refert Loliginem reperiri quinq; cubitos longam in Sixto Mauritaniæ flumine. Abundare etiam in mari propè Eubœam ex Archeſtrati verſu apud Athenæum G
Lib 7. citato colligo, nam multas eſſe ſcribit venales in Dio, & Pyrrha oppidis Eubœæ. In Pon-
L. 9. c. 15. to quoq; Loligo reperitur, teſte Plinio, cùm abſit Sepia.

V I C T V S.

Hi. 8. c. 2. GAVDENT piſcibus Loligines: nam tradit Ariſtoteles, In Mollium genere Loligines, piſces vel maiores euincere.
Lib. 2. de aquatil. Bellonius, Cancros, Paguros, Aſtacos, & omne piſciculorum genus ſuis longis prætenturis ſuperare, & arripere affirmat, diligenterq; quicquid in ſtomachum dimiſerint atterere roſtro, quod robuſtiſſimum habent, indeque cuncta, quæ in eius ſtomacho percipiuntur, pulmenti faciem habere.

C A P I E N D I R A T I O. H

CAPIVNTVR plurimis modis, vt nobis declarauit Oppianus. Poſtquam enim aſtutiſſimas dixiſſet, ſubdit hos verſus:

Lib. 3. de piſc.

Quamuis ſint tales vigili capiuntur ab arte
Piſcantis, ponto quoties voluuntur in alto,
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt inſtructa dolis, cæpis falluntur, & hamo,
Qui madida degunt terra qua fluctus inundat,
Hi plus mente vigent, iſtorum corpore paruos
Imbelles tenues potiùs cum Caride parua
Teuthide (cum) Cancro capies, longiſq; flagellis.

Lib. 4. de piſc. Vt alibi hamo etiam venari docuit his verſibus:

Piſcator

A *Piſcator virgam contorto fune globatam*
Præparat, innumeros infigens deſuper hamos
Piſcibus exitium forti mucrone propinquis,
In quibus infigit fallacem Iulidis eſcam.
Et reſupinatos ſub lymphis occulit hamos.
Furtiuam medijs fraudem ſuſpendit in vndis.
Cùm videat fixam Loligo rumpit in eſcam,
Dumq; premit fuſum ſe circum fila volutans
Cuſpide confeſſus, quo ſe conuellere fruſtra
Nititur, & luctans contra ſua terga reuoluit.

NATATIO, VOLATVS.

B NON natant tantùm ſuis pinnulis, quibus alueus earum circundatur, vt ait Ariſto- *Hiſt.4.c.1*
teles: ſed iiſdem etiam volant, vt habet Plinius inquiens, Loligo etiam volitat, ex- *Lib.9.cap.*
tra aquam ſe efferens. Quod & Oppianus teſtatur, canens, *29.*

——Et ſindunt aera magnum
Loligo, Miluuſq; rapax, & mitis Hirundo.

Et rurſus ibidem.

Loligo, Miluusq́; rapax, & mitis Hirundo
Cùm timeant magnum venientem è marmore piſcem *Lib. 1. de*
Ex mare proſiliunt ſcindentes aera branchis. *piſc.*
Non Volucrum ſpecies, non eſt Loligo natantum.
Turmatim fertur ponto, geſtitq́; volaret
Inferius multò ſe tollit mitis Hirundo.
At radunt ſummam milui lati æquoris vndam:
Hos nanti ſimiles dices, ſimileſq́; volanti.

Idem Plinius ex Trebio Nigro tradit Loligines interdum volare tanta multitudine, vt
C nauigia quoque demergant. Et Albertus Magnus, Loliginem ſcribit quinque cubitis eſ- *Lib.24. de*
ſe longam in Sexo flumine Mauritaniæ, & iuxta Oceanum volitare ſagitteæ modo: tantaque *Animal.*
multitudine; vt naues ſubmergant. Neque id omnino eſſe incredibile putat Rondeletius;
cum plurimæ mutuò complexæ natent: ideoque multa ſimul capiantur. Cæterùm volatũ
longo tempore exercere non poſſunt, quod notauit etiam Albertus, & Iſidorus. Loligo in-
quit ille, alis (pinnis) ſuis in aerem ſe attolit: ſed quia flatus ventorum ſuſtinere non poteſt,
paulò pòſt vbi ventis concutitur, ad aquas redire cogitur, & in profundũ relabitur.

ÆTAS. SEXVS.

ATHENAEVS ex Ariſtotele Teuthi, ac Sepię vitam breuem eſſe aſſe- *Lib.7.*
rit: verba Philoſophi hęc ſunt: viuendi ſpacium tam Sepiæ, quàm Loli- *Lib. 5. Hi-*
gini breue: nam exceptis paucis bimatum non complet. Plinius quoque *ſtor.ca 15*
de Sepia, & Loligine locutus, ait: Neque his bimatu lõgior vita, Loligo *Lib.9.c. 3.*
D mas, & fęmina hoc inter ſe differunt etiam pręter illud commune diſcri-
mẽ, quo omnia Mollia in genere diſtingui diximus, quod vt ſcripſit Ari- *Hiſt.4. c.1*
ſtoteles, fæmina inteſtina duo continet veluti mammas, quæ ſi aluo inſpecta diſſeces, fa-
ci lè videris: quibus mas omnino caret. Loligo mas, inquit Rondeletius, à fęmina differt. *De piſcib.*
quòd intus meatus duos habet, quibus mas caret, ſicuti in Sepijs euenit. Quamobrem er- *17. cap. 4.*
rant, qui Loliginem fæminam eſſe putant, Lolium verò à Gaza nominatum marem, cùm
etiam in Lolio differentia maris, & feminæ modò dicta reperiatur.

COITVS. PARTVS.

Hiſt.5.c.6 CVM Ariſtoteles generaliter complicationem Mollium docuiſſet, qua
vtuntur in coitu, hęc ſubinde infert: Sepiæ verò, & Loligines νέουσιν ἅμα
συμπεπλεγμέναι τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόττουσαι καταντικρὺ
ἀλλήλαις, νέοντες ἐναντίως: ideſt, Natant inuicem complicatæ ex aduer-
ſo, ita vt os ori, cirri cirris reſpõdeant è regione, natantes interim in con-
trarium. Naſum etiam dictum (τὸν μυκτῆρα) alter in alterius naſum in-
Rōdeletius fallitur. ſerit. Quo loco Rondeletius pro νέουσι legit ὀχεύουσι, vel ὀχεύονται. Quod quidem clarius
dicitur, inquit Zoographus, ſi quis diligentiùs Ariſtotelis verba ſeorſim conſideret. Si ve-
rò apud ipſum Ariſtotelem argumentum, hoc eſt, ea quæ præcedunt & ſequũtur, reſpicias;
nihil mutare opus eſt: tractat enim ex profeſſo de animalium coitu: & cùm Polypos terræ
niti dixiſſet in coitu, ὅμως δεῖ Πολύποδας ὅταν τὴν λεγομένην κεφαλὴν ἐρείσῃ πρὸς τὴν
γῆν &c. Sepias, & Loligines natare ſimul, & coire ſubiungit: natando autem vtrunq; ſe- F
xum in contrarium ferri, vtpotè corporibus è regione, & ex aduerſo applicatis. Athen.
quoq; Ariſtotelis verba recitans νέουσι legit. Plinius, Sepiæ, & Loligines, inquit coëunt
Lib.7. linguis, componentes inter ſe brachia, & in contrarium nantes. ore & pariunt. Sed Polypi
Li.9.c.51. in terram verſo capite coëunt: reliqua Mollium tergis, vt canes. Qui locus, inquit Zoogra-
Plinij error phus, cùm ex Ariſtotele ſit conuerſus, linguis tamen Mollium vlla coire is non dixit: ſed
neq; tergis, vt canes. In verbis Ariſtotelis ἅμα συμπεπλεγμέναι τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκ-
τάνας ἐφαρμόττουσαι, noſtri codices rectè poſt συμπεπλεγμέναι diſtinguunt, & ſequentia
pariter conſtituũt, hoc eſt σώματα ſimiliter, vt πλεκτάνας referũt ad ἐφαρμόττουσαι. Apud
Athenæum verò hæc citantem, diſtinctio eſt poſt σώματα: quod Plinium induxiſſe vide-
tur, vt ore, & linguis ea coire putaret: cùm tamen proximè ſcripſerit Ariſtoteles eundem
coëundi modum Mollibus cunctis eſſe. κατὰ σῶμα γὰρ συμπλέκονται, &c. ſed lõgè aliud
ei eſt συμπλέκεσθαι, aliud ὀχεύειν, & σπερμαίνειν. quod non animaduertit Plinius. Quam-
Lib.1.de gen.ca.15. obrem quod Gaza etiam vertit, Mollia ore coeunt, non probo: cùm Græcè legatur συμ-
πλέκεται. Ariſtoteles certè, Mollia non linguas, ſed pro ijs carnoſum quiddam habere
De par. 4. cap.5. tradit, quo voluptatem eſculentorum diſcernant. Pariunt etiam ea corporis parte (teſte G
Philoſopho) quæ fiſtula dicitur: qua coire eas nonnulli arbitrantur. Ἐκτίκτει δὲ κατὰ τὸν
Partus. φυσῆρα, καθ' ὅν ἔνιοι καὶ ὀχεύεσθαι φασὶν αὐτάς. Sed hoc ex vulgi, vt rectè annotauit Zoo-
Hiſ.5.c.6. graphus, vel piſcatorum quorundam potiùs, quàm ſua ſententia ab Ariſtotele dictum.
Alioqui dubium non eſt, quin & coitus, & partus eadem omninò parte, non locis diuerſis
Αὐλός. fiant. Theodorus pro φυσῆρα legiſſe videtur φυσητῆρα: hoc eſt fiſtulam, quam alibi αὐλὸν
Ariſtoteles correctus. vocat. Zoographus κατὰ τὸν μυκτῆρα καλούμενον legere mauult: quoniam proximè τὸν
καλούμενον μυκτῆρα nominauit, hoc eſt appellatum naſum in Mollibus: naſus enim verus,
hoc eſt figura, ſimul & vſu naſus, non habetur niſi in ſanguineis reſpirantibus: & paulò an-
tè dixerat, æſtimatum à nonnullis genitale in vno crinium inſeri εἰς τὸν μυκτῆρα θηλείας.
Et rurſus de Loliginibus, & Sepijs: Ἐναρμόττουσι δὲ τὸν καλούμενον μυκτῆρα. Sed ſiue, in-
quit Zoographus fiſtulam, ſiue naſum legamus: neutra iſtarum partium, vel coire reuera,
vel parere poſſunt Mollia. Rurſus de Sepiarum, & Loliginum coitu agens Philoſophus,
Hiſ.6.c.5. τὴν δὲ νεῦσιν, inquit, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ὄπισθεν, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ σῶμα ποιοῦνται: Gaza vertit: Nata-
tus alteri retrorſum, alteri anteuerſus in os agitur. Quod quo pacto quadret, non aſſequor
ait Zoographus. Nam ſi partibus ſupinis iunctis coeunt, & os ori, cirri cirris è regione re-
ſpõdent, vt dixerat, νέουσι δ' ἐναντίως, id eſt oppoſita inuicẽ natatione vtuntur: non conue- H
nit ſexum alterum retro, alterum os verſus natare, ſed os verſus vtrunque. Sed hæc inſpi-
H.5.c.18. cere neceſſe eſt, ſi quis de veritate admodum cupit eſſe ſolicitus. Pariunt in alto: teſteque
Li.9.c.51. Ariſtotele conſertum ijs ouum quale Sepijs eſt. Quæ ſic tranſcripſit Plinius: Loligines
De gene.3. cap.8. in alto conſerta oua edunt, vt Sepiæ. Oua quoque earum apparent gemina: quoniam, vti
ait Philoſophus, vulua earum ita articulata eſt, vt bifida cernatur. Et teſte eodem pro-
Hiſ.5.c.18 deunt è ſingulis Loliginum ouis, Loligines ſingulæ, vt in Sepijs contingit.

MORES.

A

MORES. INGENIVM.

LOLIGINEM minorem, ſiue τευθίδα Ariſtoteles apud Athenæum inter piſces gregales numerat. *Lib. 7.* Sed Ariſtoteles, ſi fides ſit vulgatis codicibus Græcis, τευθὸς non τευθίδα inter gregales piſces recenſet his verbis: *Loligines gregales.* Gregales deniq; ſunt Thunni, Aleces, Gobiones, Vocæ, Lacerti, Corruli, ſiue Gracculi, Dentices, Mulli, Malleoli, Elegini, Sacri, Ariſtulæ, Sargiaci, Lolij, Papaueres &c. *Hist. 9. cap. 2.* Plinius quoque, & Oppianus Loligines gregales eſſe teſtantur, cùm hic eas turmatim ponto ferri, ille verò ſcribat tanta multitudine è mari volare, vt nauigia demergant. Quæ comprobanda his Æliani verbis: *De animal. 9. cap. 52.* Loligines, Accipitres marini, Hirundo pelagia, cùm quippiam metiunt, ex mari exilire dicuntur: ac Loligines quidem pinnarum longiſſimo, & ſublimi tractu gregatim more auium efferri. Sanè maior his quoq; aſtutia, quàm Sepijs, ac contra plura pericula ſe muniendi poteſtas. Nam & atramento (quod vt in Sepijs, poſtquam emiſſum eſt, rurſus accreſcit, ita vt nunquam eis deſit copia eius teſte Ariſtot.) *Hiſt. 9. cap. 37.* & volatu ſe liberant, ab imminente

B hoſte, aliovè periculo: quamuis in aſtutia pares eſſe Sepijs his verſibus innuat Oppianus *Lib. 3. de piſ.* de Sepiarum calliditate antea locutus, qua fugiunt piſces horrendos infuſcata prius aqua.

Loligo, atque alij, qui findunt aera piſces
Tales inueniunt artes: non eſt liquor ater
Illis, purpureos potius de corpore fundunt
Humores: ſed fraude pares, aſtuq; putantur.

Sed natura de Loliginibus magis ſollicita eſſe debuit, quàm de Sepijs. Nam hæ cùm littorales ſint, minorum piſcium, ac minùs celerum natatu iniurijs exponuntur, quos tantum aquæ infuſcatione decipere ſufficiebat: Loligines verò cùm in alto degant, maiorum piſciũ ac maximè velocium periculis obijciuntur, vnde eis etiam volatum natura conceſſit. Promuſcidibus quoq; quoties tempeſtates vrgent, ad ſaxa aliqua adhęrẽtes (non aliter quàm Sepię) ſe veluti anchoris iactis ſtabiliunt, vt author eſt Ariſtoteles. *Hiſt. 4. cap. 1.* Vnde Ælianus. Loligines, & Sepię duabus ſunt tanquã promuſcidibus præditæ, quibus ad ſaxa, cùm eſt in mari tempeſtas, adhæreſcunt; & tanquam anchoris iactis firmatę fluctuum incurſionibus, reſiſtunt. *Lib. 12. de animal. c. 1.* Pòſt cùm eſt tranquillitas, ſolutis promuſcidibus rurſus natant. Non contemnendã

C ſcientiã tenentes vitandi ſanè tempeſtates, atq; ex periculis ſalutem conſeruandi. Loligini quoq; illud accidit memorabile, vt, ſi fides ſit Olao Magno, ſolo tactu manũ ſtupefaciat. *L. 21. c. 10*

DENOMINATA.

MOLLIA omnia communi vocabulo τευθώδη nominantur, hoc eſt Loligini ſimilia apud Athenęum. τευθὶς ὁ κατάσκοπος, Suidas. Dicitur etiam τεῦθος, aut τευθὶς voce diminutiua τευθίδιον, quod frequens eſt apud Athenæum. Doryon hepſetis τευθίδια, & σηπίδια adnumerat. Et Gręcos imitati Latini Loligunculas, & Septolas dixere Plautus.

Emito Septolas, Lopades, Loligunculas. *In Caſina.*

SYMBOLICA.

DE Sepijs, & Loliginibus Matro Græcus poëta dicebat, quòd ſolæ inter

D piſces, quid album, quidue atrum ſit, noſcerent, vt ait Rhodiginus. fortè, inquit Zoographus, quia caro eorum alba eſt, atramentum verò in ſe continet. Sed Athenæus ex Matrone de Sepia tantùm hoc refert, poteſt tamẽ & de Loligine, alijsque Mollibus atramentum effundentibus intelligi. Themiſtocles, vt in ipſius vita refert Plutarchus, Eretrienſi ciui cuidã exprobrans ignauiã dixit: ἢ γὰρ καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε. idest, ſanè & vobis aliquid de bello dicendum eſt, qui Loliginum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. *Malignitas.* Succum Loliginis pro malignitate noxia, & virulentia nimiæ malitiæ poſuit Horatius de Capitolino amico hæc dicens. *Saty. 4. ser. lib. 2.*

— Hic nigræ ſuccus Loliginis, hæc eſt
Ærugo mera. —

Vt enim Loligo foris alba eſt, intus ob atramentum nigra; ſic Capitolinus fictus amicus, beneuolum ſe prius oſtendit, deinde latens intus venenum euomit.

E

PRÆSAGIA.

Tempeſtatis ſigna. Li. 2 6. cap. vlt. Quæſt. natur. 18.

GVBERNATORES, inquit Cicero, cùm exultantes Loligines, aut Delphinos ſe in portum conijciẽtes viderint, tempeſtatem ſignificari putant; Plinio verò Loligo volitans, Conchæ adhæreſcentes, Echini affigentes ſeſe, aut arena ſaburrantes, tempeſtatis ſigna ſunt. Queſtio que eſt apud Plutarchum: Quid eſt quòd Loligo conſpecta magnę tempeſtatis prænuncia eſt? An quia inquit, Mollium genus omne natura frigoris impatiens eſt? Caro enim eorum nuda, & glabra eſt: non teſta, non pelle, non ſquamis munitur: duram verò, oſſeamq; partem interius gerunt. Vnde & Mollium nomen eis datum eſt. Quamobrem cùm adeò non facilè patiantur, imminentem tempeſtatem ilicò percipiunt. Vnde Polypus in aridum procurrit, & lapidibus (πετριδίοις) adhærens ventum iamiam adeſſe ſignificat. Loligo autem exultat, frigiditatem, & in profundo maris commotionem fugiens. Habet enim hæc mollium omnium partem carnoſam imprimis mollem, ac tene- F ram. Eaſdem ferè cauſſas reddidit Pſellus, interprete Ioanne Corterio, inquiens: Loligo piſcis eſt carnis ſuperficie molli, vnde μαλάκιον nominatur. Tenuiſſimus enim exiſtens neque teſta, neq; pelle, neq; ſquamis tectus, inter malaciorum (Mollium) genera numeratur. Cùm ſit igitur nudus, omniq; deſtitutus operimento, hyemem facilè, cuius patet iniurijs, re ſtudens, in aquæ ſuperficie natet. Cùm igitur nautæ piſciculum iſtum mari ſupernatare vident, inſtare hyemem (tempeſtatem) colligunt, non aliter quàm Polypum petræ inhærentem ventos ſignificare. Indidit enim Deus virtutes quaſdam animalibus ad futurorum præſentionem: vt quæ eſſent ſalutaria, ſequerentur; quæ autem damnoſa deuitarent. Hactenus Pſellus.

Phyſic. q. cap. 113.

EPITHETA.

HΕρόφοιτα γύνεθλα τευθίδας vocat Oppianus, quòd volent per aërem. Apud Epi- G charmum ποταίνας τευθίδας dicuntur. Sed hoc recentes fortè ſignificat, inquit Zoographus, non epitheton eſt. Ποταίνια τὰ πρόσφατα Doricè Ποταινὶ, πρόσφατος. At πετεινὰς καὶ ποταινὰς epitheta fuerint, euiſdem ſignificationis, volucres, volaces. τευθίδια ἁπαλὰ appellat Pherecrates, quòd molli cute, & tenera ſint intecta. Loligo nigra dicitur Horatio, quòd ſuccum in ſe nigrum contineat.

VSVS IN CIBIS.

Teuthide egere.

TΕυθίδα vilem fuiſſe piſciculum ſcribunt Scholiaſtes Ariſtophanis, & Suidas. Vnde prouerbialiter Athenis Teuthide egere dicebantur, qui tanta egeſtate premerentur, vt viliſſima quæq; quærere cogerentur. Ariſtophanes in Comœdia, cui titulus Archanes.

Ον ἔτ' ἴδοιμι τεύθιδος δεόμενον, idest,

Quem etiam video Theuthide egentem. H

Nihilominus ab Obſophagis Loliginem in delitijs fuiſſe legimus. Nam Teuthidion nominatur in conuiuio, quod Philoxenus Cythereus deſcribit. Et Pherecrates apud Athenæum ἐν δουλοδιδασκάλῳ docet, in cœna lauta apponi Loligines: Noſtriſq; temporibus à diuitibus, & ganeæ operam nauantibus ſummoperè appetuntur, & commendantur, præſertim ſi à perito coquo apparentur. Hinc Caſtor Durantes in Theſauro ſanitatis:

Antiquis abiecta fuit Loligo, probatur
Sed nunc, baneq; petunt ſæpè, probantq; coqui.

L. de alim.

L. de ſimp. 3.

Quo authore frigida eſt in primo gradu, humida in ſecundo. Præfertur parua, quòd carne teneriori, cùm ſit, faciliùs concoquatur, quàm grandior, faciliuſq; digeratur. Paulus Aegineta Loliginem difficilem cõcoctu eſſe ſcribens: intelligendus videtur, quatenus omnia Mollia duræ ſint carnis, & difficilè coquuntur, vt tradit Galenus: Nam Loligo faciliùs, alioqui, vt ait Dyphilus apud Athenæum, quàm Sepia concoquitur καὶ εὔχυλος. Maſſarius

ſarius

A ſarius vertit, ſed inſuauis eſt, id quod Dyphili verba ſonant: VVottonus cõtrario ſenſu ori gratam eſſe, Bellonius etiam magis gratam dixit. Zographus iudicari vult, quibus recentes hos piſces guſtandi facultas eſt. Iohannes Bruyerinus Loligines inter lautas epulas reponi vidit, ſed utcunq; parentur, duras eſſe, & ægrè concoqui ait. *L. 21. de re cib. c. 13.* Gratam eſſe etiam teſtatur Caſtor Durantes, qui inſuper addit appetentiam augere, & optimi eſſe nutrimenti. Licebit itaq; ἔυϛομον in Dyphili ſupra citatis verbis ſimpliciter legere, & ori gratũ vertere. Præfertur grauida, nec capta in mari mortuo. Archeſtratus, qui gulæ cauſſa, vt ſcribit Athenæus, terram, mareq; peragrauit, de Teuthide ſcripſit: *Lib. 7.*

Τευθίδας ἐν Δίῳ τῷ πιερικῷ παρὰ χεῦμα

Βαφύρα κἠν Ἀμβρακίᾳ παμπληθέας ὄψει,

Quæ ſic vertit Dalechampius.

Teuthidas in Dio, & ad Euripum ſita Pyrrha,

Et in Ambracia tincturis nobili, permultas videbis.

Romemeliores indicantur menſibus frigidis, vt Nouembri, Decembri, Ianuario, Februario, Martioq;, variiſq; modis præparantur, vt Sepiæ. Eubulus in Orthanna apud Athe- *Præparatio Lib. 3.*
B næum Loliginem in ſartagine ait coqui ſolitam Ariſtophanes Τὸ μὲν τάγηνον τευθίδων *In equitibus.* ἐπιτηγανιζομένων, id eſt, Ad ſartaginem Loliginum (in qua Loligines friguntur) ſtridentem, aſtaro: Contrà in Thracum regis conuiuij deſcriptione Anaxandrides τευθίδας ὀπτάς, id eſt Loligines aſſatas nominat. Et Eubulij in Auge apud eundem Athen. hic citatur verſus:

Παρῆν τὰ κρεῖττα τευθὶς ἐξωπτημένη.

Aſſata infracta vulnera Loligini.

Eadem fortè, inquit Zoographus, fuerit τευθὶς ὠνθυλευμένη, nominata à coquo apud Sotadem comicum:

Ἀστεῖον ἄφθη τευθὶς ὠνθυλευμένη, id eſt

Vrbanum quiddam viſa eſt mihi Loligo condita.

In quam & Charmus Syracuſanus (qui in promptu habebat verſiculos, & parœmias de vnoquoque ferculo) hæc verba accommodabat. Σοφὴ σοφὴ σύ; ſcitè nimirum, & ſapienter coctam, & apparatam inſinuans. eſt enim, & ſua coquorum ſapientia. Ὠνθυλευμένον, τὸ διεσαγμένον (fortè διασεσαγμένον Zographus) ἄρτυμα, ὅπερ ἔνιοι μεμανθυλευμένον, Varinus. *Loligo farcta.*
Antiphanes in Cyclope Lurconem Archeſtratum exuperans, inquit, eſto nobis mugil Hi-
C mettius: torpedo ſub reſta cocta: Perca diſciſſa: farcta Loligo. Vt autem farciantur, præparenturque nobis declarauit Alexis apud Athenæum, qui in Eretrico hæc loquentem coquum introducit.

Τευθίδες, πίνναι, βαθὶς, δὴ μος ἀφύαι

Κρεά δὲ ἐντερίδι ἀλλὰ τὰς μὲν τευθίδας

Τὰ πτερύγια ἀπ' αὐτῶν συντεμὼν στεατίον μικρὸν παραμίξας περὶ πάσας

Ἡδύσματι λεπτοῖς χλωροῖς ὠνθύλευσα.

Quæ ſic transfert Iacobus Dalechampius.

Teuthides, pinnæ, batis, aphyarum natio:

Carnis & interaneorum fruſtula: Teuthidas

Conciſis earum alis, adipis admiſto pauxillo inſperſo ſale,

Scitamentis ex olere viridi, minutim tuſo, farctas condiui.

Rondeletius Loliginem ita paratam, libi, placentæ, aut farciminis genus eſſe putat, quod & ipſum Teuthis nominatur. Obſeruatur à coquis in primis, ne dum cirri abſcinduntur, & præparantur ad cocturam, atramentum effluat; deterius enim ius conficitur ſine atramen- *In Atho.*
D to, vt in Sepia quoq; diximus. Vnde ſic cecinit Iulius Cæſar Scaliger:

Tum Santonum Loligines cito, & magicis

Curſu, & itineribus ſportula atq; iumento

Parone lintreue fluitante ſubuectus,

Aut Almadijs, vt loquuntur Hiſpani

Vltrò nigrantem ſanguinis ſui ſuccum

Se aiunt datura, condiantur vt rectè.

Vt ſapidiores reddantur Loliguncula, nos docet Apitius: Ad Loliginis, inquit, condituram in patinam teres piper, rutam, mellis modicum, liquamen, carenum, & olei guttas. *Lib. 9. c. 3.* Alia Loliginis conditura. In Loligine farſili piper, Liguſticum, coriandrum, apij ſemen, oui vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum, & oleum amylo obligabis. Iſchia de Loligine ex eodem; ſublatis cruribus in pulmentum tundes, ſicuti aſſolet pulpam in mortario, dein liquamine diligenter fricatur: & exinde iſchia plaſſantur. frixantur etiam farina aſperſa, & *L. 2. cap. 1.*

addito ſucco maliarantij, comeduntur quouis anni tempore in Italia, omnique ætate ſi magnę fuerint, ſed valdè nocent paralyticis, & concoctioni ſunt rebelles, quarè in aqua coquuntur, & vino, additis pipere, ſale, & herbis odoratis. Romæ autem, vt ſcribit Bar- E
De re culi. li.3.c.103 tholomæus Scappus, minores fricantur, maioribuſque præferuntur, condiunturque in iure hoc modo. gladiolo, & oculis exemptis, inſpiciuntur cirri, nunquid eis arena adhæreſcat, vt ſæpè euenire ſolet, dein ſepiùs lauantur, quod fiet meliùs cùm à corpore auelluntur, tùm modico ſale aſperguntur, frixanturque in oleo oliuarum, pòſt calidæ ſeruantur, tum ſucco arancij mali irroratæ, & pipere aſperſo. Cauendum autem, ne in eo oleo, in quo frixę sũt, incoquatur quicquid ex farina fit, aut quod coquendo albũ facere velis. Quippè dum frixãtur, rupta veſica, atramentum effunditur, & tingitur oleum. Sin in iure voles, præparatæ eo vt ſuperiùs diximus, modo imponũtur ęneo cacabo, aut vaſi fictili cũ oleo, aut butyro, dein paulatim frixantur, addito aquę tantillo, quantum ad tegendum eas ſatis eſt, mox ſuperinduntur aromata, cum cœpis modice contuſis, & prius frixis, aut herbis, & oleribus, vuis criſpini, & omphacio claro. Si vero hoc modo pręparare volueris ſine attramento, eximitur veſica, deinde in aqua elixãtur, recentiq; frigida iterum perfundũtur, ac deinceps in iure coquũtur. Loligines maiores virulentæ hoc modo coquãtur. demptis gladio, & crinibus, ſeu cirris lauãtur, vt ab arena purgentur, qua ſæpius vndequaq; obſidentur, tùm plu- F
res in partes diuiſæ, ponunturq; in æneo vaſe, aut fictili cum oleo, frixantur paulatim, adduntur que aromata, tantumque aquę, vt ſupereminceat, hinc coquuntur diù; longa enim coctione eſt opus. Vbi ferè coctæ ſunt, atramentũ cũ vino Cretico, aut alterius generis albo, & omphacio commiſcentur, imponunturq;, & rurſus ebullire aliquantulum ſinuuntur, mox ſeruantur ad vſum. Quòd ſi minus liquidum ius volueris, addenda amygdala, aut olera cõtuſa cum vuis paſſis. Farciuntur quoq; vt idem Scappus author eſt, hoc modo. Medię magnitudinis Loligo mundatur, & quæ eximenda ſunt, eximuntur, cirri, ſeu barba cum aqua, & ſale coquuntur, atramentum in veſica reſeruatur. mox farcitur corpus reliquum mixtura facta ex caſeo Parmenſi (is enim pręſtantiſſimus apud nos iudicatur ad condiendum) medulla panis tenuiter trita, vitellis oui, herbis cõciſis, pipere, cinamomo, vua paſſa, croco. Vbi verò dies eſt ieiunij, loco caſei, & vitellorum oui, ſumuntur amygdala, aut nuces iuglãdes, aut auellanę cõtuſæ cum panis fruſtulo madefacto in omphacio. Farctum ita vbi fuerit corpus, imponitur vaſi cum butyro, & aqua quòad ſupernatet, additis eius cirris in mediocres partes conciſis: paulatim omnia coquuntur cum modico ſale, & aromatibus. cocta vbi ferè fuerint, herbis minutim cõciſis, aut amygdalis contuſis vinoque albo commiſtis, & omphacio inſpiſſatur ius, quòd ſi flauedinem habere deſideres, croci parum commiſcetur, ſi verò nigrum eſſe cupis, atramentum eius loco croci poſtulatur. G

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

De comp. ſecun. gen. lib. I. AVTHOR eſt Archigines apud Galenũ Loligines ſtomachicis conuenire in cibo. Aſſatas prodeſſe torminoſis Marcellus Emphyricus. Acron commentator Horatij ſcribit Loliginem eſſe genus piſcis, à quo atramẽtum fit: niſi potiùs in quo legendum ſit. Nam ex Sepia atramentum fieri ad ſcribendum idoneum conſtat, de Loligine id nondum compertum.

DE LEPORE MARINO. Cap. VII. H

ADDAMVS huic libro hiſtoriam leporis marini omnium quæ mare alit, animalium venenoſiſſimi. Ita nos iubent plurimorum authoritates virorum, qui hoc animal inter Mollia referendum eſſe indicarunt, etiamſi multa quò ad naturam, & partes, ei deſint, quæ ſuperiùs diximus Mollibus vniuerſis ineſſe.

A

ÆQVIVOCA.

LEPVS Latinis ſimpliciter à pedum leuitate vocatur animal quadrupes, hirſutum, & velociſſimum, quod Græci λαγωὸν quoq; ſimplici nomine, aliqui δασύποδα vocant. Sed de æquiuocis Leporis in Leporis terreſtris hiſtoria fuſius dicetur. Lyram piſcem vulgò à Gallis Gronaut (alijs Gornat) dictum aliqui Leporem marinum eſſe putant. Germani quidam Seehan, ideſt Gallum marinum appellant, vt Rondeletius ſcribit. Zoographus ab alijs etiam Seehass, ideſt Leporem marinum dici putat; quanquam hic Lepus veterum venenatus non ſit, cùm in cibis cōmendetur, vnde Albertus ait: Lepus marinus duplex eſt: vnus vulgò Gornellus dicitur, Gallicè Gornais. Phlegma, & mucū pituitoſum, inquit Zoographus Germani vocant Schnuder, alij Snot, vt inferiores Germani: à quibus hoc phlegmaticum animal Snottolf vocatur: quod nomen tamen etiam alijs quibuſdam
B pituitoſis piſcibus, & mucoſis attribuitur. Nam Seehass, ideſt Lepus marinus Germanorum (alius quàm Græcorum, & Latinorum) ſiue ab oris figura, ſiue aliam ob cauſſam dictus, & à muco Snottolf, duorum, aut trium generum (ni fallor) reperitur, quibus communis eſt figura orbicularis. Eſt & alius piſcis oblongus eodem nomine.

SYNONYMA.

QVI Lepus marinus Latinis dicitur. Græcis λαγωὸς, & λαγωὸς θαλάσσιος. Neq; enim eam diſtinctionem probo quam adferunt Heſychius, & Varinus, dicentes, quòd λαγῶς per ω de terreſtri dicatur, λαγὸς per ο breue de marino, & fluuiatili; cùm fluuiatilem Leporem nullum nouerim. Βαμβαδόνες κίχλαι τεκαὶ λαγοὶ Epicharmus in nuptijs Hebæ, vt citat Athenęus: ſed melius alibi βεμβραδόνες (id eſt membrades & λαγοὶ, quanquam ſi qui piſces λαγοὶ dicantur, nuptijs, & conuiuijs apti, illi planè à Lepore venenato,
C dę quo agimus, diuerſi fuerint. Horatius:

Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois. *Ser. 2.*

Vbi dubitat Acron, an lagois ſit genus piſcis, quod in mari Italo non inueniatur, aut auis quæ carnē leporis habeat. Germanicè Lepus marinus venenatus circumlocutione efferri debet, ein gifftiget Meherhass, oder ein gifftiger Kleiner Muttelfiſch. Liebre de la mer Hiſpanicum eſt. Cæterùm Lepus marinus ſic dictus eſt à colore Leporis terreſtris, quem *Etymum.* Græci ἔμπερκνον vocant, quòd ſit percnæ (ea eſt oliuæ non acerbæ, nec omninò nigreſcentis ſpecies) ſimilis. Et Plinius colore tantùm Lepori terreſtri ſimilem eſſe ſcribit. Idcircò miramur omnes Cardanum, cùm tria genera Leporis marini deſcripſiſſet, ex Rondelerio hæc ſubdere. Hæc velut reiectanea quædam maris (inquit) vt Lepores marinos deſcripſi, quid enim his cum Leporibus ſimile? nec veneni quod potiſſimum ſignum, quodque in eis lethaliſſimum habetur, vlla mentio fermè habita. Propior forſan deſcriptio alterius reiectanei à Bellonio recitati; quamquam nec hoc forſan Lepus marinus dici poſſit. Sed à colore multis rebus nomina imponuntur, & inter piſces leuco, leuciſco, glauio, erythrino, Melanuro; autū puta paſſeris, merulę, turdi nomina ad piſces eiuſdem coloris ſunt
D translata. hoc & in alijs contingit animantibus. Quapropter non mirabimur Plinium, qui terreſtri, marinoq; Lepori nil præter colorem commune ineſſe ſcribit. Et quamuis hic color Leporinus in omnibus ſpeciebus marini Leporis non inueniatur, ſufficit tamen in aliquo reperiri genere. Monſpelienſes Imbriago vocant, hoc eſt ebriū, quòd viuus colore ex rubro nigricante, quali plerunque ebrij eſſe ſolent, exiſtat. ſed mortuus ex fuſco albicat.

Lib. 7. de var. rer.

Cōtra Cardanum.

GENVS.

E

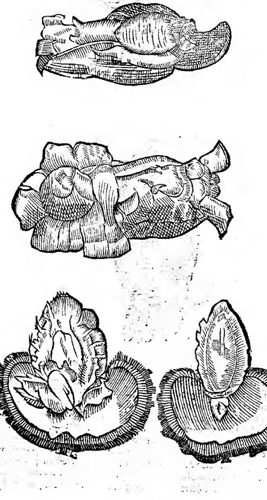
GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

HACTENVS fuit à paucis cognitus Lepus marinus, tùm quia rarus eſt,
De animal. 2. cap. 45. tùm etiam, quia variè à veteribus deſcriptus. Ælianus cochleæ, teſta exemptæ aptiſſimè comparat. cui ſanè perſimilis eſt. Plinius offam informem, hoc eſt maſſam carneam, vt exponit Rondeletius, potiùs quàm piſcem vocat. Neq; enim pinnas, neq; oculos, neque alia membra aptè diſtincta in hoc videas, quemadmodum in alijs piſcibus, ob id ſubſtantia, ſiue carne, non corporis ſpecie Loligini paruæ aſſimilauit Dioſcorides. Alij caudatæ Loligini ſimilem fecerunt: nigrum in ſuperficie ſcholiaſtes Nicandri commemorat. Ælianus ex omni
Color. parte ad terreni leporis ſimilitudinem, præter pilos accedere tradit. Ρυπόεις, id eſt ſordidus à Nicandro cognominatur. Scholiaſtes dicit, quoniam γλιτώδης eſt. Zographus F
γλινώδης legit per iota in prima. Nam γλίνη per iota, rhyphon id eſt ſordes ſignificat Varino. Lepus marinus, inquit Auicenna, eſt animal oſtracoſum lutoſum (Bellonius pro lutoſo reponit durum: nã oſtraco, ſiue teſta hoc animal tegi nullus idoneus ſcripſit author) declinans ad rubedinem aliquantulum, inter partes cuius ſunt quædam ſimilia folijs alu-
In apologetico. ſnem. Apuleius de lepore marino ait: Cùm ceterà exoſſis, duodecim tamen numero oſſa, ad ſimilitudinem talorum ſuillorum in ventre connexa, & catenata gerit. dum in viuis eſt è rubro nigricans eſt, mortuus fuſcus, teſte Rondeletio, qui etiam apud Latinum Nicandri interpretem (Leonicerum intelligit) hæc ſe legiſſe tradit. Lepus marinus ex Lacertorum genere eſt, paruæ Loligini ſimilis, informis magis offa, quàm piſcis. Solo colore Leporem referens. Sed nullibi inuenio in Leoniceri ſcholijs Leporem marinum Lacertorum eſſe genus, quòd ſi ex genere Lacertorum ſtatuat, quomodo paruæ Loligini ſimilis eſſe poteſt, quæ corporis figura, & ſubſtantia nihil commune habet cum Lepore marino? & hic exanguis eſt, Lacertus autem ſanguinis particeps: Leporis marini tria genera à Rondeletio deſcripta ſunt, cuius etiam picturas damus. Primum genus maximè lethale eſt, cochleæ nudæ admodum ſimile, maximè poſteriore corporis parte. Os habet G
in dorſo veluti Sepia, tenue volutæ inſtar, contortum, qua parte caudam ſpectat. in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alueum ambientes, replicatas: mox cornicula duo, carnoſa, qualia ſunt in cochleis, altera tantùm capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen eſt, per quod carnoſam quandam ſubſtantiam exerit, vt in pictura vides: eandem pro arbitrio retrahit. in harum duarum partium medio rima eſt pro ore. Atramento, & reliquis partibus internis Loliginem refert. Idq; in hoc genere admirabile eſt, quòd cùm in omnibus animantibus partes ſiniſtræ dextris ſimiles ſint, in hoc valdè ſunt diſſimiles, vnde offa informis meritò dicitur. Odore eſt piſculento, tetroq;. Secundum genus ſuperiore eſt maius, partibusq; internis, atramento, ſubſtantiaq; prædicto ſimile, item partibus externis dextra, & ſiniſtra, reliquis diſſimile. Nam parte priore duas latas appendices carnoſas habet, in quarum medio rima eſt: paulò infrà cornicula duo, qualia in ſuperiore deſcripta ſunt, niſi quòd acutiora, & breuiora ſunt. In dorſo os nullum, neque poſterior pars cochleæ exenteratæ ſimilis eſt. Huius poſterioris partis vtroq; latere, veluti in Sepia ſunt pinnæ magis expanſæ, & replicatæ. Tertium genus ſubſtantia, viribus, &
facultatibus prædictis ſimile eſt, idcircò inter Leporis marini genera retulit Rondeletius, H
pronamq;, & ſupinam partem huius repræſentauit. Quod in partis ſupinæ medio conſpicitur, eſt os: ſuprapoſita ori pars, alueus, qualis in Sepijs, oui figura, ſed in ambitu crenatus. Ori ſubiecta pars membrana eſt tenuis, carnoſa, magis expanſa in rotundum, cuius ora fimbriata eſt, fimbriæ nigræ ſunt. Intus cerebri nigri parum eſt, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur inteſtinum inſtar capreolorum vitis conuolutum. In medio ſubſtantia quædam eſt fungoſa ſuccum fuſcum continens: fortaſſis μήκων eſt cum atramento ſuo. Toto corpore eſt ſplendido: cryſtallum, vel pituitam concretam, congelatamq; dixeris. Rarò admodum capitur, & vix vnquam niſi in ſummo æſtu. tùm enim à ſummis feruoribus omnia conturbantur, ea etiam quæ in maris imo latent. Odore eſt valdè ingrato, & piſculento: nauſeam mouet. Hoc tertium genus Bellonius deſcripſiſſe videtur pro communi Lepore marino: Fuluum, inquit, Leporis terreſtris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare diuagatur, tametſi pinnis careat. Pellucidum habet corpus oui

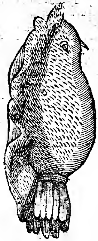
anſerini

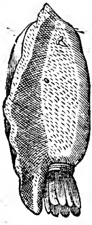
A anſerini craſſitiem non excedens, quod pro libidine huc, & illuc transfert. Gibba eſt illi forma parte externa, qua etiam glaber eſt: conuexam internam partem oſtendit: qua eadem parte nerui permulti recti, atq; obliqui apparent: quibus eo modo ferè ſtriatus eſt, vt conuexa fungi pars, iiſdem adſtrictũ corpus diffundit, diffuſum verò contrahit: ſeſe enim conſtringendo aquam percutit, vt in ipſa natatione fungi naturam referat. Septem habet appendices, innumeris promuſcidibus ſtipatas ex indico in cyaneum vergentes, quibus ſugendo alimentum corpori ſuggerit: appẽdicum autem ſubſtantia fungoſa eſt. Cęterùm ex aqua emergens ſuam figuram amittit, & in ſeipſum concidit, vt pulmo marinus, quapropter in vaſe aquam habente hunc cõtemplari oportet. Natat tranquillo mari: facileq; digitis cedit, ſi comprimatur. Tota namq; corporis eius ſubſtantia mucoſa eſt, ac veluti cartilaginoſa. Os ad cirrorum radices in concaua parte ſitum habet. Linguam demorſus vellicat, vt ari radix; paulò tamen remiſſius. Preter hæc commemorata genera tria alia nouimus, vnum cuius picturã primo loco damus Lepori terreſtri, colore & parte anteriori pla-

Leporis marini tres ſpecies ex Rondeletio.

Leporis marini alia ſpecies.

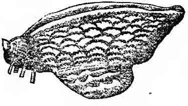

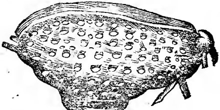

nè ſimile, dico capite,& auribus, poſteriore parte informis apparet offa, nouem aut decem
Li. 16. cap. 19. de anim appendicibus in fine prędita. hoc verum Leporem antiquorum exiſtimo. Alterum genus colore,& forma corporis à prædicto differt: colore enim eſt amethyſtino maculis albis variegato, binis in poſteriore parte appendicibus, veluti caudis quatuor, auriculas dixeris, duas prope os, duas ſupra caput: dorſum habet gibboſum. Tertium eſt cinereo magis colore, non tamen vnicolor, ſed albo,& amethyſtino variegatum, gibbo purpuraſcente; quatuor appendicibus parte anteriori. eius icon datur etiam parte inferna, quæ magis eſt cinerea. Aliud adhuc genus Leporis marini à prædictis diuerſum, Plinius, & Aelianus deſcribũt, idq; in Oceano Indico degere, & omninò Leporẽ terreſtrem pilis exceptis, quos erectos habet, æmulari affirmãt: ſed lubet Aeliani verba adſcribere. Magni maris Lepus, inquit (nã alterũ, qui in alio (mediterraneo) mari naſcitur, antè dixi) ex omni parte ad terreni ſimili-

ni ſimilitudinem accedit, præter pilos, nã terreſtris pili molles ſunt, & ad tactũ haud quicquam reſiſtentes. contrà illius ſpinoſi & erecti. hunc qui contigerit, lædetur. ipſum in ſumma maris aqua natare, non in altitudinem demergi dicunt. celeri, ac concitata natatione vti. Viuum eò difficillimum ad capiendum eſſe, quòd neq; in rete incidit, neq; ad lineę eſcam accedit. Quum ægritudine afficitur, natare nequit. Quiſquis tum manum ad eum admouet, niſi medicina adhibeatur, perit. ac ſi bacillo eum tetigerit, hoc idem periculum ei proceatur, quo baſiliſcus baculo tactus afficit. Hęc Aelianus.

Lepores marini duo alij poſtremò deſcripti.

B

C

GENVS. LOCVS. VICTVS.

SVMMATIM à loco duæ ſpecies conſtituendæ ſunt, vt alij Lepores Indici dicantur, qui in Indico mari degunt, alij Europæi, qui ſunt in noſtris maribus, Adriatico, & mediterraneo: num enim in Oceano Germanico inueniãtur, nõdũ adhuc exploratum habemus. Plinium, ſi verum eſt, quòd in India ampliorem multò, & maiorem Leporem marinum, quàm in noſtro mari dari ſcribit, puto à noſtri maris Lepore diuerſum non intellige-
D te. Indicus enim ab Aeliano deſcriptus admodum diſſimilis. Nam Iuba in ijs voluminibus, quæ ad Caium Cæſarem Augusti filium de Arabia tradit, Lepores marinos ternas heminas capere affirmat: ſic.n. apud Pliniũ legendũ cenſet Rondeletius, & non vitulos marinos, vt habent quædã exemplaria, quæ longè plures heminas capere poſſunt: ſed quidam codices alij hìc legunt mytulos ternas heminas capere, quæ lectio magis probanda, quia loquitur de capacitate teſtæ, tanquam vaſis. Noſtras vt Aelianus tradit in cæno gignitur, *Lib. 2. de*
& ſępè cum aphyis capitur, quod primo generi à Rondeletio deſcripto conuenit; is enim *anim. c. 5.*
cùm veſcatur limo, alga, ſordibus, in ſtagnis marinis lutulentis libenter verſatur. Reperiuntur frequẽter inter Cycladas inſulas, teſte Bellonio, inter Lolios, Loligines, & Sepias. *In Alexi*
Hinc poëta vetuſtiſſimus Nicander Leporem marinum nuper in lucem editum ſub alis, *pharmac*
ſeu appendicibus Loliginis, & Sepiæ occultare ſe ſcripſit, cuius naturam obiter depingit his verſibus:

Ος δὴ τοι ῥυπόεις μὲν ὑπὸ σπλήγεσσιν ἀραιαῖς E
Τευθίδος ἐμφέρεται τὰ λησγόνος. ἢ ἅτε τεύθις
Ἢ ἅτε σηπιάδος φυλήξιδος. Ἥτε μελαίνει
Οἶδμα χολῇ δολόεντα (δολοεσσαν) μαθεῦσ' ἀγρώστορος ὁρμήν.

Quos ſic vertit Iacobus Greuinus:

Porrò ſordidus hic Lepus, vt natalibus vndis
Editus eſt, timidè ſorulis ſe Teuthidis abdit:
Ceu genita ex illa proles, vel Sepia is eſſet,
Quæ vitream ſi quando peti ſe ſenſerit, vndam
Felle ſuo, atq; adeò quadram nigredine turbat.

Tertium genus Rondeletij in alto mari degit, ideoque rariſſimè capitur.

SEXVS.

CVM ad Rondeletium delatus eſſet Lepus marinus, qui lingula carnoſa careret, & ore in dorſo; cæteris verò cunctis partibus externis, & internis omninò ſimilis eſſet primo generi, eum marē eſſe iudicauit, & primo loco deſcriptū ab eo, fœminam: quòd in ea ſimile quid Polyporū ouis reperire- F
Li. 23. c. 1. tur. Eſſe autem in hoc genere marem, & fœminam teſtis eſt Plinius: Grauidę, inquit, ſi omninò adſpexerint fœminam ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea, & redundatione ſtomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio eſt mas ob id induratus ſale, vt in brachialibus habeant.

PROVERBIA.

IN contabeſcentes, quia nulla medicorum ope reſtitui poſſunt, dici poteri quorundam ſententia, *Edit Leporem marinum*. Amepſias apud Athenęum
Lib. 10. in Parco:

Λαγὼν τάραξας, πῖθι τὸν θαλάσσιον, G
Tu qui hæc conturbaſti, bibe Leporem marinum.

Ideſt annotante Dalechampio, ſic vinum bibe, vt poſthac ſemper faſtidias, quæ ſanè expoſitio non placet. Nam ad tędium vini inferendum ſolummodò, antiquos fuiſſe viſos Lepore marino non arbitror; quòd nimis ingens ſit venenum, vt poſtea ex varijs authoribus probabitur. Idcircò puto eo verſu mortem diram imprecari.

HIEROGLYPHICA.

QVI marinum Leporem pingunt, inquit Pierius Valerianus, humano tactū digito mihi videtur ſignificare voluiſſe, vel hominem minima de cauſſa exanimatum: quandoquidem ferunt eum, qui non modò digito, verum etiam virga Leporem marinū attigerit, quam primū exanimaſcere, niſi promptuarium ſit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadē pictura libet interpretari (nam hieroglyphicum hoc apud veteres nō inueni) quia humanus attactus Lepori etiam exitialis in Indico præſertim mari: hæc Pierius H

VSVS IN MEDICINA.

Ad pilos euellendos. PER ſe tritus, aut cum marina Vrtica illitus, teſte Dioſcoride, capillos euellit. Kiranides: Solutus inquit, & inunctus præuulſos pilos palpebrarum nō ſinit renaſci. Galenus etiam Lepore marino aliquos vſos fuiſſe ſcribit perdēdi pilos gratia. Et Crito apud eundē pſilotris admiſcuit. Plinius pſilotrū ait eſſe, vel ſanguine, vel felle, vel in oleo necatū. Alij oleo ideo coquunt. Galenus in Euporiſticis: ſanguinem recentem ad idem inungit. Vtendi modū dilucidè exponit Marcellus Empyricus cùm ait: Leporem marinum, vel eius ſangui-

L. 2. c. 18.
Lib. 11. de ſymp.
Lib. 1. de compo. ſec. loca.

ne.u

A nem cum oleo tere: atq; ex eo vulſorum de oculis pilorum loca frequenter perunge: poſt quod, & ſi renaſcentur, pili molliores erunt: quibus iterum euulſis ſupradictum medicamẽ inducitur, tum verò non renaſcentur. Archigenes apud Galenum ad ęgylopas lanæ tomentum cum ſanguine marini Leporis tinctum indit. Plinius aduerſus ſtrumas laudat: Pungi, inquit, piſcis eius, qui rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita vt non vulneret, prodeſt. Idem faciendum quotidiè donec percurentur. Eadem vis eſt paſtinacę radio, & lepore marino impoſito, ita vt celeriter remoueatur. Marini Lepores oleo veteri iniecti benefaciunt diſcutiendis ſtrumis; ſed cum ipſo oleo in plumbeo pyxide incluſi: quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi, poſtea ex eo pinnula oblinẽdę ſunt ſtrumę, ſuperq; eas pellis lanata non nimium tunſa, tegendi gratia imponenda eſt: præcipi autem oportet ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas, priuſquam bene eluerit, ad os referat, Marcellus Empyricus. Iubent & Lepore marino recẽti podagram fricari, teſte Plinio: ex quo & hoc quidã citat: ſanguis eius, & fel in oleo necati cõtra carbunculos valet. Leporis mar. ſanguis, inquit Auicenna, eſt calidus purgans morphæam, & pannũ: caput eius aduſtum generat pilos in alopecia, propriè cum adipe vrſi, & in tyria valdè: cùm

Ad ægilopem.

Ad ſtrumas.

B autem ex eo fit emplaſtrum, ſicut eſt abradit pilos. Abſtergit viſum more emplaſtri ſuperpoſitum, & ſicut collyrium: hæc ille, qui præcedenti etiam capite de Lepore terreſtri ſic ſcripſerat: Sanguis eius expurgat pannum: & cinis capitis eius remedium eſt vtile aduerſus alopeciam & propriè marini: ſed hoc videtur Zoographo Echinis magis conuenire: nempe vt Echinus marinus efficatior ſit contra alopeciã quàm terreſtris: & forſan ex diuerſis animalibus remedia in vnũ miſcuit Auicenna. Cinis leporis marini in palpebris pilos inutiles euulſos cohibet, ad quẽ vſum vtiliſſimi minimi, vt author eſt Plinius. Albertus cinerem in aqua potum aduerſus eiuſdem venenum, & rubetæ celebrat. Apud Gal. inter Aſclepiadæ oculares compoſitiones citatur Dionyſij Mileſij ad pilos palpebrarũ pungentes hoc remedium: Leporem marinum in figulino nouo vrito, & cinerem tritum ricinorum ſanguine excipito, & repoſito, in cornea pyxide vtitor, euulſis antea pilis. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle, VVottonus ex Plinio, tanquam de Lepore marino, cùm Plinius id de terreſtri ſcripſerit.

Ad podagram.

De comp. ſec. loc. 4. c. 7.

VENENVM ET EIVS CVRATIO.

C AQVATILIVM animalium pauca admodum veneneſa reperiuntur quòd in humore degant, qui veneno contrarius eſſe ſolet vt plurimùm. Sed inter ea quæ venenum habẽt nullũ Lepore marino peſtilentius. Cætera enim parte tantùm aliqua venenum continent, vt Araneus piſcis in ſpinis tantũmodo id habet, & paſtinaca marina in radio, cùm Lepus in toto corpore id habeat, quãuis ſint, qui & huic tantũ in felle cõtineri putent. Titus Imperator à fratre Domitiano Leporis marini veneno enecatus fuiſſe dicitur: cùm enim oraculum conſuleret, ac quæreret, quo mortis genere obiturus eſſet, reſponſum fuit, Vlyſſis modo periturum ἐκ τῆς θαλάσσης. Sed Vlyſſes paſtinacę ictu perijt. Titus poſt mortem patris cùm regnaſſet à marino Lepore interfectus eſt. Is autem piſcis (vt ait Philoſtratus) humores quoſdam occultos habet mortiferos ſupra omnia venena, quæ mari, terrauè naſcuntur. Et Neronem hunc ipſum piſcem epulis miſcuiſſe quandoque tradunt, aduerſus homines ſibi inimiciſſimos. Domitianus autem hoc eodem contra Titum fratrẽ vſus fuiſſe putatur, quòd graue, moleſtumque ſibi videretur, ſimul cùm fratre humano, benignoque viro imperare. Io. Tzerzes.

Titi Imperat. mors.

Lib. 6.

Chil. 6. 43.

D *Τίτος δὲ θνῄσκει βεβρωκὼς λαγῶν τῶν θαλασσίων*

Titus autem moritur cum comediſſet Lepores marinos.

Eundem Domitianum præter Titum, alios quoq; è medio ſuſtuliſſe eodem veneno referunt. Quocirca Hegeſander Delphus, referente Athenæo, in Artemiſijs Dianæ ſacris mullum inter cætera geſtari (περιφέρειν) ait, eo, quòd videatur Lepores marinos, homini lethales magno cum ſtudio venari, & conſumere: vt piſcis magna hominũ vtilitate venator Deæ etiam venatrici conſacraretur. Plutarchus verò, myſtæ inquit Eleuſinij nullum venerantur quod ſcitis: eodemque Iunonis Argiuæ antiſta honoris gratia abſtinet: Nam Leporem marinum qui homini eſt lethalis, maximè interficiunt, & conſumunt mulli. Ideoq; vt humanis, & ſalutaribus animalibus parcitur. Aelianus vel ob hanc cauſſam Eleuſine ſacris initiatis ſacrum fuiſſe Mullum piſcem habitum putat, vel quòd ter anno pareret. Ceterùm Mullum eo animali peſtifero veſci Plinius nobis teſtatum reliquit: veſcitur, inquit, eo (Lepore marino) vnus tantùm animalium, vt non intereat, Mullus piſcis:

Li. 7. c. 36.

Mullus cur ſacer Eleuſinijs.

Lib. de ſoler. am.

Li. 31. c. 2.

ſcis: tenereſcit enim tantùm, & ingratior, viliorq; fit. In Mullo autem carnis durities ma- E
ximè commendatur. Sed Athenæus etiam ſcarum. Lepores marinos venari, iiſque paſci
Lib. 8. tradit. Non ſunt, inquit Photius, minus mira quę de Lepore marino traduntur. Venenum
eſt aliis in potu, aut cibo datus, aliis etiam viſu. Si quidem grauidæ ſi omnino aſpexerint
fœminam ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea, & redundatione vitium fatentur, ac de-
inde abortum faciunt. Remedio eſt mas induratus ſale, vt in brachialibus habeant: ea-
dem res in mari, & tactu quidem nocet. & paulò pòſt tradit, contrà in India cùm vel in ma-
ri tangitur, humano digito, mori, ait enim: In India affirmant non capi viuentem, inui-
cemq; ibi hominem illi pro veneno eſſe, ac vel digito omnino in mari tactum mori: eſſe
autem ampliorem multò, ſicut & reliqua animalia. Et alio loco. Lepus, ait, dictum, & vene-
natum animal, in Indico mari etiam tactu peſtilens, vomitum, diſſolutionemque protinus
creat. Huc refer ea quæ ſuperiùs de Lepore magni maris incola allata ſunt. Idē author de
eo qui in mediterraneo habitat, potum non ſemper mortiferū eſſe, quandoq; enim tormi-
na, & moleſtiſſimos dolores in ventre excitare his verbis ſcriptum reliquit: Lepus mari-
nus mortem ſæpe infert, aut ſi nihil aliud, ventrem acerbiſſimis doloribus torquet: quod
repetit ferè Aelianus l. 2. 45. Lepus marinus (inquit) ſumptus ſæpenumero mortem intu- F
lit; ventris ſaltem dolores excitauit. Gyllius addit; partum abigit; ſtomachum diſſoluit
Græcè legitur: λαγῶς δὲ θαλάττιος βρωθεὶς θάνατον ἤνεγκε πολλάκις: πάντως δὲ τὴν
γαστέρα ὠδύνησε. Cæterùm viſu etiam nocere, vt ſcribit Plinius, non vſque adeo verum
eſſe puto, niſi qui aſpicit, vicinus factus tetrum Leporis odorem, ac virulentiam naribus
etiam hauriat, quomodo & mulieres abortire etiam poſſe cenſendum eſt. Ita & Ronde-
letius marinum Leporem ſibi allatum odore ſuo nauſeam aſtantibus excitaſſe, hac narrat
hiſtoria: Cùm ego, inquit, piſcium naturæ, varietatiſque cognoſcendæ ſtudioſiſſimus,
piſcatorium forum frequenter inuiſerem, cumq; piſcatores propoſito præmio allecti, cer-
tatim ad me ſi quid rari aut noui in mari caperent, vel in littus eiectum reperirent, ad me
deferrent: ecce piſcator Leporem marinum cum aphyis, & Loliginibus in faucibus Mal-
gurianis captum, nunquam à ſe aliàs antè viſum, aſpectu fœdo, odore tetro, betæ folijs
inuolutum mihi offert: quem cùm diligentiùs contemplarer, mihi, multisque, qui vnà me-
cum erant, nauſeam mouit. Sed ne hac quidem à piſcis inſpexione reuocatus, diſſeca-
bam, parteſq; omnes internas rimabar: quum interuenit mulier quædam de mariti mor-
bo me conſultura, cui quum ad diſſectionem attentior ſtatim non reſponderem, odor, piſ- G
ciſq; conſpectus vomitum, diſſolutionemq; ventriculi protinus creauit & de ventris dolo-
re (erat autem grauida) grauiter queri cœpit, vt iam abortus timendus foret: quem ad-
ſtringentibus emplaſtris ad retinendum fœtum ventri, lumbisq; admotis prohibui, & vt
aliquot dies Cancris veſceretur, conſului. Permulti ſunt huiuſce rei locupletiſſim. teſtes,
viri boni, & ſtudioſi, qui ea quæ dixi ſymptomata, & in ſe, & in grauida experti ſunt, & vi-
derunt vt omnino ex his, quæ de Lepore marino veterum litteris prodita ſunt, huic noſtro
(Lepori) competere experientia docuerit. Hactenus Rondeletius, qui & tertium quod
deſcripſit genus, ſplendore diutius inſpectantibus dolorem oculorum, capitiſq; adferre in
Symptomata ex lepore marino. ſe ipſo expertus eſt. Reliquum eſt vt de accidentibus dicamus quæ poſt venenum aſſum-
ptū inſequuntur. Id natura manifeſtè calidū eſt, & arrodens, Bertutius eadem eſſe teſtatur,
quæ ex cantharidum potu euenire produnt authores: ſed nō omnino ita eſſe ſubinde pate-
bit. Primum guſtu, & odore depræhenditur, quia piſculentus quidam, & viroſus ſapor ab
eis percipitur, vt ſcribit Dioſcorides παρακολουθεῖ γεῦσις ὅμοια ἰχθύσι βρωμώδεσι, vbi ma-
lè vertunt, piſcium virus olent. Nam Aetius eadem habet: Lepus marinus, inquit, repe-
ritur ferè inter Loligines, animal paruum, viroſum odorem habens; comitatur autem co- H
In alexiphar. medentem, ſapor in ore ſimilis piſcibus, viroſus. Et Scribonius Largus ait eius guſtum non
abſimilem eſſe illotis piſcibus, aut etiam putentibus, ſed ante omnes cecinit Nicander:

Φράζεο δὲ λαγωοῖο κακοφθόρου ὅς τ' ἀλὶ ἔμπης
Οὐλομένου τὸν κῶμα παλυνσεὶ κτίλον ἄλμης
Τοῦ δή τοι λεπίδων μὲν ἰδὲ πρύμνατος πέλεται ὀδμὴ
Γευθμὸς ἰχθυόεις νεπόδων ἅτε σαπρωθέντων
Ἠὲ καὶ ἀπλύτων ὁπότ' ἂν λεπὶς αὔξιδα χραίνῃ:

Quos ſic tranſtulit Iacobus Greuinus:

Quod ſi fluctiuagi Leporis lethale venenum
Deprendas, fædumque qui ſumpſerit, halat odorem.
Qualiter exemptæ reliquo cum viſcere ſquamæ,
Vel putridi quod olent neq; loto corpore piſces,
Talis & immundo ſapor obuerſatur in ore.

Vbi

A Vbi autem in ventriculo, & inteſtinis hoc venenum ſedem figit, naturalem illarum partiũ œconomiam turbat, doloresq; varios excitat: Primùm enim teſte Dioſcoride aluus dolore afficitur: & vt ſcribit Aetius, color corporis ad arquati ſimilitudinem permutatur, deinde plumbeus redditur cum faciei tumore: incenduntur autem pedum plantæ, & pudendũ tumefactum cohibet vrinæ effuſionem. Progrediente verò malo ægri etiam cœrulei coloris lotium (ζοφερ-θαλάσσιον, violaceã vrinam, Auicennæ interpres) emingunt, quandoque etiam ſanguinolentum: deinde nauſeabundi facti bilioſa vomunt ſanguine permiſta, & piſcium loturam olentia. Exudat item grauеolentia, & omne piſcis genus auerſantur, pręter Cancrum. Qui ſumpſerunt, inquit Scribonius Largus, Leporem marinum, ſtomacho, veſicaq; adficiuntur: ita vt vrinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureique coloris reddant. Stomacho item tento, & dolenti ſunt, auerſoq; ab omni eſca, præcipuè piſce. Nauſeant præterea & ſubinde reijciunt ſpumoſa, interdum bilioſa & ſanguinolenta, & maximè cùm ſimulauit, aut nominauit aliquis piſcem. In ſumnis litoris puſilli fluctus videntur ſubinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genę inflantur: coloris mali, vel plumbei fiunt: minutatimq; per tabem, quaſi phthiſici conſumuntur. His adnumerat Auicenna
B cõſtrictionem anhelitus, & difficultatem, rubedinem oculorum, tuſſim ſiccam, ſputum ſanguinis, ictetum, & anguſtiam, dolorem renum, excrementum alui violaceum, quandoque mucoſũ, ructus piſcoſos cũ ſalſedine. Addit præterea plures, qui euadunt, in phthiſin incidere. Plurima horũ, atq; maxima ſymptomata vetuſtiſſimus poëta cõplectitur his verſibus. *Fen.4 doc. 6. tract.2. cap.4.*

In Alexipharm.

Τῶν ἤτοι ζοφόεις μὲν ἐπὶ χλόος ἔδραμε γυίοις
Ἰκτερόεις. σάρκες δὲ περισολάδην μινύθουσι
Τηκόμεναι. τὰ δ᾽ ἄδορπα κατίσχεται. ἄλλοτε ῥινὸς
Ἄκρον ἐποιδαίνων σφυρὰ πίμπραται, ἀμφὶ δὲ μήλοις
Ἄνθεα τε βρυόεντα χυλοιδιόωντος ἐφίζει.
Δὴ γὰρ ἐφωρμήθησαν ὀλιζότεραι κρίσις οὔρων
Ἄλλοτε πορφυρέη. τοτ᾽ ἐπὶ πλεῖον αἱμάσσουσα.
Πᾶς δὲ παρὰ δρακέεσσι φανεὶς ἐχθαίρεται ἰχθύς
Αὐτὰρ ὁ ναυσιόεις ἄλλων ἐμυσάξατο δαῖτα, id eſt.

Poſt bibitum hoc virus viridis ſtagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroſo lumina viſu
C *Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:*
Nauſea adeſt, tumet alta cutis, taliq; caleſcunt:
Subq; cauis oculis, roſeo fucata rubore
Apparet facies, ſiſtensq; vrina moratur,
Quæ nunc purpureo, nunc ſanguineo eſſe colore
Cernitur; & quemcunq; videt contemnere piſcem
Aſſolet auerſans, vt qualibet æquoris æger.

Quibus autem ex epoto Lepore moriendum eſt, ij totidem diebus moriũtur quot vixerat Lepus, quamuis incerti temporis veneficium eſſe author eſt Licinius Macer apud Pliniũ. Hic non prætereunda eſt à doctiſſimis viris agitata quæſtio, num Lepus marinus lædat peculiariter pulmones: Id enim ſcripſit Galenus non vnico in loco, vt libro de Theriaca ad Piſonem. Quædam, inquit, inueniuntur, quæ corporis partes quaſdam peculiariter lædunt: Lepus enim marinus pulmonem vlcerat, & libro primo de compoſitione medicamentorum ſecundum genera ſtatim ab initio ſophiſtis eos cauillantibus, qui de medicamentis ſcripſerunt, quæ certas corporis partes vel lædunt, vel iuuant, reſpondet: At hoc *Li.31.c.2. An peculiariter pulmones lædat.*
D cauillum, inquit, eos qui ita iocantur, arguit facultatis medicamentorum adeo eſſe imperitos, vt pulmonem ſolum ex omnibus corporis partibus à Lepore marino exulcerari ignorent. Contrà Rondeletius fatetur quidem eſſe medicamenta, quæ certis quibuſdam partibus vel proſint, vel obſint; non tamen veritati conſentaneum eſſe putat, ſolum pulmonẽ à Lepore marino lędi. Nã, inquit, Paulus Aegineta, & Aëtius, qui omnia ferè ſua ex Galeno tranſtulerunt, veneni huius grauia, ac ſæuia ſympromata varijs in partibus tradiderunt, de peculiari pulmonis ſolius affectu, ne verbum quidem. Dioſcorides etiam, ac Plinius quanta ſit eiuſdem veneni pernicies ſatis fusè declarant, at quòd ſoli pulmoni noxam inferat, non dicunt. Non ſolùm itaq; ſententijs omniũ, qui de Lepore marino ſcripſerunt, ſed etiam experientiæ aduerſatur Galenus. Clariſſimus medicus Iohannes Gorrhæus Nicandri egregius interpres, cùm videret poëtam hunc eius rei non meminiſſe, vt Galenum cum eo, & alijs conciliaret, certa quædam accidentia, quæ poëta poſt huius veneni hauſtũ ſuperuenire ſcribit, à Lepore marino ortum trahere autumat. Maximè, cùm Nicander dicat carnes tabeſcere ſenſim, & paulò poſt.

 Vndique

Vndique malas Ceu flos exoriens, tumidas tumor occupat ambas. E

hæc annotat: Corpus nutriri definit, vel quòd à Lepore humores non poſſit ſibi aſſimilare, vel propterea quòd pulmones malo quodam Leporini veneni occulto tandem exulcerẽtur, vnde febris, & tabes fiunt: quod quidem vlcerati pulmonis malum Nicander apertè indicauit, ſcribens genas rubeſcere, & velut roſeo colore pictas videri: hoc enim fit humorum in pulmonibus putreſcentium calore in faciem ſublato. Et ſanè ita eſt, vt ſcribit Gorrhæus. Non enim, vt huic reſpondet Rondeletius, aliorum morborum, ſymptomatumque communis nota eſt genarum rubor, ſed pathognomonicum ſignum Leporis marini aſſumpti, ſi alia quæ ſupra Nicander retulit, ſigna adfuerint. Sed de his ſatis: Ad remedia alexipharmaca nos conferamus, quorum non paucus eſt numerus. Sed ante omnia proſpiciendum corpori purgantibus medicamentis, vt ſi non omne venenum, ſaltem modica eius quantitas per aluum euacuetur, viſq; veneni compeſcatur, & à partibus principibus, cordiq; vincis reuellatur. Idcirco Nicander in principio curationis propinat hellebori radicem, & ſuccum ſcammoneę; ait enim:

Conclusio. Remedia contra Leporem marinum.

Τῶν μὲν φοινήεσσαν ἄλις πόσιν ἐλλεβόροιο
Νειμείας τῆς τε δακρύ νεοβδάλτοιο χάμωνος
Ὄφρα ποτὸν γέπωδός τε κακοῦ ἐξ φάρματα χεύῃ.
Contra hunc Phocaicum veratri porrige potum,
Eliciensq́ recens lachrimas carpti colophoni;
Perniciosa mali vt compeſcas pharmaca piſcis.

Notandum eſt hoc in loco Nicandri quoſdam φοινήεσσαν exponere nigrum, & cruentum. Certè Dioſcorides nigrum veratrum præſcribit: & Auicẽna. Cum autem aduenit dies ſecundus, inquit, excitationis accidentium, & quieſcunt, fiant ei pilulæ de helleboro nigro, & ſcammonio, & agarico cum ſucco liquiritiæ, & tragacantho partibus æqualibus, inde exhibeatur drachma, vel paulò plus cum iulelp. Nicandri Scholiaſtes ad ea verba poëtæ Τῶν μὲν φοινήεσσαν, hæc commentatur. Γράφεται· τῶν μὲν φωκήεσσαν ἀντὶ τοῦ φωκικὴν· ἡ γὰρ τοῦ ἐλλεβόρου πόσις, ἐν φωκίδι δοκεῖ εὑρεθῆναι, κελεύει δὲ ἐλλέβορον ἢ σκαμμωνίαν διδόναι, πίνειν τῷ κάμνοντι, ἵνα κοιλίας φερομένης συγκριθῇ, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου κακὸν συναπορραγῇ. φοινήεσσαν δὲ εἴρηκε τὴν τοῦ μέλανος ἐλλεβόρου πόσιν id eſt, ſcribitur etiam Τῶν μὲν φωκήεσσαν pro φωκικὴν. Videtur enim potus hellebori in Phocide inuentus. Iubet autem ægro dari potum hellebori, aut Scammonij, vt ventris fluxu excernatur, & diſperdatur venenũ. G φοινήεσσαν verò dixit nigri veratri potionem. Dioſcorides cùm iubet dari decoctũ maluę, aut cyclamini radicem cum vino ἢ ἐλλεβόρου μέλανος, καὶ σκαμμωνίας ὀπου, id eſt, hellebori nigri, aut Scammonij liquore, non expreſſit pondus. vt verbum δοτέον in eadem periodo, vel cum accuſatiuo conſtruatur, vel cum genitiuo, partem ſcilicet rei ſignificante quod vſitatum eſt Græcis. Ruellius, & alij pondus expreſſerunt, nempe drachmam vtriuſque, ſed in ſcammonio apparet nimium. Lac deinde propinandum erit. Aſininum laudat Dioſcorides, & alij, ſed ante omnes Nicander.

Ἄλλοτε βρωμηέντας ἀμελγόμενος λάγα πίνοις
Interdum mixta mulſum lac potes aſelle.

Lib. 28. c. 10.

Plinius & aſininum lac, & equinum, bubulumque priuatim ijs, qui marinum Leporem hauſerint, auxiliari ſcribit. Scribonius Largus præſcribit etiam lac muliebre. Dantur hæc lactis genera, vel per ſe, vel cum melle, aut paſſo quotidie. Lactis loco poterit dari cõtinuè decoctum maluæ, tam radicis, quàm foliorum: quod etiam magnam aduerſus hoc veneni genus vim obtinet; inflammationes enim, & punctiones Leporis marini mitigat, non aliter quàm lac ipſum: idcirco ſubdidit hunc verſum poſt citatum Nicander: H

Ἠὲ χύτρῳ τηξάμενα χῆς ῥυπόεντας ὀράμνος.
Inſuper elixa da lubrica tuſcula maluæ.

Scribonius Largus, prodeſt, inquit, & maluæ ſorbitio bene vncta, & ſalſa. Auicenna ait: Iuuant & coliculi maluæ, & folia altheæ recentia elixata, alràs ſemen altheæ recens elixatum: Plinius, folia ait, Altheæ cum radice ſua decoctæ Leporis marini venena reſtinguunt: & vt quidã dicunt ſi vomatur. Aetius poſt lac cum mulſo potũ, aut decoctum maluæ confeſtim vomere iubet. Deinde radicis cyclamini tritæ dat drachmas quatuor cum vino diluto, aut veratri nigri drachmam vnam: aut ſcammonię ſcrupulos duos cum bubulo lacte, vel aqua mulſa. Aegineta non cyclamini, ſed peucedani radicem è vino propinat: lapſu fortè librariorum. Nam Dioſcorides, de cyclamino agens radicem eius contra venena, præſertim Leporis marini è vino bibi docet. Lepori marino aduerſatur & cyclaminos, Plinius. Extat apud Zoographum codex manuſcriptus Græcus κατὰ τὸ ἔπος, Dioſcori-

2. cap. 21.

Lib. 25. c. 10.

di attri-

A di attributus: hic lac muliebre laudat, & veratrum album: neq; enim, inquit, metuendus eſt ab eo vomitus. Iuuat ab initio vrina humana quoq; pota, & vomitu reddita, οὖρον ἀνθρώπινον ποθὲν καὶ ἐξερασθὲν. Auicenna etiam hanc vrinam eidem malo prodeſſe tradit. Reſina item cedri ex vino oboli pondere ſumpta alexipharmaci naturam præſtat. Nicander.

Καὶ τότε κεδρίνης πελάνῃ βάρος ἔμμορε πίσσης.

Tum quoque cedrinæ viginti grana reſinæ.

Pro κεδρίας λείας μετ' οἴνῳ apud Dioſcoridem legit Zoographus κεδρίδας, ideſt cedri fructus, ſicut & ἀρκευθίδα dicimus multitudinis numero, idque ex Aetio. Nam reſinam cedri numero ſingulari cedriam dicimus: quam itidem Aetius in hoc malo non cum vino bibi, ſed cum paſſo delingi præcipit: Sed & Dioſcorides libro primo, Cedria, inquit, in paſſo ſumpta contra venena Leporis marini auxiliatur. Plinius cedri ſuccum vocat, inquiens, Suadent & contra venenum Leporis marini bibere in paſſo cedri ſuccum. Alibi ad idem medicamentum cedrides, ideſt fructus cedri commendat, quos innominatus quidam per ſe edi iubet. Aſclepiades apud Galenum dat obulum, & ſemiobulum cedriæ. Aetius eius bina, ternauè cochlearia per ſe ſumi iubet, aut cū paſſi cyathis duobus, tribuſue.

Dioſcorides correctus.

Lib.4.c.5.

B Dat idem etiam baccas iuniperi tritas per ſe, aut cum paſſo plurimo. Acinos mali punici laudant Dioſcorides, & Aetius, atque alij. Nicander omne genus mali punici: & muſtum vuis expreſſum, ita vt ex oliuis oleum ſolet exprimi.

Βρύκοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἅλις φοινώδεα σίδης
Κρηταῖος οἰνωπῆς τε, καὶ ἣν προμένειον ἔπουσι
Σιμοὶ δὲ καὶ αἰγίνητιν· ὅσαι τὰ σκληρέα κάρφη
Φοινὶ ἀραχνήεντι διαφράσσουσι καλύπτρῃ.
Ἄλλοτε δ' οἰνόβρωτα βορῇ ἐν χορτίδι θλίψαις
Ὥσπερ ἐλαιοτεύουσαν ὑπὸ τρυπητῇ ῥοιῇ ἔλαιον.

Ideſt Greuino interprete.

Punicei interdum, cui Creta eſt patria, mali
Formoſum poterit potu æger ſumere fructum:
Oenopesq; & quod Promeneium nomine dicunt,
Aegineticque item: & tenui quæcunque rubentes,
Et duras cute habent, molliqne putamine cruſtas:
C *Quandoq; exemptas grauidis è vitibus vuas*
Exprime fiſcella, veua vt excolantur oliua.

Scholiaſtes οἰνωπὴν, προμένειον, & αἰγινῆτιν tres diuerſas mali punicæ ſpecies facit. & forſan, inquit Zoographus, tres illæ ſpecies ſunt, quarum vna acidum, ac vinoſum, altera dulce, tertia μέσον (id eſt medij ſaporis, muzum vulgò nuncupant) pomum profert. His quartam ſpeciem addit apyrenon dictam, quam Nicander quoq; videbitur comprehendiſſe ſi ita legatur: ὅσαι τ' ἀσκληρέα κάρφη, ideſt, & quæ molles nucleos rubentes tenuiſſima diſtinguunt membrana. Nam licet τὰ σκληρέα legamus, per antiphraſin, tamen molles nucleos interpretatur ſcholiaſtes. Dioſcorides quoq; punici mali acinos cum ſucco ſcammoneæ, & melicrato dari iubet. Aetius etiam per ſe commendat. Incertus de remedijs morborum ſecundum loca Græcus author nondum impreſſus, Dioſcorides falsò putatus (citatur à Zoographo) mala punica vinoſa, & eorum nucleos in cibo laudat. Ex malo punico acerbo, inquit Plinius, fit medicamentum, quod ſtomachice vocatur, vtiliſſimum oris vitijs, narium, aurium, oculorum caligini &c. contra Leporem marinum hoc modo; Acinis detracto cortice tuſis, ſuccoq; decocto ad tertias, cum croci, & aluminis ſciſſi, myrrhæ, *Li.23.c.6.*
D mellis Attici ſelibris: ſed hic locus Zoographo ſuſpectus eſt, quoniam remedia aduerſus Leporem marinum intra corpus ſumuntur; hoc autem vitijs externis tantùm applicari poteſt. Apud eundem, vbi habet: peculiariter valet potum contra venena, quæ data ſunt è Lepore marino, bupreſtique, vt Ariſtoteles tradit, dorycnium: quidam codices melius legunt, & vt Ariſtoteles tradit, contra dorycnium, nimirum lac muliebre prodeſt, de hoc enim antea erat locutus. Commendat etiam aliſmatis vtriuſque radicem potã è vino, & potos hippocampos. item oſtrea quę etiam fricta, & in cibo ſumpta prodeſſe ait Valerianus, apud quem & hoc legere eſt; Ranæ fluuiatiles ſi carne edantur, iuſuè decoctarum ſorbeatur, proſunt contra Leporem marinum. Cùm piſces alios omnes auerſentur, recte Dioſcoride, & oderint qui marinum Leporem hauſerunt, ſolos fluuiatiles Cancros coctos libenter edũt, & admiſto vino tritos bibunt. Indiciũ & ſpes ſalutis eſt, cùm piſces amare, & in cibos admittere expetũt. Pro his verbis καὶ πίνουσιν οἴνῳ μεμιγμένῳ ἐπ' αὐτῶν, in antiquis codicibus inquit Goupilus, legitur καὶ πίσσουσιν ὠφελούμενοι, ideſt Cancros ſolos ex piſcibus

Plinij ſuſpectus locus.

L.28.c.7.

Li.6.c.30.

admittunt,

admittunt, & concoquunt, & vtilitatem ex eis percipiunt. Codex manuſcriptus Zographi habet, καὶ τούτους μόνε; πέσσουσι. Aegineta Cancros fluuiatiles duntaxat pro remedio dari iubet, ſi admiſerint. Sed loci eius lectio fortè melior eſt apud Aetium; qui ſic loquitur: Edat & Cancros aſſiduè, piſcem enim nullum admittit. Quod ſi piſcem edere poſſit ſignum id ſalutis iudicabis. Et Actuarius. Quod ſi piſces ægri ingerere nequeunt, ſolos fluuiatiles Cancros coctos edant, bibantq; vinum, cui ipſi ſint admiſti. Cæterùm ſalutare eſt ſi piſcem edere ſuſtinent. Cancri fluuiatiles, inquit alibi Plinius, triti, potique ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato contra venena omnia proſunt, priuatim contra Scorpionũ ictus cum lacte aſinino, vel quocunque. Eadem vis contra venenatorum omnium morſus, & contra Leporem marinum. Aetius deſperatis ob epotum hoc venenum Cancrorum fluuiatilium crudam carnem contritam è lacte propinat. Cùm itaque veneno huic aduerſam vim habere Cancros fluuiatiles ex tot authoribus probatum ſit, quàm malè in ἀντιβαλλομένων libello Galeno falsò adſcripto pro Lepore marino Cancer fluuiatilis ſubſtituatur, quilibet oculatus viderit. Auicenna Echinum aſſum recentem, aut ſanguinem eius, & ſanguinem anſeris dari præcipit. Extollit etiam Dioſcorides ſanguinem anſeris calidum, vel dum fluit è vulnere, vt habet Kiranides. Eundem quoque Aetius calidum cum paſſo bibendum præcipit: Plinius cum olei æqua portione. Galli ſanguis ſanat eos, qui Leporem marinum comederunt, Kiranides. Præfertur & à quibuſdam aduerſus hoc malum humanus ſanguis calens è venis potus, non aliter quam lac è mammillis: & vulpis caro inaſſata, quin & theriaca diateſſaron tribus diebus pota. Oſſa aſini contracta, & decocta auxilio eſſe teſtes ſunt Plinius, & Auicenna. Præterea, vt Aggregator citat ex Auicenna, fiſtulę paſtoris aureus vnus, vel alter liberat. item Lutum ſigillatum. Terra quoque ſigillata, authore Galeno liberat vomitu. Idem Aggregator auxilia quædam aduerſus morſum Leporis marini recenſet: ridiculè nimirum, cùm nullus authorum periculi ex eius morſu meminerit. nec alia quàm, quæ prius ſimpliciter cõtra venenum eius ſumpti retulerat: niſi quòd ex Hali abbate (lapſu fortè interpretis) Leporem ipſum marinum emplaſtri modo impoſitum, ſuo morſui mederi recitat. Magni maris Leporis venenum hoc modo curatur: Radicẽ, vt ſcribit Aelianus, ad idẽ mare in inſula quadã naſci fuerunt, haud quaquã in vulgus ignotã, quæ animi affectionibus illius, qui ſic affectus fuerit, medetur. Ea enim animo deficientes naribus admota facit, vt is reuiuiſcat, & recreetur. Sin negligitur, tam ſanè valida pernicie hic lepus præditus eſt, vt ad mortem vſque hominis morbus procedat. Hæc Aelianus.

Lib. 28. c. 10.

Lib. 16. c. 19.

Finis Libri Primi.

A VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS, DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR,

B Liber Secundus.

QVI EST

DE CRVSTATIS,

Et Primùm

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

C

PROOEMIVM. ORDINIS RATIO.

CRVSTACEORVM vocatorum animalium, quæ nuper, cùm de Mollibus ageremus in genere, exanguia eſſe etiam, ſatis, ni fallor, ex Ariſtotele probauimus, tractatui ſecũdum tribuimus locũ, præfecimusq; Oſtracodermis: non quòd maiorem nobis præbeant vtilitatem (ob hanc enim plurima Teſtaceorum, nominatim verò Oſtrea, & Purpuræ Aſtacis, Cancris, Locuſtis, cæterisq; cruſtaceis eſſent præferenda) ſed quòd membra omnia diſtinctiora habeant, perfectioraque atque item plura. Adhæc maior etiam eſt prudentia in his in quærendo cibo, maiorque in perſequendo, fugiendoque hoſte celeritas: & maius denique in pugna robur, ad quam apta habent inſtrumenta, haſtas nimirum, qui-
D bus nonnunquam, non aliter ac equites haſtati tanto concurrunt impetu, vt rumpere eas velle videantur. Contrà Teſtaceis, humida cùm ſit eorum natura, parũ cerebri, ac per conſequens prudentiæ nihil, vel parum; ac motus etiam parum natura tribuit. Haſce igitur ob rationes cruſta tectis minus perfectiora oſtracoderma iudicamus.

E

SYNONYMA.

Lib. 11. ca. 37.

QVÆ Græci, & præſertim Ariſtoteles μαλακόστρακα, Latini hoc tempore
Cruſtacea vocant: Plinius Cruſtata, cùm inquit: In marinis Cruſtata, &
Cartilaginea priores dentes habent. Alibi molli teſta operta reddit, &
contecta cruſtis tenuibus, item cruſta fragili incluſa, vt quibus fragilia
operimenta. Idem hæc Ariſtotelis verba: Οὔτε δὲ τῶν μαλακίων οὐδὲν
οὔτε φθέγγεται, οὔτε ψοφεῖ οὐδένα φυσικὸν ψόφον, οὐδὲ τῶν μαλακοστρά-
κων; ita vertit: Mollia nec cruſta intecta, nec vocem, nec ſonum vllum habent. Cancros
etiam omnia Cruſtata quandoque vocat, vt vbi loquitur: Cùm Carabi à cæteris Can-

Li. 9. c. 31. Lib. 9. de animal. 6. Etymum.

cris diſtant cauda. Apud Aelianum, vbi habetur, τῶν ὀστρακοδέρμων καὶ ὀστρακοδέρμων
καὶ τοῦτο ἴδιον, interpres vertit: Teſta, cruſtauè intectorum hoc etiam proprium eſt.
Vocantur autem μαλακόστρακα, quòd tegumentum non æquè durum, ac denſum habe..t,
vt ὀστρακόδερμα, quæ ὀστράκῳ hoc eſt teſta dura, & ſilicea integuntur, neque molle operi- F
mentum veluti piſces ſquamoſi, aut molles, ſed durius Mollibus, & tenuius Oſtracodermis.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

In cõ. aph. hipp. lib. 1. De fac. alim c. 34. Lib. 9. c. 31

CARDANVS enumerans Cruſtatorum genera, ſeptem conſtituit, ni
mirum Aſtacos, Squillas, Locuſtas, Erinaceos, Vrſos, Cancros, Paguros.
Galenus: Aſtaci, inquit, Paguri, Cancri, Locuſtæ, Carides, Gammari, &
id genus alia tenui teſta concluduntur, duritieque Teſtaceis ſunt ſimilia.
Plinius Cancrorum genera facit, Carabos, Aſtacos, Maias, Paguros, He-
racleoticos, Leones, & alia ignobiliora. Speuſippus ſimile eſſe dixit, Aſta-
cum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham, & Arcton, id eſt Vrſam. Diphilus mala-
coſtraca vocat Aſtacum, Carabum, Carida, id eſt Squillam, Cancrum, Leonem. Quæ

Exercit. 245.

omnia Iulius Cæſar Scaliger duobus generibus comprehendit, differentiâ à forma cor-
poris deſumptâ. Omne Cruſtatum, vel caudatum, vel rotundum. Illius cauda expreſſa,
& extenta eſt: huius cauda, quaſi operculum, alui exitum obtegit, & ventris infimæ parti
ita applicatur: vt caudæ ſpeciem præ ſe ferat nullam. Rotundum Græci καρκίνον, Latini
tranſpoſitis elementis Cancrum, Caudatum vulgus Gammarum. Quod nomen Plinius
cùm prioribus libris omiſiſſet, in catalogo recenſet ſine vlla deſcriptione. Quæ profe-
ctò diuiſio bimembris eſt, & admodum erudita. Sed nos cum Ariſtotele, quem vbiq; ſequi

De par. 4. cap. 8.

ferè conſueuimus, quatuor ſtatuemus genera. Sic enim ille ait. Summa eorum (cruſta-
torum) genera quatuor numero ſunt; Locuſtæ, Gammari, Squillæ, Cancri; quæ ſingula in
plures ſpecies diſtinguuntur, quæ non modò forma, verùm magnitudine multum inter ſe
differunt: alia enim magna, alia parua admodum ſunt. Et alio in loco: Cruſta autem inte-
ctorum, inquit, genus primũ Locuſta; cui proximum genus alterum eſt, quem Gammarum
vocant. Et paulò pòſt: tertium genus, inquit, Squilla; quartum Cancer. quorum ſanè plura
habentur genera. Alibi quinque conſtituere videtur, Echinum his quatuor generibus an-

4. de part. cap. 5.

numerans: ſic enim loquitur: Natura autem Cruſtatorum, contrà quàm Mollium conſtat. H
Altera enim carnis mollitiam extrà habent, altera intrà: Hinc foris terrenam duritiem ob-
tinent; quanquã Echinus nihil habeat carnis. Sed perobſcurè hæc pronunciat Ariſtoteles:
quemadmodum etiam Plinius, vbi ait: Eodem genere ſunt Echini, quibus ſpina pro pe-
dibus. Nam vel ad proximum genus referre videtur, nimirum cruſtata; vel ad remotius,
ſcilicet exanguia, quorum ſummatim meminerat præcedentibus aliquot capitulis. Nos de
Echino inter Teſtacea agemus (nam inter ea pluribus locis diſertè admodum Ariſtoteles
numerauit) & ea quæ hic dicentur vniuerſalia, in quatuor eis generibus iam prænomina-
tis comperies. Cruſtata igitur aliqua ex parte teſtaceis ſunt ſimilia. Qua enim foris terrenã

Cur oſsibus careant. De var. rer. lib. 37.

portionem, ac duriuſculum tegumentum obtinent, eis aſſimilantur, quod meminit Ariſto-
teles: Cruſtata, inquit, omnia extra ſe munita ſeruantur, velut Cancri, genuſq; Locuſtarum,
atque etiam Teſtatorum. Quatenus autem molle, carnoſumq; intus continent, Mollibus
comparari poſſunt. Nil autem oſſis habent. Neque enim conueniebat, vt ſcribit Carda-
nus

A nus, quòd oſſa iuncturis indigebant: atque ob id extenſione, quæ ſub cruſta fieri non poterat: materia etiam ſicca, quæ integumento abſumebatur, oberat oſſium generationi. Cõmunes habent cum reliquis exanguibus partes, vt caput, alueum, gulam, ventrem, & inteſtinum. Alueus teſte Ariſtotele, totius corporis indiſcretus eſt: nec enim caput diſtinctum, nec aliud quidquam. Quæ ratio eſt cur Galenus Malacoſtraca omnia capite truncarit: nã cùm in quibuſdam animalibus ſolùm id feciſſe naturam dixiſſet, addit: τοῖς μὲν οὐδέτερον ἐςὶ (de capite, & collo loquens) τοῖς δὲ ἡ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν οὖν καὶ ἀςακοῖς, καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις, οὐδέτερον. τοῖς δ' ἰχθύσι ἅπασι κεφαλὴ μὲν ἐςι, τράχηλος δ' οὐκ ἐςι, hoc eſt: his quidem neutrum eſt: illis verò caput tantùm. Locuſtis quidem igitur, & Aſtacis, & Paguris, & Cancris neutrum. Omnibus autem piſcibus caput eſt, collum neutiquam. Et aliquantò pòſt Malacoſtraca omnia eadem lege concluſit: Ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοςράκοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἐςι· τὸ δὲ τῶν αἰσθήσεωντε, καὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινησέων ἐξηγούμενον μόριον ἐςὶ, δι' ὅπου πάντως αὐτόθι κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένον, ἔνθα περ αὐτοῖς ἐςὶ τὰ πάντα τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα. Sed & Cancris, & alijs Cruſtatis caput deeſt: partem verò, quæ ſenſibus, & motionibus à voluntate penden-

B tibus præeſt, illi ſanè in thorace ſitam habent, in quo omnes ſenſuum ſedes eis habitant. Videtur maluiſſe Galenus quãtum ad animantes iſtas attinet, in Ariſtotelis ſententiam totis ire pedibus, qui è corde ſenſum, motumque omnem, tanquam è fonte manare credebat, quàm iis caput tribuere, vt ipſius verba hæc apertiſſimè docent: Ως δ' ὅπερ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις εἴη ἂν τὸ ζώοις τὸ μόριον, εἰς ὃ τὰ εἰρημένα ἀναφέρεται. ἢ εἰ μὴ ἐγκέφαλος ἐςιν, ἀλλὰ καρδία τούτων ἁπάντων ἀρχή. Itaq; quod in nobis cerebrũ eſt, idſic in alijs animãtibus pars illa, ad quam, quæ dicta ſunt (ſcilicet ſenſus, & motus) referantur: aut ſi cerebrũ non eſt, certè cor horum omnium principium fuerit. Quocirca Galenus penitus eius fuit ſententiæ, cruſtata omnia capite carere. Eſt & alius eiuſdem ſentẽtiæ locus, ne quis putet prædictos locos eſſe ſolos, eat depravatos, in quo ſic idem ſcribit. Καρκίνος τε οὖν καὶ σύμπαντο τῶν μαλακοςρακων γένος, ἤδη καὶ φάλαιναι, καὶ ἀλλὰ πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔχει κεφαλὴν, τὰ δὲ οἷον ὑπογραφὴν μόνην. Cancer igitur, & vniuerſum Cruſtatorum genus, præterea balenæ, & multa alia eiuſmodi, vel capite omnino carent, vel eius ſolummodo rudimentum habent. Quòd verò balæna in eo numero recenſetur, mendo non caret; neque enim balæna ex genere Cruſtatorum, neque capi-

C te caret: ſed id habet diſcretum, & diſtinctum. Quare Rondeletius κολύβδαιναν, quæ inter Cruſtacea à veteribus recenſetur, vel ſimile aliud affine Cruſtati piſcis nomen reponẽdum iudicat. Nos quidem ita cenſemus, vt Cancris caput ſit indiſcretum, reliquis verò caudatis diſcretum, quamuis id ſit exiguum. Sic enim nos ſenſus ipſi docent. Quocirca cum vltimo loco dicat Galenus rudimentum quoddam capitis ineſſe quibuſdam Malacoſtracis, de caudatis intelligendus eſt, quæ paruum admodum habent caput, & os. Idcirco imbecille dicitur Cruſtaceum genus. Eiuſmodi oris, & capitis exiguitatis neceſſitatem, declarat Cardanus his verbis. Nam ſi, inquit, magna copia cibi ore eſſet amplectenda, Cruſta facilè frangeretur; præterea ſtrangularetur animal, cùm non eſſet quo dilataretur Cruſta coarctatum. Quod ſi itaq; caudata Malacoſtraca caput habeant minutum, quomodo verum erit καρίδας à capitis magnitudine dictas, vt vult Athenæus? Ὀνομα σθῆναι δὲ καρίδες ἀπὸ τοῦ κάρα, τὸ πλεῖςον γὰρ μέρος τοῦ σώματος ἡ κεφαλὴ ἀπηνέγκατο. dictæ ſunt καρίδες à dictione κάρα, i. capite; maximam enim corporis partem caput occupat. Quare vel dicamus Athenæũ, & qui ipſũ ſecuti ſunt κεφαλὴν ſumere pro thorace, & capite καταχρηςικῶς, vel quod magis puto, à magnitudine capitis denominari, quòd inter cætera cruſtata

D id maximum habeat. In capite os eſt, quod protinus ventre excipere in omnibus, præterquam in Locuſtis teſtatur Ariſtot. his. n. gulam ante ventrem exiguam eſſe: mox à ventre inteſtinum, quod (inquit) Locuſtis, & Squillis, & Aſtacis rectà in caudam deſinit, quà excrementa emittunt, & oua pariunt. Alio autẽ in loco; Habent ſtomachũ, inquit, ori continuo iunctum, exiguum proportione ſuorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter, in quo Locuſtæ, & Cancrorum nonnulli, dentes alios habent, quoniam ſuperiores illi ſecare non ſatis queant. Hinc inteſtinum ſimplex vſq; ad exitum excrementi deijcitur. Dixerat etiã antea ventrem biſulcũ gulæ ſubiungi, ex eius medio inteſtinũ ſimplex, & tenue procedere, quod ſub applicato exteriore operculo deſinat. Habent præterea in ore dẽtes duos priores, vt idẽ teſtatur, his verbis: Cruſtata, tũ Locuſtacea, tũ Cancri binos dentes habent priores. Et Plinius: In marinis (inquit) Cruſtata, & Cartilaginea priores dẽtes habent. Cæterũ dẽtes nõ erãt ſatis: quia magna cibus eorũ eget præparatione, & cõtritione, quò ad intima corporis penetrare queat, quocirca natura alios tres in vetriculo cõſtituit: altrinſecus ſingu

Alueus.
Hiſtor. 4. cap. 3.
8. De vſu par.
Galeni error.
Galenus correctus.
Colubdæna.
Lib. 37. de var. rer.
Lib. 3. Carides vnde dictæ.
Os. Hiſtor. 4. cap. 2. De par. 4. cap. 5.
Dentes. Lib. 11. ca. 37.

los, inſerius autem tertiũ. Quemadmodũ in Locuſtis & Aſtacis admodum eſt manifeſtum. E

De par. 4. cap. 3.

Qui in ore ſunt dentes, longi, non rotundi ſunt, teſteq; Philoſopho, tegmine operti duplici, inter quę talia quædam interiacent, qualia Locuſtarũ ſuo loco dentibus annecti dicemus. intra hos binos dentes, eſt carnoſum illud, quod linguæ proportionatur, eiuſq; effigiem gerit. Supra autem os oculi ſiti ſunt, non omnibus eodem modo: Sed quibuſdam à latere ſuprà, continuò ſub prono, amplo diſtantes diſcrimine, eodem authore. Duri ij ſunt omnibus, aptique tùm intrò, tùm foras, tùm etiam in obliquum moueri, quocirca palpebris carent. Quod his verbis Ariſtotelis comprobatur: Quę enim cruſta integuntur, inquit, vſu careãt palpebræ neceſſe eſt, cum niſi celeri cutis officio præſtari non poſſit. Sed tamen vice eius tutelæ duritie oculorum hæc omnia nutriuntur, quaſi per palpebram obductam quoddam tranſlucidum cernant. Celeriter item mouentur, & in obliquũ. Cardanus in latus moueri ait noſtri comparatione, directè autem, oculorum ſuorum. Melius enim eſſe, vt altero vtrinq; proſpiciant, etſi diuerſis oculis, quàm vtroq; ſimul nec antè, nec pòſt. Prominere autem, quoniam à lateribus: quia aliter antè penitus proſpicerent: à lateribus autem collocari, quia ſi ſupra caput, non viderent, antè verò non poterant, quia os infra reponere neceſſarium fuiſſet, quia caput habent immobile: neque ante ſimul os & oculos eſſe, quoniã oportuiſſet latam eſſe faciem, vnde in motu etiam tardiores euaſiſſent. Cæterùm quanquam duros habeant oculos, nihilominus celeriter mouentur quin inter omnia animantia, quibus tales dati ſunt oculi, celerrimè eos mouent, quod ex his Philoſophi verbis conijcio: Oculi, inquit, ijs omnibus duri ſunt, & apti, tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiam ſunt parti plurimæ Cancrorum, imo verò mobiliores. Caput quoq; eorum, quamuis exiguum multis partibus durioribus munitur, vt cornibus, & appendicibus. Cornua autem habent, non ſolùm ad pugnandum, ſed etiam ad prætentandum iter. Nam viſus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus non indiguerunt; quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt Cruſtacea. Pedes habent octo, qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit Ariſtoteles, ſicut & Inſectorum. Quod ſic tranſcripſit Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt poſſent ingredi, teſte Ariſtotele. Ingredi autem oportebat, vt victum quærant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in loco colligendum, ſed diuerſis in locis diſperſum, ac mobilem. Quare rectè Cardanus: Oportet autem, inquit, omnia Cruſtacea pedes habere, & pamphaga eſſe. Nam ſi nutriti debuerant ſolidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, ſed meliore motu indiguere. at in Cruſtaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim frangerentur, craſſæ ineptæ motui: quare pedes habere neceſſarium fuit. Quibuſdam etiam brachia forcipibus denticulata ſunt bina: χηλὰς Græci vocant: Furcas Apuleius; pedes bifurcos, & bifurcatos Gaza, & poſt eum Maſſarius: alij biſulcos, & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine ſeruato. Horum brachiorum pars ſuperior in primoribus his, vt loquitur Plinius, mouetur, ſuperiore immobili: hiſque pro manibus vtuntur, hoc eſt non ingrediendi, ſed cibum appræhendendi, ac retinendi cauſa. Quamobrem quoq; contrà, vt ait Philoſophus, quàm pedes, hæc brachia flectere ſolent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt, & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id alibi clariùs introrſum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, eodem Ariſtotele authore, grandior, & validior forceps dexter, quàm læuus eſt. Quod breuiter ſic Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore ſanguinis rubra (quod mirum, cùm ſint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Ariſtoteles, ſimilis carni. Idem ait in alueo humorem eſſe pallidum, & minuta quædam oblonga, & albida: ruffa etiam alia maculis diſperſis. Et quã mutem, ſiue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarũ quoque communem eſſe annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Ariſtoteles πλάκας: quibus eorum cruſtæ coagmentantur, & quaſi articulantur. Lapides eſſe ſub cruſta refert Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hoſce quærunt, maximos in ijs quærere, quæ cruſtam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs ſcriptoribus traduntur.

Oculi vbi, & quales. Hiſ. 4. c. 3. De par. c. 13. — *Lib. 37. de var.* — F (margin, at "quia os infra reponere") — *Hiſ. 4. c. 2.* — *Cornua cur habeant.* — *Pedes quot Hiſ. 4. c. 2. Li. 9. c. 31. De par. 4. cap. 8. Li. 3. de ſan. & lib. 37. de var. rer.* — G (margin, at "Oportet autem") — *Chela.* — *Li. 9. c. 31.* — *De par. 4. cap. 8. Hiſ. 4. c. 2. Hiſ. 4. c. 3. Li. 9. c. 31. Caro. Hiſ. 4. c. 2.* — H (margin, at "pallidum") — *Papauer. Branchia. Lapides ſub cruſta. Lib. 37. de var. rer.*

A

VISVS. GVSTVS. SOMNVS.

HEBES omnibus viſus eſt: non ſolùm quòd oculos habeant duriores &
prominentes, ſed quia etiã à lateribus poſitos. Valent guſtu, & odoratu:
Gammari odore eſcarum alectati faciliimè capiuntur. Dormiunt quoq;
vt his Ariſtot. verbis comprobatur: Aquatilium quoque, ſomnus apparet, *Hiſtor. 4.*
vt piſcium, Mollium, & Cruſta opertorum, Locuſtarum inquam, & cæte- *cap. 10.*
torum generis eiuſdem. & paulò pòſt: Mollia quoque, inquit, ad morem
ſimilem dormiunt, vt piſces: nec ſecus quæ Cruſta operiuntur.

N A T A T I O.

B INCEDVNT obliquo motu: nec natant more Mollium, pedibus, & pin-
nis, ſed cauda tantùm, rurſusq; ea tantum, quæ caudam habent. Docet hoc
Ariſtoteles his verbis: Cruſta intecta, vt Locuſtę, caudis ſuis natant, celerri-
mèque retrorſum pennarum caudæ adiunctarum beneficio. Itaque quæ
cauda carent, vt Cancri natare non poſſunt. Pedes enim Cruſtatorum ad *Sonum, aut*
natatum inepti ſunt. Nullum quoq; cruſtatorum, vel vocem, vel ſonum vllum emittit na- *vocem nul*
turalem, vt idem teſtatur. *lã emittere*
Hiſtor. 4.
cap 9.

LOCVS, VICTVS. ÆTAS.

ARISTOTELES Cruſtata minus, in ſalſis aquis, quæ ſint potulentiores, *De gen. 3.*
quod ſint natura frigida, & exanguia, ſed in ſtagnis marinis, & iuxta am- *cap. 11.*
nium oſtia gigni tradit: Athenæus ex eodem in ſaxorum foraminibus:
itemq; in locis limoſis. quod ſanè poſtremum de teſtatis verum cõperi, & *Lib. 3.*
C in Ariſtot. legi: quamobrem pro μαλακόστρακα legendũ erit apud Athe-
næum ὀστρακόδερμα. De Teſtaceorum victu locutus Ariſtoteles, ſubdit
Cruſtacea omnibus veſci, ſic inquiens: Idem veſcendi modus Cruſtaceis eſt: nam ea quoq; *Athenæus*
omniuora ſunt: quippe quæ, & lapillos, & limum, & algam deuorent, atque etiam ſtercus, *correctus.*
vt Cancri ſaxatiles. Carnes etiam nimirum appetunt. Nulla Cruſtacea reſpirant, ſed aquã *Hiſt. 9. c. 2*
per fiſtulam egerentia refrigerantur. Humorem ore accipiunt, quibuſdam terminibus de-
pellendo, emittuntque meatu oris ſuperiore, obductis meatibus, qui interfluxit. Duplex *Non reſpi-*
ille metus ſub oculis eſt. Quoties ergo aquam acceperint, vtroque tegumento obturant, *rant.*
atque ita reſpuunt humorem. Longam eis vitam eſſe ſcribit Plinius, ſed hoc priuatim Ari- *Lib. 9. cap.*
ſtoteles de Locuſta memorat. *31.*

S E X V S.

IN Mollibus, inquit Philoſophus, & cruſta coopertis mas habetur, & fæmi- *Hiſtor. 4.*
D na. Et alibi de exanguibus loquens. Eorum quoque alijs toto genere *cap. vlt.*
ſexus vterque eſt, vt Mollibus, & Cruſtatis: eodemque authore, differt *De gen. 1.*
mas à fæmina, magnitudine, craſſitudine, operculo: id enim amplius in fę- *cap. 1.*
mina eſt, ac diſtantius, & hirſutius, & opacius, quale etiam fæminæ Locu- *Hiſtor. 4.*
ſtarum ſortiuntur. Idem alio in loco: Habent, inquit, in hoc genere mares *cap. 3.*
tenues genitales meatus: fæminę vuluas membraneas ad inteſtinum fiſſas hinc, atque in- *De gener.*
de, in quibus gignitur ouum. Vuluas has eſſe bifidas etiam alibi docet. In pedibus quo- *cap. 2.*
que differentia eſt, nam fæminæ, vt inquit, Plinius, primus pes duplex, mari ſimplex. *Lib. 9. cap.*
Partes etiam, teſte Philoſopho, ſupinas, & capitis ita cruſtacea habẽt, vt alteræ ad accipiẽ- *31.*
dam, reddendamque aquam branchiarum ſpecie conditæ ſint: alteræ planiores, latio- *De par. 4.*
reſq; in fęminis omnibus, quàm in maribus conſtent. Et iterum alio in loco ait: Non- *cap. 18.*
nulla maris meatuum, ac fæminæ differentia diſtinguit: quippe cùm vterque tenuis ſit, & *Hiſtor. 4.*
albidus, & humorem intra ſe contineas pallentem: vterque etiam ex pectore pendet. Et *cap. 2.*

pòſt.

pòſt. Maribus ſanè præ fœminis propria in pectore carne bina quædam candicantia con- E
ſtant, diſcreta à cæteris partibus, colore, formaque promuſcidi Sepiarum proxima: verùm
hæc torta in vertiginem more Buccinorũ, quorum origo acetabulis, quæ ſubdita pedibus
nouiſſimis ordinantur.

COITVS. PARTVS.

De gen. 1. cap. 14.
De gen. 1. cap. 11.

COIRE, ac parere percipiuntur. Coeunt autem, veluti, prodidit Ariſto-
teles, modo eorum, quæ in auerſum mingunt, cùm alterum ſupinum, alte-
rum pronum applicauerint caudas. Etenim, ne parte ſupina ſuperueniant
pronam impediunt caudæ præ ſuarum pennarum prolixa appendice: ali-
bi qua parte coeant, explanat his verbis: Meatus ille interior idem excre-
menti, & vuluæ eſt, tùm iis, tùm etiam Cruſtatis. Eſt enim qua ſemen genitale per meatũ
emittant, idque parte corporis ſupina, qua putamen diſtat, & mare illabitur, faciunt. Quã-
obrem ea parte mas cum fœmina copulatur. Nam ſi mas ſiue ſemen, ſiue membrum, aut F
aliquam virtutem, ſiue vim aliam emittat, admoueri ad meatum vulualem neceſſe eſt. In-
cipiunt autem Venerem exercere ineunte vere, aliquando etiam cùm ficus matureſcunt.
Ariſtoteles, inquit Athenęus, libro quinto hiſtoriæ animalium ſcribit ex iis quæ teſta mol-
li operiuntur, Locuſtas, Squillas, Aſtacos, & id genus alia coire à tergo more quadrupe-
dum, idq; veris initio prope terram: interdum verò cùm matureſcere ficus incipit. Hęc
Athenæus. Diutius quoque, teſte Philoſopho, hæc quàm cætera coeunt more inſectorum.
De gen. c. 8 Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. Partus ſimilis eſt, vt antè dicebar, par-
Partus. tui Mollium, Cartilagineorumq; quòd per coitum pariant. Nam ſæpe mas coniunctus cum
fœmina viſus eſt. Fœmina ouum rubidum parit membrana obuolutum prætenui, ventri,
Oua 1. lateriq;, ac vtriq; inteſtino annexum, idque ad carnem vſq; adhærens. Hoc eſt quod dice-
bar Philoſophus: Fœminis, huius generis locus ouis deputatus iuxta inteſtinum omni-
Hiſtor. 4. bus. Et alibi ait: Cruſtatorum omne genus ſibi iuncta continet oua, itaque fouet. Carda-
cap. 2. nus cur ea ſub cauda habeant iuncta ventri, his verbis examinauit: Verùm id maximum
Hiſtor. 4. nec ab vllo fermè animaduerſum, quomodo perfecta cùm ſint intus, oua rurſus ſub cauda
cap. 2. adhæreant, quæ latior ob hoc in fœminis, idque præcipuum ſignum ſexus, latitudo cau- G
dæ in Aſtacorum genere, cùm natura nil fruſtra agat, formam verò in vtero dederit neceſ-
ſe eſt, vt integra pariat, quod & de Locuſtis fatetur Ariſtoteles: laxatis igitur membranis
illis parit, quę proprio humore ſub cauda ſtatim colligit, fibriſque annectit: ibi fouentur
quoniã frigida ſunt ſimpliciter, & animalis comparatione: quędam enim ſimpliciter tan-
tùm, vt piſcium, quæ fotu non indigent, quędam ſola fœtus comparatione, vt auium. Gã-
mari autem vtroque motu ideo fotu indigent. Naſcuntur igitur annexis adhuc ouis ani-
malia: nam cortices caudæ poſtquam Gammari exuerint, annexi conſpiciuntur: quam ob
De gen. 2. cauſſam in cauda pinnas quinque etiam Gammari habent, vt eundo oua non atterant, aut
cap. 1. excutiant. Oua Cruſtatorum imperfecta eſſe dicit Ariſtoteles, quod foris edita incre-
mentum capiant. Commutant enim, inquit, inter ſe vices Inſecta, vt quæ ouum pariant
imperfectum, vt piſces ſquamati, & Cruſtata, & Mollia. Horum enim oua vermen imitan-
tur, quippè quæ foris incrementum recipiant. Veſtiuntur, eodem teſte, hæc oua putamine
duriore.

NATVRA. MORES. H

Hiſtor. 8. cap. 1.

IDEM tradit hyberno ſolùm tempore condi, diebus ſcilicet frigidiſ-
ſimis: Et Plinius de Cancris, hoc eſt Cruſtaceis loquens ait: Omnia eius
generis hyeme lęduntur autumno, & vere pingueſcunt. Bellum quandoq;
inter ſe ciuile quodammodo gerunt: Et quãuis chelis plus valeant, quàm
antẽnis, aut cornibus: tamẽ his potiùs pugnãt, qđ nulli penè alij ſint vſui,
quã ad pugnã, & defenſionẽ, vt ſcribit Cardanus, natura verò armis minus
vtatur neceſſarijs. Cũ alijs verò animalibus pugnãt chelis, quòd eadẽ ſit ratio victorię quę
cibi. Imbecille alioqui Cruſtaceum genus. Hinc Plinius: Vniuerſi, inquit, vbi aliquando cõ-
Cruſtã exu- gregantur, os ponti euincere non valent: Quamobrem regreſſi circumeunt apparetq; tri-
unt, & qñ. tum iter. Mutant omnia cruſtam, aut corticem. Sed quo tempore? Cruſta ſua, ait Ariſto-
Hi. 5. c. 17.
teles,

A teles, & Locuſtæ, & Cancri, tam nuper nati, quàm poſt, exuuntur per ver, quemadmodum angues membrana vernationis, quàm ſenectutem appellant. Et alio in loco clarius: Locuſtę, inquit, inter marina, & Gammari exuunt (operculum) aut vere, aut autumno poſt partum. *Hiſtor. 8. cap. 17.* Iam captæ aliquę ſunt Locuſtæ, mollem habentes partem ſuperiorem, quod cruſta iam circumrupta, detractaque eſſet: inferiorem autem duram: quia nondum eſſet diſrupta. Non enim ſimilis his, atque exanguibus exutio fit. At quia mirum videtur, quod corticem exuant, idcirco cauſſam huius rei indagauit Cardanus, ſic ſcribens: Cur neque Teſtacea, neque Teſtudines mutant corticem, Cruſtacea verò mutant? *Lib. 37. de var. rer.* In Teſtaceis prius moritur animal, quàm teſta ſiccari poſſit. Teſtacea etiam motu non indiguerunt, propterea à teſta non impediuntur: triplici igitur cauſſa non mutant: quia non mouentur; quia parum viuunt: quia non ſiccantur: durior enim teſta, & craſſior quàm cruſta: in teſtudinibus autem teſta incrementum non impedit. Nam in Cruſtaceis non ſolùm prægrauaret, & motum ſiccitate, ſed etiam paruitate incrementum impediret. Et rurſus, Cruſta quoque, inquit, cùm ſicca ſit natura, mutatione indigebat: atque tunc cùm mutaretur, & cùm mutata eſſet, mori ex inedia neceſſe fuiſſet, atque ita non excedere annum, cùm tamen Locuſtæ diuturnæ ſint vitæ. B Itaque & mutare corticem omnia Cruſtacea, & pedes habere, quæcunque perfecta eſſent, fuit neceſſarium.

VSVS IN CIBIS, ET VARIIS.

AVTVMNO, & vere pingueſcunt: at plenilunio magis: quia, vt dicit Plinius, ſydus tepido fulgore mitificat. *Li. 9. c. 37.* Idem ſcribit Aelianus his verbis: Teſta, cruſtauè intectorum hoc etiam proprium eſt, vt ad decreſcentem Lunam ex inanitate, & exilitate corporis laboret, quod quidem ipſum declarãt Teſtacei generis Purpuræ, Buccinæ, Spõdyli, & his affines: itemque Cruſtacei generis Paguri, Locuſtæ, Aſtaci, Cancri, & id genus. *Lib. 9. de animal. c. 6.* Præſtant quoq; cùm ſunt grauidæ, quod late in Locuſtis, & reliquis eiuſmodi patet. Confirmatque idem Ariſtoteles cùm ait: Generis exanguis Mollia, & Cruſtata optima ſunt cùm vtero gerunt. *De gen. 1. cap. 19.* Quod enim ſanguine carent, nec pinguedo in ijs conſiſtit, hinc proportionale C pinguedinis ſecernitur in ſeminale excrementum. Ex his itaque cognoſcere licet ea ad cibum eligenda eſſe, quæ ſunt pinguia, plenaque humore & ſucco ſa: talia autem ſunt in plenilunio tempore verno, & autumnali, & cùm ſint prægnantia. Diocles Charyſtius apud Athenæum ſcribit Squillas, Cancros, Locuſtas, Aſtacos grati ſaporis eſſe, vrinamque mouere. *Lib. 3.* Sunt tamen dura carne. Vnde Mneſitheus Athenienſis in libro de edulijs, Locuſtarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiuſmodi reliquorum difficilis eſt coctio, atque adeo laborioſior multò, quàm ceterorum piſcium. Difficulter quoque corrumpuntur quanquam non leuiter alant. Quocirca præparatione ſua & coctione egent. Mneſitheus elixa magis laudat quàm aſſa. Horum bona pars viua cum tegumento ſuo feruenti aquæ inijcitur ad coquendum, elixandumuè, vbertim, affatimq; feruere finitur, & dum bullit, deſpumatur. Quidam in aqua, & oleo elixant, hiſque vinum addunt. Sed melius aceti modicum loco vini aquæ ſimplici inditur. Sic enim cortex omnium magis, ac citius rubicundo colore perfundetur; quod ſignum eſſe ſolet, iam ſuſquè deq; elixa eſſe. Aptè dehinc ex bene piperato, ſalitoque aceto comedentur. Cocta, inquit Galenus, Malacoſtraca in aqua potulenta firmi ſunt alimenti, cùm autem in ſe ſuccum ſalſum contineant, ſi in eadem coquantur, D eum amittunt, ac deponunt, aluumq; propterea ſiſtunt. *De alim. fac. 3. c. 34.* Idem ſuadet Malacoſtrata vitanda eſſe eis, qui attenuante diæta vti volunt, ob carnis duritiem, & lentum, ac pituitoſum eorum humorem. Iam verò conferre omnia ad canis rabidi morſus, tabidis prodeſſe, feruidos, aduſtosq; humores refrigerare, ac diluere Leuinus Lemnius tradit. *Li. de vict. atten.* Cardanus author eſt lapides intra corticem, & carnem Malacoſtracorum contineri ex excrementis genitos, eos cum cruſta decidere non ſimul, ſed paulò pòſt, & ob id qui lapides hos quærunt, maximos in his quærere, quæ cruſtam veterem exuerunt. *Lib. 3. de occult. nat.* Ex quibus facile eſt conijcere hos lapides alicuius eſſe vſus; cuius autem ſit, me latet, nec ille id addidit, forte candem habebunt facultatem quàm lapides in Cancris reperti, de quibus poſtea. *Li. 7. c. 37.*

DE LOCVSTA. Cap. II.

Hiſtor. 4. cap. 2.

CRVSTA inſectorum, inquit Ariſtoteles, primum genus Locuſta eſt: proximum, quem Gammarum vocant. Quo loco fortè aliquis dubitet cur Gammaro, quem ἀσακὸν vocat, præferat Locuſtam. Mihi quidem in præſentia nulla alia occurrit ratio, quàm mirabilis Locuſtæ corporis conformatio, & ingenioſa fabrica, quamuis alioqui Gãmarus maiora habeat brachia biuicis dentata forcipibus, atque ideo robore longè præcellat Locuſtæ. Cernis ne vt cornua hęc vibret ad viam tutò capeſcendam, & ad pugnam aggrediendam ſine hoſtis metu? Cernis ne aculeos? magnam item illam in dorſo, & capite aſperitatẽ, qua, & propulſat iniurias, & bellum infert? articulorum vincula, & tabellarum nexus, vnde non tam milites loricas ſuas inuenerunt, quàm vel Mauors ipſe ille Homericus magis ad bellum, quàm noſtra hæc Locuſta, inſtructa arma obtinuit? Præterea non minus feſtiuè, quàm eleganter dicebat in Locuſta cum integra apponitur in menſis, tria eſſe commoda, Dorion quidam tibicen apud Athenæum διατριβὴν καὶ ἐνασχολίαν, καὶ θεωρίαν, id eſt, exercitationẽ, quæ fit animi gratia, & conſumendi tempus, edulium, & contemplationem. Nam in frangendis pedibus, thorace diuellendo, caudaq; detrahenda, manus, oculiq; exercentur; dein cibus eſt gratus conuiuis: ac poſtremò mirabilis eius fabrica conſideratur. Habes igitur cur primum Locuſtæ locum tribuẽrimus. F

ÆQVIVOCA.

DE Locuſta inſecto, quod ἀκρίδα Græci dicunt, item de Locuſta vocata venefica famoſa, & Neroni cariſſima; multa in noſtro opere de inſectis diximus, & hìc non repetimus. Iam verò apud Ariſtotelem Carabus etiam Inſectum vocatur in lignis naſcens aridis, de quo inter Scarabæorum genera vide in eadem de Inſectis hiſtoria, Gaza modò taurum, modò fullonẽ vertit. Vnde Heſychius καράβους dici tradit τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκώληκια, in arentibus lignis naſcentes vermiculos. Macedonibus quoque πλὼ πυλλω, id eſt, portam vocari καραβὸν inuenio. Et Callimedon rhetor Carabi cognomẽ obtinuit, quod Locuſtis admodum delectaretur, vti poſtea dicetur pluribus. Vixit is tempore Demoſthenis, inter opſophagos præcipuus: meminit eius Plutarchus in vita Demoſthenis, & Athenæus, qui ipſũ vocat φιλίχθυν, & διάστροφον τοὺς ὀφθαλμούς, id eſt auidũ piſcium, & diſtortis, atq; limis oculis, ſtrabũ, vt interpretatur Dalechãpius. Nam citat Athenęus hos Timoclis verſus ex Curioſo —— Εἶθ᾽ ὁ Καλλιμέδων ἄφνω G

Carabus obſophagus. Lib. 7.

> Ο Κάραβος προσῆλθεν· ἐμβλέπων δ᾽ ἐμοί.
> Ὡς δ᾽ οὖν ἐδόκει πρὸς ἕτερον ἄνθρωπόν τινα
> Ελάλει συνεὶς δὲ γ᾽ οὐδὲν εἰκότως ἐγὼ
> Ὧν ἔλεγεν ἐπένευον διακενῆς
> Τῷ δ᾽ ἄρα βλέπουσι χωρὶς καὶ δοκοῦσι αἱ κόραι.

Vertit Iacobus Dalechampius.

> *Deinde Callimedon Carabus*
> *Repente proceſſit, ac me reſpiciens,*
> *Vt quidem videbatur, alterum quendam hominem*
> *Alloquebatur: ego verò, vt par eſt, nihil cum intelligerem*
> *Eorum quæ dicebat, loquenti annuebam inaniter.*
> *Huius alia certè, quàm apparet, pupillæ vident.* H

Alexis in Phœdone, ſeu Phædria eundem voracitatis taxat; item Eubulus in Conſeruatis:

> Ετεροι δὲ θεοῖσι συμπεπλεγμένοι,
> Μετὰ καράβου σύνεισιν, ὃς μόνος βροτῶν
> Δυνάται καταπιεῖν ἐκ ζεόντων λοπαδίων,
> Αθρους τεμαχίτας ὥστ᾽ ἐνεῖναι μηδὲ ἕν.

Quod eſt, vt idem interpretatur Dalechampius:

> *Alij verò cum dijs complicati*
> *Familiares Carabo ſunt, qui ſolus hominum*
> *Deglutire poteſt è feruentibus patinis*
> *Confertim ſalſamentorum pulpamenta, ſic vt nil edant cæteri.*

Carabus caupo. Lib. 3.

Fuit & Sarambus quidam caupo Carabus cognomine celebris apud Athenæum, qui optima vina parabat. Carabis verò nomen loci eſt teſte Suida; ſed fortè legendum, vt putat

A tat Zoographus, Carambis. Nam Carambis Promõtorium eſt Paphlagoniæ, authore Etymologo, dictum παρὰ τὸ κάρα καὶ τὸ βαίνειν; caput enim eius multũ in pelagus procedit.

SYNONYMA.

CARABVS modò pro Locuſta marina, modò pro Gammaris, ſiue Aſtacis à veteribus accipitur. Nam Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum, *Lib. 3.* quem Archeſtratus Aſtacum, Carabum, ideſt Locuſtam vocauit, vt patet his verbis: Adſunt Colybdænæ, & Aſtaci, quibus parui pedes, longaq; brachia: Carabos nuncupant. Vnde Hermolaus apud Plinium *Lib. 9.* exiſtimauit diuerſum fortè eſſe Carabum à Locuſta, quòd cùm de Locu- *Carabũ eũ* ſtis ſcripſiſſet, de Carabis ſubinde ſic loquatur. Sed cùm verba Plinij, vt rectè annotat *dem eſſe* Maſſarius, mutuata eſſe cernantur ab Ariſtotele, atq; vbi Carabus in illo legitur, Locuſta *cum Locu-* conuerti à Plinio videatur, erunt ſanè Locuſta, & Carabus eadem, non diuerſa. Nam quan *ſta.* do Plinius paulò infrà, Cancrorum genera, inquit, Carabi, Aſtaci, Mææ &c. non diſtinxit

B Carabos à Locuſtis antea nominatis, ſed Cancrorum genera nobiliora indicauit. Athe- *Lib. 3.* næus quoq; ceu diuerſa genera nominat Carabum, ideſt Locuſtam, Aſtacum, ſeu Gammarum, & Carida, hoc eſt Squillam. Κάραβος igitur animal hoc marinum Græcis dicitur, de quo nobis ſermo eſt. Etymologus, & Varinus ſic appellatum putant, παρὰ τὸ τῇ κάρᾳ *Carabi ety* βαίνειν, quòd capite incedat, vel quòd capite ſit multum prominente: Cancrorum enim *mum.* genus capite carere quodammodo videtur, quòd non à pectore diſtinguatur. Apud Ale- *Lib. 7.* xandrum Trallianum καραβὶς nihil aliud quàm κάραβος eſt: nominat enim λυκόυσας, & *Carabis.* καραβίδας; vbi Iacobus Goupylus: Inducimus, inquit hæc verba, καὶ λυκόυσας, ſuſpicantes ab aliquo adſcripta, vt τῶν καραβίδων ſignificatio oſtenderetur. Nam, & καραβίδες κάραβοι, à Latinis Locuſtæ appellantur: Hæc ille. Sic Gammari, inquit Zoographus, & Cãmarides non differunt. Καραβίδες alioqui teſtibus Heſychio, & Varino ſunt γρᾶες vetulæ apud Methymnæos. Poſſunt ſic appellari Locuſtæ à ſiccitate, & ſcabritie teſtæ ſuæ, quam nimis exſiccatam (vt reliqua huius generis) veluti ſenectam exuunt. Et hinc ſanè ab aliquibus γραφιαῖοι, dicti, nimirum ab aculeis πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν, id eſt ad ſcribendum, & inſculpendum idoneis. Αἰγίλουρος, Carabus Heſychio, & Varino: ita fortaſſe

C dictus, vt conijcit Zoographus, à caudæ motu, a quo ælurus, id eſt felis, alio nomine ægi- *Aegilurus.* lurus dictus videtur ijſdem etiam καβαρίοι, & Κηραφὶς Carabum ſignificant. Inter recentiores quidam non ſine errore Locuſtas marinas ἀκρίδας dici putant; cùm ἀκρίδες inſecta ſint, quæ Locuſtæ Latinis nuncupantur. Biſas (alias Viſas) Pagurus eſt marinus, inquit *Biſas.* Kiranides, qui & Carabus dicitur, a ſimilitudine viſaion, id eſt tegularum rubearum. Tral- *Viſas.* lianus ἐστὶ βισάλων ὀπτηθεῖσαι in capite de dyſenteria hepatica dixit: vbi Goupolus inquit: Vir quidam Cretenſis doctiſſimus nos docuit hac voce ſignificari à vulgò Græciæ ca bones incenſos, ad aſſandos piſces cõparatos. Ariſtophanis Scholiaſtes παγούρους τοὺς παρ' ἡμῖν καράβους exponit. Locuſta, inquit Iſidorus, quòd pedibus ſit longis veluti ha- *Lib. 12.* ſta. Vnde & eam Græci tam maritimam, quam terreſtrem Aſtagona vocant. In Italia ho- *Locuſtæ ety* die Lagouſta, & Alaguſta in Liguria vocatur: alibi quoq; Lancoſtina. Langouſta Maſſiliæ: *mum.* in Hiſpania Loguſta. Belgio Stuercrabbe: Anglia à Lopſter. Eliota Anglus diuerſis locis Aſtacum, Locuſtam & Leonem interpretatur a Lopſter. Germanicè, inquit Zoographus, circumſcribemus, ein Meerkrebs, oder humer art.

D

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

LOCVSTAE, inquit Plinius, Cruſta fragili muniuntur in eo genere, *lib. 9. c. 30.* quod caret ſanguine, nec aliorum Cruſtatorum meminit. Vti etiam vbi *Li. 9. c. 12.* aquatilia tegumento, quo muniuntur, diſtinguit, cruſtis ait Locuſtas eſſe intectas: Quod modò ad formã pertinet, Locuſta marina, teſte Pierio Valeriano Gammati fluuiatilis ſimilitudinem habet, longè tamen maior eſt *Locuſta qd* atq; vaſtior, & albicantior, cùm Gãmari ſubnigricent: quanquã nigricantes admodum Lo- *differat ab* cuſtæ in Liguſtico mari cõſpiciãtur. Frõtẽ ſupra oculos anguſtiorẽ quã Gãmaro eſſe docet *Aſtaco.* Ariſtoteles, facienq; latiorem, ac pectus anguſtius, totumq; corpus durius, & minus car- *Hiſt. 4. c. 2*

noſum, differreque ibidem dixerat brachijs, quæ denticulatis forcipibus Gāmarus protendit: atque etiam quibuſdam alijs diſcriminibus, quanquam non magnis: Hinc Bellonius: Locuſta, inquit, ſiue Carabus, & Vrſa, tam maior, quàm minor, nullos habent forcipes: quo nomine ab Aſtaco maximè differunt. Quem omnes hactenus ſecuti, chelas Locuſtis adimunt. Sed non ità intelligendus eſt philoſophus, vt forcipes Locuſtæ neget, ſed quod E
De par. 4. cap. 8. tam magnos non habeat, vt Aſtacus: nam forcipes habere non vnico in loco ſcripſit, vt vbi ait: Genus Cancrarium, & Locuſtarium ſimilia inter ſe ſunt, eo quòd vtrumque brachia
A Cancro quid differat. forcipibus denticulatis habeat. Et alibi: Pedes, inquit, Locuſtis vtroque ex genere quini vltimis annumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum. Quare & Iulius Alexandrinus, dum ait, Locuſtæ, quæ καράβοι ſunt, chelæ denticulatæ tantùm, nimirum ex quinque
Hiſtor. 4. cap. 2. vtrinque pedibus: maiores illi vnico, non gemino, vt in forcipatis Aſtacorum chelis, aculeo ſunt, eoque dentis in modum formato, rem acu minimè tetigit, & Philoſophi iam
Lib. 14. ſalub. ca. vlt. allata verba non eſt aſſecutus. Verum quidem eſt, quòd chelas Carabi habeant, eaſque diuerſas ab Aſtacorum chelis, & non ita forcipatas, ſed vnico veluti dente munitas. Sed quòd chelas in ſingulis pedibus eſſe dicit, id falſum: nec hoc dixit Philoſophus, plures dua
Chelarum vſus. bus enim habere non poſſunt, nec erat neceſſarium, cum ijs tanquam manibus vtantur, F
quæ duæ ſunt, nec plures in iis animantibus, quæ manus habent, aut quid illis proportione reſpondens: Gillius duos Locuſtæ pedes forcipatos, alios dentatos facit. Reliquas nūc differentias proſequamur. Carabus, inquit, Bellonius hirto (aſpero) ſunt corpore: Vrſa verò, Aſtacus, Pagurus, Cicadaque læui, & quemadmodum Maia à Paguro, ſic Carabus ab Aſtaco ipſa aſperitate diſſidet, tota enim anterioris corporis pars Carabi aculeis riget. Hinc γραφικιούς dictas Locuſtas à Diphilo Siphinio putat Zoographus, quanquam alij ſic nuncupatas velint, ob coloris varietatem. Sed huius animalis aſperitatem teſtatur quoque Tiberius Cæſar apud Suetonium. Is enim in paucis diebus quàm Capreas attigit, piſcatori, qui ſibi ſecretum agenti, grandem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem piſce faciem iuſſit, territus, quòd is à tergo inſulæ per aſpera, & deuia erepſiſſet ad
Vt à cancro differat. ſe. Gratulanti inter pœnam quòd non Locuſtam, quam prægrandem ceperat, obtuliſſet: Locuſtæ quoque lacerari os imperauit. Locuſtam, & Cancrum inter ſe differre tradit
Hiſtor. 4. cap. 8. Ariſtoteles, quòd Locuſtæ caudam habeant, Cancri verò ea careant. Conueniunt autem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teſte, grādiores, robuſtioreſq; habent. Parte enim dextra efficaciora ſunt animalia omnia. Cur verò Locuſtis cauda ſit, G
De partib. 4. c. 8. & non item Cancris, rationem hanc adfert Ariſtoteles. Locuſtis enim, inquit, vt nantibus cauda vtilis eſt: natant enim cauda, quaſi remo innitendo: at Cancris inutilis eſt, quo
Hi 4. c. 2. niam vitam agere terrenam, cauernaſque ſubire ſolent. Hæc ille, qui & ad natandum
Lib. 2. aquatil. c. 3. pinnas Locuſtæ in cauda quinas eſſe ſcripſit. Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit, quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinis tabellis læuibus loricatur. Author eſt Ariſtoteles cornua bina, tam mari, quàm fœminæ prælonga, & aſpera ante ocu
Li. 9. c. 30. los eſſe, iiſque alia læuiora cornicula ſubiacere. Plinius tamen aſpera eſſe negat, ſed propria rotunditate præpilata Oppiano ea, & Aeliano dicuntur κέντρα, id eſt ſtimuli, ſeu aculei, quemadmodum chelæ, δολιχαὶ id eſt, longæ. Ariſtoteles κέρατα vocat, Plinius cornua, nos antennas. Aelianus in dorſo eſſe ait. Indeque fortè Carabi νῶτα ὀξυβελῆ cognominauit. Dentes præterea habent Locuſtacea primores binos maiuſculos, & gulam ante ven
Dentes. trem exiguam, in quo nonnulli quoque dentes ſunt, quoniam non ſatis erant ſuperiores
Cor. illi. Continent quoque in eodem ventre humorem ſimilem muti. Cor earum ex nigro ruſeſcere obſeruauit Bellonius. Mare autem cum excipiunt ore, id tranſmittunt ad ſuas brā
Branchia. chias (τὰ βραγχοειδῆ) quas ipſæ, vt ait Ariſtoteles plures, quàm cætera cruſta intecta ob H
tinent. Sūt duris oculis, vt reliqua Cruſtacea eſſe diximus. Vnde apud Plautū Menechmus
Oculi. interrogatus, nū ſolerent ſibi vnquā oculi duri fieri, reſpondet nō minus facetè quàm verè.

Quid tu me Locuſtam cenſes eſſe homo ignauiſſime.

Niſi dicamus, hic Locuſtam inſectum eſſe, quod pariter durioculum eſt. Eſt & meatus quidam ſecundum Ariſtotelem a pectore pendens, qui ad excrementi exitum pertinet; fe
Hiſtor. 4. cap. 2. minis pro vulua, maribus genitalis ſeminis receptaculum. Meatus hic iuxta cauum, inquit, carnis cōtinetur, ita vt media caro interiaceat: inteſtinum enim deuexū pertingit: meatus verò à cauo applicatur. Nec ſecus quam in quadrupedū genere hæc habētur. Nulla maris meatum, ac fœminæ differentia diſtinguit: quippe cū vterq; tenuis ſit, & albidus, & humorē intra ſe continens pallentē: vterq; etiā pectore pendet. Ad quorū omnium confirmationem lubet breuiter ea quę Rondeletius in deſcriptione Locuſtæ exactius, clariuſq; ſcripſit, adiungere. Locuſta, inquit, duo habet cornua ante oculos magna, initio aſpera, & aculeata

deinde

A deinde rotunditate præpilata, in exortu craſſiſſima, quæ paulatim magis, ac magis ita gracileſcũt, vt tandẽ in tenuiſſimũ cirrũ deſinãt, in omnemq; partem pili inſtar flecti poſſint. Initio quaternis articuli diſtincta ſunt, vt cùm nullus ingruat metus meatu, cornibus ad latera porrectis, in pauore iiſdem erectis, obliquè in latera procedant. His alia duo cornua articulata, læuiora, minora, tenuiora ſubſunt: quibus piſciculos, vt opinor, allicit, & venatur. Oculi cornei ſemper prominentes, & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutiſſimis, firmiſſimiſque vtrinque tanquam propugnaculis muniti. Oris lateribus additæ appendiculæ, tanquam parui pedes ad tutelam. Dorſum aſperrimum eſt, & aculeatum, veluti è frõte aculeus magnus eminet. In lateribus branchias habet veluti è pilis coagmentatas: pedes plures quaternis: quia ſanguine carentia pluribus mouentur notis, quàm quatuor, ſiue terrena ſint, vt Scolopendræ, multipedæ: ſiue aquatilia, vt Mollia, & Cruſtata. Sunt igitur Locuſtis pedes vtrinque quini, annumeratis extremis chelis, quas Gaza, modò forcipes denticulatos, modò brachia forcipata interpretatus eſt. Flectuntur omnium pedes in obliquum, chelæ verò introrſum. Cauda læuis, & ſine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque deſinens, natandi cauſſa: ei quaſi remo Locuſta innititur, eſtq; in ea ſi- *Cauda.*

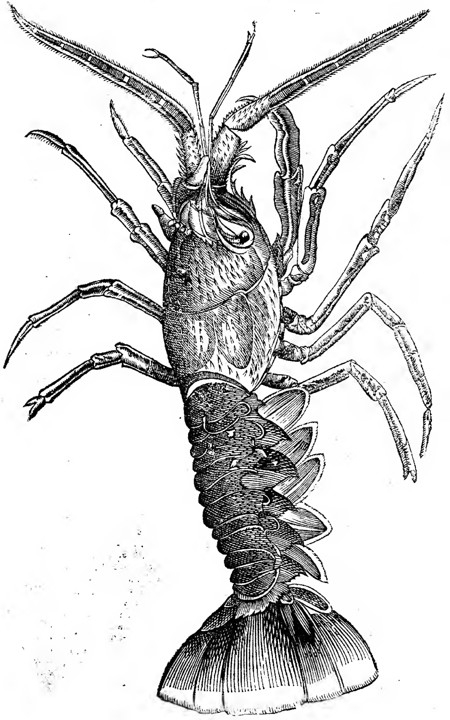
B tum totius corporis robur, quod experieris ſi ea parte Locuſtam apprehendas: nam valida, frequentique agitatione è manu elabitur, nec niſi corpore apprehenſam, vel è cornibus ſuſpenſam, retinere queas. Cætera omnia cùm ſint ex Ariſtotele ſuperiùs allata, libenter prætereo: Locuſtam quam hic appinximus, cùm omnibus notis, tum à veteribus, tum recentioribus traditis, optimè quadret, non opus eſt deſcribere. Saltem meminiſſe, ac obſeruaſſe dorſi colorem, cuius nullus quod ſciam mentionem fecit, ſufficiat: hic enim medius eſt inter atrum, & cæruleum, itemque chelarum, quas miror multos recentiores negaſſe, quum habeãt, vt Ariſtotelis authoritas, quam ſuprà ſcripſimus, & noſtra autopſia ſatis declarant. Sunt tamen exiguæ admodum, nec cum iis, quas habent Aſtaci comparandæ: dẽs earum ſuperior triplo maior inferiore, vterq; caret intus tuberculis, & in fine acutus, quũ in Aſtaci chelis vterque dens ſit obtuſus. Non prætereunda ſunt Locuſtarũ genera, ſi quæ ſint ab authoribus tradita. Viſam connumeraſſe Ariſtotelem Locuſtaceis probat Iulius Cæſar Scaliger, quòd ei, & Locuſtis idem tempus pariendi aſſignauerit. Idem proximum Locuſtæ genus facit Aſtacum, quòd illi multũ ſit ſimilis. Diſsimillimam tamen ab Aſtaco Locuſtam ait, quòd nec forcipes, vt ille habeat, totaque ſit horrida. Leonum brachia, au- *Genera.* *Exercit. 245. contra Card.*

C thore Plinio, cancris ſimilia ſunt, reliqua Locuſtæ. Et Aelianus. Marinus Leo cum Locuſta, inquit, ſimilitudinem habet, præterquam quòd maiori habitus tenuitate, & gracilitate eſt. Hac ratione quidam, & hunc ad Locuſtas referunt. Et Plinius Elephantum his verbis: Elephanti Locuſtarum generis nigri, pedibus quaternis, biſulcis: præterea brachia duo binis articulis, ſingulisq; forcipibus denticulatis. Cæterùm Rondeletius, & Bellonius melius Aſtacorum genus faciunt hunc Plinii Elephantum, vt & alia ſuperius cõmemorata. Paulus Iouius Leonem Plinii eſſe putat eum, qui vulgò Gammarus dicitur, eundemque Aſtacum Oppiani, quaſi verò huius poetæ ab aliorum authorum Aſtaco ſit diuerſus. Idem etiam per Carabum putat Oppianum intelligere Leonem, qui Theodoro ſit Gammarus. Mihi Oppiani Carabus Locuſta eſt, de qua nunc agimus, quod etiam Zoographo placuit. *L.32.c.11* *Lib. 32.c. 11.*

LOCVS.

D NON vno loco ſemper permanẽt Locuſtæ marinæ, ſed hinc inde vagantur prout cœli conſtitutio eſt: Nam littora potius, vt prodidit Philoſophus, vernis, hybernisq; temporibus expetunt. Conferunt q; ſe in altum æſtate, cùm aliàs calorem, aliàs frigus proſequantur. Vnde Plinius ait: Hyeme aprica littora ſectantur, æſtate in opaca gurgitum recedunt, & aliàs tradit Locuſtas viuere petroſis locis, Cancros mollibus. Et Philoſophus aſperis, inquit, ſaxoſiſque locis proueniunt: Cumq; ibidem de Locuſtis, ac Gammaris eſſet Locutus, ſubiungit neutrum genus limoſa amare: indeque fieri vt Gãmari apud Helleſpontum, & circa Thaſum gignantur; Locuſtæ circa Sigæum, & Athon. Quæ omnia ex eo repetiit Athenæus. Quanquam Aſtaci, inquit, Bellonius, in Oceano multum ſint populares, Locuſtæ tamen in eo maris tractu, rariores eſſe ſolent. In Euripo mari teſte Ariſtotele non generantur; in Indico verò quaterna cubita implent, vt author eſt Plinius. Gonzaluus Ouiedus teſtatur inueniri etiam in Oceano Indiæ Occidentalis, ſed quàm ſint magni, non addit. Mare quod Cananotam circumfluit, plurimas alit. Nam arce ius inſulæ, vt *Hiſt. 5. c. 17.* *Hiſtor. 5. cap.17.* *Lib. 3.* *Lib. 2. aquatil.c.3.* *Hi.9.c.37* *Lib.9.c.3.*

Locuſta marina.

A natrat Iohannes Batus, cùm ei præeſſet Laurentius Britus, ab Indis obſeſſa, Hiſpaniſque ob extremam famem diuinum numen implorantibus, mare repentè intumuit, & cum vndis certam ſuperfluẽtibus magnam vim Locuſtarum euomuit, quibus famem illi pluſculis diebus non ſine miraculo ſolabantur. In mari Liguſtico Locuſtas nigricantes conſpexit Pierius Valerianus. *Lib. 1. decad. 2 c. 5.*

VICTVS. ÆTAS.

PASCVNTVR, inquit Ariſtoteles, venatu piſciculorum, circa ſua cubilia, quæ in alto, locisque aſperis, cauernoſiſque faciunt. Quidquid ceperint, ori admouent ſuo forcipe, vt Cancri, piſces maiores quoque enincunt eodem teſte: murænas, & congros etiam maiores deuorare, ciboſque ore terere (quod oſtendit oris conſtitutio, & gulæ anguſtia) obſeruauit Bellonius: lutum, & herbas comedere ſcribit Albertus. Locuſtis omnibus vita diuturnior data eſt, teſte Philoſopho. *Hiſt. 8. c. 2.* *Li. 2. aquatil. c. 3.* *Aetas. Hi. 5. c. 17*

B

CAPIENDI RATIO.

PISCATORES non ignari Locuſtas hyeme, ac vere circa littora verſari, æſtate verò in alto mari, oris litoralibus, atque alijs id genus indicijs conſectantur loca aſpera, & limoſa, quoties capturam in alto lubet exercere. Tarentinus ad haſce capiendas ad aliquid alligat mormyrum, Purpuras decem cum oleo contundit, & muſci parum (καὶ βρύον τι μικρὸν Andreas Lacuna vertit, ex bryoque pauxillum madens) inſpuit, mox exponit in ſaxum, & ſic capit. *Geopon. 20. 44.*

NATATIO. INGRESSVS.

C NEGAT Bellonius pedes anteriores, qui cæteris maiores ſunt, in natatu moueri, ſed pinnulis, quas partim ſub cauda gerit, partim i extremo eiuſdem, tũ quaternis reliquis pedibus natare aſſerit. Partes igitur, quibus ad natandum vtuntur, ſunt pedes, & cauda; quod etiam Ariſtoteles dixit his verbis: Locuſtæ pedibus, non greſſus (vt Cancri) ſed natatus cauſſa ſubnituntur. Cancri nandi ſtudioſi non ſunt, quandoquidẽ ad natatũ cauda vſui eſt, illi autem à natatione abhorrent. Et alibi: Locuſtæ, inquit, ſuis caudis natant, celerrimèq; retrorſum, pinnarum caudæ adiunctarum beneficio. Plinius ait: Cetera in aquis natant, Locuſtæ reptantium modo fluitant: hoc eſt, vt exponit Maſſarius: Cruſtata omnia in profundo natãt, exceptis Locuſtis, quæ anguium modo ſupernatant. Aliter ingrediuntur cùm ſunt in pauore, aliter cùm nihil formidant. Nam, vt inquit Ariſtoteles, incedit Locuſta natura ſua antè, cùm nihil metuit, demiſsis in latera cornibus: at vbi metuit, fugit retrò, longèq; ſua cornua porrigit: Verba Græca eius hæc ſunt, Βαδίζει δ' ἐκατὰ φύσιν μὲν εἰς τὸ πρόσθεν ὅταν ἄφοβος ᾖ, καταβάλλων τὰ κέρατα πλάγια. ὅταν δὲ φοβηθῇ, φεύγει ἀνὰ παλιν, καὶ μακρὰν ἐξακοντίζει. VVotonus vertit, ſeſeq; longiùs eiaculatur. Sed videtur Zoographo ἐξακοντίζει referendũ ad κέρατα, vt Gaza quoq; fecit. Plinius videtur vertiſſe: ſi nullus ingruat D metus, recto meatu cornibus, quæ sũt propria rotũditate præpilata, ad latera porrectis: iiſdem erectis in pauore, obliquè in latera procedunt: In hac re nõ conſentit Aelianus cum Ariſtotele. Is enim: Locuſta, inquit, cùm nullius rei metu afficitur, tum anteuerſus progreditur, non pretenſis quidem, ſed obliquatis in latera cornibus (πλαγιάσας δεῦρο καὶ ἐκεῖσε τὰ κέρατα) vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. Sin fugit, & retrocedit tum penitus demittit, & laxat ſua cornua; παρῆκεν αὐτὰ τελέως) & tanquam remis altiùs demiſsis ſcamphain propellens, ſic ſeſe commouens, multum conficit itineris. *Lib. 2. de aquatil. c. 3.* *Li. de com. animal. greſſu.* *Hiſt. lib. 8. cap. 2.* *Li. 9. c. 30.* *Lib. 9. de animal. c. 25.*

 E

SEXVS.

Hiſtor. 4. cap. 2.
De gener. 3. cap. 8.

SEXVS quoque diſcrimen ſatis manifeſtum eſt: Nam vt ait Ariſtoteles, differt mas à Locuſta fœmina, quod fęminæ primus pes duplex ſit, mari ſimplex. Pinnæ etiam parti ſupinæ annexæ, fęminæ maiores, & quę collo proximæ ſunt, minores babentur, mari omnes ęquè minores, nec vſquam per diminutionem diſſimiles. Ad hæc mari in nouiſſimis cruribus, veluti calcaria maiuſcula prominent acuta, quę fœmina parua habet, & læuiora. Addit præterea Rondeletius in caudæ ſupina parte fæminam habere appendices duplices, pinnis ſimiles, ad contegenda, & conſeruanda oua, mari autem has eſſe ſimplices, & paruas. Sunt, qui & magnitudine corporis diſtinguant, vt fæminæ maiores ſint, mares minores. Teſtatur quoq; Ariſtoteles vuluam biſurcam eſſe fæminis.

F

NATVRA. MORES.

Hiſtor. 8. cap 17.
Lib. 9. cap. 30.
Hiſtor. 8. cap. 2.
Lib. 9. cap. 30.
De animal. lib. 9. cap. 25.
Lib. 1. ver. hiſtor.
Lib. 18. c. 2 de piſcib.

LATENT eodem teſtante circiter menſes quinq;. Et Plinius inquit: Latent menſibus quinis, ſimiliter Cancri, qui eodem tempore occulantur. Dimicant, vt ait Ariſtoteles, inter ſe more arietum cornibus, quæ extollentes, vibranteſq; feriunt aduerſarium: ſed vniuerſæ etiã plerunque tanquam gregis collegium viſuntur. Plinius quoque cornibus inquit inter ſe dimicare: at Aelianus: Quod ſi, ait, Locuſtæ inter ſe pugnant, alij contra alios, ita erectis cornibus veniunt, vt in incurrentes arietes allidunt, & conſerunt frontes. Ad hanc earum bellicoſam naturam reſpiciens Lucianus, inquit per iocum, occidentalem partem Tarichanes inhabitare, gentem oculis anguillinis, & facie Carabea bellatricem, ac mordacem. Cur modo tam acriter inuicẽ bellent, his verbis tradidit Albertus: Gregatim, & aciebus inſtructis pugnant cum alijs aciebus generis ſui pro paſcuis, vel fœtu, vel fæminis. Lædi non poſſe, niſi ſub cauda tradidit Rondeletius.

G

ANTIPATHIA.

Hiſtor. 8. cap. 2.
Lib. 11. c. vlt.
Lib. 10. ca. 38.
Lib. 9. de animal. ca. 25.
Lib. de ſoler. anim.
Lib. 9. cap. vlt.
Hiſtor. 8. cap. 2.
Lib. 1. de animal. ca. 23.

NON conueniunt inter ſe Locuſtæ, & Polypi. Euenit vſu, inquit Philoſophus, vt Locuſtis Polypi ſuperiores ſint, & adeo vt ſi eiſdem in retibus ſenſerit Locuſta Polypum, præmetu moriatur. Quæ ſic Plinius: Polypum in tantum Locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit, omnino moriatur. Idem teſtatur Aelianus, cùm ait: Tam vehementer Polypum Locuſta exti meſcit, vt ſi quando vno, & eodem reti ambo capiantur, hæc continuò moriatur: Alibi cauſam huius inteſtini odij hanc reddens: Locuſta, inquit, adeo inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis quos in dorſo inſitos habet, præclarè contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipſam circumplicans, ſuffocat. Cuius ſanè rei haud inſcia Locuſta à Polypo ſummè refugit. Eadem tradidit Plutarchus. Nam rationem reddens, cur ſibi Polypus a Muræna, & congro metuat, ait: Ab his enim malè tractatur, neque lædere viciſſim poteſt ob lubricitatem elaben- H tes, ſicut rurſum Carabus, illis in complexum venientibus vincit: nam tenuitas non eſt aduerſus aſperitatem auxilio: Polypo autem acetabula intrudente perit. Quocirca nequeo ſatis mirari Horum Apollinem, qui ſcribit à Locuſtis vinci Polypos. Conger etiam Locuſtam pauet, vt prodidit Plinius. Et Ariſtoteles: Congros, inquit, Locuſtæ conuincunt: nam elabi non queunt propter cruſtæ aſperitatem. De Polypi, murænæ, & Locuſtæ inimicitijs, hæc Aelianus: Malum ingens, & morbus agreſtis, & inhumanus, inimicitia, atq; odium inhærens, penituſq; inſitum: quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile, atq; implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio diſſidet. Polypus cum Locuſta graues gerit inimicitias. Murænæ etiam teterrima hoſtis eſt Locuſta, atq; infeſtiſſima. Muræna Polypo brachia abſcindit, dentium firmitate: pòſt autem in eius ventrem ſubiens, his eum malis, quibus veriſimile eſt, afficit. Hæc enim è genere nantium eſt, ille verò ſerpentium more graditur. Quod ſi Polypus in ſaxorum colorem ſe

vertat,

A vertat, nihil ei aſtutiæ hæ fallaces proſunt. Murena enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Polypus Locuſtas a ſe comprehenſas ſtrangularit, exugit carnes, atque earum ſuccum exhaurit, ac nimirum Locuſta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum murænã mulieri iratæ ſimilem laceſcit. Hæc igitur aculeos, quibus hoſtis præmunita eſt, mordicùs tenet. Illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrinque cuti inhærere fortiſſimè non intermittit. Muræna indignatur, ſeſeque huc, & illuc verſat, & acutas teſtas amplectitur, quibus cõfixa remolleſcit, & ſuccumbit: deniq; remiſſa iacet. Locuſta ex hoſte inſtituit prandium. Hæc Aelianus, vt opinor ex Halieuticis Oppiani, in quibus hi leguntur verſus. *Lib. 2.*

> Ἔξοχα δ' ἀλλήλοισιν ἀνάρσιον ἔχθος ἔχουσιν
> Κάραβος αἰχτὴρ μύραινά τε Πουλύποδές τε.
> Ἀλλήλους δ' ὀλέκουσιν ἀμοιβαίοισιν.

Vertit Lippius.

> *Polypus inſidijs, & duris Aſtacus (carabus) armis,*
> *Et muræna ferax inter ſe bella laceſcunt,*
B *Et cæde alternant in prælia ſæua ruentes.*

COITVS. PARTVS.

ORE coire Locuſtas marinas Plinius: Ariſtoteles more quadrupedum retrò mingentium, ſcripſit: ſcilicet fœminam caudam ſupinam exponere, marem autem ſuam ſuperimponere, & applicare. Coeunt autem verè iuxta terram, & quæ per coitum conceperunt oua, eodem teſte, gerunt vtero tribus menſibus Maio, Iunio, Iulio; tum deinde ſub aluo in rugas deponunt (deinde oua in appendicibus ſupinæ partis reponunt) quæ oua vermium more augentur. Quod idem de Mollibus etiam, ac de piſcibus ouiparis intelligitur: ouum enim omnium ita accreſcit. Fit igitur Locuſtarum ouum are nidum in partes octo diductum: ſingulis enim operimentis, ſingula quædam cartilaginea iunguntur, quibus oua adhærent. totumq; quaſi ſpecies vuæ conſiſtit: vnumquodque enim illorum cartilagineorum in plura ſcinditur quæ ſi diſcreueris, patent: ſin aſpicis tantùm, compoſitum quiddam apparet. Fiunt maxima, non quæ iuxta meatum, ſed quæ media ſita ſunt: minimaq; nouiſſima continentur. Magnitudo minimis, quãta granis ficuum eſt. Nec meatum ipſum vlla contingunt, ſed per medium hærent: vtraq; enim ex parte, caudam dico, & aluum, bino maximè diſtinguuntur interuallo: ſic enim operimenta quoque diſpoſita ſunt. Sed quoniam latera ipſa complecti ſatis non poſſint, addito extremo cuncta teguntur, idq; velut operculum obturat. Videtur prorſus Locuſta cartilaginoſis illis particulis mandare oua, cùm enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, inflectensque ſeſe parere. Cartilagineę verò illæ appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces redduntur. Partus enim in ijs recipitur, vt Sepiarum in ſarmentis, & qualibet colluuione collocatur. Locuſtæ ad hunc pariunt modum. Mox vbi ea ſui corporis parte intra diem maximè vigeſimum oua concoxerint, abigunt vniuerſa: conglomerataq; ita in idem, vt & foris congeſta appareant. Tum ex eo Locuſtę proueniunt intra diem maximè decimum quintum; & ſæpe minores, quàm vt digiti magnitudinem expleant, capiuntur. Excludit igitur oua ante Arcturum: abigunt iam concocta, atque abſoluunt ab arcturo. Hæc omnia D ſumma quadam diligentia ab Ariſtotile ſunt tradita. Qui etiam negat oua Locuſtarum maris ſemine, vt Mollium aſpergi, nec ſine ratione, ſic enim alibi, inquit, Locuſtacei generis fœminæ apud ſe partum exponunt: quamobrem ampliores ipſæ, quàm mares habent tabellas, vt oua ſeruentur. Mollia foris reponunt, fæminis huius generis mares aſpergunt, quomodo ouis mares in genere piſcium: redduntur que oua glutino coherentia ad ſpeciem vuæ. At Locuſtaceis tale quid fieri nec viſum eſt, neque ratione exigitur: conceptus enim eorum ſub fæmina continetur & cruſta intectus eſt. Plinius, Locuſtæ & reliqua, inquit, tenuioris cruſtæ ponunt oua ſuper oua, atque ita incubant, Locuſtæ etiam nuper natæ exuũt ſenectam more anguium, non aliter quàm parentes poſt partum.

Li. 9. c. 51. *Hiſtor. 5. cap. 17.* *3. de gener. cap. 8.*

 E

DENOMINATA.

KAράβιον diminutiua vocula, eſt parua Locuſta, ſeu paruus Carabus. In vulgari tamen Lexico exponitur nauicula. Καραβοειδὴς, & Καραβώδης, Carabi, ſeu Locuſtæ ſpeciem gerens, qui è Caraborum genere eſt. Gaza apud Ariſtotelem Καραβοειδὴ vertit Locuſtacea.

MORALIA.

Peccatores

PER Locuſtas peccatores intelligi poſſunt: vt enim illę hyeme læduntur, contrà autumno, vereque, ac multò magis plenilunio pingueſcunt: Ita hi dum proſperis fruuntur temporibus, luxuria diffluunt, & opulentia pingues fiunt: ſed ſub vitæ exitum, ob metum condemnationis perpetuæ, F gracileſcunt, læduntur que maximè. Et quemadmodum Locuſtę efferuntur ſuis cornibus, ita illi ſuperbia, ſed contra cum tegmen corporis ſit admodum in Locuſtis fragile, ita & peccatores, cùm maximè ſuperbiunt, quam ocyſſimè ob corporis fragilitatem, vel momento temporis extinguuntur. Sicut verò Locuſtis dentes in ventre, ita iiſdem, dum etiamnum florent, nulla eſt alia cogitatio quam circa gulæ, & veneris voluptates. Tales quoque dici poſſunt conuitiatores, & inuidi, qui in cordis gremio, tanquam in ſtomacho dentes habent. quia de iam impreſſa in animis aliorum fama, quod poſſunt detrahunt maledicendo, & mentiendo, neque felici aliorum fortuna acquieſcunt vnquam, ſed opportunum inueſtigant tempus, quo eam de bono ſtatu præcipitent.

Cõuitiatores & inuidi.

HIEROGLYPHICA.

Tyrannus in ciues.

AEGYPTII hominem municipij ſui longè principem, ſed tyrannica in ciues dominatione vtentem notare ſi vellent, Polypum, & Locuſtam de- G pingebant: Si quidem Locuſtæ, vt ait Horus, in Polypos exercent vires, eoſque vincunt. Quamuis Ariſtoteles, vt dictum eſt, à Polypis Locuſtas vinci ſcribat. Apud Pierium Valerianum popularis ſeditionis hominem ſtudioſum ſignificare qui volunt, Locuſtas duas marinas ſeſe inuicem in curſantes pingunt. Videre enim eſt ſæpe vniuerſas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter ſe cornibus arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem ſæuire & genuinum eſt, inquit, Pindarus iuniecem inuidere.

Lib. 18. Hierogl. Popularis ſeditionis homo ſtudioſus.

EPITHETA.

LOCVSTAM vocat Oppiann*s* αἰχτῆρα ob difficilem eius acceſſum: τρηχὺν ob aſperum dorſum: πραιπνὸν ob motum celerem, ac rapidum: deniq; ὀξυπυγίαν, à caudæ forma, quæ in fine acuta eſt. H

VSVS IN CIBO.

CALLIMEDON fuit cognominatus Carabus, quòd hoc cibi genere impensè delectaretur. Itaque Alexis in Doride horum piſcium valde fuiſſe auidum tradit his verbis:

Piſcium mercatoribus decretum eſt,
Vt aiunt aeneam Callimedonti ſtatuam
Ponere diebus feſtis Panatheorum, quæ inter piſces alios
Dextra manu aſſam Locuſtam habeat.
Eſt enim illorum artis ſolus ſeruator,
Alij verò omnes damnum, ac calamitas.

Machon

A Machon Comicus de Archephonte paraſito hæc ſcribit:

Κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὁ παράσιτος Ἀρχεφῶν,
Ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως ἤνίκα
Κατέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἀττικῆς
Ὄψου πετραίου παρατεθέντος ποικίλου
Ἐπὶ τραπέζης, καράβων τε ἀληθινῶν
Ἐπὶ πασιλοπαίδος τ' εἰσενεχθείσης ἁδρᾶς,
Ἐν ᾗ τε μαχίσκοι τρεῖς ἐνῆσαν κωβιοί,
Οὓς κατεπλάγησαν πάντες οἱ κεκλημένοι,

Quos verſus ſic tranſtulit Iacobus Dalechampius:

Inuitatus ad cœnam paraſitus Archephon
A Ptolomeo rege cum
In Aegyptum nauigaſſet ex Attica,
Saxatili, varioque impoſito menſæ
Obſonio, admotis omnibus Locuſtis
B *Lapideis, allataque patina confertiſſima,*
In qua gobiorum fruſta fuere tria,
Viſa non ſine ſtupore conuiuis omnibus.

Hic Dalechampius annotat per lapides Locuſtas intelligi grandes, quarum teſtæ ob ſenium ſaxea ſunt duritie. Locuſtas, inquit Athenæus, magno ſtudio conquiſitas in cibo, ac pretio fuiſſe, multis locis citatis è comicorum fabulis citare licet. Sufficiet tamen in præſentia Ariſtophanes, qui in Theſmophoria Zuſis ait. *Lib.3.*

An piſcis quis emptus eſt? an Sepiola?
An Suilla quapiam lata? an Polypus?
An mugil noſtis? an Orphus? an Squalus? an Loligines
B. Non per Iouem. A. Raianæ? B. Nec ſanè hac inquam.
A. Vuluane? aut pulmo, aut iecur apri?
Num fauū? num porca ſumen?
Num anguilla parua, num Locuſta magna
Cuius eſu mulieribus defeſſis auxiliemini?

C Eliguntur grauide tempore plenilunij. Præferuntur in Italia ab Octobri vſq; ad Aprilem. Præferuntur etiam maximæ, quales Antiphanes apud Athenæum inter alios cibos nominauit. Capiuntur tales in mari Indico, & circa Aphricæ quoddam littus loco petroſo, vt ſcribit Seneſius. Laudantur & à Phyllio, ſiue Phrynicho, ſiue Ariſtophane in Vrbibus. *In epiſtol.*

Πολυπόδιον, σηπιδάριον, κάραβον, ἀστακόν, ὄστρεα, χήμας,
Λεπάδας, σωλῆνας, μῦς, πίννας, κτένας, ἐκ Μηθύμνης, ideſt,
Polypodum, Sepiolam, Carabum, Aſtacum, Oſtrea, Chamas,
Lepadas, Solenas, Muſculos, Pinnas, Pectines ex Methymna.

Anaxandrides apud Athenæum aſſatam Locuſtam eſſe ſcribit in conuiuio Cotys. Co- *L.9.c.30.* quuntur etiam in aqua feruenti, ſed viuæ: Nam, vt inquit Plinius, vnum hoc animalium genus, niſi viuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum. Bellonius conſulto quidem Locuſtas clibanis aliquando coxit, atq; hoc pacto ſapidiores eſſe adinuenit, quam quum inferbuiſſent. Nam quouis modo aliter coctæ, mutim (id autem eſſe putant *Coctura melior.* piſcis ſtercus) expuunt: cùm tamen ea mutis totius piſcis pars ſapidior ſit: reliquæ enim pulpæ duriores ſunt, hęc verò fluida, & mollis: vnde vulgare illud dictum apud Prouin-
D ciales: *De la Languſta meglior la merda, que la gruſta.* Noſtri, ait Rondeletius, ore, & ano diligẽter ſtupa obturatis, ne ſuccus interior effluat, in furno aſſant, alij in feruente aqua elixant, alij cruſta ſpoliatas in fruſta diuidunt, aromatis, aceto condientes, apijq; folijs aſperſis. Apud nos verò non aliter coquuntur quàm Aſtaci, quos Leones vocant. Extant hę cõditurę apud Apitium: In Locuſta, inquit, & Cappari piſcibus conditaneis, cæpam Pallacanam cõciſam indurabis, teres piper, liguſticum, careum, cuminum, careotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defrutum, hoc ius abijcito ſinapi in elixuris. Locuſtæ præparentur hoc modo. Aperiantur, vt aſſoler, cum teſta ſua, infundantur eis deinde piperatum, & coriandratum, atq; ita in craticula aſſentur. Quum exſiccata fuerint, adijcies eis in crate magis magiſq; donec ritè aſſentur. Locuſta verò elixa cum cuminato, rectè inferes piper, liguſticum, petroſelinum, mentham ſiccam, cumini pluſculum, mel, acetum, liquamen: ſi voles folium, & malobathrum addes. Aliter: Eſitia de cauda Locuſtæ ſic facies: Foliũ accipies, vuam prius demes, & elixabis, deinde pulpam concides, & cum liquamine pipere, & *Lib.18. de piſc.c.3.* *Lib.9. de re cul.c.1.*

ouis eſitia formabis. Aliter: In Locuſtæ condimentum elixę, piper, cuminum, ruta, mel, E
acetum, liquamē, & oleum aſſumitur. Aliter. In Locuſta piper, ligusticum, cuminum, men-
tham, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen, & vinum rectè adhibemus. Bartholomæ-
Lib. 3. de re cul. cap. 175. us Scappus præſtare ſcribit Locuſtam Aſtaco, carneque eſſe teneriori, elixari addito ſale
mox exemptam carnem, & reliqua interiora, vt Cruſta illęſa maneat, lauari, ac deinde con-
tundi, addi caſeum tritum, oua, & herbas: quibus omnibus vnà commiſtis impleri, Cru-
ſtam, frigi deinde in oleo, aut butyro, ac poſtremò ex varijs ſaporibus ſiue intinctibus,
& aromatibus facto iuſculo ſeruari in lancibus ad vſum. Plus carnis Locuſtæ habent, quā
Lib. 3. Cancri, vt ait Diphilus Siphinius apud Athenæum. Mneſitheus Athenienſis in libro de
edulijs, quem citat idem Athenæus, Locuſtarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & hu-
iuſmodi reliquorum, difficilis eſt coctio, atq; adeo laborioſior multò quàm cæterorum
piſcium. Aſſari quàm elixari piſces illos magis conuenit. Simeon Sethus de Locuſtis tan-
tummodo agens, difficulter concoqui ſcribit, ſed admodum nutrire, & falſiſ humoris, ſic-
ciq; participes eſſe, & ſiquidem ſæpius aqua dulci coquantur, ventrem cohibere. Corne-
Lib. 2. lius Celſus de Locuſta ſic loquitur: Minimè intus vitiatur. Vbi Gulhelmus Pantinus eius
enarrato, omnia quæ molli Cruſta integuntur per Locuſtam intelligi cupit, vt Gamma- F
ros, Cancros, Aſtacos, quæ duritie carnis quadam ſimiliter, ac teſtacea conſtant.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Lib. de cōp. med. ſec. loca d. ca. 4. CONVENIVNT ſtomachicis authore Galeno. Oſtracoderma, in-
quit Alexander Trallianus, in cibo non admodum vtilia ſunt partibus
circa thoracem vlceratis, & pus excreantibus: tamen cùm humor morbi
Lib. 7. cauſſa ſalſus, & bilioſus fuerit, nihil abſurdi eſt præbere Pectunculos, Buc-
Li. de mor. mul. cinas, Aſtacos, Locuſtas, Eaſdem præſcribit Hippocrates puerperæ, vt
melius purgetur. Idem in morbo, in quo ſtercus per os eijcitur, capita-
Lib. 3. de diæta. libus partibus coctis vtendū ſuadet: & τὸ ὑγρὸν χαράβου, Locuſtarū humorem, aluum mo-
uere, ac vrinam ciere ſcribit. Carabos, & Aſtacos coctos eſitatos, eorumq; ius potum con-
tra dorycnij venenum prodeſſe Dioſcorides tradit. Extat hæc cōfectio medicaminis mirì
Ad dyſenteriam. aduerſum dyſenteriam apud Marcellum Empyricum: Teſtam Locuſtæ, id eſt illam ſpi G
noſam, vel aculeatam, quę eſt iuxta caput, combures nitidè, & poſtea teres, vt in tenuiſſi-
mum puluerem rediges: & ſic ei, qui veneris fluxu, vel raſura laborabit, ex vino vetere, ſi
non febricitabit; aut ſi inæqualis erit, ex calida aqua dabis; ita vt de ſingulis Locuſtis te-
ſtas ſingulas integras exuſtas per triduum bibat. mirè ſanabitur. Author eſt Simeon Se-
thus teſtas earundem combuſtas, ac potas cum vino meraco renes calculoſos expurgare,
Lib. 3. Halieut. multumque arenoſi lotij educere. Apud Oppianum Carabus eſca eſt cantharo piſci ca-
piendo idonea.

DE ASTACO. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

Hiſ. 4. c. 2. EX Cruſtatis proximum Locuſtæ genus eſt Aſtacus, teſte Ariſtotele. Mul-
Lib. 5. ta hoc ipſum nomen ſignificata habet apud antiquos. Apud Herodotum H
Li. 5. c. vlt. Aſtacus nomen viri, apud Plinium regio Byzantiorum. Nicephorus
Li. 7. c. 37. hiſt. eccleſ. & alij locum in Bythinia ſtatuunt, qui Aſtacus dicitur, de quo Trebellius
Pollio: Scythæ, inquit, Bythiniam inuaſerant, ciuitatesq; deleuerant,
denique Aſtacum, quæ poſtea Nicomedia dicta eſt, grauiter vaſtarunt.
Teſtatur & Euſebius Aſtacum vrbem ampliatam, à Nicomede Bythinię rege Nicome-
diam appellatam. Apud Volaterranū verò Aſtacus vrbis eſt in ora Aſiæ minoris, ſinumq;
cognominat Aſtacenſem, ab Aſtaco Neptuni, & Olbię Nymphæ filio. Strabo eam vr-
bem in Calcedonia ſtatuit, atque à Megarenſibus, & Athenienſibus conditam, his verbis
teſtatur. Poſt Calcedonum ſequitur litus, quod Aſtacenus ſinus appellatur, qui Propon-
tidis pars eſt. In eo condita eſt Nicomedia, dicta à nomine Regis cuiuſdam Bythini, qui
eam condidit. Multi enim eodem nomine vocati fuerunt, quemadmodum Ptolemæi, pro-
pter prioris claritatem. In ipſo ſinu fuit vrbs Aſtacus, quam Megarenſes, & Athenienſes
condi-

A condidere, & poſtea Dædalſus, à qua ſinus nominatus eſt. Deinde à Lyſimacho diruta, habitatores eius Nicomediam à Nicomediæ conditore tranſlati ſunt. Apud Pollucem ἄςακος aurium, ſiue auricularum pars caua nominatur. Aſtacus nomen pueri Calphurnio in Eclogis. Gammarum (cammoron habet Dioſcorides) aconitum vocauere teſte Plinio, quòd ſit radice cammaro ſimili, hoc eſt Aſtaco, vt quidam volunt. Colora Latinè, Cammarus Calepino: qui ex Apitio hęc verba recitat: Vel Cammarum deſtrutum mittas, quod Romani coloram vocant. *L. 27. c. 3.* *Colora.* *Lib. 2.*

SYNONYMA.

EPICHARMVS in Hebes nuptijs, quem Archeſtratus Aſtacum dixit, Carabum, id eſt Locuſtam eſſe declarat his verbis apud Athenæum:

Adſunt Colybdenæ, & Aſtaci quibus parui pedes, *Aſtacus.*
Longaq; brachia, Carabos nuncupant. *Carabus.*

B Eſt tamen, vt ſubdit Athenęus, ſuum, peculiareq; genus Carabis, id eſt Locuſtis, Aſtacis, Caridibus, id eſt Squillis. Eodem authore Attici Aſtacum per o proferunt Oſtacum dicentes, quemadmodum, & Oſtaphidas pro Aſtaphidas. Epicharmus in mari, & terra, inquit: *Lib. 3.* *Oſtacus.*

Κόςαχοι γαμψώνυχοι, vertit Dalechampius:
Et curuis vnguibus Oſtaci.

Aſtacorum vno in loco tantùm meminit Plinius, vbi inter Cancrorum genera eos numerat. Quocirca Gaza cùm non ſciret quid apud Latinos vocaretur Aſtacus, vulgi nomen ſecutus Gammarum tranſtulit, vt notat Rondeletius, quamuis Gammari vocabulum antiquum eſſe non ignoret, citans hoc Martialis: *Li. 9. c. 31.*

Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

Plinius: Aconitum, inquit, radicem habet modicam, Cammaro ſimilem marino, quare quidam Cammaron appellauere. Vbi Franciſcus Maſſarius Plinium Cammari nomine Aſtacum intellexiſſe putat. Zographus Squillam, cùm Theophraſtus radicem aconiti eſſe ſcribat, tùm ſpecie, tùm colore ſimilem καρίδι, id eſt Squillæ, ſic enim legit, non κάρυα, *Li. 27. c. 3.* *Aconiti radix qualis.*
C vt Gaza, qui nuci tranſtulit: neque σκαρίδι, vt Marcellus Virgilius, qui tamen rectè marinæ Squillę conuertit. Dioſcorides aconiti genus alterum radices ait habere, ὥσπερ πλεκτάνας καρίδων μελαίνας, id eſt vt cirros Squillarum nigras. Auget hanc eius opinionem Athenæus, qui Squillarum ſpecies ſic dictas fuiſſe veteribus Romanis his verbis tradit. Κάμμαροι, Cammari, Epicarmus in Hebes nuptijs: *Lib. 7.*

Præterea boca, ſmarides, aphya, Cammari.

Horum etiam Sophron meminit in mulieribus mimis. Eſt autem Squillarum ſpecies, & ita à Romanis vocantur, Euſtathius in hoc Athenæi loco legit κάμμοροι, ſic enim ſcribit. Κάμμορος fato ſuo, vel morte infelix, & miſer homo. Significat autem hæc vox aliquando etiam Squillas, teſte Athenæo, his verbis. Κάμμοροι καὶ τι (lege ἐςι) γένος καρίδων ὑπὸ Ῥωμαίων οὕτω καλούμενον. Et fortè (inquit idem Euſtathius) vulgus inde corrupto nomine καβούρους dixit. Nos quidem Cammarum antiquorum Aſtacorum genus eſſe, quod alij Squillam fluuiatilem hodie nuncupant poſteà probabimus. Dicuntur Ἄςακοι ex ſententia Rondeletij, quaſi ἄςακτοι, id eſt non deſtillantes, ſed abundè fluentes: quòd tubercula plurima, tùm alba, tùm purpurea guttarum, ſiue lachrimarũ ſpecie forcipibus inſper- *Odyſſ. A.* *Etymum.*
D ſa habeant. Itaq; author Gloſſarij non benè καρίδες interpretatur Cammaros. Quidam Aſtacum Ariſtotelis Elephantum dici putant apud Plinium. Volgò in Italia dicitur Gammaro, & Cambaro, & peculiariter is, de quo hoc capite in primis agemus, Gãmaro di mare. Venetus hunc Aſtaie, corrupto quaſi nomine ab Aſtaco, nominat. Galli, & Normanni Hormar. Illyrici Larantola, Mompelienſes Langrous. Gillius Maſſilienſes, ait, & Leonem & Aſtacum, ex Plinio diuerſos piſces, vno eodemq; nomine Ligombaudos nominant: Idẽ Aſtacum, inquit, Græci, & qui accolunt Adriaticum ſinum etiam hac ætate ſic vocant. Eadem his verbis Bellonius. Aſtacum Maſſilienſes, vn Ligumbault, Genuenſes Lombardo vocant. Quin etiam Græcum vulgus antiquam Aſtaci appellationẽ adhuc retinuit. Conſtantinopolitani Liczuda, vel Lichuda appellant. Hiſpanicè Cammaron dicitur. Germanicè Humer. Polonicè Kakmorski. Hungaricè Rack. Anglicè à Creuyſe of the ſea. Nam Lopſter Anglorum Locuſta eſt, vt ſcribit Zographus, non Aſtacus: quanquam Eliota diuerſis locis, Aſtacum, Locuſtam, & Leonem interpretatur à Lopſter. Quidam apud Anglos

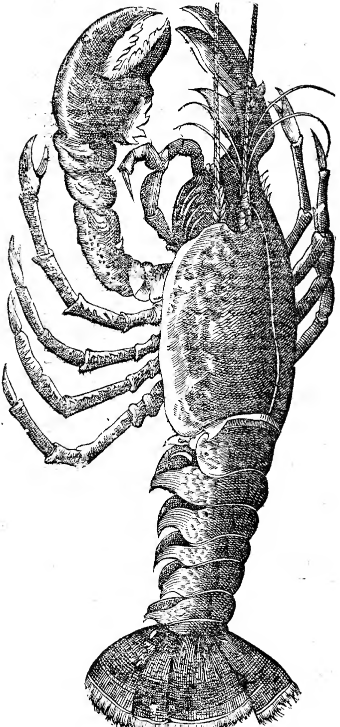
Aſtacum Crabbe fiſhe appellari ſcribunt. Sed hoc nomen nimis generale cùm ſit, potius omnibus Cruſtaceis conuenire cenſeo. Crabbe enim Cruſtata omnia apud Belgas, Germanos, Anglos, vt ab earum linguarum peritis accepi, dicuntur, priuatim tamen Cancer. E

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

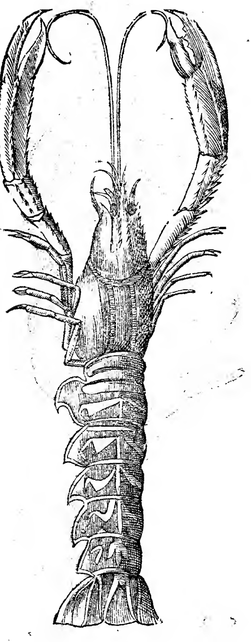
PLVRA ſunt Aſtacorum genera. Differunt magnitudine, & loco. Ab ea alia minora, alia maiora, ab hoc quædam marina dicuntur, quædam fluuiatilia: quæ duo tantùm inuenio. Marinorum autem tria nouimus: maximũ, quod quibuſdã Leo eſt, & Elephantus Plinij: minimũ, & quod mediũ inter vtrumq; magnitudinẽ habet, generis ſui nomine inſignitum, & cuius hanc deſcriptionem nobis tradidit Ariſtoteles. *Hiſt. 4. c. 2. Aſtaci cõmunis deſcriptio.* Differt Gammarus à Locuſta brachijs, quæ denticulatis forcipibus protendit: atque etiam quibuſdam F aliis diſcriminibus, quanquam non multis. Et paulò pòſt: Gammaro, inquit, color, quod *Color.* ex toto dixerim, niger: nigriſq; maculis diſperſis euariat. *Pedes.* Pedes inferiores ad grandes vſq; diſpoſiti octo, tum grandes ipſi longè maiores, extremaque parte latiores, quàm Locuſtæ habentur: ſed non ſpecie eadem, dexter enim ſuum extremum latum, & oblongum, & tenue habet: ſiniſter craſſum, & rotundum. Vterque tamen fiſſus in extremo, perinde vt maxilla tam infrà, quam ſuprà dentatus eſt. Verùm dexter puſillos, ſerratoſq; dentes continet omnes: Læuus primos ſerratos, vltimos velut maxillares, ſcilicet parte inferiore quatuor, & continuo ſuperiore tres non continuos: vterque tamen partem mouet ſuperiorẽ, ad inferioremq; aſtringit. Blæſus item vterque ſitu inferiore, tanquam nati ad capiendum, premendumque. Duo ſupra eos grandes habentur alij hirtiuſculi, paulò ab ore inferiores: mox branchia eos circumdant, non ſine hirſutia frequentes, quas aſſiduè mouet. Flectit, atque in os adducit duos illos hirtiuſculos pedes. Surculi etiam graciles geruntur à pedibus, qui ori proximi habentur. *Dentes.* Dentes huic quoque duo vt Locuſtæ, ſupra quos cornua breuiora, tenuioraque, quàm Locuſtæ. Quatuor item alia adſunt cornua, ſpecie quidem duobus illis ſimilia, ſed tenuiora, & breuiora. *Oculi.* Super hæc oculi conſtituti ſunt parui, craſ- G ſiuſculi, non vt Locuſtæ magni. *Frons.* Dehinc frons quædam acuta, & aſpera, ſupra oculos extat latior, quàm Locuſtæ. *Vt à Locuſta differat.* Denique facies acutior, & pectus latius quam Locuſtæ, totumq; corpus mollius, & carnoſius. Pedum autem octo numero pars forſan extremo bifurcatur: pars deſinit indiuiſa, quatuor enim bifurces ſunt, reliqui quatuor ſimplices. Ex toto pertendunt. *Collum.* Quod autẽ collum appellant, quinque partium foris eſt, & textum latius, illud ſitum loco nouiſſimo habetur, tabellis continuatum quinque, interiora verò in quibus fœminæ prius pariunt, quàm fœtum edant, hirtiuſcula quædam quatuor continentur, quibus ſingulis ſpinæ ſingulæ breues, atque rectæ eminent ad exteriora. *Pectus.* Pectus corpuſque totum læue eſt, non more Locuſtarum aculeatum, & aſperum; verùm in pedibus magnis aculeos partis exterioris maiores eſſe manifeſtum eſt. Hactenus Philoſophus, qui vt ius ſubdit, alterutrum forcipem ſemper eſſe grandiorem, nec vnquam parem vtrumque viſum fuiſſe. *Forcipes.* Hoc & alibi tradidit non ſine ratione his verbis: Gammari ſoli non certum, ſed alterutrum æquè, vt ſors tulerit, forcipem habent grandiorem, tam mares, quàm fœminæ. *De par. 4. cap. 8.* Cauſſa cur forcipem habeant, quòd ex eo genere ſunt, quod forcipem habet. Cur alterum grandiorem incertè; quòd non integrum ſui generis naturam tenet, ſed ita degenerat, vt, H quod ad aliud diſtributum eſt, eo non eodem, ſed ad greſſum vtatur. Aſtacum ſanè non noſſe uit Cardanus, dum eum ſine cauda depingit; cancrum conſtituens, cùm quid Cancer ſit *Cardani error.* ignoraſſe videatur. Nam, vt contra eum dicebat Scaliger, ſi Gammarum, hoc eſt Aſtacũ vocat eum qui cauda caret, Cancrum dicet illud quod habet caudã. Cæterùm ad reliqua quæ ſuprà ex Ariſtotele attulimus, examinanda pergemus. Deſcriptionem hanc Aſtaci nobis exhibuit Bellonius, parum ab Ariſtotelis diuerſam; Aſtacus à Carabo non magnitudine tantùm (eſt enim ille grandior) ſed & ipſo etiam colore differt. *Deſcriptio ex Bellon.* Carabus enim tantummodò ruber, Aſtacus ex rubro, fuluoq; liueſcit. Carabus blæſos, atque acuminatos anteriores pedes habet, Vrſæ marinæ modo, Aſtacus extentos, & forcipibus dentatos, parteque mouentes ſuperiorem aſtringendo ad inferiorem. Cornua præterea ante oculos Aſtacus gemina habet, ſed paulò quam Carabus minora: quibus eodem modo iter prætendit, intus concaua, ſub quibus alia quoque eodem numero minora latent, ac tenuiora:

ſuper

A ſuper quæ oculi conſtituti ſunt craſciuſculi, non autem, vt Carabi maiuſculi. Læuem ha-
bent coſtam ſine aculeis, præterquam anteriore parte, quo loco roſtratam oſtendit, ad ro-
bur in certamine. Dimicant enim Aſtaci inter ſe, arietum more, cornua attollentes. Pedes
vtrinque quatuor habẽt, quorum duo priores in extremo bifidi ſunt ad inceſſum: alij duo
natatui magis inſeruiunt, quàm apprehenſioni. Tabellas in cauda quinque videas. In col-
lo autem deinceps, hoc eſt vſque ad caudam pinnulas paulò magis hirſutas, quibus in na-
tando commodè vtuntur. Hactenus Bellonius: cuius ſanè deſcriptioni non conuenit eius
icon, vt non ſine ratione ipſum Rondeletius carpſerit. Nam in Aſtaco quẽ depinxit, qua- *Bellonij icõ*
terni pedes biſulci non ſunt, imò nulli, ſed oẽs articulis tantum intercepti, & in vngues, ſiue *reprobatur*
πλῆκτρα deſinentes. Et cùm Elephantum Plinij Aſtacum adultum exiſtimet, vnam ſcribẽs,
eandemque vtriuſque deſcriptionem eſſe, ſibi apertiſſimè contradicit, dum inquit: Pedes
vtrinque quatuor habent, quorum duo priores in extremo bifidi ad inceſſum: alij duo na-
tatui magis inſeruiunt, quàm apprehenſioni. Deinde duo brachia in eiuſdem Aſtaci de-
lineatione binis articulis, ſingulisq; forficulis denticulata nuſquam comparent, ſed illa
ſunt reliquis quaternis craſſiora duntaxat, in ſingulos vngues, ſiue πλῆκτρα deſinunt, quæ
B altera parte, vel ſerrata, vel hirſuta ſpectantur. Quare quod pro Aſtaco propoſuit, neque
Locuſtæ, neque Aſtaci formam aptè refert, ſed potius commentitia res eſt. Nos verò cùm
videamus apud nullum authorem hactenus extitiſſe veram, & accuratè depictam Aſtaci
figuram, hanc quàm exactiſſimè depictam damus. Hic & colore, & forma optimè cum
Philoſophi ſuprà allata deſcriptione congruit. Nam thoracis pars ſuperior, quam dorſum
liber appellare, itemque colli partes ſuperiores, vnà cum caudæ lamellis quinque, exte-
rius nigris, & liuidis maculis diſtinguntur. In ſumma Aſtacum hunc pro vero agnoſcimus.
Sed ne cuipiam hoc dubium moueat, propterea quòd collum eius ſex partibus diſtinctum
depinximus, cùm tantùm quinque habere Ariſtoteles cogat credere, omneſque quotquot
hactenus de Cruſtaceis ſcripſerunt doctiſſimi viri quinque etiam partibus collum deli-
nearint; dicimus partem primam thoraci proximam, quandoque multò minorem cerni,
quàm in hoc Aſtaco noſtro, ita vt proculdubio credendum ſit Ariſtotelem hanc partem
non annumeraſſe colli partibus, ſed thoracis. Huic ſubiunxi duos alios Aſtacos mediæ
magnitudinis, ſed prædicto minores; quorum prior corpore magis eſt vario, antennæ enim
quæ ſatis ſunt longæ, rubent, item brachia, non tamen vbique, ſed hinc, & inde, ac medius
C præcipuè brachiorum articulus, thorax ſupina parte ferrugineus eſt, collum partim dilu-
tè rubet, partim cinereo eſt colore, quali ſunt etiam pedes, brachia in omnibus articulis
aſpera tubercula per longitudinem ex ordine poſita habent, forcipumque alter dentatus
vtraque parte tùm ſuperiore, tùm inferiore, alter his dentibus priuatus, cuius pars infer-
na, & ſuperna, quamuis longior, tamen recta magis, & æqualis. Poſterior Aſtacus ſupina
parte nigricat, prona luteſcit, lateribus nigris maculis variegatis, cornua, & appendices,
quæ ori proſtant, mineaceo colore ſplendent, chelæ maiores in hoc, longioreſque, quàm
in priore, & paucioribus tuberculis, denticulatæ intus exiguis tuberculis. Poſtremò addi-
di Chelam Aſtaci marini ex Zoographo, paulò breuiorem quàm depingitur, faciem ho-
minis ridiculam repræſentantem. Nam chelæ pars minor maximum, & aquilinum naſum
refert: & quæ in vtriuſque partis confinio eminent verrucæ, oculos, ſi ſupercilia addantur. *Chela fa-*
Superiorem partem, quaternas, ſeu cornicula quatuor ſupra naſum, & frontem eminent, *ciem homi-*
cæruleo, aliouecolore ſi pictor inducat, ad repræſentationem pilei auriti, & ad latera de- *nis ridiculã*
ſcendentis ita tamen, vt lateant aures: retro, & circa tẽpora pili prominent nigri. Facies par *repreſentãs*
tim albo inducatur pigmento, partim roſeo fuco niteat. Linguæ inſtar partis chelæ maio-
D ris tubera (Rondeletius dentes nominat) fuerint rubicundo colore inſigniẽda. Quod ſi cri
ſtam quoque è pennis, caudæ præſertim gallinacei, capi, aut pauonis nutantem, foramini
ſummò indideris, planè Gorgoneam, & terribilem habebis faciem.

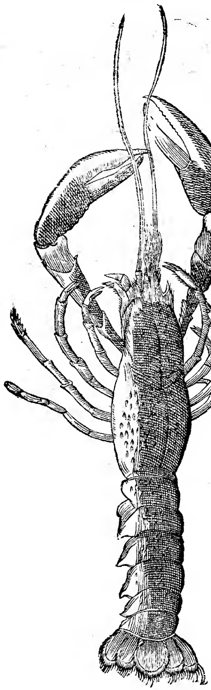
Aſtacus mediæ magnitudinis prior.

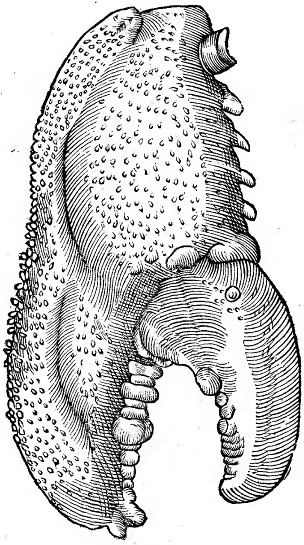
 Aſtacus

BIBLIOTECA

Aſtacus mediæ magnitudinis alter.

Chela Aſtaci marini ex Zoographo.

 E

LOCVS.

CARABVS inſidias faciens, atq; Aſtacus acer
In ſaxis habitant curuis, & paſcua carpunt.

1. Halicu. H.5.c.17. Oppianus, interprete Lippio. Tamen author eſt Ariſtoteles, in leuibus terrenisque locis Aſtacos prouenire, Locuſtas in aſperis, & petroſis, neutros in cænoſis. Quare circa Helleſpontum, & circa Thaſum Aſtacos naſci; circa Sigæum verò, & Atho Locuſtas. Quocirca Ariſtotelem grauiſſimum authorem, & cæteris fide digniorem ſecutus Franciſcus Maſſarius, in his Plinij verbis, Locuſtæ degunt petroſis locis, Cancri mollibus; pro Cancri legit Aſtaci. Nuſquam non in Oceano frequẽtes: in Euxino tamen põto nulli, quod his verſib. cecinit Oppianus.

Noxia non Ponto ſæua educantur in iſto.
Et parui piſces nequidquam hoſtile timentes
Securi degunt vndis, procul Aſtacus ingens, F
Polypodes deſunt magni, deſuntq́; Paguri.

CAPIENDI RATIO.

Hiſ.4.c.8. H.4.c.2. EOS odore eſcarum allectatos capi, ſcripſit Ariſtoteles, cùm vellet probare Cruſtata omnia odorandi facultate inſignita eſſe. Capiuntur autem eodem modo Aſtaci, quo Carabi.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

FÆMINA in hoc genere nihil planè differt à mare, teſte Ariſtot. Nam, & mari, & fæminæ forceps alteruter grandior more incerto eſt; parem verò vtrumque neuter vnquam habere viſus. Coeunt eodem modo, quo cætera G cruſta intecta, quę caudata ſunt hoc eſt more quadrupedum retromingentium, vt fæmina caudam ſupinam exponat, mas ſuam ſuperponat, & applicet. A bruma iam oua ferre incipiunt. Ariſtoteles ante Arcturum oua excludere: abigere iam cocta, & abſoluta reddere ſcribit.

NATVRA. MORES.

ORE excipit mare, vt idem author eſt, cùm Locuſtæ ad branchias tranſmittant. Sine humore longiùs è mari deferri nequit. Quamobrem inquit Bellonius rarò viuus Lutetię viſitur, putriſque eſt antequam eò perueniat, Cardanus tamen contrà, Aſtacorum eam eſſe naturam ait, vt citius putreſcant quàm moriantur. Senectam, vt tradit Ariſtoteles exuunt vère,
H.8.c.17. aut poſt partum, vt Locuſtæ. Tam ſunt loci patrij amatores, vt ſi, teſte
De anim. Aeliano, quem Aſtacum comprehendiſti, cum longiſſimè exportes, relicto ibi ſigno vn- H
8.cap.22. de ipſum cepiſti, eodem eum ipſum, vnde compræhenſus fuerit, atrepſiſſe reperies: ſi modò ita ex mari exportaueris, & deinde ſic propè depoſueris, vt ad mare adrepere queat.
Halicut.1. Quæ Oppianus ſic cecinit:

Aſtacus immenſum thalami ſub pectore amorem
Condit ſponte ſua, nunquam de limine cedit,
Inuitum ſi quis piſcem traducat in altum,
In propriam ſubitò geſtit remeare cauernam,
Et cupit, & quærit illo ſaltare profundo,
Ex quo piſcator cymba, linoq́; fugauit,
Non alios ponti non vult habitare receſſus,
Non aliam quærit patriam, ſed ſæpe penates
Demiſſos repetit, conſuetaq; ſaxa reuiſit.

Sic dulcem

A *Sic dulcem patriam gentes cupiere nataneum,*
Es pontum, & natale ſolum, quod ſtillat amorem,
Illis, & pectus ſpargit dulcedine blanda.
Mortali generi patria quid dulcius extat?
Quid grauius miſero, ſi longis finibus errans
Sit procul à patria vitam tollerare coactus?
Exilium, durumq́; iugum perferre neceſſe eſt,
Externas inter gentes, ignotaq́; rura.

ANTIPATHIA.

ASTACVS Polypum extimeſcit, vt ait Aelianus, proculdubio ex Oppiano, qui ſic canit. *6. de animal. c. 22.*
Polypus inſidijs, & duris Aſtacus armis, *Halieut. 2.*
B *Et murana ferox alterno marte domantur.*
Sunt eadem de Locuſta dicta à ſuperiori capite ex iiſdem authoribus.

HIEROGLYPHICA.

Amator patriæ.

POTEST per Aſtacum non ineptè deſignari amator patriæ, quamuis enim hic in peregrinis ſit quandoque ſedibus, proculque à patrio fumo, tamen veluti Vlyſſes apud Homerum:
Poſt varios caſus, poſt tot diſcrimina rerum.
tandem in patrium retertitur ſolum.

NVMISMATA.

C IN Tarenninorum nummi cuiuſdam æneí altera parte Neptunus Nereo inſidet, dextera manu tridentem, ſiniſtra ſcutum tenens, infra autem Nereum Carabus, aut potiùs Aſtacus cernitur, ſuprà Nerei caput, & ante Neptuni pectus literæ NE inſcriptæ, à tergore Neptuni TAPAΣ, altera verò parte Tarantem Neptuni filium videre licet equo inſidentem, infra cuius pedes duæ conſpiciuntur litteræ, nimirum ΣA. Quibus omnibus ſignificare voluerunt, Neptunum ab eis pro Deo tutelari coli, qui non modò belluis illis marinis dominatur, ſed etiam omnibus, qui in ipſo mari cōtinentur, piſcibus vilioribus, Cruſtatiſque etiam, Tarantem autem Neptuni filium ab altera parte excudi curarunt, quòd ipſe nomen vrbi, ac fluuio impoſuerit.

TEMPERAMENTVM.

NON deſuere, inquit Iulius Alexandrinus, qui calido temperamento ſtatuere Aſtacos coloris argumento, quem ex coctura rubrum contrahunt. *De ſalub. 15. c. 8.*
D At qui in cruſta tātum id, frigida quippe, ſed cum terreſtris alicuius parte, operati caloris qualitatem accipiens deterſione multa, rubri id coloris aſpectu manifeſtatur, vt in íride, vt in ſanguine, vt hìc in Aſtacis, Cruſtaceiſq; omnibus, vt in alijs omnibus, vnde deterſus appareat in cruſtaceo tegumento calor cum rubore. At candor in carne ſuus, atque integer maneat. Hactenus ille. Frigidos verò, & humidos eſſe temperamento teſtatur Simeon Sethi.

 E

VSVS IN CIBIS.

ASTACI omnes marini, tàm maiores, quàm minores carne prædura ſunt prediti, vt Cruſtata omnia. Quocirca difficulter in ventriculo concoquuntur, tardeq; deſcendunt, ac ventrem reprimunt: At ritè confecti, & præparati non imbecilliter alunt. Simeon Sethi vix etiam concoqui poſſe ait preſertim magnos: paruos enim faciliùs cõfici, celeriuſq; deſcendere: caudas eorum (hoc eſt ctura) difficiliùs etiam concoqui, craſſioriſq; eſſe ſucci: idcircò cõdimentis calidis emendari, & ab eorum eſu vinum vetus, & rubellum potari. Intereſt etiam vbi capiantur in Methymna enim optimi perhibentur. Nam Phyllius, ſiue Phrynicus, ſiue Ariſtophanes apud Athenæum in Vrbibus hæc dicit:

Polypodium, Sepiolam, Carabum, Aſtacum, Oſtrea, Chamas,
Lepadas, Solenas, Muſculos, Pinnas, Pectines ex Methymna
Deligite. F

Qui autem magnos amat, ex Alexãdria portari curet, ſi propè eam degat. Sunt, inquit Cardanus, Aſtaci inſipidiores, & duriores è mari, quàm è fluminibus: adeò vt in Scoria cùm ederem nullius pretij mihi viderentur. Fortè Cardanus non benè coctis, nec benè conditis veſcebatur. Nam Matron Parodus apud Athenæum Aſtacum inter cæteros piſces lautiores, in Attico quodam conuiuio appoſitos ait. Mneſitheus aſſos elixis prætulit, & ideò clibano incoqui voluit. Non parum ſalſi habent ſucti, & minus tamen, quàm teſtata. Fiunt etiam hyſitia ex Aſtacis. Eximuntur enim apud Apitium de ſua teſta, & in mortario conteruntur cum pipere, & liquamine optimo pulpæ, inde hyſitia plaſſantur, & formantur.

Lib. 2. c. 1.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

TYMPANICIS Aſtacum rarò, & ſolius voluptatis gratia offerre iubet Trallianus. Podagricis quoq; prohibebitur, præſertim ſi ex pituitoſo humore ortum ducat. Nam talem humorem ab Aſtacis generari idem Trallianus author eſt. In Cardialgia autem conuenire ait, quia non facilè corrumpatur, & acribus, mordacibuſq; humoribus reſiſtat. Aëtius in curatione colici affectus ex pituitoſo humore, Squillas, & Cãctos interdicit, Aſtaco autem pro voluptate frui permittit. Plinius medicus de dyſentericorum cibo tractans, ac de calore nimio, Oſtracoderma, & Aſtagines optimi cibi eſſe tradit. Putat Bellonius per Aſtagines eum Aſtacos intellexiſſe. Ex eorum chelis nautæ ſalina ſua conficiunt, in quibus ſal in piſcatione reponunt, Apud Belgas talis chelarum vſus eſt. Aedes cùm tam amplæ ſunt, vt habitantes canthari, aut annuli ferrei, aut mallei pulſum vix exaudiant, itaque tintinnabula in his locis procul ab oſtio ſitis tabulato, aut muri eminentiori loco affigunt cum loro annexo, aut filo ferreo craſſiuſculo, per domus penetralia, ſi quæ ſint obuia deducto ad oſtium vſque, quo pertuſo filo chelam Aſtaci, loco manubrij annectunt, quod apprehendit manu, cùm quiſpiam pulſare tintinnabulum cupit. G

Ad Cardialgiam.

DE LEONE, SEV ELEPHANTO. H

Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Rex Leo dictus. *Leo animal quadrupes quale.* *Serpẽs leo.*

LEONIS vocabulum pro rege apud Græcos accipi non reperi vnquam, minorque quod ſcribit Iſidorus: Leo Græcè rex interpretatur Latinè, eò quòd ſit princeps omnium beſtiarum. Eſt autem Leo animal quadrupes, omnium animantium ferociſſimum, & generoſiſſimum, vno excepto homine, præcipuè cùm colla, armoſq; veſtiunt iubæ, quod ætate accidit. Eſt etiam nomen ſideris cœleſtis apud Latinos, & Græcos, ex numero duodecim Zodiaci ſignorum. Serpens etiam quidam ſic vocatur, alio nomine χεγχρίνας dictus Nicandro.

A Nicandro. Λέων dicta fuit Elephantiaſis etiam apud Aretæum, At λεωνκρηνοφύλαξ, Leo *In Theriaca.*
frōtis cuſtos, dicta fuit Athenis ærea Leonis effigies ſuper fronte eo, ex quo aqua efferebatur, ἐν ταῖς πρὸς ὕδωρ ὁδοῖς teſte Polluce, cui etiam λέων dicta fuit tremendæ ſaltationis ſpecies, ab Athenæo tamen inter ridiculas ſaltationes recenſetur. Denique λέων eſt nomen viri proprium, vt Latinis Leo. Similiter Elephantus quadrupes eſt omnium ferè animalium maximum, Europæ incognitum, duobus celebre dentibus, ex quibus opera *Elephanti æquiuoca.*
fiunt eburnea. Significat ἐλέφας poculi genus apud Athenæum, item morbum apud medicos illum, qui Latinis lepra dicitur.

SYNONYMA.

PLERÆQVE nationes, vt inquit Gillius, etiam nunc Leonem nominantes Aſtacum, arbitrantur Leonem eſſe Aſtacum. Maſſilienſes enim, & Leonem, & Aſtacum Ligombaudos nominant, & Itali quandoque vtroſq;
B Leones, quamuis etiam ſint qui diſtinguant, maiorem Aſtacum hoc nomine appellantes. Plinius etiam ſeparatim de Aſtaco, & de Leone tractat: & Athenæus vtrumque diſtinguit, cùm inquit Aſtaco Leonem maiorem eſſe. Belgæ Leonē marinum appellant Ondocht. Neapolitani, inquit Gillius, genus quoddam Cruſtatorum etiam nunc Elephantum vulgò nominant: ſed hunc ne, an alium appellent, iudicare non poſſum, cùm piſcem non viderim, hæc ille. Platina à vulgaribus ideo Leonem pictum ſuſpicatur, quòd Leonis terreſtris animalis colorem, ſimilitudinemq; quandā habeat: quam cùm ego nullam in eo offendam, ita ob magnitudinem appellari putem.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

ELEPHANTVM Plinij eundem facit Bellonius cum Leone, nec ab *Li. 2. aquatil. cap. 3.*
C Aſtaco grandi diſtinguit, vt ex eius huſce verbis apertiſſimè declaratur. Plinius, inquit, Elephantum marinum ſic depinxit, vt eius delineatio Aſtaco planè conueniat. Inter marina, inquit, ſunt Elephanti Locuſtarum generis, nigri, pedibus biſulcis. Ego verò pro pedibus biſulcis quaternos intelligo, quos duo etiam brachia vtrinque ſubſequuntur. Addit præterea brachia duo binis articulis, ſingulisq; forficulis denticulata, quæ in Aſtacis cernimus. *Leo Plinij & Elephantus idem.*
Nam ſingula grandia Aſtaci brachia, binis articulis intercipiuntur, & denticulatis forcipibus biſulcis armata ſunt. Quamobrem adultum Aſtacum à Latinis Elephantum etiam dictum fuiſſe crediderim, nam Aſtaci quātò maiores exeunt, eò nigriores euadunt. Quod autem ad Leonis appellationem attinet, conijciendum eſt Græcos Aſtacis grandibus nomina immutaſſe, & Leones potiùs, quàm Elephantos appellare maluiſſe. Nam, & Aelianus eam deſcriptionem tribuit Leoni, quam Plinius Elephanto. Oppianus.

Τῶν ἤτοι πρώτιστε λέων, βλοσυρῶπις ζύγαινα.

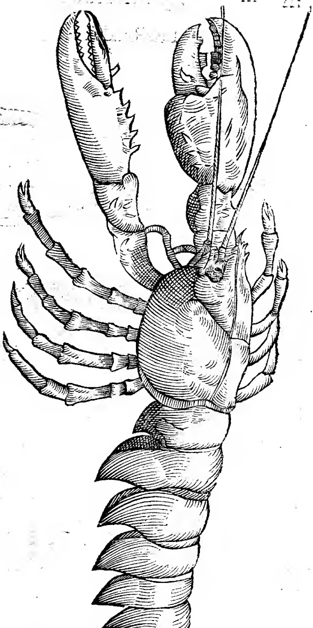
Quod ſic Lippius vertit.

Magno horrore Leo, poſt hos horrenda Zygena.

D Aelianus Leonem marinum Locuſtæ ſimilitudinis eſſe ſcribit, ſed corpore magis tenui, ac *Lib. de animal. 14. cap. 9.*
gracili: brachiaque habere, tum maxima, tum Cancris ſimilia: & cœruleo colore eſſe, ſubnigriſque diſtingui maculis. Conſtat igitur Leonem eundem eſſe piſcem quem Elephantum: ac plurimum eos hallucinari, qui noſtra Eſcreuiſſas Leones eſſe putant; hæc Bellonius. Sed cùm verba Aeliani integra non adducat de Leone, imò quædam etiam omittat quæ ſcitu fore digna iudicaui, ea hic ſubiungam. Marinum Leonem inquit, Locuſtæ ſimilem eſſe ſcio, præterquam quòd tenuior, & gracilior apparet, & ex aliqua cruſtarum ſuarum parte cœruleus (ceruleo colore eſt, & ſubnigris maculis diſtinguitur, Gillius.) Ignauus eſt (νωθής) Forcipes illius maximæ, Cancrorum forcipibus figura ſimiles ſunt. A piſcatoribus benè peritis, membranas quaſdam habere dicitur appēſas ex teſtis, & colligatas, ſub quas ſubiectæ ſint molles caruncolæ, & teneræ, quæ Leonis adeps appelleatur. Hactenus Aelianus. Iouius quoque Leonem Plinij ab Aſtaco non ſeparauit. Rondeletius verò quidem Aeliani Leonem, & Plinij Elephantum non diſtinguit: ſed Plinij Leonem, & Ele-

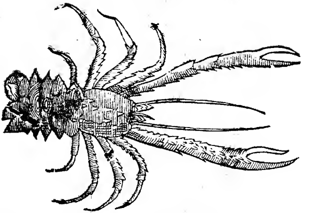
phantum

phantum diuerſos eſſe liquidò oſtendit, his verbis: Athenęus obiter tantùm ex Diphilo E
Athenæus correctus. Leonem inter Malacoderma recenſuit, quo in loco pro μαλακοδέρμων perperam legitur
ὀστρακοδέρμων, vt ex contextu apparet: Τῶν δὲ μαλακοδέρμων καρὶς, Ἀστακὸς, Κάραβος,
Καρκῖνος, Λέων τοῦ αὐτοῦ γένους ὄντα διαφέρουσιν. μείζων δ᾽ ἐστὶν ὁ Λέων τοῦ Ἀστακοῦ.
Ariſtoteles nullam omninò mentionem fecit. Plinius nominauit tantùm. Cancrorum
Lib. 9. cap. 31. genera, Carabi, Aſtaci, Mæę, Paguri, Heracleotici, Leones. Libro 32. cap. 11. notam addit,
qua a ſimilibus ſecerni poſſit: Leones, inquit, quorum brachia Cancris ſimilia ſunt, reliqua
pars Locuſtæ. Ex quibus verbis quiſnam ſit verus Leo, poſt longam, diligentemque omnis
generis Cruſtatorum inueſtigationem certò me cognouiſſe exiſtimo, qui cum minimè cō-
Leonis Rōdeletij deſcriptio. temnendus, imò ſpectatu digniſſimus eſſe videatur, paulò fuſiùs qualis ſit exponam. Λέων
à Græcis dicitur, ita a Latinis Leo, à colore flauo, vt arbitror, quò coloratus eſt, dum viuit,
& è mari captus educitur, & quòd hirſutus ſit. Aſtaco corporis ſpecie affinis eſt, ſed bra-
chia longiora habet, forcipes tenues, & latiuſculos, quorum ſciſſura maior, quàm in vllo
alio Cruſtatorum genere pro corporis ratione. Tuberculorum, qui in Elephantis ſunt lo-
co, brachia villis veſtiuntur, & aculeata ſunt. Pedes tres, qui proximè brachia ſequuntur,
longiores sūt, aculeati, in calcaria terminati: vltimus exiguus, breuis, & tenuis, neque acu- F
leis, neque pilis munitus. Præterea ab Aſtaco dorſi aculeis differt, quibus cum Locuſta cō-
uenit. Vtrinque cornua duo longiſſima, tenuiſſimaq; habet, item alia in fronte breuia, in-
ter quæ vnum in fronte eminet acutum, neutra parte ſerratum: hæc ſunt oculorum pro-
pugnacula, qui cornei ſunt, & prominent. Corpus totum vndulatum eſt, inſtar panni ex
Cauda. hircorum, camelorumque pilis contexti, camelotum vulgò appellamus. Cauda perinde ac
in Aſtacis in pinnas quinque deſinit, ſed lineis magis diſtincta. Captus Leo circa Lerinum
inſulam (quę nunc inſula D. Honorati dicitur) nō procul ab Antipoli, ad me miſſus eſt. Hęc
qui eum Plinij verbis conferet, ex brachijs Cancris ſimilibus, Locuſtæ corpore, Leonem
eſſe, quem depinximus, facilè iudicabit. Ex Cancris enim permulti brachia pro corporis
magnitudine longa habent, hirſuta, forcipata: corporis Locuſtæ figura longa eſt, cauda ex
Contra Bellonium Rōdeletius. tabellis conſtat, dorſum aculeatum, quæ in Leone noſtro expreſſa ſpectantur. Non minus
abſurdè de Leone, quàm de Aſtaco loquitur author libri de Aquatilibus. Nam quemad-
modum Aſtacum adultum, à Latinis Elephantum dictum fuiſſe credit: ita Græcos Aſtacis
grandibus nomina immutaſſe, & Leones potiùs, quàm Elephantos appellare maluiſſe.
Nam Aelianus, inquit, eam deſcriptionem tribuit Leoni, quàm Plinius Elephanto. Eſto G
idem ſit Leo Aeliani, & Elephantus Plinij, an propterea rectè concludetur eundem eſſe
Plinij Elephantum, & Leonem? Sic enim ille concludit. Conſtat igitur Leonem eundem
eſſe piſcem quem Elephantum. Non vides Plinium hunc ab illo apertè diſtinxiſſe? Nam
cùm Plinius de Elephantis dixiſſet, paulò pòſt Leones ſubiunxit, & notam diuerſam ad-
dit: quorū brachia, inquit, Cancris ſimilia ſunt, reliqua pars Locuſtæ. Alius eſt igitur Pli-
nij Elephantus, alius Leo, quem hoc capite expreſſimus. Hæc omnia Rondeletius, ex qui-
bus vt dixi apparet, eum conſentire cum Bellonio, quod idem ſit Aeliani Leo, & Plinij
Elephantus: ſed alium eſſe Plinij Leonem, ab eius Elephanto manifeſtè declarat. Quid in
Exer. 245. tanta controuerſia ſenſerit Cæſar Scaliger, nobis non aperuit eo in loco, vbi Cardanum
docet, quot ſint Cruſtatorum genera, & quænam: ſed alio in libro ſuo nobis ſuam ſe de-
claraturum ſententiam eſt pollicitus. Prædicto tamen loco fatetur, ſe vidiſſe Aſtacū, cuius
brachium puerilis brachij magnitudinem æquaret. Ergo non magnitudine Aſtacum à
Leone, aut Elephanto diſtinxit, quemadmodum Diphilus apud Athenæum, qui Leonem
Aſtaco maiorem eſſe ſcripſit, ſed aut forma, aut nullo diſcrimine per Aſtacum, & Leonem
idem intelligens. Eſt apud me Aſtacorum genus inſigni conſpicuum magnitudine, qua H
à vulgari differt Aſtaco, & nonnihil corporis figura; planè à Rondeletij Leone, ſi eius ico-
ni, quàm noſtrę appoſuimus, fides aliqua ſit habēda, magis diuerſum, quàm ipſe Aſtacus,
cuius imaginem ſuperiùs ſpectandam propoſui. Is igitur Brunduſij captus, ad me miſſus
eſt ab Archiepiſcopo Brunduſino. Leonem vulgus adhuc ibidem vocat, eſt autem ma-
gnitudine tredecim palmorum: brachij dextri ea magnitudine, qua ſe conſpexiſſe refert
Iulius Scaliger, ſiniſtrum autem multò tenuius. Quod miror Rondeletium in ſua icone
non expreſſiſſe; niſi eius Leo hoc in ſe habeat proprij, vt eadem ſit vtriuſque brachij gran-
ditas, quod tamen in animum inducere nequeo, cùm ſit ex Aſtacorum genere, qui alte-
rutro brachio ſemper differunt. Erant etiam noſtri Leonis huius chelæ tuberculis interius
ab vtraque parte, tanquam dentibus munitæ, quæ in Rondeletij Leone deſunt. De colo-
re eius nil certi habeo quod dicam; quandoquidem cruſta eius tantùm exempta carne ad
me miſſa fuit, quę iucundè rubebat, vndè conijcio, coctam antea fuiſſe. Plinium, vbi Ele-
phantum

E

Leo Rondeletij.

F

phantum ſuum nigrum eſſe declarat, aliqui intelligere putant per nigrum violaceum colorem exſaturatũ. (Nam κυανὸς Grecè de nigro, vt de Aethyope, & cæruleo vt de mari dicitur) ſic violas nigras Virgilio dici. Iidem Aſtacos inde purpureos, & violacei coloris eſſe exiſtimant, rubere autem cùm ſunt cocti. Non ſupprimendos duxi duos alios Aſtacos, propterea quòd ſint Rondeletij Leoni valdè congeneres. Pedibus enim, ac brachijs differunt, itemq; cornibus. Nam hæc multo ſunt vtriq; longiora, ita vt vltra chelas protendantur. brachia quoq; & pedes craſſiores, tres vtrinq; pari ferè magnitudine, quippè poſterior dimidia parte minor eſt, quem pictor in ſecundo non expreſſit. Vtriuſq; etiam brachia admodũ aſpera, imò aculeata præſertim parte interna, ſed prioris maximè hirſuta, & piloſa. G
His adiungo Aſtacum marinum, quem Humer vocant Germani, ex deſcriptione ſeptentrionalium regionum Olai magni. Ingentem eſſe ſcribit, inter Orchades, & Hebrides inſulas, & tàm validum, vt hominem natantem chelis apprehenſum ſuffocet. Sed non probo quod pedes omnes biſulcos pinxerit, & caudam tabellis tàm multis conſtruxerit. In eadẽ tabula idem Olaus Magnus depingit Aſtacum duodecim pedum, qui deuoratur à monſtro marino, vt hìc conſpicitur. Forcipibus, inquit Gillius, firmiter Aſtaci, & Leones retinent, quidquid comprehenderunt. Cùm enim Maſſiliæ multas Boopes, Mænarum genus, & Leones, & Aſtacos cepiſſent, nauiculamque vbi huiuſmodi piſces captiui tenebantur, in litus expulſam reliquiſſent, & vulpes in eam ipſam ad exedendos Boopes inuaſiſſet, accidit vt hęc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane à piſcatoribus capta fuit.

Forcipium vis.

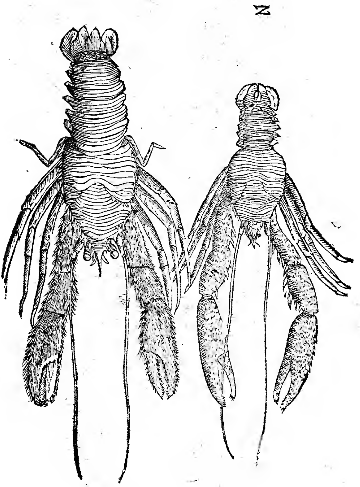
Vulpes pedibus aetẽta ab Aſtaco capitur.

ANTIPATHIA. H

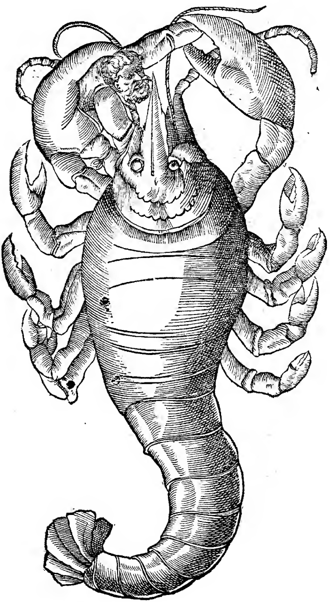
AVDIVIT aliquando Aelianus, terreſtrem Leonem ſummè timere marini Leonis aſpectum, abſurdum ſcilicet, ac formidabilem; ſed neq; odorem eius ferre: itemq; illum ipſum (terreſtrem Leonem) marini exſiccatarum cruſtarum puluerem in aqua bibentem, à ventris morbo liberatum iri.

VSVS

Aſtacus ſimilis pediculo marino.

Aſtacus marinus, qui hominem apprehenſum ſuffocat.

Aſtacus duodecim pedum, qui deuoratur à Rhinocerote marino.

VSVS IN CIBO, ET ALIIS.

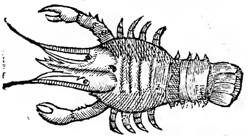
REFERVNT Leonem marinum à Belgis appellari Oudocht, propterea quod à menſis amoueatur, nihilq; in cibo valeat. Apud nos tamen lautis apponitur côuiuijs: In furno enim admodum calido, ſine aqua, liquamine, vel oleo lentè coquitur. Sunt qui eum, vt ſcribit Platina, carbonibus circumuallent, crebroq; voluant, ne comburatur: coqui item ex aqua, & aceto, vt Cancros fluuiatiles plus tamen coctur æ requirere, quòd craſſior ſit, & durior: Aiunt teſte Aeliano, adipem Leonis ad hoc ipſum homines adiuuare, vt ſqualliḋæ, & infuſcatæ faciei nitorem afferat. Cum roſaceo in vnguentum conformatus, formæ pulchritudinem conciliare, & venuſtum ſplendorem enitere facit.

De anim. 14. cap. 9.

DE ASTACO PARVO MARINO RONDELETII. Cap. V.

ASTACVM hunc inquit, marinum paruum vocamus, vt à magno differat: vt etiam ab Elephāto, & Leone diſtinguatur, cuius ſolus quòd ſciam, Athenæus meminit. Ex Oſtracodermis, inquit, ſunt Squilla, Aſtacus, Locuſta, Cancer, Leo: quæ eiuſdem cùm ſint generis, differunt: maior autem eſt Leo Aſtaco. Eſt Aſtacus hic ſemper paruus, nec ferè vnquam magnitudinem picturæ noſtræ ſuperat. Capite, & thorace eſt rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciſo, è capite eminet cornu latiuſculū, magnū ſi totū corpus ſpectes, vtrinq; ſerratum, inter oculos ſitum, quos recondit, & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa ſunt. Duo breuiora cornu ſerrato viciniora, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam Vtrinque pedes ſine forficibus. Collum, ſiue cauda tabellis conſtat, & in pinnulas deſinit. Sub cauda appendices ſunt ouis reponendis deſtinatæ. Aſtaco huic viuo corpus rubeſcit, G alioqui lineis cœruleis tranſuerſis variatum. Rarus, ac bonæ carnis eſt, firmioriſque quàm Elephas, melioris quàm Locuſta. Differt à fluuiatili, quòd ſit dum viuit, colore fuſco, corpore longiore, & ſtrictiore, cornu frontis latiore, & breuiore. hæc Rondeletius.

Aſtacus paruus marinus Rondeletij.

A

DE CAMMARO, SEV ASTACO FLVVIATILI. Cap. VI.

SVNT qui Cammaron apud veteres noſtrum Aſtracũ fluuiatilem, quem vulgò vocant Gammarum, eſſe negent. Ab hac enim quæſtione capitis initium ſumemus, quam ſuprà promiſeramus nos explanaturos, ac diſcuſſuros. Quid igitur erit *κάμμαρον*? nunquid Squilla eſt? Sic ex Athenæo docere videntur, quum inquit: *Κάμμαροι καὶ τι (ἔστι) γένος καρίδων ὑπὸ Ῥωμαίων οὕτω καλουμένον*: id eſt. Cammares appellatur etiam Squillæ quoddam genus à Romanis. *Cammaro antiquorũ num Gammarus fluuiatilis.* Sanè vt dicam cum doctiſſimo Cæſare Scaligero, à Squilla parua Gammarus parum differt, ſi minus accuratè conſideres. Diligentius intuenti recognoſcetur Gammari roſtrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, quibus

B pro manibus vtitur, forcipati: Squillæ vniformes: Squillæ lamellæ latiores: ipſa tota compreſſior. Puto igitur Gammarum antiquis fuiſſe noſtrum hunc fluuiatilem Aſtacum. Alioquiſi is non eſſet Cammarus, nullo nomine ab antiquis deſignaretur. Non enim eſt Cancer fluuiatilis. Et Varro cùm iubet villaticis anatibus præberi Cammaros, de marinis intelligere non potuit. Et Galenus aliud fecit ab alijs omnibus nomen flexa diminutiuo, vt ab Aſtacis, & Squillis differret; enumerat enim inter Cruſtata *ἀστακούς, καὶ παγούρους τε, καὶ καρκίνους τε, καὶ καραβους, καὶ καρίδας, καὶ καμμαρίδας*. *Lib. 3. de re ruſt.* Non eſt igitur Cammarus Squilla, vt ex Athenæo quidam putant. *Lib. 3. de alim. facul.* Plinius quoque Cammarum à Squilla diſtinxit. Nam quodam in loco, vbi ſex, & ſeptuaginta piſcium genera recenſet, Cammarum enumerat, cùm poſtea Squillam eodem capite pronunciet. *L. 32. c. 21* Non ſunt etiam hac tempeſtate audiendi medici, qui Aſtacos noſtros, fluuiatiles Cancros exiſtimant, cùm Cancris ſit corpus rotundum, teſte Ariſtotele, & cauda non extenſa, ſed corpori applicata: Aſtacus verò ſit corpore longo Locuſtis ſimili, quòd capite, collo, ac tabellis ſit diſtinctus.

C

SYNONYMA.

IN fluuijs itaque iſtiuſmodi Cruſtata, quę à marinorum Aſtacorum figura, Aſtaci fluuiatiles, *Καμμαρίδες* à Galeno, *κάμμαροι* apud Athenæum nominantur, proueniunt. Nam non benè apud eum Euſtathius legit *κάμμοροι*, vt monui ſuperiùs. Ariſtoteles ijs peculiare nomen non deſignauit, ſed inter Cruſtata minutiora, quę nomine carent, poſuiſſe videtur. Alij Squillam fluuiatilem vocant: Romani, ac Veneti, Gammarellam, & fluuiatilem Gambarum, & Gammarum, quo poſtremo vocabulo Gaza in ſua verſione apud Ariſtotelem Aſtacum vocauit, Latinumque fecit. Hodiernis Græcis, Caranis, & Caranidia, à Caride nomine detorto, appellatur. Gallis Eſcreuiſſe. Flandris Kreuits: Anglis Creuis, Creuiſe, Crauyſhe, ſed marinum Aſtacum etiam Angli à ſea Creuyie nuncupant. Proxima vox Germanicà Krebs. Illiricè Kax.

D

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

RONDELETIVS nobis ſuum fluuiatilem Aſtacum ſic deſcripſit. Corpore eſt rotũdo (terete, nã vt cylindrus, & globus, vel circulus differũt, ita teres, & rotundum. & ipſe Rondeletius pauló inferiùs Cancros rotundos, Aſtacos longos eſſe ſcribit Zoographus) capite in cornu latiuſculum breue, & acutum deficiente, ſub quo latent oculi. Capiti præpoſita ſunt cornua quatuor, duo breuiora, alia longiora, articulata, flexibilia, in tenuitatem pili deſinentia. Vtrinq; chela vnica eſt, aſpera, denticulata, articulis quaternis cõnexa. pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores bifidi ſunt, & hirſuti, bini poſteriores in calcar deſinũt. Poſterior corporis pars, quæ collum appellatur, ſex tabellis cõſtat, cauda pinnulis quinq;

media

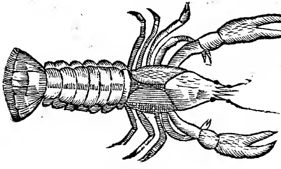
media ſcuti formam refert, & articulata eſt: vtrinq; duæ communi articulo, poſtremæ pro- E
prio colligantur. Os dentibus munitum, vt in Locuſta, & Cancris. Carnis aliquid in ore, &
lingua. Sub cauda appendices ſunt, in quibus oua reponuntur. Diligens etiam in ſuo de-
ſcribendo fuit Bellonius. Nam probans hunc eſſe ex Aſtacorum genere, ſic inquit: Nam
Lib. 2. de aquatil. c. 3 eius bifurca brachia duabus tantùm articulationibus intercipiuntur, quæ duo pedes vtrin
que forficulis in extremo denticulati ſubſequuntur: reliqui quaterni non diffinduntur.
Caudam quoq; vt Cammarus quinis tabellis loricatam, pinnulaſq; in extremo quinas ha-
bet: ambobus (Aſtaco tùm fluuiatili, tùm marino) idem ferendi, & excludendi modus: iiſ-
demq; ambo cornibus, dentibus, roſtris, mucronibus, tibijs, & externis partibus prædití
ſunt, quod idem de internis dicere par eſt. Porrò Gammari (fluuiatilis) ventriculum mu-
tis vndecunque ambit: multi falsò eius ſtercus eſſe credunt: ego verò eius hepar eſſe puto.
Multorum ciborum capax eſt ſtomachus, tàm miro artificio fabrefactus, vt etiam in eius
fundo alterum os comperias ſuis maxillis, & dentibus refertum. tot in lateribus branchias
habet, quot pedes. Porrò vtrinque in Cammaris ſpiraculum, ſeu foramē ſub cortice ad late-
ra oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Quidam porrò calculi in Camma-
ri capite reperiuntur, quos Carciniæ nomine vocauerunt. Hactenus ille. In his in primis F
controuerſum eſt, num branchias habeat. Nam Ariſtoteles de Aſtacis marinis loquens
Hiſt 4. c. 2 non branchias, vt Gaza, & Rondeletius transferunt, ſed βραγχιοειδῆ dixit, hoc eſt partes
An habeāt branchijs ſimiles: rectè VVottonus, veluti branchias. Sic enim ait Philoſophus: Hæc cir-
branchias. cundant non ſine hirſutia frequentes, & aſſiduè mouentur. Τὰ βραγχιοειδῆ τὰ περὶ τὸ
στόμα δασέα καὶ πολλά. Ταῦτα δὲ διατελεῖ κινῶν. Ego, inquit Zoographus, cirros potius
quàm branchias, aut βραγχιοειδῆ has partes albidas dixerim. quid enim branchijs ſimile
habent? non ſitum, non ſubſtantiam, aut figuram, aut vſum. Motum dices ſimilem eſſe. At-
qui verum nō eſt, quòd aſſiduæ moueantur. Aſtacum enim fluuiatilem cùm vitreo vaſe
maximè perſpicuo aqua pleno incluſiſſem, cirros illos obſeruaui moueri quidem, & celer-
rimè, non tamen aſſiduè, nec ſemper; ſed in commotione aliqua ipſius Aſtaci, aut affectu,
atque rurſus quieſcere prorſus. Bellonius mollia laterum additamenta, branchias in eis ap-
pellat: Tot, inquit, branchias in lateribus habent, quot pedes. Verùm nos illa quanquam
ſpecie branchijs non diſſimilia, nec intrà, nec extrà aquam moueri vnquam vidimus. qua-
re alium earum eſſe vſum puto, fortè ne aqua introrſum penetret, vel ad motum progreſ-
ſionis, natationiſuè eis adiuuentur: non ad cordis, & caloris natiui refrigerationē: qui bran- G
chiarum in piſcibus ſanguine, & corde præditis vſus eſt, vt in terreſtribus pulmonis. Exan-
guia verò omnia in terra pulmone, ſic in humore eodem, & branchijs carent. Ad hæc quæ
branchias habent aquatilium, & aqua ſubeunte refrigerantur, extra aquam diù viuere nō
poſſunt: Cancri verò plurimis diebus poſſunt. Ego ſine cibo in ſola aqua ad dies tredecim
viuum ſeruaui nuper, menſe Octobri: aqua ſingulo, vel altero quoq; die mutata, in an-
gulo æte noſtræ calefactæ. Sed neque vt aquam ore acceptam reddant, dum cibum in hu-
more capiunt, branchijs opus eſt Aſtacis. Vtrinque enim ad latera oris per foramina quædā
aquam remittunt: vt in extractis ab aqua apparet, ſi contempleris ſupinos. Et hoc Bello-
nius quoque obſeruauit. Ariſtoteles verò in libro de Reſpiratione, circa finem capitis vn-
decimi (vt nos diſtinximus) nec branchiarum, nec foraminum, ſatis clarè, quibus reddatur
aqua, in hoc genere meminit, cùm ſcribit: Τὰ μὲν οὖν μαλακόστρακα, οἷον οἵ τε Καρκίνοι καὶ
οἱ Κάραβοι παρὰ τὰ δασέα ἀφιᾶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν ἐπιπτυγμάτων. paulò antè autem di-
xerat, quòd non refrigerandi gratia, ſed neceſſariò dum cibum in aqua capiunt, eam admit
tant, vt & Cete, & Malacia. Item hiſtoriæ animalium 4. 2. Τὴν δὲ θάλατταν δέχονται μὲν
παρὰ (abundat hæc præpoſitio) τὸ ςόματι πάντα τὰ τοιαῦτα, ἀφιᾶσι δὲ ἐπιλαμβάνοντα H
(Gaza videtur legiſſe ἀφιᾶσι δὲ ἐπιλαμβάνοντες) κατὰ μικρὸν τούτου μόριον οἱ Καρκίνοι, οἱ
δὲ κάραβοι παρὰ τὰ βραγχιοειδῆ. Ἔχουσι δὲ τὰ βραγχιοειδῆ πολλὰ οἱ Κάραβοι. Quæ Ga-
za ſic tranſtulit: Mare omnia eius generis ore excipiunt, ſed Cancri parte oris exigua eu-
cta reſpuunt; Locuſtæ ſuas ad branchias tranſmittunt, quas ipſe plures quàm cætera ha-
bent. Quaſi verò hauſtam orea quam aliundè Carabi, aliundè Cancri emittant: cùm in ci-
tato loco ex libro de Reſpiratione, vtroſq; eadem parte emittere clarū ſit: quare hìc etiam
pro οἱ καρκίνοι, οἱ δὲ κάραβοι, non aliter quàm iſlic legerim, οἵ τε καρκίνοι καὶ οἱ κάραβοι.
Ariſt. correctus. Hoc etiam conſtat eandem partem Ariſtoteli diuerſis nominibus, modò τὰ βραγχιοειδῆ,
Mutim nō modò τὰ δασέα nominari. Hæc cuncta ſcitu digna, & noua ex ipſo Zoographo referre pla
eſſe hepar. cuit. Mutim quoq; quæ ambit vndiquaq; ventriculum, non benè opinatur Bellonius eſſe
Lapilli hepar, quod tantùm ſanguine præditis animalibus datum eſt. Porrò de lapillis, quos in
Aſtacorū ſe continet Aſtacus, dubitatur quo hæreant in loco, quoque ſint numero. In magnis, & an-
vbi.
nosis

A noſis Aſtacis lapillum aliquando reperiri, in proximo ſupra forcipes articulo, audiuiſſe ſe meminit Zoographus. Reperiuntur, inquit, Georgius Agric. bini lapilli globi dimidiati figura, in Cancrorum (ſic Aſtacos vocat) fluuiatilium capitibus. Videntur illi ſummo ventriculo adiuncti. Cardanus lapides candidos gigni in oculis, cortice depoſito duriore mollem inducere, lapideſque tunc fieri maximos tradit, abſumpta materia corticis in lapidibus. Creſcunt eis, vt ait Albertus pleniluniо globi dimidiati duo lapidum inſtar ſub oculis interius, in fœmellis præcipuè, cùm ſuphar exuerunt. Germani vocant Krebsaugē quòd quaſi formam habeant oculi, vel Krebſtein. Hæc itaque ſunt, quæ in Aſtaco fluuiatili conſpici poſſunt. Quamuis autem non dubitem, quin eadem omnia in marino quoque reperiantur, hoc tamēn loco dicenda erant, propterea quòd Aſtaco fluuiatili omnia quæ dicta ſunt, ab authoribus adſcribantur. Pergam nunc ad eius genera, quæ à recentioribus duo conſtituuntur, magnitudine potiùs, & loco, in quo degunt, differentia, quàm figura corporis. Minores vocant ſaxatiles, lapidoſos Cancros Albertus, propterea quòd ſub lapidibus degant, apud Germanos, & Heluetios familiares, dicti Steinkrebs, & Thulkrebs: parte ſupina albicant, prona nigricant; elixi non vndiquaq; rubeſcunt, ſed partim albicāt. *Genera Aſtacorum duo. Saxatiles quales.*

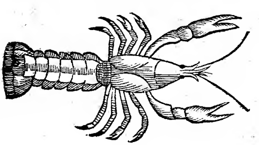
B Maiores nigriores à Germanis dicuntur Krebs ſimpliciter, ab Heluetijs Edelkrebs, hoc eſt nobiles, quòd in nobilium patinis ſint frequentes. Hoc ſuperiùs deſcripſimus ex Rondeletio, & Bellonio: qui etiam obſeruauit in Pado captos rotundiori eſſe corpore, magiſq; crenato quàm in Sequano, cujus dexter pes ſiniſtro tenuior eſt. Ego duo aut tria horum fluuiatilium Aſtacorum obſeruaui genera, ſi color diſcrimen faciat. colore enim tantùm differunt, & non alia quapiam quod ſciam parte. aliud enim cæruleo, aliud ferrugineo, aliud obſcurè nigricante colore eſt. Qui igitur primus depingitur, ferrugineo eſt colore, cum eo quem Zoographus depixit, & maiorem Aſtacum appellat idem, ſi iconi fides ſit habenda. Rondeletij icon ab huius differt in cauda, & corpore, quod latius, & breuius apparet in Rondeletij icone. Reliqua genera cùm eiuſdem ferè ſint magnitudinis, vnica icone oſtenduntur. His adiungo iconem aliam quæ prona parte monſtrat oua, vt collo annectantur.

Aſtacus fluuiatilis alius.

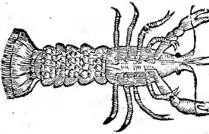
C

Aſtacus fluuiatilis alius.

Aſtacus fluuiatilis alius prona parte pictus.

F

LOCVS.

VBIQVE in Europa ſicubi nõ deſunt fluuij torrentes, riui aut lacus abundãt, tamen in Hiſpania, licèt nõ deſint flumina, inueniri negantur. In Gallia cõtra frequẽtiſſimi ſunt, & maximi, maximè verò in Pannonia; vbi carri multi onerantur eis exportãdis aliò. Viennæ Pannoniæ ſuperioris ſupra triginta currus Aſtacis onuſtos non ſemel numerauit Iulius Alexandrinus in foro, quod ab hiſce Gammarium vocant. Nouus Orbis dictus etiam minimè ijs caret: Quin optimos in fluuijs Americanis inueniri à nauigatoribus relatum eſt. Vtrunq; genus G tùm ſaxatile, tùm quod grandius, & nobilius eſt, frequens eſt in Helueticis, & Subalpinis regionibus. Sed ſaxatile loca amat lapidoſa: alterum verò grandius plana, & læuia, & cœnoſa.

VICTVS.

SARCOPHAGI ſunt hoc genus Aſtaci, & Scatophagi. Cadaueraque ſectantur. Nã ſi in aqua, vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal ſubmergatur, mox tanquã vultures magna frequentia adnatant, nec recedũt niſi quidquid ſit carnis, arroſerint. Quo ſpectaculo quidam inquit Rondeletius aliquãdo commotus, quemadmodũ ex boue cæſo apes, ex equo Veſpas, ita Aſtacos fluuiatiles gigni exiſtimauit. Quamobrem equos mortuos in aquam conijciendos aliquoties curauit, tandem euentu ab eadem ſententia diductus eſt. Cancer fluuiatilis (ait Albertus Magnus) vt dicunt periti piſcatores etiam in gurguſtia (naſſas) H intrat ad lucium, & rodit eum. Cancri etiam lapidoſi qui ſub lapidibus degũt, carnes commedunt adeo, vt (quod Zoographus etiam eſt expertus) carnibus in Danubio alligatis nauibus, & in aquam ſuſpenſis adhæreat magna Cancrorum multitudo. Aiunt quidam animal eſſe amphibium, veſci herbis, noctu ad paſcua exire, præſertim Iunio menſe: ranas etiã appetere. Albertus: Cancer, inquit, lacte potatus, ſine aqua multis viuit diebus. Zoographus, vt retuli, Aſtacum domi viuum in aqua per dies tredecim conſeruauit.

De piſ. flu. cap. 35.

CAPIENDI RATIO.

CAPIVNTVR virgulis diuiſis in ſummitate, quibus inteſtina aliqua, aut ranarum corpora inſerta ſunt, aut baculis, quibus iecinora iam fœtentia transfiguntur, ordine diſpoſitis, iuxta gurgites aut loca quæ habitare ſolent, denis duodeniſue: inde reticulo circumit piſcator, virgas ſingillatim eleuans, ſubiectoque reticulo cùm Aſtacus non adeo celeriter poſſit ſe explicare, decidit in reticulum. Ita piſcator magna cum voluptate centum aut ducentos

refert-

A refert domum benè robuſtos, & viuaces, ac magnos. nam parui ad eſcam ſublimem non tam facilè accedunt: & vbi acceſſerint, antequam capiantur, excidunt. Alij plurimos ſic capiunt: ranas decoriatas, ita vt cutis appendeat, infigunt baculis fiſſis, & ſic diſponunt hos baculos per riuos, vt diſtent à ſe inuicem duarum vlnarum ſpacio, aut circiter. Mox vbi acceſſerint Aſtaci, eleuant baculos, ſtatimque altero reticulum ſubtus tenente decutiunt. Sunt qui, vt innumeros capiant, naſſæ iecur aliquod imponant, in riui medio. Alij iecur vitulinum diſſectum in aliquot partes oleo frigunt, & in naſſa ſuſpendunt. Alij hircinum iecur benè aſſatum, camphora præparata (ſic inuenitur in libello quodam Germanico) illinunt, deinde omento vituli, vel ouis recenti circundant, & tabellæ alligant ſecundum artem. Pica etiam inter cætera eos venatur, & fertur picam quandam ab Aſtaco, quem ſecum in arborem detulerat, collo compreſſam ab eo periiſſe.

SEXVS.

B MARES, inquit Albertus, in ea parte, qua corpus ad caudam continuatur ſubtus, quatuor longas habeat virgulas prominentes, quibus fœminæ carent. Cauda etiam maris rotundior eſt, & planior, & ſpiſſior; fœminæ autem magis tenuis, & vacua, & lata, quaſi compreſſa. Et alibi, mares à fœminis non differunt: niſi quòd fœminæ membra maiora ſunt: & coopertoriorum, ſiue tunicarum (tabellarum) in cauda, diſtantia eſt maior in fœmina.

COITVS. PARTVS.

EODEM autore in coitu mas primùm aſcendit ſupra dorſum fœminæ: ea verò mox ſe ſupinam vertit: atque ita mas coit cum ea, confricando ſe ad eam ſine egreſſu ouorum. Oua pariunt per anum, per quem etiam excrementa reddunt. Neuter verò ſexus membrum habet, quod in coitu intret corpus alterius, ſed per applicationem portatum (meatuum) coeunt. Chriſtophorus Encelius Saluendenſis ore coire prodidit. Cardanus iam exculſa iuncta corpori manere ſcribit, donec excludantur fœtus. Idemque meminit eminimos Aſtacos caudæ matris adhuc adhærentes ſe conſpexiſſe, quod etiam à Zoographo eſt animaduerſum. Albertus ait: Oua fœminæ primò in corpore ſunt valde compreſſa: deinde paulatim exeunt, & virgulis ſub cauda curtis adhærent, donec complentur.

NATVRA.

TESTAS, ſeu cruſtas, & hi ſingulis exuunt menſibus: quo tempore lapillos in capite multo grādiores gerunt. Hyeme latēt menſibus quinque; nam eius frigore læduntur admodum. Cruſtam autem veris tempore prodeuntes exuunt. Putant aliqui hiberno tempore eos quoque apparere, ac ad litora prodire: æſtate autem recedere gregatim ad aquas optatas. Lunæ vim quoque ſentiunt, quemadmodum Cruſtata omnia, & Oſtracoderma. Nam nouilunio admodum emaciantur, fiuntque excarnes, plenilunio contrà pingueſcunt, vt etiam vêre, & autumno.

D

EMBLEMATA.

ALCIATI hoc eſt emblema *in Paraſitas.*

Quos tibi donamus, fluuiales accipe Cancros:
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimos ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adeſt.
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Perniceſq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
Cùm vagus in triuijs, menſaq; ſedulibus erras,
Inq; alios mordax ſcommata ſalſa iacis.

TEM-

E

TEMPERAMENTVM.

TEMPERAMENTVM, inquit Michael Sauonarola, non inuenio ab authoribus determinatum. Sed quia ſunt de genere piſcium, & ſomnum inducunt, idque vehementer: iudico ipſos frigidos, & humidos, ita vt frigefaciant in primo ordine, humectent in ſecundo. Caſtor Durantes frigidos in ſecundo ſtatuit, humidos in primo. Sunt quidam, qui calidos putarint, quòd inter coquendum rubeſcant: quorum certè argumentum valde frigidum eſt. Color enim non indicat rei temperamentum, vt alibi me apud Galenum legiſſe memini. Deinde ſi indicaret, cruſtæ tantùm naturam oſtenderet, quæ cocta rubedinem contrahit, non autem partium interiorum, quibus veſcimur, & de quibus iam eſt quæſtio. Nec omnium fluuiatilium Aſtacorum cruſtæ coctæ rubeſcunt prorſus: nam qui inter ſaxa, lapidoſaq; loca habitant, cocti pallidiores ſua cruſta cernuntur. Coctione autẽ rubeſcunt cruſtæ: quia calor ignis partem terreſtrem in humido conſiſtentem deterget, F dum in ipſam agit mediante humido.

VSVS IN CIBIS.

PRÆTER Chelas, & caudam, nil in his eſt, quod comedas: atque ea cùm ob frigidam intemperiẽ, tum etiam duritiam, & craſſitiem malè audiunt. Quapropter non admodum concoctionem promouent, & longiore in ventriculo mora mandatis in caput frigidis, & humidis vaporibus ſoporẽ inducunt; cocta nihilominus ſatis nutriunt, & ſanguinem ſuccumq; non facilè diffluentem generant, & pituitoſum. Facilius autem digeruntur quam marini, & melioris, ſuauiorisq; carnis exiſtunt. Vnde Cardanus ait ſe admodum delectatũ in cibo fluuiatilibus, marinos verò abhorruiſſe ſemper. Caſtor Durantes:

In lib. 20. de ſanit.

Aſtacus, & molli carne eſt, & denique ſuaui,
Praditus, hincq; ideo perfacile excoquitur. G

Minòres, qui inter ſaxa capiuntur, illaudati ſunt, commendatiores, qui ſunt maiores, & cocti rubeſcunt; viuos, ac recentes conſeruari aiunt ſi chalibem appoſueris. Commendantur autem præcipuè Martio, & Aprili menſibus: & magis creſcente luna quàm decreſcente. Reperiuntur aliquando in his intricatæ venæ albæ, Germani Neſtel hoc eſt ligulas vocãt; improbantur hi in cibis, vt omnes piſces ità affecti. Dum itaque coquũtur, non ſimplicem aquam deſiderant, ſed mixtam cum aceto, aut omphacio, feruentemq; vt caro eorum ſuida firmetur, coquaturq; faciliùs: apud plurimos nobiles in Italia ſic cocti menſis apponũtur, cum acerrimo acero, ſale & pipere. Tortam ex Gammaris tempore ieiunij hanc nobis deſcribit Platina. Ex Cammaris elixis quod bonum eſt, in mortario tundes. Succum deinde amigdalinum cum aqua roſacea per ſetaceum tranſmiſſum præparabis, aut ſi id non poteris, ius piſorum, aut cicerum alborum ſ. ruabis. Paſſulas, & ficos quinque conteres. Modicum petroſelini, amaraci, betæ parum incoctæ, minutatim concides: cinnami, zinziberis, ſaccari, quantum ſat erit, addes. Mixta hæc, & benè tuſa cum ouis lucij, vt concreta meliùs coquantur, in teſtu benè vncto, ac ſubter, ſuperuè incruſtato, ad focum pones flamma procul, coctum ſaccaro, & aqua roſacea ſuffundes. Membra omnia hoc edu- H liũ lędit. Ex libro Germanico Baltaſſaris Stendelij coqui. Cancros (ſic nominat Aſtacos) in olla, vel in ſartagine coques (ſed in olla ſapidiores fiunt: faciliùs tamen aduruntur, niſi caueãtur ſedulò) affuſo vino, vel aqua, condies ſale, & modico pipere. Cura ne exundet ius efferueſcens, cùm pulchrè rubent, ſatis iam cocti ſunt. E Cancris ſerum, & coagulum: Cancellos paruos detracta cruſta, quam & fel ſequetur, & vena caudæ media extracta, in pila tundes crudos; lac affundes, & colabis (vel transfiges per cribrum æneum, id eſt, multis exiguis foraminibus pertuſum) defundes in ſartaginem, & cochleari aſſiduè permiſcebis, ne aduratur: ſic etiam maculis, vel punctis pulchrè variabitur. Lento igne coques; guttam aceti affundes, vt coaguletur. Tum in cribrum æneum fundes, modicè onerabis. De ſero iuſculum facies, & croco colorabis. Coagulum in partes ſecabis; cibus eſt delicatus. Cruſtatum fartura: Cancris elixis cruſtas, & chelas ſeparabis: & quidquid bonæ eſt pulpæ minutatim concides: modicum ſalis, & aromatum pollinem addes: cum ouo permiſcebis:

Torta.

& hac

A & hac fartura rurſus implebis cruſtas, & in veru ligneo ſuper craticula leuiter aſſabis: ſunt
qui butyro frigant, id quoque leuiter. Addit & alios modos de pulpis cõtuſis, quos omit- *Pulmentũ.*
tit Zoographus. Sunt qui pulmentum de Aſtacis ſic fermè parent: Aſtacos coquunt, terũt
cum medulla panis cãdidi, & cum lacte amygdalino per ſetaceum tranſigunt: agitant cum
ſex ouis, modicum aromatici pollinis addunt. Ius ex eiſdem parat Bartholomęus Scap- *Ius.*
pus hoc modo. Integros coctos aqua, vino, aceto, ſale, pipere, in mortario tundit, addita *Li. 3. de re.*
aqua tepida, dein colat per ſetaceum, hæc aqua erit rubicunda, eiuſdemque cum Aſtacis *cul. c. 113.*
ſaporis, iuſque vocatur, hoc luteum magis efficiunt caudæ, & chelæ Aſtacorum Vere, &
Autumno. Fiebat quoque olim garum ex Cammaris. Plinius: ſic alex (hoc eſt piſcoſum, *Garum ex*
ſalſamentum à ſuo liquamine nondum ſeparatum) peruenit ad Oſtreas, Echinos, Vrticas, *Cammaris.*
Cammaros, Mullorum iecinora, innumeriſque generibus ad ſaporem gulę cœpit ſal ta- *Lib. 3. c. 8.*
beſcere. Plautus apud Feſtum in Nerita.

Muriatica autem video in vaſis ſtanneis,
Bonam Naritam, Cammarum, & Tagenia,
Echinos fartos, Conchaſq; piſcinarias.

B Videntur quoque olim hi in rubris ſcutellis menſis fuiſſe appoſiti ex hoc Martialis verſu:

Immodici tibi flaua tegunt chryſendeta mulli:
Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

Si quis, inquit Georgius Pictorius, in vino ſublimato in vaſe Cancrum imponat, & accendat, ſtatim rubeſcet, quem deinde viuum, & rubeum, ſpectaculi vice ridiculi, conuiuis inter coctos apponet. Putat Zoographus melius eſſe, Cancrum filo ferreo, vel aliter tenere ſuſpenſum, ne vaſis caliditate pereat, vel amburatur: quod aliquando factum vidit.

VSVS IN MEDICINA.

AD canis rabidi morſum, eandem omnino Aſtacis fluuiatilibus facultatem, *Ad canis*
quam Cancris tribuere veteres, neque vnquam fefelliſſe experientiam *rabidi mor-*
compoſiti aduerſus veneni genus id de veteri deſcriptione ex fluuiatili *ſum.*
C Aſtaco medicamenti, ritè atque in tempore exhibiti vſu quotidie multo
teſtatum, comprobatumque eſſe Iulius Alexandrinus affirmat; qui in
medicarum quoque facultatum aliarum, quarum non eſt hìc enumeran-
darum locus, vſus, inquit, experimur eoſdem, reportamuſque hodiè ſæpe Aſtacorum eiuſ- *Salub. lib.*
modi præparatione, quos nobis olim de Cancris prodidere authorũ ſcripta. Hæc ille con- *15. cap. 8.*
tra Rondeletium, & alios, qui non probant medicos, qui Aſtacis eam vim in cibis, & pul-
monum vitijs ineſſe exiſtimant, quæ Cancris: quoniam carne ſunt præhumida, diſſipatu
facillima, ac pauci nutrimenti. Sanè Leonellus Fauentinus carnem eorum cuidam ad
phthiſim miſcet. Electuarium ad ad maraſmum, & phthiſim ex deſcriptione Bartholomæi *Ad phthi-*
Montagnanæ: Caudarum Cancrorum fluuiatilium præparatarum libræ dimidium: ſemi- *ſin.*
num intybi, acetoſæ, ſcariolæ, lactucæ, cuiuſque drachma ſeſqui: nuclei pinei purgati vn-
ciæ duæ: ſacchari ſecundæ decoctionis vnciæ quatuor: mellis violacei quãtum ſufficit, miſ-
ſcentur. Ad talem aliqui commendant ius de Aſtacis fluuiatilibus in plenilunio captis.
Ipſos etiam Aſtacos riuales, & fluuiatiles in cibo commendant: liquore arte chymica ex
eis diſtillato partes tabidas, macie, & atrophia cõfectas, illinunt, & perfricant. Tunduntur,
D inquit, Ryffius, Aſtaci crudi cum ſuis cruſtis, & chymicis inſtrumentis ad ignem lentum
in vaporem ſoluuntur: qui denſatus in aquam colligitur, vtilis ad tabem, & atrophiam. Ha-
ſce præparationes nimis ſuperſtitioſas iudicat Alexander Benedictus; quin per ſe prodeſſe *Ad Hecti-*
admodum phthiſicis affirmat. In hectica febri etiam laudantur. Primo, inquit Gaynerius, *cam febrẽ.*
in lixiuio bulliant, donec teſta eorũ poſſit remoueri, deinde in aqua hordei coquãtur per-
fectè. Sed quoniam concoctu difficiles ſunt, ſi in eadem menſa cum alio cibo ſumantur,
leuior præponatur. Vel abiectis extremitatibus toties in lixiuio forti lauentur, donec gra-
uis eorum odor non amplius ſentiatur: deinde in aqua hordei ritè decoquantur. Eorun-
dem carnẽ ad antidota analeptica ſecreta, ter lixiuio, vel aqua ſalſa ſi lauetur, donec odor
teter abierit, ex aqua hordei, aut ſero butyri coquatur. Decoctũ ex chelis, & caudis crudis è *De ſanit.*
cortice exutis in aqua hordei empyemati cũ febre valida, addito ſaccharo plurimũ cõfer- *tuen. lib. 3.*
re author eſt Cardanus. Ad icterũ celebratur hoc ex Anonymo: Aſtacis fluuiatilibus iunio- *cap. 57.*
ribus quinquaginta cõtuſis exprime ſuccũ: cui admiſcebis tãtundẽ chelidonij, vel diſtillati *Ad icterũ.*

ex eo liquoris: hoc æger quaternis hauſtibus ebibet: manè ſcilicet, ac veſperi ſub ſomnũ per E
biduum: deinde vtendum balneo ſudatorio, ac chelidonio ſimiliter. Si vrina impediatur
Ad vrinæ retẽtionem. propter calculum, aut ſtranguriam, ſic facies. Cancrum viuum in mortario teres, vinum af-
Ad calculũ. fundes: ſines ita per noctem: poſtridiè manè exprimes, & colabis, & propinabis partem ſu-
periorem, id eſt, putiorem, ægroto. Miſcebis etiam in potu ſemina vrinam cientia, rapha-
ni, apij, vel petroſelini, lithoſpermi; & nucleos perſicorum in cibo dabis, ex incerto. Simile
remediũ inuenit Zoographus commendari ad teneſmum, & prouocandam aluum. Car-
danus tradit Aſtacorum horum cortices, cum pectore, & reliquo corpore in furno ſicca-
Lib. 3. de ſan. tuen. c. 57. tos curare vrinæ profluuium, puto rectiùs vrinæ retentionem. Vnguentum ad partium
corporis conſumptionem, & atrophiam hoc deſcribit Zoographus: Aſtacos fluuiatiles
viuos cum iecinore vitulino tere, & læuiga: deinde cum olei oliuarum, & laurini, ana li-
bra ſemis, vnguentum conficito. Ad clauos, & alia infixa corpori extrahenda: Adipem
Ad clauos extrahẽdos leporis miſce cum cancro crudo contrito, & impone loco, quem clauus, aut quidquid eſt
ſubierit: ex aduerſo autem tres, aut quatuor fabarum flores alliga: & per horas duodecim
Ad cephalæam. relinque. Remedium quod ad cephalæam efficaciſſimum putant, tale extat apud Ale-
xandrum Benedictum. Cancrum fluuiatilem coctum diligenter tritum, refrigeratumq; F
cum oleo ſcilicet cucurbitino, aut violaceo, aut roſaceo, naribus ſupponunt, vt olfactu iu-
uet. Ad periculoſam linguæ, & gutturis inflammationem, quæ febribus aliquando ſuper-
Ad inflammationem linguæ, & gutturis. uenit, & exercitus epidemio malo ſæpe inuadit, Germani à colore vocant die Bruni: re-
media ex Aſtaco fluuiatili plurimùm commendantur, fiunt autem ab alijs aliter, vt ſub-
ſcribemus ex libris Germanicis manuſcriptis, interprete Zoographo. Primum eſt huiuſ-
modi. Aſtacum viuum contuſum cum aceto colando exprime per linteum. Purganda au-
tem, & radenda lingua eſt, deinde ſpatulam ligneam inductam panno cocci colore, in
ſuccum illum intinge: ſic linguam, & os perfricato. Secundum. Aſtacus refrigerat.
hunc circa caput, & caudam euiſceratum in pila contunde diligenter: & aquam inde lin-
teo expreſſam, ore tenere ægrotum iube, ita vt collum ſurſum (retrò) ac deorſum mo-
ueat, nec tamen deglutiat. Tertium quod à duce quodam militum frequenti experi-
mento cognitum accepi: Aſtacos circiter decem viuos contere: & ſtillatitios liquores,
intybi, roſarum, & papaueris erratici affunde, inde expreſſus ſuccus vinum rubellum
refert, eo linguam abluere, & diligenter, ac penitus gargarizare oportet: deinde etiam
hauſtum eius mediocrem bibere. Linguam abſterſam, & purgatam larido inſulſo per un- G
ge, poſt horam, aut dimidiam quidquid viſcidæ pituitæ inſederit, rurſus abſterge, &
ſucco Aſtacorum præſcripto denuo laua. Mirè ſanat, etiamſi cruſtæ denſiuſculæ iam
occuparint linguam. Quartum. Decocto ſaluiæ in aqua os diligenter collue. Deinde
ſuccum de Aſtaco viuo contritum expreſſum propina: & potionem para huiuſmodi.
Fungos de ſambuco, & ceraſa viſcula (quæ acida ſunt, & nigricant) ſicca, aut recentia
cum pauco alumine in aqua coquito, quæ colata bibi debet. Poſtremò os colluatur
aqua pura alumine permiſta. Quintum. Saliua equi auenam, aut hordeum paſti, os ægro-
ti diligenter colluitur: deinde ex Cancris viuis contuſis humorem exprimes, eodemque
rurſus lauabis. Quod ſi viuos habere non potes, pollinem de Cancris aridis in clibano to-
ſtis inſperge, poſtquam equi ſaliua ablueris. Anonymus quidam manuſcriptus, quem citat
Zoographus ad paralyſin hoc ſcribit remedij genus: Pullum ciconiæ roſtro ſub alam incli-
nato ſuffocabis puluino impoſito: deinde (inciſum nimirum minutatim) in alembico ra-
Ad paralyſin. ſario ſtillatitium ex eo liquorem colliges, & primùm membra paralytica decocto Can-
crorum abſque ſale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atque hoc alternis
facere aliquandiu perges. Aiunt quoſdam omnino reſolutos, contractos, & claudos H
Ad Cancrũ in mãmis. huius remedij vi egregiè reſtitutos eſſe, neruos enim extendit, & dirigit. Cum mulieri
mammilla ob lactis abundantiam ſuppuratur, & cancroſa fit ac perforatur, tum caro
illa infecta, & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem craſ-
ſum occide quocunque modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponde-
res, addaſque eiuſdem ponderis Cancros viuos, & in olla rudi vitreata, opertaque, & lu-
to munita, ita vt in medio tantùm foramen exiguum relinquatur, vrito ſuper pruna,
mediocri calore non intermiſſo, & hoc cinere vtitor: ex Innominato. Puluerem de
Aſtacis fluuiatilibus vſtis inſla aduerſus vnguem oculi, ſic enim in equo apellatur mor-
bus. Puluerem ex oculis eorum cum aqua foliorum perſici potum, poſt venam ſectam
Lapillorum vſus. Leonellus Fauentinus commendat ad pleuritidem notham. Lapillorum quoque magnus
ad varios morbos celebratur vſus: hi cùm ex viuis, & recentibus eximuntur glauco, &
ſubcæruleo colore ſunt, triti, ac poti, vt ait Albertus cordis roborare vires dicuntur.

Dentes

A Dentes infricatus ex eis pollen dealbat,& purgat.Idem cum fæce vini albi arida,vlceribus
cauis pudendorum inſpergitur vtiliter. Carbones è tilia aceto reſtinctos cum eodem pol-
line aliqui propinant aduerſus ſanguinis grumos ex lapſu,& hæmoptoicis. Oſſicula de po-
plitibus leporum cum lapillis Cancrorum(vt ait quidam Obſcurus) trita è vino bibuntur, *Ad calculū*
vt prauos in ventriculo,aut alibi humores exſiccent. Videtur, inquit, Zoographus , & ad
calculum renum promouendum,& album muliebrem fluxum, & coli à pituita dolores,&
epilepſiam idem remedium per ſe , vel alijs admixtum profuturum . Nam Cardanus pro-
hibere hos lapides generationem calculorum in renibus,ac genitos diſſoluere tradit. Vri-
nam mouent non in homine tantùm , ſed etiam in iumentis . Sunt qui æqualem ſeminum
vrticæ partem addant,& ad proliciendam vrinam propinent noctu è lecto,è ſtillatitio fra-
gorum liquore, aut vino, aut aqua. Idem aduerſus calculum auxiliari promittunt . Puluis
contra calculum , vt in libro quodam Germanico manuſcripto reperit Zoographus . Ie-
coris leporini vſti, apij, id eſt, petroſelini vulgò dicti: ſeminis aquileiæ , ſingulorum vnciæ
duæ. Maxillarum lucij, nucleorum perſicorum, ſanguinis hircini, lithoſpermi ſeminum,
ſaxifragæ ſeminum;lapillorum de Aſtacis. Zinziberis albi,cinnamomi ſingulorum vncia.
B Aniſi,coriandri,vtriuſque ſemiuncia,macis drachmæ duæ: ſaccari vnciæ quinque miſcean-
tur. Ad lunaticos oculos equorum aliqui lapillos hos terunt, & melle exceptos illinunt,
quod alij etiam ad cicatrices,& vngues oculorum in equis adhibent. Albertus oua eorum *Ouorum facultas.*
ad venenatos ſerpentium morſus commendat . Aduerſus ſcabiem puerorum à phlegma-
te ſalſo,teſtas Aſtacorum tritas,oleo roſaceo excipe,& inunge .E teſtis Aſtacorum in olla
toſtis aliqui puluerem faciunt, egregiè ſiccantem.

VSVS IN VARIIS.

ESCA ad piſces capiendos menſe Septembri commodè fit ex Aſtacis paruis,& teneris,vel caudis eorum, Extremis forcipibus Aſtacorum elixorum cutis aſſ[illegible]ata,rubeo colore, ſeu fuco tingit: ſed vergit ad croceum. Si Aſtacum mortuum in meatum aliquem talpæ impoſueris , relinquet illum propter fœtorem : nec repetet, donec fortè multò pòſt tempore fœtor omnis euanuerit.

C

DE ASTACO CARABOEIDE. Cap. VII.

FORMA quadam media eſt inter Carabum , & Aſtacum , quem Carabo ſimilem Aſtacum nuncupaui, ſiue καραβοειδῆ. Eſt autem pari magnitudine cum Aſtaco fluuiatili,aut paulò longior,colore cinereo ferè omni corporis parte, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis breuioribus: pedibus hirſutis, item chelis,ſiue forcipibus, qui vt Locuſtæ partem inferiorem breuem habent, ad quam ſuperior multò longior adducitur . Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum vndique ferratas habent ad natatum faciliorem fortè vtiles , dorſo eſt leui, vt Aſtacus , aut Squilla , collo nouem tabellis conſtante , quarum tres priores ſunt ſine appendicibus , reliquæ eas habent . Lata
D eſt admodum cauda, & quinque pinnis conſtans.

DE GAMMARO TERRESTRI. Cap. VIII.

CRVSTACEI quoddam genus in terra latitat , maximè in India Occidentali, Cuaraſſas vocant, tam prope Gammarorū formam , vt cùm effoſſum è terra conſpexiſſet Iulius Cæſar Scaliger, ac roganti quid eſſet, in ſepulchris inueniri alij dictitaſſent, à Gammaris abſtinuerit diù.

 E

DE SQVILLIS IN GENERE.
Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

SQVILLÆ gibbæ quãdoq; apud ſcriptores generis nomine intelligũtur, quòd & magnitudine ferè media ſint inter maiores, minoreſq;, quin Venetijs hodie ſimpliciter Squillæ dicũtur: & à Græcis hodiè Carides. Quare cùm Gillius Venetis Squillas quaſdam dicit vocari paruis Gammaris ſimiles: an rẽ acu tangat, alijs iudicandum relinquo: Græci, vt dixi, Carides dicunt, & Caramidia Bellonio teſte: quarũ color nigricat. Cæſar Scaliger tamen Squillã minimam ab Adriaticis generis nomine vocari ſcribit. Oppianus verò F

Lib. 2. de aquat. c. 3.

etiã luporum piſcium à Squillis interitũ decantans: non alias quàm Gibbas intellexit, vt Rondeletio placet. Et quę medici veteres de Squillarum alimento tradũt, de Gibbis potiſſimùm accipienda putat. Quocirca quę hoc capite de Squillis dicẽtur, vel ad omnia Squillarum genera pertinent, vel incerto earum generi adſcribenda erunt. Nã à veteribus multa abſolutè proferuntur, quæ ad propriam quendam ſpeciem referenda erant, veluti maxime ad gibbam. Squilla præterea Latinis genus eſt bulbi à medicis frequenter ſatis vſitatum, σκίλλη Gręcis dictum. Καρίδες ab Hierocle in Hippiatricis Græcis nominantur abſceſſus quidam; Ruellius Squillares furunculos interpretatur. Athenæus refert ex Ephoro, vrbem circa Chium inſulam καρίδες dictam fuiſſe, quòd ibi multæ naſcerentur Squillæ,

Lib. 3.

καρίδες præterea oppidum Stephanus agnoſcit, quod in Phrygia ait fuiſſe. Καρὶς idẽ quod καρία, ſeu καρικὴ ſeu καρινὴ Euſtathio, qui ſic inquit: Ἡ δὲ καρία καὶ καρίνη λέγεται, καὶ καρὶς δὲ. Caris quoque Galliæ fluuius Gregorio Turonenſi. Cher hodiè. In Legerim ſe exonerat. Squilla vulgò Bononiæ Campana vocatur.

SYNONYMA. G

Lib. 32. c. vlt.
Scyllæ monſtrum.

APLINIO in piſcium catalogo nominatur Scylla: vbi Squillam legere mauult Zographus, quæ Græcè καρὶς dicitur: niſi reuera Scyllæ nomine monſtrum aliquod marinum intellexerit, cùm Phorcum quoque Deum marinum in eodẽ catalogo receenſeat. Sed de Scylla monſtro plura dicemus alibi. Gaza Ciceronem ſecutus, & Plinium καρίδα vertit Squillam, & τὸ καρίδιον (qua voce vtitur Ariſtoteles) Cicero Squillam paruam. Obſeruandum eſt primam voculę καρὶς ſemper produci: vt apparet in carminibus Oppiani, & Archeſtrati, & multis ab Athenęo citatis verſibus. Vnde nõ ſine ratione aliàs κουρὶς & κωρὶς dicitur, vt Sophroni in Mulieribus.

Proſodia καρὶς vocalæ.

Vide pulchras Couridas, vide Cammaros,
Vide amica illas aſpice, vt rubent, vt leues, & hirſutæ ſunt.

Ita quoque Epicharmus in terra, & mari: Couridas phæniceas vocat, Idemque in Logo κωρίδας dixit hoc carmine: H

Aphyas ſimul, & flexuoſas κωρίδας:

Simonides verò:

Thynnis Loligo: gobijs κωρίδας.

Lib. 3.
Etymon.

In Caride penultimam Attici corripiunt, & proportione quidem cõgrua, vt cenſet Athenæus, quia vox illa ἀπὸ τοῦ κάρη, id eſt, à capite ducta ſit, quod Squillis maiuſculum eſt. Varrinus quoque, & Euſtathius à capitis magnitudine dici putant, fortè ex hoc Athenæi loco. Quemadmodum itaque à voce γραφὴ, id eſt, pictura, vel ſcriptura deriuatur γραφὶς, id eſt ſtylus, vel penicillus: & à βολὴ id eſt, iactus, βολὶς id eſt, iaculum; ſic à κάρη καρὶς fingi probabiliter admodum conijciunt. Alibi etiam Euſtathius inter exempla ἀντιγραμματισμοῦ (vbi nomina, vel diuerſas, vel eaſdem res ſignificantia, litteris tranſpoſitis conueniunt, vt χλὴ, χολὴ) καρίδα quoque & ἀκρίδα ponit: & ſanè cõuenit ei cũ Locuſta, quòd ſimiliter ſaliat. Scarus piſcis, vt & Scaris (σκάρος ὡς ἡ σκαρὶς) à verbo σκαίρειν, qđ eſt ſalire, ſaltare;

Scarus piſcis vnde dictus.

dictus

A dictus eſt Athænæo, & Euſtathio. Fuerint autem fortè eiuſdem piſcis nomina Scarus, & Scaris, ſicut perca, & percis; niſi potiùs legendum ſit *καρὶς* id eſt Squilla: nam ea quoque à verbo *σκαίρειν* ſic dicta, s initiali abiecto videtur teſte Varino, idque magis Zoographo placet, quàm vt Scaridem quoque piſcem faciamus, cùm id nomen apud authores non extet. Apud poëtas iota, ſiue media ſyllaba frequenter producitur. Eubulus in Orthanne.

*Καρῖδα κα*θ*ῆκα κάτω κἀτ*έ*σπασ' αὖθις*

Squillam humi depoſui, & retraxi poſtea.

Idem in Iaelmo:

Ὠρχοῦντο δ' ὡς καρῖδες ἀνθράκων ἔπι

Πηδῶσι κυρταὶ, id eſt.

Saltabant, vt Squillæ ſuper prunis

Gibbæ ſaltunt.

Plura alia eiuſmodi apud Athenæum legere eſt exempla, in quibus media ſyllaba *καρῖδος* producta cernitur. Sed in ſoluta oratione (vt Ariſtotelis, & Athenæi libris) eam ſyllabam acui reperies, cùm producta circumflecti deberet, genitiuo tantùm plurali excepto. Solius

B Eupolidis teſtimonium, qui corripuit, profert Athenæus:

——— ——— ——— ——— *πλὴν*

Ἅπαξ ποτ' ἐν Φαίακος ἔφαγον καρίδας

——— ——— ——— ——— *præterquam*

Semel aliquando in Phæacis ædibus Squillas comedi.

& aliud eiuſdem in Populis:

Ἔχων τὸ πρόσωπον καρίδος μαθαλιτίνης, id eſt.

Faciem habens Squillæ punicæ.

Reddit quoque Athenæus, cur mediam corripuerint Attici, rationem hanc, quam ſolus Iſaacus Caſaubonus aſſecutus videtur: Apud Atticos quanta eſt dyſſyllaborum in ις deſinentium prior: tanta eſt in illorum obliquis media ſyllaba. vt *βολὶς βολίδος*: *γραφὶς γραφίδος*: contrà *ψηφὶς ψηφῖδος*, *κρηπὶς κρηπῖδος*. In *καρὶς* priorem corripiebant Attici. Vnde quid ſequatur clarum eſt, at illi poëtæ, qui priorem in ea voce producebant, mediam quoque in obliquis neceſſariò longam ſtatuebant. *Κουρίδες*, *καρίδες* Heſychio. Colybdenæ nomine Epicharmus (vt Nicăder vult) pudendum marinum intelligit, Heraclides in Opſartityco apud Athenæum, Squillam. Squillæ nomen Veneti, vt dictum eſt, Gib- *Colybdena.*

C bæ ſimpliciter tribuunt: Burdegalenſes verò Crange. Cammarum Romani olim ſpeciem vnam Squillarum appellabant, vt placet Athenæo: poſteriores ad multa Cruſtata Locuſtarij generis hoc nomen tranſtulerunt. Nàm & Aſtacum fluuiatilem ſic nominant Itali, vel potiùs Gammarum, & Gammarellam: & Squillam gibbam Maſſilienſes Carambotum: Romani Gambarellam: & ſimiliter paruam fluuiatilem, vt Bellonius ſcribit: quam alij Gambarozolam: Galli Prouinciales Caramot: vt Crangonem iidem Caramote, quam Itali Gambaro di mare, vel Cammarugiam appellant. Germanicè, inquit, Zoographus, Squillas omnes Meer krebslein rectè appellabimus, ſiue ſimpliciter, ſiue cum differentia Sonder Scheren id eſt, ſine forcipibus. Inferiores Germani, & Friſij, & Hollandi Squillæ ſpeciem quandam paruam vocant Garnat, Gernard, Gernier: Garnole, Gibbam, vt putat idem Zoographus: quàm Bellonius Lutetiæ Gueruette vocari ait: pro quo fortè ſcribendum Guernette, vt à Germanis ſumptum ſit id nomen, non corruptum à Gallico Cheurette, vt ipſe Bellonius putat: Licebit autem hoc etiam vnius ſpecie nomine abuti pro genere, adiectis differentijs. Eliota Anglus Squillam inter-

Cammar' quid olim Romanis. *Aſtacus fluuiatilis.*

D pretatur à Schrympe: Zoographus ab Anglis accepit à Schrimpe ſpeciem eſſe Squillæ, vel Cammari maiorem: & aliam minorem, quam vocant à Pran: aut fortè contrà, non enim ſatis memini.

GENVS. DIFFERENTIAE. E

DESCRIPTIO.

Lib. 4. de par. c. 8. *Squillæ & Cācri differentia.*

SQVILLAE, teſte Ariſtotele, à Cancrario genere differunt, eò quòd caudam habeant: ab cruſtatio verò, quòd forcipe careant; idque, quoniam plures habeant pedes: eò namque redundantia illa abſumitur. Pedes autē obtinent plures, quòd magis ad nandū, quàm ad ingrediendum ſint ſuapte natura propenſiores. Græcè ſic legitur. Αἱ δὲ καρίδες, τῶν μὲν καρκινοειδῶν διαφέρουσι τῷ ἔχειν κέρκον: τῶν δὲ καραβοειδῶν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν χηλάς: ἃς δὲ ἔχουσι διὰ τὸ πλείους ἔχειν πόδας: ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἐκεῖθεν ἀνήλωται αὔξησις. πλείους δ' ἔχουσι πόδας, ὅτι νευστικώτεραι εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι. In his verbis Gazæ tranſlatio pro καραβοειδεῖς, non rectè habet cruſtarios, librariorum nimirum lapſu, nam cruſtarium eſſe, omnibus cruſta tectis conuenit; quare Locuſtaceos verterim, vt & ipſe Gaza alibi vertit, quod cùm hoc in loco non conuenire putat Zoographus, aſſerens Locuſtas etiam forcipibus carere; quamobrem, inquit, Latinè Aſtacorios fingamus licet, fallitur. Habent enim Locuſtæ forcipes, quemadmodum ſuo loco ex multis locis Ariſtotelis comprobauimus. Deinde hæc verba ὅτι νευστικώτεραι εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι, inuerſa eſſe apparent, legendumque; ὅτι πορευτικώτεραι εἰσιν ἢ νευστικώτεραι. idcirco enim inquit plures pedes habent Squillæ, quoniam ad incedendum magis, quàm natandum comparatæ ſunt. Hoc & res ipſa indicat, & verſio Gazæ: & Michaelis Epheſij in ſcholijs verba hæc. τὰ δὲ λέγει ἔχειν πλείους πόδας διὰ τὸ μᾶλλον, lege ἧττον vel οὐ μᾶλλον, vt & Gaza vertit, & ex ſequentibus apparet) νευστικὰ εἶναι ἢ πορευτικά. εἰ μὲν γὰρ ἦσαι μᾶλλον νευστικώτερα, εἶχεν ἂν ὀλίγους πόδας. ἐπεὶ δὲ μᾶλλόν εἰσι πορευτικά, ἔχουσι πολλοὺς πόδας. Rondeletius proprium Squillis eſſe ſcribit carere chelis, harumque vice brachia maiora pedibus habere. E contrà Bellonius nequaquam audiendos cenſet, qui forcipibus carere Squillarum pedes exiſtimant. Conciliari fortè poſſunt cum Ariſtotele, eumq; inſequente Rondeletio, ſi hunc dicamus chelas propriè dictas, quales Aſtaci ante cæteros habent, Squillis negare: Bellonium verò pedes forcipatos ſimpliciter eis attribuere, non quòd maiores, & propriè dictas anterius chelas habeant. Indicæ ſanè Squillæ, teſte Aeliano, in Gange fluuio chelas maximas habent. Color Squillis non ſemper idem, G nam, vt author eſt Ariſtoteles, nigreſcunt vêre, poſtea albedinem ſuam recipiunt. Cornua etiam habent, eaque Oppiano teſte acuta, & in ſummo capite poſita. Aelianus aculeum acutiſſimo triremis roſtro ſimilem, & ſecturas, ferræ modo habere ait: Rondeletius Oppiani verba de Squillis ſuo aculeo lupos piſces interimentibus interpretatur peculiariter de gibbis. Nam quæ minimæ ſunt, inquit, cornu carent. Cruſta fragili, vt ait Plinius, incluſis, oculi rigent. Locuſtis, Squilliſque magna ex parte ſub eodem munimento præduri eminent. Inteſtinum quoque eis, veluti Locuſtis, & Aſtacis, rectà in caudam fertur, quà excrementa emittunt, & oua pariunt. Nunc pergam ad genera. Tria hæc recenſet Aelianus, ἑλείους ſiue paluſtres, & quæ algis victitant; πετραίους ſiue ſaxatiles, quæ terriæ ſunt. Sunt hæ partim à victu, partim à loco ſumptæ differentiæ, à quo & aliæ marinæ, aliæ fluuiatiles dici poſſint. Nam quem ego Aſtacum fluuiatilem, & Camarum nuncupaui, alij Squillam fluuiatilem vocant. Sed quænam ſit inter eum Gāmarum, & Squillam, præcipuè minorem, cui alioqui, quàm alteri alicui generi ſimilior eſt, differentia, nos his verbis docuit Cæſar Scaliger: Sanè, inquit, à Squilla parua Gammarus parum differt, ſi minus accuratè conſideres. Diligentiùs intuenti recognoſcetur Gam- H mari roſtrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, quibus pro manibus vtitur, forcipati, Squillæ vniformes: Squillæ lamellæ latiores, ipſa tota compreſſior. Hæc ille. Iam proſequamur. Magnitudine quoque differunt: Sunt enim & magnæ, & paruæ, quas Gambarettos in Italia vocant, & maiores rurſus non ſemper eadem magnitudine: ſed omnium maximæ exiſtunt Indicæ, vtpotè Locuſtis maiores, & forma diuerſa. Harum enim, teſte Aeliano, quæ ex mari veniunt in Gangem, forcipes maximas habent, & tangentibus aſperæ ſunt, quæ verò ex mari rubeo in Indum excidunt, læues, audio habere ſpinas (ἀκάνθας cruſtas, vel dorſa læuia) ſed oblongos, & implicatos ab eis dependentes cirros, & forcipibus carere. Differunt itaque hæ Squillæ Indicæ non tantùm magnitudine, ſed & forma corporis totius. Cardanus autem fluuiatiles à marinis ſola magnitudine differre aſſerit; ſed fluuiatiles vbi coctæ ſunt, ſubfuluas eſſe. Ariſtoteles tria Squillarum genera recenſet, κυφὰς, hoc eſt, gibbas, κράγγονας, crangones vertit Gaza: & paruas

Gazæ error Lib. 4. de par. cap. 5. F

Ariſtoteles correctus.

Quid ſquillis propriū. An chelas habeant.

Hiſtor. 8. cap. vlt. Color. Cornua.

Lib. 11. c. 37. Oculi. Inteſtinū. 1. de animal. c. 30. Gammari, & Squillæ paruæ diſcrimen. Exercit. 245. Magnitudine differūt. Squill. Indicæ quales. Lib. 16. de animal. cap. 13. De ſan. tuen. 3. ca. 58. Hiſt. 4. c. 2.

A & paruas, quæ nunquam maiores fiunt. Rondeletius ſpecies plures facit, quia ad tres
ſuperiùs prædictas referri non poſſunt omnes. Nam Squilla lata, quæ tum cælata, tum gla-
bra eſt: præterea quæ *μάντις* dicitur, nulli rectiùs, quàm Squillarum generi attribui po- *Exercit.*
teſt, vt poſtea explicabitur. Neotericorum doctiſs. Cæſar Scaliger, confuſa admodū cùm *245.*
videret Squillarum genera apud authores propter multitudinem, ea duo ſumma conſti-
tuit, ad quæ non modò quæ tradidit Ariſtoteles, ſed quæ etiam cæteri omnes recentiores
doctiſſimè reduxit. Squillarum ſpecies, inquit, ſummæ duæ, vna vulgari Gammaro ſi-
milis, ab eo ijs diſcreta notis, quas ſuprà ponebamus, ſed maxima: Aſtacum æquat ma-
gnitudine: alicubi etiam ſuperat; quemadmodum ſcribit Athenæus. Vrſa hæc eſt Ari-
ſtotelis. Vbi enim porrecta iacet, vrſi corium extenſum repræſentat. Altera ab hac non
niſi magnitudine differt, & lineamẽtis quibuſdam, quibus teſſellatæ lamellæ pictæ ſunt.
Hæc eſt *κράγγη* Ariſtotelis. At enim Crangen, & gibbam æquè vtranq; habere in cauda *Crãge Ari-*
pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata ſit, in Gibba verò, acuta, Se- *ſtotelis.*
cunda Squillarum ſpecies tres continet modos quaſi formatum quoſdam. Vix enim alio,
quàm magnitudine differunt. Omnes gibbæ ſunt, Idcirco à Philoſopho dicuntur *κυφαί.*
B Omnes Locuſtæ ſimiliores, ſi frontis ſpectes cuſpidem, quàm ſupradictis Squillis. Om- *Squilla gib*
nibus pinnata cauda pinnis latis, dempta media; eſt enim hæc, vti dictum eſt, acuta. Ma- *ba.*
xima in noſtro hoc Oceano, minima etiam è Garumma excipitur caniſtris: Ciuadam Va-
ſcones ob exiguitatem vocant, ideſt auenam. pugillatim enim deuorant, ſicut auenam
veterinæ. Hæc etiam in mari agitat, nec rubeſcit cocta. Ab Adriaticis generis nomine
dicitur. Mediæ magnitudinis Gambarellus appellatus ab Iſtris. Hæc Scaliger, quem pu-
tat Zographus per Crangen Rondeletij Squillam cælatam intelligere. quam autem
mediæ magnitudinis Gambarellum ab Iſtris nuncupatum ſcribit, Gibbam dici alijs ſim-
pliciter. Itali quidam etiam minimam Gambarellum vocant. Præter prædictas Squil-
larum Species Mantis eſt Rondeletij. Item *καρίδιον* ſiue Squillula Conchis quibuſdam
inhabitare ſolita, de qua inter Cancellos, vti etiam de ea quam *σκύλλαρον* Ariſtoteles,
Gaza Squillam paruam vocat.

LOCVS. VICTVS.

C PARTIM in dulcibus aquis, partim in marinis, ac ſalſis degunt: aliæque
in locis paluſtribus, quas *ἑλείους* nominat Aelianus, aliæ propè ſaxa, vt
quæ petrææ ob id dictæ ſunt. Oppianus.

Carabus inſidias faciens, atque Aſtacus acer, *Lib. I.*
In ſaxis habitant curuis, & paſcua carpunt. *Halieut.*

Et quia imos frequentãt ſcopulos, vbi multa ſunt Cõchylia, inde Horatius.

Affertur inter Squillas Muræna natantes.

Murenę enim eadem loca amant, vt autor eſt Oppianus. In mari rubro, inquit Theo- *Lib. I. de*
phraſtus, diffractis lapidibus intus innati apparent piſciculi, & Squillæ, & alia quædam *piſc.*
animalia: quamquam exiſtimo non viuos piſces in hiſce ſaxis apparere, ſed tantùm co- *L. de piſc.*
rum imagines, vt in alijs quibuſdam ſaxis diffractis diuerſas rerum effigies in meo mu- *In ſaxis va*
ſæo licet conſpicere, & inter alia Chamam tam perfectè innatam ſaxo, vt quis eam atte *rias eſſe fi-*
ſculptam iuraret. Quocirca de hiſce figuris in ſaxis naturaliter inſculptis intelligenda eſt *guras pi-*
hæc Theophraſti ſententia. Maiores Squillæ profundiora amant loca, minores magis pro- *ſcium.*
pè litora degunt. Indicum mare prope Gangem maximas alit, quas ſuprà deſcripſimus
D ex Aeliano. Abundat Oceanus Germanicus, ac Gallicus Squillis, quanquam non tam
magnis, & noſtra maria Tyrrheum, & Adriaticum. Magnas circa Iaſum celebrat Ar-
cheſtratus parandi obſonij ingenioſus artifex, ſed eiuſmodi multas in Macedonia, &
Ambracia hoc carmine.

Ἢν δέ ποτ' εἰς ἄστυ Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηαι,
Ἐν δὲ μακεδονίᾳ τε καὶ Ἀμβρακίᾳ μάλα πολλαί.
κρῖδ' ὑμεγέθη λήψη, σπανίαι δὲ πρίασθαι.

Quæ ſic vertit Iacobus Dalechampius:

Si quando Iaſum oppidum Cariæ tu acceſſeris,
Prægrandem Squillam accipies: emere cupientibus rara hæc inuenta eſt.
At in Macedonia, & Ambracia perquam multa.

Locus quidam *καρίδες* dictus fuit quòd ibi multæ reperirentur Squillæ. Viuunt Oſtreo- *I. de Ani-*
rum carnibus. Aelianus quaſdam algis veſci prodidit. *mal. c. 30.*

CA-

 E

CAPIENDI RATIO.

SQVILLIS ineſcandis vitulinum fel cum farina, oleo, & aqua miſce, & placentulas facito: quibus tandem in eſcam veteris: ex eodem etiam pharmaco mandens, inſputo in aquam, piſcibuſque frueris: Tarantinus.

ANTIPATHIA. NATVRA.

Lupus à Squillis ſuperatur. lib. 1. de animal. ca. 30.

CVM labrace perpetuum gerunt bellum, vt autor eſt Gaudentius Merula. Eduntur à Phycide, & lupo, contra cuius aſtutias, & voracitatem natura ipſas muniuit pari ſagacitate, vt eum vincant. teſtatur id Aelianus his verbis: Lupus piſcis à Squillis ſuperatur quanquam piſcium (vt ita dicam) maxima vorago eſt. Lupi igitur cùm circa paludes maris degant, Squillis quoque paluſtribus inſidiantur. Sunt enim trium generum: aliæ paluſtres, aliæ quæ algis victitant, & tertiæ ſaxatiles. Porrò cùm ſeipſas vlciſci Squillæ non queunt, pro vltione extremum ſpiritum in victoria effundere non dubitant. Equidem earum aſtutias, & fraudes non grauabor narrare. Cùm ſe interceptas ſentiunt, faſtigium quod eminet à capite, quodque ſimile eſt acutiſſimo triremis roſtro, atque in ſumma parte ſecturas habet, modo ſerrulæ vncinatæ, hoc inquam animoſæ illæ beſtiolę cùm incuruarint, ſumma læuitate ſaliunt, & tanquam ſaltatorium verſant orbem. Lupus ore maximè hiante, atque imminenti, quæ eſt pelle tenera, & molli, Squillam ex laſſitudine viribus defectam comprehendit, atque prandium fore arbitratur. Squilla primùm in gutturis laxitate ſaltat, poſt aculeos in miſerum venatorem defigit. huic interiora exulcerantur, tumeſcentiaq; plurimum ſanguinis mittunt, deinde ſuffocatione Lupum interficiens, interficitur. Tetigit hæc eadem Philes hiſce ſuis Iambis. F

Λάβραξ δὲ χανδὸν ἐκπετάσας τὸ ϛόμα Καρῖδας αἱρεῖ, πρὸς τὰ κέντρα μὴ βλέπων.
Τούτοις δὲ τοῦ φάρυγγος ἐξῳδηκότος, Θνήσκει τροφῆς ὀλέθριον ὀξὺν ἁρπάσας,

Quos ſic latinè reddidit Gregorius Berſmannus Annæbergenſis. G

Hiante fuſus ore per lacum Lupus
Capit Squillas, nil moratus aculeos,
Gula ſed iſtis intumeſcens ictibus
Extinctus ingluuie luit pœnas nece.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

MARIBVS ſanè præ fœminis propria in pectoris carne bina quædam candicantia conſtant, diſcreta à cæteris partibus colore, formaque promuſcidi Sepiarum proxima: verum hæc torta in vertiginem more Buccinorum papaueris, quorum origo ab acetabulis, quæ ſubdita pedibus nouiſſimis ordinantur. Caro in ijs quoque eſt colore ſanguinis rubra, & tactu lento, nec ſimilis carni. Ab hoc pectori anfractus alter ſtrue buccinea, craſſitudine lineæ ſe porrigit: ſub quo quædam arenæ conditioni ſimilia, ſemini genitali accommodata inteſtino adnectuntur. hæc in mare. Fœmina autem ouum rubidum parit, membranaque obuolutum prætenui, ventri, laterique vtrique inteſtiui annexum, atque ad carnem vſque adhærens. Hæc omnia Ariſtoteles de Squillis proculdubio, quamuis quidã locũ hunc diligenti egere conſideratione cenſeant. Nam ante hæc verba dixerat, Squillas ouum, clauiculaſque ſimili modo, quo alia Cruſtata, habere. Coeunt quoq; eodem modo quo Gammari, & Locuſtæ. Plinius ore coire Squillas dicere videtur, dum inquit, Reliqua Mollium tergis (ſupple coeunt) vt canes: item Locuſtæ, & Squillæ, Cancri ore. Hìc in multis codicibus poſt Cancri ponitur perperam virgula. Et rectiùs etiam poſt Squillæ poneretur punctum. Quocirca ſic legerem. Item Locuſtæ, & Squillæ. Cancri ore. vt poſt Squillæ punctum claudatur periodus. Nam quod ore coeant Cãcri poſtea probabimus, Nunc verò tergis coire Locuſtas, Squillaſque vt canes, & aliæ quadrupedes, ex his Ariſtotelis verbis fit manifeſtum: Genera, inquit, cruſta operta, vt Locuſtæ, Gammari, H

Hiſt. 4. c. 2.

Plinij locus male diſtinctus.

Hiſt. 5. c. 7.

A mari, Squillæ, & huiuſmodi reliqua more quadrupedum retrò mingentium coeunt, ſcilicet vt fęmina caudam ſupinam exponat, mas ſuam ſuperponat & applicet. Coire ſolent ineunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus eſt. Interdum etiā cùm ficus matureſcūt coire incipiunt. Hoc eadē modo Gammari quoq; & Squillæ coeūt.

DENOMINATA.

DIMINVTIVA Vocula *καριδάριον* hoc eſt parua Squilla, extat apud Anaxandridem in Licurgo, vbi irridetur quiſpiam diminutiuis eiuſmodi voculis vti ſolitus: inquit enim.

Καὶ συμπαίσει Καριδαρίοις, μετὰ περδικίων καὶ θριττίων,
Καὶ ψυτταδίοις μετὰ κωβιδαρίων, καὶ σινδαρίοις μετὰ κωβιδίων.

Quæ ſic tranſtulit Dalechampius:

Luſitat cum Squillulis, perdiculis, thorriſſedijs, &
B *Paſſerculis, cum coruulis, Tnacburidijs (ita legit Natalis) cum gobijs.*

Eiuſdem ſignificationis eſt etiam *καρίδιον* apud Ariſtotelem, quam Plinius, & Cicero paruam Squillam interpretantur. Et quoniam Squillarum quædam ſpecies gibboſo fiūt corpore, ac curuo, factum ab eis verbum *καριδόω*, quod curuare, & veluti conglobare ſignificat, *ἐκ τῆς καρίδος χρυσό ἐστι τὸ καριδῶ, ἢ γύρω ὡς εἰπεῖν σφαιρῶ*, Euſtachius: & Anaxandrides apud Athenæum, *αὐτὴ καριδοῖτο σῶμα*. Scyllarum autem non arbitror à Scylla, ſiue Squilla deriuari, quanquam Gaza paruam Squillam interpretetur, *σκύλλαρος* enim Græcum eſt, Squilla, & Scylla Latinum.

PROVERBIA.

SQVILLA *rubicundior aſſa*, prouerbium eſt apud Iunium de admodum rubentibus. Anaxandrides in Cercide ſiue Cercio.
Ἐρυθρότερον καρίδος ὀπτῶν σ' ἀποφανῶ. Vertunt: Aſſa Squilla rubentiorem te reddam.

C
EPITHETA.

IN Eupolidis verſu, qui citatus eſt ab Athenęo hoc modo:
Ἔχων τὸ πρόσωπον καρίδος μαθλετίνης, author Etimologici *μαθλετίνης* interpretatur *δερματίνης*, ideſt coriaceæ. Aſſentior tamen libentius Dalechampio, qui ad colorem refert, hunc verſum Eupolidis ſic vertens. Μάθλυς. quid.

Faciem habens Squillæ punicæ.

Nam *μάθλιν* apud veteres aiunt calcei phœnicei genus fuiſſe, hoc eſt colore aſſam Squillam referens. Et paulò poſt hunc verſum Eupolidis, apud eundem Athenæum, *κουρίδες, φοινίκιαι* dicuntur ab Epicharmo, vel vt in epitome Euſtathij legitur *Κουρίδες φοινίκεαι* puniceæ Squillæ. Oppiano *καρίδες* dicuntur *ὀλίγαι*, paruæ. Sophroni verò *καλαὶ ἐρυθραὶ, καὶ λείως τριχιῶσαι*, hoc eſt, formoſæ, rubræ, leuiter hirſutæ, nimirum propter multitudinem pedum, qui tamen in alijs quibuſdam Cruſtaceis aſperi non ſunt. *Καμπύλαι* dictæ etiam Epicharmo, & Araroti, hoc eſt curuæ; incuruantur enim facilè, & gibboſæ euadunt: Quapropter *κυφὰς* & *κυρτὰς* Eubulus appellauit.
D Ex his quędam, etſi non omnibus, tamen plerisq; Squillarum generibus, conueniunt.

VSVS IN CIBIS,

APVD Antiquos menſis quidem apponebantur Squillæ, vt ex hoc Eupolis in Capris conſtat:

Πλὴν ἅπαξ πότ' ἐν Φαίακος ἔφαγον καρίδας.
Verùm ſemel aliquandum in Phæacis ædibus Caridas comedi.

Videnturq; fuiſſe in pretio, vnde Plinius Secundus in Epiſtola, qua Gallo ſuo narrat villæ Laurentij amœnitatem, & commoda, inquit: Mare non ſanè pretioſis piſcibus abundat: ſoleas tamen, & Squillas maximas ſuggerit. Et Iuuenalis tanquam pretioſum piſcem nominat, canens. Epiſt. lib. 1. Satyra. 3.

Aſpice

Aſpice quàm longo diſtendat pectore lancem, E
Quæ fertur domino Squilla, & quibus vndiq; ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat conuiuia cauda.

Iouius quidem hos verſus citans: Ego, inquit, putauerim Iuuenalem Cruſtaceorum nomina confudiſſe, voluiſſeque intelligere pro Squilla Locuſtam, aut Leonem, qui dominis apponi conſueuerint: cuius Zoographus ſententiam non approbat, quòd Squillæ in delicijs præferantur Cruſtatis cæteris omnibus, præſertim Locuſtis, & Aſtacis, & Rondeletio teſte ſalubriores habeantur, longeq; delicatiores. Declarauit hoc Apitius, quem ſcribunt in Africam profectum Squillarum prægrandium cauſſa: cumq; ibidem paruas tantummodò reperiſſet reuertiſſe ſubitò, nec terram attigiſſe. Alij de Archeſtrato id narrant: ſed Suidas, & Athenæus de Apitio, cuius verba (nam Suidæ deprauata ſunt, & ex Deipnoſophiſta mutuata) placet adſcribere. Tiberij ſæculo vixit Apitius, vir ditiſſimus, luxu ſolutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant. Multas nummorum cùm ille myriadas profudiſſet ventris, & gulæ cauſſa, Minturnis, quæ ciuitas eſt Campaniæ, vt plurimùm degens, Squillis veſcebatur magno emptis, quæ illic naſcentes, & maximas Smyrnæas, & Aſtacos Alexandrinos amplitudine vincebant. Cùm in Africæ F vaſtæ, inuſitatæq; magnitudinis audiſſet reperiri, continuò, ne expectato, quidem vnico die, illò naui profectus, multaq; incommoda nauigationis perpeſſus, vt propius ad oram eius regionis acceſſit, priuſquam naui exiliret (aduenturum enim rumor in ea prouincia percrebuerat) piſcatores ad eius nauem contenderunt, & quàm maximas obtulerunt Squillas, quibus conſpectis, num maiores haberẽt percunctatus, cum negaſſent illis grandiores, quas aduexiſſent vſquam in eo mari gigni, Minturnenſium recordatus, gubernatorem iuſſit eadem via Italiam repetere, priuſquam ad terram appuliſſet. Hæc ille. P. Gallonij gula in Squilla, & acipenſere decumano notatur à Lucilio in Satyra ad Lapathum: verſus autem eius perquam lepidi hi ſunt:

Lib. 1. de ipn.

Apicium quid.

Cælius præclare & rectè ſophos: illaq; verè,
O Publi gurges Galloni, es homo miſer, inquit;
Cœnaſti in vita numquam bene, cùm omnia in iſta
Conſumis Squilla, atq; acipenſere cùm decumano.

Hodie quoq; apud omnes ferè gentes principum conuiuijs apponuntur, & inter lautiſſimos, ac nobiliſſimos cibos; Elixantur minores, & cum aceto comeduntur: friguntur G etiam cum oleo in ſartagine, farina prius aſperſa. Sotades Comicus apud Athæneum:

Καρίδας ἔλαβον πρῶτον ἁπάσας
τάυτας ἀπάσας, id eſt.
Squillas primum accepi, coxiq; in ſartagine
Eas omnes.

Aſſabantur olim maiores, & vt arbitror, in ficus folijs inuoluebantur. Nam ſic Ananius, vel Acanius apud Athæneum. Τῶν καλῶν δ' ἄριστον καρὶς ἐκ συκέας φύλλου, ἡδὺ γ' ἐσθίειν χειμερὶς φθινοπωρισμῷ κρέας, .i. Bonorũ optimũ eſt Squilla ex ficus folio, & ſuaue ede hyeme, atq; autũno carnẽ. Iſchia deſcripſimus ſupra in Cãmato, & Aſtaco. Squillæ alicuius ſunt caliditatis participes: difficulter concoquuntur, ſtomacho nocent, & Veneris deſiderium mouent, vt ait Simeon Sethi. Aetius in curatione colici affectus à frigidis, & pituitoſis humoribus, Squillam inter Cruſtata omnia minimè noxiam eſſe ſcribit. Tralliano quoq; commendantur in colico affectu. Apud Athenæum alicubi καρὶς εὐκοίλιος legitur: Zoographus mauult legere καρὶς: quanquam, & ceridem piſcem eſſe ſciat, ſed ſiccior hic eſt, & aluo mouendæ minus aptus exiſtimatur. Iulidum piſcium ſaxatilium, H inquit Aelianus, os veneno refertum eſt: & quemcunque piſcem deguſtauerunt, inhabilem ad edendum, pernicioſumq; ei, qui poſtea guſtauerit, efficiunt. Piſcatores cùm Squillam, quam media ex parte Iulides exediſſent, & confeciſſent, ſine vllo precio parabilem offendiſſent, eamq; inopia preſſi guſtare aggreſſi eſſent, illorum aluos vehementes cruciatus exceperunt.

Temperamentum.

A

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

VENERIS deſiderium excitare dicuntur, quòd in actiua qualitate non exuperent, in paſſiua humidum præualeat. Laudantur & ad mulierum conceptus, ac ſi peculiari quodam munere valeant, vt ſcribit Simeon Sethi. Græcè legitur: *Συνεργοῦσι δὲ τινι ἰδιότητι πρὸς τὴν γυναικείων κύησιν*. Ad generationem, inquit Cardanus, valet piſcis, qui Squilla vocatur, quod mihi quandoq; ſucceſſit. Oportet autem remora eſſe impedimenta, & purgatum etiam corpus, & vterum. Hecticis etiam, & à morbo extenuatis, eximiè prodeſſe, ſi aqua hordei ablutæ in carnium iuſculo coquantur; idem prodit. Conueniunt item ſtomachicis, vt legitur apud Galenum. Aiunt tritas, & particulæ impoſitas,

Ad conceptum promouendū.

Ad Hecticam

De comp. 8. cap. 4. κατα τόπους.

B in qua cuſpis ſagittæ, vel ſpinæ infixa ſit, naturali quadam attrahendi vi eam educere. In quibuſdam locis tantæ naſcuntur, vt propè ſpithamam, hoc eſt palmum excedant, quæ quidem alijs ad hæc remedia ſunt efficaciores, teſte Simeone Sethi; qui etiam tritas, & cum oxymelite potas lumbricos, & tineas educere author eſt. Quocirca apud Galenū, vbi in quibuſdam codicibus legebatur *κανθαρὶς* trita, & cum radice bryonię pota lumbricos educit, rectiùs legitur *καρὶς* in vulgatis codicibus, hoc eſt Squilla. Caris marina, teſte Kiranide, circumligata Scorpionis ictum ſanat. Quod ſi ſupra perſcriptum locum ſcribas Caris, citiùs tollitur dolor. Si quis verò ſculpſerit Carida in lapide achate, & geſſerit in annulo, nunquam percutietur à Scorpione. Squillas marinas aliqui admiſcent eſcæ ad mugiles capiendos. Si marini, & ſaxatiles piſces, inquit Florentinus, in piſcinis alantur, in cibum eis inijcere oportet Carides, gobios, & ſimilia. Merula piſcis Squilla viuente eſca decipitur, quod ſic cecinit Oppianus:

Ad piſonē.

Expediens (piſcator) *hamum Squillam configit in illo,*
Et vexam cubo plumbi ſubmergit in altum
Aequor, & occultis thalamos rimatur in vndis.
C *Atque agitat circum ſaxoſa cubilia fraudem.*
Erumpit merulus thalamis, & Carida viuum
Riualem punire ratus ſubit impia fata.
Nam prædo fixum mento mucrone coruſco
Traxit nitentem contrà, labiq; volentem.

Lupus piſcis ineſcatur per Squillam, vt idem tradidit.

DE SQVILLA LATA, SIVE VRSA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

D ΑΡκτος Vrſus, aut Vrſa animal quadrupes ferum, hybernorum menſium ſomno pingueſcens: cuius naturam latiſſimè proſecutus eſt Plinius: Eſt prætereà ſic dictum ſignum cæleſte, quod Latini ſeptentrionē dicimus à ſimilitudine ſeptem boum iugum ſubeuntium: Græcorum nonnulli *ἄμαξαν*, id eſt plauſtrum, quòd plauſtrorum ſimilitudinem referat. Euſtathius dicit hanc Vrſam fuiſſe filiam Lycaonis, nomine Caliſto: eamq; ob amoris cū Ioue commercia à Iunone in Vrſam conuerſam, atque à Diana iaculo confectam, à Ioue eius miſerto in aſtra relatam. Aliter fabulam hanc narrant Theon Arati interpres, & Heſiodi ſcoliaſtes, quos lector per otium conſulat. Duæ autem ſunt Vrſę; maior helice, minor cynoſura appellatur. Accipitur etiam Ἄρκτος, pro parte orbis ſeptentrionali apud Herodotum.

Vrſus quadrupes. lib. 8 c. 36.

Vrſus ſignū caleſte.

SYNO-

E

SYNONYMA.

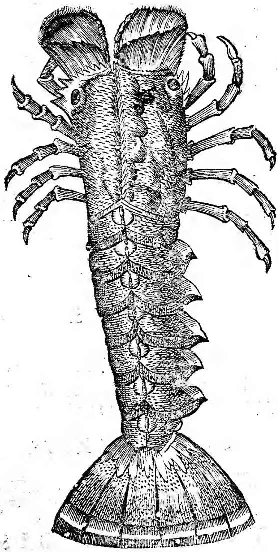
CRVSTACEVM quod hìc depictũ exhibebimus Squillã latam appel-
lauit Rondeletius, quòd potiùs Squillis, quàm Locuſtis videatur annu-
Nominis ratio. merandum. Carens enim, inquit, primi eius pedes forcipibus, quos
chelas vocant, quibus munitæ ſunt Locuſtæ: alioqui corporis forma Lo-
cuſtæ admodum ſimilis. Latæ autem cognomen addidit, vt ab alijs di-
ſtinguatur: nec id ſine exemplo. Quippe Archeſtratus, vt author eſt Athe-
næus, ϖλάτειας καρίδας appellauit, quamquam Locuſtas, Aſtacos, Caridas confudiſſe vi-
Lib. 3. deatur: quæ tamen ſecernenda eſſe, & ſpecie differre ſcripſit Athenæus, ſed Ariſtopha-
nes in Theſmophoria Zuſis, non Archeſtratus, vt Rondeletius hìc ſcribit, ϖλατειῶν καρί-
δων meminit: quo nomine de Aſtacis eum ſentire Athenæus conijcit. Sed eſtne hæc
Vrſa Ariſtotelis? Rondeletius id pertinaciter negat: quòd Ariſtoteles Vrſam videatur
Lib. 3. cum Cancris numerare, Bellonio contradicens, qui Vrſæ nomen Squillæ latæ impoſuit, F
De Vrſo variæ opiniones. propterea quòd terreſtris Vrſi in morem, qui craſſo, & recurto eſſet corpore, eiuſque colo-
rem referret. Profectò huius Bellonij opinionem defendit Iulius Cæſar Scaliger, & Vr-
ſum Rondeletij Cancrum Heracleoticum eſſe aſſerit: Squillarum, inquit, ſpecies vna vul-
Exerc. 245 gari Gammaro (fluuiatili nimirum ſiue Gammaro, ſiue Aſtaco) ſimilis ab eo ijs diſcreta
Cancer Heracleoticus notis, quas ſuprà ponebamus (citauimus eas præcedenti capite, vbi de Squillarum gene-
tibus dicebatur) ſed maxima: Aſtacum .n. æquat magnitudine: alicubi etiã ſuperat quem-
admodum ſcribit Athenæus. Vrſa hæc eſt Ariſtotelis. Vbi enim porrecta iacet, Vrſi cori-
um extenſum repræſentat. Et paulò pòſt: Quoniam verò doctiſſimus amicus noſter ad-
uerſus alium quendam ſcribens (intelligit Rondeletium, qui ſcripſit hac de re contra
Bellonium) à nobis videtur diſſentire, conſilij noſtri ratio reddenda eſt. Negat Ariſtote-
lis Vrſam eſſe Squillam maiorem: quia ſeorſum ab Aſtacis, & Locuſtis, & Squillis poſue-
rit. Sanè, ſed Locuſtaceis annumerauit, cùm ei, & Locuſtis pariendi tempus idem aſſigna-
bat. A Squillis ſeparauit, quia ſub Squillæ nomine haud norat. Ariſtoteles enim ſi eam
pro Vrſa non accepiſſet, omnino ei ignota fuiſſe videretur. quãdoquidem eam inter Squil
las nuſquam commemorat. Et celebris tamen tota Græcia fuit: ad Smyrnam laudatiſſi- G
ma. Neapolitani, & Meſſanenſes in Sicilia vulgò Vrſum marinum vocant Meſſacarã, vel
Meſſacara. Maſſacaram: quæ à Græco nomine deflexa videntur, ἢ μεζων (ἢ μεῖ ζων, ἢ μάσσων) χαρὶς,
hoc eſt maior Squilla, vt placet Zoographo. A Liguribus Orchetta vocatur teſte Ron-
deletio, quod nomen fortè corruptum eſt à vulgo pro Vrſetta. Minorem enim huius ge-
neris ſpeciem, alioqui per omnia huic ſimilem, Ligures Bellonio teſte Vrſettam appel-
Vrſetta. lant. Romæ etiam vtramque ſpeciem Mazzacaram vno nomine vocari audio. Gallis, qui
Mediterraneum mare accolunt, nullum adhuc nomen. Nulla enim ibi eiuſmodi Squil-
la. Germanica nomina fingit Zoographus ab Vrſo quadrupede Ein Ber, ein Meerber,
ein Berenkrebs. His maioris, & minoris diſcrimen addi licebit.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

H

BELLONIVS Vrſæ duo conſtituit genera, maiorem, & minorem, quam
Rondeletium Squillam cælatam opinamur nominaſſe, & de qua ſe-
De Aquatil. 2. c. 33. quenti capite. Maior igitur, ſiue Squilla lata, Locuſtarum modo, vt ſcri-
bit Bellonius, forcipibus caret, eademque eſt cum Locuſtis magnitudi-
ne: terreſtris Vrſi in morem craſſo, & recurto corpore, eiuſque colorem
Maioris deſcriptio. habet, vnde illi nomen. Proinde tabellis firmis, fortibusque loricata eſt,
vt Locuſta terreſtris, cubitaliſque nonnunquam eſt: antennas ad prætentandum iter non
habet longas, ſed coloris cærulei, bifidas, atque vtrinq; in lateribus ante oculos duas, cor-
nuum, ſeu cirrorũ munere fungentes. Tota eius anterior pars vnico cõſtat thorace, vulgus
plaſtronũ vocat. Quinos vtrinq; pedes gerit, vnguibus robuſtis, ac nigris munitos: falca-
tas tibias, articulationibus quinis interceptas. Os præterea ſubtus habet, vt cæterum Lo-
cuſtarium, & Cancrarium genus. Alibi quoque in obſeruationibus ſuis; Similes ferè,
inquit,

Squilla lata authoris.

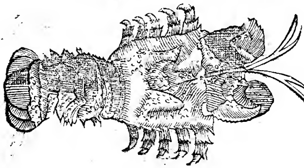

inquit, de Vrſis loquens, ſunt Aſtaco; ſed chelas non habent, vt neque Locuſta: nec aculeis exaſperantur, vt neque Aſtacus. Locuſta enim toto dorſo ſuperiore aculeata eſt, &c. Rondeletius eam ſic deſcripſit, & diligentius. Squilla igitur lata, inquit, Locuſtarum eſt magnitudine, ſed latior multò, & magis depreſſo corpore, & hirto, in fronte oſſa duo, vtrinque vnicum, in ambitu ſerratum, in quibuſdam acutius, in alijs latius: his pinnæ duæ alligantur, inter hæc duo enaſcuntur cornua, initio articulata, circa medium bifida, vt ex duobus quatuor fiant, non valdè longa. Os, & oris appendices ita habent, vt in Locuſta.

N Brachia

Brachia duo habet cum aculeis, veluti clauis eminentibus, pedibus maiora, non bifida, quę in os flectuntur, quibus cibum ori tanquam manibus admoueant. Hæc qui biſcula non eſſe videbant, pedibus annumerabant, vt quinque pedes eſſe dicerent. Sed hoc Squillis proprium eſt, chelis carere, harum autem vice brachia maiora pedibus habere. Pedes vtrinque quaterni ſunt, vt in Locuſtarum, & Cancrorum generibus. Oculi parum prominent, ob id conditi videntur: frons quadrata, & latior quàm in vllo Cruſtatorum genere. Tumores multi per dorſum ſparſi ſunt, ex quibus extant tubercula, quorum ſumma pars adeo rubet, vt carbunculos in annulorum pala incluſos eſſe dicas. Cauda tabellis quinque conſtat, & in pinnas totidem deſinit: in caudæ ſupina parte appendices ſunt ad oua reponenda, quemadmodum in Locuſta. interna quoque omnia ſimilia habet. E

Squilla lata Rondeletij.

F

LOCVS.

G

RARA eſt apud nos, inquit Rondeletius, Maſſiliæ aliquando capitur, Satis frequens Romæ, & Neapoli, & in mari Siculo, in Africa autem frequentiſſima. Hanc ſi ibi reperiſſet Apitius, non tàm citò ad ſuos rediſſet. Scribit Athenæus Squillas circa Minturnas Campaniæ oppidum maiores eſſe Smyrnæis: quæ de Vrſa intellexiſſe viſus eſt
Exer. 245. Cæſar Scaliger: ait enim: Et celebris tamen tota Græcia fuit; ad Smyrnam verò etiam laudatiſſima. In cænoſis locis viuit, argumento eſt quòd ſordida, & luto obſita è mari extrahatur.

COITVS. PARTVS.

Hiſt. 5. c. 16 EODEM modo coit, quo Locuſta, eodemque tempore, ſcilicet æſtate. Idcirco dixit Ariſtoteles: Iis etiam, quas nomine Vrſæ Arctos appellant, idem pariendi tempus natura ſtatuit, quod Locuſtis: quocirca per hyemem, & vere prius, quàm oua excludant, cibo laudantur; cum excluſerunt, deterrimæ fiunt. H

VSVS IN CIBIS.

VNDE patet in cibum quoque fuiſſe ab antiquis receptam Vrſam. Nec ſine ratione. Eſt enim carne molli, vt Aſtacus. Proinde eodem modo coquere eam ſolent.

DE

A

DE VRSA MINORE.
Cap. XI.

QVAM Bellonius Vrſam minorem appellat, Rõdeletius, ni fallor, Squillam cęlatam dixit. Scaliger Ariſtotelis Crangen facit. A maiore, inquit, non niſi magnitudine differt, & lineamẽtis quibuſdam, quibus teſſellatę lamellę pictæ ſunt. Hæc eſt κράγγων, Ariſtotelis, ait enim, Crangen, & Gibbã, ęquę vtranq; habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata ſit, in Gibba verò acuta, hęc ille. Sed alia eſt Rondeletij Crange, qui hanc ſuam Squillam cęlatam, Cicadam Aeliani eſſe arbitratur, potius quàm illam Squillæ ſpeciem, quam ipſe Mantim nominat, Cicadam ab alijs exiſtimatam. Scaliger Cicadam Aeliani eam eſſe putat, quæ etiam vulgò à piſcatoribus Vaſconũ ſic appellatur. Bellonius verò Rondeletij Mantin, Maſſiliæ, & Genuæ Cicadam marinam vocari ait: cuius ſententiæ Zographus, vel ideò magis fauet, vt antiquo nomine non careat, & fingendum ſit nouum, quod fecit Rondeletius. Aelianus certè cum Romæ vixerit, inquit Zographus, & harum quidem rerum ſtudioſus, non potuit ignorare Cammaros Romæ vulgò dictos è genere Squillarum, vt Athenæus ſcribit: & ſi eoſdem Cicadas marinas putaſſet, non tacuiſſet, opinor, præſertim cùm alius nemo hoc nomine ſit vſus. Hæc Zographus, contra Rondeletium, qui hanc Squillæ ſpeciem eſſe putat antiquorum Cammarũ, ſiue Cammarum nominatum, authoribus Athenæo, Plinio, Columellæ, qui Cammarum inter parui incrementi piſces recenſuit. Sanè argumentum nullum habet efficax. A colore enim id tantum ſumit, quem ait magis rubeũ in hoc, quàm in vllo alio Cruſtaceo, ſiue crudus ſit, ſiue coctus, eumq; colorem mulli maximè referre, quod ſcilicet de eo dicit Martialis.

Exer. 245 Crãge Scaligeri.

Cicada marina.

Lib. 7.

Cammarus Rondeletij.

> *Immodici tibi flaua tegunt chryſendeta mulli,*
> *Concolor in noſtra Cammare lance rubes.*

Nos quid ſit Cammarus veterum, in Aſtacorum diximus hiſtorijs. Cæterum Rondeletius Cicadã marinã potiore ratione nominandam eſſe cenſet, ob maiorem cum cicadis terreſtribus ſimilitudinem: Squillã verò, tũ quòd ſuprà dictę ſimilis ſit, tũ quòd brachia priora indiuiſa habeat, qua nota Squillas à Locuſtis, & Cancris ſecerni dixit: Cęlatam verò, vt ab alijs internoſcatur. Nam quinque tabellis conſtat, & dorſo egregio naturæ artificio variè cælatis, & ſculptis, vt in pictura expreſſit. Squilla hæc tota rubet, vt idem ſcribit, oſſa vtrinque habet in ambitu ſerrata, acuta, veluti Squilla lata: quibus annexæ ſunt pinnæ, veluti alæ. Cornua duo habet, brachia duo indiuiſa, quibus ori cibos admouet: pedes quaternos, circa os appendices, internas partes, caudæ pinnas eaſdem, quas Locuſta: magnitudine verò differt: nam dodrantalem magnitudinem vix ſuperat. Cancris ſubſtantia Aſtaco quoque ſimilis eſt. Minor autem Arctos, inquit Bellonius, per omnia maiori reſpondet, Ligures Vrſettam appellant, craſſiore eſt quàm Sparnochius (Squilla Crange) corpore, & forcipibus, vt Vrſa, caret. Prætenturis quoq; binis prædita eſt, & roſtratum caput gerit. Cæterùm eſt corpore robuſto, & recurto: omnes denique notas cum maiore communes oſtẽdit. Sed Bellonius huius iconem non appoſuit: Rondeletius expreſſit. Sed quia Squillam cælatam Aeliani ille Cicadam marinam putat, ideo Aeliani verba quæ ſuper ea memoriæ prodidit, placet adſcribere: Eſt etiam Cicadarum genus marinum (τέττιξ ἐνάλιος) quarum maxima parui Carabi ſimilitudinem, ſpeciemque gerit, verumtamen cornua, non ſimiliter atque ille magna, nec aculeos habet: aſpectu etiam nigrior eſt: & cùm captus eſt, ſtridorem quendam edere videtur. Pinnæ ipſius exiguæ ſub oculis enaſcuntur, terrenarum alis ſimiles. Hominum plæriq; idcirco ab ea ſe abſtinent, ſed mari reddunt, atq; etiam mortuam flentes, & ſordidati humatione afficiunt, quod eam dicant Perſeo Iouis filio cõſecratam eſſe.

Deſcriptio

Lib. 13. c. 29. de animal.

B C D

 E

DE CARANGONE.
Cap. XII.

SYNONYMA.

Hiſtor. 4. cap. 2.
VBI Apud Ariſtotelem Squillæ quædam vocantur κράγγονες, aut κράγγαι, quod nomen magis placet Zoographo. Gaza Crangines, vt delphines vertit. Apud Heſychium, & Varrinũ Κράγγων eſt ἔνυδρον ζῶον, καὶ εἶδος καρίδος, ſed meliùs ſcribitur duplici y, vt apud Ariſtotelem. Cæſar Scaliger Squillam cælatam Rondeletij, ſiue Vrſam minorem, facit Crangen, vt diximus ſuperius. Alia quidem eſt Rõdeletij Crange, cuius iconẽ apponemus. Hæc Cammerugia, & Sparnochia vulgò ab Italis vocatur, à Romanis dempto primo elemento Parnochia, à noſtris inquit Rondeletius Caramote (vt parua Squilla Caramot) ab alijs Longouſtin, à Burgedengalenſibus ſeruata vetere appellatione Squilles. F

DESCRIPTIO.

RONDELETIVS hanc ſic deſcripſit: Eſt inquit, hæc Squilla palmi maioris longitudine. Cruſta tenui conteg tur, læui, candida, nonnunquã
Color. ex albo parũ rubeſcẽte; cocta verò tota rubeſcẽte, inſtar cornu pellucida.
Cornu in fronte. Habet è dorſo enatum cornu in frõte, ſerratum, ſurſum recuruum, illius dẽticulatæ aſperitates in ſuperiore, & inferiore sũt parte, nõ in lateribus, veluti in Aſtacis, & Squillis latis. Oculi cornei ſunt, ſatis prominentes, in quibus ſubie-
Oculi. cta pars caua eſt cochlearis modo. Cornua quatuor habet, duo benè longa, tenuia,
Cornua. flexibiliaque, his alia duo breuiora in ſummo diuiſa. E lateribus veluti alæ exoriuntur paruæ, albæ, radio ſiue aculeo innixæ. Os, & oris appendices, cuiuſmodi ſunt in Lo G
Os. cuſta, & Aſtaco. Pedes quinos habet, præter hos brachia duo: qui in calcar terminantur, pedes terni: qui hæc ſequuntur, parum diuiſi, bini, & vltimi indiuiſi. Poſterior pars pro reliqui corporis craſſitudine, & magnitudine longa, ſeptem tabellis conſtans, in pinnas quatuor deſinit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Su-
Pedes. pinæ caudæ appendicibus, coeundi, pariendique modo, partibus internis à ſuperioribus, non differt. Comprobat deinde Rondeletius ſe veram Squillam Crangonem exhibe-
Cauda. re his verbis: Squillam Crangona nos rectè repræſentaſſe demonſtrare oportet. Ac primum cùm Cruſtatorum animantium quatuor ſint genera (vt prius ex Ariſtotele oſtendimus) nulli potiùs quàm Squillarum generi ſubijci hinc perſpicuum eſt. Ea enim quam exhibemus, læuis eſt, Locuſtæ toto dorſo aſpera: chelas ante pedes non habet, vt Aſtaci, cauda eſt protenſa, non rotundo corpore, & ſine chelis: non eſt igitur è Cancrorum genere: quare Squillam eſſe neceſſe eſt: non latam quidem, neque cælatam, vt corporis ſpecies, & læuitas ſine vlla læuatura oſtendunt: neque paruam, quæ maior nunquam fiat: nam ea longè minor eſt, quàm paulò poſt exhibebimus: neque Gibbam, quia gibbo caret. His omnibus accedit nota certiſſima ab Ariſtotele tradita, qua Squil- H la Crango à ſimilibus internoſcatur: καὶ ἡ καρὶς ἡ κυφὴ τὴν οὐρὰν καὶ πτερύγια τέσσαρα, ἔχει δὲ καὶ ἡ κράγγη πτερύγια ἐφ' ἑκάτερα ἐν τῇ οὐρᾷ: τὸ δὲ μέσον αὐτῶν ἀκανθῶδες ἀμφοτέραις, πλὴν αὕτη μὲν πλατύ, ἡ δὲ κυφὴ ὀξύ. Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor: totidem (totidem non eſt in Græco) & Crangon in vtraq; caudæ parte, quarum medium in vtriſque ſpinoſum eſt, ſiue aculeatum, ſed in Crangone latum, in Gibba acutum. Hæc nota in vtraque Squilla, & Crangone, de qua nunc agimus, & in Gibba, de qua mox, euidentiſſima eſt: & veriſſimam eſſe comperiet, qui pictas à nobis Squillas cum

Deſcriptio ex Bellonius.
viuis contulerit. Hæc ſunt quæ fidem faciunt Squillam Crangonem rectè nos ab alijs diſtinxiſſe. Eandem ante Rondeletium nouerat Bellonius, & ſic deſcribit: Inſignibus notis à Gibba differt. Nã vbi in Gibbis multiplices cirri ſpectantur (anteriori præcipuè parte) pedeſq; omnes in extremo biſulci, Sparnochiæ duo, oblongi tantum cirri prominent, & vngues acuminatos more Locuſtæ habet, & eodem modo quaternas in extrema parte

caudæ

A

Squilla Crangon.

caudæ: quarum ea quæ in medio ſita eſt, ſi pinna eſſet, faceret vt quinque pinnæ, vt in Aſtacis, & Carabis, numerarentur: ſed ſpinea duritie prædita cernitur, ac crenis horridula eſt. Anteriori autem frontis parte quatuor cornua æquali ferè longitudine videas. In quibuſdam locis adeo magnæ naſcuntur Squillæ, vt prope ſpithamen, hoc eſt palmum excedant: quæ quidem ſunt alijs efficaciores. Hactenus Bellonius. Quam autem Zoographus vidit, & delineatam exhibuit, eius color partim rubet, partim dilutior albicat, ad latera flaueſcit: extremitas quatuor latiorum caudæ pinnarum cærulea eſt: pars inter eas media acuta rubet. Media inter hoc genus, & Cancellos, ſiue Bernardos Eremitas eſſe videtur, ſequenti pagina depictum cruſtaceum, coloris totum ferè cinerei pallidi, niſi quòd alicubi, vt in cauda, dorſoq;, & chelis nonnihil cærulei habeat.

Crangonis deſcriptio ex Theographo.

B

VSVS IN CIBIS.

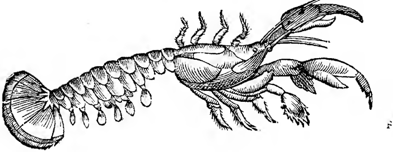
CRVSTATORVM omnium ſapidiſſimi ſunt, vnde in menſis nobilium, Romæ præſertim, primo ponuntur loco. Carne enim ſunt tenera, dulci, bonique alimenti, ac multi: Vnde hecticis, & atrophia laborantibus vtiliſſimus cibus. Coquunt hanc in Italia varijs modis frequētiſſimè in aqua dulci, ſed meliores ſunt in marina ſi coquantur, & cum ſale, ac pipere comedantur. Optimæ ſunt earum caudæ cruſta ſpoliatæ, ac coctæ cū pipere, ſale, & aceto. Fieri quoq; poſſunt ex eiſdem varia iuſcula iucundi ſaporis. Optimæque ſunt à menſibus Februario, Martio, Aprili, Maio, ſed Romæ omni tempore venales habentur.

Vt coquatur.

C

D

Cruſtaceum, quod medium videtur inter Crangonem Squillam, & Cancellum, ſiue Bernardum Eremitam.

E SQVILLA GIBBA. Cap. XIII.

SYNONYMA.

QVAM Ariſtoteles κυφαὶ καρίδα vocat, Gaza rectè Squillam gibbam interpretatus eſt. Cognomen κυφὴ, ſeu Gibba additur propter gibbũ, quem habere videntur, dum ſe curuant. Idcirco χαμπύλας appellaſſe eas viſus eſt Araros in Campalione, & Ophilio in Callæchro κυρτάς:

Κυρταὶ δ' ὁμοῦ καρῖδες ἐν ξηρῷ πεδῷ:
Ac Gibbæ Squillæ in arido ſolo.

Idem in Iaelmo:

Ὠρχοῦντο δ' ὡς καρῖδες ἀνθράκων ἔπι
Πηδῶσι κυρταὶ, id eſt,
Saltabant vt Squillæ ſuper prunis
Gibbæ ſaliunt.

Græci recentiores antiquum nomen hodie non ſeruant, Caridas, & Caranidia vocantes, vt ſcribit Bellonius, quamquam Aſtacum fluuiatilem idem à vulgo Græcorum Caranis, & Caranidia dici tradat. Squilla hæc gibba Romæ nunc dicitur Gambarella, vt ſcribit Bellonius à tibijs, quæ gambæ dicuntur. multis enim cruribus prædita eſt; Zoographus potiùs à Gammaro diminutiuum nomen eſſe putat. Idem Bellonius (niſi ſit error librariorum) Pariſijs hanc Squillam Gueruerte vocari ait: Suſpicatur Zoographus Guernerte legendum; quoniam Germani inferiores aliqui (ſiue hanc ſolùm, ſiue aliam quampiam) Gernat appellanr. Galli quidem quintam vocalem poſt g ſcribere ſolent e, vel i, ſequente, cùm hanc conſonanrem ita proferunr, vt ante reliquas tres vocales proferri ſolet. Sed Rondeletius à Pariſienſibus vocari ſcribit Cheuretes: à ſuis Caramot, ad diſcrimen Crangonis, quam Caramore appellanr. A Santonibus de la ſantè, quòd ægris, vt plurimùm ſoleant apponere; à Rotomagenſibus Salecoques, vel Salcoques, vt ait Bellonius; quarum quæ adhuc vaginis incluſæ ſunt, Bouquetæ: ijs autem exutæ, des Creuettes appellantur. Armorici des Sautrelles: ſaliũt.n. Locuſtarum more. Maſſilienſes vulgò vetuſtatis veſtigia retinentes, Carambotos vocant deducto à Caride nomine. Qui Galli Oceani litus incolunt, etiam à ſaltatione nomin: nt Cheurettes, quaſi capreolas dicant. Galli in Neuſtria Bouquet, quod hirculum interpretatur Zoographus. Luſitani Caraman de Lisboa, Veneti vulgò Squillas. Germanica nomina hæc finxit Zoographus: Ein Seegitzle, ein Meer Geiſſ: ein Beckle, ad imitationem nominis Gallici Cheurette, ideſt hœdi, quo vtuntur Rupellæ, vel a gibbo vocat ein Hegerling, ein Hogergernir.

Gambarella.

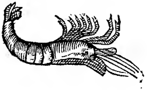
GENVS.

A
GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

SCALIGER tres facit Squillarum minorum ſpecies, omnes gibbas:
maximam, quæ Crangon fortè eſt Rondeletij: minimam, quam Valcones
Ciuadam vocant, Adriatici maris accolæ Squillam: mediæ magnitudinis *Exercit.*
Gambarellum vocatam ab Iſtris: quanquam Itali quidam minimam ita *245.*
vocent. Sed videntur veteres Gibbæ nomine vnicam tantummodo ſpe-
ciem κατ᾽ ἐξοχὴν intellexiſſe: cui nimirum Scaliger mediam magnitudi-
nem aſſignat. Squillarum generi, inquit Ariſtoteles, quas gibbas vocamus, quini vtrinque
(pedes) ſitu quo cæteris: quorum proximi capiti acutiores, & quini vtrinque; alij ventri
iuncti, quorum extrema latiuſcula ſunt. Tabellæ ijs nullæ parte ſupina: prona ſimilis Lo-
B cuſtarum eſt. Sed vetus Ariſtotelis interpres, Squillæ gibbæ, inquit, duodecim pedes ha-
bent, vtrinque ſex. Ibidem Squillis gibbis caudam eſſe tradit, & pinnas quaternas. Nec *Hiſtor. 4.*
plura de hac Squilla, in ijs, qui nunc extant libris Ariſtotelis inuenio, de corporis, ac par- *cap. 2.*
tium ſingularum forma. Bellonius ſenos, inquit, ante frontem gerit valdè tenues cirros,
quibus Dioſcorides aconiti radices in tenues fibras abeuntes comparauit: Caudam con- *Lib. 2. de*
tractam, in cuius extremo pinnæ ſunt (vt in cæteris Locuſtis) quinæ: quarum quæ medio *aquatib. 3.*
loco poſita eſt, ſerratam, ſpinoſam, duram, atque in acutum faſtigiatam formam habet,
quamobrem quaternas tantùm illi connumerauiſſe pinnas (vt in Crangone dicetur) ſatis
fuerit. His addatur Rondeletij deſcriptio, quæ talis eſt: Gibbæ Squillæ Crangonibus re- *Deſcriptio*
nuiores ſunt, maximè in cauda extrema, in fronte cornu geſtant, veluti Crangones, ma- *ex Ronde-*
gnum pro corporis ratione. Oculos, alas, pedes, cornua, os, oris appendices, interna om- *letio.*
nia ſimilia Crangonibus habent, caudæ initium in tumorē erigitur, vnde illi nomen: ab hoc
tumore cauda tenuior, & gracilior eſſe incepit, in pinnas quatuor deſinit: harum medium
acutius eſt, quàm in Crangonibus, vt dictum eſt: qua nota, & gibbo à Crangonibus Squil-
læ diſtinguuntur. Cardanus addit forcipes pedibus duobus prioribus, iiſque manuum
C vice vti, fortè cum Bellonio deceptus, qui non audiendos putat, qui Squillarum pedes for
cipibus carere arbitrantur. Sed ſatis ſuperiùs demonſtratum, Squillis proprium eſſe, ca-
rere chelis. Sanè in Rondeletij icone nulla forcipum, aut chelarum veſtigia apparent, vti
neque in noſtra, quæ meliùs legitimam Squillam gibbam repræſentat (quamuis in colli
inferiori parte plurimas habeat appendices, quæ nullæ ſunt in Rondeletij icone) & eadem
ſit magnitudine, qua depicta cernitur. A noſtris diuerſam aliam iconem exhibet Zoogra-
phus, nimirum hanc, quam putat eſſe Gibbam Rondeletij. Picturam minorem eſſe voluiſ- *Squilla*
ſet, & caudam minus directam, vt cognomini reſponderet. Sed admodum differt hæc pi- *gibbæ Zoo-*
ctura à Rondeletij. Oſtendit enim ſex, ſeu mauis quatuor antennas longas, duas exterio *graphi for-*
res Simplices, alias verò duas ſtatim à principio bifidas, vt quatuor eſſe videantur: deinde *ma.*
quatuor pedes priores forcipatos; duos maiores quinq; conſtantes internodijs, ſi forcipes
annumeres, duos minores quatuor internodia habentes.

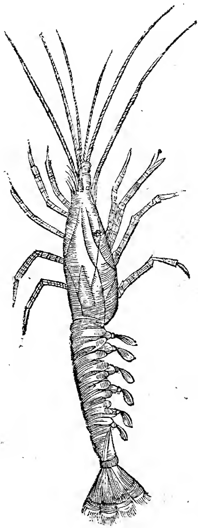
Squilla gibba Rondeletij.

D

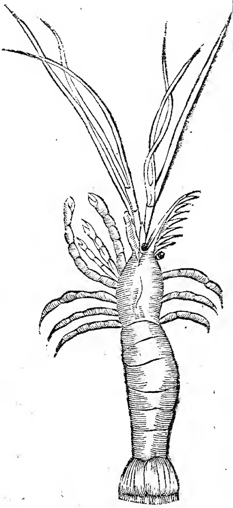

LOCVS.

Squilla gibba noſtra.

Squilla gibba Zoographi, Venetijs ad ipſum miſ.

A

LOCVS. PARTVS.

IN Santonum littore maxima earum copia eſt, & alibi quoque in littoribus Germanię Hiſtor. 5.
& Belgij. Oua pariunt, & generant more Locuſtarum; quia ſunt illius interanea perſi- cap. 17.
milia. Vterum autem gerunt menſes circiter quatuor teſte Ariſtotele. Gręcè legitur: Τῶν δὲ φίχων ἡ κύησις ἐστὶ περὶ τέσσαρας μῆνας. Quocirca rectè Gaza legit τῶν κύφων, non φίχων.

NATVRA. MORES.

QVOD antea de Squillis in genere dicebamus ex Aeliano, & Phile, nimirum Lupum piſcem ab eis vinci, & interrimi, vbi eas deuorarit, id Rondeletius, & Bellonius in capite de Squilla Gibba retulerunt, nam cornu frōtis elatum in palatum Lupi infigunt. Sanè Crangones idem facere poſsũt, quarum cornua dura admodum, quamuis pauciora, minimæ verò nō poſſunt, cùm cornu eiuſmodi careant. Oppianus tamen de Squillis paruis, per quas Gibbas intelligunt, hæc canit Lippio interprete. *Vt lupum piſcem occidant.*

B

Sunt Squillę exiguæ, ſunt paruo in corpore vires:
At magnum & ſaturo præclarum labraca ventre
Intertmunt aſtu: properat, geſtitque teneri
Labrax piſciculos, qui paruo robore poſſunt
Non dare terga fugæ: non æquo occurrere Marte.
Occiſæ occidunt hoſtem, perimuntq́; necantem,
Cum Squillæ rictu piſcis ſorbentur aperto,
Turmatim in medium diſcendit turma palatum,
Et feriunt cornu quod fronte inſurgit acuto.

Saltant vbi tanguntur, ac tãgentem ſępe expaueſcunt; corpuſq; in aqua gibboſum arcuato motu promouent erucarum modo: quod Anaxandrides in Pandaro annotauit his verſibus.

C

Οὐκ ἐπικεκυφὼς ὀρθὸς ὢν βελτίων ἔσῃ.
Αὕτη δὲ καρίδος τὸ σῶμα καμπύλη
Ἀγκυρά τ' ἐστὶν ἄγκυρας τοῦ σώματος.
Si te curues, haud rectè futurus es vir optime:
Squillarum more, arcuatum corpus hęc flectit,
Obiectaq́; ante corpus ancora prorſus eſt.

VSVS IN CIBIS

SVNT hæ admodum laudatæ apud priſcos, & recentiores, tanquam optimi nutrimenti, & ſaporis dulcis: quod etiam Matron Parodus apud Athenæum in Atticæ cœnæ deſcriptione cecinit.

Καρῖδες δ' αἱ Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰσὶν ἀοιδοὶ
Αἳ δὴ ἰδεῖν κυφαὶ μὲν ἔσαν, χρησταὶ δὲ πάσασθαι.
Squillæ Iouis Olympij cantores:

D

Aſpectu quidem Gibbæ, ſed in cibo ſuauiſſimæ.

Idcirco vendebantur olim in ſportulis, ex iunci vimine contextis, vt apparet in hiſce Arari in Campilione verſibus: *Vt venderentur.*

——————Αἱ τε καμπύλαι
Καρῖδες ἐξήλλοντο δελφίνων δίκην
Εἰς χειρόπλεκτον ἄγγος. Vertit Dalechampius:
——————*Et curuæ*
Carides exiliere delphinum modo
In vaſa texta iuncis.

Friguntur cum oleo in ſartagine: aut elixantur in aqua, & cum aceto comeduntur. Hecticis quoque in cibo mirum in modum conferunt, & longè delicatiores ſunt, quàm Locuſtæ, aut Aſtaci. *Hecticis cõferunt.*

DE

 E

DE SQVILLA PARVA. Cap. XIV.

SYNONYMA.

Hiſtor. 5. c.15.
Hiſtor. 4. cap.4.

PROPRIO nomine caret ea Squilla, quam Ariſtoteles periphraſticè Squillarum τὸ μικρὸν γένος appellat, rationem addens: ἄυται γάρ οὐ γίνονται μείζους; hoc eſt: nunquam enim maiores euadere poſſunt. Sed hic lectores aduertit rectè Rondeletius, τὸ καρίδων μικρὸν γένος, id eſt Squillam paruã, & τὸ καρίδιον non idem eſſe quod σκύλλαρον, quod tamen etiam Squillam paruam Gaza apud Ariſtotelem conuertit. Nam σκύλλαρον, inquit Rondeletius, non eſt ex Squillarum genere: chelas enim habet Aſtaci modo. Κουρίδες, καρίδες. ἢ τὰς μίκρας. ἐγχλώρους· τὰς δὲ ἐρυθρὰς καμμάρους, exponunt Heſychius, & Varrinus. Videntur autem Zoographo dicere, Squillas paruas alio nomine ἐγχλώρους dici, à colore fortaſſis: quem eis viuis obſcurum Rondeletius tribuit, Bellonius ſubfuluum: coctis rubeſcentem vterque. χλωρὸς quidem modò viridem, modò luteum colorem Græcis ſignificat. F

χλωρός color quis.

Eædem χλωροκυρτίδες fuerint: ſic enim apud eundem Heſychium legitur, pro genere Squillarum. Mauult Zoographus χλωροκαρίδες, ἤγουν αἱ χλωραὶ καρίδες. Et μελικαρίδες nominatæ in conuiuio, quod Philoxenus Cytherius deſcribit apud Athenæũ his verbis: Ξανθαὶ μελικαρίδες αἱ κοῦφαι: nam, & color ξανθὸς, idem qui χλωρὸς interdum eſt, & pro κοῦφαι fortè κυφαὶ, id eſt Gibbæ legendum, quanquam propter agilitatem κοῦφαι etiam id eſt, læues cognominari poſſunt: à mele autem denominatæ videntur propter ſuauitatem in cibo: quamuis Rondeletius Squillas minimas omnium dulciſſimas facit. Sed Scaliger coctam rubeſcere negat, dum ſic ſcribit: Minima etiam è Garumna excipitur caniſtris: Ciuadam Vaſcones ob exiguitatem vocant, id eſt auenam. Pugillatim enim deuorant, ſicut auenam Veterinæ. Hæc etiam in mari agitat, nec rubeſcit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Sed fallitur Scaliger, quippe Veneti Squillam vulgò vocant Gibbam: hæc cocta rubeſcit. Bellonius tum Gibbam, tum paruam Gambarellam vocari ſcribit, Mathiolus Senenſis Gambarello, & Gambaruſolo vulgò dici ab Italis. Scaliger eam Squillam, quæ media eſt inter minores, magnitudine, Gambarellum ab Iſtris vocari tradit. Luſitani Squillã paruam vocant Caraman de Villa Franca. Germanicè appellatur ein Zuergkrebſlein, id eſt, Squilla nana: vel ein Kleiner Garneet. G

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DVO inuenio apud Italos noſtros Squillarum paruarum genera, Vnum maius, alterum minimum, illud duriore eſt cruſta quàm Squilla Gibba, magiſque relucet, viuumque non aliter quam prædicta in aëre ſaltat, noctéque lucet, vt candela accenſa, Cambaretto vocatur Romæ. Alterum verò adeo exiguum eſt, vt mille vix libram æquent pondere, Romani Gambaruccio vocant. Venetijs quoque frequens: coci quidam vocant Biaua, id eſt, auenam, vt Vaſcones Ciuade. Quocirca facillimè mihi perſuaſerim, eſſe hanc Squillam, quam vocat Scaliger minimam, & quæ caniſtris excipitur à Garumna, viuit enim nõ ſolùm in aquis marinis, ſed etiam dulcibus, & propterea Squilla fluuiatilis à Bellonio dicta eſt, quam ſic deſcribit. Squillis marinis multò minor eſt tibiolas vtrinque quaternas, tenues, oblongas habet, in extremo forcipatas: cirros anteriori parte quaternos, oblongos, tenui filo graciliores, quibus iter quoquouerſum prætendat, Latini prætenturas, & antennas vocant. Pedes cùm vtrinque quaternos habeat, duos tamen priores parte anteriore exporrigit: quibus non ad greſſum quidem, ſed magis ad corripiendum cibum vtitur. Nam tribus poſterioribus tantùm incedit. Pinnulis autem pluribus ſub cauda poſitis in natatu vtitur: H

Squillæ fluuiatilis Bellonij deſcriptio.

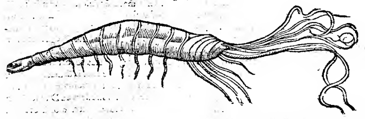
A vtitur: quarum quinque in eius extremo tranſuerſæ, earum corpus dirigunt. Harum autẽ media dura eſt, & gibbæ in modum ad oras crenata, vt reuera pinna dici non poſſit. Hæc Bellonius. Ciuadam Rondeletij, Gambarettum puto, prædicta Squilla minorem: ſic enim ait: Digiti minimi eſt magnitudine: capite pro corpuſculi magnitudine craſſo, & lato ſine cornu, quo à Gibba differt: alioqui cauda tenui, paruo gibbo, oris appendicibus, caudæ pinnis, internis partibus Gibbæ perſimilis, punctis aliquot variatur, colore eſt, dum viuit, obſcuro, cocta tota rubeſcit. Eas quas deſcribit Bellonius, aiunt moris eſſe vt viuæ aſſeruentur, tuncque ſubfuluas ſpectari: ſed coctas ruffeſcere. Squillam paruam Venetijs depictam, & ad ſe miſſam talem exhibet Zoographus. *Ciuadæ Rondeletij deſcriptio.*

Squilla parua Rondeletij.

Squilla parua Zographi, Venetijs ei miſſa.

B

LOCVS.

C BELLONIVS longiſſimè à mari eas ait prouenire: vnde ſumitur argumẽtum in mari non naſci, cùm tamen Scaliger Ciuadam dictam à Vaſconibus de Garumna canistris excipi, & in mari agere ſcribat. Et Rondeletius Ciuadã hyeme in ſtagnis marinis capi tradit, & in magnorũ fluuiorum oſtijs; è mari etiã extrahi ſæpe vidit, ne quis ob carnis ſuccum dulciſſimum, in dulci aqua gigni tantùm exiſtimet. Tarentinus Squillas fluuiatiles nominat; vt Nebricenſis canit. *Vbi capiatur.*

Cæruleus nos lyris amat, quem ſylua Marice
Protegit: hinc Squillæ maxima turba ſumus. *Lib. 13. geogr.*

Author eſt Ariſtobulus apud Strabonem in Indum flumen maximam multitudinem piſcium adſcendere, & inter alios Squillas (*καρίδας*: interpres vertit Locuſtas) paruas quidem vſque ad montem adſcendere: magnas verò vſque ad Indi, & Arſinæ oſtia.

VSVS IN CIBO, ET MEDICINA, ET ALIIS.

D LAVTIORES menſas apud Romanos honorare ſolet. Carne enim eſt adeo dulci, vt quibuſdam faſtidium pariat, & vix, teſte Rondeletio, vllum aliud cibi genus dulcius deguſtaueris. Cum cruſta, & pedibus integra frigitur in ſartagine addito oleo, aut butyro. Sunt qui priuſquàm coquant, in ſartagine perforata pedes vrunt, deinde aqua, & oleo elixant. In aqua hordei lotæ, & in carnis iure coctæ hecticis maximè conueniunt. Nam bene alunt, ad expurgandum pectus conferunt, multoq; vtiliores ſunt fluuiatilibus Aſtacis, quibus medici plerique pro Cancris fluuiatilibus vtuntur, cum tamen duriore ſint carne, & minus dulci. Si ægris parentur Squillæ, de quibus nunc loquimur, cruſtis ſuis nudãdæ ſunt: ſi enim vnà cum his edantur, flatus gignunt, velut aphiæ cum ſpinis comeſæ.

Cum

Cum cruſtis elixæ in aqua, & oleo, adiecto pipere ſopitam Venerem ſtimulant: tùm quia E
ſemen ſatis copioſum, ob dulcē, & benè nutrientem ſubſtantiam, tùm quia flatus gignūt.
Frixæ in ſartagine, flatus deponūt, more leguminū. Idem de Gibbis, & Crangonibus dictum
eſto. Tarentinus eſcarum aliquot ad piſces capiendos in compoſitionibus carides fluuia-
tiles miſcet in Geoponicis: nempe ad anguillas, mullos, magnos Scaros, & ad tenues pi-
ſciculos, qui capiuntur arundine.

DE SQVILLA MANTI RONDELETII. Cap. XV.

SYNONYMA.

HVIVS Squillæ nullus veterum, vt exiſtimat Rondeletius, meminit. Et F
quē admodū Latini à terreſtris Locuſtæ ſimilitudine marinā Locuſtā no-
minarunt; ita ille hanc *μάντιν* à beſtiolæ ſimilitudine, quæ eſt ex Locuſta-
rum genere. Eam beſtiolam noſtri, inquit Rondeletius Preguedious id-
eſt precantem Deum appellant, quòd ſemper manus (brachia, vel pedes
in iſtis animantibus magis propriè dicuntur) iunctas teneat, eorum mo-

Nominis ratio.

re, qui ſupplices Deum deprecantur: Præterea corpore eſt valdè tenui, & macilento, vt
hi qui aſſiduis ieiunijs ſe conficiunt, & macerant. Eandem beſtiolam diuinare vulgus a::
captam enim pueri noſtri interrogant, quà ſit Romam, vel Compoſtellam ad D. Iacobum
proficiſcendum: ea, perinde ac ſi intelligeret, altero brachio extenſo iter monſtrat. Ab
huius itaque beſtiolæ ſimilitudine, Squillæ ſpeciem, mantin nominauit: nam vtraque cor-
pore eſt longo, gracili, circa caudam latiore, brachijs duobus primis longis admodū. Squil-
læ ſpeciem eſſe idem probat, tùm quòd chelis careat: quibus à Locuſta, & Aſtaco diſtingui-
tur; tùm quòd aculeos in cauda habeat, Squillarum modo, & corporis denique ſpecie ſit
Squillis ſimili, longa, qua à Cancris differt. Bellonius hoc genus Squillæ cum alijs ple-
riſque doctis Cicadam marinam appellare maluit, nomine Maſſiliæ, & in Italia vſitato in G
eodem animali. Sed Rondeletius, vt dictum eſt, ſuam Squillam cælatam, quæ Monſpe-

Cicada marina quæ Bellonio.

lij vulgò Cicada nominatur, Cicadam Aeliani facere maluit, quòd maior ei ſit cum Cica-
da terreſtri ſimilitudo. Gillius cùm Cicadam Aeliani deſcripſiſſet, ſubdit: Maſſilienſes
tenuis ſuæ cuiuſdam vetuſtatis retinentes etiam nunc Cicadas nominant. Romæ audiuit
Zoographus appellari Cicadam marinam, quæ alibi Vallopa, quòd nomen Rondeletius
Crangoni ſuæ tribuit. Cicadam marinam Romæ, & Genuæ vulgò dictam, Speuſippi
Nympham eſſe ſuſpicatur Bellonius, ſed nullo fretus valido argumento. Nam Aſtacum,
Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham, & Arcton ſimiles eſſe dixit. Mathiolus Squil-
lam Mantim, Hippocampum vocat.

Hippocampus Matthio. i.

DESCRIPTIO.

De aquat. 2. cap. 3.

TENVIS eſt, inquit Bellonius, huius cruſta: cruda ita albicat, vt ferè tran-
ſpareat. Vnà cum piſciculis marinis ſæpe ſuo cortice contecta extrahitur, H
& ſimul cum carpionatis, bocis, mænis, & trachuris, caniſtris inſeritur. Na-
tura incredibili ferè artificio Cicadę oblongum corpus decem tabellis af-
fabrè articulatis loricauit: quarum prima, quæ caudam extremā conficit,
pinnas in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phœniceis ſubrubris inſigni-
ta eſt, quæ duorum oculorum ſpeciem præſeferunt, eſtque aculeata, & crenata. Prima ta-
bella à cauda incipiens verſus ſecundam, tertiam, quartam, quintam, & ſextam, pinnulis
fimbriatis multiplicibus ſubtus munita eſt: quibus cùm in mari natat, aquam percutit,
& corpus incitat. Tres tabellæ, quæ ſex prædictas ſubſequuntur, ternis vtrinque pedibus
communitę ſunt, ad ceruicis autem initium duo brachia maiora oriuntur, quibus cibum
apprehenſum ori ſuggerit: ſed ea aliter quàm Cancris, aut Locuſtis forcipantur. Sunt
enim in longum exporrecta, atque in extremo grandioribus crenis ſuffulta, quibus, cùm
cibum corripit, ex vno brachio ad aliam brachij articulationem transfert. Horum autem
extrema

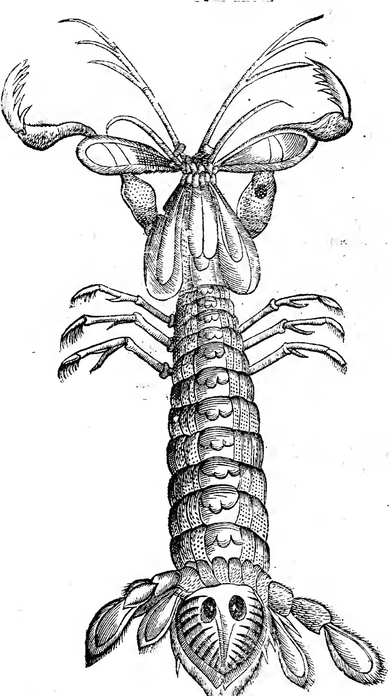
A extrema velut in duritiem oſſeam abeunt, dextrè alpijs conficiendis ob id expetita. Pars
huius piſcis quæ capiti contigua eſt, in exile quiddam terminatur, & contrà quàm cauda
ſe in latum diffundit. Extra aquam prorſus immobilis, & imbecillis eſt. Aculeum vnum ha-
bet vtrinq; ori præfixum, vt phalangium, & Scolopendra, quo mordicus cibum à pedibus
ſuggeſtum continet, quem poſtea dentibus conficiat, & in ſtomachum detrudat. Dentes
illi natura in oris lateribus protulit, vnico vtrinque oſſi crenato, V literæ formam referen- *Dentes.*
te infixos. Cuius anterioris partis officium eſt ea incidere, quæ mandit: poſterioris verò
quæ crenas habet, conterere. Nam idem os duos habet dentium ordines. Prætenturas
duas in fronte breues, vrſinis ſimiles oſtendit, trifariam in extremo diffiſſas: ac rurſus du-
as alias in lateribus prædictis breuiores. Oculos habet virides, exertos, quos non alueo, vt
Cancrarium, vel Locuſtarium genus condit: ſed ante hos pinnulas exporrigit eis ſimiles, *Oculi.*
quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam caput eſſe crediderunt. Strias rectas in
tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Piſce diſſecto, dentes fortibus muſculis
moueri conſpiciuntur, cerebrumque adeo eſſe exiguum, vt vix hordei grani magnitudi-
nẽ æquet, optici tamen ad oculos perduci apparent. Similis ferè Rondeletij deſcriptio eſt,
B Brachia duo, inquit, longa habet, articulis intercepta, vt ad os flecti poſſint, chelarumque
vſum præſtent, interiore in parte ſerrata: quorum denticuli initio minores ſunt, in ſummo *Deſcriptio*
ita magni, vt aculeis incuruis aptiùs, quàm ſerræ denticulis comparari poſſint. Cornua *ex Rondeletio.*
duo longa prominent, in quorum ſummo ramuli duo exoriuntur. Sunt alia duo his mino-
ra ante oculos. Capitis figura Cancellum ferè refert. Oculi perſpicui ſunt, & lati, ad quo- *Cornua*
rum radicem ſitæ ſunt alę duæ longæ, in ambitu hirtæ. Vtrinque pedes ſex habet, terni pri-
mis brachijs proximi in tumorem paruum deſinunt, lentis inſtar rotundum, & depreſſum, à *Oculi.*
quo tumore aculeus paruus vncus enaſcitur: reliqui terni parui ſunt, & tenues, quorum
extremum in appendiculas quaſdam tenues terminatur. Quod caput ſequitur, & collum
vocatur, tabellis decem cõſtat, inæqualibus, priores breuiores ſunt, & ſtrictiores: quò pro-
piores ſunt caudæ extremo, eò maiores, & latiores fiunt, eadem aculeorum ratio, quibus *Collum.*
ſingulæ tabellæ munitæ ſunt, in prioribus parui ſunt aculei, in maioribus tabellis maiores,
& euidentiores. Cauda in os latum deſinit, cuius ambitus multis riget aculeis: in oſſis
huius ſuperiore parte maculæ duæ ſpectantur oculis pictis ſimiles. tres vtrinque pinnæ
oſſeæ ex vltima tabella oriuntur. Supina caudæ parte appendices habet: & in ore; quem- *Cauda.*
C admodum Locuſta, & ſuperiores Squillæ. Toto corpore eſt pellucido. Iconem eius hîc ap-
pinximus, quam Bellonius admodum perperam diuulgauit.

COITVS. PARTVS. VSVS.

EODEM modo, & coit, & parit quo prædictæ Squillæ: Carne eſt molli, dulci, deli-
cata, nutriente, Venerem ſtimulante; paranturque eodem modo quo Squillæ præ-
dictæ. Τέττιγας ὀπτούς, ideſt Cicadas coctas, nominat Anaxandrides in Coryis Thracum
regis conuiuio. Brachiorum extremis vtuntur ad ſcalpendos dentes.

D

Squilla mantis.

A

DE CANCRIS IN GENERE.
Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

CRVSTATORVM omnium, quæ oblongo ſunt corpore, & cauda prædita, hiſtoriam, præcedentibus capitibus abundè ſumus proſecuti. Reſtat modò Cancer, qui rotundus eſt, parumq; caudatus, quamuis hoc nomen pro omnibus Cruſta tectis acceperit Plinius; his verbis: Cancrorũ genera Carabi, Aſtaci, Maiæ, Paguri, Heracleotici, Leones, & alia ignobiliora. Καρκίνος (ita Græcis Cancer vocatur) præterea paſſio eſt, ſeu mor- *Cãcer pro omni cruſtato.* *lib. 9. c. 30*

B bus, qui tempore Suidæ, & Heſychij dicebatur καρκίνωμα: Cornelius verò Celſus, Cancrũ à carcinomate diſtinguit, nam illum oriri, & ſerpere dicit ab his, quæ extrinſecus incidunt, hoc verò corrupta interius aliqua parte innaſci. Suetonius etiam Carcinoma dixit. Polluci hoc nomine tumor eſt durus cum inflammatione, & magno dolore, qui vlceratur interdum, ſubrubente, ac liuido colore, ſanguinem emittens, incurabilis: connaſcuntur ei vt plurimùm venæ, aut pili. Eſt & occultum, inquit, carcinoma, cætera ſimile, ſed non apparens, μὴ ὑπεφανὲς. Cancrum eſſe Gangrenam putat Nonius Marcellus. Sed medici diſtinguunt. Eſt enim gangræna partis ex magnitudine phlegmones mortificatio, non integrè facta, & confirmata, ſed incipiens. Ita vt pars nondum ſit emortua, nec ſenſu omni priuata, ſed emoritur, atq; ad extinctionem tendit. Cancer verò tumor inæqualis interdum cum vlcere, dolens, malignus, aſpectu teter, liuidus, oris prætumidus, cancro ſimilis. Siquidem tumor ipſe Cancri corpus, venæ tumidæ, craſſæq; eiuſdem pedes oculis repræſentant: vel (vt Aëtius ex Archigine, & Leonida refert) quoniam ſicut Cancri animalia ſunt aſpera, & dura, & ſi quid forcipibus ſuis ceperint, haud facilè dimittunt: ita tumor iſte prominet, & tactui renititur, & ægrè tractabilis eſt: atque vbi ſemel radices egerit, difficilli-

Carcinoma, & Cãcer morbus idem. *Gangrena non eſt cãcer.* *Cãcer qui morbus cur ſic dictus.*

C mè auelli, tollique poteſt. Eſt enim malignus, ferus, proteruus, & quem curatorum manuumq; vel blandiſſima tractatio efferare potiùs, quàm mitificare ſolet. Ouidius verò dictum innuit, quòd Cancri modo ſerpat, & vitiet quæ attigerit: *Metamorphoſ. lib. 2.*

Vtq; malum latè ſolet immedicabile Cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes.

Θηρίον, ait Varinus, vlcus ferum, quod Cancer dicitur. Præterea καρκίνοι dicuntur oſſa duo iugalia, quæ propè tempora committuntur. Scribit enim Pollux μετα τοὺς κροτάφους eſſe δύο ὀςῶν πλαγίων συμβολὰς περιειληφότων τὰ ὦτα, eaque nominari ζυγώματα, & καρκίνους: forſan quoniam ita committuntur, vt Cancrorum forcipes inuicem inter ſe coeunt. Dicitur quoque eodem nomine vinculi genus apud Galenum, quod capiti conuenit: faſcia ſcilicet in plures partes ſciſſa Cancrorum pedum ſpeciem referens. Vnde Heſychius καρκίνον eſſe dicit δεσμόν τινα. Eodem teſte καρκῖνοι dicuntur ὑποδήματα κοῖλα, calceamenta caua. Pollux quoq; καρκίνους refert inter ὑποδημάτων ſpecies ex Pherecrate in exemplum *Lib. 2.* *Os Iugale dictum cãcer, & cur.* *Faſcia cancer.* *lib. de faſc.*

D afferens καττύομαι τοὺς καρκίνες. Rurſum Heſychius καρκῖνον dici innuit τὴν πύραγρον, *lib. 7. c. 22.* quanquam locus ſit mendoſus. Exiſtimo enim legendum ibidem πυράγραν. Nam alio in loco πυράγραν ſcribit eſſe fabrile inſtrumentum (χαλκευτικὸν ἐργαλεῖον, quod & Cancer vocatur, ſeu Pagurus: propter chelarum ſimilitudinem, & ſimilem apprehendendi modum, aut vſum. δι' ὁμοιότητα λαβῆς, σχηματισμὸς δὲ αὐτῆς κατὰ τὴν πυράγραν dicit Varinus. Καρκίνος λίθους ἔχων Polluci refertur inter οἰκοδομικὰ inſtrumenta. Carcini fuere appellati duo tragici: vnus Agrigentinus, qui fabulas edidit, teſte Suida, centum, & ſexaginta vnam: alter Athenienſis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centeſimaſexagesima... *Heſychius correctus.* *Carcini tragici.*

viciitque vna: alter Athenienſis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centeſima floruit, ante imperium Philippi Macedonis: Ex fabulis eius ſunt Achilles, Semele, ſiue Arche, Athenæo authore. Eſt & Carcinus ſophiſta; item poëta Atticus, de quo prouerbium hoc eſt apud Suidam, καρκίνου ποιήματα, Carcini poëmata, id eſt obſura. Nam Carcinus Oreſtem ab Illo cædem matris fateri coactũ, fecit per ambages reſpondentẽ. Horum aliquem intellexiſſe viſus eſt Plutarchus, dũ inquit: Or hæc populus feſtos dies agitat; neq; quãdo Carcinus cũ Aeropa rẽ habuit, aut cũ Hectore Aſtydamas. Cãcer, & Cãcer marinus eſt Cãcer in lapidẽ cõuerſus ex India delatus, notuſq; eſt in Syria, & Aegypto, & vt ſcribit *Carcinus ſophiſta, & poeta.* *lib. de glor. Athen.*

O 2 Andreas

Andreas Bellunenſis, valdè in collyrijs vſitatus, fortè Reiben Auicennæ. Nã Reiben lapis eſt ſicut Caner, teſte Syluatico, apud quem ſcribitur etiam Keiben per Kappa. Sed in E
Reiben Lapis. Auicenna pro Reiben reſtituit Bellunenſis Rathiaha, is, inquit, Auicennæ eſt lapis ſicut cancer refrigerans, & humectans in ſecundo gradu. Vetus Gloſſographus Auiceanæ,
Lib. 2. cap. 592. Remigi inquit, eſt lapis ſicut Cancer. Non eſt Carcinias Plinij, quia non ſpeciem hic Cancri marini refert, ſed tantùm colorem. Habeo in Muſæo hunc Auicennæ Reibon, vel Rathiaha,
Remigi. vel Remigi, & aliũ quendã Cancrũ marinũ, ſeu Pagurum, qui è mari eiectus longo pòſt tempore ſaxeus euaſit. Versus retrogradi deniq; nominantur à Grammaticis Can-
Verſus retrogradi. cri; nempè qui non ſolùm à dextra ad ſiniſtram, vel à principio ad finem, ſed è contrario legi poſſunt à fine ad principium, vel eodem ſenſu, vel quòd artificioſius eſt, contrario. Lectio autem illa conuerſa, vel iiſdem manentibus dictionibus ſit, vt in his Senarijs Scazuſis, quibus Zoographus ad Friſium ſuum aliquando luſit.

Cancellos mitto vix Friſi hos tibi ternos
Claudos licet prorſus, ne videar ingratus
Cancris pro multis tu conſule boni, rogo.

Carmen tale reperio apud Virgilium: F

1. Aeneidos. *Muſa mihi cauſas memora quo numine læſo.*

Aliquando ſenſus efficitur contrarius, vt in hoc diſticho:

Laus tua non tua fraus, Virtus, non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Interdum literæ ſingulæ retrò leguntur, vt in hoc diſticho:

Signa te ſigna, temere me tangis, & angis:
Roma tibi ſubito motibus ibit amor.

SYNONYMA.

Sarathan. SARATHAN, ſeu Sarthan exponunt Cancrum apud Auicennam, & Serapionem, in quo malè vulgatus codex habet Sartam in fine per m. Καρκίνος dicitur apud Græcos: nomen eſt paroxytonum, dactylicum; penultima enim à poëtis corripitur, vt Ariſtophane, Nicandro, Oppiano, G & alijs. Quocirca non rectè à quibuſdam Grammaticis circumflectitur.
Etymum. Carcinus dictus videtur, quaſi coracinus (vt apud Athenæum legit Maſſarius, nam locus hic in noſtris codicibus deprauatus eſt) quod κόρας, ideſt pupillas, & oculos mobiles habeat. Varinus tamen καρκίνος, inquit, καρακινός τις ὤν, ὀκνῶν ἐπὶ συχνῷ τὴν κάρα: quòd frequenter caput moueat, dicitur Cacrinus, quaſi caracinus. Αλάκη
Αλάκη. fuligo, cinis, Cancer. λιγνὺς σποδὸς καρκίνος, Varinus, & Heſychius: & mox ἀλάκη πάνθρακες fortè ἄνθρακες ſcribendum, & non ἀλάκη per κ: ſed per β. Sic enim ordo literarum poſtulat apud Heſychiũ: & ἀλαβῶδες eidem ἀνθρακῶδες, κεκαπνισμένον. Αλάβη enim magis accedit ad ἀσβόλη vocabulum pro fuligine vſitatum. Cæterum Cancri nomine hìc inſtrumentum forcipem Zoographus, cui ἀλάβη nomen conuenit ἀπὸ τοῦ λαβεῖν, intelligit. Πύξαγρις, vel πύξαρις Cancer dicitur ab eo, quòd Oſtrea venetur lapillo inter teſtas, ſeu valuas (πτύχας ἢ πύξια) eorum immiſſo: vt pede faciliùs carnem
Πύξαρις. Κάβειροι. eorum euellat, Varinus: qui & Siculis κάρχας Cancros vocari ait. Κάβειροι, eidem Heſy-
Nepa quid. chio ſunt καρκίνοι: coluntur inquit in Lemno religioſè, tanquam Vulcani filij. Nepam, inquit Nonius Marcellus, quidam Cancrum putant ob illud Plauti: Aut cum Nepa eſſet dubium in vtroque. H Nam verè nepa Scorpius dicitur. Marcus Tullius de finibus bonorum, & malorum libro quinto, Serpere anguiculos, natare anaticulas, volare merulas, cornibus vti videmus boues, nepas aculeis, ſuam denique cuique naturam eſſe ad viuendũ ducem. Canceri vocantur, vt ait Iſidorus, quia Conchæ ſunt crura habentes, inimica
lib. 12. c. 6. Oſtreis animalia. Itali vulgò mutatis, & inuerſis literis Granchio, & Granzo vocant. Hiſpani Cangreio, Galli Cancres, Northmanni Crape, & Crabbe (à καραβος, ideſt Locuſta) impropriè. Germani quoque inferiores dicunt een Krabbe, ſuperiores, ein Krebs, & Angli à Crabbe, Poloni, & Hungari Rak.

A

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

ROTVNDI ſunt Cancri, cùm oblonga ſint cętera Cruſtata omnia, quod *Hiſt. 4. c. 2*
Ariſtoteles teſtatur, inquiens: Cancris ex Cruſtaceis ſolis cauda deeſt, *Cauda an*
& corpus rotundum eſt, cùm Locuſtis, Squillisque longum ſit. Idem ali- *deſtituan-*
bi Cancrum à Locuſta differre inquit, quòd Locuſtæ caudam habent, *tur.*
Cancri non habent. Locuſtis enim vt nantibus cauda vtilis eſt: natant *De par. 4.*
enim cauda quaſi remo innitendo: at Cancris inutilis eſt, quoniam vitam *cap. 8.*
agere terrenam, cauernaſque ſubire ſoleant, Sed falſum mea ſententia quòd cauda deſti-
tuantur. habent enim, ſed reuolutam, hinc ἐπικάλυμμα πτυχῶδες Ariſtoteles vocat: cōſtat
enim manifeſtè ex tabellis, & corpus poſteriore parte integit, nec in pinnas deſinit, nec
extenditur ad natationem. Idcirco cautè locutus eſt Plinius, quum ait: Carabi cauda à *lib. 9. c. 31.*
cæteris Cancris diſtant. Negat Galenus Cancros habere collum, & caput, quod à verita- *Caput, &*
B te abhorret; prudentiùs dixiſſet, caput à cæteris partibus non eſſe apertè diſtinctum, quod *collum, an*
his verbis ſcripſit Ariſtoteles: Habent autem caput animalia omnia ſanguine prędita. *habeant.*
Exanguium nonnullis indiſcretum hoc eſt, vt Cancris: Idem Plinius: Quibuſdam indi- *Hiſt. 4. c. 2.*
ſcretum caput eſt, vt Cancris. Et rurſus Ariſtoteles: Alueus totius corporis indiſcretus *10.*
eſt: nec enim caput diſtinctum nec aliud quicquam. Quia igitur caput habere ex Ariſto- *Hiſt. 4. c. 3*
tele probatum ſit, atq; etiam alijs, hinc nonnulli cerebrum quoq; Cancris ineſſe ſcripſerūt, *Cerebrum.*
quaſi omnia quæ capite ſunt prædita, cerebro quoque à natura donata ſint: cùm id in mul-
tis exanguibus, pręſertim inſectis falſum eſſe declaret quotidiana experientia. habent ta-
men partem quæ cerebri fungitur munere: vnde enim dimanaret motus, & ſenſus? à cor-
de ne? ſic ait Peripatetica familia: negat veritas. Viſus aūt eorum plurimis eſt obliquus: *Viſus obli-*
id ſic Ariſtoteles: Cancrorum plurimæ parti oculi ſunt tùm intrò, tùm foras in obliquum *quus.*
moueri apti. Quare nullos excepiſſe non admodum rectè viſus eſt Plinius, vbi ſic lo- *Hiſt. 3. c.*
quitur: Cancri in obliquum aſpiciunt cruſta fragili incluſis) alias incluſos gerentes) ſci- *Lib. 11. c.*
licet oculis: quia non omnibus eodem ſitu poſiti, ſed alijs è latere, non ſupra continuo *37.*
ſub prono (εὐθὺς continuo, & nullo medio) amplo diſtantes diſcrimine: alijs in medio
C breui diſcrimine, vt Heracleoticis, aut Maijs. Parte ab vtraque quatuor pedibus exorian-
tur. Pedes ait Plinius (de Cancris) octoni omnes in obliquum flexi, & rurſus alio in lo- *Pedes.*
co; Octonos, & marinis eſſe diximus, Polypis, Sepijs, Loliginibus, Cancris, qui brachia in *lib. 9. c. 13.*
contrarium mouēt, pedes in orbem, aut in obliquum. Iidem ſoli animalium rotundi. Cæ- *Lib. 11. c.*
tera binos pedes duces habent; Cancri quaternos. Sed mendo non vacare videtur hic *48.*
locus. Nam cùm antea octonos pedes enumeraſſet, ſubdit paulò pòſt tantùm quaternos: *Plinij locus*
niſi quatuor in ſingulis lateribus eſſe intelligat. His ſi addideris chelas, quas Plinius bra- *ſuſpectus.*
chia appellans à pedibus ſeparauit, decem conſtitues. Cancris etiam, inquit Ariſtote- *Chelæ.*
les, omnes deni cum forcipibus ſunt. Et alibi ait: Cancris primi vtrinque pedes quaterni,
tùm terni alij ordinem eodem modo explentes, reliqua bona pars corporis pedibus ca- *Hiſt. c 4. 2.*
ret. Pedes omnibus in obliquum flectuntur, quomodo etiam Inſecta mouentur. Binas *Pedes.*
haſce chelas, ſiue brachia denticulatis forcipibus prædita eſſe ſcribit Plinius, quod non
exiſtimo in omnibus Cancris verum eſſe: carent enim quidam dentibus intertius, quam-
uis maxima eorum pars eos habeat, aut ſaltem tubercula quædam alba, ad firmius retinen-
dum. Rurſus Plinius, dextrum, inquit, brachium omnibus maius: ex Ariſtotele, qui ſic *lib. 9 c. 31.*
D dicit; Locuſtæ, Cancrique omnes forcipem dextrum grandiorem, valentioremq; habent. *De par. 4.*
Parte enim dextra efficaciora ſuaptè natura ſunt animalia omnia. In brachijs, ſeu forcipi- *c. 8.*
bus primoribus ſuperior pars mouetur inferiore immobili, cuius rei cauſam tradidit Ari- *De par. 4.*
ſtoteles, vnà cum ea, & quam refert, cur Crocodilus ſuperiorem maxillā moueat: eius ver- *c. 11.*
ba adijciam, vt clarior doctrina euadat. Cætera omnia maxillam mouent inferiorem: Cro- *Crocodilus*
codilus fluuiatilis vnus ſuperiorem. Cuius rei cauſa eſt, quod pedes ad capiendum retinen- *cur ſuperio*
dumq; inutiles habet; parui enim admodum ſunt. Itaque ad hūc vſum natura os ei pro pe- *rem maxil*
dibus vtile condidit: ad retinendum verò vnde ictus inferri vehementiùs poteſt, inde mo- *lam moue-*
tus commodiùs agitur. Infertur autem vehementer deſuper, quam de parte inferiore. Er- *at.*
gò cum vtriuſq; tùm capiendi, tùm mordendi vſus ore adminiſtretur, magis autem neceſ-
ſarium retinendi officium ſit, cui nec manus ſint, neque pedes idonei, commodiùs huic eſt
mouere ſuperiorem maxillam, quā inferiorē. Quod idem cauſſę eſt, cur etiā Cācri ſuperiorē
ſui forcipis partē moueāt, nō inferiorē: habent n. pro manu forcipem. Illū itaq; vtilem ad

capiendum,non ad mordendum forcipem eſſe oportet. Mordendi autem, ſecandique of- E
ficium dentis eſt. Cancris igitur, cæteriſque quibus licet ocioſiùs cibum capere, quoniã in
humore non ſint, oris vſus partitus eſt, vt manibus, aut pedibus capiant, ore ſecent, &
mordeãt:at Crocodilis os in vtrumq; vſum vtile factum eſt à Natura,cùm ita maxillæ mo-
ueãtur. Videtur Ariſtoteles ſibi aduerſari inquit Auguſtinus Niphus libro quarto de ani-
malibus capite ſecundo. Nam primò tribuit Cancri pedes decem, connumeratis etiam
chelis: nunc Cancris aſſignat pedes quatuordecim. Diluitur hæc inconſtantia, quòd hæ
ſunt duæ indefinitæ (propoſitiones) quæ veræ ſunt de Cancro ſecundum diuerſas ſpecies.
Vndè Albertus non imperitè dicit Cancrum,qui communiter Cancer dicitur, habere de-
cem pedes; qui verò aureus appellatur, eum quatuordecim habere affirmat. Et Auicen-
na in ſuo de animalibus libro Cancrum, quem Ariſtoteles aſſerit decem pedibus fungi,
nigrum eſſe autumat: eum verò quem Ariſtoteles dicit habere quatuordecim, vult eſſe
Caniſſem. aureum,quem ſua lingua Caniſſem appellant,qui aureus interpretatur:hæc Niphus. Can-
Cancer. cri interius binos,vt Locuſtacea habẽt dẽtes primores,&inter dẽtes carunculã linguæ effi-
Dentes. gie:tunc ſtomachum ori continuo iunctum,exiguum proportione ſuorum corporum ma-
gnitudinis. Hunc excipit venter,in quo Locuſtæ,& Cancrorum nonnulli dentes alios ha- F
bent, quoniam ſuperiores illi ſecare non ſatis queant. Hinc inteſtinum ſimplex vſque ad
De par. 4. exitum excrementi dirigitur. Quæ cuncta Ariſtoteles, qui alibi dixerat Cancris inte-
cap. 5. ſtinum eſſe quà applicatum illud operculum geritur media applicaminis ipſius: & in par-
Hiſtoria 4 tem exteriorem, qua oua pariunt, deſinere: Cancrorum ſpecies multæ antiquis cognitæ.
cap. 2. Cancrorum etiam genus, inquit Ariſtoteles, multiplex eſt, nec facilè enumerandum.
Genera. Maximum, quas Maias appellant. Secundum Paguri quos Heracleoticos vocant. Ter-
Hiſt. 4. c. 2 tium fluuiales: cæteri minutiores, & nullis penè nominibus annotati. Genus Cancrorum
litorale Phænice fert, tantę velocitatis, vt vix conſequi ſit: vndè Hippeas ideſt equites il-
los appellarunt. Iis nil ferè intus propter inopiam pabul. Genus item aliud eſt quod ma-
gnitudine Cancrum non excedat, facie Gammaris ſimile. Aelianus Cancrorum, inquit,
lib. 7. de a- genera diuerſa eſſe audio. Sunt enim quidam ſaxatiles (πετρᾶιοι.) Alij in limo, algis, aut
nimal. 24. arena gignuntur, quamobrem, & formis, & cognominibus differunt. Sunt qui curſores
(δρομίαι) quòd longè, lateque vagentur, meritò appellantur. Idem poſtea: Cancrorum
lib. 7. de a- genus lutarium (γένος καρκίνων ἐςὶ καὶ πηλίαι: ſic Gyllius legit pro πετηλίαι, ideſt, volan-
nim. c. 30. tes, veluti in vulgato codice legitur: aliàs καὶ πέτονται) colore alijs albius ſpectatur: hi G
in luto naſcuntur. Cùm inceſſit eis metus, humo ſe excitant ad volatum, & perparuis alis
ſubleuantur, quibus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem iniectus
eis eſt metus, nonnihil in his ſubſidij,non tamen admodum firmi habent: enimuerò com-
prehenduntur, quòd ſurſum altiùs ſubleuari non queant. Hæc ferè ſunt genera ab anti-
quis tradita. Nam vbi hæc leguntur in piſcium catalogo apud Plinium: Cancrorum genera
lib. 32. cap. 11. Chamætrachea, Chamæleos, Chamæpelorides generis varietate diſtantes, & rotunditate,
Chamæglycymerides quæ ſunt maiores quàm Pelorides, Colicia, ſiue Coryphia: ineptè
nonnulli exiſtimarunt Cancrorum alias ſpecies enumerari, cùm ea omnia quæ poſt hæc
verba Cancrorum genera, ſint Teſtatorum potiùs genera, quàm Cancrorum. Sunt, & Can-
celli Καρκίνια ab Ariſtotele cõmemorati, qui in teſtatis quibuſdã innaſcũtur, & inhabitãt.
Inter recentiores Rondeletius cũ verba Ariſtotelis ſupra ſcripta produxiſſet, hæc ſubdit.
Nos plura genera numerabimus, quæ ſub Cãcris contineri nemo nõ fatebitur. Ea multipli
Magnitudi- ci varietate à ſe diſtinguuntur. Vt magnitudine differunt, Mææ, Paguri ab Albis, & Pinno
ne differũt. phylacibus: hi .n. parui ſunt, illi magni, inter hos alij ſunt medij. Heracleotici fuſco ſunt
Colore. colore, Paguri, & Maiæ rubeſcente, vndulati flauo cùm è mari extrahuntur: Latipes, & qui H
in Oſtreis naſcitur albeſcente; qui in Pinna, flaueſcente: Vrſus colore corticis mali puni-
Pedum lon- ci. Diſtant & pedum longitudine: aliorum enim pedes breues ſunt, aliorum mediocriter
gitudine. longi, aliorum longiſſimi. Oculorum quoque ſitu differunt: horum oculi ferè ſe contin-
Oculorum gũt: illorum magno interuallo diſtinguuntur. Sed diligentiſſimus in his generibus enume-
ſitu. randis fuit Cæſar Scaliger: qui Cancrorum, inquit, ſpecies multæ ignotæ mihi: quas
Exer. 245. cognitas habeo, deſcribam, Vna eſt apud vicinos noſtros generis nomine, parua, Alte-
ra, quam nunquam vidi, Phœniciæ, vt aiunt peculiaris, à velocitate Equitis nomine appel-
lata. Quam doctiſſimus amicus noſter imprudenter in quarto libro inter tardigrados nu-
merauit. Peregrini ij in litore Iſſico exercent tardiorum prædas animalium. Tertium ge-
nus eſt fluuiale, rotundius quàm marinum. Quartum inſigne tùm robore, tùm magni-
tudine. Paguros vocant, quorũ duas noui differentias. Alter, & orbiculatior, & fuſcior, &
maior. Alter eſt quadratior, & minor, colore dilutiore, ac penè pallida viriditate. Poreſſas
hos

A hos vocat Venetus. Quintum Heracleoticum, grandiſſimum in genere Pagurorum, cruribus breuibus, forcipibus admodum validis. Sextum longè omnium maximum quod Maiæ nomine cognoſcimus: tota cuppa aſperum, cuſpidata fronte horridum, prælongis cruribus, exilibus, ac propterea imbecillis. Septimum omnium minimum in ſpongijs, & Conchylijs. Hiſce Scaligeri ſpeciebus addantur Cancer aureus, & niger, qui Caniſſem ab Auicenna appellatur, item qui Italicè Grancio ſpiantano dicitur, nomine mihi tantùm cognitus; & venenoſus, quem in India Occidentali eſſe ſcripſit Cardanus; & terreſtris, quem nauigatores iſti in D. Thomæ inſula ſtatuunt: & qui à brachiorum longitudine, paruitateque Macrochelus, & Brachychelus dicitur: nec nō & hirſutus; & qui cordis figuram æmulari videtur, Rondeletio primùm cognitus, vt etiam alij tres priores. Concludamus igitur rectè ſcripſiſſe Philoſophum: Cancrorum genus multiplex, nec facilè enumerandū. *Hiſt. 4. c. 2* Sternion ab Alexandro Tralliano nominatur his verbis; Diabete morbo laborantibus conueniunt ex carnibus βούλβιον καὶ στέρνιον, καὶ πόδες μάλιστα τῶν βοῶν &c. Quo loco Iacobus Goupilus, accepiſſe ſe ab homine vulgarem Greciæ ſermonem tenente, teſtatur στέρνιον eſſe ex Oſtracodermorū genere, ſed ex hoc (inquit) loco intelligi poteſt eo nomine *Sternion quid.*

B carnem aliquam ſignificari. Cordis (ſtomachi, vel oris ventriculi) dolore affectis cibi, qui non facilè alterentur (aut corrumpantur) conueniunt, & qui acres, mordaceſque humores retundant, vt ἡ βούλβα καλουμένη, καὶ τὸ στέρνιον καὶ ἀστακοί, καὶ ἰσικοί, καὶ κτένια, καὶ κωλίαι χλωῶν: vt idē Trallianus habet: Zoographus vtrobique vuluā porcinā intelligit, & ſterni nomine pectus porcinum potiùs, quàm marinum aliquod animal. Sic & in canini appetitus à nimio ſtomachi calore, curatione, conuenire inquit στέρναν (στερνον καὶ στέρνιον) καὶ βουλβίον καὶ δαμαλῶν (δαμαλέων iuuencarum) πόδας, & ſi quæ huiuſmodi refrigerant ſimul, & non facilè concoquuntur. Item in curatione doloris oculorum ex bilioſo, & acri humore: Veſcatur æger alimentis mitibus, & minimè mordacibus, & incraſſantibus vt Orpho, glauco, bulbio, Sternio. Verbum bulbino (inquit Gouphilus) à nomine Latino vulua ὑποκοριστικῶς deductum eſt. eo autem ſignificatur animalium ἡ μήτρα: cuius eſu ſanguis pituitoſus redditur. Quæ conſequitur dictio στέρνιον petita eſt ex vulgari Græciæ ſermone; ea enim ſignificatur ὀστρακοδέρμου εἶδος, vt ex homine doctiſſimo accepi. Hæc ille. Eſt quidem Cancrorum quorundam eiuſmodi ſpecies, quæ pectoris figuram pulchrè referat, vt ab eadem nomen adipiſci mereantur: an verò Trallianus hoc nomine

C Oſtracodermon vllum intelligat, dubitat Zoographus, præſertim cùm ſemper hoc nomen cum vuluæ mentione coniungat, tanquam rem cognatam, eiuſdem nimirum animantis partem.

SENSVS.

MIRE oculati ſunt cancri, atq; auriti, vt qui inſidias incredibili ſagacitate ſubodorantur, quamuis enim ſilenti, tacitoq; ingreſſu illos inſecteris, ſubitò tamen præſentiunt, & confeſtim ſe luto obruunt, aut ſaxis ſubducunt, & hominum inſidiantium conſpectum effugiunt.

GRESSVS.

D CANCER ſolus ferè è Cruſtatorum genere non natat, ſed incedit, vti ſcribit Ariſtoteles. Vis itē alijs, inquit, nandi tributa eſt, vt piſcibus, vt Mollibus, vt Cruſtatis, velut Locuſtis. Quædam ambulare poſſunt, vt genus Cancrorum: quippe quod quanquam ſuapte natura aquatile eſt, tamen habet vim ambulandi: Et alibi: Cancri, quanquam aquatiles, tamen greſſiles ſunt. Et Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum. Καρκῖνος τε ἵκαντι ἔχῖνος τε τοὶ καθ' ἁλμυρὰν ἅλα νεῖν μὲν οὐκ ἴσαντι, πεζᾷ ἐμπορεύονται μόνοι: *Per ſalſum mare adueniunt Cancer, & Echinus, natandi minimè periti, ſoliq; pedibus gradiūtur.* Trāſuerſo latere procedunt: quanquam id neutiquam ſit mirum: cùm & alia aliquot animalia eadem lege, aut proportione gradiantur: Nempè vrſus, ac ſimia propter latitudinem pedum poſteriorum: quos vt in vacuum ponant, neceſſe eſt ingreſſionis corrumpi quadraturam. Tranſuerſa ergò ſe inferunt. Et ita quoque moueri Scorpium ex Plauto diſcere licet. *Hiſt. 1. c. 1.* *In Caſſina*

Receſſim cedam ad parietem, imitabor nepam. E

Idem Comicus hunc peculiarem gradiendi modum in Canero notauit:

In Pſeudulo. *Vt tranſuerſus non prouerſus cedit quaſi Cancer ſolet.*

Vegetius: Paralyticum iumentum ambulat pronum in latere ad ſimilitudinem Caneri.
Eundem motum, non ſine diligenti conſideratione, (ſunt enim animalia, quæ pluribus,
quàm quatuor notis mouentur) Ariſtoteles annotauit in libro de Animalium greſſu, vbi,
ſic loquitur: Nam ſemper in quaternis proximis (pedibus) poſteriora per tranſuerſum ad
priora arripiuntur. Declarant hoc quæ lento gradu motum cient, vt Cancri: hi enim ita ſe
mouent, quia de eorum genere ſunt, quæ multis fulciantur pedibus. Siquidem per tran-
ſuerſum ſemper cò ſe mouent, quò greſſum dirigunt ſuum. Et pòſt notans huius greſſus
cauſſam, hæc ait: Quod etiam animalium genus præter cætera proprium, & ſui generis
motum agit: quandoquidem omnium vnum in priorem non mouetur partem, ſed in latus.
Cùm autem prior pars in oculis diſtincta eſſet, natura oculos ita affixit, vt cruſcula ſeque-
rentur. In priorem enim partem illorũ motus tendit. Ob eamque rem Cancri etiam quodã-
modo in priorem partem ſeſe videntur mouere. Quibus Philoſophi verbis commotus
Rondeletius, Cancros prorſum procedere eſt opinatus, nobiſque apparere tantùm quòd F
per tranſuerſum moueantur. Ita enim ſcribit: Cùm verò ceteræ animantes, & quadrupe-
Cancros des, & multipedes per diametrum, vel in anteriora moueantur, Cancri per tranſuerſũ, &
prorſum in latus progredi videntur. Sed quoniam oculis ſemper prior, ſiue anterior pars ad iter de-
non proce- ſignatur, quia in priore animantis parte ſiti ſunt oculi, Cancri in anteriora re vera progre-
dere cõtra diuntur. Rectè igitur Plinius: Cancri in pauore etiam retrorſum pari velocitate redeunt,
Rondeletiũ is autem motus ei, qui fit antrorſum, ex diametro opponitur. In hanc opinionem quomo-
Li.9.c.31. do ſe exercuerit doctiſſimus Iulius Cæſar Scaliger, age videamus. Aiunt, inquit, vulgò
Exer.245 non rectè videri Cancrorum progreſſum eſſe in latus. Etenim cum illis oculi ita mobiles
ſint, vt aliquando condantur, aliàs exerantur: exerti modò prorſum, modò in latera obli-
quentur, non erit eorum inceſſus in latus, ſi in latus oculi flexi ſint. Quia procedunt rectà,
quà obtuentur. Sanè haud aſpernanda ratio: Vana tamen, non enim ſcorpius oculos ha-
bet emiſſitios: & (ſi velis ludere) laterorſum promouet tamen. Ad hæc nemo dicat, lineam
quæ dimetitur quadratum, antrorſum produci, ſed ad latus. Neque dicentur Cancri an-
trorſum ambulare, cùm oculi in latus flectuntur; ſed oculos dicemus in latus flecti: quia
progreſſio in latus eſt. Rationem explicemus. Motum tractione, & pulſione fieri diximus G
alibi. Fit ergo ſecundum artuum flexiones. At eæ Cancris introrſum ad pectus ſunt.
Ergo quaſi cùm triremes circumaguntur, lateris vnius remiges impellunt, alij altrinſecus
inhibent, aut retrò trahunt. Ita quam in partem proceſſurus eſt Cancer, eius lateris vtitur
cruribus ad carpendum ſolum: alterius lateris ad expellendum.

LOCVS.

Li.9.c.31. PLINIVS, Viuere (Locuſtas) petroſis, Cancros mollibus ſcribit. Hyeme a-
prica litora ſectari, æſtate in opaca gurgitũ recedere. Verùm nõ ſolum li-
moſis, mollibuſuè, ſed etiã ſaxoſis in locis degũt, & ſicubi alga, & arena eſt.
Et vt ſummatim dicã, in aquis, tũ dulcibus, tùm ſalſis, necnõ etiã in terra.
Scribũt enim terreſtres eſſe in inſula D. Thomę ſimiles marinis, eduleſque.

VICTVS. ÆTAS. H

VESCVNTVR Conchilijs. Polypum etiam, vbi ob nimiam Venerem
imbecillus redditus, morti vicinus eſt, velut vlceſcentes ſeſe, nam hos ille
cùm bene valeret, edebat, deuorant: Oppianus.

Carcinades miſeræ, & Cancri, multique natantes,
Quos omnes cupidè primò ferus ille vorabat,
Tunc viuum imbellem minimè ſua membra tuentem
Diſcerpunt, donec moriatur funere diro.

quamquam hæc de marinis intelligenda putemus. In ciborum penuria, à ſuo quoque ge-
nere minimè abſtinent: quod ſi quis procul deſerre eos velit, curet, ne alteri in alterum im-
petum faciendi poteſtas vlla ſit. Sunt igitur Cancri ſarcophagi, ſiue marini ſint, ſiue flu-
uiales,

A uiales, ſiue inter hos medij, qui ſcilicet in ſtagno marino naſcuntur, atque degunt. Ore excipiunt aquam, vt cætera Cruſtata, teſte Ariſtotele: ſed eam Locuſtæ ad ſuas branchias tranſmittunt, Cancri parte oris exigua: quæ ratio eſt, cur circa horum os ſpuma appareat, ex aqua, & aëre, qui vnà cum ea hauritur, cùm per attractum, & reiectum agitantur. Alibi nullo diſcrimine Cancri, & Locuſtæ, inquit, ex Cruſtatis aquam per ſuas appendiculas, prope hi. tiuſculas quaſdam partes egerunt. Viuere aqua dulci, & ſalſa ſcribit Galenus. Lacte potantes ſine aqua viuere multis diebus Author de natura rerum teſtatur. Plinius Cancris tribuit vitam longam. Nos ex Ariſtotele ſuprà probauimus, præ cæteris Cruſtaceis, longæuas maximè eſſe Locuſtas.

Aquam vt recipiunt. Hiſt. 4. c. 2. Lib. de reſp. Lib. de bon. & mal. ſuc. cib. Lib. 9. c. 31

CAPIENDI RATIO.

B CAPIVNTVR naſſis hoc modo, Ranas in partes diuiſas in plures immittit naſſas piſcator: eas collocat in loca vbi Cancri degunt, vt ingrediantur. Capiuntur, & aliter, virgulis ſcilicet diuiſis in ſummitate, quibus inteſtina aliqua aut ranarum corpora inſerta ſunt, ordine diſpoſitis iuxta gurgites, & loca quæ habitare ſolent, denis, duodeniſue: inde reticulo circumit piſcator, virgas ſingillatim eleuans, ſubiectoq; reticulo, cùm Cancer non adeo celeriter ſe poſſit explicare, decidit in reticulum.

SEXVS.

INTERIORA operculi applicatilis hirtiora, ampliora que fæminæ Cancri habent, quàm mares: vt ait Ariſtoteles: Nulla re, inquit, differt fæmina à mare, niſi quòd operculum applicatile illud amplius, & diſtantius, & hirſutius fæminæ gerant, in quo oua pariunt, & qua egerunt excrementum. Membrum autem quod mas in fæminam inferat, nullum omnino habetur. hæc ille. Plinius pedibus etiam diſtinguit, nam de Cancris *Hiſt. 5. c. 7.*
C loquens, fæminæ, ait, primus pes duplex, mari ſimplex. Præterea Mares, vt ſcribit Author de natura rerum, duas habent ſpinas inter ventrem, & caudam, quibus fæminæ carent, quæ oua in ventre habent. *Lib. 9. c. 31*

COITVS. PARTVS.

CANCRI parte priore (Rondeletius vertit partibus poſterioribus) copulantur, ſua opercula loculoſa illa, rugoſaq; mutua conſertione componentes. Primùm Cancer minor ab auerſo ſuperuenire ſolet, tum maior vbi ille ſuperuenerit, hæc Ariſtoteles. Vnde Plinius Cancros ore coire ſcripſit. Oua autem edunt in operculo, nec procul vt piſces faciunt, & cætera quæ parere ſolent. Hinc fæminis operculum latius, vt locus eſſet ouis recipiendis
D capacior, & præſtantior. *Hiſt. 5. c. 7. Lib. 9. ca. 51.*

ANTIPATHIA.

CANCRVM admota Polypode herba abijcere chelas, ſiue pedes, Zoroaſtres in Geoponicis ait. Aper non faciet in te impetum, ſi Cancrorum branchia (teſte Didymo) illa denticulata tecū appenſa circumferas; Apibus odor Cãcrorum vſtorum infeſtus eſt teſtibus Palladio, & Columella: Virgilius: *Aper ne integraſſet.*

——— Neue rubentes
Vre foco Cancros. ——— *3. Geor. Erucæ cancros vacre.*

Idem Plinius: Cancrorum odore, inquit, ſi quis iuxtà coquat, apes exanimantur. Authores habeo, qui ardeolas Cancris nidos ſuos munire affirment aduerſus noxia animalia. Tanto diſſidio flagrant Cancri, & Erucæ, vt ſi à cornibus ſuſpendantur illi ramis arbo-

rum,

rum, in quibus irrepunt, aut nidulantur Erucæ, illicò decidant collabanturque, & aliò E
immigrent.

NATVRA. MORES.

lib.9.c.31. Vt pugnet. VNIVERSI, inquit, Plinius, vbi aliquando congregantur, os Ponti euincere non valent: quamobrem regreſſi circumeunt, apparetq; tritum iter, & paulò pòſt. Dimicant inter ſe vt Arietes aduerſis cornibus incurſantes. Narratur apud eundem Sole Cancri ſignum tranſeunte Cancrorũ, cùm, exanimati ſunt, corpus in ſicco transfigurari in Scorpiones. Ouidius brachijs orbos Cancros producere ſcorpios, ſi ſub terra occulentur, canit his verſibus.

Scorpionis vt Cancris Metamor. 15. lib.

Concaua litoreo ſi demas brachia Cancro
Cætera ſupponas terra, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaq; minabitur vnca. F

Calliditas in Conchylys capiendis. Magna huius animalis aſtutia, & calliditas in capiendis Oſtreis, Conchiſq; obſeruatur. Calculos enim, & lapillos patulæ, hiantique eorum teſtæ ingerit, ita vt occludi nequeat, mox dentato forcipe piſculentam carnem abradens, atq; eliciens deuorat, ſuauiterq; & ſecurè ſua captura fruitur nullo vindictæ metu. Diligenter multi ex Eccleſiaſticis ſcriptoribus hanc fraudulentiam deſcripſere, ſed diligentiſſimè D. Ambroſius: cuius verba mellito quouis nectare dulciora non præteribo: Cancer quoque, inquit, quas cibi gratia

Hiſt. 5. c. 8. præſtigias ſtruit? Nam & ipſe Oſtreo delectatur, & carnes eius epulum ſibi quærit. Sed quia vt appetens cibi, ita proſpiciens periculi: quoniam, cùm difficilis eſt venatio, tùm periculoſa: difficilis, quia reſtis validioribus eſca interior includitur: nam velut muris quibuſdam mollitiem carnis, præcepti imperialis interpres Natura muniuit: quam medio teſtarum quodam ſinu concauo nutrit, ac fouet, & quaſi in valle quadam diffundit: & ideo caſſa omnia tentamenta ſunt Cancri, quia aperire clauſum oſtreum nulla vi poteſt, & periculoſum eſt, ſi chelas eius includat; ad argumenta confugit, & inſidias noua fraude molitur. Itaque quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat ſi quando Oſtreum remotis in locis ab omni vento contra Solis radios diptychum illum ſuum aperiat & reſeret clauſtra teſtarum, vt libero aëre viſceris ſui voluptatem quandã capiat, & tunc clanculo calculum immittens, impedit concluſionem Oſtrei, ac ſic aperta clauſtra reperiens, tutò inſerit chelas, viſceraque interna depaſcitur. Hactenus ille. Oppianus hæc de Cancro marino dixit. G

Si quis in æquorea Cancrum conſpexerit alga,
Laudibus extollet, tantam mirabitur artem.
Conceſſa ex alto ſolers prudentia Cancro,
Cui parta eſt dulcis magno ſine præda labore.
Oſtrea diſtendit, teſtas, & clauſtra recludit
Portarum, paſcitq; lutum, ſcopuliſq; repanda
Gliſcit aquas, paruum madida de rupe lapillum
Obliquus tollit Cancer, cheliſq; recuruis
Continet, in teſtis lapidem demittit, apertis.
Aſſidet, atq; epulis lætus ſaturatur amicis.
Non potis eſt nixu geminas occludere lances
Oſtrea, nam latis portis ſ. iuncta dehiſcit,
Et moriens ſaturum Cancrum, lethumq; relinquit. H

Puto tamen omnibus Cancris hanc ineſſe prudentiam venandi Oſtrea, nam & in paludoſis locis aquarum dulcium, ac fluminibus longè à mari diſſitis, hæc & cancri proueni-

lib.9.c.30. unt. Latent, inquit Plinius de Locuſtis loquens, menſibus quinis: ſimiliter Cancri, qui eodem tempore occultantur; & ambo veris principio ſenectutem anguium more exuunt renouatione tergorum. Hæc ex Ariſtotele, qui ait Cancros nuper natos, & pòſt etiam ve-

Hiſt. 5. c. 17. re cruſta ſua exui, quemadmodum Locuſtæ. Alibi ſic loquitur de hac re clariùs: Cancri exuunt ſenectutem, molliores quidem perſpicuè: ſed etiam duriores exuere aiunt,

Hiſt. 8. c. 17. vt Maias. Cùm verò exuunt, mollis admodum cruſta ſubnaſcitur: & quidem Cancri præ teneritate non ſatis ambulare poſſunt. Idem ſæpius repetit.

Cruſtam exuunt.

DENO-

A

DENOMINATA.

Καρκινοῦσθαι Cancri brachiorum inſtar comprehendere, vel comprehendi, cõtorqueri ἐπαλλήλως, hoc eſt alternatim, vel mutuò: Cancellari Latinè dicimus pro implicari inuicem, & ita conſtipari. Καρκινοῦται ὅταν ῥιζοῦται ὁ σῖτος καὶ σκληρεύεται, Heſychius, & Varinus. Theophraſtus: χειμῶνες δὲ ἐπιγινόμενοι πάντα χοῦ μὲν χρήσιμοι. ῥιζοῦται γὰρ καὶ καρκινοῦται μᾶλλον: hoc eſt, vt Gaza vertit: Sata frigore melius radicantur: cancrificãturq;. Volunt καρκινοῦσθαι dici plantarum radices, quæ Cancri inſtar diuaricatis, & in latera diſperſis fibris, vel capillamentis terram appræhendunt. Ab hoc verbo καρκίνωμα dimanauit, idem cum Cãcro morbo. Celſus de carbunculo: Non idem periculũ Carcinoma affert, niſi imprudentia curantis agitatum eſt. Id vitium fit maximè in ſuperioribus partibus circa faciẽ, nates, aures, labra, mammas fæminarum. Et in iecore etiam, & ſplene hoc naſcitur. Circa
B locum affectũ aliqua quaſi puncta ſentiuntur: iſque immobilis, & inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quaſi recuruantur, hæq; pallent, aut liuẽt, nonnunquam etiam in quibuſdam deliteſcunt, tactuſq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eũ nõ habet. Καρκινώδης, Cancro ſimilis, vel qui è Cancrorum eſt genere; vtitur hoc adiectiuo Ariſtoteles. τὰ καρκινώδη ἕλκη, dicuntur vlcera Cancro ſimilia morbo. Καρκινάδες parua ſunt animalia minutis Cancris ſimilia, colore, vt ſcribunt, fuluo. Aetius αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι τρίγλαι δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀηδεῖς, quidam Cancellos vertunt, quos καρκίνια diminutiua voce Græci vocant.

Καρκινοῦσθαι

Cancellari quid Latinis.

Carcinoma

Καρκινώδης.

Carcinades quæ animalia.

MISTICA. MORALIA.

IMPOSTORVM hominum mores, & qui improba, inexplebilique cupiditate diuitias nullibi non quærunt, item qui patrimonijs ſuis pauperes per vim ſpoliant, vel per inſidias eripiunt, præclarè exprimit Cancro-
C rum aſtutia. Quos eleganter perſtringit hæc D. Baſilij oratio. Iam quidem, & infirmi, inquit, cuiuſdam animantis haud modicam aſtutiam ipſe, ac doloſum ingenium, inſidioſumque cùm didiceris, volo proinde, vt ipſe admonitus non imitere, ſed vires maleficos. Cancer efflictim Oſtrei carnes cupit, ſed perdifficilis eius eſt ipſi venatio, teſtæ ratione, qua clauditur, ac munitur: perualido namq; & infracto ſepto carnis Oſtrei mollitudinem natura muniuit. Quapropter & Oſtracodermon id aquatile nuncupatur. Cumque duæ concauitates exactè inter ſe coniunctæ Oſtreũ circumplicent, & ambiãt, nihil prorſus Cancri dẽticulati forcipes illi poſsũt. Quid igitur agit? Quid tandem molitur? Cum viderit illud tranquillis in locis tepore ſeſe oblectare, ſuaſq; illas valuulas ad Solis radios aperuiſſe, ac explicaſſe, tunc clanculum iniecto calculo concluſionem prohibet, atque quod viribus ſuis deerat, id tali aſtu ſibi ſupplet. Hęc eſt eorum malitia, quæ neque ratione, neque voce prędita ſunt. Ipſe ego optauerim, vt Cancrorum ſolertem induſtriam imitatus in parando viatico, à proximorum noxa, incommodiſque tibi temperes. Talium eſt profecto morum, qui ſuum cum dolo fratrem adire ſolet, quique ex inſidijs proximos aggreditur, alieniſq; inſultat calamitatibus. Effugito
D deſpiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus eſto contentus, paupertas cum veraci ſufficientia, omni potiundę voluptati profecto eſt compoti mentis anteponenda. Ad huius imitationem D. Ambroſius, cùm declaraſſet quàm aſtutè, ac fraudolenter inſidias parent Oſtreis, & Conchis Cancri, horum exemplo fraudolentium hominum perfidiam, ingluuiem, cupiditatemq; inordinatam compræhendit his verbis: Sunt igitur homines, qui Cãcri vſu in alienæ vſum circumſcriptionis irrepant, & infirmitatem proprię virtutis aſtu quodam ſuffulciant, fratri dolum nectant, & alterius paſcantur ærũna. Tu autem proprijs eſto contentus, & aliena te damna non paſcant. Bonus eſt cibus ſimplicitas, innocentiæ ſuæ bona habens: inſidiari neſcit alienis, nec auaritiæ facibus exardeſcit, cui lucrum omne ad virtutem diſpendium eſt, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata eſt, ſi bona ſua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda theſauris: quia melius eſt exiguum cum Dei timore. Quantum eſt enim, quod hominem alat? aut ſi quæris, quod etiam abundet alijs ad gratiam, id quoque non multum eſt. Melior eſt

Homines doloſi, & perfidi.

Hex. diui. offic. Hom.

Hex. 5. c. 8

enim

enim hoſpitalitas in oleribus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum diſcordia. Vtamur ergò ingenio ad quærendam gratiam, & ſalutem tuendam: Licet nobis vti exemplis maritimis, ad profectum noſtræ ſalutis: non ad alienæ periculum. Hactenus D. Ambroſius. Impoſtores etiam alios, & fraudolentos, veluti ſunt qui ciuitatis gubernaculis præſunt, ſed Iuſtitiam iniquè exercentes, exprimunt Cancri.

Doloſi magiſtratus.

Nam vt hi non recta progrediuntur, ſed dextrorſum, ac ſiniſtrorſum, ita etiam illi via recta neglecta, munera impiorum, ac inhumanorum, ipſi etiam inhumani pijs bonorum rationibus, lachrymiſque præferunt: de quibus ſcilicet tam impiè cum innocentibus, agentibus dicebat Hieremias:

Cap. 6.

Facti ſunt retrorſum, & non antè: neque alijdem dicitur in Prouerb. quòd ipſi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas. Hiſteſia dura eſt; quia in prauo illo pie poſito, fraudolentiſque actionibus perſiſtunt: carent ſanguine: quia nihil humanitatis, miſericordiæ, ac dulcoris poſſident: viuuntq; in locis mollibus, delicias, ac omne voluptatis genus amplectentes.

HIEROGLYPHICA.

Incóſtātia.

SCITE admodum Iohannes ille cognomento Scholaſticus, Scalarum anacephalæoſi, hominem qui modò riſui indulgeat, modò luctui, modò auſteritati, atq; temperantiæ ſe reddat, modò delicijs diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc in dextram, nunc in ſiniſtrā partem gradienti, miraq; vitam ſuam inconſtantia traducenti: viroq; is ſapientiſſimos de ingenij eiuſmodi profectu nihil ſibi quidquam pollicetur, quod ad vllam ſit vnquam frugem peruenturum. Eiuſdem ſubterfugij, inquit Pierius Valerianus, cauſſa Sophiſtam ſignificare, qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim perſimiles huic animali dicit Plato Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos, comprehenſoſque putes, tunc retrò fugaci curſo lapſi per diuerticula, atq; ſubterfugia, maiorem priore laborem tibi intentant, ſi vilem, ac inanem prorſus curam eos conſectandi ſuſceperis. Sed enim non in Sophiſtas tantùm, ſed in ipſam etiam Dialecticam obortum eſt à Cancro cauillum. Nam Ariſton Philoſophus, vt eam eluderet, dicere ſolebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu ſectarentur, ijs aſſimilari, qui Cancris veſcerentur, cibi enim admodum exigui gratia circa oſſa tàm multa numero, tantum laboris inſumi.

Sophiſta.

Si quid verò abditum, & arcanum luci proditum, ac reuelatum oſtendere, quis vellet, Pagurum, & eius generis piſces, qui latebris gaudent, face appoſita figurabant: conſtat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitiſſimis etiam cauernis euocari.

Arcanū reuelatum.

Ea verò de cauſa Cancri ad nocturni luminis ſplendorem accurrunt, quòd id omne genus Teſtacea noctu plurimùm paſci ſoleant: compertumque plenilunio ſit, ea magis tùm pingueſcere. Iam verò Imperatorem Octauianum Auguſtum adeo delectatum fuiſſe hoc prouerbio, *feſtina lentè*, ſcribūt Aulus Gellius in noctibus Atticis, & Macrobius in Saturnalibus, vt non ſolùm in communi colloquio, ſed in Epiſtolis etiam eo vteretur: & in ſigillo ſuo ſculptum haberet Papilionem cum Cancro: quibus duabus beſtiolis prouerbij ſeu etiam hieroglyphicè pingebat: per Papilionem Vermiculum alatum, & velocem, innuens celeritatem, per Cancrum verò, qui motu retrogrado, & tardo fertur, moram, & cunctationem.

Feſtina lentè.

NVMISMATA.

Gerogl. lib. 28.

Chiorū numus cū Cācro.

CANCER in numis, inquit Pierius Valerianus, compactile ſcilicet genus id, quod corpore eſt obrotundiore, cuiuſmodi plæriq; cæleſte ſignū figurant in Zodiaco, Chiorum indicat Rempublicam. Tradunt id, & Pollux, & alij: ſed enim niſi quiſpiam author eſſet, numus argenteus id ſatis indicaret, in quo Pagurus is eſt cum inſcriptione, ΚΩΙΩΝ inferè ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ. Tria Agrigentinorum numiſmata argentea reperiuntur, in quibus ſculpta eſt ab vna parte aquila leporem pedibus premens, ac quandoq; illū dilacerans roſtro, cum inſcriptione in eorum vno tali, ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ: in tertio verò ΑΚΡΑΤΑΝ. Horum autem numiſmatum pars oppoſita Cancrum, & piſcem exprimit, vnius inſcriptio talis ΑΚΡΑΓ; alterius ΑΚΡΑ, tertij ΑΚΡΑΓΑ, in quo anguis eſt piſciculum ore tenens. In Syracuſanorum numo quoque argenteo

parte

A parte vna aquila inſculpta cernitur ardeam, vel vt alijs placet, vulturem pedibus prehenſum tenens cum inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; altera verò parte Cancer eſt, & ſub eo duo delphini. Adraniorum quoque duo extant nummi argentei; quorum prior vno latere aquilam habet, leporem pedibus tenentem, cum his infraſcriptis ΑΔΡΑΝΙΩΝ, altero verò Cancrum ſupinum cum ſex circulis O literam planè referentibus, tribus ad dextram chelam, tribus ad ſiniſtram. Infra Cancrum cernitur quid ſerræ ſimile. Poſterior vna parte aquilam etiam habet pedibus comprehendentem leporem, & hæc ſupra caput, & dorſum aquilæ ſcripta circum nummi oram ΑΔΡΑΝΙΩΝ: altera verò parte, Cancer cernitur, & intra eum ſerpens, aut anguilla, vt arbitratur Hubertus Golzius, ſuperiùs verò intra Cancri vtraſque chelas pecten. Sinueſſa vrbs Græcæ originis ante vocata Sinope nummum cudit argenteum, in cuius vna parte videtur Cancer, aut Pagurus, & infra hunc piſcis non nihil incuruatus cum hiſce infraſcriptis literis ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩ, ab altera teſtudo cum eadem inſcriptione. Per Pagurum, aut Cancrum volunt intelligi ſapientiam, per teſtudinem ſalubritatem. Eſſe enim calidas aquas in agro Sinueſſano hecticis, & phthiſicis ſaluberrimas, Strabo, & Plinius teſtantur. In nummo æneo Brutiorum ab vno latere
B Cancer eſt, intra cuius chelas impreſſæ hæ literæ ΒΡΕΤ, & ſupra has literas caput bouis, infrà verò Cancrum ΤΙΩΝ legitur; ab altera parte deæ alicuius, nimirum, Palladis caput eſt, è cuius vertice quinq; Cancri pedes prodeunt.

Adraniorum. *Sinueſſæ vrbis.* *Brutiorum*

PRÆSAGIA.

PLVVIIS imminentibus, aut tempeſtate, Cancer ex aqua in terram prodit: quod ſcripſit Aratus in his verſibus;

Pluuiæ præſagium.

Καὶ μὴν ἐξ ὕδατος καὶ καρκίνος ᾤχετο χέρσῳ
Χειμῶνος μέλλοντος ἐπαίσσεσθαι ὁδοῖο

SOMNIA.

C CANCER viros peruerſos, & inemendabiles indicat, propter animalis tranſuerſa veſtigia. Si quis inueniat marinum Cancrum, aut pluuialem (fluuialem) virum peruerſum inueniet, & inopem. Si marinum, regem: ſi fluminis, principem, eò quod mare regem, flumen verò principes, Zoographus ex incerto.

FABVLÆ.

CANCER teſte Hygino, & Baſſo Iunonis officio inter aſtra collocatus, quòd Herculem, cùm hic contra Hydram Lernæam confligeret, & palude pedem haberet, mordicùs arripuiſſet. Herculem enim aiunt ideo ira accenſum, eum interfeciſſe, Iunonem autem, quæ Herculi infenſa erat, inter ſidera collocaſſe. Hanc fabulam Thom. Rhadi. metricè ſic deſcripſit;

Cãcer cur in aſtra collocatus.

Tot ſtellas Herculis enſe necTus
D *Cancer portans, & habet irradians,*
Calcem morſu acriter arripuit
In Lerneæ caput arma domat
Quando Tirynthius acer, amans
Famæ. Occiſum tulit ætherijs
Oris Iuno breuiori mora.

Nonnulli, cur inter ſidera ſit collocatus, aliam rationem reddunt, quia nimirum conuerſione, regreſſuq; tàm peculiari eo in animali animaduerſo, per eius imaginem oſtendere voluerint Solis curſum, qui cum eò progreſſus fuerit, retrorſum auferri, ac tantundem aufugere videatur. Veluti caper oppoſita ratione confictus, quia ſol ab eo ſigno, toto poli noſtri tractu, altiora petere contẽdat: caper enim dum paſcitur accliuiora, editioraq; loca petit. Huiuſmodi verò commentum, vt ait Pierius Valerianus, non ex orbis totius conditione, ſed ex cæli noſtri ſitu, ſphæraq; ipſa ad arcticum obliquata excogitatum eſt:

Capri ſignum. *Lib. 28. Hieroglyph.*

P nam

nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquino- E
ctij ſigna attolli: ad id tamen fieret quòd Solis progreſſus, & regreſſus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, ſecto duobus locis æquinoctiali conſideratur. Quod verò aiunt Herculem tot immanium monſtrorum domitorem, in opprimendo etiam Cancello laboraſſe, nihil aliud ſibi vult, vt veteres interpretantur, quàm ſophiſticas nugas obtritas dialecticæ diſciplina. Fabuloſè igitur iocatur Plato, cùm Herculem aduerſus Cancrum deſudaſſe dicit.

Hercules cur cancrū occidiſſe dicatur.

APOLOGVS.

Serpens & Cancer.

SERPENS vnà cum Cancro viuebat, inita cum eo ſocietate. Itaq; Cancer ſimplex moribus, vt & ille mutaret, admonebat, aſtutiam. Hic autem minimè obediebat. Cùm obſeruaſſet igitur Cancer ipſum dormientem, & pro viribus compreſſiſſet, occidit. At ſerpente poſt mortem extenſo ille ait: Sic oportebat ante hac rectum, & ſimplicem eſſe, neque F
enim hanc pœnam dediſſes. Significatur hoc apologo, offendi potiùs, quàm iuuari, qui cum dolo amicos adeunt. Ad huius apologi ſenſum fortaſſe, aut alterius ei ſimilis facti ſunt hi antiqui verſus, quos vt Euſtathius, & alij, Alcei, alij Sapphus, quidam Praxillæ Sicioniæ eſſe aiunt.

Ο καρκῖνος ὧδ' ἔφη χαλᾷ τὸν ὄφιν λαβὼν
Ευθέα χρὴ τὸν ἑταῖρον ἔμδυ, καὶ μὴ σκολιὰ φρονεῖν.
Cancer autem ita locutus eſt, cùm ſerpentem chelis comprehendiſſet,
Neceſſe eſt, vt ſodalis rectum ſequatur, & non obliqua voluat animo.

PROVERBIA.

Cancer leporē capit.

Καρκίνος λαγωὸν αἱρεῖ, id eſt *Cancer leporem capit*: de rebus quæ fieri nequeunt, vt interpretatur Suidas: ſeu vt alij de re nequaquam veriſimili, dictuq; abſurda, velut ſi quis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum: Huic & aliud ſi- G
mile, Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id eſt, *Cancros lepori comparas*, de ſuprà modum diſſimilibus. Etenim vt leporem celeritas, ita & Cancrorum tarditas tota eſt. *Nunquam efficies vt rectè ingrediantur Cancri.* Ariſtophanes.

In pace.

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν.
Οὐδ' ἐπὶ τὸ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.
Ambulet vt Cancer rectà, haud efficeris vnquam
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Cancrū rectè ingredi docere qd.

Hoc velut oraculum poëta facetus pronunciat, quod à natura ſit inſitum, nullo corriges negotio. Nam Cancris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, *Actum ne agas.* Idem ferè cum præcedenti, & illud eſt: *Cancrum rectè ingredi doces.* Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, de eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarchi collectaneis. Pertinet ad genus, ἀδυνάτων, *Aethiopem dealbas*. Siquidem animal hoc non ingreditur niſi obliquo corpore, & in omnem partem mouet greſſum.

Εν δὲ διχοστασίῃ κ' Ανδροκλείδης πολεμάρχει.
In ſeditione vel Androclides belli ducem agit. H

In homines contemptos, & humiles, qui per occaſionem aliquam incidentem dignitatem ſortiuntur. Effertur etiam ad hunc modum:

Εν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς.

& aliter:

Εν γὰρ ἀπηχανίῃ καὶ χαρκίνος ἔμμορε τιμῆς.
Fert rebus deſperatis & Cancer honorem.

Omnē lapidem mouere, qui dicatur & vnde

Quanquam Carcinus viri nomen in hoc prouerbio videtur. Πάντα λίθον κινεῖ. *Omnem moue lapidem.* Sunt qui metaphoram ſumptam eſſe exiſtimant ab his, qui Cancros venantur in litore. Nā hi plæ. umq; ſub ſaxis latitant, quæ mouent, qui Cancros quærunt. Imitari nepā: pro retrocedere & in peius labi: Germani dicūt Hinderſich vnie dise Krebs gād. hoc eſt retrorſum, vt Cancri ambulant, ſed Nepa ſcorpionem potiùs, quàm Cancrum ſignificat.

A

SIMILIA.

QVI hominem nimium præſumentem, & glorioſa verborum plus vltrà iactatione ſuperbientem, illudere Romæ nuper voluit, quidam Cancro inequitantem pinxit, & adſcripſit Plus Vltra: Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαθύνοντες, ἐοίκασι καρκίνους μασσομένοις: οἳ δι' ὀλίγον τρόφιμον περὶ πολλὰ ὄστα ἀσχολοῦνται: Ariſton in ſimilibus: hoc eſt, Qui dialecticæ ſtudium profundè rimantur, Cancros edentibus ſimiles ſunt: qui propter exiguum alimentum, circa cruſtas plurimas occupantur.

EPITHETA.

B TEXTOR Cancri ſideris, & animalis aquatici epitheta confudit; ſeparantur hoc modo. Animali hęc adſcribenda: octipes, multipes, ſcopuloſus, cæruleus, teſtudineus, tardigradus, ferus, humens, rubicundus, obſcænus. Nam fluuialis, æquoreus, & litoreus, differentiæ potiùs quàm epitheta fuerint. Rubentem dixit Virgilius. *Neue rubentes Vre foco Cancros:* idest, vt Seruius exponit, cùm vruntur, non qui per naturam fiat huius coloris. Sideri verò conueniunt, Lernęus, pluuialis, (niſi fluuialis legendum eſt, vt ſit idem quod fluuiatilis:) & multa à calore ducta, quòd ſol menſe Iunio, quum vehemens viget æſtus, hoc ſidus percurrat: calens, calidus, torrens, ardens, aduſtus, æſtiuus, æſtifer, rapidus, feruidus, inflammans: vtraque curuãs brachia. Σισυρνοδῦται καρκίνοι Licophroni dicuntur. Siſira enim, vel ſiſyrna, teſte Varino, eſt tunica craſſa ex ouillis, vel caprinis pellibus cum lana. ῥοδοδάκτυλος, roſeis digitis, apud Athenæum: ὀκτάποδης Nicandro. Et Ouidio:

Canceri animalis epitheta.

4. Georg.

Epitheta Sideris.

Siſira quid.

1. Faſtor.

Octipedis fruſtra quærentur brachia Cancri

ἀλῆται Oppiano. Sed hoc fortè, inquit Zoographus, marinis potiùs conueniet, vel omnibus, vel ſpeciei cuidam. Plura in epithetis Paguri. Homerus in Batrachomyomachia eleC ganter Cancros deſcripſit epithetis.

Ἦλθον ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχεῖλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοί, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι
Ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισσοί, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχείρεες. οἱ δὲ καλεῦνται
Καρκίνοι οἳ ῥα τε μυῶν οὐρὰς στομάτεσσιν ἔκοπτον.
Venerunt autem ex improuiſo habentes incudes in tergo vngulis curuis
Obliquè ingredientes, tortuoſi, habentes forficulas in ore, oſtripelles,
Oſſei natura, lati humeros, rutilantes in humeris.
Blæſi, neruoſis ceruicibus, à pectoribus intuentes,
Octopedes, bicipedes, manibus qui capi nequeant (illi autem vocantur
Cancri) qui vtiq; murium caudas oribus incidebant.

D

VSVS IN CIBIS.

CANCROS, & huiuſmodi malacoſtraca ſcribit Galenus duram carnem habere; & ob id difficillimè confici, ſed firmi alimenti eſſe. Author libri Galeno adſcripti de Spermate; Cancri piſces, ait, frigidi, & humidi ſeptentrionales. Pſello, itemque Diphilo apud Athenæum Cancer grauis eſt, & difficilis concoctu. Apud eundem Mneſitheus ait; Cancri, Locuſtę, Squillæ, & huiuſmodi, difficulter quidem concoquuntur, ſed multò faciliùs, quàm alij piſces. Conuenit autem eos aſſari potiùs, quam elixari. Arnoldus Villanouanus, Cancros marinos, & fluuiatiles difficilis quoq; digeſtionis eſſe ſcribit, at multùm alere, nec facilè in ſtomacho corrumpi. Et Aetius in curatione colici

Tēperies.

Cur in colico dolore prohibeantur.

Vt coquendi.

affectus Canceros prohibet in cibo, quòd turbationem inducant, Squillas, tanquam ex Malacoſtracis minus noxias concedit. Aluum ſoluere teſtatur Galenus, propter ſalſedinem, & acrimoniam eorum: ideoq; ſtomacho nocere, maximè neruoſam eius ſubſtantiam. Idem præcipit, vt coquãtur, in aqua, in qua nati ſunt; ego nihil referre puto, dummodo ſalſa ſit aqua. Coqui debent, inquit Platina ex aqua, & aceto, & ſale abundanti. Cocti, & in patinas tranſlati ex aceto (ſuffuſo) comeduntur. Romæ, qui cruſtam veterem exuerunt, friguntur oleo, & butyro: duriori cruſta tecti aſſantur ſuper prunas. Laudantur etiam ſi coquantur in vino. Laudantur, qui veruſtam habent cruſtam, autumno, hyeme, & vere; qui autem eam exuerunt Aprili, & Maio menſibus inueniuntur, nonnunquam etiam Romæ menſe Septembri.

VSVS IN MEDICINA.

lib.9.c.31.
Contra ſerpentes.
lib.32.c.5.
1.Var.c.7.
Hiſ 9.c.5.

HIC quædam communia Cancris marinis, & fluuiatilibus remedia omiſimus, quæ vbi de Cancro fluuiatili erit ſermo, proferemus. Plinius contra ſerpentium ictus mederi tradit, ſole Cancri ſignum tranſeunte. Apud eundem nil tam æquè aduerſari ſerpentibus quàm Canceros, ſueſque percuſſas hoc pabulo ſibi mederi Thraſyllus author eſt: cùm ſol ſit in cancro, torqueri ſerpentes. Apri, ait Aelianus, Hyoſcyamo deuorato Cancros ſibi pro remedio quærunt. Plinius aptos hedera ſibi mederi ſcribit in morbis, & Cancros veſcendo, maximè è mari eiectos. Cerui, teſte Ariſtotele, morſi, vel à phalangio, vel à quouis generis eiuſdem, Canceros edunt, quod idem homini etiam prodeſſe putatur, ſed non caret faſtidio. Paulus Aegineta contra ſcorpionũ ictus ſilphium cum Cancro trito in vino propinat. & Aetius eum appoſitum Scorpium occidere prodidit. Sed hoc alij priuatim de Cancro fluuiatili ſcribunt.

Cõtra ſcorpiones.
Contra carbunculos, & carcinomata.
Vt ad electuaria præparandi.

Carbunculos, & carcinomata in mulierum parte, teſte Plinio, præſentiſſimo remedio ſanari tradunt Cancro fæmina, cum ſalis flore cõtuſo poſt plenam lunam, & ex aqua illita. Cancri cùm in electuarijs, & antidotis reſumptiuis ponuntur, ſic præparari debent: Euellantur extremitates Cancrorum è pedibus, & corporibus ſuis: & abluantur cum aqua frigida, & ſale cum cinere, ter, donec iam putæ ſint carnes, & odoris grauitatem exuerint. deinde coquantur in aqua hordei, cum aqua lactis, à quo extractum eſt butyrum. ſic præparati electuarijs miſceantur, vt docet Auicenna lib.4. ſui Canon. ſen. prima, tractatu 3. capite de medicamentis refrigerantibus hecticos, Hæc ex veteri editione Nicolai Præpoſiti.

Profluuia ſiſtunt.
Ad partus cõtinendos.

Cancri ex aqua poti profluuia ſiſtere, ex hyſſopo (vetus codex legit œſypo) purgare, & ſi partus ſtranguletur (ſcilicet in enixu laborioſo parturientis matris) ſimiliter poti auxiliantur. Eoſdem recentes, vel aridos bibunt ad partus continendos. Hippocrates ad purgationem mortuoſq; partus vtitur illis, cum quinis lapathi radicibus, cum ruta, & fuligine tritis, & in mulſo datis potui. Item in iure cocti cum lapatho, & apio menſtruas purgationes expediunt: lactiſq; vbertatem faciunt,

lib.32.ca.10.
Ad ſtrãguriam.
li. 3. de diæt.
Ad dentitionem.
Ad calculũ

Item in febri, quæ ſit cùm capitis doloribus, & oculorum palpitatione, mulieribus in vino auſtero potos prodeſſe dici Plinius ſcribit. Ad ſtranguriam quidam iubent tres Cancros coqui in cyatho aceti, in mortario ſimul cõtundi, & exprimi, & propinari. Cum aqua florum Cyani minoris deſtillata extrahitur ſuccus ex Cancro viuo contuſo, & eo gingiuæ puerorum in dentitione ſalubriter illinuntur. Iliaco calido, & ſicco præſcribit Hippocrates inter alia piſces leuiter coctos, & Cancros, & Conchylia. Cancri teſtam diligenter teres, & vino ſubdulci miſcebis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi moleſtia laborabit, ex Marcello. Aetius ad idem remedium Cancros vrit: Cancros inquit, tres, aut quinque, aut ſeptem tantùm, cum ingenti ſtrepitu indeſinenter ſub teſta exure: & contriti eorum cineris coclearium vnum cum condito præbe: eoq; calculoſos renes ſanabis, ſed Marcellus Empyricus ad hoc remedium Cancros ſimpliciter terit, vt paulò antè recitaui.

Ad dolorẽ dentium.
Ad ſanguinis fluxum
l.32.c.8.
Ad venena & rabioſos canes.

Cancrorum cinere aliqui in dentium doloribus vtuntur, ex Plinio: Ab eodem Cancri, & Scolopendræ marinæ cinis cum oleo, inter pſilothra numerantur: conijcit autem Zoographus, non Cancros ſimpliciter, ſed cinerem eorum eſſe intelligendum. Andreas ad lepras Cancri cinere cum oleo vſus eſt, eodem Plinio teſte. Cancri maxilla naribus inſufflata valet ad ſanguinis fluxum, ex Roſa Anglica. Galenus in Euporiſticis ait: A beſtijs venenatis, rabioſoque cane demorſos ſanat Cancri interiorum cinis ex aqua ſemel, aut bis potus, quantum manus capere poteſt. Prodeſt etiam morſui

canis

A canis rabidi, authore Plinio, membrana, ſiue ſenectus anguium cum Cancro maſculo trita (manuſcriptus legit ex vino trita.) Cancri oculos alligatos collo mederi lippitudini dicont, vt idem ait. Cancri oculus, inquit Marcellus, ſubtiliter ſublatus, & in phœnicio conligatus, eo lloque ſuſpenſus, lippitudini incipienti medetur, ſi tamen remedium à caſto homine fiat. Si ramphos erodij (roſtrum ardeæ) cum Cancri felle in corio aſinino ſuſpenderis ad collum vigilantis, dormitabit, vt author eſt Kiranides. Ratio conficiendi pulueris vtilis ad diſſectionem nerui, qui à chirurgo eſt conglutinandus, Henrici Ranzouij. Recipe oculos Cancri, in ſubtiliſſimum puluerem comminutos in paruo linteolo. Hunc puluerem neruis inſperge, & ſiccis faſcijs, ex linteolo confectis, locum obliga, ne humiditas aliqua ad neruos penetrare poſſit. Hanc ligaturam per ſpacium viginti quatuor horarum intactam relinquito. Elapſo prædicto temporis ſpacio Chirurgus neruum inſpiciat, ipſiuſque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget inſtar alterius vulneris recentis, & poſt diem vnum, aut alterum ligaturam diſſoluat. In capite Cancrorũ reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immiſſus motum manifeſtum habere deprehenditur. Huius puluere audio multos feliciter vti ad conterendos renum calculos, B ex Mizaldo. Eoſdem etiam, in potu ſumptos, cordis punctiones ſanare aiunt.

Lib. 29. c. 25.
Lippitudini medetur
Ad neruos conglutinãdos.
Lapis in capite cancri & eius vis. Memor. cen. 8.

VSVS IN VARIIS.

PVRGARI à Scorpijs domos, tradunt referente Iſidoro, ſi decem Cancri cum ocimi manipulo alligentur, omnes enim qui ibi ſunt Scorpiones, ad eum locum coituros. Ne à rubigine ariſte in aruis contaminentur, & in fœtidum puluerem redigantur, quidam tres Cancros cum bouillo, & caprino ſtercore paleis admiſtis vrunt: Cancros viuos, inquit Plinius, cremari iubent quidam, vt carbunculi non noceant. Vlmi folliculis genus quoddam beſtiolarum innaſcitur, quod Cnipes appellant, qui cum in ficis gignuntur, ficarios illos Culices τοὺς ψῆνας deuorant. Huius remedium Cancros ſtatuunt alligandos (ἄκος δὲ τούτου φασὶν εἶναι τοὺς καρκίνους προσπεροναν, forrè προσπερονᾷν, pro affigere, Zoographus (in C eos enim vertere ſeſe Cnipes inquiunt,) ſed ficis quidem auxilia iſtiuſmodi comperta habentur, ex Theophraſto. Fructum, ait Gaudentius Merula, plantæ continebunt, ſi Cancer trunco circumligetur.

Scorpij è domo vt expellantur.
Lib. 12. Orig. c. 6.
Lib. 18. c. 29.
Hiſt. plant. 2. cap. 19.
Lib. 4. memor. c. 39.

DE CANCRO MARINO.
Cap. XVII.

ORDINIS RATIO.

SYNONYMA.

D CANCRI marini nomen ita accipimus, vt omnes quæ in mari naſcuntur, ſpecies comprehendar, & eam priuatim, cuius in hoc capite tradetur hiſtoria. Græcis καρκίνος θαλάσσιος, vocarur, Gallis Cancre; quocirca nomine carere hanc ſpeciem ſcripſit Rondeletius; eandem intellexiſſe videtur Cęſar Scaliger, dum ſpecies Cancrorum enumerans, inquit: vna eſt apud vicinos noſtros generis nomine, parua. Italis Granchio dicitur, & Granzo, Venetis Granceolo, Grancella Bononienſibus, & Ferrarienſibus. Anglis, & Germanis inferioribus Krab, Crabbe ſuperioribus Meerxrab. Græci maximè recentiores Paguros quandoque pro Cancris ſimpliciter accipiunt.

Exercit. 245.

E

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

Molecca.

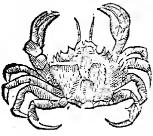
VENETI, apud quos Cancrorum marinorum infinitus propè eſt numerus, Moleccam vulgò quendam vocant teſte Mathiolo, qui cruſtam veterem exuit, vere: Ex quo genere ſunt etiam, quæ vocantur Macinettæ, nam,& hæ cruſtam hoc tempore exuunt: Quidam has fæminas eſſe volũt; Moleccas mares, & hos molleſcere, ac vernationem exuere: contrà Macinettas perenni contegi cruſta, & nuſquam decidua; & Moleccas, tum quidem torpeſcere, cùm cortice exuuntur. Alij toto genere diſtinguunt, & Macinettas multò minores Moleccis ſtatuunt, aliudq; ab eis eſſe tertium aiunt, quod perpetuò corticem durum retinet. Moleccas autem vocant à molli, ac teneri cruſta, quam habent, cùm veterem exuerunt. Rondeletius,& Bellonius, item Zoographus in Cancri marini pictura F non conueniunt. Quem enim depinxit Rondeletius acuminata magis eſt parte anteriore prope oculos,& duo habet cornicula, quibus Bellonij icon, item quam edidit Zoographus, caret. Quocirca, credo à Bellonio, & Zoographo depingi eum, qui frequens vbique eſt in Italia. Et ſanè fatetur Zoographus ſe nactum iconem ſuam ex Italia. Quem autem expreſſit Rondeletius, frequens eſt in Gallia Narbonẽſi, & vt ipſe ait, diu extra aquam viuit, (ita etiam noſter vulgaris) Brachia habet non admodum magna, pedes longos in acutum deſinentes: cornicula duo. Cancer marinus, inquit Bellonius, rotundo ferè, ac circinato corpore præditus eſt, anteriori parte crenis diuiſo, cruſtaceo tegmine conueſtito: cuius magnitudinem ad Pagurum, & Maiam, Aſtacum, & Locuſtam facile contu- G leris. Maiores enim trium, aut quatuor digitorũ latitudinem non excedunt, Ea verò habet bi æſa, vtrinque in latere quaterna, & duo brachia forcipata. Hepate rubro cõſtant, guſtui dulciſſimo, quod Ariſtoteles mutim nominare videtur, habet porrò inteſtina multiplicibus cirris obſeſſa, mouenturque horum partes ſolidiores albis muſculis agentibus. Aliam ab his obſeruaui ſpeciem, magnitudine vulgaris, cæterùm differt pede vltimo, qui ab vtraque parte eſt, Nam non in acutum deſinit, ſed breuioribus, ac craſſioribus conſtat internodijs, & curtior eſt alijs pedibus, & in fine latior duabus poſtremis articulationibus. Hunc igitur etiam depictum do, vnà cum alijs duobus ſuprà deſcriptis, quò pes hic poſterior meliùs conſpici poſſit. Habet etiam duo cornicula, qualia ſuo Rondeletius tribuit, ſed corpore eſt rotundiori, quo vulgari Cancro marino ſimilis. Ariſtoteles pelagios Cancros pedes longè tardiores cæteris habere ſcribit ad ambulandum.

Molecca unde dicta

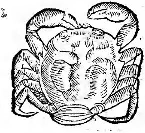
Lib.2.de piſ. cap.3.

De par. 4. cap.8.

Cancer ſtagni marini Rondeletij.

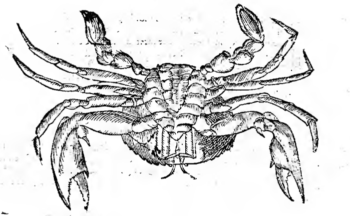

Cancer marinus Bellonij.

A

Cancer marinus alius ab authore obſeruatus.

B

LOCVS.

C OPPIANVS de Cancris marinis: *1. de Piſ.*

In ſaxis habitant curuis, & paſcua carpunt.

vndè fortè ab Aeliano *πετραῖοι*, hoc eſt ſaxatiles dicti ſunt. Quod autem Plinius dixit Cãcros locis mollibus vitam degere, haud ſatis verũ videri annotat Maſſarius. Sunt enim, inquit, Paguri Cancri, & tamen non niſi locis ſaxoſis capiuntur, & ſimiliter Cancri illi alij parum minores, cibo non idonei, præcipuè mares, præterquam cùm exuerint ſenectutem, quos tam petroſis, quàm terrenis locis vitam agere perſpicuum eſt: quod ex Ariſtotele elici etiam poteſt, tam octauo de hiſtoria, vbi Cancros aquatiles, ſtercus deuorare inquit: quàm etiam quarto de partibus animalium, cùm Cancris caudam inutilem eſſe tradat, quoniam vitam agere terrenam, cauernaſq; ſubire ſoleant, nec defendi ſatis poteſt Plinius, niſi quis in Plinio non Cancri, ſed Aſtaci legendum exiſtimauerit, vt dictum eſt ex Ariſtotele, vnde hęc mutuatur. Hactenus ille. Narrant nauigatores iſti in Indiam magnam copiam marinorum Cancrorum eſſe prope Inſulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca appellatur, & Hiſpanos per decem dies continuos hiſce vitam ſuſtentaſſe in mari Nicaragua. Rondeletius ſuam ſpeciem frequentem eſſe ſcibit in ſtagnis marinis. Noſter vulgaris vbique in Italico degit litore, in locis ſaxoſis, atque arenoſis. *Plinius correctus.*

D

NATVRA. SAGACITAS.

IN Boſphoro Thracio cùm ventus ingruit violentus, Cancri aduerſus fluctus nituntur: circa promontoria verò, vbi venti vis maior eſt, omnino repulſi, auerſique impetum ſequi vndarum cogerentur: cæterùm hoc præuidentes, cùm iam propè ad promontorium appulerint, ſinguli in ſinuoſo aliquo loco ſe tenent, ſimulque & reliquos expectant. Deinde in eundem locum congregati, ad repentes per præcipites crepidines in ſiccum aſcendunt, & fluctuum vim (qua parte violentior erat) euadũt iter pedibus conficientes. Cùm autem hanc violentiam pedibus prætergreſſi ſunt, rurſus per crepidines in mare recurrunt. Parcunt autem eis piſcatores, cùm declinandi cõmunis periculi gratia ſponte in terram exeant: neque homines cùm ſint, ipſo etiam maris impetu ſæuiores ipſis videri voluat. Ex Aeliano. *Lib. 7. de animal. c. 24.*

SEXVS.

E

SEXVS. COITVS.

De aquat. 2.c.3.

MARINORVM color, teſte Bellonio, maribus quidem rubentior, fæ-
minis ex liuido in cyaneum tendit. Mares autem fæminas opprimere vi-
dentur, antequam incant: atque inter ſe diuriſſimè dimicant atterum mo-
re. Cruta in ventrem inſlectunt, dum incedunt. Rondeletius ſuo Cancro
fæminę intus partem ineſſe quandam croceam ſcribit, qua mares carent,
quam ouorum materiam eſſe putat. cæteras partes internas albas, tàm in
mare, quàm in fęmina reperiri.

APOLOGVS.

Cancer, & vulpes.

CANCER, vt ait Aeſopus, è mari cùm aſcendiſſet, in loco quodam paſcebatur. F
Vulpes eſuriens vt vidit, acceſſit, ac eum rapuit. Ille deuorandus ait, ſed ego condi-
gna patior, quia marinus cùm ſim, terreſtris eſſe volui. His probat Aeſopus homines, e-
tiam qui proprijs derelictis, exercitijs, ea quæ nihil conueniunt, aggrediuntur, meritò in-
fortunatos eſſe.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquantur.

IN aqua, & aceto, cum modico ſale elixantur, aut in aqua marina: aut aſ-
ſantur, ſed elixati meliores ſunt, friguntur in oleo Moleccæ dictæ, præſtã-
tioreſque habentur cæteris. Fęminæ, maximè cùm turgent ouis meliores
iudicantur maribus: Ideoq; Bononienſes, & Ferrarienſes fæminas, & ma-
res ſeorſim ponunt, fæminaſq; duplo maioris pretij vendunt. Qui in In-
diam nauigarunt, aiunt in Orientalibus regionibus Cancros marinos ple-
nos eſſe, ſuccoq; dulci turgere cùm Luna parturit, contrà vacuos cùm eſt plena: ſecus quam G
in noſtris Europæis locis, vbi in plenilunio meliores exiſtunt.

VSVS IN MEDICINA.

Ad phthiſicos.

RONDELETIVS de ſuo Canero ſtagni marini hæc ſcribit: Hoc Can-
crorum genus inter marinum, & fluuiatilem medium eſſe comperio, vt
in marini, & in fluuiatilis vicem vſurpare poſſimus: Stagnorum enim
aqua, partim marina, partim dulci conſtat. Quando igitur fluuiatiles
deſunt, ſtagni Cancros aqua hordei abluendos cenſeo, vt in ea ſi quid
ſit ſalſuginis, deponant, quibus tam feliciter vtemur in his affectibus,
quibus fluuiatiles valde prodeſſe prædicantur. Atq; hoc expertus profiteor phthiſicis mul
tùm auxiliari. Illis enim ita, vt diximus lotis, & in iure capi, vel cum cremore ptiſanæ
coctis phthiſicos diu ſummo valetudinis eorum commodo alui. Ex eiſdem cinis pulmo-
nes exulceratos mirè reficit, & recreat. ſi in aqua adianthi, vel plantaginis lotus cum lacte
aſinæ, vel cum cremore ptiſanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum ſit, quod à
cane demorſis maximè ſuccurrit. Quare minus rectè faciunt medici quidam, qui fluuia-
tilibus, vel ſtagni marini Cancris fluuiatiles Aſtacos ſubſtituunt, omnibus dotibus Can-
ctis, de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli, præhumidaque ſubſtantia conſtant, &
quæ facilè diffluat, ac diſſipetur, neque corpus ſatis nutriat, neque peculiarem vim, ad pul-
mones iuuandos inſitam, habeat. Cancri verò fluuiatiles dulci ſunt ſucco, temperatam
ſubſtantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur, & fouetur. qui
hæret, diſſipatuque facilis non eſt, & natura ſua pulmonum malis ſuccutrit. Hactenus ille.
Cancro marino, & fluuiatili remedia multa communia dicentur, vbi de fluuiatili fiet ſer-
mo. Nam Dioſcorides ſcribit marinos eadem præſtare, quæ fluuiatiles, verùm ignauiùs.

lib.8.c.27.

Plinius, hedera, inquit, apri in morbis ſibi medentur, & Cancros veſcendo, maximè è ma-

Aprorum medicinæ.

ri euectos. Sed Aelianus tradit apros Cancris ſimpliciter ſibi mederi contra hyoſcyamũ.

Doctorum

A Decoctum Cancri marini apud Plinium efficax habetur contra dorycnium. Marini, non fluuiatiles aſſumuntur in Theriacam Cl. Apollonij ad rabioſorum canum morſus apud Galenum. Si equus cum fæno, aut pabulo braſſicam ſylueſtrem fortè deuorarit, prodeſt marinos Cancros tritos cum ſucco braſſicæ (ſatiuæ) miſcere, & appræhenſa lingua per os infundere bis die, idq; per triduum, donec malum egeratur aluo, ex Abſyrto. Cācros marinos impari numero exuſtos, vel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle, atque adipe anſerina remiſſa, æquis ponderibus vniuerſa permiſta vnum corpus facias, atque æqualiter in duodecim partes diuidas, & in cibo, aut in potione laboranti phthiſico dederis, mirè profuturum pollicetur Marcellus. Author eſt Alexander Benedictus Cancros marinos, pondere drachmarum duarum, ſi bibantur ex lacte materno, vel nutricis, infantibus, & pueris ſanare ſtranguriam. Cancrorū fluuiatilium cinis ex oleo, & cera (inquit Plinius) rimas in ſede emendat, item & marini Cancri polline (ſcilicet ſuo emendāt.) Teſte Marcello ex oleo impoſiti pernionibus, vtiliter proſunt, ita vt foueantur aqua, in qua eruum decoctum eſt. Celebrat Auicenna Cancrum marinum aduſtum ad quartanam, ſcabiem, lachrymas oculorum, & alia, ſed Cancrum marinum exponit ſe eum
B ibi intelligere, qui in lapidem induruit. A Plinio laudatur Cancri marini cinis vſtus cum plumbo, ad carcinomata compeſcenda. Ad hoc ſufficere, cum melle, lineaque lanugine. Aliqui malunt alumen, melque miſcere cineri. Apud eundem tam marini, quàm fluuiatiles pilos è mamma tollunt, hoc eſt, morbum pilarem ſanat. Pro pſilothro idem ſumit Cancri marini cinerem, & ſcolopendræ marinę. Cancelli (Cancri) marini, aut fluuiatiles in aqua decocti caro cocta, & tunſa cum farina hordeacea mixta, impoſita calidę ſtomachi vomicę, tribus diebus maturat efficaciſſimè, & pluſquàm ſit veriſimile, expertum à ſe Alexander Benedictus atteſtatur.

lib. 32. c. 5 — *li. 2. de Antid. c. 73.* — *Cōtra braſſicā ſylueſtrem.* — *Ad ſtranguriam.* — *lib. 2. trac. 2. c. 150.* — *lib. 32. ca. 10.*

DE CANCRO MÆA DICTO.
Cap. XVIII.

C
SYNONYMA.

OMNIVM Cancrorum maximus, Maias appellatur, teſte Ariſtotele Cancri μαιαι, inquit Rondeletius, dicuntur ab Ariſtotele, à Gaza Maiæ fortaſſe à magnitudine: nam μαῖα quę amitam ſignificat, & nutricem, aliquando etiam pro grandiore natu ſumebatur. Cæterùm vt hoc benè, ita contrà quem Maiam eſſe putat, Pagurus eſt, & quem Pagurum, Maia. Hic, inquit in Prouincia Squinado vocatur, ab alijs Gritta, Squaranchō, Grampella, ab Hiſpanis Chabro. Hæc ſynonyma conueniunt cum ijs, quæ Bellonius Cācro Maiæ adſcripſit, ait enim: Maiam ob ſimilitudinem quam cum araneo habet, vulgus Gallicum Iraignę de mer, quaſi araneum marinum dicat, nominat. Maſſilienſes ab aculeis infinitis, quibus in tergore more Locuſtæ horret, & villis quibus vndique eſt circumſeptus, Vne Squinaude (ad pectinem ad quem linum attenuatur, alludentes) vocant. Veneti, ac Genuenſes à ſpeculis, in Maiarum corticibus eleganter incluſis, Specchio hoc eſt ſpeculū dicunt. Alij Granceolas, & Cranceolas: Romanum vulgus Grancitellas. Mææ ſunt, inquit
D Iouius, grandiores rotundiore ventre, greſſu in terra ſegnes, in aquis autem velociſſimæ, Veneti Granceolas vocant: quarū rotundioribus teſtis ſpecula includere ad elegantiam ſolent. Et Maſſarius ait. Quæ Mææ vocantur, è genere Cancrario maximæ ſunt: quibus cauda deeſt, & corpus rotundū eſt, dorſo ſpinoſo, cruribus oblongis: quas vulgus Cancreolas cognominat. Quorum omnium authorum ſententia noſtræ opinioni ſubſcribit. In Luſitania dicitur Cangreia, vel Gangreiola, vel Cētola. Zoographus Germanicè dici poſſe ait ein Meerſpin; vt Gallos imitentur, & Albertus Cancrum marinum rotundum ſine cauda, ſcribit Germanicè Araneam maris appellari. Ein Spiegel Krabb cum Genuenſibus, vel cum Maſſilienſibus, ein Herchelkrabb nominari poterit, vt idem ait Zoographus.

Hiſtor. 4. cap. 2. — *Etymum.*

GENVS.

GENVS. DIFFERENTIÆ DESCRIPTIO.

A Paguro quid differat Maa.

MAIA, vt ſcribit Bellonius, in eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore latus ſit, Maia verò poſteriore parte in latitudinē ſe diffundat, anteriore coarctetur, & anguſtior fiat magis: eſt præterea magis orbiculata quā Pagurus. Crura quaternis articulis intercepta gerit, alta, & exilia forcipibus imbecillis denrata, quibus prædam ori applicat. Corpus illi eſt tam graue, vt ad inceſſum ineptiſſima eſſe videatur, quamobrem in terra ſegniſſima, in aquis velociſſima eſt. Pedes quoque non habet forcipatos, ſed vnguibus benè munitos, vtroque latere quaternos, quinis articulis interceptos. Cocta eodem modo quo reliquum Cruſtaceum genus rubet: ſed viua, aut liuet, aut vireſcit, aut rubore ephænicco aſperſa eſt: quam ſi ſupinam contempleris, tria parte anteriore breuia ſpecula ab ipſius cruſtæ tegmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ deliteſcunt, Tibias non habet læues, vt Pagurus, ſed multa ſcabritie exaſperatas.

Feminę deſcriptio.

Maia fœmina operculum latiuſculum habet, ſub quo duo foramina membrana occluſa in ipſis poſteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea vtrinque ſemicirculis vtitur in natando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent oua in fœtis.

Interanea.

Interanea cum Paguro, aut Heracleotico Cancro conueniunt: quæ quicunque diligentiùs ſpeculari cupiet, neceſſe eſt eum viuentis Maiæ teſtam ſuperiorem detegere. Comperiet autem in capite, atque adeo ore ipſos dentes extrinſecus duos oſſeos: in palato autē carunculam qua linguæ vice fungitur: præterea ante dentes bina denticulata oſſicula, atq; in eius ore cauitatem ſtatim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplices flexus:

Vulua.

eius vuluam eſſe puto. Ex hac enim oua prodire compertum eſt. Subſequitur cauitas ſatis capax, vacua quidem ea, dum ieiunus eſt piſcis, vt vel os alterum, vel eius

Dentes.

ventriculum eſſe dicas: cui etiam dentes adſunt (quemadmodum in Locuſta) numero quaterni, inciſorij, & vnus molaris, à quibus gula incipit, in cuius ſummo epiglottidem manifeſtè videas: ea autem ad apophyſes meatibus committitur adeo exilibus, vt vix appareant: & quemadmodum vulua adimplebat maiorem partem receſſuum, ſic apophyſes vbiq; per cauitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adſtrictæ, & maximè muſculis. Nec eſt aliud inteſtinum manifeſtum, quàm illud in quo deſinunt apophyſes, ex-

Veſica.

crementi ſcilicet receptaculum. Eſt autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam vſque protenſum. Sed & veſicam vtrinque vnam in ipſa aluo robuſtam, magnam, & membranoſam cernas: cuius exitus eſt per ea duo foramina, quæ ſub operimento latent. Branchias habet vtrinque ſub teſta in lateribus numero ſenas: quæ certa membrana ab ipſo regumento diſtinguuntur: aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices

Paguri Rōdeletij deſcriptio.

crurum ſunt, egerit. Hæc omnia ferè Rondeletius Paguro ſuo adſcripſit his verbis: Pagurus poſt Cancrum Mæam maximus eſt, parte anteriore, & in lateribus ſenis aculeis longis, & validis riget, è fronte protenduntur appendices duæ rotundæ, & acutę, firmæ admodum,

Cornua. Oculi.

ſub quibus cornua duo minora, articulata. Ex lateribus valdè prominent oculi magis ad latera, quàm ad anteriora ſpectantes, magno interuallo diſiuncti, qua nota à Cancris Mæis differunt. Teſta tota minimè leuis eſt, ſed aſpera, vtpotè quæ tuberculis, & aculeis tota conſperſa ſit. In ea maximè in ſuperiore eius parte pictores noſtri ſpecula includunt, nec id ſine gratia ob aculeos, & teſtæ colorem.

Pedes. Cauda. Oua.

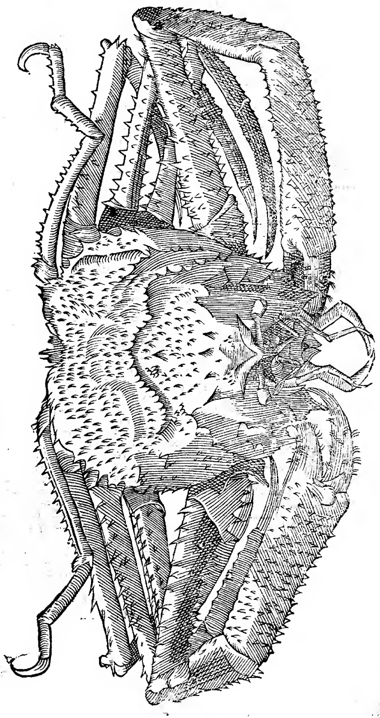
Pedes octo habet, longos, craſſos, ſex articulis interceptos. chelas duas magnas, aculeis horrentes. Caudam ex multis tabellis contextam, in cuius parte interna oua æſtatis tempore appendicibus tacematim hærent rubra. In lateribus branchias, & partes eaſdem internas quas Locuſta. Patet itaque Rondeletium non meminiſſe verborum Ariſtotelis. vbi Mæam, non Pagurum facit

4. de part. cap. 8.

λεπτοσκελῆ hoc eſt longis, ac tenuibus cruribus, & inertem admotum, tardumq; ad incedendum, vt Cancrum Heracleoticum. Nec eſt quod Rondeletius neget Mæam noſtram longicrurem, & horridam, non eſſe veram, ac genuinam Ariſtotelis (qui hanc maximum omnium Cancrorum ſtatuit) propterea quòd in Prouincia non ſit maxima, & quem pro Paguro oſtendit, multò maior ibidem exiſtat, maximum enim alit Oceanus, & mare Tyrhenum, ac Adriaticum. Et Liguſtici maris incola hic eſt quem primum depinximus, & ob inſignē eius magnitudinem Hippocarcinum appellauimus, à D. Bernardo Caſtel-

letto

Hippocarcinus hiſpidus.

letto, qui pro ſingulari ſua humanitate multa exotica, ac peregrina, rataq; mihi miſit, Genua miſſus. *Hippocarcini deſcriptio.* Longus eſt dodrantem, & palmum, dodrantem verò latus, altus palmũ cum dimidio, ſupra oculos eius emiſſitios è tubulis quibuſdam ad latera protenſos fronte media, duo velut cornicula acuta, exeunt, quemadmodum etiam medio oculorum interſtitio, quod naſi in nobis locum occupat, vnicum. *Oculi.* Sub hoc duæ appendices duobus articulis diſtinctæ ad latera è regione ferè ſinus, vndè prodeunt, eminent. Item alia paulò inferiùs ad horum latera ſupremis illis corniculis ex diametro oppoſita, maiora, ac longiora, in tenuiſſimas veluti ſetas deſinentia. Os ſub his infimo loco ſitum, duo veluti brachiola intus tota villoſa muniunt. *Os.* Vniuerſum tergus aculeis, ſpinoſiſque quibuſdam operculis obſitum eſt, quæ ad latera maiora ſunt. Quinque ab vtroque latere pedes, ſi brachia annumeres, in totidem articulos diſtincti, ſed forcipibus nullis acutiſſimo mucrone tantùm extremo donati adnectuntur, inſignis, pro reliqui nempe corporis proportione, longitudinis. *Chelæ.* Chelæ anteriori parte eximiæ, cùm craſſitudinis, tùm longitudinis: hæ enim duos dodrantes cum medio æquant, illa brachio ferè puerili par eſt, forcipibus fuſci coloris, è quibus villoſa quædam prominent ſtamina inſtar penicilli. Cauda in tabellas articulatim diſcreta, lata ſatis, qua oua contegit: vndè fœminam eſſe coniecimus. *Cauda.*

Huic non diſſimilis parte ſupina alter eſt, licet minor corpore. Parte prona caudã, quę verſus ventrẽ reuoluta erat, extendimus. *Cauda.* Hæc inter extremos pedes exorta anguſto principio, deinde magis dilatata, paulatim medio ſui, palmi latitudinem conſtituit, oualis ferè figuræ, & extremo in anguſtam appendicem ſcutiformem quinque angulorum, ſeu pentagonam deſinit: ipſa ex ſex tabellis ſibi inuicem articulatim incumbentibus, ac compactis coagmentata. Os vndiquaque multis veluti brachiolis, villoſis, supernè, & infernè circumſepitur, ipſum ex duobus oſſiculis duriſſimis coire videtur, quæ dentes vocarit fortè Ariſtoteles. *Os.* In ventre nullus tumor, ſed plana cauitas potiùs conſpicitur, apta retinendis ouis. Cauda interior, ſeu prona vtrinque ſex veluti petillos quoſdam habet, ternos caudæ lateribus, ſeu margini adhærentes, ſalcatos, villoſos totos, reliquis iuxta eorum exortum, ſed introrſum verſus enatis, graciliores, læues, duriuſculoſque inſtar brachiorum, ſunt tamen, & hi fotis hirſuti. *Cauda, Venter.* In cauda inſignis cauitas ſcutellata apparet.

A prædicto magnitudine differt (eſt.n. minor) hic, qui ſubiungitur pronè, & ſupinè depictus, vt ſexus diſtinguatur. Senæ ſpinæ maiuſculæ latera vtrinque ambiunt: & binæ omniũ maximæ frontem muniunt: duos palmos longus. Chelis, brachijſuè, & corporis ſupina parte, hiſpidis, & tuberoſis, pedibus non ita. A cauda lata fœmina cognoſcitur, quæ eſt in mari anguſtior, vt in icone expreſſimus: ſed mas vt plurimũ magnitudine ſuperat fœminã.

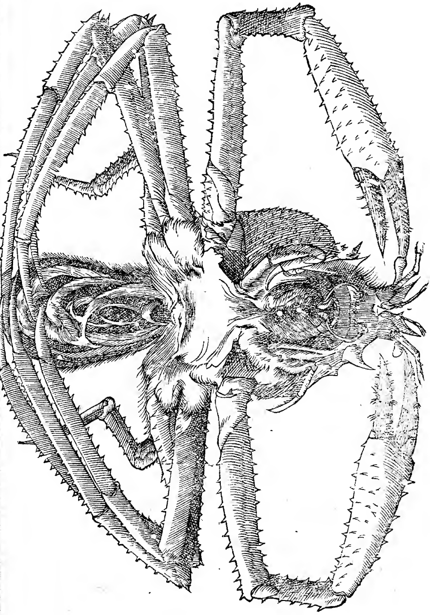
Qui vltimo loco adpingitur eiuſdem prorſus eſt generis quò ad figuram corporis, ſed pluribus ſpinis ab vtroq; latere, & in dorſo horret, pedibus, & brachijs non admodum aſperis, ſed hirſutis, ſupina parte varijs coloribus maculatus, ſed præſertim rubro.

Qui à Rondeletio Cancer Heracleoticus depingitur, nõ hic prorſus eſt, ſeu Maia nondũ adulta, vt vnà cum Scaligero ſuſpicor. Et ipſe Rondeletius, quamuis nõ nihil à ſuo Paguro, hoc eſt, Maia noſtra differre ſcribat, tamen fatetur eiuſdẽ eſſe generis his verbis. Hi, inquit, Cancri, Paguris tàm ſimiles ſunt, vt vix diſcernantur, veruntamen ſpecie, vt diximus differunt, vt ex deſcriptione iam ſit perſpicuũ. *Pagurus vt à Cãcro Heracleotico differat.* Heracleotici aculeos in fronte habent, & in lateribus, pars teſtæ prona aculeis aſpera eſt, & hirta, colore eſt fuſco, quo à Paguro differunt. Paguri pedes breuiores multò, & tenuiores habent, cornua ante oculos articulata, corpore ſunt minore quàm Paguri. Hæc Rondeletius, cuius iconem etiam addendam cenſuimus, vt cognoſcat lector non admodum differre ab eo quem depictum hoc loco ſubiunximus, inter Maiarum genera potiùs, quàm alias Cancrorum ſpecies recenſendum. Eſt autem ea magnitudine qua depingitur, dorſo valde ſpinoſo, ac ſubrubro, Chelis, & pedibus longis, tenuibus non aſperis admodum.

Videtur poſtremus minor hic parum à Maijs differre, niſi quod aſperitatem in teſta tomentoſam habeat, Folia, & Folca in Italia nominatur, colore eſt cinereo, & fuſco, eius iconem ante nos Zoographus exhibuit à Cornelio Sittardo ad ſe miſſam.

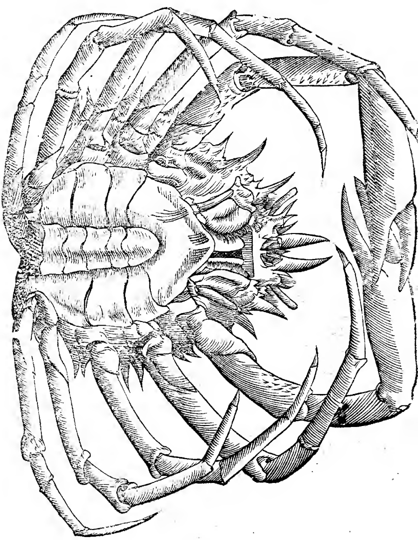
LOCVS

Cancer ſupinus, hippocarcino ſimilis.

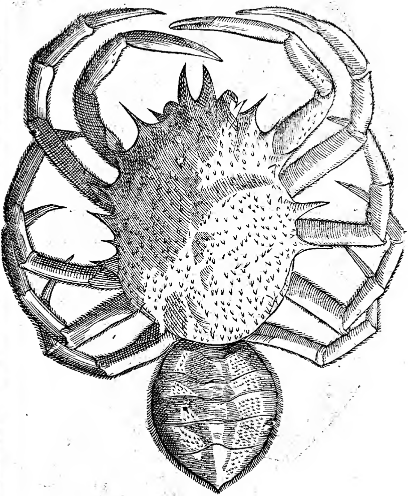

Q

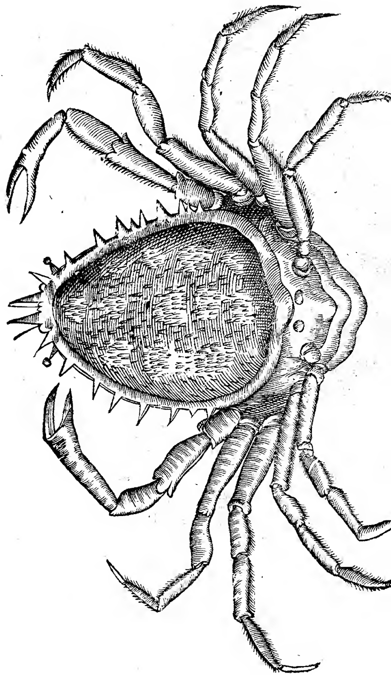
Pagurus Venetorum mas, Cancer Maia alius.

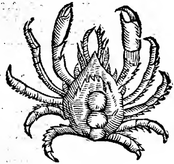
Pagurus Venetorum fœmina.

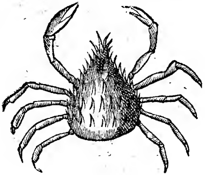
Cancer Maia alius plurimis ſpinis horrens.

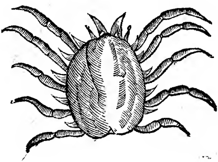
Cancer Heracleoticus Rondeletij.

Cancer brachichelos Maiæ congener, licet minor multò.

Cancer Maiæ congener alius, aſperitate tomentoſa.

LOCVS.

IN mari Aegæo, Ionio, Adriatico, ingens Maiarum copia eſt, & omnium maximę. Ideoque quaſi obſtretices dictæ, cùm Paguri tanquam cum infantibus comparentur. In Oceano verò alij Cancri maiores capiuntur Maiâ, quæ etiam maior eſt Pagurus, qui prope Maſſiliam capitur. Rondeletio item Heracleoticus Cancer in eodem mari rarior eſſe traditur.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquantur.

MARES eliguntur ad eibum autumno, & hyeme, ac etiam menſe Aprili, in plenilunio, fœmina verò reliquo anni tempore vſq; ad Septembrem. Coquũtur, vt Aſtaci, & Locuſtæ, obturatis foraminibus oris, ac ventris goſſypio, ne, dum bulliunt, aqua impleantur, saporemq; ſuum perdant. Aſſantur etiam in furno, ano, & ore clauſis, alioqui, vt ait Rondeletius, quidquid intus eſt liquidi, effluit, & fit ſimilis Cancris Phœnicijs, quibus nihil eſt intus ob babuli inopiam.

DE PAGVRO. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

SYNONYMA.

ALTERA Cancri ſpecies quam magnitudine proximam facit Ariſtoteles Pagurus Græcis, & Latinis, vt Plinio, & Gazæ nominatur: & ſi apud ſcriptores antiquos, hoc nomen pro Cancro marino ſit reperire. Lycophron Phœnicem Achillis præceptorem iam ſenem Pagurum dixit, propter cutis aſperitatem, quæ in ſenectute contrahitur. Et Tzetzes Scholiaſtes, κουροτρόφον pariter cognominatum ait, quòd puerum Achillem educarit, ad differentiã marini Paguri (Cancelli) pinnotrophi, ideſt pinnam marinam nutrientis. Πυράγρα, ideſt forceps inſtrumentum fabrile, alio nomine etiam Cancer, vel Pagurus appellatur, vt author eſt Heſychius. Dicitur autem πάγουρος παρὰ τὸ ὀυρεῖν καὶ φυλάττεσθαι ἐν παγοις, ideſt κρημνώδεσι τόποις locis præruptis, vt in lexico quodam veteri traditur: & quia ocas ferè Cancri in ripis præruptis habitare ſolent, hinc Pagurus omnis Cancer marinus à quibuſdam nominatus eſt. Dicuntur à Simeone Sethi, Paguri forma diminutiua παγούρια. Idem Carcini appellatione, Pagurum intellexit. Galenum ſecutus, Aetium, Paulum. Paguri nõmen Græcia adhuc vulgò retinet, eoque de quo nunc agimus, Cancrum exprimunt. Maſſarius quoq; nunc in Dalmatia hoc nomen vſurpari ſcribit. A Palladio Cancri marini vocantur. παγούρους τοὺς παρ᾽ ἡμῖν καράβους, exponit Scholiaſtes Ariſtophanis. Biſas Pagurus eſt marinus, qui vocatur Carabus. Veneti, & finus Adriatici acolæ Granciporro nominat, nomine fortaſſis, vt Bellonio placet, compoſito, quaſi Cancrum Pagurum dicerent. Itaq; porri, ſeu pori nomen (Rondeletius Portoni ſcribit non benè) vſitatum ab Italis per ſyncopen à Paguro contractum videtur; vti etiam Pauri, & Pauari, quibus nominibus etiam vtuntur in quibuſdam Italię locis. Alibi quoque Cancharo de Barbaria nominatur. Quidam Galli mediterranei maris accolæ Pagul à Paguro deriuato nomine proferunt. Alij vulgo vocant vn Chabre, vel vn Crapre. Normanni à rubro, & ruffo, quem teſta eius præfert colore, vn Rouſſeau; alij quòd coctus in paſtilli modum pulmentum ferat, vn Tourteau, quaſi paſtillum dicant. Maſſilienſes Carabaſſe, & Fagule. Angli, vt inquit Zoographus, A Punger: Germani ein Meerſpin, ideſt Araneum Marinum (Maia quam à Gallis Bellonius Araneum maris dici ſcribit, differentiæ cauſſa nominari poterit, ein groſſe Meerſpin) ſed hoc nomen etiam

Phœnix cur pagurus dictus. *Puragra.* *Etymum.* *Paguria.* *In Egtib. Biſas.* *Granciporro.*

Seniæ

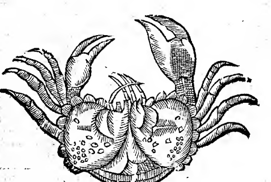
A Sepiæ aliqui tribuunt, cùm generi Cancratio magis conueniat. Seekrebs oder Seeſpin in
lacu Suerinenſi captus, & in eodem Krabbe dictus (Friſijs Krab, Krabbe.) hic fortè Pa-
gurus eſt, id eſt Cancer marinus maiuſculus: ille minor, ſimpliciter marinus Cancer.
Galli quoque Oceano vicini vocant Chabre, vel Crape. Albertus Cancrum marinum ro-
tundum ſine cauda, ſcribit Germanicè Cancrum maris appellari. Audio, & Luſitanis
Aranha dici. Marinos quoſdam Cancros alicubi Meerteſchen vocitant, à ſimilitudine
marſupijs illius, quod Germani Taſcham nominant, corpore fermè rotundo, ſine capite,
& cauda Cappareute. Eadem ſanè nomina, quæ Cancro ſimpliciter, Paguro etiam, alijsq;
ſpeciebus, magnitudinis, aut alia quapiam differentia, ſimul expreſſa conuenerint. Ha-
ctenus Zoographus.

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

CRVSTA eius, teſte Bellonio, nouem in gyrum crenis imbricis mono- *Magnitudo*
B inciſa eſt. Adoleſcit in caluæ humanæ magnitudinem, ſed non ita orbi-
culatus euadit: Cancris enim proportione reſpondet. Valida cruſta in- *Cruſta.*
tegitur, ac læui. Crura blæſa vtrinque quatuor habet, villis hirta, ternis *Crura.*
articulationibus geniculata, in quibus vngues acuti oblongiq; ſunt, mi-
nimè bifidi. Brachia biſulca parte anteriori binis articulis intercepta, *Brachia.*
forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ conſtringunt, vt edant, etiam
dura conſtringere poſſunt. nam in eis durities eſt penè oſſea. Quamobrem ichthyopolæ
captos Paguros arctè ligatos ſeruant, ne ſibi inuicem crura abſcindant. Color viuorum *Color.*
multò viuidior eſt, quàm demortuorum. In viuis enim præ nimia roſei exhalatione tergo-
ra veluti ſubnigra apparent. Cæterùm cocti (vt aliud omne Cancrorum genus) mutant
colorem. Caudam ſub thorace reflexam habent, vnde hos caudarum expertes eſſe qui-
dam conijciunt. Branchias vtrinq; in latere diſpoſitas oſtendunt, vt reliquum genus Lo- *Cauda.*
cuſtarium, ſub tergoris cruſta ſenis ordinibus ad tibiarum radices inſertas. Multo latio- *Branchiæ.*
C res ſunt quàm longi, vt ex Oceano in pedalem plerunque latitudinem abeant. Quidam
viſus eſt in Anglia decem libras pendere. In eius ore tot comperies naturæ ſecreta,
tot aſtantes appendices, tot pelliculas, vt coactus incredibile naturæ artificium neceſſe
eſt fatearis. Mutim, ea enim eſt hepar, habet dulciſſimam, maxima ex parte ſubrubram,
cum infinitis prope apophyſibus, flauis, grandi ſtomacho adiacentibus. Reliquæ partes *Mutis.*
internæ muſculis albis conſtant, quibus externæ mouentur. Rondeletij Cancer Maias,
Pagurus potiùs eſt; Omnium, vt ſcribit, Cancrorum maximus. Vidi, inquit, ex Oceano
Cancrum Mæam, cuius latitudo palmum maiorem ſuperabat, longitudo ad ſemicubitum *Cãcer Ma-*
accedebat. Teſta læui contegitur, cuius laterum ambitus in ſemicirculos deſinit. pedes *ias Rõdele-*
octo, & breues habet pro corporis magnitudine, chelas duas, dextram maiorem, ſiniſtram *tij.*
cornua

Cancer Mæas, Rondeletij.

D

cornua quatuor ante oculos protenduntur, duo breuiora è media fronte, longiora duo ſub oculis naſcuntur, ij non magno interuallo à ſe diſtant pro corporis totius magnitudine, hos modò promit, modò condit. Cauda ſubtus eſt lata, aliorum Cancrorum caudis planè ſimilis. Hæc Rondeletius, qui contra Bellonium ſcribens probare conatur ex Ariſtotele, hunc quem deſcripſit Pagurum, veram eſſe Maiam, propterea quòd Philoſophus Cancrum Mæam omnium maximum eſſe tradat, cruraq; ei breuia, & tenuia tribuat, & oculos habeat in medio breui diſcrimine. Sanè non animaduertit doctus hic vir Ariſtotelem de ſuis Paguris, qui Maijs minores ſunt, ſcribere, non de Oceanicis, qui multò grandiores. Nec hoc mirum. nam rhombi etiam in mari Adriatico, & Tyrrheno parui, Oceanici decuplo grandiores. Deinde Ariſtoteles tenuia, non breuia crura Mææ tribuit. Diſcrepat autem Maia Rondeletij à noſtro Paguro, quem pronè, & ſupinè depingendum curauimus, oculorum ſitu, & corniculorum numero. Oculi enim lato, longoue interſtitio ſunt admodum à ſe inuicem diſsiti in noſtro, & duo tantùm propè eos corniculà. Quocirca iudico ex eius icone mediam quandam eſſe ſpeciem inter Pagurum, & Cancrum Heracleoticum. Gillius ait: E genere Cancrorum Pagurus leui dorſo eſt (tabellatioreque, Maſſarius.) In vtraq; ſede viuit, & in aridum ſæpe procedit: huius pedes breuiores quàm Maiarum, quidquid compræhendunt, ſtrictiſſimè conſtringunt: idemque oculos modò recondit, modò profert, vt interdum tanquam cornua extra emineant, interdum intrà in teſtam abditi recedant. Iulius Cæſar Scaliger Pagurorum duas nouit differentias. Alter, inquit, & orbiculatior, & fuſcior, & maior. Alter eſt quadratior, & minor, colore dilutiore, & penè pallida viriditate. Poreſſas hos vocat Venetus. Subinde addit in genere Pagurorum eſſe etiam Cancrum Heracleoticum, quem non rectè Rondeletius pro Vrſa Ariſtotelis oſtendit, vt dictum eſt ſuprà. Cancrum hunc Heracleoticum Gallum marinum vocat non ob aliam rationem, quàm quòd brachia eius in criſtæ galli modū tornata eſſe videant, vt in pictura noſtra, qua pronum, & ſupinum oſtendimus, conſpicere licet. Spiſſam valdè cruſtam, & robuſtam habet. Vocatur autem Heracleoticus ab Heracleis Vrbibus, quarum vna Ponti, altera Propontidi adiacet: niſi à magnitudine, & robore quis dictum putet. Rondeletius ab Heraclea illuſtri vrbe Ponti (quæ ob id Pontica dicta eſt) potiùs nomen ſumpſiſſe autumat, quàm ab alia quauis Heraclea. Qui Heracleotici vocantur, inquit Bellonius, cruſta quoque firmiore muniuntur, vt Maiæ; & oculos habent paruo diſtantes interuallo. Sed crura illis breuiora ſunt, quam Maijs. Heracleotici itaque Cancri dorſo non ſunt aſpero, vt Maiæ, nec tam læui quam Paguri: tamen idem eſt cruſtarum color. His tibiæ vtrinq; ſunt quaternæ, brachia dua admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robuſtis biſulca, hiſpida, & bene armata. Horum autem pars ſuperior elatis crenis vallata eſt. Rondeletius cum Vrſo quadrupede comparans robore, ſic eum deſcribit. Quemadmodum igitur pedibus prioribus vt manibus vrſus vtitur, ac in ijs magnam roboris vim ſitam habet: ita cruſtatus hic piſcis brachijs cum ſerficulis breuibus quidem, ſed latis, & validis, multum poteſt. Vtriuſque forficis pars vna alterius extremum recipit ad id excauata, pars exterior criſtæ Gallinacei figuram refert. Noſtri Migrane, id eſt malum punicum vulgò vocant, à figura, & colore valdè ſimili. Præter brachia octo, pedes paruos habet, & tenues, quos corpori applicat, brachia ori, & oculis opponit, veluti per eorum crenas inſpecturus, ac conglobatus dormit Vrſi more. In hac ſua deſcriptione Rondeletius nullam mentionem fecit tuberculorum, quæ in eius icone, & noſtra plurima conſpiciuntur per dorſum, colore ferè mineacio, quæ non expreſſit in ſua Bellonius: item cornuum intra oculos exiguo à ſe inuicem diſtantium diſcrimine, & ex plurimis articulis, ſeu internodijs conſtantium, neuter eorum meminit.

Cauda. *Rondeletij error.* *Rhomborū differentia* *Paguri deſcriptio.* *Exer. 245.* *Gallus Marinus cur dictus Cācer Heracleoticus.* *Etymum.* *Cācrorum Heracleoticorum deſcriptio.* *Deſcriptio alia ex Rōdeletio.* *Migrane.*

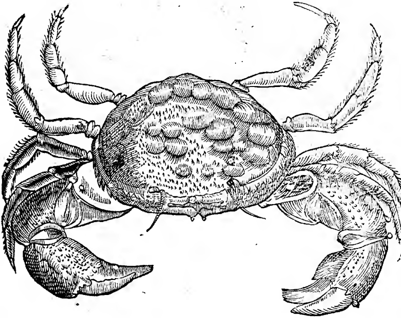
Huic planè forma ſimilis alter, qui ſubſequitur vtroque ſitu depictus, quem ſi vidiſſet Rondeletius, Vrſam veterum potiùs feciſſet, quàm præcedentem. Nam & Vrſi corium planè refert pilorum denſitate, quæ vbique eſt in corpore, & colore. Tum etiam robore prædictum Cancrum Heracleoticum vincit: à quo differt aliter primùm chelis, quæ longiores ſunt, & in extremo pars vtraque, quæ forcipem facit, & inſtar dentium ſibiinuicem dum clauduntur contingunt, colore mineaceo: Præterea pedibus breuibus, quorum duo poſteriores vtrinque breuiſſimi, antennis, & oculis magis à ſe inuicem diſtantibus.

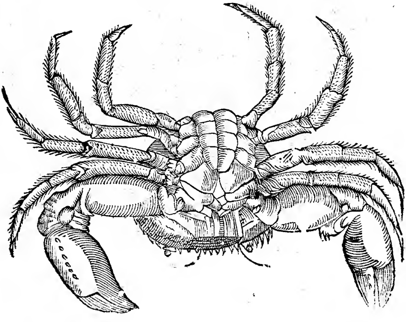
Et quia hirſuti Cancri mentio facta eſt, nō alienum à ratione fuerit hoc loco addere hirſutorum Cancrorum paruorum tres differentias, quas obſeruaſſe ſe dicit Rondeletius.

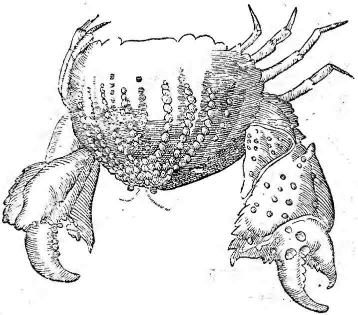
Hirſuti Cācri Rondeletij.

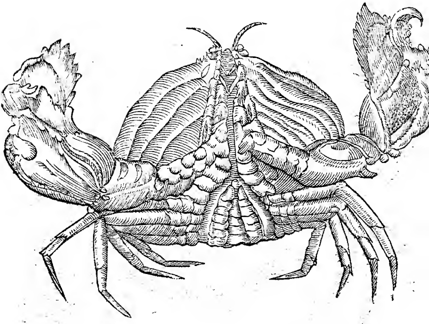
Prima eſt eorum, qui chelas aculeatas habent, & in extremo nigreſcentes. Cornicula duo, quæ ſequuntur vtrinq; partes, ſerrata ſunt. In teſta media cordis humani figura expreſſa cernitur. Chelis pedibuſq; omnibus hirtis ſunt,

Huic

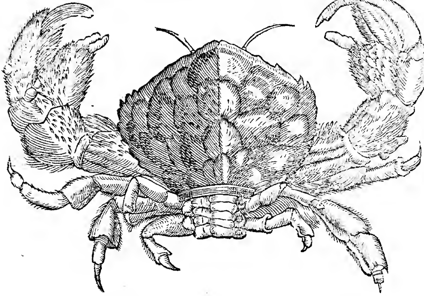

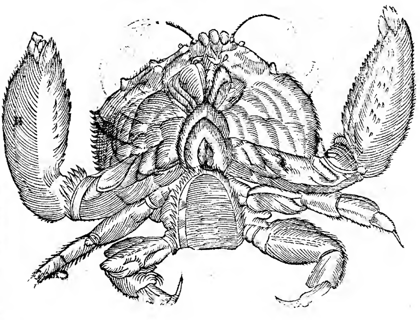

Cancer Heracleoticus alter hirſutus pronè, & ſupinè.

Huic generi ſimile aliud eſt æquè hirſitum, ſed magnitudine differt. minus enim eſt ſuperiore, & chelarum extrema nigricantia non habet. E

Tertia differentia eorum eſt, qui ſecundis ita ſimiles ſunt, vt eoſdem cum ijs planè eſſe diceres, deſumpta ſola magnitudine: niſi oua in vtriſque reperiſſet, quod facit vt credat ſpecie differre: tamen ob magnam cum ſecundis affinitatem, picturam horum vnam tantùm expreſſit.

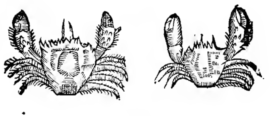
Tria hæc genera cum reliquis piſcibus euerruntur, & ob exiguitatem negliguntur.

His Cancris hirſutis adnumerandus videtur Zoographo ille, quem Lupum marinum vulgo Romę, alij Somniolo vocant: quòd eius cruſta in puluerem redacta, ſomnum inducat. Alijs Papilla piloſa, vel Caſtrangiolo dicitur. Videtur non multùm abludere à deſcriptione Maiæ; vt Cornelius Sittardus ab eum ſcripſit, cui hanc imaginem debet; ſed potius Cancro Heracleotico ſimilis eſt, quàm Maiæ; nec corpus ei adeo hirſutum, vt tribus, aut quatuor prædictis ſpeciebus, & his proximis, quorum vterque corporis forma Maiam referre videntur, ſi pedes tenuiores eſſent, & chelæ longiores. Prior anteriorem partem mucronatam habet, ſed bifidam: poſterior mucronatam, ſeu acuminatam tantùm: ambobus color eſt caſtaneus. Genuæ vulgò nominantur Ogie Cancri quidam marini Paguris ſimiles, ſed minores. F

Lupus Marinus.

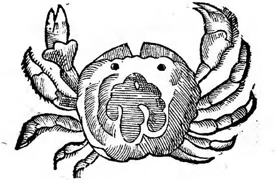
Poſtremò ponitur alius hirſutus pronè, & ſupinè cinerei, propè, aut potiùs plumbei coloris.

Cancer hirſutus prior, & poſterior Rondeletij.

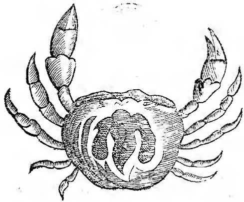
G

Cancer hirſutus Zoographi, Somniolo dictus.

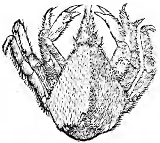

H

Canceri hirſuti ſpecies alia, fortè eadem.

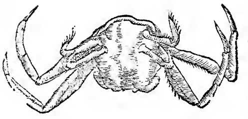
Cancer hirſutus minor.

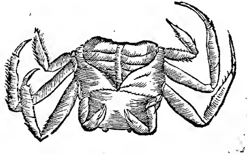

Cancer hirſutus minimus.

Cancer Hirſutus alius pronè, & ſupinè.

L O C V S.

Paguri magni ubi. INVENIVNTVR Paguri quidē in noſtris maribus, Adriatico, & Tyrreno, ſed in Oceano maximi. Ex eo enim Rondeletius ſe Paguram vidiſſe teſtatur, cuius latitudo palmum maiorem ſuperabat, longitudo ad ſemicubitū accedebat: & Bellonius in Oceano ad pedalem plerumq; latitudinem accedere; viſumq; à ſe eſſe in Anglia, qui decem libras penderet. Albertus Magnus tradit Occidentalis maris Cancros adeo gran-
lib.20.c.9. des eſſe, vt homines mergant, quæ num de hoc noſtro Paguro omnium Cancrorum ma-
Lib.17.c.1. ximo intelligenda ſint, dubitare aulim, vt etiam illa, quæ apud Aelianum Alexander in nauigatione maris rubri commemorat: vidiſſe nimirum ſe genus Cancrorum, quorum teſtæ circumferentia, vndiq; pedis menſuram implebat: & chelæ maximæ dependebant: quiq; tuti erant aduerſus omnes inſidias, quòd ſacri haberentur Neptuno, nec eis nocere, aut inſidiari auderet quiſquā. Miras quoq; Cancrorū magnitudines in ſinu Perſico refert Strabo. Iam verò Paguri Nicandro, & Oppiano ſunt ſaxatiles. Cancer Heracleoticus plurimus in litore Siciliæ: quanquā & aliquando ad ſacellum Adriani pontis Romæ in foro piſcario vulgò vendatur, teſte Bellonio. Cornelius Sittardus Romæ ſibi viſum, & exſiccatum in ædibus Gisberti medici ad Zoographum depictum miſit. Aiebat, inquit, Gysbertus nullum vnquam inter piſcatores talem poſtea vidiſſe.

CA.

A

CAPIENDI RATIO.

PAGVROS, teſte Aeliano, muſicæ illecebræ machinatione piſcatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primùm vt ad inſtrumentum quoddam muſicum (photingion vocant) piſcatores ſuauiter canere ingreſſos audiuerint, ſtatim tanquam amatorio quodam ad exeundum non modò educuntur è latebra, verùm etiam voluptate allecti, extra mare egrediuntur: hi quidem retrò ad tibiam canentes, cedunt: illi autem ſequentes, in arido comprehenduntur: Paguri facula cauernulis, vel inuiti euocantur, Plutarchus alicubi, vt quidam tranſtulit; ſed inſpiciendus eſt codex Græcus, & conſiderandus, an facem potiùs, vel muſicum inſtrumentum, quod φωτίγγιον Aelianus vocauit, intellexerit author.

De animal 6 cap. 31.
Muſicæ capiũtur harmonia.

B

NATVRA. MORES.

CRVSTA ipſis rumpitur, & ſenectute, quemadmodum ſerpens, ſic integumento ſe ipſi exuunt. Id cùm primùm luxari, & à carne abſcedere ſentiunt, tùm huc, & illuc tanquam furijs incitati feruntur, pleniorem victum inquirentes, vt tumoris acceſſione, & corporis mole inflati, inuolucrum ſuum rumpere poſſint, ex quo vbi elapſi ſunt, atq; ſe explicauerunt, in ſabulo iacent, mortuorum ſimilitudinem, ſpeciemq; gerentes. De naſcente autem pelle, etiamnum molli, ac tenera, maximo afficiuntur timore. Deinde poſtquam ex diſſolutione ſe paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt, primùm ſanè guſtant ſabulum. Tandiu autem timidi ſunt, & viribus ſuis diffidentes, quoad tegumento circumueſtiantur: id ſimul vt cœptum fuerit conglutinari, & ſolideſcere, continuò tegmini tanquam armaturæ confidentes, adſunt animis, & omittunt timorem, Hæc Aelianus paraphraſticè ex Oppiani his verſibus à Lippio verſis.

Cruſtã mutant.
Lib. 9. de animal. 45

C

Cum vires norunt ſe diſrumpentis amictus,
Affectant epulas, & paſcua lata requirunt.
Vt ſaturo faciles diſrumpant corpore cruſtas,
Labitur è toto cùm ruptum corpore tegmen.
Hi primum in fulua nunquam lætantur arena,
Nec paſtum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt,
Expectant mortem vitales ore calores
Non ſpirant, tenui formidant omnia pelle,
Quæ nuper creuit tenero ſub tegmine. piſces
Nequiquam audentes ſicca paſcuntur arena,
Sunt timidi, donec firmentur tegmina membris.
Ac veluti medicus languentem corpore curat,
Atque vetat primis epulas guſtare diebus,
Attenuans calidas morboſo in corpore vires,
Paulatim præbens epulas, quæ languida membra

D

Inſtaurant, donec tanto ſint membra dolore
Purgata, & vires reſtent in corpore firmæ.
Sic cruſtis nuper natis ſua membra Paguri
Curant, lethiferum cupientes pellere fatum.

Muſicæ adeo amantes ſunt Paguri, vt hac capiantur, vt modò diximus, Non modò in mari, ſed etiam in terram eiecti, vel captiui contra faceſſentes ſibi negotium pugnant: quod quidem ipſum vſu percepit Gillius. Cùm enim Lazarus Bayfius, poſt præclarè obitam antemeridiano tempore legationem, aliquoties ipſum ad litus Adriatici ſinus duceret, vt piſcium naturas explorarent, cum alia plæraque periclitabantur: tum puerorum ludicram pugnam cum Paguris fortè in ſicco repentibus ſpectabant, pueros quidem in eorum forcipes feſtucam inſerere, hos verò magno robore animi hominum multitudinem qua circumcludebantur, præclarè contemnentes, pertinaciter, quicquid arripuiſſent, retinere, Neque vel ſæpiſſimè victos tandiu obſiſtendi finem facere, quoad omnibus viribus

Muſicam amant.
Cum pueris pugnãt.

defecti, tanquam homines pugillatione, & luctatione certantes, ſtrenuè decumbebant. E

In Theriaca. Scribit Nicander Paguros captos, & mari extractos à piſcatoribus, aliquando terræ foramina ſubire, ibique mortuos in Scorpios mutari.

PROVERBIA.

Sapientiæ ſymbolum. LAVDATVR prouerbio *Paguri ſapientia*, cuius etiam cauſſa putat Rodeletius è collo Epheſiæ Dianæ Pagurum olim ſuſpenſum fuiſſe, prudentiæ, & conſilij ſymbolum: Paguro verò ſapientia tribuitur, quòd vere cùm cruſtam exuit, aculeis, armiſque omnibus ſpoliatum ſe ſentiens, lateat, & viribus ſuis diffiſus, nullos aggrediatur, quoad teſtam nouam, & duriuſculam recuperarit. Vtitur & ſumma prudentia, in excutienda grauiore teſta, vt dictum eſt, vnde Timocles, aut Xenarchus apud Athenæū. Εἶθ' ἁλιεὺς ὢν ἄκρος, σοφίαν ἐν παγούροις μὲν θεοῖς ἐχθροῖσι, καὶ ἰχθυδίοις εὕρηκα παντοδαπὰς τέχνας: ideſt, Deinceps piſcator ſumus cùm ſim, ſapientiam in Paguris dijs inimicis, & piſciculis F

Exer.245 inueni omnifarias artes.

EPITHETA.

EADEM ferè Paguris conuenient, quæ Cancris, & è contrà; impudentes vocat Oppianus ἀναιδέα φῦλα παλούρων, item ἀμφιβίους, quòd in terra & aquis degere poſſint. Ὀπισθοβάμων Pagurus legitur apud Varinum: tanquam non ſit epiteton, ſed antonomaſia: addit & alia epitheta ex ianominato authore, periphraſin, vt videtur, ſiue Paguri, ſiue alterius Cancri: ὀπισθοβάμονα, τρίχηλον (ni potiùs legendum ſit δίχηλος, non enim tres chelas, ſed duas tantū habet, aut fortè ἀτράχηλος) ὀκτάπουν, νηκτὰν, niſi potiùs ſcribendum ſit, νήκταν, paroxyton ὡς, quo natatorem ſignificat. Sed video hæc ex epigrāmate Statillij Flacci tranſcripta, quod adſcribere non piget.

Antholog. lib.6.tit.3.

Ραιβοσκελῆ, δίχηλον, ἀμμοδύταν
Ὀπισθοβάμον, ἀτράχηλον, ὀκτάπουν
Νηκτάν τ' ἐρυμνόνωτον, ὀστρακόχροα
Τῷ Πανὶ τὸν πάγουρον ὁρμινβόλος
Αγρὰς ἀπαρχὰν ἀντίθησι Κώπασος, ideſt,
Obliquum pedes, binas chelas habentem, in arena latitantem
Retrogradum, collo priuum, octipedem,
Natatorem, duro cortice munitum, teſtaceum colore,
Pani Pagurum piſcator
Capturæ primitias libauit Copaſus.

Scorpij quidam apud Nicandrum ſimiles ſunt ῥαιβοῖσι παγούροις, ideſt vt exponit Scholiaſtes, σκαμβοῖς, tortuoſis, & obliquè incedentibus. Ad eodem πετραῖοι, hoc eſt ſaxatiles cognominantur: & ὀκριόεντες, hoc eſt aſperi.

VSVS IN CIBIS.

CVM coquuntur, parum rufeſcunt, & parum nigreſcunt. Inter lautiſſimos recepti ſunt cibos, ſed eorum carnes digeſtionis duriores à Galeno in libris de alimentorum virtutibus traduntur. Pſellus etiam Paguros, & Cancros non facilè coqui author eſt: & ius eorum ventrem mollire Kiranides. Paguri, inquit Simeon Sethi, ſeu Cancri ſalſum quendam ſuccum habent, minus tamen quàm cætera malacoderma: Ventrem verò ſiſtunt, cùm aquæ incocti ſuccum ſalſum demiſerint. Coquuntur eo, quo Maiæ modo, aliquando

Vt coquantur. etiam ſub teſtu, hac ratione: Eximunt omnia interiora & carnem, implent carne aliorum trium, aut quatuor Pagurorum, addunt piper, Caſſiam, ſaccharum, paſſulas, olera contuſa, itē ſi volueris, vitellos oui, & caſeū tenuiter tritū, dein ſub teſtu coquūtur in butyro, ſupra teſtū plus ignis quā infrà ponatur, infertur ſucco aurantiorū malorū, & pipere aſperſis.

DE

A

DE CANCRO EQVITE.
Cap. XX.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

FORMICAE quædam, quas pennatas vocat Plinius, à velocitate, vt & Cancri quos Græcè ἱππεῖς appellant, equites vocabantur. Genus eſt quoddam inquit Philoſophus, Cancrorum in litoribus Phœniciæ tantæ velocitatis, vt vix quiſquam conſequi poſſit, vnde ἱππεῖς ideſt Equites appellarunt. Et Plinius in Phœnice Hippeæ vocantur (potiùs legendum Gippeis, vt apud Ariſtotelem, ex quo tranſcripſit) tantæ velocitatis
B vt conſequi non ſit. Δρόμων Dromo eſt paruus Cancer Heſychio, & Varino. Bellonius Cancros Curſores, quos Aelianus δρομίας, vocat, eoſdem cum Equitibus facit. Et in obſeruationibus ſuis ſcribit, hos Cancros ab Ariſtotele Curſores vocari, falliq; eos qui Dromones appellent, cùm ij cetaceorum generis piſces ſint. Atqui Ariſtoteles Equites tantùm Cancros, non Curſores memorat. Et Dromon Græce idem eſt quod Latinè Curſor, neq; etiã quidquam prohibet idem Dromonis nomen, tum cetacei generis piſcibus, tum Cancris Curſoribus attribui. Germanicè Zoographus putat poſſe appellari ein Reuter Oder Reuterkrab. Ferrariæ et aliquando eſt monſtratum ſceleton Cãcri Equitis, quem vir quidam doctus, qui ipſi oſtendebat, Caualliero, & Caballiero (ideſt Equitem) nominabat, ſed corpore oblongo erat, nec ſine cauda, vnde certum mihi perſuadeo non fuiſſe hunc Cancrum Equitẽ noſtrum, de quo ſermo eſt, ſed Hippocampum marinum, cuius hiſtoriam nuperimè in eo quod de Inſectis inſcripſi, volumine, ſum proſecutus.

Formicæ equites. Hiſt 4. c 2. Lib. 6. c. 3. Dromo. Bellonij lapſus. Hippocampus marinus.

GENVS. DIFFERENTIA.
C
DESCRIPTIO.

GRANDE phalangium non excedunt, inquit Bellonius in Aquatilium libro, alibi tamen in Obſeruationibus ſuis Cancros Curſores multo maiores eſſe parua Caſtanea ſcribit. Eodem teſte corpus habent coloris ſubalbidi, punctis ſubrubris conſperſum, & vt Pagurus tornatum: crura autem, vt Maia. Soli obiecti toti pellucidi ſunt, præterquam in ea corporis parte quæ interanea cõtinet. Oculos grano phaſeoli non habet maiores, quibus acutiſſimè cernit. Oblongi quidem ſunt, ac vitri modo pellucidi, per mediũ fului. Tibiæ ſunt illis leuibus villis obſeſſæ, vtrinque quinæ: quarũ duæ anteriores brachia ſunt forcipata, quibus cuncta (Cãcri modo) complectuntur: reliquæ graciles, vnguibus rectis & oblongis vallatæ. Gillius à piſcatoribus Maſſilienſibus accepit perrarò ibi piſcari ſolere Cancrorum genus, quorum corpus longè quidem maius ſit quàm Maiarum, ſed multò tamen pedes habeat longiores. cæterùm Heracleoticinè, an Equites eſſent, diiudicare non potuit, cùm ſolùm rudem quandam auditionem acceperit. Dromonum fortè generis, inquit Zoographus, erit Cancer latipes à Rondeletio ſic deſcriptus Cancer eſt paruus nucis iuglandis magnitudine, aliquando paulò maiore: chelas habet denticulatas, & articulatas, pedes vtrinque quatuor. Poſtremus, & minimus à quo latipedem hunc Cancrum nuncupauimus, præter aliorum Cancrorum naturam in latitudinem deſinit oſſeam,

Magnitudo. Color, Cauda. Brãchia. Oculi. Pedes. Cãcri latipedis deſcriptio.

Cancer latipes Rondeletij.

D

ſex articulationibus conſtat. E fronte extant cornicula quatuor. Teſta eſt læui, parte ſuperiore albeſcente, anteriore quodammodo nigrigcante. Oua habet pallida. Cum maris purgamentis in litus eijcitur,& cum piſcibus alijs ſagena capitur, neglectuſq; in litore relinquitur, vnde magna celeritate regreditur in mare beneficio latitudinis poſtremorum pedum. De huiuſmodi Cancris putat locutum Ariſtotelem his verbis: Οἱ δὲ μικροὶ καρκίνοι οἱ ἁλίσκονται ἐν τοῖς μικροῖς ἰχθυδίοις, ἔχουσι τοὺς τελευταίους πλατεῖς πόδας, ἵνα πρὸς τὸ νεῖν αὐτοῖς χρήσιμοι ὦσι, ὥσπερ πτερύγια ἢ πλάτας ἔχοντες τοὺς πόδας: quæ ſic Gaza tranſtulit: Cancelli autem qui perquam exigui in piſciculis reperiuntur, pedes nodiſſimos latiuſculos habent, vt ad nandũ vtiles ſint, quaſi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur. Rondeletius ſic rectiùs vertendum cenſet, Parui Cancri, qui capiuntur inter paruos piſciculos, poſtremos pedes habent latos, vt ad natandum ſint vtiles, vt pinnarum, vel palmularum vice ſint illi pedes. Paruus igitur Cancer latitudine quidem ſua in aqua fluitat: ſed vt celeriùs impellatur, natura pedes poſtremos latos fecit, vt ijs vtatur perindè ac rana poſterioribus ſuis pedibus, & anates, cæteræq; aues aquis gaudentes ſuis pedibus latis: item vt fiber ſuis, cuius priores pedes diuiſi ſunt ad cibum capeſcendum ad caueam effodiendam, poſteriores cute coniuncti ad corpus in aqua impellendum. De ſimilli ferè hæc ſcribit Bellonius: Paruum Carcinum, ſeu Cancellum Græci μικρὸν καρκίνον vocarunt, Romæ Grancettum. Nam admodum exiguus inter piſciculos repetitur. Pedes extimos latiuſculos habet, quibus ad natandum, ſeu pinnulis, aut remis vtitur. Maſſilienſes Grittam genuina voce vocant. Veneti, ac Ferrarienſes Mazinetam. Differt à Cancro marino nouiſſimis tantùm pedibus, quos habet latos, in quibus vngues anterioribus ſimiles eſſe conſtat. Piſciculos alios Carcinis aliquo pacto ſimiles, vt idem tradit, Romani ruſtici frequenter cum Tellinis, & Conchullis (quas Gongilas vocant) diuendunt: qui tamen Carcinis multò maiores (minores fortè ſunt, ſupini albicant, proni ſubcinericei ſunt, punctiſq; frequẽtibus, ac candidis in tergore variantur, ophitæ modo. Nouiſſimos pedes in extremo latos habet, Cancellorum modo, quorum magnitudo pollice operiri poteſt; tamen viuaces admodum ſunt. Genus iſtud nunquam grandeſcit. Quinos habet pedes, craſſiores, forcipatos, crenatos, ac robuſtiſſimos, in quibus bina numerantur crura. Singulares digiti quaternis conſtant articulationibus, niſi quis omnes complectatur: tunc enim ſex comperiet. Caudæ id quoque rudimenti in eis eſt, quod omni Cancratio generi, eodem modo ſubtus reflectitur. Hæc Bellonius.

Cornua. Oua. — *Lib. 4. de par. cap. 8.* — *Gazæ verſio correcta.* — *Fibri pedes quales.* — *Gritta.*

NATVRA, MORES.

AMPHIBIOS eſſe conſtat Cancros Equites: quibus hoc natura præter ſui generis alios ſingulari quodam munere tribuit, vt in maximis æſtatis ardoribus meridiano tempore agminatim è mari egrediantur, diemque ſub ſole tranſigant, aut ad refrigerium, aut potiùs ne à piſcibus, qui interdiu diſcurrunt, edantur, quos Bellonius Memphi Hieroſolymas proficiſcens, fines Aegypti prætergreſſus, ex Meridiano litore ſub veſperam mare repetere, atq; inde circa meridiem inſequentis diei gregatim exilire obſeruauit. Tanta autem velocitate ferebantur, vt ne vnum quidem curſu vnquam conſequi potuerit, ſed hoc etiam illi magis admirandum eſt viſum, lacertam ex ambroſia (ſub qua delitеſcebat) exilientem Cancrum Equitẽ, quem venaretur curſus velocitate (illo conſpiente) nuſquam aſſecutã eſſe: adeo volare potiùs quã currere videbatur Eques. Aelianus Curſores (δρομίας) qui ſic dicuntur, quòd longe, latèq; vagentur, plerunq; vbi nati ſunt circũ litora errare, modoque longius proficiſci, non aliter quàm peregrinationis ſtudioſi homines, cauſamque eius erroris ſtatuit cupiditatem in loca ſaxoſa, vel cænoſa ſæpe perueniẽdi, dum amplius aliquid perquirunt. Idcircò Oppiani hunc verſum:

Ἐν κοινῇ γενεῇ καὶ καρκίνοι εἰσὶν ἀλῆται

In eodem genere Cancri ſunt Errones.

quem ſubdit poeta poſtquam dixiſſet Carabos, & Aſtacos, degere in petris, ac ibidem alij; Bellonius de Cancris Equitibus interpretatur, quos eoſdem cum Aeliani Curſoribus facit. Cancri equites remigio cornuum (πτερυγίων pinnarum, Aelianus) adiuuant ſe natando. Dromonem Heſychij quidam in maris æſtuarijs capi ſcribunt, ſagittæque modo per aquæ ſummum decurrere, indeq; nomen adeptum fuiſſe, fortè ijdem ſint cum ijs Cancris quos Aelianus alicubi vocat πετηλίας à volando, ſed Gillius apud hunc legi vult πηλίας:

Amphibij ſunt. — *Cur in terram egrediantur.* — *lib. 7 de animal. 24.* — *lib. 1. de piſ.* — *li. 7. de animal. c. 30.*

A eorum mores, ac naturam ſagacem, & purdentem ex eo adſcribere huic loco conuenire puto: Cancrorum, inquit, genus lutarium, colore alijs albius ſpectatur; hi in luto naſcuntur: cùm inceſſit eis timor, humo ſe excitant ad volatum, & perparuis alis ſubleuantur, quibus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem in iectus eis eſt metus, non nihil in his ſubſidij, non tamen admodum firmi habent, enimuerò compræhenduntur, quòd ſurſum ſubleuare non queant.

EPITHETA.

CANCRORVM epitheton ποδάνεμοι ex Cratete Comico refert Athenæus: Latinè aëripedem dixeris, vel poëtica contractione eripedem, à volucri pedum velocitate. Equitibus autem vtpote velociſſimis Cancrorum, præcæteris conueniet. Nam Cancri proximè commemorati pinnis volare dicuntur, nō pedibus, niſi dicamus per antiphraſin ita vocari Cancros, quorum motus, vt diximus, admodum tardus eſt.

B

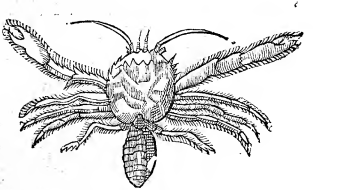
VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

NON ob corporis exiguitatem Cancri hi Equites eſui nō ſūt, ſed quia parum obtinent alimenti, vt voluit Philoſophus, dum inquit. Ijs nil ferè intus propter inopiam pabuli. Latipes à Rondeletio nominatus in menſis Romani piſcatores cum Tellinis, & Conchis vendūt, à nautis alibi crudi comeduntur cum pane: Romæ cocuuntur: quamuis gratiores ſint crudi, niſi copia aluum plus æquo cieret. Πετηλίας, ſiue vt Gillius legit, πηλίας quidam comedunt, teſte Aeliano, & ex coxarum vertebris laborantibus remedio eſſe ferunt. *lib. 7. cap. 30. de animal.*

C DE CANCRO FLAVO VNDVLATO. RONDELETII. Cap. XXI.

Cancer flauus vndulatus Rondeletij.

D

Nominis ratio. *Vt capiatur:* *Pedes.*

CANCER, quem hìc exhibuimus, inter anonymos, & ignobiles magnus eſt, Cancris ſtagni, vel fluniatilibus æqualis. Flauum à colore nominauimus, vndulatum à lineis, quæ in prona parte ſunt ſinuoſæ vndarum modo non aliter quàm cameloto vulgò nuncupato. Capitur circa Antipolim, & Lerinum inſulam, nec vſpiam ſimiles vidi: caudam extentam depinximus ex tabellis aliquot contextam. Pedes quaternos habet, longos & hirſutos, chelas duas, magnas, etiam hirtas, cornua duo, ſatis longa, in fronte aculeos, ſiue appendices duas, in lateribus alias.

DE CANCRO VARIO, SIVE MARMORATO. IDEM. Cap. XXII.

Nominis ratio.

IN ſaxis Agathenſis litoris degit hic Cancer, qui ideò à nobis varius, ſiue Marmoratus dicitur, quòd teſta eſt læui ac perpolita coloribus varijs conſperſa: marmor varium, ſiue Iaſpidem pulchre referente, ſiue ſplendorem teſtæ, ſiue læuitatem, ſiue colorum varietatem ſpectes: cernuntur enim in ea maculę virides, cæruleæ, albæ, nigræ, cinereæ, quæ mortuo

Color.

Cancro maiore ex parte euaneſcunt. Si mortuus in ſole exſiccetur, totus fit flauus. Brachijs nonnihil ab alijs differt: forfices enim breuiores habet, & craſſiores, tubercula veluti gemmæ in eis eminent, vt in Aſtaco Cornicula duo è fronte extant, ocul. ſatis à ſe diſtant, poſt oculos hinc, & inde ſerrata eſt teſta. In ſaxorum cauernulis degunt, & ſi quem conſpexerint, intrò ſubeunt, itaque pedibus hærent, vt vix auelli poſſint. Metu vacui ſuper ſaxa in ſole apricantur. Cruſta ſunt cæteris duriore. Id Cancri genus in Agathenſis ſcopulis tantùm vidi.

Locus:

Cancer varius ſiue marmoreus Rondeletij.

DE CANCRIS CHELARVM LONGITVDINE DIFFERENTIB. Cap. XXIII.

Cancer Macrochelos Rondeletij.

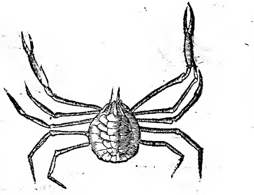

DIFFERVNT & chelatum longitudine quidam Cancri, quorum idcirco alij μακρόχηλοι, id eſt longis chelis, alij βραχύχηλοι, hoc eſt breuibus chelis nuncupati ſunt. Macrochelorum duas noui ſpecies, ſunt enim alij tenuibus chelis, alij craſſiſ. Leptochelon depictum hunc oſtendit Zoographus à Iohanne Kentmanno ad ſe miſſum, ſed ſine vlla deſcriptione. Nos tria alia huiuſmodi genera delineata damus à prędicto diuerſa, atque omnia rotundiori corpore,

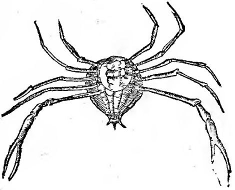
A pore, & pedibus tenuibus, vnde Araneas marinas nuncupauimus, ſeu Phalangia marina à ſimilitudine terreſtrium. Primo igitur loco depictus pronè, & ſupinè fuſco eſt, & cine- *Araneę marina.*

Aranei marini, ſpecies, pronè, & ſupinè.

B

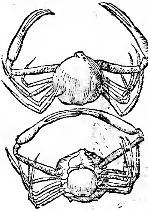
C

D reo colore, parte priore acutus quà caput eſt, oculis parum à ſe inuicem diſtantibus, cornibuſque duobus acutis, quibus differt ab eo, qui ſecundo ponitur loco: is enim corpore rotundiori eſt, & hoc rotũdior tertius colore cinereo, & fuſco, pedibus, & chelis craſſioribus à Io. Franciſco Cæſenate dono mihi miſſus. Differt ab his Aranea marina, cuius meminit Ariſt. in Cancelli deſcriptione his verbis. τὴν δὲ μορφὴν ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν ὅμοιόν ἐστι ταῖς ἀράχναις πλὴν τοῦ κάτω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος μεῖζον ἔχει ἐκεῖνα. forma vt breuiter dicam, ſimilis Araneis eſt, niſi quòd partem capiti, & pectori ſubiectam araneo maiorem habeat. quæ Araneæ noſtræ optimè quadrant, inquit Rondeletius: parte enim priore Cancellis ſimilis eſt, capite magis exerto quàm reliqui Cancri, in acutum deſinente: oculis prominentibus, inter quos conicula duo protendunt. Brachia forcipata habet longiſſima, pedes octo longiſſimos, pro corporis exigua magnitudine, à quibus araneæ nomen datum putat. Corpore eſt tenui pellucido, & ob paruitatem reijcitur. Quos ſubinde à proximis duabus tabulis pronè, & ſupinè monſtramus, Macrocheli *Brachia.* *Nominis ratio.*

ſunt

Araneus cruſtaceus parte ſupina, & prona.

Aranea marina Rondeletij.

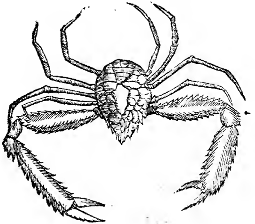
Araneus marinus cruſtaceus alius.

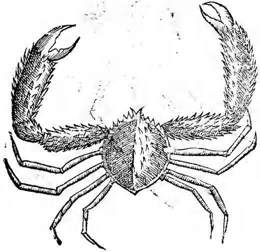

ſunt craſſis brachijs, hirſutis, aſperis, vt aculeata videantur, ſupina vndiq; parte. Prior ea eſt magnitudiue, qua depingitur: prona parte albus eſt corpore, & pebibus, chelis verò aliquãto cœruleis; ſupinà verò ruber. Alter ſuperiori minor colore nigricãte, pręſertim pedibus, qui etiam proportione corporis breuiores quàm in priori apparẽt. Brachychelorum tres depinximus ſpecies, omnes parte poſteriore latiores: duas, quarum pedes chelis proximi craſſiores exiſtunt. Prior eſt Rondeletij, frequens in Lerino inſula, nec ferè vſquam alibi ex rubro nigricans, Chelis valde breuibus, ac tenuibus. His pedes duo proximi longiſſimi pro corporis ratione, craſſi, acutiſſimi, vt videatur natura voluiſſe, quod chelis detraxerat, pedum horum longitudine penſare: Iidem lanugine quadam obducti ſunt. Terni qui ſequuntur etiam longi ſunt, ſed tenues, & læues, ſupina pars aculeos habet. Ab hoc corporis figura noſter diſcrepat Cancer qui ſequitur, præterquam quod etiam ſit grandior. Corpus enim

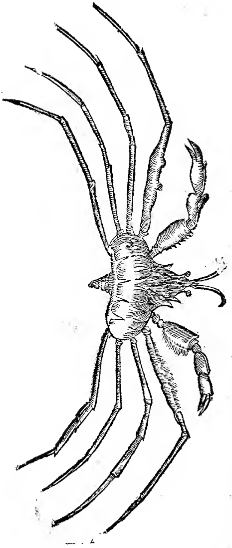
Caput. lagenam craſſo ventre refert, ſi demas caudam. Caput valde eſt acutum, cui inſunt duo oculi prominentes ab vtroque latere, & cornua paruo diſtantia interſtitio. pedes priores duo, non tam longi proportione corporis quàm in prædicto, nec vndiq; ita craſſi, ſed tantùm primo internodio, quia natura chelas maiores, & craſſiores huic dederat, cæteri pedes longi ſunt, & tenues, corpus ſupina parte aculeis horret, coloreq; cæruleo eſt, pronè albicat. priora pedum craſſorum, & chelarum internodia, cœruleo ſunt colore, cui non nihil viridis admiſcetur non ſine maculis, ſeu punctulis exiguis. forcipes chelarum rubent. Vltimus dimidio minor eſt quàm depingitur, vix enim Araneam grandiorem magnitudine excedit, chelis craſſis, & longioribus quàm in prædicto pro portione corporis, reliquis pedibus tenuibus longiſſimis, quales ſunt Araneæ ſapientis dictæ. Ore admodum acuto, & oculis à latere vtrinque prominentibus. Corpus vndique aſperum, præſertim chelæ, & parte prona non ſine tuberculis.

Cancer macrochelos albicans, pronè, & ſupinè.

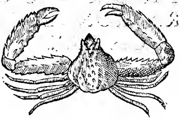

Cancro brachichelo congener.

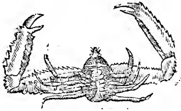
A

Cancer macrochelos alius pronè.

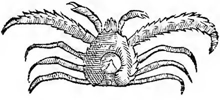

Cancer macrochelos idem ſupinè.

B

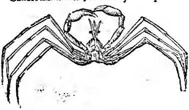

Cancer brachyochelos Rondeletij.

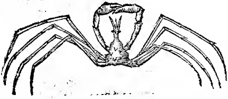

C

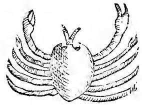
Cancri minutioris, & brachycheli ſpecies.

D

DE CANCRO CORDIS FIGVRA, RONDELETIVS. Cap. XXIII.

CANCER hic corporis trunco cordis figuram omnino, refert. Cornua duo habet è fronte prominentia, brachia duo breui forfice, quaternos pedes. Pelagius eſt, & paruus, vix vnquam inter litorales inuentus, ſed panagro ex alto mari cum pelagicis piſcibus in litus pertrahitur, neque admodum frequenter, quia ob exiguitatem facile è retium maculis elabitur. In maiorum Aſellarum ventriculis eiuſmodi Cancros ſæpe inuenimus.

DE CANCRO FLVVIATILI. Cap. XXIV.

SYNONYMA.

DE Cancris ſalſarum aquarum, ſuperioribus capitibus dictum eſt, nunc de ijs, qui in aquis dulcibus naſcuntur, agamus. Cancrum fluuiatilem, & fluuialem Latini, quem Græci *καρκινον ποτάμιον* vocant: Simeon Sethus, & Galenus in Euporiſticis, Pagurum fluuiatilem. Itali Granchio, & Granzo communi nomine cum marino. Sarthan, vel Sarathan oheri, Arabicè ab Auicenna; ab Elluchaſem Vrbien. Germanicè dici poteſt ein Krabein Seuſſ-uaſſerkrab. ad differentiam Cancri marini, quem Angli, & Belgæ ſimpliciter vocãt Crabbe.

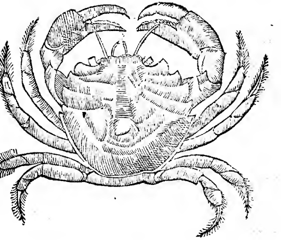
DESCRIPTIO.

A marino quà differat. ADEO inter ſe ſimiles ſunt Cancri marini, & fluuiatiles, vt vix à peritiſſimo piſcatore, cùm inuicem miſcentur, diſcerni poſſint, multiq; ſtatuant locis tantùm differre. Cæſar Scaliger rotundiorẽ eſſe fluuiatilẽ credidit.
Exer. 245 Vterq;, inquit Bellonius, craſſitudinem oui gallinacei rarò excedit: Fluuiatiles duriore teſta, rotundiorique, & craſſiore conteguntur, viuiores q; ac delicatiores ſunt quàm marini. Præterea tibijs aſperioribus, & brachijs fortioribus, ac rugoſioribus præditi ſunt: Vtrique forcipes ſunt multùm crenati: ſed marino frons non vſquequaque rotundatur. Marinus præterea liuidum loti corticis colorem refert, fluuiatilis ex ruffo nigricat. Marino vngues extremam tibiarum articulationem faciunt. Fluuiatiles multas crenas in gyrum circa vngues habent. Proinde etiam marini leues ſunt, & longiores tibias habent. Sed Rondeletius, quædam quæ de corporis figura fluuiatili Cancro adſcripſit Bellonius, attribuit marino, aut calami, aut memoriæ lapſu. Cùm enim Synonyma Cancri fluuiatilis recitaſſet, hęc ſubdit: Eſt corporis quidem ſpecie marinis ſimilis, verùm teſta tenuiore, leuioreque, corpore minus rotundo brachijs primis craſſioribus, & longioribus: pro corporis magnitudine, ſimiliter & pedes habet.

CAN-

A

Cancer fluuiatilis Matthioli.

B

LOCVS.

C IN Gallia vt aiunt nulli conſpiciuntur, nec in Germania, & quo magis ad ſeptentrionem vergas, vnde Aſtacos fluuiatiles pro Cancris vſurpant. Mihi tamen in frigidis locis degere, ideo perſuadeo, quòd Caſtorē ſe Cancris explere tradat Dioſcorides, quod ſanè animal, & fluuiatile, & terreſtre eſt, nec non frigidorum tantummodo locorum incola. Reperiuntur frequenter in Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria, alijſque Italiæ partibus, nec non & Nilo, vt ex plurium recentiorum, & veterum teſtimonijs comprobabo. Cancros fluuiatiles, inquit Bellonius, in Creta plurimos vidimus, circa Colocaſias, & in Atho Macedoniæ monte: atque adeo in Ciliciæ riuulis, qui non longè ab Iſſo defluunt: & alibi ſub noctis crepuſculum ad quendam riuum (montis Atho) peruenimus Cancris noſtris Gammaris diſſimilibus adeo abundantem, vt mille temporis momento capi potuiſſent: & paulò pòſt: Cùm autem eos Cancros à noſtris Cammaris diuerſos eſſe obſeruaremus, eos è mari perreptaſſe arbitrabamur: at obuertentes nos, & regionem ad mare deſcendentem contemplantes, locum adeo ſublimem, & aditu difficilem animaduertimus: vt nullo modo perreptare eò potuiſſe iudicaremus: deinde cùm exactius illos obſeruaſſemus, inter eos, & marinos magnam diſſimilitudinem deprehendimus, & ſic expreſsè *Obſer. 1. c. 46.*
D annotauimus Cancros eſſe fluuiatiles à Cammaris diuerſos. Habitant etiam in Nilo, vt his verbis teſtatur Aelianus: Cùm autem Nilus in agros redūdat, tum quidem circiter triginta ante diebus longiùs ab eo in loca eminentiora Aſpides vnà cum fœtibus demigrant: quod munus à natura acceperūt tanti vt fluminis, tamq; operoſi quotannis acceſſum, ac receſſum, non modò non ignorent, ſed ab eis etiam damno cauere ſciant. Hoc idē facere norunt Teſtudines, Cancri, & Crocodili: Hactenus Aelianus. Lateat præſertim, in luto riuulorum. *De anim. 5. cap. 52.*

 E

VICTVS CAPIENDI RATIO.

PISCIVM ac Teſtaceorum carnibus veſcuntur, & vt cæteri Cancri ſarcophagi ſunt. Cùm inuicem tangunt, pedes ſibi arrodunt, & vorant, quod verum eſſe Rondeletius expertus eſt. Cùm enim ducẽtos Romæ emiſſet, domique in aquam vt ſeſe reficerẽt conieciſſet, ita inter ſeſe conflictati ſunt, vt plures quinquaginta mutilatos repererer, eo tandem deuentum eſt, vt omnibus necatis, vnus tantùm ſuperſtes fuerit. Romæ ligonibus effoſſa ſcrobe, vel etiam trubla capiuntur.

NATVRA.

F

li.16.c.38. de animal. AD paludem, inquit Aelianus, quæ iuxta Epheſiam metropolim exiſtit aiunt cauernam eſſe ſerpentium plenam maximorum: quæ vt magnum acerbitatis virus habent in mordendo, ita, tametſi ex cauerna prodeuntes vſq; ad proximam paludem ſerpunt, tamen natando traijcere conantes, vt in oppoſitã ripam exeant, Cãcrorum, qui eas extenſis forcipibus comprehenſas interficiunt, metu deterrentur: itaq; conquieſcunt, atque à tranſmittendo ſe ſuſtinent, Cancrorum cuſtodias formidantes, & pœnarum metum exhoreſcentes: ac niſi mirabili naturæ dono paludis ripas Cancri incolerent, & tura illic omnia præſtarent, dudum peſtiferis ſerpentium morſibus incolæ perijſſent. Hæc Aelianus, quæ hoc loco mihi recitanda videbantur, quia hi Cancri in paludibus aquarum dulcium degunt.

MORALIA.

G

Paraſiti Cãcris comparati. EXIGIT à nobis Cancer ambiguum quidem, informeque animal, & cui conſueuerint capro pueri libenter illudere: ſed humano generi non penitus inutile, pro ope quam contra venenata homini liberaliter affert: multorum contra ſe maledicta, & contumelias deleri: quibus iniuſtè damnari, & immeritò explodi à pictoribus, & poëtis ſe ſentit, qui non habentes quam paraſitis, & adulatoribus aptiorem, & concinniorem in natura imaginem redderent, fluuiatilibus Cancris eos comparauerunt: feliciter ideo comparatione illa vti ſibi perſuadentes, & ab alijs crediti, quod tota eius animalis figura, & ſpecies huic hominum generi, eorumque ſtudijs ad vnguem congruere videretur: reſponderetq; glomer, & globus ille corporis: nec niſi venter tota in eo moles gulæ, cœnarumq; ſtudio, & petitis vndiq; à paraſitis multa ſcurrilitate lautioribus epulis. Numeroſa autem illarum pro pedibus ſeries celeritati, totaq; vrbe vagis eorum diſcurſibus, quibus ad hilariorem ſicubi ea illuxiſſe videatur, fortunam, quotidie properant. Denticulati itidem forfices, quibus in aſcenſu, & periculo vtitur, & hæret id animal morſibus, maledictis, clandeſtiniſq; ſuſurris, & delationibus, quibus apud principes alios exagitantes, pro re, ſa H lute q; eius curam, laboremque ſuum probare, & gratiam inire nituntur. Poſtremoq; in ſummo dorſo, veluti in altiſſima ſpecula poſiti, exerti nunquam ſomno conniuentes, & ad omnia vigiles oculi, ingenio, ſagaciq; coniecturæ, qua conſilia, vota, amores, iras, odiaq; eorum quibus blandiuntur, intellexiſſe volunt: vt inguinum modo corruptis, & in pus iam tumentibus affectibus illis adſint. Quàm iniuſtè autem, imprudenterq; & contumelioſè id egerint, naturam intelligentibus cognouiſſe facile eſt: quæ ambiguo, & in humido, ſiccoq; elemento pariter agenti animali, ventris inanem plæ.umq; globum illum ideò dediti vt quemadmodum ſolent pueri alligato ex humeris ſubere, rotundiore, & ampliore cucurbita, ſecuram in piſcinis primam auſpicari natationem: ſic poſſet & Cancer glomeris illius ope in ſumma aqua ſine periculo fluitare. Multas verò illas, & longiores chelas, vt per terram ingredienti aliorum animaliũ modo in maiore profluentis aquæ vrgente impetu, qualis per autumnum, & ver largior, & inexpectata ſæpe deſcendit, appræhẽſis

ſtirpibus

A ſtirpibus ſupra aquam, vſque dum ea defluat, incolumis penderet. Mobiles poſtremò in omnes partes, & in excelſo conſtitutos oculos, nec minus à tergo quàm à fronte omnia videntes, vt infirmum, tardumque animal, occurſantes vndiq; noxas ex longinquo præcognoſcere, & cauere: offerentiaq; ſe vitæ, & ſalutis ſuæ commoda certiùs aſſequi valeret. Quam oculorum ſortem in homine deſiderantes antiquiores aliqui, negatam nobis tam felicem naturam, & videndi poteſtatem, figmentis ſaltem oſtendere, conati ſunt, bicipitem Ianum, & toto corpore oculatum Inachiæ bouis cuſtodem fingentes, vt quales à natura factos eſſe nos oporteret, imaginibus illis ſaltem intelligeremus: nulla earum neceſſitate, ſi quæ in Cancros ſunt, ſagacis naturæ, non adulationis, & paraſiticæ notas diligentiùs contemplemur: Hæc omnia Marcellus Virgilius.

EMBLEMATA.

B EX ſuperiori itaque ſenſu tractum eſt illud emblema Alciati in Paraſitos:

Quos tibi donamus fluuiales accipe Cancros,
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adeſt.
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Pernceſq; pedes, ſpiculaq; apta pedi,
Cùm vagus in triuijs, & menſæ ſedibus erras,
Inq; alios mordax, ſcommata ſalſa iacis.

VSVS IN CIBO.

ROMAE in foro piſcario, cùm carni interdicitur, filo appenſi, ac traiecti, ne forcipibus alter alterius brachia, aut caclas lędat, proſtăt. Edules au-
C tem ſunt omni quidem tempore, ſed æſtate meliores, & poſteaquam durum corticem exuerint, tunc magnatum menſis apponi ſolent. A quibuſdam lacte ſuffocantur, quò dulciores, & meliores fiant, cùm friguntur. *Vt coquantur.* Crudi etiam edi in Gręcia ſolent: Cùm tranſiremus, inquit Bellonius, per montem Athon, inuenimus riuum quendam Cancris adeò abundantem, vt vel mille ſtatim capi potuiſſent. Erant autem Aſtacis fluuiatilibus diſſimiles, eos ab itineris duce perſuaſus, cùm crudos ederem nihil vnquam ſuauius, aut delicatius guſtaſſe mihi viſus ſum, ſiue illi verè eiuſmodi ſint, ſiue eſuries, aut nouitas cibi in cauſa fuerint, hæc ille. Satis nutriunt, & corpora humectant. Quare marinis efficacius feruidos, aduſtoſque humores præſrigerare, ac diluere queunt. Vnde quidam ſic iudicarunt valetudine aliqua affectis ſalubriores eſſe fluuiatiles, maritimos verò ſanis magis cõuenire, propterea quòd ſalſedinis aliquis ipſis inſit, qua palato gratificantur, & appetentiam excitant. Et Auicenna in febribus hecticis cum aqua hordei valdè probat fluuiatiles, quòd nihil ſalſi habeant, humidioreſq; ſint marinis. Idem alibi; Cancer fluuiatilis, inquit, difficilis concoctu, plurimum alit. Emendat ipſum decoctio, cùm mes (genus eſt quoddam leguminis, fabis,
D vel piſis natura cognatum) marinus quidem ſubtilior eſt. Qui leporem marinum hauſerunt, cùm piſces alios omnes auerſentur, ſolos fluuiatiles Cancros libenter edunt, Dioſcorides.

E

VSVS IN MEDICINA.

lib.2.c.10. CANCRI marini omnia poſſunt, quæ fluuiatiles, teſte Dioſcoride. At
Plinius, cùm remedia quædam ex fluuiatilibus deſcripſiſſet: Minus, inquit,
Contra venena. in omnibus his marini proſunt, vt Traſyllus author eſt. Coctos, aut aſſa-
tos comedi contra venena quælibet Aetius iubet. Cancrum fluuiatilem
lib.32.c.5 admiſcet Nicander antidoto aduerſus omnia mala remedia. Et Plinius:
Cancri, inquit, fluuiatiles triti, potiq; ex aqua recentes, ſeu cinere aſſerua-
to, contra venena omnia proſunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte aſinino,
lib.2.c.10. vel ſi non ſit, caprino, vel quocunque. Addi & vinum oportet. Aetius ad omninum re-
ptilium ictus, crudos contritos commendat, ſi lacte potentur. Et Dioſcorides, ſi ita bi-
bantur ex lacte aſinino auxiliari contra ſerpentiũ, phalangiorumq; morſus, & ſcorpionum
ictus ſcribit. Nil etiam æquè aduerſari ſerpentibus quàm Cancros, ſueſque percuſſas hoc
pabulo ſibi mederi, cùm ſol ſit in Cancro, torqueri ſerpentes Thraſyllus author eſt apud F
Plinium. Necant Scorpiones triti, & cum ocymo admori, ex Dioſcoride. Sed mirum
li.32. c.5. quod dicunt Magi teſte Plinio: Decem Cancris, cum Ocymi manipulo alligatis, om-
nes qui ibi ſunt Scorpiones ad eum locum coituros, & cum Ocymo ipſos, cineremuè eo-
Modus vtendi. tum percuſſis imponi. Modum quo vti debeant, ſcripſit Bulchaſis. Ad viperæ morſum
bibuntur è vino per ſe; vel cum ſtaphide agria, ſale, & polio, vt teſtatur Aegineta, ſed Ae-
Tract.3. tius dat cum lacte tritos, & plagæ etiam adhibet. Aliud eiuſdem remedium: Cancrorum
fl. (viginti, Aegineta) carnes terito (cum farina triticea, Aegineta) & adiecta iride (Aegi-
neta non habet iridẽ) & calaminthe, rurſus ſufficienter terito: idemq; rurſus modico adie-
cto ſale facito, & paſtillos informato, quibus in vmbra exſiccatis vtitor: in potu quidem ex
aqua mulſa, aut vino: in cataplaſmate verò cum lacte diſſoluito. Hoc remedium Archige-
ni authori adſcribit. Succus expreſſus cum lacte (aliàs aqua aut lacte) aſſumpto apij ſe-
Ad morsũ araneарũ citrinarũ. mine, à phalangijs morſos confeſtim liberare proditur apud Dioſcoridem. Razes ſi biban-
tur cum lacte aſinæ contra morſum aranearum citrinarum peſſimarum (ideſt Phalangio-
rum) & Scorpionum auxiliari affirmat. Auicenna verò emplaſtri modo impoſitos, aut in
lib.2.tract. 2.cap.150 cibo ſumptos. Decocti, & cum iure eſitati ijs proſunt, qui leporem marinum hauſerunt, G
teſte Dioſcoride, & Aetio, qui & rurſus ait: Crudi, & è lacte triti dantur contra venena-
tos ictus, præcipuè Scorpiones; ſic & deſperatum è poto lepore marino confeſtim ſanabis.
lib.1.c.5. Notandum verò, eorum tantùm carnem teri cum lacte. Idcirco Plinius, atq; alij, quos
ſupra nominauimus, contra venenatorum omnium morſus celebrat, priuatim contra ſcy-
Ad Canis rabidi morsus. talem, & angues: & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Mira etiam prædi-
catur hiſce Cancris ineſſe vis ad canis rabidi morſus. Dioſcorides cinerem, qui duo
cochlearia expleat, adiecto dimidio radicis gentianæ modo (σὺν γεντιανῦς ῥίζης κοχλια-
ρίῳ ἑνὶ, id eſt cum gentianæ radicis cocleario vno; ſic legitur in manuſcripto codice) ma-
gnopere huic malo prodeſſe ſcribit. aliqui thuris partẽ adijciunt vnam, gentianæ quinq;,
Cineris cãcrorũ vſus & vis. Cancrorum decem: de eorundem cinere hæc Plinius: Seruatus prodeſt pauore potus pe-
riclitantibus ex canis rabioſi morſibus. Quidã adijciunt Gentianam, & dant in vino. Nam
ſi iam pauor occupauerit, paſtillos vino deuorãdos ita præcipiunt. Auicenna quoq; cine-
rem eorum cum melle prodeſſe aduerſus canis rabidi morſus potum, ait: ſed ſortè pro
potum legendum eſt illitum. Hali cinerem aſperſum aceto laudat. Cæterùm Aeſchrion
empiricus ille medicamentorũ peritiſſimus ſenex conciuis, & præceptor Galeni, viuos in H
patella æris rubri, tãdiu vrebat, donec facile in liquorem redigi poſſent, luna decima octa-
ua, poſt canis ſideris exortum, cùm ſol leonem ingreſſus eſſet. Huius puluerem tenuiſſi-
mum cochlearij vnius menſura ex aquæ cyatho propinabat, cùm recentior eſſet morſus,
aut augebatur quantitas, ſi inueterauerat. Huic remedio tantam vim ineſſe ſcribit Ga-
lenus, vt dicat nullos perijſſe, quibus in tempore hoc datum eſſet. Plura de remedio con-
tra canis rabidi morſus dicemus in volumine de quadrupedibus, vbi de cane agitur. Dia-
carcinion ex Iacobi Magni libello, furentibus, hydrophobis, lycanthropis vtilis anti-
dotus recipit: Cineris Cancrorum fluuiatilium drachmas quinq;, gentianæ vnciam ſe-
mis, roſmarini drachmam vnam, ſpodij duas, lapidis lazuli ſcrupulos duos. Tere, miſce,
fiat puluis bibendus manè, & ſerò. Aetius inter podagricas antidotos, hanc etiam, quæ ex
Cancris eſt, deſcribit: Ex Cancris, inquit, pharmacum etiam mollibus corporibus
conducit: quod hoc modo componitur: Cancrorũ magnorum viuorum vſtorum in æreo

A vaſe trientem, gentianæ incorruptæ quincuncem, thuris integri, & indiuidui albi vnciam
vnam. Datur inde cochleariũ vnum. Ad Cancrorũ verò exuſtionem ligna vitis exiguntur.
Et ſtatim deſcribam porro & aliud pharmacum, corporibus recrementis abundantibus, &
mollibus conducens. Eſt autem id quod à rabido cane morſis datur cuiuis, cuius compo-
ſitionem in ſermone de canis rabidi morſu tradidimus. Adieci autem ego, inquit Phila-
grius, ad huius pharmaci apparatum etiam petroſelini drachmas octo, vt plurimum verò
decem, quod vrinæ ciendæ vim acquirat, & multos ſanè artriticos iuuit, præſertim qui-
bus tenerum, & albũ corpus fuit, mediocris myſtri menſura ex eo data, aliquando ex aqua
ſola, aliquando ex aqua mulſa. Quin & melle deſpumato ſæpe ipſum excepi, quo validum,
& citra tranſpiritionem adſeruatem, deinde verò veluti prædictum eſt, bibẽdum exhibui;
Huc vſque Aetius. Cæterùm Pelops Galeni præceptor (quod non oſcitanter prætereun-
dum eſt) cauſſam tradens, cur Cancri fluuiatiles canis rabidi morſibus auxilium adferant: *Cur canis*
Non abs te, inquit, Cancer, cùm animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, qui- *rabidi mor*
bus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſicciſſimo, nempe rabiæ; quamobrem ſanè *ſus curet.*
etiam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, non marinos Cancros conuenire dictitabat, ſci-
B licet, quòd animalia marina ob admiſtionem ſalis natura ſicciſſimi haud æquè exactam
tueentur eam, quæ eſt aduerſus rabiem, contrarietatem. At cùm quidam ſubieciſſet, cur
non omnia, quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde vt Cancri iuuare aſſoleat? quia,
inquit, ſimilem Cancris præparationem non admittunt. Nam horum vſtorum cinis
exſiccatorius cum ſit, canum mordentium venenum abſumere, ſimulq; digerere profeſſus
eſt. Hæc igitur Polops dicebat ambitione magna iactans, omnium ſe talũ nouiſſe cauſſas.
At ego, inquit Galenus, niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeam, alijs per-
ſuadere non tento. Itaque nec Pelopis rationem, vt veram accepi, vt qui crebras habeat
contradictiones: verùm Cancros opinor ex proprietate totius ſubſtantiæ prodeſſe. Nunc *Li. 32. c. 10.*
vt ad rem redeam. Teſte Plinio, triti in oleo, & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus *Ad febres.*
proſunt: Aliqui piper addunt. Alij decoctos ad quartas è balneo egreſſis bibere ſuadent
in quartanis. Simeon Sethus Paguros fluuiatiles, pulmonibus vlceratis mederi, ſed veſicæ
nocere ſcribit. Auicenna extenuatis valde conferre dicit, hoc eſt hecticis, & lenta febre la-
borantibus: hos enim humidũ leue, ac modicè refrigerans alimentum ſuggerere affirmant.
Qua etiam de cauſſa a Dioſcoride, & Plinio decocti, & cũ iure eſitati phthiſicis prodeſſe tra
C duntur. Itẽ & ſputo ſanguinis, vt Elluchaſem addit. Aetius etiã in lacte conterit. Sed & ru-
pta, & cõuulſa in aſinino lacte triti maximè ſanant, vt ait Plinius. Tritiq; ſinguli in heminã
aquæ anginis medentur gargarizati; aut è vino aut calida aqua poti. Et rurſus: Triti, inquit, *Ad anginã*
& ex aqua poti aluũ ſiſtunt, vrinam cient, in vino aluũ, (obſcurus eſt hic locus, Braſauolus
verbum cieut repetit: tanquam in vino aluum cieant, ex aqua ſiſtant) Ademptis brachijs
calculos pellunt tribus obolis cum myrrha triti, ſingulis eorum drachmis, decoctio tamen
eorum ventrem ſoluit ſecundum Raſem, quod Braſauolus repetit his verbis: Si Cancri co-
cti exſiccẽtur, & in puluerem redigantur, ſumanturq; ex vino, vel aqua ad duas drachmas:
imò ſi quis copioſè Cancros edat, ventrem ſubducunt. Succum eorum cum melle hydro- *Ad Hydro-*
picis mederi Plinius author eſt. Et ex Archigine apud Galenum ad hydropicos optimè *pem.*
facit & hoc: Cancri fluuiatilis ſicci triti, pedibus, ac eminentijs omnibus amputatis, drach-
mam vnam, aſari drachmã vnam. Miſceto, aqua ex ipſo flumine, vnde Cancri extracti ſunt
accepta, & propinato, aliquando verò pro aſaro opobalſami par pondus additur. Aquam
educens hydropicorum per vniuerſum curationis tempus pota aqua, ex Nicolao Myre-
pſo, Cancrorum fluuiatilium aridorum ſine manibus, & pedibus, ademptis teſtis, libram
D vnam; aſari libram vnam. Trita, & cõmiſta ex aqua pluuiali (fluuiali) vnde deſumpti ſunt
Cancri, dato bibenda. Interdum pro aſaro ſeruatur. Videtur hic aliquid mutilum, & ex *Ad vrinę*
præcedentibus Archiginis verbis reſtitui poſſe. Galenus in euporiſticis ad vrinæ difficul *difficulta-*
tatem Pagurum fluuiatilem conterit, & paniculo expreſſum exhibet. Triti, & in vino po- *tem.*
ti, teſtãte Plinio, profluuia ſiſtunt, vbi Braſauolus malè id de alui profluuio accepit, & non *Li. 32. c. 10.*
de menſium, & vteri fluxu, cui tamen Hippocrates præſcripſit in his verbis: Si fluxus vteri *Lib. de*
oboriatur, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato: & quæ ſiccant ſuffito, & apponito. Et rur- *nat. mul.*
ſus: Si fluxus vteri fiat, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato, & de tali vino cum aqua bi- *Lib. 2. de*
bendum dato. Item rurſus, ſi mortuus inquit, fœtus in vtero ſit, Cancros fluuiatiles quin- *mor. mul.*
que, & rumicis, ac rutæ radicem, & fuliginem de furno omnia ſimul trita, & cum aqua mul *De mor.*
ſa vnita, ſub dio per noctem exponat, & ieiuna ter bibat. Salutare etiam remedium mor- *mul. 1. lib.*
bis extrinſecis. Triti, & cataplaſmatis more impoſiti extrahunt tela, id eſt palos, & *ἀκίδας* *Ad ſagittas*
corpori inhærentia, teſtibus Plinio, & Galeno ad Piſonem. Viuus tritus, & impoſitus ex- *extrahen-*
trahit *das.*

trahit cuſpides ſagittarum (res acutas, & ſpinas Auicenna) infixas carni, Raſis: qui etiam E
Tract. 2. li.2.c.150.
ſimiliter applicat, vt apoſtemata dura diſſipet. Contritus, vel combuſtus (vt cum Plinio
Ad ſtrum.
dicam) cum melle ſtrumis medetur. Raſis id de pede tantùm habet: Pes (inquit) Cancri
Lib. 2. de antidot.
in carta conuerſationis à collo eius qui habet, ſcrophulas curat quãdiu durat ſuper ipſũ. Pro epithemate ſumuntur ad Scorpionum ictus cum cachry, pedicularia, & ruta pari modo apud Galenum. Triti in oleo, & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus proſunt, aliqui, & piper addunt. Magi oculis eorum ante ſolis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcos dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, eoſdemq; oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina alligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt, apud Plinium. Oculus
Oculorum vis.
Cancri, inquit Raſis, appenſus oculorum dolorem mitigat: in pueris dentium exitum accelerat, & prohibet tertianam. Vlcera in auribus aut vlla corporis parte Cancrorum flu-
Ad aurium vlcera.
uiatilium ſuccus cum farina hordeacea ſanat. Ad reliquos morbos triti, & oleo peruncti proſunt, vt Plinius ait. Et rurſus: Succus eorum cum farina hordeacea aurium vulneri-
Ad anginã
bus efficaciſſimè prodeſt. Illitio (ſtomatica ad anginam, vel alia oris vitia) ſeu gargariſmus ex Cancris fluuiatilibus: Cancros fluuiatiles contritos in aquæ coryla vnà coctos, & percolatos præbe gargarizandos. Siquidem craſſa multa ducit, & læuat ſtatim hoc medicamentum; Nicolaus Myrepſus ex Galeno, ſed apud quem id hodie non legitur. Cancros F
fluuiatiles viuos contuſos in modum emplaſtri inflatis mulierum mammis imponit idem Myrepſus: fortè inflammatis legendum, nam & eoſdem ad profundas mammarum duri-ties cum ouo applicat Aetius, ſicque etiam lac reſtinguit. Eſt morbus in mammis mulierum, qui τριχία ab Ariſtotele dicitur, fit pilo caſu hauſto in poculo; hunc è mamma extra-
Trichia qui morb',
hunt Cancri fluuiatiles illiti teſte Plinio. Ex quadrupedum genere quædam etiam ad ſuos morbos hinc petunt auxilia. Scribit Plutarchus porcos cùm capitis dolore laborant ad
Lib.7.c.11
fluuium deſcendere Cancrorum capiendorum gratia: horumque eſu capitis dolori mederi.
In quæſ. nat.et gryl-lo.
Sues, inquit Didymus, non ægrotabunt, ſi nouem Cancros fluuiatiles eis comedendos porrexeris. De iiſdem hæc Aelianus: Sues agreſtes non omnino ſunt medicinæ, & curationis imperiti. Itaque cùm per imprudentiam hyoſcyamum comederunt, ſtatim attrahunt
Porci vt do lorem capitis curẽt.
poſteriora, reſolutione, & paralyſi affecta. Deinde licet contracti, tamen ad aquas perueniunt, & ibi collectos Cancros epulantur promptiſſimè, qui morbi remediũ iis præſtant, & priſtinam valetudinem reſtituunt; Hæc ille. Pelagonius Hippiatrus ad capitis in equo do-
De var. 1. cap 9.
lorem hac potione vtitur: Cancros fluuiatiles ſeptem tritos cum lactis caprini ſextario, & G
Ad capitis dolorem in equo.
olei cyatho permiſcet, tum purè colatam potionem per os infundit. Ceruus quoque à ſerpentibus morſus Cancros fluuiatiles quærit, vt canit Oppianus.

VSVS IN VARIIS.

CANCROS fluuiatiles ſaltem duodecim fictili nouo cum aqua ingerunt, & addito operculo ſub dio collocant, vt ad dies octo, vel decem inſolen-
Ne ſegetes lædantur.
tur, hac aqua ſegetibus, aut arboribus inſperſa dicebat Democritus neq; arbores, neque ſegetes, neque quidquam aliud à quopiam lædi, minimè
Ne fic' fructum abyciat.
verò à beſtiis maioribus. Ficus ægra ne fructum proiiciat, à Palladio curatur Cancro fluuiatili cum rutæ ramo ſuſpenſo. Iiſdem quoq; Scorpio-
Vt Scorpiones fugentur.
nes omnes è domo expugnabis. Nam tradunt aliqui apud Plinium manipulo ocymi cum Cãcris decẽ marinis, aut fluuiatilibus trito, cõuenire ad id Scorpiones à proximo omnes.

DE CRVSTACEIS IN CONCHIS DEGENTIBVS, H

Et Primùm

DE CANCRIS PARVIS. Cap. XXV.

Ordinis ratio.
SVNT & alia Cruſtata, vt Cancelli, Cancri parui, & Squillulę, item Scyllari; non quidẽ figura corporis vſq; adeo à prædictis diuerſa: cum ſingula ſub quatuor generibus prædictis conſtitui poſſint, ſed loco, in quo degunt, modoq; viuendi: degunt enim ac veluti hoſpitantur in alienis Conchis, vt Mitulis, Pinnis, Pectinibus, Oſtreis, ac variis generis turbinatis. Quamobrem ſeparatim hic de iis agere placuit, à Cancro paruo exordio ſumpto.

A

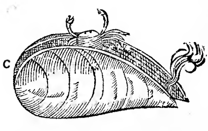
SYNONYMA.

KAρκίνος μικρὸς Græcè, Latinè Cancer paruus dicitur, & priuatim qui Pinnis innaſcitur, πιννοφύλαξ dicitur, quaſi ὁ τῆς πίννης φύλαξ, vt tradunt Suidas, Heſychius, & Varinus. *Pinnophylax.* Πιννοτήρης Chryſippo, vt Atheneus citat, ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάττεσθαι τὴν πίνναν. *Pinnoteres* Marlanus, & Rondeletius pinnotherem ſcribunt in tertia declinatione aſpirato, neſcio quã ob cauſſã, ex Plinio, vt apparet, qui ita habet, Nunquam naſcitur Pinna ſine comite, quem Pinnoterem vocant, alij Pinnophylacem, is eſt Squilla parua, alibi Cancer dapis aſſectator. Apud Ariſtotelem legimus οἱ καλούμενοι πιννοθῆραι, quod ſi mendoſum non eſt, rectus ſingularis *Scylla* ὁ πιννοθήρας, ἤγουν καρκίνος ὁ ἐν τῇ πίννῃ θηρῶν, hoc eſt in Pinna venari ſolitus Cancer. Pinnophylacem Ariſtoteles, vt putat Vuottonus, Scyllaron, & Scillarion vocauit, & καρίδιον, & Theodorus pro vtroq; Squillam paruam reddidit, Plinium ſecutus. Sed Rondeletius hæc nomine diligentiùs diſtinxit, vti mox referemus. Germanicè Cancer paruus vocari poterit, teſte Zoographo, ein Kleiner Meerkrab: Cancellus verò, de quo mox dicetur, voce diminutiua ein Meerkrable: vt eadem ſit horum nominum ratio, ac differentia in ſermone Germanico, quæ Græcis inter καρκίνον μικρὸν, & inter καρκίνιον.

B

DESCRIPTIO.

Cancer paruus in pinnis viuens Rondetij.

CANCRI parui, inquit Rondeletius, qui in oſtreis reperiuntur minores ſunt, paruæ ſcilicet fabæ magnitudine, toto corpore candidi preterquam in pinnæ cruſtæ medio, quod rubeſcit. Qui in Pinnis reperiuntur maiores ſunt, & magis rubri, quàm albi ſunt, alioqui chelis, pedibus, toto denique corpore, tum inter ſe, tum alijs Canceris ſimiles ſunt: à Cancellis autem *Vt à cãcellis differãt* differunt, quòd parui Cancri viuentium pinnarum, & Oſtreorum hoſpites ſunt: Cancelli inanes duntaxat teſtas, & turbinatas ſubeunt, ſuntque longo corpore Locuſtis, non Cancris ſimili. Cancri, inquit Ariſtoteles, colore albido corpore admodum parui, in nonnullis teſta operti generis naſcuntur, *Hiſt. 5. c. 15.* & plurimi quidem in Mitulis ſoliatis (ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πυελώδεσι) mox in pinnis, quas Pinnotheras vocant. Quinetiam in Pectunculis, atq; Oſtreis, verùm illi nullum conſpicuum capiunt incrementum.

C

GENERATIO.

D QVOMODO autem generentur planè controuerſum eſt inter authores. Piſcatores, teſte Philoſopho loco citato, Cancros eiuſmodi naſci confirmant, vnà cum illis quorum teſtæ inhabitant: Et Athenæus etiam de Canceris, & Pinnis loquens: φασὶ δέ τινες καὶ συγγεννᾶσθαι αὐτὰ αὐτοῖς, καὶ ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς σπέρματος γίνεσθαι: aiunt quidam Pinnas, & *Lib. 3.* Cancros paruos ſimul generari, & tanquam ex eodem ſemine fieri. Et alio in loco, qui emendatiùs quàm in vulgatis codicibus, hoc modo legitur apud Rondeletium: Ὅσαι δ᾽ ἐν πέτραις ἢ σπιλάσι προσφυῶσι, ῥιζοβολοῦσι, κἀνταῦτα ἐνοῦσαι τὴν μαργαρίτιν γεννῶσι, ζῶσι δὲ καὶ τρέφονται διὰ τοῦ προσπεφυκότος τῇ σαρκὶ μέρους, τούτου δὲ συμπέφυκε τῷ τοῦ κόγχου στόματι χηλὰς ἔχον, καὶ νομὴν ἐσφέρον ὃ δὴ ἐστιν ἐοικὸς καρκίνῳ μικρῷ, καλούμενον πιννοφύλαξ: Pinnæ, quæ petris, aut ſaxorum cauernis adhæſerint, radices agunt, illic Margaritam generant. Viuunt autem, & nutriuntur per partem carni hærentem. Huius autem Conchæ ori adnaſcitur animalculum chelas habens, & cibum aſſumens,

De cauſ. 2. cap. 24. aſſumens, quod Cancro paruo ſimile eſt, & vocatur Pinnophylax. Theophraſtus poſt E quam de viſco, & polypodio, quæ in arboribus naſcuntur egiſſet, ſubdit ſic eſſe natura comparatum, vt hæc non niſi in alijs valeant prouenire: ſicut & animalia quædam non niſi in alijs poſſunt creari, ceu quæ in Conchis (ſic vertit Gaza, ἐν ταῖς πίναις genus ponens pro ſpecie) atque in cæteris aptis præſtare animalibus pabulum, ſed adon originem horum latere. Rondeletius cùm Cancros paruos in Pinnis, & Oſtreis ſæpiſſimè ouis turgentes viderit, affirmare audet non ſpontè ex limo, aquaue, vt Teſtacea, ſed ex coitu maris, & fæminæ, & ex ouis prouenire. Quare in teſtis pariunt, vel ſtato tempore teſtas egrediuntur, & coeundi, & oua pariendi gratia. *Coire eos probatur.*

N A T V R A. M O R E S.

Prudentia. SVNT qui miram Cancri huius, qui in Pinnis degit prudentiam, ac ſolertiam celebrant. Aiunt enim hunc dapis affectatorem, Pinnæ in capiendis piſciculis auxilio eſſe, communi præda communiter cum Pinna potiri. F De ſocietate igitur quæ priuatim piſcibus intercedit, locuturus Plutarchus, primum exemplum recenſet Pinnotheræ, qui plurimum atramenti Cryſippo conſumpſit, in omnibus phyſicis, & ethicis eius libris primo loco poſitus. Pinnotheras, inquit, cui ab obſeruanda Pinna nomen factum, animal eſt Cancri ad formam accedens (ſic enim traditur) & cum Pinna degit, eiuſque Conchæ apertionem obſeruat, foris adſidens apertæ, & hianti, donec aliquis piſciculus accedat, qui ab ipſis capi poſſit, tunc carnem Pinnæ mordens eam de captura monet, vnaque in teſtudinem intrat, ea concham claudit: ſic præda intra ſuam munitionem recepta ſimul veſcuntur. Hæc Oppianus ſic cecinit. *...ti de ſoler. ani.*

lib. 2. Halieut.

Muſcoſos inter ſcopulos, cauteſq; profundas
Pinna colit, duro tegitur ſub tegmine teſtæ,
Nil mentis, nil laudis habet, ſine robore viuit,
Expers conſilij teſtæ langueſcit in antro,
Et ſocium vitæ Cancrum ſub lance recurua
Accipit, & præda ſemper paſcuntur eadem, G
Communemque domum, ſimul & communia tecta
Cancer habet, Pinnam paſcit, Pinnamque tuetur.
Hinc Pinnæ fertur cuſtos cognomine Grato.
Cùm tegetem ſubeunt piſces, tunc Pinna doloſo
Pungitur à morſu Cancri, contacta dolore
Comprimit hæc poſtes, & prædam comperit intus,
Cum tali celebrat ſocio conuiuia Pinna.

Eadem ex hoc poeta Ælianus. Sed quæ ab his authoribus Cancro paruo attributa ſunt, ea à Cicerone Squillæ paruæ: cuius verba hæc ſunt: Pinna verò (ſic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula Conchis cum parua Squilla ſocietatem init comparandi cibi. Itaque cum piſciculi parui in Concham hiantem inatauerint tum admonita a Squilla Pinna morſu cumprimit Conchas, ſed diſſimillimis beſtiolis communiter cibus quæritur, in quod admirandum eſt, congreſsunè aliquo, an ab ortu natura ipſa congregata ſint. Hactenus ille, qui ſanè ab Ariſtotele non diſcrepat. Ait enim hic Pinnas cuſtodem intra ſe continere, aut Squillam paruam, ſic καρίδιον interpretatus eſt Marcus Tullius, aut Can- H crum paruum: quo quidem cuſtode priuatas, perire breui tempore. Theophraſtus quoque poſtea verba quæ proximè citauimus. Neque enim, inquit, vita fortaſse Conchis poſſit ſeruari, niſi opera Cancri. Igitur dubitauit Theophraſtus, an ſine Cancro paruo Pinna degere valeret, quod prorſus negauit Ariſtoteles, ſed fallò. Quia in Pinnæ capaciore, ac latiore parte interdum duos, aut tres Pinnophylaces videas, vt plurimũ vnum, ſæpius nullum. Decem aperies (vt ſcribit Bellonius) Pinnas, antequam vnum Pinnophylacem comitem reperias. Fabuloſum etiam eſt quæ ſuprà ex Plutarcho, & Oppiano retulimus à Pinnothere Pinnam regi, admoneri piſciculis appropinquantibus, vt Concham ſuam aperiat, & intrante in eam piſciculo claudat, quia neq; Pinnæ, quemadmodum nec Mytuli, aut Oſtrea piscium carne paſcuntur, ſed aqua tantùm, & luto. Cur igitur in Pinnis, & Oſtreis Cancri parui reperiuntur? Quia, vt ait Rondeletius, cùm omni generi animantium a natura tributũ ſit, vt ſe, vitamque tueãtur, vt paſtũ, & latibula quærant, Cãcri parui

Squilla parua.

An Pinnæ ſine Cãcro viuere queat.

Ariſtotelis, & Oppiani, & aliorũ lapſus.

Cur in Pinnis Cancri, aut Squillæ degant.

molliore

A molliore teſta tecti:& ideo iniurijs magis opportuni Concharum caua ſubeunt,vt illic tanquam in ſpecubus, & antris tutiùs degant. Quare non ſolum in teſtis, ſed etiam ſpongiarum cauernulis,ſaxorum rimis,in externis teſtarum,quibus Oſtrea tecta ſunt, cauis ſæpiſſimè Cancros paruos reperiſſe ſeſe idem Rondeletius affirmat.

HIEROGLYPHICA.

HOMINEM qui ſeipſum non curet: verùm à propinquis curetur,ſignificare volentes, Concham, & Cancrum pingunt. Adhæret enim Cancer Conchæ,& vocatur Pinnophylax,id eſt Conchæ cuſtos,hiat autem Concha cùm eſurit in eam igitur hiantem cùm piſciculus intrauerit, pungit Cancer vngula Concham,hæc verò admonita Concham claudit, & hoc modo venatur piſciculos ex Horo Apolline,quod tamen,vt iam oſtendimus, falſum eſt.

Homo ſeipſum nō curans.

Lib.2.Hierogly.

B

DE CANCELLO. Cap. XXVI.

ÆQVIVOCA.

CANCELLI erant veluti ſepta quædam ex lignis traſuerſim iunctis obliquatiſque ad defendendam, hoc eſt repellendam turbam. Cicero de Oratore libro primo. Nam ſi quis erit qui hoc dicat, eſſe quaſdam oratorum proprias ſententias,atq;cauſas,& quaſi certarum artium,forenſibus Cancellis circumſcriptam ſcientiam, fatebor equidem in his magis verſari hanc noſtram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facilè veſtra exiſti matione reuocabitis,ſi extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipſe circundedi. Qui & pro Seſtio è fori Cancellis plauſum excitatum ſcribit. Sidonius autem Apollinaris quadam libri quinti epiſtola: Vmbram, inquit, ſtipitibus alatis, cancellatimque pendentibus
C pampinus ſuperducta texuerat. Cancellorum rationem graphicè expinxit Varro rei ruſt. lib. tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſis gradatim, modicis interuallis, perticis adnexis ad ſpeciem Cancellorum ſcenicorum, ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Riuis per quos exundat piſcina, præfigantur ænei foraminibus exiguis Cancelli,quibus impediatur fuga piſcium, Columella, 8.7. Hoſce Cancellos, item Cancros dici, quamquam rarenter admodum animaduertimus. Inde ſcitu dignum prorepſit adagium, vt inter orci Cancros adhæſiſſe dicatur, qui ita irretitus, illaqueatuſque teneatur, ac impeditus, vt nuſquam pateat effugium. Eſt qui Cancellos pro abaco ſeſſili interpretetur. Suntque qui Cancellos dici à Græcis κιγκλίδας putent. Ariſtophanis interpres in Veſpis dicaſterij, id eſt ſtationis iudicialis ianuam dici putat κιγκλίδα,quam,inquit,etiam καγκελλάτην dicunt. Hyſplax,inquit Theocriti interpres, laquei ſpecies eſt: propriè autem curſorum carceres ſic vocantur,quē nos Cancellum dicimus. Hæc omnia Cælius Rodiginus. Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem Cancelli, Feſtus Pompeius.

Cācelli qua ſita ſepta.

Inter orci Cācros adhærere,qui dicantur.

D

SYNONYMA.

QVI Latinis Cancellus,Græcis καρκίνιον nuncupatur, Oppiano καρκινὰς vocabulo dactylico oxytono fœminino,& vt videtur diminutiuo,quanquam Grammatici nullam eiuſmodi diminutiuorum formā oſtendant. Nam in ᾶς circumflexum quæ afferunt, Ζηνᾶς, μητρᾶς pro Zenodoro, Metrodoro,maſculina sūt:quare poëticū fuerit,licet interim Aelianus, Galenus,& Aetius quoq; ea voce vſi ſint. Iam verò quantū Cancellus a paruo Cancro,qui in Oſtreis reperitur differat, facilè cognoſcet,qui vtriuſq; naturam,& deſcriptionem contulerit. Plinius Pinnotheris,ſeu Pinophylacis nomine, & Cancrū paruum, & τὸ καρκίνιον, id eſt Cancellum Ariſtotelis confudiſſe videtur: ſic enim ille, cùm de Cancris loquitur. Pinnotheres autem vocatur minimus ex omni genere, ideò opportunus

Cancellus, vt à paruo Cancro differat.

lib.9.c.31.

iniuriæ;

iniuriæ. Huic ſolettia eſt inanium Oſtrearum teſtis ſe condere, & cùm accreuerit, migrare in capaciores. Ex Cancris minimum itaque dicens, prodit locum ſe hunc Ariſtotelis expreſſiſſe: Ἐμφύονται δὲ ἐν ἐνίοις τῶν ὀστρακοδέρμων καρκίνοι λευκοὶ, τὸ δὲ μέγεθος πάμπαν μικροί: πλεῖστοι μὲν ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς ποελώδεσιν, ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίνναις οἱ καλούμενοι πιννοθῆραι. Quum verò dicit inanium Oſtrearum teſtis ſe condere &c. hunc interpretatus eſt: τὸ δὲ καρκίνιον γίνεται μὲν τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἰλύος: εἶτα εἰς τὰ κενὰ τῶν ὀστράκων εἰσδύεται, καὶ αὐξανομένων μεταδύεται πάλιν εἰς ἄλλο μεῖζον ὄστρακον. Alio verò in loco

lib.9.c.42. Plinius Pinnotherem, ſeu Pinnophylacem facit Squillam paruam, & Cancrum, propius Ariſtotelis mentem ſecutus. Concharum generis Pinna naſcitur in limoſis, ſubrecta ſemper, nec vnquam ſine comite, quem Pinnotherem vocant, alij Pinnophylacem: is eſt Squilla

lib. 5. Hiſtor. c. 15. parua, alibi Cancer dapis aſſectator. Quæ etiam ex Ariſtotele tranſcripta ſunt, qui ſic loquitur. Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσου, ἐν τοῖς ἀμμώδεσι καὶ βορβορώδεσιν. ἔχουσι δ' ἐν αὑταῖς πιννοφύλακα. αἱ μὲν καρίδιον, αἱ δὲ καρκίνιον: οὗ στερισκόμεναι, διαφθείρονται θᾶττον. Vbi Ariſtoteles, τὸ καρκίνιον ἀντὶ τοῦ καρκίνου μικροῦ, ideſt Cancellum pro Cancro paruo ſpecie diſſimili vſurpauit. Quod verò Plinius ſuprà allatis verbis per Cancrum non

lib. 3. Cancellum καρκίνιον, ſed Cancrum paruum intelligat, patet ex Athenæo, apud quem eadem de Cancro Pinnothere leguntur, quæ apud Plinium de Cancro dapis aſſectatore. Plinij verba ſunt, quæ ſequuntur. Alibi Cancer dapis aſſectator, Pandit ſe Pinna luminibus orbum corpus minutis piſcibus præbens. Aſſultant alijs protinus, & vbi licentia audacia creuit, implent eam. Hoc tempus ſpeculatus index, morſu leui ſignificat. Illa ore cõpreſſo, quidquid incluſit, exanimat, partemque ſocio tribuit. Athenæus inquit: Chryſippus Solenſis de honeſto, & voluptate ait: Pinna, & Pinnoteres operas mutuas preſtant, ſeorſum viuere non poſſunt. Pinna ex Oſtreis eſt, Pinnoteres Cancer paruus. Pinna teſtam pandit, ingredienteſque piſciculos obſeruans, Pinnotheres adſtans, ſi quid ſubierit, morſu Pinnæ ſignificat: quæ demorſa teſtam claudit: eoque quod incluſum eſt, communiter veſcuntur. Vides itaque quod καρκίνιον dixit Ariſtoteles, loco poſtremo citato Cancrum dici à Pli-

Hermolai error. nio, à Cryſippo καρκίνον μικρὸν, Quæ diligenter à lectore obſeruanda ſunt, ne vnà cum Hermolao Barbato exiſtimet Cancellum, & Cancrum paruum, ſeu καρκίνιον, & καρκίνον μικρὸν eadem eſſe ſemper apud Ariſtotelem. Cancellus Ariſtotelis a Gallis vocatur Ere-

Bernardi, qui Gallis dicantur. mite, & Bernard l'Eremite. Eremitam quidem quòd alios fugiens, in teſta perinde, ac in ſolitudine viuat. Bernardum autem, quòd vulgò in Gallia Bernardos fatuos prouerbio dicitent: fatuumque eſſe Cancellum, qui cruſta tectus, chelas habens quæ ad vitam tuendã ſatis eſſe poſſent, alienas domos quærat, in quibus latens viuat. Quod ſi non hæc ſolùm, ſed poſteriores etiam Cancelli partes ſpectaueris, prudentem eſſe iudicaueris, qui nudas, & iniuriæ valdè oportunas partes dura, ac firma teſta muniat. Ligures Brancha vocant,

Hiſt.4.c.4 vel Branchna, Prouinciales Bious cambus. Hiſpani (vt audiuit Zoographus) Cangreio.

Aranea maris. Germani vocare poſſent (inquit Zoographus) ein kleiner Meercrebs, Meerkrebſe. Albertus Magnus de Cancello agens ex Ariſtotele: Hoc animal, inquit, ſimile eſt Araneæ, & etiam apud nos vocatur Aranea maris, & ſunt illæ conchæ, quę ſunt rotundæ, magnæ, & paruæ: habentque in parte ſtricta quaſi duas auriculas vtrinque. Tales ferre conſueuerunt peregrini in peris ſuis, peregrinationis peractæ ſignum, quibus ille verbis Cancellos, & pectines, & Conchas confundere videtur.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

Hiſt.4.c.4 CANCELLVM nobis exactiſſimè ſic deſcripſit Philoſophus. Quem autem, inquit, Cancellum appellant, communis ferè ſocius Cruſtatorum, & Teſtatorum generum eſt, quippè qui ſpecie Locuſtis ſimili ſpectetur, naſcique ſeorſum per ſe ſolitus ſit. Verùm quod teſtam deinde pe tit, quam ingreſſus, vitam traducat, hinc ſimilis teſta contectis animantibus eſt: quapropter is in ancipiti eſſe, genuſque ſibi vindicare vtrumq videtur. Forma tamen (quod ſimpliciùs dixerim) ſimilis Araneis eſt, niſi quod partem

Forma. capiti, & pectori ſubditam ampliorem, quàm Aranei habeat. Cornicula duo ruffa te

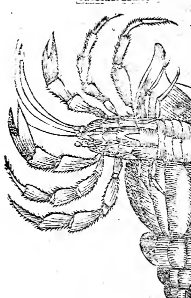
Cornicula nuia gerit, quibus oculi totidem ſubiacent, qui nunquam intrò recedant, vt Cancrorum

ſed

A ſed ſemper eminentes appareant. Os ſub ijs eſt quod veluti capillamentis quibuſdam
pluribus circundatur. Iis pedes ſubiuncti duo bifurces, quibus cibum ori admoueat. Bi- *Os.*
ni item vtriq; adhærent lateri, & tertius paruus. Thoracis pars inferior mollis tota eſt, diſ-
iectoq; ſinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excre- *Thorax.*
menti perſpici nullum poteſt. Pedes, ac thorax duriciem præſeferunt, ſed minus quàm
Cancri. Nexu nullo teſtis adhæret, Purpurarum modo, ac Buccinarum, ſed abſolutus,
liberque vagatur. Hæc Ariſtoteles, qui ſtatim eius ſpecies quaſdam ſubdit. Oblongior eſt,
inquit, qui Turbinem ſubit, quàm qui Neritim. Genus enim diuerſum eſt. Quod in Nati-
ce degit cætera quidem non abſimile: ſed dextrum bifurculatum pedem paruum habens, *Genera.*
cùm læuum grandiuſculum habeat, & ingredi eodem ipſo grandiore potiſſimùm ſolet.
Tale profectò genus, vel intra Cõchas, quarum adhæſio ſimilis cæteris eſt, reperitur: quod
& Squillam paruam (σαυλλαρον) appellant: & paulò pòſt: Quibus verò ſiniſter pes gran-
dior eſt, ij nunquam cum Turbinatis hoſpitantur, ſed cum Naticibus tantùm ineunt ſo-
cietatem. Putat Rondeletius Cancellorum hæc duo genera ſola corporis longitudine *Vt differãt*
differre, vt Cancellus Turbinatorum hoſpes longior ſit, quia eorum teſta longior: Nerita-
rum leuior, quia Neritarum teſta eſt leuis, ampla, & rotunda. Quantùm ad pedum biſul- *Chelæ.*
B corum latitudinem attinet, in omnibus Cancellis quos plurimos vidi, ſemper ſiniſtrum
pedem craſſiorem dextro perſpexi, quod non fortuitò, ſed certa ratione ipſi videtur con-
tingere. Cùm enim viuant in teſta circa corporis medium complicati, quantum dextræ
parti compreſſæ alimenti, ac proinde incrementi decedit, tantum ſiniſtræ liberiori, ac
laxiori accreſcit. Videtur & aliud genus tertium conſtituere Ariſtoteles, cùm dicit: Sunt
inter Cochleas, quæ inter ſe beſtiolas habeant Aſtacis paruis ſimiles, quę in fluminibus
gignuntur, ſed ea differentia, vt præmollem intra ſuam teſtam carunculam habeant, for- *Tertiũ ge-*
ma quales nam ſint, ex diſſectionibus contemplare. Quæ quamuis ita ſint, vnica tamen *nus.*
deſcriptione contentus ea tria non admodum differre ſenſiſſe videtur, earumque paucas
eſſe differentias. Rondeletius pauca quædam ab Ariſtotele in deſcriptione omiſſa his
verbis ſuppleuit: Cancellus, inquit, ex Cruſtatorum eſt genere, Locuſtis, vel Aſtacis ſimi-
lis, corpore enim longo eſt: cornua longa, tenuia, flauaq; habet, totum corpus ex rubro
flaueſcit. Chelarum quarum alteram craſſiorem eſſe diximus, ſciſſura parua eſt qualis in *Chelæ.*
hirſutis Cancris ſpectatur: præter chelas pedes duos vtrinque magnos, incuruos, & acutos
cum chelis, & capite foras effert, cùm ingredi, vel piſces capere vult. Duo alij vtrinq; hir-
C ſuti, molles intus latent, quibus innixus corpus intrò trahit. Pars poſterior mollis tabellis
conſtat, ſed cute duntaxat: ob id ab Ariſtotele mollis dicitur, ſed ad eam firmandam cer-
tis interuallis diſſitas lineas tres habet, latas, durioris ſubſtantiæ. Corporis extremum
duas pinnas tenues molles, in lateribus ſitas gerit. In eiuſdem extremi ſupina parte ex-
crementi meatus cernitur, quem ſi digitis comprimas, excrementum emitti videas: quo
meatu Cancellum carere non affirmat Ariſtoteles, ſed non euidentem eſſe ait: quod fa-
cit, vt credam Ariſtotelem, non tam diligenter Cancellum à teſta nudum, quam eadem
opertum ſpectaſſe. Nam meatus is in Cancello teſta ſpoliato perſpicuus eſt. Hæc ille
Cancellum Pomaciæ limacis molem rarò excedere tradit Bellonius cum hac deſcriptio-
ne. Pedibus vtrinq; ternis brachiatur villoſis: quorum duo anteriores, ſeu priores bra-
chijs forcipibus biſulcis conſtat, quibus cibum ori admouet. Cruſta dura pro cute ve- *Deſcriptio*
ſtitur, rubra, nunc cyaneo, nunc cœruleo, nunc fuluo, nunc rubro diluta. Duo illi pedes *ex Bellon.*
vtrinque, qui brachia ſubſequuntur, vnguibus in extremo oblongis, & aduncis vallati
ſunt. Cirrhos ante quidem duos, rubros, ſub oculis (Carabi modo) gerit: oculos inſtar
Aſtaci elatos, quos porrigit, ac contrahit, maculis albis diſtinctos. In ſumma eius ſupe-
D rior pars, Cancri refert effigiem, inferior autem Turbinis, quam in Cochlearum clauicu-
lis inſerit: cùm tamen Locuſtæ caudæ ſimilis ſit. Tabellis enim loricatur duris, ſed obſe-
quioſis: in quibus vtrinque veluti pinnas duas habet. Extremum verò caudæ pinnulis
tribus, vt & Cancri præditum eſt. Dentes oſſeos vt Carabus habet, quibus eſcas commi-
nuit. Cùm autem prædam venatur, totam anteriorem partem ſuo domicilio exerit, &
tunc ſimilis Araneis apparet: ſed partem capiti, & pectori ſubditam vaſtiorem quàm Ara-
neus oſtendit: Ab ore œſophagus tenuis, vt filum ad ſtomachum protenditur. Inteſtina
eius bis tantùm reuoluuntur: ac qui in eius ſtomacho viridis humor ſpectabatur, is in *Inteſtina.*
inteſtinis apparet candidus. Cancelli, quem in Adriatico mari natantem in Concha mu-
ricata reperit Zographus, caput ſolum, & pedes, & parum quiddam in extremo cau-
dę (tres articuli videlicet) cruſta muniuntur: totus reliquus alueus nudus, molliſque eſt,
ſimilitudinem anteriori præſertim parte, cum Cancro fluuiatili habet, oculos in corni-

culis eminentibus, geminas prætendiculas, forcipes breues. Caudam in poſtrema Conchæ parte condit, caput anterius habet, & pedes prætendit, atq; ita Concham gerens ob- A

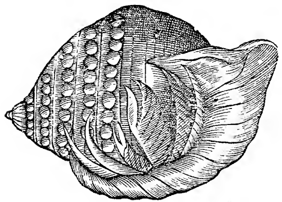
Cancellus authoris.

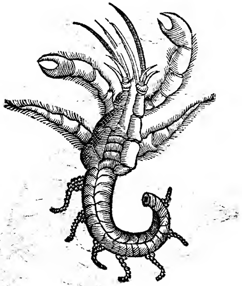

ambulat: poteſt autem ſe totum ſic in penetralia Conchæ condere, vt nihil eius appareat. Pedes quos ambulando prætendit, partim rubent, partim cerulei ſunt, hirſuti. Primo loco à nobis depictus Cancellus eſſet ab Ariſtotele, & Bellonio deſcriptus, niſi quatuor haberet cornicula, & totidem pedes vtrinque præter brachia biſulcis forcipibus prædita, quibus duo pedes pro- B
ximi hirſuti ſunt, lõgi, quinque articulis cõſtantes, aduncis in extremo vnguibus reliqui duo admodum parui, tribus ex articulis conſtituti. Quæ autem ſequitur figura ex Ambroſio Paræo, eſt Bernardi Eremitæ dicti Cancelli in teſta latẽtis; deinde nudi, ſed ſuſpicor non bene expreſſiſſe nudũ, quia binis tantũ natura pedibus vnà cum brachijs donauit. Rondeletius, ex quo Pareus videtur iconem mutu- C
aſſe, tres, aut quatuor vtrinq; tribuit, quemadmodum nos noſtro priori. Cum hoc non paruam ſimilitudinem habet, quem nos ei ſubijcimus totum rubrum, exceptis villis, qui ſunt in pectore, & cauda, qui ſunt cinerei. Sequitur deinde Cãcellus alius, qui, vt Cornelius Sittardus ad Zoographũ ſcripſit, extractus eſt ex cochleari domũcula, expertus in cibis, frequẽtiſſimè capite adnaſcitur Buccino, ita vt vi extrahendus Cancellus ſit quodãmodo: quod Valerius Cordus, & Zoographus experti ſunt cùm plures in mari cepiſſent apud portum Liburnum, vbi copioſiſſimè viſitur, non procul à litore maris Liguſtici inter ſaxa. Depingitur præterea Cancellus oblongus Aſtaco fluuiatili ſimili, quem & ipſum Sittardus ad Zoographum miſit: quem Zoographus ad tertium genus Cancelli à Rondeletio commemorati refert. Deinde oſtenditur Cancellus in Cochlea varijs coloribus maculata, vt marmor. Nouiſſimum aliqui, vt teſtatur Zoographus vulgò auenam vocant, Scaliger Squillam minimam, & à Vaſconibus Ciuadam vocari ait, ideſt, auenam. Pugillatim enim (inquit) deuorant, ſicut auenam veterinæ. Cancelli autem perquam exigui in piſciculis repeꝛiuntur, pedes nouiſſimos latiuſ- D
culos habent, vt ad nandum vtiles ſint, quaſi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur,
De par. 4. c. 8. Ariſtoteles; quibus verbis adhuc aliam Cancellorum ſpeciem à prædictis diuerſam commemoraſſe mihi videtur.

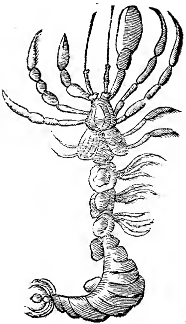
Conchæ

Conchæ, aduenæ Cancello, ſeu Bernardo Heremitæ plenæ effigies.
Et Cancelli, ſeu Bernardi Heremitæ nudi imago.

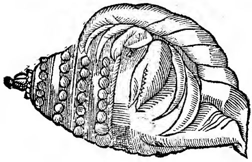

Cancellus alius ruber.

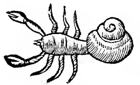

Cancellus in buccina ex Zoographo.

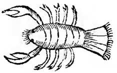

A

Scyllarus, ſiue Cancellus in Nerite concha, Venerijs ad Zoographum miſſa.

Cancellus alius oblongus aſtaco fluuiatili ſimilis ex Zographo.

B

Cancellus, V. auena, Squilla minima Scaligero.

C

VICTVS. NATVRA. GENERATIO.

D POLYPOS Venere exhauſtos deuorant quemadmodum cecinit Oppianus. In ſaxoſis locis verſantur: carne, luto denique ijſdem quibus Cruſtata alia, veſcentes. Ariſtoteles ait, Turbines, Buccinas, & ſimilia, in quibus habirant Cancelli, paſci mari tanquillo abſoluta ſaxis. At quoties flatus vrgēt, hoſpites Cancellos illos ſeſe in ſaxa recipere, ac latibulis rutati ſæpe, teſte Aeliano, de ſpolijs multo certamine inter ſe contendunt, viribuſq; inferiore repulſo, victor exuuias aſſequitur. Antea verò hæc ſcripſerat: A Conchis verò inopes, & nudi primùm Cancelli naſcuntur: deinde eas tanquam domicilia ad habitandum deligunt. Cùm verò vacuas, & inanes offenderunt Conchulas Purpuræ, aut Turbinis, primò intra eas ingrediuntur: deinde cùm in ampliorem magnitudinem creuerunt, quàm ijs vt capi queant, in teſtam ampliorem tanquam domum alteram demigrant. Neq; modò ſupra dictorum Conchas immigrant, ſed & per multas alias capaciores tranſeunt, & ampliorem nacti, ea tanquam maiori domicilio gaudent. Eadem Oppianus, & ante illum Ariſtoteles his verbis: Cancellus ille Concharum hoſpes principio ex terra, limoq; conſiſtit, mox Conchulas ingreditur vacuas: vbi cùm excreuerit, tranſit in Concham ampliorem, videlicet, aut Naticis, aut Turbinis, aut alicuius ſimilis. Sæpe etiam

hiſt. 4. c. 4.

de anim. 7. c. 31.

hiſt. 5. c. 15

paruas Buccinas ſubit, ingreſſuſque ampliorem illam gerit pari modo, & viuit in domicilio capaciore, ruriuſque excreſcens aliam petit ampliorem. Verùm quod dicat Philoſophus, ex terra, limoque naſci, facit vt credam ipſum partem internam Cancelli non perſpexiſſe, cui ad latera achærent tanquam racemi, aut globuli, oua filo annexa. Et obſeruatum eſt mares à fæminis apertè diſtingui, quòd eodem tempore hæ oua habent, illi minimè. Igitur ex maris, ac fæminæ coitu generantur. Nec impedit coitum teſta, qua integuntur. Nam quemadmodum teſtas ſuas deſerunt, vt in capaciores tranſeant; ita ſtatis temporibus natura ad coitum incitante teſtis ſe exuunt, vt corpora commiſceant.

VSVS IN CIBIS, ET ALIIS.

CONCHAM muricatam vnà cum ſuo Cancello domum cùm retuliſſet Zographus, decoxit, vt extraheret Cancellum, extractus odore, colore, ſapore, fluuiatilem referebat. Dorion in libro de piſcibus, quem citat Athenæus, inter eos piſciculos, quos hepſetos vocant, memorat Cãcellos, καρκίνια. Cancellum ſuum tradit Bellonius non eſſe edulem, ſed alijs piſcibus, vt Iulidibus, Channis, Orphis, Percis, & id genus ſaxatilibus eſſe gratiſſimum obſonium. Quamobrem piſcatores Cancellos plurimùm appetere, quos ſuis Cochleis nudatos, ac viuos hamo impoſitos, ſuis calamis appenduat, hoc enim modo magnam ſaxatilium piſcium capturam facere. Galenus Mullos Cancellorum eſu deteriores fieri, & mali odoris his verbis ait: Αἱ δ' οὖν τρίγλαι τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι, καὶ δυσώδεις εἰσὶ, καὶ ἀηδεῖς, καὶ δυσπεπτοί, καὶ κακόχυμοι. Eadem Aetius. Vnde patet Cancellum mali eſſe ſucci difficilè concoqui, ſalſumque ſuccum gignere, indèque à piſcatoribus negligi. Rondeletius Galeni verba de Cancellis, qui in ſpongijs, quæ τράγοι à fœtido odore nominantur, rectè intelligi poſſe putat: ac de Cancellis alijs, qui in cœnoſis litoribus degunt, paruiq; ſunt: nam quandoque ad Aſtacorum fluuiatilium magnitudinem accedunt.

1. de alim.

Galeni locus explicatus.

Finis Libri Secundi.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

B DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR,

Liber Tertius,

Qui eſt

DE TESTACEIS, SIVE CONCHYLIIS.

Et Primùm

C

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

DE animalibus marinis exanguibus ſcripturus, Mollibus primùm, ſecundũ Cruſtaceis locũ aſſignaui, duabus ferè rationibus motus, tùm quòd vbiq; atq; in omnibus imitandus præceptor Ariſtoteles ita me docuiſſe videtur, vbi omnium horũ animalium genera recenſet, atq; inuicem diſtinguit: tùm quòd in omnibus meis hiſtorijs nobilitatis ordinem ſequi ſoleam. Sed quia hęc dupliciter accipi hoc loco poteſt, vel ab animantium horum, de quibus hoc volumine tractatur, partibus, vel eorumdem vſu: partium placuit rationem habere, nam alioqui Teſtacea, quę & Conchæ, & Conchylia nominantur, non vna de cauſa pręferenda omnibus ijs erant, quemadmodũ etiam quilibet, qui ne centeſimam eorum partem (ſunt enim innumerabilia, & nunquam ſatis cognita, cognoſcẽdaq; eorum genera) agnoſcit, iudicare poterit, vt interim eos prætereã, qui in veterum ſcriptis optimè verſati ſunt. Cedit quidem in cibum Mollium caro, edẽdoq; ſunt Cruſtacea: ſed Mollium dura, an ventriculo inobediens, ferèq; abominãda hominibus eſt; Cruſtatorum verò ſalubris, grataque, quin gratiſſima, ſi cum illis cõpares, ſin cum Teſtaceis, minimè, quæ non aliam ob cauſam ſagaciſſima rerum omnium parens natura tã dura contegiſſe teſta videri poteſt, ne à quàmplurimis animalibus marinis, quæ eorum carne delectantur, deuorarentur, ſed in noſtrum cederent vſum. Ea autem, vt inquit Cælius Rhodoginus adeo proce-

D

Cur de teſtaceis poſtremo loco agat author.

Carnes exanguiũ inuicem comparantur.

Conchyliorum à carne laus.

Li. 27 lec. ant. c. 23.

ribus

ribus gulæ probata fuere, vt vel inde conformatum ſit adagium, eſſe Conchylia viduarum E
cupedias, ſicuti Philateus commeminit Demetrius, vt Sophronem taceã Mimographum.

Conchylia viduarum cupediæ.

Enumerantur Eadem à poëtis inter ganeas præcipuas. Martialis;

Lib. 11. Epig. 53.

Mentiar vt venias, piſces, conchylia, ſumen,
Et cortis ſaturas, atque paludis aues.

Eleganter Statius inquit;

Lib. 4. Sylu.

Ah miſeri quos noſſe iuuat, quid Phaſidis ales
Diſtet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis Anſer
Exta ferat, cur Thuſcus aper generoſior Vmbro,
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.

Quemadmodum verò fructus arborum varij ſunt, & ineffabiles, menſarum præcipua ornamenta, & gulæ incitamenta, ita quoq; Conchylia, ſiue Teſtacea, ex quibus quam ex alijs animalibus numeroſior materia ganeæ eſt, quare Septimius Florẽs Tertullianus iure omni meritò maris poma nuncupauit. Tanta verò eorum vbiq; terrarum copia eſt, & tanta apud authores mentio, vt doctiſſimus Hermolaus in quodam ſuo in Dioſcoridem corollario, vbi de Oſtreis, & Conchylijs ei erat tractandi locus, ſe copia deterreri dixerit, ſufficereque primùm gulæ huic generi datũ eſſe adagio inde nato, adagio nimirum quod iam recitaui. Sed incredibilis Romanorum, aliorumq; populorum in hiſce Teſtaceis luxuria magis in plurimorum particularium hiſtorijs manifeſtabitur. Atqui hoc loco illud ſolummodo dixiſſe ſuffecerit in hocce gulæ genere, quod pauciſſimis hiſce verbis Plinius ſcriptum reliquit: Luxuriæ mater Conchyliorum pretia margaritis propemodum æquauit. Quanta autem ea fuerint, inſcripto de margaritis capite fuſiùs dicetur: vel ſi & hoc parum eſt, audiamus quid in hunc luxum Seneca Philoſophus in prauos hominum mores inuectus ſcribat: Quantulum (inquit) ex tot Conchylijs tam longè aduectis per iſtum ſtomachum inexplebilem labitur. Quàm longinquis autem è terris Conchylia peti ſoleant, pulchrè norunt, qui veterum ſcripta euoluẽre, idque nos multis deinceps locis in hoc opere demonſtrabimus. Audiamus item Ciceronem, cuius diſertiſſimi viri teſtimonio, nihil æque aptum eſt, patrimonia, quin integra regna dilapidare, nihil inquit, in L. Piſonẽ apud hunc lautum, nihil elegans (laudabo inimicum) ne magnoperè quidem quicquam per libidines ſumptuoſum. Exſtructa menſa, non Conchylijs, aut piſcibus, ſed multa carne ſubrancida. Loquitur ironicẽs vt oſtendat, quomodo, & ſua, & aliorum quæ furto ſuſtulerat, bona perdiderat. Audiamus denique rurſus Plinium grauiſſimum ſcriptorem, ex quo legem latam eſſe apud Romanos colligitur aduerſus tam luxurioſi, ac tam pretioſi cibi intemperãtiam. Sorices (inquit) & ipſos condi author eſt Nigidius, ſicut glires, quos cenſoriæ leges, princepſque M. Scaurus in conſulatu non alio modo cænis ademere, quam Conchylia, aut ex alio orbe conuectas aues. Haud minor etiam luxus erat in colore illo preſtãtiſſimo, quem dabat Purpura, Cõchylium, Murex, colore illo, inquam, quo regum omnium, ac Imperatorum paludamenta, togæq; tingebantur, quoq; nunc Sacræ Rom. Eccleſiæ principes reſplendent, & quantopere mundanis heroibus præferendi ſint, vel ſolo eo nobis demonſtrant. Cæterùm tanta parui fiet luxuria, ſi eam contemplemus, quæ fuit in margaritis, ſiue vnionibus, quæ hinc ſuum ortum agnoſcunt. Etenim longè admirabiliora, ac planè incredibilia de ijs memorabimus poſtea, nunc verò illud duntaxar ſatis fuerit dixiſſe Cleopatram ſolam ſexcenties ſeſtertia vnica cœna abſumpſiſſe. Concludamus itaq; cum eodẽ Plinio nullibi maiorem quàm in Conchylijs luxuriam extitiſſe. Sed quid hæc (inquit) tam parua commemoro, cùm populatio morum, atque luxuria non aliundè quàm è Concharum genere, proueniat? Iam quidem ex tota rerũ natura damnoſiſſimum mare eſt, tot modis, tot menſis, tot piſciũ ſaporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt. Sed quota hæc portio eſt reputantibus Purpuras, Conchylia, Margaritas? Parum ſcilicet fuerat in gulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite, totoq; corpore à fæminis iuxtà, viriſq; geſtarentur. Quid mari cum veſtibus? Quid vndis, fluctibusque cũ vellere? Non rectè recipit hac nos rerum natura, niſi nudos. Eſto, ſit tanta ventri cũ eo ſocietas, quid tergori? Parum eſt, niſi qui veſcimur periculis, etiã veſtiamur. Adeò per totum corpus, anima hominis quæſita maximè placent. Principium ergo, culmenque omnium rerum pretij, margaritæ tenent.

Teſtacea fructib. cõparantur. Poma maris dicta Conchylia. L. 2. c. 209

Li. 14. Ep. pr. Luxus Romanorum in conchylijs.

Lib. 8. cap. 57.

Li 9. c. 54. & 55.

SYNO-

A

SYNONYMA. ÆQVIVOCA.

NOMINA, quibus iſtiuſmodi animalia, quæ duro, ſiliceoq; tegmine, fra-
gili, atq; ruptili, non colliſili muniuntur, cùm apud Græcos, tùm apud La- *Ὀστρακό-*
tinos veniunt, inuenio nõ pauca, ſed quæ declaratione magna indigent. *δερμον.*
Ariſtoteles, alijq; multi Ὀστρακόδερμα nuncupãt, ac ſi Teſtaceæ cutis ani- *lib. 3. de a-*
malia dicas. Huius vocis etymum videre licet apud Galenum, qui ita *lim. facul.*
ſcribit, quoniam totum corpus ambiens veluti integumentum vnicuiq;
congenitum appellatur δέρμα, ideſt, cutis, ſecundũ proportionem idem in Buccinis, Purpu
ris, Oſtreis, & Chamis, & alijs eiuſdem generis dicitur, ob id vocãtur Ὀστρακόδερμα huiuſ-
modi animalia, quia teſtæ, vel lapidi ſimile planè eſt, quod extrinſecus ambit operimen-
tum. Itaque Plinius, modò, quibus Teſtacea operimenta vertit, modò ſilicum duritie inte-
cta, modò teſtis incluſa duris, modò ſilicea teſta incluſa. Sed fortaſſis ſimpliciter Teſtata, *Teſtata, &*
B vt multoties Theodorus vertit apud Ariſtotelem, & Teſtacea, vt Rondeletius vocat, alijq; *teſtacea.*
recentiorum multi, & ipſe quoque Theodorus aliquoties, non incongrnè dici poterunt:
nam & Teſtæ quaſi ὄστρακα ab Horatio nominatur hoc verſu: *lib. 2. Sat. 4.*

Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ. *Teſta dici-*

Cicero verò belluas natiuis teſtis adhærentes dixit in libro de natura deorum, & Palla- *tur ὄστρα-*
dius clauſa maris animalia, cùm ait: Luna incremento ſuo omnium clauſorum maris ani- *κον.*
malium, atq; Concharum membra turgere iubet. Teſtudines item à quibuſdam dici, teſtis *Teſtudo.*
eſt Albertus Magnus his verbis: Vniuerſaliter autem hæc omnia animalia, quæ duræ *Lib. 13. de*
teſtæ vocantur, & à quibuſdam dicuntur Teſtudines, ſecundum veritatem, ſunt quæ *Animal.*
apud nos Oſtrea, Conchylia nomen habent. Alio nomine Ὄστρεα philoſopho nominãtur, *trac. 1. c. 2.*
ſicut diſertiſſimè alibi ſcriptum reliquit: ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν ὀστρακοδέρμων, ὃ κα- *Oſtreum.*
λεῖται ὄστρεον. Galenus in declaratione huius vocis parum ſibi conſtat, modò enim ani- *lib. 1. hiſt.*
malia eſſe dicit, vt in decimoquarto de vſu partium, modò inter animal, & plantam me- *c. 6.*
dia, ideſt Zoophyta facit, vt libro de formatione fætus. Gaza modò Concham, modò *Galeni in-*
Oſtreã transfert; ſed Oſtrea neutro genere, cùm Græcis, tùm etiam Latinis nominantur, *cõſtantia.*
C tam in ſpecie, quàm in genere de Oſtracodermis, ſeu Teſtaceis omnibus: Oſtreæ verò fœ- *Oſtrea, &*
minino genere Latinis tantùm de ſpecie vna, vt annotat Zoographus; Rondeletius ve- *Oſtreum,*
rò, Latini, inquit, Oſtreorum nomen retinuerunt, Oſtreas etiam dicunt. Nec pro vniuer- *quid diffe-*
ſo genere ſolùm, ſed pro ſpecie etiam earum, quibus teſta ſcabra eſt, & aſpera, nomen id *rant.*
vſurpatur. Apud Græcos quidem ὄστρεον per ε breue, & ὄστρειον per diphthongum diuer-
ſas plerumque ſignificationes habent, aliquando promiſcuè ponuntur. Sed latini id di-
ſcrimen ignorant. Ὄστρεια, inquit Galenus, vocat, quæ ab Ariſtotele ὀστρακόδερμα vo- *li. 11. Sim.*
cata ſunt: quod autem ὄστρεον vocatur ſine ι, in ſecunda ſyllaba, ſpeciem quandam Oſtreo-
rum ponunt, vniuerſo generi ſubijcientes, Buccinas, Purpuras, Chamas, Pinnas, atque
omnia huiuſmodi. ὄστρεον tamen, vt ſubinde conſtabit nonnunquam generale eſt ad omnia
Teſtata, Vuottonus aliquãdo & ſola cõprehendere, quæ ſua natura immobilia ſunt, ſcribit,
in qua ſignificatione Zoographus idonei authoris teſtimonium ſeſe non reperire aſſe-
rit. Veteres, inquit Athenæus, ὄστρεια dicebat, quod Cratini in Archilochis, & Epichar-
mi in nuptijs Hebes teſtimonijs confirmat, huius: πιννῆσι καὶ ὀστρέοισιν ὁμοίη, illius: ὄστρεα
συμμεμυκότα. Plato verò ὄστρεον, vt ὄρνεον dixit, ὀστρέων τρόπον δεδεμένοι: Oſtreorum mo- *In Phædro*
D do colligati. Plinius quoq; Oſtrea pro Oſtracodermis aliquando trãſtulit, vt vbi apud Ari- *Oua mala-*
ſtotelẽ legitur, Τὰ ἄλλα γένη πάνθ' ὡς τῶν ζῴων πλὴν τῶν ὀστρακοδέρμων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀτελές, *coderma,*
ἔχει ὀφθαλμούς. Quæ ſic ille interpretatus eſt. Non omnibus animalibus oculi, Oſtreis *& oſtraco-*
nulli. Oſtracoderma tamen ſæpius multò latius patet, quàm Oſtrea, vt iam diximus, vn- *derma.*
de etiam ex ouis oſtracòderma dici notat Cælius Rhodoginus putamine intecta teſtaceo, *Oſtrũ dici*
vt in auibus: malacòderma verò, quæ molli obducuntur cute. Ὄστρειον deinde, ſiue ὄστρεον *tur ὄστρειον*
appellant etiam oſtrum, ideſt colorem, qui ex oſtracodermis, Conchisùe conficitur, ſeu *lib. 7. c. 13*
oſtrinum colorem, vt Propertius vocat. Vitruuius in hoc ſenſu. Ea Conchylia cum
ſunt lecta, ferramentis circa funduntur, è quibus plagis purpurea ſanies, vti lachryma
profluens, excuſſa in mortarijs terendo comparatur, & quòd ex concharum marinarum
teſtis eximitur, ideò oſtrum eſt vocitatum. Plato ὥσπερ οἱ ζωγράφοι βουλόμενοι ἀφομοιοῦν, *In Cratylo*
ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπήνεγκαν, ἐνίοτε δὲ ὁτιοῦν ἄλλο φαρμάκων, ideſt, quemadmodum

picto-

pictores cùm quid volunt imitari, quandoque ſumunt ſolum oſtrum, quandoque verò cuoduis aliud pigmentum. Et eum diphtongo apud Athenęum: *Τὰ δὲ σώματα οἱ μὲν ἐχέχριντο ὀστρείῳ, τινὲς δὲ μίλτῳ καὶ χρώμασιν ἑτέροις*, ideſt, qui quidem corpora vngebat Oſtro, aliqui milto, & alijs coloribus. Eodem modo accepiſſe videtur Heſychius, qui cùm ὄστρεα expoſuiſſet χογχύλια, ſubiungit, Λάκωνες χάνθος, innuens nimirum, Oſtreon Lacones vocare Conchyliorum florem, vt Ariſtoteles πορφυρῶν ἄνθος, Plinius Purpurarum florem, ideſt, Purpuream ſaniem, quæ è Purpuris excipitur. Quod verò ad etymum attinet, ὄστρειον & ὄστρακον ex ὀστέον, quod os eſt, deriuari pleonaſmo litera ρ docet Euſtathius. Ὀστρακηρὰ VVottono ſynonymum eſt Oſtracodermo ex Oppiano, vt mox apparebit. Et τὰ ὀστρεώδη καὶ κογχοειδῆ pro omni genere Teſtatorum Strabo dixit, alij quidam etiam ὀστρακώδη. Ex λαρόδερμα etiam dicuntur, vt Iunius notat, Ariſtoteli, Empedocli λιθόρ͗ρινα, Oppiano ὀστρακόρινα, ὀστρακηρὰ, ὄστρακα Inuenio etiam apud eundem Oppianum ἔθνεα ὀστρακόρινα, & apud Suidam ὀστρακόδερμοι ἰχθύες, ideſt, Teſtacei piſces. Λιχάδες Heſychius, & Varinus interpretantur Oſtrea omnia, adduntque ab alijs lapides dici, & Calculos, & Conchylia. Λεβηρίδα ideſt Liberidem aliqui ſenectam ſerpentis vertunt teſte Galeno, alij Concham vacuam: Κυματοσορτίδες Heſychio ſunt χόγχοι, Conchæ. Κόγχος, & Latinorum Concha perquàm frequenter ſumitur pro omnibus Conchylijs, & Teſtaceis, item pro quibuſdam eorum generibus. Theodorus in tranſlatione Ariſtotelis, Oſtrei, & Conchæ nomine vtitur pro vniuerſo genere teſtato. Rondeletius verò, Concha, inquit, ſumitur, & pro omni teſta, & pro teſta læui, ſiue inæqualiter rugata. Et rurſus: Conchæ nomen latiſſimè patere iam diximus; hoc verò Plinij authoritate maximè confirmatur, qui Pectines, Cochleas, Buccina Concharum nomine comprehendit. Bellonius de biualuibus tantùm vſurpaſſe videtur, & Zoographus Concha vocabulum generale videri quidem ait, videri ſibi tamen ad biualuia magis propriè referendum. Huius ſpecies, inquit, aliæ turbinatæ ſunt, & Cochleæ dicuntur: idque, vel hebetiùs, quæ generis proximi nomen ſeruant, aut etiam ſuperioris; vel acutiùs, ideſt, longiore, magiſque faſtigiato, vel mucronato ductu, & vocantur Strombi. Aliæ turbinatæ non ſunt, quæ & ipſę communi vocabulo adhuc Conchæ dicuntur, ſiue in orbem ferè æquabili, & plana ſuperficiei curuatione ſe colligunt, vt Venereæ, & Porcellanę dictæ; ſiue biualues ſiue vniualues ſint; vt Conchæ vocabulo genus totum Teſtaceum comprehendamus: ſicuti Cruſtaceum, Cancri: quorum vtrumque vel veterum ſcriptorum teſtimonijs comprobari poteſt, vel certè eſt permittendum, vt de rebus ipſis commodiùs verba faciamus Nicolaus Perottus Concham ab Oſtreo ſic diſtinxit: Conchę dicuntur, quę teſtam lęuem habent, & politam, ſiue vniformiter rugatam, ſiue denticulatã: Oſtrea verò quæ aſperam, ſcabramque quamuis generali nomine Oſtrea quoque Conchæ dicantur, quales ſunt Cochlearum, Ouidius:

Lib. 5.

Oſtreũ vndè dicatur.

Ὀστρακηρὰ

Ἐλλακόδερμα.

Lib. 5. de piſcibus.

Λιχάδες:

Leuer. 5.

Concha.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 1. de Teſt. cap. 1

lib. 1. c. 17.

lib. 9. c. 33.

Cochleæ quæ.

Strombi qui.

Conchæ vocabulũ ad omnia Teſtacea.

Conchæ ab Oſtreo diſtinguitur

Oſtreaque in Conchis tuta fuere ſuis,

Hæc ille, & rurſus: itaq; Purpura inter Cõchas potiùs numerabitur, Murices inter Oſtrea, ob ſcabritiem corticis. Sed cùm teſtarum ſcabrities, ſit diuerſa, alia ſcilicet in Oſtreis, per totam teſtæ ſuperficiem, alia in Muricibus, & Purpuris, eminentibus quibuſdam aculeis, Perotti hæc poſtrema ſententia vacillabit. VVottonus ſcribit Conchas appellari à Plinio, non quæ teſta adeo fragili clauduntur, atque Cocleæ, Pectines, digiti, ſed quæ firmiore, vt Purpuræ, Buccina, Pinnę. Atque ita ſanè Plinius: firmioris, inquit, iam Teſtę (de quibuſdam fragilis teſtæ dixerat prius, nempè Vnguibus, Pectinibus, Cochleis, Echinis, & Cancris) Murices, & Concharum genera. Quandoque ſeparat à Conchylio, vt cùm ait: Concharũ ad Purpuras, & Conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat temperatura. Aliquando pro omnibus Teſtaceis accipit: Conchæ omnes celerrimè creſcunt, pręcipuè Purpuræ: aliquando pro pretioſioribus: Populatio morum, atque luxuria non aliunde maior, quàm è Concharum genere prouenit; de Margaritis nimirum, & Purpuris, & Conchylio ſentiens. Quidam etiam hoc citat ex eodem: Inter Conchas principatum tenent Margaritæ. Feſtus ex Varrone: Imperito nõnunquam Concha videtur Margaritum. Accepit pręterea Concham pro teſta exteriori, inquiens: Polypi veſcuntur Conchyliorum carne, quorum Conchas complexu crinium frangunt. Item vbi apud Ariſtotelem legitur, τὰς μὲν οὖν μικρὰς μετὰ τῶν ὀστράκων κόπτουσι, ipſe tranſtulit ſic. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt. Ouidius.

Concha à Conchilio, ſeparatur.

Cõcha pro Teſta.

lib. 2. de arte.

Litore quot Conchæ, tot ſunt in amore dolores.

lib. 2. de nat. Deor.

Columella.

Implicitus Concha limax. Et Cicero. *duabus patula Conchis.*

Hinc

A Hinc etiam Conchæ numerantur à Martiano I. C. ff. de fundo inſtructo, & inſtrument. le-
gat. inter inſtrumenta pictorum, qui pigmenta ſua in Concharum teſtis ſeruare ſolent.
Conchæ præterea nomen notante VVottono, vnam ſpeciem ſignificat, nempe Chamen, *Cōcha pro*
vt apud Ariſtotelem in quarto de hiſtoria, ſed & priuatim Chamen Tracheam, vt in quin- *vna ſpecie.*
to, & apud Oribaſium in ſecundo. Idem legere eſt apud Galenum in gloſſis, item apud
Heſychium, & Varrinum. Sed & Gaza alicubi ex Theophraſto pro Pinna ſimpliciter Con- *Gazæ erro-*
cham tranſtulit, quod non probo, cùm Plinio Concharum generis tantùm ſit ipſa Pinna. *res.*
Alibi apud Ariſtotelem idem Gaza pro κόχλων, ideſt, Cochlearum vertit, Concharum, *Li.4. Hiſt.*
genus capiens pro ſpecie. Et κόγχος Heſychio eſt κόχλιας, Cochlea, qui & κόγχον διελεῖς *cap. 1.*
prouerbialiter dici tradit, pro ἴσον ἐποίησας, id eſt, feciſti æqualem, ſed vel teſte etiam au-
thore theſauri linguæ Græcæ eo nomine potiùs Concha vocatur, quam Cochlea, vt ex
prouerbio liquet; nec enim Cochleam poſſes διελεῖν, vt Concham, quippe Cochlea ex
vnica teſta gyris quibuſdam, & voluminibus compacta conſtat, Concha autem duabus ve-
luti ſcutulis clauditur, quæ facilè diuelli à ſe inuicem queunt. Ita igitur Athenæus dicit *Lib. 4.*
Timonem Τῶν λυδίων καρυκῶν προκρίνειν τὸν κόγχον. Et Pauſanias κόγχας θαλασσίας διά- *In atticis.*
φαντὸς ἰνδαλτῶ κογχίτη λίθῳ. Concham quidem veteres nonnulli pro Cochlea dixe- *Concha po-*
B runt, ſed marina maximè. Auditum in quodam ſpecu Concha canentem Tritonem. Tri- *nitur quan*
tones enim aliqui fabulantur Concha perforata buccinare. Apuleius, Triton Concha ſo- *doque pro*
nat, buccinat, item: Concha ſonaci leuiter buccinat. Virgilius: *Cochlea.*

Cæruleum Tritona vocat, Conchaq; ſonanti
Inſpirare iubet. Et de Miſeno tubicine.
Sed tum fortè caua dum perſonat æquora Concha.

Silius Italicus Conchas iſtas eleganter tortas nominat, cùm canit; *Lib. 14.*

Nec mora; terrificis ſeuæ ſtridoribus æris
Per vacuum latè cantu reſonante profundum
Incubuere tubæ; queis excitus æquore Triton
Expauit, tortæ certantia murmura Conchæ
Vix meminere maris.

Inuenio & apud eundem:

Audit ventoſa perflantem murmura Concha.

Priſci autem homines ante tubam inuentã vtebantur Cochlea marina, vt meminit Scho- *Cochlea*
C liaſtes Homeri ad hæc verba; κόχλῳ θαλασσίῳ ἐσάλπιζον. Vnde & Dardanus dicebat. *marina vſi*

Non facit ad noſtros ærea Concha ſonos. *priſci loco*

Et Plutarchus: nam ſicut pecora orationem hominis non intelligunt, ſibilis autem, & pal- *tubæ.*
pationibus accuratis, & fiſtulis, aut Conchis excitantur, ac ſopiuntur à paſtoribus. Reperio *In Iliad.*
item Concham ſumi pro Cochlea terreſtri apud Epicharmum in hoc verſu: *Lib. 7. Sym-*

Κόγχον δὲ τὸν φέσιλον ἅπαγ' ἐς τὸν φθόρον. *poſ. quæſ. 8*

Porrò Martialis Concham Lucrinam pro Oſtrea aliquoties dixit, vt

Ebria Baiano veni modo Concha Lucrino, *Concha Lu-*
item: *Concha Lucrini delicatior ſtagni.* *crina.*
item: *Sed cui ſolus erit Concha Lucrina cibus.*

Auguſtinus Niphus diſcrimen quoddam inter Concham, & Concam ridiculè ſomniauit;
Vbicunq; inquit, Conca ſcribitur c exili, ideſt, ſine h, ſignificat genus, ideſt, omne teſta- *Niphi nu-*
ceum: nam Concha cum h, ſpeciem vnam eorum tantùm importat, quæ ſi ſit canaliculis di- *gæ.*
ſtincta, dicitur etiam Concha; ſi ſit læuis, & plana, Chama vocatur. Sic ille. Iam verò Con-
cha alia quoque habet ſignificata, vti vaſis in primis quoddam genus concauum, ac ſupe- *Concha a-*
D rius patulum, quod Iuuenalis intellexiſſe videtur, cùm ait, *cùm bibitur Concha*, & Hora- *lia ſignifi-*
tius: *funde capacibus Vnguenta de Conchis.* Alibi quoque Concham ſalis puri dixit, pro *cata.*
vaſe, in quo ſal poni in menſa ſolet. Sed & Ariſtoteles in quarto de Animalium hiſtoria *Pro vaſe.*
κόγχον nominauit Concham, qua in implendo, & deplendo vtuntur, vt & Dioſcorides de *Li. 1. c. 32.*
oleo candido, θεὶς ὑφ' ἥλιον, ἀναχεῖν κόγχῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν: ſub ſolem quotidiè Con-
cha refunde. Cato, Capulator Concha oleum tollat. Plinius: Patinis fictilibus impoſitum
ferrea Concha, calice coopertum. Et ex recentioribus Perottus, puluis, inquit, ſemper in
catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia ſoluatur; ac rurſus tunditur, dein-
de lauatur in Conchis, ſiccaturque. Idem Perottus alibi Concham vas oblongum, & con-
cauum interpretatur, ex Plinio fortè, apud quem hoc legitur. Vaſis genus concauum,
ac ſuperiùs patulum, à Conchæ naturalis ſimilitudine Concham vocamus. Conchæ no- *Concha vas*
men pro vaſe Lugduni etiamnum ſeruant, vt notat Zoographus, addens eſſe quoſdam, *quale.*
qui

Platta.

qui id interpretetur vas valdè apertum inſtar illius quo tonſores lauandis barbis calidam adhibent. Ipſe verò Concham dici rectè putat vas omne cibo, potui, aliiſue vſibus accommodatum, quòd marginum, aut labeorum latitudine careat, præſertim ſi longitudo eius latitudinem vicerit, eiuſmodi enim Concharum teſtæ ſunt, talis & Cochlearium figura eſt, ſed manubrio addito, pateræ verò, obbę, catini, lãces, & huiuſmodi vaſa, quamuis latitudine illa carent, quam habent patinæ, plattæ vulgò dictæ (παρὰ τὸ πλάτος ἤτοι τοῦ ἀγγείου ὅλως, ἢ τῶν χειλῶν) rotundiora tamen ſunt, quàm vt Conchæ nomen merantur. Cato rurſus: In celiam oleaream hæc opus ſunt: dolia olearia, opercula; labra olearia quatuordecim, Conchas maiores duas, & minores duas, Plinius alibi ferreã Concham dixit; & in ſacra Hiſtoria proditur decem fuiſſe luteres, ſeu Conchas æneas, quarum quæque tenebat quadraginta batos. Hinc & cymbala à poëtis Latinis Conchæ vocantur, quòd Conchas ſimilitudine ſcutulata referant, & ab earundem ſimilitudine Lycophron κογχον vocat hemicranium, ſeu caluam capitis, nam & ipſa eſt ſcutulata, Τυπεὶς σκεπάρνῳ κόγχον ἐυθέτῳ μέσον. apud Ariſtophanem σκαφίον dicitur, ſicuti Iulius Pollux annotauit: ſed ſcaphium etiam ſpecies Concharum marinatum eſt, quæ Mys alio nomine dicitur.

lib. 33.
li. 3. Reg. 7.
Cymbala Cõcha dicta.
In Alexandra.
Calua capitis Concha vocata.
Vmbo Concha vocat°.
Cauitas auris Concha dicitur.
Egloga 6.

Eandemque item ob cauſam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat in Epitome, προσηρμοσμένη τῷ θυρεῷ καὶ σιδηρᾷ κόγχος, ἣ τὰς ὁλοσχερεῖς ἀποστέγει πληγὰς λίθων. Nec non κόγχοι nominantur eodem modo τὰ ἔγκοιλα τῶν ὀφθαλμῶν ὁ παρὰ τοῖς βλεφάροις περίδρομος, teſte eodem Polluce, hoc eſt cauitates oculorum, ſeu caui, in quibus oculi latent. nam & ipſi ſua figura Concham repræſentant: ſicuti & auris caua pars extrinſecus, quam etiam κόγχον ipſe, Rufus κόγχην nominari ſcribit: denique patella in genu eidem κόγχη, vel κόγχος appellatur. Sed de Conchis dictis in corpore humano, plura in anatomicis Veſalij, aliorumq; lectori curioſus inueniet. Eſt præterea Concha locus in ædificijs cameratus ad ſimilitudinem Conchæ, & Teſtudinis, vt meminit Calphurnius poeta præclarus.

Si placet, antra magis, vicinaq; ſaxa petamus,
Saxa quibus viridis ſtillanti vellere muſcus
Dependet, ſcopuliſq; cauum ſinuantibus arcum
Imminet exeſa veluti Teſtudine Concha.

Nauis dicta Cõcha.
lib. de re naual.
lib. de calcul. luſu.
Cãculi Cõchæ, qui dicti.
Cõcha pro menſura.
lib. de pond. & menſ.
lib. 5. Epiſ.
lib. de nat. mul.
Faba κόγχος dicta.

Ita fortè nauis quædam etiam Concha dicitur, cuius his verbis Cælius Calcagninus meminit. Nauigeram ſimilitudinem, & aliam in Propontide viſam ſibi prodidit Mutianus: Cõcham eſſe Acacij modò carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata. In hanc condi nauplium animal Sepiæ ſimile ludendi ſocietate ſola. Idem Calcagninus notat calculos Conchas dici, dum ait: calculos fuiſſe lapillos ab initio, quales in ora per luſum ſæpe legimus, & quos ſpolia Oceani Claudius Cęſar vocauit, cùm parata expeditione milites iuſſit galeas Conchis, & hoc genus lapillis implere, hac ratione de Oceano triumphaturus: nomen ipſum oſtendit. Concha quoq; nomen eſt menſurę, teſte Galeno. Eſt autem alia magna, alia parua. Vtriuſque capacitatis mentionem facit idem author ex Cleopatra: Magna, inquit, Concha eandem oxybapho menſuram ſeruat. Eius enim menſura capit cyathum vnum ſemis, pondus verò drachmas quindecim: minor verò Concha menſura ſemicyathum, pondere drachmas quinque exęquat. Sunt qui ex eo dictam putent, quòd tantum capiat, quantũ Concha: ſic Cochlearium etiam Chama, & myſtrum, menſurarum nomina ſunt, à capacitate teſtarum, quibus eiuſdem nominis Oſtracodermata aquatilium animantium conteguntur, deſumpta. In quo ſenſu dicebat Hippocrates, menſurã quãta eſt Conchę teſta cerito. Sed & Concham ſcribit Gulielmus Philander doctiſſimus Vitruuij ſcholiaſtes, ſigilla, imagunculaſque relictis in parietibus ædiculis (Italia nichios appellat, credo quò imbricatis Conchis ſoleat earum ſuperior pars ornari, nam Hetruſci Conchas nicchios vocant) collocandas appellari. Poſtremò κόγχος apud Athenæum, ſi bene memini, genus eſt fabæ cum cortice ſuo elixa, ad differentiam fabę freſæ, quæ ſine cortice coquitur, à ſimilitudine Concharum, quòd confracto cortice velut implicita Conchis ſuis caruncula videatur. Citat Athenæus hos verſus.

Αὐτὴ δὲ καὶ ἀυσηλὴν ἐπὶ κόγχῳ
Ἐλλείπων, ἢ πᾶσα περισρόφητοζ οἶζυς.

Conchis.
li. 5. Epig.
lib. 3.

Epicharmus etiam Cõchon legumen nominauit. Et Antiphanes: Κογχίον τι μίκρον, ἀλλὰ τὰς τι προστετμημένον. Dicitur, & Conchis fœminino genere. Martialis.

Si Conchem totiès meam comeſſes,

Item alibi.

Si ſpumet rubra Conchis tibi pallida teſta.

A Iuuenalis. *Cuius conchæ tumes.*

Atque hæc de vocabuli Conchę diuerſis ſignificationibus. Nihil autem refert κόγχη ne in fœminino, an κόγχος in maſculino dicas, Reperitur & κόγχος ſignificans putamen Oſtrei, *Sat.3.* Κόγχος.
ſiue id quo integitur Oſtreum, quodque abijcitur, cùm comeditur. Ita enim Pollux de *lib.6.c.15*
purgamentis eorum, quæ in menſa apponuntur, κογχυλίων, κογχῶν καὶ ὀστρέων, κόγχος, τῶν ἰχθύων λέπη, καὶ καράβων ὄστρακα. Niſi fortè reponendum κόγχαι. Κογχία diminuta forma dixerunt Strabo, & Diocles, ſicut latinè Conchulas Plinius, & Apuleius. Apud *Κογχία.*
Dioſcoridem reperitur quoque κογχάριον. Κογχέλη hinc quoque deriuatam videtur, ſed *Κογχάριον.*
quod ſignificare inuenio Purpuram; vt Suidæ in hoc loco, αἱ κογχέλαι ὄψιν οὐκ ὀλίγαις φαίνονται δελεάζειν ὀφθαλμοὺς. Heſychio quoque κογχέλαι ſunt τὰ ὄστρεα καὶ πορφύραι, verùm *Κογχέλη.*
& κηκίδες, id eſt, gallæ, forſan ob ſimilitudinem. Seruius Conchæ vocabulum à Græco
κόγχη deducit. Aliqui Latinum putant à concauitate dictum: itaq; ſine aſpiratione ſcribunt. Iſidorus verò Conchas, & Cochleas inde dictas arbitratur; quia deficiente Luna *Conchæ etymum.*
cauantur, id eſt, euacuantur, & minuuntur. Hinc & κογχύλιον, apud Latinos Conchylium, idem nonnunquam quod κόγχη & κόγχος, nimirum totum teſtarorum genus com- *Conchyliũ quid.*

B prehendens: nam Plinius vt ſcribit Conchas omnes celerrimè creſcere, præcipuè Purpuras; ita etiam linguam Purpuræ eſſe longitudine digitali, qua paſcitur perforando reliqua Conchylia inquit, tantam duritiem aculeo eſſe. Et alibi, Spiritum ſydus, inquit, *lib.6.c.36.* *lib.2.*
Lunæ exiſtimari, & hoc eſſe quod terras ſaturet, accedenſq; corpora impleat, abſcedenſq; inaniat: ideo cum incremento eius augeri Conchylia, ſpiritum ſentire, quibus ſanguis nō ſit. Athenæus. E Conchilijs aluum ſimul, & vrinam cient, præcipuè Mituli, Oſtrea, Pectines, Chamæ. Alioqui κογχύλιον, ſiue Conchylium, de certa quadam Concharum ſpecie dicitur, experita non menſis ſolùm, ſed & veſtium infectionibus, vt inter alios docet Plinius loco paulò antè citato, vbi locutus de Purpuræ flore illo tingēdis experito veſtibus, ſed vnde (inquit) Conchylijs pretia, quis virus graue in fuco, color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari? Ibidem dicit Concharum ad Purpuras, & Conchylia eandem quidem eſſe materiam, ſed diſtare temperamento. Et Iſidorus Conchylium dictum eſſe autumat, quòd Conchulis marinis color eius colligitur; idem & Oſtrum vocari, & Conchylia maris exponit, quæ circumciſa ferro lachrymas purpurei emittunt coloris: quibus collectis color purpureus temperatur, & Oſtrum exinde appellari, quod ex teſtæ humore eli- *lib.19. Orig.cap.28* *Etymum.*

C citur. Vnde & κογχύλιν κροκίδα vocant floccum lanę Conchylij ſanie infectæ. Crito apud Galenum in tertio κατὰ τόπους, ἐντίθει κρόκιδα κογχύλιν. Floccum lanæ Conchilio infectæ, vt Plinius loquitur. Quin etiam κογχύλιον nominatur lana veſtiſue Conchy- *lib.23.c.7.*
lij cruore infecta, vt apud Galenum κογχυλίῳ ὑμφρασαι τὸ οὖς, Conchyliata veſte aurem *Conchyliũ*
obtura. Et apud Quintilianum de puero nimis molliter educato. Nondum prima verba *pro veſte*
exprimit, & iam coccum intelligit, iam Conchylium poſcit, pro Conchyliatam veſtem, *colorata.*
vt Plinij verbis vtamur, Ciceronis imitatione, qui conchyliata periſtomata dixit. In eodē *lib. 1. c. 2.*
quoq; ſenſu Conchylium accepit Horatius, cùm ait.
Horum ego non fugiam Conchylia? hoc eſt veſtes conchylitas, quibus induti in publicum procedunt tanquam nobiles Romani. Franciſcus Marſarius ad explicationem iſtorum Plinij verborum: Conchylia, & Purpuras omnis ora atterit: per Conchylia, inquit, hoc lo- *lib.9.c.35.*
co aliqui intellexerunt Murices: Murex enim Conchylium per excellentiam dicitur, vnde veſtis tincta Murice, Conchyliata dicitur. Et Angelus Decembrius Concha, & Con- *li. 7. polit.*

D chyle exponit Teſtudines piſces, quibus & ad Purpuram conficiendam veteres vſi ſunt. *Conchyle.*
Horatius priuatim pro Oſtreis Conchylia dixit hoc verſu.

Non me Lucrina iuuerint Conchylia. *Conchylia*
Miſcueris elixa ſimul conchylia turdis. *pro Oſtreis*

Et turſus: *Simul aſſis.*
Miſcueris elixa ſimul conchylia turdis.

Vitruuius pro Purpura: incipiam nunc de Oſtro dicere, quod & chariſſimam, & excellen- *lib. 3. c. 5.*
tiſſimam habet præter hos colores aſpectus ſuauitatem, Id autem exprimitur ex Conchy- *Pro Purpura.*
lio marino, è quo Purpura inficitur. Quare Conchylij nomen, & polyſemum eſt, & primum etiam ſpeciem quandam, item colorem ſignificat. Sumitur præterea hæc eadem vox *Pro teſtis.*
pro ipſis teſtis, ſeu operimentis: Scholiaſtes Ariſtophanis: Conchis, ſeu Conchylijs ſolebant ſigilla (ſphragides) includere, ne typi eorum facilè abolerentur. Et apud Aetium legi- *li.1.c.345.*
mus: Conchylium, id eſt teſta Purpurarum crematum, additur collyrijs abſterſorijs. Reperitur etiam in Paulo Aegineta κονδύλιον, ſed haud dubiè pro κογχύλιον. Poſtremò Da- *Pro ſepulchris.*
maſus, vt annotat Gyraldus, Conchylia vocabat multorum martyrum ſepulchra.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA. VICTVS.

lib. 1. c. 1. li. 9. c. 33.

TANTA in hiſce Teſtaceis ludentis naturæ varietas eſt, tot colorum differentiæ, inquit Rondeletius, tot figuræ, vt vix numerari poſſint. Equidem Plinius varietatem iſtam explicaturus, & ipſe iucunda, & eleganti verborum varietate, & copia, naturæ fœcunditatem, miramq; ac multiplicem in procreãdis omnibus ſolertiam ingenioſè imitatus eſt, inquiens: Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot

Teſtaceorũ varietas.

colorum differentiæ, tot figuræ, planis, & concauis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato, iam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expanſa, prædenſata, porrecta, ſinuata, breui modo ligatis, toto latere cõnexis, ad plauſum apertis, ad bucciñ incuruis. Huc vſq; ille. Cũ planas, & concauas dicit, Pectines intelligit, quibus ſolis hæc nota cõting it, cũ ad Buccinũ recuruas, Cochleas, & Buccina cõprehendit. Eaſdẽ ferè differentias, ex Ariſtotele ſic recitat Athenæus, interprete Dalechãpio. Ariſtoteles in opere de animalibus has

Plinius explicatus. lib. 3. c. 11.

Teſtaceorum (Ὀςρέων) ſpecies recenſet: Pinnam, Oſtreum (ſpeciatim dictum) Muſculum (Mitilum Zoographus) Pectinem, Solena, Concham, Lepadem, Tethea, Balanum. Huc illuc vaga progrediuntur Buccinum, Purpura, Hedyporphyra, Echinus, Strabelus: (tanquam Oſtrea dicantur propriè, quæcunque Teſtatorum biualbia ſunt, & Patella quoque vniualuis: eademque omnia progrediendi vi, & inſtrumentis careant: Greſſilia verò ſint, Buccinum, Purpuræ, & aliqua Turbinata. Non tamen ſola hæc, ſed ex biualuibus quoque nõnulla moueri conſtat, vt Pectines.) Virgatus eſt ex his, & aſpera teſta opertus Pecten: Tetheum Concha læui tectum, & nullis diſtincta virgis. Pinnarum tenuius eſt os, Oſtreis Biualuibus craſſum. (Pinna tenue os habet, quod Oſtreum habet craſſum, teſtamq; vniformem, & leuem. Patella biforis eſt, læuemq; habet teſtam. Natalis de Comitibus.) Lepadibus concha, & ea læuis, vnica eſt. Muſculorum duplex teſta vno loco tantùm cohæret. Solenis, & Balani vndique tota coaleſcit, & coniungitur. Ambobus id commune generibus eſt, quòd operiuntur teſta. Græcè legitur. Ἀριςοτέλης δ᾽ ἐν τῷ περὶ ζῴων, ὄςρεα φησὶ, πίννη, ὄςρεον, μῦς, κτεὶς, σωλὴν, κόγχη, λεπὰς, τῆθος, βάλανος. Πορευτικὰ δὲ, κῆρυξ, πορφύρα, ἡδυπορφύρα, ἐχῖνος, ςράβηλος. Ἐςι δ᾽ ὁ μὲν κτεὶς τραχυόςρακος ῥαβδωτός. Τὸ δὲ τῆθος ἀρράβδωτον, λειόςρακον. ἡ δὲ πίννη λεπτόςομον. Τὸ δ᾽ ὄςρεον παχύςομον. Zoographus ait hunc locum ſibi videri corruptum, & à Latino interprete non bene tranſlatum. Quid ſi ſic? inquit. μονόθυρον δὲ καὶ λειόςρακον (vel potius τραχυόςρακον) λέπας. δίθυρον δὲ καὶ λειόςρακον, μῦς. σύμπεφυὲς δὲ (nam & Ariſtoteles dicit, ὅτι ἐπ᾽ ἀμφω συμπέφυκε) καὶ λειόςρακον, σωλὴν. μονοφυὲς δὲ βάλανος) Μονόθυρον δὲ καὶ γειόςρακον, λεπὰς δὲ δίθυρον καὶ λειόςρακον. συμφυὲς δὲ μῦς, μονοφυὲς δὲ καὶ λειόςρακον, σωλὴν καὶ βάλανος. Κοινὸν δ᾽ ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Idem Zoographus apud Ariſtotelẽ, quẽ citat Athenæus, hæc verba diu quæſita non reperit. Libro autem, inquit, quarto Hiſtoriæ animalium cap. 4. Teſtatorum differentiæ leguntur huiuſmodi: Eorum quædam Turbinata eſſe, ςρομβώδη: alia non turbinata. Rurſus ex his μονόθυρα ſunt, quæ teſta vna continentur, δίθυρα, quæ duabus. Sunt item quibus altera pars ſuperficiei detecta carnem oſtendat, vt Patellæ. Tanquam Patellæ inter non Turbinata henus tertium conſtituant, à cæteris duobus, biualuibus, inquam, vniualuibusque diuerſum: cùm tamen recentiores plerique omnes Patellas vniualues faciant. Certè hoc in loco Ariſtoteles tria genera apertè conſtituit, vt retulimus, & Gaza ſimiliter tranſtulir, ita nimirum ſentiens. Turbinatorum carnem includi, niſi quòd ceruicem, & caput exerunt cùm lubet: Non turbinatorũ verò in alijs includi teſta, vel gemina, vt in Chamis: vel ſingulari, quorum ſpeciẽ nullam nominauit: videtur aũt de Conchis illis ſentire, quas Venereas, aut Procellanas vulgò nominãt: nã ſi Ariſtoteles ſub monothyris illas non comprehendit, quodnã aliud genus eis aſſignabimus? Præterea cùm non modo dithyras, ſed monothyras quoque Conchas ſuis teſtis, has ſingulari, illas geminis cõtineri, & includi (περιέχεσθαι) dicat, Patellæ etſi Concham, vel teſtã vnam dũtaxat habeant, ea tamen non cõtinentur, aut includũtur: ſed altera parte nuda ſunt, qua ſaxo adhærẽt, quod eis alterius teſtæ loco eſt: Quãobrẽ aut tria

Pecten. Tethyum. Lepas. Muſculi. Athenæi locus corruptus animaduerſus. Vniualue, & Biualue quid. Digreſſio de Vniualuibus. Turbinata qualia. Cõchæ Venereæ vniualues ſũt. Patellæ.

ſtatim,

A ſtatim, vt hîc Ariſtoteles, non turbinatorum ponemus genera, aut potiùs bina tantùm in prima diuiſione, ita vt eorum alia dithyra ſint, alia monothyra, & horum rurſus ſpecies duæ: vna quæ tæſta ſua ſe in orbem colligente carnem occultat, vt Conchę Venereæ altera, vt Patella, quæ carnem ex dimidia parte nudam oſtendunt. Addit & quartum genus Ariſtoteles eorum, quæ omnino & omni ex parte ſolida includantur, vt ſunt Tethya. Paulò pòſt, cùm ſcribit: Papauer Conchæ omnes habent, ſed alia parte Patellæ, alia biualues; videtur Patellas ceu vniualues, biualuibus opponere; quod quidem eo modo fieri poteſt, vt iam dictum eſt. Verùm quarto de partibus animalium cap. 5. è ſolis Patellis videtur vniualuium genus conſtituere Ariſtoteles; Vniualue genus, inquit, quod ſaxis teſta in dorſum data adhæret, ſeruari poteſt: ſitq; alieno ſepto quodammodo biualue, vt quæ Patellæ vocantur. Sed ne aduerſetur ipſe ſibi Ariſtoteles, ita, vt prædiximus, vniualuium genus illud Conchatum, quas Venereas cognominauimus ignotũ fuiſſe quis putet, quod non in Mediterraneo (ni fallor) ſed in Oceano tantùm generentur, & ex India etiã, aut alijs ad Orientem ſitis regionibus maritimis adferantur. Plinij quidem ſæculo notas fuiſſe dubium non eſt. Dubitet etiam aliquis an thyræ, hoc eſt, valuæ nomen, in

Teſtatorũ quartum genus.

Cõchæ Venereæ Ariſtoteli ignotæ.

B globum ſe colligenti Conchæ rectè poſſit attribui: Patellarum ſanè teſtis multò aptiùs quadrare videtur, quæ etiamſi ſimplices ſunt, biualuium tamen teſtas referunt. Hæcenus Zographus. Sed vt vnde noſtra digreſſa eſt oratio, reuertamur, Iſaacus Caſaubonus eundem Athenæi locum ceu mendoſum, & pauci faciendum arguit. Solet, inquit, Athenæus, quicquid de eadem re varijs locis diſperſe ſcriptum inuenit, in vnum congerere. Sic cùm ſuper Oſtreis ait, Ἀριστοτέλης δὲ &c. ὄστρια φησὶ, &c. pleraque omnia deſcribuntur, quæ de Oſtreis philoſophus dixerat, non in iis ſolum libris, qui hodie extant, ſed quædam etiam in iis, quos hodie non habemus: nam hiſtoriarum lib. 4. cap. 4. ὀστρακοδέρμων diuerſa non parum inſtituitur diuiſio: qui tamen locus cum iſto eſt conferendus. Rectè autem doctiſſimus Zographus, quo loco ſcriptum eſt, etiam in membranis, etiam in Epitoma, λεῖα δὲ δίθυρον καὶ λειόστρακον, legendum cenſuit μονόθυρον, & τραχυόστρακον. Nam ſi haberet Patella duas θύρας, id eſt, teſtas, hærere ſaxis non poſſet, quod huic Oſtreo proprium atque ἰδιαίτατον eſt. Ipſius Ariſtotelis verba ſunt, de partibus lib. 4. cap. 5. τοῖς δὲ μονοθύροις ἐν τῷ σώματι ἡ μήκων, ὥσπερ ταῖς λεπάσι. Oſtreorum diſtributio, quæ ex Ariſtotele hîc (ex Athenæo) affertur in duo genera συμφυῶν, & μονοφυῶν longè clariùs in philoſophi hiſtorijs explicatur. συμφυὲς, ait Athenæus, μῦς. μονοφυὲς, δὲ καὶ λειόστρακον, σωλὴν καὶ

Patella cur ſaxis non hæreat.

C βάλανος. cohærentibus teſtis conſtat Muſculus, vna teſta, eaq; leui, Solen, & Glans. Quantò clariora, & delucidiora verba, quæ aſcribemus? τῶν διθύρων τὰ μὲν ἐστιν ἀναπτυκτά, οἷον οἱ κτένες, καὶ οἱ μύες. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, τῇ μὲν συμπέφυκε, τὰ δὲ διαλέλυται, ὥστε συγκλείεσθαι, καὶ ἀνοίγεσθαι. τὰ δὲ δίθυρα μὲν ἐστὶ ὁμοίως δὲ συμπέφυκεν ἐπ' ἀμφότερα, οἷον οἱ σωλῆνες. Oſtreorum δίθυρα, quæ binis foribus vtrinque concluduntur, quædam ait eſſe ex parte hiantia, vt Pectines, & Muſculos: quædam vtraq; ex parte coærentes fores habere, vt Solenes. Quibus verbis contradicere vides philoſophum dipnoſophiſtæ, nam hîc Solenes facit μονοφυεῖς, ille συμφυεῖς: quod diſſidium etſi non nego poſſe componi, tamen an iſtas ἐναντιοφανείας in ſuis ſcriptis reliquerit philoſophus accuratiſſimus, iure dubites. Quæ ſequuntur obſcura ſunt, κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν κόγχη; Dalechamp. ambobus id commune generibus eſt, quòd operiuntur teſta, frigida planè ſententia; nam cùm de ſolis Teſtaceis ſit ſermo, quid erat opus hac admonitione? & quare dicit ἀμφοῖν potiùs

Biualuium diuerſitas.

Dalechampy error.

D quàm πᾶσι. Enimuero quæ philoſophi mens fuerit, non diuino: verba autem hoc ſonant. commune ex ambobus eſt Concha, ἐξ ἀμφοῖν, ex vtroque genere τῶν μονοφυῶν καὶ συμφυῶν. Ait Conchas, quæ peculiaris eſt ſpecies Teſtaceorum, naturam vtriuſque generis participare tam eorum quæ clauduntur, quàm eorum quæ ab vno tantum extremo. Sic Caſaubonus. Nos omnia, quæcunque ad differentias varias pertinentia memoriæ prodidit Ariſtoteles ex Theodoro Gaza referemus, vel ea ratione, quoniam aliquoties in hoc opere ex vſu ſunt futura. In quarto itaque de partibus animalium: quinto capite ita ſcribit: Sunt Teſtatorum genera plura. Alia enim turbinata ſunt, alia biualuia, alia vniualuia. Sed turbinata biualuibus quodammodo aſſimilantur, quippe quæ omnia operculo quodam congenito, carni patulæ appoſito claudantur, vt Purpuræ, Buccina, Natices, & reliqua generis eiuſdem: idque præſidij cauſa. Qua enim teſta non protegit, facile offendi poſſet ab ijs, quæ extrinſecus inciderent. Cæterùm vniualue genus, quod ſaxis teſta in dorſum data adhæret, ſeruari poteſt: ſitque alieno ſepto quodammodo biualue, vt quæ Patellæ vocantur. Biualue ſe concludendo tuetur, vt Pectines, vt Mituli. Turbinatum cruſta illa prætenui, quæ à fronte integitur, quaſi biualue ex vniualui efficitur. In quarto de hiſtoria

Teſtaceorũ differentiæ ex Ariſtotele.

Turbinata cur biualuibus aſſimilentur.

Caro Teſtaceorũ, & Cruſtatorũ cap. 4. hæc habet omnia. Quæ verò teſta operiuntur animalia, vt Vmbilici, Cochleæ, & omnia, quæ Oſtrei nomine appellamus, atque etiam Echinorum genus carnem quæcunque, ſimiliter atque Cruſtata habent: quippe quæ intus eam contineant, teſtaque foris claudantur, nec intra ſe durum habeant quicquam. Sed ipſa inter ſeſe numeroſa diſcrepant differentia, tum teſtæ, tum carnis interioris ratione. *Echini carne carent.* Alijs enim in eo genere nulla eſt caro, vt Echinis: alijs eſt ſed penitus incluſa, nec vlla ex parte conſpecta, excepto capite, *Limax.* vt terreſtrium Limacibus, & ijs, quæ Cocalia quidam appellarunt, & aquatilium Purpu- *Cocalia.* ris, Buccinis, Cocleis, & reliquis omnibus Turbinatis. Cætera aut duplici conſtant valuula, aut ſimplici, vt genus alterum biualue, alterum vniualue poſſit nominari. Biualue appello, quod gemina teſta continetur: vniualue, quod teſta ſingulari clauditur. Sunt item *Biualue, & quid vniualue.* quibus altera pars ſuperficiei detecta carnem oſtendat, vt Patellæ. Biualuis generis pars cluſilis eſt, vt Pectunculi, & Mituli. Eiuſmodi namque omnia parte altera ligata, altera ſoluta conſtant, vt & concludi poſſint, & aperiri. Alia binis quidem concluſa valuulis ſunt, *Biualuium differentia.* verùm vtroq; latere connexa, vt Vngues, ſiue Digiti. Non deſunt, quæ teſta tota occultentur, vt nulla ex parte carnem detectã habeant, vt quæ Vertibula, ſiue Tubera, & Callos ap- *Vnguis.* pellamus. Ipſarũ autem teſtarum magna varietas: nã alię læues, vt Vngues Mituli, & Con- *Vertibula.* charum quædam, quas aliqui Galadas appellant: alię ſcabræ, vt Oſtreæ, Pinnæ, & Con- *Differentię à teſtis.* chæ nonnullæ, & Buccina. Quædam etiam pectinatim diuiſæ, vt Pectunculi, & Concharum nonnullæ. Craſſitudine quoque differunt, & tenuitate, tum totius, tum partis: velut *A motu.* labrorum. Alijs enim labra tenuia, vt Mitulis, alijs craſſa, vt Oſtreis. Item alia ſe mouent, vt Pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam & de ferramento, quo capiuntur, ſæ- *Pinna immobilis.* pè exiliunt. Alia item natura immobili ſunt, vt nunquam ſedem, in qua hærent, ſponte ipſa mutare valeant, vt Pinna. Omne ſanè Turbinatorum genus mouetur, & ſerpit. Patella etiam ſaxis abſolui, in paſtumque ferri ſolita eſt. Commune autem & ijs, quæ ad- *A carne.* huc enumeraui, & cæteris Teſtacei generis, vt teſta intus æqualis, læuiſque habeatur. Caro biualuis, & vniualuis generis ita teſtæ adheret, vt niſi per vim nequeat detrahi. At turbi- *Ab operculo.* nati laxior cõtinetur, & abſolutior: cui generi peculiare eſt, vt teſtæ poſtrema à capite intorqueantur. Operculum etiam eadem iam inde ab ortu naturæ omnia gerunt. Mouen- *Vt moueãtur.* tur item eadem omnia parte dextra, non ad vertiginem, ſiue clauiculam, ſed in aduerſum. Partes exteriores eius generis differentijs ijs variantur. Interiorum natura ſimilis quodam *Differẽtiæ partiũ interiorum.* modo in omnibus eſt, maximeque in turbinatis. Differunt enim inter ſe magnitudinis, excesſuſque affectu. Nec verò multùm vniualue, ac biualue genus concluſile ſibi diſſident, quippe quæ parum differentiæ inter ſe afferant: quanquam longè ab immobilibus diſcrepent; quod latius poſtea patebit. Natura ergo Turbinatorum ſimilis conſtat, nec niſi ma- *Turbinatorum diſcrimen, & deſcriptio.* gnitudine variat, vt modò dixi. Alijs enim partes maiores, atque euidentiores: alijs minores, obſcurioreſque ſunt. Ad hæc diſcrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarumque generis eiuſdem affectionum. Caro enim prima in ore teſtæ, quam omnia toroſiuſculam habẽt, *Caro.* alijs magis talis, alijs minus. Caput eius medio partis prominulum iungitur, & cornicu- *Caput.* la duo, quæ pro magnitudine animantis plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput more omnia eodem, idemque per motum retrahunt intrò. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleis. Promuſcidas item gerunt more muſcarum: quod quidem membrum linguæ effigiem præ ſe fert. Habent hoc idem & Purpuræ, & Buccina firmum, & toroſum, quo ſimiliter vt Aſili, atque Tabani, quadrupedum tergora penetrant: *Os.* imò longè validiùs: teſtas enim eſcarum poſſunt perforare. Venter os protinus excipit, *Dentes.* ſimilis in Vmbilicis gutturi auium: habentq; parte inferiore duo quædam albida toroſa, *Promuſcides.* mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas, vel in Sepijs eſſe animaduertimus, ſed hęc toroſiora. Gula à ventre duplex, longa porrigit ſe vſque ad Papauer, quod poſtremum fundo *Venter.* commiſſum eſt. Hæc ergo, vt in Purpuris, & Buccinis conſpicua, in clauicula teſtæ conti- *Gula.* nentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinum eſt, gulę ipſi continuum, ſimplexque ex *Inteſtinũ.* toto, vſque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt, quà & laxiùs hæret. *Papauer q. bꝰ horũ generũ inſit.* Quod enim Papauer appellamus, quaſi materia vacans, atq; excrementitia, magna ſui parte in omnibus generibus Teſtaceis ineſt. Hinc ſurſum verſus replicans, carnis repetit ſedem, finitque ad caput: vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus, tam aquaticis, quàm terreſtribus. Membrana in grandiuſculis Vmbilicis à ventre gulæ attexitur continua, per quam meatus prolixior albicans colore, ſimilis ſuperioribus illis mammillantibus carniculis tendit. Habet etiam inciſuras, quales in ouis locuſtarum habentur: verùm hoc albidum, illud rubidum eſt. Nullus exitus huic, nullum foramen poſtremum patet, ſed pretenui membrana cauo productus anguſto continetur.

Tendunt

A Tendunt ab inteſtino ad imum nigrantia quædam aſpera, atque continua, qualia vel in Teſtudine viſuntur, vel minus nigra. Cæteri quoque Vmbilici hæc habent eadem, ſed quò minores, eo minutiora. Vniualue autem, & biualue genus partim ijs ſimile eſt, partim diuerſum. Caput enim, & cornicula, & os obtinent, atq; etiam quod linguæ ſpeciem gerat; verùm hæc in minutioribus ſenſum præ ſua exiguitate effugiunt. Nonnulla etiam ex inanimatis, aut non mouentibus percipi nequeunt. Papauer illud, quòd etiam mutem appellamus, omnia habent, ſed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifeſtum, ſed Patellæ in imo, biualbia verò ad partem, qua mutuo teſtarum complexu continentur. Capillamentis etiam illis hæc omnia circundantur: & quod ouum appellant, tempore, quo gigni ſolet, ambitu alterius lateris oræ continentur, videlicet ijs, quibus datum id à natura eſt, ſicut etiam albugo Vmbilicis: id enim illis iunctum ſimile intelligimus. Sed eiuſmodi partes, vt dixi, cùm conſpicuæ in magnis habeantur, in paruis tamen, aut nullo pacto, aut vix ſentiuntur; quamobrem in magnis Pectunculis præcipuè patent, quod genus ideſt, cui altera valuularum latior, velut tegmen ſuperpoſita eſt: Oſtium excrementi cæteris à latere eſt. Foramen enim quo egerant, omnia habent:

Biualuta, & vniualuta, vt à turbinatis differant.
Caput.
Papauer nō vbius eodem loco.
Ouum.
Anus vbi.

B quippe cùm papauer illud, vt iam dictum eſt, excrementitium quiddam omnia membrana contentum ſortiantur. At illi, quod ouum appellant, foramen, nullo in genere, tributum videmus, ſed carni ipſi intumeſcit: nec eadem, qua inteſtinum, parte continetur, ſed dextera, cùm inteſtinum habeat ſiniſtra. Cæteris ergo talis excrementi exitus eſt. At verò Patella fera, quam marinam aurem quidam appellarunt, parte ima teſtæ excernitur, qua foramen habetur. Ventrem etiam poſt os eſſe, in hoc eodem Patellæ genere conſtat, atque etiam ouis illa ſimilia. Sed quis eorum cuique ſitus ſit, diligentiùs ex diſſectionibus petendum eſt. Hæc omnia itaque philoſophus, qui & in ſeptimo libri quarti de partibus animalium capite de partibus horum Teſtaceorum exterioribus iſthæc prodidit. Teſtatorum corpus non multiplex eſt. Cuius rei cauſa eſt, quòd eorum natura ſtabilis eſt. Quæ enim nobiliora ſunt, hæc plures habeant partes neceſſe eſt: quoniam actiones eorum ſint, & officia. Plura enim deſiderant inſtrumenta ea, quæ plures motiones exercent. Ad hæc, aut omnino immobilia ſunt, aut parum motus adipiſcuntur. Verùm natura conſulens eorum ſaluti, duritiam teſtæ obduxit. Sunt alia vniualuia, alia biualuia, alia turbinata, vt dictum iam eſt. Turbinati etiam generis

Papauer excremētitium.
Patellæ anus qualis.
Teſtacea cur paucio res habeāt partes.
Teſta cur eiſdem.

C alia in anfractum intorta ſunt, vt Buccina: alia in globum tantùm circumacta, vt Echinorum genus, nec non biualuium; alia reſeratilia ſunt, vt Pectines, & Mituli. Ab altero enim latere nodo ligantur, quędam vtroque latere connexa ſunt, vt Vnguium genus. Habent omnia Teſtata caput infra, plantarum modo. Cuius rei cauſa eſt, quòd cibum de imo capiant, vt plantæ radicibus ſuis hauriunt. Itaque ijs vſu euenit, vt inferiora habeant ſuprà, ſuperiora infrà. Membrana obducit, qua portio potulenta humoris tranſmiſſa, liquataque cibo aſſumitur. Nullum ex ijs eſt, quod capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacant, præter eam, quæ cibum recipit. Differunt præterea loco generationis inter ſe, quemadmodum idem diligentiſſimus philoſophus hiſce verbis docuit. Teſtacea omnia ſponte naturæ in limo diuerſa, pro differentia limi oriuntur; nam in cœnoſo Oſtreæ, in arenoſo Conchæ. Rimis, cauerniſque ſaxorum Vertibula generantur, & Glandes, & quæ per ſumma adhærent, vt Patellæ, & Natices. Omnia id genus celeri incremento augentur, ſed præcipuè Purpuræ, atque Pectines, quippe quæ anno perfici poſſunt. Naſcitur ergo Concharum genus, quemadmodum expoſitum eſt, ſed locis varijs: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis, atque aſperis,

Turbinatorum differentia.
Caput omnia habent infra, & cur.
Loco differre Teſtacea.
li. 5. Hiſt. cap. 15.

D alia arenoſis: & alia ſedem mutant, alia ſtabiliter degunt. Pinna ex ijs, quæ ſedem nunquam mutare ſolent, radice innituntur. Vngues, & Conchæ nulla innitentes radice permanent: euulſæ viuere præterea nequeunt pinnæ. Mirum, quod prodidit Strabo Conchyliorum quædam eſſe, quæ mugitum edunt in Nilo. Ex recentioribus Rondeletius quàm breuiſſimè, & luculenter differentias Teſtaceorũ ſic complexus eſt. Ab his, alia ab alijs, teſtæ duritia ſuperantur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim iſta Oſtracodermis ſubijcit Ariſtoteles. Nos ſtellas pro Inſectis marinis edidimus in opere noſtro de Inſectis) longè minus dura teſta conteguntur, quàm Purpuræ, & Buccina. Alia vndique circumteguntur, vt interioris corporis, nihil cerni poſſit, vt Oſtrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantùm parte teſtam habent, alteri parti teſtæ loco eſt ſcopoli pars cui heret. Chamę, & Dactyli, ſiue Solenes vtriſq; extremis nō integuntur, per quę caput, & poſteriorem partē exerunt. Eorũ quæ vndiq; integũtur, quę turbinata ſunt, vt Purpura, Buccinum, alia turbinata non ſunt, vt Conchæ, quæ à noſtris Porcellaines vocantur.

Quæ ſedē mutent, & quæ non.
li. 17. Geo.
Teſtaceorũ differentiæ ex Rondeletio.
A tegminibus.

Alia vnica Concha conſtant, vt Lepades, alia duabus, vt Mituli. Teſtarum aliæ læues, vt Vnguium, Mitulorum, aliæ aſperæ, vt Purpurarum, Buccinorum, Oſtreorum, quarum rurſus teſtarum permagna eſt in aſperitate varietas, quæ in ſingulis declarabitur. Colore etiam diſtinguuntur, quòd hæc vnius coloris ſit, vt Mytulorum teſta nigra eſt, aliæ flauæ, aliæ rubræ ſunt, aliæ varijs coloribus depictæ. Differunt & motione: nam quędam in ſtabili ſede permanent, vt Pholades, quæquem in ſaxorum cauis, & alijs in locis degunt, vt Oſtrea, Pinnæ. Mouentur Purpuræ & Turbinata, & Chamę lęues, quas in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam teſtarum adhæſione. Etenim alia vinculis validioribus alligantur teſtis, vt Mytuli, Pinnæ, Vngues. Quæ verò in Turbinatis teſtis ſunt, nullo eis vinculo annexa ſunt, ſed poſterior tantùm pars circa teſtæ volumen clauiculatim intorquetur. Sunt & aliæ ferè infinitæ Oſtracodermorum differentiæ, quemadmodum ipſa infinita ferè ſunt, quæ ex ſingulorum hiſtoria petendæ ſunt, nec differentię ſolùm, ſed etiam ea, in quibus omnia conueniunt, vt quòd omnia *μήκωνα* habeant, ſed non loco eodem, neque æqualem, neque ex ęquo manifeſtum. Quod modò ad partes eorum pertinet, earumque vſum, ac neceſſitatem, de his licet quędam etiam ſuprà dicta ſint, cùm non vno in loco locutus ſit philoſophus, nonnulla hìc rurſus recenſebimus. Inter has primùm occurrit teſta, de qua ille ſic in ſecundo de partibus, earumque cauſis capite octauo meminit. Cruſtata omnia extra ſe munita ſeruantur, velut Cancri, genuſq; omne Locuſtarum, atque etiam Teſtatorum, vt quę Oſtreæ appellantur. His enim omnibus caro intus: terrenum autem illud, quod contineat, & conſeruet, foris eſt. Nam præter ipſum continendi officium, quoniam eorum natura parum caloris obtinet, cùm ſanguine careant, idcirco teſta veluti furnulus quidam amplectens conſeruat inteſtinum calorem, & tuetur. Cur verò non mutent teſtam, vt Cruſtacea ſuam Cruſtam, triplici de cauſa id fieri putant, nimirum quia non mouentur, quia non ſiccantur, durior enim teſta, & craſſior, quàm Cruſta, & quia parum viuunt. Cauſa duritiei eſt tenerum eorum corpus, quod meminit etiam Iulius Scaliger his verbis: Mollia igitur ipſa intus, opus habuere duritia exteriore. Ita oſſa tum alijs, tum Sepię conſtituta fuere intus ad conſiſtendum. His extra, & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quę proportio etiam in multis fructibus eſt. Vt quibuſdam interna, alijs extima ſua ſit duritia. Ita alijs alia adiunxit præſidia; alijs denegauit: vt Pulmonibus marinis, ob vilitatem, Echinis, ne ad duriora affictarentur, cirros pro anchoris: Lepori marino admirabilem facultatem. Is tametſi informis, ac mollis caro tamen nullis tempeſtatum agitationibus ita ſuperatur, vt in in litus eijci poſſit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs tamen dedit qua ſibi iam fabricata compararent, vt Carcinadi: vacuas enim indigenis Conchas, & quęrit, & inuenit, & ſubit, & ſubinde mutat: ſi ita ei facta ſit acceſſio corporis, vt prioribus ædibus capi nequeat. Catus, & inquilinus, & œconomicus, magiſtra natura. Extat item problema apud Ariſtotelem, cur lapides, & teſtæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema, inquit, compari ademptu circumfracta, in rotundam ſe colligant ſpeciem? hęc enim ſola ſimili extremo clauditur, mare, aut quoquo verſus agitando pariter circum vndique frangit, atq; obtundit. Eſt & ſcitu dignum, cur ſtrias habeant nonnulla, nonnulla verò non habeant: ſuper qua re audi aliam Scaligeri exercitationem aduerſus Cardanum, qui ſtriarum in hiſce Conchylijs ordinem, cùm vellet ad certam ſibiq; notam reducere cauſam, ita ſcribit. Fit autem varietas tum ſtriæ certo ordine: quoniam res parua, variata, ac miſta, etiam obiter, dum ęqualiter creſcunt ſpatia, certo ordine laborata videtur. Siccine Cardane, inquit Scaliger, quare manus duas habeam, cauſam reddis? Quia manus duas infans cùm haberem, ſimul cum corpore creuerunt. Hoc non eſt, τὸ ἔχειν, ſed τὸ μὴ ἐξ ἔχειν, oſtendere cauſſam. Strias habent Buccini, quia eis ablati non ſunt: Ego verò, ſi me, cauſas haſce, quod neſciam irrideatis; non iratus dicam, vos omnes philoſophos ſubtiliores inſanire. Namque partim cauſas cùm ex vtilitatibus eliciamus, quarum partium nullus vſus percipi queat; eæ partes ſui quoque cauſas nobis ignotas habent. Eiuſmodi eſt color, lęuitas, ſtria, ſplendor; orę in plantis crenatę, ſerratæ, dentatę, ſinuatę. Quippe in calidis, ac frigidis æquę ſpectantur. Natura verò plus luſit in noſtrarum mentium agitationibus, quàm in ſtriarum, maculatumùe tum ordine, tum varietate. Atque hæc de teſtis, ſiue operimentis, quibus adde, quod ait Lucretius naturam omnia ferè ſua dediſſe operimenta: canit enim.

Propterea; ferè res omnes aut corio ſunt,
Aut ſeta, aut Conchis, aut callo, aut cortice tecta.

Ariſtoteles Teſtatis oculos eſſe negat. Etenim ſic ſcribit: Habent profectò oculos, tùm cætera

A motione. — *De partiũ Teſtaceorum vſu.* — *Teſta.* — *Caro.* — *Cur teſtã nõ habeat.* — *Cur duræ ſint teſtæ.* — *Exer. 222.* — *Pulmo marinus cur nõ tectus.* — *Lepus marinus.* — *Carcinas.* — *Sect. 22. Probl. 36.* — *Cur Teſtæ in mari rotundæ reddantur.* — *Strias cur habeant teſtata.* — *Exercit. 220.* — *lib. 4. de rer. nat.* — *Oculi an ſint teſtatis.* — *lib. 1. hiſt. cap. 9.*

E F G

A cætera animalium genera omnia præterquã teſta intecta, & ſi quid imperfectum eſt aliud. Lego tamen in epiſtola quadam Plinij, Inſectorum omniũ, & quibus Teſtacea operimenta, oculos moueri, tantum abeſt vt neget habere. De internis partibus, & excrementis, hæc ferè philoſophus reliquit. Cruſtatorum, & Mollium more binos dentes habent primores, & carnoſum illud, quod linguæ proportionatur, ad cibum ſentiendum, ſiue quo voluptatem eſculentorum diſcernunt: tum ſtomachum ori continuò iunctum, exiguum proportione ſuorum corporum magnitudinis, hicq; à ventre excipitur; dein inteſtinum ſimplex vſque ad exitum inteſtini dirigitur. Singula autem Teſtatorum genera has eaſdem obtinent partes, ſed alia explanatiùs, alia obſcuriùs, quanquam maiora conſpectum earum præbeant euidẽtiorem. Ori autem iungitur quaſi ingluuies auium, in qua ſtomachus eſt, quem excipit venter, in quo ſitum eſt quod papauer (μήκων) appellatur, mox inteſtinum continuum tendit ſimplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus enim Teſtaceis ineſt hoc excrementum, quod vel eſculentum eſſe præcipuè ſentitur. Et mox rurſus. Caro non æquè omnium eſculenta eſt. Et excrementum, quod papauer vocatur, quibuſdam cibo idoneum. Continent hoc Turbinata omnia ſua clauicula; vniualuia ſuo fundo, vt Patellæ,

Epiſt. 136 · *Interiora teſtatorum* · *Dentes.* · *Stomach⁹.* · *Ingluuies.* · *Venter.* · *Inteſtinũ.* · *Papauer.* · *Caro.* · *Papauer q bus & vbi.*

B binaluia, qua nodo ligantur, quod autem ouum vocatur, latere dextro biualuia habent, altero latere oſtium excrementi continẽt. Sed errore ouum id vocatur, quippe quod tale ſit, quale eſt pingue in ſanguineo genere, cùm viget. Quamobrem fieri ſolet per id tempus anni, quo vigẽt, ſcilicet vere, & autumno. Laborãt enim Teſtata omnia per frigus, & æſtum atq; exuperantiam temporis pati nequeunt. Aliàs etiam Teſtatum genus omnino partim Mollibus ſimile eſſe dicit. Quà enim foris, inquit, terrenam portionem, intus carneam habent, Cruſtatis aſſimilantur: quà autem forma eiuſmodi corporis conſtat, cum Mollibus conuenit omne quodammodo, ſed præcipuè, quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractũ contorquentur. Natura enim eorum vtrorumq; perinde ſe habet, quaſi quis directa linea (vt in quadrupedum, & hominum genere eſt) primùm extrema lineæ parte ſuperiore os ſitum intelligat; qua à: mox ſtomachum, quà b: tum ventrem, quà c: deinde inteſtinum vſq; in oſtium excrementi, quà d: hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt; & caput, pectusque locum obtinent primum. Reliqua ipſorum gratia, aut motus cauſa à natura adiecta ſunt. Sed hæc antè etiam fuſiùs diximus. Hermolaus Concharũ carnes interiores, Græcè Spondylos ſcribit, latinè callos, item omnem callum Pinnæ, & Conchilij interiorem, papauer

Ouum. · *lib. 4. Hiſt. cap. 9.* · *Vt Cruſtatis, & Mollibus ſimilia.* · *Carnis nomina.*

C quoque dici. Ariſtoteles vocat τὴν σάρκα, τὸ σαρκῶδες, τὸ ἔσω τῶν ὀστρέων τὸ σαρκῶδες. Hanc Teſtaceorum, vti & Cruſtaceorum carnem decreſcẽte Luna diminui, creſcente verò augeri, & philoſophi, & aliorum multorum ſcriptorum teſtimonio cõſtat. Plinius de luna. Quo vera coniectatio exiſtit, haud fruſtra ſpiritum ſidus Lunæ exiſtimari. Hoc eſſe quod terras ſaturet, accedensq; corpora impleat, abſcedensq; inaniat. Ideo cum incremento eius augeri Conchylia, & maximè ſpiritum ſentire, quibus ſanguis non ſit. Lucilius apud Gellium. Luna alit Oſtrea, & implet Echinos, muribus, & pecori fibras addit. Horatius:

Luna decreſcente carnem teſtatorum minui. · *Li. 2. c. 99.* · *Lib. 7. c. 20* · *Li 2. ſat. 4*

Lubrica naſcentes implent Conchylia luna.

Oppianus hinc capiendi tempus deſumit.

Lib. 5. de piſcib.

Ἔθνεα δ' ὀστρακόρινα, τά θ' ἑρπύζει θαλάσσῃ.
Πάντα φάτις μήνης μὲν ἀεξομένης κατὰ κύκλον,
Σαρκὶ περιπλήθειν, καὶ πλείονα ναιέμεν οἶκον.
Φθινούσης δ' ἐξαῦτις ἀφαυροτέροις μελέεσσι,
Ῥικνοῦσθαι. τοίη τις ἐνὶ σφίσιν ἔστιν ἀνάγκη.

hoc eſt, vt Laurentius Lippius Collenſis carmine reddidit:

D *Gentes quæ duro clauduntur tegmine teſtæ,*
Quæ ſerpunt ponto, cùm Luna impleuerit orbem,
Fama refert proprio plenas pingueſcere tecto,
Sed cùm multiuagæ decreſcunt cornua Lunæ,
Diminui graciles, tali ſunt lege coactæ.

Aelianus nõ hanc tantùm in luna potentiam agnoſcit, (proprium eſſe inquiens teſta, cruſtaue intectorum, vt ad decreſcentem lunam ex inanitate, & exilitate corporis laborent) verùm & iumenta imbecilliora, infirmioraq; cùm decreſcit illud ſidus pronaſci: eamque ob cauſam harum rerum prudentes in hac menſis parte genita, quod minus præſtabilia ſint, conſulere, vt non alantur. Cardanus lumine lunæ non augeri putat, ſed impleri, hoc eſt, vt ipſe exponit, pingueſcere. Sed verba adſcribam: Cur non ſolùm Conchylia, inquit, ſed exanguium quæ in aqua degunt, omne fermè genus lunæ lumine impleatur, cauſam reddere difficile non eſt: non enim ob incrementum, non enim pinguiora, ſed humidiora

Lib. 9. de animal. c. 6 · *Lib. 3. de ſanit. c. 56* · *Cardani opinio, cur creſcente luna augeatur.*

euade-

euaderent : pingueſcunt ergo, quoniam dum quæ (aquæ) & limus, quibus veſcuntur, E
attenuantur, extenuantur, exconcoquuntur, ideo meliùs nutriunt, calor quoque, qui in
cunctis animantibus augetur, in his ob propriam imbecillitatem euidenter augetur, quo
Pierij Valeriani opinio. fit vt duplici cauſa pingueſcant. Pierius Valerianus aliam habuit opinionem, nam ra-
tionem redditurus, cur, ſi quid abditum, & arcanum luci proditum, ac releuatum oſten-
dere quis vellet, Pagurum, & eius generis piſces, qui latebris gaudent, face appoſita fi-
gurabant: conſtat inquit, eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitiſſimis etiam
Cancri ad ſplēdorem accurrunt. cauernis euocari: Ea verò de cauſa Cancri ad nocturni luminis ſplendorem accur. u .r,
quòd id omne genus Teſtacea noctu plurimū paſci ſolent: compertumque eſt pleni unio
ea magis pingueſcere, propterea quòd liceat his tota tunc nocte pabulari, copioſioribuſ-
que tunc eſcis enutriri: vnde pinguiores fiant, vt ij exiſtimant, qui plenilunio nullam in-
eſſe vim cœlitus hæc in Cruſtaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ ratio-
nem deducunt: quamuis vna cum Baſilio magno, magna philoſophorum pars ſentiat.
In Hexa. homil. 6. Baſilius autem ſic ſcribit. Atque corporibus animalium conſtituendis, cæterarumq; re-
rum, quæ à terra naſcuntur, non mediocriter Lunæ mutationes conducere reor. Nam alio
Baſilij opinio. modo corpora cùm ipſa decreſcit, alio, cùm accreſcit, afficiuntur; etenim nunc rara F
fiunt, inaniaque cùm imminuitur. Nunc contrà Luna accreſcente, & ad luminis plenum
properante orbem, corpora rurſus diſſarciuntur, & implentur: propterea quòd humo-
rem quendam calori immixtum, in profundum vſque tum imprimit occultè, atque imm.t-
Lunæ vis. tit. Declarant id ita eſſe tum ij, qui ſub dio, lunaque dormiunt, capita quorum vltra mo-
dum humore replentur, tum animantia nuperrimè iugulata, quæ mox incurſu, impreſ-
ſioneque lunæ permutantur: tum etiam animalium cerebra, & animantium in mari de-
gentium ea, quæ humore copioſo prædita ſunt: arborumque medullæ, quæ ſua ſanè mu-
tatione conuertere luna cuncta non poſſet, niſi quid immenſum (vt ſcriptura teſtatur)
Vt nutriantur. exuperanſque viribus eſſet. Hæc ille. Iam dicamus de nutritione. Nutriuntur Oſtracó-
derma more plantarum, per poros, vt inquit Albertus, vndique nutrimentum trahentia,
cuius, inquit, ſignum eſt, quòd piſcatores Flandriæ, & Germaniæ colligunt Oſtreum, quod
eſt vnius teſtæ ſpiralis inſtar Cocleæ, & ponunt ſub arena iuxta mare: quamobrem na-
lib. 1. Hiſt. cap. 1. tura non format eis caput. Ariſtoteles quoque aquatilium plura ſaxis affixa vitam om-
nem traducere ſcribit, vt Conchę (ὀςρέων) genera plura: non deeſſeque complura, quæ
cùm ſint abſoluta, mouere tamen ſe nequeant, vt Oſtreæ, & quæ tota ſimplici, mitiorique G
li. 8. Hiſt. cap. 2. teſta opera, Vertibula appellantur, & Cali, & Tubera. Alibi verò de eorum nutritionis
modo ita loquitur: Cùm animalia trifariam in aquatile, & terreſtre diuidantur: aut enim
recipiendi aëris, aquęúe neceſſitudine, aut corporis temperatione, aut tertiò victus ratio-
ne: vitæ prorſus diſcrimen pro his diuiſionum membris conſequetur. Alia enim tem-
perandi corporis gratia, & victus ratione, atque etiam recipiendi aëris, aut aquæ neceſſita-
te ita degent: alia temperamenti, victuſque cauſa tantùm: Igitur eorum, quæ teſta ope-
riuntur, nonnulla immota aluntur humore dulci, & potulento, qui per ſpiſſa tranſmittitur,
cùm teuuior ipſe mari concoctio eliciatur, quemadmodum & primo naturæ ortu inſti-
Dulcis aq. in mari eſt. tuuntur. Dulcem autem contineri humorem in mari, atque ita trāſmitti, & percolari con-
ſtat eo experimento, quo ſi ex cera vas tenui latere finxeris, idque annexa linea in mare
demittas inane die, ac nocte vna, humoris copiam dulcis intra ſe colliget. Vrticæ piſci-
Vrticæ vt nutriātur. culis fortè incidentibus veſcuntur. Os in medio habent, quod in maioribus euiden-
tius eſt. Meatum etiam vt Oſtreæ, quo excrementa ſecedant, habent parte ſuperiore.
Patellæ. Vrtica enim ipſa quaſi Oſtreorum caro eſſe videtur incluſa ſaxo, perinde vt teſta. Pa-
tellæ etiam ſecedunt abſoluentes ſeſe vt veſcantur. Quæ autem mobilia, eademque car-
Purpuræ. ne veſcentia ſunt, ijs victus ex piſciculis eſt, vt Purpuris: ſunt enim carniuoræ, & qui-
dem eſca huiuſmodi capiuntur, quanquam ijs etiam, quæ mari pullulant, alliciuntur.
lib. 8. Hiſt. cap. 20. Anni pluuij eodem teſte, hiſce animalibus proſunt, præterquam Purpuris, cuius rei
inditium eſſe ait, quòd ſi amnis in mare fluentis aquam guſtarint, moriuntur eodem die.
Purpuræ in fluuijs moriuntur. Viuit Purpura extra mare, quæ capta eſt, dies circa quinquaginta. Alit altera altera m...,
eò quòd ſua teſta agnatum veluti algam, muſcumúe gerit. Quæ autem pro cibo ijs affe-
runt, ponderis cauſa adhiberi aiunt, vt in libra ſint grauiores. Cæteris ſqualor incommo-
Pectines. dus eſt, nam & pauciora redduntur, & deteriora. Et quidem Pectines tunc magis trahunt
rufum colorem. Iā in Pyrrheo Euripo Pectines aliquādo defuerunt, non modò propter fer-
ramentum, quo piſcatores abradendo vberrim caperent, verùm etiam propter ſiccita-
Quib. pluuiæ proſint tes. Cęteris etiam Teſtatis imbres cōducunt, propterea quod mare dulcius redditur: ſed fri-
gus facit profectò, ne vel in Ponto, vel in fluuijs gigni poſſint, exceptis biforibus paucis.

LOCVS

A

LOCVS.

TESTACEA omnia ſponte naturæ in limo, ſed alia alio, oriri iam dictũ ex Ariſtotele eſt. Et Columella, vbi de piſcibus loquitur, limoſam maris regionem Conchylijs idoneam eſſe ſcribit, Muricibuſque, & Oſtreis, Purpurarumque, tum Concharum Pectunculis, vt ille loquitur. Mare verò ita amant, vt maris hieroglyphicum apud Aegyptios Conchylia haberentur, quamuis interim litora potius quàm altum mare amare videãtur. Etenim ibi maior copia reperitur: ibique capienda eſſe docet Oppianus his verſibus.

Vbi naſcãtur.
lib.8.c.16
Vt mare ament.
li.5.de piſ.

Τῶν δὲ τὰ μὲν δύνοντες ὑπὸ βρύχα χερσὶ λέγονται
Ἀνέρες ἐκ ψαμάθοιο, τὰ δ' ἐκ σπιλάδων ἐρύουσι
Νωλεμὲς ἐμπεφυῶτα, τὰ δ' ἠϊόσιν ἔπτυσαν αὐταῖς
B Κύματα καὶ βόθροισι λαχαινομένης ψαμάθοιο.
Iſtarum partem piſcator colligit altis
Fluctibus, & fulua manibus comprendit arena,
Et partim innatas ſcopulis diſcerpit, at illas
Vndantes iaciunt turbati ad litora fluctus,
Vel in cænoſas mittunt, pelluntque lacunas. *lib.2.*

Ouidius quoque in extremo litore Conchas reperiri canit, & lapillos:

Nec medius tenues conchas, pictoſue lapillos
Pontus habet, bibuli litoris illa mora eſt. *lib.2.*

Et Lucretius:

Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, quà mollibus vndis
Litoris incurui bibulam lauat æquor arenam.

Iam verò teſtante Horatio:

—non omne mare eſt generoſa fertile conchæ.

C Certè Ariſtoteles in Ponto neq; Mollia eſſe, neq; Teſtata ſcribit, niſi locis quibuſdam pauca: contrà in mari rubro Teſtata omnia mira quadam magnitudine augeri. Celebrat hæc eadem poëtarum recentiorum decus Iacobus Sanaxarius.

Vbi nõ ſint.
lib.9 Hiſt. cap.28,
In rubro mari maxima Conchilia.

Nam quòd rubra iuuant fulgentibus æquora Conchis.

Aelius etiam Iulius Crotta, ſed à copia, non à magnitudine,

Non tot fulgenti conniuent ſydera cælo
Tot nec Erytræo collucent litore conchæ.

In inſula Babylone magna eſſe ait Philoſtratus: Bibaga (Bibacta vocatur Arriano in hiſtoria Indica) etiam Oſtreis, & Conchylijs referta eſt, vt Plinius memorat. Indæ inſula eſt. Rauiſius Textor Lucrinum lacum ijſdem abundare ait: ſed è Lucrino lacu Oſtrea, non vniuerſaliter Conchæ commendabantur olim. Oſtrea, & Conchylia (τὰ ὀστρεώδη καὶ κογχοειδῆ) omnia, inquit Strabo, & multitudine, & amplitudine in mari extero excedunt: hic verò (circa Turditaniam) in primis, quòd ſcilicet fluxus, & refluxus hìc augeantur; qui cauſa, vt D par eſt, magnitudinis, & multitudinis propter exercitationem eorum exiſtunt. In litoribus maris Aegei copiam celebrat Martialis, dum canit:

lib.1.Eleg.
lib.3.16.
lib.5 c.21
Oſtrea vbi laudabantur.

Baſia da nobis Diadumene preſſa. quot inquis?
Oceani fluctus me numerare iubes
Et maris Aegæi ſparſas per litora conchas,
Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

lib.6.Epig 33.
In Laconicis.

Fert & Laconicum mare Conchylia, ſed ex quibus teſte Pauſania ad infecturam veſtium Purpura comparatur, nobilitate ſolis ijs, quæ in rubro mari capiuntur, inferiora. Cùm verò in multis longè à mare diſſitis in ipſius terræ, quin in duriſſimorum lapidum viſceribus, & quod amplius in ſummis mõtium, alpiumq; iugis Conchylia reperiantur, hæc cũ maris, vt dictum eſt ſymbolum ſint, diſputatum inuenio, nunquid hiſce in locis olim mare fuerit, eſſeque ex veteribus præclariſſimos ſcriptores, qui id affirment, quorum omnium ſparſas opiniones hic inſerere non erit inconueniens, vt qui vel negare id, vel affirmare voluerit, habeat vnde opinionem ſuam ſtabiliat. Herodotus de Aegypto. Quæ igitur de Aegypto feruntur, ea ſic habere cum eorum fide adducor, qui mihi ſic retulerunt:

Cur Gõcharũ varia generatin mõtibus & in alijs locis à mari diſſitis reperiãtur.

tum

tum verò de mea ipſius opinione in hanc item ſententiam deſcendo, propterea quòd vi- E
Conchylia in mõtibus Aegypti. deam Aegyptũ continenti ſibi terrę prętacere,& Conchylia in ipſis etiam montibus cerni,
necnon ſalſuginem quoq; efflorescere adeo, vt pyramidibus noxia ſit, tum etiam montem
eum,qui Memphi imminet, ſolas arenas habere,&c.Et mox his addit aliud argumentum à
ſacerdotibus adductum: Dixerunt verè & illud mihi Sacerdotes;vnde magnam conjectu-
ram de hac regione facio, quòd regnante Myri, cùm fluuius ad octo vt minimum cubitos
excreſceret, ſatis irrigabat Aegyptum, Memphi inferiorem. Et Myris quidem needum
nongentis annis è viuis exceſſerat. At nunc niſi ſedecim,vel quindecim vt minimum cubi-
tis aſcendat, regionem non inundat. Eiuſdem de Aegypto ſententiæ eſt Ariſtoteles libro
Ariſtotelis opinio. meteorum primo, quam dicit in dies magis, magiſque exareſcere, & à Nilo totam eſſe
inuectam, aggeratamque. Sed quia longo temporum tractu paludes oblimentur,& habi-
tationi reddantur idoneæ, initium rei obliuione inuolui. Atq; idcirco ab Homero The-
baidos mentionem ſolam fieri, Memphi vel nondum enata, vel needum eò progreſſa, vt
digna commemoratione haberetur. Signum etiam eſſe, quòd paulatim ſit aqua exicca-
ta,quod Seſoſtris didicerit, mare rubrum altius eſſe Aegypto: atque ea de cauſa, quod in
animo habebat, foſſam à mari Erythræo in Nilum non duxiſſe, maiorem igitur Aegypti F
cauitatem, quàm eius aluei eſſe, quo Erythræum mare continetur. Iam vero ſi Aegyptio-
rum regio,quos omnium mortalium antiquiſſimos eſſe credit,ita recens ſit enata,vt tanta
ab Homeri tempore facta ſit commutatio; par eſt de cæteris quoque terris idem exiſtima-
re,& tantò poſterius exiccatas eſſe; quantò homines in ijs habitantes, Aegyptijs ſunt po-
ſteriores. Atque hinc iam effici, vt neq; flumina vlla ſint perennia, neq; ſemper mare illud
fuerit,quod nũc mare eſſe cernitur,ſed viciſſim modò mare,modò terras,eodem loco fieri,
certis quibuſdam temporum conuerſionibus, quibus fato quodam nũc maximè ſiccitates,
nunc maximi humores alijs, atq; alijs locis exiſtant: atque id quidem in longiſſimo quodã
Loca modo terræ, modo maria ſecundum philoſophũ. anno fieri,haud aliter quàm in anno communi æſtatem,& hyemem fieri videmus. Ita Ta-
naim, & Meotida paludem, & ipſum etiam Pontum exiccatum iri, atque ſimiliter omnia
permutanda in temporis infiniti infinita duratione. Hæc & huiuſmodi plura Ariſtoteles,
partim ex Herodoti de Aegypto hiſtoria,partim de Platonis Atlantide inſula videtur hau-
ſiſſe. Putat enim cum Platone mare extra columnas Herculis vadoſum eſſe,& nauigijs ma-
ioribus minimè peruium; non alia,vt opinor,cauſa, quàm quòd ſic à magiſtro ſuo didiciſ-
lib. 1. ſet. Strabo quoque Aegyptum ait priſcis temporibus ad Peluſias vſque paludes,& montẽ G
Strabonis opinio. Caſium,lacumque Sarbonidem maris inundationibus opertam fuiſſe;& nunc quoque in-
quit,per Aegyptum huiuſmodi effoditur ſalſedo, etiam ſub arena ſalſa refertæ Conchylijs
foueæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inundato. Et rurſus, loca Aegypti, quæ
lib. 17. valde ſublimia ſunt, Conchylijs irrigantur. Idem in primo ait mirari aliquos quomodo
fiat, vt duobus tribusùe ſtadiorum millibus longè à mari in Mediterraneis locis frequẽti-
bus Concharum, & Oſtreorum, & Cheramidum magna cernatur multitudo, & ſalſi lacus.
Et mox ibidem. Eratoſthenes ait multis in locis à mari longinquis vidiſſe lapidibus inhæ-
rentes Conchulas,Pectines,& Oſtreorum formas,ſalſumq;lacum in Armenijs.Plutarchus
Plutarchi opinio. in Oſiride, vbi plurimus eſt in Aegyptiorum antiquitatibus inueſtigandis, de Homeri te-
ſtimonio docet Pharon vnius diei nauigatione ab Aegypto remotam fuiſſe, & totam
Aegyptum mari olim ſubſediſſe, eò quòd ſuo etiamnum tempore Conchæ in fodinis, &
montibus etiam plurimæ inuenirẽtur,& omnes putei,& fontes aquam ſalſam,& amaram
Polybij opinio. haberent, illius videlicet maris reliquias, quod loca ea olim occupauit. Polybius idem
ſentit, ſed verba eius non citabo, propterea quòd is videatur Ariſtoteli eſſe pedaneus
lib. 15. Met. in timore, quo veretur, ne pontus aliquando nauigationem excludat. Lego & apud H
Ouidium.

Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago concha iacuere marinæ
Et vetus inuenta eſt in montibus anchora ſummis.

Solinus quoque in ſua polyhiſtoria: pergam, inquit, ad reſidua, quæ in Theſſaliam,& Ae-
Cap. 14. Solini opinio. moniam porriguntur: ſunt enim arrectiora, quàm nuſquam proceritas montana attolli
valeat; nec eſt in terris omnibus, quod merito ad iſtas eminentias comparetur; quippe
quas ſolas diluuialis eruptio cùm vniuerſa obduceret humido ſitu, inacceſſas reliquit.
Durant veſtigia non languida fidei, quibus apparet, hos locos ſuperſtites vadoſæ tempe-
ſtati fuiſſe. Nam in latebroſis rupium cauaminibus, quę fluctuum confligijs tunc adeſa
ſunt, reduncę Conchyliorum reſederunt, & alia multa, quæ affatim mari incito expuun-
tur.

A tur, ita vt ſint licet facie mediterranea, apparent tamen ſpecie litorali. Subſcribit horum ſententiæ præterea Iſidorus, Conchas concretas, & etiam Oſtreas, quæ in remotis montibus reperiuntur, inditium diluuij primi eſſe ſcribens. Nec non Tertullianus. Mutauit, inquit, & totus orbis, aliquando aquis omnibus obſitus: adhuc maris Conchæ, & Buccinæ peregrinantur in montibus cupientes Platoni probare etiam ardua fluitaſſe, ſed & enatando rurſus infima mutauit; rurſus orbis altus, item mutat & nunc localiter habitus, cùm ſitus læditur. Cur inter inſulas nulla iam Delos, arenæ Samos, &c. E contrarium ſentientibus in primis eſt Olympiodorus doctiſſimus Ariſtotelis interpres, qui hac in re authori ſuo aduerſatur. Is enim ad hæc philoſophi verba (Sed quoniam naturæ omnis circa generationem quoque rerum mutatio fit, &c.) Cauſas, inquit, explicat, quare huiuſmodi mutationem homines ignorant, cùm tamen nondum docuerit aliam ſpeciem, qua ſecundum humorem paluſtrem mutatio efficitur. Sunt enim ſpecies tres, aut quoniam exiguum vitæ noſtræ ſpatium eſt ad hanc mutationem, quæ particulatim in his duobus infimis efficitur, diſcernendam, aut propter confertos hominum interitus, vel quia mortales aliò nonnunquam migratum, ſiue exulatum abeunt, vel à laribus ſuis eiecti alibi

lib. 13. c. 22.

Iſidori opinio.

l. de Pallio.

Refutātur ſuperiores opiniones.

Olympiodori opin.

B gentium ſibi domicilium quærunt, aliaſque ſedes in exteras deducti colonias ſibi comparant. Eodem quoque modo hominum habitationes latere nos exiſtimandum eſt. Sicut enim peregrè profectiones, atq; exilia hominũ particulatim efficiũtur, ita & cultus, habitationeſq; mortaliũ particulatim, ſingulatimq; eſſe conſueuerunt. Id autem fieri ait, quòd & paluſtribus, & ſtagnantibus locis regio ſicca, tẽperataq; efficiatur, ſicut etiã peregrè habitationes propter cauſam contrariã. Huic ſimile quid circa Aegyptiacũ quoq; agrum eueniſſe ait. Nã Aegyptus cũ ab antiquo mare eſſet, ex eo quod Nilus limũ ſemper & limũ aggereret, litoraliſq; tota effecta eſt, adeo vt in poſterum paludes, lacuſq; hi, ſicut relatum eſt, eſſe occœperint: atq; in vna Mœotide palude, huc rurſum limi congerie aduecta paludes planã campeſtremq; naturã acceperunt. Quemadmodum autem Aegyptus antiquitùs mare extiterit, & paucis pòſt annis in terreſtre ſolum indurruerit, eo philoſophus oſtendit, quòd oſtia Nili manu hominũ excauata, atq; elaborata fuerũt. Ex eo quoq; quia poẽta antiquitatis, & veteris cuiuslibet pater Mẽphidis nullo loco meminerit, quaſi huiuſmodi vrbs terreſtri cute contignata nondum eſſet. Id autem ex eo intelligi poteſt, quòd ſquammeæ, atque tectoria Conchyliorum duteſcentia, item Gellinorum (Tellinarum, credo) adhuc ibi paſ-

C ſim reperiantur, quæ quidem reſiduæ reliquiæ ſunt Oſtreorum, Concharumque, quæ ibi mari terreſtrem ſcilicet cutem recipiente reſtiterunt. Atq; ita philoſophus interpretatur, cenſetq; Aegyptum mare olim fuiſſe, & poſtea in terræ faciem conuerſam. Mihi autem potius videtur, paluſtria loca ea fuiſſe, & ob hanc rem inhabitabilia, atque inculta cùm aliquo tempore fuiſſent, mox fimo mucto conſolidari, ſiccari, colique à mortalibus ipſa cœpiſſe, cuius ſimile quid circa Argos quoque accidit, vt paulò poſt dicturus eſt. Argos namq; illud, quod hodie homines habitant, paludoſum olim fuiſſe proditur. Atq; ad hanc quidem expoſitionem quadrant quoque rationes allatæ. Ob id enim oſtia ſunt manufacta: namque quanquam Nilus limi vim magnam ingereret, atq; diſſiparet, tamen quia magnitudine aquarum quaſi obrui Aegypti incolæ videbantur, oſtia ac exitum fluminis excogitarunt. Quin & poëta Thebarum tanquam opulentiſſimæ vrbis meminit, de Memphite autem reticuit, hac fortaſſis de cauſa, propterea quòd nondum vrbs illa habitaretur, ſed paluſtris ſtanansque adhuc eſſet. Quanquam autem teſtæ Conchyliorum ibi re-

D periuntur, non tamen ratio hæc neceſſario oſtendit mare quondam fuiſſe Aegyptum: nam in montibus quoq; altiſſimis, qui longè à mari diſtant, eiuſmodi Teſtacea reperiũtur: fortaſſe quia vehementiores venti in altum ipſa abripientes à finibus maris vſq; ad iuga montium celſiſſima proiecerint. Secundum autem interpretationem magis ad veritatem propiùs accedere, ex ipſo quoq; Ariſtotelis intelligi poteſt, infert enim eiuſmodi verba. In ea loca, quæ ex humidis, paluſtribuſque ad terræ ſoliditatem peruenerunt. Immo hanc quoq; dictionem profert. Tale quid circa Aegyptum quoque contigit. Quo dicto poteſt patere ſermonem eſſe, quemadmodum ex paluſtri humiditate in ſiccam firmitatem mutatio fiat. Hacuſque Olympiodorus. Sed Ioan. Goropius Becanus longè aliter, quam Olympiodorus veterum opiniones refellit, cui doctiſſimo viro ego libenter aſſentior, quamobrẽ quæ ille ſuper hac curioſiſſima quæſtione, in quam plerique viri docti incidere ſæpe ſolent, ſcripſit, cùm ad rem noſtram omnino faciant, neutiquam mihi ſilentio inuoluenda exiſtimo. Is igitur poſt allatas aliquot veterum opiniones, nimirum Herodoti, Platonis, Ariſtotelis, & Plutarchi, neq; alios inquit, rogabo ſcriptores quid hac de re ſentiant, poſteaquã video totius eruditionis coryphæos, & non anteſignanos modo; ſed ipſos etiam

Teſtacea cur in montibus reperiantur.

Goropij opinio.

impe-

imperatores omnium diſciplinarum in eadem eſſe ſententia, & vt ſint, eiſdem rationibus E
niti. Non igitur eſt mirum, ſi noſtrates quoq; homines eiſdem argumentis inducti, quibus
priſci illi ſcriptores, nihil certius habeant, quam tota hanc camporum latitudinem,
quæ Moſæ, Scaldis, Oceani, Arduennæque finibus continetur: Delphinorum, & re-
liqui Phorci exercitus ſtationem quondam, non terreſtrium animalium, fuiſſe. Viden-
dum igitur mihi, an quicquam contradici queat, quo vetuſta hæc & fortè Ogygia aſ-
ſertio vel eleuetur, vel (quod fortè ſpero) tota nihili eſſe, & flocci pendenda videatur:
ſed modò rationum pondera, non magnifica teſtium nomina, ſtateræ appendantur.
Primum igitur illud, quod de Conchylijs magno applauſu argumentum Herodotus, &
Plutarchus ducunt, vanum omnino, & quauis palea leuius eſſe contendo. Eodem enim
peruinci queat, ſummas alpes aliquando ſub Oceano latuiſſe: quod ſi admittant, non

Teſtæ cur in ſummis alpium iugis.

plus contra regionis noſtræ, quàm contra omnium terrarum, vetuſtatem pugnent: nam
& in illis Conchæ, & Oſtreorum teſtæ inueniuntur. Nihil eſt tam altum, nihil tam ab
æquoreis fluctibus remotum, in quo non ſit reperire teſtas eorum, quæ in ſolis aquis
marinis vitam agunt. Quod equidem cùm aliorum relatu, tum experientis diuerſorum

Alpes Tridentinæ.

montium ſum edoctus. Cùm in alpibus Tridentinis, & vicinarum gentium (Veronen- F
ſibus maximè, vbi ego ipſe non pauca Conchylia reperi) perreptarem altiſſima quoque
montiũ cacumina, vtroq; pede ſenis vncis innixo, & manibus pinnato baculo greſſum fir-
mantibus & ipſe Conchas inueni, & ab ijs, qui Capricornos, ſiue Ibices, & Damas in-
ſectantur, didici non raro inueniri. Et crebriùs haud dubiò inuenirentur, ſi lapides
æquè illic, atque infimis locis exciderentur. Nunc cùm vectura illinc nulla eſſe queat,
nulla eſt lapidicina, niſi cùm arces ex ipſis rupibus excauantur anguſtis præcipitijs, &
capreolorum ſemitis, vel funibus ſubeundæ. Cùm igitur eiuſmodi teſtæ internis, vel
terræ, vel ſaxorum viſceribus deliteſcant, & in ſummis alpium rupibus interna tenen-
tur; non poteſt fieri, vt illic crebrò videantur. Videntur tamen, ſaxis torrentium vi-
deraſis, aut immani gelu, magno tonitru diuulſis, vel flumine, turbine, aquarumùe
violentia præcipitatis, aut diſruptis, vel alia vi quapiam naturæ dehiſcentibus: quibus
fiat, vt, quæ intus condita fuere, prodantur. Apud vicinos noſtros Limburgos, Leodi-
os, Chondruſos, Namurcos, Hannonas, Attrebates, Tornacenſes, & alios multos, à
quibus, vel marmora nobis, vel alia lapidum genera aduehuntur, non parua eſt teſta-

In marmore Pecten.

rum copia, & varietas. Vidi ipſe in marmore cæruleo ſolidiſſimo Pectinem, & ipſius ſe- G
dem ita affabrè delineatam, vt nihil ars ſimile poſſe videretur. Vidi in ſilice duriſſimo

Cham in ſilice.

(Habeo & ego in muſæo ſilicem, quem cùm fortè rumperet quiſpiam pro excutiendo
igne, aſperam Chamem, eiuſq; ſedem intus, oſtendit.) Bethunis aducto, quo viæ apud
nos ſternuntur, tot Conchulas totas lapideas, & concluſis valuulis integras, magna,
vt cura, & arte ex illis fuiſſe cœmento aliquo compactus iudicaretur. In ſuburbano Pa-
riſienſi agro, qui supernè copioſa fruge luxurians, ſubtus caua magna ſui parte eſt, &
vehiculis peruius, inueni teſtas non paucas Turbinum marinorum, elegantiſſimo or-
dine & tortas, & turberculis inſignitas, atque ita omnibus modis perfectas, nihil vt præ-
ter viuum piſciculum, ad integritatem deeſſet. Vidi in Anglia lapidem, è ſummis mon-

Perca in lapide.

tibus exciſum, qui Percam ad viuum exprimeret, ne minima quidem lineola ad perfe-
ctionem deſiderata. Nec pauca mihi monſtrauit Venetijs Andreas Lauredanus, antiqui-
tatum omnium, & naturæ miraculorum diligentiſſimus obſeruator, & cuſtos. Quid mul-
tis? neminem eſſe credo non omnino ocioſum naturæ ſpectatorem, qui non ſimilia mul-
ta obſeruauit. Omnibus ergo eiuſmodi locis mare aliquando ſuperius fuiſſe, neceſſe erit
fateri, ſi proba illa ſit collectio, quæ de Conchylijs marinis Neptunnum auorum finibus
induxit: atque ita nihil mihi oberit, quo minus dicam noſtram regionem non minus anti-
quam eſſe, quàm cæteras omnes, in quibus id genus Conchylia ſunt inuẽta. Satis hoc qui-
dem mihi eſt ad Herodoti, & Plutarchi concluſionem infirmandam. Sed, quia abſurdi
illatio, quamuis ſatis ea vndè proceſſit, falſa eſſe oſtendat, non tamen rei, de qua queritur,
naturam explicat, atque idcirco animum dubitationi non eximit, ſed plerumq; magis in-

Refutatio philoſophica.

uoluit, ſatius erit veram afferre ſolutionem. Hæc tamen non poterit ex hiſtoriæ monumẽ-
tis afferri, ſed petenda tota eſt è philoſophiæ penetralibus, ad quæ rapi videmur hac mi-
rabilium conſideratione. Sed quia naturæ arcana non ſunt nobis hic tractanda, obiter
& breuiùs, quàm res poſtulet, diſputationis munere defungemur. Materia generatio-
ni ſubiecta ſicut omnes formas æquè recipere poteſt, ita de ſuo ſinu, ſiue potentia nullas
educit. Si enim educeret, antè habuiſſet: deinde educere, agentis eſt: actio verò om-
nis formam præfuiſſe monſtrat. In materia igitur forma fuerit, cuius efficacia aliæ
formæ

A formæ producantur, quod eſt abſurdũ. Al ũde igitur formæ procedunt, atq; rerũ eſſentiæ. Non ab elementis, non à cælo, quorũ formæ ſunt actionibus proprijs quibuſdã, & motionibus addictæ, ita vt nihil poſſint excellentius efficere, quam ipſorũ mouẽdi poteſtas ferat; niſi velimus dicere quicquã eſſe, quod alteri vitã dare poſſit excellentiorem, quam ipſummet poſſideat. Quomodo igitur dicitur, homo generat hominẽ & ſol? eo nempe, quòd homo & ſol materiã præparent, vt idonea ſit formæ recipiendæ. Cælum enim hominem ſi generet, id faciat, quod longe ſit cælo excellentius, cogitandi, intelligendique facultate. Non igitur cælum formas dat; ſed ad formas recipiendas, materiam diſponit, & aptat; quæ quidem diſpoſitio euſque pertinet, dum id tantum producitur, quod caloris, frigoris, ſiccitatis, & reliquarum qualitatum, quæ his ſunt ſecundariæ efficaciæ produci poteſt. Figuræ igitur forſan quædam cælo debentur; ſed ſi vita accedat, alius nunc opifex quærendus, qui cælo ſit præſtantior. Hunc formarum datorem nuncupemus, qui ſe per totum vniuerſum inſinuans, vbique adeſt, vbique materiæ præparatæ formas dat, & eas in ea tantiſper conſeruat, dum materiæ compago, & præparatio ferre poteſt. Hic, ſiue vnus ſit, ſiue multas ſub ſe intelligentias habeat, imperio, & poteſtate ſua tota formarum or-

Formarũ dator quis.

B bem adminiſtrat, & cuique materiæ dat pro eo, atq; ad ſuſcipiendum eſt idonea. Hic ranis, & piſciculis in aere, hic muribus, & vermibus, & cæteris animantibus è limo genitis, materia prius à cælo præparata, formas infundit. Vbicunque igitur humor, ſiue liquor inuenitur ad Teſtaceorum vitam idoneus, viua Teſtacea generantur. Vbi verò materia erit capax, illa quidem formæ eius, quæ dat, vt teſta quid ſit, & vocetur, non poſſit vero viuo piſciculo liquorem idoneum præſtare, fiet vt teſta dumtaxat, non piſciculus, generetur. Formas autem iſtas, ſiue figuras accuratas, & animalium proprias, non cælo aſcribo, quod inſtrumentorum peculiares formas dare non poteſt; ſed ipſi formarum datori, quem ſingulis ſpeciebus alium, & alium adeſſe, tamquam efficientem quandam ideam, ſi dixero, id dixero, quod poſſem tueri. Antuerpiæ latomus quidam viuum bufonem in medio marmore inuenit. Quod ſi eo loco aptus humor bufoni fuit inuentus, quid vetat quominus aliquando liquor in ſaxis inueniatur, quo marina quoque animalia generentur viua quidem ſi locus, & humor ferat; corporata verò tantùm, ſi humor vitam non admittat? Opifex enim progreditur eò, quoad eius materia patitur, vltrà progreſſurus, ſi loci, & materiæ inopia non excluderetur. Non eſt igitur mirum teſtas in montibus ſummis in-

Conchylia cur quandoq; viua, cur & Teſta tantum naſcantur.

Bufo viuus in medio marmore.

C ueniri: minus verò mirum in illis inueniri, in quibus ſalſugo aliqua eſt, marinæ ſalſugini compar. Similis enim materia ad formas recipiendas eſt apta. In Aegypto igitur, regione non ſalſuginis modò, ſed nitri etiam ferace, quis admirabitur Conchylia generari? quis etiam in noſtræ regionis ea ſubterranea arena, quæ loco, & natura marinis vadis reſpondet, illa admirabitur? Cùm ea temperamentum quoddam liquoris marini exugat, Oceano in terras ſurſum per omnes canales magna vi irruente. Cuius igitur ſubterraneis, & maximè ei arenæ, quæ proxima eſt aquis, per orbem terræ ſubtus meantibus, liquor quidam apud nos communicatur, qui Conchyliorum figuras facilè induit, vitam etiam accepturus, ſi locus viuum piſciculum alere poſſet. Videmus itaque Antuerpiæ quibuſdam locis, poſtquam ad aquam hanc ſubterraneam fodiendo ventum eſt, magnam quandam cruſtam ad duos pedes, vel eo craſſam: aliquando etiam tenuiorem, quæ tota eſt ex eiuſmodi varia Conchiliorum congeſtione coagmentata, quaſi vena quædam lapidis, aut marmoris eſſet. Nec porro vſquam in mari, aut litore tanta congeries Concharum cuiquam viſa eſt, vt fruſtra ſomniemus, ita paulatim mari recedente fuiſſe congeſtam. Nam ſi ita hoc euenisset, cerneremus adhuc in Zelandiæ, Hollandiæ, & Flandriæ

Prope Antuerpiam multa Cõchylia eruuntur.

D litoribus tantæ craſſitudinis congeriem iacere. Quid? quod Pectinum in litoribus noſtris magna eſt raritas, adeo vt à D. Iacobo è mari Gallaico pro monſtris afferantur? at è foſsis noſtris infinita copia eſt educta quam in vallo, quod montis inſtar eſt, cuius licet videre. Et, qui Conchulas legere volet, ei nihil opus eſt ad litora proficiſci, in [illegible] habet plus multò, quàm litoribus abundantiæ. Ego igitur non magis hìc mare fuiſſe credo quam in lapidicinis Megarenſiũ è quibus lapis effoditur Concharũ marinarũ coalitu conſtans cæteroqui candidiſſimus, quem à re ipſa Cõchida appellarunt. Quod ſi mare huic originẽ cauſamq; naſcẽdi dediſſet, in Piræo potius debebat inueniri. Ergo cùm tota Græcia varijs promontorijs in mare excurrat, varijs ſinibus mare admittat, nuſquam tamen Cõchis, quã Megaris, inuenitur. Vtinã noſtra cruſta ſic induruiſſet, vt lapidẽ quoq; ſolidũ [illegible] ret. Nã Megaricus ille adeo ſolidè coiuit, vt Caris, Phoronei filij ſepulchrũ, & alia nõ pauca opera ex eo facta fuiſſe Pauſanias teſtetur. Ad eãdẽ cauſã dẽtes illi in foſsis inuẽti, referẽdi ſunt, qui Carchariæ dentibus adamuſſim reſpondeant, niſi q; de terra, in qua diu iacuerunt,

Lapis Conchis refertus apud Megarenſes

Dentes in foſsis [illegible]

X pro

pro candido, pullum colorem videantur traxiſſe: in his aliqui ſunt ſerrati, aliqui citra ſerram in acumen tendunt: omnes tamen acutiſſimi. Sed quia pauci ſunt, qui Carchariæ Canis dentes viderunt, fit vt non dentes, ſed linguæ ſerpentinæ vulgò nominentur: quibuſcum tamen nihil habent ſimilitudinis.

Linguæ ſerpentinæ dētes qui dicti.

Huius generis, ſiue dentes, ſiue linguas, è foſſis circa Antuerpiam frequenter extraunt minore miraculo, quòd piſcem, cuius dens videri queat, non cognoſcant, alioqui clamatura, carcharias hìc olim habitaſſe. Quibus lapides hi linguæ videntur, gloſſopetras eas nominarent.

Bugloſſus lapis.

Hos pari ratione bugloſſum lapidem illum vocabimus, qui ſimiliter è foſſis vrbis noſtræ eſt extractus. Huic longitudo ſeſquicubitalis; latitudo qua maximè patet, dodrantem æquat, paulatim in cuſpidem obtuſam ad linguæ formam producta, colore, & duritie baſaltem refert, pondere ferrum, parte ſui latiore, & craſſiore foramina duo habet ea amplitudine, qua in caluaria equina oculorum cauitates videntur, cætera linguæ bubulæ non diſſimilis, vt meritò vel ab ea, vel ab ingenti magnitudine bugloſſus vocari poſſit. Cuius, rogo, marinæ belluæ, & quod os in hunc lapidem tranſijſſe dicemus, ſi omnia id genus ad animalium partes ſint reuocanda. Ego certè nullam inuenio, nec fuiſſe quidem opinor, non magis quàm animal aliquod fuiſſe, cuius vel lingua, vel dens gloſſopetra dicatur. Nam quamuis his locis à mari non longo interuallo diſſitis ſuſpicari quiſquam poſſet Carchariæ dentes eſſe, non tamen idem ſibi perſuaderet in colle illo, qui Aquiſgrani imminet, tantum id genus piſcium fuiſſe, quantum fuiſſe de gloſſopetrarum copia conijectari deberet.

Gloſſopetrarum copia vbi.

Generantur hæc in terra, perinde atque alij infiniti generis lapides, nihil cum viuis animantibus habentia commune. Eodem, & ad eoſdem fontes, amando ſaxeos ſerpentes Irlandiæ, quorum vnum in Anglia vidi ſpiris in ſe contortum, qui non alia ratione prouenit in lapidum metallis, quàm Conchæ apud Megarenſes.

Serpentes ſaxei.

Apage illos, qui viuos hos ſerpentes fuiſſe, & incantamento in lapidem verſos eſſe, de quibus neſcio fabulis perſuadere nituntur. Naturæ ſunt hæc, hominum, miracula: & ne miracula quidem, cum videntur perinde atque cætera, è cauſis apta. Quod verò quædam inter hæc lapideſcant, quædam non; id ſuccis, & frigori tribuendum. Multi enim humores, ſiue liquores ſunt, qui lapidis indurandi vim habent. In Teſtis igitur Conchyliorum quaſdam eſt videre Teſtas adhuc eſſe, alias etiam in lapidem tranſijſſe.

Cancri ſaxei.

Cancros vidimus totos ſaxeos, in quibus cruſta, & quicquid intus erat, in lapidem degenerarat. quo minus eſt mirandum ſi in Conchis id fiat, natura ſua multò durioribus.

Perca ſaxea.

Sed quid ego de Cruſtaceis dico, cùm Percæ etiam ſaxeæ ſint inuentæ, atque adeo lapidei ſerpentes? Ad vim itaque formatricem in Conchylijs noſtris recurrimus, quæ in quoque id facit, quod præſtantiſſimum in ea fieri poteſt, pro elementorum miſtione. Vbi ergo viua fieri non tulit materiæ diſpoſitio, aut locus, illic figuram ſaltem induxit, vitam additura, ſi locus, & temperamenta permiſiſſent.

Lapides piſcibus prægnātes vbi.

In litore Anconitano ſaxa magni ponderis, quinquaginta, & plurium etiam librarum, è mari trahuntur: his color, & conſtitutio exterior ea eſt, quæ lapidi aëtiti, quàs nimirum, & non difficilis læſu, aut tritu; interior verò cruſta, aut tunica dura eſt, & quæ poliri poſſit, haud ſecus atque interior aëtitæ tunica; colore etiam ſubcæruleo, ne hac quidem nota ab aëtite diſcedens. Rumpuntur hæc ſaxa maioribus malleis ferreis, magna vi impactis, non quò intus, vt in aquilæ lapide, alius calculus inueniatur, ſed quò piſciculi delicatiſſimi extrahantur, eiuſdem generis cum Solenibus, quas Cappas longas Veneti appellant; ſed eò delicatiores quòd non aqua marina, ſed rore quodam tenuiſſimo, per lapidem imbibito paſcantur.

Cappæ longæ.

Hi plures numero, ad viginti, modò plures, modò pauciores ita ſaxo includuntur, vt ſingulis ſuus ſit nidus, ad magnitudinem, & figuram piſcis omnibus lineamentis reſpondens. Inter nidos ſaxeo interſtitio relicto, ex his veluti è vaginulis rupto lapide eximuntur integri Solenes, ad palatū, & lumbos delicatiorum plurimum facti. In his igitur ſolidiſſimis ſaxis, in quibus aqua nulla, nullus liquor, inuenitur, præter eum, quem piſcis continet, non figura modò Dactyli, ſiue Solenis, ſed vita etiam, & omnis piſciculi laus perficitur, & abſoluitur, melior vt multo ſit, quàm ſi in ipſo mari extra lapidem natus fuiſſet. Si igitur in his ſaxis viuos abſolutoſque cum vnguiformi ſua fiſtula Solenes intelligentia hæc, formarum diſpenſatrix formauit, quid in eidem nuſſe dicemus, figurari quidem ad piſcem hunc corporis, non verò viui procreandi, facultatem? Figuratum enim, quæ animantium corporibus ſunt propriæ, tum earum etiam, quæ corporibus non viuis eodem ſemper modo inſunt, conſtantis ſimilitudinis perennitate, cauſam ego ab effectricibus ideis, non à cæli duntaxat materia, & forma, eiuſque motione circulari, pendere credo: atque ita in vniuerſum ſtatuo viuan-

vnan-

A vnamquamque formatricem tantum vbique producere, quantum materia capere poteſt, atque ita multa corporatura quidem hoc, vel illud animal eſſe, vita verò nequaquam.

Eſt aliquò prodire tenus, ſi non datur vltrà.

Sic animalium etiam terreſtrium oſſa, nedum marinorum, in terra generantur; atq; modò quidem oſſa perdurãt, modò verò ſucci, lociq; natura in lapides tranſeunt. Georgius Agricola in agro Luneburgenſi teſtis eſt oſſa belluarum marinarum orta eſſe, & in lapides cõuerſa. Plinius etiam è Theophraſto oſſa in terra naſci, & in lapides tranſire author eſt. Hoc forſan referenda ſint oſſa illa enormia, quæ gigantum fuiſſe vana hominum ingenia crediderunt. Verùm ne vlterius quàm Conchylia noſtra, & oſſa belluina poſtulant, naturæ ſcrinia excutiam, hic finem huic conſiderationi impono, certus neminem fore, qui noſtra hęc benè ruminarit, quin mox ſit concluſionem illam è Conchilijs connexam deriſurus. Hoc igitur in commune reſponſum ſit omnibus iis, qui Conchas, & magna piſcium oſſa nobis ingeſſere. Miror equidem Plutarchum hominem philoſophum, iſtud non animaduertiſſe, vel ex eo ſaltem, quòd in montibus etiam videret Conchylia inueniri. Quòd ſi verum fuit, B quare non æque aſſeruit, ſuperiorem Aegyptum, atque inferiorem mari coopertam fuiſſe? Hoc ſi fateretur, in Thebaida tandem, & ipſam Aethiopiam mare deduceret, & ipſos tandem alpes ſubmergeret hac ſua collectione. Sed vereor ſi multus ſim in hac concluſione infirmanda, ne ego prius ambitioſæ in re clara reprehenſionis accuſer, quàm Plutarchus inconſiderantiæ. Multò certè prius Eratoſthenes ſeſe torſit in Conchulis, & ſalſuginis cauſis apud eos inuentæ qui à mari longè ſunt remoti, præcipuam illam quæſtionem eſſe aiẽs, Quinam fiat, vt duobus, tribuſque ſtadiorum millibus à mari intra mediterranea, plurimis locis, Conchatũ, & Oſtreorum, & Cheramydũ, ingens multitudo cernatur, & præter hæc ſalſi etiam lacus inueniantur, quaſi maria eſſent (vti fit) circa templum Hammonis, & in ea quæ ad illud ducit, via, quæ ipſius teſtificatione longitudinem habeat trium millium ſtadiorum. Hic enim plurimam Oſtreorum colluuiem eſſe, & ſalis etiamnum multum inueniri, & marinas exhalationes in ſublime ferri, propè ipſum etiam nauium maritimarum fragmenta monſtrari, quæ diantibus terris ſint effuſa: tum etiam columellas extare, ſuper quibus delphini ſunt, habentes hanc inſcriptionem, χυρηναίων θεωρῶν. His Eratoſthenes inductus, Stratonem Phyſicum, & Xanthum Lydum laudat, qui inter cætera, quæ multa C recitat, exiſtimarint ipſum Hammonis templum prius ad mare ſtetiſſe; ac deinde mari defluente, in mediterranea regione manſiſſe: atque oraculum quia mari adiaceret, eò celebritatis, & nobilitatis perueniſſe, non eſſe à ratione alienum: alienum verò à ratione eſſe, ſi dicatur, quam habet claritatem, & exiſtimationem hoc tempore, eam in tanto à mari interuallo acquirere potuiſſe. Aegyptum prætereà priſcis temporibus ad Peluſias vſque paludes, & montem Caſium, & lacum Sorbonidem, maris inundationibus fuiſſe ſubiectum, inditio eſſe, cùm ſalſugo effoditur, puteos ipſos arenæ, & Concharum plenos inueniri, quaſi mare antea regio fuiſſet. In his Xanthi dictis nihil Strabo inuenit abſurdi, ſed ad Stratonem reprehendendũ, qui inter cætera argumẽtũ de fundo maris attulit, quod nec Straboni, probatur, nec quicquam habet momenti ad ea, quæ modò ſtatui, eluanda. Aduerſus autẽ Erathoſtenem, Stratonem, & Xanthum, eadem dici intelliguntur, quæ contra Herodotum, Plutarchum ſunt à nobis dicta. De Conchulis itaque, & Oſtreis ſatis eſt reſponſum, illicea nimirum reperiri, vbi ſuccus idoneus ad ipſorum generationem inuenitur, nullam maris delapſi inducta neceſſitate. Hæc omnia Goropius. Sunt & alia loca, in quibus iſtiuſmodi Conchylia longè à mari diſſitis inueniuntur, vt in Heluetijs referente D Zographo in agro Solodurenſi. Scribit & Gyraldus multas Concharum ſpecies in medio terræ, & in montibus, & in lapidicinis inueniri, quæ ſunt propè Syracuſas. Maius miraculũ eſt quod ſcribit Gyllius (ex Athenęo, vt videtur) ſuper erutis è terra Conchylijs his verbis. Poſteaquam, ſicut ait Nicolaus Damaſcenus, lib. 104. Hiſt. ad Apameam Phrygiæ vrbem Mithridatici belli temporibus motu terra diſceſſiſſet, lacus, qui antè ibi nunquam comparuiſſent, repentè extitiſſe, fluuioſque & fontes nouos ex eiſdem locis terræmotu excitatos fuiſſe, vetereſq; multos exaruiſſe, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum ſalſam, tametſi ab eis locis mare longè abeſſet, ex viſceribus terrę ſic emanaſſe, vt tractum vniuerſum tum Oſtreis, tum & alijs piſcibus marinis referſerint.

Oſſa in terra generatur.

Oſſa in lapides.

Plutarchi inconſideratantia.

Cõchę foſſiles.

Loca alia longinqua à mari Cõchis referta.

 E

SENSVS. MOTVS.

Quib. ſenſibus carẽt, & quibus non.

SILICEA teſta incluſis (id eſt, Teſtaceis) fatendum eſt, inquit Plinius, nullum ineſſe ſenſum, vt Oſtreis. Et rurſus: Carent, Conchæ viſu, omnique ſenſu alio, quàm cibi, & periculi. Atque hoc eſt, quod & Suidas ſcripſit, Conchas (τὰς κογχύλας) quamuis careant viſu, eſcas tamen ſequi videri, odorandi ſe licet facultate. Cæterùm communis præceptor Ariſtoteles viſum, & alios externos ſenſus Teſtaceis non negat. Nam in quarto de animalibus capite octauo diſputans, docenſq; quibus animalibus inſit ſentiendi vis, Mollia, & quæ vel cruſta, vel teſta operiuntur, atque etiam Inſecta ſenſibus prædita

Sẽſus exteriores habere.
Inſectorũ ſenſus.
Mollium.

eſſe omnibus conſtare aſſerit, nam, & viſu, & olfactu, & guſtu. Inſecta enim, inquit, tam pennata, quam non pennata, procul ſentiunt, vt mel Apes, & Culices, dicti Muliones. Iam Sæpiæ, Polypi, Gammari, odore eſcarum allectati capiuntur, & Polypi quidem ita adhereſcunt, vt auelli inde non poſſint, ſed truncari inde non patiantur. At verò pulicaria herba admota, protinus ab odore eius reſilire dicuntur. Guſtus etiam ſimilis ratio: interdum enim cibum proſequuntur diuerſum, nec eiſdem ſaporibus omnia delectantur. Nam Apes nullam ad rem putidam ſolent aduolare, ſed dulcia petunt, Culices nulla dulcia ge- F

Apum guſtus.

ſtiunt, ſed acida. Tactu verò ſentire omnibus datum animantibus eſt. Quæ autem ſiliceo tegmine operiuntur, olfactum, guſtumque habere conſtat, argumento eſcarum. Purpuris enim eſcas putidas Purpurarij emoliuntur, & accedunt ipſæ ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpotè odorantes. Senſus item ſaporum ijs ineſſe, eiſdem illis rationibus patet. Sapore enim rerum earundem quæque delectantur, ad quas veniunt odoribus inuitata, quos gratos ſenſerunt, & diſcreuerunt. Adde quòd quæcunque os obtinent, ijs & voluptas per ſaporum attractionem euenit, & dolor. De viſu, & auditu quàquam nihil certi, manifeſtique habemus,

An videãt, & audiant Conchylia.

Vngues tamen ad ſtrepitum ſe ſubtrahere, inferiuſque ſubſidere cernuntur, quoties ferramentum ſentiunt admoueri. Exiguo nanque extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili, occuluntur. Pectines quoque admoto digito dehiſcunt, mox comprimunt ſe vt cernentes. Natices item qui capiunt, non aduerſo flatu, ſed ſecundo adeunt, quoties eſcam perſequuntur: nec voce vlla, ſed ſilentio agunt, vtpote cùm, & olfaciant, & audiant. G Nec fieri poſſe aiunt, quin ſubterfugiant, ſi vox proferatur. Echinus inter Teſtacea genera,

Natices, vt cadinatur.

quibus facultas ingrediendi eſt, Vertibula, Glandeſque inter immobilia eiuſdem generis, olfactum minimè habere videntur. Hactenus Ariſtoteles, apud quem in quarto de partibus capite quinto, cùm explicaſſet partes Mollium, Cruſtatorum, Teſtatorum, atq; Inſectorum, ad cibum accommodatas, legimus, oportere certè vt illud habeant quod ei parti

Echinus.

proportionetur, cui ſentiendi principatus in ſanguineo genere mandatus eſt, hoc enim in omnibus animalibus ineſſe neceſſe eſſe. Quod modò ad motum Teſtaceorum attinet. Albertus Magnus tradit ideo paruam in ipſis partium exteriorum diuerſitatem eſſe, quoniam

Motus. lib. 14. de anim. trac. 1. c. 2.

animãtia ſunt, quæ vno, eodemque loco remanent, & ſi moueantur, paruum eſſe motum: eſſeq; quæ nullo pacto moueantur, ſed affixa ſemper hæreant. Eſt autẽ hæc doctrina Ariſt.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

H

Nõ coeunt.

IDEM philoſophus, qui omnium animalium naturas quàm diligentiſſimè perſcrutatus eſt, coitum, quin & partum iſtiuſmodi animantium generibus, quæ teſta integuntur, adimit. Nam etſi in decimoquarto capite libri primi de hiſtoria animalium ſuper eo ambigere videatur, inquiens: An Teſtati generis vlla coeant, incertum eſt: plurima tamen non coire apertum eſt. In quinto nihilominus eiuſdem hiſtoriæ capite decimoquinto hoc vnum ferè genus totum expers coitus eſſe ſcribit, & in noni capite trigeſimo, teſta intecta, inquit, vt Pectines, omneque Oſtrearium, ſiue Conchiarium genus, atque etiam Cruſta intecta tunc optima ſunt, cùm gra-

Grauida dicuntur, ſed non partiũt.

uida, vt larè in Locuſtis, & reliquis huiuſmodi patet: ſed quanquam teſta intecta grauida dicimus, tamen nullum eorum, vel coitum, vel partum videmus. Sic ille. Sed

tamen

A tamen in doctiſſimo Gallieni Imperatoris epithalamio legimus.

— Non murmura veſtra columbæ,

Brachia non hæderæ, non vincant oſcula conchæ.

Et in mari rubro quaſdam etiam Conchas naſci ſcribit Aelianus teſtis tum non leuibus, *li. 10. c. 20*
concauis, & ſecturis diſtinctis, tum labris acutis, quæ cùm coeunt inter ſe ſic alterno *Conchæ v-*
incurſu coniunguntur, vt tanquam duram ſerrarum coeuntium dentes videatur inter ſe *bi cœant.*
conuenire, vnde fiat, vt ſi piſcatoris natantis quancunque partem, etiam ſi ſub eam os ſub-
eſt, mordicus apprehenderint, amputent: & ſimiliter ſi articuli locum comprehenderint,
neq; id mirum eſſe, cùm tanta ſit marginum acies. Vt verò exactiùs quiſpiam de Teſtaceo-
rum ortu, & generatione volens ſatis fiat, non ab re fuerit altiùs ea ex eodem philoſo- *l. 3. de gen.*
pho repetere, quæ is integro ſuper ea capite complexus eſt. Generatio Teſtatorum, in- *anim. c. 11*
quit, quoque partim ſimilis, partim diſſimilis cæteris eſt. Idq; euenit ratione: quippe cũ *Teſtatorũ*
animalium comparatione plantis, plantarum animalibus aſſimilentur, ita vt ſemine gi- *generatio*
gni quodammodo velut animalia videantur; vt alio modo non ſemine, & tum ſponte, *quibus cõ-*
tum ex ſe; aut alia ſponte, alia ex ſe oriri. Sed quoniam naturam proportione plantis re- *paretur.*
B ſpõdentem hoc genus habeat, hinc teſta intectum, aut nullum in terra gignitur, aut paruũ:
quale genus Limacum eſt, & ſi quid eiuſmodi aliud ſit, ſed rarum. At in mari, ſimilique hu- *Limacũ or-*
more multa, & varia gignuntur. Genus plantarum contrà mari, lociſq; huiuſmodi parum, *tus.*
& nullum ferè: in terra autem hæc omnia oriuntur. Habent enim naturam proportionalẽ,
atq; diſiunctam. Sed quanto vitalius humidum, quàm ſiccum, & aqua, quàm terra eſt, *Teſtat[illegible]*
tanto natura Teſtatorum, quàm plantarum, viuacior eſt. Nam aliàs eò quidem ſpectant, *cur plãtis*
vt ſicut plantæ ad terram, ſic teſtata ad humorem ſe habeant, quaſi plantæ Oſtrea terrena, *viuaciora.*
Oſtrea plantæ aquatiles ſint. Hinc etiam fit, vt multiformiora ſint, quæ in humore gignun- *Formę mul*
tur, quàm quæ in terra. Humor enim naturam habet ad effingendum, afformandumque *tiplices in*
habiliorem quàm terra, nec multo minus corpulentam eam, quæ potiſſimum in mari ha- *humore ge-*
bentur. Humor enim potulentus dulcis quidem, alumnuſq; eſt. Quamobrem quæ ſangui- *nitæ.*
ne carent, nec natura calida ſunt, ea naſci in lacu non poſſunt; minus etiam ſalſis aquis, *Quæ in la-*
quę ſint potulentiores gignuntur, vt Teſtata, vt Mollia, vt Cruſtata. Hæc. n. omnia ſangui- *cu non na-*
ne vacant, & natura frigida ſunt. Sed ſtagnis marinis, & iuxta amnium oſtia gigni ſolent. *ſcantur.*
Quærunt enim vna teporem, & alimentum. Mare autem humidum, multoq; corpulentius
C aqua potulenta eſt, atque etiam ſua natura calidum eſt, vt particeps omnium partium ſit, *Plãtæ terrę*
videlicet humoris, aeris, terræ. Itaque omnia adipiſcuntur quæ ſingulis his locis gignuntur. *incolæ.*
Plantas enim terræ incolas quiſpiam eſſe ſtatuerit, aquæ aquatile animalium genus, ae-
ris pedeſtre, ſed quod magis, minuſùe, & remotiùs, aut propius res conſter, magna, miraq;
differentia exiſtit. Quartum genus non his locis quærendum eſt, quanquam aliquid eſſe
exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus enumeratur. Verùm ignis ſemper formam *In igne nõ*
non propriam habere videtur, ſed in alio corpore. Aut enim aër, aut fumus, aut terra eſſe *generatur*
videtur, quod ignitum eſt. Sed enim genus hoc apud Lunam quærendum eſt: hæc. n. quar- *animal.*
tam illam diſtantiam adipiſci videtur. Sed de his aliàs. Natura Teſtati generis cõſiſtit, par- *Teſtatorũ*
tim ſponte partim aliqua ab ipſis emiſſa facultate, quanquã ſæpenumero ea quoque ſpon- *generãtur*
tina oriantur cõnſtitutione. Sed generationes plantarũ accepiſſe hoc loco congruit. Oriũ- *duob. mo-*
tur enim earum aliæ ſemine, aliæ auulſione, nonnullæ etiam ſobole, vt cæpe. Hoc igitur *dis.*
tertio modo Mituli gignũtur, quippe qui minores ſubinde iuxta principium adnaſcũtur.
Buccina, & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quaſi à ſeminali natura humores quoſdam
mucoſos emittunt. Semen verò nullum eſſe eorum putãdum eſt, ſed quo diximus, modo, *Purpurarũ*
D plantis aſſimilantur. Quamobrem larga eorum copia prouenit, cùm primùm conſtiterit *cur magna*
aliquid. Hæc enim omnia, vel ſponte vt oriuntur, euenit. Itaq; ratione tunc magis, cùm *copia.*
origo præceſſerit, conſiſtunt. Aliquid enim excrementi ſingulis proficiſci credendum me-
ritò eſt ab eo principio, cui ſoboles quæque adnaſcitur. Sed cùm ſimilem habeant faculta-
tem cibus, excrementumq; cibi, fauantium ſubſtantiam ſimilem eſſe conſtitutioni primæ
conſentaneum eſt: quapropter excremento hoc gigni probabile eſt. Quæ autem, vel ſobo- *Quæ ſpon-*
lem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus ſpontinus eſt. Omnia verò *te naſcan-*
quæ hoc modo conſiſtunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni viſuntur, & im- *tur.*
bre admiſſo. Cùm enim dulce in principiũ conſtituendũ ſecernitur, quod ſupereſt, talem
accepit formam. Nihil autem gignitur putreſcens, ſed concoctum. Putredo verò, & pu-
tridum excrementum rei concoctæ eſt. Nihil enim ex toto efficitur, quomodo neq; in ijs,
quæ ab arte conduntur. Nam niſi ita eſſet, facere non requireretur. Sed quantũ inutile eſt,
id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generantur autem in terra, humoreq; animalia, &

plantæ, quoniam humor in terra, ſpiritus in humore, calor animalis in vniuerſo ineſt, E
ita vt quodammodò plena ſint animæ omnia. Quamobrem conſiſtunt celeriter, cùm calor ille comprehenſus ſiue exceptus eſt. Comprehenditur autem, & humoribus corporeis incaleſcentibus efficitur velut bulla ſpumoſa. Sed differentia nobilioris, ignobilioriſue generis conſtituendi in comprehenſione principij animalis eſt. Huius autem rei cauſam, & loco habent, & corpus quod comprehenditur. In mari verò multum portionis terrenæ eſt. Quocirca ex tali concretione natura Teſtati generis oritur, ita vt pars terrena circiter dureſcat, cogaturque eodem modo, quo oſſa, & cornua (ſunt enim hæc illiquabilia igne) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet. Vnum ex his genus Cochlearum coire perſpectum eſt. Sed an ortus earum per coitum ſit, nec ne, nondum ſatis exploratum habemus. Sed enim quæret quiſpiam rectè, quid nam in his ſit, quod ſecundum materiale principium genitale à mare profectum mouens potentia tale, quale, id eſt de quo venit, animal efficit. At in his quid nam hoc eſſe dicendum ſit, & vnde, & quod principium genitale ſecundum marem? Ponendum igitur in animalibus generantibus calorem in animali contentum, ſecernendo ex cibo ingeſto, & conquoquendo facere excrementum, quod conceptus principium ſit. Nec ſecus in plantis, niſi quod in ijs, & quibuſdam animalibus, nihilo maris principium deſideratur. Habent enim intra ſe hoc miſtum. F
At plurimorum animalium excrementum illo principio eget. Alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs conſtet. Itaq; quod calor in animalibus contentus ex alimento efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari, aut terra concernit conquoquens, atque conſtituit. Quod autem comprehenditur exceptum in ſpiritu animali, id conceptum facit, motumque imponit. Conſtitutio igitur plantarum, quæ ſponte oriuntur, ſimilis eſt. Quædam enim ex parte contrahitur, & alterum eius partis principium genitale, alterum alimentum fit primum ijs, quæ oriuntur. At verò animalia quædam verme naſcuntur, tum exanguia, quæ non ab animalibus gignuntur, tum etiam ſanguinea, vt Mugilum genus quoddam, & aliorum fluuiatilium piſcium: ad hæc, Anguillarum genus. Hæc enim omnia, quamuis naturam parum ſanguinem habeant, tamen ſanguinea ſunt, & cor obtinent: quod principium ſanguinarium corporis eſt. Quæ autem inteſtina terræ vocantur, vermis habent naturam, in quibus corpus anguillarum conſiſtit. Quamobrem de prima hominum, atque quadrupedum generatione, ſi quando primùm terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, non temerè exiſtimaueris altero de duobus his modo oriri. Aut enim ex verme conſtituto primũ, aut ex ouo, quippe cũ aut intra G
ſe habeant cibum ad incrementum neceſſe ſit, qui quidem conceptus vermis eſt: aut aliunde accipere, idq; aut ex parente, aut ex parte conceptus. Itaq; ſi alterum fieri non poteſt, vt afflu at ex terra, quomodo animalibus ex parente relinquitur neceſſario, vt ex parte conceptus accipiatur. Talem autem generationem eſſe ex ouo, aut verme fatemur. Ergo ſi initium vllum generationis omnium animalium fuit, alterutrum de his fuiſſe probabile eſſe apertum eſt. Sed minus rationis eſt vt ex ouo prodierint: nullius enim generationem animalem talem videmus, ſed alteram, tum ſanguineorum, quæ diximus; tum exãguium, qualia ſunt Inſectorum nonnulla, & ea, quę teſta operiuntur, de quibus agitur. Non enim ex parte aliqua oriuntur, vt ea quæ ouo naſcuntur. Incrementum etiam ſimiliter, vt vermes capeſſunt. Vermes enim augentur, in partem ſuperiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim ſuperiùs ab inferioribus miniſtratur. Atque id quidem commune cum ijs, quæ ex ouo prouenniunt, habetur: ſed illa totam materiam abſumunt. In ijs verò quæ ex verme gignuntur, cùm ex conſtitutione in parte inferiore contenta pars ſuperior creuerit, mox ex reliquo alimento inferior articulatur. Cuius rei cauſa eſt, quòd ci- H
bus poſtea quoq; in parte ſepto ſubiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc modo fieri vermium, apertum in apibus, ceteriſque ſimilibus, eſt. Principio enim partem inferiorem magnam, ſuperiorem habent minorem. Idem augeſcendi modus in Teſtatis etiam eſt. Quod & ipſum conſtat in genere Turbinato; ſcilicet anfractibus eius, qui ſubinde, accreſcentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Dixi ferè quemadmodum generatio, tum eorum, tum cæterorum ſponte orientium agitur. Omne autem genus Teſtatum ſponte inſtitui; apertum hinc eſt, quòd nauigijs putreſcente fæce ſpumoſa adnaſcuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, pòſt per inopiam humoris facto cœno Oſtreæ prouenerunt: vt apud Rhodum inſulam, cum claſſis applicuiſſet, & fictilia proiecta eſſent in mare tempore pòſt cœno obducto tectis Oſtreæ in ijs reperiebantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum eſt, quòd cùm Chij quidam ex Pyrrha Lesbi inſulæ Oſtreas viuas portaſſent, & in loca quædã maris reciproci

æſtus,

Animæ omnia plena.

Cochleæ coeunt.

Conceptus principium

Animalia ſanguinea, ex putredine.

Cor ſanguinis principium.

Animalia quę ouo generentur.

Ex verme quæ generentur.

Inſecta vt incrementum ſumat

Teſtacea ſponte oriri.

Genitalem partem non habent teſtacea.

A æſtus, & luto ſimilia dimiſiſſent, plures nihilo fuere temporis ſpatio, quanquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem oua vocantur, nihil ad generationem conferunt, ſed inditio ſunt nutricationis melioris, quale in ſanguineis pingue eſt: quamobrem ſapore per id tempus præſtant, ciboque laudantur, argumento quod, & Pinnæ, & Buccina, & Purpuræ continent quidem ſemper ouum illud vocatum, ſed aliàs maius, aliàs minus. Sunt etiam quæ non ſemper, ſed verè id habeant. Mox enim tempore procedente minuitur, demumque totum aboletur, vt Pectines, Mituli, Oſtreæ, Tempus hoc enim prodeſt eorum corporibus. Alijs nihil tale apertè venit, vt Callis. Sed ſingula eorum, & quibuſnam oriantur locis, petere ex hiſtoria debes. Hæc omnia itaque Ariſtoteles, qui & in quinto de hiſtoria capite duodecimo genus omne quod teſta integitur, verno, autumnalique tempore habere cerni teſtatur ea quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etſi per ea tempora præcipuè vbertas ouorum eſt, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, ſed maxime plenilunijs, diebuſq; tepidis reſtituuntur, redduntur que pleniores: qua de re ſuprà plura diximus: Concharũ quoq; corpora Lunæ effectu (in plenilunio) augeſcunt. Plinius. Idem omnes Conchas celerrimè B creſcere ſcribit, præcipuè Purpuras.

Oua Teſtaceorũ generationi inepta.

Quando oua vocata habeant.

T E M P E R I E S.

VIGENT Teſtacea vêre, & autumno: laborantque per frigus, & æſtum, temporis exuperantiam ferre impotentia. Argumento eſt, quod Echinis euenit, habent enim id iam inde abortu naturæ & plenilunijs vberius, non quia per id tempus copioſiùs paſcuntur, vt quoſdam putare diximus, ſed quòd noctes tepidiores ſint propter lucem pleniorem. Calorem enim deſiderant, quoniã frigori patent, vtpote quæ ſanguine careant. Ex quo fit, vt æſtate potius vbique vigeant, præterquam in Pirenſi Euripo, nam ibi non minus tempore hyberno probantur: cuius rei cauſa eſt, quod tunc vberius pabulentur, cùm piſces per id tempus ea loca relinquant. Ariſtoteles cùm dixiſſet latere aliquorum genus totum, aliquorum partim latere, partim non latere, teſta intecta om-C nia latere tradit, vt in mari Purpura, Buccinum, omneq; id genus. Sed abſolutorum latibulum euidentius eſſe: condi enim receſſu, vt Pectines facere videntur. Aliqua leuiore quodam tegmine ſupremi poſito deliteſcere, vt Cochleæ terreſtres, ideſt Limaces, & adhærentium mutationem incertam eſſe. Non tamen eodem tempore omnia latere, ſed Limaces Hyeme, Purpuras, & Buccina canis exortu dies circiter tricenos condi, Pectines etiam tempore eodem. Sed eorum plurima ſanè latere, & algore vrgente, & æſtu.

Echinorũ natura.

lib. 8. Hiſt. cap. 13.

Quæ lateãt

Cochleæ, vt lateant.

Quando lateant.

PRÆSAGIVM. ANTIPATHIA.

CONCHÆ adhereſcẽtes, inquit Plinius, tempeſtatis ſigna ſunt. Antipathiam quandam cum tonitru habere videntur, etenim ſunt qui velint Conchylia, & Oſtrea tonitru ſæuiente margaritas quaſi abortiendo vomere, ideoq; multas in arena reperiri.

D

D E N O M I N A T A.

Κογχαλίζειν authore Heſychio, πεπόνθαι ἀπὸ τῦ ἤχυ τῶν κόγχων, à ſonitu Concharum. forſan à ſonitu, inquit author theſauri linguæ Græcę, quẽ inflatæ reddunt: inflari autẽ eas, & ſonare, antè cùm ex Plinio, tùm ex alijs diximus. Κογχυλιευτὴς, qui conchylia venatur, Conchyliarius, ſeu Conchyta, vt Plautus loquitur.

In rudẽte.

Saluete fures maritimi, Conchytæ, atq; Hamiotæ
Famelica hominum natio, quid agitis?

Murileg.

Budæus tetraſyllabus ſcribit κογχυλευθὴς à κογχύλη. In codice Iuſtiniani dicuntur murileguli, quaſi Muricarij à Muricibus. Dicuntur & Conchylegi, Cod. de metallarijs, qui Conchylia, Murices, ſeu Purpuras colligunt. Hinc & κογχυλίας λίθος, quem Heſychius eſſe dicit durum, & in ſe habere κογχυλίε τύπυς. Meminit huius lapidis Pollux quoque

Conchilias lapis.

innuens

innuens à Xenophonte vocari κογχυλιάδω. Conchitea lapidem erui in foſſa Hildeshei- E
Conchites lapis. miæ vrbis;qui incuruis liris ad ſcapulas redeuntibus, & aurei coloris armatura decoratur, teſtatur Georgius Agricola. Longus, inquit, eſſe ſolet palmos duos, latus palmum. Conchitæ lapidi alij etiam cognati ſunt, ſimiliter à ſimilitudine, qua Conchas aliquas, ſiue Teſtacea animalium referunt, dicti; vt Cochlites, Myites, Ctenites, Strombites. Eſt & Cõchites ſaxi, vel marmoris genus, cuius Pauſanias meminit in Atticis: Ex Græcis, inquit, ſoli Megarenſes Conchiten habent, & in ciuitate multa ex eo ædificarunt. In primis verò candidus eſt, & reliquis lapidibus mollior, cui Conchæ marinæ ſemper inſunt. Κογχυλαγονες Heſychio ſunt γυναῖκες νύμφαι.
Oſtracinda ludus. Οςρακίνδα Polluci luſus genus eſt, quo ducta linea diſpartitos in partes pueros diſpeſſit, mox proiecto Oſtraco, ſiue teſta pars quæ ſupinum, pronumque eius caſum diuinarit, alterum in fugam dilapſam inſequitur. deprehenſus (aſinum nominabant) conſidet, repetitq; cantionem nox, an dies. Luſum iſtum apud Hollandos etiamnum ex vſu eſſe ſcribit Nomenclator, vocarique ibi Luyſen oft noppem, ſiue hol of bol; quod eſt planum ne an cauum.
In pænulo. Oſtreatum tergum geſtare. Milphio ſeruus apud Plautum ait ſe Oſtreatum tergum geſtitare, ideſt, verberibus, & vulneribus duratum, vt ſunt Oſtreorum teſtæ. Oſtreoſus, eſt Oſtreis abundans. Vtitur hac dictione Terentianus Maurus in exẽplo Priapei carminis. F

Nam te præcipuè in ſuis vrbibus colit ora,
Helleſpontia, cæteris oſtreoſior oris.

Lib. 1. Geor. Oſtrifer, qui Oſtrea, ſeu Conchylia producit, Virgilius

Pontus, & oſtriferi fauces tentantur Abydi:

Oſtracites gemma. li. 37. c. 10. Oſtracias, ſiue Oſtracites, (ὀςρακίτης) gemma eſt Teſtacea, cuius duæ ponuntur ſpecies à Plinio, altera ſimilis achatæ, niſi quòd achates politura pingueſcit: altera tam dura, vt aliæ gemmæ fragmentis eius ſcalpantur. Nomen accepit hæc gemma ab Oſtrei ſimilitudine.
lib. 36. c. 19. Eſt etiam Oſtracites lapidis genus teſtæ ſimilitudinem habens, cuius vſus eſt pro pumice ad læuigandam cutem, vt legere eſt apud eundem Plinium.

MYSTICA.

Veneri dicata Concha. CONCHA Veneri erat delicata, atq; eam ex Concha natam veteres fabulabantur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, Statius G

Lib. 3. ſylu. Lib. 1.

Ite dabit curſus mitis Cytherea ſecundos,
Placabitq́, notos, fors & de puppe timenda.
Transferet, inq́; ſua ducet ſuper æquora Concha. Et antea dixerat.
Hæc & cæruleis mecum conſurgere digna
Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha.

Dicatam ei deæ Concham nonnulli autumant, quoniam Conchulæ, Pinnæ, antequam excludantur, inter ſe quàm primùm coeant; ſed Ariſtotele teſtante, Conchyliorum coitus incertus eſt, quare alij ad ſalacitatem referunt, quæ concitetur ex eorum cibo: Vnde
Lib. 2. etiam apud Martialem legimus.

Leuior ò conchis Galle Cytheriacis,

Id eſt Venereis. Sed & Propertius Concham Erycinam appellat.

Et venit è rubro concha Ericina mari.

Concha Erycina. In Rudente Et ante hos Plautus de ipſa Venere locutus.

Te ex concha natam eſſe autumant. H

Alij deniq; idem ſignificare volunt, quod Phidiæ illuſtris illius pictoris ſymbolum, qui Elienſibus Venerem Teſtudinem calcantem pinxiſſe legitur, eo ſymbolo, veluti tacita ambage indicans, mulierum munus eſſe, οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν, ideſt ædium cuſtodiam, & ſilentium. Qua de re conſule Plutarchum, Stobæum, & Pauſaniam. Sed & hoc quoque ſymbolum Phydiæ in priori ſenſu Placiades interpretatur ex authoritate Iubæ in phy-
Mulierum officium. lib. 2. Mithol. lib. 28. Hierogl. ſiologicis, nempe quòd Teſtudo toto corpore ſimul aperto in coitu miſceatur. Oſtrea verò etiam Helleſpontiaco ludibrio, inquit Pierius, ne deo dicam, ita dedicantur, vti Concha Veneri, putarim ob earum copiam, quæ Lampſaceno litore, totoq; Helleſponto ingens eſt: vnde Ityphallico veteris poëtæ ipſi Priapo dicto, ita legitur.

Nam te præcipuè in tuis vrbibus colit ora.
Helleſpontia, cæteris oſtreoſior oris.

Qui verſus apud Terentianum reperiuntur, vti paulò antè citauimus.

A

HIEROGLYPHICA.

CONCHAM, & Cancrũ pingebant Aegyptij Sapientes, teſte Horo Apolline, volentes ſignificare hominem, qui ſeipſum non curat, ſed curetur à propinquis. Per Oſtrea verò picta, ſculptaue humanum genus ſignificari, philoſophorum antiquiſſimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Oſtreorũ ſimile eſſe dixit: nulla enim potuit ſimilitudine noſtrę imbecillitatis naturam ſignificantiùs explicare, cùm Oſtrea inditium eſſe dixit animi in corporis carcerem, & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinauit, vt neceſſarium ſit hominem corporis affectibus tangi vel inuitum. Quid verò aliud illa, vel diuinæ, vel ſtellaris eſſentiæ ſcintilla hic patitur, niſi quod dum corpori adhæreſcit, & vinculis ſe coërceri ſentit, & in quodam obſcuritatis carcere detineri? vnde fit, vt ſuæ plerunque immemor originis, modò ſenſui ſe, modò apperentiæ ſubijciat, & alieni facta iuris, cũ materia, cui adglutinata eſt, rapiatur in præceps. Piſcatore igitur Petro opus eſt, qui nos, aut ſcopulis auulſos, aut de imo maris fundo erutos, aſſertori noſtro litora reuiſenti, pœnitentiæ prunis aſſos in eſcam apponat, vt ita abſumpti in ipſius diuinitatis amplexu, ad ſublimioris vitæ conſortia tranſeamus. Quod verò teſtam Oſtrea pro pelle habent, quæ ſine eorum interitu auferri non poteſt, eorum ſunt hieroglyphicum, qui nec ſquammas ignorantiæ deponere poſſunt diuinis admonitionibus quantumlibet inſtituti, nec cultum ſpiritus ſuſcipere patiũtur, qui quidem vt Hieroſolymitanus Heſychius ait, etſi in mari baptiſmatis inueniantur, etſi in fluminibus pœnitentiæ, abominabiles tamen ſunt: cumq; vitam ſortiti ſint in ſacri lauacri tinctura, vocationem tamen, regenerationemq; corruperunt, dum neque pinnulas, neque ſquammas induere procurarunt, ſublimem videlicet vitam, cognitionemq; diuinorum, quę cæleſtis eſt, ſed obcæcato corde in ignorantiæ voraginibus detinentur, & propterea in his qui ſquammas habent, nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auarum, idolis ſeruientem, maledicum, ebrioſum, detractorem, legum, bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio ſubmouet: Oſtrea enim hæc ſunt, & id genus reliqua, quæ ſine ſquammis, & pinnulis eſſe deprehenduntur.

Homo ſeipſum non curans. *Humani generis typus.* *Anima vt corpori inhæreat.* *Teſtis tegi quid ſignificet.*

B (margin)

C

EPITHETA.

CONCHA Empedocli apud Plutarchum βαρυνώτος, id eſt, tergi grauis nominatur his verſibus:

Τῦτα μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις
Καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε
Ἔνθ᾽ ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσι. id eſt,
Inſpic tergigraues Conchas quandoque marinas
Buccinus, exemploq; abducta Chelys tibi ſaxo
Eſſe poteſt, ſumma vt videas in corpore terram.

Dicitur ibidem θαλασσονόμος, quaſi legem habens marinam, hoc eſt, marina, ſiue æquorea, quo poſtremo epitheto vſus eſt Martialis, dum canit: *Lib. 14. Epig. 209.*

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha
Fiat: inoffenſa curret arundo via.

D

Alijs Concha quoque Erycina vocatur, id eſt Sacra Veneri Erycinæ, aut quòd Venus ex Concha marina prodierit, vt etiam innuere videtur verba Statij Venerem loquentem inducentis. *———Et noſtra potuit conſurgere Concha.* *Erycina Concha.*

Dicitur & Inda, quoniam Oceanus Indicus maximè mittit Margaritas, quæ oriuntur in Conchis: necnon etiam Sidonia, quoniam apud Sidonem frequentes fuerint, vel propter Conchyliorum ſanguinem quo fiebat purpura. Cur Conchylia Horatio lubrica dicantur, ſic explicat Turnebus. Lubrica Conchylia dicuntur, intus polita, leuia, nitida, etſi quædam foris ſcabra ſunt, & aſpera, vt ex his quæ ſubijcit Flaccus, apparet, alioquin ſunt politæ foris Conchæ, & quædam ab hiſtoricis vocantur Lioſtrea, quòd eorum ſit leuigatior, & æquabilior foris teſta. Lunata verò vocauit Plinius, vel quòd curua ſint in modum bicornis Lunæ, aut quòd noua impleantur luna Conchæ quodque apud Ouidium cognominãtur, marinæ, tenues. *Terga cauis ſuper obſita Conchis.* Idem de cęto dicebat in quarto

Margaritæ vbi naſcantur. *Conchylia lubrica cur dicta.* *Li. 1. c. 24. aduerſa.* *Lunata cur dicta Plinio.*

Metamor-

Metamorphoſios, & in decimoquinto habet : *Detritis Conchis leuior*. Horatio dicuntur E
viles, capaces: ſquallentes Virgilio, aliqui ſordidas interpretantur, malim aridas, vel a-
Geor. 2. ſperas. Cicero grandes dixit, ſed hoc differentia, non epitheron eſt. Nominantur à Plau-
In Rudēte. to è genere Concharū Plaguſia, quo nomine eas venire exiſtimat Turnebus, quæ cruſtam
l. 17. c. 22. tegumenti latam, patulamq; habent, quaſi πλακόεσσαι dicantur. Nam à πλακὺς deduci-
tur, inquit, quo nomine cùm ſit mons Ciliciæ, idem tamen etiam mons Placutius vocatur.

PROVERBIA.

Concha digni qui dicantur. ΚΟ'γχης ἄξιος, *Concha dignus*. Quo loco author adagiorum: Rem nullius, inquit, pretij Concham dicunt Græci, quemadmodū Latini nauci, & floccum. Vnde quod contemptiſſimum, nulliuſq; rei ſignificabant, id κόγχης ἄξιον dicebant. *Conchas legere.* Conchas legere prouerbio dicūtur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludrica quędam ſeſe demittunt. Ita Cicero. Sed F
li. 2. de Oratore. tamen ita narrare ſolet Scæuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere conſueſſe, & ad omnem animi remiſſionem, ludumq; deſcendere. Hîc ſcimus, inquit Manutius, non de futuros, qui nos dicant etiam gignere prouerbia, quos ad Angelum Politianum remittit, qui prouerbio nominatim, & adpoſitè vſus eſt in Miſcellaneis, cuius viri authoritatem apud ſe ſanctiorem eſſe dicit, quàm vt metuat ab eius incomparabili eruditione vel latum digitum diſcedere. Valerius Maximus de Scipione, & Lælio: Ita animi quo-
lib. 8. c. 8. que remiſſioni communiter acquieſcebant. Cōſtat namq; eos Caietæ, & Laurenti Conchulas, & calculos lectitaſſe. Author adagiorum in eiuſdem adagij declaratione ſummi ocij eſſe ſcribit, Conchas, & Vmbilicos legere in litoribus, qui luſus eſſe ſolet puerorum: quā quam, inquit, trāſferri poreſt ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quędam animi gratia admiſcent. Κόγχην διελεῖν, *Concham diuidere*, de ijs, qui nullo negocio quippiam
Conchā diuidere. perficiunt, Suidas dixit, item Heſychius, & Varinus, ἐπὶ τῶν ῥᾳδίως, τὶ ποιούντων, οἷον, ταυτον ἐστὶ τὸ δε τῷ κογχον διελεῖν. Et Suidas rurſus: Ὥσπερ κογχύλην διελεῖν. παροιμία ἐπὶ τῶν σφόδρα εὐτελῶν, Autor adagiorum reddidit. Tanquam Concham dilacerate, vel Conchylium diſcerpere. De imbecellis, inquit, & viribus longè inferioribus dicebatur. nam illiſæ G
ſolo rumpuntur Conchæ, quò cibus eximatur: aut inciſo neruo, quo ſe contrahunt, ac diducunt, contrahuntur. Hæc ille: videtur autem anguſtiorem feciſſe, vt vult Zographus, prouerbij vſum, qui communior eſſe poteſt ad rem quamuis, quæ nullo negotio peraga-
lib. 4. de triſt. tur. Illud quoque Ouidij

Litora quot conchas, quot amœna roſaria flores.

Item illud in eodem ſenſu:

Litore quot conchæ, tot ſunt in amore dolores,

prouerbialiter prolatum videtur, de re innumerabili. Ὥσπερ λεπὰς προσέχεται, id eſt, vt
Oſtrei in morem adhærere. vertit Adagiorum author, *Oſtrei ſiue conchylij in morem adhæret*. Ariſtophanes dixit in anum, quæ agrè à iuuene diuellebatur. Cæterùm Lepas ſpecies Conchæ eſt, & non rectè Oſtreum vertitur.

VSVS IN VARIIS. H

SCRIBIT Ferrantes Imperatus Neapolitanus lapides Concharum ſpecies referētes in calcem celerius redigi poſſe. Sed & Hollandi, alijq; circumuicini populi maritimi calcem exuſtis in fornacibus Concharum
Vſus ad culturam. generibus conficiunt candidiſſimum, & ad ædificandū perquam vtilem; quamquam minus quàm noſtra imbres perferat. Antiqui in vitium cul-
Georg. vitium. 2. tura Teſtaceis vtebantur, vt innuit Maro his verſibus,

Quod ſupereſt quacunque premes virgulta per agros;
Sparge fimo pingui, & multa memor occule terra,
Aut lapidem bibulum, aut ſquallentes infode conchas.
Inter enim labentur aqua, tenuiſque ſubibit,
Halitus: atque animos tollent ſata.

Vbi Seruius, Cochleę (melius Conchæ) propter admittenda ſpiramina infodiuntur;

lapis

A lapis verò arenarius, & propter ſpiramina, & propter immodicum hauriendum humorem ſi fortè nimius fuerit. Artifices aliquas quoque Conchas, præſertim verò illas, quæ margaritas ferunt, polire ſolent, hæ politæ nitore placent pulcherrimo, & iridis coloris æmulo *Concharũ* proque diuerſa ad lucem conuerſione, vt colla columbarum vario, inde opera varia, or- *politura.* namentaque conficiuntur. Iiſdem chartam læuigamus, iſque vſus antiquus, & Martiali *Lib. 14.* notus, apud quem ſic legimus. *Epig. 206.*

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha
Fiat: inoffenſa curret arundo via.

Conchæ itidem marinæ ſuffragia primum fuere, quas poſtea ex ære confectas σπονδύλους *Vſus ad ſuf* dixere; deinde fabæ albæ, aut ſolidæ in vrnam ligneam abſolutionis, nigræ, aut perforatæ *fragia.* in vrnam æream condemnandi cauſa mitti ſolitæ. Solebant olim & Conchis ceu vaſculis quibuſdam ſigilla includere, vt hodiè ligneis torno factis, vel è laminis ſtanneis, æreiſuè, quò typi diutiùs conſeruentur. Ad quod alluſiſſe videtur Ariſtophanes. Καὶ τῇ κόγχῃ τὰ *In Veſpis.* πάνυ σεμνῶς σημείοισιν ἐπῄσαν. Quo loco Scholiaſtes addit dictum hoc à Comico, ὡς κόγχας ἤτοι κογχύλια ἐπιτιθέντων ταῖς σφραγῖσιν ἀσφαλείας ἕνεκα, εἰς τὸ μὴ ἀφανίζεσθαι
B τοὺς τύπους αὐτῶν. In Xaguaguara Indiæ regione ſimili modo viri, vt Petrus Martyr ſcri- *Li.4.dec.3* bit, pudenda ſua teſta marina includunt. Apud Cariarenſes verò eodem teſte Conchylijs marinis vtuntur in bello ad excitandos animos tempore pugnæ, quemadmodum nos *Pro claſſe-* antiquos Europæ factitaſſe antè diximus. In Africa, in Tebuto regno pecuniæ vim habent *co.* Conchyliorum Perſicorum tegumenta, vt Leonius tradit. In Aethiopia item Conchæ, *Pro pecu-* quas porcellana Itali, Luſitani Buzios vocant, monetæ loco ſunt; nec non Bengalæ Con- *nia.* charum ſpeciebus loco Bozaruchos monetæ vtuntur, ſicuti legere eſt in prima parte nauigationis Hollandorum in Indiam. Apud Athenæum Didymus inquit ſolere aliquos *Pro lyra.* lyræ loco Conchylijs, & Oſtracis colliſis concinnum quendam ſonum ſaltantibus edere. Pictoribus quoque in vſum cedunt Concharum teſtæ, quibus ſua infundunt pigmenta. Erat ex iiſdem luſus quidam, quem ὀστρακισμόν, ſiue ἐξοστρακισμόν, id eſt, relegationem dicebant. In eo populus teſtulis in vrbem miſſis aliquem relegabat, cuius nomen in ijs ipſis *Ludi ex* Oſtracis inſcriptum erat. Ἐποστρακισμὸς verò ludus erat, quo Conchæ per ſuperficiem aquæ *Conchylio-* mittuntur, & ſaltus ipſi Concharum proiectarum numerantur priuſquam mergantur, ex *rum teſtis.* ipſoq; ſaltuum numero victor pronunciatur, vt pluribus Pollux docet in nono, vbi etiam
C ὑποστρακισμὸς vno in loco ſcribitur ſed malè, nam ἐποστρακίζειν agnoſcit Suidas; & ἐποστρακισμὸν Euſtathius, ſcribens eſſe εἶδος παιδιᾶς, καθ' ἣν ὀστράκια πλατέα ἐκτετριμμένα ὑπὸ θαλάσσης, ῥιπτεῖται κατὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπὶ τριάκοντα ἐνίοτε πολλάκις, ἕως ἀτονήσαντα δύωσι κατὰ θαλάσσης, ἡδίστην ποιοῦνται πρόσοψιν. Vnde dicit manaſſe illud ἐπὶ τῶν δίχα τύχης μεταβαλλομένων, prouerbium, ὀστράκου περιστροφή, ſiue ὀστράκου περιστραφέντος, vel μεταπεσόντος, id eſt, τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγέντων ὡς ἔτυχεν, rebus fortè fortuna immutatis. Diciťq; ibidem Euſtathius, etiam ab eis, qui ὀστρακίνδα ludunt, prouerbium hoc ortum fuiſſe. Polluci idem ludus ὀστρακίνδα dicitur, citans Platonem in Phœdro, vbi ait; φυγὰς δὲ γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ὁ πρότερον ἐραστὴς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος. ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν, καὶ ἐπιθειάζων. Metaphoricè verò de ſubita rerum mutatione dicitur, & conuerſione repentina, qualis eſt eorum, qui ὀστρακίνδα ludunt. Eunapius. ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος, ἔοικε βέλτιον ἔχειν *De quibus* πρὸς Ῥωμαίους, velut Oſtraco conuerſores Romanæ in melius ceſſere. Lucianus in Apo- *dicatur O-* logia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἔπειτα πάντων ἐκλαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόν- *ſtraciſmus* τος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν ἥκεις περιφανῆ καὶ τριλέπτην ἐνίκει. id eſt, deinde oblitus
D omnium, teſtula, vt aiunt, tranſmutata, volens ipſe ſemet in ſeruitutem vſque adeo manifeſtariam, & inſignem conіecit. Adagiorum author incertum eſſe ait vtrum ſumpta ſit me- *Metapho-* taphora à ludi genere eo quem diximus, an ab Oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, *ra de Oſtra* quod per calculos, ac fabas ferebatur, in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus im- *ciſmo.* modicis, vel nobilitate, vel gloria, veſalia quauis inſigni virtute multitudinis inuidiam in ſe prouocaſſent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus, & Ariſtides non aliam ob cauſam, niſi quòd moleſtum eſſet populo, iuſti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem Oſtraciſmus ad hunc modum. Oſtraci, id eſt, Teſtæ viritim in comitijs *Oſtraciſ-* dabantur. In eis, quem quiſque vellet vrbe cedere, literis inſcriptis indicabat; hos deinde *mus qui ſe* omnes in fori locum quendam cancellis circumſeptum, deportabant. Porro magiſtratus, *rebatur.* quibus hoc datum erat negotij, primum vniuerſos recenſebant, qui niſi plures ſex millibus fuiſſent, nihil conficiebatur. Deinde ſeorſis vniuſcuiuſque calculis is, qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamen, vt illi liberum

interim

interim eſſe fructus ſuos accipere. Erat itaque Oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio, ſed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. De luſu verò Oſtracorum antè ex Polluce diximus.

VSVS IN CIBO.

QVANTOPERE varijs Conchylijs delectati fint veteres, ac maximè Romani, obiter antea innui, & in ſingulorum ferè priuatis hiſtorijs patebit. Athenæus Oſtreacea quandoque humorem habere ſcribit lacti ſimilem, eoque tempore ſuauiſſima eſſe. Omnia autem teſte Plinio modicè collui in cibis oporret, quia ſaporis gratia perit. Optima ſunt cùm grauida ſunt, licèt nemo, vt ex Ariſtotele diximus, eorum vel coitum, vel partum viderit. Commune verò omnibus hoc eſt, vt ſalſum quendam in ſua carne ſuccum habeant, quo aluum citare nata ſunt, id quod vnicuique magis, minuſuè datum eſt. Quæ enim dura carne conſtant, minus hoc habent, quàm Oſtreæ, quæ ſanè omnium Teſtaceorum molliſſimã carnẽ habent: paruæ verò Chamæ, Spondili, Solenes, Purpuræ, Buccinæ, & alia id genus, duram. Itaque Oſtreæ minus quidem nutriunt, & aluum facilius mouent: quæ autem duriora ſunt, vberius alunt, & difficiliùs concoquuntur. Purpuræ, Buccinæque duriore ſunt carne, ſuccumq; efficiunt craſſiorem: ſed caro in alijs, puta cùm in Oſtreis humidior, tenaciorque eſt. Præterea quæ duram habent carnem, & cococtu difficilia, ita corruptioni minus obnoxia ſunt. Qua quidem ratione ſæpius ea exhibere ſolemus ijs, quibus ex malorum ſuccorum copia cibus in ventre corrumpitur, ſiue eo ex iecinore affluat, ſeu in ipſius ventriculi tunicis contineatur. Dantur autem, inquit Galenus, ijs quibus cibus in ventre corrũpitur in optima aqua bis feruè decocta, ita vt cùm ſalſa prior iam ſentiatur in aliã quæ pura ſit, transferatur. Ex ijs quæ duram carnẽ habent, ſuccus procreatur, quem crudum vocant, ſicuti quæ mollem, pituitoſus. Quemadmodum verò ea, quæ ſuccum illum ſalſum exuerunt, carnem habent corruptioni repugnantem, & quæ aluum ſiſtat, ita ſi (cum ſale & garo condita fuerint) eorũ ebiberis iuſculũ, venter quidẽ abundè mouebitur, corpus verò nihil ferè ſentiet alimenti; at caro ipſa ſolidior, & difficiliùs concoquitur, & crudum, craſſumq; ac frigidũ gignit ſuccum: maximaque ex parte lentum, ac pituitoſum: quamobrem ſenibus maximè incommoda eſt Oſtrearũ, & Teſtatorum omniũ caro. Mneſitheus Athenienſis de Teſtatis hæc prodidit: Oſtrea, Chamæ, & Mituli, cæteraq; id genus, carnem habent, quæ ob ſalſum, quem intra continent ſuccum, ægrè concoquitur, & ſi cruda edantur, aluũ cient. Quod ſi concoquantur, vel in quouis humore, magnã ſalſuginis partẽ in eo relinquunt, quo fit, vt eorum iuſculũ aluũ turbent: caro verò ipſa, ſalſi illius ſucci iam expers, minimè ventrem perturbet. Quòd ſi probè aſſentur Conchæ, maximè tum laſtæ euadent, vt quæ ſuccum iam habeant ab igne veluti ſucceſſum, & prope dixerim, abſumptum. Ad aluum vrinamuè ciendam cæteris præſtant Muſuli, Oſtreæ, Pectunculi, & Chamæ, vt author eſt Diocles Caryſtius. Galenus pariter Conchularum maris, & cæterorum ferè Oſtreorum ſuccum planè tum ſalſum eſſe tradit, tum ventrem ſoluendi vim obtinere; quamuis earum caro, inquit, ventrem reprimat. Paulò aliter Cornelius Celſus, aluum mouere ait Cochleas, Oſtrea, Pelorides, Muſculos, & Conchulas ferè omnes. Et Plinius Phaniam phyſicum citans, Vrticam coctam cum Conchulis aluum ciere author eſt. Dioſcorides verò, Chamarum, Conchula umque in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciere, idq; cum vino aſſumi vult. Lego & apud Serenum.

Ventri molliendo

Quodque ſatis melius verbis dicemus Horati,
Mugilis & viles pellent obſtantia Conchæ.

Aetius, qui re venerea vti non poſſunt, edere Polypos, & Concharum omnia genera iubet, Inſigniter ſanè Venerem incitat carne eius, vnde Venerem Concha Cyprum vectam alij è Concha natam voluerunt: atque huc pertinere putat Adrianus Turnebus illud Plauti: *Caue tu harum Conchas ſpreueris.* Quod ad conditurã Conchyliorum attinet: In omne genus Conchyliorum condimenta ſumes, inquit Apicius, piper, ligyſticum, petroſelinum, mentam ſiccam, cumini pluſculum, mel, & liquamen: ſi voles, folium, & malabathrum addes. Diodorus Siculus Conchas permagnas legi in Aegypto ſcribit, quarum teſtis ſaxis atteritis, interiore carne ciuda ſapore Oſtreis perſimili veſcuntur, vbi verò tempeſtas ventorũ vi diutius perſeuerat, Conchæq; deficiunt, ad oſſa confugere iã cumulata. Conchas, quę carnẽ habeant, hoc modo Ichthyophagi teſte Strabone nutriũt: ijs in foſſam, vel lacum immiſſis, piſciculos in cibum inijciunt, atq; in penuria piſcium vtuntur.

Quando meliora. *Lib. 32.* *Li. 6. Hiſt. cap. 30.* *Aluum cur cient, & quę, & quæ non.* *Quibus dentur.* *Nocumenta.* *Aluum, & vrinã quæ faciliùs moueatur.* *li. 3. ſimpl.* *Ven' è Concha nata cur dicatur li. 17. c. 22.* *In Rudẽte.* *Vt cõdiantur.* *Lib. 9. c. 7.* *Li. 4. c. 3.* *Lib. 16. Geog.*

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

CONCHYLIA, inquit Sauonarola, & Oſtrea magis medicinæ, quàm cibo idonea ſunt. Galenus ad ægilopes cum teſtis ſuis teri, & apponi iubet: aliquos verò etiam aloen, & mirrham miſcere ait, & aliàs in lib. de compoſit. medicament. Conchas vſtas vnum ex validiſſimis medicamentis ad achores eſſe. Eorundem teſtarum cinis vlceribus maliginis prodeſt. Raſis Conchas marinas aduſtas abſtergendo dentes purgare, ex non aduſtis contritis emplaſtrum applicatum aduſtionem ignis ſanare aſſerit. Quomodo verò vtantur docet Seruitor his verbis. Oportet qui vult comburare Teſtas Conchyliorum, quòd terantur, & ponantur in olla munda, & ponantur in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur ſicut combuſtæ, ſicut cinis albus: ſin autem ponas iterum in furno panis, vel eodem dimittendo, nec ſint alba calcinata. Et ſunt qui ponunt Cochleas ſuper prunas, &
B exufflant, & dimittunt, donec fuerint albę, & terunt, & ponunt ſuper Teſtam terream ſuper carbones, & exufflant, donec ſint albæ ſecundum voluntatem eorum.

Euporiſt. 2.106. Ad ægylopes. Ad Achores. Ad vlcera maligna. Teſtæ Concharum vt comburantur.

DE TESTACEIS TVRBINATIS IN GENERE. Cap. II.

SYNONYMA.

Στρομβώδη in genere dicta ſæpius Ariſtoteli, inter Teſtacea, maximè vbi de Cochlearũ generibus ei ſermo eſt, Theodorus Gaza Turbinata interpretatur. Sunt autem hæc quæcunq; in volutas, & anfractus, ſeu ſpiras, quales in prælis, & torculatibus viſuntur, Teſtas ſuas quoquo modo reflectunt, vt in
C Cochleis in primis cernere licet. Hæ enim omnes Turbinatæ ſunt, breuiores, rotundioreſque, nec exeunt in mucronem ſuo Turbine, vt Strombi propriè, & priuatim dicti. Zoographus ἑλικοειδῆ etiam dici poſſe putat, quoniam Græci ἕλικας vocant, quas diximus volutas, ſiue anfractus. Et στρόμβος Rondeletio in genere ſumitur pro omnibus Turbinatis: quemadmodum hiſce verbis nobis ſcriptum reliquit: Maſſarius vir admodum doctus in ſuis annotationibus in nonum librum Plinij exiſtimat Cochleas à Græcis appellari στρόμβους, id eſt, Turbines. Eius hæc ſunt verba. Sunt autem Cochleæ inter Teſtacea, quæ ſanguine carent. Verùm aliæ aquatiles, alię terreſtres ſunt, quæ item in plures ſpecies diſtinguuntur. Aquatiles Cochleæ ſunt, quę Græcè Strombi, Latineq; Turbines communi nomine nuncupantur, quòd ex amplo in tenue deficiant in vertiginem torti. Sed ille mea quidem ſententia fallitur. Nam Strombi à Cochleis ſecernuntur, vel ipſo Plinio authore, qui in piſcium marinorum catalogo, ſeorſum Concharum genera, & Strombos recenſuit: & alio in loco pro diuerſis ponit. Quartanis Cochleæ fluuiatiles in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Reuera Cochleæ τῶν στρομβωδῶν nomine concluduntur, veruntamen στρομβώδη καὶ στρόμβοι multò latiùs
D patent. Nam στρομβωδῶν nomine intelliguntur etiam, quæ in longum Turbinem deſinunt, & in anfractus contortum, à quibus differunt Cochleæ, quòd teſta quidem ſint clauiculatim intorta, ſed rotunda, & non in longum protenſa. dicuntur enim κοχλίαι, quod habeant τὰ ὄστρακα κυκλοτερῆ. Στρόμβοι verò etiã dicuntur, quibus teſta quidẽ in Turbinem deſinit, etiam ſi clauiculatim contorta non ſit, vt ex ſuperioribus Strombis, quos depinximus, perſpicuum fit. Quod ſi quando apud authores confundantur hæ ſignificationes obſeruandum eſt præter rerum ipſarum naturam id fieri. Hæc omnia Rondeletius: cæterùm ſi Cochleæ æquè ac Strõbi figurã æmulentur, indeq; vocentur στρομβώδη, quid vetat, quod nõ etiam Cochleas vocare poſſimus voce multò cõmuniori. Equidẽ ſi Mucronis ſola habeatur ratio, latiùs parebit Strombi ſignificatio quàm Cochleæ, ſed ita non videtur, voluiſſe mihi Maſſarius, ſed quod ſimul omnia anfractuoſa ſint. Ita quoq; Heſychius non diſtinguit Strombum ſimpliciter κοχλὸν interpretatus. Et in hiſce Theocriti verſibus Strombus, & Cochlea, ceu ſynonyma nominantur.

Turbinata quæ. Strombus pro genere. Cochleæ q̃. Aquatiles Cochleæ à Strõbis differant Rondeletio. Lib. 31. c. 11. & c. 10. Strombode quid. Cõtra Rondelet. Idyl 9.

 E

Τλύφ δὲ ςρόμβῳ καλὸν ὄςρακον, ὃ κρέας αὐτὸς
Σιταθλω, πέτραισιν ἐν Ικαρίαισι δοκεύσας,
Πέντεταμών, φωτ᾽ ἔσιν: ὁ δ᾽ ἐγαναγήσατο κόχλῳ.
Alteri verò Conchæ pulchram teſtam, cuius carnem ipſe
Comedi, quam in ſcopulis Icarijs captauerat,
Quam in quinq; partes diuiſi præſentibus. Ille verò inſonuit Concha.

Strobilus. *Strabelus.* *Turbo qd.*

Sic Strobilum quoque, & Strabelum, & Cochlon, & Concham, pro Cochlea marina, ſiue omni, ſiue genere illo, quo ad buccinandum vtebantur, authores vſurpare, ijs quæ ſubijciemus teſtimonijs, conſtabit. Στρόβιλοι, inquit Suidas, dicuntur Cochleæ, & Buccina marina. Στραβήλῳ, τῷ κόγχῳ ᾧ ἐσάλπιζον, Heſychius. Τὰς Τρίτωνας φυσᾶν φασι διὰ κόχλα τετρυπημένης. Impropriè itaq; Cochlea pro Turbinato etiam ſumi poſſit. Eſt enim Turbo, vt ipſius Rondeletij verbis vtar, qui ex amplo, & lato paulatim in mucronem deſinit, vt de Buccina ſcripſit Ouidius, dum canit:

——Caua Buccina ſumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo.

Huius figuræ eſt Turbo luſorius. F

Turbo luſorius.

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent, vt ait Virgilius.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA.

Lib. 4. de partib. c. 7. *Turbinatorum duo genera.*

TVRBINATORVM duo genera facit Ariſtoteles his verbis: Τὰ δὲ ςρομβώδη καθάπερ εἴρηται πρότερον: καὶ τούτων τὰ μὲν ἕλικα ἔχοντα, οἷον κήρυκες: τὰ δὲ σφαιροειδῆ μόνον, καθάπερ τὸ τῶν ἐχίνων γένος, hoc eſt Turbinati generis alia in anfractum intorta, vt Buccina, alia in globum circumacta, vt Echinorum genera. Aduerſus quam diuiſionem inſurgit quodammodo Rondeletius, dum alio in loco dicit Ariſtotelem in Turbinatis Echinos non recenſere, quamuis teſta opertos, vt ex his, inquit, verbis perſpicuum eſt. G Quæ teſta operiuntur, vt Vmbilici, Cochleæ, Purpurę (in textu Græco nihil eſt, quod Purpuræ reſpondeat) & omnia quæ Oſtrei, aut Conchæ (nihil quoq; eſt, quod Conchæ vocabulo reſpondeat) nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus. Prę-terea Turbinaris tradente eodem (ibidem) hoc peculiare eſt, vt teſtæ poſtrema à capite clauiculatim intorqueantur. Operculum etiam ea omnia iam inde ab ortu naturæ gerunt: quæ Echinis nullo modo conueniunt. Sic ille, quæ ſanè argumenta neutiquam meo iudicio conuincunt, quo minus Echini in Turbinatis ſint recenſendi. Cùm enim Turbinatis proprium eſſe dicit, vt teſtæ poſtrema à capite clauiculatim intorqueantur, operculumque iam inde ab ortu naturæ ea omnia habeant, loquitur de ijs tantùm quæ verè, hoc eſt clauiculatim Turbinata ſunt, & non de rotundis, vt ſunt Echini, qui per ſe alterum, nimirum rotundum Turbinatorum genus efficiunt. Neq; etiam verum eſt, quod in eo loco quem adducit Rondeletius, Echinos à Teſtatis, ſeparet. Etenim philoſophus eo toto capite agit de Teſtatis, eorumq; inter ſe differentijs: vnde à principio ferè capitis, paulò poſt allata verba, ſed ipſa (teſtata nimirum) inquit, inter ſe numeroſa diſcrepant differentia, tum teſtæ, tum carnis intus ratione: alijs. n. in eo genere nulla eſt caro, vt Echinis: alijs H eſt, ſed penitus incluſa, nec vlla ex parte conſpecta, excepto capite, vt terreſtrium Limacibus &c. Diſertiſſimè verò in decimo eiuſdem libri philoſophus Echinos Teſtatorum generis facit inquiens: Echinus inter Teſtata genera, quibus facultas ingrediendi eſt; vertibula, glandeſq;, inter immobilia eiuſdem generis, olfactum minimè habere videntur. Quid clarius? Poſſem præterea & alia philoſophi loca adducere, niſi & ipſe Rōdeletius ſuo ſe ſe gladio occideret vel binis ſaltē, quæ ſubueniūt nunc mihi locis, quorū prior eſt in capite eodē de Strombis, vbi hanc poſuit Teſtatorū diuiſionē. Sed ne qua ſit in Teſtaceorū diuiſione obſcuritas, ea ſic perſpicuè diſtinguemus. Teſtaceorū alia ſunt vndiq; contecta, alia parte duntaxat altera. Vndiq; cōteguntur Tellinæ, Pectines, Mytuli, Conchæ aliæ. Altera tantū parte, vt lepas, auris marina. Rurſus eorū, quę vndiq; integuntur, alia teſta continua penitus cōcluſa ſunt, vt nulla ex parte carnē detectā habeant, veluti Holothuria, Tethya, Echini. Alia teſta cōtinua incluſa qdē, nec vlla ex parte cōſpecta, dēpto capite, vt Buccina,

Lib. 4. Hiſtor. c. 4. *Echini an Turbinatis annumerandi.* *Turbinatis quid proprium.* *Cōtra Rondel.* *Ariſt. explicatus.* *Echinos inter Teſtāta numerat Ariſtot.* *Teſtatorū diuiſio.*

A cina, Purpuræ, Cochleæ: denique Turbinata omnia quæ capitis operculum habent. Alia teſta vndique conglobata quidem, ſed non in gyrum concluſa ſunt, quæ rimam habent ſine operculo, vt Conchæ venereæ. Alia vndique duabus teſtis contecta, vt Pectines, Chamæ, Dactyli &c. Alter locus eſt, qui nunc in mentem ſubit, in primo capite libri eius de Teſtaceis primi, vbi quoque eorundem Teſtaceorum differentias ponens ſic loquitur: Ex his (Teſtaceis) alia ab alijs teſtæ duritia ſuperatur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim iſta Oſtracodermis ſubijcit Ariſtoteles) longè minus dura teſta conteguntur quàm Purpuræ, & Buccina &c. Fatetur itaque Rondeletius Echinos à Philoſopho Teſtaceis annumerari, & ipſemet ille in ſua diuiſione ita ſcribit: quare mirari ſubit, cur poſtmodum Echinos inter Teſtata non repoſuerit, loco de ijs agens inter Teſtata, & Cruſtata medio: Nam quod Plinium in Cruſtatis recenſuiſſe ſcribit, locus ille Plinij quem adducit, mihi valdè eſt ſuſpectus, quia doctiſſimus Maſſarius longè aliter eum interpretatur. Agens enim is author toto nono libro de varijs animalibus aquatilibus, nominatim verò capite vigeſimo de ijs quæ ſanguine carent, & trigeſimo de Cancris, Echinis, & Echinometris, vbi de Cancris eſſet locutus, ſubit, Ex eodem genere ſunt Echini &c. *Plinius in ter Cruſtata Echinos poſuit.*

B vnde Rondeletius ea verba ad proxima referenda arbitratur vnà cum Zoographo, (quanquam ille ad Cancros, hic ad Locuſtas refert) Maſſarius verò ad exangula; & meo iudicio rectè, nam in ſequenti ſubinde capite idem Plinius nullo interpoſito alio animali iterum ſubdit: In eodem genere Cochleæ, &c. Quare ſi & hoc ad Cancros, vel Echinos, de quibus vltimùm erat locutus, eſſet referendum Teſtacea qualia Cochleæ ſunt cum Cruſtaceis cōfudiſſet. Non me latet interim Plinium in ea fuiſſe opinione, quod Echini ſint Cruſtacea, ſed Rondeletius id videtur ignoraſſe, cùm locum Plinij minimè adducat. Is autem in eodē libro capite duodecimo legitur, vbi agit de digeſtione aquatilium per ſpecies, atq; ita infit: Aquatilium tegumenta plura ſunt. Alia corio, & pilo integuntur, vt vituli, & hippopotami. Alia corio tantùm, vt delphini: cortice, vt teſtudines: ſilicum duritia, vt Oſtreæ, & Conchæ: Cruſtis, vt Locuſtæ: Cruſtis, & ſpinis, vt Echini: ſquāmis, vt piſces; aſpera cute, vt ſquatina: molli, vt muræna: alia nulla, vt Polypi. Sic Plinius: cæterùm nos, Philoſophum potius ſequentes, Echinos inter Teſtata ponemus, & alterum Turbinatorum genus faciemus. Vt itaq; diuiſionem Philoſophi repetamus, Turbinata quidem non omnia ἕλιξιν habere conſtat ex verbis eiuſdem: Pars poſterior in Mollibus adducta aſt in anterio- *Echini Cruſtacei Plinio.* *Turbinata omnia non habent ἕλιξιν*

C rem, ſicut in Turbinatis Teſtatorum. In vniuerſum enim teſta, partim cum Cruſtatis, partim cum Mollibus conueniunt. Cruſtatis quidem, quòd partem terrenam foris, carnoſam intus habent. Figuram autem corporis eodem modo quo Mollia, Teſtata etiam quodammodo omnia habent: maximè verò è Turbinatis ea, quæ volutam habent, μάλιστα δὲ τῶν στρομβωδῶν τὰ ἔχοντα τὴν ἕλικα. (Gaza vertit: quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur.) natura enim horum vtrorumque perinde ſe habet, quaſi quis directa linea (vt in quadrupedum, ac hominum genere eſt,) primùm extrema lineæ parte ſuperiore os ſitum intelligat, quà a: mox ſtomachum quà b. tum ventrem, quà c. deinde inteſtinum vſque ad oſtium excrementi, quà d. Hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt &c. At verò Mollia, & Turbinata, inter ſe quidem proximè conſtant, ſed illis è conuerſo. Finis enim ad principium flectitur, quaſi quis lineam inflectendo (in circulum) adducat d. ad a. Cùm enim ita partes interiores eis collocentur, (foris) ambit alueus in Mollibus, τὸ κύτος: in Teſtato genere, Turbo, ὁ στρόμβος. (Notandum hìc monet Zoographus, quòd Strombus, & pro teſta exteriore tantùm, & pro animali toto accipitur.) hinc fit vt excrementū meatu ori vicino emittatur. Hæc Ariſtoteles. Helicen autem fortè ea tantùm habuerint, (inquit *Vt cū Mollib. & Cruſtatis conueniant.* *Strombus p teſta exteriori, & pro toto animali.*

D Zoographus) quæ in turbinem, veluti pyramidis forma exeunt, alia, vt Cochleæ quædam, lineas ſuas aliter digeſtas habent, circulorum ferè forma: qui plures ita coniuncti ſunt, vt minores à maioribus contineantur, quod in helicoide linea non fit. Quomodo à Mollibus differant, etiam in Mollibus dictum eſt. Ab vniualuibus, biualuibuſque differunt præterea, quòd illis adnata ſit caro, cùm turbinatis magis ſit ſoluta, vt idem Philoſophus prodidit, apud quem plura de Turbinatorum partium forma inuenio, & ne ſæpè in particularium hiſtoria veniant repetenda, hìc adferam. In quarto itaque de partibus, capite quinto, cum dixiſſet Cochleas, & dentes prędurus, acutoſque habere, & quod interiacet dentibus, carnoſum ſimiliter, vt Mollia, & Cruſtata, promuſcidem etiam inter aculeum, & linguam: in ſuperiori iungi quaſi ingluuiem auium, à qua ſtomachus eſt, & ſub hoc venter, in quo ſitum eſt id quod papauer vocatur, mox inteſtinum continuum tendi ſimplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus.n. Teſtaceis ineſt hoc excremētum, quod vel eſculentum eſſe præcipuè ſentitur, ſubdit: cætera etiam Turbinata, vt Purpuræ, *Turbinata vt ab Vniualuib. Biualuibuſq; differant.*

Buccina (κήρυκες) ſimiliter, vt Cochleæ conſtant. Biualuibus quomodo differant, modò di-
ximus, at quomodo hiſce eiſdē aſſimilentur, diximus ſuprà in Teſtaceis in genere, nimirū
vt operculo quodā congenito carni patulæ oppoſito claudantur. In quinto hiſtoriæ c. 15.
Operculū. cùm dixiſſet eundem modum, & idem tempus gignendi eſſe Buccinis, quod Purpuris, adiū-
git, Operculum item oris idem, tam huic vtriq; generi adhæret natiuū, quàm cæteris Tur-
binatis omnibus. Paſci quoque exerta lingua appellata ſub illo operculo ſolent. Diximus
quoque carnem alijs Teſtatis nullam eſſe, vt Echinis; alijs eſſe, ſed penitus incluſam, nec
Carnē quā habeant. vlla ex parte conſpectam, excepto capite, vt terreſtriū Limacibus, & ijs, quæ Cocalia qui-
dam appellarunt, & aquatilium Purpuris, Buccinis, Cochleis, & reliquis Turbinatis. Inte-
riorum natura in Turbinatis (ſumpta ſunt hæc ex eodem philoſopho hiſtor. quart. capit.
Interiora turbinatorum. quarto,) omnibus ſimilis eſt, nec niſi magnitudine (exceſſuque) variat: alijs enim partes
maiores, alijs euidentiores, alijs minores, obſcurioresque ſunt. Adhæc diſcrimen illud
duritiæ, mollitiæ, cæterarumque eiuſdem generis affectionum. Caro enim prima in ore
teſtę, quam omnia toroſiuſculam habent, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius par-
Caro. tis medio prominulum iungitur, & cornicula duo, quæ pro magnitudine plus minus ca-
Caput. piunt incrementi. Exerunt caput mote eodem omnia, idemq; per metum retrahunt intrò.
Dentes. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleæ. Promuſcidas etiam ge-
Promuſcis. runt modo Muſcarum: quod quidem membrum linguæ ſpeciem præ ſe fert. Habent hoc
idem, & Purpuræ, & Buccina firmum, & toroſum, quo ſimiliter, vt aſili, & tabani quadrupe-
dum tergora penetrant, imò longè validiùs: teſtas enim eſcarum poſſunt perforare. Ven-
ter os protinus excipit, ſimilis in Vmbilicis ingluuiei auium, habētq; parte inferiore duo
Venter. albida, toroſa, mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas, vel in Sępijs eſſe animaduertimus,
ſed hæc toroſiora. Gula à ventre duplex, longa, porrigit ſe vſque ad papauer, quod poſtre-
Gula. mum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo, vt in Purpuris, & Buccinis conſpicua in clauicula
teſtæ continentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinum eſt, gulæ ipſi continuum,
Inteſtinū. ſimplexque ex toto vſq; ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt, quà, & la-
xius hęret, quod enim μήκωνα, Latini verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus
Papauer. Teſtaceis generibus ineſt. Hinc ſurſum verſus replicans, carnis repetit ſedem, finitque ad
caput, vnde eijcitur excremētum, pariter in omnibus Turbinatis generibus, tam aquaticis,
quàm terreſtribus. Hæc eſt interiorum partium, quibus Turbinata conſtant, deſcriptio,
prout ex Philoſopho citat Rondeletius: qui item poſt traditas omnium Teſtaceorum dif-
ferentias: Ex his omnibus, inquit, ea tantum hîc tractamus, quæ teſtam habent vnicam
Turbinatis quid proprium. totam continuam, atque hoc quidem Turbinatis proprium eſt, quò à reliquis ſecernatur:
ipſis tamen omnibus commune eſt, quod iam diximus, quodque teſta intorta ſit. Cæte-
rum hoc de anfractuoſo genere tantùm, non de rotundo intelligendum eſſe diximus ſuprà
ex Ariſtotele. Scitu quoque dignum eſt quomodo creſcant. Huius quoque meminit Phi-
loſophus in tertio de generatione cap. vltimo, vbi cùm demonſtraſſet Teſtata creſcere, vt
Qui creſcant. vermes, id ipſum etiam in Turbinato genere conſtare teſtatur, ſcilicet anfractibus eius,
qui ſubinde accreſcentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Cru-
ſta illa prætenui, quæ à fronte integitur, quaſi biualue ex vniualui efficitur, eodem teſte,
agenteque de Teſtatorum omnium congenito operculo quo carni patulæ oppoſito
clauduntur. Aliàs etiam cùm dixiſſet Nerites quaſi tegmine dimoto adhęrere, quod ve-
Operculū. lut operculum ſibi poſſident. Vſum enim, inquit, quem biualuibus pars vtraque admini-
ſtrat, eundem altera exhibet Turbinatis. Cōtinēt papauer ſua omnia clauicula, vt in quar-
to de partibus, capite quinto docuit, & in quarto de hiſtoria animalium capite quinto
Amari aliquid habēt Echinos ſcribit habere quid amarum, nec eſculentum, idque eſſe etiam in teſtudine, rube-
ta, rana, atque etiam in Turbinato genere, & in Molli, ſed colore diuerſo, & aut omnino in-
guſtabili, aut magis ab vſu cibario alieno. Alibi cùm ſcripſiſſet, Echinis euenire, vt quod
caput appellant, & os verſus terram ſit, quod verò ad excrementi exitum deputatum eſt,
id ſupra habeatur, idem omnibus Turbinatis, Patelliſq; euenire tradit: paſtum enim de imo
peti neceſſe eſſe. Mouentur etiam Turbinata, atque ſerpunt omnia, parte dextra, non ad
Quomodo coeant. clauiculas, ſed in aduerſum. Ex eodem, qui demum quomodo coeant, etiam nobis hoc
reliquit in quarto de partibus capite nono. Mollium, inquit, partium interiores antè, cùm
cæterorum expoſui, tunc exteriorem ordinem proſequemur. Habent hæc foris alueum
corporis indiſcretum, & pedes parti priori iunctos circum caput, infra oculos, circà os, &
dentes. Sed cùm cætera animalia quibus pedes, aut parte anteriore, poſterioreq; eos ha-
beant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur, & ſanguine carent, hoc vnum ge-
nus pedes parte, quam priorem in eo capimus, omnes continet. Cuius rei cauſa eſt, quòd

pars

A pars eius poſterior ad priorem eius adducta eſt, extremaq; coeunt,& confunduntur,quomodo Turbinatis inter Teſtata accidit &c.

DE TESTACEIS IN SPECIE.

Et Primùm

DE NAVTILO. Cap. III.

Ordinis ratio.

CVM vtilitates,tùm partium præſtantia, quam hic potiſſimum obſeruamus, Turbinata cæteris Teſtatis anteponenda videntur. Inter hæc verò Nautili hiſtoria primo loco congruè texetur. Etenim cum Cruſtaceis, ac Mollibus, de quibus proximè iam diximus, conuenit, quia pedibus inſtructus eſt, vnde Polypis accenſetur ab Ariſtotele; cum Teſtaceis, quia *Lib.4.hiſt. cap.1.*

B Teſta includitur;cum Teſtaceis autẽ turbinatis,quia Cochleæ ferè in morẽ στρομβώδης eſt.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Fabula Timothei Mileſij.

NAυτίλος legitur inter fabulas Timothei Mileſij: & apud Varinum ναυτίλος, & piſcem, & nautam ſignificat; quæ ſanè ſignificatio noſtro turbinato conuenit, quod Ariſtoteles alijs ναυτίλον & ναυτικὸν,& ᾠὸν πολύποδος nuncupari ſcribit; quãquam Theodorus Gaza hæc ali.e. legerit. Ναυτίλον autem nautam vertit,vt pòſt patebit. Suidæ etiam ναύτης dicitur. Nauplũ Plinij idem animal eſſe cum Nautilo(etiamſi,& hunc nominet Ariſtoteles)dicemus mox, vbi de generibus agemus. Robertus Conſtantinus Nauplij Concham, nunc à Græcis θαλάμιω τεκταποδίω, vocari teſtatur. Nautilus Plinio etiam Pompilos nominatur, dùm ait: Inter præcipua miracula eſt, qui vocatur Nautilus,ab alijs Pompilos. Πομπίλος Euſtathius pagina 1070. dicit eſſe ζῶον θαλάσσιον ἐρωτικόν, ποικίλον, Πηλαμίδι ἐοικός. Et pag. 1067. tra-

Nauplius Plinij.

Pompilus, & Nautil⁹ ſynonyma Plinio.

Pompilus ſacer piſcis dictus.

C dit hunc πομπίλον à quibuſdam nominari ἱερὸν ἰχθὺν, vt a Thimachide, vbi ait πομπίλος ἱερὸς ἰχθῦς, quod hemiſtichium & apud Athenæum legitur, vbi multa de hoc Pompilo. Ibidem ex Thalaſſijs Pancratis: *Lib.7.*

> Πομπίλος ὃν καλέουσιν ἁλίπλοοι ἱερὸν ἰχθὺν. id eſt,
>
> *Pompilus quem vocant Nautæ ſacrum piſcem.*

Pompili piſcis amor erga nautas.

Cæterùm de amore huius piſcis erga nautas, ibidem ex Nicandro.

> Πομπίλος ὃς ναύτῃσιν ἀδημονέουσι κελεύθους
>
> Μηνύσαι. id eſt, vt vertit Natalis Comes,
>
> *Eſt aſſuetus iter miſeris oſtendere nautis*
>
> *Pompilus.* Et ex Alexandro Ætolo
>
> Πηδαλίῳ ἄκρῳ ἐπὶ πομπίλος ἡνιοχεύει.
>
> *Pompilos extremo reſidens temone gubernat.*

Aliquantò pòſt ex Corinna,

> Πομπίλε,ναύτῃσιν πέμπων πλόον εὔπλοον ἰχθὺς
>
> Πομπεύσαις πρύμναθεν ἐμὰν ἀδεῖαν ἑταῖραν:
>
> D *Pompile, felicem, qui nautæ per freta curſum*
>
> *Præbes, ipſe meam rexiſti lætus amicam.*

Ibidem ex Apollonio prolixè refert fabulam de Pompilo illo, quem ſcribit Euſtathius ab Apolline comprehenſum,in cognominem piſcem transformatum eſſe, naui qua cum vehebat,in ſaxum conuerſa;ſed aliter quàm Euſtathius fabulam enarrat. Ibidem ex Dionyſio Iambo, qui itidẽ à nautis Πομπίλον vocari ἱερὸν ἰχθὺν tradit, ἐστι δὲ πελάγιος, καὶ παρὰ τὰς ναῦς πυκνὰ φαίνεται, ἐοικὼς πηλαμίδι, ποικίλος. Eſt autẽ marinus piſcis, varius ac Pelamydi ſimilis,qui ad naues ſæpe cõſpicitur. Aliquãto pòſt ex Clitarcho. οἱ ναυτικοὶ πομπίλον, ἱερὸν ἰχθὺν προσαγορεύουσι. διὰ τὸ ἐκ πελάγους προπέμπειν τὰς ναῦς ἕως εἰς λιμένα. διὸ καὶ πομπίλον καλεῖσθαι, χρύσοφρον ὄντα. Nautæ ſacrũ piſcem Pompilũ vocãt,quia naues mittat ex mare vſq; ad portũ,idcirco Põpilus appellatur,cùm ſit aurata. Plinius de Thynnis: Iidem ſæpe nauigia velis euntia comitantes,mira quadã dulcedine per aliquot horarũ ſpatia,& paſſuũ millia à gubernaculis ſpectantur,ne tridente quidẽ in eos ſæpius iacto ter- *Li.9.c.15.*

 riti.

Pompilus comitatur nauigiorũ curſus. riti. Quidam eos, qui hoc è Thynnis faciant, Pompilos vocant. Idem ſub finem libri trigeſimi ſecundi, Pompilum, qui ſemper comitetur nauigiorum curſus. Ex quibus omnibus liquidè conſtat Pompilum duo diuerſiſſima animalia ſignificare, Nautilum nimirum, de quo agimus, & Tynni genus. *Muſcardinus.* Porro Nautilum vulgus Neapolitanum Bellonio teſte Muſcardinum, & Muſcarolum nominat, quod etiam nomen Oſmylo commune eſt. Apud nos, quod ſciam, nomen non habet, ſed Latino vtimur. Zoographus Germanicum finxit, ein Farkuttel, aut Schiffkuttel.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Li. 4. Hiſt. c. 1. IN librum de Teſtaceis, inquit Guliel. Rondeletius, Polyporum genera duo Conchis indita reijci poſſent, ſed cùm Polyporum tractationem aggreſſi ſimus, ſuperioribus; vtpotè quorum genera ſint, vt Ariſtoteli placet, rectè adiungentur; Ἔτι δ' ἄλλοι δύο ἐν ὀςρέοις: ὅ τε καλούμενος ὑπό τινων ναυτίλος, καὶ ὁ ναυτικὸς, ὑπ' ἐνίων δὲ ᾠὸν πολύποδος. Τὸ δὲ ὄςρακον αὐτοῦ ἐςὶν οἷον κτεὶς κοῖλος, καὶ οὐ συμφυής. οὗτος νέμεται πολλάκις παρὰ τὴν γῆν, εἶθ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύζεται εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ περιπεσόντος τοῦ ὀςρέου ἁλίσκεται, καὶ (ἢ) ἐν τῇ γῇ ἀποθνήσκει. εἰσί δὲ αὐτοὶ μικροὶ, τῷ εἴδει δὲ ὅμοιοι ταῖς βολιταίναις. Καὶ ἄλλος ἐν ὀςράκῳ οἷον κοχλίας, ὃς οὐκ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὀςράκου, ἀλλ' ἐςὶν ὥσπερ ὁ κοχλίας, καὶ ἔξω ἐνίοτε προτείνει τὰς πλεκτάνας. id eſt. Duo alij ſunt Polypi teſtis concluſi: (ἐν ὀςρέοις, malim inter Teſtacea, ὀςρέον enim Oſtracodermo ſynonymum eſt, vti ex Galeno alibi diximus.) is qui dicitur à nonnullis Nautilus, ſiue Nauticus, ſiue ouum Polypi. Teſta huius pectinis teſtæ ſimilis, quæ caua eſt, nec ita vt ei cohæreat. Sepius is iuxta terram paſcitur, vnde fit, vt in eam à fluctibus eijciatur, & teſta excuſſa capiatur, vel in terra pereat. Iſti parui ſunt, & facie ſimiles Bolitænis. Alter Cochleæ modo teſtâ munitur, quã nunquam deſerit, ſed brachia duntaxat interdum exerit. *Nautilorũ quot genera Ariſt.* Hactenus Ariſtoteles interprete Rondeletio, qui meo iudicio probè vertit, tanquam duo tantùm genera Nautilorum Ariſtoteles deſcripſerit, non, vt Gaza, & alij eum ſecuti, tria. Quòd ſi pro verbis iſtis, καὶ ὁ ναυτικὸς, legas, ὁ καὶ ναυτικὸς nihil prorſus dubitationis ſupererit. Plinium quoque pro genere vno omnia hæc Ariſtotelis verba accepiſſe apparet. *Gazæ lapſus.* Alterum deinde genus eſt, καὶ ἄλλος ἐν ὀςράκῳ οἷον κοχλίας, &c. Enallagæ etiam numerorum, caſuum, & huiuſmodi, nimiũ familiares Ariſtoteli, hìc quoque mouere Gazam potuerunt, vt genus vnum in duo diſtraheret, nam cùm in ſingulari numero verba, & nomina aliquot rectè poſuiſſet philoſophus, mox numero temerè mutato, ceu de pluribus vnoloquens, inquit: Εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μικροὶ, &c. Sed quilibet etiam medioctis iudicij, perlectis philoſophi verbis, genera ſolùm duo eum ſtatuere animaduertet: vnum in teſta Pectunculi, teſtæ ſuæ non adnatũ: alterum verò in Cochleari teſta, & adnatum ei. Si quis tamen Gazæ translationem adhuc deſideret, ea huiuſmodi eſt. Duo item viſuntur genera (Polyporum) Conchis indita: quorum alterum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilum, ſiue ouum polypi. Teſta ijs (αὐτοῦ eius, Græcè in ſingulari numero) vt Pectunculis, &c. Eſt etiam qui Cochlearum more ſiliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi ſoleat, ſuaque interdum brachia exerat. Ex his conijcit idem Rondeletius prioris generis teſtam eſſe eam, quam capiti de Nautilo præfixit, nimirum eam, quam & nos depictam exhibemus: Ea enim vnica, inquit, Concha conſtat caua, & vt inquit Plinius, acatij modo carinata, puppe inflexa, prora roſtrata (Plinij quidem hæc verba ſunt de Nauplio, tanquam altero genere nautili, vt doctiſſimè in ſuo corollario Zoographus demonſtrat.) Quòd is ſit Nautilus, quem exhibemus, quodque ſimplici teſta conſtet, maximè Athenæi authoritate confirmatur, qui ſic ſcribit interprete *Li. 7. c. 32.* Natali. Qui verò Nautilus dicitur, ſicut ait Ariſtoteles, non eſt quidem Polypus, at ſimilis quoad ſpectat ad cirros, dorſumq; habet cruſtatum, emergitq; de maris profunditate, in ſeſe Concham habens conuerſam, ne aquam excipiat, atque ita conuerſus nauigat, *Cirrorum vſus.* duos cirros ſuperius exerit, inter quos membrana quædam tenuis conſpicitur, ijs ſimilis quæ digitis palmipedum autum inierta continetur, alios duos cirros pro gubernaculis in mare demitti: ſi quid verò ad ſe venìens videat, pedes protinus contrahit, ac Cõcha mari repleta, quàm celerrimè in profundum demittitur. Vides hic Athenæum Nautilo dorſum duntaxat teſtaceum tribuere, eiq; ob id ſimplicem eſſe teſtam, quòd eam aqua modo impleat, modò vacuet. Reprehendit idem Rondeletius Bellonium, qui Concham margaritiferam vulgò dictam ſecundam ſpeciem eſſe putâ it. Sunt, inquit, de hac Cochlea margaritifera

A garitifera ſcribens, qui hanc ſecundam eſſe Nautili Conchæ ſpeciem tradunt, ſed falſò, vt
ex Ariſtotele dilucidè colligitur his verbis: Præter dicta Polypo ij genera, duo ſunt Cō his
indita, quorum alterum à quibuſdam Nautilus, &c. Alterum genus veluti Cochlea in terra
latet, &c. Primùm ſtupidi eſt nō animaduertiſſe Ariſtotelem duo tantū Polyporum gene-
ra Conchis concluſa conſtituiſſe, vt ex verbis eius liquet, contra cuius mentē author libri
de Aquatilibus (Bellonū intelligit) tria ponit. Tertia, inquit, Nautili ſpecies ab Ariſtote- *Contra Bellonium.*
le prodita. Sed hæc ſecunda, quā adfert, Nautilus Ariſtotelis eſſe nequit; neq; enim Pecti-
ni cauo vlla ex parte comparari poteſt. Deinde cùm Nautili corpore ſint exiguo, trahere
Conchā tantæ magnitudinis non poſſent. Hoc non eſt artificioſè fingere: qui enim fingit,
ſaltem probabilia debet dicere. Neque Concha Nauplij, quam depinxit Plinius, eſſe po- *Lib. 9. cap.*
teſt, vtpote cuius figura ab hac Concha alieniſſima ſit. Naugeram ſimilitudinem, & aliā *30.*
(inquit) in Propontide ſibi viſam prodit Mutianus, Concham eſſe acatij modo carina- *Nauplius*
tam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ ſimile. Hucuſq; *Mutiani.*
Rondeletius. Cæterùm cùm nec ipſe, ſicut neq; alius quiſpiam etiamnum aliud animal
cognouerit, nedum depinxerit, quod pro ſecundo Nautili genere accipi poſſit, placet Bel- *Nautili ſecunda ſpecies quæ authori.*
B lonij coniectura, maximè cùm longè aliter in eo quàm in cæteris Cochleis animal lateat.
Porro Plinius cùm de Nautilo paulò antè dixiſſet ex Ariſtotele, mox tanquam de altera
eius: naugetam ſimilitudinem, inquit, & aliam in Propontide viſam ſibi prodidit Mu-
tianus: Concham eſſe acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hanc condi
Nauplium, animal Sepiæ ſimile ludendi ſocietate ſola: duobus hoc fieri generibus. Tran-
quillo enim vectorem demiſſis palmulis ferire vt remis; Si verò flatus inuitent, eaſdem in
vſu gubernaculi porrigi, pandiq; Concharum ſinus auræ. Huius voluptatem eſſe, vt fe-
rat, illius, vt regat: ſimulq; eam deſcendere in duo ſenſu carentia: niſi fortè triſti (id enim
conſtat) omine nauigantium humana calamitas in cauſa eſt. Hæc Plinius. Pro cuius vlti-
mis aliquot verbis alia lectio ſic habebat: ſimulque eam deſcendere incluſo ſinu, fluctu
hauſto territam viſu: id enim vbi conſtat rumore nauigantium humana calamitas in cauſa
eſt. Sed priorem, ceu clariorem, antiquioremq; probat Maſſarius. Mihi, ſicuti & Zogra- *Nauplius*
pho Nauplius à Plinio Mutiani verbis deſcriptus, non alius quàm Nautilus proximè ex *Plinij qui.*
Ariſtotele ab eo memoratus videtur, Nauplij quidem hoc nomine alius nemo meminit
quod ſciam. Videtur autem caſus rectus eſſe Nauplius, & per appoſitionem dictum à Pli-
C nio, in hanc condi Nauplium animal Sepiæ ſimile. Nauplium quidem, ſi rectè ſcribitur, di- *Nauplius*
ctum aliquis coniecerit, à nomine ναῦς, & verbo πλεῖν: hoc nauigare, illud nauem ſigni- *vnde di-*
ficat. Sed in eo ſaltem iure à Rondeletio reprehenditur Bellonius, quòd tria Nautili ge- *ctus.*
nera à Philopho memorari ſcribit. Robertus Conſtantinus in ſupplemento ſuo linguæ *Bellonij*
latinæ aſſerit maris Indici Nauplij carinam multò latiorem eſſe quàm aliorum, vt Vene- *error.*
tijs obſeruauit.

FORMA. DESCRIPTIO.

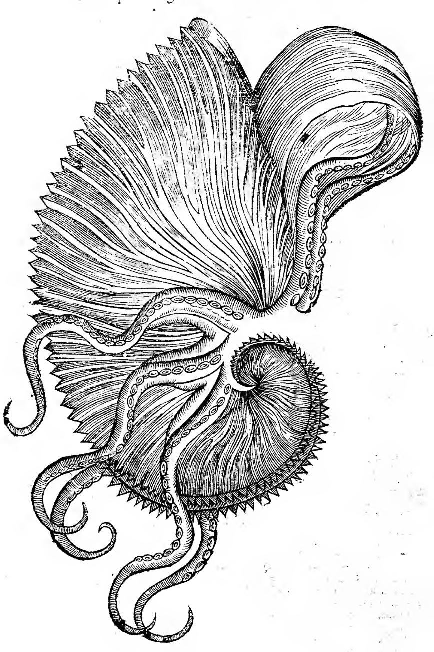
ARISTOTELES teſtam Nautili primi generis, quem hìc priuatim de-
ſcribimus, Pectinis teſtæ ſimilē eſſe dicit, cauamque, nec ita vt ei cohæ-
rere: ſæpius iuxta terrā paſci, ideoq; fieri, vt in eā à fluctibus eijciatur, &
teſta excuſſa, vel in terra pereat: eſſeq; paruum, & facie ſimilem bolitænis. *Nautilus*
Bolitæna autem Polypi ſpecies eſt, Polypiq; genus Nautilum fecit idem *Polypi ge-*
D Philoſophus. Oppianus quoque Nautilum Polypo ſimilem eſſe ſcribit *nus.*
his verſibus.

Eſt quidam curuo tectus ſub cortice piſcis
Polypodi ſimilis, quem dicunt nomine vero
Nautilon, inſignem ponto ſua gloria fecit.

Exactam nobis Nautili deſcriptionem reliquit Bellonius. Eius Concha, inquit, tribus fra- *Bellonij deſcriptio.*
gmentis conſtare videtur, (carina ſcilicet, & lateribus: cùm tamen vna, & ſimplex ſit,)
quorum latera vtrimq; ceu carinæ iunctæ apparent, ea vt plurimùm magnitudine, quam
ambę manus amplecti poſſunt: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehen-
dat. Omnes autem non excedunt craſſitudinem membranæ pergamenæ, ſtrijſq; in oblon-
gum ductis ad oras crenis laciniatæ ſunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem *Conchæ*
per quod Nautilus alitur, atq; exit de Concha, magnum eſt. hæc fragilis eſt, lactei coloris, *Nautili.*
lucida, admodum polita, omnino nauis rotundæ effigiem ferens. Nauigat enim per ma-

ris

Nautili primum genus Ariſtotelis ſecundum Bellonium,& authorem

A ris ſumma, elatus de imo gurgite, effertque ſe teſta inuerſa, vt faciliùs aſcendere poſſit, & inani ſcapha enauiget, atque vbi inde emerſerit, eum Concham ſubuerrit. Cæterùm Nautili brachijs interiacet membranula, qualis eſt inter palmipedum digitos, ſed hæc magis eſt tenuis, in telæ araneæ modum, robuſta tamen qua etiam aura inſpirante velificat. Cirris quos vtrimque multos habet, pro gubernaculis vtitur, atq; vbi meruit, tum Concham protinus marino humore oppletam demergit. Cæterùm Pſitaci roſtrum habet, ſuiſque cirris Polypi modo graditur, atque eodem modo acetabulis ſorbet. Hæc itaq; Bellonius. Nautili picturam Ioan. Fauconerus medicus egregius ex Anglia olim ad Zoographum dedit, his verbis in epiſtola adſcriptis: Mitto ad te hîc picturam cuiuſdam piſcis ex Teſtaceorum genere, puto Ariſtotelis Nautam eſſe: quam mihi primùm, cùm in Italia eſſem, Cæſar Odonus doctor Medicus Bononienſis exhibuit, vir vt humaniſſimus, ita in exteros admodum hoſpitalis: poſtea verò hîc in Anglia ipſum piſcem vidi, quem pro loci, ac temporis opportunitate pingendum curaui. Teſtam habet externa parte ex fuſca ruffeſcentem: internam verò partem ita nitentem, & ſplendentẽ, vt cum Vnionibus precioſiſſimis de coloris amænitate certare poſſet. Multa quoque habet in ipſa teſtæ carina tabulata eodem colore nitentia. Velum conſtat ex pellicula tenuiſſima ἐπιπλεκτάναι ab vtroque latere demiſſæ carneæ ſunt, & molles, vt Polyporum cirri, reliqua corporis pars confuſa erat, & indiſcreta, vt reliquorum Teſtaceorum generum. Hæc Fauconerus, Anglicum huius piſcis nomen ignorare ſe confeſſus. Sed hæc Fauconeri deſcriptio ad ſecundum Nautili genus rectius aptari poterit. Teſtam Nautili Bellonius ſimilem cum ea quam Rondeletius pinxit, & conditum in ea Polypum extantibus cirris omnibus, multò proportione longioribus, nempe triplo, & amplius quàm Rondeletius pingit: ita vt terni eorum vtrinque criſpati demittantur, bini in obliquum erigantur, nulla intermedia membrana. Eam enim vel loco ad planam teſtæ extremitatem (ſiue proram) erexit. Oppianus binos pedes erigi ait: interq; eos tenuem membranam veli inſtar, binos verò vtrinq; demitti, gubernaculis (οἴακεσσι) ſimiles. Sed Bellonij icon, & quam ex Anglia Zoographus accepit, necnon, & mea ternos vtrinq; demittit. Videntur autem remis, non gubernaculo, comparandi ij. Plinius ſolus cauda media vt gubernaculo hunc piſcem vti ſcribit, neſcio quàm rectè, quæ enim pars caudæ nomine in Polypo appellari poſſit, & extra teſtam emitti, non video.

Cirri.

Roſtrum.

Plinij error.

C ORTVS. MOTVS.

DE generatione incrementoque huius piſcis nihil adhuc exploratum habuit Ariſtoteles: non autumat tamen hunc ex coitu gigni, ſed vt cæteras Conchas prouenire, neque verò an Concha ſolutus viuere poſſit Nautilus. Rondeletius ſecundum Nautili genus ſponte naſci, vt cæteras Conchas cùm dixiſſet, addit: De Nautilo (primo nempe genere) idem ſentio, etiamſi id ſibi non exploratum eſſe ſcripſerit Ariſtoteles. Cirris Polypi modo graditur, & eodem modo acetabulis ſorbet.

Sponte naſci.

VT NAVIGET.

D ARISTOTELES non minus eleganter quàm iucundè Nautili Polypi, nauigationem depinxit hoc ferè modo. Eſt Nautilus quoque Polypus, & natura, & actione mirabilis: nauigat enim per maris ſumma elatus. Ex imo gurgite effert ſe teſta inuerſa, vt aſcẽdat faciliùs, & inani ſcapha nauiget. Cùm verò emerſerit, Concham conuertit. Brachia membrana congenita connexa ſunt: quemadmodum palmipedum auium digiti: ſed hæc craſſior eſt, & denſior: illa longè tenuior aranearum telis ſimilis: hac vt velo ſpirante aura; brachijs, vt gubernaculis vtitur (ἀντὶ πηδαλίω δὲ τῶν πλεκτανῶν παραχαθίησι. Gaza vertit. Cirros pro gubernaculis vtroque demittit latere.) Si quid metuerit, teſtam protinus mari replet, atque ita demergit. De eadem natandi peritia Aelianus, Nautilus, inquit, è genere Polyporum Cõcha vna præditus eſt, is cùm ex ima maris ſede ad ſummã aquam effertur, inuertit, & mutat Concham deorſum verſus, vt ne hauſta aqua rurſus demergatur: vbi verò ad ſummam æquoris peruenit, & mare ab aduerſa tempeſtate conquieſcit, ſupinam Concham vertit. Hac enim tanquam ſcapha nauigatione fertur: & duo (ego tres

Membrana vt in palmipedũ auium pedibus.

potius

potius dixerim, nam & Polypi octo habent) brachia in vtrumque latus demiſſa, ſenſim, atq; moderatè mouens remigat, domeſticamque, & natiuam nauem propellit, quòd ſi ventus flat, brachia quę tanquam remos prius longè, lateq; porrigebat, gubernacula conſtituit, at quæ cæterorum brachiorum media eſt membranula prætenuis, ea paſſa, & intenta pro velo vtitur; ſicque cùm eſt ſine metu, nauigat. Sin quippiam à valentioribus beluis metuit, ſe demergens Concham aqua complet, & ſimul ex pondere in profundum delabens, ſeſe occultat, atque ita hoſtem effugit. Pòſt vbi mare eſt tempeſtate vacuum, & à Beluis quietum, de imo maris gurgite ſe extollens, rurſus per ſummum mare nauigat, vnde nomen habet. Hucuſque Aelianus. Plinius quoque Nautili mentionem faciens, eandem nauigationem deſcribit, ſed mendum vnum illic ſubeſſe ſuſpicatur Rondeletius: nam pro Pompilos, Polypi ouum legendum eſſe arbitratur ex Ariſtotele, ex quo Pliniũ hæc mutuatum eſſe certiſſimum: nam Pompilus (inquit) longè alius eſt à Polypis. Verba Plinij ſunt hæc: Inter præcipua miracula eſt qui vocatur Nautilos, ab alijs Pompilos. Ariſtoteles verò καλούμενος ὑπό τινῶν ναυτίλος καὶ ὁ ναυτικὸς, ὑπό τινων ὠὸν πολύποδος. Pergit Plinius: Supinus in ſumma æquorum peruenit, ita ſe paulatim ſubrigens, vt emiſſa omni per fiſtulam aqua, velut exoneratus ſentina, facilè nauiget. Poſtea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris ſubremigans brachijs, media cauda vt gubernaculo ſe regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: & ſi quid pauoris interueniat, hauſta ſe mergẽs aqua. Oppianus tradit Nautilũ πρηνῆ, id eſt, pronum è gurgite ſurſum natare; Plinius ſupinum: vterque quidem rectè, ſed alter fortè ad teſtam, alter ad animal ipſum reſpexit. Senſus quidem clarus eſt, nam ſi quis vas vacuũ in aquam caua parte præmiſſa adigat æqualiter, rurſuſque etiam eximat, aqua non intrabit, obſtante aëre. Propius autem ad Ariſtotelis mentem acceſſit Oppianus, nec minus perſpicuè Nautili nauigationem cecinit his verſibus ex Lippij verſione:

Vt tempeſtatẽ vitet.

Lib. 9. c. 29 Plinij loc⁹ ſuſpectus.

Plinius, & Oppianus conciliati.

—— Quem dicunt nomine vero
Nautilon, inſignem ponto ſua gloria fecit.
Per freta dum cautus ſub nauis imagine ludit.
In ſabulo domus eſt, ſumma defertur in vnda.
Pronus neu pontum capiat, plenuſq; grauetur,
Cùm nando vehitur per fluctus Amphitrites,
Extemplo verſus tumidam per marmoris vndam
Labitur, vt nandi doctus, puppiſque peritus.
Atque pedes geminos tendit de more rudentum,
Quos inter medios tenues membrana tumeſcit.
Extenta atque pedes contingunt æquora ſubter
Themoni aſſimiles nauem, piſcemque, domumque
Deducunt, ſi fortè malum ſupereminet vllum,
Abſorbet fluctus intus, lymphiſque grauatus
A tumidis trahitur cum pondere fluctibus vnda &c.

Hinc homines nauigia inuenerunt, vt ex eodem Oppiano citat Lilius Gregorius Gyraldus.

Nauigia vnde inuẽta.

Plauſtra maris naues qui primus repperit: ille
Siue deus, ſeu mortalis de ſemine natus
Audax orauit fluctus tranare marinos
Nauigium ſpectans piſcis: dum robora nectit,
Fecit opus ſimile. Hinc & ventis vela tetendit
Funibus, aperuit retro dehinc frena carinæ.

Syneſius quoque nauim, quæ remis impellitur, ζώῳ πολύποδι comparauit in ſuis epiſtolis. Hinc fortaſſis etiam circa Trœzenem, vt Clearchus ſcribit referente Athenæo, neque ſacrum appellatum Polypum, neque remigem (τὸν κωπηλάτην) Polypum (Nautilum intelligo) fas erat piſcari: Sed tum hoſce piſces, tum Teſtudinem marinam attingere erat vetitum. Atque hæc de nauigatione. Cæterùm cùm Plinius de Nautilo velificante ſimul & remigante dicat: Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: de Nauplio verò Cõcham eſſe acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata, non incongruum erit, ea verba explicare. De Lyburnicis multa Bayſius in libro de re Nauali: nos quæ Appianus tradit, recitaſſe contenti erimus. Fuerunt (inquit) Liburni alterum Illyriorum genus, qui Ionium mare, & quæ in eo ſunt, inſulas deprædabantur celeribus, & leuibus nauigijs: vnde etiam nunc leues, & celeres biremes Romanis Liburnicæ vocantur. Talis nauigij formam

Nautilum vbi venari non liceret

Liburnicæ naues.

A mam quoq; exhibuit Bayſius. Idem acatium docet à Strabone poſitum pro prædatorio nauigio: A. Hirtium ſimpliciter nauigium dixiſſe, quod Plutarchus acation, & Tranquillus ſcapham. fuiſſe & maxima quædam acatia. Acaton apud Thucydidem, & Lucianum Vallam ἀκάτιον interpretatum (nauigium) actuarium: quàm rectè ſe dubitare: quoniam actuarium à Græcis putat dictum κωπήρη (ναῦν) vel κωπῆρες. πλοῖον. *Acatium.* *Acatos.*

EPIGRAMMA.

IN Nautilum piſcem epigramma Callimachi Cyrenæi apud Athenæum legitur tale.

Κόγχος ἐγὼ Ζεφυρῖτι παλαίτερος, ἀλλὰ σὺ νῦν με
  Κύπρι Σεληναίης, ἄνθεμα πρῶτον ἔχεις
Ναυτίλον, ὃς πελάγεσσιν ἐπέπλεον: εἰ μὲν ἀῆται
  Τείνας οἰκείων λαῖφος ἀπὸ προτόνων:
Εἰ δὲ γαληναίη λιπαρὴ θεὸς, οὖλος ἐρέσσων
B   Ποσσὶν, ἵν᾽ ὥσπερ καὶ τοὔνομα συμφερέται.
Ἐς δ᾽ ἔπεσον παρὰ θῖνας Ἰουλίδας, ὄφρα γένωμαι
  Σοὶ τὸ περίσκεπτον παίγνιον Ἀρσινόης.
Μηδέ μοι ἐν θαλάμῃσιν ἔθ᾽ ὡς πάρος, εἰμὶ γὰρ ἄπνους.
  Τίκτειτ᾽ αἰνοτέρης ὠεὸν Ἀλκυόνης.
Κλεινίου ἀλλὰ θυγατρὶ δίδου χάριν. οἶδε γὰρ ἐσθλὰ
  Ῥέζειν, καὶ Σμύρνης ἐστὶν ἀπ᾽ Αἰολίδος.

In hoc Epigrammate quoniam obſcuriora quędam ſunt, Zoographus paucula hęc explicat, quæ nos quoq; præterire noluimus. O Venus Zephyriti (Nautilus loquitur) quamquam ego Concha ſum ipſa etiam Luna antiquior, nunc primùm tamen tibi ſum conſecrata, eiecta in littus, & allata Arſinoæ. Hęc autem Ptolemæi filij Lagi filia fuit, præſtantiſſimę formæ, Veneris, & venuſtatis ſtudioſa. Οὖλος, criſpus, ideſt criſpantibus pedum cirris. Ὥσπερ καὶ τοὔνομα &c. ideſt vt nauta. ἵνα in eodem verſu abundare videtur. Iulis oppidum eſt inſulæ Co. Stephanus. Μηδὲ ἐν θαλαμῃσί. legit Zoographus, Μηδέ μοι ἐν θαλάμῃς βοῦς, ὡς πάρος, &c. Smyrnę plures fuerunt, & earum vna Aeolica. De ouo C Alcyones, non habeo, inquit, quod dicam. Idem Epigramma ita vertit Natalis Comes. *Explicatio* *Arſinoe.* *Iulis.*

Concha vetus fueram Zephyris impulſa per vndas
  Depoſitum primum nunc Venus ipſa tenes
Nautam, ſulcabam pontum, ſi ventus, & aura
  Dum mea natiuus vela rudens tenuit.
Si tranquillus erat, præbebat remigis vſum
  Ipſe pes, vt noſtri nomina ſignificant.
Litoribus vicina fui ſimul obuia Iulis
  Eſſem ſpectandus ſudus vt Arſiones.
At non in thalamis velut olim, mortua cùm ſum
  Ouum pectoris nunc pario Alcyones
Cliniæ. ad ipſe bona me gratificare ſorori:
  Quæ Smyrnæ nata eſt patribus Aeolidis.

D

DE NAVTILO ALTERO.
Cap. IIII.

BELLONIVS Cochleam margaritiferam vulgò nuncupatam, alterum Ariſtotelis Nautilum, vti paulò antè innuimus, facit. Id quamquam reprehendat Rondeletius, nos tamen non improbamus, donec tandem alia detur Cochlea, quæ rectiùs reſpondeat. Robertus Conſtantinus Nauplij (ſimpliciter) Conchā nūc à Græcis θαλαμίων τεκταποδίου, id eſt, polythalamū vocari ſcribit, quod nomen huic Cochleæ rectè quadrabit, mirū enim eſt, quot intus thalamos habeat: quāuis videā Nauplij, ſiue Nautili ſecundā ſpeciē ab iiſdē Græcis, nunc (ſi eidē Cōſtātino credimus) ἀρμενιστάρι nominari à velo, vt ait, qđ nauigādo erigit. Velificatur enim (inquit) more nauiū, protēſa, ac ſublata mēbranula, ſiue tunica. Deſcribit verò *Cochlea Margaritifera.*

vt

vt opinor longè aliam, quàm Bellonius Cochleam. Inquit enim: Eius Concha non maior Cochleæ, ſed ſubtiliſſima, ac pellucida: cuius hiatus oblongus, vt in Conchis Venereis. Sic ille. Bellonij ſanè Concha Cochleâ multò maior eſt, de qua ſic ſcribit: Secundam Nautili Conchæ ſpeciem ab Ariſtotele traditam eſſe hanc puto, quam noſtri artifices in magno pretio ad vaſa ditioribus abacis accommoda conficienda habere ſolent. Porcellanam ob id vocant, quod de Muricis Conchæ (de qua in Buccino differemus) formam habeat. Eam enim etiam porcellanam nominant, ex qua antiquis vaſa, quæ murrhina dicebantur, fieri ſolebant: id enim mihi conijcere per vos licebit; quanquam alij à myrrhæ (quam Græci σμύρναν vocant) fragrantia dicta fuiſſe putent. Murrhinum igitur Nautilum hunc dicere poterimus. Huius amplitudo cum ſuperiore (Nautili primo genere) conuenit. Sed paulò magis eſt craſſus: prior prætera Pectunculorum more ſtriatus eſt: hic omnino glaber, parte interna infiora habens interſtitia: vndecunq; nitidus, ac mira colorum varietate ſplendens: ſubinde circumagentibus ſe in purpuram, candoremq; maculis. Hæc Bellonius. Gallica nomina iconi adſcripta erant hæc: Coquille de pourcelene; vel Groſſe Coquille de nacre de perle. Cardanus quoque hanc Cochleam deſcribit, ſed alterum Ariſtotelis Nautilũ eſſe non apparet eum nouiſſe. In Conchis margaritiferis, inquit, color non abſimilis eſt Cochleis, quas India, vt dicunt, mittit. De colore, forma, ac ſubſtantia dicere poſſum, quòd eas viderim ſæpius, vnde veniant, non ſat dicere poſſum. Eſt igitur forma triremis cum alta puppi: in qua vaſculum aliud, diceres poculum à natura excogitatum: nam & magnitudo tanta eſt eius quam vidi: vt corylam capiat: res profectò vſus elegantiſſimi, & pulcherrimæ formæ. Limacis igitur hæc eſt Concha, Margaritarum Conchis ſimillima: tanto verò noſtris nobilior Limacum Conchis, quanto Indicus aër, ac terra, tum aqua, noſtris elementis ſunt præſtantiora. multorum enim ſæculorum euerſu res meliores euadunt. Hæc ille. Habes hìc primo loco Nautili teſtã rudi cortice obtectã, ac variegato colore caſtaneo. altero verò teſtã læuigatam, vtramq; autẽ aperta, & perforata prora. tertio loco Nautili teſta eſt varijs ab Indis imaginibus extimo cortici inſculptis exornata. quarto, ac poſtremo teſta per medium ſecta conſpicienda proponitur, vt interior ſtructura appareat.

Porcellana cur ſic dicta.

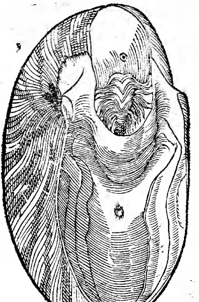
Vaſa myrrhina vnde dicta.

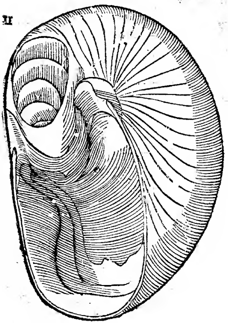
Murrhin⁹ Nautilus.

Synonyma Gallica.

Deſcriptio ex Cardano.

Nautilus teſta rudi cortice obtecta, ac variegata caſtaneo colore.
Nautilus alter leuigatus, vterq; aperta perfracta prora.

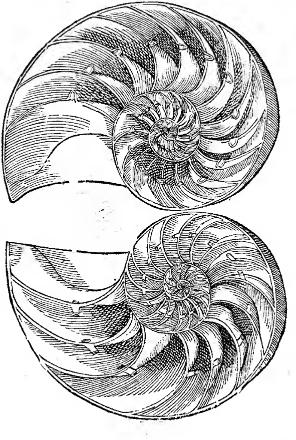

2

Nautilus ab Indis varijs imaginibus extimo cortice inſculptus.

Nautili ſtructura media.

A

DE PVRPVRA.
Cap. V.

PVRPVRAM Turbinatorum generis Concham nobiliſſimam eſſe ait doctiſſimus Rondeletius. Quod planè veriſſimum eſſe, nos qui inter omnia turbinata Purpuræ quoque primas tribuimus, nullo pœnè negotio aſſerere, atque affirmare poſſimus, cùm ex pretio, quo apud priſcos habebatur, tùm ex vſu eiuſdem. Theopompus apud Athenæum author eſt, Purpuram (ita quoque eius florem, quo veſtes tingebantur, nominamus) olim, vel regibus raram, & expetitam fuiſſe, tanti quidem pretij (vt ab hoc auſpicemur) vt æquali argento penderetur. Plinius pelagium, hoc eſt, Purpuram in libras quinquagenos nummos, & Buccinum centenos ponit, id eſt quinquaginta ſolidos, & centenos Galli-
Nobiliſſimam eſſe Turbinatorum Purpuram.
Pretium.

B cos, vti ex Budæo ſupputat Bayfius, qui etiam addit violaceæ Purpuræ libram denarijs centum, id eſt, decem aureis ſolatis conſtitiſſe, ſiue libris Turonicis viginti, ſupputante Roberto Cenali, dibapham Tyriam, denarijs mille, id eſt, mille Iulijs, vel centum aureis ſolis, vel libris Turonicis ducentis. Acceptum hoc quoque ex Plinio eſt, apud quem ſic legimus: Nepos Cornelius, qui diui Auguſti principatu obijt: Me inquit, iuuene violacea Purpura vigebat, cuius libra denarijs centum venîebat, nec multò pòſt rubra Tarentina. Huic ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Celebrat item Purpuræ pretium Epigrammatarius, dum canit.

Emit lacernas millibus decem Baſſus
Tyrias, coloris optimi.

Et in Mancinum — *Mollibus decem dixti,*
Emptas lacernas munus eſſe Rompilæ.

Idem poëta in Proculeiam (inquit Bayfius) veſtis Purpureæ immenſum pretium ponit, quam trabeam fuiſſe puto, vel togam pictam, de quibus paulò pòſt fuſiùs dicetur. Ludit in vxorem quæ diuertit à viro, proptereà quòd prætor eſſet renunciatus.

C *Quid, rogo, quid factum eſt? ſubiti quæ cauſa doloris?*
Nil mihi reſpondes? Dicam ego, prætor erat.
Conſtatura fuit Megalenſis Purpura centum
Millibus, vt nimium munera parua dares.

Per Magalenſem Purpuram intelligit togam pictam, qua ornabantur prætores celebrandis Megalenſibus ludis. Vel fortaſſe Megalenſis Purpura accipienda eſt ea, quæ à prætoribus in ornatum chori in ludis illis, partim emebatur, partim conducebatur, partim etiam commodatò rogabatur. Cuius meminit Plutarchus in Lucullo, vbi loquitur de quodam prætore de ſpectaculis ambitioſè ſollicito: qui cùm à Lucullo in chori ornatum Chlamydes Purpureas peteret, reſpondit, inſpecturum ſe ſi domi haberet, daturumque, poſtridiè verò interrogauit eum, quot ſibi eſſet opus, illo autem affirmante centum ſufficere, iuſſit accipere bis totidem. Hactenus Plutarchus, qui ex Horatio ſumpſiſſe hæc videtur, epiſtola ad Numitium, dum ait:
Magalēſis Purpura.
Luculli luxus.

— *Chlamydes, Lucullus, vt aiunt,*
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
D *Qui poſſum tot? ait, tamen & quæram, & quot habebo,*
Mittam, pòſt paulò ſcribit ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, vbi non & multa ſuperſunt.

Verùm vt ad Purpuræ pretium reuertamur, id ſi quis alius maximè celebrauit Plinius his verbis: Conchylia, & Purpuras omnis ora (hora) atterit: quibus eadem mater luxuria paria penè etiā margaritis pretia fecit: Proximè autem dixerat de margaritis, æternæ prope poſſeſſionis eas eſſe, & ſequi hæredem. Et alibi: Pretia (inquit) medicamēto ſunt quidē pro fertilitate litorū viliora non tamē vſquā pelagij libras quinquagenos nūmos excedere, & Buccini centenos ferant, qui iſta mercantur immēſo. Sed alia ſunt in fine initia: iuuatq; ludere impendio, & luſus geminare miſcendo iterū, & ipſa adulterare adulteria naturæ: ſicut teſtudines tingere, argentū auro cōfundere, vt electra fiāt, addere his æra, vt Corynthia: Ex quo tam ingenti pretio purpuram non à quibuſuis vſurpatam fuiſſe conſtare arbitror. So-
Purpuram non omnes vſurpabāt.

 crates,

crates, referente Plutarcho in libro de Animi tranquillitate, quendam amicorum audiens dicere: quàm ſumptuoſa eſt vrbs? mina venditur vinum Chium, Purpura tribus, mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinas, dicens, ſextarius venditur obolo; frugaliter in vrbe viuitur: tum ad oliuas; duobus æneis chænix; deinde ad oxonides; hæc decem drachmis venditur veſtis: viles ſunt in vrbe. Sic Socrates, innuens benè quempiam, ac honeſtè veſtiri poſſe, etſi ex tam pretioſa Purpura tincta non eſſet.

Vt purpuram amarent veteres.

Erant tamen omnes Purpuræ ſummoperè amantes, adeo vt tinctores illius, & qui eam aduceherent, à vectigalibus immunes haberentur: Quare nec mirum erit, quod de Vladislao Polonorum rege legimus, Valachis quadringentatum Purpurarum tributum impoſuiſſe.

Lib. 16. Geog. Tyrij cur diuites facti.

Strabo aſſerit Tyrios ob tingendi Purpuræ peritiam (quanquam maxima huiuſmodi officinarum multitudo eorũ vrbem redderet grauiorem) locupletiores factos eſſe, & nõ ſolùm à regibus, ſed à Romanis etiam libertate donatos fuiſſe:

Qui Purpura vſi.

Iam verò qui Purpuram vſurparint, aliquid dicamus, & qui ea delectati ſint, quales profectò reges fuiſſe, ac ſummos magiſtratus inueniemus, quin etiam ſacerdotes, & quod amplius eſt, ipſoſmet deos. Atque ita Palladis vulnus Purpurea faſcia obligatum fuiſſe legimus, faſcia ſcilicet, quæ deam deceret immortalem, quando mortalibus alba ſufficere poteſt.

Veſtes Purpureæ Dijs oblata.

Conſtat quoque veſtes Purpurâ imbutas dijs ſuis veteres, tanquam eximia, ac ſingularia dona obtuliſſe; in quo ſenſu apud Statium legimus Iunoni ſceptrigeræ à Tyrijs peplum dono oblatum, quod Purpurâ in primis condecoratum eſſet:

Lib. 10. Syluar.

Peplum etiam dono, cuius mirabile textum
Nulla manus ſterilis, nec diſſociata marito
Verſarat calathis, caſta velamina diuæ
Haud ſpernenda ferunt, varijs vbi plurima floret
Purpura picta modis, mixtoque incenditur auro.

Tẽpla Deorum Purpureis veſtib. ornata.

Ornabant autem etiam deorum templa tam pretioſo apparatu, quemadmodum idem poëta ſub exemplo Veneris demonſtrat, canens:

lib. 1. Sylu.

Digna Deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris
Hic Libydus, Phrygiuſque ſilex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſque nitent: quis Purpura ſæpe
Oebalis, & Tyrij moderator liuet aheni.

Lib. 2. de rap. Proſer.

Claudianus illuſtris admodum poëta eiuſdem deæ ſuperbiſſimum comptum deſcripturus, nõ inuenit colorem præſtantiorem, à quo veſtitum eius commendaret, quàm Purpureum: canit autem:

Illi multiplices crinis ſinuatur in orbes
Idalia diuiſus acu, ſudata marito
Fibula, Purpureos gemmà ſuſpendit amictus.

Ex recentioribus noſtri æui poëtis non ignobilis Aelius Iulius Crotta de Apolline ait:

Phœbe pater latè Tyrio ſpectabilis oſtro.

Lib. 2. c. 8. Sacerdotes Iudæorum Purpura vſi.

In Tyro Herculi, ſacerdos, referente Alexandro ab Alexandro, cum inſula, & Purpura incedebat: Sed & Hebræorum Sacerdotes Purpuræ vſum magni admodum feciſſe non eſt à ratione, aut veritate alienum. Tradit enim S. Iſidorus Aaronis cingulum Purpura, Cocco, & Hyacintho fuiſſe contextum, ex quibus præterea tabernacula dei confecta fuiſſe ex diuino præcepto ſacra pagina teſtatur, non ſine alto myſterio, vt ſuo pòſt loco patebit.

li. 19. c. 21

Inuenio item purpura, & aureo monili vtendi poteſtatem ab Antiocho cognomento Sedete datam fuiſſe Ionathani duci, & Pontifici Iudæorum, qui ſummi ſacerdotis apud eos munere fungebantur. Erat veruntamen Purpura regum, ac cæterorum procerum præcipuum, ac peculiare ornamentum.

Toga regia Iudæorum. Lib. 8. c. 8. Toga picta quæ.

Togam eorum regiam, ac pictam dictam fuiſſe Lazius autumat, quanquam & Romanis Coſſ. poſtmodum, vt modò patebit, ex vſu fuerit. Erat autem eodem ſcribente non modò Purpurea, ſed aureis etiã floſculis exornata. Quantum verò decoris, atque etiam autoritatis regibus adderet tam pretioſum ornamentum, vel quilibet penes ſe iudicare poteſt. Plutarchus in præceptis reipublicæ gerendæ id obiter innuit, inquiens: At verò magni illi reges, & à Ioue, vt Homerus ait, prognati, Purpuris, ſceptris, ſtipatoribus, deorumque oraculis ſeipſos extollentes, vbi maieſtate ſua tanquam præſtantioris ipſi naturę vulgus ſibi ſubiecerunt, & cætera.

Regum ornamentum Purpura.

Audi quæſo quod nobis facundiſſimus, ac Diuus inquit Ambroſius: Quid etiam Purpuras memorem, quę ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum eſt igitur, quod in regibus adoratur.

Euripides taxatus.

Quamobrem taxatur à multis Euripides, quòd

A in veſtibus laceris introduxerit reges, & principes, & è contrario laudatur Sophocles, qui in aureis, & Purpureis. Veteres quoque poëtæ, eoſque ſecuri recentiores omnes amictus pretioſiſſimos, nominaturi, eos Purpureos ſemper faciunt, vt pluribus ſubinde locis patebit, nunc de regibus ipſis proſequamur. Ouidius. *Lib.3. Metam.*

——— Medio rex ipſe reſedit
Agmine Purpureus, ſceptroq; inſignis eburno.

Medea apud eundem de Iaſone.

Rideat & Tyrio iaceat ſublimis in oſtro.

Eleganter etiam Horatius dicebat. *In arte poët.*

Regali conſpectus in auro, nuper & oſtro.

Ceterùm ne in vna tantùm regione Reges Purpurâ reſplendiſſe quiſpiā credat, de nonnullis diuerſis aliquid quoque dicendum eſſe videtur. Strabo author eſt apud Nabatæos Purpuratos incedere reges. Perſæ autem in primis Purpura induebantur. Teſtatur Herodotus regem Aethiopum, cùm conſpexiſſet à rege Perſarum miſſam ſibi veſtem Purpuream, & ab Ichthyophagis didiciſſet tincturæ rationem dixiſſe, δολερὰς μὲν ἀνθρώπους *Lib.16. Geogr. Perſæ Purpurati incedebant.*
B εἶναι; δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα, id eſt, non ſolùm homines eſſe ſubdolos, ſed & veſtes eorum eſſe doloſas. Plutarchus quoq; in libro de malignitate Herodoti de Purpura, & vnguento ait dixiſſe, doloſas formas, doloſas veſtes eſſe Perſarum. Et in Sympoſiacis eiuſdem dicterij meminit his verbis: Aut vnguentum potiùs, & Purpuram auerſamur ob luxum ijs adhærentem, tanquam doloſas veſtes, doloſos colores, vt barbarus ille dicebat. Idem rurſus author in oratione de fortuna Alexandri Perſarum Purpuræ meminiſſe videtur, dum ait: Noli meæ virtuti detrahere, noli meam gloriam deprimere: tuum opus eſt Darius, quem ex ſeruo, & aſtanda regis dominum Perſarum feciſti: tuum Sardanapalus, cui Purpuram pectenti diadema regium circumpoſuiſti. Herodotus, Valerius, & Strabo clariſſimi ſcriptores, quàm grata Perſarum regibus fuerit Purpura, non obſcurè innuunt aſſerentes Purpuram imperium peperiſſe Syloſonti apud Darium, qui olim curioſa contemplatione viderat Syloſontem amiculo Purpureo indutum, eiuſque pulchritudine captus id mercari voluerat: Sed Syloſon, Ego, inquit, amiculum pecunia nulla vendo, ſed tibi dono, do, ſi modò tuum perpetuò eſſe debet. Mox Darius memor muneris liberaliter dati Syloſontem remuneratione regia remuneratus eſt: namq; pro veſte illi re- *Lib.4. Lib.3.9. In Thalia. Lib.4. Lib.14. Geog. Syloſon rex Sami quomodo factus.*
C tribuit imperium Sami inſulæ fortunatæ, & optimæ. Legitur præterea epigramma Philippi, in quo Leonides Lacædemonius Xerxi Perſarum regi inſultat, quòd eius corpus inter cætera cadauera inuentum ob ſingularem virtutem Purpura contegendum curaſſet, reſpuens ipſius honorem, proditori magis, quàm Lacædæmonio, id eſt, viro forti conuenientem. Charon apud Lucianum cùm a Mercurio quæſiſſet, qui apud mortales ille eſſet, cui pallam Purpuream fibula nectebat, quemq; corona adornabat, intellexiſſetq; Polycratem Samiorum tyrannum eſſe, affirmat ſe huiuſmodi hominum quæcunque nudum in ſuo nauigio agnouerit, maximè deriſurum, quando, inquit, neque Purpuram, neq; regium capitis tegmen, deniq; neq; ſolium ſecum auferant aureum. Virgilius quoq; de Latino rege loquens canebat: *Lib.7. Aeneid.*

Talibus Ilianei dictis defixa Latinus
Obtutu tenet ora, ſoloq; immobilis hæret
Intentos voluens oculos, nec Purpura regem
Picta mouet, nec ſceptra mouent Priamcia tantum.

Et pòſt rurſus: *Lib.9.*

D *Orbis picta croco, & fulgenti murice veſtis.*

Idem poëta de domo regia Didonis *Lib.1.*

At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur, medijſq; parant conuiuia tectis.
Arte laboratæ veſtes, oſtroq; ſuperbo.

Item de eadem regina venatum cum Aenea eunte, *Didonis habitus.*

Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
Pœnorum expectant; oſtroq; inſignis, & auro
Stat ſonipes, & frena ſpumantia mandit.
Tandem progreditur magna comitante caterua
Sidoniam picto chlamydem circundata limbo,
Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum
Aurea Purpuream ſubnectit fibula veſtem,

Aenea. Aeneas etiam apud eundem victoribus præmia proponit, quæ ſunt: *Armaq; & oſtro*
Perfuſa veſtes, argenti, auriq; talenta.
Sed & Mercurius ibidem Troianorum regem
Aeneam fundantem arces, ac tecta nouantem
Conſpicit, atq; illi ſtellatus iaſpide fulua
Enſis erat, Tyrioq; ardebat murice lana
Demiſſa ex humeris, diues quæ munera Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

L.4.dec.3. Liuius verò ſcribit Hieronem, filiumq; eius Gelonem, Siciliæ reges, nec Purpuræ veſtis habitu, nec alio vllo inſigni differentes à cæteris ciuibus proceſſiſſe, contrà Hieronymum Purpura, ac diademate, & ſatellitibus armatis, quadrigiſq; etiam alborum equorum interdum vſum eſſe. *Dionyſius Purpurat' in Ariſtippi vita.* Dionyſius verò eiuſdem inſulæ tyrannus non modo ipſe Purpuram induebat, ſed referente Diogene Laertio, iuſſit aliquando in conuiuio, vt ſinguli in veſte Purpurea ſaltarent. Id cùm Plato renueret, dicens,
Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν,
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος, hoc eſt.
Effæminata veſte non poſſum tegi
Cum ſim vir, & virili natus ſtemmate.
ſumpta ea Ariſtippus ſe induit, & cùm ſaltare inciperet, propriè, prompteq; dixit.
—— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Οὖσ' ἡ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται, hoc eſt,
—— *Neq; in ſacris Liberi*
Patris, pudica mens vnquam corrumpitur.

L.7.dec.3. Philippus Purpuram reſpuit. Philippus quoque rex teſtante Liuio Purpuram quandoque reſpuit: hoc enim de eo ſcripſit: Philippus laudorum quoque qui reliqui erant, celebritatem, quantecunq; de Romanis tamen victoriæ partæ famā auxerat, lætitiaq; ingenti celebrati feſti dies, eò magis etiā, quòd popularirer dempto capitis inſigni, Purpura, atq; alio regio habitu æquauerat ſe cæteris in ſpeciem. Præterea Plutarchus in libro de fraterno amore de Antiocho Seleuci fratre ait: Antiochus hoc nuncio allato (Seleucum nempe à Galatis deuictum) Purpuram depoſuit, pullaque ſumpta veſte, & clauſa regia, fratrem luxit. *Phœnix primo Purpuram geſſit.* Phœnici regi, vt Suidas teſtatur, Purpura ab Hercule Tyrio, cùm hanc tincturam, canis ſui maxillis cruentatis reperiſſet, oblata eſt, is verò rex primus Purpuram geſſit. Clitus Alexandri familiarius cognomine Candidus, quoties adeuntibus reſpondere vellet, amictus veſte Purpurea, & obambulans cum ijs, qui compellauerant, ſermones conferebat, vt Athenæus prodidit ex Agatarchide Cnidio libro decimo de Aſia. Et mox ex Phylarcho, Alexandri quotidianos ſumptus deſcribens, ait primos clauarios Perſas quingentos circa tabernaculum ſuum fori aſtitiſſe Purpureis, atq; melinis (colore mali Cydonij) veſtibus indutos, extra tabernaculum Purpuratos quingentos, quibus eum veſtitum indulſerat. Scripſiſſe tum Alexandrum ad Ioniæ ciuitates, & primùm Chios, ſibi Purpuram vt mitterent: velle namque ſe familiares omnes Purpura ſtola veſtire. *Tributum ex Purpura. Regalis cur dicta Purpura.* Sed de regibus hæc citaſſe ſufficiat, Rectè quidem regalis inde Purpura dicta eſt. Cicero pro Scauro: Quem Purpura regalis non commouit, cum Sardorum maſtruca mutauit? Maſtruca veſtis erat Sardorum è pellibus. Et Claudianus regiam eam nominauit, canens.
Lib.6. —— *Cum regia circi*
Conuexum gradibus veneratur Purpura vulgus.
ipſos verò reges Purpureos.
Sub tua Purpurei venient veſtigia reges.

Reges Purpurei cur dicti. Purpuram petere qd. Hinc quoq; Purpuram petere pro ad regni gubernacula aſpirare Latini dicunt, itemque Græci. Plutarchus libro de fraterno amore: Contrà Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni cùm nō didiciſſent ſecundo à fratribus eſſe loco, ſed Purpuras, ac diademata appeterent, ſeipſos inuicem, ipſamq; adeo Græciam multis calamitatibus oppleuerunt. Virgilius.
Non illum populi faſces, non Purpura regum.
Et alibi —— *Nec Purpura regem*
Picta mouet.

Chriſtus Purpurea veſte indutus, & cur. Quamobrem veſte etiam Purpurea in hunc modum creator, ac redemptor humani generis, velut ſcenica larua regem fictitiū agens, ac ridiculū à nefarijs illis Iudæis illudebatur, cū alioqui Purpura illa grandi nō vacaret myſterio, de quo pòſt agemus: ſicut & rubet pileus & purpura, in Concilio vniuerſali decimotertio Lugdonenſi conceſſa ſunt S. R. E. Cardi-

A Cardinalibus, vt admonerentur ſe ſemper paratos eſſe debere, pro Chriſtiana religione
ſanguinem, qui per Purpuram Chriſti deſignatur, effundere. Amictus iſtius Cardinalium
Illuſtriſſimi Hyppoliti Eſtenſis exemplo meminit Arioſtus:

Cardinales cur Purpuram geſtent. *Cant. 3. ſt. 14.*

Quel che in pontifical habito imprime
Del purpureo Capel la Sacra chioma,
E il liberal, magnanimo, ſublime,
Gran Cardinal de la Chieſa di Roma
Hippolito, ch'à proſe, à verſi, à rime,
Darà materia eterna in ogni idioma.

Iam verò Lacedæmonios ad prælia euntes puniceam veſtem (φοινικίδα, φοινικὶς autem ve-
ſtis erat virilis purpurea, vnde & Plutarchus φοινικίδα, pro paludamento (quæ veſtis Im-
peratorum erat) Purpureo dixit teſte Bayſio.) indutos venire oportuiſſe tradit Aelianus,
vt & color aliquam grauitatem præ ſe ferret, & ſi in eam ſanguis è vulneribus influeret, ter-
ribilior ſpectatu hoſtibus fieret. Simile planè eſt, quod de Laconibus narrat Euſtathius,
ſed tamen veſtes in bello Purpureas geſtaſſe prodidit, vt notæ ſanguinis vulneratorum,
B coloris cognatione tegerentur, & minus alij terrerentur. Verba Euſtathij hæc ſunt. χρῆσ-
θαι ἐν πολέμῳ φοινικόεντα φορήματα, ἔφαμεν καὶ ἐν Ἰλιάδι κατὰ ἔθος Λακωνικὸν, ὡς ἐν
μάχαις ὑποκλέπτοιτο ἡ τοῦ αἵματος ῥύσις διὰ τῆς ὁμοχρόου ἐνδύσεως. Vt modò ad Roma-
nos accedamus, hos ferè vel à principio vrbis conditæ purpureo amictu delectatos fuiſſe
luce clarius eſt, quanquam alij Tullum Hoſtilium, qui poſt Numam Pompilium vixit, re-
gnauitq;, primùm Purpura vſum eſſe velint, alij Numam Pompilium allata Regis Hetruſ-
corum veſte, alij ipſum Romulum, qui primus regnauit: verùm ego aliâ Romulum, aliâ
Numam, Tullum aliâ vſum fuiſſe ſuſpicor. Plinius, Purpuræ vſum Romæ (inquit) ſemper
fuiſſe video, ſed Romulo in trabea. Nam toga prætexta, & latiore clauo Tullū Hoſtilium
è regibus primùm vſum Hetruſcis deuictis ſatis conſtat. Trabea autem, (de qua mox plu-
ra) propriè regum erat, eaque poſtmodum alios vſos fuiſſe ſuſpicandum eſt: quare cecinit
Virgilius:

φοινικὶς Veſtis quæ. *In Craſſo.* *Li. 6. var. c. 6.* *Veſtes Purpureæ cur in bello.* *Odyſſ.* *Romani reges qui primùm Purpura vſi.* *Trabea.*

Ipſe Quirinali lituo, paruaq; ſedebat
Succinctus trabea, læuaq; ancile gerebat.

Auſonius verò illuſtris admodum poëta, ac vir conſularis id declarat dilucidè, dū canit:
C *Paulinum, Auſoniumq; viros, quos ſacra Quirini*
Purpura, & auratus trabeâ velauit amictus.

Epiſt. 23. ad Paul.

Qui verò trabea erant induti, trabeati vocabantur, quod ex Ouidio innoteſcit, apud quem
de Romulo legimus.

Trabeati qui.

Hoc igitur vidi trabeati cura Quirini
Cum rudibus populis annua iura daret.

Placuit poſtea & conſulibus Romanis (de quibus pòſt) atque Imperatoribus Purpura, atq;
vt à primo auſpicemur, de eo apud Ciceronem inuenio, Cæſar cum Purpura veſte proceſ-
ſit: Et rurſus de eodem: paulò ante interitū Cæſaris, cùm immolaret illo die quo primùm
in cella aurea ſedit, & cum Purpura veſte proceſſit, in extis bouis non fuit cor. Dion Caſ-
ſius Octauium Auguſtum teſtatur peculiares ſibi habuiſſe purpuram, palmatas, pictaſque
veſtes, ideoq; cæteris interdixiſſe earum vſum. Legitur idem Imperator, ipſe quod emerit
in officinis Purpuram, vt ſi quæ præſtantior eſſet alia, ſibi cederet in vſum. Caligula refe-
rente Suetonio Ptolomæum, & accerſitum è regno, & exceptum honorificè non de cau-
ſa repentè percuſſiſſe, quàm quòd edente ſe munus, ingreſſum ſpectacula conuertiſſe ho-
D minum oculos fulgore Purpureæ abollæ animaduertiſſet. Nero verò, vt idem Suetonius
teſtatur, piſcatus eſt rete aureo, Purpura, coccoq; funibus nexis. Lego etiam apud Xiphi-
linum, eundem Neronem vela, quæ in theatris, vel amphitheatris ſuperinduci ſolent,
arcendo æſtui, & ſoli, Purpurea ſuſpēdiſſe ſtellis aureis variè interſtincta. Eius verba ſunt.
Τά γε μὴν παραπετάσματα τὰ διὰ τοῦ ἀέρος διαταθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκει, ἁλουρ-
γὰ ἦν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἅρμα ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνέστικτο, ἀστέρες δὲ χρυσοῖ πέριξ ἐπέ-
λαμπον, id eſt, Vela etiam quæ per aerem expanſa ad arcendum ſolem, Purpurea erant
inque ijs medijs Nero acu pictus, currum agitans (videlicet inſtar Phœbi, vt ait doctiſſi-
mus Lypſius) circum verò vndiq; aureæ ſtellæ. M. Antonius apud Actium, vt ſcribit Ale-
xander ab Alexandro, Purpureum velum prætoriæ naui pro inſigni dedit. Idem feciſſe
ex Græcis legimus Alcibiadem. Plinius, neſcio an de eodem Nerone, vidimus, inquit, iam
& viuentium ouium vellera Purpura, Cocco Conchylio ſeſquilibris confecta, velut illa ſic
naſci cogente luxuria. Huc quoque ſpectare videtur quod Iulius Capitolinus in vita Clo-

Lib. 49. *Auguſtus ipſe Purpuram emit.* *Caligula cur Ptolomæum percuſſerit.* *Neronis piſcatio.* *Vela Purpurea.*

dij Albini ſcribit. Sanè vt tibi inſigne aliquod imperatoriæ maieſtatis accedat, habebis E
vtendi coccinei pallij facultatem, me præſente,& ad me, & eum mecum fueris: habiturus
& Purpuram, ſed ſine auro. Athalaricus rex Iuſtiniano Imperatori apud Caſſiodorum à
Lib. 8. variar. principio. Non vos, inquit, (innuens omnes Imperatores Purpura vſos fuiſſe) maiorum
Purpuratus tantùm ordo clarificat, non ſic regia ſella ſublimat, quantum longè, lateq; potens gratia veſtra nobilitat. Et rurſus ad Hildericum regem Vandalorum, Mater quinimo
haberi debuit, quæ nobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati veſtræ fuiſſet adiectum,
ſi inter has diuorum (Haſidirigorum) ſtirpem retinuiſſetis Amali ſanguinis Purpuram
dignitatem. Adeo vt equidem luce ſit clarius omnibus Imperatoribus, ac regibus Purpuram placuiſſe, Claudianus de Honorio Augusto quartum conſule:

Omnibus acceptis vltro te regiæ ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro.

Herodianus de Commodo: ſimul, inquit, Purpureas ſibi auro intextas veſtes circundaret,
non ſine omnium irriſione. Quippe eodem ſchemate, & fœminarum luxum, & herorum
virtutem repræſentabat. Sic & apud Theodoritum legimus D. Ambroſium, cùm iuſſiſſet
L. 5. Hiſt. Eccle. c. 17 vt Theodoſius Imperator cum reliquis laicis conſiſteret, quia ad loca interiora ſolis Sacerdotibus aditus pateret, dixiſſe. Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit. Fuit ſanè F
Purpuræ vſus, & dignitas apud Romanos. Romæ Purpuræ vſus iam inde ab initio vrbis conditæ, vt diximus, diſtinguebatq;, vt ait
Plinius ab equite curiam, id eſt, inſigne erat Romani magiſtratus, atq; idcirco quamplurimo vendebatur. Huic (Purpuræ flori) faſces, ſecureſq; Romanæ viam faciunt; (conſulatus autem inſignia erant duodecim faſces, totidem lictores, Purpurea prætexta, curulis
ſella) idemq; pro maieſtate pueritiæ eſt. Diſtinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur placandis, (conſules enim non niſi Purpurati ſacrificabant) omnemque veſtem illuminat: in
Conſules Romani Purpuras ſacrificabant. triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata, & Purpuræ ſit inſania. Hæc Plinius, quibus ſane mirum in modum Purpuræ dignitatem extollit, adeo vt mirum ſit Purpuræ vſum
tam rarum, vel penitus nobis potius ignotum eſſe, cùm alioqui tota poſteritas luxurioſa
admodum fuerit. Hinc paſſim Purpura pro ipſomet magiſtratu accipitur, vt apud Ouidium de Piſone.

Cùm tua biſſenos numeraret Purpura faſces.

Sic & Iuuenalis ait —— *Sed quinq; tabernæ.*

Quadringenta parant, quid confert Purpura maius G
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Coruinus oues.

Elegantur, ac clarè Claudianus de tertio Honorij conſulatu canebat:

Diues Iaaſpeis augeſcat Purpura gemmis
Succedant armis trabea, tentoria lictor
Ambiat, & Latiæ redeant ad ſigna ſecures.

Aequè dilucidè Lucanus in panegyrico Calphurnij Piſonis.

Quis dignè referes, qualis tibi luce ſub illa
Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu
Cum tua biſſenos numeraret Purpura faſces,
Cæſareum grato cecinisti pectore numen?

Nec non & Martialis.

Te primum pia turba rogent, te voce ſalutent,
Purpura te felix, te colat omnis honos.

Et rurſus de conſulatu Syllij: H

Rerum prima ſalus, & vna, Cæſar
Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet
Felix Purpura, tertiuſq; conſul.

Plinius de gallo gallinaceo: Vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana Pur-
Li. 1. Faſt. pura. Ouidius de nono conſule.

Senatus Purpureus dictus. *Iamq; noui præeunt faſces, noua Purpura fulget.*

Quin & ipſum magiſtratum, ſiue Senatum purpureum vocari legimus. Statius.

Cantu Purpureum trahes ſenatum.

Lib. 2. Syl. Deponebant nonnunquam Purpuram, nimirũ vel allato triſti aliquo nuncio, vel ob mor-
In Craſſo. tem cuiuſpiam affinis, quo tempore pullâ ſeſe induebant: quare Plutarchus ait: Fertur eo
Lib. 2. die Craſſum, non Purpureum (vt Romanorum Imperatorum mos erat) ſed atro paludamẽto ad milites proceſſiſſe. Lucanus de toto magiſtratu præuidẽte calamitates belli ciuilis

Ergo

A *Ergo vbi concipiunt, quantis ſit cladibus vrbi*
Conſtatura fides ſuperùm, ferale per vrbem
Iuſtitium, latuit plebeio tectus amictu
Omnes honos, nullos comitata eſt Purpura faſces.

Erat autem Purpura, inquit Lazius, apud Romanos per omnes veſtes, nimirum Purpura prætexta, Purpura in lato clauo, Purpura chlamys, & Purpura plaudamentum. Tacuit autem trabeam, de qua tamen alij multa ſcribunt. cæterùm Purpuram fuiſſe per omnes eas veſtes (quod nos quærimus) etiam confirmat, aſtruitq; doctiſſimus Aldus Manutius his verbis: Reſtat color: quem fuiſſe Purpureum non modò in latis clauis, verum in reliquis etiam tunicis, veterum teſtimonijs probabo. nam ſi tunicæ expertes lati claui Purpureæ ſunt: cur latos clauos, id eſt, nobiliſſimum tunicæ genus Purpurâ priuemus? tunicas autem lato clauo carentes Purpureas fuiſſe, apertè docet Quintilianus his verbis: Vt Purpuræ rectè deſendant, leuis cura eſt: notatur interim negligentia. Non loquitur de tunica lati claui, & Purpuras tamen nominat. Cicero etiam Purpuream tunicam non modò in ordine Senatorio, verùm in plebeijs quoq; hominibus, videtur agnoſcere, cùm ait B de L. Piſone in oratione pro Sextio: Veſtitus aſperè, noſtra hac Purpura plebeia, ac pænè fuſca. Noſtra, dixit, qua nos vtimur Senatores: plebeia verò, quia Purpurea Piſonis tunica fili craſſitudine plebeiæ Purpuræ ſimilior, quàm ſenatoriæ, videretur, deinde ſubiunxi de colore. Ac pœnè fuſca: quia varius erat Purpurarum color, vt ex Plinio liquet. Verùm de tunica lati claui Purpurea, vt omittantur dubiæ fortaſſis fidei teſtimonia, ſatis aperta ſit ſignificatio in hoc Ouidij verſu.

Lib. 8. c. 8. Purpura Romanis per omnes veſtes.

Lib. 11.

Induiturq; humeris cum lato Purpura clauo.

Plinius autem, cùm dixit: Purpura diſtinguit equitem à curia: non ſignificauit in Senatoria tunica Purpuram fuiſſe, in equeſtri non fuiſſe: iam enim probauimus Purpuram in omni tunica fuiſſe, ſed de lato clauo Purpureo locutus eſt, qui Senatorem ab equite Purpureum quidem clauum, anguſtum tamen geſtante, diſtingueret. Id explanat idem Plinius: Annuli diſtinxere alterum ordinem à plebe ſicut tunica ab annulis Senatum tantum: quanquam, & hoc ſerò: vulgoq; Purpura latiore tunicæ vſos inuenimus etiam præcones. Quis non videt latum clauum ſignificari? nam, ſi ſolus Purpuræ color Senatum ab equitibus diſtinxiſſet; non dixiſſet, Purpura latiore tunicæ, ſed Purpurea tunica. Appellabatur autem tunica lati claui, ab ipſis clauis Purpureis, qui tunicæ inſerebantur, vt ex Feſto patet, quanquam cum palmata confundat, vt dictum eſt. Quibus clauis Purpureis vt opinatur Bayfius mappæ quoq; ad limbum, variari ſolebant. Et hoc eſt quod ait Martialis: *Et lato variata mapalia clauo.* Græci eam vocabant χιτῶνα πλατύσημον. Inſerebantur eiuſmodi claui Purpurei ad eam ferè partem qua pectus tegebatur. Horatius. *Et latum dimittit pectore clauum.* non quòd reuera eſſent claui, ſed quòd viderentur clauorũ Purpureorum capita ſuper eminentia in tunicæ ſuperficie. Dicebatur item hæc tunica, Purpura Stlataria, quoniam veteres ſlatum dicebant pro latum, & ſlitem pro litem. Iuuenalis.

Li. 9. c. 36. Plinius explicatus.

Li. 33. c. 1. Tunica lati claui vnde dicta.

Toga prætexta quæ. Stlataria Purpura. Annustyro cinij quis.

Sat. 7.

Spondet enim Tyrio Stlataria Purpura filo.

Prætexta verò toga dicta eſt à prætexendo, quia ei Purpura, vt ait Macrobius, prætexta erat: hoc eſt, quia Purpuram in ora habebat; vnde etiam Græci περιπόρφυρον vocant, id eſt, circumquaq; Purpuram habentem. Hac vtebantur pueri vſq; ad annum decimumſeptimum qui annus tyrocinij dicebatur. Cuius moris cauſas plures Macrobius indicat. Hanc intellexit Iuuenalis, cùm ait ——— *Veſtem*

Lib. 1. Sat cap. 6.

Sat. 12.

Sat. 11.

Purpuream teneris quoq; Mecænatibus aptam.

D Et antè dixerat.

Et princeps Tyrio veſtem prætexuit oſtro

Statius quoq; meminit de Aty iuuene loquens:

Nunc pedes enſe vago, preſſis nunc celſus habenis
Ceu ſpectetur, agit; triplici velauerat oſtro
Surgentes etiamnum humeros, & læuia mater
Pectora: tunc auro phaleras, auroq; ſagittas,
Cingulaq; & manicas, ne coniuge vilior iret
Preſſerat, & mixtum cono criſpauerat aurum.

Quantum verò ad pueros pertinet, præcipuum prætextæ ſignificatum fuit, vt pudorem indicaret, quem ſcilicet ætas ea, quæ prætextata dicebatur, ſibi proponere deberet; eiuſq; rei indicium eſſe Purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis, factiſq; omnibus amandam. Inuenio interim prætextam togam non tantùm puerorum fuiſſe, quin

Pueri cur prætexta viterentur. Prætexta, toga etiam magiſtratus

quin & magiſtratus. Liuius in oratione L. Valerij: Purpura (inquit) viri vtemur prætex- E
tati in magiſtratibus, in Sacerdotijs, liberi noſtri prætextis Purpura toga vtentur. Plu-
li. 4. dec. 4. tarchus in quæſtionibus Romanis. Purpura prætextam veſtem tribunus plebis non geſtat
alijs magiſtratibus gerentibus: an quia magiſtratus omninò non eſt: nam neq; lictores ha-
bet tribunus plebis, neq; pro tribunali ſedens reſponſa dat. Huc ſpectare videtur illud Si-
lij Italici.

Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces,
Et iunxit totidem tacito ſermone ſecures,
Hæc alias eboris decorauit honore ſecures,
Et princeps Tyrio veſtem prætexuit oſtro.

Alluſiſſe quoq; apparet ad prætextam Epigrammatarium hoc verſu:

Diuiſit noſtras Purpura veſtra togas.

Purpurea faſcia. Inuenio etiam prætextam qua Romanus magiſtratus vtebatur, à nonnullis Purpuream
quandam faſciam valdè latam intelligi, quæ tamen multipliciter plicata in anguſtum con-
traheretur, atq; ita ſupra alia veſtimenta, nunc ab humeris, nunc à pectore in faſciæ mo-
dum circumduceretur, nunc eius capita vtrinq; ab humeris in pectus dimitterentur, cu- F
Toga palmata. ius generis amicula Romæ plerisq; antiquorum ſtatuis inducta conſpicias. Togam palma-
tam à palmis pictis appellari exiſtimat idẽ Manutius, cuius tamen non multa apud ſcripto-
res veteres mentio extat: plures meminerunt tunicæ palmatæ. Nec aſſentitur Aldus, qui
Feſtum ſecuti, ſi modo Feſtus ita ſcripſit, tunicam palmatam à latitudine clauorum di-
ctam, & eandem eſſe cum lato clauo, arbitrantur. Quid enim ſimile (inquit) habet clauus
cum palma? Quare tunicam palmatam fuiſſe credit, quam triumphantes, toga picta ſu-
perimpoſita, tanquam inſigne victoriæ præſtarent. propterea Liuius eam ſimul cum to-
ga picta nominant in decimo. Quos, inquit, vos ſellis curulibus, toga prætexta, tunica
palmata, & toga picta, & corona triumphali, laureaq; honoratis. Quo loco ſatis patet non
ſignificari latum clauum; non enim poſt togam prætextam nominaretur: cùm toga præ-
texta ſit honoratior, quia non ea Senatores omnes, vt lato clauo, ſed tantùm qui magi-
ſtratum gererent, vtebantur. Toga picta, veſtis Hetruſca fuit, Purpurei coloris, auro di-
Toga picta ſtincta, à triumphantibus geſtari ſolita, quam, vt ait Florus, ſubactis duodecim Thuſciæ
populis, Tarquinius Priſcus Romam tranſtulit, id quod etiam Dionyſius confirmat.
Macrobius, & Plinius id non Priſco, ſed Tullo Hoſtilio tribuunt. Hæc Purpurea fuit, vt G
Cur picta dicatur. Dionyſius oſtendit. Picta vocatur, quòd in ea variæ figuræ ita fingerentur, vt ea ſpecies
ad picturæ ſimilitudinem accederet. Differebat ab hac toga Purpurea, quia hæc erat pu-
ra, & omnibus ſenatoribus communis, quanquam magiſtratum non gererent: a toga præ-
texta verò, quia hæc erat alba cum limbo Purpureo circumducto, cùm Purpurea lim-
bum non haberet. Trabearum genera tria fuiſſe Suetonius in libro de veſtimentis, autho-
Trabearũ genera. re Seruio, oſtendit: vnum è ſola Purpura, dijs conſecratum, alterum è Purpura non ſine
albo, quo reges vſi fuerint, tertium augurale è Purpura, & cocco. Primum itaq; illud for-
tè fuerit, quod nos ſuperius Dijs, & conſecratum, & gratum fuiſſe diximus. Secundi ge-
neris trabeæ fuerunt præ reliquis in maximo apud Romanos vſu. Non enim reges tan-
tùm, verùm etiam pulſis regibus conſulens, item equites, cum trabeati idibus Quinctili-
bus tranſueherentur, eas vſurparunt. Et conſulum quidem trabea, vt videtur Aldo Ma-
Lib. 32. nutio, poſt reges fuiſſe militaris habitus, quo conſules in bello vſi fuerunt: ad cuius opi-
nionis corroborationem citat illud Liuij: Conſul, cùm Corcyræ hybernaſſet, vere primo
incontinente trabeatus ad hoſtem ducere pergit: eandemq; ob cauſam etiam equeſtres
turmas bellicam ſpeciem repræſentantes, idibus Quinctilibus trabea veſtitos tranſuectos H
eſſe aſſerit. Meminit huius trabeæ conſularis Auſonius in gratiarum actione, pro conſu-
latu, his verbis: In procinctu, & tum maximè dimicaturus, palmatæ veſtis meæ ornamen-
ta diſponi feliciter, & bono omine: namq; iſte habitus, vt in pace conſulis eſt, ſic in victo-
ria triumphantis. Parum eſt, ſi qualis ad me trabea mittatur, interrogas: te coram promi
Triũphant in toga picta. iubes. Hæc ille, ex quibus illud primùm conſtat, triumphalem Romanis trabeam fuiſſe,
quòd alibi non facilè inuenias: triumphabant enim in toga picta, vt diximus. deinde con-
ſularem: quod reipub. temporibus inuſitatum fuit: prætexta enim tunc, & conſules, & re-
liqui magiſtratus vtebantur: poſtremò trabeam, & palmatam veſtem, & togam pictam
eandem facit: quin etiam trabeam auro pictam dicit, quod nec Suetonius, vbi de tribus
trabearum generibus agit, nec quiſquam alius veterum ſcriptorũ veteris, & liberæ reipub
meminit. Vnde apparet Gratiano imperante, & trabeatos conſulens fuiſſe, qui prætextati
antea fuerant, & trabeã fuiſſe pictam contra veterum conſuetudinem. De tertio trabearũ
genere

A genere loquitur Dionyſius, vbi de Saliorum veſtitu, vel trabeis ſcribens, eas περιπορφύρας vocat, id eſt, Purpura prætextas, puniceo colore alternis intertexto. Erat præterea Purpura patritia, cuius meminit Euſebius his verbis: nam inſignis Purpura patritia Conſtantinus ibat paterna domo, patrem quaſi reuixiſſe cunctis in ſe monſtraturus. Militaris Purpura ob virtutem dono dabatur, quod meminit Iulius Cæſar, dum ſcribit: Cæſar tum quidem honores minimè proponere velle ait, cùm plures tribuiſſet legionibus coronas, alias turmarum ducibus, tribuniſq; Purpuream veſtem. Et poſt Cæſarem Virgilius, qui ſcribit Aeneam Cloantho, quòd præ cæteris rem bene geſſiſſet, Purpuream chlamydem donaſſe:

Lib. 3. Purpura patritia. Lib. 1. de Conſtant. Purpura militaris. Lib. 5. de bel. ciuili.

Victori clamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Vuolfgangus Lazius arbitratur ab huiuſmodi Purpura Satrapas quondam, & qui in comitatu principis, aut regis erant, dictos eſſe Purpuratos, qui, inquit, alia item voce ab alio veſtimenti genere nominabantur prætextati. Liuius: Soparrum ex Purpuratis, & propinquis regis cum quatuor millibus Macedonum, & pecunia nuper miſſum in Africã
B eſſe. Præſidialis Purpura eodem Lazio ſcribente magiſtratuum erat, & prouinciæ præfectorum, qua fortaſſe Pilatum induiſſe Chriſtum Saluatorem noſtrum credendum iudicat. Meminit illius togæ Spartianus in hiſtoria Septimij Seueri. Habuit etiam aliud omen imperij, cùm rogatus ad cænam Imperatoriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debebat, togam præſidiariam ipſius imperatoris cepit. Hanc intellexiſſe videtur Sidonius Apollinaris.

Lib. 8. c. 8. Satrapę Purpurati prętextatiq; cur dicti. Lib. 10. dec. 3. Præſidialis Purpura.

Huic Socer Antemius præfectus, conſul & idem
Iudicij populos atq; annum nomine rexit
Purpureos fortuna viros cum murice ſemper
Proſequitur ſolum: hic tantum mutatur in illis
Vt regnet qui conſul erat.

Lacernas in vſu vulgi pullas fuiſſe conſtat. Lypſius excipit delicatos, qui, inquit, amethyſtini coloris ſumebant, aut coccinei, non tamen ſine nota hominũ ſeueriorum. Martialis.

Lacernæ. Lib. 1. Elect. c. 13

Amator ille triſtium lacernarum
Et baticatus, atq; leucophæatus,
C *Qui coccinatos non putat viros eſſe*
Amethyſtinaſq; mulierum vocat veſtes:
Natiua laudet, habeat & licet ſemper
Fuſcos colores, Galbanos habet mores.

Seneca epiſt. 115. Quod vides iſtos tequi; qui aut vellunt barbam, aut intervellunt, qui labra preſſius tondunt, aut abradunt, qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui per lucentem togam, qui nolunt facere, quidquam quod hominum oculis tranſilire liceat. Lacernæ coloris improbi, Purpureæ ſunt. quoniam inſolens ille color adhuc Senecæ temporibus. Simile in pænulis, quæ vulgò item pullæ: Purpureæ tamen quædam lautiorum. Dio Caſſius de Tyberio: Cumq; Purpurea toga plerique vterentur, quod antea vetitum fuerat, neminem quidem ipſe reprehendit, aut mulctauit; ſed cùm fortè pluiſſet in conuentu quodam, pulla pænula ſe induit, quo facto vti alio genere veſtium nemo deinceps eſt auſus. Et hinc liquet, inquit idem Lypſius, quotiens interdictus Tyrius color, non ad togas id referendum (albæ enim & pullæ tantùm in vſu) ſed ad pænulas, & lacernas. Phaſis libertus, vt citat Martialis, cùm legitimum equitis cenſum non
D haberet, lacernis Purpureis volebat videri eques, & cum nuper Domitianus iuſſiſſet ſeruare legem Othonis, ne cui liceret ſedere in decimoquarto gradu, niſi equeſtrem cenſum haberet, hic in theatro iactabundus laudabat legem, quaſi ipſe eſſet eques: ſed Lectius cui ordinis theatralis cura erat demandata, iuſſit eum ſurgere.

Lacernę coloris improbi. Lib. 57. Lib. 5. Equitũ lacerna.

Edictum domini, deiq; noſtri
Quo ſubſellia certiora fiunt,
Et puros eques ordinis recepit
Dum laudat modò Phaſis in theatro
Phaſis Purpureis ruber lacernis,
Et iactat tumido ſuperbus ore
Tandem commodius licet ſedere
Nunc eſt reddita dignitas equeſtris
Turba nunc premimur, nec inquinamur.

Nec

Hæc & talia dum refert ſupinus
Illas purpureas, & arrogantes
Iuſſit ſurgere Lectius Lacernas.

Eodem modo lego apud Athenæum iuuenem quendam ex Ionia indutum Purpurà, aureis fimbrijs Athenas cùm profectus eſt, interroganti cuidam, cuias eſſet, reſpondiſſe, ſe *Stultè.* eſſe diuitem. Vt non videatur mirum Purpuram a Cicerone, alijſque plebeiam vocari, Eò *Purpura cur plebeia dicta.* enim poceſſit Purpura, vt ne plebs ab ea ſibi teperare vellet, adeo vt ſepè leges aduerſus illam latas eſse legamus. Suetonius: Iulius Cæſar Conchyliaræ veſtis vſum, niſi certis per- *Leges latæ aduerſus Purpuram.* ſonis, & ætatibus, perque certos dies ademit. Dio Caſſius longè aliter: Cæſar edixit ne quiſquam niſi Senator, qui cum magiſtratu eſſet, Purpuram geſtaret, quam iam vulgo ſumi videbat. In codice Iuſtiniani etiam priuatis hominibus vſus Purpuræ interdicitur, in *Lib. 49.* titulo, quæ res vendi non poſſit. Nero verò Tyrij. & amethyſtini coloris vſum proſus interdixit referente Suetonio. Et apud Syracuſanos lege erat cautum, ne Purpura, aut auro fœminæ ſe exotnarent. Præterea à ſeuerioribus omnibus probro dabatur eadem, vt apparet ex oratione Ciceronis pro Cælio: Si quem etiam minimorum horum aliquid offendat, ſi Purpuræ genus &c. Plutarchus in Catone: ἐπεὶ πορφύραν ἑώρα τὴν καταχόρως ἐρυθρὰν καὶ ὀξεῖαν ἀγαπωμένην, αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν. Id apparet etiam ex hoc Virgil. j, quo ſignificatur parum virilis veſtis:

Vrbis picta croco, & ſplendenti murice veſtis.

Li. 5. c. 18. Alexander ab Alexandro ſcribit Purpuram plebeiam fuſcam, & obſoletam fuiſſe, non *Purpura plebeia qualis.* murice, aut cocco, ſed herbarum ſuccis infectam. Nos quoque ſupra penè fuſcam fuiſſe ex Cicerone diximus; alij putant fuiſse quidem ex Purpura, ſed cærulea, aut obſcura. Ceterùm vt ad nobilium Purpuram reuertamur, cur ea vterentur ij proceres, atque vti debeant *Proceres cur Purpura vterentur.* elegãtiſſimè, ac diſertè admodũ docet Caſſiodorus: Comitis Stephani inſinuatione comperimus, ſacræ veſtis operam, quam voluimus neceſſaria feſtinatione compleri, diſrupto magis labore pendere: cui vſum ſubtrahendo ſolennem abominandam potiùs inferre cognoſceris tarditatem. Credimus enim aliquem prouenisse neglectum, vt aut crines illi lactei, carneo poculo bis terq; ſatiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint, aut lanæ non auxerint adorandi muricis pretioſiſſimam qualitatem. Quapropter ſi perſcrutato Hydrontini maris intuſa Cõchylia ſolenniter condidiſset apto tempore, aceruus ille Neptunius, generato florentis ſemper Purpuræ, ornator ſolij, aquarum copia reſolutus imbrem aulicum flammeo liquore laxaret. Color nimio lepore vernans, obſcuritas rubens, nigredo ſanguinea regnantem diſcernit, dum cõſpiciuum facit, & præſtat humano generi, ne de aſpectu principis poſsit errari. Mirum eſt, ſubſtantiam illam morte confectam, cruorem de ſe poſt ſpatia tam longi temporis exudare, qui vix ſolet viuis corporibus vulnere ſauciatis effluere. Nam cùm ſex penè menſibus marinæ deliciæ à vitali fuerint vigore ſeparatæ, ſagacibus naribus neſciunt eſſe grauiſſimę: ſcilicet ne ſanguis ille nobilis aliquid ſpiraret horroris. Hæc cùm infecta ſemel ſubſtantia perſeuerat, & neſcit ante ſubtrahi, quàm veſtis poſsit abſumi. Quod ſi Conchyliorum qualitas non mutetur, ſi torcularis illius vna vindemia eſt, culpa nimirum artificis erit, cui ſe copia nulla ſubtraxit. In illis autem rubicundis fontibus cùm albentes comas ſerici doctus moderator intinxerit, habere debet corporis puriſsimam caſtitatem, quia talium rerum ſecreta refugere nituntur immunda. Et *Purpuræ inuentio.* paulò pòſt. Verùm talis tantaq; res, quàm facili legitur inuenta compendio? Nam cùm fame canis auida in Tyrio litore proiecta Conchylia impreſsis mandibulis contudiſſet, illa naturaliter humorem ſanguineum defluentia, ora eius mirabili colore tinxerunt. Et vt eſt mos hominibus, occaſiones repentinas ad artes ducere, talia exempla meditantes fece- *Hydrõ Italica.* runt Principibus decus nobile date, quod ſubſtantiam neſcitur habere mediocrem. Eoa Tyros eſt Hydron Italica, aulicum profecto veſtiarium, non antiqua cuſtodiens, ſed iugiter nouella tranſmittens. Cùm itaque tanta apud Romanos in dignitate habita ſit Purpu- *Veneti patritij, quib' vtantur veſtibus.* ra, non mirum eſt, cur non omnes Patritij Veneti ea vtantur. Hi enim togati incedunt ſimili ferè quo Romani antiqui amiculi genere, eo excepto quod Purpureum non ſit, ſed ex nigro panno: Purpura enim niſi magiſtratum gerentibus conceditur, hiſque inſignioribus. Nuptialibus quoque & cũ primi honores, quos procuratorios vocãt, alicui deferũtur (Sunt verò hi ſacrarum largitionum præfecti) tum conſanguineis, & cognatis, & affinibus *Veſtes Purpureæ aliæ.* licet per aliquot dies vti Purpura in lętitię, gratulationiſque ſignificatum. Iam verò de alijs quibuſdam veſtibus, quas Purpura decorabat, poſtquam in eas incidimus, non abs re fuerit quædam quàm breuiſsimè recenſere, ne Purpuræ authoritatem, atque honorem deprimere velle videamur. Rauiſius Textor ſcribit Purpuram in imo conſitam habuiſſe ge-

Eius

A nus veſtis, quod limbus dicitur, vnde limborarij veſtimenti huius textores dicantur. Ab his fortaſſe non differebant perineſa vocata veſtimenta, in quorum etiam extremitatibus, vt Stephanus Aqueus ait, Purpura aſſuta circumcurrebat. Fortéq; etiam limus dicebatur: multi enim apud Virgilium legunt velati limo, vt teſtatur doctiſſimus Turnebus, nam limus, inquit, veſtis erat ab vmbilico ad pedes, ad pudenda poparum tegenda. Higenus limum cinctum ideo dicit vocatum, quòd Purpuram tranſuerſam habeat; habebat enim in extremo Purpuram limam. Paryphes (παρύφες) apud Pollucem, & Paralurges (παραλούργες) indumentum appellatur attextam vtrimque habens Purpuram. Id verò ab ſonibus dicitur Pachyales. (παχυαλὲς.) ſed & in tunicis virgæ (ῥάβδοι) Purpureæ vocantur paryphi (πάρυφοι) vnde & in latinis literis (inquit Cælius) virgatæ veſtes, & apud poëtam ſagula virgata, quæ haberent in virgarum modum deductas vias; cui ſententiæ ſubſcribit Diodorus: tametſi in eo alluſum Seruius putat ad Gallicam linguam, qua virgæ diceretur Purpura. Virgilij verſus eſt.

Limbarij. *Perineſa veſtim. cia* *Li. 11. Ad. cap. 1.* *Limus quæ veſtis.* *Paryphes.* *Li. 7. c. 13.* *Lib. 8. Aeneid.* *Lib. 6.*

Virgatis lucent ſagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

B Paryphes etiam nominatur apud Athenæum his verbis. Syracuſani prohibuerunt, ne mulieres ferrent veſtes Purpura prætextas, πορφυρᾶς ἐχέσας παρυφὰς, præterquam meretrices, χιτῶνας ἐνδεδυκότας περιπορφύρες, nominat Hippias apud eundem. Περιήγητος Heſychio eſt ὁ περιπορφύρος χίτων: & περιοήσσαια, περιβόλαια, οἷς ἐν κύκλῳ πορφύρα παράκειται. Zographus legendum putat quatuor ſyllabis περινησσα, quoniam ita habeat Pollux: Περίνησσα ὑπόκροσσοι ἐστὶ περίβλημα, ἔχον τὰ νήματα ἐξηρτημένα, ἡ πορφύρᾳ κύκλῳ τὰ τέλη τῦ ὑφάσματος περιέρχεται, νήσυ σχῆμα ποιῦντα τῇ περὶ ῥοῇ τῦ χρώματος. hoc eſt, ita vt ambiens vndiquaque Purpura, veſtem reliquam, ceu mare inſulam includeret; vt fortè eandem veſtem Anaxilas νῆσον id eſt, inſulam vocarit. Viriles veſtes à coloribus dictæ ſunt teſte eodem Polluce, πορφυρὶς, ἁλουργὶς, φοινικὶς. Ξυςὶς veſtis erat tragica muliebris, & exponitur πορφυρὶς (ἢ) χρυσωτὸν ἱμάτιον a ſcholiaſte Ariſtophanis in Nubes. alij qui reges tragicos eam ferre ferunt, & aurigam in pompis. Polluci verò etiam πορφυρεῦ ἱμάτιον, veſtis iuniorum in comædijs eſt. Candys à Cælio exponitur veſtimentum Perſicum, Pollux candyn regalem ἁλιπόρφυρον eſſe ſcribit, aliorum verò Purpureũm: ſed ὁλοπόρφυρον potiùs legendum videtur: Sic enim inferius habet in eodem capite: Ξενοφῶν ἔφη

Paryphes. *Περιήγητος.* *Lib. 7. c. 13* *Ξυςὶς veſtis quæ.* *Candys.*

C κάνδυν ὁλοπόρφυρον; quanquã holoporphyro non πορφυρεν ſimpliciter, ſed periporphyron, & diaporphyrõ opponantur. (Holoporphyrum enim dicitur ad differẽtiam periporphyri, & diaporphyri, quibus Purpura prætexitur ſolùm, aut intertexitur quibuſdam ceu virgis Purpureis, de quibus ex Cælio prædictũ eſt) Et mox ibidem: Crates (inquit) in Samijs de Purpureis veſtimentis dixit: ταυτας εἶδε τας πορφυροβαφεῖς ἐσθῆτας. Eadem Comici etiam κάλλη vocare ſolent, vt Eupolis: τὰ κάλλη τὰ περίσεμνα τῇ θεῷ. Archippus in Pluto πλατυπόρφυρα ἱμάτια nominat. Hi fortè ſunt lati claui Romanis à latitudine clauorum dicti, vt ſuprà dictum eſt. Α'λιπόρφυρα, ἀλυργῆ, τυτέσιν ἐκ θαλασσίας πόρφυρας. Heſychius. Polluci verò ἁλυργὶς exponitur veſtis virilis à colore dicta, ſicut & πορφυρὶς; παραλυργὶς verò muliebris. Hinc apud Heſychium eundem, vbi habet, ἁλυργωρίδες, πορφυρίδες legendum eſt ἁλυργυρίδες. Αλυργὶς autem etiam Etymologo, purpura eſt, ἡ ἀπὸ θαλασσίυ κόχλυ γινομένη καὶ ἐργαζομένη. Meminit eiuſdem Ariſtophanes in equitibus his verbis, ἁλυργίδα ἔχων καταπαςον, καὶ ςεφάνην ἐφ' ἅρματος: vbi Scholiaſtes interpretatur πορφυρᾶν χλανί. Varinus quoque ab ἅλς, & ἔργον deriuat: & ſubſtantiuum fæmininum eſſe ait: adiectiuum autem maſculinum ἁλυργὸς, cuius fæmininum ſit ἁλυρ-

κάλλη. *ἁλυργὶς.* *παραλυργὶς.* *Heſychius correctus.*

D γὲς, neutrum ἁλυργὰς: quod tamen non probat Zographus: quoniam ἁλυργὲς non aliter moueatur quàm ἀγαθὸς: & ipſe etiã genere neutro ἁλυργὸν χρῶμα dixerit: Theopompus de Colophonijs apud Athenæum, χιλίυς φησὶν ἄνδρας ἀρτῶν ἁλυργῆν, φορῦντας ςολὰς ἀσυπλεῖν. Apud eundem legimus ἐσθῆ ἁλυργῆ. Meminit item Plutarchus: Ἐξῆν δὲ Εὐμένει καὶ καυσίας ἁλυργεῖς, καὶ χλαμύδας διανέμειν: ἥ τις ἦν δώρεα βασιλικωτάτα παρὰ Μακεδόσι, hoc eſt: licebat Eumeni cauſias Purpureas, & chlamydes dilargiri: quod inter dona regia præcipuum habebatur à Macedonibus. Cauſiam capitis Budæus appoſitiſſimè vſurpauit pro galero Cardinalium coccineo. Licet enim vni Romano Pontifici, vt quondam Eumeni, cauſias Purpureas, & chlamyde Coccinas, cęteraque Cardinalium ornamenta, arbitratu ſuo dilargiri. Α'λυργὲς, πορφυρῦν eſt apud Heſychium; & in ſcholijs Ariſtophanis legitur, ἀλυργὴς ἐσθὴς, ἡ πορφυρᾶ. Ioannes Tzetzes Antiſthenis Sybaritæ ἱμάτιον ἁλυργὲς, id eſt, veſtem Purpuream picturis, & gemmis inſignem, deſcribit, Carthaginenſibus venditam centum, & viginti talentis,

Cauſia.

de authore dubitat: ſuſpicatur autem apud Plutarchum ſe legiſſe. Ego apud Ariſtotelem in Admirandis legere memini, & Athenæum in duodecimo. Ἀλουργὰ Etymologus πορφυρᾶ interpretatur, Suidas θαλασσοπόρφυρα: Heſychius τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης πορφυρᾶ. Ἀλουργὰς ςόλας apud Athenæum lego: qui & Hipiæ hæc verba citat: ἀλουργὰ μὲν ἀμπεχόμενοι περιβόλαια, καὶ χιτῶνας ἐνδεδυκότες περιπορφύρους. Ἄλλικα, χλαμύδα πορφυρᾶν. Heſychius. E

Et rurſus: Ἀλλῆκα, χλαμύδα, ἐμπόρπημα: οἱ δὲ πορπίδα χλαμύδος ἀλληλοχεῖρε. Βεύδιον, τὸ ποικίλον ἱμάτιον, ἢ τὸ πορφυροῦν, apud Varinum. Βεῦδος verò Polluci eſt χιτωνίσκος διαφανής: & σαραγὶς Μήδων τι φόρημα, πορφυροῦς, μεσόλευκος χιτών. Lego & Ἐμβρόντιον apud Heſychium, eſſe μικρὸν καὶ ἀπόρφυρον ἱμάτιον τιβερικόν. Vtebantur & Græci equites eo

Allica. genere veſtis, quam ephaptidem appellat Athenæus in quinto, his verbis: ἱππεῖς οἱ πορευόμενοι εἶχον πορφυρᾶς ἐφαπτίδας. πολλοὶ δὲ διαχρύσους καὶ ζωωτάς: hoc eſt, belluatas

Li. 4. c. 18. ephaptidas. Polluci ephaptis genus eſt veſtis tragicæ: συστρεμμάτιον τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν:

Ephaptis. ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες, ἢ οἱ θηρῶντες: è lino tenui nimirum, ſericouè Purpureo, quod propter tenuitatem facile manibus conuoluebatur pugnantium, atque venantium. Lenones, & ſcortorum matres in tragedijs, ταινίδιον τι πορφυροῦν περὶ τὴν κεφαλὴν

In Pœnulo. ἔχουσι teſte Polluce. cæterùm ipſa quoque ſcorta Purpuram vſurparũt: quare apud Plautum quoque legimus de quadam meretrice loquentem: F

Meretricem pudorem gerere magis decet quàm Purpuram,
Magiſque meretricem pudorem quàm aurum gerere condecet:
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.

In Moſtell. Et alibi rurſus inquit:

Purpura ætas occultanda eſt, aurum turpe mulieri
Pulchra mulier nuda erit, quàm Purpurata pulchrior.

Babylõ cur Purpurata meretrix. Nec aliam ob cauſam Babylon quondam omnis luxus plena à Diuo Hieronymo Purpurata meretrix nominata eſt. Hic enim in quadam epiſtola ait vocaſſe colonum Purpuratæ meretricis. Συμμετρίαν, ἤτοι χιτῶνα ποδήρη. ἀλουργὸν κύκλῳ mulieres quaſdam in comœdijs geſtaſſe inuenio apud Pollucem. Næuius: Mulieres opertæ auro Purpuraque. Plu-

Mulierum Purpura. tarchus luxum mulierum in Purpura texat in Sympoſiacis, inquiens: exiſtimo autem per-

Lib. 6. q. 7. multum intereſſe inter ſuperuacaneum cultum, & munditiem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro, Purpuraque dum vtuntur, curioſè, & impenſiùs quàm par eſt ornatui indulgere videntur: Et rurſus in libro de coniugalibus præceptis. Aegyptiæ mulieres maiorum G inſtituto calceis non vtebantur, vt domi meminiſſent tempus exigendum, hodiè domi manſuræ ſint pleræq; ſi aureos calceos, & armillas, & periſcelides, & Purpuram, atq; vniones auferas. Author eſt Lampridius Alexandrum Seuerum Purpuræ clariſſimæ non ad ſuum vſum, ſed ad matronarum, ſi quæ aut (vti) poſſent, aut vellent, certè ad vendendum grauiſſimum authorem fuiſſe: ita vt Alexandrina Purpura hodieque dicatur, inquit, quæ

Alexandrina Purpura vulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus baphijs præpoſitus id genus muricis reperiſſet. Artemidorus citante Turnebo tradidit ingenuas mulieres albatas fuiſſe,

Lib. 10. Aduerſ. 6. libertinas atratas, nobiliores Purpuratas. Atque hactenus de tam varijs Purpuræ nobilitatis veſtibus: quot verò etiam aliæ à Purpura nomen obtinuere, licebit videre in denominatis. Dicam interim & illud, quod ſummoperè etiam Purpuræ magnificentiam, ac

Mortui Purpura induti. honorem indicat, quòd nimirum & mortuos eâ induerẽt, cuius his verbis meminit Blondus in nono triumphantis Romæ: Iam Purpuram precioſiſſimam fuiſſe eleganter rubentem conſtat. Eius originem ſic edocet Placidius Grammaticus. Murex Cochlea maris, ex qua Purpura magiſtratuum color, de qua Liuius in trigeſimo poſt M. Catonis verba contra tribunum plebis, legem Oppiam abrogare conatum. Purpura viri vtemur prætextati H in magiſtratibus, & ſacerdotijs, liberi noſtri prætextis Purpura togis vtentur: magiſtratibus in colonijs, in municipijs, togæ prætextæ habendæ ius eſt: nec id vt viui ſolùm habeant tantum inſigne, ſed etiam vt cum eis crementur mortui, & cum tibi viro liceat Purpura in veſte ſtragula vti, matrem familias tuam Purpureum amictum habere non ſines, & equus tuus ſpecioſiùs inſtratus erit, quàm vxor veſtita? Hucuſque Blondus. Morem verò mortuos in Purpureo amictu ſepeliendi pòſt ad poſteros deſcendiſſe veriſimile mihi videtur, nam & apud Claudianum lego.

Has dedit inferias tumulis, iuuenumque duorum
Purpureos merito placauit ſanguine manes.

Equi Purpura decorati. Equos verò, vt ex Blondo diximus, Purpurâ fuiſſe decoratos, cùm apud alios, tum apud Romanos vero ipſo verius eſt. Id enim etiam indicat ornatus equi Didonis, quo cum

Aenea

A Aenea ad venatum proficiſcebatur: cuius cùm ſuprà facta ſit mentio, hic non repetam. *lib. 7. Aen.*
Aliàs apud eundem poëtam legitur:

Inſtratiq́; oſtro alipeaes, pictiſq́; tapetis.

Eleganter Claudianus canebat:

Vtque tuis primùm ſonipes calcaribus arſit.
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exudant ſanguine gemmæ,
Ipſe labor, puluiſq́; decet, confuſaq́; motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem
Combibit, ingeſto criſpatur Purpura vento.

Meminit item Silius Italicus.

—— Stratumq́; oſtro quem ceperat ipſe
Cornipedem.

Scitu quoque digniſſimum eſt, ex ſericoné, an ex lana iſtiuſmodi, quas diximus veſtes Purpureæ conſtiterint. Ex vellere facta fuiſſe demonſtrat apud Lucianum Demonax, B hic enim conſpecto quopiam ex molliter, & delicatè conueſtitis, propter Purpuræ latitudinem ſuperbiente, inſolentiuſq; incedente, admoto ad illius aurem capite, apprehenſaq; veſte, & commõſtrata: heus tu, inquit, hoc ante te ouis ferre ſolebat, & ouis ([illegible]) fuit. Iam verò Purpura præterquam in veſtibus, in alijs etiam rebus luxuriabant antiqui: in tapedibus in primis: Citat enim Giraldus hoc Iuliani rhetoris verſus. *Ex ſerico an è lana Purpureæ veſtes olim factæ.*

Item tonſiles tapetes ebrij fuco,
Quos Concha Purpura imbuens venenauit.

Conchyliata periſtomata Cicero nominat in Philippicis: Conchyliatis Cn. Pompei periſtomatis ſeruorum in cellis lectos ſtratos videres. Inuehitur autem in nimium Antonij luxum, vnde ſubiungit: quamobrem deſine mirari hæc tam celeriter eſſe conſumpta: non modo vnius patrimonium quamuis amplum, vt illud fuit, ſed & vrbes, & regna tanta nequitia deuorare potuiſſet. Taxat eandem ſtragulorum luxuriam Plutarchus in libro de cupiditate diuitiarum: ſicut enim Agatho (inquit) fiſtulam è conuiuio ac mulieres emiſit, ſufficere ratus ſermones conuiuarum: ita repudiauerim etiam ſtragula Purpurea, menſas ſumptuoſas, & ſuperuacanea omnia, videns diuites ijſdem vti rebus quibus pauperes. *Conchyliata periſtomata.*

C Athenæus item ſcribit Purpurea ſtragula in foro ſubſtrata fuiſſe in conuiuio Corysregis, Purpura, & auro ſtratus erat lectus C. Iulio Cæſare interfecto. Lecti autem etiam Purpureis ſtragulis cohoneſtabantur, quod aliquoties innuit Epigrammatarius, vt in vndecimo: *Lecti ſtragulis Purpureis ornati.*

Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
Conſtringatq́; tuos Purpura texta toros.

Item in duodecimo ait:

Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluma, purpureoq́; toro.

Et rurſus in decimoquarto:

Stragula Purpureis lucent villoſa tapetis,
Quid prodeſt, ſi te congelat vxor anus?

Meminit præterea Statius, dum canit: *li. 1. Theb.*

—— Vario ſtrepit iſta tumultu
Regia, pars oſtro tenuas, auroq; ſonantes
Emunire toros, altoſq́; inferre tapetas.

D Libros, quos vel donabant; vel præſtantiores alijs habebant, ijdem veteres ornabant Purpura, quod præter alios meminit Lucianus non vno in loco, vt dum ſcribit: Tu verò, nunquid animaduertis prorſus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progrederis, cuius aluta Purpurea, bullulæ aureæ ſunt, at tu barbara voce legis, deformans, & euertens ſcriptoris dignitatem. Martialis libro primo circa finem: *Libri Purpura ornati*

De primo dabit, alteroue nido
Raſum pumice, Purpuraq́; cultum
Denarijs tibi quinque Martialem.

Et in ſecundo librum ſuum alloquens ait:

Et te Purpura delicata velet,
Et cocco rubeat ſuperbus index.

In quinto rurſus ad Muſas:

Nunquam grandia, nec moleſta poſcit,

Quæ cedro decorata purpuraq́, E
Nigris pagina creuit vmbilicis,
Nec porrexeris iſta, ſed teneto.
Sic tanquam nihil offeras, agaſq́.
Si noui dominum nouem ſororum
Vltro purpureum petet libellum.

Nec non in decimo.

Perfer Ateſtinæ nondum vulgata Sabinæ
Carmina, Purpurea ſed modo ſata toga.

Sat. 14.

Si itaque Purpura totam, ſupellectilem cohoneſtaret, & tantoperè color ille placeret, non erit quòd miremur Iuuenalem, dum ſcribit eis, qui ambitioſè viuunt, magnos ſumptus eſſe faciendos, ac perinde animum ad varias rapinas conuertendum, proinde canit:

—— Peregrina ignotaq́ nobis
Ad ſcelus atque nefas quodcunq́ eſt Purpura ducit.

Purpura inter ſuppellectilē pretioſum.

Sic quoq; Plutarchus libro de Conſolatione ad vxorem exclamat: Quid quæſo magis eſt à ratione alienum, quàm nimium riſum, & gaudium amputare, fletui, & eiulatui ex eodem fonte promananti fluxum liberum permittere? aut de vnguento, & Purpura nonnullos cum vxoribus delitigate, interim concedentes tonſuram lugubrem, atratam veſtem &c. F Quo pacto etiam idem Iuuenalis Purpuram inter pretioſiſſimam ſupellectilem repoſuit, vbi de victis Cilicum piratis canit hos verſus:

Non idem gemitus olim, non vulnus erat par
Damnorum ſocijs florentibus, & modò victis
Plena domus tunc omnis & ingens ſtabat aceruus
Nummorum, Spartana chlamys, Conchylia Coa.

Purpureū ꝓ pulchro.

Spartana chlamys, id eſt, veſtis Purpurea. Hinc quoq; Purpureum à poëtis pro pulchro, ac venuſto poni ex illius coloris præſtantia, & pulchritudine non eſt ignotum: atque ita Virgilius lumen vocat Purpureum, verque Purpureum, quod vère pulchri dentur flores, quos & ipſos Purpureos nuncupauit, vt

—— Manibus date lilia plenis
Purpureos ſpargam flores. Item.
Purpureus veluti cùm flos ſucciſus aratro. G

Lucianus Hippiæ balneum deſcripturus, ſumptuoſiſſima, ſplendidiſſimaq; eius ornamenta, & ſtructuram miris extollens laudibus ait: Ὁ δὲ ἔνδον οἶκος κάλλιστος, φωτός τε πολλοῦ ἀνάμεστος, καὶ ὡς πορφύρα δίλω διεσμένος. id eſt: porro interior habitatio omni amœnitate referta, plurima luce cõſpicua eſt, ac inſtar Purpuræ floribus, ac venuſtate renitet. Cur verò Purpura, ſeu color Purpureus tantoperè cæteris coloribus cùm à regibus varijs, tum etiam magiſtratu toto Romanorum, quin Imperatoribus antepoſitus fuerit, non video quenquam qui id ſcripſerit. Raritate id factum eſſe (quod enim rarum eſt, idem & earum) non videtur eſſe affirmandum, cùm ſatis obuia ſint hoc genus Conchylia: nec etiam ob tincturæ artificium, vrbes enim atque adeo integræ regiones hac arte celebrantur: nec denique ob elegentiam ſuam, quia & aureus color non minus oculos delectat, quam Purpureus. An itaque quia cùm lanæ permixtus eſt, dirimi non poteſt. Hoc autem de Purpura teſtatum reliquit naturæ ſcientiſſimus, atque antiquiſſimus Lucretius in ſexto de rerum natura libro.

Color Purpureus cur alijs prælatus.

Purpureuſq́ color Conchylij iungitur vnà
Corpore cum lanæ, dirimi quia non queat vnquam H
Non ſi Neptuni fluctu renouare operam des
Non mare ſi totum velit eluere omnibus vndis.

Cocci coloris præſtãtia.

Idem quoque videmus in Cocco, cuius color eadem ratione prefertur in panno: quibus enim nihil ex eo permixtum eſt, ſubinde ſplendorem, colorisq; bonitatem amittunt. Erãt poſtremò Purpuræ in menſæ luxu, quod inter alios innuit Macrobius, qui ſcribit, quo die Lentulus flamen Martialis inauguraretur, hanc cænam fuiſſe: ante cænam vrticę, murices, Purpuræ: nec non Porphyrius libro ſecundo de Abſtinentia ab animatis, Oſtrea (inquit) omnigena, Purpuras, vrticas &c. deus homini condidit, vt iuris, & ferculorum (ζωμοῦ καὶ παραδειπνίων) copia nobis ſuppeteret. Sed hac de re pòſt nonnulla alia. Sufficiantq; hæc in Purpurę laudem, qua ſola moti, eam cæteris turbinatis prætulimus.

In menſis poſitæ Purpuræ.

ÆQVI-

A

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

PRÆSTANTISSIMVS iſte color, cùm non è ſola Purpura, ſed etiam è Conchylio, murice, Buccinoq; colligeretur, multi viri docti omnia iſtæc Conchilia, vel ſimul confunderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxerunt.
Sunt qui Conchylium nihil aliud eſſe quàm ipſam Purpuram arbitrentur: quorum ſententiam erroneam eſſe, ſic ex Plinio comprobamus: ait enim: Conchylia, & Purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpura loquens: Calculoſæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs, & lõgè optimo Purpuris. Sic manifeſtè Conchylia à Purpuris ſeiunxit. Alijs Conchilium idem eſt, quod Buccinum; quod Plinius, cùm duo tantùm genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis veſtibus tantoperè expetitum poſuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum neceſſe eſſe videatur: Buccinum eſſe, qui murex κήρυξ, & Conchyliorum appelletur, cùm etiã conſtet & mu-
Conchyliũ à Purpura quid differat.
Li. 9. c. 35.
Li. 9. c. 36.

B rice Tyrio infectas veſtes dici, & Conchyliatas. Quæ ratio etſi valida nonnullis videatur, eam tamen facilè conuellere poſſum eiuſdem Plinij authoritate: qui euidentiſſimè Conchylium à Buccino ſeiunxit. In Conchyliata veſte cætera eadem ſine Buccino præterque ius temperaturæ (aliàs ius temperatur) aqua pro inuiſo humani potus excremento. Et alio in loco: Conchylijs ſuum florem, coloremq; propriũ tribuit: luxuria veſtibus quoque prouocauit eos flores, qui colore commendantur. Hos animaduerto tres eſſe principales: vnum in Cocco, qui in roſis micat, gratius nihil traditur aſpectu: & in Purpura Tyria, dibaphaq; Laconica: alium in amethyſto, qui in viola, & ipſum Purpureum, quemque ianthium appellamus. Genera enim tractamus in ſpecies multas ſæpe ſpargentia. Tertius eſt, qui propriè Conchylij intelligitur, idq; multis modis. His adiungemus Dioſcoridis teſtimonium, qui cùm dixiſſet de Purpura, & Buccino, aliquantò pòſt de Conchylij operculo ſeorſum ſcripſit, & in fine addit: Αὐτὸ δὲ τὸ κογχύλιον καὶ ἐν ποιεῖ, ὅσα καὶ ἡ πορφύρα καὶ ὁ κήρυξ: Crematum Conchylium idem efficit, quæ Purpura, & Buccinum. Quare cùm ex his conſtet Conchylium diuerſum eſſe à Purpura, & Buccino, iam quid Murex ſit veteribus videamus. Hermolaus, Muricum nomen, inquit, generalius eſſe video, quàm Buccini, vt-
Li. 21. c. 8.
Murex qd.

C pote quod & Purpuram quoque comprehendat. Maſſarius collatis aliquot Ariſtotelis, & Plinij locis, Pliniũ oſtendit cerycem modo muricem ex eo, quod vertigo Conchæ in acutum maximè tendat (murex enim, inquit, pro acuto quandoq; capitur) modò Buccinum, quia ſit alteri Turbinato generi Buccino dicto ſimilis, conuertiſſe, quem Theodorus, inquit, vocis ſignificationem imitatus, Buccinũ ſemper interpretatus eſt. Cæryx enim idem quod præco ſignificat. verùm quæ πορφύραι vocantur, murices conuertit, vt muricis nomen generalius eſſe quàm Buccini coniectare liceat. Ceryx igitur, qui ſecundum Plinium Latinè murex, & Buccinum vocatur, Concha eſt è Turbinato genere, Purpuris magnitudine inferior, ſimilis Buccino illi Turbinatorum generi, quo ſonus editur, oris tantum rotunditate in margine inciſa differens, promuſcidem modo muſcatum habens, firmam, & toroſam, quæ linguæ effigiem præ ſe fert: cuius flore illo Purpureo antiqui veſtes inficiebant, quæ muricatæ, & Conchyliatæ dicebantur. Hæc Maſſarius. Et rurſus enarrans hæc Plinij verba: quæ durioris teſtæ ſunt, vt murices, Purpuræ, ſaliuario lentore proueniunt. Saliuarium, inquit, lentorem appellat mucoſam illam congeriem fauaginem dictã, quàm Purpuræ, & murices, ſiue Buccinæ conſtruunt. Vbi etiam comprehenditur Plinium mu-
Ceryx quid
Saliuarius lentor.

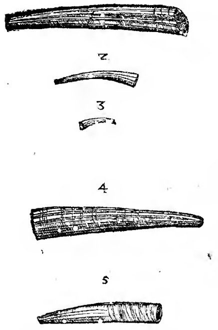
D ricem pro ceryce, hoc eſt, Buccino comprehendiſſe. Hæc enim duo genera, Purpura ſcilicet, & Buccinum fauificare ſolita ſunt, ex Ariſtotele quinto de hiſtoria: Nos quoque quid Conchyliũ tùm generatim, tum ſpeciatim ſignificet, antea cùm oſtendebamus, ſtatuimus Conchylium à murice, & Purpura differre: concedimus interim muricem per excellentiã Conchylium aliquando dici, præſertim cum pro ipſo flore, ſiue colore accipitur, quia murice tincta veſtis, à Purpura tincta, vel Conchyliata etiam apud diſertiſſimos ſcriptores ne hilum quidem differt: Sed hæc ex priuata cuiuſuis Conchæ hiſtoria rectiùs patebit: nunc Purpuræ ſynonyma examinemus. Non modò autem hæc vox animal ipſum ſignificat, ſed etiam colorem, vel ex eo factum, vel quoq; ei ſimilem. Virgilius. *Viola ſubucet Purpura nigra.* Plinius. Vt ouatus eſſet Numidicus lapis, vt Purpura diſtingueretur Sinnadicus. Et veſtimentũ eo colore tinctum, & magiſtratũ ita veſtitum, vt paullo antè etiam demonſtrauimus, vnde etiam Purpurati pro Purpura induti dicũtur, & Purpureos reges pro Purpuratis Horatius alijq; appellarunt. Animal ipſum nimirum Purpura Latinis nominatũ à Græcis
Purpura quid.

Lib. Hiſt. cap. 15. pariter conſimili voce πορφύρα appellatur, ab Ariſtotele πορφύρια μικρὰ, Purpuræ paruæ dicuntur. Gillius Græcos hac ætate idem nomen (porphyra) retinuiſſe teſtatur. Apud Latinos penultimam corripit, vti ſimiliter apud Græcos. Oppianus:

Νηρῖται, στρόμβων τε γένος καὶ πορφύραι αὐταί,

Verbum tamen πορφύρη produci inuenio apud eundem Oppianum, item apud Homerum, & Theocritum. Synonyma Purpuræ ad florem eius pertinent, eaque pòſt, vbi de flore agam, enumerabo, quæ ad animal referenda ſint, admodũ pauca, quin nulla reperio: nam *Li. 9. c. 37.* quod Plinius ſcribit Purpuras alio nomine pelagias vocari, Iacobus Dalechampius in doctiſſimis ſuis ſcholijs, & ante eum Rondeletius, atque ante hunc rurſus Maſſarius, *Pelagia.* Plinium volunt vniuerſo Purpurarum generi, quod ſitus, ac loci proprium eſt, oſcitanter tribuiſſe, id quod ex Ariſtotele ſatis liquet, qui pelagias Purpuras tertium genus facit, cuius verba poſtmodum enumerabo. Zoographus tamen fieri poſſe arbitratur, vt vulgus Plinij ſæculo eas ſic appellarit (κατ᾽ ἐξοχὴν, quòd illæ maximæ requirerẽtur, vtpotè & maiores, & quæ magis probatum florem haberent:) cum & pelagium pro colore, ſeu flore Purpuræ Plinius dixerit: Buccinum, inquit, per ſe damnatur, quoniam fucum remittit: pelagio, (id eſt, Purpuræ flore) admodum alligatur, nimiæque eius nigritiæ dat auſteritatem &c. Reperio & apud Seruium à Phœnicibus piſcem, cuius ſanguine ſericum in Purpuram tingebatur, Sar appellari. Sed Pauſanias in Eleorum terra vermen naſci ſcribit, quem Se-*In Eliacis in fine.* rem Græci, (σῆρα à nominatiuo σὴρ) ipſi Seres (populi) longè alio appellant nomine. Hoc à Seribus accuratè nutriri, cellas illis cùm æſtiuas, tum hybernas aptè fabricantes: *Ser animal.* pedibus (habere verò octo, quot & Aranea) ſub arboribus textile opus facere, nimirum ſericum, vt opere noſtro de Inſectis abundè eſt videre, vnde fortè Seruium memoria lapſum hoc animal cum Purpura implicaſſe ſuſpicandum eſt, & pro Ser Sar exaraſſe. Politia-*Concha Herculea.* nus Purpuram vocauit aliquando Concham Herculeam, quoniam Hercules, vt poſt dicetur, huiuſce tincturæ inuentor primus eſſe perhibeatur. Auicenna, vbi in curatione an-*Alarginan.* ginæ muricem interpres tranſtulit, Arabicè dixit Alarginam, intelligens Purpuram, vt ex remediorũ collatione apparet. Serapio, vel potiùs eius interpres pro Purpura habet pulpia *Pulpia.* (alias palpir) vbi de blatta Byzantia agit. Antale quod ad citrinum vnguentum à phar-*Antale.* macopolis requiritur, Braſauolus Purpuram eſſe putat: dentale verò Buccinum. Syluati-*Dentale quid.* co verò dentalia ſunt oſſa ſatis alba, quæ dentes caninos referunt, quibus tamen (inquit) longiores ſunt, inanes intus, & perforati: oriuntur in cauernis lapidum in profundo maris: ſiccantis, refrigerantis, & abſtergentis naturæ. Quidam dentale, & antale non forma, vt Braſauolus, nec aliter, ſed magnitudine tantummodo diſtinguunt. In Germania (inquit Zoographus) pharmacopolæ Germani tubulos quoſdam oſtendunt, veluti oſſeos, candidos, formæ teretis, ſtriatæ, vna, aut altera linea tranſuerſa inæquali ambiente, præſertim in minoribus: Maiores ad quatuor digitos accedunt. Longitudo non omnino recta, ſed modicè inflexa eſt dentis canini inſtar. Subſtantia prædura eſt, non oſſea, ſed aliorum teſtatorum ſubſtantiæ ſimilis Conchæ non merentur appellari cum neque biualuium, nec *Penicillus marinus.* vniualuium generis ſint, neque muricibus, aut venereis Conchis ſimili forma. Eſt, & penicillus marinus Rondeletij tubulus quidam teſtaceus, ſed molli, & laxa ſubſtantia. Valerius Cordus vocat Enthalium, atque eſſe teſtaceum quoddam marinum, [illegible] longum, & concauum, foris ſtriatum, longitudine digiti (non tranſuerſi, ſed ſecundum lon-*Dentalium* gitudinem:) dentalium Conchulam eſſe marinam, paruam, dentatam rimam habentem. Nos huiuſce Conchulæ inter Conchas venereas mentionem faciemus. Poſt marinos æſtus, inquit Braſauolus ſupra maris litora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta, & qui cruda edunt, *Antale.* ſicut alia maris Conchylia. Antale diuerſis inuolucris circum gyratur: eſt autem Buccinũ & accidit quandoque flante vento per antalis anfractus ſibilum emitti, vt tuba videatur Hæc Braſauolus. Quod ad vim quidem remediorum attinet, Purpuras Buccina, [illegible] an porcellanas aliquas excipias, ego cum Zoographo parum intereſſe cenſeo. Ridet eos qui barbaram ſectantes medicinam tradunt eſſe lapidum genera. Græcè quidem à Nic. Myrepſo ἄνταλι, & ἔνταλι ſcribitur. Atque hæc de antali. Cuius hic quinque icones magnitudine tantum differentes damus. Bellonius Purpurarum teſtas ab Italis porcellanas vocari tradit, eoque nomine omne genus Conchylij ab illis intelligi: vnde nos (Galli) quo-*Porcellanica vaſa vnde dicta.* que, inquit, detorta ad vaſa appellatione, porcellanica vaſa appellamus, vocemque hanc agnoſcimus in globulis, quibus noſtræ mulierculæ ſuas preces nuncupare ſolent: Pate noſtres de porceleine nũcupare ſolent, qui ex teſtis maiorum Purpurarum, aut muricũ conficiuntur. Sic ille. Sed ex Purpuris globulos factos nedum ego obſeruaui, porcellanas verò Conchas venereas, quę ſub muricis nomine etiam à Plinio comprehendi diximus, appellamus,

Dentalium quinque differentiæ.

lamus, ex quibus eos fieri certum eſt. Idem Bellonius Purpuram à Genuenſibus Ronceram dici ſcribit (quòd muricatis aculeis in orbem circumuallectur) à Venetorum verò, & Romanorum vulgo ab vngue odorato (quo iam inde ab ortu naturæ ſeſe quaſi cõcludendo tuetur) Ognellas nominari. Eadẽ ſynonyma repetit Rondeletius, additq; Purpuram ſuis (Gallis) dici Burex, mutuata, vt apparet dictione à latino. ũ murex. Maſſilienſes verò teſte Gilho, Purpuras, Murices, & Buccinas, Bios appellant. Et Seruius in hęc Virgil. verba, *Virgatis lucent ſagulis.* Purpuram Gallica lingua Virgas dici ſcribit. Zoographus Germanicũ Purpuræ nomen facit, ein Nagelſchnegg, ab vnguis ſimili operculo, ſimili nimirum ratione, qua Veneti, & Romani Ognellas, nuncupâs; aut circumſcribit, ein Stachelſineggen art, idest, Conchæ aculeatę muricatiué ſpecies. Poteſt, inquit, & Purperſneck dici tanquam genus, cuius ſpecies ſint Purpura, Buccinum, Conchylium, Purpurſnecken arten. Purple Anglicum nomen eſt, neſcio, an vulgare, an effectum imitatione Latini.

Roncera. *Vngella.*

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

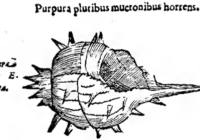
PVRPVRAM Concham eſſe ex Turbinatorum genere, diſertiſſimè profitetur Ariſtoteles, cui non vnum earum genus notum fuiſſe ex hiſce eiuſdem verbis diſcimus: εἰσὶ δὲ τῶν πορφύρων γένη πόλλα, καὶ ἔνιαι μὲν μεγάλαι, οἷον αἱ περὶ τὸ Σίγειον, καὶ Λεκτον. αἱ δὲ μίκραι, οἷον ἐν τῷ Εὐρίπῳ, καὶ περὶ τὴν Καρίαν. Καὶ αἱ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι, καὶ τραχεῖαι: καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν αἱ μὲν πλεῖσται, μέλαν ἔχουσαι: ἔνιαι δὲ ἐρυθρὸν μίκρον &c. Quæ ſic Gaza conuertit: Genera Purpurarum plura, & nonnullæ magnitudine augentur inſigni, vt quæ ad Sigeum, & Lectum (Idæ promontoria) gignuntur. Aliæ paruæ, vt quas Euripus fert, & Caria. Pelagiæ magnæ, ſcabræq; ſunt, quarum flos magna ex parte niger, ſed nonnullis rubidus puſillum. Nonnullas ex magnis, vel ad precium minæ euadere nouimus. Paruæ ad litora, & oras (ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτὰς) reperiuntur flore rubro. Rondeletius Purpuras, quæ ἐν τοῖς κόλποις naſcuntur, pelagias rectè interpretatum fuiſſe Gazam ait, quia κόλπους τῆς θαλάσσης Græci τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης appellant, & τὴν βαθεῖαν θάλασσαν: & qualem hic florem pelagijs tribuit Ariſtoteles, talem pelagio Plinius, ſcilicet nigricantem. Addit ibidem Ariſtoteles in partibus item Aquilonijs Purpuras haberi nigras, & in Auſtrinis magna ex parte rubras. Ex quo fortè Vitruuius Purpuras quoq; colore diſtingui tradidit: Septentrionales nigriuſculas, & ſubobſcuras. Orientales

Turbinatã eſſe. *Purpuræ nigræ vbi.*

tales,& Occidentales liuidas. Meridionales rubras,& genuinas. Iſidorus quoq; Occidenti tribuit ſubnigras,dum ſcribit ferruginem eſſe Purpuræ ſubnigræ colorem ,quæ fit in Hiſpania, iuxta illud. *Ferrugine clarus Iberà*. Mihi quidem rubras Purpuras, atq; nigras videre raro licuit, ſed quales Rondeletius depingit, innumeras, à quibus quæ hic primo loco exhibetur, in hoc potiſſimum differt, quòd pluribus ſpinis, ſiue mucronibus horreat,

Purpura Rondeletij.

Purpura pluribus mucronibus horrens.

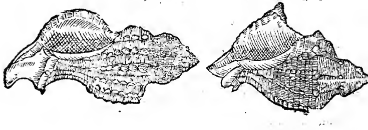
Purpura minus Echinata.

maximè verò in poſtica parte, vbi Turbinata eſt: extraq; modò candicat, modò flaueſcit, intus modò violacei coloris eſt, modò rubicundi, cùm Rondeletij Purpura vndiquaque, extrà minus, intus magis candicet. Altera echinata pariter eſt, ſed vt minoribus, ita quoq; rarioribus ſpinis, ac breuioribus prædita: eius tota pars turbinata rubicunco colore conſpicitur, dorſum verò (ita enim partem, qua magis gibba eſt, aut exuberat, liceat appellare) partim rubet, partim virideſcit. Anterior mucro acutus non eſt, vt in priori, ſed notabili latitudine ſpectabilis, & velut ex quatuor, vel quinis mucronibus conſtans. Intus color ferrugineo flaueſcente, ac eleganti cæruleo variat. Ex hoc genere nonnullas alias ſpecies obſeruaui, quas in gratiam ſtudioſorum & deſcribere, & depingere libuit. Quæ itaque ab illâ prima eſt, eiuſdem planè magnitudinis, colore tota cinereo, intus quandoque candicante, quandoque ſubcæruleo, ſpinis etiam longè breuioribus, quin fermè nullis, cum extuberantiæ hìc potiùs ſint appellandæ. Variat hoc genus Purpuræ ſummoperè ſecundum quantitatem,

Purpura altera minus mucronata.

Purpurea intus ſubcerulea.

vt ex duarum icone adiecta videre licet. Huius quoq; potiùs quàm alterius generis eſſe videtur pulcherrima iſthæc Purpura, pelagia fortè Ariſtoteles, longis vndique tuberibus, vbiq; fermè duplicibus, at minimè acutis, ſed obtuſis plena, labro latiſſimo, quaſi canaliculato, binæ enim id foueæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, vndiq; candida, præterquam in extremis foraminis oris, quæ purpuraſcunt. Huc referenda præterea, quæ ſubinde ab ea marmorea pingitur, tota ex cinereo candida minor quàm priores omnes, labro ſubtus ſpinoſo, ſeu echinato, cùm alioqui nullæ aliæ ſpinæ in toto corpore dentur. cæterum in hoc ab omnibus ferè Purpuris differens, quòd vix vllius Turbinis figuram habeat

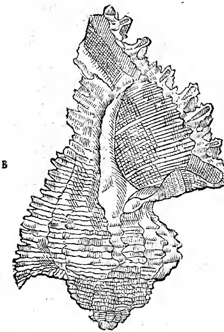
Purpura pelagia.

Purpura marmorea.

ventrem

A

Purpura marmorea.

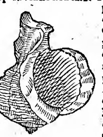
B

ventre enim planè eſt ſeſſili. Quæ hanc ordine ſequitur, ſæpius à me obſeruata, ex cinereo nigricans, à Zoographo primùm depicta fuit, ſcribente ſe eam ex Adriatico mari accepiſſe. Poſtremæ icones Purpuram deſignant pronè, ſupineque depictam à Pet. Bellonio, appellatam pentadactylum, cùm alioqui ſex dactylis inſtructam depingat. Purpuram ſuam Rondeletius ita deſcripſit. Purpura noſtra oui eſt magnitudine: non nego alibi multò maiorem reperiri. Teſta rugata, aſpera, cinerea, aliquando flaueſcente, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus contorta eſt. Aculeis veluti clauis ordine diſpoſitis munita, primis minoribus, medijs longioribus multò, vnde Plinius clauatam eſſe Purpuram dixit, ad turbinem vſque aculeis in orbem ſeptenis ferè. Roſtro eſt longo, tubuli modo excauato, per quod linguam exerere creditur. Ante id foramen eſt rotundum, operculo intectum, quod ſeparatim depingendum curauimus, de quo etiam ſeorſum dicemus. Ex his

Deſcriptio ex Rondeletio.

Li. 9. c. 36

C **Purpura ventre non turbinato.**

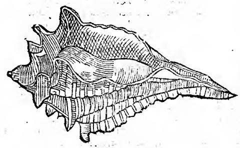
perſpicuum eſt quàm alienæ ſint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi roſtrum tubulatum, illi turbinem omiſerũt. Caro interior, qualẽ in Turbinatis antea ex Ariſtotele deſcripſimus: ſuntque falſiſſima, quæ nonnulli de Purpurarum branchijs (Bellonium notat) & alijs partibus ſe percepiſſe blaterant. Hæc ille. Bellonius verò ſic habet. Eius Concha Cochleã penitus referret, niſi clauata eſſet & canalem ad latus, quà linguam exerit, haberet: Cornua Limacum more attollit, atq; eodem modo ſerpit, ijſdemque cornibus iter ſibi prætendit. Linguã ex tubulo canaliculato in latere procurrẽtem habet, quæ calloſæ huic parti adhæreſcit: cui caro ipſi teſtæ adiungitur. Eſt autem ea caro, muſculus quidam fortis, ac candidus, mediæ teſtæ alligatus; quo Purpura tãquam congenito quodam operculo, carni patulę oppoſito diutiſſimè extra aquam viuit, marinam enim aquã hauſtam aſſeruat, qua pluribus diebus refouetur, ac ſuſtentatur. Caput illi cartilagineum, ac durum. Os in ea parte, qua ſcopulis hęret, rotundo foramine peruium, quo lapides arrodit, & in ſtomachum exugens demittit. Percepi autem ex anatome Purpurę in canaliculo, p quem linguam exerit, dum foramina

Contra Bellonium.

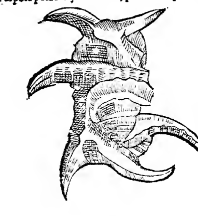
Bellonij deſcriptio.

Purpura Zoographi ex mari Adriatico.

D

Purpura pětadactylos Bellonij pronè, & ſupinè.

ramina in diuerſas corporis primum E delata: vt inde ad branchiarum (Teſtata branchias non habent, & reprehendit hęc Rondeletius) locum pertinerent, (quas tranſuerſas ſub grandiore, ac neruoſo muſculo poſitas numero ſenas in parte corporis gibba oſtendit: ac paulò inferiùs ſtomachū, amplum cor, erui ferè magnitudine, ſubrotundum ad latera branchiarum ſitum. Hepar verò viſcidum, tenaci quodam lentore præditum, vt pænè viſcum eſſe appareat. Hoc Ariſtot. papauer appellare voluit: ad cuius latus mucus Purpureus (quo olim tingebatur) apparet, in recentibus Purpuris F ilico extorquendus: totus enim in demortuis perit. Quibus autem Purpuris tincturæ ſuccus apparet, ea magnitudine mediocres ſunt, ouum gallinæ raro excedentes: quanquam nonnullis eiuſdem magnitudinis nihil interdum eius appareat.

Differētiæ vnde ſumuntur. Vt modò ad Purpuræ differentias redeamus, eas Rondeletius ſumit, à loco, magnitudine, pa[illegible], floris, ſiue ſucci varietate: ſicut nimirum ex Ariſtotele paullò ante [illegible].

Magnitudo. Quod ad magnitudinem attinet, Achaicos Purpuras, ac Buccina tanta eſſe teſtatur in Indico mari, vt facilè congium capiant. & apud Ariſto- G telem in modò præcitatis verbis legitur, γίνονται δ' ἔνιαι τῶν μεγάλον καὶ μναῖαι, quæ Gaza vertit nonnullis ex magnis, vel ad pretium minæ euadere nouimus. Zoographus nō μναῖαι duabus ſyllabis (quanquam & Athenei

Ariſtoteles & Athenæus correcti. codex ſic recitat) ſed tribus μναιαῖαι legit, quia & Xenophon λίθες μναιαίες dixit in libro, qui inſcribitur Magiſter equitum, & in altero de re equeſtri, neq; de pretio, vt Gaza accipit, cuius eo in loco nulla mētio, ſed de pondere, & mole. Ad Ca‑teiam, vt author eſt Strabo citante Bellonio, inueniri tradūtur Pupuræ, & Buccinę δικακότυλοι, hoc eſt, quarum teſtæ decem cotularum ſunt capaces. Quales ſanè Purpuras pelagias eſſe conuenit, quarum caro teſte Xenocrate cæteris durior eſſe ſolet. Earundem plura genera tradit Plinius, pabulo, & ſolo diſcreta: Lutenſe putri limo, & algenſe enutritum alga viliſſimum. Vtriſq; melius Tenienſe in Teneı maris ora collectum. Hoc quoque tamen etiamnum leuius, atque dilutius. Calculoſæ appellantur a calculo maris, mirè apto Conchilijs, & longè optimo Purpuris. Dialutenſe, id eſt, vario ſoli genere paſtum. Inuenitur item apud Athenæum Ηδυπορφύρα, hedyporphyra, quam aliam à Purpura, vel ſaltem genus quoddam diuerſum

Hedyporphyra. eſſe VVottonus exiſtimat. Iam verò partes Purpuræ examinemus (omnia enim Turbinata, vt Purpuræ, Buccina, ſimiliter vt Cochleæ ſuis partibus, vt inquit Ariſtoteles, conſtant) ac ſimilitudinē. Speuſippus ſimiles facit, Purpuras, Buccinas, Strabelos, & κόχλας, malim, κόχλας, id eſt, Cochleas. Plin. Purpuram clauatam eſſe ſcribit ad Turbinem vſq; aculeis in orbē ſeptenis ferè, quæ deſcriptio Purpuræ à Rondelet. & Zoographo pictæ, & meis fauet maximè, qui (inquit) non ſunt Buccino, ſed vtriſque orbes totidem, quot habeant annos:

Aetatis cognitio. Quod poſtremum ab Ariſtot. mutuatus eſt, qui ſic ſcribit. Singulis annis incrementum eius parte per orbes, quibus totidē, quot annos habet, teſta intorta cuniculatim in crepidinem

Lib. 5. Hiſtor. c. 15. deſinit: Sic ille ex Gazæ verſione, verba Græca ſic habent: καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανερά ἐστιν ἡ αὔξησις τοῖς διαστήμασι τοῖς ἐν τῷ ὀστράκῳ τῆς ἕλικος. Aliàs idem Plinius ait:

Alterum

A Alterum genus Concharum Purpura vocatur, cuniculatim procurrente roſtro, & cuni-
culi latere introrſus tubulato (tabulato legit Vuottonus, & interpretatur leui, quod tamen
Zoographus non probat) quà proferatur lingua. Alij codices, inquit Hermolaus, etiam
antiqui, canaliculatim habent, & canaliculi: ſed legendum videtur cuniculatim, vel clau-
iculatim, ex Ariſtotele, qui ſcribit *κοχλιοειδῶς*. Sic ille. Atqui Plinius, hæc non aliunde,
quàm eo, quem paulò antè citauimus, loco Ariſtotelis tranſtuliſſe videtur, vbi Græcè ni-
hil aliud, quàm *τὰ τῆς ἕλικης διαστήματα* legas, id eſt, clauiculæ interualla, nam quod Ἕλιξ quid.
ἕλιξ in vetibus Græcis eſt, id Latini capreolum, aut clauiculam vocitant, non dico vocem
κοχλιοειδῶς ad rem ipſam non quadrare: ſed vbi Ariſtoteles ea de Purpura vtatur, non oc-
currit: & ſi alibi vtitur, non aliunde tamen, quæ recitauimus, tranſtulit Plinius. Cælius
quoque helica in Purpurarum teſta nuncupari ab Ariſtotele ſcribit, à Theodoro orbem
cuniculatim intortum: à Vitruuio, in columnis etiam volutam. Quoniam verò ſuperiori-
bus addit Plinius: Præterea clauatum eſt ad turbinem vſque aculeis in orbem ſeptenis fe-
rè: qui non ſunt Buccino, ſed vtriſque orbes totidem, quot habent annos: Maſſarius Mar-
cello infenſior; Liberatus nunc (inquit) eſt Theodorus à falſa calumnia Marcelli: qui in
B ſuo Dioſcoride, vbi de Purpuris loquitur, eum reprehendit: quòd vbi in Ariſtotele, annos
circiter ſex Purpuræ viuunt, & ſingulis annis incremẽtum eorum patet, per orbes cuibus
totidem, quot annos habent, conuerterat; non orbes, ſed volutas interpretari debuerat:
non animaduertens homo nimis ſciolus, videri cupiens quod ita Plinius etiam hoc loco
Ariſtotelem conuerterat, quare Theodorus Plinium Ariſtotelis meliorem, quàm Marcel-
lum interpretem imitatus, orbes rectiùs quàm volutas conuertit. Nam volutæ appellan-
tur, quòd circuli, ſiue orbes illi interiores volutim complicentur, & ab exterioribus faſcio-
læ modo inuoluantur, & obtegantur, prima nanque voluta, ſiue plicatura integitur à ſe- Voluta quæ.
cunda, & ſecunda à tertia, & ſic vſque ad vltimam: quemadmodum in voluta capituli à
Vitruuio demonſtrata conſtat. At qui in Purpura orbes vocantur, omnes detecti ſunt, cla-
uiculatim in faſtigiatam longitudinem exeuntes, nullo orbe ab altero volutim intecto.
Sed vt ad rem redeam, ego potius cuniculatim, & cuniculi, vnà cum Hermolao legerem,
tum ex Plinio, ipſo ſuperiùs, vbi de Concharum generibus loquitur (in quibus magna lu-
dentis naturæ varietas) dicente cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata: tum ex Ari-
ſtotele quinto de hiſtoria, vt Theodorus vertit. Tempus (inquit) viuendi & Purpuris, &
C Buccinis longum: annos enim circiter ſex Purpuræ viuunt, & ſingulis annis incrementum
eorum patet per orbes, quibus totidem quot annos habent, teſta intorta cuniculatim in
crepidinem deſinit. Et quarto de partibus animalium. Quæ ex turbinatis cuniculo in an-
fractum contorquentur. Eſt vbi etiam clauiculatim, vt quarto de hiſtoria, duobus in lo-
cis, interpretentur. primo, facie dixit clauiculæ Buccinorum. ſecundo, Mouentur item ea-
dem omnia Turbinata parte dextra, non ad vertiginem, ſiue clauiculam, ſed in aduerſum.
Et quarto de partibus animaliũ: Continent quod papauer vocatur, Turbinata omnia ſua
clauicula. Sic etiam Hermolaus in Dioſcoride libro ſecundo, vbi ait Cionia vocantur par- Cionia.
tes in Buccino, atque Purpura mediæ, ſecundum quas ſilicei operimenti clauicula eſt.
Cæterùm exemplaria antiqua caniculatim, & caniculi legunt. Facilis corruptio quinta
vocali in primam mutata. Hæc omnia Maſſarius. Eum verò locum Dioſcoridis, quem Dioſcorides explicatus.
citat, de cionijs, non ſatis explicatus videtur Rondeletio, etiam ab ijs, qui benè longa, in-
quit, commentaria in Dioſcoridem conſcripſerunt. Ac primũ alij *κίονα* legunt, alij *ἴοινα*.
Qui *ἴονα* legunt, detortum putant vocabulum à dictione *ἴον*, quæ violam ſignificat: quia
Purpurarum quarundam flos violacei ſit coloris, qui flos eſt inter papauer, & ceruicem.
D Hermolaus *κίονια* legit, id eſt, columellas, vt ſunt Buccinorum, Purpurarumq; partes me-
diæ, quibus velut columnis, & fulcris caro, & reliquæ partes innitantur. Sunt autem par-
tes hæ mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde toroſæ, ac firmæ, ac fibroſæ, circa
quas teſtæ volumina capreolorum ritu conuolui incipiunt ſecundum Dioſcoridem: vel
quibus hæret vena illa, vel membrana florem Purpurarum continens, ſecundum Ariſto-
telem inter papauer, quod inferiore eſt loco, & trachelin, ſiue ceruiculam, ſiue collum ſu-
periore loco. Sed præſtat locum Ariſtotelis proferre, vt ei lucis aliquid inferamus. *Τὸ δὲ* Li 5 Hiſt. c. 15.
ἄνθος ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τῆς μήκωνος καὶ τοῦ τραχήλου. Τούτων δ' ἐστὶν ἡ σύμφυσις πυκνή.
Τὸ δὲ χρῶμα ἰδεῖν, ὥσπερ ὑμὴν λευκός, ὃν ἂν ἀφαιρῶσι. θλιβόμενος δὲ βάπτει, καὶ ἀνθίζει
τὴν χεῖρα. διατείνει δὲ αὐτὸν ὥσπερ φλέβα. Τοῦτο δὲ δοκεῖ εἶναι τὸ ἄνθος, ἡ δ' ἄλλη σύμ-
φυσις οἷον στυπτηρίας. In cuius loci verſione Gaza ſenſum quidem Ariſtotelis mihi vide-
tur aſſecutus, ſed obſcurè locum ſic interpretatus eſt. Florem ſuum inter papauer di- Flos Purpuræ ubi.
ſtum, & collum continent: textu ſpiſſiore, aſpectu veluti membranæ candicantis, quam

detrahunt, tingit hæc expreſſa, & inficit manum. Pertinet eadem ſuo ſitu perinde vt vena, idque flos ille celeber putatur, reliquum contextus quaſi alumen eſt. Quæ dilucidiùs ſic expreſſa ſunt. Purpuræ florem habent inter papauer, & ceruicem, quorũ cohærentia denſa eſt, coactaque. Coloris quidem aſpectu membranam albam refert, quam detrahunt, preſſaque tingit, & inficit manum; diſtenditur autem vt vena: atque in hac quidem eſt flos Purpuræ; reliqua coagmentatio eſt veluti alumen. Hæc ſunt mediæ partes, de quibus Dioſcorides. Hactenus Rondeletius. Quod verò Ariſtoteles συντηρίαν, hoc eſt alumen dixit, Plinius ſterile vertit, cætera nihil ab eo diſſentit. Purpuras florem illum in medijs faucibus habere ſcribens: liquoris (inquit) hic eſt minimi in candida vena, vnde pretioſus ille bibitur, nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Rondeletius partem hanc quæ ſuccum continet, cordi proportione reſpondere exiſtimat; cor enim (inquit) hepar, cerebrum, & alias partes indiſcretas habent Purpuræ, & Teſtacea omnia. Vnde conſtat nugari eos, qui cor, hepar, branchias, ſe in Purpuris inueniſſe prædicant. Florem verò illum

Florẽ ſanguinis loco eſſe.

ſanguinis loco eſſe dubitandum non eſt, idque præter alios Plinius ſcriptum teſtatumque reliquit his verbis: Sanguis non in cunctis terreſtribus eſt, verùm ſimile quid vt Sepiæ in mari ſanguinis vicem obtinet atramentum, Purpurarum generi infector ille ſuccus, de cuius varijs ſynonymis, ac differentijs, antequam ad alias partes pergam, primò dicendum

Synonyma floris Purpuræ.

mihi eſſe videtur. Vlpianus Purpuræ (ſic plerunque vocatur) appellatione omnis generis Purpuram contineri putat. Argaman, & Argeuã Hebraicæ voces in libris ſacris Daniel. 5. & Paralip. 22. Purpuram interpretantur, vel ſericum Purpura tinctum: vnde & Amorge

Argaman. Amorge.

Græcis per metatheſin factum putat Zographus. Ariſtoteles, vt demonſtrauimus, atque alij Græci τὸ ἄνθος τῶν πορφυρῶν vocant: Plinius alijque florem Purpuræ transferunt: Plinius etiã ſuccum, vt cùm ait: cum vita ſua ſuccum illum euomunt. Et aliàs: cùm fœtificauere, fluxos habent ſuccos. Vocatur & liquor, ros, ſanies, pelagium, fucus, Vitruuio etiam

Lib. 7.

Oſtrum: Sic enim ſcribit: Incipiam inde de Oſtro dicere, quod & clariſſimam, & excellentiſſimam habet præter hos colores aſpectus ſuauitatem. Omne quidem Oſtrum Purpura

Oſtrũ quid. Li. 2. noct. Atticar. c. 26.

eſt, ſed non omnis Purpura Oſtrum, vt tradit A. Gellius, quod exuberantiam, ſplendoremque ruboris habet, hoc eſt, illuſtratur ſplẽdore, quo reliqua Purpura caret. Hunc ſplendorem cocco incendi tradunt. Nonius Oſtrinum colorem diſtinguit à murice (qui & ipſe pro Purpura multoties accipitur) quòd Oſtrinus color ſit ſubrubens, murex Purpureus.

Oſtrin⁹ color an à Murice differat.

Sed hæc à ſcriptoribus confunduntur. Idem Nonius Oſtrinam, inquit (ſcilicet veſtem dicunt) ab Oſtro colore, qui eſt ſubrubens. Citat item hæc verba Turpilij: Interea aſpexit virginem vectari, in capite riculam induram Oſtrinam: Et Varronis, Aurora Oſtrinam (Oſtrinum) hic indutus ſupparum. Vtebantur autem, vt Zographus conijcit, non tinctores ſolùm, ſeu infectores veſtium, hoc colore, ſed & pictores. Dictum verò eſt Oſtrum ἀπὸ

Oſtrum vnde dictum.

τοῦ ὀστράκου, quòd à Purpuris teſta tectis exprimeretur, ex Vitruuij ſententia. Virgilius Sarranum Oſtrum dixit, à Sar vrbe Phœniciæ, quæ poſtea Tyrus appellata eſt:

Sarranum Oſtrum vnde.

Et gemma bibat, & Sarrano dormiat Oſtro.

Vnde & Sarranum, & Tyriũ Maſſarius hunc eundem florem à Latinis vocari teſtatur. Properrio alijſq; etiam color dicitur Oſtrinus:

Lib. 3.

Et Tyros Oſtrinos præbet Cadmæa colores.

Aduertendum interim Conchylium, muricem, & Oſtrum pro eodem colore, Purpureo ſcilicet ſumi. Saniem verò præter Plinium etiam Vitruuius dixit: Conchylia, cùm ſint lecta, ferramentis circumſcinduntur, è quibus plagis Purpurea ſanies. Pollux item λάθρον, ideſt, cruorem, vel saniẽ dixit; Nonnus antiquus poëta ὑγρὸν πῦρ, ideſt, liquidum ignem, hoc à colore, illud à saniei ſubſtantia. Fucus non ſemel Plinio dicitur, vt Buccinum per ſe

Fucus pro flore Purpuræ.

damnatur, quoniam fucum remittit. Sammonicus: *Purpura torretur Conchyli prædita fuco.* Pelagium verò eodem loco Plinius: Pelagio admodum alligatur, nimiæque eius nigritia dat auſteritatem illam &c. nonnulli etiam Purpuriſſum, de qua voce pòſt. Plinius

Pelagium.

medicamentum quoque pro Purpuræ colore dixit, quod & Græcè pharmacum appellare licebit. Pharmaca Iones tincturas vocant. φαρμάξαι, ὀξεῦσαι, βάψαι. φαρμάσσειν apud Homerum non ſolùm tingere eſt, vnde φαρμακῶνες dicuntur τὰ βαφεῖα, id eſt, officinæ tinctoriæ, teſte Varrino, ſed etiam ferri aciem exacuere, & indurare τὸ σομοῦν καὶ στερροποιεῖν. duratur enim ferrum aquæ frigidæ intinctum. Ad pharmacum Græcam vocẽ Germanica Farb, vel far vv accedit. Hinc fortè etiam venenum Tyrium poetis nonnullis flos

Venenum Tyrium.

iſte, aut color vocatus fuerit. Oxos apud Suidam Purpura eſt, quæ apud Phœnices tingebatur pretioſiſſima: hinc oxybapha in L. i. C. Quæ res alienari non poſſunt, quo in loco

Oxos quid Suidæ.

nonnulli corrigunt dibapta, veram lectionem, vt Alciatus ait, peruertentes. Ego apud

A Suidam nihil huiuſmodi reperio, nec alios Lexicorum ſcriptores, neq; in Ὄξος, nec in *Oxybaphũ.*
Ὤξος. Oxybaphum quidem, quod aliqui ineptè oxobaphum nominant (Varino teſte)
vaſculum eſt aceto, & intinctui, excitandi appetitus cauſa, deſtinatum in menſis. Purpuras
tamen διαφόρους καὶ ὀξυτάτας, id eſt, excellentes, minimè vulgares, & acerrimi fulgoris
apud Suidam legimus in Σαρδῶ. Διάφορος πορφύρα Arriano eſt Purpura præſtantior, cui
opponit χυδαίαν, id eſt, vulgarem. Brodæus quoq; in miſcellaneis cap. 24. ineptam hanc
Alciati interpretationem reprehendit: cùm Suidas nihil aliud ſcribat, quàm ὄξος ἑψητὸν
τὸ ἀπὸ φοινίκων, hoc eſt, Acetum coctum è palmulis, cuius meminit Xenophon in ſecun-
do Anabaſεως. Κάλυξ Heſychio eſt flos roſæ &c. & Purpura marina. Et Nicandri Scho- *Κάλυξ.*
liaſtes κάλχην ait eſſe florem, ſeu animal marinum quo Purpura tingitur. Hermolao chal- *Chalca.*
ca eſt (ex Suida vt videtur, apud quem idem legitur) herbæ genus, quæ Purpura tingi-
tur, quod & Ruellius meminit ex Phocione Grammatico, cui tamen eadem vox etiam
Purpuram ſignificat. Sed κάλχη potius ſcribendum eſt; vnde verbum καλχαίνειν: Scholia-
ſtes Lycophronis, vbi hic habet πέπλους Κάλχη γορυκτᾶς. Calche, inquit, propriè eſt Pur-
pura tincta: nunc verò peplos ſimpliciter multis tincturis infectos intelligit, & variegatos, *L. 8. c. 11.*
B & plumaricos. Cælius calchen Purpuræ operculum ab alijs vocari tradit (vnde, inquit,
dictus Calchas) à Galeno onycha; tametſi dicatur onyx, vnguis odoratus, quẽ oſtracion
item appellent, vel oſtracon quoq; cæterùm hæc poſtrema non ad ipſum florem, dum
adhuc in animali eſt, ſed cùm ad vſum accommodatur, pertinent. ita & Purpura ſimpli-
citer apud Romanos, aliosq; veſtimenti genus commemoratur. Ἄνθιναι tamen ab ipſo flo-
re veſtes Purpureæ dictæ ſunt, & toga picta à florido Purpuræ colore. Teſtis eſt Feſtus
Pompeius. Picta, inquit, quæ nunc toga dicitur, antea Purpurea vocitata eſt, eratq; ſine
pictura. Eius rei argumentum eſt pictura in æde Vertumni, & Conſi, quarum in altera M.
Fuluius Flaccus, in altera T. Papyrius cenſor triumphantes ita picti ſunt. de hac plura ſu-
perius dicta ſunt. Ita pariter veſtimenta Purpura infecta eo temperamento, vt amethyſti
colorem referrent, amethyſtina dicebantur. Plinius de amethyſtis loquens: Indicæ abſo- *Li. 37. c. 9.*
lutum Purpuræ colorẽ habent, ad hancq; tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim
aſpectu leniter blandum, neq; in oculos vt carbunculi vibrant. Nec non Purpuram voca-
bant extremam oram veſtis prætextæ, cui, vt diximus, purpura inſerebatur, vnde teſte Al-
do Manutio, περιπόρφυρος vocabãt limbum huius veſtis. In ſumma à Purpuris (conchis)
C ipſas quoq; veſtes, vt Hermolaus quoq; voluit, Purpuras vocamus. Accipitur etiam pro ru- *Purpura pro*
bore faciei, vt apud Propertium. *rubore fa-*
ciei.

Tincta rubore genas paulatim purpura veſtit.

Et apud Martialem lib. 9.

Et libata ſemel ſummos modo Purpura cultus
Sparſerat &c.

Ennius in hoc quoque ſenſu.

Et ſi mulier erubuit ceu lacte, & Purpura.

Atq; ita pro purpuriſſo etiam accipiebatur: Afranius.

Mea nutrix ſurge, profer Purpuram.

Non abſimili ratione Gallis exanthemata, ſeu maculas peſtilentiales, quia ſæpe Purpurei *Pro exãthe-*
ſunt coloris, Purpuræ nomine, vt teſtatur Ambroſius Paræus, intelliguntur. Sed vt ad flo- *matibus.*
rem ipſius Purpuræ reuertamur, tempeſtiuum eſt, vt de differentijs eius aliquid dicamus. *Floris diffe-*
Tria autem purpuræ genera, à varietate coloris ſumpta à veteribus memorata inuenio: *rentia.*
πορφυρίδα coloris violacei ſaturati, & ſubnigricantis, quo colore πορφύρεον κῦμα, θάνατον *A coloris*
D πορφύρεον Homerus dixit: Talis fuit amethyſtina, & quæ è pelagijs Purpuris ſolis fiebat, *varietate*
& Buccinis. Φοινικίδα, puniceam rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria, & Tarentina, *tria Purpu-*
vnde & venenum Tarentiaum dicitur, à colore puniceo maturæ palmulæ dictam, ἁλουργί- *ræ genera.*
δα colore glauco, irato mari ſimili, auſtero, diluto, qualis fuit Conchiliata. Tyria omniũ
celeberrima, quæ Oſtrum quoq; dicebatur, quo obſcurior, & nigricantior, eò erat carior,
à qua ſanguis dicitur purpureus, admodum ſplendida, & fulgore luminoſa, quæ nempe *Sãguis pur-*
ad ſolis radios ignem repræſentabat: quare igneã vocauit Iuuenalis, & Valerius Flaccus *pureus vn-*
ardentem. Fuit fortè etiam huiuſmodi, quàm in Britannia naſci laudatiſſimam Beda me- *de.*
morat initio Eccl. hiſt. gent. Angl. Hac ideo deterior habebatur Tarentina, quòd ſine luce,
& ſplendore eſſet. Non enim omnis Purpura fulgore luminoſa erat, ſed quadam obſcuri-
tate cenſetur, quin & ſplendentium quædam niſi altiùs tollantur non ſplendeſcebant, nec *Auguſti*
implebant oculos contuentiũ. Hinc Auguſti iocus innotuit, qui cùm olim quæreretur de *iocus.*
obſcuritate Tyriæ Purpuræ, quam emi iuſſerat: dicente venditore: Erige altiùs, & ſuſpice,

his vſus eſt ſalibus. Quid? Ergo vt me populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario E
Purpura clariſſima. Alexandrina Purpura qua. ambulaturus ſum? Vocabatur ea clariſſima Purpura, quod meminit Lampridius in vita
Alexandri: Purpuræ clariſſimæ non ad vſum ſuum, ſed ad matronarum, ſi quæ aut poſſent,
aut vellent, certe ad vendendum grauiſſimus exactor fuit, ita vt Alexandrina Purpura ho-
die dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphijs præpoſi-
tus, id genus muricis reperiſſet. Meminit Flauius Vopiſcus in Aureliano Purpurei pallij,
quod Perſarum Rex ab Indis interioribus acceptum Aureliano dederat, ad quod cùm ma-
tronæ ſuas Purpuras iungerent, cinaris ſpecie decolorati videbantur, diuini comparatio-
Sandyx Indica. ne fulgoris. Talem Purpuram Sandicem Indicam facere, ſi curetur, idem tradit dici, me-
moratumq; pallium eo Purpuræ genere, quod poſtea nec vlla gens detulit, nec Romanus
orbis vidit, in templo Iouis Opt. Max. fuiſſe, cæterùm ſplendidiſſimus iſte color, ſi ex ſan-
Differentię à loco. dyce erat, hìc non pertinet: ſaltem hoc conſtat Purpuram loci varietate omnino variare.
Teſtatur Vitruuius oſtrum quod legitur in Ponto, & Gallia, quòd hæ regiones ſint proxi-
mæ ad Septentrionem, eſſe atrum. Progredientibus inter Septentrionem, & Occidentem
inueniri liuidum; quod autem legitur ad Aequinoctialem, Orientem, & Occidentem, in-
ueniri violaceo colore, quod verò meridianis regionibus excipitur, rubra procreatur po- F
teſtate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam Inſula creatur, cæteriſq; eiuſmodi, regioni-
Nigrum p violaceo. bus, quæ proximæ ſunt ſolis curſui. Sed hìc animaduertendum Purpuram nigram ſumi
pro violacea exſaturata; ſic enim ſæpè nigrum à veteribus ſumitur. Amethyſtina Purpu-
ra, quã etiam ianthinam, ſeu violaceam appellabant, ab ametyſto lapide nomen obtinuit,
Amethyſt' gemma. de quo Plinius ſic ſcribit in nono: Non eſt ſatis abſtuliſſe gemmæ nomen amethyſtum, rur
ſus abſolutus inebriatur Tyrio, vt ſit ex vtroq; nomen improbum Tyriamethyſtus. Et ali
bi. Amethyſtos gemmas eſſe dicunt perlucentes violaceo colore. Cauſam autem nominis
amethyſti adferunt, quòd vſq; ad vini colorem accedens, priuſquam eum deguſtet, in vio-
lam deſinit. Fulgor quidam in illa Purpuræ non ex toto igneus, ſed in colorem vini defi-
ciens. Eſt enim à priuatiua particula α, & μέθυ, id eſt ebrietate nominata, tanquam ame-
thyſtinus color ſit ſobrius, & colore vini minimè inebriatus. Ad huiuſmodi Purpuram al-
ludit Suetonius in Nerone. Et cum interdixiſſet vſum amethyſtini, ac Tyrij coloris, ſum-
pſiſſetq; qui nundinarum die pauculas vncias venderet. Alludit ad eandem, & Epigram-
matarius in Aphoreticis de lanis amethyſtinis hoc carmen ſubijciens:

Ebria Sidoniæ cùm ſim ac ſanguine Conchæ G
Non video, quare ſobria lana vocer.

Huc arbitror etiam pertinere, quod Plinius ſcribit: Purpura violacea me iuuene vigebat,
inquit Nepos Cornelius, qui diui Auguſti principatu obijt, cuius libra denarijs centum
Dibapha. veniebat: ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Dibapha
tunc dicebatur, quæ bis tincta eſſet, veluti magnifico impẽdio: qualiter nunc omnes penè
Purpura cęrulea. commodiores Purpuræ tinguntur. Erat deniq; aliud genus Purpuræ cæruleum, omnium
viliſſimum ex leuiſſima, ac deterrima Africana prope Succubin Africæ vrbem. Extat & ho-
diè eius imago in holoſericis violaceis deterioribus, quæ ad cæruleum colorem accedunt,
& vino inficiuntur. Ab hoc genere Purpuræ, mare Purpureum vocauit Virgilius in quarto
Georgicorum.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Plutarchus quoq; citat in libro de exilio illud Simonidis.

Teuetme Purpurei maris
Fremitus circum agitati.

Et in libro de facie, orbis lunæ: Et maris quidem, inquit, colores conatus eſt Homerus vt- H
cunque nominibus exponere, mare violæ, vinique rubri forma præditum dicens, & alibi
glaucũ, vndam Purpuream, tranquillitatem albam, Cicero mare Purpureũ videri ſcripſit,
Fauonio naſcente. Primum itaq; locum obtinebat Purpura quòd ardentiùs fulgeret, vt de
Tyrio, dictum, alterũ amethyſtinus; omnium viliſſimus, qui magis ad cæruleum vergebat.
Li. 7. Hermathena. Ioannes Goropius Becanus, vt aſtruat Purpuram, quo magis ad ignem vergat, eo haberi
præſtantiorem, Purpuræ etymologiam ex Cymbrorũ vetuſtiſſima lingua deducit, quibus
Purpur vnde dicatur. Purpura Purpur, quaſi pur vur, id eſt purus ignis vocabatur: cæterùm cùm multa adducat
quæ hanc noſtram hiſtoriam dilucidare, atq; amplificare poſſint, ego ea prætetire nolue-
rim. Inquit itaque. Purus fit à vur, quo ignis denotatur, eò quod omnia per ignem purgen-
tur. Vur itaq; purũ & purgo, dat Latinis: nobis pur, à quo purpur color purè igneus, quaſi
pur-uur. Sic tamen Latini vſi ſunt, vt purpur color ſit purus purus. Sic dixit ille, quiſquis
nomen Virgilij ſumpſit: — *Carmina purpurea candidior niue.* Et Valerius Flaccus:

A *Hic ſale Purpureo viuaq; nitentia lympha:*

Sic Horatius —— *Tempeſtiuus in domo*

Pauli, Purpureis ales oloribus

Comeſſabere maximi.

Quo loco demiror intolerabilem Lambini audaciam, qui cùm poëtæ elegantiam non intelligeret, pro Purpureis poſuit marmoreis, operoſa teſtium denunciatione, docens marmoreum pro candido dici. Citantur Lucretij verſus, citantur Virgilij, citantur Ouidij, quo vetus ſcriptura, ac genuina lectio corrumperetur. At non vidit hic Lynceus, cornicũ oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modo vetuſtis exemplaribus inueniri, ſed iam olim etiam à Seruio probatam, germanamq; habitam fuiſſe, vt interim Acronis ei teſtimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum *Lambini error.*

—— *Namq; ipſe decoram*

Cæſariem nato genetrix, lumenq; iuuenta

Purpureum, & latos oculis afflarat honores.

ſic interpretatur, vt Purpureum pulchrum, & floridum vocari dicat: quod vt probabile

B reddat, hanc ipſam Horatiani verſus partem adducit,

purpureis ales coloribus.

Vellem equidem Lambinum interrogare quod ſibi Columella voluerit, dum dixit: Frondes Purpurat auro. Sanè ſi conſentire ſibi Horatium emendanti veller; neceſſe haberet, vel ineptum authorem dicere, vel locum caſtigare. Quis enim vnquam aurum vidit Purpureum, ſi Purpureum ſit rubrum ad atrum declinans? Neſcio profectò quæ ſit effrons corrumpendi impudentia dicenda, ſi hæc correctio, & emendatio ſit vocanda. Nos igitur Purpureum id dicemus, quod floridum eſt, & pulchrum, idq; vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud ſignificat, quàm vel purum ignem, vel purum putum. In igne autem non tam color, quàm lux, & ſplendor conſideratur: quò videtur Horatius reſpexiſſe, in arte poëtica canens.

Inceptis grauibus plerunq; & magna profeſſis

Purpureus latè qui ſplendeat vnus, & alter

Aſſuitur pannus.

Nec inde alienum eſt illud Auſonij in Moſella

C —— *Phœbuſq; ſereno*

Lumine Purpureum reſerat iam ſudus olympum.

Fecit itaq; Purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne Purpuream niuem, ne Purpureos olores, ne Purpureum ſal admiremur; nec abſurdum item putaremus, ſi quicquam auro Purpurari diceremus. Forius apud A. Gellium ſic legendus.

Vt fulica ipſa leuis volitat ſuper æquora claſſis

Spiritus Eurorum viridos dum Purpurat vndas.

Exemplar meũ habebat ſicut fulica leuis: quod non placet, niſi ex fulica fulca facias, quod per me liberum eſto. Hìc Purpurat ſic interpretatur Gellius, vt idem ſit quod niteſcere facit, quod non poteſt diſplicere, maximè, ſi nitorem quendam ſplendidum, & igneum intelligat, qualis incriſpanti mari videtur, adeo vt noctu etiam luceat. Purpureũ itaq; ignis ſplendorem vbiq; indicat, qui quòd in oſtro maximus ſit, & excellentiſſimus, Purpureum oſtro tinctis potiſſimùm applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyrioq; ardebat Murice læna.* Liuius in Laodamia: Ille Aſiatico ornatu affluens, aut Sardiano, ac Lydio fulgens decore. *Quintilianus correctus.* Bene dixit fulgens, vt igneus Purpuræ fulgor intelligeretur. Addamus & Quintiliani lo-

D cum inſigniter corruptũ, ex libri duodecimi capite decimo, & in eo corrigendo, ſi minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euaneſcunt hæc (inquit,) atq; moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fuco citra Purpuras placet: at ſi contuleris etiã Tyriæ lacernæ, conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium iis corruptis acrius adhibeas, vt fucis Purpuram tam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorẽ, & quadam vix enarrabili fœditate palleſcat. Luceat igitur hæc citra ſolem, vt quędam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In his alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, neſcio an à quopiam ſit adiectum. Eius certè alia eſt comparatio. Tyrias enim Amyclæis confert. Eſt autem locus in remedio amoris.

Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis,

Murice cum Tyrio, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum ſit, pro lacernæ, non Laconicæ, ſed Tyriæ lacernæ legam; vt alludat ad Iuuenalis illud.

——Tyrias humero reuocante lacernas. E

& illud, vt Ouidius ait, à quopiam ſciolo dicaci margini adiectum, cui viſa fuerit eadem vtriuſq; authoris collatio, cùm tamen Horatius potiùs citandus fuiſſet, apud quem eſt:

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum
Certius accipiet damnum, propiuſue medullis,
Quam qui non poterit verum diſtinguere falſo.

Hic enim fucum Purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxtà, ac Aquini fuco pro Purpura vterentur, an Purpura quidem vterentur, ſed pallidiore, quàm eſſet Tyriorum, alijs coniectandum relinquo; penes quos etiam eſto eius, quam velint, lectionis ſequendæ poteſtas; cùm non vno modo locus intelligi corrigiq; poſſit. Nobis ſatis eſt ex eo intellexiſſe, igneum fulgorem in Purpura maximè placuiſſe, quo ratio nominis à me aſſignata faciliùs ſuam tueatur probabilitatem. Nonnus Purpuræ inuentionem deſcribens.

Καὶ τυρίης σκοπιάζε δεδευμένα φάρεα χόχλῳ
Πορφυρέης σπινθῆρας ἀκοντίζοντα θαλάσσης F

Et mox — χείλεα φοινίξας διερῷ πυρί.

Videſnè hìc ſemel ſcintillas, rurſus ignem ipſius Purpuræ? Num poſſit quidpiam ad etymologiam eſſe aptius? Sed ſi quis dicat πῦρ Græcum eſſe, eoq; ad Græcos vocem pertinere, ei mox reſpondebo, dum oſtendam ab vt, vur, & hinc πῦρ & pur deriuari: & alioquî Græci non Purpuram, ſed πορφύραι dicentes longiùs quàm Latini receſſerunt. Hæc itaq; omnia Goropius. Vt modò vnde quodammodo digreſſi ſumus, ſermo noſter reuertatur, examinandæ veniunt reliquæ Purpuræ partes: inter quas, cùm de ſucco multa dixerimus, primùm occurrere videtur ipſa caro: hâc penitus includi, nec vlla ex parte, excepto capite conſpici author eſt Ariſtoteles, item teſtis ſuis Purpuras adhærere. Aelianus purpuram ſcribit vehementer guloſam eſſe, linguamque habere longam; ea autem etiam penetrare quæcunq; poteſt & attrahit ad comedendum, eaq; demum capi. Purpuræ, & Buccina, inquit Ariſtoteles, promuſcidem, ſiue linguam firmam, toroſam habent adeo validam, vt ea teſtas eſcarum poſſint perforare, vt aſili, atq; tabani quadrupedũ tergora penetrãt. Et rurſus: paſcitur (inquit) Purpura exerta lingua ſub operculo, quæ Purpuris digito longior eſt, qua tum Conchulas (velut turbinum, quorum eſca capiuntur.) tum ſui generis teſtam perforare poteſt. Et Plinius in trigeſimo ſexto noni libri. Lingua Purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur perforando reliqua Conchylia, tanta duritia aculeo eſt. Et alibi: Purpura vocatur caliculatim procurrente roſtro, & caliculi latere introrſus tubulato, qua perforatur lingua. Rondeletius verò diligentius conſiderandum proponit, linguaue teſtas perforet. Lingua (inquit) omnibus animalibus in ore eſt: os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpura, atque adeò in turbinatis omnibus. In roſtro igitur longo, & tubulato lingua non eſt, ſed id eam profert, & exerit. At linguam Purpurarum, & turbinatorum omnium promuſcidibus muſcarum, quæ inter cornua ſunt, comparat, quæ firma eſt, toroſa ac rotunda, quæque exeri poteſt: quam tamen ſi per anatomen propius intueare, & tractes, neque ita longam neque ita duram eſſe certo comperies, vt per longum roſtrum teſtas perforare poſſet. Quare id fabuloſum eſſe puto, ſed ea quoad eius fieri poteſt, exerta, Purpuræ ſuccos, & humores aliarum Concharum exugunt, Pectinum ritu: roſtro autem acuto, & duro (tanquam terebello excauato) teſtas alias perforant. Hæc Rondeletius: qui eos etiam redarguit, qui cùm legunt apud Galenũ in tertio de medicamentis κατὰ τόπους in auricularijs medicamentis κροκίδα τῆς πορφύρας ſiue κογχυλίας. Et linum è Purpura, H apud Paulum Aeginetam exiſtiment in Purpuris lanam aliquam, ſiue ſtupam, ſiue linum ſiue tomentum reperiri, quo contuſo, & depexo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi, inquit, toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in Turbinatis alijs reperias. Neque byſſo alligantur, vt pinnæ, & mytuli. Mouentur enim Purpuræ, & caro Turbinatorum omnium non aliter alligatur, quàm circa teſtarum volumina. Quare intellexerunt veteres per κροκίδα lanæ Purpura tinctæ craſſiorem, & minus curatam partem; cuius meminit etiam Dioſcorides: Τὰς δὲ αὐτὰς τρόπους καὶ κροκίδες καίονται τῆς θαλασσίας πορφύρας. Nec ſecus fimbriati marinarum Purpurarum flocculi cremari ſolent. Cur ita appellarunt id in cauſa eſt, quòd Purpura nõ ſolũ pro marino animali, ſed pro ſucco eius, pro veſtimẽto ex eo tincto, & pro lana tincta ſumatur. Redarguit eundem errorẽ etiã lõga oratione Zographus his verbis: Lanæ ad remedia quædã vtũtur, inquit Dioſcorides, eod ẽ modo κροκύδες θαλασσίας πορφύρας. Sic habet æditio noſtra per ypſilon, à recto κροκύς,

Caro
Li.7.c.34.
Lingua.
Linguane teſtas perforet.
Lana non eſt in Purpura.
Li.2.c.83.
Purpura varia ſignificata.

A χροκὺς. qui ſcriptione, genere, & flectendi modo congruit cum κροκάλαις, ἰδὸς. nam apud Heſychium χροκίδας per iota non rectè ſcribi, vel ipſe literarum ordo arguit: interpretatur autem γνάφαλα, id eſt, tomenta. Hinc compoſitum eſt nomen κροκυλέγμος, quod eſt floccorum lectio; qualis ab adulatoribus fieri ſolet. idem κροκυδισμὸς dicitur, & id facere verbum κροκύδιζειν ſonat, vt annotauit Cælius Rhodiginus, qui & ipſe tamen per ω a ſcribit, non per ypſilon, deprauatos fortè Galeni codices ſecutus, niſi quis κροκίδα voce diminutiuam eſſe velit à κρόκη, quòd filum, & ſubtegmen interpretatur. Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres, in ipſis Purpurarũ Conchis ſtupparum imagine vel lini quaſdam eſſe putauit: quæ alij (inquit) tomenta, alij licia, alij fimbrias dixerunt, nos rem & nominis ſignificationem ſecuti, à ſtuppis rem indicauimus. κροκίδας enim Dioſcorides dixit, qua voce Græci adhuc, quod contuſo, & depexo lino craſſiſſimum ſupereſt, ſignificant. neq; hìc pluribus alijs locis aliud ea voce, quàm ſtuppam ſignificat: & ſæpe Paulus Aegineta, iubens κροκύδι imponi aliquid. In mari autem quotidiè Purpuræ capiuntur, quæ ſuperiore ſui parte villoſæ ſunt, tam tenui, & ſequaci vellere, vt in filum lini modo trahi, & confici poſſit. Hæc ille, ſed in Purpuræ concha villoſum quicquam reperiri, veluti

Lib. 33. | Marcelli error.

B falſum redarguit quidam Germanus, qui in eos quos citauimus, Galeni libros, doctiſſima commentaria conſcripſit, & poſt eum Rondeletius: qui κροκύδας (ipſe κροκίδας ſcribit) lanæ Purpurâ tinctæ craſſiorem, minuſque curatam partem interpretatur. Sed nihil prohibet ſimpliciter etiam vellus Purpura tinctum interpretari: è quo tamen, ne temerè ſumptus fieret, ad cremandum craſſius, & minus pulchrum ſeligebatur. poſſent & è veſte Purpurea, præſertim attrita diſcerpta, aut vulſa fila, ſeu linamenta κροκύδες nominari. Commentator ille Germanus in commentarijs in Galeni de compoſitione medicamentorum libri tertij caput primum. In fine huius compoſitionis (inquit) in Græco exemplari corruptè legitur, καὶ κροκίδα ἐπίζει προπυριῶν. ipſe πορφυρῶν pro προπυριῶν legendum conijcit, (quàm rectè, viderit ipſe. mihi quidem temerè mutare videtur: quòd ſi πορφυρῶν legendum eſſet, vltima circumflecti deberet:) & interpretatur: lanæ Purpura infectæ tomentũ indito, velut ſuprà etiã Archigenes dixit ἐμφρασσομένε τὰ πόρε πορφύρας μαλλῷ: hoc eſt, obturato meatu per Purpuræ lanam: lanam autem mollem à fomento, & inſtillamentis auri indendam eſſe, ſuprà in principio huius libri Galenus dixit, præſtat tamen hanc ex Purpura, & Conchylio infectam eſſe. Et rurſus in libri ſexti caput ſecundum, in

C his verbis. Ηχάλκανθον κηρύματι θαλασσίας πορφύρας εἰλήσας σύγκαυσον: pro κηρύματι voce nullius ſignificationis legit κροκήματι, vel κροκύδι, quorum poſterius approbo, & vertit. Aut atramentum ſutorium Purpuræ marinæ tomento inuolutum vrito. Lanarum enim vſtarum, & præſertim ex Purpura infectarum, vis eſt eſcharotica, Dioſcoride teſte: & mox κροκύδα hapſum lanæ, ſiue lanam conuolutam ſonare dicit. Ex quo longa oratione, vti etiam ex allatis primò Rondeletij verbis ſatis dilucidè conſtat in Purpuræ Concha nullam reperiri lanam, vel tomentum, ſed Dioſcoridis, Galeniq; locum de lana intelligendum eſſe, quæ Purpuræ ſuccum imbibit. Hic interim Heſychij, & Suidæ lapſus etiam obiter annotandus venit, quorum ille βύσσον ait eſſe χρῶμα ἀντὶ τῆς ἴσγης παραλαμβανόμενον, & βύσσινα etiam exponit πορφυρᾶ, Purpurea: hic verò etiam βυσσον ſignificare ait βαφὴν ἐκ πορφύρας: & βύσσινον, τὸ βύσσῳ βεβαμμένον. Sed perperam vterq; nec enim coloris genus eſt, ſed delicatiſſimi lini, & diuerſi à Purpura; vt ex Luca etiam patet, apud quem ὁ πλέσιος ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον. Poſtremò Purpuram operculum, ſiue integumentum, apud authores cùm veteres, tum recentiores, in conſiderationem veniunt. Ariſtoteles id à verbo καλύπτω, ἐπικάλυμμα, ſiue κάλυμμα nuncupauit,

Heſychij, & Suidæ lapſus. | Byſſus aliud quam Purpura. | Operculi cõſideratio | Lib. 5. hiſt. cap. 15.

D alibi etiam ἐπίπτυγμα. Ἔχουσι δὲ καὶ τὰ ἐπικαλύμματα κατὰ ταυτὰ ἀμφότερα, καὶ τὰ ἄλλα στρομβώδη ἐκ γενετῆς πάντα. νέμονται γλῶτταν ὑπὸ τὸ κάλυμμα. hoc eſt. operculũ itaque huic generi (Buccino, & Purpuræ) adhæret natiuum, & cæteris omnibus Turbinatis. Paſci quoq; exerta lingua appellata ſub illo operculo ſolent. Et alio in loco: Ἔτι δὲ ἐπίπτυγμα πάντ᾽ ἔχει ἐκ γενετῆς, hoc eſt. Operculum etiam iam inde ab ortu omnia gerunt: de Turbinatis loquitur (lib. 4. de hiſt. cap. 4.) Statim ab ipſa procreatione Turbinatis operculum eſſe dicit, ad diſcrimen Cochlearum, quæ ipſæ ſibi ex glutinoſo humore, ſiue ex muco ſuo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis πῶμα, vt à Galeno, qui ſeorſum de eo hæc prodidit: Πώματα πορφυρῶν δ᾽ ὄξει ποθέντα σπλῆνας εἰδαλίας ἔγραψάν τινες ἰᾶσθαι: θυμιώμενα δὲ τὰς πνιγομένας ὑστερικῶς ὠφελεῖ, ἐκβάλλει τε καὶ κατεχόμενα χόρια. Opercula Purpurarum ex aceto pota ſcripſerunt quidam tumentibus mederi; ſuffitu autem excitare fœminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, & morantes ſecundas detrahere. Eodem nomine operculum Conchylij nominauit Dioſcorides, &

Cochlearũ operculum | Cochleæ opercula-res.

Cochleas quaſdam alpium Liguriæ πωματίας, id eſt operculates. Dicitur autem E
quòd eo Teſtatorum foramina claudantur, vt vaſa operculo ſuo. Carni hæret vt
vnguis noſter, ac tanquam ex filis, ſiue ex fibris coagmentatum quid, & duratum eſſe
dicas: Differt ſubſtantia à teſta, quæ multò ſiccior eſt, neq; fumum emittit, niſi ſi accenſa
Blatta byzantia. liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguedinis nonnihil in ſe habens fumum
reddit cornu modo. Pharmacopolę hodie in officinis habent Conchyliorum Buccinorũq;
opercula permiſta, quæ Blattas Byzantias vocant, ſed hoc nomine Purpuram tantùm
Blatteus color. opercula appellanda erant. nam βλάττος, ſiue βλαττίον Purpuram ſignificat. vnde Blatteus
color pro Purpureo. Caſſiodorus in epiſtolis de chamæleonte. Colores ſuos multifaria
qualitate commutat, modò Veneta, modò Blattea, modò praſina, modò cyanea. Eutropius:
Nero inuſitata luxuria fuit, vt qui exemplo Caligulæ frigidis, & calidis lauaretur
Error Nicolai Myrepſi. vnguentis, hamis argenteis, aureiſq; piſcatur, quæ blatteis funibus extrahebantur: quos
Suetonius, & Oroſius interpretantur Purpureos. Ille: piſcatus eſt, inquit, rete aurato, Purpura
coccoque funibus nexis. Oroſius, Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, vt retibus
aureis piſcaretur, quæ Purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir pereruditus
in ſuis in Plinium gloſſematis annotauit. Sed etſi βλάττος Purpuram ſignificet, tamen pro F
operculo ſolùm Purpuræ vſurpari docet Nicolaus Myrepſicus, qui tamen non ſine errore
dixit Blattum Byzantium eſſe ὀστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, id eſt os narium Purpuræ.
Hodie quoque in officinis blattã byzantiam eſſe credunt, quod in ore, & naribus Purpu-
Myrepſus correctus. ræ reperitur, quo ineptius nihil dici poteſt. Purpuræ enim neq; nares, neq; naſum, neq;
oſſa intus habent, cùm Teſtacea omnia foris durum, intus molle contineant. Rectè igitur
Rondeletius legendum credit, ὄστρακον ἢ ῥινὸν τῆς πορφύρας, id eſt teſtam, vel clypeum,
ſiue ſcutum Purpuræ. Ῥινὸς enim præterquam quod pellem ſignificat, vnde ὀστρακόδερμα
vocantur, etiam pro ſcuto ſumitur teſte Phauorino. Ῥινοὶ, inquit, καλοῦνται αἱ ἀσπίδες, ὅτι
ἐκ βοείων βυρσῶν εἰσι, id eſt, ῥινοὶ vocantur ſcuta rotunda, quòd ex corio bubulo conſtet.
Operculum verò ſicuti ſcutum, Purpuræ capiti imponitur. Cur verò βλάττος βυζάντιος,
vel βύζαντος dicatur, à nemine, quod ſciam, traditur. Quare conijcio (inquit) à Byzante,
vel Byzantio Africę cognominari: quoniam illic etiam Purpura tingebatur. Quoniam
itaq; Pharmacopolæ opercula Conchilij, & Buccinæ, Purpuræuè non diſtinguntur, vt di-
Opercula vt differãt ctum eſt, & vtraq; blattas byzantias appellant, cùm ex Purpuris tantùm propriè ita vo-
cari deberent: quædam hìc ab authoribus repetita, & à Zoographo collecta congeremus. G
Opercula hæc vſu, ſubſtantiaq; non differunt, ſed figura: quòd ex Conchylijs longiora, è
Blatta Byzãtia odor. Purpuris, & Buccinis rotundiora ſint. Vires quoq; ad remedia minimùm differre veriſi-
mile eſt, præterquam ſi vngui odoris ratione peculiare quid attribuitur. Blatta Byzantia,
inquit quidam Germanus, ingrati dum vritur, odoris eſt, & Caſtoreum refert: vnguis verò
odoratus, ſuauem odorem ſpirat, quare & res inuicem diuerſas eſſe oportet. At Rondele-
tius in Conchylio aſſerit εὐώδες non modò ſuauiter, ſed aliquando vehementer, & graui-
ter odoratum Dioſcoridi ſignificare: & vnguem caſtorei odorem referre idem Dioſcori-
des, & Plinius tradunt. Sed cur ſuffimngio moſchato, & alijs quibuſdam adijciuntur apud
Aetium, ſi eiuſmodi ſunt? An dicendum non ex omni regione vngues bene olere ſuffitos:
& eiuſdem generis plures forſitan ſpecies eſſe, vt & laſeris longè diuerſo odore? Plinius
Blatta pro Purpura Indica. Purpurarum cauum pro operculo earum dixit: neruos præciſos Purpurarum cauum, quo
ſe operiunt, ruſum glutinat. Ab Actuario, & Myrepſo βλάττος, & βλάττιον βύζαντος ap-
pellatur. Ea ætate, inquit Ruellius, qua ſcribebat Actuarius, Blattam, Purpuram Indicam:
& Blatteum, Purpureum colorem, periti etiam authores appellarunt. Sic Lampridius,
Heliogabalus parauerat funes blatta & ſerico, & cocco intortos. Galenus Indici Cõchylij H
Lib. 22. cap. 2. teſtam inter oſtraca, ac teſtas Purpurarum, ac muricum generatim comprehendit. eorum-
dem enim vim habet: & præterea ſuffita, ab vtero ſtrangulatas fæminas, & comitiali ap-
prehenſas morbo excitat, quod tamen etiam de Purpurarum teſtis Galenus in vndecimo
de ſimplicibus tradit. Meminit eius Onychis Plinius quoq;, cùm ait: Inuenio apud quoſ-
dam oſtracium, quod aliqui onychen vocant: hoc ſuffitum vuluæ pœnis mirè reſiſtere.
At verò ab hac Blattæ barbara appellatione, Blatteus color pro Purpureus dictus eſt à Fl.
Vopiſco in Aureliano, vbi inquit: veſtem holoſericam, neq; ipſe in veſtiario ſuo habuit,
Pruna Onychina. neque alteri vtendam dedit, & cùm ab eo vxor ſua peteret, vt vnico pallio Blatteo ſerico
vteretur, ille reſpondit: Abſit, vt auro fila penſentur. Libra enim auri, tunc libra ſerici fuit.
Lib. 12. cap. 10. Plinium Blatteum colorem Onychinum dixit de pyris: Segnina alia à colore Teſtacea ap-
pellant: ſicut onychina, Purpurea. quemadmodum enim Purpureus color à Purpura, ſic
Onychinus ab Onyche, eodem ſignificato dicitur. Sic quoque Columella pruna Onychi-
na,

A na, Purpurea appellauit, vt annotauit commentator Germanus in ſuis commentarijs ad quintum Galeni librum de compoſit. ſecundum locos. Sed Plinij verba, inquit Zoographus, ab eo recitata de pyris, Onychina non interpretantur Purpurea: hoc tantum volunt, vt ſignina pyra à colore ſuo Teſtacea dicantur: ſic Onychinis quoque, ſic Purpureis, nomina à colore facta. Quanquam autem Onyx operculum eſt Conchylij, & è Conchylio color Purpureus tingitur: nihil tamen ad illum colorem, nihil ad tincturam illam facit onyx operculum: vt Onchinum colorem ab eo appellatum exiſtimare ridiculum mihi videatur. Columella pruna Onychina nominat tantùm, colorem non exprimit: ego hunc colorem ex albo purpuraſcentem putârim, qualis in Onyche, id eſt, vngue humano ſpectatur: qui color etiam Onychi gemmæ nomen fecit, quanquam ea etiam alijs coloribus reperitur. Onyx gemma (inquit Georgius Agricola libro ſexto de natura foſſilium) ex eo quòd eius candor ſimilitudinem ad vnguem humanam habere ſoleat, nomen inuenit: non rarò tamen eſt lactea, maximè in Zonis. idem vocatur Onychites, & lapis Onychinus: in Germanis, & Sequanis reperta, eiq; ſimilis, vocatur nunc Chalcedonius. multùm autem variat colore &c. Gentilitium cognomen Byzantiarum Blattæ ſecundum Ruellium retulerunt, quòd ad eos forſitan Indi demittant, & hinc ad nos deferantur. Inuenio &

Signina pyra.

Onyx gemma vnde dicta.

Balanthá.

B apud Syluaticum Balantham (vox videtur corrupta) eſſe ſquamam, (imo laminam) piſcis quandam, è fronte piſcis degentis in Concha rotunda, & tortuoſa, concaua; ſed nos ait vei Blatta Byzantia, quæ fertur de ſancto: ſic habet, ſancti autem nomen deeſt. Bellunenſi Blatta Byzantia eſt operculum Conchilij cuiuſdam è mari rubro, & alijs locis, quorum meminit Auicenna Canone ſecundo, capite proprio. Eſt autem durum, & in gyrum contortum (hoc ad totam Concham potiùs quàm operculum pertinere videtur) inſtar limacis, ſed oblongius, & maius, quàm corpus quo limax circundatur. Operculum hoc ait in ore eſſe Conchylij, claudique, ac aperiri pro animalis arbitrio. has Conchas ſæpe vidi, inquit, cum operculis adhærentibus, exportatas è mari rubro Damaſcum. Blatij Byzantis, hoc eſt, oſſis anterioris naris Purpuræ (vt ipſe interpretatur) Nicolaus Myrepſus meminit antidoto 425. Deſcribuntur hæ Blattæ ab Auicenna 2. 8. nomine Adfar althaib. Apud Syluaticum multa barbara nomina paſſim reperias, quæ Blattas Byzantias interpretatur; vt Achafar, Affaratib, Daablectos, Daſarbachali, Funoblaron, Gafecol, vel Hafeſol, Kuactil, Hiobothor, Hudal, Curaſiè: ſed Auicenna: quæ de mari rubeo ſunt, inquit, no-

Adfur althaib.

C minantur Curaſciæ. Item Egedde, apud veterem Gloſſographum Auicennæ. Latini mixobarbari, pro Blattis Blactas; pro vnguibus vngulas aliquando efferunt. Iam de remedijs quædam ab ea dicamus. Blatta Byzantia (inquit Syluius) Conchylij tegumentum eſt ad ſuffitus idoneum: ipſa enim teſta mox liquatur igni, bituminis modo, quod etiam improbè ipſa olet. quidam albicantem odoratam magis commendant. Et alibi: βλάττος, & βλαττίον βύζαντος appellatur Actuario in aurea Alexãdrina. Diamargarito calido. Vnguis odoratus, vel aromaticus lib. 1. compoſ. pharm. part. à Galeno ſcilicet, additur autem medicamento cuidam ad alopecias. Quæ Serapio, & Auicenna ſcribunt, ex Dioſcoride ferè mutuati ſunt. Inuenio apud quoſdam oſtracion vocari, quod aliqui Onychem vocant, inquit Plinius, hoc ſuffitum vulua pœnis mirè reſiſtere: odorem eſſe caſtorei, meliuſque cum eo vſtum proficere. Vetera quoque vlcera, & cacoëthe eiuſdem cinere ſanari. Et alibi. Neruos præciſos Purpurarum cauum quo ſe operiunt, tuſum glutinat. Galenus Onychem detractum ex Conchylio, potum (ſuffitum potius) ſtrangulatis ex vtero, conuenire. Apud Nicolaum Myrepſum, os naris Purpuræ miſcetur paſtillo ad cardiacos, & apud eundem vngues aromatici magni, & parui, inijciuntur in thymiama Eſdræ, & in alia quædam ſuf-

Remedia ex Blatta Byzantia.

D fimenta, aliàs ſimpliciter, aliàs magni: & ſimiliter apud Aetium: qui ſuffumigio muſcaro quoq; eos admiſcet. Democrates apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 8. 10. in malagmatis cuiuſdam deſcriptione bdellium Onycha nominare videtur, optimum bdellium, & quod incenſum ac ſuffitum, Onychis Indici Cõchylij teſtæ odorem referat. tale .n. Dioſcorides optimum eſſe refert, εὐῶδες ἐν τῇ θυμιάσει, ἐοικὸς ὄνυχι: quanquam Marcellus Virgil. colore humano vngui ſimile tranſtulit: fortaſſis ex Plinio inductus, qui lib. 12. cap. 9. Bactriano, inquit, nidor ſiccus, multiq; candidi vngues. Verùm hæc Plinius ex Græco aliquo ſcriptore non ſatis intellecta tranſtuliſſe videtur, vt refert commentator Germanus in commentarijs ſuis in Galeni libros de compoſitione medicam. ſecundum loca.

LOCVS.

 E

LOCVS.

Differunt loco. Ariſto. correctus. PVRPVRARVM alias altum pelagus habitare, alias contrà litorales dici, haſque minores, illas maiores eſſe, iam antè notum eſt ex Ariſtotele. Sed notandum quid in Gazæ verſione. Paruæ Purpuræ, inquit, ad lito, ra, & oras ſunt: αἱ δὲ ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι καὶ τραχεῖαι, hoc eſt, in finibus verò magnæ, ſcabræq;, Gaza non in ſinibus, ſed pelagiæ vertit, quod *Lib. 2.* approbar, vt patuit, Rõdeletius. Atqui Oppianus cùm de pelagiis, alijſq; aquatilibus prius dixiſſet, ſubdit.

Δοιὼ δὲ σκληροῖσιν ἀρηρότε γυῖα χιτῶσι

Φαρξάμενοι κόλποισιν ἐνιπλώουσι θαλάσσης

Κάραβος ὀξυπαγής ἠδ' ἀστακός.

Eſto, ſinus omnis pelagi inſtar profundus ſit, non omne tamen pelagus ſinus eſt, & pelagij appellatio latius patet. Idem Oppianus ait Teſtatorum quædam in petris, alia in arenis F degere, vt Νηρῖται, στρόμβων τε γένος, καὶ πορφύραι αὐται.

Ex neotericis Bellonius paruas quoque Purpuras, vt plurimùm litorales eſſe tradit, locis quidem ſcopuloſis natas. Columella de piſcibus loquens voluit limoſam regionem ido- *Regio purpuris idonea.* neam eſſe Purpuris, aliiſq; Conchis nutriendis. Maris verò adeo amantes ſunt, vt author de natura rerum (ex Plinio, vt citat) dicat, cùm femineces fuerint, mari redditas reuiuiſcere. Sed Plinius hoc non de ipſis Purpuris, ſed illis, quibus ineſcantur Conchis mytulorum ſimilibus ſcribit. Ait inſuper aqua dulci necari, & ſicubi flumen immergitur, (alias, *Aqua dulci necari.* ſicubi flumini immerguntur,) alioqui captas diebus quinquaginta viuere. Atq; hoc ferè ex Ariſtotele, apud quem legere eſt: Teſtaceo generi anni pluuij proſunt, præterquam Purpuris, cuius rei indicium eſt, quòd ſi amnis in mare fluentis aquam guſtarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta eſt, dies circiter quinquaginta. Idem *In Arena aliquãdiu latent.* philoſophus Purpuras teſtatur aliquandiu in arena latere, ſicut etiam Pectines. Item canis exortu circiter dies tricenos condi. Porrò non inconueniens fuerit loca hîc recenſere, quæ à Purpura celebrari meruere. Apud Virgilium vbi habet.

Loca ob Purpuras celebrata. *Alba nec Aſsyrio fucatur lana veneno.* G

aliqui exponunt Purpuram, licet Acron ad herbæ genus referendum putet, quę fucus ma- *Fucus marinus.* rinus vocatur, vnde lana inficitur. Purpuram tamen Aſſyriam in pretio fuiſſe innuit Petronius Arbiter, dum canit:

Aſsyria Concham laudabat miles in vnda.

Quæſitus tellure nitor certauerat oſtro.

Vitruuius in Africa puniceí coloris Purpuram procreari ſcripſit. At Plinius præcipuam eſſe in Meninge Africæ. Meninx autem Africa inſula eſt, non longè à Syrtibus ſita, quam Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit. Atque ibidem Plinius Purpuræ *Lib. 5. c. 1.* florem Aſiæ præcipuum eſſe, & Getulo litore Oceani, in Laconica Europæ. Getulorum ſcopulorum aliàs etiam meminit his verbis: Et quidem minus miror incomperta quædam eſſe equeſtris ordinis viris, jam verò & Senatorij nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficaciſſima vis ſentitur atq; maxima cum ebori, citroque (cedroque) ſyluæ exquirantur, omnes ſcopuli Getuli Muricibus, ac Purpuris. Laconicum autem mare etiam ferre Conchylia, ex quibus ad infecturam veſtium Purpura comparatur, nobilitare ijs ſolis, quæ in rubro mari capiuntur, inferiora, teſtatur Pauſanias. Celebrantur eædem ab Horatio H

In Laconicis. *Nec Laconicas mihi tradunt honeſtæ*

Purpuras clientes.

Fucus Tenarius. Purpura Laconica Valerio Flacco dicitur fucus Tenarius hoc verſu.

Illis Tenario pariter tremit ignea fuco.

A Statio quoque alibi nominatur Oebalis Purpura, Zoographus Laconicam interpreta- *Lib. 1. Syl. Oebalis Purpura.* tur, quæ alio, inquit, nomine Oebalia dicitur. Sed Plinius aliàs Laconicam Purpurã commendat: Purpuriſſum, inquiens, Puteolanum laudatur potiùs quam Tyrium, aut Getulicum, aut Laconicum, vnde pretioſiſſimæ Purpuræ. Coæ Purpuræ nominantur ab Hora- *Coæ Purpuræ.* tio quarto carminum: eaſdemq; intelligit Iuuenalis canens.

Sat. 8. — *Spartana chlamis, Conchylia Coa.*

Purpuram Mauram nominat Valerianus apud Trebellium in epiſtola. In Muxa emporio ad mare rubrum habetur Purpura, tum eximia, tum vulgaris, vt teſtatur Arrianus, ſi bene memini,

A memini, in Periplo, apud quem etiam lego, à duobus emporijs Perſidis, quorum vnum Apologi vocant, alterum Omana, in Arabiam aucht Purpuram. Q. Ennius in Phageſiorum fragmento Atarnæ Purpuram laudare videtur, niſi fortè quid deſit, canit autem:

Polypus Corcyræ, caluaria pinguia Atarnæ,
Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.

Genus quoddam Purpuræ à Plinio Tenienſe appellatur, in Tenei maris ora, vt inquit collectum: ſed Teneum illud mare: vbi locorum ſit, inquit Turnebus, cùm eſſe neminem qui ſciat putem, ſuſpitio non leuis animo inceſſit, hìc emendatores, vt in delecili charta, & palimpheſto luſiſſe, & deleuiſſe quæ non placebant, quæ voluerunt ſcripſiſſe, nō quæ Plinius literis conſignarat, edidiſſe. deniq; prouocatū eſt ad vermiculatos, & eroſos libros, in quibus reperimus, in Tenei maris collectum, arbitratur autem idem Turnebus in tænijs maris collectum ſcribendum eſſe. Sunt autem ipſi tæniæ in mari candicantes cautes longo tractu faſciam imitantes, à quibus Tænienſes Purpuræ vocantur, quæ in illis degunt locis. Eſt & Purpuræ in eo genus dialutenſe, quod originem Græcam ſed formationē Latinam præ ſe fert. Nam vt è Græco, & Latino compoſitum eſſe videatur, non aſſentiar, inquit ibi-

Lib. 9. c. 5. Aut. Plinius correctus. Tænienſes Purpuræ. Dialuſēſes

B dem Turnebus, vt ſi Amminei vini, & Chij nota mixta eſſet. libri tamen antiqui refragantur editionibus, quod tam frequens eſt, vt quandocunque aliquid obſcuritatis in eo authore eſt, ferè ſemper diſſenſio reperiatur: & lubentius plerunq; ſecundum veteres tabulas litem dederim: in illis autem ita ſcribitur, mirè aptum Conchylijs, & longè optimum Purpuris dialucenſe, id eſt, vario genere ſoli paſtum. Dialutenſe retenta ſuperiorum generum forma, erit tanquam ſolutum & vagans, neque eidem adhærens ſedi: at dialucenſe per ſalſum æquor repens, & vario eadem cauſa genere ſoli paſtum, ex præpoſitione *διὰ*, & *ἅλυκον*, quod eſt ſalſum, hoc genus aptum Conchylijs dicit, id eſt Conchyliatæ veſti. Sed regrediamur in viam. Porphyruſa Ariſtoteli, vt citat Srefanus Aquæus in commento ad caput duodecimum libri quarti Plinij, à frequentia, & pulchritudine Purpurarum dicta eſt: ſicuti, & melibœa Purpura teſte Feſto, à nomine inſulæ, in qua tingitur: cuius meminit Lucretius, dum canit: *Melibœaq́, fulgens*

Purpura Theſſalico Concharum tecta colore
Aurea Pauonum rident imbuta lepore.

Porphyruſa vnde dicta. Lib. 2. Melibæa Purpura.

Meminit etiam in quinto Virgilius:

C *Victori clamydem auratam quamplurima circum*
Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit.

Sed hìc Hortenſius Melibæam Magneſiæ ciuitatem eſſe ait. Cæterùm Tyria Purpura olim omnium celeberrima fuit: quod teſtatur Strabo his verbis: *πολὺ γάρ ἐξήτασαι πασῶν Τυρία καλλίστη πορφύρα*; hoc eſt, longè omnium præſtantiſſima habetur Tyria Purpura. Plinius: Tyri nobilitas tunc omnis Conchylio atque Purpura. Quia verò Tyrus prius Sarra vel Sar vocaretur, itaque Sarranum Oſtrum dixit Virgilius, & Sarranam Purpuram Iuuenalis: vnde Ennius Pœnos Sarrà oriundos ſcripſit authoribus Probo, & Feſto. Dicuntur quoque abſolutè Tyriæ, veſtes Purpura Tyria infectæ: Ouidius,

Tyria Purpura optima. Sarranum Oſtrum.

Sine erit in Tyrijs. Tyrios laudabis amictus

Martialis in primo

Hiſpanas, Tyriasq́, cocinasq́.

Et in ſexto rurſus:

Te Gadmea Tyros, me pinguis Gallia veſtit
Vis te Purpureum, Marce, ſagatus amem?

D Idem quoque Tyrias Lacernas dixit:

Vt lutulenta linat Tyrias mihi multa lacernas.

Tyria lacerna.

In decimoquarto lanæ Tyriæ apud ipſum gloriantur ſe in Laconia quoque vbi Purpura non minus frequens eſt, habitas fuiſſe pretioſi loco muneris, quod argutè dicunt, dum aiunt ſe à Paride donatas fuiſſe Helenæ, & Purpuram Lædæ, hoc eſt, Purpuram Laconicam fuiſſe deteriorem.

Lanæ Tyriæ.

Nos Lacedemonia paſtor donauit amica
Deterior Lædæ Purpura matris erat.

Tyrius quoque abſolutè videtur color à Plinio dictus, nam cùm de Purpura amethyſti colore dixiſſet, addit; At Tyrio laus ſumma color ſanguinis concreti, nigricans aſpectu &c. Virgilius etiam Tyrium muricem dixit, *Tyrioq́. ardebat murice lana.* & Ouidius *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.* Cochleam Tyriam Vranus in Arabicis dixit, citante Stephano, pro Purpura nimirum *κοχλίαν τύριον*. Ouidio Purpura Tyria, Concha Sydonis dicitur:

Murex Tyrius. Cochlea Tyria. Lib. 10. Metam.

Collocat hanc ſtratis Concha Sydonide tinctis. E

Sidonium Oſtrū quid

Sidonium Oſtrum Horatio. Eſt autem Sidon vrbs Syriæ, vnde & ſindones dici conijcit Zoographus: Statius in Propemptico Metij Celeris:

Quà pretioſa Tyros rubeat, quà Purpura ſucco
Sidonijs iterata vadis.

Lucanus etiam meminit in tertio:

Et Tyros inſtabilis, pretioſaq; murice Sidon.

Purpura dibapha.
Lib. 8.c.8.

Iſtiuſmodi autem Purpura dicebatur dibapha, quòd bis tincta eſſent, veluti magnifico impendio: dibaphum Cicero appellat. Lazius refert in Tyro Coccineam præparari ſolere, & à Cocco, hoc eſt, grano tinctorio appellari, ſed ſecus Purpuræ inuentio oſtendit in Hercule Tyrio, de qua mox. Succubitanam Purpuram quandoq; ab Africæ oppido quod Succubi vocant. Valerianus in epiſtola ad Trebelliū Pollionem, Claudio qui poſtea Cæſar factus, dari præcipit à procuratore Syriæ albam ſubſericam vnam, cum Purpura Succubitana, Subarmale vnum cum Purpura Maura. Poſt Syrtim lacum eſſe ſcribit Strabo nomine Zuchis quadringentorum ferè ſtadiorum: ad quem ſit vrbs eodem nomine: Eam Purpurificium, & varias piſcium conditurás habere. Auguſtinus Niphus Purpuræ Conchylium, notiſſimum, inquit, eſt, apud Tarentum. Varinus ταραντῖνον ἱμάτιον, Tarentinum veſtimentum, tenue, & tranſlucidum, non omninò Purpureum, vt quidam putarunt, exponit, ſed & Tarentinas tincturas. Olim etiam nota, & laudata fuit Tarentina Purpura. Me iuuene, inquit Cornelius Nepos, Purpura violacea vigebat, nec multò poſt rubra Tarentina. In Sardinia inſula Purpuræ item excellentes tingebantur. Miratur Bayfius cur inter doctos conueniat, quòd Purpuræ vſus noſtris temporibus prorſus ignotus ſit, cùm in Carteia, inquit, Bæticæ prouincia olim murices, & Purpuras nobiles (Conchis vel decem cotylas capientibus) ex Strabone conſtet. In Sardinia quoque fuiſſe conſtat ex prouerbio, Tinctura Sardonica &c. Salij poëtæ tempore Purpuræ etiam Anconæ tingi ſolebat, vt verba eius oſtendunt: *nec Sydone vilior Ancon, Murice nec Lybico.* Acron explicat illud Horatij: F

Purpura Succubitana Maura.
Purpurificium vbi.
Tarentinū Veſtimentum.

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſuè medullis,
Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum. G

Suſis magna Purpuræ copia reperta.

Purpuras Aquinates Tyrijs ſimiles eſſe ſcribit. Suſis ab Alexandro captis memorabilis Purpuræ vis & copia, in ipſius deuenit poteſtatem. Vbi aiunt (inquit in Alexandro Plutarchus) & Purpuræ Hermionicæ inuenta quinquaginta millia talenta, repoſitæ quidem ab annis fermè ducentis, recentemq; adhuc coloris florem nouumq; ſeruantis. Huiuſce verò rei cauſam adferunt, quòd infectura Purpuræ ex melle facta ſit. Atque hæc de varijs locis vbi Purpura fiebat. Miretur ſanè aliquis, non in Europa ſolùm, & Romæ (vbi Purpuræ vſum ſemper fuiſſe Plinius tradit) ſed in Africa quoque, & Aſia, & toto terrarum orbe defeciſſe, cùm ex Africa olim, Aſiaq; & Perſis, ac tot alijs regionibus, locisuè peteretur. Eorum quidem qui noſtro ſæculo varias, & remotiſſimas nauigationes, a liaſq; peregrinationes literis mandarunt, Purpuræ (quod ſciam) nullus meminit.

INCREMENTVM. MOTVS. ÆTAS. OLFACTVS. H

Celerrime creſcunt.
Aetas.
Vt anni eorum cognoſcantur.

CONCHÆ omnes, inquit Ariſtoteles, celerrimè creſcunt, præcipuè verò Purpuræ, atque Pectines, quippe quæ anno perfici (magnitudinem implere) poſſint. Ait tamen tempus viuendi Purpuris, & Buccinis longum eſſe, Purpuras enim annos circiter ſex viuere, & ſingulis annis incrementum earum patere per orbes, quibus totidem quot annos habent, teſta clauiculatim intorta in crepidinem deſinat. Si itaque quotannis nouum ſibi adijciunt orbem, vno anno perfici non poterunt, cæterùm abſque orbibus etiam perfectæ ſunt, & talem ſuprà deſcripſi, in qua vix primi orbiculi rudimentum conſpiciebatur. Quod ad ætatem attinet, Plinius annum adijcit, inquiens Purpuras annis pluſquam ſeptenis viuere. Athenæus verò Ariſtoteli ſubſcribens circiter ſex etiam teſtatur. Extra aquam vti paulò ante ex ijſdem authoribus diximus, captæ diebus quinquaginta viuunt

ſaliua

A ſaliua ſua: Parum admodũ progrediuntur, teſte philoſopho, qui præterea ſcribit, Purpuras eſcas putidas emoliri, & accedere ipſas ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpote odorantes.

GENERATIO.

DVPLICEM eſſe originem Purpuris, Buccinis, Mytuliſque ex citandis veterum authoritatibus conſtabit. Plurima in mari, inquit Ariſtoteles, ſponte exiſtunt, ſed non ex eodem materia omnia: Purpuræ, & oſtracodèrma ex materia putreſcente, & limo. Et mox: Oſtracodermorum ea quæ fauos conficiunt, eodem modo quo alia oſtracoderma fiunt. Hæc prior eſt origo: Altera eorum eſt, quæ dicuntur χηριάζειν, ideſt fauos conficere, quod fauificare, & fauare cõuertit Gaza, ſiue μελίχεραν, τὸ δ' ἐστιν οἷον χηρίον ποιεῖν, ideſt eodem interprete, fauaginem, quæ eſt veluti fauus apum, condere, quod Plinius

Duplex origo.

B dixit, de Purpuris, eas mutuo attritu lentorem cuiuſdam ceri ſaliuare. Id faciunt, Mytili, Buccina, Purpuræ authore Ariſtotele. Nam emittunt lentorem quendam, ſiue humorem mucoſum, velut à ſeminis natura: ſemen verò eorum nullum eſſe exiſtimandum eſt. Ex illo Purpuris verno tempore congregatis, veluti fauus, quaſi ex putaminibus cicerum alborum inter ſe cohærentibus coagmentantur, quem pro maris ſpuma pharmacopolæ quidam falsò oſtentant: nullus autem hic meatus eſt apertus, neque fiunt, neq; naſcuntur ex eo Purpuræ, ſed eſt veluti expurgamentum. Nam ſaliuare incipiunt ex lentore mucoſo, vt dictum eſt: putaminibus ſimilia iſta componuntur, ex eo verò quem in terram emittunt, ichore, id eſt, tenuiore humoris parte, eo in loco fiunt in terra coagmentatæ paruæ Purpuræ, non aliter quàm effuſo in terram fungorum decocto, fungi permulti breui enaſcuntur. Ex his duos Ariſtotelis locos, in quibus de iſtis agit dilucidiores reddidit Rondeletius. Alter eſt in tertio de generatione capite vndecimo: alter à Gaza male cõuerſus in quinto de hiſtoria animalium capite decimoquinto, citatus etiam ab Athenæo libro tertio, quem ſi cum Ariſtotele conferas, menda, inquit, aliquot facilè emendabis, maximè verò illud, ἀφίησι δ' ὁ ἄχων εἰς τὴν γλῶν, cùm legendum ſit ex Athenæo,

Humor mucoſus natura ſeminis.

Fungi vt ſubito naſcantur.

Lib. 4. de piſcib. c. 4.

Ariſtoteles correctus.

C ἀφίησι δ' ἰχῶρα εἰς τὴν γῆν, &c. nec non Plinij locus libro nono, in quo ſcribit murices, & Purpuras ſaliuario lentore prouenire, clarior inde fiet, quàm ex Maſſario, qui ſaliuarium lentorem, fauaginem interpretatur, ex qua, vt ex ſuperioribus liquet, Purpuræ minimè fiunt, ſed dum putaminibus cicerum ſimilis congeries fauago Gazæ dicta ſit, ex mucoſo humore, qui ſaliuarius lentor a Plinio nominatur, huius tenuiore parte in terram effuſa, proueniunt murices, & Purpuræ. Huiuſmodi ortus rationem idem Ariſtoteles alibi comparat plantis, quæ ἐκ τῶ παραβλαστάνειν, id eſt ex ſobole, aut ſi verbum è verbo exprimas, ex adgeneratione procreantur, vt cæparum genus. Hoc modo, inquit (Ariſtoteles) Mytyli gignuntur, quippe qui minores ſemper circa eos qui primi nati ſunt, proueniunt. Purpuræ, & Buccina quæque fauos conficere creduntur eodem modo. Quare magna eorum copia oritur, quando origo aliqua prius extiterit: nam cùm omnia hæc ſponte fieri contingat, rationi conſentaneum eſt, cùm origo aliqua præceſſerit, multo plura formari. A ſingulis enim eorum, quæ primæ ſunt originis, quibusque reliqua adnaſcuntur, excrementi aliquid effluit. Quod verò prima iſtorum origo ex materia putreſcente fiat, certiſſima indicio eſt, id quod in ſtagni noſtri parte, quæ eſt ad oppidum

Maſſarij error.

Lib. 3. de gener. c. 11.

Quãdo magna copia.

Ex putredine ortus.

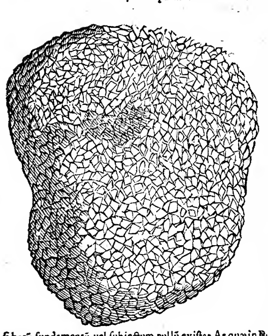
D Baleruc vernacula lingua nuncupatum multorum, ac magnorum Mitulorum feraci, accidiſſe vidimus. Hæc & alia Rondeletius. Conſtat itaque purpurarum generationem ſponte naturæ fieri ſine maris, & fæminæ commiſtione, ſine ouis. Quamobrem inquit idem Rondeletius in capite de Purpura, hoc in loco improbanda eſt authoris libri de aquatilibus ſententia, ab Ariſtotelis ſententia alieniſſima, etiamſi eam exponere velle videatur, quam tamen miſerè deprauat, & corrumpit, vt ex eius verbis perſpicuum fiet. Vterque autem piſcis (de Purpura, & Buccino loquitur.) Purpureum colorem fundit, eſtq; Maſſiliæ, Genuæ, ac Venetijs in cibis expetitus: ſed Buccini caro Purpuræ carne durior eſt. Ambo quoque fauare dicuntur, quod ſanè hoc pacto faciunt. Qua ſub lapide prona parte oblonga, albaque deinceps pendentia diſponunt, quæ ita diſpoſita faui nomen habent, ab apũ ſimilitudine (vt icon ſubſequens oſtendit.) Supini autẽ ſub lapide ſtabulãtur, cùm fauificant: quo verò tempore fauos extruunt, ſi incoquantur, & abſcindantur, oua intrò continere comperientur, quæ ſaliuario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, vt inde

Contra Bellonium.

Buccina caro durior Purpura.

de

Μελίκηρα Purpuratum Ariſtotelis, ſiue fauago. E

de decidere nõ poſſint, quod tã magno artificio cõſtruũt, vt nihil coaceruatũ eſſe videatur. Hæc aũt fauificatio verna eſſe ſolet. Primum vt hęc à veritate, quàm maximè abhorrere intelligas, eſſe que planè ægri ſomnia, expli cãdũ quomodo procreentur Buccina, & Purpuræ, deinde quid ſit fauare, ſiue fauificare.

Lib.5.Hiſt. cap.15.

Omne Oſtracòdermorũ genus expers coitus eſt, inquit Ariſtoteles. Et cùm Purpurę, tũ & reliqua teſtis incluſa è F limo ferè, & materia putreſcẽte oriũtur. Quod & neceſſaria ratione cõfirmatur.

Cur non coeant teſtacea.

Etenim nulla naturalis actio ſine partibus eam aptè cõfirmatis perfici poteſt: nã partibus ſingulis ſua ſunt tẽperamẽta, à quibus facultates, & ab his actiones proficiſcũtur: quas rationes corruere neceſſe eſt, imò ne eſſe quidẽ poſſũt, ſi harũ fundamentũ, vel ſubiectum nullũ exiſtat. At quæ in Purpura, Buccina, turbinatiſq; partes ſint ſemini generãdo, cõtinendo, emittendo, recipiendo, & fouẽdo idoneæ? Quęnã aliæ præter eas, quæ ſuſtinendo, nutriendoq; ſimpliciter animali deſtinatæ ſunt? Præterea quæ commiſtio corporum vndique teſta concluſis eſſe poteſt? Dices fortaſſe ex Ariſtote- G le, Genus omne Oſtracodermorum vère, autumnoque habere ea, quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippè quibus etſi per ea tẽpora præcipuè vbertas ouorum eſt, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, ſed maximè plenilunijs, diebuſq; tepidis reſtituuntur. Hæc quidem Ariſtoteles prodidit, ſed locus is ex alio intelligẽdus, qui legitur in tertio de gener. anim. cap. 11. Quæ oua appellantur, nihil ad generationẽ conferunt, ſed inditio ſunt melioris nutricationis, quale in ſanguineis pingue eſt: quamobrem ſapore per id tempus præſtant, ciboque laudantur: argumento, quòd & Pinnæ, & Buccina, & Purpuræ continent quidem ſemper ouum illud vocatum, ſed aliàs maius, aliàs minus. Quare falſum eſt oua huiuſmodi per ſimilitudinem ſic appellata, non ex ſemine, non ex fæminæ, & maris coitu concepta, ita diſponi, vt faui nomen habeant, ab apum ſimilitudine, vt hoc ſit fauare, ſiue fauificare. Eſt enim longè aliud apud Ariſtotelem, Athenæum, Plinium. Αἱ μὲν οὖν πορφύραι τοῦ ἔαρος συναθροιζόμεναι εἰς ταυτὸ, ποιοῦσι τὴν καλουμένην μελίκηραν. Τοῦτο δ' ἐστὶν οἷον κηρίον, πλὴν οὐχ οὕτω γλαφυρὸν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἐκ λεπύρων ἐρεβίνθων λευκῶν πολλὰ συμπλακείη. οὐκ ἔχει ἀνεῳγμένον πόρον οὐδὲν τούτων, οὐδὲ γίνονται αἱ πορφύραι, ἀλλὰ φύονται, καὶ αὗται, καὶ τἆλλα ἐκ τῆς σήψεως, καὶ ἰλύος ὀστρακόδερμα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ὥσπερ ἀποκάθαρμα, καὶ τοῖς κήρυξι. Κηριάζουσι γὰρ καὶ οἱ κήρυκες, id eſt, Purpuræ verno tempore eundem in locum ſeſe colligentes, condunt, quam fa- H uaginem nominant, quæ veluti fauus eſt apum, verùm non ita elegans, ſed quaſi ex putaminibus cicerum alborum multa inter ſe compoſita, struem vnam ſua cohæſione coagmẽtatam. Nullum ijs patet foramen, neque ex ijs naſcuntur. Sed cùm Purpuræ, tum etiã reliqua teſtis incluſa à limo ferè, & materia putreſcente oriuntur. Illa verò coagmentatio fauo ſimilis, purgamentum tam ijs, quàm Buccinis euenit. nam Buccinis quoque fauificare in more eſt. Igitur κηριάζειν, ſiue μελίκηραν, ſiue οἷον κηρίον ποιεῖν, quod eſt Gaza interprete fauare, ſiue fauificare, vel vt Plinius loquitur, lentorem cuiuſdã cerij ſaliuare, dicuntur Purpuræ, & Buccina, cùm emittunt lentorem quendam, ſiue humorem mucoſum, velut à ſeminis natura, ſemen verò eorum nullum eſſe exiſtimandum eſt. Ex eo lentore concreto, & exſiccato fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter ſe cohærentium, quam

Lib.5.Hiſt. cap.12.

Oua Purpurarum non ad generationem conferunt.

Quando fauificent.

Fauificare dicuntur Purpuræ.

in litus

A in litus eiectam pharmacopolæ quidam pro ſpuma maris, alij pro alcyonio falsò vſurpãt. Quocirca procreantur purpuræ & buccina ſponte, vt alia oſtracoderma, è limo & materia putreſcente, vt iam dictum: & præter ſaliuarium lẽtorem tenui humore in terram recepto. Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuſo fungi permulti breui enaſcuntur, ita purpurarum origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit, à ſingulis enim excrementi aliquid effluit, quod qui ſẽ ſemen non eſt. Atque hæc eſt duplex purpurarum, buccinorũ, mytulorũ origo ab Ariſtotele tradita, & à doctiſs. Rondeletio fuſiùs explicata. *Fungi vt multi naſcantur.*

VICTVS.

QVANTOPERE maris aqua pupuræ delectentur iam antè ex Ariſtotele dictum eſt: apud quem etiam inuenio cibus purpurarum eſſe carnem, item ex plantis maris. *Cibus.* In octauo enim de hiſtoria capite ſecundo, quæ mobilia ſunt (inquit) eadem carne veſcũtur, ijs victus ex piſciculis eſt, vt purpuris: ſunt enim carniuoræ, & quidem eſca huiuſmodi capiuntur; quanquam ijs etiam quæ mari pullulant, B alliciuntur. Et rurſus alibi: Alit altera alteram, eo quod ſua teſta agnatum veluti algam muſcumuè gerit: quæ autem pro cibo eis afferunt, ponderis cauſa adhiberi aiũt, vt in libra ſint grauiores. Quod poſtremum repetit, ſed paulò aliter Plutarchus Muſci & algæ quicquid eſt eſui, ita in ſuas teſtas recipiunt, vt ijs in orbem exſertis quaſi circularem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum depaſcente. *Lib. de Solert. anim.* Plinius purpurarum genera pabulo & ſolo diſcernit, vt ſit lutenſe putri limo; algenſe quod alga enutritum, viliſſimũ: dialuteuſe vario ſoli genere paſtum. Teſtatur Gillius purpuram diu multumque conſideraſſe, cùm aliam Concham mordicus tam diu premeret, quoad ſuffocata hiſceret. Voraces admodũ eſſe, vel ex prouerbio notum, quanquam nonnulli hoc ad tincturam referant. *Voraces eſſe.*

CAPIENDI RATIO.

DE modo capiendi, ac de tempore capturæ idoneo, necnon de eſca qua alliciuntur, dicendum. Ariſtoteles purpurarios ait eſcas putidas eis purpuris emoliri, *Fœtidis capi carnib.* C haſq; accedere ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpote odorantes. Quod repetens Plinius, fœtidis capi ſcribit. Aliàs carnibus ranarum (rubetarum, Iſidorus & Albertus) vel hamo, inquit, additis; præcipuè purpuras certum eſt allici: ſed neſcio quam rectè: *Hamo non capi.* vix enim hamo eas capi crediderim. Hiceſius ſcribit purpuratores chamis ad ineſcandum vti. Tarentinus eſcam quandam ad polypos deſcribit, qua purpuræ etiã alliciuntur, eam in polypo recitauimus. Aelianus capiendi modũ eiuſmodi deſcribit: Paruam naſſam denſo *Lib. 7. de animal. c. 34.* cõtextu, exiguis maculis purpurarij piſcatores contexunt. Intus in media naſſa Strombus piſcis illecebra appenditur, ad eam alliciendam. Purpura maiorem in modum linguam diſtẽdere cõtẽdens, eo pertingere & ſtrombum ipſum aſſequi conatur: & ne ab eſca quam liguris, aberret omnem eã neceſſe habet exerere: itaq; ipſa exerta fugit eſcam, quoad plenitudine intumeſcentem retrahere nequit: vnde fit vt eam piſcator liguritione irretitã comprehẽdat. *Naſſis paruis capi.* Hæc Aelianus ex Oppiani halieuticorum quinto, qui κυρτίδας, id eſt, naſſas exiguas huiuſmodi calathis (ταλάροις) ſimiles è viminibus necti canit. Ariſtoteles quoque ἐν φορμίοιν capi ait purpuras: Gaza tegetes & crates interpretatur, quã ſignificationem alibi fortè hoc vocabulum habet (quoniam ſtoreæ huiuſmodi ſimiliter è iuncis texi ſolent) at D hoc in loco naſſas potiùs, vel naſſis ſimilia retia interpretari mauult Zoographus; quoniã & paulò pòſt eadem vaſa philoſophus κύρτους appellat. Et Plinius, Capiuntur, inquit, paruulis raris; textu veluti naſſis in alto iactis. Ineſt ijs eſca, cluſiles mordaceſque Conchæ (apud Athenæum lib. 3. Concha ea μέλαινα dicitur & κογχοθήρα) ceu mitulos videmus. Has ſeminieces ſed redditas mari auido hiatu reuiuiſcentes, appetunt purpuræ, porrectiſq; linguis infeſtant, at illæ aculeis ſtimulatæ claudunt ſeſe comprimuntq; mordentia: ita pendentes auiditate ſua purpuræ tolluntur. Sed plura, de his nominibus, φορμὸς primitiuo, & diminutiuis, φορμίς, φορμίσκος, φόρμον, φορμίδιον, apud Varinum, Pollucem, aliosq; reperies. Aelianus quoq; pro naſſa φορμίον dixit: aliqui πόρκον pro eadem aut reti eiuſdem formæ. Phœnices hoc tempore purpuras in hunc modum capiunt, inquit Iulius Pollux, & vellus inde aſpectu floridum tingunt. Funem oblongum validumq; vt in mari durari poſſit, demittunt. ei modicis interuallis vaſa quædam exigua, (κυψέλας) veluti *Phœnices vt Purpuras capiũt.* tintinabula quædam (κώδωνας, nimirum quod ad figuram) addunt, è ſparto ſeu vimine

 al quo

aliquo innocuè contexta. Ea circa ingreſſum rigentibus extremis iuncis aut viminibus hir E
ſuta aſperaq; ſunt, ita vt ingredienti cedant, dilataro facile introitu, regreſſum autem ad-
uerſo rigore arceant. Sic funem inſtructum eſcis quoq; in naſſulas impoſitis, loco petroſo
Purpurarij demittũt, ſubere alligato in ſummo, quo ſuſtineatur. Sic nocte vna intermiſſa,
aut etiam die, vt plurimùm vaſa Conchis repleta extrahunt. Eiuſmodi vel ſimilem textu-
Κημὸς. ram intellexiſſe videtur Varinus, dum ait: Κημὸς textura quædam eſt ex iuncis (ἐκ χοινίων)
colo ſimilis, in qua Purpuræ & Conchylia ingreſſa (nã & eſca imponitur) capiuntur. Quod
modò attinet ad tempus capturæ idoneum, Ariſtot. ſcribit capi Purpuras tempore verno
cùm fauos extruunt: caniculæ verò tempore nullas ferè capi: Atqui eo tempore teſte vel
ipſo Ariſtot. deterrimum florem habent. quapropter etſi ita quoq; repetat Athenæus, ſu-
ſpectus mihi eſt Ariſtotelis codex. nam preterquam quod rationi conſentaneum eſt, Purpu
rarios eas capere, cùm meliorum ſuccũ florem nuè habent, propter quem eas capiunt, etiam
Plinius aliter legit, inquiens, Capi eas poſt canis ortum, aut ante vernum tempus vtiliſſi-
mum, quoniam cùm fœtificauere, fluxos habent ſuccos, ſed id tingentium officinas igno-
rare, cùm ſumma vertatur in eo, vt ipſe loquitur.

F

TINCTVRÆ RATIO.

Vt Purpuræ flos colligitur. QVomodo ſuccus ille ſiue flos quem Purpuram vocamus, colligeretur, & in
vſum præpararetur, ſic ferè apud veteres reperio. Cùm fœtificant, inquit Ariſt.
deterrimũ florem gerunt: paruas cum teſtis contundunt, alioqui difficile eſt ſuc-
cum detrahere. Maiorũ florem teſta ablata detrahunt: quamobrem euenit,
Flos vbi poſitus. vt collum à papauere ſeparetur. Flos enim poſitus inter hec eſt ſupra eam partem, quam
ventrem appellant. Itaq; detracto flore, diuidantur partes iſte neceſſe eſt. Dant operã
vt viuæ frangantur. nam ſi prius quàm fregeris, exſpirarint, florem omnem cum vita euo-
munt: quapropter ſolẽt eas aſſeruare in naſſis, dum ipſæ ſe colligant, atq; requieſcant. Bre-
uiter de hac re Plinius: Viuas, inquit, capere contendunt: quia cum vita ſuccum eum euo-
munt. Et maioribus quidẽ purpuris detracta Concha auferunt: minores cum trapetis fran-
gunt: ita demum rorem eũ excipiẽtes Tyrij. Dilucidè Vitruuius. Conchylia cùm ſint lecta
Phœnices vt Purpurã facerent. ferramentis circũſcinduntur, è quibus plagis purpurea ſanies vti lachryma profluens, ex-
cuſſa in mortarijs terendo comparatur. Phœnices, inquit Gyllius, purpurarum captarum G
teſtas cõſtringunt, & carnes ad tincturam condiunt, & aqua dilutas & ſordibus expurgatas,
ſuccenſis ignibus in lebete coquunt: earum ſanguis vt ab igne incaleſcit, partim cyaneo co
lore fit, partim in aliũ colorem conuertitur, ac iam quicquid impoſueris, in illius colorem
Lib. 1. c. 4. commutatur. Hæc ille ex onomaſtico Iulij Pollucis, vbi verba aliquot quæ Græcè legũtur:
Επειτα κόψαμενοι τὸ ὄστρακον ἐν ταυτῷ καὶ τὴν σάρκα, περιχεύσαντές τε ἐπὶ δευσοποιΐαν,
ὕδατι τὴν ἄσιν ἐκκαθήραντες, ἐνέψουσιν ἐμπύρῳ λέβητι τὸ θήραμα τὸ θαλάττιον: ſic in-
terpretatur Zoographus, aliter quàm Gyllius: Phœnices captis purpuris teſtas ſimul &
carnes tundũt & deinde condiunt (ſale nimirum vel nitro ſaniei admixto) vt color firmior
ac tenacior fiat, & ſordibus aqua ablutis, (primùm videtur vt tundantur, ſecundum vt la-
li. 1. quæſt. natur. c. 3. uentur, tertium vt flos eximatur, cõdiatur, coquatur,) in lebete ad ignem coquunt. Notan-
dum verò purpuram, vt Seneca philoſophus tradit, eodẽ Conchylio non in vnum modum
exire. Intereſt, inquit, quantum macerata ſit, craſſius medicamentum an aquatius traxerit,
Fabæ miſcebatur. ſæpius merſa ſit, an ſemel tincta. Admiſtio fabæ prodeerat, quod me docet Plutarchus libro
de Oraculorũ defectu, his verbis: Alia alijs ſunt conducibilia: Sic faba Purpuræ, nitrũ cocci
tincturam expedit admixtum, & vt Empedoles ait: H

Glauci flore croci byſſus miſcetur amœnus.

Li. 9 Orig. cap. 28. Iſidorus omnem purpuram prima tinctura ferruginei coloris eſſe ait; quod verum vt ſit
vereor. Ex Ciceronis Hortenſio apud Nonium in verbo imbuere, didici eos qui combibi
Lana primũ tincta Purpura. purpuram volunt, prius lanam medicamentis quibuſdam ſufficere. Inficiebantur autem
initio purpurâ ſolæ lanæ; vnde Seneca Tragœdus:

In Hercu. Octao.

Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores. Et Virgilius
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice. Horatius.
Muricibus Tyrijs iterata vellera lanæ.
Tibullus. *Nec qua de Tyro murice lana rubet.*
Ouidius. *Phocaico bibulas tingat murice lanas*

Iteraba-

A Iterabatur tinctura, vt magis colorarentur veſtes, quod conſtat ex eodem Ouidio in libello de medicamine faciei, vbi ait:

Cur tinctura iterabatur.

Vellera ſæpè eadem Tyrio medicantur aheno.

Fortaſſe dibapham Purpuram dicit, quam pretioſiſſimam fuiſſe conſtat: de qua etiam Flaccus ad Groſphum ſcribens, inquit: *Tebis Afro Murice tinctæ veſtiunt lanæ.* Tyria autem Purpura apud antiquos laudatiſſima exiſtimabatur, vt ſæpè dictum eſt. Papinius.

L.2.Carm. *Li.1.Sylu.*

——— Rupeſq; nitent, queis Purpura ſæpe
Oebalis, & Tyrij moderator liuet aheni.

Inter Conchiliata autem, & Purpurea intereſt, quòd Purpureum inficitur Purpuræ flore, & Buccini ſucco, cetero quodam temperamĕto: in Conchyliatis verò, non miſcebatur Buccinum, vt Plinius ſcribit, ſed ita obſcurè, & mendoſè, vt intelligi non magis poſſit, quàm ſi alienigeno vteretur ſermone. In Conchyliata veſte cætera eadem ſine Buccino, præterq; ius temperatur aqua pro indiuiſo humani potus excremento, dimidia & medicamina adduntur: inuiſo tamen pro indiuiſo malunt emendatores, ſemper non intellecta mutare ſolenni inſania conſueti, inquit Adrianus Turnebus, qui ſe in veteribus indiuiſo reperiſſe

Conchiliata & Purpurea differũt

Lib.9. Aduerſ.ca.5.

B teſtatur, & ius temperatura, & quæ. Sic igitur legit: præterq; eius temperatura, & quæ pro indiuiſo humani potus excremento remedia, & medicamina adduntur. Nam inficiĕdis Conchylio velleribus, cùm humanum admiſceretur lotium, vt eius odoris fœditas emendaretur, medicamenta quædam, & remedia adhibebantur, miſcebatur & lotium tingendæ purpuræ, vnde & indiuiſum dixit, quod & in Purpura, vt in Conchylio tingendo addere tur, quare de grauiſſimo, & teterrimo odore dixit Martialis:

Vrina humana vſi ſunt ad tingenda Conchylio vellera.

Quod bis Murice vellus inquinatum.

Hucuſque ille. Iam verò pictores ipſo purpureo vtuntur cruore trito in mortario, ſicuti indicat Vitruuius, aut creta argentaria in eum liquorem feruenti aheno addita, & inebriata: bibit enim eum colorem celerius lanis: purpuriſſum vocat Plinius in ſexto trigeſimiquinti: Argentaria autem creta nitorem argenteum reddit, eodem authore dicti lib. cap. 17. Georgius Pachymerius lib. ſuo 12. de colore, Purpuræ colorĕ tardiùs conſiſtere notauit. Etenim cùm hanc, inquit, contuderint, omnemq; ex ea humorem eluerint, atq; expreſſerint, effuſumq; in ollis coxerint, primo quidem nullus prorſus color in tinctura manifeſtus eſt. Gaudet hæc eadem tinctura in ſole verſari; nam ab eo radiata illuminatur, & magis

Pictorum Purpura.

Tardiùs cõſiſtit.

C enitefcit. Notauit & illud Gyllius ex Polluce, cuius elegantiſſima verba Græca ommittere non poſſum, vt ommittam: χαίρει δὲ ἡλίῳ ὁμιλοῦσα αὐτὴν ἀναπυρσεύει, καὶ πλείω ποιεῖ καὶ φαιδροτέραν τὴν αὐγὴν, ἐκφοινισσομένην ἐκ τοῦ ἄνω πυρός. Mirum in primis eſt, quod ſcribit Aelianus: Purpurarius piſcator, ſi poſtquam Purpuram non in hominum cibum, ſed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhauſtum, conſtantem, & genuinum velit fieri colorem, & perfectè tinctum vno ſaxi ictu Purpuram vnà cum teſta interimit. Quòd ſi lauior plaga inferatur, & etiam nunc ſpirans relinquatur, atq; iterum lapide percutiatur, ad tincturam fit inutilis. nam ex eo dolore tincturam amittit, ſiue illa per eius corpus diſperſa imbibatur, ſiue aliter effluat. Quod quidem ipſum præclarè Homerum intellexiſſe dicunt: ideòq; vno ictu celeriter morientes Purpurea morte affici ait, peruulgatum ſuis verſibus illud canens:

Li.16.c.1.

Purpurea illum mors, violentaq; Parca peremit.

Mel, ac oleũ addidiſſe tincturæ, vt ſine læſione, aut detrimento florem, tincturamuè in tempus coſeruarentur, non male quis inde conijciat, quòd Alexander Dario deuicto, vti Plutarchus memorat, Purpuræ Hermoniacæ quinq; millia talentorũ Suſis capitis inuenerit,

Mel, et oleũ cur adderentur.

D annos ſeruatæ decem minus ducentos, quæ florem recentem adhuc, ac nouitium retineret: cuius (inquit) ferunt cauſam eſſe, quòd puniceorum infectura melle perfecta fuerit, & candido oleo candidorum, quippè horum in pari ætate ſplendorem integrum, & fulgentem conſpici. Ex quo loco, inquit diligentiſſimus pariter, ac eruditiſs. Hieron. Mercur. à nemine ferè animaduerſo dubitari video, quænam eſſet illa Purpura, quo pacto melle facta eſſet, cùm huius apud nullũ alium authorem mentio habeatur, demũ quæ fuerint candidæ Purpuræ oleo albo integre conſeruatæ. Fuiſſe non pannos, lanã, aut ſericum Purpura tincta, ſed ipſammet Purpuræ ſubſtantiã, adducor vt credã, tum quia tanto tempore fuiſſe conſeruatam eiuſmodi materiã non adeo veriſimile eſt, tum quia in conficiendæ Purpuræ tinctura, neq; Plinius, neq; Pollux, neq; Caſſiod. qui eius conficiendæ rationĕ diligenter perſecuti ſunt, nec alius author, mel vſpiã cõmemorarunt. Præterea ex Caſſiod. colligere licet cõſueuiſſe contuſa, & ſimul coaceruata Cõchylia ſex mẽſes abſq; alio mãgonio integra ſeruari. Neq; quomodo lanæ, aut ſerico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accõmodari queãt, facile video cùm propriè id nomen ſucco illi Purpurarũ ab omnib. ſcripto-

Li.6.c.25.

Plutarchi locus explicat. à Mercuriale.

Lib 1. Var. Epiſt.2.

ribus tributũ inueniatur, vt iure quoq; idem βαφὴ, ſiue tinctura ab ipſomet nũcupatus ſit, E
quòd illo ſolo tingerentur cuncta, quibus ſiue ſponte, ſiue artificio inhærebat: Sic enim
Lib. 3. Apollodorus apud Athenæum βάμμα eundem ſuccum appellaſſe inuenitur. Itaque res
quantum ipſe iudico, hunc in modum ſeſe habet. Conchylia, ſiue Purpuræ, aliæ erant pu-
niceis, aliæ candidis corticibus tectæ: nam ſeſe candidas habuiſſe Zographus teſtatur,
vtraq; tamen eundẽ ſuccum ab Ariſtot. Plinio, & Plutarcho nuncupatũ emittebant: captę
igitur Purpuræ diligenter contundebantur; ſi erant paruæ, vt Ariſtoteles docet, ſimul cum
teſtis tundebantur, ob faciliorẽ ſucci expreſſionem, ac in maſſam vnà cũ ſucco redactæ, ſi
ante ſex menſes in vſum ad infecturam trahendæ erant, abſq; alio cõſeruabãtur, ſin autem
multo tempore durare debebant, punicearum maſſæ in melle, candidarum in oleo ex oli-
uis immaturis, albis à Galeno, atq; ab alijs ſæpenumero nominatis facto, immerſæ cõſer-
uabantur, adeo vt ſuccus veluti recenter mactatarũ Purpurarũ integer, & floridus longo
Li. 7. c. 13. tempore maneret. Sed ſi Purpurę magnæ erant, quemadmodum Vitruuius, & Pollux tra-
Lib. 1. c. 4. dunt, ijs Cõchas auferebant, atq; ita modò integras carnes totas ſale cõditas; modò ſuccũ
illum in cãdida vena ab Ariſtotele, & Plinio cõmemorata contentũ, & à carne ſeparatum,
ſimiliter melle, & oleo à corruptione tuebantur. Atq; hoc eſt quod in fine illius capitis vo- F
luit nobis ſignificare Vitruuius hiſce verbis. Id autẽ propter ſalſuginẽ citò fit ſiticuloſum,
niſi mel habeat circumfuſum. Quaſi verò ſuccus ille, quem Vitruuius vocat oſtrum, citò
corrumperetur, niſi ita melle fuiſſet merſus, vt vndequaq; circumfuſum id habuiſſet. Vt
Oleum, & mel à putredine cõſeruandi vim magnã habent. enim oleum ad tuendas à putredine res magnam vim habere omnes ſciunt, ſic melle non
modò alia corpora, verùm etiam humana cadauera per annos plurimos conſeruari ſolita
fuiſſe præ cæteris teſtatum habemus apud Xenophontem, & Columellam. Plinius quoq;
narrat ſeſe principatu Claudij vidiſſe Hippopocentaurum in melle allatum. Et Varro in
Sciomachia ſcribit, Heraclidem Ponticum plus ſapientiæ habuiſſe, quòd præceperit vt cõ-
burerentur corpora, quàm Democritum, qui voluit vt in melle conſeruarentur, quaſi ſi id
factum eſſet à vulgo, ingens mellis caritas extitiſſet. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere,
cadauera Purpurarum vnà cum flore, vel florem ipſum cum ſuo folliculo tot annos melle,
ac oleo candido immerſa, fuiſſe integra ſeruata, ac propterea Plutarchum, qui ſciebat vix
ſex menſes Conchylia contuſa manere, nec ſuccum florem vocatum vltra cõſeruari poſſe
recentem, addidiſſe rationem tot annorum durationis, ac ſub voce βαφὴν intellexiſſe, vel
totum eum rudem contuſarum Purpurarum aceruũ ob idq; talenta illa potiùs fuiſſe pon-
deris quàm pretij, vel (quod magis credo) ipſummet florẽ cum vaginula ſola, aut etiam cũ
carnibus extractum. Hæc omnia Mercurialis ad Plutarchi loci explicationem, in qua non-
nulli deſiderari aiunt rationẽ, cur potiùs melle puniceas quàm oleo, ac è contrario, cur po- G
tius albo oleo candidas Purpuras condirent, cùm alioqui, & mel, & oleum æquè putredi-
ni, ac corruptioni reſiſtant, cumq; eiuſdem coloris florem habeant puniceæ Purpuræ, cuius
habent albæ. Cuius quæſiti ſolutionem ſi quis à me hìc expectet, fallitur. Neque enim ra-
Albæ Purpuræ quæ Plutarcho. tione factum exiſtimo quòd albæ oleo, phæniciæ melle conditæ eſſent, ſed fortuito id eue-
niſſe, ſi modò verum eſt albas Purpuras à Plutarcho nominari ratione teſtarum, vt Mercu-
rialis credit. Secus enim mihi videtur, quoniam λευκῶν non habet ſuum ἀντίθετον; neque
ἁλουργῶν priuatim punicearum interpretandum puto, ſed vniuerſaliter Purpurarum.
Etenim ſi colore Plutarchus Purpuras diſtinxiſſet, dilucidiùs dixiſſet πορφυρῶν μέλανων,
aut φοινίκων, καὶ λεύκων, qualem ſane diuiſionem, diſtinctionemuè apud veteres non in-
Plutarchi lectio authoris ſuſpecta. uenies: quamobrem ſuſpecta ſemper mihi fuit Plutarchi lectio, crediderimque quidpiam
deſiderari, quod ad dictionem λεύκων pertineat, quam ſuſpitionem mihi adauget Vitru-
uius in allatis à Mercuriale verbis, in quibus mellis quidem, ſed olei minimè, mentio fit.
Si enim, & oleo conſeruatæ fuiſſent Purpuræ, haud dubio, vt de melle, ita quoque de oleo H
meminiſſet, non iuerim interim inficias etiam oleo potuiſſe conſeruari, ſed non æquo mo-
do, mel enim ſimul cum liquore illo, ſiue flore permiſceri poteſt, quum oleum ſemper in-
Oleum cur non adhiberentur. natet, vbi cum liquore aliquo permiſcetur, quod fortè in tinctura non requirebatur; Quod
obiter dictum eſto, vt quiſque quam placuerit, opinionem amplectatur. Ego ſaltem oleum
tincturæ vel ideo adhibitum negauerim, quòd veſtes, quæ ea erant inficiendæ, ſua pingue-
dine labefactaſſet, ac inquinaſſet, quod nos noſtro ſæculo plurimum abhorremus, & ſum-
Lib. 2. Variar. c. 1. ma cura, vbi licet, prohibemus, cæterùm illud notatu in primis dignum, eũ qui ſericũ Pur-
purę intingeret, puriſſimum habere debuiſſe corporis caſtitatem, vt tradit Caſſiodorus,
Herbæ quę Purpuram præbent. quia inquit, taliũ rerum ſecreta refugere dicuntur immunda. Iam verò herbas quoq; natura
procreauit, ex quibus Purpureus quoq; color genuino illi ſimilis tingitur: quare authores
Purpurã ſępe marinã cognominarũt, nõ quòd terreſtris etiã ſit, ſed ad differẽtiã illius quæ
ex herbis fiebat, de qua iam dicemus. Plinius, Trãſalpina Gallia, inquit, herbis Tyrium,

atq;

A atq; Conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Inter eiuſcemodi herbas non vltimum locum obtinere videtur coccum. Huius enim color cum Purpura maximè conuenit, quod liquet inprimis ex euangelio Matthęi, Marci, & Ioannis de veſte, qua Iudæi induerunt Seruatorem noſtrum Ieſum Chriſtum. Sic enim Matthæus: περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην, id eſt: circumdederunt ei chlamydem coccinam: Marcus verò: καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν: id eſt, & induerunt eum Purpura: Et Ioannes: καὶ ἱμάτιον, inquit, πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν: & pallio Purpureo circumdederunt eum. Quam itaq; Marcus, & Ioannes Purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore eo, qui idem eſt, vt dixi, cum Purpureo, cùm alioqui materia plurimum diſcrepent, adeo vt Mattheus colorē, illi verò materiam, & colorem ſimul expreſſerint: quamobrē Purpuræ appellatione coccū non cōtineri rectè cenſuit Vlpianus, in lege, ſi cui lana. Coccū autem à Dioſcoride κόκκος βαφική dictum eſt, id eſt, granum infectorium, cuius ſatis magna copia colligitur in Gallia Narbonēſi, vocaturq; à Gallis Vermillon, ab Arabibus Kermes, vnde Kermeſinus color. Gloſſarijs grana κόκκοι; granitum κοκκωτὸν dicitur: Hiſpani coccum granam à grano fruticis, & à grana Granatam vrbem appellant propter cocci copiam. Braſauolus in libro de

Coccum infectorum.

Purpureus color idem cum coccino.

Kermes.

Granata vrbis Hiſpaniæ oppidū.

B Syrupis multa ſcribit de Chermes: nos inde paucula mutuabimur. Coccum (inquit) Italis vulgo granam dici, & eſſe veluti ſemen fruticis ilicē referentis, &c. Chermes verò (quāquam & ipſum ab antiquis cocci nomine comprehenſum videatur, vt ſit fortè coccus ſcolecius, id eſt, vermicularis) ex radicibus herbarum quarundā ſumi, ex eoq; charmeſinum colorem tingi, floridiorē quàm è cocco. Ego (inquit) frequenter excauaui, & granula circa radices collegi, quæ breui tempore in vermiculū tranſeunt. Aperitur enim ſemen (ſi ita vocandum eſt) & parua quædam formica alata exit, quæ auolat: exterior cortex inanis relinquitur, ad tincturam inutilis. Et hic eſt cocci vermiculus, qui apud D. Hieronymum repetitur, & in ſacris litteris legitur tinctura ex vermiculo &c. Sunt autē plures herbę, quarū radicibus inhæret chermes. Vna inter alias parua, inciſa multū, quæ pimpinellæ folia imitatur, ſed magis inciſa. In multis Germaniæ locis colligitur; excellentius verò in Polonia circa Cracouiā. In Hetruria quoq; naſcitur; putātq; Hetruſci genus pimpinellæ eſſe, ſtrellam vulgo appellant, alij chrialmum. Naſcitur autem & ſub alijs herbis. Nam Poloni tres herbas habēt, ſub quibus naſcitur. Vna eſt quā ipſi appellant Hiedoſpialek: putāt eſſe auriculā muris, ſed nō eſt illa quam Dioſcorides ſic vocat. Naſcitur & ſub parietaria, & ſiligi-

Tinctura ex Vermiculo quid ī ſacris litteris.

Herbę quarum radicibus inhæret Chermes.

C ne (ſecali potiùs) quam Græci olyram, Poloni Zito, nos ſegala vocamus. Sed hanc nō excauant, quia maior eſt prouentus ex ſiligine, quā ex chermes, &c. Ego chermes illud de quo Arabes ſcriptores meminerūt, non aliud eſſe video quàm coccū Græcorū, è frutice videlicet ilicis aquifoliæ pumilo: cuius grana matura vermiculū aliquē emittere putârim, ſi non vbiq; & cuiuſuis, alicubi tamen & ſpeciei alicuius in eodem genere, vt coccus ſcolecius, vel ſcolecias cognominari mereatur, grana verò illa de radicibus herbarum, eorumq; vermiculos, & ex eis tincturā, veteribus planè incognita arbitror. Hæc & plura ille. Pluribus etiā hæc proſequitur Hermolaus, quæ tamē nobis minimè ſunt prætereunda. Saxifragam (inquit) aliqui eandē eſſe putāt, quæ pimpinella, & ſanguiſorba dicitur, &c. E radice vt ferunt, quibuſdā horis vermiculus eruitur, qui curatus ſericis præcipuè tingendis, Purpuram facit incōparabilem, cæteros colores ſplendore quodā, & hilaritate ſuperās: inuētus vt alia quoq; multa, caſu, excrementis gallinaceorū ita coloratis, igitur purpuriſſum ex hoc vermiculo carbaſinum, à pręſtanti amphiteatralium velorum, vt arbitror, colore, dicitur. Quidam carmeſinum appellant colorem: quoniam vermiculus ille Punica lingua carmes appelletur, quemadmodum, & coccus. Poteſt, & ab vrbe Charmi, quæ Sardibus eſt, nomen

Chermes Arabū eſt Coccū Græcorum.

Saxifraga.

D accepiſſe coloris, quòd lanas inficere Sardibus cœptum ſit, vt inquit Plinius. De hoc vermiculo nihil apud veteres inuenias. Hieronymus in ſacris litteris vermiculum, & vermiculatas veſtes nominat, granum (vt opinor) aquifoliæ ſignificans, quod authore Plinio quibuſdam locis vermiculi ſimilitudine conſpicitur. Hinc deriuatum arbitror, vt coccinea veſtis ſcolecidata (ſcarlata, quaſi ſcolecata) hoc eſt vermiculata, vulgò diceretur: ſiue quaſi quiſquiliata (etenim granum cocci etiam quiſquilium vocatur Plinio) à quiſquilijs, opinor. Sunt enim quiſquiliæ, vt Feſtus ait quicquid ex arboribus minimum cadit. De vermiculo Purpureo Democritus quoque meminit, tincturis vtili, ſed è Purpuris, ac murice vt conijcio: nam & de vermiculo Galatiæ, hoc eſt iligno meminit. Hæc ille in corollario in Dioſc. è quo Cælius etiā deſcripſit, qui inſuper, Carmeſinū, inquit, ſunt qui opinentur chromaſinum quoq; nuncupari poſſe, quia ſit radix Syria, quæ vocetur chroma, cuius eſt apud Theophraſtum mentio. Ego omnino carmeſinū à Kermes Arabica, ſeu Punica voce coccū indicante, non velà carbaſo, vel chromate dictū arbitror. De chromate Theophra-

Carmeſin⁹ color vnde dictus.

Coccinea veſtis cur dicta Scolecidata.

Quiſquil.

Li. 8. Ar. lect. c. 11.

ſtus in libro de Odoribus his verbis meminit: χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ (μῦρα) τῇ E
Anchuſa q̃ ἀγχούσῃ: τὸ δὲ ἀμαράκινον, τῷ καλουμένῳ χρώματι, &c. id eſt, colorem vnguentis rubris
vnguenta ex anchuſa faciunt, amaracinũ autem è chromate: quod radix eſt è Syria vehi ſolita. Appa-
tingebant. ret autem eam radicem non vilis pretij fuiſſe: quoniam myropolas pretioſa tantùm vn-
guenta, quamuis non omnia, colorare ſolitos tradit. Et paulò pòſt: Maron, & chrôma, quod
Chroma ra- amaracino miſcetur, calfaciendi vim habent, Carmeſini colorem rubrum eſſe conſtat;
dix. chrômatis verò radiculæ qualis fuerit, non inuenio expreſſum: rubrum tamen non fuiſſe
ex iam recitatis Theophraſti verbis apparet: vt nimium leuis ſit quorundam coniectura,
carmeſinum à chromate deductum. Dioſcorides quidem in eius confectione non memi-
nit chromatis: quòd an ſit radix curcuma hodie dicta, inquirendum, colore croceo. Sed
quoniam Hermolaus carmeſinum quaſi carbaſinum, à præſtanti amphitheatralium velo-
De Carba- rum colore dici potuiſſe ſuſpicatur, de carbaſo quædam addamus: quam ipſam quoque vt
ſo quædam. amorgen, & byſſum (vt pòſt dicetur) propter materiæ pretium, ac tenuitatem, ſicut & ſeri-
cum, Purpura, coccoue tingi ſolitam coniicio. Carbaſus igitur (generis fœminini, ſicut &
byſſus; quamuis aliqui maſculinum etiam faciant, & in plurali neutrum) genus eſt lini mi-
ræ tenuitatis, in Hiſpania primùm repertum, teſte Plinio: item velum ex carbaſo factum F
Virgilius in tertio Aeneidos ——*& auræ*

Li.19.c.1. *Vela vocant, tumidóq; inflatur carbaſus auſtro.*

Lucretius in ſexto:

Carbaſus vt quondam magnis intenta theatris.

Virgilius in octauo:

——*Eum tenuis glauco velabat amictu*
Carbaſus. Et in vndecimo:
——*Tum croceam, chlamydemq; ſinuſq; crepantes*
Carbaſeos, fuluo in nodum collegerat auro.

Plura leges in promptuario Trebellij. Vnde apparet carbaſum alijs quoque pro arbitrio
Li.19.c.1. coloribus tinctũ fuiſſe. Pollux carpaſum, κάρπασον dixit, vt mox patebit. meminit Pli-
nius. Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis, in quo politur, natu-
ra, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primum carbaſis repertis. Et aliquantò
pòſt de velis tinctis loquens: Carbaſina deinde vela primus in theatro duxiſſe traditur
In Phoci- Lentulus Spinter, &c. Gallica quidẽ vox Creſpe, à Carbaſo, ſeu carpaſo facta videri poteſt.
cis. Inuenio verò & apud Pauſaniam, naſci in cocci fruticis fructu breue animalculum, idque
ſtatim ac in aërem fructu iam maturo eſt emiſſum, volare, ita vt culici ſimile (inquit) videa- G
tur, nunc autem priuſquam perficiatur animalculum, fructum cocci colligi, & ſanguinem
inſecti lanas tingere. Monachi qui in Meſuem commentarios ediderunt, Braſauoli ſenten-
tiam ſecuti ſunt; quos reprehendit And. Matthiolus in capite de cocco infectorio: vbi hæc
Chermes- etiam eius verba leguntur: Chermeſinum nouum iampridem conuehitur in Italiam ex
ex India. Hiſpanijs, ab occidentali India importatum: quod cùm copioſiſſimum adferatur, cherme-
Lib.9. de ſina ſtamina nunc vileſcere cœperunt. De eodem puto Cardanus intelligit, his verbis:
Variet. rer. Aduehuntur ad nos nunc ſemina pro Purpureo colore ſerici conficiendo, ſimilia cimici-
bus, a quibus ſublata ſunt capita: vnde pretium ſerico rubenti imminutum ferè ad dimi-
dium, cùm olim è bibinellæ herbæ tuberibus radici adnaſcentibus fieret. Sed fortè vterq;
Flos Indic. iſte coccus, ilicis nimirum, & qui ex tuberibus plantarum colligitur, etiam antiquis cogni-
Purpuram tus fuerit, lego enim apud Cteſiã in Indicis: Hyparchus amnis per Indiam fluit, ad cuius
tingens. fontes flos Purpureus naſcitur, quo Purpura, floridior etiam, quam Græcanica, tingitur.
Ibidem animalcula canthari magnitudine viſuntur, rubro cinnabaris coloris pedibus præ- H
longis, & vermis inſtar mollia. Oriuntur ea in arboribus, quæ ſuccinum ferunt: & fructi-
bus earum veſcuntur, ipſaſq; perdunt: vt pediculi vites apud Græcos. Hiſtritis Indi Pur-
pureo colore veſtes, tunicas (τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας) & quæcunq; voluerint, in-
Li.9.c.41. ficiunt: quæ Perſicis etiam tincturis præferuntur. Sic Cteſias: Illud autem prætereundum
Hyſginum non eſt, Purpuræ ſucco veteres coccum Plinio teſtante permiſcuiſſe: Quin & terrena mi-
quid. ſcere, coccoq; tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byſſinum. Inuenio & hunc colorẽ coc-
Rubiæ co- co, & Purpura permixtum, hyſginum fuiſſe nuncupatum. Rubiæ colorem Garanciã vul-
lor. gus infectorum vocat, quem tanto in pretio eſſe ſcribit Iul. Cæſar Scaliger, vt & nunc re-
Ex Sandice gium colorem multi nominent, & celebratus ſit à principe poetarum ſub Hiberæ ferrugi-
pretioſus nis commendatione, inter colores militares. Superius diximus quàm pretioſa Purpura
color Pur- apud Indos fieret ex ſandice, ad cuius rei corroborationem, cùm hìc potius illud erat di-
pureus. cendum, binas quas reperio, authoritates, quarum altera Hermolai eſt, altera Cælij, addu-

cere

A cere libuit. Sandix Indica, inquit ille, de qua in Aureliani Cæſaris vita legitur, pretioſas
Purpuras feciſſe, aliud (quàm vermiculum dictum) tincturæ genus puto. Hic verò, Indicã
Purpuram inquit, ex ſandice parari, prodit hiſtoria, tantæ verò creditur excellentiæ, vt il-
li appoſita alia quæuis, ſpecie cineris decolorari animaduertatur. Phyllanthion cogno- *Phyllãthiõ*
mento dyticon apud Democratum, herba ad Purpuram tingendam ſatis celebris, nec præ- *dyticõ her-*
terea qualis ſit monſtratur: In Theophraſto, & Plinio legitur, & phyllãtes herba inter ſpi- *ba ignora-*
noſas, ſed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Ita lego apud Hermolaum. Video *tur.*
autem Theophraſtum chamæmeli genus, quod caule foliato ſit, anthemon phyllodes ap- *Phyllantes*
pellare. Cælius inter amorges ſignificata (ita autem Græci amurcam dicunt, aliquandoq; *herba.*
etiam vini fæcem) ita quoque vocari ait herbam Purpuream veſtibus inficiendis, quæ in- *Amorge.*
de dicantur amorginæ, quanquam, inquit, & prætenuis arundinaceæ paniculæ portio di-
catur amorgis. Ἀμόργινα, coloris eſt byſſini ſpecies ab Amorgunte inſula. Ἀμοργὶς, He- *Ἀμόργινα*
ſychio, Suidæ, ac potiſſimum Varrino, eſt καλάμη τις ἐξ ἧς ἔνδυμα γίνεται: ἢ ὕφασμα, ἢ *quis color.*
χιτών. Ἀμόργινα, λεπτοϋφῆ ἐνδύματα. Ἀμόργινος, χιτωνίσκος, παρὰ τὴν ἀμόργην: id eſt,
Amorgina tunica ſic dicitur ab amorga, quod genus eſt coloris, ſimilis byſſo. Significat & *Amorgina*
B veſtem pretioſam. Ἀμόργινον, ὅμοιον βύσσῳ πολυτελές. λέγεται καὶ ἀμοργία θηλυκῶς. Ἀμορ- *tunica.*
γία, καὶ ἀμόργη, καὶ ἀμοργὶς, ἡ λινοκαλάμη. Ἀμοργίς, τὸ καλάμου τῆς ἀνθήλης τὸ λεπτό-
τατον μέρος. Hæc omnia illi, quibus etiam Suidas addit: Ἀμοργὶς, ſimile eſt lino ἀλεπίσῳ,
id eſt, non decorticato. decorticare autem ipſum, & parare (ad lanificium) ſolent. ἔστι δὲ
σφόδρα λεπτὸν ὑπὸ (malim κατὰ) τὴν βύσσον, ἢ τὴν κάρπασον. Euſtathius etiam Ἀμόργη
exponit, amurca olei, item Purpura ſecundum veteres. Ἔστι δὲ καὶ χιτὼν ἀμοργινός. Ἀν-
τιφάνης δέ φησιν ἐν Μηδείᾳ. Ἦν χιτὼν ἀμόργινος. Pollux, & alibi: τὰ δὲ ἀμόργινα γίγνε-
σθαι μὲν τὰ ἄριστα ἐν τῇ Ἀμόργῳ: λίνου δ' ἦν καὶ ταῦτα ἐναλλεγεῖσιν. ὁ δὲ ἀμόργινος χι-
τὼν, καὶ μόργις ἐκαλεῖτο. Ex his apparet amorgen nihil aliud quàm lini genus fuiſſe, ſed
ſubtilius, & quoniam fortè Purpureo colore tingebatur, (ſicut & ſericum, & & byſſus, aliaq;
tenuiſſima lini genera, & vellera præſtantiora, vt Mileſia) amorgen Purpuram, & amorgi-
na Purpurea, aliquos interpretatos eſſe: ſed ineptè: (vt & Heſychius byſſinum Purpureum)
poterat enim etiam alio colore tingi. Itaq; non rectè Cælius, & ſine authore dixit, amor- *Cęlij Rhod.*
gen herbam Purpuream veſtibus inficiendis aptam fuiſſe. Quare Zoographus amorgen *error.*
dictam ſuſpicatur per metatheſin ab Hebraico Argaman, quod eſt Purpura, vel ſericum
C Purpura tinctum. De hac etiam hæc Plinij verba accipienda exiſtimat: Lini quartum ge-
nus Orchomenium appellant, fit è paluſtri velut arundine, dumtaxat panicula eius. Cle- *Li.2.c.10.*
mens in Pędagogo contra luxum muliebris veſtitus, & Purpuræ vſum: Οὐκ ἔτι τὰς ὀθό-
νας τὰς ἀπὸ Αἰγύπτου, ἄλλας δέ τινας ἐκ τῆς Ἑβραίων καὶ Κιλίκων ἐκπορίζομενοι γῆς:
τὰ δὲ ἀμόργινα, καὶ βύσσινα σιωπῶ ὑπερεκπαίειν ἡ τρυφὴ καὶ τὴν ὀνομασίαν. De byſ-
ſo plura dicemus in Pinna: hìc paucula addã, ex Strabone: Ex lana arboribus quibuſdam
innaſcenti apud Indos Nearchus ait texi ſindones ſubtiles, σινδόνας τὰς εὐητρίας: &
Macedones ea pro tomento vſos, (ἀντὶ τυφάλων αὐτοῖς (malim αὐτῷ, ſcilicet, τῷ ἐρίῳ) *Lib. 15.*
χρῆσθαι, καὶ τοῖς σάγμασι σάγην.) Eſſe autem huiuſmodi etiam ſerica, byſſo ex quibuſdam *Geog.*
corticibus excarminata, ἐκ τινῶν φλοιῶν ξαινομένης βύσσου. tanquam ſerica lintea è byſſo,
ceu materia, & lana fiant. De anchuſa ſcribit Nicol. Myrepſus: Coria alba, vt Purpuræ in- *Radicis an*
ſtar tingantur, anchuſæ radicem aceto irrigata illine. Idem in fine remediorum ad dyſen- *chuſæ vſus*
teriam, anchuſam eſſe ſcribit herbam quandam tingentem τὰ ἀληθινὰ κήρια, neſcio quo
ſenſu, niſi legas ὡς ἀληθινὰ κηρύκια, id eſt, vt veri murices. Dioſcorides quoque anchuſæ
radicem ſanguineo colore inficere manus ſcribit, quod mulierculis non ignotum, quę eo
D ſucco tanquam purpuriſſo malas, quò rubicundæ fiant, inficiunt. Hyſge, Ὕσγη Suidæ *Hyſge.*
quędam herba eſt, & ὑσγινοβαφὴς χιτών, tunica hyſge (vel hyſgino colore) tincta, dicun-
tur & in neutro plurali numero ὑσγινοβαφῆ (ſupple ἱμάτια) ita ille, apud quem ὕστινος
(malim ὕσγινος, quamuis litterarum ordo repugnet) tincturæ genus eſt.

Τὰ κόκκοιο βαφέντα, καὶ ὑσίνοιο θέριστρα,

Verſus authoris innominati. Videntur autem hyſginus, & coccinus cognati colores eſſe,
nomine etiam congruente. Nam Pauſanias in Phocicis author eſt, fruticem, quem Iones,
& Gręci coccum appellant, Galatas, qui ſuper Phrygiam incolunt, lingua vernacula hys *Hus Gallis*
nominare. Galli quidem Europæi, hodieq; ilicem aquifoliam hus, vel vt ipſi ſcribunt, hous *ilex Aqui-*
appellant: frutex autem cocci ilex aquifolia pumila quædam eſt. Ὕσγινον, Heſychius, & *folia.*
Varrinus exponunt βάμματι. In quorum vulgatis lexicis hoc nomen non rectè oxyto-
num ſcribitur. Meminit huius dictionis etiam Plinius, dum ait, in vigeſimoprimo: Hya-
cinthus in Gallia eximie prouenit: hoc ibi pro cocco hyſginum tingitur: Et in trigeſimo-

quinto:

quinto: Purpuriſſum Puteolanum, inquit, potius laudatur quàm Tyrium, aut Getulicum. E
vel Laconicum, vnde pretioſiſſimæ Purpuræ. Cauſa eſt quòd hyſgino maximè inficitur, rubiamq; cogitur ſorbere. Hyſge igitur herba eadem, quæ hyacinthus videtur: ex hyacintho autem non cocci, ſed ſuicoloris veſtes tinctas opinor. Perſius:

Sat. I.

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina lana eſt,

vbi quidam legunt lumbos, & ianthina lana, id eſt, violacei coloris. Bayſius ex Nonio ferrugineum, ait eſſe colorem ferro ardenti haud abſimilem, vt quidam (inquit) putauere; qui & hyacinthinus ex Virgilio: ait enim ferrugineos hyacinthos. Et alibi: Hyacinthina, inquit, dicuntur veſtimenta, quæ cum eius floris colore certant, vel etiam eiuſdem nominis lapide. Antonius Thyleſius, in hyacinthino colore Purpuram lucere ſubnigram affirmat: Hyſginum inquit idem Bayſius, planta eſt colore flaua, & inde ὑσγινοβαφῆ dicta, quæ ab ea planta tincta ſunt, τὰ ὑπὸ αὐτῆ βεβαμμένα. Hoc legiſſe memini in ſcholijs in Nicandrum, ſi tibi probatur author. Hyſgini etiam mentionem Vitruuius in octauo facit. Ruellius verò hyacinthinum colorem non tantùm ex propriè dicto hyacintho, vt ferè creditur: ſed è viola quoque, quæ ſylueſtris dicitur hyacinthus, traxiſſe nomen Plinio videri putat; niſi quis, inquit, ianthinum malit, quam hyacinthum legere. Atque hæc de plantis, F
quibuſcum Purpura fiebat. Inuenio præterea animal. Rondeletius enim quartam vrticæ ſpeciem deſcribens: Ex interioribus eius partibus (inquit) filum longum deducitur Purpureo colore tam iucundo, tamque florido infectum, vt cum pretioſo illo Purpuræ ſucco certet. Veriſimile eſt hanc vrticam Purpuræ adhærentem (teſtis enim alienis adnaſcitur, & maximè Purpuris) à cane Herculis demorſam fuiſſe, &c.

Ferrugo.
Hyacinthina.
Hyacinthinus color.
Vrtica animal Purpureo filo.

INVENTIO.

Hercules inuẽtor ſecundũ Tyrios.

PVRPVRA quo pacto, & quando ſit inuenta, eſt legere apud Nonnum in quadrageſimo!, & in onomaſtico Pollucis libro de verbis idoneis ad Commodum primo, qui inquit: Tyrij ferunt captum amore Herculem cuiuſdam nymphæ indigenæ, cui nomen Tyros, ſequebaturq; eum canis, qui irreptantem ſcopulis Purpuram conſpicatus, pereſa caruncula, ſua ſibi labra cruore puniceo infecit. Cùm igitur ad puellam adiiſſet Hercules, delectata illa inſueta tinctura, affirmauit ſibi cum illo nihil fore, niſi ad ſe veſtem adferret, etiam canis illius labris ſplendidiorem. Quocirca Hercules inuenta animante, col- G
lectoq; ſanguine, munus puellæ detulit primus vt Tyrij dictitãt, punicæ infecturæ author. Sed quid ſi fabuloſam hanc inuentionem eſſe dicamus? nam Georgius Cedrenus in compendio hiſtoriarum nymphæ nulla facta mentione, etiam Herculem Purpuræ inuẽtorem, philoſophum fuiſſe ſcribit his verbis. Inferioribus temporibus (poſt regnantem Mercurium in Aegypto) Phœnice regnante, Hercules fuit philoſophus cognomento Tyrius. Is Purpuram inuenit. Cùm enim in eam Tyri partem adſcendiſſet, quæ ad mare pertinet, paſtoris canem vidit Concham vorare: paſtorem à cane ſanguinem emitti putantem, lana ab oue accepta, quod ex ore canis defluebat, abſtergere. At Hercules qui rem obſeruaret, tincturam eius lanæ egregiam cum admiratione vidit: animaduerſoque liquorem eum ex Concha iſta fluxiſſe, lanam iſtam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is ſpectaculo tincturæ iſtius attonitus, iuſſit hoc modo lanam tingi, atque ex ea ſibi regiam veſtem parari: qua primus hominum indutus, omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorem tincturam ignorauerant homines. H

Hercules philoſoph⁹.
Phœnix primus Purpura vſus.

DENOMINATA.

Πορφυροβάφος.

Πορφυροβάφος Græcis dicitur, qui Purpuræ liquore veſtes tingit, in qua ſignificatione ex Alexãdro Aphrodiſeo affertur etiam πορφυρεὺς, quæ tamen vox potiùs ſignificat eum qui Purpuras venatur, à verbo πορφυρέυω, id eſt, Purpuras venor. Hyceſius Purpurarum venatores vocauit πορφυρευομένες: quam quoque dictionem ab eodem verbo formari non dubitâ im, quando πορφυρευταὶ & πορφυρευτικὴ τέχνη apud authores leguntur. Πορφυρόπωλης eſt negociator Purpurarius. πορφυρόπωλις quidem fœmininum pro muliere Purpuras vendente apud Suidam legitur, id eſt lanas, vel veſtes Purpurea, ἢ τὰ πορφυρᾶ (ſubaudi ἱμάτια, vel ἐσθήματα) πωλοῦσα.

Πορφυρόπωλης.

A πωλῶσα. Πορφύρεος apud eundem Suidam idem eſt etiam, vt πορφύρεος ἐσθὴς. Πορφυροειδὴς, Purpuræ ſpeciem gerens, Purpureo colori ſimilis. Euripides πορφυροειδέα δι᾽ ἅλα, per mare nigricans in modo Purpuræ. Φορφυρέκαυλος, qui Purpureo cauie eſt. Πορφυρομιγὴς, Purpuræ permixtus, Polluci de veſtium generibus, πορφυρομιγὴς ἐσθὴς καὶ χλαμὺς eſt non ἡ ἀπυύφαντος πορφύρα, ſed quæ τῇ ἐξερίνφαιῷ οὔσῃ καταρχὰς ἐμέμικτο. Πορφυρανθὴς, qui Purpureo flore eſt, Ακροπόρφυρος, in extremitate, vel in ſummitate Purpuram habens, vel in extremitatibus, & lumbis: vt veſtimenta quorum fimbriæ, & lumbi ſunt Purpurei. Απόρφυρος, nulla Purpura inſignis, Purpura non amictus, vt Plutarcho ἡ χιτὼν ἄχρυσος καὶ ἀπόρφυρος καὶ ἀφελὴς πάρισι. cui apud eundem in ſympoſ. ſexto opponitur ἡ χρυσὸν φέρουσα καὶ πορφύραν. Ex eodem ἀπόρφυρον ἱμάτιον, eſt veſtis, quæ Purpureo colore non tincta eſt: vel toga ſine Purpureo clauo, veſtis cui ora Purpurea non eſt addita. Διαπόρφυρος, ex quo aliquid Purpurei coloris pellucet: Quem aliquid Purpurei coloris velut intercipit. Barbarus tamen vertit Purpureus in hoc loco Dioſcoridis, ἐν τῷ ὑπολεύκῳ διαπόρφυρον. ex albicante Purpureum. Εμπόρφυρος oppoſitum τῷ ἀπόρφυρος, & ſignificans, vel Indutus Purpura, vel imbutus Purpureo colore, Purpureus. Budæus inter-

Περφυρομιγής. *Li. 7. c. 13.* *Ακροπόρφυρος.* *Απόρφυρος* *Διαπόρφυρος.* *Εμπόρφυρος.*

B pretatur non ſolùm Purpureus, ſed etiam in Purpuream vergens, in Purpureum colorem inclinans, apud Dioſcoridem. Επιπόρφυρος, Accedēs ad Purpuram, vt Gaza vertit apud Theophraſtum. Περιπόρφυρος, Purpura amictus, prætextatus. Plutarchus: Publicola, ὁμήρους ἔδωκαν ἐξ εὐπατριδῶν περιπορφύρους δέκα: obſides dederunt ex genere patritio prætextatos decem. Et περιπόρφυρος ἐσθὴς, prætexta veſtis: itidemq; περιπόρφυρος τήβεννος apud Plutarchum, quod Romuli geſtamen fuiſſe dicit. Sæpe ſine adiectione, ἡ περιπόρφυρος, ſubaudiendo ἐσθὴς, vel τήβεννος. Athenæus in decimoquarto de cenſoribus Romanis, τὼν περιπόρφυρον ἐνδεδυκότες. Plutarchus in problemat. Rom. διὰ τί περιπόρφυρον ἡ δήμαρχος οὐ φορεῖ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων φορούντων. Sic apud Liuium, Prætextis Purpura togis vti: & frequentet, Prætexta inſignis, Υποπόρφυρος, aliquatenus Purpureum colorem referens, leuiter purpureus. Πορφυρόεις purpureus, purpuram referens. Πορφύρεος, & πορφυροῦς per contractionem, Purpureus, ſeu color purpuram referens. Grammatici Græci poëtarum interpretes aliquando nigrum, vel nigro propinquum interpretantur. Zoographus allatis hiſce veterum authoritatibus: Pretioſus ille flos nigrantis roſæ colore ſublucens, Plinius de Purpura. *Viola ſublucet purpura nigra.* Virgilius de amello flore. Conchylijs virus

Περίπορφυρος. *Υποπόρφυρος.* *Πορφύρεος.*

C graue in fuſco, (aliàs fuco, quod præfert) color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari, Plinius. hiſce inquam authoritatibus, & vt grammatici ſentiunt, eſſe ait colorem purpureum nigrum rubore quodam admiſto. Nos ſuprà multiplicem purpuræ, ſeu purpurei coloris differentiam ex authoribus oſtendimus, nam & ipſe in Conchis flos, in litore, & pelago variat, item in regionibus diuerſis, & in tinctura apparatus, mixturæq; ratio varia eſt, vt expoſuimus. Semper quidē rubri aliquid continet, ſiue id ſimplicius ſit, ſiue ad nigrum, aut violaceum, cæruleumuè inclinet. Purpureum, & phœniceum colorem hiſce verbis diſtinguit Goropius. Qui ſpadicem, quem Virgilius in equis probat, eundem cum phœniceo arbitrantur, à veritate longè diſcedunt: decepti videlicet hinc græco palmæ nomine, hinc Plinij authoritate, qui phœniceum, & purpureum diſtinxit colorem, florem viceſimo tertio viceſimi primi libri capite deſcribens. Quod ad arborem phœnicem, & eius ſpadicem attinet, ſtultum fuit finere ſe homonymia decipi: maximè cùm nuſquam legant ſpadicem colorem phœniceum vocari: & profectò egregiè riſiſſet Virgilius, ſi phœniceos equos ab ipſo demonſtrari tibi poſtulaſſes. Quid? an non phœnicopterus auis nomine ſuo, & rubris pennis ſatis oſtendit, quis ſit color phœniceus apud Græcos? Verum cùm

Purpureus color qualis. *Lib. 12. Hierogl.* *Purpureus à Phœniceo diſtiguitur* *Phœnicis arboris color.*

D purpureum colorem à rubro differre dicimus, phœnicei coloris nomen pro certa forma rubri coloris accipimus, qui nimirum in granatis interius ſpectatur. Plinius amethyſtinum, & violaceum colorem propriè purpureum dici oſtendit, licèt & hoc nomen ad quemuis rubrum colorem diuagetur. Differunt igitur purpureus, & phœniceus, vti carbunculus, ſiue rubinus vulgò vocatus, & laudatiſſimus amethyſtus; ſiue vt roſa, & viola. Quare liquet eos plurimùm aberrare, qui phœniceum colorem non ſolùm cum purpureo confundunt, ſed inde etiam rubrum colorem dici ſcribunt, quia purpura primùm in Phœnicia ſit inuenta. Hæc & plura ille. Purpureus quandoque pro purpurato ponitur, atque ita purpureos tyrannos dixit Horatius, purpureos reges Claudianus, purpureum ſcurram Iuuenalis: aliquando purpureus pro pulchro dicitur, vt ſuprà etiam dictum eſt. Virgilius:

Phœniceus color an à Purpureo differat. *Purpureus pro Purpurato.*

Et pro Purpureo pœnas dat Scylla capillo. *p pulchro. li. 1. Georg.*

Martialis in octauo.

Hic

Hìc ſtetit Arctoi formoſus puluere belli, E
Purpureum fundens Cæſar ab ore iubar.

Annotauit & hanc ſignificationem Ant. Thyleſius his verbis: Rubrum colorem maximè indicat animalium ſanguis, & quo lana inficitur, coccus: oſtentat tamen hunc colorem præ cæteris rebus liquor Purpuræ: cuius adeo gratus eſt color, vt ſi quid paululum habeat ruboris, modò viſu ſit illud non iniucundum, Purpureum ſæpe dicatur, vt ſunt violæ, & varia florum genera, quin & candidus: is enim quoque oculos remoratur, à poetis vocatur nonnunquam Purpureus: nam & olores Purpureos dixit Horatius, & niuem ipſam purpuream Albinouanus. De purpureo colore, & verbo πορφυρεῖται erudita quædam depromit Scaliger. Varia in primis ſubſtantiua purpureo adiungi inuenio, vt in primis ſanguinem: nam Homerus πορφύρεον αἷμα dixit, notante Euſtathio, nec non Plinio, apud quem legimus: Tyrius (fucus, colorue priuatim dictus) nigricat aſpectu, ſanguinis concreti modo; vnde & Homero purpureus dicitur ſanguis. Multorum autem opinio fuit animã eſſe ſanguinem, ſiue (vt Empedocles arbitrabatur) in ſanguine. Hinc illud apud poëtam: *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum ſanguine fudit.* Homerus, inquit Pierius Valerianus, eos qui valido aliquo vulnere (vt purpuras Conchas purpurarij vno ſaxi ictu collidunt,) perempti fuiſſent, purpurea morte ſublatos dicit. F *Purpureos criſtis iuuenes* dixit Virgilius in nono. Sic in decimo *Purpureũ pennis, & pactæ coniugis oſtro.* nam rubris criſtis vtebãtur antiqui, vt videre licet in nono vbi ait. *criſtaq; tegit galea aurea rubra,* & in duodecimo, *& rubra cornua criſtæ.* quas & puniceas nominat, vt: *aut puniceæ ſeptũ formidine pennæ.* Narciſſus etiam ipſi eſt purpureus, & dictamnum flore purpureo celebrat; item flores purpureos, ver, mare, lumen iuuentæ diuerſis in locis, item cothurnum in primo; amictum tertio, veſtem quarto, lumen ſexto, & Georgicorum ſecundo purpureas vites, ſui generis tertio purpurea aulæa. *Et clarum veſtis ſplendorem Purpurai*, lego apud Lucretium per initia ſecundi. Πορφυρέην ἶριν dixit Homerus, Scholiaſtes ποικίλην, id eſt, variam interpretatur. Purpureum de mari, aut flumine aliquando pro cæruleo dici Grammatici annotant, & nos etiam ſuprà annotauimus. Virgilius in quarto Georgicorum.

Exercit. 325.13.

Anima in ſanguine.

Purpurea morte ſublati qui dicebantur.

In mare Purpureum violentior influit amnis,

Mare cur dictũ Purpureum.

Cicero in quarto Academicarum: Mare illud, quod Fauonio naſcẽte purpureum videtur, idem huic noſtro videbitur. Purpura, inquit Pierius Valerianus, non niſi in imo reperitur pelago, vt tradit Apollonij Argonauticorum interpres, qui verbum πορφύρεσις profundũ eſſe interpretatur. hinc mare purpureum, pro profundum, poëtæ ſæpius poſuere. κῦμα πορφυρέον apud Homerum, Euſtathius nigrum interpretatur, vt & ſanguinem purpureum. G colore enim ferè conueniunt, inquit, & purpureum ad nigredinem accedit: & verbũ πορφύρειν, de quo plura mox, etiam de mari in vſu eſt. Epithetorum quæ poëtæ mari tribuunt, quædam parti tantùm eius conueniunt: vt glaucum, vbi minimè profundum eſt, & albam arenam apparentem habet: & canum, circa littus ſolùm. Nigrum autem mare, quod ſimpliciter eiuſmodi apparet, dicitur (nimirum quà profundum eſt) μέλας δέ γε πόντος, ὁ ἀκράτως τοιοῦτος. cæterùm, πορφύρεον καὶ κυάνεον, καὶ οἰνωπὸν, differentiæ ſunt nigredinis, (ſic & δνοφερὸν ὕδωρ cognominatur,) Cùm igitur mare nigrum purpureum, aut alio ſimili (à colore) epitheto nominatur, quod partis eſt, ad totum refertur. Hæc Euſtathius. Sic & ἰοειδὴς mare dicitur. Idem alibi quoque πορφύρεον κῦμα, καὶ πορφύρεον θάνατον, à verbo πορφύρειν, quod nigrere, ſeu nigrare ſignificat, deducit. Homerus præterea ἅλα πορφυρέην dixit in Iliade, & Aratus in Phænomenis. Nam cùm ventus mare cæruleũ criſpicans niteſcere facit, purpurare vndas, dixit poëta Furius. Eleganter Cicero in ſecundo Academicorum. Quid mare, nonne cæruleum; aut eius vnda, cùm eſt pulſa remis, purpu- H raſcit? Ἁλιπόρφυρον Euſtathius interpretatur nigrum, & ſimile ἁλιπορφυρέσῃ; vel marina purpura tinctum ἁλουργὸν, πορφυροῦν. Κίχλας (piſces) ἁλιειδέας dixit Numenius. Purpuream mortem Homerus in Iliade.

Maris epitheta.

Purpurea mors qui dicatur.

Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Scholiaſtes interpretatur nigram, vel ſanguinariam, vel cruentam: aliqui violentam, & ſubitam. Heſychius: Πορφύρεος θάνατος, etiam exponit ὁ μέλας, καὶ βαθὺς, καὶ ταραχώδης. ſed βαθὺς, & ταραχώδης fortè ad mare potiùs, cui idem epitheton tribuitur, quàm mortem referri debent. Sed hìc obiter Cælij Rhodigini lapſum detegam. Dignum ſcitu, inquit ille, de purpurario traditum infectore legimus, qui viſus fraude agere in tingendi ratione: cùm eo nomine, vt tum mos erat ad vltimum duceretur ſupplicium, locis etiamnum locum ſupereſſe arbitratus, ad Homericum illud potiſſimùm adiecit animum: τὸν δὲ

Cælij Rhodigini lapſus.

Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

A ſtis Cælius ex Euſtathij in Homeri Iliados E parecbolis: vnde & Varinus repetijt: poſtrema verba Græca ſic leguntur: Ἀπαγόμενος εἰς θάνατον κατ' ἔθος προυκαλέσατο ποθὲν ἐκ ἀσεῖον σκῶμμα ἐκ τῶν Ομήρου, τὸ, τὸν δ' ἔλαβε, &c. ex quibus apparet, non ipſum purpurarium hoc aduerſus ſe carmen, ſed alios qui ſpectabant, in illum protuliſſe. Πορφυρόχροον in eo eodem ſignificato, pro purpureo ſcilicet, ab Euſtathio dictum inuenio, & apud Dioſcoridem τῇ χρόᾳ πορφυρώτερον, de tertia ſpecie Alcyonij, de qua Galenus, πορφυρίζει δὲ τῇ χρόᾳ. Cæterùm cùm & alia nomina dentur apud authores purpureum colorem ſignificantia, non erit præter ordinem ea hîc recenſere. Ἰοζώνος Varino & Heſychio exponitur πορφυρόζωνος. putarim ab ἴον, id eſt viola, cuius color quoq; purpureus nominatur, deductam eam vocem eſſe. Eiſdem Ἰοννὰ eſt πορφυρᾶ. Calaina fictilia vaſa Alexandriotica nominantur apud Galenum inter ea quæ pilos attenuant: interpres Latinus purpurea conuertit: & bene quidem. Nam & Plinius de Murrhinis ſcribens: In pretio eſt (inquit) varietas colorum, ſubinde circumagentibus ſe maculis in Purpuram candoremq; & tertium ex vtroq; igneſcentem, velut per tranſitum coloris Purpura rubeſcente, aut lacte candeſcente. Sunt qui maximè in ijs laudent colorum repercuſſus, quales in cæleſti arcu ſpectantur: Hæc ille: Conuenit autem iridis etiam color, & coloris, ad ſolem variatio Purpuræ.

Πορφυρόχρουν. *Ἰοζώνος.* *Calaina vaſa quæ.* *Lib. 1. de comp. med. ſec. loc. c. 5.* *Lib. 37. cap. 2.*

B Quærendum igitur an Murrhina Latinorum, eadem ſint Calainis Græcorum: quando aliud Græcum nomen eorum hactenus nemo oſtendit. Arrianus in nauigatione rubri maris, in Scythia (vel Synthia fortè à fluuio) iuxta id mare regione, lapidē Calleanum, καλλεανὸν, cum Sapphiro, nardo, &c. ad Minnagar metropolin Parthorum regi ſubditam, vehi tradit. Hunc quoq; purpureum quis non incongruè interpretetur. Κάλλαιοι, apud Heſychium ſunt, οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα, & ſubiungit, ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλαϊνόν. Nos de oſt eis calainis vel callainis ſcribemus, quæ forſan vel purpurei coloris erant, vel ad Purpuram tingendam vtilia, vel ad vaſa aliqua conficienda: nam & Murrhina è Conchis fiebant: vt calainus color purpureus ſit: nam Purpura alijs nominibus & Calcha & Calyx appellabatur. Reperio præterea apud eundem Heſychium & Varinum pro καλλίανθη expoſitum πορφυρᾶ. Vbi fortè ſcribendum κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ: nam ita ſcriptum reperio ab Ammonio: Coloſſinus color deniq; idem eſt qui purpureus, quod ita comprobat doctiſſimus Cælius Calcagninus in Epiſtola ad Thomam Calcagninum nepotem. Cupis (inquit) ſcire à me quis ſit color coloſſinus: licet ego Coloſſenum magis legendum putem.

Myrrhina an eadem cum Calainis. *Coloſſinus color.* *L. 2. Epiſt. quæſt.*

C nam Græci κολοσσηνὸν dicunt; atq; ita in duodecimo Strabonis ſcriptum. Καὶ οἱ Κολόσσηνοι (oxytonum fortè ſcribi præſtaret) ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου χρώματος πλησίον οἰκοῦντες. à Coloſſis ſcilicet vrbe Troadis. Vnde & Coloſſenſes illi celebres diui Pauli epiſtolis. Tantum abeſt vt à Coloſſo Rhodio dicti ſint. Color autem is purpureus eſt, aut in purpureum declinans. nam cyclamini florem coloſſinum deſcribit in vigeſimo primo Plinius: & nos teſtes oculos habemus. hunc enim colorem in flore cyclamini nunc agnoſcimus. Quin & Dioſcorides eum ſic deſcribit: Κυκλάμινος φύλλα ἔχει πορφυρᾶ, ποικίλα. κάτωθεν καὶ ἄνωθεν κιττοῦ ὑπολεύκοις: καυλὸν δὲ τετραδάκτυλον, γυμνόν: ἐφ' οὗ ἄνθη ῥοδοειδῆ πορφυρίζοντα: ex quibus verba vltima, flores in modum roſæ purpureos ſignificent. Sed tempeſtiuū eſt reliqua Purpuræ denominata proſequi. Πορφυρὶς, purpurea veſtis, vbi ſubaudiri poteſt ἐσθής. Xenophō in octauo Pædiæ, ἐδεῖν φειδόμενος, οὔτε πορφυρίδων, οὔτε ὀρφνίων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε καρυκίνων ἱματίων. Sic & Πορφύρα vſurpatur: ac ſicut πόρφυρα βασίλειος dicit Herodianus, ſic idem eodem libro ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφυρὶς, imperatoria Purpura ſuſcepit, Commodum videlicet in lucem editum. Πορφυρὶς item auis eſt, vt mox dicetur. Item inſulæ

Cyclamini florum color. *Πορφυρὶς.*

D nomen apud Plinium, quam Niſyron antè dictam fuiſſe ait. Sic Euſtathius eandem Niſyron nominatam fuiſſe ait πορφυρίδα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρέων. Idem tamen Plinius alibi & Cythera ait vocata fuiſſe πορφυρίδα, quæ Euſtathius quoq; πορφυροῦσαν nominata tradit διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρῶν. Πορφυρίτης, purpurans, πορφυρίτης λίθος Lapis in modum Purpuræ rubens. Cuius meminit Plinius dum ait: Rubet porphyrites in eadem Ægypto. ex eo candidis interuenientibus punctis leucoſtictos nominatur. Eius fæmininum Πορφυρῖτις, nigricans in modum Purpuræ, Purpuræ nigrantis ſpeciem gerens, vt prophyritis ficus apud eundem. Πορφυρίων, Latinis porphyrio auis nomen apud Ariſtotelem & Plinium, & Athenæum, qui inter alia ex Ariſtotele tradit σχιδανόποδα αὐτὸν εἶναι, ἔχειν δὲ χρῶμα κυάνεον, σκέλη μακρὰ, ῥύγχος ἠργμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν, μέγεθος ἀλεκτρυόνος. Aitq; ibidem Callimachum in libro de auibus diſcrimen facere inter πορφυρίωνα & πορφυρίδα, vtpote qui ἰδίᾳ ἑκάτερον καταριθμεῖται. Euſtathius πορφυρίωνα nominatum ſcribit διὰ τὸ τοῦ ῥύγχος φοινικοῦ, à purpureo roſtri rubore. Plinius quoq; teſtatur

Porphyris auis. *Porphyrites lapis.* *Li. 36. c. 7.* *Lib. 15. cap. 18.* *Porphyrio auis vnde dicta.* *L. 10. c. 6.*

roſtra

roſtra eius & prælonga crura rubere. Sed de hac aue plura in noſtra Ornithologiæ tertia parte. has in Syria gigni Cælius Rhodiginus tradit. Eſt & piſcis nomen πορφύριων apud Heſychium. Πορφύριον, τὰ, Ariſtoteli Purpuram paruulam ſignificat. Porphyrides ex E

Porphyrides aues. auium genere eſſe etiam Hermolaus annotat, atq; à porphyrionibus eſſe diuerſas: ſicut ab vtroq; latiporphyrides, ſiue adiporphyrides & latiporphyræ. Πορφυρλεύας, auis quædam exponitur in lexico veteri, ſed ſine authore, quodq; nomen ſuſpectum habet author theſauri linguæ Græcæ. Πορφυρω, purpureo colore perfundo, purpureo rubeoq; colore illuſtro. Nonnus, πορφύρων γείτονα πέτρλω Ορθρος. vt & ipſa aurora ab eodem dicitur πορφύρειν; purpureo rubere colore. Sæpius neutrali ſignificatione ponitur pro purpuro, id eſt, purpureo colore nigro vel rubeo, vt apud Columellam, purpurans viola, & viciſſim apud Plinium, purpura violacea. Et in Epigrammatum libro ſeptimo πορφύρων βοτρυς,

Lib. 13. Metam. Purpurans racemus, ſeu purpureus. Sic Ouidius canit:

Sunt auro ſimiles longis in vitibus vuæ

Sunt & Purpuræ.

Vuæ Purpureæ cur dictæ. Id autem plus eſt quàm pictæ. nam purpurant maturæ, vel maturitati proximæ: at cùm ſunt pictæ (quas & αἰόλλεσθαι dicit Heſiodus) τῆς πεπάνσεως; id eſt, coctionis tantùm initium habent. Πορφύρειν plerunq; autem de mari dicitur apud poëtas, cùm perturbatur, F æſtuat, & tempeſtate ingruente nigreſcit, vt in ſecundo Epigrammatum -- οὐδὲ θάλασσα

Iliad. 2. πορφύρει, purpureſcit & fluctuat: ſic Homerus

Ως δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος μέγα κύμα τι κωφῷ...

vbi Euſtathius exponit, μελαίνηται: addens eadem metaphora ab eodem poëta vſurpari τὸ καλχαίνειν, deriuatum à κάλχη, ſynonymo τῷ Πορφύρα. Sic & πορφύρεον κῦμα, quod nigricantis purpuræ ſpeciem gerit. Ruſum Epigrammatum libro ſecundo, paſſiua voce:

Εὔδια μὲν πόντος πορφύρεται.

placidè purpuraſcit, placidis fluctibus nigreſcit. Diuus Baſilius quoque in Hexamero dicit mare πορφύρουσαν χρόαν ἢ κυανεῦ τοῖς ὁρῶσι προσβάλλειν. Sicut verò metaphoricè animus quoque dicitur κυμαίνειν, cùm concitatus, & perturbatus (vt & latinè fluctuare, atq;

Mare vbi nigrius. æſtuare translato verbo à mari.) ita quoque πορφύρειν ad hominis animam varijs cogitationibus & curis turbatum ac fluctuantem, transfertur: aut profundiùs aliquid meditantem, nam & mare qua profundius eſt, nigrius apparet: & purpuræ Conchæ è pelago, id eſt, G profundo, potiſſimùm petuntur. Fortè & quia purpura ad ſolem diuerſos colores reddit, de animo quoq; diuerſa conſilia agitante, & mutante ſubitò, vt purpura ſi ad ſolem celeriùs moueatur, πορφύρειν verbum in vſu eſt. Ergo & variè & profundè & anxiè, & aliquando malignè cogitare ſignificat. De tã varijs huius verbi ſignificationibus audi Heſychiũ:

Iliad. A. Πορφύρει, ταράττεται, φροντίζει, μελανίζει, μελαίνεται, Πορφυρίζει, ταράττει, μεριμνᾷ, κα-

Κάλχη. κοτεχνεῖ. Πορφύρεται, διαλογίζεται. Πορφύρειν inquit Euſtathius, de mari dicitur, & ad animum tranfertur, τὸ ἐν βάθει διανοεῖσθαι, καὶ οἷον κυμαίνεσθαι λογισμοῖς, vt in illo Homeri, κραδίη δέ οἱ πόρφυρε. Κάλχη quoque purpuram ſignificat, & verbum καλχαίνειν idem quod πορφύρειν, ταράσσειν, σίνειν, φροντίζειν, ἄχθεσθαι, κυκᾷν, ἐκ βυθοῦ ταράσσεσθαι. Sic enim Heſychius interpretatur. Καλχαίνειν Scholiaſti Nicandri etiam eſt, τὸ πορφύρειν. Eſt quando Πορφύρειν ſimpliciter de motu maris, etiam placidiore ponitur. Ad πορφύρειν verbum & ſono & ſignificatione accedit μορμύρειν. Varrino μορμύρουσα θάλαττα eſt ταρασσομένη καὶ κινουμένη φοβερῶς. Theophraſtus citante Scaligero ait: Πορφυροῦται ἡ θάλασσα, ὅταν τὰ κύματα μετεωριζόμενα σκιασθῇ. Sic Plinius ait purpuram irati maris faciem referre. Πορφυρέουσιν Apollonij Argonauticorum interpres profundum eſſe inter- H

Πορφυρέω. pretatur: vnde & purpureum mare dictum, vt ſuprà dictum eſt fuſiùs. Πορφύρεω, purpuro, idem cum πορφυρω, ſeu purpureo colore rubeo: Nonnus πορφύρρον ἠώς, purpureo

Aurora cur purpureus rubor dict? Seneca. fulgore rubebat: Sic & Ouidius, purpuream auroram dicit, & Virgilius purpureum lumen ætheris. Aliàs & ῥοδοδάκτυλος ἠώς dicitur à roſeo rubore, quam Seneca purpureum ruborem appellat. Rurſum Ouidius

—— Patefecit ab ortu

Purpureas aurora fores. Et Virgilius

—— Quàm primum craſtina cælo

Purpureis rotis aurora rubebit.

Item —— *Aethere ab alto*

Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Igitur eodem modo πορφύρειν aurora à Nonno dicitur. quo ab Homero vocatur ῥοδοδάκτυλος.

A κτυλος. Πορφυρίζω, purpuram colore refero, purpureum colorem repreſento, vel imito; purpuro: vt Columella dicit purpurans viola. Dioſcorides de thymo, ἔχον ἐπὶ ἄκρων κεφάλια ἄνθεσι πορφυρίζοντα. Plinius de thymo nigricante dicit: Alterum genus nigrius, floriſq; nigri. Idem enim teſtatur & purpuram nigricare, immo rubentem colorem purpuræ nigrante eſſe deteriorem. Ἐπιπορφυρίζω, ad purpuram accedo, ad purpuram inclino. Dioſcorides: ἐνίων δὲ καὶ ὥσπερ ἀνὰ μέσον ὂν τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζει. Ariſtot. καὶ γὰρ ταύτης τὸ μὲν ἄνθος ἐστι λευκὸν ἐπιπορφυρίζον, ὁ δὲ καρπὸς ξανθός. Ὑποπορφυρίζω, aliquatenus purpuro, paullulum refero purpuram. Πορφυρώματα Heſychius, & Varinus exponunt, τῶν ταῖς θεαῖς τιθέντων χοίρων τὰ κρέα. Fortaſſis autem vaſa quædam, & toreumata figlina purpurei coloris porphyromata fuerint: qualia fuiſſe murrhina, diximus. In his enim ceu pulchris, & ſpecioſis, dijs aliquid offerri par erat. Sic aurea, argentea, & ærea vaſa, Græci χρυσώματα, ἀργυρώματα, & χαλκώματα vocant. Ὀστράκινα τορεύματα καὶ χαλκώματα Strabo dixit. Cardanus in ſexto de varietate rerum, purpurina (inquit, neſcio vnde vocabulum hoc mutuatus) coloris eſt fului, aurumque imitatur, ſi optima fuerit: hoc ſolo differt, quòd non reſiſtit iniurijs cœli, nec diuturna admodum eſt, deinde compoſitionem eius oſtendit, ex plumbo albo, argentoq; viuo &c. Sed neque vocabulum hoc

Ἐπιπορφυρίζω. *Porphyromata.* *Purpurina*

B latinum eſt, aut purpureo colore quicquam conuenit. Πορφυρεῖον videtur accipere Strabo in decimoſexto pro officina purpuraria de Tyro ſcribens. Purpurariam autem officinam Plinius vocauit. Indicum (inquit) in diluendo mixturam purpuræ cæruleiq; mirabilē reddit: alterum genus eius eſt in purpurarijs officinis, innatans cortinis, & eſt purpuræ ſpuma. Idem Strabo in decimoſeptimo, eaſdem officinas vocauit Πορφυροβαφεῖα, quò loco interpres tranſtulit purpurificia. Alioqui officinæ tinctoriæ à Græcis communi nomine βαφεῖα dicuntur, & φαρμακῶνες, Varrone teſte. Δευσοποιὸς Heſychio tinctor eſt: nō quiuis tamen, vt videtur, ſed qui firmo, probo, ac genuino colore tingit. Δεύω verbum idem eſt, quod βρέχω. Propriè quidem δευσοποιὸς de purpura dicitur, cuius color ita firmus, & germanus eſt, vt non facilè eluatur, ac exoleſcat. Per metaphoram verò teſte Varino de alijs quoque coloribus, & rebus alijs permanentibus, & edurantibus dicitur δευσοποιὸν apud veteres, τὸ ἔμμονον καὶ πολυχρόνιον, vt Plato in decimo de rep. oſtendit. Ἀνὴρ πορφυρεὺς (inquit Aelianus) ὅταν θηράσῃ πορφύραν, οὐκ εἰς ἀνθρώπων τροφὴν, ἀλλ' εἰς ἐρίων βαφὴν, εἰ μέλλοι μένειν ἡ ἐκ τοῦ ζώου χροιὰ δευσοποιὸς καὶ δυσέκνιπτος, καὶ οἷα τε ἔσται τὴν βαφὴν ἐργάσασθαι γνησίαν, ἀλλ' οὐ δεδολωμένην, μιᾷ λίθου καταφορᾷ διαφθείρει τὴν πορφύραν αὐ-

Πορφυρεῖον *Purpuraria officinæ* *πορφυροβαφεῖα.* *Δευσοποιός.* *Lib. 16. de Anim. c. 2.*

C τοῖς ὀστράκοις. id eſt, Purpurarius piſcator, ſi poſtquam purpuram non in hominum cibum, ſed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhauſtum, conſtantem, & genuinum velit fieri colorem, vno ſaxi ictu purpuram vnà cum teſta interimit. Purpurarius, ad purpuram pertinens, vt officina purpuraria, in qua purpura fit: piſcator purpurarius, pro quo Laurentius in Herodoto purpuratorem dixit: tinctor purpurarius, qui purpuras tingit. nam purpurarius abſolutè pro vtroq; accipi poteſt, & pro mercatore etiam, qui veſtibus purpureis emendis, vendendis, negocietur. Πορφυρεῖς, & Πορφυρευταὶ Polluci nominātur. Πορφυρεὺς Aeliano eſt, qui tingit. Hiceſius apud Athenæum chamis, inquit pro eſca vti τοὺς πορφυρευομένους, id eſt, piſcatores purpurarum. Purpuratus, purpura ornatus; vnde purpurati dicuntur ij, qui apud principes dignitate antecellunt. Cicero in primo Tuſculanarum: Iſtis quæſo (inquit) iſta horribilia minitare, purpuratis tuis. Liuius de primo bello Macedonico: Cum duce Athenagora vno ex purpuratis. Idem lib. 10. belli Punici: Sopatrum ex purpuratis, & propinquis regis eſſe. Cicero in quarta in Catilinam, Gabinium appellauit purpuratum. De purpurata meretrice Babylone, vt in ſacris litteris nominatur, multa Cælius Rhodiginus. Purpuraſcere, purpureum fieri: Cicero in ſecundo Academicarum. Quid mare,

Purpurariꝰ *Purpuratꝰ.*

D nonne cæruleum: aut eius vnda, cùm eſt pulſa remis, purpuraſcit? Πορφυρίων, Auis, & piſcis nomen, vt ſuprà monuimus: cæterùm ita etiam homines vocatos reperio. Porphyrion, πορφυρίων, teſte Scholiaſte in tertium Argonauticorum Apollonij Siſyphi filius fuit, & fratrem habuit Almum nomine. Conſtat & inter gigantes præcipuè principatum obtinuiſſe Porphyrionem, & Alcyonem. Πορφυρίων vero vrbs eſt Phœniciæ, cuius gentile Porphyreonitis, & Porphyreonites eſt apud Stephanum. Praſinus quoque auriga, ſeu equorum agitator temporibus Neronis celeberrimus, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Praſinus Purpurio dictus eſt: cuius etiam meminit Martialis hoc diſticho:

Babylon purpurata meretrix. *Porphyrio homo.* *Praſinus Purpurio.*

Nomen habet magni volucris tam parua gigantis,
Et nomen Praſinus Purpurionis habet.

Sic enim legit Iuſtus Lipſius, cuius doctiſſimi viri iudicium in emendandis, ac dilucidandis E
authoribus ego maximi facio, & rectè quidem ſic legit, nam idem Martialis in decimo quarto eundem intelligit, dum canit:

Proficies nihil hoc, cadas licèt vſque flagello
Si tibi purpureo de grege currit equus.

Grex purpureus. appellat gregem purpureum, equos Purpurionis, qui velocitate præſtabāt. Alia lectio habet *Et nomen Praſini Porphyrionis habet.*

Porphyrite πορφυρίτη Stephano eſt vrbs Arabiæ iuxta Aegyptum. Porphyra inſcripta fabula Xenarchi comici, aut Timoclis comici (dubitatur enim de authore) citatur apud Athenæum. Saxa Lacedemonia, & porphyretica nominat Lampridius in Heliogabalo. *Porphyrites lapis.* Porphyrites lapis, inquit Kiranides, notus eſt, maximè in Melantide regione. Chymiſtæ referente Hermolao ætiden pro chryſolitho, & porphyrite, & chryſochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt. Inuenio & apud Plinium in primo trigeſimiquinti, neſcio num de eodem lapide. Vt ouatus eſſet Numidicus lapis, vt purpura diſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent deliciæ. *Li.4.c.36. Porphyrus ſerpens.* Porphyrus, πόρφυρος Aeliano quidam ſerpens eſt Indicus, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuræ ſaturatæ F
ſimilitudinem. capite verò pluſquam niueo, & lactè multò candidiore, locis, inquit, Indiæ calidiſſimis reperitur: ei mordendi idcirco poteſtas eſt nulla, quòd dentium expers ſit &c.

Cete Porphyrium. Ceti Porphyrij dicti ex Procopio ita meminit Cælius. Author Procopius eſt apud Byzantium Gotici belli temporibus cete (κῆτος, ſingulari numero) comparuiſſe magnitudinis miræ. Porphyrium (inquit) illi vocant. Id verò annis quinquaginta locis infeſtius circumiectis omnibus fuerat: nec ab Iuſtiniano, etiamſi percupido, vlla quiuerat ratione expugnari. Demum delphinos inſectatum auidè, ac ita limo impactum explicari haud amplius eualuit. Sed accolis hinc indè accurrentibus, funium, ac machinarum vi pertractum in ſiccum, cubitorum triginta menſum per longitudinem exceſſit, per latum verò decem.

Purpuriſſū Li.35.c.6. Purpuriſſum inter floridos colores enumeratur à Plinio, dum inquit. Sunt autem colores auſteri, aut floridi. Vtrumq; natura, aut miſtura euenit. Floridi ſunt, quos dominus pingenti præſtat, minium, Armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicū, purpuriſſum. Cæteri auſteri. *Indicū, & purpuriſſū quid differant.* Quo loco doctiſſimus Dalechampius hoc addidit ſcholiolum: Vt Indicum ſpuma eſt innatans cortinis, in quibus glaſtum coquitur pannis tingendis: ſic purpuriſſum ſpuma eſt collecta efferueſcente purpura, cùm ex ea tinctura conficitur. Loco purpuriſſi pi- G
ctores nunc vtuntur lacca, mixta cum cæruleo. *Purpuriſſū vt fieret.* Quomodo verò purpuriſſum fieret eodem capite prope finem docet idem Plinius his verbis: E liquidis coloribus, quos à dominis dari diximus, propter magnitudinem pretij, ante omnes eſt purpuriſſum è creta argentaria; cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celeriùs lanis. Præcipuum eſt primum, feruente aheno rudibus medicamentis inebriatū. Proximum egeſto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum eſt, leuatur bonitas pro numero dilutiore ſanie. Quare Puteolanum potius laudatur quàm Tyrium, aut Getulicum, vel Laconicum, vnde pretioſiſſimę purpuræ. Cauſa eſt, quod hyſgino maximè inficitur, rubiamque cogitur ſorbere.

Hyſginum quid. (Hyſginum, inquit Dalechampius, tinctura eſt è cocco prius, deinde è purpura Tyria ſupra lib.9. cap 41. nunc tinctura è rubia cocci loco, & purpura, vel purpuræ loco, hyſgino, Vitruuius lib. 7. cap. 14. Eſt autem hyſginum hoc arbuſcula quam cap. 18. lib. 16. vaccinium Plinius appellat, & cap. 26. lib. 21. falsò hyacinthum exponit, quia hyacinthū Græcorum, Latini quidam vaccinium interpretarentur. *Magaleb.* Vulgus magaleb vocat. Ex huius arbuſculæ nigro fructu ſuccus exprimitur ad purpuream tincturam aptiſſimus. Virgilius ſcilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri φυτὸν εἶναι ξανθὸν τῷ χρώματι (nam H
tale lignum eſt) καὶ μέλαν (talis eſt fructus) πρὸς ἰοβαφεῖν ἐπιτήδειον) Viliſſimum à Canuſio. Pretium huic à ſingulis denarijs in libras ad triginta. Pingētes ſandyce ſublita mox ouo inducentes purpuriſſum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, cæruleum ſublinunt, mox purpuriſſum ex ouo inducunt. Hucuſq; Plinius. *Fucus quid* Hodie pictores cæruleo ſublinunt, deinde laccam inducunt. Author libri de ſimplicibus medicamentis Galeno attributi, purpuriſſum, inquit, quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ ſunt quadratæ, & puſillæ in modum teſſulatum: quæ ab infectoribus tinguntur colore roſeo. tale eſt maximè Canuſinum, ſequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum ſtypticas. Aliud verò meo iudicio fuit purpuriſſum, quo vtebantur mulieres ad labra, & genas tingendas, cuius ſcilicet mentio fit apud Plautū in Moſtelaria. Vnde.n.hocce cōſtaret purpuriſſum ipſemet docet me Plautus in Truculento, rubricā id nominās: nā cùm dixiſſet. Quia *iſtas buccas tā bellè purpuraſſatas habes*: non multò pòſt ſubijcit: *Buccas rubrica* [illegible] *rpus intinxit tibi.*

MO.

A

MORALIA.

ASCANIVS Martinengus Brixianus in ſua gloſſa magna myſtica, pur- *Saguinis*
puram Chriſti ſanguinis, & meriti præclarum exemplum ſtatuens: Am- *Chriſti exẽ*
broſius (inquit) hæc quoque doctiſſimè ſubdebat: Quid etiam purpuras *plum.*
memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum *Hexam. li.*
eſt igitur quod in regibus adoratur; aquarum eſt, ſpecies illa quæ fulget. *5. c. 2.*
Et poſt: Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati ſpeciem
metalli gignunt littora, cuius colorem nullus adhuc eorum, qui fucis diuerſis obducunt
vellera, imitari potuit: adeo naturæ maritimæ gratiam humana implere neſcit induſtria.
Scimus qua ſolicitudine vellera ouium etiam minus pretioſa curentur, ſint licèt optima,
B nequaquam autem his fucis innaſcitur. Hic naturalis color eſt, quem nullus adhuc fucus
æquauit, hoc quippe piſcis eſt vellus. Si igitur (inquit Martinengus) tantum fulget, tan-
tamque exiſtimationem nacta eſt purpura, regium indumentum, quod ſanguine conſper-
ſum ſit exigui piſcis, qui purpura vocatur: quantum coruſcabit anima, quantumque ſu-
ſpicienda erit, cùm ſanguine Chriſti ſit aſperſa, & redempta? Purpura Chriſtus eſt. Pur- *Purpura*
pura profectò ſaxi vnius ictu collidenda eſt, vt ſanguis exterius emanet, quòd ſi ictu ſolo *eſt Chriſt.*
non eſt contrita, ſanguis in vniuerſum corpus diffuſum euaneſcit. Chriſtus ſaxo, id eſt,
morte non naturali, ſed violenta concuſſus fuit, & dum voluntati patris obtemperat, in
cruce vno ictu contritus, ſanguinem vniuerſum in redemptionem noſtram copioſiſſimè
effudit. Sanguis enim tuus ornauit eius meas. Vt quid igitur animā tanto ſanguine em-
ptam, & inſignitam pollui permittimus? Sed animaduertendum, vt Ambroſius ſecundo
loco purpuræ encomia celebrans aſſerebat, purpuram iacere vilem in ſaxis aſperis, & cau-
tibus; Vilis etiam apparuit purpura noſtra Chriſtus: Ego ſum vermis, & non homo, in-
quit ipſe; non in mollitie vitæ, ſed in ærumnis perpetuis, quaſi ſaxum inter ſaxa. Hæc
itaque Martinengus. Purpura, & byſſus apud eundem Ambroſium in commentariorum
C libro octauo in caput decimum ſeptimum Lucæ ſignificant hæreticorum eloquentiam. *Hæretico-*
Nonne tibi videntur, inquit, in quadam purpura, & byſſo ſtratis iacentes thoris, qui pro *rũ eloquen*
veris fucata defendant, ditibus abundare ſermonibus; cùm iactant dominico terram tre- *tia.*
muiſſe ſub corpore, cælum tenebris obductum, excita verbo maria, vel ſedata, verum ta-
men Dei filium denegantes; In enarratione verò Pſalmi centeſimi, & decimi octaui,
Eccleſia (inquit) ipſa tanquam benemerita regina Chriſti ſanguine coronatur, ſicut
ſcriptum eſt. Et ornatus capitis tui ſicut purpura. Sanguis Chriſti purpura eſt, qui in- *Purpura sã*
ficit ſanctorum animas non ſolùm colore reſplendens, ſed etiam poteſtate, quia reges *guis Chri-*
facit, & meliores reges, quibus regnum donet æternum. Meritoque ad tantum Eccleſiæ *ſti.*
decorem, cui Chriſti ſanguis irrutilat, Spiritus Sanctus inclamat; quàm pulchra, & ſua-
uis facta es charitas in delitijs tuis. Diuus Bernardus libro de modo bene viuendi ita *Serm. 29.*
ait myſticè de purpura. Audi etiam rogo honeſta virgo quid ſponſus in laudibus Eccle- *de cogitat.*
ſiæ dicat in canticis canticorum. Coma capitis tui, vt purpura regis iuncta canalibus eſ- *Sãcta mẽs.*
ſe memoratur. Purpura quippe per faſciculos in canalibus ligatur, ſuper quos dum aqua
projicitur, per canales ad veſtem quæ ſupra eſt, currit, vt veſtis tingatur, & inde nomen
D accepit, vt tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia ſanctæ menti con-
gruunt. Comæ quippe capitis ſunt cogitationes mentis, quæ in canalibus ligantur, quia
in ſcripturis diuinis ne inutiliter fluant, ſtringuntur. Cuſtodi ergo cor tuum, & cætera.
Purpura quæ ſanguine Conchyliorum conficitur, & ſanguineam ipſam præfert ſpe- *Sacramen-*
ciem, non immerito ſacramentum dominicæ ſignificat paſſionis. Beda ad ea verba: *tum domi-*
Et mulier erat circumdata Purpura, & Coccino. In Purpura (inquit) fucus ſimulati *nicæ paſſio-*
regiminis: in Coccino cruentus habitus impietatis demonſtratur. Et alibi ad hæc *nis.*
verba: Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de byſſo, & hyacintho, ac Pur- *Apoc. 17.*
pura, Coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. Purpuram, quia colo- *Exod. 26.*
rem ſanguinis oſtendit, & vera quoque Purpura Conchyliorum ſanguine tingitur,
deuota eorum corda deſignare, qui dicere cum apoſtolo poſſunt: Ego non ſolùm
alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus propter nomen Domini I E S V:
& cum Propheta Dauid: Quoniam propter te morte afficimur tota die æſtimati

 ſumus,

ſumus, vt oues occiſionis. Quid verò ſecundum Matthæum, chlamyde coccinea induitur E
(Chriſtus) à militibus, & ſecūdū Iohannē, veſte purpurea circumdatur, myſticè ſignificet,
L. 10. comment. in Luc. cap. 23. ita expoſitū inuenio ab Ambroſio: In altera deſignans martyrū palmas; in altera regiæ poteſtatis inſignia, quòd caro eius fuſcum toto orbe terrarum ſanguinem eſſet ſuſceptura, pro nobis, & paſſio regnum paritura pro nobis. Sic ille, & mox. Denique ſecundum Marcum exuerunt eum purpura, quod nec myſterio vacat.
Chriſti purpura indutus qd myſterij habeat. Chriſtus enim aſcenſurus crucem, regalia veſtimenta depoſuit, vt ſcias quaſi hominem paſſum eſſe, non quaſi deum, etſi vtrumque Chriſtus, quaſi hominem, tamen non quaſi deum cruci eſſe ſuffixum: ſed milites non Iudæi ſciunt quo tempore, qualia Chriſto veſtimenta conueniant, Iudico enim in purpura quaſi victor aſſiſtit, ad paſſionem verò in ſuis veſtimentis quaſi reus humilis venit.

HIEROGLYPHICA.

Homo maledicus. MALEDICVM hominem, inquit Pierius Valerianus, probos, improboſq; æquè carpentē ſignificare qui volunt, purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidē illi tam acuta, & valida eſt, vt ea & conchulas, & quaſcunq; ſui generis teſtas perforare poſſit: quæ cùm ita ſiat omniuorę, frequens illud in edaces dictum emanauit, Purpura voracior. Atque inde fortè prouerbium, quòd purpuræ plurimum per linguam eſcas inquirentem capiuntur. F
De gulæ multati. Et qui hominem, qui de ganea pœnas dederit, ſignificare volunt, conchylium huiuſmodi naſſæ per linguam applicitum pingunt, ſiquidem eius captura in hūc ſæpius efficitur modum; paruæ, denſæq; admodum naſſæ ſtrombus piſcis includitur, hunc auidiſſimè captat purpura, quem ſimul ac illuc occluſum olfecerit, inſerta per naſſæ iuncos lingua eum aſſequi contendit, dumq; ille volutatione luctatur, ea magis, ac magis linguam protendit: accidit verò, vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eum extrahēdi copia relinquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verùm hoc picturæ genus in huiuſmodi ſignificatum aliter etiam figuratur: Conchulam quippe pingunt, quæ purpuræ linguam morſu comprehenderit. Piſcatores ſiquidem cùm purpuram norint Concharum maſtionem auidiùs appetere, has in naſſas magno numero conjectas in mare demittunt, G
oblongo fune ad naſſas alligato: ſentiunt optatam eſcam purpuræ, porrectiſq; intra naſſarum iuncos linguis, eas infeſtantur illæ aculeo extimulatæ incolumitati ſuæ conſulturæ contrahunt ſeſe, corticibuſq; clauſis morſu perquam acri linguam infeſtam comprimūt, pertinaciſſimeq; detentam haudquaquam amittunt: atque ita pendentes ſua captæ auiditate purpuræ tolluntur.
Vno exanimati ictu typus. Hominē verò vno interemptū ictu oſtendere qui volunt, purpuram ſaxo eliſam pingunt: ſiquidem infectores aiunt, quas purpuras in artis ſuæ vſum parant, ſaxo vno ictu collidendas, vnde ſubitarius ille ſanguis ad tincturam optimus emanat: quod ſi ictu feſellerit, neque purpura ſtatim exanimata fuerit, fruſtra repeti, quia præ dolore ſanguis in vniuerſum corpus diffuſus euaneſcat. Hinc aiunt Homerum toties de iis, qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, purpurea eos morte peremptos dicere; quę nquamuis ad ſanguinem, in quo anima ſedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo ſatis in accipitris commentario dictum.
Seceſſus. Sunt, qui ſeceſſum per purpuram oſtendant, propterea quòd purpura non niſi in imo reperiatur pelago: vnde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, πορφύρειν, quod purpuraſcere dicere poſſumus, vbi profundum eſſe interpres exponit, ea quam memorauimus purpuræ natura repertā. Hinc mare purpureum, pro profundum ſæpius poſuere. Hæc vſque Pierius. H

EPITHETA.

A colore. EPITHETA purpuræ ab authoribus attributa ad colorem, tincturamuè non ad ipſum animal pertinere videntur.
Conchylis cur dicta. Conchylis dicitur Tibullo, quia ſanguine Conchyliorum inficiebantur lanæ:

Tincta tegit roſeo Conchylis purpura fuco. Virgilius rubram dixit, item Auſonius; Boëtius rubentem, Mantuanus ſanguinolentā, Pamphilus ſanguineam, Scaliger nigram, Iuuenalis ardentem, nimirum à fulgore, vnde

& igneam

A & igneam dixit Flaccus, rutilantem Martianus Capella, fulgidam Strozius, Ouidius fulgentem, Petrarcha ſplendidam, Thomas Radiuus vernantem, Pontanus vagam. Vocatur præterea pura, vt Scaligero, delicata Martiali, læta Statio, grata Politiano, & Pontano, cui etiam noua dicitur, Claudiano nobilis, Pāphilo pretioſa, Thomæ Radiuo regalis, Marullo conſularis, Virgilio, Statio, Pontano picta. A loco Martialis Coam, Horatius Laconicam (item Statius, & Strozius, quibus Oebalis, id eſt, Laconica nuncupatur) Lucretius, Virgilius, & Auſonius Mœlibeam, Mantuanus Romanam, Sidoniamq; : qui præterea longum dixit, nimirum à veſte, vnde mollis dicitur Pontano, Crottæ, ſacra Auſonio, & Strozio, libata Martiali, Prudentio ſupplex. Dicitur denique ipſa purpura dibapha, id eſt, bis tincta.

A loco.

A veſte.

PROVERBIA.

B Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, *Simia purpurata*. In varios vſus poteſt adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamen cuiuſmodi ſint, ex ipſo vultu, moribuſq; cognoſcitur: vel in hos, quibus dignitas indecora additur: vel quoties rei per ſe fœdæ, aſcitia, peregrinaq; ornamenta indecēter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quàm ſimia veſtita purpurea veſte? Atque id tamen non raro fieri videmus apud iſtos, qui ſimias habent in delicijs, vt quàm maximè poſſunt, ad humanum morem ornent, ac veſtiant, aliquoties & purpura, quo parū attentos, aut imperitos fallāt, proq; homine ſalutetur ſimia, aut ſi deprehēſus fuerit fucus, res magis ſit ridicula. Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, id eſt, *Purpura ad Purpuram diudicanda eſt*. Certiſſimum iudicium ex collatione naſcitur. Vnde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti: quoties negabimus infantiam, aut inſcitiam indoctorum plenè depræhendi, niſi cum eloquentium, & eruditorum ſcriptis conferantur. Etenim ſi vel Saluſtium conferas cum Cicerone, iam velut obmuteſcit ille alioqui per ſe diſertiſſimus. Refertur adagium à Phebammone Sophiſta in commentario de figuris rhetoricis. Meminit & Iſocrates in Oratione Panathenaica, ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν

Simia purpurata.

Purpura ad purpuram diudicādā.

C ἑτέρα παραδεικνύοντες. i. Sed quemadmodū purpurā, & aurum conſideramus, ac probamus, purpuram cum Purpura conferētes. Haud arbitramur, prorſus, inquit adagiorum author, ἀπροσδιόνυσον fore, ſi de cōferenda Purpura locum huc aſcripſerimus ex Aureliano Flauij Vopiſci: Meminiſtis, inquit, fuiſſe in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpuream, laneſtre: ad quod cùm matronæ, atque ipſe Aurelianus, & Probus, & proximè Diocletianus miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim Sandyx Indica talem purpuram facere ſi curetur. Alluſit huc Quintilianus lib. 12. de generibus dicendi, agens de dictione, quæ, quòd mediocris eſt, per ſe habet admirationem, ſed admotis ijs, qua ſunt eximia, deſinit eſſe admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile eſt, ſed euaneſcunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, circa purpuras placet: at ſi contuleris, etiam lacernæ conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Hæc ille: Athenæus lib. 3. dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, λιχνότερα τῶν πορφυρῶν, id eſt, *edaciora purpuris*, idque ductum exiſtimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuoq; colo-

Purpura voractor.

Edaciora Purpuris.

D re res vicinas inficit, additque lucem: vel ab animante ipſo quod quicquid nactum fuerit, retinet, ac deuorat, de cuius voracitate Plinius: lingua (inquit) purpuræ longitudine digitali, quæ paſcitur deuorando reliqua Conchylia: tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos, qui omnia in ſuum compendium vertunt. Fortaſſe duriùs, ſed non ineleganter accommodabitur, inquit, idem author, ad reges δημοβόρους, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum: & quocunq; ſe conferunt, abradunt aliquid. Sic ille. Sed λίχνος Græcis non tam voracem, & multi cibi hominem, aut helluonem: quā exquiſiti, delicatiq; liguritorem, & catillonem ſignificare videtur; quod non animaduertit ille. Βάμμα Σαρδωνικὸν, id eſt, *tinctura Sardonica*, de colore præcellenti dicebatur, præcipuè purpuræ, per iocum autem transfertur ad eum, qui pudefit, aut qui ob plagas ſanguine tingitur. Sardo enim inſula ingens eſt oppoſita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatiſſimeq; fiebant: Ariſtophanes in Pace. Ἣν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδωνικὸν, id eſt, quam ille prædicat coloris eſſe Sardiniaci. Idem in Acharnenſibus: ἰνα-

Tinctura Sardonica.

Ariſtophanes correctus.

μὴ σεβάψω βάμμα Σαρδωνιακὸν, id eſt, ne te linam colore Sardoniaco. Ita enim citat E
Adagiorum author, ſed Zoographus pro *σαρδωνιακὸν* vt in contextu Acharnenſium legitur, reponit *Σαρδανικὸν*, vt Scholiaſtes, & Suidas rectè legunt. Sic etiam carmen melius conſtabit, inquit, & ſimiliter in Pace (vbi & in textu, & in ſcholijs *Σαρδανικὸν* rectè ſcribitur) à Sardibus quidem Lydiæ, Sardianus deriuatur, pro ciue: & Sardianicum, poſſeſſiuum, authore Stephano. ab inſula autem, quæ Græcis Σαρδὼ, Latinis Sardina dicitur, Sardonius, Sardous, & Sardonicus probè deriuātur apud eundem Stephanum: ſed horum nihil apud Ariſtophanem legi poteſt, cùm verſus quinque ſyllabarum dictionem poſtulent. Quamobrem author adagiorum Σαρδωνικὸν, nec Σαρδωνιακὸν rectè legit: quanquam Suidas quoq; in Σαρδὼ, habet *βάμμα σαρδωνικὸν*, Ariſtophanis Scholiaſtes Sardiniacam

Sardiniæ inſulæ deſcriptio.

interpretatur rubram, vel puniceam. Σαρδω (inquit) inſula vna è ſeptem: ſtadijs LX. diſtat à Corſica. In ea purpuræ fiunt *διάφοροι καὶ ὀξύταται*, id eſt, excellentes (nō variæ, vt adagiorum author vertit) & præcipui fulgoris. Vel (Sardiniacam dixit) quia in Sardo Lydię (*εἰς τὴν Σαρδὼ τῆς Λυδίας* non rectè: *Σάρδεις* enim plurali nomine fæminino vrbs Lydiæ dicitur, non Σαρδὼ.) dicendum igitur, *εἰς τὰς Σάρδεις*, id eſt, Sardibus. Sic & Heſychius: (*διάφορα γὰρ ἦν τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα*) tincturæ rubicundæ fiunt. Inſinuat au- F
tem: niſi verum dicat, flagris ad ſanguinem vſque cæſum iri. In Veſpis etiam Scholiaſtes ſcribit Sardibus venundari ſolita fuiſſe veſtimenta Perſica. Chorus ruſticorum in pace Ariſtophanis, inquit ſe malle domi delicijs ſuis ruralibus frui, quā in militia videre *ταξίαρχον*.

φοῖνιξ qd.

Τρεῖς λόφους ἔχοντα καὶ φοινικίδ' ὀξεῖαν πάνυ,
Ην ἐκεῖ νός φησιν εἶναι βάμμα Σαρδανικὸν.
Ην δὲ που δέῃ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα Κυζικηνικόν.
Κᾆτα φεύγει πρῶτος ὥσπερ ξουθὸς ἱππαλεκτρυὼν

Τὰς λόφους σείων. vbi Scholiaſtes *φοινικίδα* interpretatur galeam puniceo colore tinctam: alij verò veſtimenta (*περιβλήματα*) coccinei coloris. talibus enim vtebantur in prælijs Lacedæmonij, ne ſanguinem fluentem viderent propter ſimilitudinem coloris: & ne vulnera eorum ab hoſtibus cognoſcerentur. Eximiæ autem ſunt (inquit) Sardianicæ, & Cy-

Cyzicenica tinctura.

zicenicæ tincturæ. Hìc verò Cyzicenicæ tincturæ nomine cinædum denotat: *εἰς κιναιδίαν διαβάλλεται, ὥστε μηδὲ τῶν ἀναγκαίων κρατεῖν δύνασθαι*. Suidas in *φοινικίκα* poëtæ cuiuſdam, fortè Ariſtophanis hoc verſus citat. G

——— Τί φειδόμεσθα τῶν λίθων ὦ δημόται,

Μὴ οὐ καταξαίνειν τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐς φοινικίδα; ἀντὶ τοῦ μὴ οὐχὶ λίθοις αὐτὸν αἱμάσσειν, ὡς φοινικοῦν αὐτοῦ ποιῆσαι τὸ σῶμα. Τῷ δὲ καταξαίνειν ὡς ἐπὶ ἐρίων ἐχρήσατο; διὸ καὶ φοινικίδα εἶπεν ὡς ἐπὶ ἱματίου. Tinctura Cyzicenica, vt ſcribit author idem adagiorum, dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos, dicebaturq; in eos, qui metu quippiam indecorè facerent. nam Cyziceni duobus nominibus notati ſunt, timiditatis, & mollitiei. Recenſetur in Plutarchi collectaneis. Meminit & Heſychius, addens Cyzicenos ob mollitiem notatos, quòd Iones eſſent. Eadem ferè Ariſtophanis interpres. Stephanus addit eos fuiſſe graues Tyrrhenorum prædationibus: Hæc ille: non ſatis apertè, non enim de quouis dedecore non eluendo accipienda eſt Cyzicena tinctura; ſed de mollitie, & de præpoſtera Venere in primis, vt paulò antè ex Ariſtophanis ſcholiaſte citauimus: aut de eo fortaſſis ſcelere, quod Græci *λεσβίζειν, λεσβιάζειν, ἢ φοινικίζειν* dicunt: cuius teterrima libido, & execrabilis furor, vt Lactantij verbis vtar, ne capiti quidē parcit. de quo plura leges in miſcellaneis Brodæi, & in Chiliadibus eiuſdem authoris adagiorum, prouerbio Phici diſſate, *φικιδίζειν* (quod corruptum eſt pro *φοινικίζειν*) Citatq; etiam illud Suidæ, *βάμμα* H

φικιδίζειν.

Κυζικηνὸν, τὴν ἀκαθαρτον ἀσχημοσύνην. Αττικοὶ λέγουσι: atq; ait Stephanum addere, Cyzicenos fuiſſe graues Tyrrhenorum deprædationibus. Zoographo aliud Stephanus dicere videtur, in Cyzico vrbe Propontidis iuxta Cherroneſum. Inde (inquit Stephanus) fit Cyzicenus, poſſeſſiuum Cyzicenicus, quanquam gentili etiam pro poſſeſſiuo vtuntur aliqui: ſicut Τυῤῥηνοὶ, pro Τυῤῥηνικοὶ, *οἱ χαλεποί. διὰ τὸ λῄζεσθαι τοὺς Τυῤῥηνούς*. videtur enim non iam de Cyzicenis dicere, ſed ſimpliciter Tyrrhenos interpretare, infectos alijs, & prędones homines, &c. Solent autem (addit mox adagiorum author) tincturæ inſignes à locis habere cognomen. Simili modo dictum eſt *ἔμβαμμα Συρακόσιον*, & *βάμμα Σαρδονικόν*. Ego verò Syracuſiam tincturam purpuramuè apud authores nullam laudari inuenio, & deceptus mihi videtur ille inde, quod Heſychius ſcripſit: *βάμμα* (melius *βᾶμμα*) *τὸ χρῶμα; καὶ τὸ ἔμβαμμα συρακόσιον* (non *συρακόσιον*) quæ verba mox etiam ineptè in Bammatis Cyziceni mentione reperta ſunt. Embamma Græcis communiter in-

Embamma quid.

tinctum

A tinctum ſignificat, hoc eſt, liquorem, in quem excitandi appetitus gratia edulia intingun-tur: hunc ſua dialecto Syracuſani bamma nominant ... hoc ad purpuræ aut aliam veſtium tincturam. Sed reliqua authoris adagiorum in huius prouerbij explicatione ad-damus, quoniam ad Purpuram faciunt. Eſt (inquit) æſtimatio rumorq; conſequens homi-num vitam, velut tinctura quædam, unde carbone notari dicuntur, qui damnantur, & no-tum eſt illud Ennianum apud A. Gellium: *Quæ tincta malis, aut quæ bono dicta.* Addam quod eſt apud Herodotum. Quum Aethiopum rex conſpexiſſet a rege Perſarum miſſam veſtem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cùm ab Ichthyophagis didiciſſet: δολε-ρὰς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα, id eſt, non ſolum eſſe homines eſſe ſubdulos, ſed & veſtes illorum eſſe doloſas. Prouerbium perelegans vſurpari à Græ-cis animaduerto: *Extra leucoparyphus, intus verò holoporphyrus,* in eum, qui veſtibus quidẽ frugi vtatur, intus tamen, id eſt, animo, luxu diffluat. Sumptum id ex hiſtoria: cùm Anti-patrum quidam laudibus efferret, quòd eſſet apprimè frugi, ac auſterus, & victu præpar-cus: Ἔξωθεν (inquit Alexander) Ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐστι, τὰ δ᾽ ἔνδον ὁλοπόρφυ-ρος. Tanquam euparyphus ex comœdia, ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, Plutarchus in B Sympoſiacis prouerbiali figura dixit, hominem ſignificãs magnificè veſtitum, nam huiuſ-modi fingũtur in comœdijs milites glorioſi: quorũ inſigne eſt chlamys purpurea, quem-admodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι.

Hominum vitam tin-ctura nota-ri.

Lib. 4.

Extra leu-co paryph. intus holo-porphyrus.

VSVS IN CIBIS.

QVANTVM ad purpurarum vſum in cibis attinet, inquit Rondeletius, vniuerſè ſcribit Galenus Purpuris, Oſtreis, denique oſtracodermis omni-bus hoc eſſe commune, vt ſalſum in carne ſuccum cõtineant, qui aluum ſubducat, caro verò dura ſit: ſed hæc vnicuiq; magis minuſq; ineſt, qua-litatis quantitatiſq; ratione. Sed in purpuris diuerſæ partes, diuerſam naturam habẽt. Athenæus ex Diphilo: Inter pinnas, & buccina purpuræ mediæ ſunt naturæ, quarum tracheli multi ſunt ſucci, ori grati: reliquæ partes ſalſæ ſunt, & dulces, facilè diſtribuuntur & humores corporis vitioſos ad iuſtam temperationem (εὐκρα-σίαν) reducunt. Rurſus Athenæus ex Hiceſio. Copioſiùs alimur, maioríque cum volupta-C te veſcimur papauere purpuræ, quàm cæterorum (quàm buccinorum) magis tamen ſapit ſcillam, vt & Concha tota. Peculiare eſt is & Vnguibus, quod coctæ iuſculum ſpiſſant. Elixi quoq; ſeorſum purpurarum tracheli ventriculo malè affecto proſunt. Hactenus Rõ-deletius. VVottonus quoq; ex eodem Galeno, vt videtur, carnem purpurarum, ſicuti & cæterorum teſtatorũ, durã eſſe ſcribit, ac proinde iis exhiberi ſolere, quibus ex malorum ſuccorum copia cibus in ventriculo corrumpitur. Et harum quidem & buccinarum car-nem duriorem eſſe quàm aliorum, ſuccumq; gignere craſſiorem, minus tamen glutino-ſum, tenacemque: ſed in earum partibus diſcrimen eſſe. Quod collum namque appellatur, præ duritie dentibus ægrè confici; pauciorémque ſuccum generare & ſtomacho gratum eſſe. Partes verò inferiores, & quæ μήκωνες, id eſt, papauera vocantur, molles eſſe ac fa-cilius quàm colla confici: aluum mouere & vrinam, ſudoreſque ac ſaliuas ciere. Harum fre-quentiorem vſu choleram gigni. Purpuræ maiores, inquit Xenocrates, duriores ſunt, & earũ coria mediocriter corrũpuntur: colla difficulter conficiuntur, ęgrè ſecedunt, ęgreq; corrumpuntur. Aptæ ſtomacho, pauci humoris ſunt, vix mandendo diſſolutæ. ſundum verò aut earum excrementum, facilè conficitur, facilè ſecedit, maiorem piſcis facultatem affert, vrinam ciet, ſudorem mouet, ſputum creat. Si quis eo largius veſcatur, bilem nau-ſeamq; facit, & atri humoris copiam gignit: partes autem ad caudam pertinentes, aut ex-tremitates earum, quæ eiuſdem ſunt generis quæ turbinatæ ſunt, omnium ſunt aptiſſimæ, earumq; vſus elixando & aſſando humorem ex ſe emittit ori gratum, ventriculo idoneũ, aluum ſubducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen carnis facit ad Cochlea-rum proportionem: ſed & ori ſuauem odorem conciliat. Ad vini potum incommodæ: ele-xatæ nutriunt: aſſatæ verò duræ ſunt: earum excrementum, quod teſta continetur, ſiſtit more buccinarum. Hæc omnia Xenocrates. Ab Archigine apud Galenum, Scribonio Largo, & Cornelio Celſo purpuræ & murices cenſentur inter cibaria, quæ ſtomachum roborant. Celſus etiam minimè in ventriculo vitiari teſtatur. Et Aetius ex Oſteorum ge-nere purpuras & buccinas reliquis præfert in curatione colici affectus à frigidis & pituito-ſis humoribus. Scribit Lucianus in Cynico purpuræ carnem non in cibum modo conuerti, ſed tingere etiam poſſe. Coquuntur autem teſte Platina eo modo quo cætera Conchylia.

Aluum ſub ducit.

Tracheli multi ſunt ſucci.

Papauer op timum.

Coctæ iuſ-culum ſpiſ ſant.

Caro dura eſt.

Collũ ægre conficitur.

Maiores duriores.

Bilem lar-gius ſump-tum earum excremen-tum facit.

Stomacho vtiles ſunt

Vt coquan tur.

VSVS

 E

VSVS IN MEDICINA.

Lib. 32. 6. *Ad venena* *Mitigãt dolorem.* *Ad vulnera glutinãda.* *Ad hemicraniam.* *Lib. 32. c. 10.* *Lib. 2. Euporiſt. 11.* *Ad oris tetros ab vlcere odores.* *Lib. 2. c. 4.* *Dentes abſtergunt.* *Lib. 7. c. 3.* *Cineris facultas.* *Ioniũ quid* *Li. 32. c. 9.* *Ad puſtul. pudendi.* *Ad pulmones malè affectos.* *Lib. 11. Simpl. c. 21*

PVRPVRÆ teſte Plinio contra venena proſunt. Nicander quoque contra dorycnium in cibo prædicat ſtrombos, & calcham, id eſt, purpurã Purpurę totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent, inquit Rondeletius: & ſaliua earundem, quæ admodum lenta eſt, ſiccantur, & agglutinantur vulnera recentia, maximè ſi cum pauco ſanguine draconis adhibeatur. Kiranides ſi benè memini ad hemicraniam: caro cruda porphyræ, inquit, illita fronti mitigat. Callum quo ſe operiunt, tuſum glutinare neruos præciſos Plinius teſtatur. Ad oris tetros abſque vlcere odores, Galenus hoc recenſet remedium euporiſticum: Ex Oſtreis, purpura, & buccino cum myrrha: vtuntur quidam; cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Purpura vſta ſecundum Dioſcoridẽ, dentes abſtergit, excreſcẽtias in carne cohibet, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Galenus in vndecimo Simplicium paulò fuſiùs eadem docet, atque Aegineta purpuræ crematæ teſtis eandem vim tribuit, quam pompholygi, id eſt, ſiccandi ſine roſione. F Secundum verò Aetium purpurarum teſtæ cum aceto potæ lienes tumentes ſanant, & ſecundas morantes detrahunt. Vſtarum cinis ad eadem confert, ad quæ buccinorum, de quibus ſuo loco. His addit Dioſcorides, Ionia vocantur purpurarum, buccinorumq; mediæ partes, circa quas teſtæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata ſimili modo maiorem purpuris, buccinisq; facultatem vrendi conſequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Plinius purpurarum teſtæ cinerem diſcutere puſtulas verendorum è melle ait. Ex purpuris vſtis dentifricia optima ſic conficimus. Eas vſtas vino extinguimus, abluimuſque: deinde aceto roſato, poſtremò aqua roſarum, tum melle ſcillitico, vel oxymelite exceptis, & ad confectionis formam redactis, odoris boni, ſaporiſque conciliandi cauſa roſas, & caryophylla addimus. Idem cinis cum puluere glycyrrhizæ, papauerisq; ſemine, ex cremore hordei, & pauco vino albo ſumptus, pulmonibus malè affectis mirè auxiliatur, fluxiones inhibendo, & id quod iam fluxit abſumendo, exiccandoque. Buccinorum, purpurarumq; teſta, inquit Galenus, quandoquidem duriſſima eſt, nunquam abſq; vſtione vtor. Atque vſta quidem deſiccandi vim poſſidet: cæterùm ad vnguem eam læuigare, planeque pollinis G in modum neceſſe eſt, tundendo ſcilicet, & cribrando, quod tibi commune ſit in omnibus lapidoſis, teſtaceiſq; ſubſtantijs præceptum. Nam niſi exactè læuia ſint reddita, arenis ſimilia ſunt. Per ſe illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. id quod ipſum quoque commune eſt omnium, quæ citra inſignem morſum deſiccant vehementer: quippe cùm alioqui fluxionum cauſa exiſtant. Sed & aliud eſt omnibus id genus commune: nempe vt cum aceto, aut oxycrato, aut oenomelite, aut oxymelite idonea ſint vlceribus putreſcentibus. Idcirco lapides omnes, vbi ad eum vſum applicantur, alij magis, alij minùs, certè omnes conferunt. Hæc Galenus, qui etiam lib. de compoſ. med. ſecundum genera, purpuras cum ijs recenſet, quæ propoſiti albi emplaſtri (aduerſus vlcera cacoëthe, & dyſepulota) candorem tueri poſſint. Adduntur & teſtæ purpurarum vſtæ apud eundem eodem libro in quinto capite, vti etiam apud Aetium medicamentis pilos attenuantibus. Idem cinis vtiliter cum melle illinitur vlceribus capitis, & ſimiliter mulierum mammas ſanat: pãnis etiam reſiſtit vtroq; modo, ſiue opus ſit incipientes diſcutere, ſiue coctos emittere, ſi rectè obſcurus quidam ex Plinio citat. Idem ex Dioſcoride purpuris attribuit, quæ apud Galenum oſtreis aſcripta leguntur, remedia quædam. Paulus Aegineta tertio ſui H operis volumine, eo capite quo agit de columellæ oris inflammatione, authore Galeno docet, pleriſq; oris, & colli affectionibus prodeſſe ſuſpenſum ex collo, aut adalligatum homini funiculum ex marina purpura, qui viperæ collo circundatus eam ſtrangulauerit. Verba Aeginetæ hæc ſunt Græca, vt Marcellus Virgilius recitat, ex quo hoc exſcripſimus: *οὔλοις ποιεῖ λινὸν ἀπὸ πορφύρας θαλαττίας περιτεθὲν ἐχίδνης τραχήλῳ, καὶ πνίξαν αὐτήν: ἔπειτα περιαπτόμενον θαυμαστῶς ὀνίνησι, παρίσθμιά τε, καὶ ὅσα περὶ τράχηλον, ὡς μαρτυρεῖ Γαληνός*: hoc eſt, ad gingiuas etiam ſalutare eſt filum è purpura marina, quo vipera fuerit ceruici circumpoſito ſuffocata, hoc circundatum tonſillis, & omnibus colli cauſis, mirificè iuuat, vt Galenus teſtatur. Ego hoc apud Galenum non memini legere Auicenna, eſt (inquit) certum inter experimenta, quæ agunt vi quadam occulta in abſceſſibus, vnde ſuffocationis periculum eſt, & vuæ, & tonſillarum, & omnino omniũ gutturis partium, ſi filis tinctis cum alarguiuo (interpres vertit murice marino) ſtranguletur vipera:

Ad vlcera maligna. *Ad vlcera putreſcẽtia* *L. 1. c. 18.* *Pilos attenuant.* *Amuleta.* *Li. 3. Fen. 9. c. 10.* *Viperę capitis mira facultas.*

A viperæ deinde circumdetur eis collum ægroti. Mirabiliter enim iuuat. Plinius ab aliquibus ſtrumas circumligari lino (ſimpliciter, non purpureo) ſcribit, quo præligata infra caput vipera pependerat, donec exanimaretur. Inuenio & ex lana, vel veſtimento purpureis, id eſt, purpura infectis, remedia. Aetius purpuram hircino felle madefactam muliebri vmbilico, diebus ſeptem imponi iubet; & deinde creſcente luna, ſi cum viro congrediatur, cõcepturam eſſe exiſtimat. Meminit huius etiam Galenus opere de compoſitione medicamentorum ſecundum locos, apud quem ibidem in tertio, capite primo Andromachus medicamentum quoddam auribus inſtillari iubet; deinde lanæ purpura infectæ tomentum indi. In eodem libro Archigines poſt medicamentum auri infuſum, purpuræ lana iubet obturari. Item lib. 4. cap. 6. tormenta Purpuræ Laconicæ miſcentur arido cuidam Aſclepiadis medicamento ad oculos. Methodi etiam 7. & 8, panniculo è purpura marina, ſiue Tyria vtitur, quem & modicè aſtringere dicit. Et in libro de præcognitione ad Poſthumum imperatori, qui ex aſſumpto cibo grauabatur ſtomacho, purpuream lanam nardino pigmento calido intinctam, oſtio ventriculi imponit. Lana per ſe Conchylio infecta, inquit Plinius, auribus magnoperè prodeſt: quidam aceto, & nitro madefaciunt. Fimbriati
B autem marinarum Purpurarum flocculi cremari ſolent, vt lanæ, mundi, & carpti, in fictili crudo.

Li. 30. c. 5.

l. 16. c. 34.

Ad Conceptus iuuandos.

Tomẽtum lanæ purpura tinctæ quis operetur.

DE BVCCINO. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

Κῆρυξ Ariſtoteli Buccinum eſt, vt mox fuſiùs patebit, Homero, cæteriſq; Græcis præco, cui varia ab illo tribuuntur officia, vt populum conuocare ad cõcionem, ſilentiũ indicere, comitari in itinere viros aliqua dignitate præditos, aut eos, quos illi ad obeundum munus aliquod mittebãt: præterea fungebãtur aliquibus in ſacrificijs myſterijs, & epulum etiam apparabant; in primiſq; caduceatores agebant, & nominatim quemadmodum legimus apud Liuium ca-
C duceatorem mitti, qui inducias ad ſepeliendos mortuos petat. At verò apud ſolutæ orationis ſcriptores κήρυκες ſunt, qui præconum, vel caduceatorum munia obeunt: de quibus omnibus ſignificatis conſule theſaurũ linguæ Græcæ. Præco autem ab hoc animali κῆρυξ vocari fortaſſis meruit. Cùm enim Triton Concham inuentam excauaſſet, ſecum eam cõtra Gigantes tuliſſe ſcribit Hyginus, ibique ſonitum quendam inauditum per Concham emiſiſſe: hoſtes autem veritos ne qua eſſet immanis fera ab aduerſarijs adducta, cuius eſſet ille mugitus, fugæ ſe mandaſſe, & ita victos in hoſtium poteſtatem veniſſe. Romani Tritonus cum buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſuerunt, vt ſignificarent à commemoratione Saturni historiam quaſi vocalem eſſe factam, cùm antea muta, & obſcura, & incognita fuiſſet, quod etiã teſtari videntur, vt inquit Macrobius, caudæ Tritonum humi merſæ, & abſconditæ. Habebant preterea Romani argenteos Tritones, qui pugnam buccina excitebant. Suetonius: Quin & emiſſurus Fucinum lacum, naumachiam antè commiſit: Sed cùm proclamantibus naumachiarijs, Aue Imperator, morituri te ſalutant, reſpondiſſet, Auete vos, neque poſthac vocem quaſi venia data quiſquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni, ferroq; abſumeret, tandem è ſede ſua proſiluit, ac per ambitum la-
D cus non ſine fœda vacillatione diſcurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnã compulit. Hoc ſpectaculo claſſis Sicula, & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium ſingulæ, exciente Buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerſerat. Vtraq; κῆρυξ eſt Græcis, qui buccinat, ita Buccina etiam latinis propriè cornu recuruũ, quod tubæ modo inflatur buccina, inquit Iſidorus, eſt qua ſignum datur in hoſtem, dicta à voce quaſi vocina. Alij a bucca dici volunt, quum tubam ſignificat. Bucca, inquit Hieronymus, vocatur tuba apud Hebræos, deinde per diminutionem Buccina dicitur. Varro: Orphea vocari iuſſit, qui cùm eò veniſſet, cithara cantare iuſſus, buccinam inflauit. Liuius: Equitibus imperauit, vt ad tertiam buccinam præſto eſſent. Cicero: Signum buccina datur. Eſt quoque Buccina paſtoralis, qua oues, & porci appellantur. Columella: Ad quẽ ſaturæ pabulo libenter recurrunt, cùm paſtorali ſigno quaſi receptui canitur: nam id quoque ſemper crepuſculo fieri debet, vt ad ſonum buccinæ, pecus, ſi quod in ſyluis ſubſtiterit, ſepta repetere conſueſcat. Varro. Subulcus debet conſuefacere omnia, vt faciant ad buccinam.

Præconis officia.

Tritones argentei.

In Claudio cap. 21.

Buccina cornu curuum tubæ, quod modo inflatur.

Vnde dicatur.

Buccina paſtoralis.

li. 7. c. 12.

buccinam. Hinc verbum buccinare Varroni, & nomen buccinator Cæſari. De buccina, E
&buccinatore conſule Vegetium. Buccinas à tubis nonnulli diſtinguunt ſic: quòd illæ ex recuruis animalium cornibus, tubæ ex ære argentoùe, confici ſoleant, ad animos militum, & equorum inflammandos. Apuleus certè in Floridis buccinam manifeſtè à tuba ſecernit, cùm ait. Siquidem vox hominis, & tuba rudiore toruior, & Lyræ concentu variatior, & tibiæ quæſtu delectabilior, & fiſtulæ ſuſurro iucundior, & buccinæ ſignificatu longinquior. Sæpe tamen buccinam pro tuba poſitam inuenimus, aut certè pro inſtrumento tubæ ſimili, eundem in bello vſum habente. Cicero pro Mureto. Te Gallorum, illũ buccinarum cantus exuſcitat; tu actionem inſtituis, ille aciem inſtruit. Eſt & buccina nomen oppidi in Sicilia Dionyſio, quo nomine etiam dicta eſt inſula, Pontiani pontificis exilio, & morte clara: Sed vt ad Græcam vocem, vnde digreſſi ſumus, oratio noſtra reuertatur, Κηρύκων nomine vocata fuit quædam familia Athenis, à filio Mercurij, qui κῆρυξ vocabatur. Horum κηρύκων fit mentio ab Heſychio, & à Suida. Eſt denique κῆρυξ auis quædam, quæ & πρέσβυς dicitur.

Buccina à tubis vt differant. Lib. 3.

Buccina oppidum.

κῆρυξ auis

SYNONYMA. F

Κῆρυξ Ariſtoteli, vt iam dictum eſt, buccinum, vel, vt Gaza vertit buccina vocatur. Plinius nonnunquam murices tranſtulit, vt in trigeſimoſexto capite noni libri, vbi de purpura agit: Latent vt murices circa canis ortũ tricenis diebus; hoc enim de buccino dixit Ariſtoteles. Iacobus Dalechãpius in explicatione eiuſdem horum verborum: Sed quota hæc portio eſt reputantibus purpuras, Conchylia, margaritas? Conchylia pro buccinis dixiſſe autumat. cæterùm non eſt neceſſe meo iudicio ea hîc diſtinctione, cùm & Conchylia propriè dicta purpureum colorem, quem & per ſe Conchylium dicunt, proferat. Vnde item eadem diſtinctio apud eundem Plinium, locum non habet, vbi ait: ſed vnde Conchylijs pretia, quis virus graue in fuco? &c. nam per Conchylia intelligit, præter purpuras, buccina, murices, atque ipſa Conchylia, ex quibus omnibus flos ille purpureus colligitur. Pet. Bellonius vocem murex à Ceryce nomine Græco prodijſſe putat, κ littera mutata in m, η verò in u, & υ in e. Non probo Franc. Maſſarij iudicium, cerycem putantis eſſe muricem, & Conchy- G
lium: Buccinum, inquit, Plinius, pro ceryce, ſeu murice dixit. Cùm enim ex ipſo Plinio, duo ſint genera turbinatorum continentium florem illum tingendis veſtibus expetitum, alterum ſcilicet buccinum, alterum purpura, neceſſe eſt buccinum eſſe, qui ceryx, murex, & Conchylium appellatur. Sed præterquam quod murex diuerſus eſt à ceryce, & Conchylio, ita quoque muricis nomen, vt rectè aduertit Hermolaus, generalius eſt quàm buccini, vtpote quod & purpuram quoque comprehendat. Kiranides: Porphyra marina, quam quidam κήρυκα vocant. Sed dicendum eſt potiùs ſpecies eſſe vnius generis proximi diuerſas. Inuenio item apud Syluaticum: Purpura maritima, ideſt, cetula marina, lego ceryx marina: Et aliàs habet, Ciceros (nomen etiam corruptum eſt, à ceryces) id eſt buccini marini. Antiqui tamen etiam Græci cerycem pro purpura acceperunt nonnulli, vt lego apud Euſtathium: Stratonicus etiam facetus ille iuuenis in nomine κηρύκων feſtiuè luſit: Cùm enim in ciuitate, in qua erat, plurimos κήρυκας (id eſt præcones) habere cognouiſſet, ſummis pedum digitis incedebat, metuere ſe inquiens, ne ſi pede plano terram calcaret, ceryce aliquo pedi infixo læderetur, tanquã ceryx marinus propter Conchilij formam mucrones aliquos circa ſe habeat. Deſumpſit hoc ex Athenæo Euſtathius. Ego il- H
lius quoque verba adijciam: Stratonicus (inquit) cùm Abdera ſe contuliſſet, ad ſtatutum illic ludorum ſpectaculum, ciues ſingulos peculiarem ſibi præconem habere cõtuitus, qui eorum iuſſu, cùm adlubuiſſet, nouiluniũ ipſorum annunciaret, contemplatus in hac ciuitate præcones (adeo vt propemodum maior eſſet præconum numerus, quàm ciuium) portione ciuibus eſſe plures, ſummis vnguibus pedetẽtim incedebat, in terrã defixis oculis. Interrogante verò eius hoſpite, ecquid mali pedibus tam ſubito accidiſſet, hoc inquit: Ego equidẽ totis pedibus valeo, & quouis aſſentatore ad cænas excurro celeriùs: anxius tamen ſum, ac prorſus metuo, ne calcando τὸν κήρυκα pes transfigatur. Dalechampius hoc addidit ſcholiolum: Hæc vox (κήρυξ) ſignificat & præconem, & buccinum Concham, non equidem clauatam, aut aculeatam, ſed tuberculis multis eminentibus aſperam, & inæqualem. Buccinum pro aculeata purpura dixiſſe videtur Stratonicus negligenter. Iſacius Caſaubonus in ſuis animaduerſionibus non rectè murices vertit. In præcedentibus verſibus

Conchylia à buccinis an diſtinguenda.

Murex vnde dictus.

Ceryx an murex, an Cõchyliũ.

Murex nomen generale.

Lib. 8. Deipnoſ.

Stratonici de ceryce dictum.

Buccinum pro aculeata purpura. Caſauboni error.

κήρυξ

A κῆρυξ erat præco: hìc eſt murex: niſi muricis nomine generalius accipiamus; vt etiam ſub
eo purpura comprehendatur. In Gloſſis rectè, murices, κήρυκες, πορφύρια. Inde Latinis
in re militari murices dicti, qui Græcis τρίβολοι, vel σάνιδες κεντρωταί: Aggregator inter-
pretatur ceryces canctorum (lego concharum) eſſe ſpeciem, vel limaces marinas, quæ Ve-
netijs dicantur buouali. Atque hæc de diuerſa authorum interpretatione. Zoographus *Buouali.*
κῆρυξ ſcribi, ait cum circumflexo in prima, vt φοῖνιξ, δοῖδυξ, & huiuſmodi, tanquam vl-
tima natura breuis ſit, & poſitione tantùm extendatur: in obliquis tamen natura produci,
citans illud Oppiani:

Κήρυκές τε μύες τε καὶ ἀτρεκὲς οὔνομα σώλην.

Κηρύκιον vox eſt diminutiua apud Kiranidem, Hippiatros, Trallianum. Illud notare libet
(inquit Hermolaus) cerycas à noſtris verbum ex verbo buccina conuerſos eſſe, quòd *In Corol. Dioſc. lib. 7 cap. 205.*
κῆρυξ idem ſit, quod præco; quanquam & à cera, quam muco ſimilem attritu mutuo ſali-
uant, cognominari poſſe videantur, quod Græci κηριάζειν dicunt. Bellonius buccinum ab
alijs vocari tradit, vel quòd buccis admotum ſonos muſicos edat, vel quòd buccas inflare *Etymum.*
tubicines cogat. Eius enim concha antiquis tibicinibus fuit idonea. Hæc ille, ſed etymum
B buccini habemus apud Plinium, dum ait: buccinum minor ad ſimilitudinem eius bucci- *Li. 9. c. 36.*
ni, quo ſonus editur, vnde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa. Buccinus
etiam à Pet. Gillio maſculino genere effertur alicubi, & buccinus minor, Romanis delphi-
nium eſt, vt inter nomenclaturas apud Dioſc. legitur. Gaza latinè fœminino genere buc- *Buccinus minor qd.*
cina ſemper effert; vti etiam Feſtus, inquiens: Buccina quam nos appellamus, Græci bu-
chia à ſimilitudine ſoni dicunt. Zoographus ait ſe audiuiſſe, hodiè à Græcis φύκτιον appel-
lati. Στρόμβος, & στρόβιλος etiam buccinum quandoque ſignificant: Scholiaſtes Nican- *Strombus, & Strobil. buccinum ſignificant*
dri, τὸν στρόμβον ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι ὄστρακον τῶν κογχυλίων οἷς καὶ ἐχρῶντο ἀντὶ σαλπίγγας,
vt & apud latinum poëtam

——*Dum perſonat æquora concha:*

& apud Ouidium:

Cæruleum Tritona vocat, Conchaq́ſonanti
Inſpirare iubet, fluctuſq́, & flumina ſigno

Iam reuocare dato. Σάλπιγξ item Græcis non ſolùm buccina, & tuba eſt, ſed etiam apud He- *Σάλπιγξ.*
ſychiũ buccina piſcis, ſeu turbo, nec non auis. Dentale vulgò dictum à recentioribus me- *Dentale.*
C dicis, nonnulli buccinum interpretantur, vt antale purpuram. Nos de vtroque diximus
in purpura. Buccinum Northmannis dicitur teſte Roberto Conſtantino Ran de mer, Ve-
netijs bouolo di mar. Maſſilienſes, vt Gillius ſcribit, purpuras, & murices, & buccinos (ſic
habet) vocant bios: Et rurſus: Ligures buccinos nunc vulgò Cornetos nominant, Maſſi-
lienſes bios cornetos, Græci quidam hac ætate ſtrophylidas.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

BVCCINA turbinatorum è genere eſſe habemus apud philoſophum *Lib. 4. de*
nõ vno in loco, ac nominatim vbi ſcribit in hæc verba: Turbinati generis *partib. c. 7.*
alia in anfractum intorta ſunt, vt buccina: alia in globum tantum circum-
acta, vt echinorum genus, nec non biualuium &c. Alibi etiam buccinas
D teſtatis πορευτικοῖς, id eſt, greſſilibus annumerat. Quod ad formam atti- *Forma.*
net, Speuſippus apud Athenæum inter ſe ſimiles eſſe tradidit ceryces,
purpuras, ſtrabelos, & Conchas. Eſt verò buccinum magnum, & buccinum paruum, cuius *Li. 4. Hiſt.*
concha ſpirâ tuberculis exaſperata cingitur. Ariſtoteles teſtam buccino ſcabram tribuit. *cap. 4.*
Ouidius quàm breuiſſimè figuram ſic perſtrinxit *Teſta buccini.*

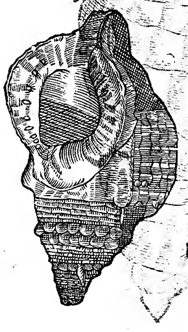
——*Caua buccina ſumitur illi*
Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo.

Bellonius buccini concham vt plurimùm minimi oui magnitudinem non excedere te-
ſtatur, ſtrias in tergore quinas habere, vt nerita, plæriſq; in gyrum tuberculis, obtuſis, bre- *Magnitudo.*
uibuſque obſeptas, multò quàm in purpura frequentioribus. Sed vbi in clauiculam deſi-
nunt, vnicum tantùm eam comitari. Interna parte inciſam oris rotunditatem habere, tur-
binum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerat, purpurarum modo: eodemq; *Operculũ.*
operculo contegi, quo etiam turbinata omnia, ne in teſtas cõtracta ab externis offendan-
tur.

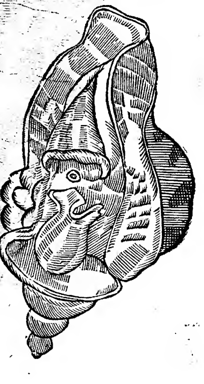
tur. Colorem teſtæ intus lacteũ, foris eſſe fuluũ, tantaq; magnitudine nonnunquàm creſce- E
Color teſtæ re, vt ad Carteiam Purpuræ, & buccinæ decacotyli, id eſt decem cotylarum capaces repe-
riantur. Hæc ille, qui & ante paucula interiecta dixerat buccinæ cõcham eſſe turbinatam,
& in anfractum intortam, ſed quàm purpura minorem: indeque à quibuſdam filium pur-
Filius Purpuræ cur dicatur. puræ dici, nullis item aculeis exertis clauatam apparere, quemadmodum purpuræ con-
cha, ſed ſcabram eſſe, habereq; (inter notas à Plinio deſcriptas) rotunditatem oris in mar-
gine inciſam. Plinius quoque buccinum minorem purpuræ Concham eſſe ſcribit ad ſi-
Li.9.c.36. militudinem eius buccini quo ſonus editur, vnde inquit & cauſa nomini, rotunditate oris
Plinius correctus. in margine inciſa. Cæterùm Rondeletius pro minor apud Plinium legit maior, & quo-
modo apud Athenæum purpuræ filius vocetur buccinum declarate conatur. Verba eius
non præteribo. Eſt ex turbinatorum, inquit, genere, longiore teſta, in medio latior eſt: in-
deq; in turbinem longum deſinit: altera parte magine in longum procurrente: atque illic
rotunditate oris inciſa. Tota intus læuis eſt, & candida: foris tuberculis multis atque exo-
chis aſpera. Caro interna partibus quibuſdam tuſſa, quibuſdam rubens ſpectatur, intus
cãdida: foramen operculo, quod eſt oui figura integitur, & arctiſſimè clauditur. Duo buc-
cina hìc exhibemus. Vnum interni nihil oſtendens, alterũ prominente interno corpore, F
Succus. & inuerſo operculo. Antiquorum buccina eſſe declarat ſuccus dilutior, & minus floridus
Li.9.c.38. quàm in purpuris, quod de buccino tradit Plinius: Buccinum per ſe damnatur, quia fu-
cum remittit. Teſta ſcabra, & aſpera, ſed neque aculeata, neque clauata. Ariſtoteles:
Li.4.Hiſt. cap.4. Teſtatum permagna eſt inter ſe varietas. quædam enim læues ſunt, vt vngues, mytuli, &
conchæ nonnullæ, quæ galades à quibuſdam vocantur: aliæ aſperæ, vt Limnoſtrea, &
pinna, & concharum genera quædam, & buccina. Plinus: Præterea clauatum eſt ad turbi-
nem vſque aculeis in orbem ſeptenis ferè, qui non ſunt in buccino. Quæ notæ omnes
cùm certiſſimæ ſint, & in his buccinis, quæ proponimus maximè expreſſæ, non poſſum
non in eadem permanere ſententia, etiamſi Plinij locus vnus repugnare videatur, in quo
Cõcharum duo genera hæc ſcripſit: Concharum ad purpuras, & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat
temperamento. Duo ſunt genera, buccinũ minor concha, ad ſimilitudinem eius bucci-
ni, quo ſonus editur: vnde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa: alterũ pur-
pura vocatur, &c. At contrà euenit in noſtro littore. Purpura enim ſemper minor bucci-
no reperitur. Sed hunc locum corruptũ eſſe docent nos vetuſtiora exemplaria, in quibus
pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum eſſe res ipſa demonſtrat. Cor- G
ruptus eſt etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes, qui de piſcibus noſtro ſæculo
ſcripſerunt, buccinum minus eſſe purpura, quòd filius purpuræ vocetur. Locus Athenæi
Athenæus correctus à Rondeletio. eſt huiuſmodi: περὶ δὲ τῶν κηρύκων ὁ Ἄρχιππος τὰ δὲ λέγει: κῆρυξ θάλασσας τρόφιμος
ἠος πορφύρας. Vbi pro ἠος legendum ὡς. id eſt, buccinum marinum abundè nutrit vt
purpura. Hæc omnia Rondeletius. Fuit autem Archippus Athenienſis veteris comœdiæ
poëta Athenæo teſte, & ſæpe eius verſus ab Athenæo citantur. Et cùm ſenariũ iambicum
Cõtra Rondelet. verbis, inquit Zoographus, iam recitatis conſtitui appareat, non conuenit ἠος mutari in
ὡς, quod Rondeletio placuit. Τρόφιμον etiam non vt ipſe, quòd nutriendi vim habeat,
exponendum iudicat idem Zoographus, hoc loco, ſed pro eo quod nutritur, & alitur, vt
ſit buccinum maris alumnum, purpuræ filius, vt Cælius Rhodoginus quoque conuertit:
Oris operculum. Qua ratione autem filius purpuræ dicatur, magnitudinis nè, an alia quadam, alijs inda-
gandum relinquit Zoographus. Ariſtoteles in quinto hiſtoriæ cap. 15. operculum oris
idem tam purpuræ, quam buccinæ adhærere natiuum, quam cæteris turbinatis omnibus
author eſt. Et in quarto de partibus cap. 5. Operculo quodam congenito, inquit, carni
patulæ appoſito clauditur, vt reliqua generis eiuſdem, idq; præſidij cauſa. Qua enim te- H
ſta non protegit, facilè offendi poſſet ab ijs, quæ extrinſecus inciderent. Et alibi dixerat,
Lib.4.Hiſ. cap.4. Promuſcidas vt purpuræ habent modo muſcarum, quod quidem membrum, inquit, lin-
guæ effigiem præ ſe fert. Habent autem hoc firmum, & toroſum, quo ſimiliter vt aſili, atq;
tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validius: teſtas enim eſcarum poſſunt
perforare. Venter os protinus excipit, ſimilis in vmbilicis gutturi auium: habentq; parte
Venter. inferiore duo quædam albida, toroſa, mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas, vel in ſepijs
eſſe aduertimus: ſed hæc toroſiora. Gula à ventre duplex longa porrigit ſe vſq; ad papa-
Gula. uer: quod poſtremum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo vt in purpuris, & buccinis conſpi-
cua, in clauicula teſtæ continentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinũ eſt, ipſi con-
Inteſtinũ. tinuum, ſimplexq; ex toto vſque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt,
qua & laxiùs hæret. Quas verò etiam partes cum cochleis communes buccina habeant,
Ionia. ſupra de teſtatis in genere dictum eſt, & in cochlea repetemus. Ionia ſunt, qui florem eſſe
credant

credant eum, quem Purpuræ, vt Ariſtoteles ſcribit, habent & Buccina medium inter papauerculum, & ceruiculam, vt Athenæus teſtatur. Eſt autem papauerculum in Buccina pars eius ima eſculentaque; quamquam omnis callus pinnæ, & Conchylij interior, papauer quoque dicitur. *Papauer.* Ego inquit Hermolaus, in Dioſcoride non ionia, ſed cionia, hoc eſt verbum è verbo columellam lego, ita ſcriptum in exemplaribus aliquot inuenias. *Dioſc. correctus.* Rondeletius in cancelli hiſtoria legit *ἰωνία*, & interpretatur medias turbinatorum partes, circa quas teſtæ volumen clauiculatim intorquentur, ex Dioſcor. lib. 2. cap. 4. His (inquit) cācellorum mollis cauda cedens implicatur, & alligatur, vt teſtas circumferre poſſint. Sed de hac parte plura etiam in Purpuræ hiſtoria diximus. Habes hic duas Buccini icones, quas exhibet Rondeletius, item alterius ex Zoographo ſiue Cochleæ, ſiue Buccinæ, quam apud ciuem quendam ſe vidiſſe ait, mucrone pertuſo, circulo ſtanneo ambiente, vt apta eſſet inflari. Rondeletij, inquit, poſita effigies, noſtræ quidem ſimilis eſt, ſed tuberculis rotundis ſcitè clauata. Venduntur paſſim huiuſmodi Buccina apta inflari, & ego habeo quod æneus circulus ambit. Habes item aliud genus magnum coloris item violacei, ſed cuius orbes flaueſcunt, & in ore candicat. Zographus etiam aliud genus Buccini ſe vidiſſe tradit, Purpuræ ſimilius figura, & magnitudine propius quàm vllum ex iis, quæ picta dedit; ſed tuberculis vndiquaque diſpoſitis, deinceps rotundis ſcitè omnino, elegāterq; *στιχηδὸν* clauatum; nec in mucronem adeo exporrectum, ſed capite obtuſiore breuius. Quæ poſtremo loco adiecta eſt icon, pro Buccina peregrina mihi miſſa eſt. Conchilium eſt colore, & duritie marmoris, circulis roſas æmulantibus.

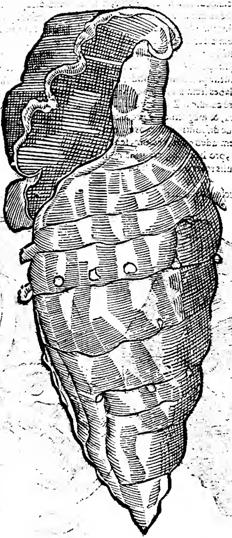
Buccina Rondeletij.

Buccina Rondeletij alia.

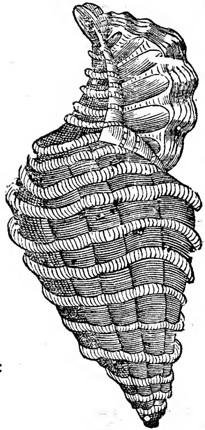

Buccinum Zograph...

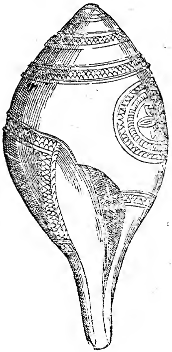

A

Buccinæ alia ſpecies.

Buccina peregrina, colore, & duritie ferè marmoris æmulo, circulis roſas æmulantibus.

B

C

LOCVS. NATVRA. ÆTAS.

ARISTOTELES latere ſcribit Buccina, vt Purpuræ, canis exortu circiter dies tricenos; ſed Plinius, vt dixi, hoc de Muricibus dixit. Atque Buccinum non niſi petris adhærere, circaq; ſcopulos legi: ſed & hoc Ariſtoteles de Aporræde (Aporrhaide) inquit Maſſarius, dicere videtur, quam Theodorus Muricem conuertit. Verba Ariſtotelis hæc ſunt: Natices ſaxis adhæreſcunt more Patellarum, & Aporradum, ſiue Muricum. Tempus viuendi Purpuris, & Buccinis ſecundum Philoſophum longum eſt, annos enim circiter ſex viuere tradit in quinto de hiſtoria, cap. decimoquinto.

D

Li.8.c.13.

Canis exortu latent,

Li.9.c.36.

Aetas.

E

GENERATIO.

Li. 5. Hiſt. a 5. Cap. 12. *Hyeme abeunte generatur.* *Vt fauiſicant.*

PVRPVRÆ quomodo generentur, dictum eſt antè. Ariſtoteles buccinis eundem gignendi modum eſſe profitetur, idemq; tempus: Buccina tamen ante purpuras paullum generari paulò antè dixerat: purpuras nimirum vère, buccina hyeme abeunte. Eodem authore ſemen ad generationem nullum habent, & quomodo quaſi à ſeminali natura humores quoſdam mucoſos emittant, in purpura dictum eſt ex eodem. Illa enim coagmentatio fauo ſimilis tanquam purgamentum tam purpuris, quàm buccinis euenit: nam buccinis quoque fauiſicare in more eſt, vt ibidem diximus: quod ſanè hoc pacto faciunt: Oua ſub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia diſponunt, quæ ita diſpoſita faui nomen habent, ab apum ſimilitudine. Supini autem ſub lapide ſtabulantur, cùm fauiſicant: quo verò tempore fauos extruunt, ſi incoquãtur, & abſcindantur, oua intrà continere comperientur: quæ ſaliuario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, vt inde decidere nõ poſ- F ſint: quod tam magno artificio conſtruunt, vt nihil coaceruatum eſſe videatur.

VSVS IN CIBIS.

Ori grata carnes. *Stomacho conueniũt.*

BVCCINORVM carnes, inquit Dioſcorides ori gratæ ſunt, & ſtomacho vtiles, ſed aluum non molliunt. Archigenes apud Galenum, ex teſtaceis, ſtomachis maximè conuenire tradit buccina, & purpuras. Bellonius buccina, & purpuras Maſſiliæ, Genuæ, & Venetijs ait in cibis expeti, ſed buccinæ carnem purpuræ carne duriorẽ eſſe. Apud priſcos in pretio etiã fuiſſe inducor, vt credam. Charmus enim Syracuſanus inter cæteras parœmias, ſeu hemiſtichia, quę de vnoquoque ferculo in promptu habebat, de buccino hoc vſurpabat

Χαίρετε κήρυκες διός ἄγγελοι,

ex Homero videlicet, qui de præconibus in exercitu hæc verba protulit: à quibus etiam G conchæ iſtæ marinæ, præconum ſuo cùm inflantur, ſono fungentes vice, nomen ſumpſerunt. Alexis etiam buccina, cochleas, & bulbos inter cibos celebrat apud Athenæum, Venerem ſtimulantes: præferri autem colla eorum video. Diphilus enim Pinnæ, inquit, vrinam cient, difficile cõcoquuntur, & ſimiliter buccina, quorum colla (τράχηλοι) ſtomacho conueniunt, ſed difficulter cõcoquuntur, quamobrem ijs, qui ſtomacho infirmo ſunt, conducunt, difficulter etiam excernuntur, alunt mediocriter. Papauera verò eorum circa fundum tenera ſunt, & facile corrumpuntur. Hiceſius quoque, buccinorum colla, inquit, ſtomacho apta ſunt, & minus alunt, quàm muſculi, chamæ, pectines. Proſunt ijs, quibus eſt imbecillus ventriculus, ac quibus non facile cibus ad interiora ex aluo digeritur, quoniam vix corrumpuntur. Nam quę in confeſſo eſt facilè coqui, è diuerſo incommoda ſunt eiuſmodi ventriculi affectui, quia paruo negotio ideo corrumpuntur, quod tenera ſint, ac ſtatim diſſoluantur, (liquentur & in chyli naturam vertantur, ſed praui, & improbi) Quamobrem horum papauera (excrementa in omnibus ferè teſtaceis, quæ membrana continentur ad extremã ferè teſtæ partem, eſu ſuauiora reliquis partibus) quæ ſtomacho valentiori non conueniunt, debiliori ventriculo congruunt, Alunt magis, & delicatiora ſunt purpu- H rarum, quàm horum papauera, ſed acriore, inſuauiore, & ad ſcyllam magis accedente guſtu, qualis eſt totius conchylij. Exactiùs omnium Xenocrates de buccinorum alimento ſcripſit in hæc verba. Buccinæ ſunt duriores purpura; & magnitudine, ac loco differunt; tripliceſq; vires habent teſtæ, colli, & excrementi in teſta contenti. Nam ſcabra ſubſtantia piſcis aluum ſiſtit, ac pręcipuè ſi aſſetur: contrà magis facit elixa. Collum earum aluum ſiſtit, dicufficulterq; cõcoquitur: idcirco ex ſinapi, vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipſum debent, qui eodem veſcuntur. Aqua denique, quæ ex eis emanat, calefacta ventrem ſubducit: cum eo verò excremento quod teſta continetur, cocta, magis gilua fit, & piſcis qualitatem præfert: ſi verò totæ decoquantur, maiorem ſiſtendi vim habebunt: & ſitim offerent: quidam verò eas elixantes læuigant, & æquè ac vrticas condiunt, fiuntq; ori gratæ. Luna exoriente plenæ, & æſtate graciles.

Imbecillis ſtomacho proſunt. *Colla præferuntur.* *Papauer.* *Teſtæ vis.* *Colli.* *Aquæ ex eis emanãtis vis.*

A VSVS IN MEDICINA.

AETIVS in cura colici affectus à frigidis & pituitoſis humoribus, ex o-
ſtreorum genere purpuras, & buccina reliquis præferẽda ſcribit. Tralla-
nus buccina etiam inter alia teſtacea enumerat, quæ rarò, & modicè vo-
luptatis gratia offerre tympanicis conuenit. Et in Cardialgia, Cibaria *Ad Car-*
(inquit) conueniunt, quæ non facile alterentur, & concoquantur, & mor- *dialgiam.*
dacibus, acribuſq; humoribus reſiſtere poſſint, vt ſunt aſtaci, pectunculi,
cerycia, id eſt, buccina. In dolore etiam oculorum ex bilioſo, & acri influxu, ægrum veſci *Ad oculorū*
iubet alimentis mitibus, minimè mordacibus, & incraſſantibus; inter alia κηρυκίοις. Item *dolorem.*
in purulentis, ſi ſalſus humor eſt, pectines aut buccina, aut aſtacum dare non eſſe alienum
aſſerit. Enumerat verò etiam buccina inter cibos, qui ſuccos vitioſos generant, podagræ
pituitoſæ præceſſores. Nicander ſtrombos, pectines, buccina in cibo contra dorycnium *Contra do-*
celebrat, & Kiranides contra cicutam. Galenus aliàs inter abſtergẽtia, quæ pilos attenuãt, *rycniū, &*
buccinorum, aliorumuè oſtreorũ teſtas vſtas connumerat; aliàs vt ne cui penis arrigi poſ- *cicutam.*
B ſit; buccinum vſtum lotio bouis caſtrati extingui iubet: hocque in cibis, aut potionibus vti, *Ad penem*
quod verò remanet in vaſe reponi. Ad oris tetros abſq; vlcere odores, ex eodẽ: Ex oſtreis, *arrigendū.*
purpura, & buccino cum myrrha vtuntur quidam: cumque cubitum eunt aceto acerrimo *Ad oris te-*
colluunt. Ad parotidas emplaſtra quædam molliora fiunt, vt idem Galenus alibi tradit, *tros odores.*
cerati forma, ex butyro, vel œſypo cõfl.ta, oſtreis, aut buccinis, aut purpuris vſtis additis.
Ibidemq; nimirum in libris de compoſ. med. ſecundum locos Archigenes aduerſus idem
malum buccina marina, aut purpuras vſtas melle, aut axungia excipi, & imponi iubet, vt
confeſtim diſcutiantur. Ait etiam, buccina, purpuras, & oſtrea, vſta conuenire indureſcen-
tibus, ac vetuſtis inflammationibus. Ad choerades diſcutiendas, Hippiatros quidam, ce-
rycia marina vti iubet, & cum melle cocta cataplaſmatis inſtar imponi. Ad alopeciam, & *Ad alope-*
omne defluuium capillorum, alphoſq; diuturnos, hoc mirabile habet Nicolaus Myrepſus: *ciam.*
Buccina vſta, & trita in oleo veteri ſufficienti ſubigito, & ad glutinis craſſitudinem redu-
cito: raſo prius, & fricto, illinito. Ad aureis dolorem à colore, ex eodem: Viua buccina in *Ad Auris*
oleo elixa illine. Hoc enim naturalem, inquit, quandam vim in ſe obtinet. Galenus præ- *dolorem.*
terea ad ephelidas, & lenticulas, purpuras, & buccina, vbi expiſcatus fueris, iubet in ollulã
C conijci, & in furnum aſſanda mitti, deinde ex melle tritis vti. Et apud Aetium quoque me-
dicamentis ad impetigines miſcentur teſtæ buccinorum vſtorum. Teſtatur Zographus
vulgus apud Germanos inferiores, & oceano vicinos contra tuſſim, inanem præſertim, & *Contra tuſ-*
puerorum, potum ſolitum è buccini, vel cochleæ marinæ (Kinckhorn ipſi nominant) con- *ſim.*
cha hauſtum prodeſſe putare. Ioan. Guinterius Andernacus buccina ex ſucco limonum
detrita ad genas mulierum dealbãdas commendat, præſertim ſi aliquid argenti viui ſub-
limati, vt barbarè vocant, iiſdem inieceris: Paulus Aegineta in ſuis ſuccedaneis, item Ga-
lenus buccinorum loco oſtrea ſubſtituunt: Dioſcorides verò mitulos crematos eundem
buccinis effectum præbere ſcribit: nec nõ buccina cremata eadem præſtare quæ purpuræ,
ſed vehemẽtius vrere, ſi quis ſalis plena fictili crudo adurat: dentifricio conuenire: ambu- *Ad ambu-*
ſtis vtiliter illini, quibus ſolui medicamentum non oportet: nam poſteaquam vulnus ci- *ſta.*
catricem duxerit, ipſum in teſtæ modum induratum, ſponte ſua decidere. Fieri denique *Calx.*
etiam ex buccinis calcem.

D DE BVCCINO PARVO, ET STRIATO RONDELETII. Cap. VII.

INTER buccinorum genera, inquit Rondeletius, hæc duo reperi, paruũ,
lineis frequentibus aſperiuſculum: vt fortaſſe illud ſit buccinũ Plinij pur-
pura minus, iis quibus vetuſtior Plinij lectio non placeat: neq; ſucco, neq; *Buccina*
partibus internis à ſuperiore differt. Alterum huic ſimile eſt, niſi quòd li- *Plinij min.*
neas prominentiores habet, & tranſuerſas, vt ſtriatum merito dici poſſit.
Eſt & teſta ſpiſſiore, durioreque. Habes hìc præter duas Rondeletij icones, duas alias par-
uas, admodum inuicem differentes, ex Zographo, vnam ab eo ad noſtras conchas effictã,
alteram cum duabus mucronibus: quales ego etiam inter turbines depingam, cùm purpu
tam ferre dubitem. Addidi deniq; & ego Buccini parui genus, quod à Rondeletij paruo
buccino parum differt.

Buccinum paruum, & ſtriatum Rondeletij. Buccina ſtriata alia Zographi. E

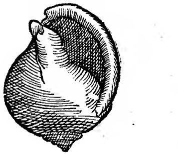

Buccini parui genus Zographi. Buccina parua alia authoris. F

DE MVRICE. Cap. VIII. G

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Murex multa ſignificat.

MVREX, inquit Rondeletius, nomen eſt polyſemum. Significat enim in primis non ſolùm Buccinum, vt nonnulli voluere, ſiue Cerycem, ſed & Purpuram, vt rectè iudicauit Hermolaus, necnon etiam Conchylium propriè dictum, vt mihi videtur, quanquam in hac ſignificatione in promptu non ſit authoritas aliqua veterum: cõijcio tamen id inde quòd Murex paſſim accipiatur pro omni purpureo colore, ſitne vel Purpuræ, vel Buccini, vel Conchylij: idem enim eſt tinctum eſſe Murice, quod tinctum eſſe Purpura, vel Cõchylio. Atque in hac ſignificatione Muricem mihi accepiſſe Plinius videtur, dũ ait: Tranſalpina Gallia herbis Tyrium, atque Conchylium tingit, omneſq; alios colores: H nec quærit in profundo Murices. Ita quoque Scaliger, oſtendens animalia nonnulla nunquam mutare locum: quale eſt, inquit, Muricum genus, adhærens ſaxis, nobile diuini carmine Maronis. Sumi verò priuatim pro Purpura conſtat ex hoc Martialis:

Murex pro purpureo colore. Pro colore ex Murice. Li. 22. c. 2. Lib. 1. de plant. Pro Purpura.

Sanguine de noſtro tinctas ingrate lacernas
Indus, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Indeque & Murex Tyrius à Virgilio dicitur:

—— *Tyrioque ardebat Murice læna.*

Pro aſperitate.

Et ab Ouidio Phocaicus. Neque aliam ob cauſam Murex pro aſperitate ſumitur: Purpura enim acutiſſimos inter cætera Teſtacea aculeos habet: ita Virgilius dixit:

—— *Et acuto Murice remi*
Obnixi crepuere. Sic quoque carduis muricata dicuntur cacumina, id eſt, aculeata. Ita quoq; Murices vocantur machinulæ ferreæ, doloſæ, tetragona forma, quæ in quamcunq; partem

Muricata cacumina quid.

A partem incubuerint, vnum, aut plures aculeos infectos, protendunt. Meminit Q. Cur-
tius his verbis: Bion quidam transfuga nunciat regi murices ferreos in terram defodiſſe *Lib.4.*
Darium, qua hoſtem equitem emiſſurum eſſe credebat. Meminit & Valerius Max. de *Murices fer-*
Scipione Aemiliano: Suadentibus quibuſdam, vt circa mœnia vrbis, quam obſideret, fer- *rei.*
reos murices ſpargeret, ne ſubita eruptione hoſtes impetum in præſidia noſtra facere poſ-
ſent. Vocantur à Græcis τρίβολοι, vt rectè annotauit Budæus, vt & herbæ quædam mu- *Tribuli her-*
ricatis ſimiliter, ſeu mucronatis pericarpijs, vna terreſtris, altera aquatica. Erant verò vt *bæ.*
apud Hieronem eſt videre tria muricum genera, quibus in militia priſci bellatores vte- *Muricũ bel-*
bantur, nempe ferrei, quos dixi, item lignei, & labdarei: ſed & ferrei ignem artificioſum *licorũ tria*
ferentes, quibus mucronibus ſuis vbicunque iactati fuerint, affiguntur, & flamma quam *genera.*
geſtant locum, cui affixi ſunt, comburunt, de quibus etiam ignem ferentibus idem Hie-
ron meminit: ex his duo poſtrema, præſertim tertium, vſque in hodiernum diem in vſu
ſunt. Ex quo arbitror M. Catonem cenſuiſſe forum muricibus ſternendum, quod ſcilicet
Plutarchus in libro de fœnore eſſe ait ἀσεβῶν χώραν, hoc eſt, impiorum regionem. Vſus
erat eiuſmodi muricum, vel ſimilium in tormentis, quod me docet A. Gellius, de morte *Lib.6. Att.*
B Attilij Reguli agens: Tuditanus, inquit, ſomno diu prohibitum, atque ita vita priuatum *noct.c.4.*
refert. Idque vbi Romę cognitum eſt, nobiliſſimos Pœnorum captiuos liberis Reguli à
Senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo deſtitutos, eademq; inſomnia cru-
ciatos interijſſe. Cùm itaq; purpuris acutiſſimi ſint aculei, has potius murices, quàm buc-
cina priuatim, vocandas arbitrarer, quamquam murices ceryces vertat nonnunquam Pli-
nius: nec placet eorum iudicium, qui propriè ſolùm buccinum ſignificare volunt: buc- *Murices qd*
cino enim qui aculei? Appelloque vnà cum Rondeletio murices, qui & turbinati ſunt, *propriè ſint*
& longos, firmoſque aculeos, ſiue clauos habent. Probo item Perotti etymum, qui murices *Etymon.*
dici exiſtimat ab aſperitate murorum. Sic quoque Iſidorus, murex, inquit, cochlea eſt *Lib.12.*
maris dicta ab acumine, & aſperitate, quæ alio nomine conchylium nominatur, propter *Orig.c.6.*
quod circumciſa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur,
& inde oſtrum appellatum, quod hęc tinctura ex teſtæ humore elicitur. Non probo ve- *Contra Bel-*
rò eos, qui à Græco vocabulo κήρυκες, latinum murices deſumptum conijciunt, ex qui- *lon. & Zoo-*
bus ſunt Bellonius, & Zoographus. Præterea præter buccinum concha Venerea muricis *graphum.*
nomine compræhenditur à Plinio, vt dum ſcribit muricem latiorem purpura, neque *Lib.9.c.25*
C Aſpero, neque rotundo, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice concha, vtroque *Conchæ Ve-*
latere ſeſe colligente. His enim verbis concham veneream deſcripſit, vt ſuo loco patebit. *nereæ de-*
Pro buccino accipi ab eodem, cùm in purpura, tùm in buccino dictum eſt. Idem Plinius *ſcriptio.*
denique muricum generis eſſe ſcribit, quæ vocant Græci colycia (alij corycia) turbinata
æquè, ſed minora multo; efficaciora etiam, & halitum oris cuſtodientia. Athenæus verò *Colycia mu-*
hæc (inquit Hermolaus) non muricum, ſed chamarum generibus contribuit, eaſq; in Ma- *ricũ genus.*
cedonia χωρύκας dici, Athenis κρεῖας, in cętera Græcia tracheas, hoc eſt aſperas vocari
prodit: quod & Plin. ſecutus ferè, alicubi videtur, ſic ille. Noſter Plinij codex ſic habet,
Muricum generis ſunt, quæ vocant Græci colycia, alijs corythia, turbinata æquè, ſed mi- *Lib.32.c.7*
nora multò. Hermolaus corycia ſuſpicatur legendũ, quòd Athenæus ſcribat, chamæ ge- *Plinij locus*
nus quoddam Græcis vocari χωρυκας in Macedonia, quas Athenis κρεῖας dicant. Sed mu- *notatus.*
ricum, & chamarum genus diuerſum eſt. Hoc etiam animaduertendum, inquit Zoogra-
phus, poſt corophia, aut potiùs corythia in verbis Plinij, commatis non puncti notam eſſe
ſignandam, vt per appoſitionem mox ſequatur, concharum genera. Vuottonus tamen co-
ryphia (ſic enim legit per y. non coriphia) à colycijs, corythijſuè non diſtinguit. Congene-
D rum omnium, inquit idem Vuottonus, quæcunque ſcilicet turbinati ſunt generis ſuauiſ-
ſima iudicantur coryphia: Suntque ori, & ſtomacho grata: aluumq; & vrinam cieni, atque
oris bonum reddunt odorem. Copioſiùs alunt iurulenta, aſſa verò dura ſentiuntur. Ho-
rum papauer buccinorum more ſtringit potiùs. Iam verò muricem colorem purpureum *Pro colore.*
(nimirum quemlibet, purpuræ, buccini, & conchylij) Nonius ſignificare ſcribit. Et ſacrum *Sacer mu-*
muricem apud iuriſperitos ideo nonnulli dici volunt, teſtante Cælio, quia eo inficeren- *rex cur di-*
tur veſtes Imperatoriæ. *catur Iuriſ-*
Horatius: *Tebis Afro murice tinctæ veſtiunt lanæ.* *peritis.*
Præcipuè tamen colorem purpuræ ſignificat: quare & apud Cælianum legitur, vt Bayfius
citat, Murices quoque purpuræ vſum præſtant, in Tyro nobiles. Horatius in epiſtolis:

Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ.

Ouidius quoque Tyrium muricem de purpureo colore dixit:

Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Item

Item alibi: *Phocaico bibulas tingebat murice lanas.* E

Virgilius. *Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti.*

Murice. Et alijs in locis, quæ vti etiam aliorum authoritates, cùm ſint innumeræ, ſuperuacaneum fuerit citare. Κάλχην dixi eſſe florem, vel animal, quo tingitur purpura, ſcilicet ex Scholiaſte Nicandri, qui præterea in hunc eiuſdem poetę locum: στρόμβων δὲ πολὺ πλέον, ἠὲ καὶ κάλχης Κηραφίδος, annotat κάλχην eſſe ſpeciem πορφύρας, id eſt, Purpuræ qua mulieres tingāt κάλχιον; vnde καλχαίνειν, τὸ πορφύρειν. Scholiaſtes Sophoclis dicit eſſe κόχλον, Κόχλο autem ſunt, qui velint eſſe piſcem à Latinis Muricē appellatum, diuerſum à purpura. Vtcunque ſit, κάλχη non male exponitur purpura (intelligo autem de piſce) quam & κάλυκα vocari tradit Heſychius: nam de κάλυξ loquens, ait: σημαίνει δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν πορφύραν.

Κάλχη. κόχλος. Κάλυξ.

GENVS. FORMA.

Contra Perottum. Murices inter Cōchas numerari.

PEROTTVS purpuras inter conchas potiùs enumerat, muricem inter oſtrea ob ſcabritiem corticis: quod idcirco non laudat Zoographus, quoniam ſcabrities teſtarum longè diuerſa eſt, in oſtreis ſuperficie tota exaſperata, in muricibus verò, & purpuris eminentibus per interualla aculeis quibuſdam. At verò nullo modo accipiendam eſſe eam opinionem ex ſuperioribus liquere poteſt, in quibus muricem de purpura quoque ſumi determinauimus, approbauimuſque iudicium Rondeletij, qui murices longos, & firmos aculeos habere voluit, quod Plinius quoque comprobare videtur, dum ait: Firmioris iam teſtæ murices, & concharum genera. Sed cùm buccina, quæ & ipſa murices Plinio vocantur, aculeis careant, ac tantùm obtuſa habeant tubera, exiſtimo, vt antè etiam dixi, muricem præcipuè purpuram ſignificare ob allatam rationem. Prætereа epitheta muricum purpuræ præcipuè conueniunt vt Afer, Tyrius, Sidonius, Getulus, Baianus, Phocacius, Tarentinus, Aſſytius, Oebalius. Ab hiſce enim locis purpuram celebrari in purpura dictū eſt: cętera verò epitheta, quę à colore petuntur, ad buccinum quoque minus quam ad purpuram extenduntur (Purpuræ colorem ex Plinio, buccini colori prætulimus) vt fulgens, ſuaue rubens, olidus, auratus, ſacer, radiatus, ſtellans, rutilus, ardens, purpureus, puniceus, flagrans. Mur ex verò intortos Valerio Flacco, meo iudicio buccinū eſt, in Argonauticis. F G

Muricis epitheta.

DENOMINATA.

Scolymo muricata cacumina.

MVRICIS nomen ad aculeos plantarum quoque extendi, quod ſupra annotabamus, habemus apud Plinium, qui Scolymo muricata cacumina eſſe dixit: & alibi, carduo cū ſatiuo, tum ſylueſtri, folia, inquit, pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus. Muricati greſſus Fulgētio, ſunt formidoloſi, & pauendi. Intuemur (inquit) arua, quibus adhuc impreſſæ bellantium plantæ, muricatos (quod aiunt) ſigillauerunt greſſus. Muricatim, aduerbium, inquit Budæus, eſt conuolutim, in modum muricis: ſic Plinius, vertice dixit muricatim intorto, quod Columella, margine in mucronem emiſſo. Colores, muriceus, oſtrinus, conchyliatus, à Thyleſio nominantur cum purpureo. In Codice Iuſtiniani libro vndecimo, titulo de monetarijs. & murilegulis, murileguli Budæo dicuntur, quaſi muricarij à muricibus legendis. H

Muricati greſſus qui Muricatim

VSVS IN CIBO.

Salſedo vt extimatur.

XENOCRATES, vt in interpretatione Io. Baptiſtæ Raſarij legitur, murices ſcribit eſſe ſalſos, viroſos; verū ſuccurri eis liquore Cyrenaico, ruta, & aceto: ventrem turbare, vrinā ciere, oris ingratos, cōcoctu difficiles, obſtruere craſſo ſanguine, pituitā gignere, & magis adeo recētes: idcirco parādos eſſe cum acribus, vt ſinapi, erucaque: aſſos difficulter ſecedere, magnam ſitim inuehere, grauareque: elixatos, contritos, & cōditos, minus viroſos eſſe. Attamen conchula marina, purpura, & murices tanquam cibi ſtomachum roborantes laudantur

Stomachū roborant.

A tur à Scribonio Largo compoſit. 104. & Celſus quoq; murices cibis ſtomacho aptis annumerat: item apud Macrobium murices cum alijs conchis apponũtur in epulo, quo die Lentulus flamen inauguratus eſt: deniq; apud Horatium legimus in Sermonibus:

Murice Baiano melior (aliàs porior) *Lucrina peloris*: *Sat. 4. li. 2.*

Coquuntur autem murices, & purpuræ, vt ſcribit Platina, eodem modo quo cætera conchylia.

VSVS IN MEDICINA.

MVRICVM carnes appoſitæ, pilos in mammis tollunt. De malo quidem pilari in mammis qui voluerit, legat ea quæ in cancris fluuiatilibus diximus. *Ad pilos è mãmis tollendos.* Muricum cinerem eùm nominat Plinius (nam is ferè ſolus ex eis hoc nomine remedia præſcribit) ex teſtis dũtaxat crematis cinerem intelligi vult Zographus: id quod, inquit aliquando exprimitur, plerunq; omittitur. B Semel tamen ad diſcutiendas verendorum puſtulas, Muricum (inquit, nimirum Plinius) vel purpurarum teſtæ cinis cum melle prodeſt: efficaciùs crematarum cum carnibus ſuis. *Ad pudendorum puſtulas.* videtur autem eadem fermè vis, & communis teſtarum maris omnium cineri ineſſe: niſi quod efficaciorem ex durioribus, ſolidioribuſq; teſtis exiſtimo. Et quoniam κήρυκες Plinius aliàs murices, aliàs buccina interpretatur: remedia quæ ſuperiùs buccinis attributa ſunt ex Græcis authoribus, muricibus etiam Plinianis prorſus conuenire idem Zographus exiſtimat: mihi purpuris quoq; ea conuenire videntur, cùm ſcilicet purpuras vnà cum muricibus non coniungit, vt aliquoties facit, nam ſic buccina intelligit. Mituli quoq; cremati eundem buccinis effectum præbent, teſte Dioſcoride: addit Zographus, paulò ignauiorem: purpuræ verò, & conchylia vndiquaque ſimilem. Pro buccinis oſtrea ſubſtituit author antiballoménωn. Mituli quoque vt murices, cinere cauſticam vim habent, & ad lepras, lentigines, maculas. *Cineris vis cauſtica.* Lauantur quoq; plumbi modo, ad genarum craſſitudines, & oculorum albugines, caligineſque, atq; in alijs partibus ſordida vlcera, capitiſq; puſtulas. Hæc Plinius, ex quo ſequentia etiam remedia omnia, vbi alterius authoris nomen non addetur, decerpſimus. Myaces cremati, vt murices, C morſus canũ, hominumq; cum melle, lepras, lentigines ſanant. *Ad canum morſus.* Muricum cinis cum oleo tumores tollit. Muricum, vel purpurarum cinis vtroq; modo, ſiue diſcutere opus ſit, ſiue cõcoctos emittere, panis reſiſtit: *Ad lepras.* *Ad tumores.* quidam ita componunt medicamentum: ceræ, & thuris drachmas xx. ſpumæ argenti xI. cineris muricum x. olei veteris heminam. Capitis vlceribus muricum, vel purpurarum teſtæ cinis cum melle vtiliter illinitur (item) conchyliorum: vel, ſi non vtantur, farina ex aqua doloribus. *Ad panos.* *Ad capitis vlcera.* Muricũ, vel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq; erugat, extenditque ſeptenis diebus illitus, ita vt octauo, candido ouorum foueantur (aliàs foueatur.) *Ad faciei maculas.* Muricum generis ſunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æquè, ſed minora multo, efficaciora etiam, & oris halitum cuſtodientia. Parotides muricum teſtæ cinere cum melle, vel conchyliorum ex mulſo curantur: Teſtis cadi ſalſamentarij tuſis cum axungia vetere, muricumque cinere ex oleo ad parotidas, ſtrumaſque vtuntur. Muricum cinis dentifricium eſt. *Dentifricium.* Sammonicus.

Ceruino ex cornu cinis eſt, aut vngula porca
Torrida, vel cinis ex ouis, ſed non ſine vino:
D *Muricis aut toſti, vel bulbi extincta fauilla.*

Mammas muricum, vel purpuræ teſtarum cinis cum melle efficaciter ſanat. Carbunculos de veretris exterminat muricum, vel purpurarum in carbonibus vſtarum cinis cum melle permixtus, vt Marcellus Empiricus ait. Plinius hoc remedio, efficaciore ſi cum carnibus ſuis crementur, puſtulas verendorum diſcuti ſcribit. Oleum cicinum cum cinere muricũ, ſedis inflammationibus prodeſt, item pſoræ.

E

DE MVRICE MARMOREO RONDELETII. Cap. IX.

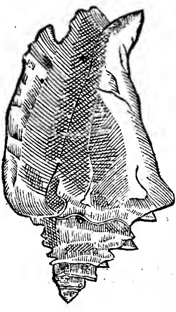
Nominis ratio.

Teſtæ deſcriptio.

MVRICES, inquit Rondeletius, hìc appello, qui & turbinati ſunt, & longos, firmoſq; aculeos, ſiue clauos habent, quos, vt internoſcerentur, quàm maximè proprijs nominibus potuimus, diſtinximus. Eum quem hìc exhibemus, à candore duritiaque, qua marmor candidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus. Parte interna ex albo purpuraſcit. Teſta grauis eſt, denſa, ſolida, aculeis multis horrēs, figura inter buccinum, & conchylium media, ampla, vt merito διχαχὸτυλος dici poſſit, quemadmodum purpuræ ſpecies quædam. Terreæ eſt ſubſtantiæ, frigidæ & ſiccæ cum detergendi vi, ob ſalſuginē quam ſeruat. Quare ad dentifricia vti poſſumus, F & epuloticis medicamentis. Vritur facilè, atq; in cinerem redigitur, & acrimoniam aliquam ob empyreum acquirit, quam diligenti ablutione deponit. Calcis itaque modo elota cum oleo roſato in vnguentum reducitur. Ambuſtis medetur, cicatricemq; pulchram inducit. Ac hæc omnia feliciter vti poſſumus: Carnem, atq; operculum, purpurarum, buccinorum carni, operculiſq; rectè aſſimilari iudico: ſed hæc in vniuerſum de muricum ſubſtantia dicta ſint. Hęc Rondeletius.

Ad dentifricia.

Murex marmoreus Rondeletij.

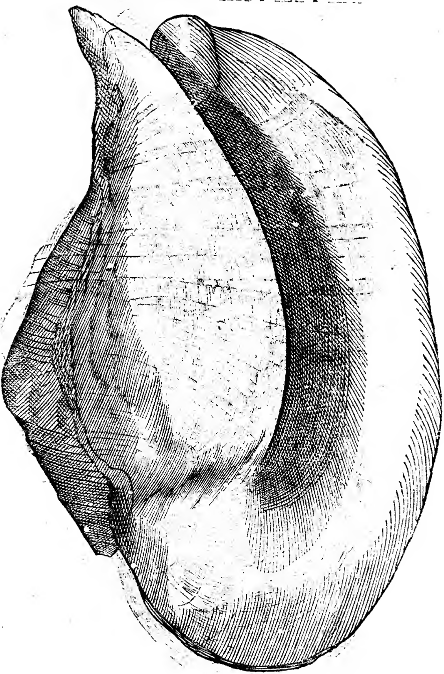
Alterius deſcriptio.

Cuius ego iconi aliam adieci cuiuſdam muricis, vel conſimilis cōchylij buccinæ ab vna parte ſimilis, ſine vllis aculeis, ſineque vlla aſperitate, in medio dorſo tubera habet, ſed valde obtuſa, & depreſſa, & turben eius pro tota cochleæ portione G exiguum quinque inuolucris conſtans: Subſtantia tota eſt marmorea duritie, color cùm intus, tū foris flaueſcit, & nōnullis in locis candicat: ſupina parte valde latus eſt, & longè vltra turbinem latitudo extenditur: foramen autem mediam ferè partem occupauit, quaſi vt in conchis veneris conſpicitur, vt inde fortaſſis Plinius has quoque ſub muricis appellatione comprehenderit. Aliā addidit figuram Zoographus, quæ quoque hìc adiungitur: Ait eſſe conchæ cuiuſdam, ſeu muricis Orientalis, quam Venetijs ſe nactum ſcribit, & in ea margaritas quoque gigni, à quodam audiuiſſe, ſed neſcire ſe quàm verè. Color forinſecus palleſcit, inquit, intrinſecus cū pulcherrimo ſplendore ex albo roſeus eſt. Labrum exterius protendit ſe, & dilatat in marginem: mucrones infra caput, ſeu conum teſtæ duo magni, ſed obtuſi prominent. In ipſo cono parui admodum, & ſubrotundi per ſpiras deinceps non aculei, ſed tumores viſuntur H

Alterius forma ex Zoographo

Addidi ite item ego alium marmoreum muricē, turbine acutiſſimo, atque longo, & exili vndique ſtriatum, aut potiùs vndatum. Habes deinde alios duos murices marmoreos, vnum item totum candidum; alterum purpuraſcentem. Poſtremo loco datur marmoreæ duritiæ murex aſperis mucronibus inſignis, colore rubro, cinereo, & albo, prona, & ſupina parte depictus.

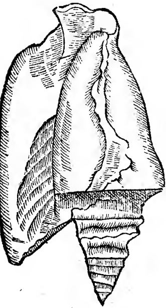
Murex marmoreus ſupinè depictus.

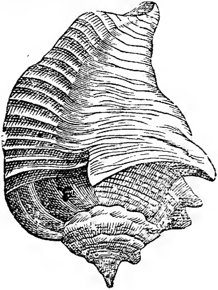
Murex marmoreus idem prona parte depictus.

Murex marmoreus Zoographi.

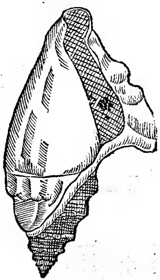
Murex marmoreus ſtriatus, & virgatus.

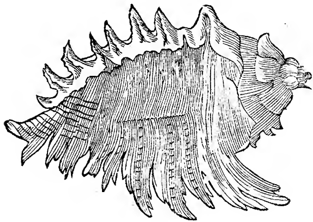
Murex marmoreus candidus.

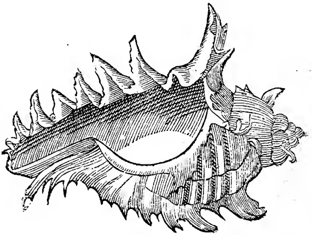

Murex marmoreus purpuraſcens.

Muricis ſpecies appendicibus aſperis, colore rubro, cineteo, & albo, prona, ac ſupina patte depicta.

DE MVRICE TRIANGVLARI. Cap. X.

HIC altera parte Murex, inquit Rondeletius, planus; altera ferè rotundus, ſed ita vt vtrinq; duo ſint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura, quæ huic propria eſt, triangularis iure dicitur: aculeos habet breues, & firmos, vario eſt colore, foramen duplex habet rugoſum, quo ob teſtæ amplitudinem, & breuitatem, ſonus editur grauis, & triſtis. Teſta tota ad Conchylij teſtam magis accedit. Operculum quum vritur, fumum emittit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus vtiliter vſurpatur.

A

Murex triangularis Rondeletij.

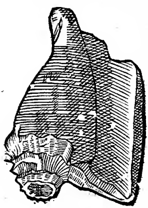
B

DE MVRICE LACTEO. Cap. XI.

MVRICEM, quem hic ex Rondeletio repræſentamus, à lacteo colore, lacteum nūcupauit. Turbine, inquit, obtuſiore eſt, quàm cæteri. Exochas & tubercula potiùs habet, quàm clauos, ſiue aculeos. Teſta ad fucos vti poſſumus Concharum Venerearum vice. Quem Lacteo ei Murici coniunximus ceu vel eūdem, vel ſaltem cōgenerem, exochas habebat paullo longiores quàm monſtrat icon Rondeletij, paucioreſq;, vtpotè ternas tantùm. præterea anguſtiori eſt foramine, quin & toto corpore, quod longitudine ſua vix ſeptem digitos tranſuerſales non excedit: poſtremò turben eius oblongum, & in acutum deſinens, ferè vt in turbinibus propriè vocatis, aque in eo ſex volutæ, exiguis tuberculis decoratæ. Addidi præterea alios duos, vnum turbine acutiſſimo, & ampliſſimo foramine. Alterum longè minorem turbine item acuto, mucronibus inſignitum rectis, breuibus, obtuſis, colore ſubcinereo. Capſ 52. cap. 4.

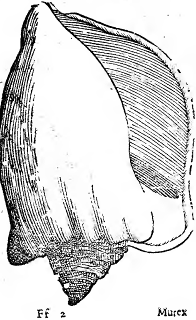
C

Murex lacteus Rondeletij.

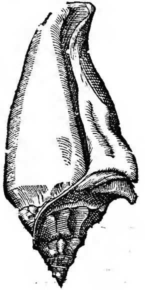

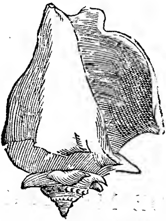
D

Murex lacteus noſter primus.

Murex lactꝰ authoris alius. | Murex lacteus authoris tertius. E

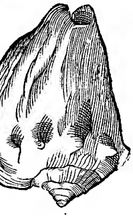
F

DE MVRICE PVRPVREO ORTHOCENTRO. Cap. XII.

G

A Rubicundo colore,& rectitudine aculeorum Muricem, qui hìc modò depingitur, nominaui orthocentrum purpureum. Totus enim intrinſecus, & foriníecus rubet, magis tamen intrinſecus. Turben verò eius candicat. Mucrones habet duodecim rectos,robuſtoſq;,in ſiniſtro quàm in dextro latere longiores. Sex conſtat volutis, ac in ijs exigua quædam, & obtuſa habet tubercula.

Murex orthocentros purpureus.

H

DE

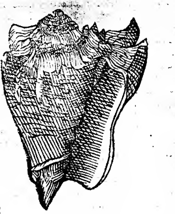
A

DE MVRICE CORACOIDE Rondeletij. Cap. XIII.

VT Anatomici, inquit Rondeletius, omoplatæ appendicem à roſtri coruorum ſimilitudine, coracoidem appellarunt, ita nos muricem hunc coracoidem ab aculeis infirmis, & roſtris coruorum ſimilibus, à nota illuſtriore, & huic propria nomen ponentes. Hæc ille. De colore interim, & magnitudine nihil addit: vnde albidum eſſe ſuſpicor. *Nominis ratio.*

B

Murex coracoides Rondeletij.

Murex Coracoides idem ex Zoographo.

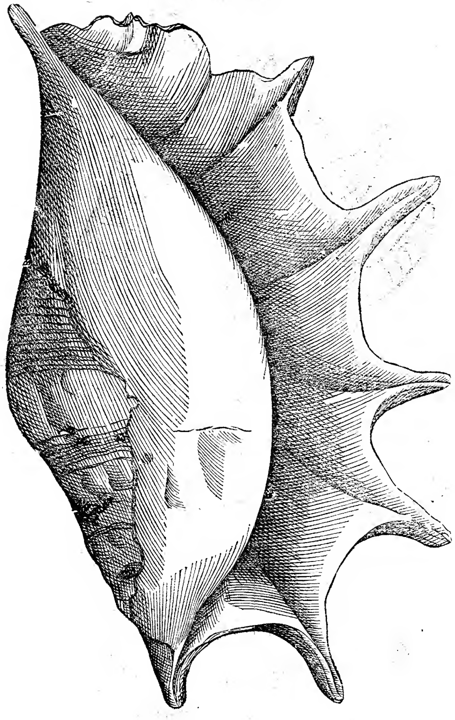
C

DE APORRHAIDE ex eodem. Cap. XIV.

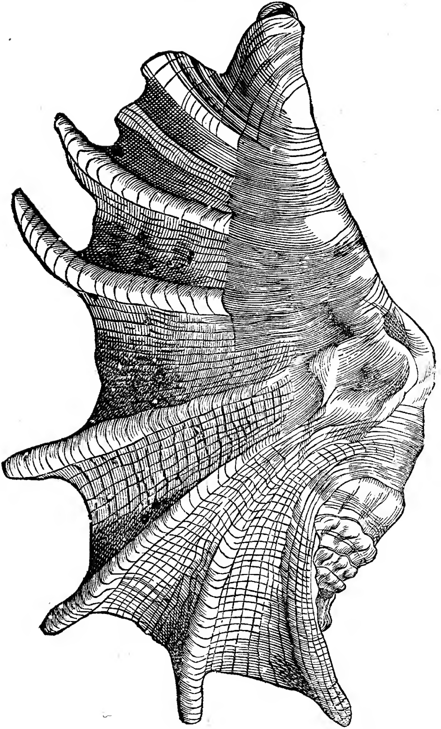
APORRHAIDVM duobus in locis meminit Ariſtoteles: Gaza murices interpretatus eſt. Natices (inquit) ſaxis adhæreſcunt more patel arũ, & muricum (ἀπορ᾽ῥαίδων) ac cæterum generis eiuſdem, nec niſi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum ſibi poſſident. Vſum enim quem biualuibus pars vtraq; adminiſtrat, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus, qua oris habitus. Modus hic idẽ muricibus (ἀποῤῥαίσι) *Caro.*
Dpurputis, atque omnibus generis eiuſdem. Ex his ſunt, qui dubitandi occaſionem ſumant, ſintné aporrhaides in Muricum, an in lepadum genere. In lepadum quidem genere, nec ab Ariſtotele, nec ab vllo alio diſertè ponuntur: duas enim duntaxat Lepadum ſpecies ponit Ariſtoteles, λεπάδα, & λεπάδα ἀγρίαν. Sunt tamen, qui ex Lepadum genere eſſe inde effici putant, quòd lepadum more ſaxis adhæreant. Sed non rectè. Nam quamuis lepadum more adhæreant Aporrhaides, non inde tamen efficitur, eiuſdem generis eſſe cum lepadibus. Etenim neritæ adhærent, vt lepades, vt ibidem dicitur, tamen à lepadibus genere differunt. Quod ſi quem mouere debuit Ariſtotelis locus, in quo vnà cum lepadibus Aporrhaidum meminit, & is, qui mox ſequitur, ab ea ſentẽtia abducere debuiſſet, in quo cũ purpuris, & turbinatis Aperrhaides numerat. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει ταῖς ἀποῤῥαΐσι, καὶ ταῖς πορφύραις, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, quare aporrhaidem in turbinatorum genere eſſe cenſeo, vt ex ſuperiore Ariſtotelis loco diligentiùs animaduerſo perſpicuum eſt. Etenim vt lepades adhærent ſaxis, ita neritæ, Aporrhaides, & omnes eiuſdem generis adhærent *An Aporrhaides ſit ex muric. an lepadũ genere.* *Vt ſaxis adhæreant.*

ſaxis, ſed alio adhæſionis modo. Nam lepades parte altera detecta, & carnem oſtendente E
affixæ ſunt: neritę verò, & aporrhaides acclinato tegmine, quod illis eſt operculum, ad
ſaxa quemadmodum videmus cochleas terreſtres ſaxis, & truncis arborum, qua parte car-
nem oſtendunt, veluti agglutinatas. Ergo operculum habent Aporrhaides, & Neritæ, id
Operculi vſus in turbinatis. quod proprium eſſe turbinatis iam diximus. Quibus ſubdit Ariſtoteles operculum ne-
ritarum, aporrhaidum, atque aliorum turbinatorum eundem præſtare vſum, quem in bi-
ualuibus conchis teſtam alteram. Quemadmodum enim in biualuibus, cluſilibus, & reſe-
ratilibus à duabus teſtis tota interna caro tegitur, ita à turbinata teſta, & addito foramini
carnem oſtendenti operculo tota turbinatorum caro occulitur. Ex his efficitur, Nerites, &
Aporrhaides in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè muricem mihi videtur Gaza
cõuertiſſe, ob aculeos multos, & longos, atque acutos, quibus murices omnes armati ſunt,
qualis eſt hic quem proponimus. Dicam præterea, quod ſuſpicionibus, & coniecturis tan-
tùm inductus de Aporrhaide ſentio. Nimirũ eſſe eius muricum, ſiue turbinatorum gene-
Colycia eſſe Aporrhaides. ris, cuius mentionem facit Plinius lib. 32. Muricum generis ſunt, quę vocant Græci coly-
cia, alij corythia, turbinata æquè, ſed minora multò, efficaciora etiam, & oris halitum cu-
ſtodientia. Quod muricum genus priuſquam explicemus, de varietate lectionis dicemus F
ex Hermolao, qui pro colycia, alij coryhia, legendum cenſet ex Athenęo colycia, ſiue co-
rycia. Etenim chamæ genus quoddã Græcis ait vocari χωρύκας in Macedonia, quas Athe-
nis χρέιας dicant. Cæterùm eas non muricibus, ſed (vt dixi) chamis præſertim trachæis
adſcribit, quod & Plinio placuiſſe huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas.
Hæc ſunt Hermolai verba, quæ vero conſentanea mihi non videntur, neque is Plinij lo-
cus ex Athenæo emendari poteſt. Nam ſi χωρύκων nomen chamis competat, idem turbi-
natis longè diuerſi generis competere minimè poteſt. Neque illud verum affinitate ge-
nerum fieri, vt idem nomen vtriſque conueniat: ob id chamis etiam tribui in calce operis,
neque enim ideo poſt chamæglycymeridas ponit colycia, ſiue coryphia, quòd chamis id
nominis tribui velit, ſed quia elementorum ordine piſces recenſet. Quam ob cauſam poſt
chamætracheas, chameleas, chameglycymeridas, ſubiungit colycia, & coryphia, quia à li-
Plinius correctus. tera C. incipiunt. Vtroq; igitur Plinij loco coryphæa legendum conijcio, intelligiq; id mu-
ricis, ſiue turbinati genus, quod aporrhaidẽ vocat Ariſtoteles. nomen enim optimè qua-
drat, quoniam χωρυφή ad omnia extrema, & ſumma transfertur; inde χορυφαῖον, quod ſum-
mum eſt, & extremum. vnde turbinata hæc in quibus aculei eminent, coryphæa dicentur. G
Id etiam conuenit, quod multò minora ſint reliquis. Sed hæc pro ſuſpitionibus habean-
Aporrhaid. authoris deſcriptio. tur. Hęc itaque Rondeletius: Sed de icone quam ponit, nihil loquens. Ego binos huiuſmo-
di murices reſeruo in muſæo appenſos: quorum maior, cuius hìc effigies pronè, & ſupinè
picta datur, marmorea eſt duritia, & cùm forinſecus, tũ extrinſecus candicat; alter, intus
ex albo purpuraſcit: extrà ferè croceus eſt: Vterq; ſeptem habet aculeos, non in dorſo, aut
turbine, ſed ab vno tantùm latere, canaliculatos ferè, hoc eſt, in quorum medio fouea con-
ſpicitur. Turben etiam, non vt in alijs turbinatis, integer deſcendit, ſed dimidium eius tã-
tùm conſpicitur, nam altera pars intus latet. In dorſo tres potiſſimùm habent extuberan-
tias, ſeu proceſſus, at in turbine plures, ſed exiguos.

Aporrhaidis pars interna.

Aporrhaidis Ariſtot. pars exterior.

A

DE CONCHYLIO.
Cap. XV.

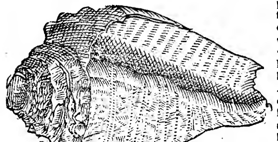
SATIS ſuperquè oſtenſum à nobis eſt nomen Conchylij, & pro vniuer-
ſo teſtaceorum genere, & priuatim pro vnica tantū ſpecie eorundē apud
veteres accipi: & cùm ſpecies eſt priuata, non purpuram ſignificare, neq;
etiam buccinum, ſed ab his concham eſſe peculiarem, nimirū qualem *Pro purpura.*
hìc ex Rondeletio exhibebimus ſubinde, buccino valde diſſimilem, &
nullis purpurarum moreaculeis muricatis circumuallatam. Muricis ta-
men ſpecies eſt, cùm ſcilicet murex pro colore ſumitur; quod innuere fortè voluit Franc.
Maſſarius, dum ait: Murex conchylium per excellentiā dicitur; vnde veſtis tincta muri-
ce, conchyliata dicitur. Et rurſus: Hæc verba Plinij, In conchyliata veſte cætera eadem
B ſine buccino, ſi volumus, inquit ille, exponere, vti certè aliqui exponunt, conchyliata ve- *Cōchyliata*
ſte, id eſt, tincta murice, erit contradictio in verbis Plinij. nam ſi verum eſt, quòd ſuprà ex *veſtis vnde.*
verbis Ariſtotelis, & Plinij inuicem collatis oſtendimus, hoc eſt, Plinium Cerycem modò
muricem, modò buccinum conuertiſſe, ac propterea buccinum eſſe, qui ceryx, murex, &
conchylium appelletur, cùm duo præſertim concharum dixerit eſſe genera, quæ tingen-
dis veſtibus vſui eſſent, videlicet buccinū minor concha, & purpura, quo pacto verba hæc,
ſcilicet conchyliata veſte, exponi poterunt tincta murice, ſiue buccino cùm buccinum, &
murex, vti retulimus, eadem eſſe conſtet? Neceſſe igitur erit vel negare coniecturam no-
ſtram Ariſtotelis fundamentis ſuperiùs roboratam: vel dicere, quòd verba, conchyliata
veſte, hoc loco non ſignificent tincta murice, ſed ipſo conchylio, vt conchylium ſit cōcha-
rum genus diuerſum à murice, ſiue buccino. Plinius trigeſimo ſecundo volumine inquit,
muricum, vel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illi-
tus, vt ſit ſenſus: cinis teſtæ earum concharum quæ murices, vel earum quæ conchylia ap-
pellantur, maculas in facie mulierum purgat. ſicuti etiam inferiùs eodem trigeſimo ſecun
do volumine muricem à purpura diſtinxit his verbis: muricum, vel purpurarum cinis v-
C troque modo &c. Notauit item Maſſarius poni conchylium & pro ipſo colore, ſicut pur- *Conchyliū*
pura murexque. Quod authoritatibus aliquot veterum confirmare non fuerit ab re. Pli- *pro colore.*
nius cùm de luxuria concharum in cibo dixiſſet, ſubdit: ſed quota hæc portio eſt reputan-
tibus purpuras, conchylia, margaritas? Et alibi: In Apennino frutex eſt, qui vocatur coti-
nus, ad lineamenta modo conchylij colore inſignis. Et rurſus. Tranſalpina Gallia herbis
Tyrium, atque conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Item alibi: Tyri nobi-
litas nunc omnis conchylio, atque purpura conſtat. Item: Vidimus iam & viuentium vel-
lera purpura, cocco, conchylio, ſeſquilibris infecta, velut illa ſic naſci cogente luxuria. De
conchylio, murice, purpura coloribus, ac veſtibus multa idem habet lib. 9. cap. 36. Sed vn-
de, inquit, conchylijs pretia? quìs (quibus) virus graue (vnde & caſtorij nomen fortè ei in-
ditum) in fuco (id eſt in colore, vel tinctura: aliàs fuſco, quod non probat Zoographus) co-
lor auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari. Et mox. Concharum ad purpuras, & con-
chylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat temperamento. Et cap. 37. Purpuræ calculo-
ſæ appellantur à calculo maris, mirè apto conchylijs, & longè optimo (alij aliter legunt)
purpuris &c. In conchyliata veſte cætera eadem ſine buccino: præterque ius temperatur
D aqua pro inuiſo humani potus excremento dimidia, & medicamina adduntur. Sic gigni-
tur laudatus ille pallor, ſaturata fraude, tantoq; dilucidior, quanto magis vellera eſuriunt.
(id eſt non ſaturantur.) Et alibi: Phycos thalaſſion (id eſt, fucus marinus) conchylijs ſub-
ſternitur. Hæc omnia ex Plinio. Conchylia Coa etiam Iuuenali dicuntur in octaua ſaty- *Conchylia*
ra, veſtes conchyliatæ, aut conchylio infectæ. Et Marcellus Empiricus meminit lanæ pur- *Coa.*
pureæ optimè in conchylio tinctæ. Confundunt autem authores iſtæc nomina, conchy-
lium, muricem, & purpuram, ob conſimilem colorem: quam enim veſtem alij purpura tin-
ctam ſcribunt, alij conchyliatam nominant, alij murice infectam. Ita Varinus κογχύλιω
exponit purpuram, & Suidas concham ex qua purpura ſumitur. Κογχύλια etiam Heſy- *Κογχύλη.*
chio ſunt oſtrea, & purpuræ. Rectiùs tamen dicemus κογχύλια. nam & Varino, qui pleraq;
ex Heſychio hauſit, κογχύλια ſunt τὰ ὄστρεα, quo loco in genere conchylium accipio: nā
alioqui differt; vnde Plinius: In Ponto conchylia non ſunt cùm oſtreæ abundent. Vbi de
ſpecie certa eum ſentire apparet, nam cùm communiùs accipitur conchylium, oſtream

quoque complectitur : Sic Philoſtratus in vita Apo lonij: Byblus inſula parua eſt apud E
Lib. 3. Indos, vbi maxima conchylia, muricesq; eximiæ magnitudinis naſci pe hibent. Cum itaq;
Conchyliū quid. conchylium, diuerſum eſſe conſtet à mucronatis muricibus, nec non a buccino : tum quale
ipſum ſit explicemus. Conchylium, inquit Rondeletius, ſeruato Græco nomine vocatur
à latinis. Sunt qui Oſtracium putent dici. Sed illi nomen partis toti accommodant, vel
Plinius nomen totius parti dedit: ſic enim lib. 32. cap. 10. Inuenio apud quoſdam oſtracũ
vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx (inquit Dioſcorides, ἐστι πῶμα τῦ κογχυ-
λίε, id eſt operculum conchylij, pro quo etiam oſtracium ſumi à Plinio declarant ipſiuſ-
met verba: hoc ſuffitum vuluæ penis mirè reſiſtere: odore caſtorei, meliusq; cum eo vſtum
proficere. Quæ eadem ſunt cum his, quæ operculo conchylij tribuit Dioſcorides. Com-
mendat enim vngues, qui odorem caſtorei referunt, eorundemq; ſuffitu excitari tradit fœ-
minas, quæ vuluarum ſtrangulatione conciderint.

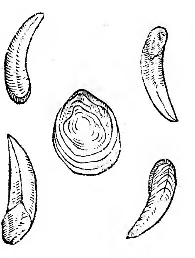
RORMA. DESCRIPTIO.

CONCHYLIVM ſecundum eundem Rondeletium eſt ex magnorum turbi- F
natorum genere, ea parte latiùs quà in turbinem deficit, ſine aculeis, tuberculiſuè
vllis. Foramen quo caro interior oſtenditur, non rotundum, vt in purpura, & buc-
cino, ſed longum. Tale etiam eſt operculum, de quo ſeparatim hæc omnia ſcripta reliquit. In purpura ſatis demõſtraſſe nos arbitror, operculũ eius βλάττον, ſiue βλάττιον βυζάντιον, ſiue βυζαντος appellari debuiſſe. Nunc oſtendendum nobis eſt blattam Byzantiã Arabum nihil aliud eſſe, quàm conchylij operculum : quos imitati pharmacopolę noſtri conchyliorum, buccinorumque opercula permiſta vendentes, blattas byzãtias vocant, has rotundas, illas longas. Serapio libro de Simplicibus cap. 91. Athfar atheb, id eſt, vngula aromarica, & blatta Byzãtia Dioſcoridis, eſt conchylium ex ſpeciebus Oitreorum, & eſt ſimiliter de conchylijs palpir, & reperiuntur in re- H
gionibus Indiæ, in aquis iuxta quas oritur ſpica nardi. odor autem eius eſt aromatibus, quoniã iſtud animal comedit nardum, & ipſa colliguntur tempore æſtiuo, quando aquæ deſiccantur. Reperiuntur etiam ex eis in littoribus maris Euxini, & color eius eſt declinans ad albedinem, & eſt pinguis.

Conchylium Rondeletij, cum ſuis opeculis, vnà cum operculo Purpuræ.

Blatta Byzantia Arabum.

A guis. Sed illa quæ naſcitur in Babylonia eſt coloris ſubnigri, & eſt maior illa, & omnes
habent bonum odorem: quando fumigantur, cum eis ſentitur ſicut odor caſtorei. Quando
igitur fit fumigatio cum eis mulieri habenti ſuffocationem matricis, & ſimiliter habenti
epilepſiam, confert, & quando bibuntur, molliunt ventrem, & faciunt omnes operationes,
quas faciunt oſtraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodẽ in libro de Pur-
purarum operculis agens. Quæ omnia ex Dioſcoride tranſcripta eſſe nemo eſt qui neget,
ſi illa cum Dioſcoridis verbis contulerit, quę ſunt huiuſmodi. Vnguis, ſiue onyx, conchy- *Conchylia*
lij tegumentum eſt, ei ſimile quo purpura integitur, quod in Indię nardiferis lacubus in- *optima*
uenitur, ſuauem ideo ſpirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo veſcantur. Col- *quæ.*
ligitur poſteaquàm ſtagnantes aquæ ęſtiuis ſqualoribus inaruerint. Laudatiſſimus, qui à
mari rubro defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigreſcit, atque minor conſpicitur.
Ambo odoris gratia ſuffiuntur, ſed aliquatenus caſtoreum olent. Iidem ſuffitu excitant fę-
minas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitialeſque. Poti ventrem molliunt. Hæc Dioſco-
rides: quibus planè ſimilia ſunt, quæ Serapio de blatta Byzantia literis mandauit. Dicitur *Vnguis cur*
autem vnguis à figura: eſt enim operculum oblongum auium carniuorarum vnguibus ſi- *ſic dictus.*
B mile. Altera tantùm parte adhærens, id eſt, craſſiore. Quum incenditur, fumum multum
emittit, valetque ad ea quę tradidit Dioſcorides. Sed id propius intuendum quod ſcribit
in Indiæ nardiferis lacubus inueniri, ſuauemque ideo ſpirare odorẽ, quòd conchylia inibi
nardi pabulo veſcuntur, colligiq; poſteaquam æſtiuis ſqualoribus inaruerint. Nam ſi con-
chylia marina ſint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colliguntur q; aquis æſtu
exiccatis? An mare deſerunt turbinata, vt fluuios, lacuſque ſubeant? Hæc à Dioſcoride ex
aliorum ſententia dicta eſſe crediderim, eaq; ex alijs deſcripſiſſe, quibus expoſitis, præfert
ea, quæ ex mari adferuntur. Sunt qui blattas Byzantias negant eſſe onychas, ſiue opercu- *An ſint O-*
la conchyliorum, quòd blattæ Byzantiæ non ſint odoratę, ſed fœtidæ. Quam opinionem *nyches.*
poſſum facilè ex eo refellere, quòd Dioſcorides non ſemper εὐώδεις vocet id, quod grato
ſolùm, & iucundo odore placet, ſed aliquando id, quod vehementi, & graui eſt odore. Sic
pix dicitur ab eo εὐώδης, quam tamen ſuauis odoris eſſe nemo dixerit. Sed de hac re plu-
ra aliàs dicturi ſumus. Quod autem hoc loco εὐώδες rectè interpretemur, id maximo eſt
argumento, quòd qualitatem odoris exprimere volens Dioſcorides dixit: Ἀμφότεροι δὲ
εὐώδεις, θυμιώμενοι, καστορίζοντες πως τῇ ὀσμῇ. Ambo grauis odoris (de marino, & Ba-
C bylonica loquitur) incenſi caſtoreum quodammodo redolent: quod caſtoreum odore gra-
ui, & virus redolente eſſe debere tradidit idem Dioſcorides. Huc accedit quod non niſi à
fœtidis rebus facto ſuffitu, ſuffocatione vuluæ oppreſſæ excitantur, neque comitiales. Qua
re ſi quæ blattæ Byzantiæ hodiè venduntur à ſeplaſiarijs, grati, & ſuauis odoris non ſint,
ideo conchyliorum opercula, vel vngues eſſe non rectè inficiaberis. Eximendus ſcrupu- *An tegumẽ*
lus alius, quem nobis inijcit Dioſcorides cùm dicit: Vnguis conchylij tegumentum eſt, *tum purpu-*
ei ſimile, quo purpura integitur. Quæ conſentire non poſſunt cum ijs, quæ diximus de *ræ.*
conchylij operculo, longo ſtrictoque, buccini verò, & purpuræ rotundo, niſi hanc ſimili-
tudinem ad vſum ſubſtantiamque, non ad figuram referamus: vt ſit ſenſus: Quemadmo-
dum purpura operculum habet, quo foramen clauditur veluti teſta altera, ita & conchy-
lium, vel ſubſtantia, viribuſque ſimile eſt conchylij operculum purpuræ operculo, non
autem figura. Hæc ſunt, quæ de conchylij, & buccini operculis dicenda putaui. Hactenus
Rondeletius, exhibitis vtriuſque iconibus, quarum quæ rotunda eſt, buccini eſt, cæteræ
conchyliorum. Conchylijs ſucum ineſſe, inquit idem, purpureum ſatis teſtatur Plinius *Succus Cõ-*
lib. 21. cap. 8. Tertius eſt, qui propriè conchylij intelligitur multis modis. Vnus in helio- *chylij.*
D tropio, & in aliquo ex his plerunque ſaturatior: alius in malua ad purpuram inclinans;
alius in viola ſerotina conchyliorum vegetiſſima. Ex eodem ſuco lanas tingi ſolitas faci-
le eſt ex veterum ſcriptis confirmare. Marcellus medicus de effectibus aurium ſorbens
claudendam aurem lana infecto conchylio marino monet: exſiccandi enim vires habet. *Lanæ infe-*
Et, Crito apud Galenum lib. 3. medicam. κατὰ τόπους, conchylio infectos flocculos in *ctæ conchy*
aurem immittendos. Plinius per ſe conchylio infectam lanam magnoperè prodeſſe auri- *lij ſucco v-*
bus tradit. Qui conchylia legebant, conchyliarij dicebantur, conchyleguli, & conchytæ à *ſus.*
Plauto.

VSVS

 E

VSVS IN MEDICINA.

CONCHYLII partes omnes in medicamentis vſurpantur. Crematum
Conchylium idem efficit, quod Purpura, & Buccinum, ait Dioſcorides.
Ad vteri ſtrangulatur. Operculum ſuffitu excitat fœminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitia-
leſq;. Carnem internam medicamẽtis dolorem aurium ſedantibus admi-
ſcet Galen. in fine libri tertij de medic. κατὰ τόπους: quum myrrham, adi-
Ad aurium dolores. pem Anſerinum, vel butyrum, vel reſinam, & Cõchylij internam partem
æquis partibus trita ſuper aurem ponenda monet. Quo in loco eius Scholiaſtes Germa-
Scholiaſtis Galeni lectio ſuſpecta. nus legendum ſuſpicatur non κογχυλίου τὸ ἐντὸς, ſed τὸ ἐκτὸς, opinionemque ſuam huic lec-
tione firmare conatur, quòd teſta, & operculũ vim habeant reſiccandi ſine morſu, & quod
cauum Purpuræ, Plinio teſte, valeat ad præciſos neruos. Sed malim ego priorem lectio-
nem, inquit Rondeletius, ſequi. Nam eo in loco magis dolorem ſedare ſtudet Galenus,
quàm exſiccare, vt alia quæ enumerata ſunt, oſtendũt, ſcilicet adeps anſerinus, butyrum, F
reſina, quæ doloris alleuamentum afferunt, calore, & humore. Quare per κογχυλίου τὸ ἐντὸς
carnem intelligo, quæ ob ſalſum ſuccum digerendi vim aliquam obtinet: & ob ſubſtãtiam
pinguem, glutinoſamq; παρηγορικόν quid habet. Ob eam cauſam vermes, & aſelli, qui ſub
aquario vaſe ſtabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Teſta ve-
rò magis exſiccat, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admiſceri debeat: exſiccã-
do enim, conſtringendoque dolorem augerent potiùs quàm lenirent.

DE TVRBINIBVS.
Cap. XVI.

DE ςρομβώδεσι, ſiue turbinatis aliquot diximus, nũc dicemus de ipſis ςρόμ-
βοις, ſiue de turbinibus propriè vocatis, quorum quanquam multas ſpe-
cies depinxerit Rondeletius, atque etiam plurimas adijciam, tamen Phi- G
loſophus inter turbinata vnum ſimpliciter turbinem nominat, omnes eo-
dem nomine complexus neque magnitudinis, neque qualitatis aliqua ha-
bita ratione. Sunt autem ςρόμβοι, ſiue turbines, qui in longiorem, & acu-
tiorem verticem deficiunt, quàm turbinata, & cochleæ. Rondeletius non leui coniectura
Lib. 3. ςρόμβους eoſdem eſſe putat cum ςραβήλοις, & ἀςραβήλοις, quorum meminit Athenæus.
Ἀγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικοῖς, τοὺς ςραβήλους ὀνομάζουσι, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπι-
τηδείων ὄντων εἰς τὸ σαλπίζειν: hoc eſt, Agias, & Dercylus in Argolicis ſtrabelos vocant aſtra-
belos, de his hoc tradentes, quòd tubæ modo ſonum edant.

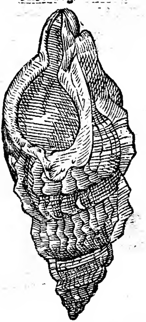
DE TVRBINE MAGNO.
Cap. XVII.

ROndeletius primo loco proponit hunc longum, & magnum turbinem, multiſq; H
voluminibus conſtãtem, pro corporis craſſitudine, margine, vt ait, ſpiſſo, & aſpe-
Deſcriptio. ro, teſta alba, lineis, tuberculiſq; multis ſcabra, & aſpera. Foramen rotundum,
inquit, habet & rimam, qua excernuntur excrementa. Saxis hæret turbine ſurſum verſo.
Quæ de teſtæ, carniſque vſu in Purpuris, Bucciniſque dicta ſunt, huc poſſunt accommoda-
ri. Sic ille.

DE

A

Turben magnus Rondel.

B

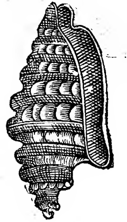
DE TVRBINE AVRITO eiuſdem. Cap. XVIII.

C

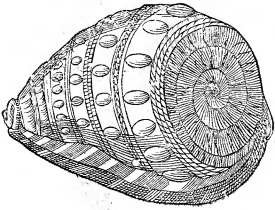
HVNC turbinem ordine ſecundum colloeauimus, quòd magnitudine præcedenti proximus eſset. Vocaſse ſe turbinem Rondeletius auritum ait ob alterius turbinatæ parti aduerſi latam vtrimque appendicem. Eſse autem hunc turbinem perelegantem, & rarum in mari Gallico. Teſtæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine diſpoſitis diſtincta eſse. Horum imaginem imitari artifices in vrceis efformandis, addita baſi. Addidi ego auriti Turbinis, vel alterius ſtromboidis iconem inſignis equidem magnitudinis, & pulchritudinis. Concha eſt tuberoſa, atque anfractuoſa, nec non & aurita. Pingitur pronè, & ſupinè. Oræ eius dentatæ ſunt, vt in concha Venerea: Color intus, & in tergore ferrugineus, cætera croceus. Atq; hoc etiam à Rondeletij figura plurimum differt, quod huius turbo ſe: è ſit ſeſſilis, cùm eius valde ſit oblongus. Similis planè eſt ſubſequens turbo, niſi teſtam ſupernè haberet leucophæi coloris. Cum hiſce meis Turbinibus non parum ſimilitudinis habent hæ poſtremæ conchæ, quarum prima mihi pro Trocho Nilotico albo, altera pro Trocho Nilotico maculoſo miſſa eſt. *Nominis ratio.*

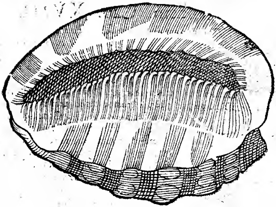
Turben auritus Rond.

D

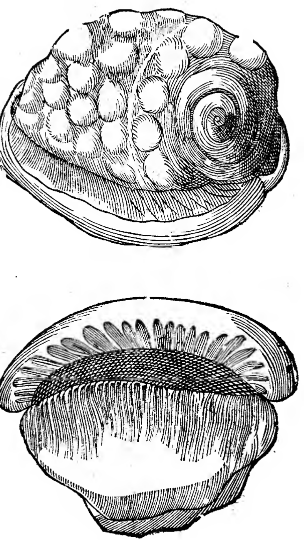

Turben aliud auritum tuberoſum colore caſtaneo parte prona, & ſupina.

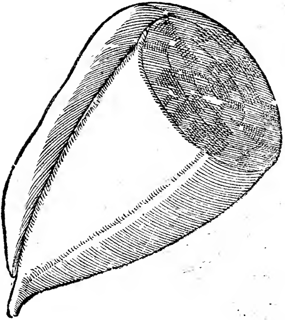

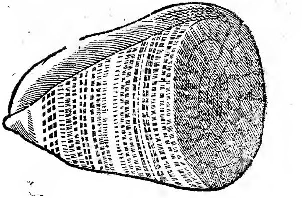

Turbo auritus tuberculoſus alius, teſta ſupernè leucophæa, infernè crocea, pronè, & ſupinè.

Trochus Niloticus albus.
Trochus Niloticus maculoſus.

A

DE TVRBINIBVS TVBEROSIS.
Cap. XIX.

IN Turbinum generibus hìc iure numerabitur, inquit idem Rondeletius, qui à tuberculis multis tuberoſus cognominatur. Is ſiniſtræ manui proximus eſt, longus, tenuis, in mucronem deſinens. Huiuſmodi ſunt quidā albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his cancelli cùm parui ſunt, viuunt, authore Ariſtotele: ſuntque longiores ijs, qui neritarum ſunt hoſpites. Huius generis turbines in terra reperiuntur, qui cochlearum nomine comprehenduntur: nam præter cochleas nullum teſtaceum genus in terra viuit. Eiuſdem turbinum generis ſunt aliquot ſpecies diuerſæ, quędā lōgæ, tenues, acutiores, læues, cuiuſmodi ſunt tres tuberoſo propiores. Alij, poſtremi ſcilicet duo ī pictura huic capiti præpoſita, inæquales, tuberoſi, ſcabri, virgati. Vita, moribus, ſubſtantia non differunt. Hæcuſq; ille. Ego iſtiuſmodi tuberoſos turbines plurimos obſeruaui, atq; etiam hic aliquot depingam. Ex quibus qui prior eſt in ordine, & ſeparatim depictus, forinſecus cinerei nigreſcentis eſt coloris, albis tuberculis, ac ſpecioſis cōſpicuus, intrinſecus amethyſtini, circum oras ex cæruleo viridēſcit. Habes deinde tabulam integram, in qua turbines exprimuntur quatuordecim. numero primo turbo tuberoſus, & aſper, 3. in quo naſcitur cancellus. 2. Turbo ſtriatus ex monte erutus. 3. 4. 5. Turbinis tuberoſi, & oblongi tres differentiæ. 6 Turbo alius ſtriatus ex montibus. 7. Alius lineatus, & leuis. 8. Turbo circa caudam lineis quatuor protuberantibus. 9 longus, & acutus inſtar vnicornu. 10. Acutus, punctulis extuberantibus plenus. 11. Alius ex rubro, & albo variegatus, & inæqualis. 12. Tuberoſus alius, & lineatus. 13. Tuberoſus extremo aliquantulum oblongo. 14. Turbo eſt muricatus. Quorum omnium icones habes proxima pagina.

Magnitudo.

Authoris tuberoſi Turbines.

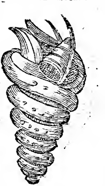
B

Turbinis tuberoſi icones Rondeletij.

C

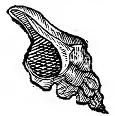
Turben tuberoſum.

DE TVRBINE ANGVLOSO.
Cap. XX.

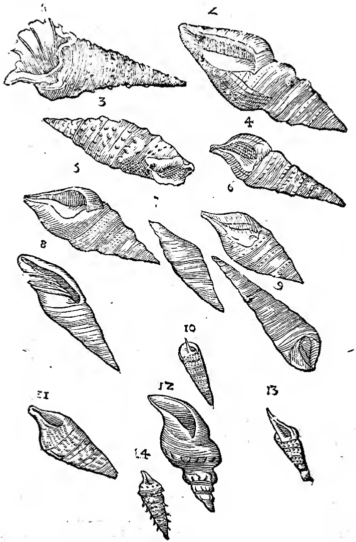
D

Turben anguloſus Rond.

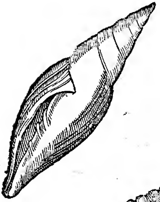

RONDELETIVS exhibita hac icone, hic turbo, inquit buccinis ſatis ſimilis, quia teſtæ volumina ita à ſe diſcreta ſunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In turbinē tenuatur inferiore in parte, ſuperiore in longum, & acutum roſtrū. Sic enim cum Plinio loqui poſſumus, qui purpuræ roſtrum dixit. Colore eſt marmoreo. Vſtus dentifricijs conficiendis vtiliſſimus eſt. Sic ille. Buccinæ item figuram referunt turbines iſti à me adiuncti: quorum primus oblongus eſt, & ſtriatus, è montibus erutus: alter ſtriatus, & verrucoſus; item tres aliæ ex albo cinereæ.

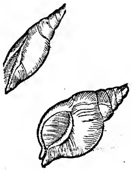
Turbines alij quatuordecim diuerſi.

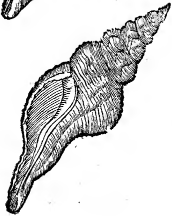

Turben albus oblongus ſtriatus ex montibus crutus.

Turbinis ſpecies duæ, vna alba, altera ſubalbida.

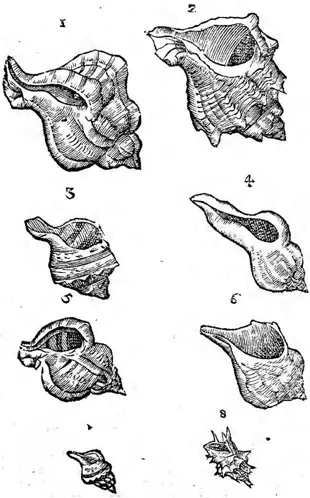
DE TVRBINE MVRICATO eiuſdem. Cap. XXI.

Turben muricatus Rond

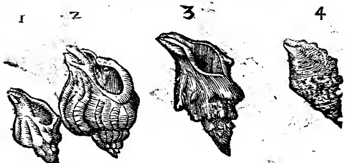
TVRBO hic aſpectu quidem buccino diſſimilis eſt, ſed à turberculis multis, breuibus quidem, & obtuſis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior eſt. Intus teſta purpurea eſt, foris alba, & veluti calce illita. Habes hìc præterea octo alias vnica tabula icones, quarum aliæ angulato Rondeletij turbini accenſeri poſſint, aliæ verò muricato. Addidi item quatuor alios muricatos Turbines, qui iconi Rondeletij abſimiles omnino non ſunt, præſertitim duo, vt icones oſtendunt.

Turbines octo, quorum alij muricatis ſimiles, alij angulatis.

A

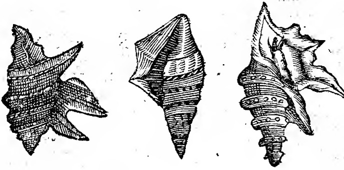
Turbines quatuor alij muricati.

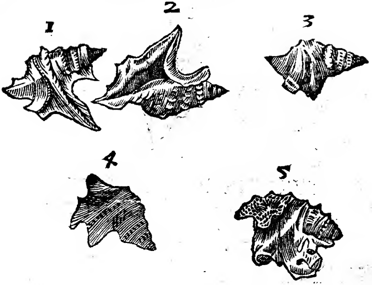
B

DE TVRBINE PENTEDACTYLO, ET TESSERODACTYLO. Cap. XXII.

INTER cochleas Plinius Pentedactylos quoſdam nominat. De hiſ é turbinatis intellexerit, quæ proponimus, inquit Rondeletius, neſcio. Illud ſane omnibus notũ eſſe poteſt ex turbinatorum definitione, & natura, potiùs turbines eſſe, quos hìc expreſſimus, quàm cochleas, cùm in lõgum protendantur, voluminaq; ſcabra, & veluti ſtriata habeant, cùm cochleæ maxi- *Nominis*
C mè rotundæ ſint, & turbine compreſſo, non extenſo. Dicitur autem Pentedactylos turbo, *ratio.* quòd quinq; habeat appendices longas, & acutas, ſi extremum turbinis annumeres. Alius eſt turbo, cui quatuor duntaxat ſunt dactyli. Ex his turbinatis alij ſunt albi, alij nigricant, alij varij ſunt. Ad primum genus nempe pentadactylum redigendus eſt turben à me hìc depictus, in quo animalculũ conſpicitur, colore ſanguineo. Ad alterum verò quinque ſubſequentes. 1. 2. Turben eſt pentadactylos parte concaua, & conuexa depictus. 3. Alius ſed minus auritus. 4. Teſſeradactylos niger. 5. Pentedactylos cum eſchara.

Turbines quinq; proximè nominati. E

DE TVRBINIBVS LEVIBVS. Cap. XXIII. G

REPERIVNTVR item in Turbinum generibus, qui nullis præditi ſunt Tuberculis, ex ſequenti hac tabula conſpicere licet, in qua primo loco datur Turbo albus glaber, & obtuſus. 2. albus acutus, & glabèr 3. lapideus, glaber, ac leuis. 4. leuis item in ſtagnis degens. Præterea poſtea inter Turbines in ſpongijs delitescentes non pauci exprimentur, qui nullas habẽt vel eminentias, vel tubercula, vt mirum ſit, cur & Rondeletius ſeparatim de his non egerit. Ex eiſdem ſunt, quæ altera dantur tabula. Horum icones vide proximâ paginâ.

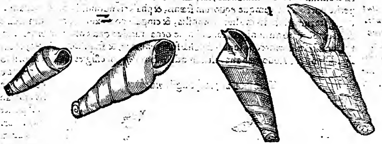
DE TVRBINIBVS INTRA SPONGIAS VIVENTIBVS. Cap. XXIV. H

SPONGIÆ cùm ſecantur in fruſta, in ijs maxima Conchularũ omnis generis, cõchyliorũ paruorum, buccinorũ, turbinum vis reperitur. Cuiuſmodi aliquot, partim à Rõdeletio, partim à me obſeruata hîc exhibebo, omnes enim perſequi infiniti eſſet operis, ac vani laboris, nã quis eſt qui cognitione, ac verbis tantam naturæ rerũ fœcunditatẽ aſſequi poſſet? Differũt hęc cõchylia inter ſe genere, nã vel ſunt cochleę, vel turbines, vel neritę, vel

Differẽtia. vmbilici. Differunt & coloribus. Rondel. de eo tãtùm paruo turbine ait, qui ſiniſtræ manui proximus eſt, rimamque longiuſculam verùs quàm foramen habet, teſta non intorta, qui & intra ſpongias, & extra reperitur, conchulaque lactea à candido colore nominari poteſt.

Vſus. Hac in fucis vtuntur mulieres, in ſucco pomi citrij diſſoluta, & ſublimato vt nunc loquuntur, permiſta: ſic enim facies ſplendidiores, & candidiores effici putant. *Fucus muliebrum.* Sed quia ſublimatum, atq; ſimilia faciem contrahunt, & corrugant vi, & acrimonia ſua eas, peſſimè ſibi con-

Turbinum leuium quatuor ſpecies, quarum ſubinde fiet mentio.

4

3

Turbines leues alij.

Turbines inter ſpongias viuentes ex Rondeletio.

ſulere arbitrati ſe rectè ait Rondeletius. multoq; vtilius fore ait in pinguedine ſelis diſſol- E
uere. Huc accedit, inquit, quod hac fuci ratione tanquam cruſta inducitur, cuius particu-
læ ſi exiliant, atque eximantur, turpiſſimè fucus detegitur. Hanc conchulam appellant
petite porcelaine, eamque equorum frænis, & phaleris nonnulli accommodant. Ex iſdē
& gagatarum globulis mulieres monilia, & cingula contexunt, præſertim viduæ, quæ lu-
ctus tempore, non niſi nigris, candidiſque ornantur. Sed quæ equorum ornamentis addun-
tur, craſſiore, durioreque ſunt teſta, aliæ ſunt tenuiore, & fragiliore. Vtræq; & candore, &
figura ſimiles. Addo ego alias iſtiuſmodi turbinulorum effigies. Numero primo in tabu-

Porcelaine Gallorum. Equorum ornatus. Ab authore obſeruatæ ſpecies.

Turbinuli alij in ſpongijs viuentes.

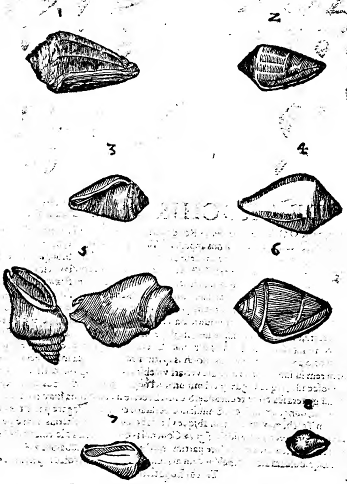

la prima eſt turbi-
nulus luteus macu
lis albicantibus. 2.
Ali' pariter flauus,
ſed minor. 3. Flau'
alius denticulatus.
4. Pellucidus ſubal
bidus exiguus. 5. F
Albus tuberoſus a-
lius. 6. tuberoſus a-
lius ferrugineus. 7.
ferrugineus al.' ma
culis albis cōſper-
ſus. 8. coloris eſt
ferruginei magis ſa
turati. 9. minor, al-
bus, tuberoſus. 10.
Flauus, ventrico-
ſus, ſtriatus. 11. minus dilutè ferrugineus, tubercu-
lis plenus. 12. valde exiguus, albus, & tuberoſus. Al-
tera tabula nu. 1. exhibetur turbinulus albus denti-
culatus. 2. item albus, oblongus, & in acutum deſi-
nens. 3. albus alius. 4. & 5. alij duo ſubalbi ſplendi- G
di, & anguſti. Additur præterea turbinulus niueus,
diaphanus, & acutus. item alius minor diaphanus,
& eiuſdem coloris. Altera tabula octo turbinum
in ſpongijs etiam degentium habet icones, num. 1.

niuei coloris eſt. 2. luteus, maculatus. tertius ſubalbus, cineris macu-
lis conſperſus. 4. cinereus, albicans. 5. candidus, pellucidus, diapha-
nus, pronè, & ſupinè pictus. 6. luteus lineis quibuſdam albis inſtar co-
ronæ cinctus. 7. cinereus è puteo effoſſus. 8. E puteo pariter effoſſus,
candidus, eminentijs quibuſdam per certa interualla diſpoſitis, quos
duos poſtremos, quia cæteris ferè hiſce nouiſſimis erant ſimiles, addere libuit. Tertia ta-
bella exprimitur Turbinulus niger lineis cinereis varius, quarta turbinulus alter eiuſdem
coloris: quinta primo loco candidus, & glaber, deinde caſtaneus leuigatus linea qua-
dam ſubalba: ſexta exhibet turbinem primò acutum ſubnigrum: deinde album cum li-
neis quibuſdā roſeis: poſtremò alium albo, & nigro varium. Septima primùm datur Tur-
ben albus verrucoſus circa rimam aliquantulum dentatus. 2. Tuberoſus aliud colo- H
ris caſtanei linea quadam alba per medium tranſcurrente. 3. cinereum, ſeu ſubalbum pa-
riter tuberoſus. 4. Ferrugineus. 5. minimus eiuſdem coloris. 6. item ex minimis, ſed præ-
cedente oblongior. Septima tabula prius pingitur Turbinulus albus lineis purpuras cē-
ſibus. 2. alius candidus lineis ſaturatè rubentibus. 3. elegans, & lucidus, lineis item pur-
puraſcentibus ſtriatus. Alius maculis albis, & rubeſcentibus totus conſperſus. 5. Alius itē
maculoſus. 6. totus ſubruber. 7. Omnium minimus depreſſus colore rubro. Octaua tabu-
la primo loco habes turbinulum albū verrucoſum. 2. ponitur turben albus acutus, & leui-
gatus. Nona, atque nouiſſima datur prius Turbinulus niger, & albus. 2. Alius eiuſdem
quaſi coloris. 3. cinereus maculis albis. 4. cinereus alius minutim elaboratus. 4. ferrugi-
neus macula alba ſpecioſus. 5. totus candidus.

Turbines alij in ſpongijs degentes.

Turbinuli in ſpongijs latentes alij. E

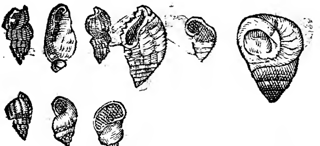
F

DE TROCHIS. Cap. XXV.

HOC Turbinum genus Rondeletius à ſimilitudine inſtrumenti, quo luſitant pueri, Trochos appellat. Alij ſunt parui, inquit, qui à ſuperiore amplaq; parte ſtatim in breue acumen deficiunt. Alij oblongiores. Omnes leues ſunt, & varij. Teſta veluti cruſtis duabus conſtare videtur, externa minus nitet, quæ ſubiacet, vnionum eſt ſplendore. Præter Trochos duos adiecit Rondeletius aliquot diuerſas Stromborum formas, quarum aliæ ad Buccinorum, aliæ ad Conchyliorum ſpeciem accedunt. Vt ei vitio verti poſſe non inficietur, ſi quæ in hoc genere illuſtria ſunt, & à veteribus diſertè expreſſa prætermitteret: ita curioſius certè, inquit, facere videremur, atq; ſuperuacaneæ diligentiæ accuſandi eſſemus, G ſi omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera perſequi vellem. Si quis enim otio abundans in marinis litoribus ſpatiari velit, & in ſaxa maris penetrare, totam iſtam rem in infinita iſta varietate verſari videbit. Genera igitur & illuſtriores ſpecies cognoſcendæ, atque vt quæq; vel minutæ, vel neglectę, vel nominibus non expreſſæ fuerint, ad genera ſua erunt reuocandę. Sic ille. Et certè ſi quis omnia iſtæc conſimilia depingere velit, nunquam ſatis ea ob nimiam diuerſitatis copiam indagare poterit. Adiunxi ego iconem Trochi maximi ſubflaui abſque vllis tuberculis: item alterius, planè pyramidalis. Adieci præterea pyramidalis figuræ Conchulas quatuor alias hic vnica tabella expreſſas. 1. Turbo ſeu Trochus colore partim amethyſtino, partim ſubalbo. 2. Alius caſtaneus lineis quibuſdam albis. 3. Fuluus cum maculis albis. 4. partim roſeus, partim argenteus.

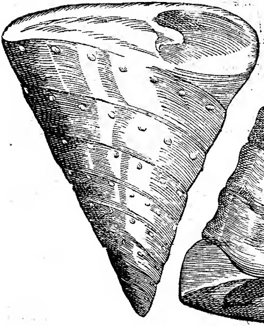
Trochi Rondeletij.

H

A

Trochus magnus.

Trochus alter pyramidalis.

B

C

D

DE NERITE. Cap. XXVI.

Νηρίτας apud Ariſtotelem Theodorus Gaza natices conuertit, ex Feſto for-
ger legit Narita) genus piſcis minuti. Plautus: Muriaticam video in vaſis
taſſis, apud quem citante Calepino, ſic legitur: Natica eſt (Ioſepus Scali-
ſtanneis, Nigricam bonam, & canatam, & tugma, quinas farras conchas
piſcinarias. Naticem piſcem leges apud antiquos per t, non per r, & vi-
detur à natando dictus. Hæc Feſtus. A recentioribus nerite vel Nerita ef-
fertur genere declinatione ſecunda: ego cum Zoographo, maſculino genere declinatione
prima, dicere malim. Sic enim Græci ſemper vſurpant. Habet autem ſyllabas omnes lon-
gas in omnibus caſibus, quamobrem paroxytonum ſemper eſt, excepto nominatiuo mul-

 titudinis

titudinis penanflexo, νηρῖται; ſic enim ſcribendum eſt, quanquam euulgati codicês quidam Græci id non obſeruent. Nicander, E

Ἠὲ καὶ ὄστρεα τόσσα βυθὸς, ἅτε βόσκεται ἅλμης,

Νηρῖται, στρόμβοι τε, πελωριάδες τε, μύες τε.

Idem cum Anerite.

Nerites Vuottono, & Bellonio idem videtur, qui & ἀνηρίτης, & ἀναρίτης apud Athenæum dicatur: quibus conſentit Zoographus, quoniam & nomen idem eſt, prima litera tantùm abundante in Anarite, vt ſolet hæc vocalis multorum vocabulorum initijs abũdare: & genus quoque idem, nempe teſtaceum: & ſpecies, cochlea & natura, adhærere petris. Apud Heſychium νήριτος ſcribitur, vt ἄνθρωπος, terminatione & accentu, his verbis: νήριτος, ὁ νηρίτης: eſt autem conchilium cochleæ ſimile, & (colore) varium. Sed hoc modo ſcriptum, adiectiuum potiùs fuerit nomen, pro magno, copioſo, excellẽte, incomparabili. quo cùm nihil aliud in eodem genere conferatur, aut contendat: à νη, priuãte particula, & verbo ἐρίζειν compoſitum. Inde νηριστόμυθης, ὧ οὐκ ἄν τις ἐρίσειε πρὸς μύθους, & νηριτόφυλλον, πολύφυλλον. Idem Heſychius νήριτον interpretatur pro monte Ithacæ è regione Epiri: (quem aliqui ſic dictum accipiunt quaſi νήριστον, ὅ ἐστιν ἀνέριστον, διὰ τὸ πολὺ τῆς ὕλης, vt notauit Euſtathius), & adiectiuè, πολὺ, ὑγρὸν, ἀείρεον, χλωρὸν, θαλερὸν, ἁπαλὸν. ſed pro copioſo, & innumerabili vſitatius eſt ſcribere νήριθμον, à νη. negatione, & ἀριθμὸς, quod eſt numerus. Ergo ſi quis neriten cochleam à magnitudine, vel pulchritudine, qua alias eiuſdem generis excellat, nominatam velit, bene eſſe iudicat Zoographus; alioqui νηρίτης fit à νηρὸς, quod concauum, & humidum ſignificat, vt νηρὸς ἰχθὺς, & apud Lycophronem νηρὸς μυχὸς, ὁ κοῖλος ἢ καὶ θυρος. Νηρὸς autem fit à verbo νέω, νῶ, quod eſt nato, cuius futurum eſt νήσω, vnde & νῆσος: quare Suidas eos reprehendit, quibus νηρίτης dicitur à Neteo, Nam ſi ita, inquit, fieret, ἐκ τοῦ Νηρεύς, penultimam per diphtongum haberet νηρείτης. Idem ferè ſcribit Varinus: cæterum neriten concham à Nereo deo marino ſic dictam, Zoographus ratione non carere autumat; quòd is fortè tali concha, tanquam elegantiore, buccinæ loco vti fingeretur: ſicut & Triton: quem viſum, auditumque in quodam ſpecu Olyſſipponenſis oræ concha canentem Plinius refert. nec ineptus ad hunc vſum nerites videtur, vtpote amplus, & buccino ſimilis, Ariſtotele teſte. Apud Oppianũ inuenio ſcriptum νείρτης per ει diphthongum in prima ſyllaba. Teſtata, inquit animalia quædam in petris, alia in arenis paſcuntur: F

Νήριτον quid.

Etymon.

Ortographia.

Lib. 1. Halieut.

Νειρῖται, στρόμβων τε γένος, καὶ πορφύραι αὐταί, G

Et rurſus de cancellis loquens vacuas ſibi conchas quærentibus.

Εἴτε τὶ νηρίτης ἔλιπε σκέπας, εἴ τε τι κῆρυξ.

Gillius author eſt, neriten ab ijs qui Adriaticum ſinum accolunt, etiam nunc antiquo nomine appellari, & ab Hiſpanis caragolum. Quidam referente Zoographo Gallicè interpretantur petit Limaſſon de mer, id eſt, paruam cochleam maris: Hiſpani cochleam marinam in genere vocant almeia, vel caracol de la mar. Itali quidam neritas, naridole.

Anne Turbinatorum genere.

Lib. 4. Hi. cap. 4.

GENVS. FORMA.

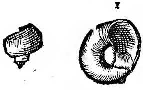
NERITÆ ſintne in turbinatorum genere, inquit Rondeletius, dubitauerit aliquis ex Ariſtotele, qui ſic ſcripſit: Προμηκέστερα δὲ ἐστιν ἐν τοῖς στρόμβοις (καρκίνια) τοῖς ἐν τοῖς νηρίταις, ἕτερον δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν νηριτῶν, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιον. &c. Longior eſt, qui turbinem ſubit, quàm qui neritam cancellus. genus enim diuerſum eſt, quod in nerite degit, cætera quidem non abſimile, &c. Et paulò pòſt, ὅσα δὲ ἔχει μείζω τὸν ἀριστερὸν πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς στρόμβοις οὐκ ἐγγίνεται, ἐν δὲ τοῖς νηρίταις ἐγγίνεται. Quibus ſiniſter pes grandior eſt, ij nunquã cum turbinatis hoſpitantur, ſed cum neritis tãtùm ineũt ſocietatẽ. Hic Ariſtoteles de Turbinibus, & neritis, vt de diuerſis loqui videtur, atque ab his neritas ſeclusiſſe. Sed ſi rem diligentiùs expendas, eam aliter habere comperies. Nam nerita à turbinatis non genere, ſed ſpecie differt. Cum turbinatis igitur cõuenit, quòd teſta ſit clauiculatim intorta, ſed rotunda, & ampla, qua ab ea turbinati ſpecie diſtat, cui teſta eſt lõga, ſtrictaq;. Ideo cancellus (de hoc.n. in locis modò citatis loquitur Ariſtoteles) lõgior eſt qui in turbinatis lõgis hoſpitatur, quã qui in neritis, turbinatis quidem, ſed nõ longis. Qualis verò ſit nerita, & quod ſit inter turbinata collocãda, ita explicat Ariſtoteles: Nerita teſta eſt leui, ampla & rotũda, forma buccinis proxima, pauauer tũ nõ nigrũ, vt buccina, ſed rubrum habet. Teſtæ annexum corpus eius mediũ firmiter eſt. Paſcuntur H

Nerite vt à turbinatis differat.

lib. 4. Hiſt. cap. 4.

in mari

A in mari tranquillo à ſaxis ſoluta: (enallage generis: pro neritæ ſolutæ:) at quoties flatus vrgent, cancelli hoſpites ſeſe in ſaxa recipiunt, neritæ ſaxis adhærent lepadum more, & aporrhaidum, ac cæterorum generis eiuſdem, nec niſi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum poſſident. Vnum enim quem biualuibus pars vtraque, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus, & in eadem os. Modus hic idem eſt aporrhaidi, purpuris, atque omnibus generis eiuſdē. Hæc Ariſtoteles. *Saxis adhærent.*

Nerita Rondel. Nerite authoris.

Huiuſmodi Neritam eſſe arbitratur idem Rondeletius, cuius imaginem veram, non magnitudinem ſic expreſſit. Eſt enim, inquit, concha ampla, & capaci, rotunda, læui, turbinata, ad formam buccinorum accedente. Ex hoc genere fuerint cochleæ, vel potius neritę genus hìc à me additum, colore albido, diaphanum, venulis pluribus reſperſum, belliculo ad inſtar cochlearum inſigne: prope os quo continetur animal, tuberculum quoddam conſpicitur. Eſt au- *Teſta.*
B tem figura eius rotunda. Rotundiorem autem eſſe nerites teſtam quàm ſit turbinum Vvottonus hinc apparere ait, quia oblongiorem formam recipit cancellus ille concharum hoſpes, à turbinis teſtæ forma, qui turbinem ſubit, quàm qui neriten. Ego operculum neritæ non vidi, *Operculū.*
habere operculum habemus apud Ariſtotelem interprete Gaza, vbi ſic legitur: Natices, & reliqua turbinata operculo quodam congenito carni patulæ appoſito clauduntur.

GENERATIO. SENSVS. NATATIO.

NERITÆ, ſiue natices. & patellæ teſte eodem Ariſtotele, rimis, cauernisq; ſaxorum generantur, celeriq; incremento augentur. Quod ad ſenſus attinet, ait natices qui capiunt, non aduerſo flatu, ſed ſecundo adire, quoties *In ſaxis generari.*
C eſcam perſequuntur: nec voce vlla, ſed ſilentio agere, vtpote cùm & olfaciãt, & audiãt, nec fieri poſſe, vt aiunt, quin ſubterfugiant, ſi vox proferatur. Audiunt itaque, & olfaciunt. Scribit Bellonius, in Mediterraneo mari, in quo æſtus nonita reciprocantur, piſcatores conchulas legentes in litore eſſe oportere, eóſque ſi neritæ, quæ tunc ſaxo extra aquam hęrent, ſenſerint, tunc ſeſe à ſaxo ſoluentes, in mare præcipites ruere ſe conſpexiſſe. Atque hoc quidem eſſe putat, quod Ariſtoteles ait piſcatores neritas legentes tacere, ne ipſos fugiant. De Neritis hæc Plinius: Nauigant ex his (è concharum genere) neritæ (alia lectio habet, Venereæ) præbentesq; concauam ſui partem, & alteram (melior lectio non habet hic vocem, alteram) auræ opponentes, per ſumma æquorum velificant. Teſta quidem neritæ Ariſtotelis, cùm cauitatem amplam habeat, nauigationi idonea videtur, poteſt enim aërem copioſum capere, & innatare facilius, ventoque impelli. *Li. 9. c. 33. Nauigatio.*

DE NERITA ÆLIANI.
D
Cap. XXVII.

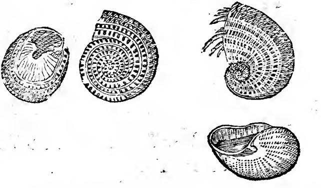
AELIANVS, vt rectè iudicare mihi videtur Rondeletius, longè aliter neritam deſcribit quàm Ariſtoteles, vt ex eius verbis liquet, quæ ſunt huiuſmodi. Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia ſpectatur, eo maris vbi ſordium vacuitas eſt, & trãquillitas viget, & in ſaxis ad imam maris ſedem adhæreſcentibus naſcitur. Hæc nerita appellatur. Hoc maximè, inquit Rõdeletius ab Ariſtotelis nerita differe, quòd illa magna ſit, hæc parua, nec mirum eſſe debet Aelianum ab Ariſtotele, & Plinio in piſcium deſcriptionibus diſſentire, quod in pleriſque facit. Ex paruitate, & pulchritudine formę Aeliani neritam eſſe colligimus eam, quæ capiti præfixa eſt. Punctis nigris eleganter diſtinguitur, teſta intus purpurea in margine candida. Quod ſi quis neritam inter co- *Deſcriptio* *Aeliani Nerita.*

Aeliani Nerite. chleas reponere voluerit, non valdè refragabor. Hæc ille. Addidi aliquot icones: prima, & ſecunda nigris punctis reſperſæ ſunt. Tertia ſecundæ ſimilis, ſed rubicundior, in qua cancellus latet, quarta ad cinereum vergit. Habes deinceps tringinta duas diuerſas ſpecies duabus tabulis expreſſas. In prima tabula, prima, & ſecunda albo nigroque variæ: item tertia, & quarta. quinta caſtaneæ colore eſt maculis rubris. Sexta Caragnuola vulgò Genuenſibns dicitur, detracto cortice ſplendens, albonigra. ſeptima caſtaneæ coloris habet maculas. Octaua cinerea eſt ma- E

rita an-
nis.

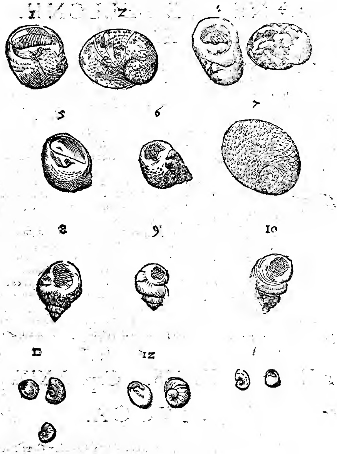
Nerite alia.

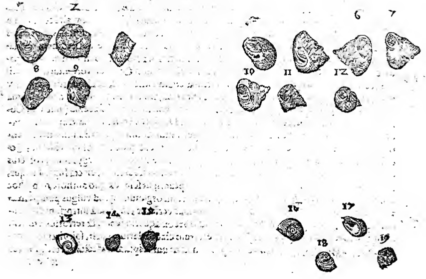

F

culis ſupernè rubeſcentibus, infra nigricantibus. Nona ex albo ad luteum vergit, trochi fortè ſpecies vt etiam erat octaua præcedens, & decima ſubſequens, candida, verrucoſa. Numero vndecimo exprimuntur tres neritæ minimæ, vna alba cum rubris maculis, altera G aureis. Decimatertia maculas habet leucophæas. Prima in ſecunda tabula expreſſa Nerite eſt rubra, & alba maculis etiam inferius nigris. 2. Alba, & fuſca, colore intus argẽteo. 3. Rubra, & alba. 4. Glabra candida punctis ſubferrugineis. 5. Aſpera maculis longis, & albis. 6. ſubalba, & fuſca. 7. Fuſca maculis albis. 8. Subrubra maculis albicantibus. 9. Fuſca, & albicans. 10. Alba ſubcinerea. 11. Cinerea ferè tota punctis candidis. 12. Caſtanea punctis item candicantibus. 13. Argentea. 14. Leuis tota cærulea. 15. Cineritia virgata. 16. Parua flaueſcens. 17. Caſtanea cum corona alba. 18. Subcinerea. 19. Nerite colore caſtaneo ſubobſcuro.

Neritæ aliæ ab authore obſeruatæ, quarum omnium color exprimitur præcedenti pagina.

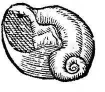

DE NERITE BELLONII. Cap. XXVIII.

Deſcriptio. BELLONII Nerites, cuius hîc iconem, & deſcriptionem ex eo propono, ac cum alterutro Rondeletij Nerite conueniat, non temere dubitauit Zographus: genere ſaltem, ſi non ſpecie conuenire videtur. Bellonius ita depinxit hac addita deſcriptione. Nerite quoque turbinati generis Conchula, teſtam in anfractum intortam habet: qua penitus incluſa, nulla ex parte præterquam capite conſpicua eſt. Virilis Lutetiæ, Armoricis Bigornet, & Bigornaeu vocari ſolet, apud quos tanta eſt huius piſciculi frequentia, vt ſummo prouentu indigenæ, dum æſtus abſceſſit, magnos aceruos è ſaxis legant, ac bulliant (bullire faciant) carnemque è teſtis (quò leuiùs ferantur) eximant, & acolis mediterraneorum tractum diuendant. Pulmenta autẽ, quæ ex his conficiuntur, minio tincta eſſe dixeris: quod à rubro ipſarum papauere prouenit. Priſci enim (Ariſtoteles, vt ex Rondeletio recitaui) naticem, ſiue neritam, teſtam habere læuam, amplam, rotundam, buccino ſimilem: papauere tamen non (vt buccinum) nigro præditã, ſed rubro. Eſt enim id papauer, excrementitium quiddã, membrana obuolutũ, omnibus teſtaceis generibus precipuè eſculentum. Natices ſua ſaxa relinquunt mari tranquillo, ac ſordibus vacuo, vt paſcantur. *Teſta qualis.* Teſtam habent leuem, rotundam, exiguam, vt neq; in Oceano, neq; in Mediterraneo pollicis craſſitudinem excedant. Huius autem carnes vulgus Græcum crudas edit, quibus appetentiam minimè excitari ait, & potiſſimùm, ſi cum cæpis etiam crudis comedantur.

Nerite Bellonij.

DE COCHLEIS. Cap. XXIX.

ÆQVIVOCA.

HESYCHIVS κοχλίας (ſic autem potiſſimum Cochleæ Græcis vocantur.) non ſolùm exponit τὰ ἐδώδιμα ζῶα, animantia quæ in cibi vſum veniunt, ſed etiam τὰ ἐν τοῖς ὀργάνοις ξύλινα. Et Vitruuius Cochleam deſcribit, qua magna vis aquæ poſſit hauriri, ſed non tam altè tolli quàm rota. *L. 10. c. 19. Cochlea in ſtrumentũ* Fieri autẽ eam è tigno per octauo craſſitudinis diuiſiones inuolutos habente canales, & iuſtam Cochleæ naturalemque imitationem: verſationes facere hominibus calcantibus. Sic idem lib. 5. cap. 11. dicit: Cochleis, rotis, tympanis collocatis, locus exinaniatur. Ac alibi: Torcular ſi non Cochleis torquitur, ſed vectibus, & prælo premitur. *Lib 6. c. 8. Cochlea inuentum.* Meminit eius machinæ etiam Athenæus, & Diodorus Siculus, & vterque Archimedis inuentum eſſe inquiunt. Sentina, inquit Athenæus, in naui maxima Hieronis, & ſi plurima erat, exhauriebatur tamen ab vno homine διὰ κοχλίου (hoc eſt, Cochlea ſic dicta machina) commento Archimedis. Diodorus verò in 5. libro ait: de Hiſpania ſcribens, eiuſq; fodinis: Subtus terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia, quorum curſus ſæpè quæſtus vi magna recedunt: aut quod mirabilius videtur, Cochleis, quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede, cum in Aegyptum profectus eſt, adinuentas. Eiuſmodi inſtrumentis loca, vbi metalla effodiuntur, eiecta ſuperiùs aqua, ſumma arte, diligentiaq; exſiccant. Author promptuarij neſcio, ex quo authore nobis hoc inſtrumentum deſcribit: Cochlea (inquit) hauſtorium organum, quod vulgus pompam appellat: *Pompa inſtrumentũ.* In medio rota eſt, quæ dum à calcantibus verſatur, machina introrſum clauiculatim detorta, inter ſtrias, & ſtrigiles aquas exorbet ex aquario ſepto, & retrorſus emittit. Et rurſus: Cochlea in torculari lignum eſt erectum clauiculatim, id eſt, ſpiraliter, & capreolatim ſtriatum: quod per medium prælum ſtriat um & ipſum traſactum, vertigine ſua tollendo

A tollendo demittendoq; prælo inuentum eſt. Vulgò (à Gallis puto) viſa torcularis dicitur. Vitruuius nominat alibi aſcendentem machinam; de qua Gulielmus Philander: mox (inquit) vocabitur acceſſus, Græcè ἐπιβάθρα. *l. 10. c. 19.* Suſpicior autem fuiſſe machinam quæ occulto quodam artificio, & expeditis machinationibus in ſublimè creſceret; & in eam altitudinem educeretur, quæ opus erat: tum retinaculis ſiſtebatur. Poterant, & tabulata excitari cochleis, quo pacto in torculari prælum tollimus, & deprimimus: niſi interpretari velimus *Tolleno.* dictum de machina, quam tollenonem Vegetius appellat. Eiuſmodi torcularia ſiue cochleas nobis vocantur torchi, Germanis pres, Belgis pors, eorumq, ferè vſus eſt ad exprimendum, vnde Palladius: In cochlea exprimis. Eadem vel ſaltem ſimilia intellexit Plinius dum ait: Intra centum annos inuenta torcula Græcanica, malirugis per cochleas bullantibus, palis affixa arbori ſtella, à palis arcas lapidum attollente ſecum arbore, quod maximè probatur. Oribaſius in libro de machinis cochleas inſtrumenta chirurgica deſcribit, item cochleam fæminam, quæ Græcè περιχόχλιον appellatur. nos breuitatis cauſa le- *Ca. 4. & 5.* ctorem ad ipſum remittimus. Gul. Budæus cochleas, & ſcalas conchlides dici ſcribit in ædificijs, quòd anfractuoſæ ſint, in modum cochlearis teſtæ, & quòd clauiculata, & tortili *Scalæ Cochlides.*
B ſtructura à triclinijs in cænacula euadant, cuiuſmoui ſunt, (inquit) in ædificijs Gallicis ſcalæ. Talis ſcala apud Philopon. in Proclum, κοχλιοειδὴς κλίμαξ dicitur: nobis vna ſcala fatta à lumaga, Germanis reſte Zoographo Schnecken, id eſt cochlea. Ex Strabone quoq; libro poſtremo affertur κοχλίδιον pro ſcalarum genere cuius ſcapum, vt τὸ τῶν κοχλιῶν κιόνιον, volumen ἑλικοειδῶς circumdictum ambit à ſumma coaſſatione ad imum libramentum: ſed perperam, vt vult author theſauri linguæ Græcæ, orto nimirum (ait) errore ex latina lingua, in Græco enim κοχλίας legitur pag. 347. de Paneo ſeu Panis fano, στροβιλοειδὴς, ἐμφερὴς ὄχθῳ πετρώδει, διὰ κοχλίου τὴν ἀνάβασιν ἔχον, in quod per cochleam aſcenditur. *Tormenti genus.* Athenæus vocat κλίμακα ἑλικτὴν. Erat præterea tormenti genus cochlea vocatum quo interfectum fuiſſe tradit Laurentius Surius S. Ionam à Magorum principibus iuſſu Sabotij regis Perſarum, quod tormentum forte fuerit equulus cochleatus, cuius meminit Pomponius in decuma fullonis vtcitatur à Nonio: vbi inſilui in cochleatum equu- *Eculeus cochleatus.* leum, vbi ſolutim tortor. Ego de hocce tormenti genere per ocium aliquando integrum tractatum conſcripſi. Præterea Zoographus ſeſe Romæ obſeruaſſe tradit iuxta forum fuiſſe locum, quem ſcalas vocabant annularias, quas (inquit) eruditiores ita nuncupatas
C augurantur ab annularijs officinis, vel à propendētibus annulis. Aliorum coniectatio eſt, ſic eas dici, quæ in cochleæ formam effinguntur, & orbiculata figura rotundentur: quod genus conchlium dicitur. Suidæ quidem, & Varino κοχλίας eſt, ὁδὸς εἰς ἑκατέρους περιηγμένη *Cochlium.* hoc eſt, via quæ in vtramq; viciſſim partē circumagitur: ſiue de gradibus per ſcalas huiuſmodi accipias: ſiue de vijs itinerum: huiuſmodi enim per montes præſertim aliquando viæ ſunt. Cælius Rhodoginus, aures ſiue auriculas veriùs, ſinuoſas (vtor interim eius verbis) cochlias ait nuncupari. Sed Polluci κοχλίας extrinſecus aurium ambitus eſt, ἡ ἔξωθεν *Auriũ ambitus.* περιβολὴ τῶν ὤτων. Et Plutarrchus cochleæ inſtar aurem in gyrum contorqueri ait. Eſtq; etiam cochlea genus oſtij, quod meminit Varro, vbi teſtudinem deſcribit, qua turdi, & *Oſtij genus Varroni.* murulæ, & miliares nutriuntur: oſtium (ornithonis) eſſe debet humile, & anguſtum, & po- *Li. 3. de re ruſt. ca. 5.* tiſſimum eius generis quod cochleam appellant, vt ſolet eſſe in cauea, in qua tauri pugnare ſolent. Inſtrumentis itaque, quæ diximus, ſcalis, & vijs cochlearum figura in ſe clauiculatim, ſpirulatim, capreolatim, retorta, anfractuoſa, ἑλικοειδὴς nomen dedit. Hermolao verò etiam cochleæ nominantur, neſcio quamobrem, inter morbos ficiarboris. Porro cochlis capitis ornamentum eſt, quod reperio apud Pollionem Treuellium in Zenobia, quæ *Pro capitis ornamenta*
D ſic habet: Ad conciones galeata proceſſit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per vltimam fimbriam: media eſt coclide. Videtur (inquit Cælius Rhodoginus) ab ſimilitudine ſcalarum vel animalibus verbum corruatum. Humelbergius cochleam ait eſſe lapidem ex flumine rotundum, ad ſimilitudinem cochleæ: qui aquæ inditus, eam contra *Lapis in flumine Cochleæ figura, & eius vires.* laterum dolorem efficacem reddere creditur, quod, & ſe aliquando expertum teſtatur. Et Maſſario cochlos, & cochlax marinos calculos ſignificare dicitur: cæterùm apud Feſtum cochlacæ dicuntur iſtiuſmodi Lapides rotundi, ad cochlearum ſimilitudinem. Et Cælius Rhodoginus in Græcis annotatum authoribus eſſe ait, fuuiatiles aut marinos lapides dici quoq; trochalos, item charmadia, & cochaclas. quare vbi apud Varinum, legitur, Τρόχαλοι, ἰδίως οἱ χόλχακες, οἳ καὶ χρεμάδα λέγονται, nempe fluuiatiles, & marini lapides; *Cochlacæ.* legendum cenſeo pro χόλχακες κόχλακες & pro χρεμάδα χερμάδα. Inuenio item in lexico quodam Græcolatino, κοχλάδες exponi lapides attritos perpetua in aquis volutatione, glareas, ſed ſine authore. Mihi hæc quoque dictio corrupta videtur, & κόχλακες legendum.

gendum. Nam, & idem Varinus, & ante eum Heſychius χλάρος (quæ vox ad latinam gla- E
rea accedit, id eſt, vt grammatici interpretantur, minutiſſimi lapille, qui in fluuiorum ripis
vel maris litoribus reperiuntur, vnde, glareola, glareoſus,) exponunt κόχλαξ. Etymolo-
gus vt à νέος, νέαξ fit, ſic à κόχλος, κόχλαξ fieri ait: Tucididem tamen καχλακας dixiſſe
per alpha. Cælius Rhodoginus eoſdem lapillos alibi apud latinos dici tradit vmbilicos
Vmbillici qui lapilli. Croce. (vt eſt apud Ciceronem de Oratore libro ſecundo), a Græcis, vt commonuit Ariſtoteles
in mechanicis quæſtionibus, appellari crocas. Quærit enim (inquit) quid ſit quod in litori-
bus ex lapidibus aut teſtis grandioribus fiant, quæ vocantur crocæ.

SYNONYMA.

Chometh. CHOMETH Hebraicam dictionem Leuitici vndecimo, & decimoquar-
to Numeri D. Hieronymus interpretatur lacertam, quam omnino ſigni-
ficare putat Zoolraphus. Alijs eſt Limax, vel Teſtudo, vel Cochlea ter-
reſtris ſecundum Rab. David in libro radicum. Sed teſtudinis nomine F
pro cochlea multi latini ſermonis imperiti abutuntur. Schabul, potiùs li-
Schabul. max eſt, vt Dauid Kimhi interpretatur, & Rabbi Salomon Pſal. 58. con-
ſentit Abraham Eſra quoque: Caldæus vertit tibelela: Arabs Liſchmat, ſi rectè ſcribo vo-
Liſchmat. Lul. cales. Septuaginta χηρός: Hieronymus cera, item vermis. In trilingui lexico inuenio Lul
Meſibata. & Meſibata pro cochlea: pro limace verò chomet, chumeta, Sachel, Limaza. Halzum Se-
Chomet. rapioni commune eſt nomen cochleæ marinæ, & terreſtri. Syluaticus quoque cap. 324. ait
Chumeta, Halzum eſſe nomen Arabicum à Serapione vſurpatum in ea ſignificatione. Item Auicen-
Sachel. næ interpres lib. 2. halzum ſcribit, & interpretatur limaces. Albertus verò ex eodem inter-
Limuza. prete in hiſtoria animalium vocabulum alzum ponit, vbi Græcè apud Ariſtotelem con-
Halzum. cha legitur. Vnde, & Haalcena vox corrupta puto apud eundem Syluaticum: cui præterea
Haalcena. Conada eſt cochlea marina, item Sadaf: Aunici, limaces terreſtres quæ degunt in planta
Conada. agni caſti: ſed fortè ab agno limaces illi, agnici potiùs dicendi fuerint: Lulientia verò ſpe-
Sadaf. cies limacum: cæterùm innumera apud ipſum vocabula corrupta ſunt, vti etiam hæc bar-
bara nomina, Caſia, Cotia, Colitis pro limace accepit. Κοχλίας volunt Ariſtoteli vocari
Κοχλίας. cochleas terreſtres, Gaza limaces reddit, vt vbi habet in tertio de generatione cap. 11. Te- G
ſtatorum genus naturam proportione plantis reſpondentem (ἀντίστροφον) habet: hinc eſt
quod nullum in terra gignitur, aut paruum, quale genus limacum eſt (τὸ τῶν κοχλιῶν) &
ſi quid huiuſmodi aliud ſit, ſed ratum: at in mari ſimiliq; humore multa, & varia gignun-
tur. Genus plantarum contrà &c. confunditur apud Græcos, vel ipſum Ariſtotelem
κόχλος & κοχλίας, vt annotauit etiam VVottonus: ferè tamen Ariſtoteli κόχλος vmbili-
cum, ideſt cochleam marinam ſignificat. κοχλίας verò terreſtrem cochleam. Maſſarius quo-
que κόχλον apud Ariſtotelem ait eſſe animal teſtaceum, & aliud quàm Limaces, à Theo-
doro dictum vmbilicus. hoc (inquit) & cochlian eſt vbi Ariſtoteles appellet, ſicut limacē
quoq; cochlon. Verba Ariſtotelis vbi diſtinguit diuertiſſimè, hæc ſunt: τὰ ὀστρακόδερμα
Li. 4. Hiſt. cap. 4. τῶν ζώων, οἷον οἵ τε κοχλίαι καὶ οἱ κόχλοι, καὶ πάντα τὰ καλούμενα ὄστρεα. Gaza vertit: Vt
Vmbilici, cochleæ, purpuræ (quod non eſt in Græcis codicibus noſtris,) & omnia quæ
oſtrei aut conchæ nomine nomine appellamus. Et paulò mox: Οἷον οἵ τε χερσαῖοι κοχλίαι· καὶ
τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ ὁ κόχλος, καὶ τἆλλα τὰ στρομβώδη. Idem tamen Gaza κόχλους, & κο-
VVottonus reprehens. χλίας nonnunquam vmbilicos vertit, quod cùm reprehendit VVottonus, ipſe quoq; re-
prehendendus videtur, nam licet ex Athenæi libro 2. quem citat, conſtet, quòd vmbilicus H
quem Theodotus pro κοχλία dixit libro 5. hiſtor. anim. idem ſit quod cochlea, rectiùs ta-
men Rondeletius pronunciauit, vmbilicum Ciceroni non totum genus cochlearum ma-
Vmbilicus quid Ciceroni. rinarum, ſed ſpeciem aliquam ſignificare. Rondeletius κοχλίας dici putat, quòd habeant
τὰ ὄστρακα κυχλοστερῆ. Etymologo verò dicuntur παρὰ τὸ κόχλω, τὸ γυρίζω: ἢ παρὰ τὸ
Nominis ratio. ὀλῶ, τὸ συστρέφω, καὶ πλεονασμῷ τοῦ χ, κοχλίας. Κοχλίς, & κοχλίδιον diminutiua ſunt
ſignificantia paruam concham ſeu cochleam, conchulam, conchleolam, vt ait author the-
ſauri linguæ Græcæ. Poſterioris meminit Suidas quoque, eſſe dicens εἶδος ζωΰφίν. Ety-
mologus κοχλίδιον diminutiuum fieri ait à κόχλος, & aliàs ait fieri à κοχλίας, vt à κοιλία
κοιλίδιον. Κόγχος ab Heſychio exponitur κοχλίας: & quem Epicharmus κόγχον σέσιλον
appellat, eum Dioſcorides κοχλίαν σέσιλον. Epicharmus, inquam, apud Atenæum libro
Li. 2. c. 11. ſecundo dicens, κόγχον δὲ σέσιλον ἄπαγ' ἐς τὸν φθόρον, cochleas quæ σέσιλοι dicuntur,
abijce in malam rem. Et Dioſcorides τὸν σέσιλον κοχλίαν eſſe ταρακτικὸν κοιλίας καὶ στο-
μάχ

A μαχιμενοπουν. ita autem vocat, quæ vepribus, & fruteris adhærent. In eodem loco apud Athenæum Apellas cochleam ait vocari à Lacedæmonijs σιμελοι. Apollodorus verò lib. ſecundo Etymologiarum quaſdam dici κωλυσιδείπνους, id eſt, vt Dalechampius in ſuis ſcholijs explicat, tam amplas vt ſingulæ ad cœnam ſufficiant, & alia fercula tangi prohibeant. Quidam (inquit) legunt colycideipnos, quòd colycijs ſimiles ſint illæ cochleæ. Iſaacus Caſaubonus alios Grammaticos hæc aliter tradere ait: Spartanis enim cochleas dici σεσίλους: ſimpliciter verò cochleas appellari σειίλους. Heſychius, σίσιλοι, κοχλίαι, Λάκωνες. Idem, σεμελος κοχλίας. Viderit verò Apollodorus quàm ſit verum cochleas quaſdam fuiſſe κωλυσιδείπνους appellatas. Ego exiſtimo contrarium eſſe verum, & τοὺς κωλυσιδείπνους, qui ſerius ad condictam cœnam ventitarent, & moram facerent diligentioribus, quos vocabant τρεχεδείπνους, conuiuali ioco dictos eſſe κοχλίας: quod cochleam vincerent tarditudine, vt ille ait apud Plautum. plurima ſunt hoc genus συμποσιακὰ ἀστεϊσματα in ſcriptis veterum. Suſpicio eſt ſcripſiſſe Apollodorum in explicanda origine huius vocis, ortam videri à κόχλω verbo antiquo idem ſignificante, ac γυρίζω, roto: aut ab ὀλῶ τὸ συστρέφω (hę ſunt grammaticorum ineptię.) ὀλίαν primò, deinde κοχλίαν dictum, quòd
B non rectà procederent, ſed per gyros, παρ' ὃ καὶ κοχλίας λέγεσθαι τοὺς κωλυσιδείπνους. Hæc aut ſimilia Apollodorus: quæ lecta negligenter, & properanter, neque intellecta ab eo videntur, qui hæc ita ſcripſit, ſiue Athenæus, ſiue eius Breuiator. Hactenus Caſaubonus. Σελάτης, Heſychio, & Varino eſt quoq; κοχλίας. forte σέσιλος, Σέμελος, κοχλίας ijſdem, Σεμελοιρίδαι, οἱ ἀντὶ χελύφης, ὄστεα λέπακας. Σίσυλλος, νόμισμα (νόσημα forte) καθάπερ σκωληκίασις, καὶ ζῶον τι apud eoſdem. Πωματίας, ὁ κοχλίας exponit Varinus per o breue in prima ineptè, debet enim per ω productam ſcribi πωματίας, quoniam πῶμα operculum eſt. φερέοικος id eſt, domiporta, epitheton cochleæ, pro ipſa cochlea vſurpatur ab Heſiodo:

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν φερέοικος ἀπὸ χθονὸς ἂν φυτὰ βαίνῃ.

quanquam enim de terreſtri loquatur, cochleis tamen omnibus teſta opertis commune eſt epitheton, & teſtudini quoque, quod notat quoque Varinus, φερέοικος, & φέροικος, exponens κοχλίας, ἢ χελώνη. Sunt qui pherecœcon deſcribant animal album, ſimile muſtelæ, quod ſub quercubus, & oleis naſcatur, aut verſetur (ὑπὸ δρυσὶ, καὶ ἐλάιαις γινόμενον) & glandibus veſcatur, ſic dictum ab Arcadibus: alij inſecti genus veſpæ mares faciunt: ſuper qua voce cõſule partim Heſychium, partim Etymologum. Ἀσροπός eidem Heſychio,
C vti & Varino eſt κοχλίας: fortè παρὰ τὸ ἕρπειν. Atq; ita exponunt Ξιφίδρια: ſed ordo collocationis, & analogia vocabuli antepenultimã per y ſcribi poſtulant: vt à ξίφος diminutiuũ ξιφύδριον fiat, ſicut à μέλος μελύδριον: quanquã & alterum diminutiuũ ξιφίδιον in vſu eſt, & receptiore, vt puto. Pro κοχλίᾳ, in multitudinis numero κοχλίαι ſcripſerim: ſed magis probo, qđ alibi apud eoſdẽ reperio ξιφύδρια, genus cõchylij, pro ξίφος quidẽ aliter etiã σκίφος proferri ſcio. Eiſdem χαμαιδύτοι, ſunt κοχλίαι: Videntur autem cochleæ terreſtres ſignificari ab eo quòd terram ſubeant, quod & troglodytæ vocabulum ſonat: item χραμαδοῖλαι, χελῶναι, καὶ αἱ νωθρότατοι τῶν κυνῶν: οἱ δὲ τὰς κοχλίας. Ἀχραδαμύλλος, ὁ κοχλίας eſt Tarentinis, eiſdem ſcribentibus. Videntur autem & hic terreſtrem cochleam, aut ſpeciem ſignificare. Ἀχράδες pyri ſylueſtres ſunt, μύλλειν Grammatici interpretantur πλησιάζειν. μύλλον obliquum, incuruum, tortuoſum, & leue, vt videtur. Inuenitur & πιλὸς κοχλιός, apud Heſychium, mal in πῖλος, κοχλίας, vt πῖλος ſit genus cochleæ quoddam à figura pilei (quem Græci πῖλον vocant) ſic dicti, ſiue is in acutum exeat, vt Strombi, ſiue forma ſit rotunda. vtraque enim cochleæ tum in mari, tum in
D terra reperiuntur. Ἀβρότων apud Varinum legitur, dicituŕq; eſſe genus cochlearum, ſecundum alios locuſtarum, ſecundum alios apum. Quibus addit quoſdam legere ἀπρότων, coq; non nomine intelligere λῃστῶν, prædonum, ſeu latronum. Ex quo intelligitur, hoc ἀβρότων, ſiue ἀπρότων eſſe pluralis numeri, & genitiui caſus, non autem nominatiuum ſingularem, vt exiſtimaſſent vulgaria lexica. Colyſidipnos (κολλυσιδείπνους) vocari cochleas quaſdam Apollodorus libro ſecundo Etymologiarũ teſtante Cælio author eſt. Et in Plutarchi ſympoſiacis tardiores conuiuæ nuncupantur colyſidipni. Quibus autem cochleis hoc nomen conueniat, & quam ob cauſam dubito. Conijcio autem terrenum eſſe genus, quod vel cito ſaturet, & edendi auiditatem circuncidat: vel vomitu, aut alio cibo ingeſtos egerat. Græcorum vulgo hodie κοχλίοι, vel σαλιγγαί nominatur. Λεῖμαξ, animal ſimile cochleæ dicitur Heſychio, & Varino, quæ vox non abſimilis eſt cum dictione limax latinorum, quæ cochleam terreſtrem ſignificat, eamque vel teſta opertam, vel nudam. Plinius limaces à cochleis manifeſtò diſtinguit inquiens: Beſtiolarum genera quædam

herbis

Σέμελος. Σίσυλος. Σιλάτης. Πωματίας Domiporta Pherecœcon animal. Ἀσροπός. χαμαιδύτοι. Χραμαδοῖλαι. Ἀχραδαμυλλος. Ἀχράδες. Πιλὸς. Ἀβρότων. Colydiſipnos. Λεῖμαξ. Limax an à cochleis differat.

herbis innaſcuntur, raphano erucæ, & vermiculi, item lactucis, & oleri: vtriſq; hoc amplius E
limaces, & cochleæ: in quo loco limaces cochleas nudas haud dubio ſignificant. Accipitur tamen apud claſſicos ſcriptores pro cochlea teſta cooperta, vt apud Columellã hoc verſu:

Implicitus conchæ limax, hirſutaq; campo.

Vbi notandum etiam limacem in maſculino genere accipi: cùm Plinius fœmininum faciat, dum ait: Limacis inter duas orbitas inuentæ. Recentioribus indoctis Limacia pro limace nominatur. Albertus Limacem ait nomen accepiſſe à limo, in quo generatur, & nutritur, & Feſtus Pompeus limaces exponit cochleas à limo appellatas, quod facit quoque Columella in decimo; intelligit autem, vt putat etiam Grapaldus, terreſtres. Cochlea grãmaticis recentioribus, propriè teſta limacis eſt, licèt quandoq; pro ipſa limace, quæ teſtam habet, accipiatur. Eſt autem propriè limax (inquiunt) quæ ſine teſta eſt: cochlea verò quæ teſtam habet. Zoographus de terreſtribus cochleas plerumque intelligit, cùm ſimpliciter proferuntur: Sæpe enim de vtra loquantur (inquit) authores, exprimunt, terrenæ, aut marinæ diſcrimine expreſſo. Ariſtoteles quidem etiam pro marinis aliquando ſimpliciter cochleas nominat, ſed vbi argumentum huiuſmodi eſt, vt diſtinctione opus non ſit. Eſt quando generis inſtar ponitur, & communem aquatilibus pariter, ac terrenis naturam indicat. Gaza cochleas terreſtres vertit limaces. Sunt qui apud Plinium cùm nominat cochleas quæ eduntur, velint terreſtre genus intelligere videri, quibus ego libẽter aſſentior. Cardanus in lib. de Varietate rerum cochleæ ſignificato abutitur, cùm pro omnibus conchis generatim accipiat. Albertus cochleas, & teſtudines vnà cum alijs indoctis turpiter confundit. Apud Marcellum Empiricum coclea paſſim ſcribitur ſine aſpiratione. Cælius Rhodoginus alicubi cochliam per i in penultima ſcripſit. Cochleolam latinè dixit Grapaldus, latinis vocabulũ hoc generis fœminini eſt, Græcis maſculini, κοχλίας, vt Αἰνείας, vnde genitiuus pluralis κοχλιῶν circumflexus, non paroxitonus, vt quidam ineptè ſcribunt, formatur, omnis enim primæ declinationes genitiuus pluralis circumflecti debet, tribus exceptis, χλούνων, χρήςων, ἐτησίων. Et Pauſanias κόχλον Λακωνικὴν fœminino genere protulit. Et in Arcadicis, τὰς Τρίτωνας φυσᾶν φασι διὰ κόχλου τετρυπημένης. Ariſtoteles tamen maſculino genere effert. Primam huius vocabuli Græci, & latini aliquando corripiunt. Serenus. F

Limacis etymologia.

Cochleas, & teſtudines Albertus confundit.

Ortographia cochleæ.

Proſodia.

Contritis prodeſt cochleis perducere frontem.

De Muribus in batrachomyomachia G

Κόρυθες κοχλίων λέπτων κάρατα ῥεφενα λυπτον.

Anaxilas apud Athenæum in ſenario:

Ἀμφιςότεροι οἱ τῶν κοχλίων πολλῷ πάνυ.

Iſidori error.

Iſidorus cochleam per diminutionem dici ſcripſit, quaſi conchulam, quod vt ineptiſſimũ reprehendit Zoographus. Buouali Italis commune nomen eſt marinæ, & terreſtri: non tamen quamuis marinam cochleam, ſed maiuſculam ſignificare puto. Maſſarius Bubalos Venetis appellari ait, quia equinam, vel potiùs bouinam effigiem referant. Sunt alioqui, qui cochleam Italicè interpretentur la Maruza, la Zimeruca. Nobis, vt & in plerisq; Italiæ locis, limax eſt lumaca, lumacha, lumaga, ſed apud Tuſcos chioccciola, & nicchio. Mariana Hiſpanis, & Luſitanis caramuyo dicitur, notatte Amato Luſitano, ab alijs almeio, vel caracòl de la mar; ſed hoc poſterius, vt & coragulo ad neritem priuatim pertinent. Rondeletius verò Hiſpanis, & Prouincialibus Scaragol, vel cagarolo, cochleam terreſtrem ſignificare tradit. Galli vocant limaſſon, eſcargot. Germani ein Schneck, vel Schnegg cõmuni ad terrenas, & marinas nomine, vel etiam Schnegel: Flandri, & Brabanti Sleck, Hollandi verò Slegghe, vel Slagghe. Angli non propriè dicendas cochleas, ſed conchas ouales H quaſdam, vt pectunculos Cokles appellant: alias à Snayle dicunt: Bohemi, & Illyrij Hlemyzd, vel hlemayzd.

Bubali.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Differẽtia à magnitudine.

Figura.

Victu.

COCHLEARVM ac potiſſimùm terreſtrium differentiæ (inquit Zoographus) ſumuntur vel à magnitudine, vnde minores, & minutæ dicuntur: vel a figura, vnde lõgæ, latæ: vel à colore, ſunt enim albæ, nigræ, fuſcæ, ruffæ, variæ: vel à teſta, qua aliæ carent, teguntur aliæ, vnde nudas, & tectas cognominant: vel à regionibus, quod aliæ ſint vulgares, indigenæ, noſtrates, aliæ peregrinæ: vel victu, præſertim ex plantis; adhærent enim aliæ alijs quas appe-

tunt,

A unt,fico,lauro,aſphodelo,carduis,aut folijs gregatim, vt ait Plinius: Et forſan earum quæ- *Vita.*
dam gregales ſunt:aliæ vel omnino non ſunt, vel minus gregales: Vel à vita, ſeu locis, in
quibus degunt: & harum aliç latitant ad tempus, aliæ ſemper. Quæ exeunt, aliæ herbas
petunt humiliores, aliæ altiùs frutices,aut arbores ſcandunt: vel cibi ratione ad homines:
alijs enim veſcuntur, vt vulgaribus teſtatis maioribus,alijs abſtinent, vt minutis, & nudis
omnibus noſtri: in Africa enim aliud nudarum genus eſt. Quod ad differentiam attinet, *Magnitudo*
quæ à magnitudine dependet, Aelianus in mari rubro cochleam naſci teſtatur cùm ſpe- *ingens.*
cie pulcherrima,tùm maximam,teſta purpurea,& in eius medio ſpira,ſiue voluta mira co *lib.11.c.21*
lorum varietate, & veluti floribus narijs diſtincta. Sertum (inquit) diceres ſummo artifi-
cio,& ornatu contextum è floribus multiiugis,viridibus,aureis, rubicundis, per æqua di-
geſtis interualla. Et Petrus Gyllius ait ſe vidiſſe cochleam marinam, quæ ad eam magni-
tudinem accederet, vt tantum vini caperet, quantum piſcator exſiccare vno prandio poſ-
ſet. In Aegypti Nilo grandiſſimæ feruntur vocales vlulantium expreſſa ſimilitudine. Ecō-
trario And. Matthiolus refert in doctiſſimis ſuis commentarijs in Dioſcoridem in agro
Romano cochleas quaſdam eſſe paulò maiores lupinis, quæ autumno quotquodam car-
B duorum caulibus aceruatim cohærentes innumere videantur. Hæ fortè fuerint, quæ à Pli-
nio minutæ dicuntur, quas tamen aliàs ſimpliciter ita nominat, aliàs latas, lōgaſuè cogno- *Minutæ*
minat, nominat verò latas aliquoties, vt inter remedia patebit. Zoographus quoq; apud *quæ Plino.*
ſuos (Heluetios) in terra, vt hortorum, & in collibus apricis exiles quaſdam teſtas cochlea-
rum inueniri tradit in mucronem turbinatas, plerumq; ſemper vacuas: ſed animal in eis *Strōbi ter-*
deprehendere non meminiſſe: Strombos terreſtres (inquit) dixeris. Præter latas in figurę *reſtres.*
diſcrimine etiam oblongæ ſunt, atque inter has, quibus (vti Vuottonus notat) tubæ loco *Echinopho-*
vtuntur tubicines: Echinophoros vocant, aliqui eclinophoros. Sunt autem hæ marinæ, ex *ri.*
quibus etiam dantur rotundæ in oleario vſu, quibus ſcilicet oleum effunditur, & pentada-
ctyli & quibus clauicula in acutiſſimū acumen intorquentur. Eiuſcemodi figurę cochleas,
nimirum oblōgas fortè omnes Strombos eſſe dicemus: obtuſiorum verò, & rotundiorum
pleraſque vmbilicos, præſertim quæ magnæ non ſunt, vt oleariæ. Inter terreſtres cochleas *Coloris dif-*
reperiri albas, nigras, magnas, paruas, mediocres annotauit Matthiolus, & ante eum Alber *ferentia.*
tus limacem inueniri ait, albam, rubeam, croceam, & nigram. Sed Albertus limaces cum
teſtudine confundit. Tamen Adamus Lonicerus Limaces ruffos, alios nigros conſpici etiā *Teſta.*
C ſcribit. Teſta carentes limaces hìc excludimus, cùm de ijs inter inſecta actum ſit, & hìc tā-
tùm de teſta opertis dicēdum. Ariſtoteles cochleas terreſtres teſta intectis annumerat, ca- *Pomatiæ*
rumq; carnem penitus includi aſſerit, nec vlla ex parte conſpici, excepto capite. κοχλίας *quæ.*
πωματίας, cochlea opercularis dicitur, gypſeo operculo per hyemem: Italicè lima-
ga delle vigne interpretantur. Bellonius perperā ſcribit pomacea, & eius magnitudinem
rarò excedere ait cancellum, qui teſtas vacuas ingreditur. Penes loca, permulta quidem *Lib.2.c.11*
ſunt cochlearum genera, at tria potiſſimùm apud Dioſcoridem, cui aliæ ſunt χερσαῖοι, ſiue
terreſtres, aliæ θαλάσσιοι, id eſt marinæ, aliæ ποτάμιοι, ſiue fluuiatiles. Marinas Braſauo- *In comment.*
lus alias ait eſſe in teſtis, alias teſtis carere. Dioſcorides terreſtrium, quæ in Liguriæ alpi- *2. Aph. 18.*
bus reperiuntur, pomatias appellari ab operimento ſuo, quæ verò ſylueſtribus frutetis, &
ſentibus hęrentes, ſeſilos: Plinius etiam ſylueſtres; ita enim Maſſarius interpretatur, item *Seſili.*
Braſauolus, & Zoographus, quorum omnium ego veſtigia libenter ſequor. Habemus, in-
quit Braſauolus, & ſylueſtres cochleas, ſeu arboreas, quæ frutetis adhærent, & ſentibus. *Sylueſtriū*
Ex his aliæ albæ ſunt: aliæ præter albedinem nigris, rubris vel luteis (punctis vel lineis) *differentiæ*
impreſſę ſunt, & ferè opere vermiculato à natura elaboratæ. Demetrius Conſtantino-
D politanus, qui de accipitribus ſcripſit, cochleam terreſtrem nominat. Matthiolus po- *Lib.2.c.71*
matias cochleas, interpretatur vulgares noſtra maiores, quę præcipuè in cibum veniunt,
vt cùm ex deſcriptione, tùm ex figura adiuncta apparet, nec diſſentit Zoographus. Non
me fugit (inquit Matthiolus) quas Dioſcorides pomatias vocat, plurimas reperiri in mō- *Pomatiæ v-*
tibus Tridentinis, vicinijſq; alijs locis, & eas quidē præſtantiſſimas. Eruuntur enim è terra *bi multæ.*
hyeme, & frutetis vncis quibuſdam ferreis, prope fruticum radices terra circumfoſſa. Cō-
cluduntur hæ contra frigoris iniuriā, quodā albo operimento, duro, gypſi ſpeciē referentes,
ſicq; cōtectæ terra ſe cōdunt. Fit n. ob hoc vt in cibis ijs longè ſuauiores, gratioreſq; habeā- *Latent, &*
tur, delitеſcātq; ſub terra, circū fruticū radices, Hetruria planè ignorat: cùm tñ & ibi eodē *quando.*
modo ab his eruantur, qui alibi artē didicerunt. Hæc Matthiolus. Plinius etiam cochleas
non ſolùm latere ſcribit, ſed inde etiā inter ſe diſtinguit, inquiens: Simili modo & cochleæ, *Li.8.c.39.*
(nimirū, vt ſerpentes latent) Illę quidem iterum, & æſtatibus, adhærentes maximè ſaxis: *Cauaticæ*
vt & iniuria reſupinatæ, auulſæq;, non tamen exeant. In Balearibus verò inſulis cauaticę *cochleæ na-*
turæ.

 appel-

appellatæ, non prorepunt è cauis terræ: neq; herba viuunt, ſed vuæ modo inter ſe cohæret. E
Eſt & aliud genus minus vulgare, adhærente operculo eiuſdem teſtæ ſe operiens: obrutæ terræ ſemper hæ, & circa maritimas tantùm alpes quondam effoſſæ, cæpere iam erui, & in Veliterno. Hæc ille. Varro differentias ponit penes regiones. Ait enim plura earum eſſe
Differẽtia à regionib.
genera, vt minutas albulas, quæ afferantur è Reatino, & maximas, quæ de Illyrico apportantur, & mediocres quæ ex Africa afferuntur. Non quòd in his regionibus (inquit) quibuſdam locis eæ magnitudinibus non ſint diſpariles, nam, & valdè amplæ ſunt, quanquam ex Africa quæ vocantur Solitanæ, ita vt earum calices quadrantes octoginta capere poſſint: & ſic in alijs regionibus eædem inter ſe collocatæ, & minores ſunt, & maiores. Hæ in fœtura pariunt innumerabilia. Earum ſemen minutum, ac teſta molli, diuturnitate obdureſcit: Plinius cum dixiſſet Fuluium Hirpinum cochlearum viuaria inſtituiſſe, genera quoq; di-
Li.9.c.56.
ſtinxiſſe illum earum notauit, ſeparatim (inquit) vt eſſent albæ, quæ in Reatino agro naſcũtur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ quibus fæcunditas, Solitanæ quibus nobilitas. Africanæ cochleæ vnum genus tectum eſſe, alterum nudum, apparet
Africanæ. Li.30.c.6.
ex eodem Plinio, qui nudæ meminit in remedio ad dyſenteriam, alibi quoque Africanas laudatiſſimas eſſe ſcribit, & ex his (ex in, legunt alij) Solitanas, Aſtypalaicas, Siculas modicas, quoniam magnitudo duras facit, & ſine ſucco: Balearicas, quas cauaticas vocant, quo- F
Aſtyphalaicæ.
niam in ſpeluncis naſcuntur. Laudatas, & ex inſulis caprearum. Quod ad Aſtypalaicas attinet, Stephanus Aſtypalæas quinq; numerat: vnam è Cycladibus, ſecundam oppidum in Coo: tertiam inſulam cum oppido inter Rhodũ, & Cretam: quartam, oppidum in Samo: quintam promontorium prope Atticam. Hinc cochleas Aſtypalaicas deriuant, ſicut ab
Li.8.c.39.
Athenis Athenaicus, vt antepenultima per a ſcribi debeat, non per e, vel ae. Sed Plinius in octauo omnium laudatiſſimas in Aſtypalæa inſula eſſe ſcripſit, Dioſcorides Sardonicas, Africanas, Aſtypalaicas, & quæ in Sicilia, & Chio naſcuntur, & in liguriæ alpibus,
Linuſiæ.
pomatias id eſt, vt diximus, operculares cognominata. Strabo cochleas prædicat linuſias, ab agro cui nomen lino eſt, iuxta Pityuntem, medio inter Parianam coloniam, & Priapum
Germanæ.
ſpatio. Germanas cochleas nominat Demetrius, qui Græcè de accipitribus ſcripſit. Vegetius etiam in potione equi prophylactica inter cætera cochleas Germanas admiſcet. Nominatq; eaſdem Marcellus his verbis: Vuam caniculatam, & cochleam germanam comburc, & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice ſummo, vel certè cochleario, vuam ieiuno tange per triduum. An verò germanam cochleam à gente, & regione dixerint, an alio quodam ſenſu, Zoographus negat ſe habere quod affirmet. Africanas quidem cùm ad remedia requirit Marcellus, veras interdum (quas, & germanas, & genuinas dixeris) deligi G
Aceratæ.
iubet. Sunt præterea cochleæ, quas aceratas Plinius vocari ait, latas, multifariamq; naſcẽtes, de quarum vſu ſuis ſe dicturum locis promittit. Sed cùm nuſquam alibi de aceratis meminit, latarum verò ſæpius, Zoographus non latè forſan aduerbialiter legendum exiſtimat, ſed latæ nomine adiectiuo fæminino plurali: vt aceratæ eædem ſint quæ latæ. Sic &
Cocalium Ariſt.
Maſſarius legit: Sunt, & aceratæ (inquit) latæq; multifariam naſcentes. Inuenio item limacis genus cocaliam ab Ariſtotele vocari, inquit Maſſarius: Sed Ariſtoteles cocalium genere neutro dixit, & per κ ſimplex, non per duplex vt habet Vuottonus. Eſt apud Ariſtotelem (inquit ille) κοκκάλιον, apud Athenæum κόκκαλος (niſi in alterutro codicum inſit menda) Cochleæ genus, & vt videtur terreſtre Teſtaceum, à Limace diuerſum. Locus Ariſtotelis eſt in quarto capite libri quarti de hiſtoria animalium: Cocalia (κωκάλια, τὰ) vt quidam vocant, teſtis integuntur: eorum caro, vt & aliorum limacum terreſtrium, penitus includitur, nec vlla ex parte conſpicitur excepto capite. In eodem loco Ariſtoteles (quod per tranſennam dictum eſto.) eſſe ait inter cochleas, quæ intra ſe beſtiolas habeant ſimiles H gammaris puſillis, qui vel in flumine gignuntur; ſed ea differentia, vt præmollem intra ſuã teſtam carunculam habeant. Atque hæc de diuerſis cochlearum generibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Turbinatæ dicuntur. Li.9.c.32.
ARISTOTELI cochleæ turbinatæ vocantur, earumque carnem penitus incluſam eſſe ait, nec vlla ex parte conſpici, præterquam capite. Plinius quoque cùm de turbinatis, ac poſtremo de echinis, & echinometris locutus fuiſſet; in eodem (inquit) genere cochleæ aquatiles, terreſtreſque, exerentes ſe domicilio, binaque ceu cornua protendentes, contrahenteſque; oculis carent: itaque corniculis prætentant iter.
Cornicula. Oculis an careant.
Li.1.c.37.
Quod poſtremum alibi etiam repetit his verbis: Cochleis oculorum vicem cornicula bina præ-

A na prætentatu implent. Scaliger quoque negat cochleis oculos eſſe, itaq; neque viſum, ſed *In lib. 1. de*
pro viſu tentamenta (vt eius quoq; verbis vtar) proportione puncti atrioris in ſummo cor- *plantis.*
niculorum: qualia fortaſſis puncta Plinius in trigeſimo arenulas vocauerit: Cochlearum *Arenulæ q̃*
in cornibus Arenulæ quæ inueniuntur, inditæ ſtatim dolore liberant. Et alias in eodem *in cornub⁹*
libro ait: Inueniuntur in corniculis cochlearum arenaceæ duritiæ. Eiuſdem opinionis fuit *cochlearũ.*
Albertus, oculorum loco cochleis cornua quædam mollia eſſe inquiens, & in ijs duo ni-
gra puncta, quæ viſum quendam, & actum perficiant oculorum. Idem tamen Albertus non-
nunquam contrarium ſenſit, ſcribitq; teſtudinem (cochleam) & limacem oculos ſuos ha-
bere in ſummitate cornuum ſuorum, & cùm appropinquat aliquid (ſunt eius verba) retra-
here oculum in cornu, cornua verò in caput, & caput in corpus: eodemque modo pecten,
oſtreum, ſi quis digitos admoueat, ſubito claudere oculum; ex quo cognoſcitur (inquit) *An videãt*
habere viſum. Sic fere ille, atq; mihi planè videre videntur, nam mirum quàm ſolicita fue- *& oculos*
rit natura puncta ea, ſiue oculos conſeruare. Inuenioq; etiam in antiquiſſimo grypho. *habeant.*

Ὄμματά τ' ἐκκύπτοντα προμήκεα κ' εἰσκύπτοντα.

Eſtq; vulgaris nobis imprecatio, *ti venga il cancro, doue hanno gli occhi le limaghe*, hoc eſt,
B augurор tibi cancrum, eo loco, quo oculos habent Limaces, ſiue cochleæ, augurantur au-
tem eo modo cancrum in cornibus: cornutos dici nihil ignominioſius ita enim vocantur, *Definitio*
quibus propria vxor imponit. Teucer denique limacem ad exemplum quæſtionis ludicræ, *cochleæ.*
ita finit; animal ſine pedibus, ſine ſpinis, ſine oſſibus, cruſtatum (teſtaceum potius) oculos
nunc exerens, nunc retrahens. Videtur Plinius duo tantùm cornua tribuere. Ait enim *li. 11. c. 37*
cornua data eſſe cochleis ad prætentandum iter; corporea hæc, ſicut ceraſtis; aliquando & *Cornuũ nu-*
ſingula (nimirum ceraſtis) cochleis ſemper bina, & vt prætendantur (protendantur legitur *merus.*
in codice manuſcripto) ac reſiliant. Cæterùm quatuor habere videmus, magna duo quæ
poſteriora ſunt, & in quibus ſunt quos vocauimus oculos, & minores totidem ferè in fron-
te, quibus forte quod obtuſe admodum videat, iter prætenderit, hæc enim vltimum exe-
rit. Limax, inquit Albertus cornua quatuor habet, duo breuia, & duo longa: quæ extendit,
cùm progreditur: contrahit, cùm recolligitur in ſeipſum. Idem Albertus cochleam capi- *Caput an*
tis figura carere ait, cùm alioqui apud Plinium, capita cochlearum equorum capitibus *habeant.*
ſimilentur: quo minus (inquit) miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis. *Lib. 6. c. 2.*
Maſſarius bouinam potius effigiem præferre aſſerit, ideoq; Venetis ab eiuſmodi ſimilitu-
C dine eas bubalos appellari. Omnes ſiliceo tegmine clauduntur, clauiculatim intorto, Te- *Teſta eiuſ-*
ſta id vulgò vocatur, alijs tegumentum, & voluta à recentioribus quibuſdam, cochlearis *que nomi-*
teſta à Budæo: cochlea ſynecdochicè à Celſo, ſi bene memini, cùm ait ſerpere in cochlea, *na.*
(ſic & conchyliorum κόχλας, hoc eſt, teſtas apud Pollucem legimus:) Sammonico, & Sta-
tio domus, Plinio etiam calyx, Dioſcoridi χέλυφος, ὄστρακον Galeno, Teſtam verò hinc, ſiue
domum ſecum portat (vnde φερέοικον Heſiodus, domiportam Cicero vocauit) nulli videli-
cet fidens, ſed ſemper metuens, ne ſibi rapiatur, vnde eleganter Anaxilas Comicus dixit: *Cochleæ*

Ἀπιστότερος εἶ τῶν κοχλίων πολλῷ πάνυ, *præ infide-*
Οἳ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας. *litate domũ*

Quod ſi teſtam detraxeris, aiunt cochleam, hebeteſcere, atq; expirare. Albertus tamen te- *portant.*
ſtas ſuas aliquando relinquere ſcripſit: & Zoographus ſeſe ait audiuiſſe circa initium Au-
guſti exire eas è ſuis teſtis, & nouis ſuperinduci. Os eis ineſt, inquit Ariſtoteles, & dentes *Os.*
acuti, breues, tenues, præduri, & quod interiacet dẽtibus carnoſũ habẽt ſimiliter, vt mollia,
& cruſtata. Et Plinius quoque cochleas dentes habere ſcribit; eiuſque inditiũ eſſe, à mini- *li. 11. c. 37.*
mis earum deroſam vitem. Promuſcidem etiam inter aculeum, & linguam habent, autho- *Dentes.*
D re Ariſtotele, & ori iungitur quaſi ingluuies auium; à qua ſtomachus eſt, quem excipit vẽ- *Promuſcis.*
ter, in quo ſitum eſt quod papauer vocatur, mox inteſtinum continuum tendit ſimplex, *Interiora.*
originem à papauere illo ducens. Plura de cochleæ dentibus, linguæ ingluuie, vẽtre, & pa- *Venter.*
pauere leges apud eundem de partibus animalium lib. quarto, capite quinto. Porro om- *Inteſtinũ.*
nes ſanguine carent, ac repunt, tegmina ſua, vt dictum eſt, ſecum ferentes. Vmbilicorum *Papauer.*
(cochlearum) venter ſimilis eſt gutturi auium teſte philoſopho. Membrana in gran- *Venter a-*
diuſculis vmbilicis (κόχλοις) à ventre gulæ attexitur continua, per quam meatus proli- *uium guttu-*
xior, albicans, colore ſimilis ſuperioribus illis mamillantibus corniculis (de quibus dixit *ri ſimilis.*
in turbinatorum genere, ſub ventriculo ſtatim eſſe binas, albas, ſolidaſque) tendit. Ha-
bet etiam inciſuras, quales in ouo locuſtarum habentur: verum hoc albidum, illud rubi- *Inciſuræ*
cundum eſt. Nullus exitus huic, nullum foramen poſtremum patet, ſed prætenui mem- *veluti in*
brana cauo intus anguſto continetur. Tendunt ab inteſtino ad imum nigrantia quæ- *ouo locuſta-*
dam aſpera, atque continua, qualia, vel in teſtudine viſuntur, ſed minus nigra. Cæteri *rum.*

quoque vmbilici hæc habent eadem:ſed quo minores, eo minutiora. Hæc philoſophus in quarto de hiſtoria, capite quarto: vbi denique præter ea vmbilicis albuginem à natura datam eſſe ait; Græcè eſt λέυκον: id autem, inquit, tale quid eſſe in cochleis, quale quod vocatur ouum in biualuibus. Qui etiam idem videre, limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt teſte Plinio. Saliua cochlearum, quæ pūctis acu, vel ſtilo carnibus manat, à Græcis, vt inquit Galenus, myxa dicitur, hoc eſt, muccoſus lentor, ſiue mucor, mucuſuè. E

Albugo. *Saliua Cochlearum.*

LOCVS.

Syluas amant terreſtres. *Li.2.c.24.*

SVPRA inter poſitas differentias, ex præcipuis fuit, quæ à loco ſumitur: Sunt enim marinæ, fluuiatiles, & terreſtres. Hæ poſtremæ ſyluas potiſſimùm amant, quod nobis ſcriptum reliquit Achæus apud Athenæum his verbis: Ἠ' τοσὰς δ' ἀίτνα τρέφει κοχλίας κεράστας: vel quot cornutas cochleas alunt nemora. Vnde in conuiuijs, teſtante ibidem Athenæo, ſolet proponi hoc ænigmatis vice de cochleis.

Τ' λογιής, ἀνάκανθος, ἀναιματος, ὑγροκέλευθος. F

In ſyluis nata, ſpinis carens, exanguis, humida via incedens.

Aenigma.

Vbi ſyluæ nomine ego accipio loca omnia arboribus, vel alijs ſtirpibus conſita, quibus victitant cochleæ. Quocunque verò eunt, ſuam ſemper domum ſecum ferunt, vnde domiportæ nomen, vt dixi, meruit: atque hinc eſt quod Antiſthenes ridere ſolitus ſit Athenienſes, quod eſſent autochthones, nempe quòd non aliunde eò commigraſſent, nec patriam ſedem mutaſſent vnquam: dicens hoc laudis illis eſſe cum teſtudinibus, cochleiſq; commune. Nam, & hæc animantia nunquam mutant domicilium, in quo naſcuntur. Ariſtoteles cochleas terreſtres hyeme latere ait: nec vllam ſanè eo tēpore cernere eſt, ſed vere cum aër tepidior factus eſt è ſuis latebris prodeunt. Athenæus Theophraſtum citat de animalibus, quæ ſe abſcondunt, atque eum ſcribere cochleas hyeme latere, ſed æſtate magis; itaque plurimas prodire cum autumno pluit, illiſq; per æſtatem ſaltibula quæri, & in terra, & in arboribus. Quo loco Caſaubonus, Ariſtotelis (Theophraſti, legitur apud Athenæum, vt dixi) inquit, qui affertur locus, dicitur extare ἐν πέμπτῳ περὶ ζώων, optimi libri habent, περὶ ζώων μορίων. Suſtulere vocem μορίων, qui animaduerterant in libris de partibus aſcripta verba non reperiri. Sunt enim ex tertio de generatione animalium. Integrum locum aſcribam quando ſententiam imperfectā hic lector inueniet. μόνον τῶν ὀστρακοδέρμων ἑώραται τὸ τῶν κοχλιῶν γένος, εἰδ' ἐκ τῆς συνδυασμῷ ὁ γένεσις αὐτῶν ἐστιν ἢ μὴ ἱκανῶς ὤφθαι ἱκανῶς. Hactenus Caſaubonus. Vt modo vnde digreſſi ſumus, reuertamur, Plinius cùm dixiſſet viperam ſolam ſerpentium terra ſe condere, cæteras arborum, aut ſaxorum cauis. Et aliàs vel annua fame durare, algore modo dempto. Omnia ſeceſſus tempore veneno orba dormire adait, Simili modo, & cochleæ: illæ quidem iterum, & æſtatibus, adhærentes maximè ſaxis, vt etiam iniuria reſupinatæ, auulſæque, non tamen exeant. Latent itaq; & hyeme, & æſtate, quod non meminit Ariſtoteles. Cùm enim tempus anni feruidum, & æſtuoſum eſt, ſiue cùm agri ſolis ardore torrentur, homines autem calore, & æſtu laborant, tum cochleæ in occulto deliteſcunt, ſuoq; ipſarum ſucco viuūt, niſi forte aliqui roris è cælo decidat, vnde Plautus: G

Antiſthenis dictum de Athenienſibus. *Lib.8.hiſt.cap.13.* *Vt in terra latitent.* *Li.8.c.39.* *Rore viuūt* *In captiuis*

Quaſi cùm caletur, cochleæ in occulto latent
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.

Ariſtias comicus quoque apud Athenæum de quodam qui captaret cochleas, inquit. καὶ κοχλίας, γενομένης ψεκάδος, ἀνηγρεύετ' ἄν, καὶ λαχανατῶν αὐτοχθόνων: quis enim neſcit hoc potiſſimùm tempore cochleas apparere: nam neque pluuiam concitatiorem, neque magnos calores ferre poſſunt: vt ſignificauit etiam Varro, cùm de illis alendis ſedulo multa præciperet, inquit enim, de ſede diſputans. Locus is melior quem, & non cocoquit ſol, & tangit ros. ψεκάδιον Græci vocare ſolent imminuto eo nomine, tenuem imbrem, & qui aliquo modo imitetur rorem. Cùm è terra erumpūt, exgrumare dicuntur, hoc eſt grumos eruere, & ex grumis exilire. Grumus enim terræ collectio eſt, à congerie dicta. Vtitur ea voce Varro in præcitato loco: Denique ipſæ exgruminantes ad propalam vitam diù producuut, cùm ad eam rem pauca laurea folia interijciant. Iam verò ex marinis quædam locum mutant. Author enim eſt Aelianus Perſarum regem cochleas Ponticas imitari, æſtiuos dies Suſis agentem, hybernos verò Ecbatanis. Etenim ad nuncupatam Propontidem calidam hyemant: æſtiuum autem tempus ad Aegialum agitant, inquit, propter molles auras, quas hoc mare eis afflat. H

Lib.3. de reruſt. *ψεκάδιον quid.* *Grumus quid.* *Li.10.c.6.*

MOTVS.

A

MOTVS.

MOVENTVR omnes cochleæ, inquit Franciſcus Maſſarius, & ſerpunt parte
dextra, non ad vertiginem ſiue clauiculam, ſed in aduerſum: Sed Ariſtoteles *Li 4. Hiſt. anim. 4.*
hoc de Strombis ſcribit, & ſimilibus turbinatis marinis: quærendumque ſi idem
terreſtribus quoque conueniat. Mouentur autem hæ, vt ait Albertus, contractione, & e-
miſſione corporis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

VNVM ex teſtatis cochlearum genus authore Ariſtotele coire perſpectũ *Lib. 3. de*
eſt: ſed an earum ortus per coitum fit, nondum ſatis exploratum haberi *gener. c. 11*
ait. Et alibi, vmbilicos (cochleas) pariter omnes ſua oua habere videri ſcri- *An ortus p*
B bit, verno, autumnaliq; tempore, quem fortè locum repetens Athenæus: *coitum.*
Ariſtoteles (inquit) libro quinto de animalibus tradit vere, & autumno *Oua quan-*
cochleas prægnantes apparere, ſolaſq; ex omnibus teſtaceis in coitu vide *do habent.*
ri cohærentes, ac congeminatas. Et Zoographus Limaces quoque coire, & oua parere can-
dida, magnitudine oculorum lucij piſcis ſeſe audiuiſſe refert; iiſque incubantes aliquando
reperiri menſe Maio. Albertus verò ex putredine herbarũ, & viſcoſo rore generari lima-
ces voluit: viſcoſitatemq; terreſtrem circumquaque dureſcere in teſtam, in qua habitant.
Vnde etiam limacem à limo dictum voluit, & alias, in limo quidem (inquit) & generantur
& nutriantur: cuius ego ſententiæ facilè ſubſcripſerim, & Ioannes Bapt. Porta limaces *Lib. 5. phy-*
quòd ex limo, & putreſcentibus aquis oriantur, vitam breuiorem reddere affirmat. Pli- *ſiogn. cap 4*
nius ſcribit cochleas hyberno tempore naſci. cæterùm hyeme tantùm oriri non facile *Vita bre-*
crediderim, neque etiam ille hoc ait, nam & alias lactucis eas innaſci teſtatur: item alibi: *uis.*
limaces (inquit) naſcuntur in vicia, & aliquando è terra cochleæ minutæ, mirum in modũ *Li. 9. c. 51.*
erodentes eam. Vt vt ſit, imber maximè facit ad earũ ortum, quòd obſcurè admodum in- *li. 19. c. 10*
nuit etiam Plutarchus, Cochleas ſi quis imbrem facere, non præcedere putat, & indicium *Imbre ma-*
C eius eſſe, fallitur. Notandum maximè quod ſcribit Maſſarius: Lima x teſta detracta hebete- *ximè gene-*
ſcit, proceſſu vtique temporis id quoque in aureliam tranſit, vt eruca, atque immobile vi- *rars.*
uit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum non adhuc eſt. *Lib. 3. Sym poſ. quæſt. 2. Limacis metamor- phoſis.*

VICTVS. EDVCATIO.

RORE victitare cochleam volunt, more cicadarum, quare fortè ex Phyl-
lio poëta illud citauit Athenæus. *Rore victi- tant.*

Οὐκ εἰμὶ τέττιξ, οὐδὲ κοχλίας, ὦ γύναι.

Non ſum cicada, neque cochlea, ô mulier.

Et Marcellus Empiricus ex amputato capite cochleæ matutinum rorem
paſcentis remedium quoddam dictat. Meminit eiuſdem paraſitus qui- *In captiuis*
dam apud Plautum, dicens:

Quaſi cum caletur, cochleæ in occulto latent *Aſphodeli*
D *Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.* *caulem ap-*

Solo autem rore non viuunt, quod vel ipſæ teſtantur cùm ſub noctem potiſſimùm exeunt *petunt.*
ad paſtum, vt ruſticis notum eſt, qui poſt pluuias æſtiuas, ac autumnales accenſoque lumi- *li. 22. c. 22*
ne capiant. Plinius teſtatur cochleas in Campania mirè caulem aſphodeli proſequi, & ſu- *li. 17. c. 24*
gendo arefacere: & antè ficum eas infeſtare ſcripſerat: & Theophraſtus, ſcabies (inquit) *Ficos va-*
& cochleæ adnaſci ſolitæ ficorum peculiares morbi ſunt. Quem locũ ſic tranſtulit idem *ſtant.*
Plinius: Impetigo, & quæ adnaſci ſolent cochleæ, peculiaria ficorum vitia, nec vbiq; ſunt. *Li. 1. Hiſt.*
enim quædam ægritudines, & locorum. Alibi vt dentes habere eas teſtatur, indicium il- *cap. 16.*
lius eſſe ait à minimis earum deroſam vitem. Habebant veteres ſua viuaria, in quibus *Vitem de-*
cochleas ſaginabant, quod non ſemel nobis teſtatum reliquit M. Varro, vt cum ait: Le- *rodunt.*
porarij alterum genus illud venaticum, duas habet diuerſas ſpecies; vnam in qua eſt *Vinaria co-*
aper, caprea, lepus: alteram item extra villam, quæ ſunt, vt apes, cochleæ, gli- *chlearum*
res. Et alibi. Titus Pompeius in Gallia tranſalpina, tantum ſeptum venationis *apud vete- res.*

Ii 3 habere

Li.9.c.56. Qui prim' cochleas ſaginarit. *Fluuiatiles virus olēt. Contra Bellonium.* *Locus apt' ad alendū.*

habere dicitur, vt circiter triginta millia paſſuum locum incluſum habeat: prætereà in eodem conſepto habere ſolet, de animalibus cochlearia, & alucaria &c. E Cochlearum verò iſta viuaria inſtituit teſte Plinio Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulò ante ciuile bellum, quod cum Pompeio Magno geſtum eſt, diſtinctis quidem generibus earum: quin & ſaginam earum commentus eſt, ſapa, & farre, alijſque generibus, vt cochleæ quoque altiles ganeam implerēt; cuius (inquit) artis gloria in eam magnitudinem perductæ ſint, vt octoginta quadrantes caperent ſingularum calices. Hucuſque Plinius, authorem citans M. Varronem: Quod autem Plinius, inquit Pet. Bellonius de cochleis altilibus ait, id ni fallor de marinis eſt intelligendum. Nam neque Illyricæ, neque Africanæ, aut Solitanæ, terreſtres eſſe cenſentur, ac (aut) fluuiatile. Omne enim fluuiatilium cochlearum genus (κοχλίας Græci vocantur) virus olet. Prætereà terreſtribus viuaria non inſtituūtur. Sic ille. Sed cochleas altiles in viuarijs apud Romanos, non marinas, vt ineptiſsimè putauit Bellonius, ſed terreſtres fuiſſe, vel cæcus cùm ex Plinij tum ex Varronis verbis videat. Idoneus ſub dio, inquit Varro, ſumendus eſt locus cochlearij: quem totum circum aqua claudas, ne quas ibi poſueris ad partum, non liberos earum, ſed ipſas quæras. Aqua, inquam, finienda ne fugitiuarius ſit parandus: locus is melior, quem, & non coquit ſol, & tangit ros. Qui ſi naturalis F non eſt (vt ferè non ſunt in aprico loco) neque habeas in opaco, vt facias, vt ſunt ſub rupibus, ac montibus, quorum alluant radices lacus, ac fluuij, manu facere oportet roſcidum: qui fit ſi eduxeris fiſtulam, & in eam mammillas impoſueris tenues, quæ eructent aquam, ita vt in aliquē lapidem incidat, ac latè diſſipatur. Paruus ijs cibus opus eſt, & is in ſine miniſtratore. Et hunc, dum ſerpit, nō ſolùm in area repit, ſed etiam ſi riuus non prohibet, in parietes ſtantes inuenit. Denique ipſæ exgruminantes ad propalam vitam diu producunt, cùm ad eam rem pauca laurea folia interijciant, & aſpergant furfures non multos. Itaque coquus has viuas, aut mortuas coquat, plerumq; neſcit. Hucuſque Varro. notandum itaq; in loco Plinij præcitato eum omnia quidem ferè ex Varrone tranſcripſiſſe, ſed poſtremum illud non verè, saginandi arte cochleas ad eam magnitudinem perductas, vt octoginta quadrantes caperent ſingularum calices, non enim hoc de altilibus Varro, ſed ſimpliciter de Solitanis dixit, quæ in Africa tantæ proueniant. Cæterum Fuluius Hirpinus hic fuit, qui (vt meminit Plinius in octauo) primus togati generis ſuum, cæterorumq; ſylueſtrium animalium viuaria inſtituit. De hoc & alibi Varro. Quintus Fuluius leporarium dicitur habere in Tarquinienſi ſeptum, iugerum quadraginta: in quo ſunt incluſa, non ſolùm ea G quæ dixi, ſed etiam oues feræ, etiam hoc maius hic in Statonienſi: & quidam in locis alijs. Deinde de T. Pompei ſepto ſubiungit, in quo is cochleas habuerit altiles, vt ſuprà recitauit. de Fuluio id non dicit, vt in hoc etiam forrè memoria, aut feſtinatione lapſus ſit Plinius. Cæterùm cochlearum hæc ſaginatio non multum temporis durauit, Macrobij ſæculo ignota. Is enim, ſi cui (inquit) mirum videtur, quòd ait Varro lepores ætate illa ſolitos ſaginari, accipiat aliud quod maiore admiratione ſit dignum, cochleas ſaginatas, quod idem Varro refert: Plinium quidem de terreſtrium ſaginatione locutum, Platinæ etiam, Grapaldo, & Zoographo viſum eſt.

Cibus. *Solitanæ quantæ magnitudinis.* *Li.3.c.12. Leporariū Q. Fuluij.* *Lib.3. Saturna. c.13*

EPITHETA.

ANAXILAS cochleam φερέοικον vocat, id eſt domiportam. Eadem voce (vt diximus) teſte Athenæo vſus fuit antiquiſſimus Heſiodus. Alijs Græcis, vt Achæo etiam dicitur ænigmaticè, ὑλογενὴς, ἀναχαθος, ἀναιματος, H ὑγροκέλευθος. Τ'ἀλογενὴς Cicero interpretatur terrigenam, quod non ex coitu, ſed ex terra limoſé (vt hæc τῆς ὕλης nomine accipiamus potiùs quàm ſyluas) oriantur. Zoographus autem id epitheton tā marinis, quàm terreſtribus conuenire putat: cæterùm ὑγροκέλευθος marina dicitur, quòd per humorem repat, nam & ipſius maris periphraſis eſt ὑγρὰ κέλευθα: terreſtris verò à molli inceſſu. ὑγρὸν enim pro molli vſurpatur. Vertit itaque Cicero terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam potius quàm hominum more cochleam. Addidit autem ſanguine caſſam (inquit Maſſarius) vt excluderet ab hac deſcriptione teſtudinem ſanguine compotem. Κοχλίας κεράςας, id eſt cornutas idem Achæus cognominat. Animalculum enim hoc minutila in inceſſu protendit cornua, viæ indices, in eis geſtans oculos. Athenæus alibi etiam alium, ceu gryphum, qui ferè ex meris epithetis conſtat, recitat ex Teucri definitionibus. Ζῶον ἄπυν, ἀναίκανθον, ἀόςτεον, ὀςρακόνωτον. Ὄμματα τ' ἐξέχοντα προμήκεα.

Lib.2. de diuinat. *Cornutæ cur dictæ Cochleæ.*

Sed

A Sed alterutro loco ἐκκύπτοντα legendum, ὀστρακόνωτον hic aliqui non rectè cruſtatum vertunt, cùm cochleæ inter teſtata ſint. Gyraldus ſic tranſtulit:

Exos eſt aimal, pedibus ſine, & ſine ſpinis
Teſtea terga, oculos producens, atque recondens.

ANTIPATHIA. VT ABIGANTVR.

LAcertis inimiciſſimum genus Cochleas eſſe habemus apud Plinium. Simiam timere limaces aiunt, nam ſi circumponantur ei, comprimere ſe, metuere, nec audere contingere. Maſſarius vbi ſit Limax, neq; ſuem eſſe, neq; perdicem ait: omnes enim limaces ab his edi. Sed, & Athenæus perdices in Sciatho inſula Cochleas deuorare teſtatur. Et Aelianus Perdices, & Ardeas hoſtes ſuos à Cochleis agnoſci ſcribit, & fuga ſibi cauere. At qui è Cochlearum genere Ariones vocantur, naturali quadam calliditate iam dictas B aues decipere, & eludere: Egreſſos enim teſtis ſuis abſq; metu paſci. Aues verò ad teſtas vacuas fruſtra aduolare: & cum inanes viderint, tanquam inutiles abijcere, & ſe recipere aliò, redire illos ad ſuam quemque domum, & cibo iam ſaturum; & dolo ſuo incolumem. Eodem Aeliano authore, lari aues, ſublimes Cochleas ſurripiunt, ac exalto deijcientes, magna vi ad ſaxa alliduntur. Tradit Albertus ſale ſuper Limacem proiecto totum liqueſcere ferè, & in aquam viſcoſam conuerti, quod idem vrina quoque præſtat propter ſalſedinem. Contra Cochleas amurca recens, vel ex cauernis fuligo ſpargitur cùm in hortis, tum alijs in locis.

Li. 8. c. 39. *Sima Limaces metuunt.* *Perdices vbi Cochleas deuorēt.* *Li. 10. c. 5.* *Ariones Cochleæ.* *L. 3. c. 21.* *Sale liqueſcunt limaces.*

MORALIA.

PER Cochleam diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde ſimilitudine libenter ſumpta ſi quem ſenſui deditum, vt voluptatibus brutorum inſtar inhæſit, âtem oſtendere voluerunt. Paraſitos verò Plautus eleganter Cochleis comparat, qui C cùm diuites per æſtiuos calores rus eunt, ſuo vt Cochleæ, eo tempore ſibi ſucco viuunt. Inquit itaq; paraſitus:

Vbi res prolatæ ſunt, cùm rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus:
Quaſi cùm caletur, Cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit,
Item paraſiti rebus prolatis latent.
In occulto victitant miſeri ſucco ſuo.
Dum ruri rurant homines, quos liguriant.

Scribit Epictetus, vt citat Stobæus in ſermone de temperantia, cicadas animalia muſica gaudere, calore, & excitari ſolis ardore, vt in ipſo cauilleti; Cochleas cōtrà animalia muta, & à muſis aliena gaudere irrigatione: elici à rore, eiuſq; gratia prodire: Quamobrem (inquit) ſi volueris vir eſſe muſicus, & concinus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipſam non ſines egreſſam inquinari, ſed cùm in conſeſſibus à ratione fuerit accenſa, tum vaticinari eam, & canere iuſtitiæ oracula iubebis. Hæc ille: Pro Græcis verbis ab initio Οἱ τέτ- D τιγες μουσικοί, οἱ κοχλίαι ξηροί: quoniam, & manifeſto falſa ſunt, & cum ſequentibus non congruunt, legendum, Οἱ τέττιγες ξηροί καὶ μουσικοί, οἱ κοχλίαι ὑγροὶ καὶ ἄφωνοι.

Terrenis affectib. mancipatus. *In Captiuis Paraſiti Cochleæ cōparati.* *Cicadæ, & Cochleæ.* *Cicada muſica: tacitaque Cochlea.*

SYMBOLICA.

ANtonius Ricciardus Brixianus hæc ſex ſymbola ex alijs ānotauit: Cochleæ duæ trahentes poſt ſe teſtas ſuas in modum currus compactas, ſuper quas iacebat vir auriga cum habenis in manu, cū quibus regebat Cochleas tāquam equos, & cū inſcriptione, feſtinate, ſignificant prudentiā. 2. Cochleæ per ſe ſignificat tarditatem. 3. Cochlea in ſeipſa cōcluſa, cum verbis, proprio alitur ſucco, ſignificat mulierem, quæ ſuo ſit contenta marito. 4. Cochlea montem aſcendens cum verbis, non temere, ſignificat hominem, qui prudenter, & opportunè negocium aliquod magnum aggreditur, facilè, & commodè fieri voti compotem. 5. Cochleæ quarum

Prudentiæ ſymbolum. *Tarditatis.* *Mulieris ſuo contētæ viro.*

Cognitionis arcana angelorũ.

quarum exemplar à templo Salomonis ſumptum eſt, & ſunt viæ muris interuolutæ latentet, ſignificant cognitionem arcanam ſingulorum, quam ſoli qui ad cæleſtia gradiuntur, agnoſcunt, 7. Cochlea ſignificant animum terrenis affectibus mancipatum, quòd ea ſit ita domui ſuæ affixa, vt aſſiduè illam portet: de qua ſignificatione etiam ſuprà diximus. E

Animi terrenis affectibus mãcipati.

ÆNIGMA.

GRIPHVS de cochlea legitur Theognidis, qui talis eſt.

Ἤδη γάρ με κέκληκε θαλάσσιος οἴκαδε νεκρὸς,
Τεθνηκὼς ζωῷ φθεγγόμενος στόματι.

Sentit autem de cochlea teſtante etiam Athenæo, Gyraldus hos verſus in libro ænigmatum ſic tranſtulit.

Mortua concinit pelagi de fluctibus orta,
Mortua, qua viuo me vocat ore domum.

VSVS IN CIBIS. F

In cibo antiquis fuiſſe.

COCHLEAS Romanis in cibum ceſſiſſe ex cochlearis, quæ inſtituebãt, vt ex Plinio, & Varrone diximus, ſatis eſt manifeſtum, vbi etiam dicebamus eum vſum tempore Macrobij ferè extinctum fuiſſe: quòd fortè etiam voluit dicere Martialis in decimoquarto, dum canit:

Dum pinguis mihi Turtur erit, Lactuca valebis,
Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Vt conſeruentur.

Hollandi ijs abſtinẽt.

Noſtro verò tempore in Italia quouis ferè anni tempore eduntur. Suntq; qui colligant in autumno tempore pluuio, ſeruentq; in cællã aliqua vbi ſtrati ſint furfures, vel arena, vt purgentur: deinde parietibus, & paſſim ſe affigentes per hyemem relinquant, vt verno, & quadrageſimalis ieiunij tempore in cibum veniãt. Non ita pridem apud Heluetios, teſte Zoographo, menſis quoque ganeonum quæri cœperunt. Alibi tamen etiam è ſuis, & quæ eis ciſalpinæ ſunt regionibus colligi, & trans alpes vehi Italiam verſus audiuiſſe ſe ait. Belgæ, vt audio, ab earum eſu prorſus abſtinent, ac potiſſimum Hollandi, apud quos neminem G aiunt ne manibus attingere, tantum abeſt, vt edant. Quod ad carnis bonitatem attinet, ſunt, qui laudent, ſuntq; qui abijciant, ſunt qui loci ratione diſtinguant. Cornelius Celſus cochleas boni ſucci eſſe author eſt. Alibi paros ait ex media materia piſces ſtomacho aptos eſſe, oſtrea, pectines, murices, cochleas. Et rurſus: Minimè (inquit) intus vitiãtur (id eſt minimè in ventriculo corrumpuntur) aues, bubula, omniſq; dura caro; omnia ſalſamenta, cochleæ, murices. Eodem teſte cochleæ aluum mouent, interq; ea numerantur, quæ imbecilliſſima materiæ ſunt, id eſt, quæ minimum alunt. Quod poſtremum equidem nõ probarim, omnes enim Cochleæ duræ & concoctu difficiles ſunt, ſi tamen rectè concoquantur, vberrimè alunt. Super qua re audiamus veteres Dura eſt cochlearum terreſtrium caro (inquit Galenus) Græcis vbiq; in quotidiano menſarum vſu, eoque concoqui pertinax: eadem tamen ſi cõcoquatur, valentiſſimè nutrit. Succus earum vt teſtaceorũ in aquis ventrem ſubducit, quamobrem aliqui conditis eis cum oleo, garo, & vino, iuſculo inde facto vtuntur ad aluum ſubducendam. At ſi nutrimenti tantùm gratia carne earum veſci libuerit: in aqua prius feruefacito; eaq; pòſt effuſa, rurſus in altera elixato: deinde decenter condiens tertiùm decoquito, vſque dum caro tota præteneritudine intabeſcat. Nam hunc in H modum præparata, vt aluum retinet, ita alimentum non cõtemnendum corpori præſtat. Ita quoq; Archigenes apud eundem de compoſ. medic. ſecundum loca, vbi de ſtomacho affecto loquitur, ab exolutione, & deliquio animi refocillabis, inquit, panem in vino diluto exhibendo, aut aliud quippiam ex his quæ aceruatim reficere vires poſſint, vt ſunt oua ſorbilia, bulbi, cochleæ. Sed vinum aceruatim reficit vires, quod ſubtilitate ſua illicò penetret; oua etiam tum facilè concoquuntur, tum probè, copioſeq; alunt: bulbi, & cochleæ, vt craſſioris ſucci ſunt, ita ventriculo immorantur diutius. ſed quia ſolidus alimentum præſtant, & cochleæ inſuper nõ facilè corrumpuntur in ventriculo, vires eius confirmare poſſunt. Alioqui enim tardius, & paulatim alunt, (ac difficile coquuntur) bubula, cochleæ, ſpondyli, vt idem Galenus annotat in commentis ſuis in aphoriſmos Hippocratis. Quæ quoque ſententia eſt doctiſſimi Mercurialis in varijs lectionibus hunc eundem locum annotantis: Archigenes, inquit, cum curationem eorum inſtitueret, qui præ fame in animi

Aluum mouent.

Parũ alunt

Dura earũ caro.

Lib. 3. de aliment. facul. c. 2.

Nutrimenti gratia quomodo ijs veſcendum.

Alimẽti ſolidi ſunt.

Mercurialis de cochleis opinio.

Lib. 1 Var. lect. c. 5.

deliquia

A deliquia incidunt (vt ſcribit Galenus) præcepit, quàm primùm viribus reficiendis incum-
bendum eſſe,& ideo iam ſoluto deliquio ea illico exhibēda, quæ bellè nutrirent,& ſtatim,
ac confertim corroborarent; qualia ſunt oua ſorbilia, panis cum vino,Cochleæ,& Bulbi. *Galeni locus ſuſpectus.*
Quo in loco vehementer ſuſpicor mendum aliquod latere;quoniam illa quæ ἀϑρόως, ſiue
aceruatim nutrire poſſunt, omnia multùm,& cito in parua mole nutriunt. Cochleæ verò,
& Bulbi, tametſi nutrimenti multum corporibus præſtare valeant,nihilominus tardiſſimè, *Li. 2. Apborism. 18.*
& ſenſim alimentum ſuum membris impertiunt: vt hac ratione Galenus apertiſſimè ne-
get ea aceruatim nutrire. Accedit his,quod Aetius hæc omnia ad verbum transferens,Co-
chleas, & Bulbos non habet; ſed loco earum halicam cum vino poſuit, quemadmodum
etiam apud Galenum ipſe legendum puto. Nec obſtat quòd paulò ſuprà Archigenes pro
ſtomachis Cochleas, & Bulbos (ſicut & Diphylus apud Athenæum (probarit, quoniam,
(vt illi) ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent; ſic ad reparandas
ſtatim vires minimè congruunt. Hæc Mercurialis. Pſello quoq; Cochleæ, & Limaces diffi-
culter concoquūtur: & quidam apud Athenæum,ſi bene memini, cibi (inquit) qui aliquid
viſcoſum habent,vt oua acrocolia,Cochleæ,περιγράφουσι τὴν πολλὴν βρῶσιν,hoc eſt,cibi
B auiditatem prohibent,vel potiùs, ne quis denuo nouum capere cibum ſtatim indigeat, &
ſucci ſuo lentore inhærent, alioſq; quoſdam ſuccos comprehendant. Inuenio etiam apud
Heraclidem eadem quæ nominaui alimenta(oua,Bulbos,Cochleas,& ſimilia,modicè glu
tinoſa ſcilicet) ſemen augere videri,vbi notādum οὐ dictionem negatiuam auferendam eſ-
ſe. Alexis enim quoq; apud Athenæum eadem hæc tria cum Buccinis,& Acrocolijs, ideſt
runculis ſuillis, inter ea quæ Venerem mouent, recenſet. Cæterùm carnes Limacum an
præ cæteris ſint laudandæ,diſputat Petrus Aponenſis in quæſtionibus ſuis, quæſt. 68. Co-
chleæ omnes,inquit Matthiolus,in vniuerſum, licet colore,& magnitudine differant, ean- *Meliores quæ ſint.*
dem naturam obtineat. Si verò aliquo pacto inter ſe differunt,id natalis ſoli cauſæ aſcribi-
tur: nam quæ in apricis admodum locis,odoratis victitant herbis, ijs ſanè præſtant, quę in
opacis degunt,ac paluſtribus. Id enim guſtu facilè deprehenditur,quòd hæ, vel inſipidæ
habeantur, vel paluſtrem reſipiant limum: illæ verò ſapidiores, eſuiq; gratiores exiſtant.
Quandoquidem abſynthium depaſtæ, amaritudinem reddunt; ſicuti quæ ſerpyllum, pu-
legium, calamintham, origanum, (petroſelinum, fœniculum, ſtichadem, Amatus Luſita-
nus) aliaſq; odoratas herbas aſſumunt, odoris gratia commendantur. Hæc Matthiolus. *Lib. 2. c. 8.*
C Dioſcorides terreſtres Cochleas ſtomacho vtiles eſſe ſcribit,& non facilè corrumpi. Opti- *Terreſtres ſtomacho vtiles.*
mas Sardonicas,Aphricanas, Aſtypaleicas, & quæ in Sicilia,ac Chio gignuntur, & quæ in
Liguriæ alpibus,pomatię, id eſt,operculares,cognominantur: Marinam ſtomacho idoneā,
& facilè aluo excerni: fluuiatilem virus olere: quæ verò vepribus,frutetiſq; glutinata cohę-
ret,quam vocant nonnulli ſeſilon, ventrem,& ſtomachum turbare, vomitiones excitare.
Plinius verò nullas cibis gratas eſſe author eſt, neq; veteres,neq; recentes. fluuiatiles,& al-
bas virus habere; nec non ſylueſtres (hoc eſt, vt exponit Dalechampius ſtomacho inuti-
les,) aluum ſoluere: item omnes minutas. Contrà marinas ſtomacho vtiliores,efficaciſſi-
mas tamen in dolore ſtomachi. Laudatiores tradi,quæcunque viuæ cum aceto deuoratæ.
Galenus etiam diuerſis in locis, vt in Elencho ſuo annotauit Braſauolus, Cochleas docet
eſſe craſſi ſucci,ſanguinem craſſum,ac nigrum generare; victum eſſe Alexandrinorum,vi- *Victus Alexandrinorum.*
res reficere poſſe,cibum eſſe hyemis, à multo earum eſu cauendum ſenibus,nō admitten-
das epilepticis; ſtomachis conuenire, tota ſubſtantia iecori conferre videri, denique car-
nem earum aſtringere,ſed ea emplaſtica potiùs,quàm aſtrictoria fuerit. Notauit ex eodem
Galeno Cælius Rhodoginus, in Alexandria Aegypti ſalſamenta, & limaces, quoſdam *Lib. 2. ad Glaucon.*
D etiam Aſininas carnes edere, vnde (inquit) elephantiaſim eis frequentem eſſe contingit. *Elephātiaſis cur Alexandriæ frequens.*
Marinæ in Italiæ mediterraneis, ſcribente Matthiolo per quam raro in cibos veniunt, ijs
verò, qui maris litora inhabitant, frequentiori vſui eſſe. Eæ potiſſimùm aluum mouent
propter ſalſuginem,quare etiam cito deijciuntur: nec tamen vniuerſim,aut citò nutriunt,
ſed paulatim,ea ſcilicet ſua parte,quæ à ſuperfluo eijciendo,vel eiecto ſeiungitur,& rema-
net. Alij aliter eas edunt,præparantq; ad edendum. Nicolaus Maſſa cùm ſua eas humidi-
tate,& lentore nutrire dixiſſet,& agere reſiſtendo acrimoniæ caloris infixi membris. Edun
tur,inquit,elixæ,ſaccharo,& cinnamomo aſperſæ; raro tamē quia difficilis coctionis ſunt.
Platina verò coqui multifariam poſſe ait. Iactas in vas, vbi modicum aquæ inſit, per no- *Coqui multifariam.*
ctem,aut diem reponi iubet,cooperculo addito ne prodeant,purgari vehementer. Eſſe qui
eas lacte per noctem paſcant,& purgent; Illatas deinde in cacabum, cum recenti aqua ad
focum tam diu retineant, quo ad ſemicoctæ, ac bene ſpumatæ fuerint. Ex Cochleis verò
erutas,ac primum ex aqua calida bene lotas, deinde ex aceto,& ſale confricatas,rurſumq;

lotas,ac farinę inuolutas,in ferventi oleo,aut aliquamine eſſe frigendas:frictas aut mentha E
ſyluestri,allio, pipere,croco, tunſis,& agreſta diſſolutis, aut ſalſa viridi ſuffundi iubet. Et
Cochleas ſi ſine multo allio,aut moreto fuerint,boni alimēti eſſe,pectori,& pulmoni opi-
tulari; hepar,eius fibras laxando iuuare, hecticiſq; prodeſſe. Noſtræ mulieres, inquit Mu-
In comment. Aphoriſ.2. cap.18. ſa Braſauolus, qui Ferrariæ vixit, ſecretum quoddam cocturæ genus ſciunt, quo adeo te-
nellæ efficiuntur, vt in ore liqueſcant, & nihil calloſitatis habere videantur. Sic ille, ſed ſe-
cretum non explicat. Tribus ferè modis Bononiæ coqui communiter aduerti; vel enim
elixas vnà cum iure quodam ex petroſelino contuſo, ac aromatibus condito, maximè pi-
pere, apponuntur, vel cum ſalſa viridi, vel frixas tantùm in oleo inferunt. Ex Apitij libri
Lacte vt paſcantur. ſeptimi, capite decimoſexto, In Cochleas lacte paſtas: Accipies Cochleas, ſpongizabis,
(ſpongia deterges, & emundabis:)membranam (pelliculam,& operimentum quod Con-
chæ foramen operit,& claudit,) tolles, vt poſſint prodire: adijcies in vas lac, & ſalem vno
die: cæteris diebus in lac per ſe: & omni hora mundabis ſtercus,cùm paſtæ fuerint, vt non
Pulte vt paſcantur. poſſint ſe retrahere, ex oleo friges: mittes œnogarum. Similiter,& pulte (farre in farinam
redacto,& in pultis modum cum lacte, aut ſapa confecto,) paſci poſſunt. Cochleas ſale pu-
ro,& oleo aſſabis:laſere,liquamine,pipere,oleo ſuffundes. Aliter. Cochleas aſſas,liquami- F
ne,pipere,cumino,ſuffundis aſsiduè. Aliter. Cochleas viuentes in lac ſiligineū (ſiligenea
farina nutritum,& mixtum) infundis: vbi paſtæ fuerint, coques. Cæterùm Marcellus Vir-
Eſus earū improbatur. gilius Cochlearum eſum improbat, cuius verba hìc pro epilogo addam, vt ij qui ſummo-
perè Cochleis delectantur, ſciant eſſe qui negligant, ac ijs abſtineri veliat. Quis crederet
(inquit ille) fuiſſe veteribus Cochlearum viuaria? nec minus quàm murænas, & Oſtrea
antiquorum ganeam impliſſe animal, quod non ſatis adhuc nouerimus quale ſit, & quos
vſus humano generi habeat, niſi quæ ſolet varios,& abſurdos prægnātium modo rerum
appetitus excitare in nobis,copia:& quod ex copia fit faſtidiū, tam inutilem homini com-
mendaſſet:nec aliter quàm vt in ſacietate meliores cęnę ſalagama,gara,& oleas petere ſo-
lemus. Sic meliorem ex mari piſces faſtidientes mucoſum Cochlearum callum in cœnis
amare coegiſſet, & vt pinguiores toto anno nobis eſſent gratiſsimis homini cibis in viua-
Lib.30. rijs etiam paſcere docuiſset. Hæc ille. Plinius quoq; enumeratis prius omnibus generi-
bus, nullas,aut veteres,aut recentes cibis gratas eſſe author eſt.

VSVS IN MEDICINA. G

Cochleatum vſum apud priſcos medicos Romanos,Græcoſq; in medicina
Li.2.de diuinat. fuiſſe, facile ex hiſce M. Tulij verbis colligere licet: Vt ſi quis medicus
ægroto imperet,vt ſumat terrigenam, herbigradam, domiportam, ſangui-
ne caſſam &c. Variumq; Cochlearū,cùm integrarum,tum partium earun-
Dolores mitigant. dem apud authores vſum inuenio. Dolores in primis ita mitigāt, vt etiam
qui dentes infeſtant, ſedare valeant. Zoographus Cochleas noſtrates minutas, & inanes
colligi iubet, & in mortario marmoreo diligenter teri, deinde puluere ipſo molliſſimo
dentes perfricari, atq; eo facto dolorem abire. Et apud Aetium Aſclepiades carnem Co-
chleæ terreſtris acopo cuidam,ſiue vnguento ad ſedandos dolores admiſcet; item Serenus
capiti medendo,ait:

Profuit & Cochleis frontem tractare minutis.

Marcellus Cochleæ matutinum rorem paſcentis caput præciſum, & in linteolo licio alli-
Ad capitis dolorem. gatum,colloq; ſuſpenſum, tradit continuo mederi capiti dolenti. Kiranides ſimile etiam
amuletum ex Limace nuda refert. Oleum de Limacibus ad dolores membrorum,& artuū, H
etiam internos,& latentes,quacunq; ex cauſa, vt arthritide, vel Venerea lue, ex libro quo-
dam manuſcripto Zoographus tale habet. Cochleas albas,quæ per arbores ſcandunt, cen-
tum in pila contunde,& impone in ſaccum,longum ferè dimidium brachij, latū quadran-
tem. Sed ſalis manipulum plenum infra ſupraq; Cochleas infundi oportet. Suſpende lo-
co calido, & quod effluxerit oleum collige:eoq; perunge partes affectas,& dolētes,in qui-
bus nullus rubor forinſecus, neq; tumor apparet. Andreas Furnerus in lib. Gallico de de-
Ad capillos multiplicādos. coratione ad capillos multiplicandos recenſet hoc remedium: Limaces trecentas ſuis te-
ſtis exemptas, in aqua diſcoques:& extractis denuò pingue quod ſupernatat,colliges:idq;
in vaſe vitreato recondes,& ſuperinfunde ſextarium aquæ, in qua folia lauri decocta fue-
rint;& tria cochlearia olei de oliuis,mellis cochleare vnum,croci ſcrupulum,& parum ſa-
ponis Veneti, & cochlearium communis modicè conquaſſati. Bulliant ſimul omnia. Hoc
liquore capillos ſæpius inunges; & lauabis lixiuio facto de cinere combuſtorum braſſicæ
caulium,

A caulium,&c.(locus eſt obſcurus, vel corruptus)& percipies quotidie pilos augeri. Vnguen
tum aliud quo capilli flaueſcunt, ex libro Germanico manuſcripto; Cochleas quotquot *Vt capilli*
voles in vas impone, ſalem ſuper eas inijce: ſic veluti vnguentum fieri aiunt, quo capilli *flaueſcant.*
nigri illiti colorem flauum trahant, & magis etiam ſi præraſi fuerint. Dioſcorides quoq; *Lib.2.c.9.*
cochleas terreſtres ſcribit palpebrarum pilos reglutinare, ſi quis traiecta per earum car-
nem acu, mucoſo lentore, quem ſecum acus retulerit, pilos inunxerit. Limacem (viuam, ni *Febris amu*
fallor) ſuperſtitioſi quidam panno incluſam, pro febris amuleto commendant, ſi collo pen *letum.*
dens geſtetur. Sed authore Plinio cochleæ fluuiatiles quartanis mederi dicuntur in cibo
recentes: quoſdamq; ob id aſſeruare ſale, vt dent tritas in potu. Harundines, & tela, quęq; *li.32.c.10*
alia extrahenda ſunt corpori euocant cochleæ, ex his quæ gregatim folia ſectantur, contu-
ſæ, impoſitæq; cum teſtis: & eæ quæ manduntur, exemptæ teſtis: ſed cum leporis coagulo
efficaciſſimè, vt idem Plinius prodidit. Ad oculos caligantes, Marcellus Empiricus co- *Ad oculos*
chleâs Africanas veras ſuper ſpiſſam craticulam diſpoſitas poni vult, & carbones acres aſ- *caligantes*
ſiduè ſuggeri, vt æqualiter comburantur: deinde mortario teri, vt tenuiſſimum ex his pul-
uerem facias, adiectaq; mellis Attici cotyla vna, iterum validiſſimè teri, & poſtmodum in
B vaſculo fictili reponi, & ſignari: & cùm alicui mederi voles, ſpecillo inde eum inungi, intra
paucos dies integram aciem eius, claramq; reſtitui. Incertus quidam ad oculorum dolo-
res, limaces teſtis exemptas in aqua coquit; quæ vbi refrixerit, adipem ſupernatantem col-
ligit, aitq; mederi eum omnifarijs oculorum doloribus. Anacollema ad reſtringendas flu- *Lib. 1. Eu-*
xiones ex Galeno: Limacem cum teſta tuſam, toti fronti & temporibus illinito. Kirani- *por.36.*
des quoque cochleam terreſtrem contritam, & illitâ fronti, dolorem, & rheuma oculorum
ſiſtere tradit. Marcellus Empiricus ad ephiphoras oculorum ſedandas, limaces complures *Ad epipho-*
terit in mortario nouo, vel nitido, adiecto ibi ouo gallinaceo incocto, tingit illic lanā ſuc *ras oculorū*
cidam, & fronti imponit. Ad aurium dolores facit ſecundum Aſclepiadem, notante Gale- *Ad aurium*
no, Africana cochlea in propria teſta, cum oleo nardino, aut roſaceo ferueſacto. Ibidemq; *dolores.*
Archigenes cochleam Africanam ad eoſdem dolores componit, & roſaceo implet, & fer- *Lib 3. de*
ueſactum calidius per ſtrigilem infundit. Cochleæ quæ ſūt in vſu cibi, inquit alibi Plinius, *cōpoſ. med.*
cum myrrha, aut thuris polline appoſitæ, item minutæ, & latæ, fracturis aurium illinuntur *ſec.loc.*
cum melle. Kiranides cochleam terreſtrem circumfotu aurium plagas, & rupturas ſanare *Ad aurium*
monuit. Compoſitio è limacibus ad narium vitia, præcipuè ozænam, & polypū deſcribi- *fracturas.*
C tur à Galeno Euporiſton.1.25. Aſperitatem faucium, & deſtillationes leniūt cochleæ, an-
notante Plinio, ſed coqui, inquit, debent in lacte, demptoq; tantùm terreno (τῶν σπλάγχνων *Ad faucīū*
ſignificationem Plinius potius quàm τῶν ὑποχονδρίων reddidit) conteri, & in paſſo dari *aſperitatē.*
potui. Et Marcellus Empiricus, cochleæ terra (inquit) tantum excuſſa, illotæ coquuntur,
dehinc tritæ cum paſſo cretico aduerſum faucium moleſtias hauriuntur. Eodemq; autho-
re laboranti vuæ diuturno labore hæc cura ſuccurrit: Hirundinem viuā teſta Africanæ co
chleæ includes, eamque phœnicio inuolutam lino circa collum ſubligabis, intraq; diem
nonum omni moleſtia liberaberis. Ad ſputum educendum, & contra tuſſim, Arnoldus Vil *Contra tuſ-*
lanouanus in libro de aquis medicinalibus, eſſe ait, qui limaces teſtis exemptas cum hor- *ſim.*
deo decoquunt, & ius colatum tepidum propinant, hoc remedium humores craſſos valde
attenuare, & per ſputum educere. Cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidę cyathis tribus ſi
ſorbeantur, Plinius tuſſim ſedare author eſt. In buccinam, aut cochleam aliquam marinā
vulgus in germania inferiori potū audio ſolitum infundere, & inde bibere, aduerſus ſiccā
tuſſim, præſertim puerorum. Ad tuſſim ſiccam in equo curandam, limaces integras cū fru-
mento, aut hordeo diſcoques, inquit Ruſius, & equo dabis eam aquam in potu, ita vt aliud
D non bibat, donec conſumpſerit. Proſunt & ſanguinem excreantibus, ſi Plinio credimus
dempta teſta tritæ in aquæ potu. Qui phthiſi afficiuntur, iubet Marcellus Empiricus, ma- *Ad phthi-*
ritima loca vitare, atque illic maximè, vbi pix conficitur, commorari, ibiq; cochlearū car- *ſim.*
ne cum vino excoctarum aſſiduè veſci. Zoographus hoc ex incerto quodam aduerſus
phthiſim annotauit: Viginti, aut triginta limaces contere in mortario, contritaſq; coniјce
in menſuras quatuor aquæ, & coque ad dimidium, offerque ægrotanti ſingulis matutinis
menſuram conuenientem, & ieiunet duas, aut tres horas, ſemper reiterando, quouſque cō-
ualeſcat. Ad ſtomachi dolores mirum in modum commendantur cochleæ, ac inprimis à *Ad ſtoma-*
Plinio, qui alibi ait: Cochleæ marinæ efficaciſſimæ ſunt in dolore ſtomachi laudatiores *chi dolores*
traduntur quæcunque viuæ cum aceto deuoratæ. Et rurſus viuentibus cochleis exempta
caro, Africaniſque præſertim, ſtomachi dolores hauſta lenit. Et rurſus alibi: Præcipuè (in- *Lib.30.c.6*
quit) cochlearum cibus ſtomacho. In aqua eas ferueſieri intacto corpore earum oportet,
mox, & in pruna torreri, nihilo addito, atque ita è vino, garoq; ſumi, præcipuè Africanas.

Nuper

Nuper hoc cõpertum plurimis prodeſſe. Id quoque obſeruant, vt numero impari ſumant. E
Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Item Archigenes apud Galenum, omnes cir-
ca ſtomachũ dolores ſedari (inquit) aiunt cochlea Africana cruda integra vorata. Nec non
Marcellus Empiricus, cochleas, ſed veras Africanas conditas ex ſale, & paulo olei coctas,
ſed non purgatas, qui ieiunus ternas, aut quinas cotidie, & frequenter ſumpſerit, rariſſimè
ſtomachi dolore vexatum iri pollicetur, ſed ſi carbonibus toſtæ ſumantur, meliùs pro-
deſſe. Et rurſus: cochleæ bullientis (elixæ) inquit, fruſtella in cibo conueniunt ſtomacho
ſoluto, & reſoluto, & in continenti. Inuenioque & apud Sammonicum ad ſtomachum re-
medium illud;

——Cochleas vndis calefactas, ac prope victas
Suppoſitis torre prunis, vinoque, garoque
Perfuſas cape, ſed prodeſt magis eſſe marinas.

Non autem omne cochlearũ genus ſtomacho aptum eſt, vt ſupra monui, & rurſus ex Dio-
ſcoride repeto. Stomacho (inquit) accommodata eſt terreſtris cochlea: difficillimè eadem
Stomacho quæ ſint apta.
corrumpitur. Marinæ etiam ſtomacho accommodatę facillimè excernuntur: fluuiatiles
virus habent. Quæ verò ſylueſtribus frutetis, & ſentibus hærentes inueniuntur, aluum, & F
ſtomachum turbant, & ad vomitiones mouent. Plinius eaſdem commendat (nimirum co-
chleas ſimpliciter) in cibos his, quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut qui-
bus vertigines fiunt, ex paſſi cyathis tribus ſingulas cum ſuis teſtis, & calefactas, in potu da
tas diebus plurimùm nouem. Alioſque ſingulas ait primo die dediſſe, ſequenti binas,
tertio ternas, quarto duas, quinto vnam. Sic & ſuſpiria emendare & vomicas. Ad vm-
Ad vmbilicos infantũ eminentes.
bilicos infantum eminentes, Theodorus Priſcianus, carnes cochlearum terit, & his myr-
rhæ puluerem miſcet, & in linteolo inductum imponit: & ſubfaſcia vt facilius reprimat, &
cum acacia tritum, & aqua ſimiliter temperatum ſupponendum eſſe ait. Ad inflammatio-
Ad inflammationem hepatis.
nem hepatis Aëtius ex Galeno, cochlearum terreſtrium carnem optimè conteri præcipit,
& vini nigri cyathos tres affundi, calefieri, ac bibendum præberi, & ſecundum omnem
ſubſtantiam ſuam efficax eſſe. Et ex modernis Syluius, Caro limacum, inquit, hepatis in-
Hepatis intēperiei calidæ, & frigidæ caro conuenit.
temperiei tum calidæ, tum frigidæ ſalubris eſt tota ſua ſubſtantia, ablato limo cum lento-
re multis lotionibus, & frictionibus in lixiuio calido, vel aqua calida ſali, aut arenis miſta,
frigida enim dureſcunt. Iſchiadicis cochleas crudas tritas cum vino ammineo, & pipere,
potu prodeſſe dicunt teſtante Plinio. Ad ventris, mammarum, femorum, coxendicumq;
ſciſſuras, Galenus in Euporiſtis, marinam cochleam oblongam cremari, & conteri voluit;
deinde oui albo, aut aſinino lacte adiecto illini. Antidotus Baccij Antiochi à tota affe- G
Lib. 30. c. 8
Ad ſciſſuras vētris, mammarũ, &c.
ctione (colica) liberans, vt à Galeno deſcribitur inter Aſclepiadis auxilia: Cornu cerui re-
cens enati molliſſimi, vſti ad albedinem, cochlearia tria magna, piperis albi grana decem,
vel nouem, myrrhæ parum odoris gratia. Omnia teruntur, & cochlea Africana (terreſtris
ſimpliciter, Aetius, & Galenus rurſus, cochlea ſimpliciter, è Scribonio) varij coloris vnà
Ad colicũ dolorem.
cum teſta itidem teritur, vino Falerno per ſaccum non excolato affuſo. Sit autem vini
menſura cyathorum trium. Hæc omnia in fictili vaſe permiſta ad prunas calfacimus, di-
Lib. 9. de compoſ. ſec. loc. cap. 4.
ligenter mouentes, ne quid ex pharmacho ſubſidat. Calfactum in ipſis irritationibus bi-
bendum dato, itemque ſequentibus duobus diebus: Oportet autem vnam antè diem, ci-
bum differre: & reliquis diebus prandio ſolo vti, in eoque ſumere cibum, qui facile confici
poteſt. Marcellus cochleam veram Africanam, ex Africa allatam interpretatur, & aduer-
ſus colicam probat eam, quæ quàm maculoſiſſima ſit. Glutinant cartilagines earum caro,
Glutinant cartilagines.
& ſaliua, vt ait Hollerius, ſed ſi magna vulnera ſunt fibula prius conducere, vel acu opor-
tet: deinde medicamento impingere: idque in cartilaginibus aurium, & narium fieri vult. H
Cochleæ cum ſuis volutis diu teruntur in mortario, vt nihil aſperi reliquum ſit: ſanguis
draconis ſubquadrupla, manna ſuboctuplâ ratione adiungitur. permiſcentur in mor-
tario, & affinguntur. Et rurſus: Aurium caua argilla impleri debent. argilla prius co-
chleæ ſaliua, & acidi Punici liquore ſubigantur. Conciſæ teſtæ Dioſcoridi earum car-
nes, præſertimque neruorum glutinant. Earum carnes per ſe tritas cum polline farinæ
Neruo vulnerato conueniunt.
ex proximi molendini parietibus, olim (inquit Galenus citante Mizaldo) vulneri im-
poſui, cum quo etiam neruus vulneratus, & contuſus erat in agricola, & duro homine.
Si quis contuſas vlceri impoſuerit, præſentaneum fertur eſſe remedium. Ioannes
Tagautius addit emplaſtro ad maturanda oedemata: aliqui etiam ad reſoluendum.
Si humerus (armus) fractus, aut luxatus fuerit iumento, & claudicet, Theomneſtus
in hippiatricis; ſanguinem ab eodem humero detractum, vaſe excipito, & admi-
ſceto oua tria, defrutum, bulbos crudos bene tritos, & cochleas, quinquagin-

ta:

A ginta: hoc remedio calido probè perungi iubet. Sanguinis è naribus authori Dioſcoride *Sanguinē*
conciſæ ex aceto compeſcunt: tritæ ſcilicet, & fronti illitæ, vt Mizaldus addidit. Plinius *naribus co*
Dioſcoridis verba ferè repetit, ſed quia mendum in Plinij textum irrepſit, ideò verba ad- *peſcunt.*
ſcribam: Sanguinem ſiſtit è naribus ſuum ex omento pecudum &c. Cochlearum terrena, *L.30.c.13*
Sed & ipſæ extractæ teſtis. E naribus fluentem ſiſtunt Cochleæ contritæ fronti illitæ. Vbi *Plinius cor*
pro terrena Dalechampius legit terrenæ, quia & aquaticæ ſunt. Alij, inquit, nihil mutant; *rectus.*
terrenumq; exponunt, terram qua oblinitur, & lutulēta eſt earum teſta. Ad phlegmonem *Ad phleg-*
crurum, aut pedum laudatum, Nicolaus Myrepſus hoc recitat remedium. Limaces terre- *monē cru-*
ſtres cum teſtis viginti ſubactis, cimoliam, & oui lutei quantum ſatis eſt, impoſito morta- *rum aut pe*
rio, vt ceræ cōſiſtentiam acquirant; & probè confectum cum pēna illinito. Arnoldus Vil- *dum.*
lanouanus Limaces per ſe, vel cum alijs miſceri ait cum melle, & felle bouis: ſic autem im-
poſitas anthraci, vel alijs apoſtematibus venenoſis, maturare ea, & rumpere, & quemlibet *Anthraci,*
tumorem eorum diſſoluere. Ictibus Scorpionum carnes fluuiatilium Cochlearum reſiſtūt *& alijs tu-*
crudæ, vel coctæ, vt refert Plinius, addens à quibuſdam ob id ſalſas quoq; adſeruari: im *moribus q*
poniq; & ipſis plagis. Sunt & minuræ, longæque candidæ, inquit idem Plinius (minutas al- *imponātur*
B bulas vocari à Varrone diximus) Cochleæ paſſim oberrantes. Has areſactas ſole in regulis, *L.32.c.5.*
tuſaſq; in farina, miſceri lomento æquis partibus, candoremque, & leuorem corpori afferri.
Et alibi Cochleas contuſas laudat ſinopis ad panos. Aetius alibi remedia deſcribens ad *Candorem*
faciei lentigines, quibus etiam ad maculas à Sole prouocatas, & ad varos vt liceat: Poſt *corporis ad*
cætera, ad diuturnas autem lentigenes (inquit) hoc vtere. Bulborum depuratorum, thuris *ferunt.*
vtriuſque vnciam vnam, contere, adiecto Cochlearum terreſtrium magnarum cruore (mu- *Li.8.c.13.*
co). Oportet autem ipſas adhuc viuas ſtylo pungere, atq; hoc quod exit mucoſum phar-
maco inijcere: quod vbi vius tempore diſſolueris, melle exceptum inunge. Aetius quoque *Ad colicum*
Cochleas terreſtres ſuccolentas in cibo ſumptas, obluctari, & ſe ſe opponere colicæ affe- *dolorem.*
ctioni videri ſcripſit. Cæterùm totæ cum ſuis teſtis tritæ, & cum vino addita myrrha non
adeo copioſè potæ, craſſioris inteſtini, quod colon Græci dicunt, & veſicæ dolores ſedant,
quod memoriæ prodidit Dioſcorides, & Trallianus in colico affectu piſces duriori carne
præditos ſumi iubet, & ex Teſtaceis Cochleas marinas, Pectineſque & Oſtrea. Inuenioque
apud Plinium, cornus ceruini teneri cinerem, Cochleis Africanis cum teſta ſua tuſis mi- *li.28.c.19*
ſtum, in vini potione, colo prodeſſe. Aretæus in iliaco affectu adhiberi iubet alimenta al-
C uum ducentia, aut dari Cochleas valde elixas, & ipſarum ſuccum. Crudæ eadem cum ſuis
operimentis illitæ, cutem ſubeuntium aquarum tumores authore Dioſcoride exinaniunt,
nec prius decidunt quàm humorem illum omnem ſiccauerint. Antonius Mizaldus Co-
chleas frixas, vel aſſatas hydropicos mirum in modum adiuuare aſſerit, ſi ijs ſæpè veſcan-
tur. Et Iacobus Hollerius Cochlearum, & Limacum carnem aliàs per ſe, aliàs cum ſuis *Hydropi-*
volutis tritas, ac mixtas interdum coagulo, tela rapere, atq; hydropicis aquam exugere ſcri- *cis conf e-*
bit, ſed non prius ſoluere oportere, quam totus humor exudauerit. Galenus etiam in nono *runt.*
de compoſitione medicamentorum ſecundum loca remedium hoc ex Aſclepiade affert, *L.6.Inſtit.*
hydropicis imponendum: Quidam (inquit) cumini libram vnam, ſulphuris viui quadran- *chirurg.*
tem, Cochlearum Africanarum libram; arida tundunt, cribrant, & tuſis ficubus vna cum
carne Cochlearum excepta, ac in linteolum infarcta imponunt, melle cocto ſufficienti ad-
dito. Ad hydropem aſcitem ex Leonello Fauentino: Limaces cum ſuis Conchis tritæ ven-
tri imponantur emplaſtri modo, donec ſponte cadāt, exſiccant enim (inquit) vehementer. *Profluuia*
Ex amylo, & tragacantha illita eædem ſecundum Plinium profluuia ſiſtunt, & inuenio *ſiſtunt.*
apud Galenum in euporiſtis, ad veneris profluuium: Cochleam Africanam ſumes, in eam *L.30.c.14*
D liquidam picem infunde, & calefacte carnē exime, & in anum bis, aut ter immitte. Ad emē-
dandam vrinæ incōtinentiam Plinius, & Marcellus eſſe aiunt, qui iubent Cochleas Afri-
canas cum ſua carne comburi, cineremque ex vino Signino dari. Ad calculum renum *Ad calculū*
Alexander Benedictus, Limaces coctas ait cum ſuis teſtis contritas, tres numero in vino *renum.*
bibi, ſequenti die binas, & tertio vnam. Accepit hoc ex Plinio, qui cùm de herinacei *Li.30.c.8.*
carne locutus fuiſſet: iubent, inquit, & vermes terrenos bibi ex vino, aut paſſo ad commi-
nuendos calculos: vel Cochleas decoctas, vti ſuſpicioſus. Eaſdem exemptas teſtis, triraſ-
que tres in vini cyatho bibi, ſequenti die duas, tertia die vnam, vt ſtillicidia emendent:
teſtarum verò inanium cinerem ad calculos pellendos. Commendantur præterea Co-
chleæ ad effectus muliebres. Conciſę enim in primis, & appoſitę ex Dioſcoride menſes *Ad affect°*
ducunt: ſecundum Marcellum Empiricum in ationes vuluarum diſcutiunt Cochleæ *muliebres.*
Africanæ binæ cum fœnigręci, quod tribus digitis capiatur, additis mellis Cochlea-
ribus quatuor, illinuntur aluo prius irino ſucco perunctæ. In cibo ſumptæ teſtante

Plinio, partum accelerant: item conceptum impoſitæ cum croco. Eædem ex amylo, & E
Li.30.c.14. tragacantha profluuia ſiſtunt. Proſunt & purgationibus ſumptæ in cibo, & vuluam auer-
ſam corrigunt cum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarij pondus addatur, & cyperi.
Inflationes quoque vuluarum diſcutiunt exemptæ teſtis, tritæque cum roſaceo. Ad hæc
Aſtypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnigræci, quod
tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo (nempe ad in-
Ad artriti. flationes diſſipandas, vt ex Marcello diximus) prius irino ſucco perunctæ. Podagrarum
inflammationes leniunt, teſte Dioſcoride, & Plinius cochleas latas ſi potentur, tollere di-
ci ſcribit, pedum & articulorum dolores: bibi autem binas in vino tritas. Atque iſtæc ſunt
remedia, quæ à totis cochleis, vel ſaltem earum carne deſumpta apud ſcriptores reperi.
Saliuæ Cochlearũ vires & vſus Videndæ modò earum partes, & humores, quid medico præſtent. Saliua præ cæteris oc-
currit, quæ illita infantium oculis, palpebras teſtante Plinio corrigit, gigoitque, id eſt, pal-
pebrarum pilos in cilijs reflexos, ac oculum pungent. Idem ferè ſcripſit Dioſcorides, in-
quiens, Si quis traiecto per earum carnem acu mucoſo lentore, quem ſecum acus retule-
Ad palpebrarũ incommodos pilos. tit, pilos inunxerit, incommodos palpebrarum pilos reglutinabit. Mucus cochleæ, vt in-
uenio apud Raſim, potus per ſe, vel cum myrrha, vel aloe, conducit obſtructo iecori: fortè F
in emplaſtro. nam caro alioqui eſitata, hepati prodeſt, v ſuprà diximus. Si decidat teſtiũ
alter, ſpuma cochlearum, vt refert Plinius, illi tam remedio eſſe tradunt. Et rurſus
Li.30.c.8. Cochlearum ſpumam, inquit, illini volunt teſti deſcendenti, hoc eſt, turpiter propenden-
Li.32.c.9. ti, vel ſi demittatur, veluti laxatus. Hippocrates verò etiam cochleæ muco vtitur ad ſe-
Ad ſedem elapſam remittẽdam. dem elapſam remittendam. Et Plinius Cochlearum ſuccum punctis euocatum depelle-
re ait procidentiam ani. Ad fiſtulam remedium vſu approbatum, ex Arnoldo de Villano-
Li.30.c.8. ua: Impleatur olla limacibus ſine aqua, & ponatur cooperta ſuper ignem: & eleuabitur
Ad fiſtulã. ſpuma ſuper eas, quæ collecta, & ſiccata fiſtulas mortificat. Hollerius carnem, & ſaliuam
cochlearum enumerat inter medicamenta glutinantia, quæ natura conſtant tenaci, & vi-
ſcida. Aqua ex limacibus, ſiue cochleis deſtillata, ſiue liquor ſtillaticius vſum ſuum quo-
Aquæ ex Cochleis deſtillatæ vſus. que non exiguum in medicina habet. In curanda hectica febre, Antonius Guainerius vſi-
tatam eſſe ait aquam de limacibus præparatis: has autem colligi vult cum rore, & viuas in
furfure poni, vt expurgentur; expurgatas cum aqua hordei bene lauari, & deſtillari. Et
Hecticam febrem tollit. Iacobus Syluius aquam hanc è limacibus deſtillatam, mane ad vncias ſex ſumptam, he-
par imbecillum affirmat roborare, & phthiſicis, gracilibuſq; eſſe remedio. Tetigit hoc quo- G
que Marcellus Virgilius, inquiens: Exudato igne ex cochleis humore, noſtræ ætatis medi-
cina præſenti remedio vtitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica ſunt, & macie con-
ficiuntur. Ad maculam oculorum Ioannes Goeurotus medicus regis Gallorum, remediũ
Ad maculas oculorũ tale reliquit: limaces octies aqua ablutas deſtilla in alembico: deinde fimum lacerti, coral-
lium rubeum, & ſaccarum candi admiſce, & rurſus deſtilla. Huius liquoris guttam manè,
& ſerò oculis immitte. Zoographus ex Andreæ Furnerij libro Gallico de decoratione
naturæ humanæ, liquorum aliquot coſmeticorum è limacibus deſtillatorum deſcriptio-
nes hoc ordine recenſet, quas nos neutiquam prætermittere voluimus. Aqua ad omnes faciei
Ad omnes faciei maculas. maculas tollendas: Corallij, & criſtalli partes æquales pone in vaſe vitreo, cum aqua limo-
num digitum tranſuerſum ſuperante. hoc vas obſtructum in loco aliquo frigido, vt cella
vinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) deinde limaces abiectis teſtis
aqua modicè ſalſa toties lauabis, donec omnis eorum viſcoſitas abierit. tum deſtillabis, &
ſeruabis aquam. Deinde ex rapis etiam minutatim conciſis aquã elicies in alembico. Vſus
tempore, accipe primæ aquæ cochlearum, ſecundæ quatuor, & tertiæ quatuor. miſce &
ablue faciem, quę tamen prius abluta ſit aqua pura, & abſterſa. Alia ad idem mirabilis. H
Accipe limaces ſine teſtis ſuis, & laua, vt ſuprà dictum eſt, deinde ſalis (aliàs ſalis gemmæ)
contriti vnciã in vaſe vitreo ſparges, & limaces ſuperimpones: idq; alternis facere perges,
donec tertia pars vaſis impleatur. Tunc affundes ſucci limonum tantum, vt ſuprà, ſalem &
limaces duobus digitis excedat, & deſtillabis. Aqua iſta vteris, vt ſuprà ſcriptũ eſt. Quòd
ſi deſtillandi cõmoditas nõ fuerit, ſimul omnia mixta inſolabis vaſe clauſo, donec vnguẽ-
ti formam recipiant, eoq; vteris veſperi, facie prius abluta, abſterſaq; & poſtridiè manè ab-
lues faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij legimus.
Alia; limaces albę triginta, lactis caprini libræ duæ, adipis porci, vel hoedi recentis vnciæ
tres, cãphuræ tritę dragma. Deſtillentur in alembico vitreo. Adamus Lonicerus ſcribit de
Ad clauos & verrucas. ſtillatã è limacib. Maio, vel Octob. mẽſe aquã, clauũ reſectũ, ſi inſtilletur, ſanare: manuũq;
verrucas purgare; & ferrũ in ea extinctũ chalybis induere duritiã tradi. Et Gualtherus Ryf-
fius verrucas, & clauos ꝑcidi prius iubet, quoad eius fieri cõmodè poteſt, deinde linteũ hoc

liquore

A liquore madidum imponi. Iam de cochlearum cinere dicamus, Plinius cùm dixiſſet al bi tollere ex facie vitia cochlearum, quæ latę, & minutæ paſſim inueniuntur, cum melle cinerem, ſubiungit. Omnium quidem cochlearum cinis ſpiſſat, calfacit ſmectica vi, & ideo cauſticis miſcetur pſoriſq; & lepris, & lentigini illinitur. Aetius quoque eaſdem ſimiliter cum melle tritas poſt modicum temporis interuallũ affricari iubet ad vitiligines nigras: & inuenio apud eundem Aetium, ſmegma ad pruritus, & pſoras, quod tale eſt: Cochleas terreſtres vſtas, & tritas cum melle adfrica. Idem etiam ad vlcera capitis, & acores, cochleam albam cum teſta exuri iubet, & applicari. Poſſunt crematæ omnes, inquit Dioſcorides, in cinerem, cinere illo calefacere, & vrendo exulcerare. Lepras idem extergit cinis, vitiligines, & dentes. Oculorum præterea cicatrices, albugineſque: aſperam diſcoloremq; ceu à ſole cutem, & hebetes oculos, integræ cum tota carne crematæ, & in cinerem tritæ, tum ex melle inunctæ emendant. Albugines extenuare etiam Plinius alibi ait: alias etiam ita ad ambuſta commendat, vt ne cicatrix quidem appareat. Sanguinem præterea ſiſtit cinis cochlearum terrenarum teſte Plinio. Anacollema, quod lachrymas, & lippitudinem ſiſtit ex quodam authore incerto deſcripſit Zoographus illud: Limaces, & cornu cerui vres, oui

li. 30. c. 4. *Cineris facultas, & vſus.* *Smegma ad prurit', & pſoras.* *Cineris earum vires.* *Ad ambuſta.* *Ad lachrimas, & lippitudinem oculorum.*

B albumine excipies, ac fronti applicabis. Ad vmbilicos infantium eminentes, ex Theodoro Priſciano: Cochleas ex arboribus lauri collectas comburimus, & tritas imponimus, vt vmbilicum in naturam propriam reuocemus. Plinius verò etiam cochlearum cinerẽ cum thure ex oui albi ſucco illitum per dies triginta eidem morbo author eſt mederi. Paſſionibus ani, vt ex Kiranide Aggregator tranſcripſit, vtilis eſt idem cinis cum aceto. Cancro in pene vtiliter inſpergitur, ſi Iacobo Oliuario credimus. Ad podagram ex Marcello: Cochleæ Africanæ cum ſua carne comburuntur, cinis illarum illinitur, & medetur podagris. Eundem verò etiam puluerem intus ſumptum è vino phthiſi prodeſſe inuenio apud Plinium, item aluum ſiſtere in ſuſpirioſis; decoctorum in ptiſana illitu per ſe laterum dolorilbus; eſſe denique qui ſuperdolentem lienem ſuperalligant cum ſemine lini, & vrticæ addito melle, donec perſanet. Ex inanibus teſtis etiam remedia petuntur, nonnullaque ex obſcuris quibuſdam collegit Zoographus, quorum nondum ſcripta ad nos peruenerunt. Pollen de teſtis limacum inanibus contritis fiſſuras manuum, pedumq; inſperſus ſanat. Idem pollen cum cera, & fermento ſubactus, & impoſitus, paronychiam emendat. Ad maculas oculorum in homine, aut pecore abolendas: Teſtas limacum collige pridie D. Ioan-

Ad eminentiam vmbilici. *Cancro penis confert.* *Ad podagram.* *Ad laterũ dolores.* *Ad Paronychiam.*

C nis per æſtatem lotas, & munda contunde, per ſetaceum incerne, & pollinem in oculum affectum inſla per calamum. Ex libris manuſcriptis Germanicis, Teſtæ limacum contritæ cum peſtilentia ſuibus, vel bobus ingruit, in potu dantur, per ſe, vel cum radice gentianæ illius ceruleæ, quæ ſemper diſſecta naſcitur, vnde cruciatam Germani appellant. Hieronymus Fabritius ab Aquapendente Medicus hac ætate clariſſimus ſcribit Scythas cochleæ teſtam ad aures admouere propter frigus, quod plurimis lædit auditum, & vt melius audiant. Cinis verò cochlearum inanium cum myrrha Plinio authore gingiuis prodeſt: & admixtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet. oportet autem cineri miſceri ſaniem punctis emiſſam è cerebro viperæ. Iubent & earundem cinerem ſumi ad calculos pellendos. Quod poſtremum reperio quoque apud Marcellum: Cochleæ inanes (inquit) caſu inuentæ contuſæ, & in puluerem tenuiſſimum redactæ in potione calculoſis datæ medentur. Vti hoc remedio hodieq; nonnullos apud ſuos teſtatur Zoographus. Ad ficos ani, ex innominato: Teſtas cochlearum candidarum cremato, & pollinem inſpergito. Si quid in tergore equi ruptum fuerit, & ſanguinis aliquid concretum, adipe veteri mollies, vino ablues; & ſi quid putridæ carnis fuerit, æruginem tritam

Ad calculos. *Ad ficos ani.*

D inſperges, decocto eupatorij, vel thuris lauabis: denique puluiſculum inſperges: qui cinere de ſambucco, & limacum maiorum teſtis crematis, contritis, & æqualiter mixtis conſtat. Mirum, quod ſcribit Iacobus Oliuarius: Si quippiam ex teſta cochleæ aduſta in lotium mulieris grauidæ miſeris, petet fundum ſi maſculum geſtet, ſi puellam ſupernatabit. Bartholomæus Maranta cochlearum marinarum teſtas vri putat, non ad aliam adſciſcendam qualitatem, ſed vt facilius terantur. Mihi verò ſecus videtur. Aequè enim teruntur teſtæ ferè antequam vrantur. Superſunt modò lapis, arena, oſſiculum, & cornu, quorum omnium ceu ferè partium in cochleis meminere authores, & ſuas etiam facultates aſſignauère. Ad exeſos dentes ex Galeno remedium recipiens eum lapillum: Limacis lapidem in fruſtula ſeſami magnitudinem æquantia confringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem ſedat; ſed ex cera operculum facito. Meminit eius quoque Plinius: Limacis lapillum, ſiue oſſiculum, quod inuenitur in dorſo, adalligatum dentitioni mirè prodeſſe tradunt. Eandemque vim

Sexus in vtero grauidæ vt cognoſcatur. *Lib. 3. metho. cognoſ. ſimpl.* *Cur teſtæ vrantur.* *Ad dentes exeſos.*

habent arenulæ, quæ inueniuntur in cornibus, nam & has cauis dentium inditas, ſtatim liberare dolore ſcribit. Et alibi: Inueniuntur (inquit) in corniculis cochlearum arenaceæ duritiæ: eæ dentitionem facilem præſtant adalligatæ. Cùm ſtrophus, & ventris dolor animalia (iumenta, equos) affligit; Vegetius phyſicum (remedium) tradi ſcribit: Os limacis neque manu immunda, neque terra contactum, alligatum vmbilico dolentis, curare continuò. Cardanus eſſe ait, qui aiunt, lapides omnes, qui in animalibus, vt cancris, limacibus, alijsq; gignuntur, prohibere generationem lapidum in renibus, genitoſq; diſſoluere. Aliqui verò non de limace ſimpliciter, ſed de limace nuda lapillum celebrant; Limacis inter duas orbitas inuentæ oſſiculum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, aduerſus capitis dolorem prodeſt pluribus ſemperq;. Plinius. Quod paulò aliter recenſet Marcellus: limaci calculum (inquit) quem in capite habet, tolle, quod non facilè facies, niſi ei dum in via repit, caput ſubito abſcideris: quem lapidem quandiu tecũ habueris, nunquam illum dolorem capitis nec ſenties, nec patieris. Si infans, cui dentes prouenire incipiunt, dolores habeat, Archigenes apud Galenum, veteris cochleæ cornu pelliculæ illigatum appendet pro amuleto. Poſtremò fimus quoque vſum habet quod meminit idem Plinius, inquiens, cum oleo, & vino potum, Venerem inhibere.

li. 1. Veter. artis c. 62.

Aduerſus capitis dolorem.

Ad dẽtitionem.

l. 30. c. 15

Venerem inhibet fimus.

E

F

VSVS IN ALIIS.

INVENIO præterea alios vſus cùm carnis cochlearum, tum etiam teſtarum, vt apud Tarentinum eſcam ad omnes piſciculos capiendos ex cochleis. Cochlearũ (κόχλων) carnem inquit, accipiens, exemptis membranoſis cauliculis (χωρὶς τῶν ϛραδίων,) ex ea eſcam inijcito: ſed non vtaris totius cochleæ magnitudine (μὴ ἀποχρώμενος τῷ μεγέθει τῦ κοχλίυ) Cornarius vertit, neq; magnitudine cochleæ abutaris. Deſtillari aiunt nonnulli aquam è limacibus menſe Maio, vel Octobri aquam, in qua ferrum extinctum chalybis induere duritiam velint. Palladius formicas abigi ait, cochlearum vacuis teſtis vſtis, & eo cinere in foramen iniecto. & Paxamus ad idem teſtas cochlearum cum ſtyrace vri iubet, foraminibuſq; comminutas inijci: Cumanenſes cochlearum teſtas gerunt, vt ſtrepitum edãt, dum ad feſtiuitates aliquas accedunt.

Eſcæ ad omnes piſciculos.

Formicæ vt abigantur.

G

PROVERBIA.

ΚΟχλίυ βίος, id eſt, *Cochleæ vita.* De ijs dicitur, qui parcè paruoq; viuunt, aut contracti à negocijs, luceq; forenſi ſemoti. Plutarchus in libro περὶ τῆς φιλοπλυτίας, Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις καὶ ταράττεις καὶ ϛροβεῖς σεαυτὸν, κοχλίυ βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. id eſt. Tu verò tantum moleſtiarum ſuſtines turbans, ac torquens teipſum, cùm ob parſimoniam cochleę vitam viuas. Cui addamus illud Phylllij apud Athenæum:

Οὐκ εἰμὶ τέττιξ, ὐδὲ κοχλίας γυνάι,

Cicada, vxor, nec ego ſum, nec cochlea.

hoc eſt, vt Dalechampius exponit, parcus, paruo victitans, ab hominum frequentia ſemotus, omnino tacitus, diuerſus à cicada, quæ eſt maximè vocalis. Ἀπιϛότερος εἶ τῶν κοχλίων: *diffidentior cochleis*: Prouerbialiter dici poteſt in hominem ſuſpicacem, & nemini ſatis confidentem, adeo vt res ſuas ſecum ſemper habere velit. Vtitur hoc adagio Anaxilas apud Athenæum.

Cochlea vita.

Diffidentior Cochleis.

li. 2. c. 24.

H

Ἀπιϛότερος εἶ τῶν κοχλίων πολλῷ πάνυ,
Οἳ περιφέρυσ' ὑπ' ἀπιϛίας τὰς οἰκίας
Cochleis tu es longè diffidentior,
Quæ quia nemini credunt, circumferunt domum.

Conſulendus ſuper hoc adagio eſt Adrianus Iunius, cuius adagia nondum videre mihi licuit. *Domus cara, domus optima.* quanquam à teſtudine natum eſſe velint; videtur tamen etiam à cochlea potuiſſe eius origo trahi, conuenit enim vtriſque τὸ φερέοικον. Nec malè, inquit Marcellus Virgilius, vna hac ratione laudata eſt, neceſsario homini exẽplo, vt ſua omnia ſecum ipſe etiam ferat, & Perienæi ſapientis modo, eas domi ſuæ opes coaceruet, quas nec hoſtis ferat, nec populetur bellum. *Cochleam tarditate vincere* dicuntur pigerrimi. Plautus: *At ſi ad prandium me in ædem vos dixiſſem ducere*
Vinceretis ceruum curſu, vel grallatorem gradu

Domus cara, domus optima.

Cochleam tarditate vincere.

In Pœnulo

Nunc

A *Nunc vos quia mihi aduocatos dixi & teſtes ducere,*
Podagroſi eſtis, ac viciſtis cochleam tarditudine.

Profert & hunc verſum Nonius in nomine tarditudo, ſed longè aliter quàm nunc hodie in exemplaribus Plauti ſcriptus, & in codicibus vulgatis impreſsus eſt. Dionyſius Lambinus putat Nonium memoriæ confixum cùm librum non conſuluiſſet, mẽdosè verba Plauti recitaſse. Sic autem in Nonio habetur,

Quod eſtis pigri, cochleas vincitis tarditudine.

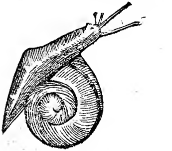
Eodem etiam modo cochleis homines iunctos Claudianus dixit de re impoſſibili.

APOLOGI. FABVLÆ.

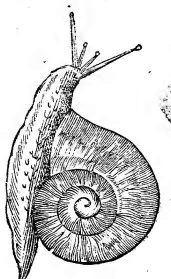
RVSTICI filius aſſabat cochleas: cum autem audiret eas ſtridentes, ait: O peſſimæ animantes domibus veſtris incenſis, vos canitis. Fabula ſignificat omne intempeſtiuè factum, vituperabile. Ferunt etiam huiuſmodi fabulam. Cùm Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocaſſet, cochlea *Intempeſtiuè factum vituperabile.*
B & teſtudo non apparuerunt. Quæſiuit ergo quid cauſæ eſt, cur & ipſæ non præſto fuiſsent: quæ domus cara, inquiunt, domus optima. Iratus ergo Iupiter, eas in domum damnauit, vt quocunque progrederentur, domum ſecum ferrent.

DE DIVERSIS COCHLEARVM SPECIEBVS. Cap. XXX.

C

D

IN mari præcipuè diuerſæ ſunt cochlearum ſpecies, quemadmodum ſubinde, cùm ex varijs & Rondeletij, & meis adhibendis iconibus patebit, reperiuntur. *Terreſtrium deſcriptiones & ſpecies.* Terreſtrium prius aliquot habes, & inter has prius ponuntur edules inuicem magnitudine tantùm differentes: dein cochlea ex Feltrinis montibus eruta cum operculo ſuo albo, & duro, item alia cærulea, communis terreſtris alia, aliaq; ſtellata cum vmbilico, & operculo, necnon & depreſſa, cuius modò alia figura dabitur. Habes deinceps cochleam terreſtrem gypſeo operculo obſeratam. *Marinarũ.* Sed vt ad marinas accedamus, hæ duæ hìc pictæ cum terreſtribus non parum ſimilitudinis habent, contrà inſolentis ſanè magnitudinis, ac figuræ eſt, quam Ambroſius *Lib. 24.* Paræus nobis exhibuit, ex mari Sarmatico. *Cochleæ Sarmaticæ deſcriptio.* Mare Sarmaticum, ſeu Germanicum Orientale, piſces alit calidis regionibus ignotos & valde monſtroſos. Eiuſmodi eſt is, qui limaci ſimilis, dolium corporis mole æquat, arboreis autem cornibus ceruum, extrema cornua in orbiculos rotundantur, vnionum inſtar ſplendentes. Ceruice eſt craſſa, oculis accenſæ candelæ modo micantibus, naſo ob rotundo, & pilis felium adinſtar obueſtito, rictu oris magno, ſub quo pendet, prominetque carnea moles, aſpectu ſubhorrida. Quatuor nititur cruribus, totidem latis, & aduncis palmis, quæ illi cum cauda oblonga, & tigridis inſtar variegata, pinnatum ad natandum loco eſt. Meticuloſum adeo hoc animal eſt, vt etſi amphibium ſit, alto tamẽ ſe ferè mari contineat, nec niſi ſereno valde cælo

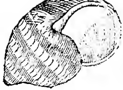
Cochleæ terreſtres aliæ.

3

2

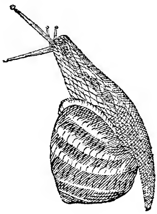

5

4

6

Cochleæ marinæ.

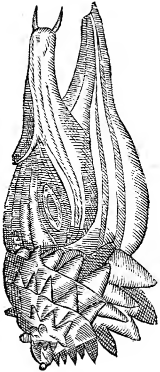
Cochlea ex mari Sarmatico.

cælo ad littus applicet paſcendi gratia. Caro enim valdè grata eſt eſui, ſanguis verò his E
medicatus, quibus vel hepar vitiatum eſt, vel pulmones vlcerati, vt eſt magnarum teſtudinum ſanguis elephanticis. Id in Dania ſe vidiſſe aſſerit Theuetus in coſmographia. Hucuſq; ille. Longè quoque diuerſus à communibus marinis Limacibus, iſte Limax eſt, cuius deinde icon proponitur, tota cinerea albicans, necnon & ſubſequens tuberoſa, tota ex ferrugineo cinerea, exceptis oris, quæ ſunt virides. Intus conſpicitur animal amethestini coloris.

Limacis marini ſpecies inſolens.

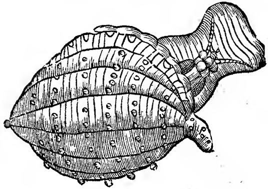
F

G

Cochlea marina inſolens alia tuberoſa.

H

DE COCHLEA CÆLATA.

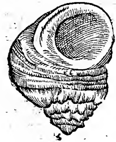
Cap. XXXI.

HOC genus, inquit Rondeletius, Cochlearum, quod proponimus ad Turbinum ſpeciem accedit. A Monſpelienſibus, Prouincialibus, & Hiſpanis Scaragol, vel Cagarolo de mar nominatur, quod ad Cochlearum terreſtrium, quas Cagaroles vocant, formam accedat. Teſta eſt turbinata, & ſatis longa, cælaturis inæqualis, & ſcrabra, ſpiſſiore quàm in cochleis terreſtribus, intus læui. Operculum ſpiſſum eſt, rotundum, ſuperiore parte nō asperū, in qua voluta expreſſa eſt, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua ſcilicet parte carnem Cochleæ contingit, tuberoſum eſt, & inæquale, rubri coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terreſtribus non differt. Carne eſt dura, & ad concoquendum difficili. Succum ſalſum gignit, Venerem extimulat. Elixa melior eſt. Teſta ī aceto macerata, ſuperiore veluti cute, vel cruſta ſpoliatur redditurq; Cochleæ margaritiferæ modo ſplendens, nitida, & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam, quam hìc exhibemus, Vmbilicum appellent: ſed non ſine errore, vt perſpicuum fiet, quum docebimus, qui ſunt vmbilici, & quid à cæteris Cochleis differant. Hucuſque Rondeletius poſita etiam icone, cum qua ſimillimæ cùm ſint, quas ego hìc exhibeo, iconem eius reliqui. Prior maculis viridibus prædita eſt. Poſtremā margaritas proferre ſunt, qui putant. Addidi demum aliā Concham, quæ inter Turbinem, & Cochleam celatam mediam naturam haberi videtur. Taxat autem Bellonium Rondeletius, cui vmbilicus marinus, aut faba marina nuncupatur iſtiuſmodi

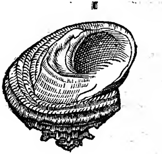
Venerē ſtimulat.

Cochlea celata maculis viridibus.

B 2

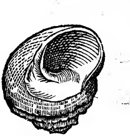

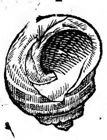
C I II

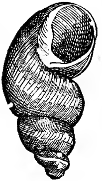
D 4

Cochlea

Cochlea duplex adinſtar quaſi turbinis.

Vmbilici marini deſcriptio.

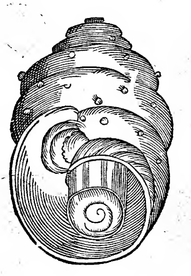
Teſta eius politiē admittit.

Papauer.

Calx ex marinis Cochleis optima.

cochlea, & ſic de ea ſcriptum reliquit: Cochli (κόχλυ) nomine E
vmbilicum marinum, vel fabam marinam vulgatem intellexit Ariſtoteles, atque adeo marinam cochleam, quemadmodum & terreſtres cochleas, κοχλίας vocauit; noſtris limaces dicuntur. Eſt autem vmbilicus marinus à medicis vulgaribus dictus Nerite multo maior: cuius tamen moles vaſtior non euadit, quàm commune buccinum. Quumque turbinatum genus omne prætenui cruſta, carnem patulam ambiente, operculi loco ſeſe tueatur: hic vnus lapidi rubro perſimili tegumento occluditur. Rotunda eſt eius forma, vmbilicum planè referens, vnde ei nomen. Alteram cinerei coloris ſurſum tumentem, deorſum planam: alterum verò rotundam, atque (vt dictum eſt) rubrum. Huius teſta ſola inter noſtri Oceani turbinata politiem admittit. Rotundiori hiat ore, quàm vllum aliud genus. Nam cum alij turbines opercula ſua habeant longiora, vel latiora, pro ſui oris ratione, hic ſemper rotundum F
operimentum habet. Edulis eſt, vulgoque buccinarum, purpurarum, & neritarũ modo diuenditur. Rugoſo tegmine ſcabroq; conſtat: cuius clauicula earum herbarum more, quæ ſe ſe arboribus alligant, à dextra ad ſiniſtram inuertitur. Papauer (μήκωνα Ariſtoteles vocat) vt purpura, & buccino, & in κόχλοις eſt conſpicuũ quod in clauicula teſtæ continetur. Cæterùm cochleam marinam Dioſcorides ſcribit ſtomacho idoneam eſſe, & facilè a luo excerni: quumq; ex marinarum cochlearum teſtis, vti & reliquorum turbinum optima calx fiat, nihil vetat, quo minus eas excalfaciendi, & vrendi facultatem obtinere, lepras purgare, vitiligines, & oculorum cicatrices emendare aſſeueremus. Ex cælatarum cochlearum genere quoque eſt, quæ hìc exprimitur, operculo miniaceo, minaceis etiam turberculis, turbine violaceo infra, supernè ferè ferrugineo. Quod inter turbines eſt ſpacium, ſiue cauitas viridi eſt colore.

Cochlea cælata alia cum ſuo operculo. G

H

A

DE COCHLEA, QVÆ IN OLEARIO VSV ERAT. Cap. XXXII.

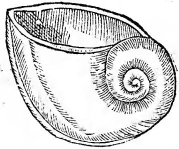
COCHLEA hæc rotunda eſt (inquit idem Rondeletius) & teſta intorta, & magna admodum, adeo vt ſit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id eam eſſe puto, quam Plinius memoriæ mandauit in oleario vſu fuiſſe, quod ea oleum decapularent, vel ea in vſus quotidianos oleum haurirent, cuius figura ad id percommode quadrat, quemadmodũ vaſis eius, quod arytænam vocant, veluti roſtro prominentiore ad hauriendum, fundo cauo, & capaci ad retinendum. Huiuſmodi Cochleam etiam aurifices, additis anſa, & baſi in vrceos efformant eleganti artificio, quòd eam contra venena aliquid valere credant.

Magnitudo.

Arytæna.

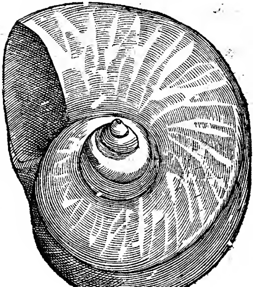
B

Cochlea Rondeletij, quæ erat in vſu oleario.

C

Cochlea alia ſuperiori ſimilis.

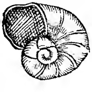

D

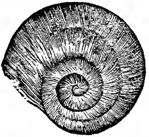
DE COCHLEA DEPRESSA. Cap. XXXIII. E

CVM ſuperiori Conchylio ſimilis eſt iſtæc, quam Rondeletius Cochleam depreſſam vocat, ac ſic de ea ſcribit: Operculum Cochleæ cælatæ refert Cochlea, quam hic repræſentamus, (repræſentat autem hanc) quæ concaua eſt, & carnem intus habet. Simillima eſt Cochleis terreſtribus, quæ aliquando in terra effoſſa reperiuntur. Altera parte plana eſt, altera excauata in voluminibus, quæ initio parua paulatim creſcunt ad foramen vſq;. Sic ille addita hac figura: cui ego adieci aliam quæ tota eſt ferruginea.

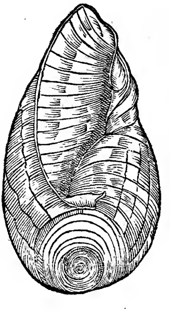
Cochlea depreſſa Rondeletij.

Cochlea depreſsæ ſpecies caſtanea. F

DE COCHLEA RVGOSA, ET vmbilicata. Cap. XXXIV. G

A Rugis, quibus tota huius Cochleę teſta per tranſuerſum ducta eſt, ita vt ciatis vt & ſtriata dici poſſit, nomen obtinuit. Colore intus eſt albo, foris flaueſcente, valde fragili. Turbinis clauiculæ in acumen non deſinunt, pars ſuperior longiùs procurrit. Foramen valde apertum, & longum. Hanc tertiam eſse nautili ſpeciem ab Ariſtot. proditam falsò (ſecundum Rõdeletium) tradidit Bellonius. Duas enim tantùm polyporum ſpecies Conchis concluſorum ponit Ariſtoteles, vt antè oſtendimus. Neque vllas eſt qui viderit in ea Concha nauti- H
lilum, qui minor eſt, quàm vt tantam Concham ſecum trahat, cuius etiā ſtructura à facili natatione aliena eſt, ob tranſuerſas rugas, cùm in marinis animãtibus hoc diligentiſsimè cauerit natura, ne quid eſset, quod natationi moram, aut impedimẽtum afferret. Ex hoc genere vel conſimilis ſaltem eſt iſtæc à me adiecta.

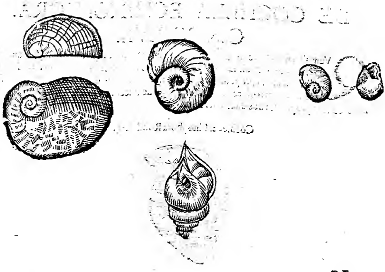
Cochlea rugoſa vmbilicata alia, vel ei congener.

B

DE COCHLEA VMBILICATA. Cap. XXXV.

HÆc quoque Cochlea in ſatis inſignẽ magnitudinem excreſcit, quæ turbinata eſt, & in medio vmbilicata. Varię vario ſunt colore, aliæ enim nigricant, aliæ corneo ſunt colore, aliæ maculoſę. Proximè accedũt ad formã Cochlearum terreſtrium paruarũ, quæ conglomeratæ fæniculi craſſioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum Cochlearũ terreſtrium naturam vmbilicatæ ſunt, carneque ſunt bona. Cum hac Rondel. Cochlea non paruam ſimilitudinem gerunt tres iſtæ à me adiectæ. Inter vmbilicatas hæc
C quoque fuerit, longior, & multis anfractibus contorta, quorum longitudo, & obliquitas in cauſa eſt, quo minus vmbilici extremum perſpici poſſit. Teſta læuis eſt, & quaſi cornea, vel vnguium ſubſtantiæ ſimilis.

DE VMBILICO. Cap. XXXVI. E

Cochlearũ an ſint ſpecies.

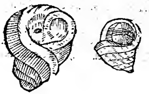
EX Ciceronis loco, qui eſt libro ſecundo de oratore, Rondeletius vmbilicos Concharum, ſiue Cochlearum ſpecies eſſe aſſerit, id quod verum eſſe indicat etiam (inquit) ipſa rerum natura, quæ nobis à turbinatis, Conchis, Cochleiſq; omnibus ſpeciem diuerſam exhibet earum, quæ præter foramen illud quo Cochleæ ſaxis inhærent, quoque corpus exerunt: alterum habent vmbilico ita ſimilem, vt nullus ſit qui has viderit, qui negare poſſit vmbilicatas meritò vocari. Id foramen profundum conuolutionum veluti centrum eſt, vel circa quod anfractus Cochleæ conuoluuntur, veluti circa περιχόχλιον. Hac de cauſa vmbilicus vocatur: nam metaphoricè vmbilicus dicitur, quicquid in aliqua re medium eſt. Hic vmbilicus in Cochlea quàm hìc exhibemus, manifeſtiſſimus eſt. Cochleæ quam cælatam prius nuncupauimus ſimilis eſt, figurâ differt, colore, & cælaturis. Nam picta quidem eſt variè, quod lineas quaſdam purpureas habet, denſa, ac ſpiſſa, lumine immiſſo varietatem colorum iucundum repræſentans: Hæc ille, cum cuius icone non parum habet ſimilitudinis iſtæc à me adiecta. F

Nominis ratio.

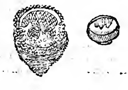
Duorum à Rondel. expreſſorum deſcriptiones.

Depinxit, & deſcripſit nobis idem Rondeletius, cui ferè omnes iſtas figuras debemus, duos hoſce vmbilicos alios, vnum diuerſicolorem, alterum valde exiguum. Prior mira varietate à natura diſtinctus eſt, ſcilicet nigris, rubris, & albis tuberculis corallorum omnium colorem, & naturam referentibus ſuperiore parte latior eſt, mox in turbinem deſinit. Alter vmbilicus eſt valde exiguus ciceris magnitudine, aliquando paulo maior, qui in ſpongijs reperitur, veluti granulis rubri coralli æmulis conſperſus. Inter vmbilicum, & foram quo corpus exerit, teſtam inciſam habet: inciſuræ operculi vice ſunt.

Vmbilicus Rondeletij.

Vmbilicus varius paruus.

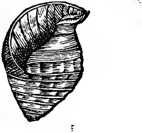

G

DE COCHLEA ECHINOPHORA. Cap. XXXVII.

QVamuis paruis Buccinis figura ſimilis ſit hæc Cochlea, quam Echinophoram ab aſperitate nominauit idem Rondeletius: nos quoq; hìc potiùs quam inter Buccinas, eius iconem proponemus. Tota enim tuberculis, ſiue aculeis conſperſa eſt. Operculo verò, ſucco, ſubſtantia, à paruo buccino non differt. Rondeletius hanc iconem propoſuit: nos duas adiecimus.

Cochlea echinophora Rondeletij.

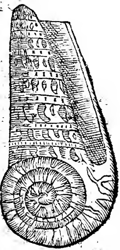

A

Cochlea cylindroides prior.

B

DE COCHLEA CYLINDROIDE. Cap. XXXVIII.

C CVM adeo fœcunda ſit natura in turbinatorũ, & Cochlearum varietate, vt omnes nominib. exprimere perdifficile ſit, quod etiã veteres nõ fecerũt, alioqui rerum indagatores ſeduli, & in nominibus inueniendis fœcũdiores; Rondeletius tamen diſtinctionis gratia, atq; vt aliæ ab alijs internoſcantur, nomina poſuit, quę præſertim figuram exprimant, vt in ea fecit, quę hic à nobis proponitur, κυλινδροειδής; vocatur à figura cylindro proxima. Pyramidem etiam refert. Pyrimodo turbinata eſt punctis varijs notata ſubcaſtaneis, magnitudine, ac craſſitie pugni, quamuis Rondeletius pollicis craſſitudinem vix ſuperare velit. Craſſior etiam eſt altero loco poſita, turbine acuto.

Cochlea Cylindroides altera.

Cochlea leuis turbine obtuſo.

D

DE COCHLEA LÆVI TVRBINE obtuſo. Cap. XXXIX.

HÆC poſtrema Cochlea, quam læuem turbine obtuſo Rondelet. vocauit, polita admodum eſt, atq; in turbinem oblongiuſculum deſinens, ſed obtuſum. Operculo tegitur. Teſta eſt craſſiore quàm cæteræ, carneq; minus dura. Frequentiſſimè circa Lerinum inſulam capitur, eodem teſte.

DE ECHINIS. Cap. XL.

ÆQVIVOCA.

E

ECHINVS Græcis, auctore Suida, nomen eſt vaſis ex ære, aut opere fi-
glino, in quod tabulæ ad iudicium pertinentes (teſtimonia, vel teſtium
dicta) conijciebantur, aliàs coniecta ſignabantur: eius mentio fit apud
Ollæ gen'. Demoſthenem, Ariſtotelem, & Ariſtophanem. Chytræ, ideſt ollæ genus
Echinus eſt Polluci, pariter, & lebes σκεῦος μαγειρικόν, καὶ λοπάς, Heſy-
Lib. 1. Sa- chio, & Varino. Ἐχῖνον βυθόχειν, lebetem interpretatur Echymologus.
tyr. 6. Apud Horatium interpretes Echinum aiunt eſſe vas æneum, in quo calices lauantur, quod
Aduerſ. li. etiam triſilla vocetur. Hadrianus Turnebus mauult legere trichila, vt eo, inquit in epi-
9. c. 19. grammate, quod Maroni adſcribitur; & Virgilius. *Trichila vmbroſis frigida arundinibus,*
Trichila. adducens etiam locum apud Columellam. *Sub trichila manantem ſerpit ad vndam*: alij vi- F
tream ampullam, alij ſcorteam explicant. Ego (inquit) Hadrianus Turnebus, vas aqua-
Lib. 10. de rium rotundum lagenæ ſimile, aut ampullæ crediderim, vt guttum vinarium, vt Varro
Cult. hort. docet: patera autem ad libandum vtebantur, & interdum poſt libationem ad bibendum.
Ibidem. Hoc mihi in mentem veniebat; quod de hoc loco dicerem, quem Echino ſpinoſiorem,
Lib. 4. de & aculeatum magis eſſe, & ipſe ſentio, & intelligo multis videri: ſed nec illud omittã Por-
ling. lat. phyrionem perſpicuè legere Echino, cùm explicet propter Echinum aſtat vilis guttus,
In Horat. qui, & Echinum vult hic vitream eſſe ampullam, & aquarium vas exiſtimaſſe videtur: aquã
li. 1. Sat. 6. enim limpidam nitido vitro perlibenter infundimus: nomen habere videtur à rotundi-
Echinus Ci- tate Echini ſe in pilam colligentis. Echini ciuitatis meminit Strabo. Supra Phalarum
uitas. etiam, vt idem inquit, à mari ora vrbium XV. ſtadia L. imminet. Inde porrò nauiganti
Lib. 1. ſtadia c. Echinus incumbit. Plinius Acarnaniæ oppidum eſſe ſcribit. Echinon Vrbs eſt
Thraciæ, ad Pegaſeum ſinum. Erinos apud Galenum herbæ ſpecies eſt, quam ſic etiam
Herba Eri- vocat Dioſcorides: ſed in codicibus vetuſtis non Erinos, ſed Echinos legitur. Quercuum
nos. κόνταροι, ideſt particulæ quædam, ceu nucamenta, quæ ex ramis earum dependent Echini
vocantur ab Heſychio: cui etiam Platani fructus vocatur Echinus; & caſtaneis ſui ſunt E-
chini; eo enim modo, quo Echini marini aculeis armati ſunt. Herbæ quoque apud Hippo-
Echinus cratem fit mentio Echini dictæ, vt ait Maſſarius, Idem Echinum oleæ genus interpretatur, G
oleæ genus tanquam ex Polluce, Heſychio etiam eſt εἶδος ῥοιῶν, id eſt, mali Punici genus. Eſt præterea
& mali Pu- Echinus pars ventris ruminantium, χῆλα φυηνδεῖ τὴν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον, Ἄλλοι δ' ἐγκατόεν-
nici. τα κεκρύφαλον, Nicander in Theriacis. Scholiaſtes ἐχῖνον interpretatur πτολύπτυχον (πο-
λύπτυχον mauult legere Zoographus, ſuoſq; Germanos hanc ventris partem multiplex
vocare, ac propriè de Boue dici ſubiungit. Eſt poſtremò Echinus animal quadrupes terre-
Erinaceus ſtre apud Ariſtotelem. Theodorus veteres ſecutus Erinaceum conuertit, & in aquatili no-
Gaza. men græcum retinuit, Plinium, vt Zoographus putat, ſecutus, qui Echinum vocat. Sed
nunquid nomen hoc alia obtineat adhuc ſignificata; latius, vbi de Echino terreſtri, nempe
Erinaceo (Deo fauente) agemus, inter quadrupes explicabimus.

SYNONYMA.

Echinus ECHINVM cum Echineide piſciculo recentiores nõnulli admodum ine- H
ab Echenei ptè confundunt. Echinus nanque cum careat branchijs, piſcis propriè non
de differt. eſt dicendus. Græcis dicitur ἐχῖνος ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν ἀφανῶν τῶν σαρκῶν
Etymon. ἔσω: vel per antiphraſin, ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι διὰ τὰς ἀκάνθας, ὅ ἐστιν ὁ ἀ-
χράντος, quòd teneri ab aculeos non poſſit. Commune id nomen tum ter-
reſtri, tum aquatili eſt. Latini veteres, vt dixi Ericium, & Erinaceum de
terreſtri dicunt, de Marino vix vnquam, ſed Græcum nomen ſeruant. Echinum non eſſe
Erinaceum marinum aduerſus Albertum imperitè adnotauit Niphus: ſed eſſe veluti
caſtaneum (caſtaneæ) cardum, plenum rubro humore, alibi etiam Echinum marinum,
vulgò Cardum (carduum potius) marinum appellari ſcribit: Italis vocatur Riccio, vel Riz-
zo de mare, Zino, lo incino; vel vt vocauit Scopa Grammaticus l'Incino de mare, Bo-
Carduus gancitola, & genus Cancronem facit ineptè Albertũ, vt inquit Zoographus, & huiuſmo-
marinus. di ſolœcos auctores ſecutus. Liguribus Zinzin dicitur. Hiſpanis Erizo de la mar. Echini
à noſtris

A à noſtris, inquit Rondeletius Vrſins appellantur corrupto ex Erinaceis vocabulo, ab alijs
Caſtagnes de mar, quòd veluti caſtaneæ echinato calyce contecti ſint, à Maſilienſibus Vr-
ſins, & Dulcins, qui ſint edules, etiam ſi dulces non ſint, ſed ſalſi, & ſubamari; maiores
quique edendo non ſunt, Raſcaſſes ab iiſdem appellantur, Hos noſtri Migranes vocant,
quia cùm detriti aculei deciderint, putaminibus malorum Punicorum ſimiles ſint. Qui-
dam Oceani accolæ Heriſſon de mer appellarunt, à Belgis ſee egel vocari audio. Germa-
nis Meer igel.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

ECHINVM ex Teſtaceorum genere eſſe, contra Rondeletium ex Ari-
ſtotele ſuprà demonſtrauimus, qui eos locorum ratione potiſſimùm dif-
ferre innuit. Scribit enim Echinos alios naſci circa Toronem, qui can- *De hiſtor.*
didi ſunt, & ſpinis, & teſta, & ouo, augerique forma productiore, quàm cæ- *anim. c. 5.*
teri, & ſpinam iis eſſe paruam, nec rigidam, ſed molliorem: nigra autem
B illa (quæ carnis loco eſſe dixerat) ori applicata, plura à ſe ſe diſiuncta, &
ad foramen exterius coëuntia. Et Eratoſthenes, vt auctor eſt Strabo in Inſulis ante Eu-
phratem miræ magnitudinis cancros, & Echinos inueniri ait: quorum alij pileis maiores *Lib. 16.*
ſint: alij διχότυλοι, id eſt, binas cotylas capiant. Et in mari Indico Purpuras, & Buccina *Magni vbi.*
tanta eſſe tradit Aelianus, vt facile congium capiant: & Echinorum teſtas ſimiliter, καὶ
μὴν τοὶ, inquit, καὶ τῶν ἐχίνων τὰ χελώνια δύναιτ' ἂν τοσοῦτον στέγειν. Circa Daniam, Nor-
uegiam, & alibi Echinum reperiri author eſt Zoographus, qui rotunditate figuræ, præter- *Circa Da-*
tim aculeis demptis, & magnitudine malum marinum referat. ideoque Seeapfel à Germa- *niã, & Nor-*
nis nuncupari, quod malum marinum, vt inquit ille, ſonat. Idem ad ſummum inſtar ma- *uegiam re-*
gni mali in Oceano Balthico inueniri refert ex auditu, durum, puniceî ferè coloris, & ſpi- *periri.*
culis ademptis maculoſum, nullum eius vſum eſſe, ſed pro ornamẽto in domibus ſuſpẽdi. *Malum ma-*
Fortè & coloribus differunt, nam Nicolaus Perottus. Vidi, inquit, & ſæpe piſcatus ſum pi- *rinum Ger*
ſcem hunc (Echinum impropriè vocat piſcem; etenim ſanguine caret, itemque branchijs, *manis quid*
quæ quidem in definitione Piſcis ab Ariſtotele prolata, includuntur) in ſcopulis quibuſ-
dam maris noſtri aqua contectis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, ac
C viridi mixto: vſque adeo grata oculis ea varietate, vt ſi colores durarent, nulla eſſet cum
gemmis comparatio: ſed mortuo piſce colores tabeſcunt. Hæc ille: Haberi denique & fluuia-
tiles Echinos tradidit Hermolaus, & Maſſarius ex Paulo Aegineta. Iam verò alij eſui ſunt,
alij verò non item. Differunt & motu apud eundem, nam agilius mouentur, qui edules
ſunt. Theophraſtum ἐχινῶν tres ſpecies facere, tertiamque ceu magnitudine, & craſſitudi- *Varrini er-*
ne præſtantem ὁλοσχινον dici Varinus ſcribit. Verùm Theophraſtus non Echini, ſed *ror.*
χοινε, vt benè notat Zoographus, id eſt, iunci tres ſpecies facit, quarum tertia maior ho- *Lib. 4. de*
loſchenos, ὁλόσχοινος dicitur, Ariſtoteles, & ex eo Athenæus Echinorum genus quoddam *hiſt. plant.*
βρύσσοι nominant, vel vt ſcribitur etiam in lexicis græcis Bryttum, quam vocem alij genus *c. 13.*
eſſe Echini pelagij: alij piſcem eſſe dicunt; aliqui, vt Heſychius, & Varinus tribus ſyl- *Echinus*
labis Βρογγόνlω ſcribunt. Βρυτίνη quoque animal quoddam eſt Heſychio. Ἀβρυτοὶ Echino- *βρύσσος.*
rum marinorum genus eidem Heſychio. Et alibi Ἀμβρυτοι (Heſychius τ duplex habet) *Βρογγονη.*
Echini quidam marini, quos Ariſtoteles βρυίνας (imò βρύσσους legit Zoographus) vocat.
Sed hæc vocabula, inquit, corrupta videntur ab Ἄβρωτοι, ſic enim nominat Ariſtoteles.
Echinos, qui edendo non ſunt, de quibus etiam Michael Epheſius quærit, quomodo (in- *Li. de par.*
D quit) Ariſtoteles, Echinos calidiores, qui etiam ad motum agiliores ſunt, pleno excremen- *anim.*
tis, ideoque cibis ineptos eſſe dixit? nam ſi calidiores ſunt, melius eos concoquere, & excre-
mẽtorum minus habere par erat, nec eſſe ineptos cibo; an dicendum calidos quidem eſſe,
ſed voraces, & præ copia ingeſtorum, quæ calor natiuus eorum vincere non poteſt, crudi-
tatem in eis fieri? Echinometras quoque inter Echinos adnumerari paret: etenim ratione *Echinome-*
magnitudinis duntaxat differunt. Ariſtoteles (inquit Gillius) dicit Echinometras cæteros *træ ab Echi*
magnitudine calycis ſuperare. Echinometras Plinius ſpinis longiſſimis, & calycibus mi- *nis vt dif-*
nimis deſcripſit; quod quidem ipſum mihi vero ſimilius videtur, cùm ab aculeis nomen *ferant.*
omnes Echini traxerint, rectiùs nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate
præſtant, quàm ob magnitudinem calycis. Ex hoc genere maximi, vt vidimus, minimis
aculeis ſunt: hos Maſſilienſes vocant Raſcaſſos. Huiuſcemodi vidi, qui quoquouer-
ſus palmos dirigeres, pluſquam duorum eſſent palmorum craſſitudine: alium etiam
inſpexi calyce exiguo, & aculeis digiti longitudinem ſuperantibus, longitudine

 aculeo-

aculeorum præſtantes. Hæc ille. Nos verò cum Rondeletio, & Bellonio potiùs Ariſtote- E
Lib. 4. de partibus. lis ſententiam ſecuti Echinometras ab Echinis calyce duntaxat, non autem aculeis differ-
re aſſeueramus. Echinus maris (inquit Ariſtoteles) omnium maximè à natura munitus
Lib. 13. eſt: quippè qui teſta vndiq; ſpinis frequentibus circumuallata cæletur: quam rem peculia-
rem hîc in genere teſtato ſortiri diximus. quod quidem hoc diſtycho expreſsit Martialis;

Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta
Cortice depoſito mollis Echinus erit.

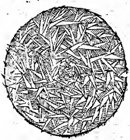
Caro. Echinum, inquit Albertus ex Plinio, habere carnes rubentes, ſicut minium, cùm tamen
Echinis carnem omnino neget Ariſtoteles. Non omnibus, inquit Plinius, idem vitreus
(minij potuit hìc fortè Albertus legere, vt adnotat quoq; Zoographus) color. circa Toro-
Echini edules, & non edules. nem candidi naſcuntur &c. Tribuit pariter partes quaſdam Echino Albertus, & hunc ſe-
quentes ſcriptores, quas Echeneidi conuenire conſpicuum eſt. Bellonius Echinos alios
edules facit, alio verò nequaquam. Edules, inquit, maiores quidem aculeo habent; craſ-
Color. ſitie autem minores ſunt, vixq; grandis gallinæ ouum magnitudine excedunt. Diuerſa in
his colorum varietas, & mutatio multiplex. alij enim omnino nigri, alij albi, quidam vi-
trei, alij ruffi, aut flaui, alij gemmarum nitore conſpiciuntur: quidam ſunt cyanei; alij pur- F
pura ſplendent, ſubinde circumagentibus ſe igniculis micantibus ad aculeos ſcintillæ mo-
Ex Ariſt. 4. de hiſt. animal. do. ſic ille. Echinorum genera à me obſeruata pòſt memorabo, cùm prius Rondeletij, &
Bellonij deſcriptiones attulero. Primum Echini genus (inquit Rondeletius) quod cibo
idoneum eſt, in quo oua multa, & magna ſunt, eſculentaque non ſolùm in maioribus, ſed
etiam in minoribus: ſtatim enim parui ouis pleni reperiuntur: & maximè pleniluniis die-
Ouarius Echinus vnde dictus. buſq; tepidis redduntur pleniores. Ab ouorum multitudine, & magnitudine ouarium hunc
Echinum appellat Hermolaus. Forma eius in rotunditatem conglobata eſt, dempta vna
parte parum compreſsa, in qua os eſt rotundum quinque dentibus incuruis intus cauis, &
Deſcriptio. Forma. in idem punctum coeuntibus munitum: ij quinque maxillis internis connexi ſunt, quæ ab
ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calyci non continuæ: tam mira-
Os. bili, ſtupendoq; artificio ſunt conſtructæ, & cælatæ, vt nihil ſit in toto mari elegantius, ſpe-
Dentes. ctatuque iucundius. Quinque igitur ſunt oſsicula minora, tenui membrana alligata, id totũ
Oſſicula. eſt, quòd comparat Ariſtot. τῷ λαμπτῆρι μὴ ἔχοντι τὸ κύκλῳ δέρμα, ideſt laternæ, quæ
Lib. 4. de hiſt. anim. pellucida aliqua pellicula, ſiue membrana circundata non ſit. Inter dentes interna carun-
cula quædam eſt, quæ linguæ vice eſt, mox iungitur gula, quæ in inteſtinum deſinit, lon-
Caruncula linguæ vice. gum per teſtam ſtellatim diſpoſitum, eius tenuibus fibris ſuſpenſum, tandem in paruum
foramen terminatur, quod foramen ad egerenda excrementa deſtinatum eſt, ex aduerſo G
oris ſitum, ita vt os in terram verſum ſit, excrementi foramen ſupra habeatur. partus enim
ex imo petitur, vnde fit, vt os ad partum ſit verſum: excrementum verò ſuperius parte pro-
Excrementa. Oua. na teſtæ contineatur. Excrementa rotunda ſunt exiguarum pillularum inſtar. Qualis inte-
ſtinorum, talis ouorum ordo eſt. nam inter nigrum id, quod carnis vice eſt, & inteſtinum
oua flaua cernuntur, quæ ſola eduntur cruda, orique grata ſunt, etiamſi ſalſa, & ſubamara
ſint. Sunt quidem omnibus Echinis oua, inquit Ariſtoteles, ſed nonnullis exigua, nec cibo
Lib. 4. de hiſ. an. c. 12 apta (niſi in hoc Echino.) Et alibi: omnia teſtacea vere, & autumno ea, quæ oua appel-
lant, habent: Echini vero edules, his quidem temporibus ouorum copia abundant, ſed &
Quãdo meliores. omni alio tempore habent, nec vnquam ijs carent, ac maximè pleniluniis diebuſque tepi-
dis reſtituuntur, redduntur q; pleniores, præterquam illi, quos Pyrræus fert Euripus: nam
illi hybernis menſibus meliores ſunt, parui quidem, ſed pleni ouorum. Teſta tota intrin-
ſecus foraminibus paruis plena eſt, per quæ mouendi facultatem nerui aculeis ſuppedi-
tant: extrinſecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo, H
membranula ſcilicet obligata, vt in orbem moueri poſsint. Talis radij cum brachio arti-
culatio. Aculeorum igitur caput cauum eſt, craſsius & in acutum illi deſinunt. His in gy-
rum mouetur. Hoc eſt admirandum Dei Opt. Max. in hoc animante opificium, quod vt
clarius perſpiceretur, ſuperiore loco Echinum integrum, inferiore diſſectum in partes duas
depingendum curauimus, vt quantum pictura plana aſſequi pictor potuit, internæ huius
Echini partes intelligi poſſent. Hactenus de primo genere Rondeletius.

Habet item Echini iconem ſpoliatum ſuis ſpinis, eundemq; ſpina præditum, nec non
Echinum lapideum.

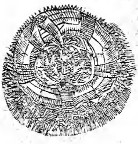
Spatagus, & Briſſus Rondel. Secundi, & tertij generis Echinorum eodem authore breuiter Ariſtoteles meminit his
verbis: ἄλλα δὲ δύο γένη το, τῶν σπατάγων (vt Athenæus citat libro 3.) καὶ τὸ τῶν κα-
λουμένων Βρύσσων, γίνονται δὲ οὗτοι πελάγιοι, καὶ σπάνιοι. Secundum, ac tertium Echinorum
genus, Spatagi, & Briſsi, quæ genera pelagia ſunt, raraq; inuentu. Ex his Ariſtotel. verbis,
inquit

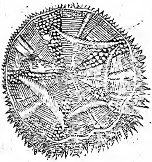
A

Echinus integer. Echinus in duas partes diſsectus.

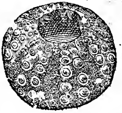
B

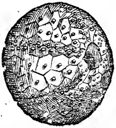

Echinus ſpoliatus à ſuis ſpinis. Echinus lapis ſpoliatus à ſpinis.

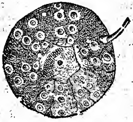
C

Echinus cum ſpina adiuncta. Echinus Spatagus, & Briſſus Rondel.

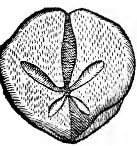
D

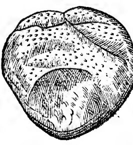

Echinus ſpatagus authoris.

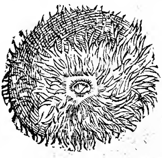
1

Z

Echinometra Rondeletij.

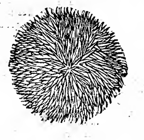
inquit Rondeletius, neq; ex vllo alio auctore vere notas aliquas colligere poſſis, quibus hos Echinos ab alijs differre intelligas. Sed cùm Echinum, quem hîc exhibemus, pelagium, & inuentu rariſſimum eſſe certò ſciam, qui ab Echinometræ, Echini ouarij, Echini parui, notis à veteribus traditis faciлè diſtinguatur, non dubitaui pro Spatago, vel Briſſo proponere. Huc igitur Echinus, ſiue Spatagus, vel Spatangus (vtroq; enim modo legitur) ſiue Briſſus, minus rotundus, quàm ſuperior, à cordis figura nõ valde recedens, aculeis paruis, & raris ſeptus, altera parte, in qua ſcilicet os eſt, magis planus, quàm ſuperior, os dẽtibus caret; verùm maxilla inferior ſuperiore prominentior eſt, ad hauriendum aquam, arenamque accommodata: his enim, & luto verſatur. In interiore teſta nulla talis ſpectatur fabrica; qualem in Echino ouario deſcripſimus: ſed eſt inteſtinum conuolutum, aqua, & arena plenum, neque oua, neque nigrum illud continet, quod carnis loco eſt. Hæc ille exhibita præcedente icone, cui non abſimilem adiecimus. E F

Echinometra Rond. Ortus. Quartum Echinorum genus, inquit idem Rondeletius Echinometram numerat Ariſtoteles, quaſi matrem, aut matricem dicas Echinorum, inquit Gaza, quanquam ſciendum eſt, in hoc genere marem à fœmina non diſtingui: neq; enim ex ſemine; vel ex ouo generantur, ſed ſponte oriuntur, vt Oſtracoderma. Echinometras ab alijs omnibus magnitudine

Lib. 4. de hiſt. anim. diſtinguit Ariſtoteles. ἔτι αἱ Ἐχινομῆτραι καλούμεναι μεγέθει πάντων μέγισται. ſed hanc magnitudinem non ad corpus, ſeu calycem, verùm ad ſpinas refert Plinius, quum ſcribit: Ex his Echinometræ appellantur, quorum ſpinæ longiſſimæ, calyces minimi. G

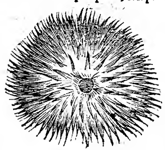
Ariſtot. & Plinius diſcrepant. Cuius ſententiam Gillius Ariſtoteli ſententiæ præfert his verbis. Ariſtoteles dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis ſuperare. Plinius Echinometras ſpinis longiſſimis, & calycibus minimis deſcripſit: quod ipſum mihi vero ſimilius videtur, cùm ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectiùs nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præſtant, quam ob magnitudinem calycis. Ego verò à corpore ſiue calycis potius, quàm aculeorum proceritate Echinometras dici exiſtimo, cur enim Echinorũ matrem, vel matricem ab aculeis longis nominaſſent veteres, cùm ſit aliud quintum ſcilicet genus paruo calyce ſpinis longis duriſq; hoc quidem genus pro Echinometra vſurpaſſe videtur Plinius, & eum ſecuti contra Ariſtot. mentem, cùm perſpicuè vtrumque genus ſeparet. Quare Ariſtotelem hîc ſequendum cenſeo, ex quo ſua tranſcripſit Plinius. Ariſtot. igitur Echinometram hîc exhibeo, quę magnitudine reliquis præſtat, adeo vt ambabus manibus quaquauerſum extenſis capi vix poſſit: aculeiſq; eſt mediocribus. Internæ partes ouarijs Echinis ſimiles ſunt, demptis ouis, ſiue flaua illa parte eduli, quæ exigua eſt, & planè exucca. Hæc de Echinometra ille, qui & quintum genus exhibet, & deſcribit, vt modo, cum prius quæ de Echinometra tradit Bellonius, tranſcripſerimus. Zographus hanc Echini ſuperficiem pinxit, mihi Echinometræ videtur, cum qua icone quadrat aliquo pacto hæc mihi à Ioſepho Caſabona Belga horti Piſani præfecto, orbis Echinati nomine miſſa. H

A Echini ſuperficies ex Zoographo.

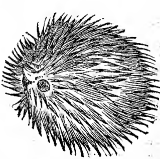

Orbis Echinati pars prona, & ſupina.

B

C

Echinometra Bellonij

Cætcrùm Bellonius ſic habet. Echinometræ appellantur, inquit Plinius, quorum ſpinę longiſſimæ, calyces minimi. Ego verò Ariſtotelis ſententiam ſecutus, Echinometras cæteros Echinos calycis magnitudine ſuperare aſſeuero, minimiſque aculeis eſſe præditos, breuibus, & obtuſis interceptos ſpiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liuentibus, & ex purpureo nitentibus. Horum autem teſta cinerea eſt, pugni, aut oui anſerini magnitudine, rapi modo in vaſtitatem extuberans: vt quò antiquiores euadant, eò maiores reddantur, parte prona planæ, ſupina autem rotundæ. Pelagiæ magis ſunt Echinometrę. quod autem reliquis maiores ſunt, ideo cæteris anteponuntur. Longurijs longioribus nautæ multò egent magis, quàm in alijs Echinis: ſiquidem Echinometræ altiori gurgite merguntur: quas in Inſulis maris Aegei tanta craſſitudine profeciſſe contemplatus ſum, vt ad craſſitudinem binorum pugnorũ extuberauiſſe viderim: rariuſculè quàm alij Echini capi cõſueuerunt, ſed quò maiores ſunt, eo delicatiores exiſtimantur. Sic ille.

Deſcriptio.

Echinus Rondeletij.

Quintum Echinorum genus, ideſt, quod ſaxo inhærẽs repreſentabimus ex Rõdeletio calyce paruo, ſpinis lõgis pro corporis ratione, & duris, & quo ad vrinæ deſtillationes fœlici ſucceſſu ſum vſus, vnde affirmare nõ dubitamus id eſſe quintũ genus Echinorum, de quo ſic Ariſtoteles. Genus item aliud eſt minutum ſpinis longis, prędurisq; gigni in alto gurgite ſolitum, quo nonnulli ad ſtillicidia vrinæ medicamento vtuntur. Ariſtoteles author eſt Echinos alios naſci circa Toronem, qui candidi ſunt, & ſpinis, & teſta, & ouo, augentur forma productiore, quàm cæteri, ſpina ijs parua, nec rigida, ſed mollior: nigra autem illa ori applicata, plura à ſeſe diiuncta, & ad foramen exterius coëuntia. Hæc itaq; omnia Rõdeletius.

Lib. 4. de hiſt. anim. cap. 5.

De eodem, vt videtur, ſic ſcribit Bellon.

Echinus minor Bellonij.

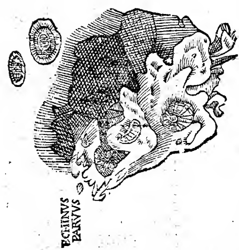
Genus Echinorum aliud eſt (inquit Ariſtoteles) minutum, pelagium, ſpinis gran-
D dibus, longis, prędurisque modo penè lapidis, gigni in alto gurgite ſolitum, quo nonnulli ad deſtillationes vrinæ vtuntur. Vulgus cùm Italicum, tum Gallicum, atque etiam Græcũ vn Iudeo vocat, quòd perpetuò nigreſcat, ſordeſcat, & guſtus ingrati percipiatur, paſſim reperitur: quod aliter Briſſis, & ſpatagis euenit ex Philoſophi ſententia. Hic porrò minimus Echinus reliqua genera ſpinarum longitudine ſuperat: neque colorem, vt illa varium habet: teſtam iuglande maiorem non promit, eſtque reliquis omnibus viuidior. Nam ſi ſupinum ponas, mox ſuas ſpinas deprimit, & ſe in pronam partem conuertit. Plures habet, quàm alij proboſcides: idcirco citiùs repit, firmiuſque hæret: oua nõ fert, vt alij, ſed ſanguineum quiddam nigrum ſaniei ſimile, quo manus cruentat, atque inficit. Dentes itidem in verticilli modo habet quinos, circulati ordine diſpoſitos, vt & cæteri, quibus algas, ſaxa, & conchyliorũ teſtas arrodit. In interna eius parte multos neruos annexos cernas: ex quo indigenæ coaceruatam dentium congeriem ita cum neruis exiccari ſinunt, vt annuli vice ad ſignandum panem vtantur: refert enim quinque folium, vel quippiam ſimile affabrè

Proboſcides.

Dentes.

delinea-

Echini quintum genus Rondeletij.

delineatum. Ventrem in quinque partes diſtinctum habent, perinde ac ſi plures illis vētres eſſent, membrana quadam obducti. Ab oris autem verticillo ventres illi teſtæ quoq; appenſi ad foramen excremēti coeunt, ſed diſiūcti ſunt, & quaſi interuentu liminum diſcriminantur. Totidem promuſcides habent Echini, quot in teſtis foraminulis pertuſis apparent, ſunt enim vltra ſex millia in quolibet Echino. Hucuſque Bellonius. qui, & alium maximum Echinum vidit in rubri maris litore, inter fontes amaros, & vrbem; quàm vocant el Tor, prona parte planum, ſuperiore gibbum, ſemipedem latū, minus, quàm alij rotundum, paucioribuſque ac minus frequentibus aculeis, aut ſpiculis præditum: cuius os in terram conuerſum eſſet, ſuper quo excrementorum exitus appareret. Zongraphus præterea cuiuſdam Echini ſuperficiem pinxit, quam ſe Venetijs vidiſſe teſtatur: nos eam quoque hîc exhibemus, præſertim cùm & à noſtris, & aliorum iconibus diuerſa videatur. Noſtrorum modò Echinorum prima figura ouata eſt, colore ferrugineo ad nigrum vergente præſertim ad ſuperficiem, in centro albicat, aculeis longis, ſed exilibus, & in eorū ſummitate puncti quidam paruuli ſunt coloris cærulei. Secunda icon Echini eſt aperti interna oſtendentis, figura quodammodo oblonga, intus apparet quid flauum, vel oua ſi ita mauis appellare. Tertia eſt Echinorū maris rubri figura aculeis longiſſimis ferrugineis ad rubrum vergentibus paruo calyce, quorū quidem picturā Bernardinus Caſtellettus Genuenſis aromatarius ſagaciſſimus nobis impartiuit: deinde quartum datur Echinorum genus Ariſtotelis, quod Echinometram vocat, quaſi matrem, aut matricem dicas Echinorū, vt inquit Gaza. Verba, quæ ad eius deſcriptionem pertinent, ſuprà ſcripſimus ex Rondeletio: noſtram verò ponimus iconē, quæ aculeis prædita eſt, licèt non admodum longis, colore tota eſt ferrugineo. Sequitur hanc alia ſpinis denudata, quæ magnitudine à priore nō differt: extrinſecus eſt ſcabroſa, coloriſque ferruginei; Tertia magnis, longiſq; aculeis inſignita; coloris tota eſt amethiſtini. Poſtremò loco Echinometram omnium maximam damus, quam nobis idem Bernardus Caſtellettus Genuenſis humanus pariter atq; rerum naturalium peritiſſimus, meiq; amantiſſimus communicauit, magnitudine ferè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari naſcitur, maior, tantæ capacitatis, vt quinque aquæ libras caperet in ſuperiore parte gibba, & rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circunferentia duorum dodrantum, & palmi.

E F G H

Echinus ſemipedē latus.

Echinorū ab auctore obſeruatorum deſcriptiones.

Primum genus.

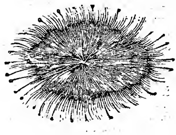
Secūdum.

Echinometra prima.

Capacitas.

Circumferentia.

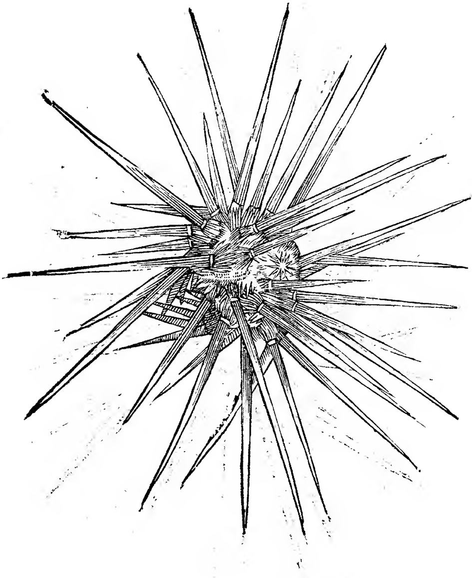
Echinus marinus ferrugigeus.

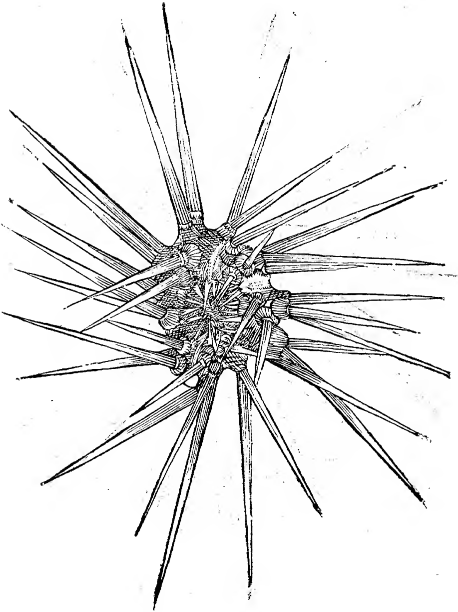
Echini ſpecies oblonga aperta.

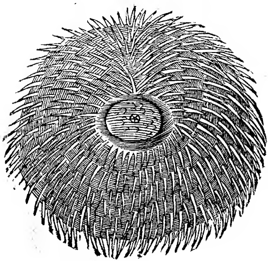
Echinus è mari rubro aculeis longiſſimis, prona parte pictus.

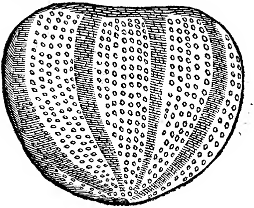
Echinus idem, ſupinè pictus.

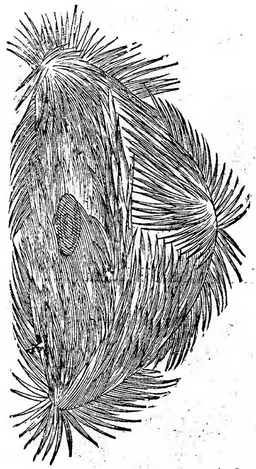
Echinometra authoris.

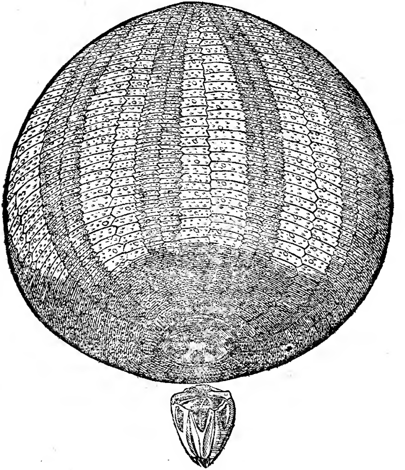
Echinometra ſpinis denudata.

Echinometra ametheſtini coloris.

Echinometra maxima pelegica Sardica, à D. Caſtelletto.

palmi. Euidenter in hac apparebat calyx, in parte anteriore albus, in quinq; ceu ventres,
D vt in Melopeponibus diuiſus, quorum ſinguli tres habent tænias, quarum media eſt tan-
quam ſutura, quæ partes ſeparat, & facillimè aperitur, aperta refert figuram ſerræ; nam
coniunguntur illæ teniæ per ſymphyſim. Binæ aliæ illæ teniæ, quas dixi huiuſce ſecturæ
eſſe, ſunt colore quaſi caſtaneo, crebris foraminibus pertuſæ, quæ tamen niſi expoſitæ aëri
non apparent quintuplo maiores ea ſutura. Os erat in parte inferna, vt è contra in ſuperna *Os.*
excrementorum eſt exitus, vt in alijs turbinatis. Dentes habebat quinos, concauos, figura *Dentes.*
triãgulari. Tota exterior teſta à ſpinis denudata, ferrugineo colore eſt, & in ea ſerræ erant *Pars exte-*
maiores, & minores, colore flauo; ſed tranſuerſales illæ, quæ parallelæ erant intus, extra *rior de nu-*
quidem quoq; apparent, ſed figura diuerſa. Sunt enim in medio latiores, in extremo angu *data.*
ſtiores, & vbi latiores, ibi tuberculorum adinſtar verucarum plenæ; qualia etiam in inter-
ual lis conſpiciuntur, ſed minora. In quibus hoc quoque nota quòd propè os maiora cre-
briora ſunt, & paruæ illæ non conſpiciuntur. Omnium Echinorum minimi ſunt, & cũ quin
ta ſpecie à Rondeletio picta conueniunt hìc nouiſſimè poſiti.

Echini omnium minimi.

PISCANDI RATIO.

Edules qui piſcandi. ECHinos edules, & non edules reperiri diximus. Hos nulli ſunt qui piſcantur, cùm edendo non ſint. Illos (inquit Bellonius) piſcatores venantur hoc pacto. Manum ferream conto longiore alligant, vel tridentem, cuius incurui ſint dentes. Hanc manũ Echinis ſubmouent, vt eos ab imo in ſublime attollant, qui ſuis promuſcidibus ſeſe ità ſtabiliunt, vt plerunq; piſcatores teſtam prius atterant, quàm inde integros diuellere poſſint, idem refert in ſuis obſeruationibus ſe vidiſſe eodem, quo Oſtrea modo Echinos capi. F

NATVRA. GRESSVS.

Aculeorum in Echinis vſus. PRouida, & benigna natura ſpinas, ſeu aculeos Echinis videtur tribuiſſe, quo à piſcatoribus ſe poſsint tueri, quod quidem teſtatur Athenæus, dum inquit: Echinitum terreſtres, tum marini ſpinarum ſuarum obiectu, & rigore, ceu vallo quodam ſeſe tuentur, quominus capiantur. Mirum verò eſt, quod de his tradidit Ariſtoteles: Eorum ſcilicet corporis partes diſſectas turſus coire, & redintegrari. Idem quoque ſcripſit Aelianus fortaſsis ex Philoſopho, ſed clariùs: cuius hæc ſunt verba. Echinos marinos viuentes obducto teſta, atq; aculeis cõmunitos, ſi quis contriuerit, & alia ſeparatim ab alijs fruſta in mare abiecerit; næc tamen cohærentiam, & coitionem inter ſe faciunt, & affinem partem recognoſcunt, & applicata cohęreſcunt, veluti; conſeruntur ſimul, & naturali rurſus quadam conciliatione (mirum dictu) integrantur. Eadem planè, & Philes cecinit. Quod ad greſſum modò attinet. Echinis ſpinę (Plinio auctore) pro pedibus ſunt, ingredi, & his in orbem volui. itaq; detritis ſæpè aculeis inueniuntur, id quod ante eum Ariſtoteles optimè tradidit. Spinis ſuis (inquit) Echini vtuntur perinde, ac pedibus. his enim nitibundi mouentur, ſedemque permutant. & alibi: Echinorum ſpinæ vicem pedum eis præſtant, non villorum, vt Erinaceis (terreſtribus nimirum). Idem agiliùs, & frequẽtiùs moueri qui ſunt cibo idonei teſtatus eſt, cuius rei argumentũ, ait, quòd ſemper aliquid algæ ſuis ſpinis implexũ gerant. G

DENOMINATA. H

PLura inuenio ab Echinis denominata, quæ omnia, quoad fieri poterit, recenſebimus. Conchæ genus apud Plinium Echinophora nuncupatur. Eſt Polluci auriculæ pars Echiniſcus dicta ἡ περὶ τὴν χυψέλην κοιλότης, ideſt proxima circa, vel ante foramen auris cõcauitas; media inter foramẽ (quod χυψέλην vocant) licet etiam ſordes eò contentas, hac voce ſignificent, & auriculam. Vbi apud Plinium legitur: Ceras ex omnium arborum, ſatorũque floribus apes confingunt, excepta rumice, & Chenopode. Echinopode legit Zoographus, licet, inquit, herbam quandam ſuibus venenoſam noſtri Chenopodem, ideſt Anſeris pedem vocitant. Bellonius in ſingularibus ſuis obſeruationibus herbam vulgo Echinopoda, vel Cachynopoda dictam in Lemno abundare ſcribit, quam Incolæ in lignorum inopia vrant. Echinopus genus eſt ſpinæ ſic dictæ, quòd pedes ingredientium ſuper ea detineat, & remoretur:

vel

A vel quòd Echini marini pedibus ſimilis ſit, Πόσι habetur, Etymologo auctore, λευκόφαιον, τὸν ἐχινόποδα μεσολευκοί, vt ait Heſychius. Folia Glycyrrhizæ Plinio ſunt Echinata: *Echinata folia.* Zographus verò χαῖτα, ideſt lentiſcifolia glycyrrhizam habere auctor eſt, non ἐχίνου, nec ἐχινώδη, cui ſubſcribo. Sunt etiam lapides ab Echini, quam repræſentant forma, Echinites dicti, quales plures in Muſæo habeo. Echinæ, vel Echinadas Inſulæ quædam reperiuntur: *Echinades inſulæ.* de quibus Homerus: *Iliad. B.*

> Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίοιο, ἐχινάων θ' ἱεράων
> Νήσων αἳ ναίουσι πέρην ἁλὸς Ἤλιδος ἄντα.

Vbi Euſtathius: Rectus inquit, eſt ἐχίνη, apud poſteriores autem Homero ἐχινάς, ſeu deriuatum ab ἐχίνη, ſiue diminutiuum. Echinadum incolæ, vt refert Varinus, Epei dicebantur. *Lib. 12.* Apparet autem, Euſtathio, & Athenæo auctoribus, ab Echinorum copia nomen eis eſſe factum. Sinope, inquit Strabo, ſita eſt in collo peneinſulæ cuiuſdā: cuius litora petroſa ſunt, & foſſas quaſdam in petris excauatas habent, quæ mari tempeſtate elato complētur: quam ob cauſſam non facilè adiri poſſunt: & inſuper quòd petrarū ſuperficies omnis ſic ἐχινώδης (ideſt aſpera, & acuminata, Echinata; interpres Echinorum plena vertit) nudo pedi inac-
B ceſſibilis.

PRÆSAGIA.

Echini affigentes ſeſe, inquit Plinius, aut arena ſaburrantes tempeſtatis ſigna ſunt; quod vbi vidēre nautici, pluribus anchoris nauigia infrænāt, teſte eodem auctore. Et Maſſarius ex Oppiano tradit Echinum præſagire tēpeſtates, & lapillis operiri, ne agitatione procellæ ſpinas atterat. *Tempeſtatē pſagiūt. Lib. 2.* Atqui, inquit Zographus, Oppianus nihil de ſpinarum attritione, ſed ne in litus à fluctibus eijciantur metuentes, lapide vnumquemque dorſum ſuum aggrauare ſcribit, δ' ἀγκυλίτευσιν, ἕκαστος λᾶαν: ὅσον βαρύθοντα περί σφετέρησιν ἀκάνθαις ῥηΐδιος φορέουσι, &c. Idem ex eodem, vt apparet, Oppiano prodidit Aelianus. Fluctus, inquit, & tempeſtas ad terram Echinos deuoluens è mari funditùs in aridum expellit, & violenter allidit, ſi eius periculi metuentes, cùm ſentiunt mare inhorreſcere, & ventorum acerbitate procellas cie-
C ri, ſuis ſpinis lapillos ad geſtandum faciles tollunt, vt libamentū, ac firmamētum habeant, vt ne procellarum incurſus, ac ſuæ eiectionis periculum, à quo ſibi timent, ſubeāt. Et Plutarchus hiſce verbis, Simone Gryneo interprete, Echini marini quoties æſtum, procellaſque præſenſere, ſaburra grauant ſeſe, ne propter leuitatem iactentur, neuè tempeſtate iam ingruente auferantur, ſed petris firmè inhæreant. *Lib. vtra Animal.* Et eos ſecutus Ambroſius, Echinus, inquit, in mari cùm ventorum procellam præſenſerit, calculum validum arripit, eumq; velut ſaburram vehit, & tanquam ancoram trahit, ne excutiatur à fluctibus. *Saburrant ſe tēpeſtatis tēpore.* ſicq; qui non poteſt ſe ſuis viribus liberare, alieno regitur pondere. quo indicio etiam nautæ, velut ſignū futuræ perturbationis capeſſunt, & ſibi præcaudet, ne hos imperitos turbo inueniat. Hæc fruſtra credi auctor eſt Bellonius addita ratione: nam, inquit, quum tam multis promuſcidibus muniti ſint, à fluctu minimè volutari poſſunt: neq; ſpinas, vt creditum eſt atterunt.

MORALIA.

D Lucianus probans Tyrannum quò ſenior eſt, eò magis exacerbari, inter alia præclara Echinorum producit exemplum, qui quò plus habent ætatis, tantò teſta ſunt aſperiore. *Tyrāni natura.*

PROVERBIA.

Ἐχίνου τραχύτερος, ideſt *Echino aſperior*, in hominem intractabilem, ac inſuauibus moribus. metaphora ſumpta eſt ab vtroq;, marino ſcilicet, & terreſtri. *Echino aſperior.* Vterque enim eſt aſper: ſed hic toto corpore non eſt aſper: ille autem vtiq;. Πρὶν δὲ δύω ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθοιεν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου. ideſt *Prius Echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra*, de ijs, qui moribus, ac ſtudijs inter ſe ſunt, ità diſſidentes, vt nulla ſpes ſit aliquando neceſſitudinem inter eos coituram. *Echinum leuigaueris*, quo ſignatur aliquid nunquam futurum, tanquam de ἀδυνάτω quopiam.

E

HIEROGLYPHICA.

Homo difficilis, & moroſus. Li. 28. hieroglyph. — Iudiciorũ ſeueritas. — Nauigatio tuta. — Macilẽtus homo. — Exercitus inſtauratus.

HOMINEM difficilem, atque moroſum, quo cum difficulter, vel nulla vnquam ratione conſuetudinem inire poſſis ex Hieroglyphico Echini marini, teſte Pierio Valeriano, monſtrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, aſperitate, renitentiaque horridum experiare, atque itidem ex hoc aſperitatem eam, quam Horatius damnat, agreſtem, inconcinnam, atque grauem per hoc animal notabant. Item iudiciorum ſeueritatem picto Echino, deſignare licebit. Erant enim apud veteres vaſa, ahenea, aut opere fictili facta, Echini nomine nuncupata, quæ animalis iſtius imaginem referebant, quorum in iudicijs vſus erat, in quæ teſtium dicta, ſcriptaq; iudicia conijciebantur: ex quo ſignificabatur, non licere cuipiam impunè illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam ſine graui ſupplicio. Sunt etiam qui per Echinum nauigationem tutam intelligant. Ille ſiquidem imminentem tempeſtatem præſentiens attractis lapillis ſeſe munit, arenaq; F nauium inſtar ſaburrat, ne vi fluctuum vlla vexari, iactariuè poſſit. Ad hæc macilentiſſimũ hominem per idem animal intelligebant, cui quidem ſit hoc peculiare; vt nullam intus carnem cõtineat, foris, & ſpinulas, & cruſtam tantùm habeat. Huc accedit quod integrum cibo eum abſtinere aiunt. Poſtremò exercitum, aut quid huiuſmodi ex diſſipatis reliquijs inſtauratum, ſiquis pingendo ſignificare voluerit, nõ imperitè Echini marini dilaniationem quandã figurabant. Ille enim in fruſta diſcerptus, ſi proijciatur in mare, confluentibus ſponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficaciſſimè ſolideſcit.

EPITHETA.

ECHINVM marinum dixit Horatius. Sed differentia vtens, non epitheto. Apud Textorem dicitur hirtus, aſper, volubilis, ruber, aequoreus. Sequentibus verò epithetis circunſcribitur apud auctores: vt cùm ὀκριόεις, ὀξύκομος vocatur Oppiano. Αἴθηεις Nicandro, Scholiaſtes interpretatur, cuius caro ſit ruffa, aut rubra, Ἐρυθρὸς ἢ πυῤῥὸς κατὰ τὴν σάρκα. G

VSVS IN CIBIS.

Lib. 4. de partibus anim. — Echinorũ caro quę. — Oua quando habeãt nutrimentũ exiguũ. — Lib. de attenuante victu. — Stomacho, & ventri vtilis. — Quì coquẽdi. — Lib. 3. de alim facul. — Lib. 3. — Ventrẽ ſoluunt.

NIHIL habere carnis Echinos Ariſtoteles nobis ſcriptum reliquit, licèt Plinius, & Scholiaſtes Nicandri Echini carnes nominent, oua nimirũ eorum, & partem exculentam intelligentes. Oua verò ex Ariſtotele Echinis omnibus ſunt, ſed nonnullis exigua, nec cibo apta, de ijs nempe Echinis intelligens, qui ab eodem ἄβρωτοι, id eſt cibo inepti (vt diximus antè) nuncupantur. Plinius oua tradit plenilu. ijs habere hyeme. Sed Ariſtoteles nullo tempore, inquit, ouis omnino carent, ſed maximè plenilunijs, diebuſq; tepidis redduntur pleniores: præterquam ij, quos Pyrrhæus fert Euripus; nam illi hybernis menſibus meliores ſunt. Quod ad nutrimentum attinet, id exiguum, & humidum præbent: (Mneſithæo auctore) ventrem tamen ſoluunt, & vrinam promouent. Idem Celſus, & Ga- H lenus tradidere: & Dioſcorides. Marinus, inquit, Echinus ſtomacho, ventriq; vtilis eſt, vrinam cit. Quì ſint comedendi, & quid præſtent nobis, rectè Galenus expreſſit. Echini ex mulſo, ait, eduntur, & garo, alui ſubducendæ gratia. Paranturq; in patinis, ouis, pipere, melleq; iniectis. Imbecilli ſunt alimenti, ac medij inter ea, quæ humores extenuant, ac denſat. Athenæo ex Diphilo, Natali de comitibus interprete, Echini ſunt teneri, bonumque habent ſuccum, viroſi ſunt, facilè corrumpuntur. Si cum oxymelite, apio, & mentha comedantur, ſtomacho ſunt vtiles, bonique ſucci, & dulces. Leniores ſunt inter hos rubicundi, melini (μήλινοι, id eſt lutei, Natalis vertit fraxinei: quod nõ probatur; verterem flaui) craſſiores, & qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Eorum qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam naſcuntur, quidam ſunt ſubamari, qui circa Siciliæ ſcopulum capiuntur, ventrem ſoluunt. Hæc ille. Echinos ventrem deijcere omnes ferè ſcriptores adnotarunt, Galenus, Paulus, Aëtius, & Plinius ſecũdus inter cæteros multis verbis ius præſertim

eorum

A corum commendant: quo vocabulo aquam internam eſſe intelligendum putat Zoogra- *Ius Echinorum quid.*
phus: nam niſi recentes, & crudi, non ſunt edendo, vt inquit Bellonius, digito, vel pane atte-
ri ait, atque diuelli, vt liberius abſorberi poſſint emundata aqua, ac ſtercoribus, quibus (vt
oſtrea) interdum ſcatent. Ea autem oua guſtui dulcia ſentiri, ceu ricini pulpam. Et Nico-
laus Perottus. Scinditur, inquit, Echinus leui percuſſu, hirta teſtudo (cortex Echini), in
quaſq; partes diuiditur: abijcitur altera: altera verò leuiter aqua abluitur, decidunt ſordes,
quæ in ijs pro viſceribus ſunt remanent quinque partita oua, ſubruffa, ad ſtellæ imaginem
formata, hæc cruda ſumuntur, ſapore non iniucundo, quamuis neſcio quid amaritudinis
habeant. Condiebantur etiam eiuſmodi oua quod teſtatur Palladius. Menſe, inquit, De-
cembri, quibus litus in fructu eſt, vbi Lunæ iuuabit augumentum, quæ omnium clauſorũ
maris animalium, atque conchatum iubet incremento ſuo membra turgere, Echini carnes *Condiunt*
ſalibus condire curabunt, quod ſolito more conficitur. Hanc quoque rem per omnes mẽ- *ſale.*
ſes benè faciemus hybernos. Vbi coxeris eos, pipere, & croco aſpergi iubet Platina. olim
ante cœnam, inquit Rondeletius, Echini integri, & crudi cum oſtreis, ſpondylis, pectun-
culis apponebantur, quia horum ſuccus aluum ciet. vnde Athenæus ex Demetrio Sceptio
B feſtiuam narrat hiſtoriam de eo, qui Equinos integros deuorare voluit. Laconem, ait, ad
cœnam vocatum appoſitis Echinis, qui quomodo edendi eſſent cũ ignoraret, ac quomo-
do alij ederent, nõ animaduerteret, vnum in os immiſſum cum teſta dentibus comminuit,
& ſtridere fecit. Cum igitur os miſere diſcruciaretur ob duram cibi aſperitatem: o ſcelera- *Echinũ in-*
tum, inquit, edulium, neque nunc te omittam, emollitum; neque poſthac vnquam ſum- *tegrum de-*
pſero. Noſtri lepide teſtam frangunt, & flauam, ſiue croceam partẽ, idest oua edunt. Et in *uorauit La-*
nobilium cœnæ apparatu ponebantur primi, vt notat Dalechampius in Plinium. Et quo- *co.*
die Lentulus flemen Martialis inauguratus eſt, cœna hæc fuit: Ante cœnam Echini, Oſtreę *Lib. 3. Sa-*
crudæ &c. vt auctor eſt Macrobius. Echinus (auctore Plinio medico) ex interuallo man- *turnal. c. 13*
ducatus phreniticis, ac Epilepticis aptus eſt ſtomacho, & vrinam mouet. Melancholico- *Ad Epile-*
rum quoque cibus eſt idoneus. Et Dioſcorides ijs, quibus atra bilis ſtomachum infeſtare *pſiam, &*
ſolet, piſces in aquis petroſis degentes, & erinaceos recentes conuenire ſcribit. *Phrenitim.*

VSVS IN MEDICINA.

C
ECHINI, inquit Plinius, viuẽtes tuſi, & ex vino dulci poti egregiè pro-
fluuia purgant. Idem contra Dorycnium, refert, Echinos maximè pro- *li. 32. c. 10*
deſſe, & ijs, qui ſuccum carpaſi biberint, præcipuè iure ſumpto. Eos etiam *Contra Do-*
aduerſus eadem Nicander, & Scholiaſtes commendarunt. Contra Do- *rycnium.*
rycnium (inquit) ſuccurrunt animalia, quæ in littore, & petris marinis
degunt, vt gobij & huiuſmodi, ſiue cruda, ſiue elixa, teſtaceè edantur, ſed
multò magis iuuabunt in cibo ſtrombi, Echini &c. Quidam recentiores Echinum cum *Venenatũ*
Echineide confundentes, vim ei venenoſam attribuunt, quod tamen à veteribus nuſquam *non eſſe.*
ſcribitur, quanquam Arceſilaus Batti Eudemonis filius (Plutarchi auctoritate) cũ in le- *De [illegible]*
thalem morbum incidiſſet, marino echino in potionem per Learchũ ei tradito, ad mortem *mul.*
compulſus eſt. Teſtæ crematæ cinerem ſcribit Dioſcorides, ſordida vlcera expurgare, *Lib. 2. c. 1.*
idem præſtare echinum cum teſtis crematum dicit Aelianus: Et Plinius luxuriantem car- *Ad ſordida*
nem reprimere, eorum teſtas contuſas, & ex aqua illitas incipientibus panis reſiſtere: ijſque *Vlcera.*
nimirum teſtis, ex aceto illis (adpoſitis Marcellus) ſtrumas curari (diſcuti Marcellus) Ga- *Ad ſtrum.*
D lenus erinacei vtriuſque tam marini, quàm terreſtris, teſtæ potiſſimum, & aculei cinerem *Lib. 11. de*
facultatis ait eſſe tum detergentis, tum detrahentis, itaque eo quidam ad excreſcentia, & *facult. me-*
ad ſordida vſi ſunt vlcera. Ad capitis vlcera manantia valere ſe eſſe expertum, auctor eſt *di.*
Rondeletius, & ad eadem Paulus Aegineta commendat. Ex eodem cinere fieri dentifrica, *Ad Capitis*
idem aſſerit. Ad Dyſuriam, id eſt vrinæ difficultatem, & calculum echinos, inquit Marcel- *vlcera.*
lus, tere cum aculeis ſuis, & ex mulſa frequenter accipito. Inter medicamenta pſoras ab- *Ad Dyſu-*
ſtergentia commodè teſtam crudam inaſſatam idem admiſceri tradit. Ad alopecias teſtas *riam.*
Galenus commendat ex Sorano. Oportet autem (inquit) & partem affectam præfricare, *Pſoras ab-*
vel per alcyonium vſtum, donec morſum præſentiſcat, vel per echini marini vſti cinerem *ſtergit te-*
linteolo inuolutum, donec locus rubefiat, & paulò pòſt: echinorum marinorũ teſtas vſtas *ſta.*
ex melle, & aceto pręraſis illine. Ad idem quoque valere teſtas ex propria experientia *Ad Alopec.*
nos docet Nicolaus Myrepſus. Teſta, inquit, Echini marini vſti, muſcerdatum, [illegible] ſin- *Lib. 1. de*
gulorum vncia, benè contuſa irrigato cum oleo omphacino, & vtere. Hoc in vulnerum *compoſ. ſec.*
etiam *loc.*

etiam cicatricibus pilos creat, ſic ille, & rurſus, aut Echinorū marinorum teſtas crematas E benè tritas irrigatu cum melle, & illine. Aduerſus abortum Echinum valere Aëtius tradit his verbis. His quæ ob naturalem retentricis facultatis imbecillitatem abortiuntur, innata quadam proprietate Erinacei terreſtris corium crematum opitulatur, ſi aqua, aut vino dilutum propinetur, & pudendi mulieri orificio illinatur. idem poteſt Echinus Marinus, & Nitulæ viuentes vſtæ. Hæc ille, licèt autem ſuſpicari, inquit Zographos, vt Echeneidem aliqui crediderunt alligatam partus continere ad maturitatem, ſic eandē cōtra abortus vim Echino etiam adtribuiſſe, occaſione à vocabulo ſumpta ἀπὸ τοῦ ἔχειν, acſi non ſolùm naues illa retinere, hic verò ſuis infixa aculeis, ſed omnino arcana quædam cohibēdi vis vtrique ineſſet. Et huiuſmodi quidem ſuperſtitiones in alijs quoque rebus innumeræ ſunt. Contra vrinæ ſtillicidia optimi ſunt Echini, teſte Philoſopho, quem locum citans Matthiolus reprehendit Paulum Iouium, qui in ſuo libro de Romanis piſcibus Echinometram Ariſtoteli deſtillationibus vrinæ opitulari dixerit. In cauſſa eſt frigiditas, inquit, non ſolùm, vt pilus, ſed etiam cutis terrena, duraq; euadat: indicium, vel echini Pelagij (πόντιοι) faciunt: quorum vſus contra vrinæ ſtillicidia eſt, quippe qui frigiditate maris præ alti, in quo degunt (ſexaginta enim, atque etiam amplius, paſſuum gurgite oriuntur) ipſi quidem exigui ſint, ſed aculeos grandes, duroſq; gerunt; cauſſa magnitudinis eſt, quòd incrementum corporis in ipſos conuertitur. cùm enim parum caloris obtineant, neque concoquere poſſint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem, & pili, & reliqua generis eiuſdem excremento naſcuntur. Duri verò, & rigidi modò penè lapidis conſtant propter frigus, & gelu. Hoc genus Echini, inquit Niphus, medici conterunt, vt ſcribit Philoponus, ac ſtranguria laborantibus humori alicui admiſcentes in potu tradere ſolent. Ad expellendas ſecundas Hippocrates echinos marinos tres tenuiter tritos in vino odorato bibendos dari iubet. Echino marino ſi corpus ſcabie infectum perungatur, ad ſanitatem redire prodit Aelianus; Et echini combuſti cinis illitus lepram ſanat, vt Kiranides mouet, & omne vlcus illicò ad cicatricem reducit. Alopeciam quoq; teſte eodem, cinis ſanat, & denſat cum adipe viſiuo, vel Delphino, aut Porcino illitus. Echini mari apud Galenum recepit ur in medicamento quodam, quod caluitium prohibet, & pilos generat. Ibidem cùm medicamēta quædam pilos diſperdentia ex comptorijs libris enumeraſſet, ſubiūgit. Quin & fortiora his componunt, ex echinis marinis nimirum, & Salamandra in oleo coctis ammiſcent autem ipſis, & Alcyonia, & Sandarachen, & quæcunque alia eius generis exiſtūt. Cutem in alopecijs replere cinerem echini cum carnibus ſuis cremati, ait, Plinius, qui etiam contuſos cum ſuis ſpinis, & è vino potos ad pellendum calculum probat, modis G ſingulis (inquit) hemina bibitur, donec proſit: & aliàs in cibis ad hoc proficiunt. Ventrem mouere Echinos ſuprà diximus, idq; multi auctores ſcripſere, inter quos Trallianus. Epileptici ſi ex echino, inquit, ſumere per interualla capiant, non alienum eſt, quippe habet aliquid ventri ducendo, ſtomachoque firmando, & vrinæ citandæ commodum, & rurſus, Eorum, qui vomica (empyemate) laborāt, ſi ſordidum vlcus fuerit, vt puris euacuatio promoueatur echinum eos ſumere non prohibeto, & in diabete echinum eſſe cauendum monet. Aretæus in curatione Elephantiaſis: In cœna, inquit, apponantur marina quotquot ventrem ſubducunt, oſtrea, echini &c. Echinos ex aceto Epinictidas tollere, author eſt Plinius. Eoſdem quoque, vt idem ait, comburi cum viperinis pellibus, raniſque, & cinerem aſpergi potioni iubent Magi claritatem viſus promittētes. Morſis, inquit Rufus, à cane rabioſo in cibo echini proſunt recentes cum vino mulſo. Aëtius in cura colici affectus à frigidis, & pituitoſis humoribus remedium affert ex quibuſdam oſtreaceis, & interea quoq; ex echinis. Ex oſtreorum genere, inquit, purpuræ, & buccina reliquis præferēda ſunt: deinde Pelorides præſtant: poſtea echini recentes, deinde quæ propriè oſtrea vocantur, reliqua H verò relinquenda ſunt. Trallianus in eodem affectu nimirum colico, ſumuntur inquit, piſces duriore carne, vtilis, & echinus eſt: vt qui præter quam quòd contemperet, refrigeretq; propterea etiam ſtomacho gratus eſt, aluumque, & vrinam mouet: quibus nihil eſt præſtantius. Ad ſtomachum hebeſcentem echinum marinum haud parum proficere, & veſicam vacuam facere Aelianus pariter ex alijs affirmauit. Atque hæc ſunt quæ ferè de echinis marinis exarata apud ſcriptores inueni.

Aduerſus abortum.

Echineis ad partū re tinendum.

De gener. anim.

Ad ſecūdas expellēdas

Lib. 1. de morb. mulieb.

Ad ſcabiē.

Ad lepram.

Lib. 1. c. 1. de compoſ. med. ſec. lo.

Ad calculum.

Ad canis rabioſi morſ.

Li. 14. c. 4.

DE

A

DE CONCHYLIIS DITHYRIS, SIVE BIVALVIBVS,

Et Primùm

DE CONCHA MARGARITIFERA, SEV BERBERI. Cap. XLI.

ORDINIS RATIO.

B INTER biualuia, ſiue, vt philoſophus vocat, δίθυρα, de quibus nunc ſcribendum eſt, ita poſtulante ordine, concharum genus cæteris præferendum videtur. Non enim conchæ nomen vniuerſaliter pro omnibus teſtatis nũc accipimus, ſed pro ijs potiſſimùm, quæ inter ea duabus teſtis, ijſq; leuibus præditæ exiſtunt. De cæteris conchæ ſignificatis plenè ſuprà dictum eſt, Cæterùm cùm varia ſint concharum genera, illæ iure omni merito cæteris pręferentur, quę margaritas ferunt, margaritiferæ inde nuncupatæ.

SYNONYMA.

EIVSMODI conchas. Galli teſte Rondeletio Nacre de Perles, Itali madre de Perle, hoc eſt matres perlarum vocant, & vtroſq; imitati Germani, & Belgæ Peerle mutter; quòd frequentiores, & meliores Vniones in (*Mater perlarum.*)
C his, quàm in alijs conchis, aut Oſtreis inueniantur. Perlam enim hæ nationes vocant Vnionem. Latinis, & Græcis Concha Margaritarum, ſeu Vnionum, & Concha Indica dicitur, quòd apud Indos plurima naſcatur, apud quos βέρβερι dictam fuiſſe, Androſthenes in Indiæ nauigatione ſcribit, citante hunc Athenæo: Berberi inquit Gillius ab Arriano vocantut noſtræ matres Perlarum. Itinerum Indicorum ſcriptores iſti hodie Concham grandiores baccas ferentem Chæripo in India appellari tradunt. Sunt qui Concham Cytheriacam Martiali dictam eandem exiſtiment. nobis autem, quod & Zoographo placuit Cytheriaca non alia videtur quàm Venerea, à quibuſdam dicta Cõcha, vulgò Porcellana. Concham ipſam Margaritiferam, inquit Zoographus, ſi de genere biualuium ſit, Germanicè vocabimus Perlemuſchel, ſin Cochlearum genus Perleſchnegh: qualis eſt Cochlea margaritifera. (*Concha Indica.*) (*Cõcha Cytheriaca q̃ Martiali.*)

GENVS. DIFFERENTIA.

D

DESCRIPTIO.

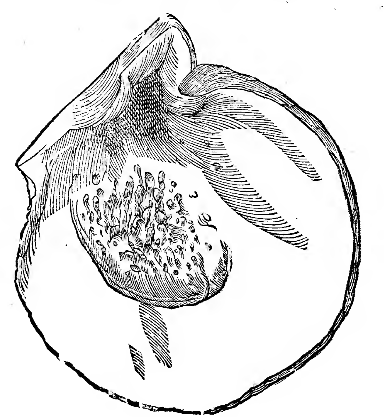
CONCHARVM, quæ margaritas ferunt Plinius (lib. 32. cap. 11.) multa genera recenſet, cuiuſmodi ſunt, pentadactyli, melicembates, echinophoræ, & permultæ aliæ. Recentiores quoque infinita numerant. Sunt enim, vt ait Albertus, quæ margaritas, ſunt, quæ non ferunt, quamuis omnes cõchæ habeant aliquid de natura margaritæ. Nos hìc de vulgò margaritifera (*Lib. 3.*) vocata agimus, quam Androſthenes apud Athenæum in Indiæ nauiga- (*Deſcriptio.*) tione ad hunc modum deſcribit: Oſtreum aſpectu Pectini ſimile, Concha non ſtriata, ſed (*Li. 9. c. 35.*) plana, ſpiſſa, (λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει καὶ δασύ: quod non fideliter tranſtulit Plinius, hirſuta echinorum modo; idem quoque non ſtriata ἐ διαγεγλυμμένον inſecta vertit) nõ vtrinque aurita Pectinis modo, ſed vna tãtum parte. In eius carne gemma concreſcit, vt in ſuilla grando

grando: modo colore adeo ſimilis auro; vt cum eo collata, non facile internoſcatur, modò argentei coloris: modò omnino alba, & oculis piſcium ſimilis. Concha quam Rondeletius depingit pro matre Vnionum, magna eſt, modicè caua, ſpiſſa, figura Pectinũ æmula: vna enim parte aurem habet, & foramina parua, quæ non permeant. Altera rotunda eſt, argentei coloris, & ſplendoris, maximè in interna parte, externa nonnihil flaueſcit. Tota læuis vnionum modo. Hæc ſane Concha cum ſuperioribus Androſthenis verbis tam bene conuenit, vt certò mihi perſuadeam, veram eſſe antiquorum concham Indicam, quæ βέρβερι olim in India dicebatur, in huius teſta vniones adnatos ſæpe cernere licet, veluti in ea, quam hic appingi curauimus, hæc interdum tam grandis in India reperitur, vt referant inuentam in mari inſulæ Bornæi, cuius caro pondo ſeptem, & quadraginta librarum pependerit. Differunt quodammodo ab ea, quæ hic ſubijciunt rudimentis item ambæ prægnantes, quarum prior tota eſt argentea, altera colore rubicundo flammeo micat. E

Cõchæ margaritiferæ Rondeletij deſcriptio.

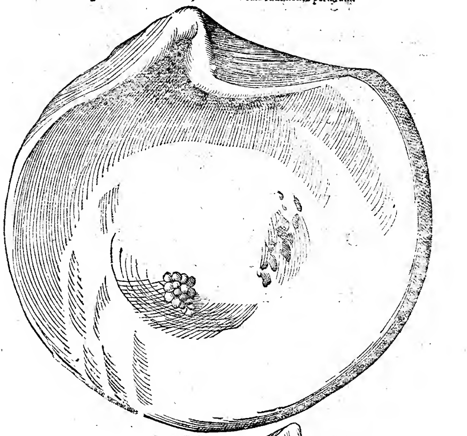
Magnitudo

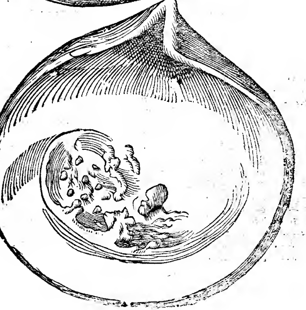
Concha margaritifera noſtra.

Concha argentina cum lecto margaritarum.

Concha Margaritifera alia colore rubeo flammeo cum rudimento perlarum.

 E

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

Carnium eſus. HARVM carnes quandoq; ab Indis crudæ, quandoque aſſæ comeduntur, vt apud nos Oſtrea, guſtu ſuaues palatoque gratas aſſerunt. De iiſdem fortaſſis hæc Diodorus Siculus: Ichtyophagi cùm per tempeſtatem piſcari nõ poſſunt, Conchas legunt permagnas, quarum teſta ſaxis attrita, interiore carne cruda, ſapore Oſtreis perſimili veſcuntur. *Supellectilia ex eis fiunt.* Teſtæ harum Concharum ad varia ſupellectilis genera, ornatuſq; eximios ſeruiunt Indis. Nam & capſæ, pocula, cochlearia, menſæ, ſcipiones mulierum, tabulæ luſoriæ, & alia hiſce Oſtrearum teſtis ornantur. Enimuerò ex China multa talia figuris, floſculis, ac imaginibus decorata in Luſitaniã, aliaſq; partes deferuntur, præcipuè tamen in India expetita, vbi nulla penè domus eſt, quæ non aliquid elegantiarum habeat ex hiſce Oſtreis. Indorum quoque mulieres armillas, ſiue monilia eiuſdem operis amant, ac, vt refert Hugo Linſchotanus, *Nauig. ca. 84.* in pretium virginitatis eripiendæ ſedulò depoſcunt. Conchæ, inquit Albertus, habent teſtas ſubtilis, & tenuis F labij in extremo, vbi coniunguntur: aliæ perquam denſas: Vt genus illud, è cuius teſta fiũt monilia, & manubria cultellorum; quæ ſanè Albertus mihi videtur de noſtris Conchis ſcripſiſſe.

DE MARGARITIS.
Cap. XLII.

ORDINIS RATIO.

NVNC tempeſtiuum eſt de Margaritis diſſerere, tanquam prædictarum cõcharum filijs. Nam quamuis omnia ferè biualuia has producant; tamen *Margaritas quę proferant.* plurimas, atque optimas eæ conchæ, de quibus iam egimus. Eundem ordi- G nem doctiſſimum Rondeletium obſeruaſſe video, non alio, quod ſciam, argumento ad id compulſum. Vtilitates quoque ſummæ, quæ ex hiſce emanant cùm ad ſalutem humani corporis, tum verò potiſſimùm ad ornatum principum, & nobilium matronarum, item inſignia, ac memoranda pretia earum cupiditatem hoc loco tractandi noſtram auxerunt, quanquam non me lateat, qui ceu nimium ſeueri, ac φιλοκοσμίας oſores, vniones principum luxus, mulierum cupedias, deliciaſq;, lictores, & ſuperbias appellarunt, cùm natura ad perpetranda vitia nihil prorſus generet.

ÆQVIVOCA.

Lib. 1. Margaritæ arbores. AVTOR libri de plantis, qui Ariſtoteli falsò adſcribitur, arbores Aegypti recenſet, quas vocant Margaritas, earumque fructus è radice ſuſpendi aiunt. De iiſdem hæc ſcripſiſſe videtur Plinius: In meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem palmæ ſyagri, proximamque, Margarides. Eæ H breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis ſimiliores. Quare & nomẽ à Margaritis accepere. Vna earum arbor in chora eſſe traditur, hæc ille. Meminit & earum Aelianus. Galli Margaritam vulgò vocant florem vrbanum, quem medici quidam vulgò primulam veris, vel conſolidam minimam nuncupant, nos bellidem *Bellis minor.* minorem Plinij. Margaritam Bononia. Nominatur etiam Margarita inſula in Indico mari à Petro Martyre, & vulgo Coſmographis inſula Perlarum, propter magnam Vnionũ *Margarita inſula.* copiam, quæ circa eam reperitur. Margarita Indica terrena Aeliano dicitur naturam habere non propriam, ſed fœtura eſſe cryſtalli; non gelu concreſcentis, ſed foſſitij. Ad quæ *Li. 15. c. 8. de animal.* hæc annotat Zoographus: Chryſtallus quidem in alpibus noſtris foditur, eaque maior, & pulchrior eſt, quàm quæ ſaxis, aut rupibus adnaſcitur: & Beryllus lapis cum cryſtallo ſimi- *Chryſtall.* lis eſt, tum nomine ad Perlam, id eſt, Margaritam accedit: ſed figura, & magnitudine neu- *Beryllus.* tra Margaritæ reſpondet. Margarita nomen proprium ſexui muliebri in baptiſmo imponi ſolitum.

A ſolitum, à Margarita factum videtur, & à pulchritudine, blanditijs, & amoribus penitus
profectum. Vnio dicitur alterum cepæ genus, capitatum, quod ferè circa ceruicem in ca- *Vnio cepæ*
put extuberauit: in cuius nominis ambitu eſt, quæ ſimplex non fruticauit, nec habuit for- *genus.*
des adhærentes, vt teſtatur Columella: Marſicam ſimplicem, inquit, quam vocant vnio- *Lib. 1. de*
nem ruſtici, eligito. Galli de cepis hodie hoc nomen ſeruant. Vnionem feminino genere *re ruſt.*
recentiores quidam, pro concordia poſuere, neſcio, num & Veteres.

SYNONYMA.

GRÆCI plurimis modis Margaritam vocant. Theophraſtus, Aelianus, &
Arrianus μαργαρίτην maſculino genere. ἡ μαργαρίτις λίθος dicitur An-
droſtheni apud Athenæũ, niſi ibidẽ μαργαρίτης rectiùs ſcribamus, vt apud
Theophraſtum τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἐστὶν ὁ μαργαρίτης καλούμενος,
Id eſt. Ex admirandis verò lapidibus is eſt, qui Margarita vocatur. Patet *Lib. de*
igitur, Cardanum vehementer ineptire: qui negat Margaritas eſſe lapides *Lapid.*
B propriè: quoniam & celerrimè ſeneſcunt, & alia quædam lapidum naturæ diſſentanea ha- *Cardani*
beant, cùm hic Theophraſtus inter lapides θαυμαζομένους numeret, & Androſthenes apud *ineptiæ.*
Athenæum μαργαρίτου λίθον vocet. Μάργαρον neutro genere ex Pauſania adfertur. &
μάργαρος ἴνδος ex Aeliano, & Iohanne Tzetze. Hanc ipſam gemmam vocari etiam Ἰνδι- *In Arcad.*
κὸν λίθον aiunt, & Luciano λίθον ἐρυθραῖον. Margarita à latinis authoribus ſemper ferè *Indicus la-*
maſculino genere proferrur; rariùs neutro. Varro vtroque genere, & Margaritam, & Mar- *pis.*
garitum dixit, vt Nonius Marcellus annotauit. Macrobius Auguſtum refert in epiſtola *Margarita*
ad Mœcenatem, quem familiariter ambat, vt inſolentem eius, & affectatum ſermonem *Margaritũ*
notaret, hanc clauſulam adieciſſe: Vale mel gentium: ebur ex Hetruria: Tyberinum Mar- *Satur. 24.*
garitum. Solinus etiam affectatæ dictionis atuhor Margaritum genere neutro dixit. Sed
& D. Hieronymus fulgens Margaritum. Sunt qui ex Arriano tradant Margaritas lingua
Indica ſic appellari: verba Arriani hæc ſunt: Hoc quoque aliæ Indorum gentes de Hercu- *Lib. 8. de*
le affirmat, quòd cùm mare Indicum, & terram vndiq; peragraſſet, purgaſſetque eam omni *reb. Ind.*
vitio, in mari inuenerit cinædum (κίναιδον Bartholomæus Faſcius Margaritam vertit: ſed
Indi fortè Margaritam Cinædum vocant, vt ex ſequentibus colligimus) ornatum mulie- *Cinædus.*
C brem: quales qui hæc ad vſque tempora lucri cauſſa merces inde deferunt, multo ſtudio
comparare ſolent. Sed & ex Græcis olim, & Romani hoc tempore, quicunque diuites, &
beati putantur, maiore etiam ſtudio ſibi comparant: margaritam ſcilicet è mari, quam In-
dorum lingua ſic (cinædum ſcilicet) nominat. Earum verò pulchritudinem admiratum
Herculem, ceu ornamenti maximè decori geſtatu vndecunq; ex mari, quas filiæ (Pandeæ)
ornandæ donaret, conquiri iuſſiſſe Margaritas. Ex his Arriani verbis iudicent ſtudioſi, Ci-
nædusne, vt Zoographo videtur, an Margarita, vt quibuſdam alijs doctis viris, Indicum
nomen ſit huius gemmæ. Iſidorus Latinum nomen non Indicum Margaritam facere vi- *Margarita*
detur, dum à mari hoc nomen deducat. Sic enim ſcribit: Margarita gemmarum candida *vnde dicta*
prima: quam inde Margaritam aiunt vocatam, quòd in Conchulis marinis hoc genus la- *Li. 15. orig.*
pidum inueniatur. Margarita corripit ſecundam, & tertiam producit: vnde quidam ſic *Proſodia.*
cecinit.

Placet videre magarita lacteo.

Verſus eſt iambicus trimeter. Vnione quoque vocantur; quod nomen Aelius Stilo Varro- *Vnio.*
D nis magiſter Iugurthino bello impoſitum maximè grãdibus Margaritis, teſte Plinio, pro- *lib. 9. c. 35.*
didit. Dos omnis, inquit idem, in candore, magnitudine, orbe, læuore, pondere, haud promptis *Vnionis ety-*
rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indiſcreti: Vnde nomen Vnionum. Quæ ver- *mon.*
ba Plinij non bene intellexit Solinus eius abbreuiator, dum ſic ſcribit. Nunquam duo ſi- *Solini error*
mul reperiuntur: vnde vnionibus nomen datum. Nam indiſcretum Plinio eſt indifferens,
indiſtinctum, aut prorſus ſimile; quo vocabulo & alibi in hac ſignificatione vtitur: Ima- *Indiſcretus*
gines, inquit, adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit, vt &c. Sane duos nunquam in vna *quid Plinio*
Concha reperiri Vniones ſimul verum non eſt: cùm ſimul innumeræ quandoque refe- *Plures quã*
rantur, poſtea referemus. Singuli quidem, & diſcreti, hoc eſt non cohærentes inter ſe *vnus in v-*
reperiri ſolent: verùm non ab eo Vniones dictos Plinius igitur innuit: ſed quoniam nul- *na concha.*
lus alteri ita ſimilis inueniatur, quin, vel magnitudine, vel colore, vel figura, vel
alio quopiam diſcrimine differat. Quanquam, & hæc Plinij verba leguntur cohæ- *Plinius ex-*
rentes: Videmus in Conchis hac dote vnguenta circumferentibus, vbi cohærentes pro *plicatus.*

eo quod eſt ſuis Conchis,& teſtis adnatos Vniones accipit Zographus, non ipſos inter ſe E
concretos. Aliud ſenſit Marcellinus his verbis: Teſtæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas binas, aut ternas; vel Vniones ſic appellatos quod eius terræ (eiuſmodi) Conchulæ ſingulas aliquoties pariãt,ſed maiores. Baccã pro vnione accepeꝛũt probatiſſimi authores. Virgilius; —— *Nec Indi*

Bacca pro vnione.
In Culice.

Conchea bacca maris pretio eſt.

Et Horatius: *Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ,*
Scilicet vt decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam. ——

Lapillus.
Pretioſi lapides.
Seruij ineptia.
Erythræi lapilli.

Generali etiam nomine vocamus lapillum Margaritam. Nam lapillus,& gemmarum Margaritarum commune eſt nomen, ſubintelligiturque pretioſus, quod ſi maiuſculi fuerint, pretioſi lapides dicũtur, vt author Perottus. Nam quod Seruius ſcribit gemmas diuerſi coloris eſſe: Margaritas verò albas; vel gemmas integras: Margaritas verò pertuſas, planè eſt ridiculum. Sabinus Iuriſconſultus Margaritas ſcribit lapillorum nomine nõ contineri: ſed hoc falſum eſſe multorum exemplo declarare poſſumus. Curtius: lapilli auribus pendent: Idem alibi; Pendebant ex auribus inſignes candore, & magnitudine lapilli. F
Horatius:

Nec magis huic inter niueos, viridesq; lapillos.

Vbi profectò de Margaritis, & Smaragdis intelligit, lapillos Erithræos vocat Martialis, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Conchis Margaritiferis, inquit Iſidorus, tradunt, qui de animantium naturis ſcripſerũt, quòd noctu littora appetant,& ex cœleſti rore Margaritam concipiant, vnde & Eccœolæ nominentur. Alibi autem nuſquam inuenire eſt Eccœolæ nomen; & fictum videtur, ac innuere Margaritas ex cœlo à ſua Concha concipi. Arabicè dicitur Margarita Hager (id eſt apis) Aluo, ſiue Albalo, Syluatico, vel vt Monachi interpretes Meſuę legunt, Albaro & Albaro, Aliofar voce minores Margaritas intelligunt etiã Arabes voce corrupta, vt ſcribit Iohannes Fregoſus Hiſpanus medicus inſignis, ex Iulfar portu maris Perſici, vbi preſtantiores generantur. Eodẽ vocabulo vtũtur & hodie Luſitani. Nam Iohannes Hugo Linſchotanus tradit baccas maiores Luſitanos Perolas appellare; minores Aliofar, Arabes Lulu: Perſas verò, & cæteros Indos Mar j. Malauares Motu. In Inſula Cubagua Indiæ Occidentalis, Paria, & Curiana regionibus dicuntur Vniones Thenoras,& Corſſcias, alijſque nominibus pro linguæ varietate, vt Petrus Martyr, alijq; inne- G
rum in Indiam hanc ſcriptores prodiderunt. Hodie in Græcia *Μαργαριταρα* dicitur. In Italia Perla vulgo, vel perna, vt quidam ſcribunt. Gallis, Germanis, Anglis, Belgis Perle. Hungaris Dragako, Gyongy. Polonis Perla.

Hager.
De Indic. medic. c. 11. tract. 1.
Capit. 86.
Nauig. in Indiam Orië.

QVID SINT.

Lib. de habitu mulie-bri.
Puſtula Cõchæ.
Lib. 19. D. auro, & arg. leg.
Rubri maris grana.
Nec gẽmis, nec lapillis contineri.
An pars Cõchæ, an morbus, an excrementũ.
Li. 3. c. 72.
Oſſa non eſſe.
Li. 9. c. 35.

MARGARITAM Tertullianus puſtulam Conchæ ſiue duram, & rotundam verrucam eſſe ait. D. Hieronymus rubri maris grana vocat. Vlpianus vult nec gemmis contineri, nec lapillis, quia apud rubrum mare creſcit,& coaleſcit Concha. Dubitarũt etiam ſummi viri, ſit ne Margarita Conchæ pars, an excrementum; an verò morbus. Dicitur apud Philoſtratum lapis, qui in Oſtrea cordis locum habet. Oſſa Vniones appellauit Chares Mitylenæus apud Athenæum his verbis. Chares Mitilenæus libro ſeptimo hiſtoriarum Alexandri ait: Capitur verò in Indico mari,& circa Armeniam, Perſidem, Suſianã, H
Babiloniam Oſtreo quiddam ſimile, quod magnum (*ἀδρὸν* vegetum, & plenum) eſt, & oblongum, habetq; intus carnem multam, albam, ſuauiſſimi odoris, cuius exempta oſſa Margaritas vocant, ex quibus monilia componunt &c. Quæ ſanè ſententia prorſus à veritate aliena eſt. Nam ſi vniones Oſtreorum oſſa eſſent, ij ſemper in omnibus Oſtreis reperirentur, vt inquit Rondeletius, cum oſſa ad corporis fabricam neceſſaria ſint, veluti partium reliquarum fulcra, quod falſum eſſe docet experientia. Idque contra Oſtreorum naturam eſt, quæ ſimiliter atque cruſtata molle intus habent, nec durum quidquam; ſed foris, vt rectè ſcripſit Ariſtoteles. Fuerunt qui exiſtimarint Concharum veluti nucleos eſſe. Plinius partus: alij Concharum grandinem, quorum opinio multis, & Rondeletio admodum arridet, vt poſtea dicetur planius, cum de generandi modo ſermo fiet.

GENVS.

A # GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

CORPVS Vnionum ſolidum eſſe manifeſtum eſt, quod nullo lapſu frangantur teſte Plinio. Differunt in primis magnitudine, colore, figura. Magnitudine, ſunt enim maiores, minoreſque. Petrus Martyr: In eodem, inquit, ſinu (noui orbis) aiunt grandiorem quandam eſſe inſulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine, à quibus vniones, Conchylium corda, eruūtur, faba, & interdum oleagſolua (grādiores: & quos Cleopatra optare potuiſſet. Et alibi: Ad inſulam Solon, inquit, Caſtellani Margaritas magnitudine ouorum turturum, aut aliquando gallinarum, reperiri intelligunt: ſed propter anni tempus non ceperunt. Oſtreum tamen cepiſſe ſe teſtantur, cuius caro ſeptem ſupra quadraginta librarum fuerit, vt Maximilianus Tranſyluanus ſcribit. Hæc ille. Itaq; non vſque adeo mirum videri debet, tam magnos reperiri vniones. Ex Vnioni-
B bus, quos à rege inſulæ Indiæ Occidentalis Eubaguæ acceperat Gaſpares Morales, vnus erat magnitudine nucis, venditusq; in Darien auctione habita caſtellanis (genus eſt monetæ Hiſpanicæ) mille ducentis, huncque pependiſſe ait Gonzaluus Ouiedus ſiliquas triginta & vnam. Alioquin maiores Cubaguæ inſulæ raro excedunt quinque ſiliquas. Idem Gonzaluus Ouiedus Panamæ (ciuitas eſt Indiæ Occidentalis) Vnionem magnitudine pilæ arcus, rotundiſſimum, pondereque ſiliquarum viginti ſex venditum ſcribit. Sunt Conchæ margaritiferæ prope inſulam Borneo dictam, Vniones ex illis oui gallinacei magnitudine, & in regis corona quoſdam æquare anſerinum ouum memoriæ proditum eſt, tantaque rotunditate, vt menſæ impoſitos vno in loco haud maneant, ſed continuo tanquam argentū viuum moueantur. Tam magni ſane rariſſimi ſunt, & ad noſtros principes adhuc nondum perlati. Vltra ſemunciales inuentas negant teſte Solino. Petrus Alfonſus Nignus, & ſocij, cùm ex Curiana diſcederent, ſex & nonaginta ſe libras vnionum octunciales, pretio forte quinque ſolidorum comparaſſe cognouerunt. Vnionum multi auellanas æquant, orientalibus ſimiles: ſed quoniam male perforati, non tanti pretij ſunt. Me preſente, inquit, Petrus Martyr, cùm apud illuſtrem Mithy næ Sydoniæ ducem inuitatus pranderem Hiſpali, vnam-
C (vnum dicere debuit, ſi vnionem intelligis; ſed de vno incredibile hoc pōdus eſt: forte vnà legendum nam pluris numerus mox ſequitur) ſupra centum vncias venum ad eum tulerunt. Sua profectò pulchritudine, ac nitore, me delectarunt. Sunt qui Niguum ferant non in Curcana, quæ centum viginti amplius leucas diſtat ab ore Draconis: ſed in Cumana, & Manacapana regi incolis, ori & Margaritæ inſulæ vicinis, vniones habuiſſe: negātq; Curianam feracem Margaritis. Sed hæc in Conchis Margaritiferis. Teſtatur Theophraſtus apud Athenæum magnitudinem vnionis, qui in oſtreo Pinnæ ſimili naſcitur amplioribus piſcium oculis par eſſe. Colore quoque plurimum variant. Androſthenes in Indiæ nauigatione apud Athenæum ait alias Margaritas aurei coloris eſſe, & vſque adeo, vt ab auro vix dignoſci queant, ſi proprius ad id admotæ fiat, alias argenteas, oculiſque piſcium ſimiles. Propius ijs color ſplendidus eſt: Theophraſtus enim ad hunc modum ait: Inter illa quæ miramur, eſt profectò Margarita, natura pellucida, è qua precioſa monilia fiunt. Coloris ſunt Margaritæ, inquit Albertus, ac ſi parua lux penetraret in multum album, & ideo nitentes. Sunt & ſuffuſco colore, atque liuenti, item ruffi, & parui quales circa Boſphorum Thracicum reperiuntur, teſte Plinio, qui etiam grandini ſimiles, quaſdam memorat &
D enormes, ferè coloriſque marmorei, aliqui legunt concolores marmori. Figura aliæ rotundæ, aliæ oblongæ, planæ ab vna parte, altera concauæ, tuber bus inæquales, quædam pyri forma, aut oualis. Horū quibuſdam idcirco diuerſa nomina. Elēchos appellant, ait Plinius, faſtigiata longitudine alabaſtrorū figura in pleniorem orbē deſinentes: vbi Maſſarius Elenchi, inquit, ſunt Vniones facie turbinata, vt ex amplo ſcilicet in tenue deficiētes, quos pyra modo vocāt. Et rurſus: Elenchon Græci Indicem interpretantur: cuiuſmodi eſt apud Plinium primi libri inſcriptio. Nam, & libros Elenchorum ſcripſit Ariſt. Alabaſtrum verò erat vas vnguentarium forma turbinata, ſine anſulis, quod ex lapide alabaſtrite onyche antiquitùs appellato, fiebat, quoniā, vt inquit Plinius, optimè vngueńta incorrupta in eo ſeruari dicitur. Perotus putat hiſce Margaritas Elenchos dici, quod quomodo librorum indices, & pulchritudine, ac varietate colorum, & magnitudine litterarum libros exornant, & res alias ſui indices: ita hi geſtantium habitum illuſtrere, & quaſi indices eorum videantur eſſe. Iuuenalis: *Auribus extenſis magnos commiſit Elenchos.*

Solidū corpus. *Li.9 c.35.* *Magnitudine differūt.* *Margaritæ magnæ.* *Decad. 1. lib.8.* *Color.* *Lib. de lap.* *Li.9.c.35.* *Elenchus.* *Li 9 c.35.* *Alabaſtrū.* *Lib.36.* *Elēchi cur Margaritæ dicantur.*

Cylindrũ ab Elencho differre. Magna eorum ſtultitia eſt, qui Cylindrum, & Elenchum idem eſſe putant. Quippè Cylindri lapilli ſunt teretes, hoc eſt oblongi, atque volubiles, inſtar eius columellæ, qua æquandis areis vtimur. Huiuſmodi enim formam Cylindrium vocamus, ἀπὸ τοῦ κυλίειν à voluendo. E

Area tum primùm ingenti eſt æquanda Cylindro.

Dos earũ in fulgore. Atque tali forma non reperiuntur Margaritæ quas natura, non ars, facit. Etenim ſi artificiũ addes, ſtatim deficit fulgor, in quo omnis earum dos conſiſtit. Cæteri verò lapilli magna ex parte fieri teretes poſſunt: vt puta berylli, ſmaragdi, & alij ſimiles: quos non auribus ſuſpendere mulieres, ſed circundare collo, & innectere monilibus, ſiue alijs ornamentis conſueuerunt. Iuuenalis:

Tu nube, atque tace, donant arcana cylindros.

Idem alibi:

Nil non permittit mulier, ſibi turpe putat nil,
Dum virides gemmmas collo circumdedit.

Poyrette. Elenchum inquit Bayſius, Galli Poyrette vocant, Elenchorum meminit Iureconſultus in l. Pediculis, parag. finali, hoc tractatu, Cùm autem ait Plinius, & proceribus ſua gratia eſt: de illis fortaſſis ſentire videtur, quos cylindros Paulus vocat in l. Pediculis ad finem in eodem. Siquidem cylindri ſunt teres, & oblongi, fiebantque etiam ex alijs lapillis. Plinius, vbi de beryllis: Indi mirè gaudent longitudine eorum. Et mox ſubdit: Ideo cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas: quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine, Hactenus Plinius. Quibus Plinij verbis intelligere eſt, cylindros, & elenchos in eo differre, quòd Elenchi ſint faſtigiatæ longitudinis: Cylindri verò proceritatis æqualiter orbiculatæ. Quod ſi verum eſt, noſter Sipontinus iſta non ſatis procepiſſe videtur. Conchis interdum adhæreſcunt Margaritæ, quæ non niſi lima auferri poſſunt: hæ Plinio teſte Tympana appellantur. Codices antiqui, vt annotat Maſſarius, Tympania ſcriptum habent, vt ſit à tympano: quemadmodum inferius Crotalia à crotalo, non crotala nuncupauit. Eſt autem Tympanum inſtrumentum ex vna parte tumidũ, & rotundum, ex altera planum membrana clauſum intus vacuum, vulgò vaccarum vocatum: quod baculo feritur cùm turmæ æquitum ad pugnam concitatæ ſunt. Inde Margaritæ quæ ab vna parte tumidæ, ſeu rotundæ ſunt, ab altera planæ, à tympanorum ſimilitudine tympania nominantur. Feneſtella (qui nouiſſimo tempore Tyberij Cæſaris claruit) Tympana ſcribit ſe iuuene appellata patinas, lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. Tympanorum Vnionum meminit etiam Paulus Iureconſultus. Nos præter has à Plinio commemoratas differentias formarum, multos plures obſeruauimus hac tabula depictas, à Petro Stephanone antiquitatum ſtudioſiſſimo mihi benignè communicatas. Qui primo, & ſecundo loco ponitur, triorchitem Vnionem nominaui, priapum triorchitem æmulatur. habebat enim tres teſticulos adinſtar triorchis herbæ, & inter illos erat hoc diſcrimen, quòd duo eſſent perfecti, tertius verò adhærebat dextro teſticulo in poſteriori parte, oblongam quodammodo figuram gerens. In anteriore parte videbatur habere foramen, vel ſaltem figuram foraminis, pendebat vndecim ceratia. Tertius per ſe ferunt partem racemi vuæ labruſcę nuncupatæ, & cadmiæ botritis Dioſcoridis. Sed tertius inæquales habebat Vniones magnitudine, tres inuicem coniunctos eiuſdem ferè magnitudinis, quibus adhærebant nouem imperfecti, alij figura trigona, vnà cum maioribus; decem ſiliquas pendebat. Octauo autem loco depictus octo habebat Margaritas, veluti acinos, coniunctas, vt prorſus æmularetur etiam grana malorum punicorum, licet maiora eſſent, ſed inter ſe ferè eiuſdem magnitudinis. Ideoq; botrytem nuncupaui ſimpliciter, vt alterum botrytem inæqualem: erat hic pondere viginti ſex ceratorũ. Quarto, & quinto loco depingitur is, qui priapum cum duobus teſticulis, & ſcroto imitabatur. Teſticulorum alter altero maior erat. Qui inde ſequebatur, extrinſecus in principio figura erat hamiſpherica. Erat autem eiuſdem coloris, & ſplendoris cum primo loco delineato, pendebat ſiliquas decem & nouem, & granum vnum. Sequitur deinde Scolocites à Vermis repentis arcuatim ſimilitudine. poterit & Saurites appellari: ſimilis enim eſt lacerti fœtui perfecto, cùm in eo conſpicantur rudimenta quædam quatuor pedum, capitis & oculorum. Erat hic pondere vnius ſiliquæ duorumq; granorum. Eiuſdem generis eſt, & vndecimus. Nonus, & decimuſquartus prorſus vermiculum illum, qui oritur in pericarpio, ſeu fructu ipſius diplaci æmulantur. Vnicum duntaxat vterq; teſticulum habet: & granũ vnũ pendet. Dedimus & duodecimus vocari poſſint Cynoſorchites. Duo. n. huic adhærent teſticuli, vnus maior altero. Erat pōdere duorum granorum cum dimidio. In vltimo, qui ab vna & altera parte depingitur, tredecim erant Margaritæ ſimul iunctæ.

Cylindri q. Lib. 37. *Li. 9. c. 35.* *Tympana. Tympania. Tympanũ quid.* *L. Pediculis.* *Vnio triorchites.* *Botrites.* *Priapites.* *Scolocites.* *Cynoſorchites.* F G H

A

B

C

iunctæ, quæ ſquamas referebant quorundam piſcium, inde ſquamoſus Vnio dictus. longus erat duo digitos per tranſuerſum, latus digitum dimidium, pendebat granum vnum, & ſiliquas ſex. Conſtant autem Margaritæ multis veluti corticibus, vt tunicatæ plantarum quarundam radices. Tetigit idipſum Plinius his verbis: Sani quidem partus multiplici conſtant cute non impropriè callum, vt exiſtimari corporis poſſet. Itaque purgantur à peritis. ex hac Margaritarum conſtitutione cauſſam coloris variegantis excogitauit Cardanus, ad hunc modum ſcribens. Colos eis, inquit, vt Pſeudopalo, ſcilicet qui ex aſpectu mutetur. Cauſſa eſt, quoniam ex corticibus conſtant Margaritæ: quæ ſuperficie vna politæ ſunt, altera rudes. Experimentum ſume pluribus ſpeculis ſimul iunctis eodem ordine, ita vt nitida ſuperficies tegat rudem alterius. Inde ſi paruas eas finxeris, atque adeo tenues, vt ſolum ſcabrum non diuiſum, aut
D varium corpus efficiant: intelliges tandem qua de cauſſa aſpectus ratio colorem, ac ſplendorem mutet. Colos tamen Margaritæ plærunque eſt candidus, nitidus, modicè fuſcus, hunc à ſuis Conchylijs mutuatur. Hactenus ille.

Vnio ſquamoſus.

Li. 9. c. 35.

Cur color mutetur.

Color ver' Margaritarum, & vnde.

LOCVS.

Vbi mare, ibi & Margarita.

NON eſſet à vero equidem alienum dicere, vbi mare, ibi quoque Margaritas inueniri, quamuis non eadem vbiq; copia ſit, atque præſtantia. Fert inquam eas Europa, Aſia, Africa, & India Occidẽtalis, quod ex ſuſequentibus teſtimonijs facilè fiet cuius manifeſtum. In Brittannico Oceano copioſiſſimas eſſe refert Iſidorus: Gagales lapis, inquit de Brittania, ibi plurimus, & Margaritæ. Et Aelianus: Idem (nimirum Vnio) in Occiduo Oceano, vbi exiſtit Britannia, naſcitur: ſed magis fului coloris eſt, minuſq; ſplendidus. Et Tacitus, de vita Iulij Agricolæ. Ferè, inquit, Britannia, & aurum, & argentum, & alia metalla gignit, & Oceanus Margarita, ſed ſuffuſca, & liuentia. Suetonius ſcribit C. Iulium Cęſarem in Britanniam nauigaſſe, ſpe Margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum ſua manu exegiſſe pondus. Diuus Iulius, ait Plinius, thoracem, quem veneri genetrici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluit intelligi. Idem de vnionibus. In Britannia paruos, & decolores naſci, certum eſt. Cecinit hoc quoque Iohannes Tzetzes. F

In Britannia. Li. 14. c. 6. Orig. Lib. 15. de animal. 8. In Cæſare. li. 9. c. 35.

Ἐν Βρετανοῖς δὲ γίνονται, καὶ χώραις ταῖς ἑτέραις,
Τῇ μὲν ὠχροί, τῇ δὲ κιρροὶ καὶ πῇ τῶν κακοσφαίρων. id eſt.
In Britannijs autem fiunt, & regionibus alijs,
Alibi quidem pallidæ, alibi autem ruffæ, & alibi non benè rotundæ.

In Scotia.

In Scotia plurimas reperiri ex his Boethij Scoti verbis liquet: Conchæ, inquit, quæ torno faſtigiatas à capite teſtas habet, maculiſque aſperſas, longo interuallo reliquas (vt etiã fœtum ſileam) ſuperant. Quippe adeo nonnullis in locis delicatæ, vt non immeritò apud veteres gulę primatum obtinuerint: vt viduarum vulgò cupediæ (Sophron σωλῆνες, id eſt digitos Concharum generis, χηρᾶν γυναικῶν λίχνευμα nominat) ſint: quanquam in quibuſdam fluminibus, idq; præſertim Dea, Donaq; eſui ineptæ iudicentur. Hæ apud nos magno numero repertæ, limpidiſſimis, puriſſimiſq; amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundiſſimi ſunt agere gaudent: in eiſq; ſolis Margaritas concipiunt. Et paulò poſt: Sunt etiam eiuſdem ferè generis Conchæ in oris Hiſpanicis, quarum teſtas, qui peregrini G à Diuo Iacobo redeũt, adferunt, propterea quòd aqua ſalſa viuant. Nam & circumquaque in littoribus Scotici maris ingens natat, ſed ſterilis multitudo. Et Cardanus ait: Conſtat in Oceano, vbique inueniri poſſe, cùm & in meridionali plagæ tanta ſit illatum copia, & ſub ſeptentrione in Scotia plurimæ inueniantur. Vidi in capite puellæ Edimburgi è Scotia ſertum è ſeptuaginta circiter Margaritis Scoticis, & pari, & inſigni magnitudine. Sunt etenim & ipſæ candidæ, rotundæ, lucidæ, vt Indicæ: ſplendore tamen, & magnitudine Indicis inferiores, nam Scoticæ, quæ maximæ ſunt, vnguis minimi digiti magnitudinem vix vnquam ſuperant. Vidi etiam Mediolani è Scotia delatas, nec vile illis pretium: nec tam ingens, vt Indicis. Cur autem non niſi in Oceano, nec in temperatis illius regionibus, vt neq; in Gallijs, aut Hiſpanijs: cauſſa eſt, quoniam calor maior eſt in his regionibus, aut à continente, aut propter antiſpaſim (per antiperiſtaſim potius) vt in Scotia: à continente verò, vt in India: hæc Cardanus. Autor eſt Olaus Magnus nobiles Margaritas in Gothia, Suedia, & Finlandia, ſeptentrionalibus regionibus capi. Eſt fluuius, qui alluit pagum Huſſinez in Bohemia, abundans magnis lapidibus: & piſce Truta copioſus. Præterea ęſtate accolæ ſolent ex eo aceruos Concharum eijcere, è quibus Perlas eximunt, alias maturas, & ſplendidas, quę H etiam annulis includuntur: alias immaturas, quæ medicis vſui ſunt. Immaturas aliquando anatibus deuorandas obijciunt, & aluo redditas ſplendidiores colligunt, vt teſtatur Zoographus. Eſt apud Volgeſum montem in Lotharingia amnis Margaritarum ferax. Iuba in Boſphoro freto vniones naſci ſcribit teſte Aeliano. Abundant iiſdem Perſici ſinus plurima loca, vnde qui deferuntur Orientales dici cępti. Hic enim ſinus Orientalis eſt cum noſtra Europa comparatus. Eſt terra Ormutij regno ſubdita, quam vocant Fulfar, pupuloſa: vbi, & magnos, & paruos frequentiſſimè piſcari tradunt. Nearchus, vt eſt apud Strabonem in Perſicæ nauigationis initio, inſulam eſſe in qua multæ, & pretioſæ Margaritæ gignãtur, tradit, in alijs verò claros, & pellucidos lapillos reperiri: Et Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ Perſici maris inſulam quandam memorat, in qua Vniones plurimi reperiantur. Hanc annotat Dalechampius in Athenæo hodie vocatam Ormuz. Capiuntur autem maximi, vt refert Ludouicus Barthema prope Ormutium tribus diebus itineris. Eſt for-

Viduarum cupediæ. Scotia Margarita. Cur tãtùm in Oceano. In Bohemiæ fluuio quodam. L. 15. c. 8. In ſinu Perſico. Lib. 16. Geograph. Lib. 3. li. de Perſ. cap. 2.

A Eſt fortaſſis locus hic Inſula Baharem hodie nuncupares, circa quam multæ inueniuntur
Margaritæ paruæ, & magnæ. Incolæ ex earum piſcatione multum lucri, vtil ſatiſq; capiũt,
Rex enim huius inſulæ, qui paret regi Ormutij, alijq; mercatores Ormutienſes cò proficiſcuntur
emendi Margaritas cauſſa pro vniuerſa India, aliiſque locis, quæ eas deſiderant,
etiam pro regno Narſinga nominato. Perſæ quoque hanc frequentant, & Arabes, & quã-
uis vbiq; in ſinu Perſico vniones reperire eſt, veluti in Catyffa, & Camoron, ac Iulfar, non
tamen ea copia, qua circa Baharem, vt refert Eduardus Barbaroſſa. Ideoq; cò rex Luſita-
niæ, qui piſcationi Margaritarum præſit, mittit. Ad Bataren vicum maritimum adferun-
tur Margaritæ multæ, & egregiæ, Arrianus in Periplo maris rubri. Aliem ẽ eſt regio, inquit
Andreas Bellunenſis, quæ incipit ab exitu ſinus maris rubri vſq; ad principium ſinus Per-
ſici: in quo eſt dictus locus duo maria, non multum diſtans ab inſula Ormus, & in loco duo
maria dicto expiſcantur Margaritas cæteris præſtantiores. E regione Vrbis Colon ciuitas
eſt, quæ appellatur Chail diſtans à Calecutio quinquaginta quatuor miliaribus, piſcantur
& hic Margaritas incolæ. Capitur in Indico mari circa Armeniam, Perſidem, Suſianam,
& Babyloniam Oſtreo ſimilis Margaritifera Concha. Theophraſtus, in India, inquit, & in-
B ſulæ quędam maris rubri Margaritam ferunt. Idem tradit Philoſtratus, atque Plinius, qui, *De vita Apoll. l. 3.*
& in profundo maris rubri quæri ait præſtantiſſimi nitoris, ſplendoriſque. Quamobrem
D. Hieronymus rubri maris grana vocat Margaritas, & Martialis Erythræos lapillos, & *Li 9. c. 35.*
gemmas Erythræis erutas vadis. De Margaritis Plinius: Indicus, inquit, has maximè mit- *Li. 9. c. 35.*
tit Oceanus inter illas belluas tales, tantaſque, quas diximus per tot maria venientes, tam
longo terrarum tractu, è tantis ſolis ardoribus, atque Indis quoque in inſulas petuntur, &
admodum paucas. Fertiliſſima eſt Taprobane, & Toidis vt diximus in circuitu mundi: itẽ
Permula promontorium Indiæ. Hic pro Toidis quidam manuſcriptus codex legit Trois,
alius vetus Stoidis: quam lectionem admodum probo. Nam de eadem inſula ſic alibi. Ab *Li. 6. c. 25.*
hortum (ſinus Arabici, & Perſici) tractu Indiam verſus Caſſandrus deſerta inſula L. M. paſ.
traditur: iuxtaq; eam freto interfluente Stoidis quęſtuoſa Margaritis. Pirimulam hoc etiã
loco promontorium Indiæ facit. Aeliano Perimuda Vrbs Indiæ eſt, cujus incolæ Ich- *15. c. 8. de Animal.*
thyophagi Margaritas retibus comprehendunt. Vnde cecinit Iohannes Tzetzes.

> Ἐν τῇ θαλάσσῃ τῇ Ἰνδῶν, ἐν νήσῳ Περιμούδῃ
> Καὶ νήσῳ τῇ Ἐλύρᾳ δὲ καὶ τισιν ἄλλαις νήσοις,
> C Ἐν ἀβαθεῖ θαλάσσῃ δὲ, καὶ γε καθαρωτάτῃ
> Ὀστρέως (Ὀστρέα) λόγος φύεσθαι, ἃ κύει τὰς Μαργάρους.
> *In mari Indorum, in inſula Perimude,*
> *Et verò in ſula Elyra, & quibuſdam alijs inſulis,*
> *In non profundo mari autem, atque puriſſimo,*
> *Oſtrearum mor eſt naſci, quæ pariunt Margaritas,*

Megaſthenes apud Plinium incolas Taprobanæ (ea inſula eſt maxima Indiæ ſubiacens ad *Taprobane*
Eurum, ex quo Oceanus Indicus influit, teſte Iſidoro) auri, Margaritarumq; grandium fer- *Li. 14 c. 6.*
tiliores, quàm Indos eſſe ſcribit. Plurimas etiam, maximaſq; gignere ſcribit Solinus hanc *de Orig.*
Inſulam: & Iſidorus totam Margaritis repletam eſſe. Philoſtratus: In Biblo, inquit, parua *Lib. 3. de*
inſula Indiæ capitur in Oſtraeo albo lapis Margarita, quæ in Oſtreis locum cordis dicitur *vita Apol.*
obtinere. Tylos inſula ex aduerſo regionis Arenes plurimis Margaritis celeberrima cum
oppido eiuſdem nominis narratur à Plinio Ptolemæus Tyros habet. India maior (inquit *Li. 6. c. 28.*
M. Paulus Venetus) in regna quinque diuiditur. In primo eius regno nomine Var, inue-
niuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam eſt ibi inter continentẽ, & inſulã quan-
D dam ſinus maris fermè vadoſus: quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decẽ
paſſuum, in quibuſdam trium, & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Idem in Zipangá in- *Lib. 3. c. 3.*
ſula Indiæ Orientalis magnam copiam Vnionum rubrorum, & rotundorum eſſe ſcribit, *Vniones ru*
prægrandiumque qui tanti valent, quãti alibi & etiam pluris. Et alibi prouinciæ Thebeth, *bri & rotũ-*
inquit, adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quæ Regem habet tributariũ magno Chã. *di.*
Eſt ibi lacus, in quo tanta eſt Margaritarum copia, vt pretium earum omnino vileſceret, ſi *Li. 2. c. 38.*
pro arbitrio hominum aſportari permitteretur, quare capitis pœna cautum eſt, ne vllus in
hoc lacu piſcari abſq; magni Cham venia auſit. Man lacus, & Indiæ, vt citat ex Obſcuro
Zoographus, & alius Lama dictus, in vtroq; piſcantur Perlas. Alterutrum fortaſſis tetigit
hic M. Paulus Venetus. In Chinæ quoque pluribus regionibus reperiri aiunt: non tamen *In Echina.*
admodum rotundas. Eſt Ainam inſula in Cantam maritima Chinę parte, vbi eædem in-
ueniuntur. Maarazia ciuitas paruis, & magnis abundat. Regnum autem Cochinchina pau-
cas habet. Vltra Chinam incolunt Chenchij populi, apud quos etiam margaritæ repe-
riuntur.

riuntur. Propè Zeilan inſulam locus eſt in mari eleuatus; hunc aqua decem, & duodecim E cubitos alta ſuperfluit, inque huius fundo abundantiſſimi ſunt, tum maiores, tum etiā minores, lectiſſimæ rotunditatis, & forma pyri. Inter hanc inſulam, & Comorini promontorium magna quotannis, numeroſaq; captura. Hic à Luſitaniæ rege dux conſtituitur, cum quatuor millibus, aut amplius vrinatorum, qui ex hac piſcatione tantùm victum parant, ſæpenumero ingenti cum periculo à piſcibus quos Tuberones vocant, ſiue Hayos. Generantur etiam inſula Burneo rotunditate, colore, magnitudineq; commendabiles. Huius regi parent duæ inſulæ Zolo, & Tagima: idque hac de cauſſa. Rex Burnei filiam harum duarum inſularum regis in vxorem duxerat, à qua cùm intellexiſſet patrem eius vniones duos maximos habere, bellum mouit patri. Itaq; noctu facta claſſe cum centum nauibus, quas praos ibidem vocant, in Zolum ingreſſus regem, duoſq; eius filios captiuos abduxit: & in carcere tam diu detinuit, donec Vniones pro redemptione daret rex Zoli, atq; vtriuſque inſulæ dominatum. In Paria, & Curiana Noui orbis regionibus Vniones abundare Petrus Martyr teſtatur. Chriſtophorus Columbus in Paria regione torquatos, armillatoſque, tam viros, quàm fœminas repperit. Cæterùm Petrus Alphonſus Nignus in ſua nauigatione Cumana, & Manacapana regionibus poſtergatis, in regionem incidit, quam Cu- F rianam vocari ab incolis ipſe refert. Vbi in littore pro tintinnabulis, aciculis, ſpintheribus, armillis, vitreis e alculorū ſertis, annuliſque & alijs eiuſmodi inſtitorum mercibus, cum incolis in horæ momento, Vnionum, quos collo, & brachijs appenſos geſtabat, vncias quindecim permutant: Certatim incolæ Vnionum ſerta, noſtrarum mercium cupidiſſimi ferebant. Tumaccus regulus, inquit Petrus Martyr, in Noui orbis parte Vaſcho Nunes (qui magnam, remotiſſimamque regionum illarum partem Caſtellæ regis nomine occupauit) præter aurum, munera attulit ducentos quadraginta egregios Vniones. è minutis autē magnam copiam maiorem adferri iuſſit. Vniones noſtri admirabantur, licet non ritè candidos: quia è Conchis illos minimè eruunt, niſi prius aſſis, quò faciliùs ſeſe ipſæ aperiant, & caro incluſa ſapidiùs coquatur. Tumacus ergo tanti facere Vniones, noſtros inſpectās: familiaribus ſuis vt piſcationi ſe accingant, imperat. Dicto parent. Quarto abinde die regrediuntur: libras octunciales Vnionum adferunt duodecim. Et paulò poſt: In eodem ſinu aiunt grandiorem quandam eſſe inſulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus Vniones, Conchylium corda, eruuntur, faba, & interdum olea grandiores: & quos Cleopatra optare potuiſſet. hæc ille. Narrant, & alias inſulas, & maria In- G diæ Occidentalis Nauigatores, in quibus iiſdem reperiuntur, vt Cartagenam inſulam, & Cubaguam, quæ in mari del Sur dicto ſita eſt, vbi frequens eſt piſcatio, vnde hodie inſula Perlarum ei nomen. Gaſparus Morales cum diuturno bello tandem regem huius inſulæ Perlarum ſuperaſſet, coegit hunc ſingulis annis regi Hiſpaniarum perſoluere cētum libras Vnionum. Vnde manifeſtum eſt copiam ingentem horum in hac inſula eſſe. Concludamus igitur non modò in mari, ſed etiam in fluuijs, & vbicunque ſunt Conchæ Margaritas reperiri. Nam quamuis in temperatis regionibus, vt in Gallia, & Hiſpania gigni ſint, qui negent: viſa tamen eſt in Tago flumine Toleti Concha ex ijs, quæ ibi naſcuntur, cùm progreſſiſſet magna quędam ſiccitas, vt teſtatur Fregoſus, Margaritam ferre.

Tubarones piſces.

Ocean. dec. 2. lib. 8.

Ocean. dec. 3. lib. 1.

Inſula perlarum.

De medic. Ind. Hiſt. tract. c. 11

PISCANDI RATIO.

NE quis igitur miretur tam ingens earum pretium, quod mox ſupputabimus, è tam longinquis regionibus aduectitium per tot terras, & maria H patū cognita nobis, neceſſe eſt pericula meminiſſe, quibus ſe piſcatores ſubijciunt, maris profunda loca, diroſq; & crudeles piſces, quos Tubarones vocant, Concharumq; auaritiam, ſi modo vera ſunt, quæ de ea optimis authoribus recenſentur. Ait Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ apud Athenæum circa ambitum Perſici maris inſulæ cuiuſdam, vbi magna Vnionum copia ex arundine temporarias caſas extrui, è quibus in mare deſiliant ad vlnas viginti, Conchas tantùm duplices reportaturi. In magno verſari periculo, qui Margaritas venantur, cùm in hiantem Concham tecta manum indiderint. Illa enim compreſſa incluſos digitos abſcindi, quibuſdam eo cruciatu confeſtim morientibus. Hoc ipſum Plinius quoq; teſtatur: Concham ipſam, quum manum (piſcantis) videt, comprimere ſeſe, operireq; opes ſuas, gnaram propter illas ſe petri manum; ſi præueniat acie ſua abſcindere, nulla iuſtiore pœna, aut alijs munita ſupplicijs. Aelianus etiam tradit in mari rubro Cōchas quaſdam,

Pericula piſcatorum.

Vt manus mordeant Conchæ.

Li. 9. c. 35.

A dam, quamcunq; piſcatoris natantis partem labris ſuis (marginibus teſtæ acutis) apprę-
henderint abſcindere. Miror itaq; Rondeletium, doctiſſimum alioquin virum, hæc fabu- *Contra Rodeletium.*
loſa putaſſe, ac Plinij verbis contradixiſſe, cùm, & Hiſpani, qui noſtro ſeculo nouum or-
bem nauigare cœperunt, referant, teſte Cardano, præciſas quandoque manus à Margariti-
feris Oſtreis: imo & ab hoc edictum pietate plenum à Cæſare ſuo emanaſſe. Quo circa ne-
quis mentem Conchis ineſſe dicat, vt Plinium ſcripſiſſe putauit Rondeletius, cùm Con- *Concharũ ſenſus.*
chis omnibus tactus tantùm ſenſus, atque guſtatus parum exquiſitus à natura attributus
ſit, aliorum omnium ſenſuum ſint expertes, fatendum eſt oratoriè hæc à Plinio dicta, gna-
ra propter illas ſe peti: verumque eſſe Conchas haſce vnionum feraces teſtam vtramque
comprimere, ſi tangantur; quod etiam in alijs quibuſdam Conchis obſeruatum eſt. A pi-
ſcibus quoque piſcatoribus periculum impẽdet, quos canes marinos appellaſſe viſus eſt *Canes marini.*
Plinius his verbis: Inter ſcopulos maior pars inuenitur, ſed in alto quoque comitantur
marinis canibus, nec tamen aures feminarum arcentur. Meminerę & nauigationum Indi- *Li.9.c.35.*
carũ ſcriptores piſcium, quos Tubarones, & Hayos nuncupant Indi, magnam cladem apud *Tubarones & Hayos piſces.*
Commorini caput (vbi Regia piſcatio eſt) quotannis adferre Conchas quærentibus; ma-
B ris quoque violentiam multos abſorbere. Hinc quotidiani mulierum ploratus ſuper filio-
rum, ac maritorum funere, cùm tamen nec ideo piſcationem omittant, partim ob Luſita-
norum metũ, à quibus impelluntur, partim ob pauperiem, quam ita ſolantur, inducti lu-
cri cupiditate, quæ nullam periculorum conſiderationem adhibet, etiam ſummo alias in
vitæ diſcrimine. Ob hæc itaque pericula varij piſcandi modi inuenti ſunt, pro regionum
diuerſitate. Vt retibus olim capiebantur, audi Arrianum. Megaſthenes, inquit, ſcribit *Retibus capiuntur.*
Conchas, in quibus Margaritæ gignuntur, retibus capi circa Indiam. Gregatim autem
multas in illo mari veluti apes depaſci, regemque ſuum habere, aut reginam, ac ſi con- *De rebus Ind. lib. 8.*
tingat regem compræhendi à piſcatoribus, facilè reliquum etiam examen circundari reti.
At ſi rex effugerit, reliquas capi non poſſe, earum carnes Indos corrumpi ſinere, oſſe ad or-
natum vti. Quidam tradunt, inquit Plinius, ſicut apibus, ita Concharum examinibus
ſingulas magnitudine, & vetuſtate præcipuas eſſe veluti duces, miræ ad cauendum ſolertię;
has vrinantium cura peti, illis captis facile cæteras palantes retibus includi. Multo deinde
obrutas ſale in vaſis fictilibus, exeſa (alias eroſa) carne omni nucleos quoſdam corporum,
hoc eſt vniones deſcidere in ima. Eadem Aelianus his verbis: Indica Margarita hoc mo-
C do capitur. Vrbs eſt nomine Perimuda, cui eo tempore cùm in Bactris Eucratides regna- *Lib.15. de anim. c.8.*
ret; Soras ex generis regij ſtirpe natus imperauit. hanc quidem ipſam ichtyophagi inco-
lentes Margaritas retibus in orbem circa littus ampliſſimum extenſis, compræhendunt.
Margaritiferæ Conchæ magnorum Stromborum ſimilitudinem gerentes, gregatim na-
tant, & quemadmodum apum examina reges, ſic eæ habent tum coloris, pulchritudine, tũ
magnitudine præſtantes. Summa autem contentione vrinatores ideo certant ad capien-
dum gregis ducem, quod eo captum cunctum gregem rectione orbatum, nõ loco ſe mouẽ-
tem aſſequuntur. Quam diu quidem rex fugiendo elabi poteſt, ſapienter eas regit, & con-
ſeruat. Iam porrò captas in paruulis dolijs ſale condiunt: vbi cùm contabuerit caro, & de-
fluxerit, Vnio ſolus relinquitur. Idem alibi: Bona tempeſtate, & tranquillo mari Conchę
Margaritiferæ capiuntur: eas poſteaquam piſcatores comprehenderunt, ab illis Margari-
tas libidinoſorum animorum illecebram eximunt. Si quis à latere Conchæ manum ſubij-
ciat, facilè à ſaxo auelli ſcribit Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ. Hæc ferè ve- *Lib. 3. de reb. perſ. c. 2.*
teres de capturæ ratione tradunt: recentiores alia. Ormus vrbs, inquit Ludouicus Roma-
nus (tradam enim primum piſcandi modum apud Orientales) in inſula ſita eſt. Procul il-
D linc itinere dierum trium leguntur Conchæ, quæ pariunt Margaritas venuſtiores, grãdio- *Piſcandi mod° apud Orientales.*
reſque cæteris baccis. Sunt ibi nonnulli, qui piſcatu Concharum victum quæritant. Hi ve-
cti cymbis in mare iactum faciunt prægrandis ſaxi dependente fune: idque fit ab gemina
cymbæ parte, vt vtrinque iactis in profundũ lapidibus cõſtabiliri nauis non aliter, quàm ſi
in anchoris foret, poſſit. Firmata ſuo pondere cymba, alius, cui id munus obtigit, in æquor
iacit funem ſaxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus, tergumq; dependen-
te, alligato pedibus lapide, ſe vibrat in pelagus, ſubtuſque aquas vrinantium more natat:
actuſque in profundum ad paſſus quindenos, tantiſper vrinat, donec legerit Cõchas, in qui
bus delitescunt Vniones, ac Margaritæ, collectas manticæ indit: lapidemq; protinus quo
pedes grauabantur, abijcit. funiq; innixus in ſuperiora euadit. Quibus partim ſubſcripſit:
partim, & alia inſuper addit Iohannes Hugo Linſchoranus de Ormutianis Margaritis ſic *Nauig. Ind. Orien. cap. 84.*
loquens. Eas vrinatores aquam decem aut viginti vlnarum ſpacio ſubeuntes piſcantur.
Oſtreis Margaritæ continentur, quæ maiores habent, ſupernatant aliquantulum; Minores

Alioſ-

Alioffar dictæ in fundo maris ferè reperiuntur. Vrinatores nudi, ac cophino ſuccincti eundem confeſtim implent, ſcaphiſq; inferunt, paratis ad illum finem, in quibus diſpoſiti, vrinatores exonerant. Oſtreæ mox in terram abiectæ, ſoliq; ſiccandæ expoſitę ſponte reſeratæ baccas manifeſtant. Completa eius diei captura piſcatores cuncti cum duce, militibus, coadiutoribus, & tutoribus regijs conueniunt, ipſamq; prædam diuidunt. Prima regi portio cedit, ſecunda duci, & militibus, tertia Ieſuitis, qui ibi clauſtrum habent, eamq; prouinciam ad Chriſtianam fidem perduxerunt, quarta vrinatoribus ſumma cum æquitatis diſtributiuæ cura. Hęc ille. Aeſtiuo autem tempore hæc piſcatio celebratur, apud Commorini caput. Similis fit piſcatio prope inſulam Dialaccia dictam, Coromandel, & Zeilam quam Andreas Corſalus Taprobanam putat antiquis dictam fuiſſe. Hanc idcirco ſingulis annis bis adeunt Mauri, aliæq; gentes, quæ vrbem Caël regi Coulami ſubiectam incolũt. Nec aliter piſcantur in India maiori ſita verſus orientem. Hæc (teſte M. Paulo Veneto) in regna quinque diuiditur, in primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam eſt ibi inter continentem & inſulam quandam ſinus maris fermè vadoſus; quippe qui in aliquibus locis profunditatem decem paſſuum, in quibuſdam trium, & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducentes multas naues, magnas, & paruas, & conducunt multos homines, qui in profundum maris ſe dimittant, piſcenturque marinas Conchas, ex quibus vniones colliguntur. Porro piſcatores illi, quando aquam amplius ferre nequeunt, enatant, & rurſus ſe præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant vicibus. Sunt etiam in ſinu illo grandes piſces, qui homines facile occiderent, niſi huic periculo ſuccurreretur in hunc modum. Conducuntur à negotiatoribus magi quidam, qui Abraiam dicuntur: & hi incantationibus ſuis, & diabolica arte coniurant piſces illos, vt neminem lædere poſſint. Nocte verò, quando à negotiatoribus Margaritarum piſcatio intermittitur, relaxant magi coniurationem ſuã, ne fures nocte ſine periculo ſeſe in mare demittant, & tollant Conchas cum Margaritis. Fit autem hæc Vnionum piſcatio non per totum annum, ſed duntaxat per Aprilem, & Maium. Verùm in tantillo tempore colligitur immenſa Margaritarum multitudo. Solũt autem mercatores ex eis regi decimam partem: Magis verò tribuunt vigeſimam partem, & piſcatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterùm à medio Maij Margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco: ſed in alio quodam, qui trecentis milliaribus ab iſto diſtat, & ibi colliguntur per Septembrem, & Octobrem. Vaſchus Nunney (qui caſtellę regis nomine magnam, remotiſſimamque noui orbis partem occupauit) Chiapes, & Tumaccum (regionum quarundam Noui Orbis ad meridiem regulos) etiam habere, & piſcarias Concharum Margaritas gignentium littora, pro prędijs, intellexit, quas tanquam è viuarijs eripiunt regulorum egregij vrinatores, ad id exercitum à teneris educati, ſed quieto, tranquilloq; maris hiatus æſtu deſerère, quò faciliùs ad earum ſtationes ſubmergi queãt. Et quo maiores Conchæ ſunt, eò profundiùs inhabitant: minores verò, vti filiæ, propiores aquæ margini minimæ, vti neptes, ſupercilio viciniores degunt. Ad ima Cõchylia ad menſuram ſtaturarum virilium, trium, & quatuor interdum, deſcendunt. Ad filias, aut neptes quandoque femore tenus, & minus aliquando, ſubnatant: Quarum etiam poſt ſe datum à feris tempeſtatibus æquor, multitudinem in arena ab vndis, proiectamq; in littus reperiunt, & in arena legunt, minutis baccis, vt narrat Petrus Martyr. Itaque in vtraq; India, aut vrinando capiuntur, aut reti, qui poſtremus piſcandi modus non vſque adeo laudatur: non quia paucas Conchas ita capiant (contra enim euenit) ſed quòd metus ſit vbi tot capiuntur, mare ſterileſcat, aut paucas amplius producat. Narrant enim in Cubagua inſula Occidentalis Indiæ, cùm reti annis aliquot cõtinuis magnam Concharum copiam cepiſſent, paucas poſt aliquot ſubſequentes annos apparuiſſe, nec tam celebrem, vtilemq; fuiſſe piſcationem. Circa autem inſulas grandes Vcique dictas, quæ ſitæ ſunt vltra promontorium S. Sebaſtiani, ſatis copioſè inueniuntur Vniones. eos tamen non eximunt, vt in prædictis regionibus. Conchas enim, quas è mari accepére, primùm coquunt, atque ita Vniones paruos, magnoſque & rubros, & multos accipiũt: certumq; eſt multos hic inueniri, maiorq; inde haberetur copia, ſi rectè è Conchis eos eximere ſcirent, vti in alijs regionibus faciunt. Vbi Americus Veſputius teſtatur eas niſi benè maturi ſint, & cadant ex Conchis, non eſſe perfectas, & conſumi paruo tempore, hocq; reſpectu habito debere colligi, quando volũt excidere. Conchas margaritiferas piſcandi modum, qui apud Scotos in vſu eſt, deſcribens Boethius, ait: Senſus illis tam acutus ineſt, vt ſi altiorem in littore aſtans vocem emiſeris, aut lapillum quantumuis minutum in aquam conieceris, repente ſe ſubtrahẽtes ſubſidãt vniuerſæ. Ea enim illis theſauri cuſtodiendi naturalis indita eſt ſolertia, haud ignoranti-

Taprobana

Vt contra piſces ſe defendunt.

Tempus piſcandi.

Cur nõ amplius retib. piſcentur.

Piſcatio apud Scot.

Cõcharum Margaritiferarũ ſolertia.

bus

A bus videlicet quanti ſit pretij apud mortales, luxus ex fœtu ſuo comparatus Itaq; piſcantes quoque id maximè obſeruant, vt primo attracta teſtas coniunctas arctiſſimè detineāt, protinus illis alioquin Vnionem euomituris. Quaterni, aut quini hamorum tenus flumen ingreſſi, atque in orbem ſtantes, contum alterutra manu, quo firmiùs conſiſtant, fundo fixum tenent. Inde oculis per aquæ limpiditatem prædas colluſtrantes, pedum digitis (nam manibus id fieri prohibet altitudo) teſtarum tortucas placidè comprehendunt, atq; aſtantibus vacua manu excapiendas præbent. Hæc Boethius ex antiquis, vt apparet, mutuatus.

ORTVS. GENERATIO.

IN quot Concharum diuerſis ſpeciebus ab autoribus vniones naſci dicantur, & in qua parte, item quomodo generentur, age videamus. Res enim hæc cùm ſit difficilis, & controuerſa ſatis, diligenter à nobis examinanda
B eſt. Certum eſt in Concha margaritifera propriè dicta, ſeu Matre Perlarum optimos, atque plurimos naſci. Rondeletius ex Plinio in Concha echinata, quam poſtea depictam, atque deſcriptam exhibebimus, Vniones reperiri teſtatur. Hîc obiter annotat Zoographus, Plinium, & Androſthenem de eadē planè Concha ſentire ipſi videri, non de diuerſis, vt putauit Rondeletius. Sic enim Plinius: Iuba tradit Arabicis (margaritis) Concham eſſe ſimilem Pectini inſecto) id eſt vt ille interpretatur, aliter quàm Rondeletius, nō ſecto, non cælato. οὐ διέγλυπται γάρ. ἀλλὰ λεῖον τὸ ὄςρακον ἔχει, inquit Androſthenes) hirſutam Echinorum modo. Pro quo Androſthenes dixit, ὅτι δασὺ τὸ ὄςρακον ἔχει. Græcis enim δασὺ hirſutum, non ſpiſſum ſignificat. Addit, & aliud ex Androſthenis eodem loco translatum. Vnionem in carne ipſa eſſe grandini ſimilem. Quamobrem dubitat Zoographus, an rectè Rondeletius Plinij verba de Cōcha Echinata accipiat. Androſthenis verò verba de Berberi: cùm vel Plinium, vel Iubam ex Androſthene ſua mutuatum appareat (vel contrà:) & cætera quidem rectè tranſlata videntur, ſicut & δασὺ hirſutum: echinorum autem modo, de ſuo adiectum, quaſi hirſuta aliter eſſe nequeant, niſi Echinorum modo rigeant. Nec eſt quod aliquis teſtam ſimul hirſu-

In quibus Conchis generentur.

Li. 9. c. 35.

C tam læuem eſſe miretur: cùm læuitas ad ſuperficiem pertineat, hirſuties ad enaſcentem materiam. Sic & Mytulorum quorundam teſta læuis, hirſutaque eſt. Sed cum Berberi Rondeletij hirſuta non ſit, rem in medio diligenter exiſtimandam relinquit. Interim Concham echinatam vocari, quam ſic aptè Rondeletius à re ipſa vocauit, probat. An verò Plinij Concha hirſuta ſit Echinorum modo, dubitat. Naſcuntur Margaritæ, inquit, Cardanus, ex Conchylijs rotundis nobiliores, ſed tamen minus rotundæ: aliæ ignobiles rotundæ ex oblongis, quaſi contraria ratione, ſtriatum eſt genus vtrumq; Conchyliorum, & in imo mari motam ducit. Et rurſus: Ignobile Margaritarum genus ex Nacaronibus (ſic enim oſtrea vocant longa: ſeu melius dicam Conchylia, quòd ſtriata ſint) naſcitur. Bellonio Nacre de Perle Vulgo Gallicè appellatur Margaritifera Cochlea. Sed Nacaro Cardani alius videtur, cùm Oſtreum longum eſſe dicat, in quo reperiantur Vniones. Bellonij Nacra rotundior eſt, nec ferax Vnionum, Rondeletio affirmante: quare potius fuerit Berberi, quæ Cōcha eſt oblonga, & a Rondeletio ſimiliter Nacre de Perles vocatur Gallicè pro Matre Perlarum. Conchæ, quæ torno faſtigiatas in capite teſtas habent, maculiſq; aſperſas, apud Scotos magno numero in limpidiſſimis, puriſſimiſq; amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis,

Concha echinata cur dicta.

Nobiliores, & ignobiliores vnde Nacaro.

Cochlea margaritifera.

D qua profundiſſimi ſunt, reperiuntur, Margaritas concipere, vt Boethius tradit. Vniones, inquit Plinius in noſtro mari reperiri ſolebant, crebrius circa Boſphorum Thracium, ruffi, ac parui, in Conchis, quas Myas appellant. Minutos Vniones ex Mytulorum Conchis ſe extraxiſſe ſcribit Syluius. Dalechampius ad ea verba Plinij: Ruffi, & parui, in Cōchis, quas Myas appellant; hoc adiecit ſcholiolum: Tales hodie reperiuntur in gelidiſſimis quibuſdam Auernorum riuis, & torrentibus. In riuis etiā, & fluuijs Muſculos, Mytuloſuè aliquādo Margaritas ferre audiuit Zoographus circa Horenbach Germaniæ oppidum. Chares Mytilinæus naſci quoque ſcribit in Concha ſimili Oſtreo, quæ ſit ἁδρὰ καὶ προμήκης: id eſt plena, vel craſſa, & oblonga, carnem continens magnam albam, & valde odoratam, videtur autem Berberi dictū alijs intelligere. In Acarnia, quæ vocatur Pinna gignit Vniones teſte Plinio. Theophraſtus apud Athenæum naſci in Oſtreo Pinnæ ſimili, ſed minore Margaritam tradit. In Pinnis quibuſdam Indicis, quæ in mari Orotignæ, & inſularum, quæ in eo ſunt, Chira videlicet, Chara, & Procoſi, inueniūtur, quarum deſcriptionem in capite

Myes.

Li. 9. c. 35.

Ex cōcha ſimili oſtreo.

Pinna.

Li. 9. c. 35.

Lib. 3.

de Pin

de Pinnis trademus, naſcuntur Vniones nõ admodum boni, laudatiq; coloris. Ruffi enim E
ſunt, aut ex rubro nigricantes, & interdum nigri ferè. Inueniuntur & albi, ſed non probantur. Hos tamen non negligunt Indi, vbi Pinnas has aperuerint. Præſtantioribus enim Margaritis miſcent, vt ſic pondus, & copiam augeant; veluti ſi quis tritico hordeum, aut auenã miſceat. Sed mercatores exercitati has fraudes facilè nouere: quocirca minoris emunt. In ſua tamen ſpecie rotunditate ſua cum cæteris certant. Quod mirum multis videtur, cùm Pinnæ ſint oblongæ, & in alijs pinnis oblongi ſæpius inueniantur, vt in rotundis Conchis,

Cochleæ Margaritiferæ. ſeu Oſtreis plerunque rotundi. Plinius Cochlearum Margaritiferarum multa genera eſſe ſcribit, cuiuſmodi ſunt, Pentadactyli, Melicembates, Echinophoræ, & permultæ aliæ. Narrant, & Cochleas Margaritas ferentes, & Muricis genus Orientale, margine, ſeu labro in latum ſe protendente, roſeo intus colore: Vidit Zoographus genus Conchæ Margaritiferæ argento concluſum, ſpeciem, vſumq; poculi præbere: pede nimirum addito ex argento, & labris eodem intectis. Concha tota forma ferè nauiculam præ ſe fert, & interſtitia quæ-

Nautili deſcriptio. dam tabulatorum inſtar intrinſecus habet, in ſummo operculum membranæ inſtar obtendi audiuit: quæ ſanè deſcriptio Conchæ Nautæ, ſeu Nautili noſtri alterius optimè cõgruit. Aelianus in India Margaritiferas Conchas magnis ſtrombis ſimiles facit: Ex quibus liqui- F
dò falli conſtat Rondeletium, qui aſſerit Vniones in biualbibus tantùm Conchis gigni. Quocirca cum Plinio concludamus: non vnico in Conchæ genere naſci: ſed teſtatorum, quæ Vniones habent, alia eſſe Strombode, alia biualuia: quamuis in his frequenter inueniantur; in illis autem perquam rarò. In Oſtrei carne eos gigni Androſthenes eſt autor:

Qua Conchæ parte. Cardanus in teſta: Plinius: Non ſemper, inquit, in media carne reperiuntur, ſed alijs, atque alijs locis. Vidimuſque iam in extremis etiam marginibus veluti Concha exeuntes, & in

lib. 9. c. 35. quibuſdam quaternos, quinoſque. Et: Craſſeſcunt etiam in ſenecta, Conchiſque adhæreſcunt, nec iis auelli queunt, niſi lima. Quibus vna tantùm eſt facies, & ab ea rotunditas, auerſis planicies, ob id, tympana nominantur. Tympania hìc quatuor ſyllabis legit. Græcè mauult in prima inflexione generis maſculini τυμπανίαν, & κροταλίαν μαργαρίτην dicere

Multi in vnã Concha. Zoographus. Cæterùm quatuor, aut quinque in vnica repertos Concha, non eſt mirum. In India enim cùm Conchas aperiunt, præter aliquot mediocris magnitudinis vniones inueniunt etiam multos veluti minuta grana, aut arenulas. Narrat Americus Veſputius ſe in quibuſdam Oſtreis Indicis centum, & triginta, in quibuſdam verò pauciores reperiſſe.

Generandi modus. Porro, quod ad eorum originem attinet, varia eſt ſuper ea autorum ſententia. Plinius ſen- G
tiens alios eſſe Concharum partus, alios verò abortus, è rore naſci ex quorundam ſenten-

lib. 9. c. 35. tia refert. Verba eius adſcribam: Has (Conchas) vbi genitalis anni ſtimulauerit hora,

Ex rore. pandentes ſeſe quadam oſcitatione, impleri roſcido conceptu tradunt, grauidas poſtea eniti, partumq; Concharum eſſe Margaritas pro qualitate roris accepti: ſic purus influxerit, candorem conſpici; ſi verò turbidus, & fœtum ſordeſcere, eundem pallere, & cœlo minante conceptum; ex eo quippe conſtare, cœlique eis (Manuſc. cæli quietis) maiorem ſocietatem eſſe, quam maris: inde nubilũ trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenũ. Si tempeſtiuè ſatientur, grandeſcere, & partus. Si fulgurer, comprimi Conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas, ac repente compreſſas, quæ vocant phyſemata, efficere, ſpeciem modò inani inflatam ſine corpore; hos eſſe Concharum abortus. Ha-

Lib. 3. ctenus Plinius, qui cum iis, quæ ab Iſidoro Characeno apud Athenæum dicuntur, non

Quãdo plures generatur. conſentit. Sic enim ſcribit; Aiunt cùm ſæpe tonat, & imber largior effunditur, tum magis Pinnas concipere, Vnioneſq; plurimos generari, & inſignis magnitudinis. Hyeme in profundos maris gurgites pinnas demergi ſolitas; æſtate verò adnatantes hiare noctu, diuque compreſſas; quotquot ſcopulis, ſaxorumvè cauis ſeſe affixerint, radices agere, & ibidem H
commorantes Vniones parere. His hæc continuo idem ſubiungit; Eaſdem cibum capere, ac fœtificare ſui parte, quæ carni adhæret; huius etiam Conchæ ori adnaſci, quem Pinnophylacem vocant paruo Cancro ſimilem, brachijs in forfices bifidis, qui hoſpiti cibum curet; carnem ab ore veluti radicem quandam pertingere ad Concham vſque mediam, iuxta quam Vnio genitus in ſolida Conchæ parte augeſcit, & alitur quamdiu adnexus fuerit: cũ verò abſciſſuram gemmam cato ſubnaſcens molliter præſectã à Concha ſeparauerit, amplecti quidem, & retinere ſeiunctam, verùm nihil alere præterea, ſed leuiorem, nitidiorem,

Non naſci ex rore. puriorem efficere. Ex quibus patet Margaritam partum Concharum eſſe, non autem conci-

Cap. 56. pi ex rore, vt Plinius tradit, & eum imitatus Solinus. Conchæ, inquit, ſunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore luxuriante conceptu, ſitiunt rorem velut maritum, cuius deſiderio hiant. Et cùm lunares maximè liquuntur aſpergines, oſcitatione quadam hauriunt humorem concupitum. Sic concipiunt, grauidæque fiunt, & de

ſaginæ

A ſaginæ qualitate reddunt habitus Vnionum. Nam ſi purum fuerit, quod acceperint, candicant orbiculi lapillorum, ſi turbidum, aut pallore langueſcunt, aut ruffo innubilantur. Ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aeris ſemen, fit clarius Margaritum: quoties veſpere, fit obſcurius. Quantoq; magis hauſerit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repente micauerit coruſcatio, intempeſtiuo metu comprimuntur: clauſæq; ſubita formidine vitia contrahunt abortiua. Aut enim perparuuli fiunt ſcrupuli, aut inanes. Conchis ipſis ineſt ſenſus, partus ſuos maculari timent, cumque flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuſcentur lapides ſolis calore, ſubſidunt: & ſe profundis ingurgitant, vt ab æſtu vindicentur. Huic tamen prouidentiæ, (videtur quippiam deeſſe) ætatis opitulatur. Nam candor ſenecta diſperit: & grandeſcentibus Conchis grandeſcunt Margaritæ. Huc uſq; Solinus, ex quo hæc Marcellinus: Teſtæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas, binas, aut ternas: vel Vniones ſic appellatas, quòd eius terræ (eiuſmodi) Conchulæ ſingulas aliquoties pariunt, ſed maiores, idq; indicium eſt ætherea potius deriuatione, quàm ſaginis pelagi hos oriri fœtus, & veſci: quod guttæ matutini roris iiſdem infuſæ, claros efficiunt lapillos, & teretes: veſpertini verò flexuoſos contrà, & rutilos, & maculoſos interdum. Minima autem, vel magna, pro qualitate hauſtum figurantur

B caſibus variatis. Concuſſæ verò ſæpiſſimè metu fulgurum inaneſcunt, aut debilia pariunt, aut certè vitijs defluunt abortiuis. Hæc ille. Sed quæ de fulgure cum Solino ait, non conueniunt cum iis, quæ Aelianus, & Iohannes Tzetzes ſcribunt. Ille enim ait Margaritam maris fœturam eſſe, & ex quorundam opinione ad partum deduci, cùm inapertas Cõchas fulgura affulſerint: hic autem eorum opinionem recitat, qui ex fulgure naſci putant, conglobarique ſtatim cùm fulgur in Conchas eiuſmodi hiantes fulſerit: verſus eius hi ſunt de Margaritarum generatione: *Ex fulgure.* *Chel. 11. 375.*

Διττὰς δὲ λέγουσι λέγουσι τῆς μαργαρογονίας
Οὓς μὲν γὰρ κάτω λέγουσιν ἐξ ἀστραπῆς γεννᾶσθαι,
Οὓς δέ μοι πάλιν λέγουσιν εἶναι χειροποιήτους.
Καὶ πρῶτόν μοι κατάκουε τοὺς ἀστραπῆς μαργάρους,
Φασί τινες τὰ Οστρεα ταῦτα τὰ τῶν μαργάρων
Τὰς πτύχας ἀναπτύξαντα, μένειν κεχηνωμένα.
Τῆς ἀστραπῆς ἀκτῖνα δὲ μέσῳ πτυχῶν ἐκείνων,
Εἶναι γὰρ ῥέφλημα βαθὺ τὴν θάλασσαν ἐκείνην
C *Εὐθὺς σφαιροῦσθαι κατ᾽ αὐτὰ τὰ Οστρεα, μαργάρους,* Ideſt.
Duplicem autem rationem tradunt Margaritarum generationis.
Aliquas enim harum dicunt ex fulgure naſci,
Aliquas autem rurſus mihi dicunt manu fabricatas.
Et primum mihi audi fulguris Margaritas,
Aiunt quidam Oſtrea hæc Margaritarum
Plicas cùm explicauerint, manere aperta.
Fulgure enim irradiante medium plicarum illarum,
(Eſſe enim dixi non profundum mare illud)
Statim rotundare per ſe Oſtrea Margaritas.

Verùm vtraque hæc opinio, ſic facilè conuellitur. Quomodo ad Oſtreas peruenire roſcidus aër poteſt, ſi altiùs in mari immerſæ ſint, quàm decē, & duodecim orgyas, ad quas vix ipſi ſolares radij penetrare poſſunt, ſanè proditum eſt Conchas eas, quæ in profundo maris degunt producere Margaritas maiores, quæ in maris ſuperficie minores, cùm contrà *Refutatio de rore, & fulgure.*

D euenire deberet, huic opinioni credamus. Plinius præcipuū candorem cuſtodire pelago altiùs merſas, quàm vt penetrent radij tradit. In quē locum hæc Maſſarius. Videtur, inquit Plinius, ex verbis, quæ paulò ſupra retulit, ſibi ipſi contradicere: nam ſi Conchæ hæ Margaritiferæ altiùs, & in profundo maris ſtabulentur, vt hic libro triceſimotertio teſtatur, vbi ait: Vt iam minùs temerarium videatur è profundo maris petere Margaritas, tanto nocentiores fecimus terras: quo pacto tanto aquę interuallo pandentes ſeſe quadam oſcitatione impleri roſcido conceptu, & pro qualitate roris accepti Vniones candidi, & ſordidi, atque pallantes fieri poterunt? Propterea cùm in fundo maris Conchas degere ſecundum naturam ſit, cenſeo Margaritas neq; concipi, neq; eiuſmodi qualitates roſcido humore ſuſcipere: ſed ex carne ſua generari, qualitateſq; eiuſmodi eius per ætatē accidere. Hęc ille: cui Cardanus adſtipulantur. Fabuloſum, inquit eas ex cæli rore cõcipere. Iſtē Rondeletius ſuperiora Plinij verba cū recitaſſet de generatione Margaritarū, & Cõcharum earundē falſam eſſe *Lib. 9. ca. 35.* *Ex carne generari.*

opinionem, quam tradidit Plinius, confirmat, nimirum Margaritas eſſe Concharum par- E
tus,& ex roſcido ſucco generati. Etenim, inquit, teſta ſilicea intecta omnia ſpontè, & non
ab alijs procreantur: neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuerſis
editur, quemadmodum Vniones à diuerſis ſpecie Conchis, ſiue Oſtreis. Adde quod om-
Nō eſſe partus Oſtreorum. nia, quæ procreant, ſtatis quæque temporibus fœtus ſuos concipiunt, & emittunt in lu-
cem, cùm in varijs Oſtreis aliquando Vniones reperiantur; aliquando nulli: modò hoc
tempore, modò illo. Aegyptij hodiè externis mercatoribus in Aegyptum proficiſcenti-
Piſcis columbus. bus, narrant de piſce columbo, quem orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Con-
chis Margaritiferis, cum ſcilicet ore hiante rorem excipere, ex quo deinde Vniones effi-
ciat. Sed fabuloſa ſunt iſta, neque enim vnquam in eiuſmodi piſce inuenti ſunt Vniones,
neque ros hauſtus non poſſet nō in Ventriculo immutari,& concoqui, vel vnà cum excre-
Alia refutatio nō naſci ex rore. mentis alijs excerni. Hactenus ille. Nauigatores iſti Indici alias rationes adiungunt, quò
minus credant lapillos hoſce ex rore naſci, in Concha vna plures reperiuntur, non planè
eiuſdem magnitudinis, coloris, formæque: quod fieri debuiſſet, ſi ex rore generarentur.
Et cum tradant ex puro rore candidos naſci, ac nitidos, ex turbido verò palleſcentes, nec
tanto ſplendore nitoreque præditos, quam nobis dabunt rationem opinionis huius aſser- F
tores nigrarum Margaritarum, aut aliorum colorum? Nam Gonzaluus Ouiedus tradit
ſe Margaritas habuiſſe colore nigras, vt eſt carbo, fuluas, ſplendentes, vt aurum, ſiue ſplen-
Hiſt. Ind. lib. 19. c. 8 dore, ſeu obſcuras, coagmentatas, denſaſq; ad cæruleum vergentes colorem; item ad viri-
dem, & alijs coloribus præditas. Quidam ex recentioribus, vt antiquos cum iunioribus
concilient, originis diuerſitatem diſſimili earum geneſi acceptam referunt, non autem au-
Cōciliatio opinionū. torum ignauiæ, aut oſcitantiæ. Nec enim video, inquit Franciſcanus Rueus, cur cui-
quam mirum videri debeat, ſi pro diuerſa cœli conſtitutione illarum generatio varie.
Lib. 2. de gemmis c. 14. Quid namque prohibet aliter naſci eas, quæ ab Erythræo mari, quæve à Taprobanæ, &
Toidis, vel etiam ab Arabiæ petuntur littoribus? ſecus autem quæ à Paria, viciniſque Au-
ſtrinis, vel etiam Occiduis ſeptentrionalibusque Oceanis ab edoctis vrinarijs ſolertiſſima
petuntur arte. Proinde Plinium rerum naturalium peritiſſimum nullius inſcitiæ, aut ne-
gligentiæ inſimulandum cenſeo, quòd de Margaritarum natalitijs aliter ſcripſerit, quàm
Auſtrinarum, Occiduarumque nuper inuentarum regionum luſtratores, quorum moni-
menta prætereo, ne prolixior ſim. Sat namque nobis in præſentiarum fuerit apud omnes
conuenire, Conchas pro ſua ætate, ac magnitudine maiores, pro roris verò (appetente G
genitali tempore) concepti puritate, vel obſcuritate generoſiores, vel ignobiliores eniti.
Qua ratione vberiorem has cum cœliaca natura, quàm cū æquorea conſenſum, & cogna-
tionem obtinuiſse manifeſtum puto. Hæc ille, cuius conciliatio nullius planè apud me eſt
momenti. Nam quamuis in quibuſdam rebus regionum, & locorum diuerſitas diuerſos
generandi modos proferat: tamen rationes prædictæ non patiuntur Margaritas è rore na-
Fulgure nō naſci. ſci: quemadmodum neque à fulgure, quod reprobauit Iohannes Tzetzes, aſſerens, puta-
re ſe in mari generari lapillos quoſdam, qui cùm in Concham ceciderint huius teſtæ læui-
Chil. 11. 375. tate nitoreve acquirere ſplendorem, ſicque fieri Vniones: verſus eius clarioris doctrinæ
gratia adferam:

Tzetzis opinio.

Ἐγὼ τὸ φυσίκευμα τῆς ἀστραπῆς οὐ στέγω
Ἔγγιστα μύθων δὲ δοκῶ τοὺς ἐξ ἰχώρων πάλιν.
Λέγω δὲ ἐπεὶ τὴν θάλασσαν εἶναι καθαρωτάτην,
Καὶ τὰς ἐκεῖσε λίθαγγας ποιεῖν ἀργυροχρόους.
Καὶ λέπη τῶν ὄστρεων δὲ τούτων τῶν μαργαρίδων,
Τυγχάνειν ἀργυρόχροα, καὶ χροὰς τῆς μαργάρου H
Ὅσαι δὲ λίθαγγες ἐντὸς πέσωσι τῶν ὄστρεων,
Γίνονται διαυγέστεροι τῷ στίλβῳ τῶν ὀστράκων.
Καὶ στίλψιν δὲ λαμβάνουσι, καὶ μάργαροι καλοῦνται. id eſt.

Ego autem illud naturale fulguris non tollero,
Finitimum fabulis autem arbitror illud ex ſanie (rore) rurſus.
Dico autem illic mare eſſe puriſſimum,
Et illic lapillos facere argentei coloris.
Et putamina verò Concharum, harum Margaritarum.
Quotquot autem lapilli intra ceciderint Conchas,
Fiunt ſplendidiores læuore Concharum,
Et ſplendorem accipiunt atque Vniones vocantur.

Sed

A Sed hæc opinio, quamuis magis prædictis probabilis videatur, necdum recipienda videtur. Nam in Concharum carne interdum inuentos Vniones cùm legimus, rotunditate inſigni, & ſplendore. Igitur penetrare carnem quamuis mollem non poſſunt. Præterea teſtis Concharum plurimos adnatos fuiſſe cernimus: vnde Cardanus non admodum ineptè è teſtis Margaritas originem trahere ſuſpicatur his verbis: Generari Margaritas in teſta, non in carne, ſubſtantiæ primū ſimilitudo oſtendit. Viſa eſt etiam Margarita teſtæ ſuæ iuncta: & ob id teſtæ earum intus inæquales ſunt. Margaritæ ipſæ forma diuerſa, plæræque tamen ad rotunditatem vergunt; & quo maiores fuerint, referunt eo limbo eſſe propinquiores: & alibi: Vidi ego nuper fruſtum matricis, in quo plures Vniones intus concreti erant, non ſecus, ac lapidum coagmentis (quę rochas, id eſt, conos, à figura vocant) gemmæ. Nam profundiores aliæ, aliæ altiores, rotundæ, planæ, informes, veluti in cinere caſtaneæ, ita in matrici ſepultæ erant. Veriſimile igitur, poſtquam ab initio tam facilè auelluntur, expreſſum liquorem è teſta, veluti guttas in rotundam formam cogi. Inde facta additione ex eodem lento humore per cortices augeri, atq; concreſcere, demum forſan electas alia Oſtrea producere: veluti piſcium oua piſces. Et vtcunq; ſit, prægrauatas magnitudine teſtas illas

Refutatio opinionis Tzetzes.

Cardani opinio è teſtis oriri.

B ſpontè eijcere. Non ſunt tamen Margaritæ duritia lapidea; neque ſcio quicquam, quòd in animali ducis oriatur Vmbilicis marinis. Hactenus Cardanus. Androstheni Rondeletius aſſentitur: is autem apud Athenæum, ait τὸν λίθον ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ ὀστρέου γίνεσθαι, ὥσπερ ἐν τοῖς σύεσι τὴν χάλαζαν, id eſt, in carne Oſtrei gigni Vnionem, quemadmodum in ſuum carne grandinem. Idem Iuba tradit referente Plinio, Arabicis Concham eſſe ſimilem pectini inſecto, hirſutam Echinorum modo, ipſum Vnionem carnis grandini ſimilem. Hanc nos ſententiam tuemur, & Indorum auctoritate confirmabimus, præſertim quis Cubaguam inſulā incolunt. Hi enim Vniones in Conchis eo naſci modo tradūt, quo oua in Gallinis. Nam in gallinis grandiora, propeq; matura foramini propinqua ſunt, vt excludantur citius ijs, qui minora ſunt, minuſq; matura, & in vteri interioribus recondita. Ita quoque Oſtrea hæc Margaritas ferunt magna propè teſtarum ora, paruas interius magis, vt mirum non ſcripſerit Plinius, partum Oſtreorum Vnionem eſſe. Quidam non ineptè lapidum in diuerſis animalibus naſcentium generationi comparant horum originem. Inter quos eſt Rondeletius, & Alexander Benedictus, qui ſic ſcripſit: Vidimus lapides ex veſica eiectos magnitudine oui gallinacei: quos paulatim viſcoſa materia obducta, veluti

Androsthenis opinio. Lib. 3.

Li. 9. c. 35.

Generari vt oua.

Cōparatio. Lib. 32. de cur. mor. c. 34.

C in cruſtas varij interdum coloris, igneus calor indurauit: atq; ita increſcere ſenſim traduntur. Margaritæ etiam in Conchis eo modo fieri traduntur, gemmarijs varios veluti in corpis cortices torno detegentibus. Et Rondeletius: Eadem ratione, inquit, arbitror Vnionē in Conchis concreſcere, qua grandinem in porcis, calculum in renibus, vel veſica. Quo anno hęc ſcriberemus, mortuus eſt quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis conſtans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremū veluti caput marmoris rotundi, & candidi fruſtulū referebat, vel Margaritæ maiuſculæ figuram, & ſplendorem, id ex pituita vitrea concretum fuiſſe exiſtimo. Quare nec mirū ſi in Oſtreis, & Conchis feneſcentibus Vniones reperiantur. Talia Rondeletius. Mollis eſt vnio in aqua, & vbi ex ea eximitur, indureſcit veluti corallum, vt referunt nauigationum Indicarum ſcriptores. Idque eſt, quod his verbis dixit Plinius: In aqua mollis Vnio protinus dureſcit. In mari del Sur dicto ſcribit Gonzaluus Ouiedus inueniri Vniones centum pyri forma, antequam vnus rotunda. Incolæ Cubaguæ inſulæ, quæ in Occidentali India ſita eſt, aſſerunt Oſtrea Margaritas ferentia certis temporibus producere certum humorem rubrum, & ſanguineum in tanta copia, vt tingant, & inturbent aquam eodem colore. Nemo tamen rectè

Grando, vt in porcis cōcreſcat.

Molles in mari Margaritæ.

D exiſtimabit hunc humorem eſſe materiam, ex qua fiant Margaritæ, quia in nullo alio loco, vbi Margaritæ abundant, hoc obſeruatum legi. Certum autem eſt ſuccum aliquē clarum, tenacemq; eſſe. Illud quoq; refert ad harum γένεσιν, quòd Androſthenes in deſcriptione Parthiæ tradit apud Athenæum. Pinnarum, quæ in alto degunt clariſſimos eſſe Vniones, puriores, grandiores: contrà illarum, quæ per æquoris ſumma fluitant, & ſurſum euehuntur minores; coloriſq; nubili, quia ſolis radijs percutiantur. Quæ etiam Plinius de vnionibus in Conchis Margaritiferis naſcentibus confirmat his verbis: Miror ipſo tantùm eos cœlo gaudere, ſole rubeſcere, candoremq; perdere, vt corpus humanum. Quare præcipuum cuſtodiunt pelagiæ altiùs merſæ, quàm vt penetrent radij. Non etiam illud, inquit Aelianus, me fugit, auulſis his lapidibus (vnionibus è Conchis) quaſi redemptionis pretio perſoluto, Conchas liberas dimitti, iterumq; Vniones renaſci. Quod ſi priuſquam lapis eximitur, huius altrix beſtia moriatur, vnà cum carne putreſcere, & perire dicitur.

Materia vnionum.

Lib. 3.

Lib. 9. cap. 35.

N A T V R A. E

Aceto diſ-ſoluuntur. Lib. 8. c. 3.

EX hiſtorijs, quas infrà recitabimus, cùm de luxu agemus, liquet Margaritas aceto diſſolui. Vnde Pauſanias: *Τὰ μα'ργαρα ἀπόλλυσθαι ὑπὸ ὄξους* dixit. Vitruuius. Aceti vis diſſipat, & diſſoluit ouum, plumbum, æs, item Margaritam. Et obſcurus quidam: Margaritæ velut teſta oui aceto molleſcunt, & reſoluuntur. Diſtillantur etiam, & colliquantur, quæ lapidea ſunt, inquit Cardanus, ſed molliora, vt Margaritæ, coralli, Smaragdi.

Vt diſſol-uantur.

Vt ergo Margaritas diſſoluas (nam hoc propono, quia expertum eſt) ipſas integras laua, ſuccumque limonũ bis, aut ter cola, inde merge, & ſoli expone: in quinque, aut ſex diebus colliquantur, vt mellis, quod ad ſubſtantiam attinet, ſimilitudinem referant. Ego ſi hoc olim nouiſſem, diues paucis diebus euaſiſſem. Hoc enim intellecto, quod nuper ſciui, atq; alio ſecreto, quod experientia didici, poteram ſex millia coronatorum in quadraginta, vel paulò pluribus diebus ſuperlucrari. Exiſtimo, ſed non ſum expertus, aceto diſtillato eas etiam poſſe liquari. Paucis adiectis etiam aurum his diſſolui poſſe affirmant. Huc vſque Cardanus. Zoographus dum hæc ſcriberet Vniones aliquot perexiguos filo æneo inſertos F aceto ſatis aſpero ad dies decem macerauit. Vnde emolliti quidem ſunt, & friabiles facti, præſertim ſuperficie: pars inferior durior quidem remanſit, ſed & ipſa digitis atteri poterat, in fundo vaſis arenoſa aſperitas videbatur, ſicut in matulis calculoſorũ. Emolliuntur igitur aceto, & reſoluuntur Vniones, non liquantur, aut contabeſcunt. Nam quæ propriè liquari dicuntur, ſine per ſe vi caloris, ea tota in liquorem abeunt: ſedimentum enim, vt dixi, arenoſum in fundo relinquunt, vel totæ potiùs in arenam reſolutæ ſubſident, ſi tempore longiore nimirum relinquãtur. Acetum diſtillatum vim priſtinam, ſicut ſaporem, odoremve ſeruat: vt proculdubio eadem omnia, quæ non diſtillatum, præſtet: ſed purius, ſubtiliuſq; eſt. Zoographus ante multos annos in cineribus diſtillatum, ter repetita diſtillatione acetum, ſeruat. Non vehementius tamen inde, quàm acetum aliquod acre ante diſtillationem, factum ipſi videtur. Quocirca Cleopatræ Margaritam tam citò diſſolui potuiſſe valde miramur. Acerrimum ſanè illud acetum fuiſſe oportet, quale in noſtris regionibus, non reperitur. Conchas quaſdam (rugatas Rondeletij, vel ſimiles) artifices alibi, vt Venetijs, ſuperficie externa, quæ fuſca, & aſpera eſt, præmollita nimirum aliquo liquore; lixiuio acri fortè, ita expoliunt, vt pulcherrimè niteant. Cochleæ cælata teſta, inquit Rondeletius, in ace- G to macerata, ſuperiore veluti cute, vel cruſta ſpoliatur, redditurq; Cochleæ Margaritiferæ modo ſplendens, nitida, & Vnionis modo colorata. Et Syluius ait: Diſſoluuntur aceto forti præſertim diſtillato, vel ſucco limonum (pro eo inquit Zoographus, nobis ſuccum berberis accipere licebit) Margarita, teſtæ ouorum, lapides renum, veſicæ, corallum vtrumq;: ea pòſt ſiccata promptè friantur. Sed aliud eſt diſſolui, aliud friabile reddi.

Non liquã-tur.
Liquari, quæ dicantur.

D E N O N I N A T A.

Margarita-rius.
Lib. 32. cap. 11.

MARGARITARIVS eſt negotiator, mangoq; Margaritarum, apud Firmicum. Calepinus *μαργαριτέμπορον* exponit Grecè. Poteſt etiam dici Grece *μαργαριτεὺς*, vt *πορφυρεὺς*. Margaritifer qui fert Margaritas. Plinius: Concharum genera, inter quæ & Margaritiferæ Cochleæ. Apud Lexicographos inuenio *ἀμα'ργαρος* Margaritis carens; ſed ſine autore.

H I E R O G L Y P H I C A. H
S Y M B O L I C A.

Ex ſomniũ.
Lib. 41.
Lachrymarum ſymbolum.

MΑργαρῖται δηλοῦσιν δακρύων ῥέον, id eſt, Margaritæ denunciant lachrymarum fluxum. Senarius eſt Omrocritus apud Suidam. Viſos in ſomnis Vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt Artemidorus, & alij. Inde Pierius Valerianus in Hieroglyphicis Vniones, vel Conchã eorum, pro lachrymarũ ſymbolo accepit: fortè quòd lachrymarũ guttę, Vniones magnitudine, perſpicuitate, & orbe ſuo referant. Cumque eiuſmodi ſomnium aliquando ipſi contigiſſet, teſq; poſtmodum ſubſecuta eſſet, hoc verſu meminit:

Viſus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his lætis gemma inimica viris.

Vniones,

A Vniones, teſte eodem, qui nihil præter nitorem, & læuorem oſtendunt, ſignificant venuſtatem. Idcirco Veneri in ornatu inter ceteras gemmas Vniones præcipuè deberi putant: viri- *Venuſtas.* lior enim paulò ex aliquibus gemmis ornatus, Vnionum planè fœmineus eſt: Cæſarem Veneri genetrici ex Vnionibus Britãnicis thoracem conſacraſſe Plinius refert. In Euangelio *Li.9.c.35.* Margarita ſignificat præmium, quod rectè facientibus offertur, vt idem gradu. Sed rectiùs *Præmiũ rectè facientibus.* verbum Dei mihi expoſuiſſe videtur Clemens Alexandrinus his verbis: Maximi autem pretij Margarita mundum muliebrem per ſummam laſciuiam mirandum in modum inuaſit; ea autem naſcitur in quodam Oſtreo pinnis non abſimili: magnitudo autem eius eſt, *Pædag. lib. 2.c.12.* quãtus permagnus piſcis oculus: nec pudet miſeras totum ſuũ ſtudium in hoc Oſtreo ponere, cùm eis liceat ſancta ornari gemma, nempè verbo Dei, quod vtiq; ſcriptura appella- *Verbũ Dei.* uit Margaritam, qui eſt pellucidus, & purus Ieſus, qui eſt in carne cõtemplator oculus, qui eſt ratio, qui perſpicuus, per quẽ caro eſt precioſa, quæ aqua regeneratur. Illud. n. Oſtreum in aqua natum carnem contegit; ex ea autem Margarita concipitur. Saluator noſter apud *Cap.7.* Matthæum: Ne detis quod ſanctum eſt canibus, neq; proiecceritis Margaritas veſtras ante porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus ſuis, & illi verſi in vos lacerent vos. Et rur- *Matth. ca. 13.*
B ſus: Simile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas: qui cùm inueniſſet vnam precioſam Margaritam, abiens vendidit omnia, quæ poſſidebat, & mercatus eſt illam. Ἐν πολλοῖς γάρ, inquit Clemens Alexandrinus, τοῖς μαργαρίταις τοῖς μικροῖς ἐς, ἐν δὲ πολλῇ τῇ τῶν ἰχθύων ἄγρᾳ ὁ καλλιχθὺς ἐλλάμπει. Id eſt, inter multas paruas *Strom.1.* Margaritas, vna reſplendet præ cæteris, & in fæcunda piſcium venatione Callychthys.

MORALIA.

SANCTISSIMA Virgo, & mater Dei noſtri perquàm appoſitè Margaritæ aſſimilatur. Etenim vt Margarita inter cæteras gemmas cãdore, clari- *S. Virgo Margaritę ſimilis.* tate, perſpicuitate, rotunditate, vnitateque, vnde vnio vocatur, præcipua habetur, & cor roborat, ſyncopen, & animi defectũ curat; ita etiam hæc ſãctiſſima Virgo immaculata, vere cãdida eſt propter puritatem, & virgini-
C tatem, clara propter honeſtatem, perſpicua, ac reſplendens propter veritatẽ: eius enim intima videri poterant; rotũda propter obedientiæ, bonorumq; operum celebritatem: vnica, & præcæteris præcipua, propter ſingularem, ac eximiam ſanctitatem. Animum addit timidis peccatoribus, & tremorem, triſtitiamq; ne damnati moriantur, pellit. Rectè itaque ſapuit, qui inuenta tam pretioſa Margarita, omnia bona ſua vendidit. Ideoque dicitur Vir- *Cant.6.* go ſingularis. vna columba.

LEGES.

VLPIANVS Digeſtorum nono ad legem Aquiliam, ita inquit: Si maritus vxori Margaritas extricatas dediſſet in vſu, eaſq; inſcio viro perforaſſet, vt pertuſis in linea (filo) vteretur, teneri lege Aquilia. Sed apertius *Digeſ. de fur. li.47.* alibi: Si linea Margaritarum ſurrepta ſit, dicendus eſt numerus. Cælius Rhodiginus, Extricatos, inquit Vniones iureconſultis dici opinantur, per- *Extricati Vniones, quid.*
D politos, & ab genitiuis maculis depuratos. Adrianus Turnebus libenter aſſentitur Accurſio, vt extricatæ ſint Margaritæ, quæ lineis intricatæ non ſunt, ſed extra lineam, & tricam per ſe ſeparatæ ſint: extricatas enim Iuriſconſultus, opponere videtur ijs, *Adu. rſ. l.27.c.31.* quę in linea habeantur. Robertus Conſtantinus extricatas interpretatur, non pertuſas, nec in linea, ἀσυλλελημμένας. Scribitur in lege Seia. Seia Vnionem cùm hyacinthis legauit: *ff. de aur. & arg.* poſtea Vnionem ſoluit, nec vllum mortis tempore inter ornamẽta ſua Vnionem reliquit: quæſitum eſt, an hæres æſtimationem rei, quæ in hæreditate non eſt, præſtare debeat.

E

EPIGRAMMATA.

Lib.8.Epigram.

GELLIA Vniones tam perditè diligebat, vt negaret ſe amplius victuram, ſi eos amitteret: Martialis igitur optat hocce epigrammate manus furaces Annæi Sereni: vt Vnionibus ſubreptis, Gellia occidat:

Non per myſtica ſacra Dindymenes,
Nec per Niliaca bouem iuuencæ,
Nullos denique per deos, deaſque;
Iurat Gellia: ſed per Vniones.
Hos amplectitur, hos deoſculatur:
Hos fratres vocat, & vocat ſorores:
Hos natis amat acrius duobus.
His ſi quo careat miſella caſu,
Victuram negat eſſe ſe nec horam.
Eheu quàm bene nunc, Papyriane,
Annæi faceret manus Sereni. F

Hoc alio Epigrammate à Lino Pędagogo liberto Poſthumillæ, qui tantæ erat apud Patronam gratiæ, vt ei committeretur gemmę concubini totum penus, Poeta idem geminos poſcit, & cùm videatur velle pueros, petit Vniones;

Crinitæ Line Pædagoge turbæ,
Rerum quem dominum vocat ſuarum;
Et credit cui Poſthumilla diues
Gemmas, aurea, vina, concubinas:
Sic ſe perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras miſero precor furori,
Et ſerues aliquando negligenter
Illos qui malè cor meum perurunt:
Quos & noctibus, & diebus opto
In noſtro cupidus ſinu videre,
Formoſos, niueos, pares, gemellos, G
Grandes non pueros, ſed Vniones.

Poeta acumen.

Acumen poëtæ ex eo eſt, quòd ad exitum vſque Epigrammatis habet lectorem ſuſpenſũ, quaſi petiturus ſit concubinos, cùm tandem petat Vniones.

EPITHETA.

MARGARITA Indica, fulgens, apud Rauiſium textorem. His & alia ex locis, & notis electionis, & præſtantiorum addere licet. Iulius Cæſar Scaliger:

Aut Vniones lucidos, graues, grandes;
Quos dira collo fert hyena rugoſo.

PROVERBIA.

H

SI tanti vitrum, quanti Margaritum. D. Hieronymus in epiſtola quadam ad Demetriadem virginem: ſolent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos nõ inueniunt, virginitati tradere: ſi tanti, vt dicitur, vitrũ, quanti Margaritũ. Vtitur eodem prouerbio idẽ Hieronymus compluſculis alibi locis: vſurpatur & à Tertulliamo in libello ad Martyres. Hoc edicto ſumma rerum inæqualitas ſignificabatur. Si tanto ſtudio curas, vt viuat corpus, quàm eſt dãda opera, quò viuat animus. Si nihil nõ facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendũ, vt placeas principi Deo? Si tãtis ſudoribus parantur opes peiturę, vel vſu, vel furto, cur non magis incũbimus, vt cæleſtes opes adcumulemus? In his, & huiuſmodi locus erit prouerbio.

Creta

A *Creta notare* prouerbialis locutio eſt, pro eo quod eſt approbare: & carbone notare, quod eſt damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod eſſet colore candido, ad boni naturam pertinere: quod atro, mali. Ad hanc formam pertinet etiam illud *Vnione ſignare*, quod ſæpius apud autores eſt, pro eo quod eſt inter felicia, proſperaque numerare: ductum à veteri ſuperſtitione, quæ vnumquemque anni diem miſſis totidem in vrnam, aut, vt apud Scythas, in pharetram, calculis ſignabat: quem arbitrabantur proſperum abiiſſe, candido calculo, aut creta: quem egregiè felicem, Vnione: contrà quem inauſpicatum, nigro lapillo notabant. Hæc omnia autor adagiorum.

Creta notare, & carbone quid. Vnione ſignare.

ELECTIO.

PRAEFERVNTVR, inquit Franciſcus Rueus, candidiſſimæ, lucidiſſimæ, rotundiſſimæ, læuiſſimæ, & minimi ponderis: maximè autem ſi natura perforatæ ſint, Margaritæ. Verùm ridiculum eſt aliquas à natura perforatas inueniri. Neſciò cur etiam præferat leuiſſimas, cùm Plinius magis ponderoſas laudare viſus ſit his verbis: Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere haud promptis, id eſt, vt exponit Dalechampius, haud inuentu facilibus, eximijs illis præſtantiæ notis omnibus in vnico vnione rebus, quibus ſanè verbis omnes laudes Margaritarum complexus quàm breuiſſimè eſt. Eodē loco: In candore ipſo, inquit, magna differentia, clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimilat, alias magnitudine præcellens. Summa laus coloris eſt ex aluminatos vocari, & proceriortbus ſua gratia eſt, Elenchos appellant faſtigiata lōgitudine, alabaſtrum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hoc loco exaluminatos interpretantur quaqua verſum ſine fuſco nitentes, & pellucidos, & ad aluminis colorē accedentes, quod optimum cenſetur, cùm candidiſſimum eſt, teſte Dioſcoride. Color igitur non omnibus idem, qui & penes regiones admodū differt, vt etiam magnitudo. Nam circa Boſphorum Thracicum ruffi ſunt, & parui. In Acarnia coloris marmorei. In Britannia decolores, In amni apud Volgeſum montem in Lotheringia nō admodū ſplendidi. Vnde fit vt penes regiones, locaque in quibus naſcūtur, eorū laudes his verbis proſecutus ſit Aelianus: Optimus Indicus, & in mari rubro procreatus exiſtimatur. Idem in Occiduo Oceano, vbi exiſtit

Lib. 2. de gem. c. 13.

B *Li. 9. c. 35.*

Indici notæ.

Exaluminati.

Lib. 5. cap. 123.

Colore variant.

Lib. 15. de animal. c. 8

C Britannia, naſcitur: ſed is magis fului coloris eſt, minuſque ſplendidus. Iuba in Boſphoro etiam freto naſci ſcribit, qui & Britannicis inferiores ſint, & cum Indicis, & Erythræis nullo modo comparandi. Hodie quoq; optimi cenſentur Vniones Orientales, atq; inter hos, ij, qui inter Ormutium, & Baſſoram in ſinu Perſico inueniuntur. Qui inter inſulam Seylan, & Cōmorini caput habentur, cedūt his pretio, & à pretioribus facilè cognoſcuntur; item qui circa Inſulas Borneo, & Aynon inueniuntur, vilioris etiam pretij ſunt. Itaq; Ormutanæ cæteris pręſtantiores iudicantur Orientalibus. His etiam cedunt ſplendore, & claritate, qui ex Occidentali India portantur. Nā Orientales lumine ſincero illuſtres ſunt. Occidentalibus triſtis quædam, & nebuloſa ſinceritas ineſt. Ideo illis pretium maius. Habet tamen etiam Occidentalis ora quoſdam, qui non cedunt Oriētalibus; ſed admodum paucos. Ponderoſi quoq; commendatiores. Pondus ad hoc æui, inquit Plinius, ſemiunciæ, pauci ſingulis ſcrupulis exceſſere. Ex Indicis nunc ponderoſiſſimi pendere viſi ſunt centum ſexaginta grana hordei, ſiliquas triginta, & viginti ſeptem ſiliquas. Maximos duos poſſedit Cleopatra Aegypti regina per manus Orientis regum ſibi traditos. Rex Bornei oui anſerini magnitudine. Margaritæ magnitudine paruæ nucis auellanæ, quam leptocaryon vocant Græ-

Orientales.

Ex Occidētali India.

A pondere.

D ci, & egregiè rotundæ nominantur apud Heliodorum. Ad hæc multùm confert maturitas. Aiunt enim quo maturiores ſint, eo albiores, & magis ſplendidas eſſe, transſucidas, minuſq; referre colorem Conchæ, qui aliquando arcum ferè cæleſtem refert variantibus pro diuerſo ad lucem poſitu coloribus, rutilo, cęruleo, ſubuiridi. Itaque Americus Veſputius, ſic de Vnionum maturitate ad regem ſuum ſcribit: Nouerit maieſtas veſtra, quòd niſi permaturi ſint, & à Conchylijs, in quibus gignuntur, per ſe ſe excidāt, omnino perfecti nō ſūt: quinimò in breui, vt ſæpius expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Cum verò maturi fuerint, in Oſtrea ipſa inter carnes, præter id quod carnibus ipſis hæreant, ſe ſeparant: huiuſmodi optimi ſunt. Hæc ille. Addit etiam inter probitatis notas Iohannes Fregoſus, ſi facilè in aceto liqueſiant. Refert etiam ex qua Concha exemptæ ſint. Nā quæ in India Occidentali Pinnarū quodam genere naſcuntur, turbido ſunt colore, obſcuro, ruffo, & quamuis candidæ quędam in his inueniantur, tamen non cōmendantur. Inter Conchas optimæ habentur læues, & albæ, quales pro Conchis Margaritiferis exhibuimus.

Cleopatræ vniones.

Aethyop. 2.

A maturitate.

PRE-

 E

PRETIVM.

Li.9.c.35.
Li.37.c.4.

PLINIVS cùm de luxuria, quæ ex mari petitur, dixiſſet: Principium ergo, inquit, columenque omnium rerum pretij Margaritæ tenent. Alibi proximum adamanti apud ſuos Romanos Indicis, Arabicisq; Margaritis ſtatuit. Et alio rurſus in loco: Linum, inquit, quod ignibus nõ abſumitur, in deſertis Indiæ cùm inuentum eſt, æquat pretia excellẽtium Margaritarum. Androſthenes ſcripſit in Aſia (nã locus erit pretij æquus æſtimator) Perſide, & alijs Oriẽtis regionibus tanti vniones pretij fuiſſe, vt pari auro rependerẽtur. Megaſthenes, teſte Arriano, tradit apus Indos ter tanto auri putiſſimi (nam hoc Indi quoque fodiunt) põdere æſtimari, ἀντὶ τρισσάσιον πρὸς χρυσίον τὸ ἄπεφθον. Arabiæ (audi Plinium) fælicius mare, quàm cõtinens eſt: ex illo namq; Margaritas mittit: minimaq; computatione millies centena millia ſeſtertium annis omnibus India, & Seres peninſula illa imperio noſtro adimunt. Tanto nobis diliciæ, & fæminæ conſtant. Quota enim portio ex illis ad Deos quæſo iam vel ad inferos pertinet? Alexander Seuerus teſte Aelio Lampridio gemmas ſibi oblatas vendidit. Et cũ quidam legatus Vniones duos vxori eius per ipſum obtuliſſet magni F

Vniones venditi ab Imperatore.

ponderis, & inuſitatæ menſuræ, vendi eos iuſſit: qui cùm pretium non inuenirent, ne exemplum malum à regina naſceretur, ſi eo vteretur quod emi non poſſet, in auribus Veneris eos dicauit: Cæſar, vt ſcribit Suetonius, ante alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui primo ſuo cõſulatu ſexagies ſeſtertium Margaritam mercatus eſt. Quod hic dicitur de

Vniones donati.

Margarita ſexagies ſeſtertium coempta, fidem facit dicto Pliniano de Margarita Cleopatræ centies ſeſtertium æſtimata, id eſt, aureis ducentis quinquaginta millibus. Budæus, cũ inquireret, an id verum eſſe potuerit, ſic rationem ducebat, Dotem omnem Margari-

Lib. 2. de aſſe.

tarum, vt Plinius inquit, & gemmarij noſtri confirmant, in candore, in magnitudine, & orbiculari forma, in læuore, & põdere eſſe ſcimus. Candorem noſtri nitorem Indicum intelligunt. Quare in Vnionum indicatione omnia hæc obſeruant. Cum hæc proderem, percũctatus ſum à gemmario quodam primi nominis mihi familiari, quem vidiſſet vnquam pretioſiſſimum Vnionem, quantum pendere meminiſſet. Cùm de hoc verba faceremus, & ille trecenarios ſe vidiſſe reſpondiſſet, idq; vt memorabili in præcipua bonitate commemoraret, inter ſermonem aduenit gemmarius alter, qui dixit pridie ſe vnum tenuiſſe quadraginta ceratia pendentem. Hoc enim verbo in gemmis appendendis vtuntur, quod infra à no- G bis exponetur. Is igitur cum rei pernoſcendæ cupidum me videret, ait ſe poſtridie mihi cũ oſtenſurum in manibus incluſoris, aut vaſculari, qui illigandum cum monili conduxerat.

Margaritæ inſignis ponderis.

Ea die ad conſtitutam horam non affui, tertio die cùm veniſſem ad eum, comperi ab incluſore redditum, cęterum eum eſſe in dactylotheca principali, tribus aureorum millibus emptum, auellanæ magnitudine, orbiculatum, eximię pulchritudinis, põdere, vt dixi, quadragenarium. Ab alio gemmario audiui vnam ſe Margaritam tenuiſſe, exquiſita bonitate, pondere tricenariam, quatuor millibus aureorum emptam à duce Bordoniana Ludouici regis vndecimi filia. Et paulò pòſt: Sed Plinius de Vnionibus loquens, Pondus, inquit, ad

Pondus.

hoc æui ſemunciæ pauci ſingulis ſcrupulis exceſſere. Hoc pondo ſex, & octoginta ceratia, & beſſem ceratijs æquat, cùm in vncia centum, & ſexaginta ſint ceratia, & viginti in drachma. Non mirum igitur eſt, ſi Vnio omnis æui maximus, & omni dote probitatis pręſtantiſſimus, tanti ea ætate æſtimatus eſt, qua mundus auro, & argento exuperabat. Et rurſus paulò infra, cùm ea Plinij verba adduxiſſet, quæ nos iam citauimus, hæc ſubdit. Ergo cùm eo tempore Vnionum inter gemmas prima, aut certè ſecunda eſſet indicatura, tuncq; rerum pretia ad ſummum licitationis perueniſſet, & ille Cleopatræ Vnio pondere altero tanto H præſtaret, quem pretioſiſſimum memoriæ noſtræ Vnionem gemmarum inſtitores meminerunt, atque eo amplius ſcropulo: non abhorrere à fide puto tanti æſtimatum eſſe: ſimul quòd omnibus numeris commendationis abſolutus erat, ſimul quòd ad culmen probationis, & principatũ peruenerat, & ita inclaruerat fama, vt natura ſpecimen ſui feciſſe in duabus Margaritis æſtimaretur, vt ex Plinio apparet. Huius pretij ratio ſic arbitror iniri poteſt.

Cleopatræ gemmæ pretij ratio.

Quam ex illo gemmario quærerem, quãti eſt formula æſtimaretur plurimo Margarita, quę pondere quaternaria, & qualitate prima eſſet: triginta, inquit, aureis eiuſmodi emptã vidimus. Quid octonariam, inquam, eiuſdem notæ quanti æſtimares? ait minimum ducentis. Cùm vlterius cogitando per acceſſiones pergerem, ita reſpondit, vt intelligerem acceſſionem pretij deinceps ex pondere, non ex numero, ſed proportione fieri: vt quomodo dupli-

cando

A cando ponere ſupradicto octonaria Margarita paulò minus ſeptuplex quaternariæ æſtimatione facta eſſet: ſic in duodenaria, & vicenaria, & vlterioribus maiore deinceps maioreq; rurſum verſus incremēto pretium augeſcunt. Qua ratione ſi pretium Plinianæ ſtatuamus, in immenſum quoddam pretium abibit taxatio. Maius fortaſſe miraculū ſit Cæſarem centum quinquaginta millibus Vnionem vnum emiſſe, vt adulteræ donaret. Hactenus Budęus. Porro Vnionem Cleopatræ ad monetam ſuam Luſitanicam computans Fregoſus, *Nauig. in Ind. Orient. cap. 91.* ait valuiſſe ducenta quinquaginta millia ducatorum. Iohannes Hugo Linſchottanus Vnionem perfectum ex omni parte, quà ſplendoris, quà luminis ſine puteolis, ſphærica forma, aut in pyri ſpeciem probè tornata, qui lati vnius ducatum vnum ferè valere à gemmatijs eſt edoctus. Atq; hinc, inquit, computatio deducetur, vt in adamāte, carbunculo, & ſmaragdo, ablata ſemper pretij parte, pro vitiorum, aut puteolorum, aliarumq; improbitatum nota. Conſtituta ergo ritè æſtimatione pōdus ipſum reputa, ac tum procedes in pretio, eodem planè modo, quo in rubinis, & adamante fieri aſſolet. Etenim Margaritarum lineas, ita æſtimabis, ſi maiores, ac elegātiores plures ſint, non improbabis; nam ob multitudinem pares eſſe non poſſunt, ac bonitate maiorum facilè minorum prauitas vincitur; ſin è contra
B appareant, tum, quod aiunt, ex inanibus paleis trituram frumenti feceris. Mirantur itinerum Indicorum ſcriptores, non maioris apud nos Europæos Margaritas eſſe pretij, quàm ſunt, cùm magni ſint apud Ormutianos, vnde per diuerſas terras ad nos adferuntur. Cæterùm Ormutij, cribris ex bractea factis Margaritæ vendūtur, rotundis ea ſunt foraminibus, *Pretia ex cribrorū foraminib.* in quæ diſtincta viciſſitudine quadam ſubeunt foraminum: etenim alia grandiora ſunt, alia minora, octo ferè in ſpecies diuiſa, ex quibus baccæ, quæ cadunt, diuerſa item pretia *Aliofar.* naneiſcuntur. Minutæ illæ, ſiue Margaritarum quiſquiliæ, Aliofar dictæ ad vnciæ pondus venduntur, & à Pharmacoplis, Venetijs allatæ emuntur, parui in India pretij. Pharmacopolæ noſtri, inquit Zographus, Vnionum minimorum, viliſſimorumq; vnciam emere ſe aiunt denarijs argenteis octonis. Elegantiorum verò, quibus ad virginum, & matronarum ornamenta quędam, veſtium dico, & tænearum, aut mitrarum, aurifabri vtuntur, vncia denatijs ferè quadraginta octo venit. Hæc ille. Vniones exigui autem in Aethyopia tanti fiunt, quanti aurum.

C

VT POLIANTVR.

VETVSTATE, & continua geſtatione pondus, coloremq; mutari, & pretiū *Cur vileſcant.* viſeſcere notum eſt: idq; Plinius non ignorauit. Alexander Polyhiſtor, & *Li. 9. c. 35.* Sudines ſeneſcere eos putant, coloremque mutare, atteriq; niſi ſedulo habeantur. Pondus nullis remedijs reſtitui poteſt, ſed nitor. Indi in oriza non *Pondus nō reſtituitur* nihil contuſa cum ſale fricāt aliquamdiu, vnde perpetuus decor ille, & eximia claritas. Auerroes Arabs magni nominis philoſophus, & medicus ſcri- *Vt nitor reſtituatur.* bit, ſi dentur comedendæ columbis, clariores, & puriores reddi: ſed occidendas eſſe ſtatim vbi deglutierint; diutius enim in ventriculis detentas, pondere, & pretio imminui, pluſq; damni, quàm lucri accipere. In Bohemiæ fluuio, qui pagum Huſſinetz alluit inuentas Margaritas in Conchis quibuſdam immaturas accolæ aliquando anatibus deuorandas præbent, & vbi aluo reddiderint, ſplendidiores colligunt. Cùm eximi debent, cauent ne aēre tangantur, & illico ore excipiunt. Saliua enim ablutæ conſtantiùs ſplendorem ſeruant. Fit inſuper interdum; vt maculam quandam in ſuperficie habeat vnio, aut pilum, aut aliud *Vt pilus auferatur.*
D quippiam, quod ſplendorem, pretiumq; diminuat. Ideo gemmarij tunicam primam Vnionis auferunt, habet enim plures tunicas, ſiue cortices, vt cepæ, veluti dictum eſt. Sed gemmarius, qui hoc opus aggreditur certus eſſe debet tunicas interiores maculis, aut pilis carere, quòd facilè cognoſcet, ſi Vnionem digiti ſummis, ſolis ſplēdori lucido cælo opponat, *Vnionis cortices.* nam ita omnia vitia facilè videbit, veluti ſunt rimę: quandoque enim rupti Vniones ſunt parte interna, cùm foris ſummæ ſint probitatis, quamuis ad naturalem, primumque nito- *Naturalis nitor nō reſtituitur.* rem, nunquam redigi poſſint. Quod & Ælianus docuit his verbis: ſuaptè natura rotundus, & læuis eſt, probèq; circumſcriptus: ſi quem ex eis velis affabrè aliter quàm natus eſt expolire, is artificium prodit: non enim cedit, ſed aſper fit, & ſe fraudibus, atq; inſidijs ad ſpeciem indicat attentari.

VT ADVLTERENTVR.

Chil. 11. 375. *Vniones manu factæ, formatiq́ue.*

IOHANNES Tzetzes Vniones factitios τυπωτὲς, id eſt, formatos vocat, atque χειροποιήτις, id eſt manu factas his verſibus:

Τὰς τυπωτὲς δὲ μάνθανε νιῶ καὶ χειροποιήτυς
Τὶ σιδήροῦ τυπάριον εἰς σφαίρωσιν μαργάρων
Κρατῶν, καὶ ὀβελίσκον δὲ, ὅσις θηρᾷ μαργάρους,
Εισέρχεται, καὶ τίθησιν ἔγγισα τῦ Οςρέυ
Τὸ σιδηροῦ τυπάριον, τῷδ᾽ ὀβελίσκῳ νύττει
Τὸ Οςρεον, ἐκρέει δὲ τὶ ὡς ἰχὼρ ἐκ τέτυ.
Ὅπερ χυθὲν καὶ τυπωθὲν, μαργάρον πῆξιν φέρει. Id eſt.
Formatas autem diſce nunc, atque manu factas.
Ferrum quodpiam formatorium in rotunditatem Margaritarum
Tenens, atque veru quicunq́; venatur Margaritas, F
Ingreditur, atque ponit propè Oſtreum
Ferrum impreſſorium, veru autem pungit
Oſtreum effluit autem quippiam veluti ſanies ex hoc,
Quod fuſum, atque formatum Margaritæ coagulum fert.

Et paulò poſt:

Καὶ τεχνικὰς ἐπίςαμαι μαργάρους ἐκ μαργάρων.
Μικροὺς μαργάρους θραύοντες, καὶ λύοντες ἐν γὰρ τέχνῃ
Αλλας σφαιροῦσι μείζονας.
Et artificioſas ſcio Margaritas ex Margaritis,
Paruas Margaritas, frangentes, atque reſoluentes arte.
Alias rotundant maiores.

Lib. 3. de vita Apoll. Mutuatus autem hæc videtur Tzetzes ex Philoſtrato; non ſatis plenè tamen. Quare ipſa Philoſtrati verba, Zonobio Acciolo interprete, ad Græcũ exemplar à Zoographo emendata ponemus: Dignum quoque, inquit, exiſtimaui, quæ de altero Margaritarum genere (arte facto ſcilicet: nam naturales calculos in Conchis quibuſdã albæ teſtæ, circa Byblum paruam Indiæ inſulam reperiri, qui in Oſtreis illis locum cordis obtineant, paulò ante dixerat) traduntur, non prætermittere: quandoquidem nec ipſi Apollonio res viſa eſt leuis, ſed auditu iucunda, mirabilium omnium mirabiliſſima. Nam qua parte inſula pelagus reſpicit, immenſa eſt maris altitudo. Fert autem Oſtreum in teſta alba (ἐν ἐλύτρῳ λευκῷ) quadam pinguedine referta. Lapidem autem nullum producit. Inde maris tranquillitatem obſeruant, & aquæ ſuperficiem etiam ipſi olei effuſione læuigant. Tum ad Oſtrea capiẽda ingreditur aliquis, ita inſtructus, paratuſq́; ſicut qui ſpongias colligunt. Eſt autem ei ferreus later (πλινθὶς σιδηρᾶ, non πλίνθος, vt interpres legiſſe videtur. Eſt autem πλινθὶς,

πλινθὶς quid. vt quidam dicunt, ſcalpellum quo ſementarij vtuntur ad æquandam, & poliendam laterũ ſcabritiem, vel vt alij interpretantur δοκὶς, id eſt, pugio maior, & quadratus inſtar trabis. Alij aſſerculum eſſe putant, vel tabulam, qua mulieres lanam vellentes vtuntur, Gybertus Longolius,) & alabaſtrum vnguenti: atque ita propè Oſtrea conſidens Indus vnguento, quaſi eſca ad fallendũ vtitur: namque illo perfuſa Oſtrea ſeſe aperientia inebriantur. Tunc ferreo ſtylo perforata quaſi ſaniem quandam emittunt. Hanc venator ferreo latere excipit: qui in varias multipliceſque formas concauatus eſt; ea verò poſtmodum ſanies lapideſcit: atque in modum naturalis Margaritæ albus ille ſanguis obdureſcit. Et hęc eſt, quæ ex rubro mari colligitur Margarita. Huic autem venationis generi etiam Arabes intendunt, ex oppoſito maris habitãtes, hæc Philoſtratus. Cæterùm, quòd Tzetzes ſcribat H

Lib. 7. de var. ex Margaritis confractis fingi Vniones, non mirum videtur, cùm Cardanus ſcribat Concharum teſti fieri his verbis: Non læuis eſt lucri ſeplaſia, cùm ex Concha Margaritarum

Ex Cõcharum teſtis. pulcherrimi fingantur Vniones. Adeo autem rectè fraus hæc ſuccedit, quòd nec à gemmarijs dignoſcuntur: color, ſplendor, ſubſtantia, pondus reſpondent. Sunt qui etiam ex duobus fruſtis ob Conchæ tenuitatem Vniones conficiunt. Dum hæc ſcriberem lis agebatur de Margarita ſexaginta octo aureis empta à gemmario, quæ ex Cõcha facta erat: pretium æſtimationis aurei ducenti. Sperabant imponere Germanis, aut Gallis: quod ingenio, &

Lib. 10. de var. rer. arte minus valeant. Idem alibi: Nuper, inquit, inuentum eſt, quòd vidi, vt Margaritæ fiant adeo veriſimiles ſplendore, vt ſi forma, quæ ſolùm dimidium orbem implet, non obſtaret

aſperitas

A aſperitas quædam, omnino pro veris, atque optimis eis aſſimilaretur. Quoniam ſolũ iuxta
littus maris effici illas poſſe affirmabat (qui hanc artem callebat) ſolùmque coquere: & hemi-
cycli, vt dixi, forma: coniectura aſſequor ex lapidibus Aſtacorum, aut Pagurorum, vel eius
generis illas confici. Coquebat autem eas cùm aqua: Liquorem circumponens illum à quo *Ex oculis*
tam ſplendidæ euaderent. Certè ſi rotundæ pro dimidijs fieri poſſent, etiam ipſos gemma- *cãcrorum.*
rios fallerent: quando & nunc egregia opera inſerantur. Quod verò optimum eſt, tardè ſe-
neſcunt, multis annis ſplendorem ſeruantes. Leues ſunt, & etiam pondere ipſo parum à na-
tiuis differunt. Cùm verò peteret centum coronatos, vt doceret, non tanti hoc exiſtimaui,
vt doceret fallere. Sed conſtat originem hoc adulterinum à talcho ducere. Conchas palu-
ſtres aliqui in acri lixiuio coquunt, donec nigri earum cortices ſeparari poſſint: reliquum *Ex Concha-*
album contundunt, & rore inter Pentecoſten, & Auguſtum collecto, diſtillatoq; excipiũt, *rum palu-*
ſubigunt, & globulos minutos formant, pertunduntque acicula, & filo inſertos ad ſolem *ſtriũ teſta.*
indurant. Margaritæ oculi labracis à Kiranide nominantur: vnde arbitror eſſe qui ex hu-
more cryſtallino oculorum piſcium quorundam, vt potè albo, ſolido, rotundo, & magnitu- *Oculi la-*
dine mediocres Margaritas referente, eas mentiantur. Fieri enim poſſe putant, vt præpara- *bracis.*
tione aliqua tranſlucidus is humor reddatur, ſicuti in viuo erant piſce. Nam & Antonius *Ex oculis*
B Mizaldus Margaritas, ſic fingere docet: Accipe, inquit, candidos lapillos ex capitibus, & *piſcium.*
oculis piſcium: quos munda, ſicca, puluera, & agitaris, deſpumatisque ouorum alluminī- *Memor.*
bus excipe, miſce, ac tamdiu moue, donec fiat veluti mala, & ſpiſſamentum: ex quo Vnio- *cent. I.*
num corpuſcula, dum recens, & tractabilis eſt materia effinge, & ſeta ſuilla, vt fiat foramen,
transfige, tum demũ reſiccata coque in lacte vaccino, & ſecreto loco procul à ſole, & pul-
uere iterum ſicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis, quòd placuiſſe queat.
Maſſarius ſcribit ſuo tempore Murianenſes vitrearios Vniones adulteraſſe; primum Vnio- *Ex vitro.*
nes vitreos vacuos, ſed tranſlucidos feciſſe, deinde materia impleſſe, qua ſplẽdidi, & Vnio-
num coloris redderentur in tantùm, vt vix à veris Vnionibus diſcerni poſſent. Quapropter
fuiſſe decem virorum decreto vetitos. Sunt & foſſiles quædam, & ſubterraneæ Margaritæ
cryſtalli ſætura, teſte Aeliano. Aiunt in Cambaia eſſe qui gemmas, & Vniones faciũt, quos *Margaritæ*
veros putares; ſed quomodo, nondum ſcitur. Poſſet etiam quiſpiam rudioris ſemina litho- *foſſiles.*
ſpermi vendere pro Vnionibus, qui hæc Plinij conſideret: Inter omnes, inquit, herbas li-
thoſpermo nihil admirabilius. Aliqui ægonychon vocant, alij Dioſpyron, alij Heracleon. *Lib. 27. ca.*
Herba quincuncialis (quinque caulibus manuſc.) folijs duplo maioribus, quàm rutæ, ra- *11.*
C mulis ſurculoſis, craſſitudine iunci: gerit iuxta folia ſingulas veluti barbulas, & earum in *Lithoſper-*
cacuminibus lapillos candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine ciceris, duritia *mi forma.*
verò lapidea. Ipſi qua pediculis adhæreant, cauernulas habet, & intus ſemen. Naſcitur, &
in Italiã; ſed laudatiſſimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo
aſpexi. Tantus eſt decor velut aurificum arte alterius inter folia candicantibus Margaritis:
tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcentis.

VSVS IN MEDICINA.

MEDICORVM qui medicamentis ſuis Margaritas miſcere cupiunt, in-
tereſt ſcire, qualesnam accipere debeant. Sunt enim perforatæ, & nõ per-
foratæ. Perforatas natura præferri cæteris, quòd per foramen excremen- *Perforatas*
tis ſint purgati, non bene putat Syluius, vnaq; cum eo alij doctiſſimi viri. *malè præ-*
Nam omnes perforantur arte, idq; magna ex parte in Babylonia, quò ex *ferri.*
D Ormutio, alijsq; Indiæ vicinis regionibus deferuntur. Syluaticus, quæ ad *Vbi perfo-*
remedia requiruntur, non perforatas intelligi ſcribit. Eſſe & obſcuras quaſdam ſubcitrinas *rentur.*
non perforatas, quæ perforatis æquipollent. Idcirco eligendas eſſe claras, & albas; obſcu-
ras, & quaſi albidas, hoc eſt pallidas non eſſe miſcendas medicamentis. Maturæ, inquit Al-
bertus, ſplendent, & tranſlucidæ ſunt ad ornatum eligẽdæ: minus maturas aliqui in medi-
cina præferunt. In iunioribus Conchis repertę meliores ſunt: hodie in Bohemia immaturę *Immaturæ*
medicis ſunt vſui: maturæ autem, & ſplendentes annulis includuntur. Zoographus tradit *quibus ex*
pharmacopolas compoſitionibus quibuſdam medicis addere Margaritas minutas, phry- *vſu.*
gonibus inutiles, & fæminarum deſiderijs ineptas. Sed Serapio Margaritæ, inquit, eligen-
dę ſunt maiuſculæ, claræ, lænes, non anguloſæ. Frigidæ, & ſiccæ ſunt in ſecundo gradu cum
pauca ſubtilitate ſecundum Raſin; quod verius videtur, quàm quòd Haac Eben Amrã ſcri- *Quæ eli-*
bit, in omnibus qualitatibus primis eas temperatas eſſe. Deſiccãt humiditates. Diſſoluun- *gendæ.*
tur,

tur,& linitur baras (baras, vel albatas Arabicè,eſt leuce Græcorum, id eſt, vtiligo profun- E
dior, Manardo)cum eis ſtatim eam abolent.. Quod ſi quis ſodam (id eſt capitis dolorem)
Margarita tumvis,& ſemperies. patiatur,propter dilatationem neruorum opticorum,;& fiat capurpurgium cum ista aqua,
ſtatim ſanatur. Oculorum humiditates deſiccant:roborant enim neruos per quos humidi-
tas ad oculos defluit: eorumque obſcuritatem, albedinem (nubeculas) & ſordes emendant.
Quidam ad hæc vitia tenuiſſimo earum puluere vtuntur,quẽ oculis inſpergunt.(Ego hunc
puluerem alicui aquæ immiſcerem,)& collyriũ faciunt,vires,ſpiritus,cor,& omnes corpo-
ris partes principes recreant; quod humiditates earum redundantes abſumant. Antidotis
viſcerum admiſceri,ait Serapio, ac vim eorum augere:ſanguinem enim renouiorem redde-
Ad cordis effectus. re. Corroborare: quamobrem conuenire in eius debilitate,tremore, alijſque ſymptoma-
tibus, quæ melancholicis affectibus ſuperuenire ſolent, vt ſunt timores,& cardialgiæ : ſan-
guinem enim craſſum, & fæculentum clarificare.Margaritæ,inquit Auicenna,ſimiles ſunt
carabe(electro) natura,& lucidirate: ſed efficaciores ad roborãdum,quàm carabe: & ineſt
eis proprietas valde magna , & libro de virtutibus cordis, cor confirmare ait: quibus alij
addunt putredini, circa hoc viſcus nobiliſſimum exiſtenti reſiſtere : & quia frigidi, & ſicci
ſunt,febricitantium remedijs adhiberi. Vnde non mirum eſt à vulgaribus,peſtiferiſq; mor- F
bis defendere. Diarhœis, lyenterijs, ac ſanguinis fluxui nimio, vt menſtruorum quoque
Succedaneum. non parum conferre. In locum earum, inquit rurſus Serapio, ſuccedere poteſt tantundem,
& dimidium ponderis, è Conchis earum magnis,& ſplendidis: vt pro drachma Margarita-
rum Cõchę partis,ſcilicet interioris, quæ ſola ſplendet,ſeſquidrachma.Ex Græcis antiquis
pauci earum meminere. Ingrediuntur Vniones in compoſitione antidoti aurei Alexãdri-
ni deſcripti ab Actuario. Perforati, & non perforati,emplaſtro ad cordis ſyncopen, & im-
becillitatem corporis apud Nicolaum Myrepſum. Galenus, & Dioſcorides nullam inter
medicamenta horum mentionem, quod ſciam,faciunt. Recentiores duas antidotos habẽt
Pharmacopæi Diamargaritum frigidum, & calidum : quarum prior frequẽtiori in vſu eſt:
atque alia, quæ manus Chriſti perlata dicitur. Solent Pharmacopæi in marmoreo morta-
rio in puluerem redigere,ne aliquid,vel coloris,vel ſubſtantiæ,vel ſaporis ingrati à metal-
lico contrahant. His dentes albidiores fieri traditum eſt: ſed idem teſtæ Concharum, &
Oleum ex vnionibus. Oſtreorum, in quibus inueniuntur, præſtant. Ex eis autem oleum confici docet Iohannes
Guinterius Andernacus : Primum in puluerem, inquit, rediguntur, & vitro oris anguſti
De med. vet. & no. dialog. 7. induntur, perfunduntúrque aceto diſtillato optimo, ita vt ad duos digitos ſupereminear: G
deinde in cineres calidos ponuntur, donec ſoluantur : poſtea quod ſolutum eſt in balneo
exſtillatur ad ſiccitatem vſque,& ſuper calcem hãc Vnionum aqua pluuialis ſtillatiria fun-
ditur, rurſuſque diſtillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens
aqua,rurſuſque diſtillatur, dum omnis humor emanarit:tunc iterum affunditur recẽs aqua
ſtillatitia,rurſuſque detrahitur, vt antea:atque is labor ter, quaterve repetitur, quo ad nihil
aceti ſubeſse percipietur,tãdem puluis,ſiue calx Vnionum,aut in loco humido ſupra mar-
mor diſsoluitur.aut ex ſpiritu vini maceratur, diſtillaturque donec in liquorem olei inſtar
redigatur:cuius grana ſena ex humore aliquo ad reſolutionem neruorum, conuulſionem,
marcorem ſenilem, & phrenitidem dantur:corpus ſanum conſeruat:læſum priſtini ſanitati
reſtituit:lac muliebre emendat,augetque naturalium partium viria, & ſemen corrigir: ab-
Calx Margaritarum vt fiat. ſceſſibus,vlceribuſq;exedentibus, cancro,& hæmorrhoidibus medetur. Calcem Margari-
tarum hoc modo parandam docet Andreas Libauius : Margaritæ aceto præmaceratæ, &
friabiles factæ,potiſſimum tamen limonum diſtillatione, rectiùs calcinantur iuſto igni re-
Lib. 2. Alchymiæ. 1. uerberij, in quo interdum etiam ad rubedinem vſque detinentur, indeque in læuorem du-
cuntur. Liquorem perlatum idem ſic fieri iubet:Margaritas, inquit, macera aceto forti,do- H
nec fiant friabiles. Tritas cum oui albo compone in globulos, quos calcina in reuerberio.
Liquor Margaritarum. Subtilitatem extrahe per vini ſpiritum. Quod non exit, calcina denuo. Spiritum abſtra-
ctum coagula in alcali,quod ſolue per deliquium;& vt ſoluatur facilius, torre ad ignẽ pro-
bè, poſteaque læuiga exactiſſimè. Sed variant artifices admodum in magiſterio perlarum,
vt ibidem annotat Libauius. Quidam acetum deſtillatũ exaſperant ſale ammoniaco.Hoc
pulueri perlarum affundũt ad quatuor digitos. Locant in balnei digeſtione. Inde deſtilla-
tur acetum. Affunditur aliud vſque ad octiduum. Deſtillatur puluis,edulcoratur. Sed hic,
vt liqueſcat calcinandus eſt, quanquam ab alijs etiam ſine calcinatione per ſpiritũ dunta-
xat vini extrahatur particulatim de more;& quod nõ exit,id corrodunt iterum aceto,ſub-
tilantq; ,donec totum pondus traductum, & attenuatum ſit, abſtracto per diſtillationem
lentam ſpiritu,toſtus puluis læuigatur,& ſoluitur. Dicitur peculiari cum aceto, quod radi-
catum dixerit, hunc modum confeciſse : è tartaro calcinato per acetum deſtillatum ex-

trahe

A trahe alcali. Extractionẽ diſtilla per retortam bis in arena, primùm mediocri igni, donec aquoſitas exierit. Si materia quaſi intumeſcit, mutato receptaculo, auge ignem. Prodit radicatum. Hoc Margaritis affunde ad duos digitos. Solue, ſolutionem coagula. Puluerem læuiga, & per deliquium in cella ſolue. Antequam autem læuiges, quater edulcora cum aqua ſtillatitia fontana. Thomas Mouſetus in epiſtola ad Monauium improbat calcinationem per acetum, quòd eius vis nequeat elui. Sed ſi addatur calcinatio per ignem, nihil virium eius poterit remanere, præſertim cùm etiam empyreuma eluatur. Ipſe præſcribit talem modum: Tuſas Margaritas in puluerem impalpabilem læuiga. Extrahe vini ſpiritu nobiliſſimo ad quinque digitos affuſo, & digere in balneo per menſem, donec coloretur ſpiritus. Tunc transfunde eum, reponeq; alium, & procede eodem modo, donec non coloretur amplius. Coagula, & coagulatum aqua deſtillata ter ablue. Hæc potiùs eſt extractio eſſentiæ, quàm magiſterium. Conſultius autem eſt, ſi perlæ ſunt puræ, & nobiles, magiſterio vti, & totas exaltare. Neque enim videtur opus eſſe extractione eſſentiali, cùm ſint extractum naturale, niſi tamen impuritates adhæreant. Pro aceto vſurpant alij ſuccum limoniorum deſtillatum, & berberum clarificatum, vel aquam ſalis gemmæ, vel ſpiritum vini alcaliſatum. Sed vt diffluant in liquorem, calcinatione, & læuigatione opus erit. Illis in B puluerem duntaxat rediguntur, hæc ille,

Calcinatio per acetum improbata.

VSVS IN VARIIS. LVXVS.

MARGARITAS, inquit Plinius, Romæ in promiſcuum, & frequentem vſum veniſſe, Alexandria in ditionem redacta: primùm autem cœpiſſe circa Syllana tempora minutas, & viles Feneſtella tradit, manifeſto errore, cùm Aelius Stilo Iugurthino bello Vnionum nomen impoſitum maximè grandibus Margaritis prodat. Et hoc tamen æternæ propè poſſeſſionis eſt. Sequitur hæredem, in mancipatum venit, vt prædium aliquod. His magnam veteres exercuere luxuriam, atq; nefandam, non modò in ornatu, ac veſtibus ſumptuoſiſſimis fœminarum, ſed etiam in ſplendidiſſimis conuiuijs, vt ex his tribus exemplis, quæ narrat Plinius, licet intelligere, Lolliæ Paulinæ dico, Cleopatræ, & Clodij Tragœdi Aeſopi filij: Lolliam Paulinam, inquit, quæ fuit Cai principis matrona, ne ſerio quidẽ aut C ſolenni ceremoniarum aliquo apparatu, ſed mediocrium etiam ſpõſalium cœna, vidi Smaragdis Margaritiſque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, ſpiris, auribus, collo, manibus, digitiſque: quæ ſumma quadringenties ſeſtertiûm (alias H. S. & ſimiliter in ſequentibus rer) colligebat: ipſam confeſtim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes, prouinciarum ſcilicet ſpolijs partæ. Hic eſt rapinarum exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriẽte, interdicta amicitia à Caio Cæſare Auguſti filio, venenum biberet, vt nepotis eius, cccc. ſeſtertiûm opera ſpectaretur ad lucernas. Computet nũc aliquis ex altera parte, quantum Curius, aut Fabritius in triumphis tulerint: imaginetur illorum fercula ex altera parte Lolliam, vnam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc viciſſe malit. Nec hæc ſumma luxuriæ exempla ſunt: Duo fuere maximi Vniones per omne æuum; vtrumque poſſedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouiſſima, per manus Orientis regum ſibi traditos. Hæc cùm exquiſitis quotidie Antonius ſagiuaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, vt regina meretrix, lautitiam eius omnem, apparatumq; obtrectãs, quærente eo quid aſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit, vna ſe cæna centies ſeſtertiûm ab D ſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſionibus factis, poſtero die quo iudicium agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret, ſed quotidianam Antonius appoſuit, irridenti computationemq; expoſtulanti. At illa corollarium id eſſe, conſumptarumque ſe ea in cœna taxationem confirmans, ſolamq; ſe centies ſeſtertiûm cœnaturam, inferri menſam ſecundam iuſſit. Ex præcepto miniſtri vnum tantùm vas ante eam poſuere aceti, cuius aſperitas viſque in tabem Margaritas reſoluit. Gerebat auribus tum maximè ſingulare illud, & verè vnicum naturæ opus. Itaque expectante Antonio, quidam eſſet actura, detractum alterum merſit, & liquefactum abſorbuit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex ſponſionis eius, eum quoq; paranti ſimili modo abſumere, victumq; Antonium pronũciauit homine irato. Comitetur fama Vnionis eius parem, capta illa tantæ quæſtionis victrice diſſectum vt eſſet in vtriſque Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamen hanc palmam, ſpoliabunturque etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in Vnionibus magnæ taxationis Clodius Tra-

Lib. 9. c. 35

Quãdo Romæ in vſu eſſe primũ cæpere.

Lolliæ Paulinæ luxus in margaritis.

Cleopatræ luxus.

gœdi

Clodij Tragœdi Aeſopi filij luxus. gœdi Aeſopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres, ne in triumuiratu ſuo nimis ſuperbiat Antonius, pænè hiſtrioni comparatus: & quidē nulla ſponſione ad hoc productus, quo id magis regium erat, ſed vt experiretur in gloria palati, quid ſaperent Margaritæ: atque vt mirè placuere, ne ſolus hoc ſciret, ſingulos Vniones conuiuis abſorbendos dedit. Huc vſque Plinius. Eorundem exemplorum deteſtandæ luxuriæ alij auctores quoq; meminere. Solinus ſcribit Lolliam Paulinam Cai principis coniugem habuiſſe tunicam ex Margaritis ſeſtertio (ſeſtertiorum Hermolaus) quadringenties æſtimatam: atque Plinius non tunicam, ſed ornatum capitis, colli, & manuum eam habuiſſe tradit. Idem Solinus (teſte Hermolao) Manlium, non M. Lollium: item filiam eius non neptem, fuiſſe Paulinam tradit, exemplaribus, vt arbitror ambuſtis: de hoc Dion itemque Tacitus. Lollia, inquit, Paulina M. Lollij conſularis filia, Setonius: Lolliam Paulinā Cai Memmij conſulatis exercitum regentis nuptam. Plinij verborum de Cleopatræ, & Antonij ſponſionibus ſuper e- E

Satur.3. 17. pularum magnificentia paraphraſim contexuit Macrobius: hoc intereſt, quòd Vnionem à regina abſorptum, non quadringenties, vt Plinius, ſed centies ſeſtertiùm valuiſſe ſcribit.

Lib.9. De Aeſopi Tragœdi filio Valerius Maximus quoq; meminit, idem referens. Horatius:

Ser.2.3.

> *Filius Aeſopi tetractam ex aure Metellæ,* F
> *Scilicet, vt decies ſolidum abſorberet, aceto*
> *Diluit inſignem baccam, qui ſanior, ac ſi*
> *Illud idem in rapidum flumen, iaceretve cloacam.*

Cæcilia Metella (inquit Acro) filia Metelli, Aeſopum actorem tragœdiarum ditiſſimum adamauit. Eius vxoris, ac Aeſopi filius diues, & luxurioſus fuit, qui gemmam triuit, & miſit in poculum, vt videretur decem millia deuorare, quo ſuas poſſet deuorare diuitias. Porrò cuiuſuis conditionis fœminis olim omnibus corporis partibus adhibuiſſe, crinibus, ſpiris, capitique toto, collo, manibus, pedibus, traditum eſt. Digitis hoc (inquit Plinius de Vnio-

Li.9.c.35. nibus) ſuſpendere & binos, ac ternos auribus fæminarum gloria eſt. Vnde Petronius Arbiter tribaccam Margaritam vocauit.

Margarita cur tribacca dicta.

> *Quo Margarita cara, tribacca, Indica*
> *An vt matrona ornata phaleris pelagijs*
> *Tollat pedes indomita ſtrato extraneo.*

Iuuenalis.

Sat.6.

> *Cùm viride s gemmas collo circumdedit, & cùm* G
> *Auribus extenſis magnos commiſit Elenchos.*

Lib.9.c.7. de benef. Video Vniones ſingulos, inquit Seneca, ſingulis auribus comparatos: ita enim exercitatæ oneri ferendo ſunt. Iunguntur inter ſe, & inſuper alij bini ſuperponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubiecerat, niſi bina, ac terna patrimonia auribus ſingulis pependiſſent. Hos binos, aut ternos Vniones ſibi iunctos Crotalia appellarunt veteres. Nam paulò poſt citata verba Plinius dixerat: Subeunt luxuriæ eius nomina, & tœdia exquiſita perditiore

Crotalia, quæ. portatu: Siquidem cùm id fecere, Crotalia appellant, ſeu ſono quoque gaudeant, & colliſu Margaritarum. De his, & Elenchis hos verſus Martialis ad Mammurram volunt intelligi:

> *Et virides picto gemmas numerauit in auro,*
> *Quicquid & in niuea grandius aure ſonat.*

Calceabantur etiam olim Margaritis; in tantum creuerat luxuria: Quin & pedibus, inquit Plinius, nec crepidarum tantum obſtragulis, ſed totis ſoccculis addunt. Neque enim geſtare

Li. de hab. virg. Margaritas, niſi calcent, ac per Vniones etiam ambulent, ſatis eſt. Tertullianus: Latent in cingulis Smaragdi: Gylindras vaginæ ſuę ſolus gladius ſub ſinu nouit: & in peronibus Vniones emergere de luto capiunt. Sic & Manilius de Margaritis, & alijs gemmis canit: H

Lib.5.

> *Perque caput ducti lapides, per colla, manuſque,*
> *Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.*

Chares Mitilineus apud Athenæum refert ex Margaritis fieri etiam apud Perſas, Medos, Aſiaticos, inaures, monilia, & armillas, brachiorum, pedumque ornamenta, pluris æſtimata, quàm quæ ex auro conficiantur. Nec apud Romanos primariæ locupletesque matronæ

Pauperes etiam mulieres gemmis ornata. vittis, ſtola, ſtellis, & lecticis Margaritis perornatis ſplendebant, ſed etiam pauperes, vt etiam noſtra tempeſtate,

> ——— *Quarum nec vitta ligatos*
> *Attingis crines, nec ſtola longa pedes.*

Vt cum Naſone loquar. Affectantque (vetus lectio cupiuntque) iam, inquit Plinius, & pau-

Lib.15. aduerſ. cap. 10. peres lictorem fœminæ in publico eſſe dictitantes, hoc eſt, vt doctiſſimus exponit Adrianus Turnebus, pauperes fæminæ gaudent Vnionibus, quòd in publico cùm ſint ipſis de via diſce-

A diſcedatur, videanturq; diuites, vt Margarita pro lictore ſit, & turbam ſummoueant. Idem enim fuit lictorum officium. Horatius:

—— Neque conſularis
Summouet lictor miſeros tumultus
Mentis.

Quidam docti, quos & Zoographus ſecutus eſt licitatorẽ legunt, quaſi emptore pudicitiæ matronalis, verbis vim afferentes, & pro arguta, elegantiq; ſentẽtia turpem commiſcentes. Manuſcriptus legit lectorẽ: alij codices lectiores. Atq; hæc de Margaritis, ſiue Vnionibus.

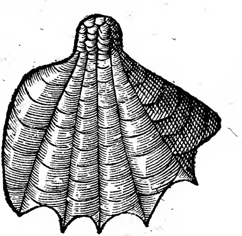
Lictores cur Margaritæ.
Plinius correctus.

DE CONCHA IMBRICATA Rondeletij. Cap. XLIII.

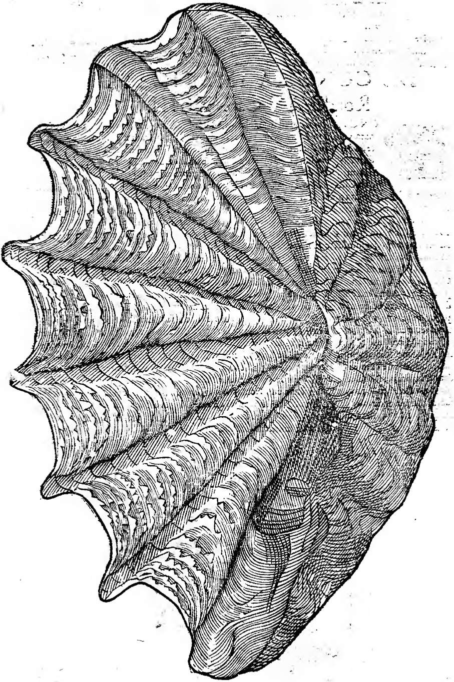
CONCHA hæc, inquit Rondeletius, eſt diſtinctione teſtæ imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Concham imbricatam vocauimus, teſta enim ad vndarum ſeſe attollentium ſimilitudinem diſtincta eſt, quæ
B diſtinctiones cùm aliæ alijs inſideant imbricum modo, Cõcha imbricata dicitur, quemadmodum & à Vitruuio imbricata cæmẽta: Incerta, inquit, cæmenta alia ſuper alia ſedentia inter ſe imbricata, nõ ſpecioſam, ſed firmiorem quàm reticulata præſtant ſtructuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter ſe hærentia imbricũ modo: Sunt autem imbrices tegulæ curuæ, quarum aliæ alijs imponuntur ad arcendas à tectis pluuias. Eaſdem Conchæ huius diſtinctiones non ineptè ſquamis compares, ſic enim ſquamæ piſcium rotundæ diſpoſitę ſunt. Concha hęc magna eſt, & lata ambitu inferiore, lacinioſo, ac eo firmiter cohærente. Teſta dura eſt, intus lęuis. Caro dura, ac concoctu difficilis, alioqui ſuperioribus ſimilis. Frequens eſt Concha in Oriente, reperitur etiam in Oceano. A Græcorũ vulgo Aganon vocari audio, & à Caloieris Arabię, id eſt, Cœnobitis, qui illic ſunt, Tridacnam. Verùm Tridacna, quorum meminit Plinius, eſſe non poſſunt. Sic enim ille, cùm de Oſtreis loquitur: In Indico mari Alexandri rerũ autores pedalia inueniri prodiderunt. Nec nõ inter nos nepotis cuiuſdam nomenclator Tridacna appellauit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda eſſent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quàm Oſtrea in India valdè magna reperiri, vbi omnia grandiora eſſe,
C quàm apud nos ſæpe diximus: quæ magna Oſtrea quidam Tridacna appellauit, quia non niſi tribus morſibus deglutiri poſſunt. Hæc Rondeletius. Nos veram hic Concham Tridacnen repræſentare exterius, & interius putamus. Eſt enim hæc pedalis longitudinis, teſta vndata, & ſcabra, vt Rõdeletij, ſed magni ponderis. Pendet enim eius vtraq; teſta quindecim libras medicas; eo loco quo ſibi inuicem connectuntur ſingulæ duos digitos per tranſuerſum craſſæ, intus candicant, & glabræ ſunt. Allata mihi eſt ex mari rubro. Imbricata minor dici poterit, minor iſta longè, ea nempè magnitudine, qua hìc proponitur, cætera nõ abſimilis præcedenti.

Nominis ratio.
Imbricatũ quid.
Imbrices, quid.
Deſcriptio.
Aganon.
Tridacna Plinij.
Li. 32. c. 6.
In India omnia, quã apud nos maiora.
Tridacna authoris deſcriptio.

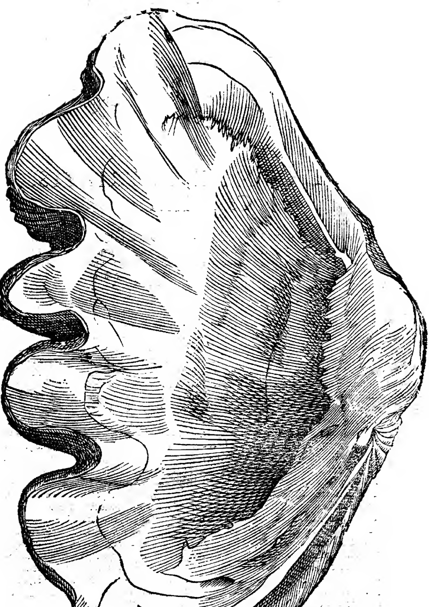
Concha imbricata Rondeletij.

Tridachnes pars exterior.

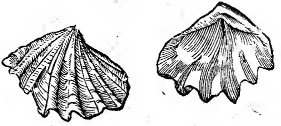

Tridachnes pars interior.

 E

Concha imbricata minima.

F

DE CONCHIS STRIATIS. Cap. XLIIII.

Cappa tonda.

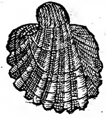
Colore differunt.

Caro.

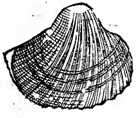
Concha ſtriata, faſciata, ruffa.

CONCHAS ſtriatas tres has nobis exhibuit Rondeletius, quarum prima ea eſt, quæ communi nomine à Monſpelienſibus Coquille vocatur, ab Iralis Cappa tonda, à rotundirate. Duabus enim teſtis conſtat multùm cauis, & in dorſum multum elatis, vt ad rotundam figuram multùm accedant: intus læues ſunt, foris ſtriatæ, Pectinum modo, in ambitu ſerratæ. Harum aliæ ſunt albæ, aliæ nigricant, aliæ flaueſcunt, per ginglymum colligantur: vtriuſq; enim teſtæ apophyſes ſeſe inuicem ſubeuntes coniunguntur. Caro dura eſt, difficilis concoctu. Ius ex ea aluum ſoluit. Ex Concha hac, & cæteris, quæ ſequuntur vſtis, & in cinerem redactis dentifricia optima conficiuntur. Altera Concha ſtriata priori G ſimilis eſt, niſi quòd illa aliquot lineas tantùm à latere ad latus per ſtriarum tranſuerſum ductas habet. hæc non lineas ſimplices, ſed virgas latas ſicuti faſcias per tranſuerſum ductas habet. Eſt etiam ruffa, vnde Cōcha ſtriata, faſciata, & ruffa dici poteſt. Tertia Concha ſtriata cæteris longior eſt, oui figura teſtis multùm cauis, canaliculis parum profundis, aliquot lineis per tranſuerſum ductis. Cum qua non parum ſimilitudinis habet hîc à me adiecta, colore candido: pronè datur, & ſupinè. His ſtriatis Rondeletij ſubiecit ſpeciem illam Zoographus, quam Venetijs rotundæ nomine pictam accepit. Iſtiuſmodi Concham à figura quam habet cum bucardio lapide, bucardiam nominare ſoleo. Colore eſt (de mea loquor, nam Zoographi Concham, licet eandem arbitrer, non vidi) candido, faſcijs verò cinereis, ſtrijs ferrugineis. Ex eodē planè genere eſt altera ſubſequens, niſi quòd tuberoſa eſt. Nos etiam alias adiungemus depictas, quæ & colore, & magnitudine ſtriarum, ac faſciarum poſitu differunt, ac colore. Prior exterius exochas habet, & faſcias quatuor nigricantes. intus tota candida. Altera etiā exochas habet, & partes ſuperiori qua connectitur, colore eſt ferrugineo, intus albo, & viridi. Sequitur has Concha ſtriata candida, & admodum lucida, faſciam in medio habens latam caſtanei coloris, cuius mediū percurrit linea H caſtanei coloris valde ſaturati: circumferentia faſciæ tota eſt ferruginea: intus verò tota alba. Huic valde ſimilis quæ deinceps depingitur, magnitudine nimirum, exochis, atque ſtrijs. duas habet faſcias tenues: alioqui tota niuea. Quæ deinceps depicta eſt quatuor habet faſcias caſtanei coloris. intus tota candida. Striatis item adiungenda iſtæc Concha Pectiniformis, tota ex cinereo luteſcens, faſcijs tribus ornata ochreis. Necnon & iſta, extrà ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varia, intus animans conſpicitur, luteo, cæruleo, & rubro varium. Huc denique pertinent Conchulæ ſtriatæ binæ poſtremæ, quarum prima colore prorſus eſt ferrugineo, altera ex luteo cinerea, ſtrijs cinereis, faſcijs fuſcis, rubeiſque.

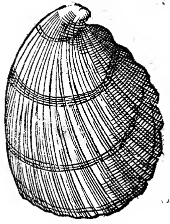
Concha ſtriata Rondeletij prior.

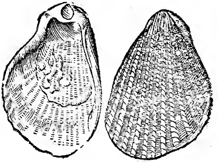
Concha ſtriata Rondeletij altera.

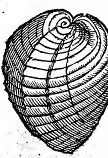
Concha ſtriata longa, eiuſdem.

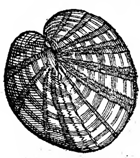
Concha ſtriata noſtra.

Concha ſtriata rotunda Zoographi.

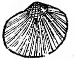
Concha ſtriata rotunda noſtra.

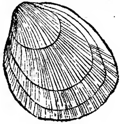
Concha ſtriata rotunda alia cum tubulis.

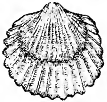
Concha ſtriata noſtra prima.

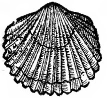
Concha ſtriata noſtra ſecunda.

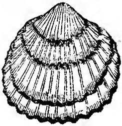
Concha candida vnica faſcia caſtanei coloris.

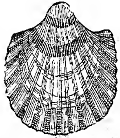
Concha niuea ſtriata.

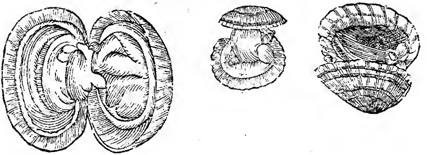
Concha ſtriata quadruplici faſcia caſtanei coloris.

Concha ſtriata pectiniformis.

Conchæ ſtriatæ ſpecies tres aliæ cum animali ſuo.

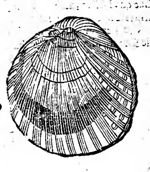
A

DE CONCHA ECHINATA. Cap. XLV.

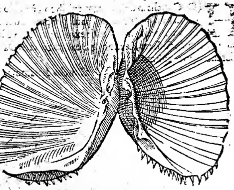
ECHINATAM Concham, inquit Rondeletius, ab aſperitate vocamus, *Nominis ratio.*
ſicut aculeatam ab aculeis vocare poſſimus. In hac Vniones reperiri teſta- *Li.9.c.35.*
tur Plinius. Nam & Iuba tradit Arabicis eſſe Concham ſimilem Pectini
Inſecto, hirſutam Echinorum modo, ipſum Vnionem in carne ipſa eſſe
grandini ſimilem. Hæc Concha Pectini ſimilis eſt, teſtis admodum con-
cauis, ſtriatis, in ambitu inciſis. In ſtrijs, ſiue exochis eminent aculei fre-
quentes, incurui, certis interuallis à ſe diſſiti, qui ſi vi, aut alia ratione exciderint, veſtigium
ſui relinquunt. Quod à me temerè dictum non eſt: ſunt enim, qui putant Conchas omnes *Aculeos*
ſtriatas aculeis illis armatas eſſe, ſed crebro attritu, & maris iactatione rumpi, quod falſum *omnes ha-*
B eſſe experientia docet. Nam in Echinatis fractorum aculeorum veſtigia ſemper apparent: *bere falsũ.*
Conchas verò ſtriatas tantùm etiam poſt magnas procellas in littore ſæpiſſimè videas ſi-
ne vllis aculeis, eorumuè notis. Vidimus etiam ſæpe Conchas ſtriatas ſine vllis aculeis re-
tibus captas. Quare hanc à cæteris differre certum eſt, aſperitate & aculeis, carne verò in-
terna ſubſtantia planè ſimilis eſt. Hæc Rondeletius, cuius iconem addere ſuperuacaneum
exiſtimaui, cùm ex eo ſit genere, quam hic clauſſam vtraq; teſta, mox apertam repræſẽta-
mus. cui & aliam adiũximus aculeis albis, faſcijs quinque, quatuor tenuioribus, & luteis,
vna lata caſtanei coloris. Notandum autem eſt aculeos eſſe in exochis, & non in ſtrijs, ſeu
canaliculis: præterea eos omnibus, quas hactenus vidimus, ſuperiori parte teſtarum, qua
ſibi inuicem cõnectuntur, deeſſe mira naturæ prouidentia. ſiquidem ſi hac parte fuiſſent,
liberæ teſtarũ apertioni impedimento fuiſsẽt. Quã hic cum animali appinximus, aculeata
maximè omnium, quas hactenus conſpeximus, exiſtit, ferrugineis aliquot faſcijs inſignita
exterius eſt. His adiungere volui eam quam Zoographus Venetijs accepit, non putat ta-
men in Adriatico, aut mediterraneo mari inueniri, ſed Orientali Oceano. Teſtæ vtræque
inquit, figura tum foris, tum cauitate interna, quæ caput verſus recurua eſt, inuicem ſimi-
C les ſunt. hoc pulchrum in eis: tribus in ſummitate articulis ginglymo iunguntur, ita vt emi-
nentes vtrinq; mucrones mutua inſertione vterq; in oppoſitæ teſtę acetabula, cohæreant:
atq; ita fit vt quoniam Concha tota alternatim & ſtrijs eminentibus exaſperatur, & cana-
liculis cauis (quos & ſtriges, vel ſtrigiles dixeris) ſulcatur, infima parte ſtrigiles oppoſitis
committantur, & reſpondeant ſtrijs, his prominentibus, illis ſubeuntibus.

Concha echinata noſtra clauſa.

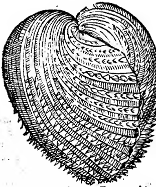
D

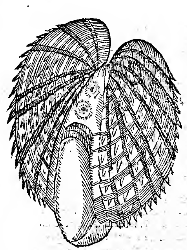
Concha echinata aperta.

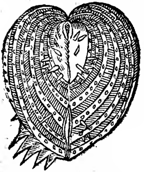
Concha echinata ſeu ſtriata.

Concha echinata alia cum ſuo animali.

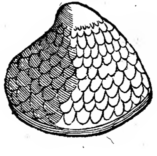
Concha echinata Zoographi.

DE CONCHA SQVAMOSA.
Cap. XLV.

HIC Concham delineatam exhibeo, à nullo adhuc quod ſciam, authore viſam, quam ſquamoſam nuncupaui, propterea quòd ſtrijs, ſeu lineis ſemicircularibus, ſquamarum in modum ſit exornata. Huius iconis particeps ſum factus à nobiliſſimo, atq; doctiſſimo, plenoq; humanitatis viro Daniele Barbaro olim Aquilegiæ Patriarcha vigilantiſſimo.

Concha ſquamoſa.

A

DE CONCHIS LONGIS.
Cap. XLVII.

CONCHAS longas duas enumerat,& deſcribit Rondeletius. Prior duabus magnis,& longis conſtat teſtis. Chamæglycimeridi ſimilis eſt,ſed teſtæ multò ſpiſſiores ſunt,magis rugatæ,colore vario,in ambitu rubeſcente,in medio albeſcente, intus candido cum læuitate.Ex qua calx conficitur:& optima dentifricia ex eius cinere parantur. Altera, quam Concham longam Plinij Rondeletius exiſtimat ,quòd nulla ſit hac longior,& ſtrictior,teſta eſt alba,aſpera,lineis multis,& diuerſis diſtincta. Qua parte replicatur,foramina multa habet,ordine diſpoſita.Mõſpelienſes Cullier vocãt.frequenter iacentes reperiũtur in littore propè Maſſiliam.Hanc Bellonius Dactylum,ſeu Vnguem exiſtimauit,ſed falsò,vt rectè contra eum ſcripſit Rondeletius. Neq; enim audiendi ſunt,qui his quinque vocibus,Aulo,Dactylo,Solene,Donace, & Concha longa, Plinium ſeorſum ad hunc piſcem ſignificandum vti volunt. Neq; illud rectè ab alijs ſcriptum eſt , Digitos Conchas longas vocari. Nam Plinius diuerſis in locis de his locutus eſt, vt de diuerſis rebus. Iecinoris doloribus,inquit,Scorpio marinus,in vino necatus,vt deinde bibatur:Conchæ longæ carnes ex mulſo potæ,cum aqua pari modo,aut ſi febres ſint,ex aqua mulſa. Deinde multò pòſt: Mares alij Donacas,alij Aulos vocant;fæminas Onychas. Vrinam mouent mares:dulciores fæminæ ſunt, & vnicolores. Verùm de hoc Plinij loco quid Rondeletius,& ego ſentiamus poſtea planiùs exponemus. His longis Conchis Zoographus eam ſpeciem adnumerat,quæ in dulcibus aquis reperitur: cuius teſtam alteram eius parte interna expreſſam exhibet,alteram nõ vidit: ſed binas ſimiles eſſe putat,& ginglymo articulari ſuperficies externa ſcabra eſt,vt ait,qua dempta interior leuis candicat,Margaritiferæ Conchæ inſtar:& ſi bene,inquit memini,in his etiam Conchis Margaritas exiles inueniri aiunt. Ego quinque ſpecies longarum obſeruaui,quarum quæ prima tabula exhibetur omnium maxima, meo iudicio vera Plinij Concha longa fuerit,colore eſt extrà albo,fuſcoq; varia, intus ferè roſeo colore:Anima nte ſuo prægnans eſt.In ſecunda tabula prima ea eſt,quam Rondeletius alteram conſtituit, hæc enim Gallis Collier à figura Cochlearis,quæ eſt in ſummitate,dicitur. Quinque digitorum eſt longitudine,latitudine pollicis. Teſta eſt tota alba,lineiſque multis tranſuerſis,longiſque diſtincta, qua parte replicatur,foramina multa habet,ordine diſpoſita,vt in aure marina;quæ à natura fortaſſis facta ſunt, vt aër ingregiatur perſpirabiliſque ſit Concha. apparent enim hæc foramina interiora Conchæ penetrare, vt in eiuſdẽ Conchæ interna parte ſecundo depicta loco videre licet. Secunda priori ſimilis eſt , niſi quòd longè latior ſit,foraminaq́; plura in parte habeat ſuperiori,parti internæ inſunt quidam exigui ſinus, in quibus animalcula latuiſſe aliquot veriſimile eſt. Poſtrema minor ſuperioribus eſt,ſed nulla habet foramina.

Cullier.

Vnguis ſiue Dactylus Bellonij.

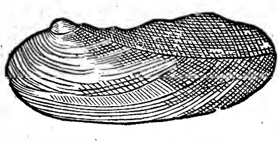
Lib. 32. c. 9.

B

C

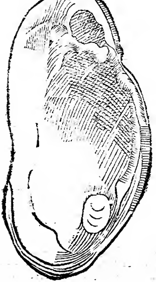
Concha longa Rondeletij.

D

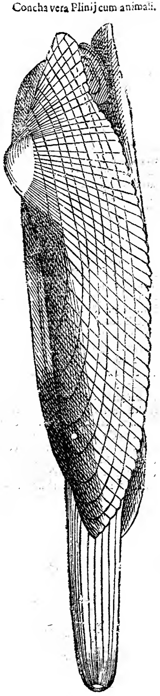
Concha

Concha longa Zoographi.

Concha vera Plinij cum animali.

E

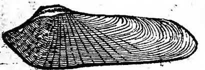
F

G

H

Conchæ longæ authoris aliæ.

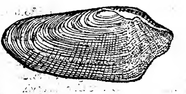
1

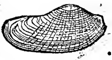
2

3

4

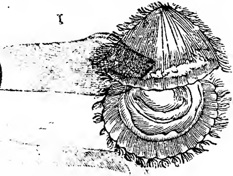
DE CONCHA PICTORVM. Cap. XLVIII.

D INTER Conchas, inquit Rondeletius, eam numerat Ariſtoteles, qua pictores vtebantur non in diluendis, aut aſſeruandis coloribus, ad quam rem hodie pictores Muſculorum teſtis vtuntur: ſed cuius teſtæ radebãtur, quòd conficiendis coloribus vtiles eſſent, nc quis exiſtimet ex interno corpore ſaniem aliquam veluti ex Purpureis, aut Buccinis infecturę, vel picturæ vtilē colligi. Verba ſunt Ariſtot. Ὧι δὲ οἱ γραφεῖς Οστρέῳ χρῶνται παχεῖ πολὺ ὑπερβάλλει, καὶ ἔξωθεν τοῦτο τὸ ἄνθος ἐπιγίνεται, εἰσὶ δὲ τὰ τοιαῦτα μάλιστα περὶ τοὺς τόπους τοὺς περὶ Καρίαν. Concha quæ pictoribus vſui eſt, craſſitudine plurimũ excedit: & florem illum non intra teſtam, ſed foris habet, reperitur id genus maximè circa Cariam. Huiuſmodi eſt Cõcha, quam hìc proponimus, teſtis ſpiſſis, intus læuibus, foris inæqualibus, & aſperis, Cinnabaris, aut Sandarachæ colore, figura Spondylorum, aut minorum Oſtreorum. Hanc accepi à Guilielmo du Choul Allobrogum pręfecto. Hæc Rondeletius. Ego aliam addo vnà cùm animali depictam à Daniele Barbaro Patriarcha Aquilegienſi, mihi miſſam, cuius teſta eſt muſco obſita. *Hiſtor. 5. c. 15.*

E

Concha pictorum Rondeletij. Conchę pictoriæ ſimilis muſco obducta.

F

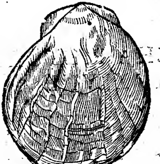
DE CONCHA CORALLINA Rondel. Cap. XLIX.

CONCHÆ ſupradictæ (nimirum pictorum) ſimiles eſt hæc, quæ in mari noſtro reperitur, colore ſcilicet, rubra enim eſt, corallũ planè imitata, vnde Corallinam nũcupauimus, figurà diſsimilis: externa enim teſtarum parte Pectinẽ refert: niſi quòd hæc ſtriata non eſt, ſed lineis tantùm aſpera, & tuberculis rubris inæqualis, intus læuiſſima, cãdidi marmoris colore. Spõdylorum modo colligãtur teſtę vinculo nigro: tenues ſunt, ſed ſatis duræ. Caro dura, odore viroſo, ſapore ſalſo. Raro reperitur hæc Concha, & vix niſi poſt diutinos Auſtri flatus, & Caniculæ exortum in littus eijciatur. Simillima niſi eadem eſt, à me appoſita: quæ verò ſecũdo loco picta eſt ex eodem genere eſt, cæterùm echinata, ac velut foraminibus peruia. G
Poſtrema pronè item, & ſupinè picta, cum Rondeletij Concha eadem eſt, intus nimirum candida, extra coralli modo rubra.

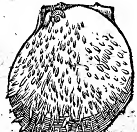
Concha corallina Rondeletij.

Concha corallina noſtra.

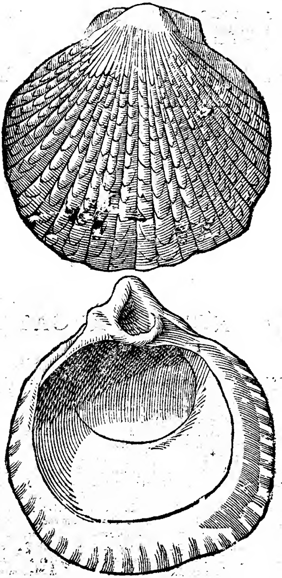

Concha corallina aſpera.

H

Concha corallina tuberculis rubris inuerſa parte candida, & ora purpurea.

DE CONCHA RVGATA, IDEM. E
Cap. L.

MAGNA hæc Concha, & lineis multis, & elatis per tranſuerſum ductis, valde rugata eſt: teſtis valde ſpiſſis, intus læuibus, & ſplendoris argentei, qua parte Cõcham Margaritiferam, matrem Perlarum vulgo dictam refert, per ginglymum articulatur: teſtarũ enim in ſummo apophyſes viciſſim recipiunt, & recipiuntur: quibus acceſſit vinculũ robuſtum, dicas eſſe dentes pectinatim coëuntes. Teſtæ ob ſpiſſitudinem in laminas, & fruſta diſſecantur, ex quibus ſpherula precum conficiuntur, & dentiſcalpia, quemadmodum ex matre Perlarum, ſed non adeo ſplendida. In hac Concha Vniones reperiri, non dubito.

Concha rugata Rondeletij. F

DE CONCHVLA RVGATA. G
Cap. LI.

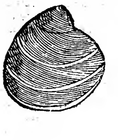
NON ab imo ad ſummum, inquit Rondeletius, lineas ductas habet hæc Conchula, ſed à latere ad latus multas veluti rugas ſparſim, & ſine ordine: quarum quædam imperfectæ ſunt, & in mediam teſtam deſinunt. Teſtæ non ſunt tumidę, & in dorſum elatæ, quemadmodum ſtriatæ omnes, ſed depreſſę colore vario, ſunt enim ex albo cinereæ, & ad liuidum accedentes. Labra teſtarum craſſa ſunt, & tam arctè connexa, vt ſine vi non aperiantur, faciliuſq; rumpantur teſtæ quàm pateſiãt, quod à Chamarum natura prorſus alienum eſt, quarum teſtæ hiant. Vnde eos errare conſtat (Bellonium taxat) qui hanc Conchulam pro Chamepeloride exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per rimã. aquam ſugit ore quod illic ſitum eſt, rotũdum, & in ambitu ſinuoſum. Has Conchas Veneti Biuerones, & Piuerones vocant, Maſſilienſes Cloniſſas, Ligures Arſellas. De eadem hæc Bellonius. Regias aut baſilicas Chamas Galli Pelõurdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt (Rondeletius mox Conchulam variam Gallicè Pelourde nominat, & è luto erui ſcribit) Maſſilienſes Cloniſſas, Veneti Biueronos, Genuenſes Arſellas, Hiſpani Armillas: Anconitani, Rauennates, & Ariminenſes Pauerazos, quaſi pauperculos nominant, quòd illic nimium popularis, pauperibuſq; offerri ſolita ſit. A luto autem, in quo tum manibus, tum retibus euerruntur, nomen habent: πηλὸς enim lutum eſt (Reprehendit hanc etymologiam Rondeletius, vt poſtea audiemus.) Alij dictas à Peloro monte Siciliæ volunt. Differt autem à Calcinellis (Chamis piperatis) quod turbinatiori, & grandiori corpore conſtent. Calcinellæ enim (quæ & Biuerazæ dicuntur) compreſſiore ſunt forma, teſta tranſlucida, ac multò quàm Chamæleios teneriores. Media autem eſt inter aſperã, & læuem conſtitutione, & natura. nõ enim ita horret vt aſpera: neq; ita glabreſcit vt lęuis. albo pręterea, H

Vt à Calcinellis differant.

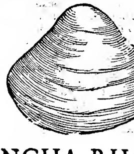
ac fuluo

A ac fuluo emblemate diſtinguitur: vnde Capparozolam (Chamam leuem quoque Cappa-
rozolam vulgò dici, alibi ſcribit, quę quidem Venerijs Cappæ groſſæ, & Rozzolæ vulgò
dicuntur, ab eruditis quibuſdam illic Pelorides exiſtimantur, & à Grecorum vulgo hodie
ὀρυκταὶ dicuntur, hoc eſt foſſiles, nam in fundo, ſeu limo maris à fodientibus eruuntur.
Teſtam earum læuem, & albam eſſe arbitratur Zoographus (dici puto, quòd ex rubro ſul
fulua ſit. Eius autem caro durior eſt quàm læuium Tellinarum, & Peuarazarum. Emollire
aluum traditur. Sed & Diphilus copioſum bonumque ſuccum gignere tradit, & ſtomacho
gratum, nec facilè excerni. Hæc Bellonius. Conchulæ rugatæ Rondeletij, aut eandem, aut
planè ſimilē appoſuit hanc depictam Zoographus. Ex eodem genere eſt, à me adiecta alia.

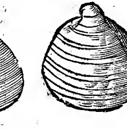
Conchula rugata Rond.

B

Concha rugata noſtra.

Conchula rugata Zoographi.

DE CONCHA RHOMBOIDE, VEL MVSCVLO STRIATO.

Cap. LII.

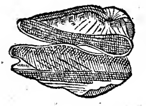
C QVAM hìc modò ex eodem Rondeletio repræſentamus, Veneti Muſſolo
vocant; Græcorum vulgus Calagnone, apud Monſpelienſes ἀνώνυμος
eſt. Falsò Βάλανον quidam (Bellonium intelligit) vocant: nam nihil ſi-
militudinis cum quernis glandibus habet; neque in ſaxorum rimis naſci-
tur, quod temerè nonnulli aſſerunt, neq; teſta læui contecta eſt, neq; hu-
ius caro tenera eſt, neq; palato grata, quod de balanis ſcripſit Athenæus,
ſed dura, virus olens, atq; inſuauis. Opinionem etiam eorum, qui Spondylum appellant,
ſatis refellit teſtarum cōnexus: de quo in Spondylis dicemus. Huius nomen nullum equi-
dem apud veteres reperijt: quare muſculum ſtriatū
rectè dici poſſe putat, quod teſta ſit muſculorum ma-
rinorum teſtæ ſimili, ſed ſpiſſiore, ac firmiore. Præte-
rea pars, qua cohęrēt teſtæ, recta eſt, ferè veluti in mu
ſculis, altera parte rotunda: recta ferè inquā, dempto
teſtarum capite, quod in angulum ſatis prominet, vt
figuram rhomboidem ſatis aptè tota teſta repræſen-
tet, vnde concham rhomboidem propriè appellari
poſſe putat. Ab angulo capitis teſtarum ducūtur par-
uæ ſtriæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota Concha nigri-
cat. Dura eſt admodum carne, ſi cum alijs muſculis
comparetur. Rara eſt hæc concha; quòd in alto mari
degat. Hęc ex Rondeletio. Bellonius, vt dixi, balanū
Græcis dici ait, Latinis glandem. Balanos (inquit) in genere teſtatorum annumerauit Ari-
ſtoteles. Naſcuntur vt Thyrya, circa rimas, cauernaſque ſaxorum, quibus multum adhæ-
rent, immobileſque ſunt, teſta læui contecti. Vulgus Græcum Calognones vocat: Veneti
(apud quos frequentes ſunt) Mouſſolos, dum fortaſſe mytulos dicere ſtudent: Sunt enim
his ſatis ſimiles. Porrò quercinæ glandis formam habēt, vnde & balani, & glandes Græcis,
ac Latinis dicti. Sunt qui Spondylos Latinis vocari putent. Plinius verò ad diuerſa anima-

Cōtra Bellonium.

Balanum non eſſe.

Spondylum non eſſe.

Concha rhomboides Rondeletij.

D

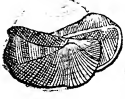
Nominis ratio.

Balani vt naſcuntur.

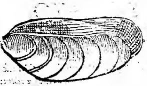
lia vtrimq; nomen transfert. Columella inter concharum genera annumerat. Paulus cō- E
charum genus condylos vocari ſcribit, quos tu fortaſsis Spondylos dixeris. Athen. à locis (inquit) ſortiti ſunt diſcrimina balani: quandoquidem in Aegypto optimi gignūtur, & ſuauiſsimi, tenelli, oriq;, ac ventriculo grati: qui & ſuccum, & alimentum præſtant copioſum. Decoctum eorum (vt prodit Xenocrates) aluum ciet: quā verò ſaxuis non adhæreſcunt, acres ſunt, ac medicamentoſi, magiſque aluum perturbant; atque vrinam minus concitant. Galenus eos in cibo præcipuè commendat, qui eò loci proueniunt, vbi aquę marinæ admiſcetur fluuiatilis, ſaxiſque adhærent. ij namque (inquit) dulces, & habiliores, plenioreſque copioſum præbent ſuccum, quo & abundè nutriunt, aluumq; promouent, ori, ac ſtomacho pergrati, tenerioremq; habent carnem, & vrinam cient. Hæc Bellonius, quorum ea, quæ ex Xenocrate, ac Galeno recitat, referenda ſunt ad veros balanos, de quibus nos poſteà. Iconem verò Bellonij omiſimus nequaquam, quia, vt vides, diſsimilis eſt illi quam Rondeletius exhibuit, diuerſaque ab ijs, quas ego hìc à me obſeruatas depinxi. Bellonij concha teſtis eſt breuioribus, & obtuſioribus, non ita in anguſtum ab altera parte exeuntibus. Zoographus eiuſdem generis pinxit hanc etiam cōcham F
Venetijs ad viuū effictam hac forma. Conchis iſtiuſmodi generis addi poſsūt, quas hìc ego addidi à nemine etiamnū pictas. In priori pars, quæ cohæret teſtæ, recta eſt, vt in muſculis, dempto teſtarum capite, quod in angulū ſatis prorumpit, vt merito rhomboides dici queat, altera pars rotūda eſt. Ab angulo quē dixi ſtriæ ſunt, & rectę, & obliquæ. Tota concha nigricat, partim ferruginea eſt: intus candicat. Picta eſt pars conuexa, & concaua. Alia minor eſt, ſubhirſuta in quodam loco more muſculorū, cæterò excepta magnitudine ſuperiori ferè ſimilis. Addidi præterea bina alia Concharum rhomboidum genera, coloris ferruginei, ferè ad rufum inclinantis: vtraque etiam hirſuta eſt, prior autē vndiquaque, altera inferiùs tantummodo: priori plures ſunt faſciæ nigricantes: in altera tres tantū, G
eæque ferrugineæ: poſtremò in capite differentia eſt penes magnitudinem, vt pictura repræſentat.

Icon Bellonij diſsimilis à Rondeletij.

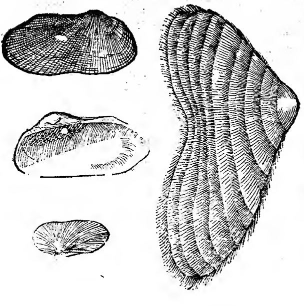
Balanus Bellonij.

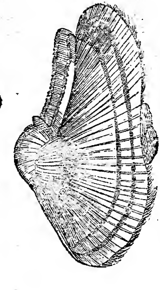
Concha rhomboides Zographi.

Conchæ Rhomboides noſtræ.

Concha rhomboides noſtra alia hirſutior.

H

A

DE CONCHIS LÆVIBVS.

Cap. LIII.

POST Conchas aſperas, ſtriatas, rugatas, quas iam executi ſumus, agit Rondeletius de læuibus, & non ſtriatis, quoniam communis præceptor Ariſtoteles eas eo modo diſtinxerit, diuiſeritque. Ἔτι δ' αὐτῶν (inquit) τῶν ὀστράκων διαφοραὶ πρὸς ἄλληλα εἰσί, τὰ μὲν γὰρ λειόστρακά ἐστιν, ὥσπερ σωλὴν, καὶ μῦς, καὶ κόγχαι ἔνιαι αἱ καλούμεναι γαλάδες. Τὰ δὲ τραχέα οἷον τὰ λιμνόστρεα καὶ πίννα, καὶ γένη κόγχων ἔνια, καὶ κήρυκες· καὶ τούτων τὰ μὲν ῥαβδωτά ἐστιν οἷον κτεὶς, καὶ κόγχων τι γένος, τὰ δὲ ἀρράβδωτα, οἷον αἵ τε πίνναι, καὶ κόγχων τι γένος. *Lib. 4. Hiſtor. cap. 4.* Quem locum Gaza iudicio Rondeletij non ſatis expreſſit hoc modo. Ipſarum etiam teſtarum magna varietas: nam aliæ læues, vt vngues, Mytuli, & Concharum quædam, quas galadas appellant: Aliæ ſcabræ, vt Oſtreæ, Pinnæ, & Conchæ nonnullæ, & Buccina; quædam
B etiam pectinatim diuiſę, vt Pectunculi, & Concharum nonnullæ. Ariſtoteles teſtas diuidit in læues, & aſperas, in virgatas, & non virgatas. Sunt igitur (inquit Rondeletius) teſtæ quædam aſperæ, & non virgatę, vt pinnatum teſtæ. *Cõcharum diuiſio.* Sunt quædam aſperæ, & virgatæ, vt Pectinum teſtæ, quare ſic vertendum fuerat: Teſtarum magna eſt varietas, aliæ enim læues ſunt, vt vngues, Mytuli, & Conchæ quædam, quæ galades nominantur: quædam aſperæ, vt Limnoſtrea & Pinnę, & Conchæ nonnullæ. *Gazæ lapſus.* Et aſperarum quidem aliæ ſunt virgatæ, vt Pecten, aliæ non virgatæ, vt Pinna. Hactenus Ariſtoteles, qui virgatas teſtas appellat, non ſimplicibus lineis, aut tuberculis, ſed virgis elatis, & ſtrijs aſperis, de quibus, & de alijs aliter aſperis iam diximus. Læuium inter ſe differentia eſt à magnitudine, & paruitate, à craſſitudine, & tenuitate teſtæ, à colore. Quædam enim totæ nigræ ſunt, quædam albæ, quædam nigris lineis diſtinctæ, aliæ purpureas, tranſuerſas, & rectas lineas habent: de quibus deinceps. *Læuiũ differentia.*

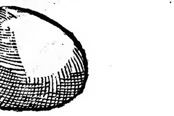
C

DE CONCHA GALADE, ET CONCHA NIGRA ROND.

Cap. LIV.

CONCHÆ γαλάδες (inquit) Latinum nomen nullum inuenerunt, quare Gaza Latino (Græco potiùs) nomine vſus eſt. Has inter læues numerat Ariſtoteles, vt ſuperiori capite protulimus, fortaſſe à lacteo colore dictæ ſunt γαλάδες. *Etymon.* Sunt enim candidiſſimæ, maximæ, & læuiſſimæ. Nonnullæ parum purpuraſcentes, quædam flaueſcentes reperiuntur, ſed intus omnes candidiſſimæ ſunt. *Color.* Caro alba eſt, dura, concoctu difficilis, ſuccum craſſũ gignit, ius ex his aluum mouet, ſi per ſe coquantur, vel ſine multæ aquæ admiſtione. *Caro.* Satis rarò capitur. His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere exiſtimauimus, quòd ſuperioribus planè ſimiles ſint, niſi quòd intus, & foris nigricant; caro quoque minus candida eſt. Vtraque non admodum concaua eſt, & teſta vna cauitate ſua alterius
D apophyſim recipiente firmi colligantur. Hæc ille poſita hâc icone.

Concha galades Rondeletij.

E

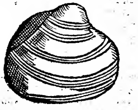
DE CONCHA FASCIATA EIVSDEM. Cap. LV.

SVPERIORIBVS duabus ſimilis eſt Concha, quam hîc repræſentamus ex eodem Rõdeletio, niſi quòd paulò latior eſt, quod læuibus videtur peculiare. Præcipuè quinq; veluti faſcias latas à latere ad latus ductas habet, ijs ſimiles, quibus puellæ noſtræ (inquit) capillum redimire ſolent, quas vittes appellant, ideſt, vittam, vnde & hanc Concham coquille vittade nuncupãt. Inde Latinè faſciatam vocauimus, nõ ineptè, vt arbitror.

Etymon.

Teſta eſt admodum læui, dura, marmorea. Hæc ſucco, & ſubſtantia à ſuperioribus non differt. Huic ſimilem planè adiungimus, quam ob id peculiariter non depinximus. Differt tantùm lineis purpuraſcentibus, quas per tranſuerſum ductas habet à ſummo ad imum, alias partim flaueſcentes, partim albas, intus tota violacea eſt. Teſta eſt læuiſſima, ſi qua ſit alia, tenuis: Vna linea caua alterius teſtæ longam apophyſim excipit, & ſic arctè colligantur. Sic ille. Adieci hîc duas alias icones. Prior nullam habet aſperitatem, & vndiquaque leuis eſt, candida, ſed nigerrimis faſcijs adornata, vt pictura indicat. Altera Concha ſiue fortè chama tota candicat, faſcias habet tres nigricantes, vt icon demonſtrat. Huc deinq; pertinent tres iſtæ poſtremæ, quarum binæ roſeo, ſubcæruleo, & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris eſt ferruginei, cætera cinerea, ſtrijs, & faſcijs fuſcis. F

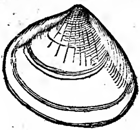
Concha faſciata Rondeletij.

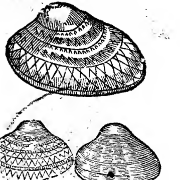
Concha faſciata authoris prima.

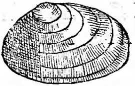
Concha faſciata authoris ſecunda.

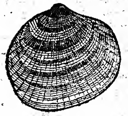
Conchæ faſciatæ authoris aliæ.

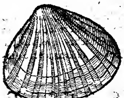
Concha craſſæ teſtæ Rondel.

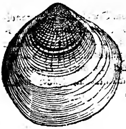
Concha faſciata noſtra prima.

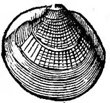
Concha faſciata noſtra ſecunda.

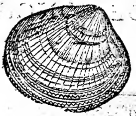
Concha faſciata noſtra tertia.

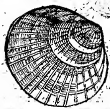
Concha faſciata noſtra quarta.

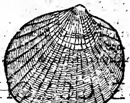
Concha faſciata noſtra quinta.

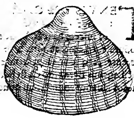
Concha faſciata noſtra ſexta.

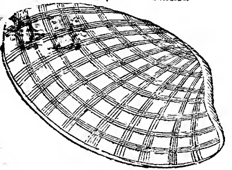
Concha faſciata noſtra ſeptima.

Concha clathrata craſſa teſta.

Concha clathrata craſſa teſta maior.

DE CONCHA CRASSÆ TESTÆ, ET CONCHIS VARIIS. E

Cap. LVI

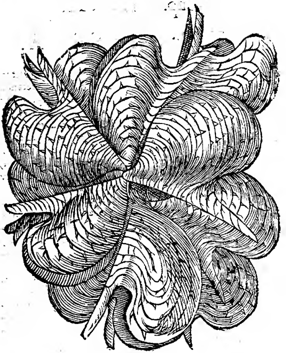
RONDELETIVS eiuſcemodi Cōcham, quam iam ex eo depinximus à Galade, & chama aſpera, neq; vita aut ſubſtãtia differre ait, ſed craſſitudine tantùm teſtarum: differunt tamen etiam ratione faſciarum, quę in illis rariores, & latiores ſunt, in his plures, & vnica tantũ linea conſtantes. Hæ præterea lineis aliquot à latere ductis diſtinctæ ſunt, nihilominus tamen leues. Ex his vſtis, & in cinerem redactis Rondeletius præſtantiſſimũ antiſpodium fieri ſcribit, quòd in Spodij veri vicem commodè vſurpatur. Fieriq; ex his dentifricia, & exſiccantibus admodum medicamentis vtiliſſimè admiſcentur; fieri deniq; F ex iiſdem calcem. Ego huic Rondeletij figurę quinque alias addidi, licet ferè diſſimiles: craſſas enim teſtas habens. Prior faſcias habet nigras, interualla verò partim candicant, partim purpuraſcunt, ſicut etiam lineæ quædam eodem colore decorantur. Intus tota cãdicat. Altera lineis per tranſuerſum ductis, nigris: intus candida. Tertia denſam admodũ, & opacam habet teſtam colore nigro in ſuperior, & anguſtiori parte: cætero ſubrubet, & ad ferrugineum vergit. Quarta multò præcedentibus craſſior, nigra infra, candida ſuprà: faſciæ infra denticulatæ ſunt. Quinta ſecundæ quodammodo ſimilis eſt. Similis verò in primis Rondeletij iconi eſt muſculus eiuſdem, vt proprio loco videre licet, ſed is teſtam habet tenuem, & ſubtilem. Craſſas etiam teſtas habent binæ iſtæ Conchæ nigro, albo, & ſubrubeo variæ, vti quoque iſtæc clathrata, colore ferè ſubroſeo: craſſiſſimam verò omnium clathrata poſtremò colore tota ferrugineo.

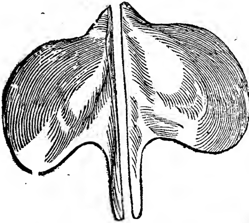
DE CONCHA TENVIS TESTÆ.

Cap. LVII. G

TENVIS teſtæ Concham nominare libuit eiuſcemodi Concham à teſtæ tenuitate, ac fragilitate. Genuenſibus Datteri dicuntur, fortè quod Dactylorum more inuicem hæreãt. Vnde ex Mytulorum genere eſſe apparet. Extra colore ſunt fœno, lutulento, cinereo, intus argenti modo reſplendent. Pinguntur hìc aliquot inuicem adhærentes, atque vna ſeparatim aperta, quo modo alas auium exprimunt. Debeo hoc Conchæ genus Bernardo Caſtelletto Genuenſi, cuius viri humanitatem, & indefeſſam ſtudioſos iuuandi voluntatem nunquam ſatis laudare poſſum.

Concha tenuis teſtæ.

DE CHAMIS IN GENERE.

Cap. LVIII.

SYNONYMA.

Χήμη Suidæ oſtrei genus eſt. Alibi verò χημὰς ab eo exponitur ὁ ἰχθυς, id eſt,
piſcis, ſed corruptum eſſe tum vocabulum, tum interpretationem arbitratur
Zographus: quoniam χήμας boni authores paroxytonws ſcribunt in accu-
ſandi caſu multitudinis, non pro piſce, ſed pro Conchis. Varino χήμη, eſt
χάσμη, id eſt, oſcitatio. Plinius ſanè Conchas Margaritarum pandere ſe di-
Nominis ratio. xit, quadam oſſitatione. Vtrumque fieri videtur à verbo χάινειν, Ἀχάω enim, χῶ, quod eſt
χωρῶ (hoc eſt capio) fit χάινω, vt à χρῶ, χραίνω; ῥῶ, ῥάινω. Ab eodem verbo χῶ fit ſecun- F
dum Euſtathium etiam χήμη, τὸ ὄστρακον, ἀπὸ τοῦ κεχηνέναι, vt patet (inquit) ex Athenæo.
Sed videri poteſt (vt Zographus iudicat) Chama à verbo χῶ deriuari in vtrauis ſignifi-
catione; hoc eſt, ſiue quoniam hiant, ſiue à capacitate. Caua quidem, & capacia omnia, hia-
re videntur: ſicut & caua animantium ora hiant, cùm accipere aliquid auent: & licet Con-
chæ omnes, tum cauæ, tùm ad capiendum aptæ ſint, Chamis tamen priuatim hoc nominis
Pro Vaſis genere. contigit, fortè tanquam maiuſculis, & capacioribus. Galenus in Gloſſis, χήμην χηράμιδα,
τὴν κοιλοτέραν κόγχην, καὶ μείζονα: nimirum pro vaſis genere, capaciore, quàm Concha
communis ſit. Cæterùm pro χηραμίδα (χηραμὸς, vel χηραμὶς, nihil quàm cauernam ſigni-
ficat) legerim ego (inquit) κεραμίδα, hoc eſt figlinam, vt Concha figlina (à figulo facta)
maior intelligatur, quàm marina, & naturalis Concha, nam in eodem libro, ſic habet Ga-
Conchæ ceramis. lenus, κόγχην κεραμίδα, οὐδὲν πλέον δηλοῖ τῆς κεραμίδος: hoc eſt, Concha ceramis idem,
quod ceramis ſimpliciter ſonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum ſimpliciter dicas,
χημεία. nihil intereſt. Hæc Zographus. χημείαν interpretantur aliqui argenti, & auri præparatio-
nem, quam vulgo chymiſticam, vel alchymiſticam artem nominant: quaſi à chymis, & li-
quoribus quos parat, nomen hoc tulerit. Sed χημεία cum ἦτα habeat in prima, aliunde di- G
cta fuerit, fortè quòd vaſis illis, quæ vulgò crucibula nominant, fundendis metallis ido-
nea, ſubinde vtatur. Hæc enim χήπας, & χήμας κεραμίδας vocari. Latinè efferri poteſt
Chama, aut Chama, aut Cheme, & diminutiuum, chamula; vt à Concha conchula. Apud
Chameleos, Chamepeloris. Plinium compoſita videntur chameleos, chamepeloris, &c. quæ quidem Græca ſunt, &
Græcis in compoſitione non vſitata, quod ſi quis ita voluerit vti, caſus obliquos etiam ex
integrè innexis componat, vt chameleon dicat, & chameleas, &c. non vt quidam recentio-
res chameleon, & chamæleos, ineptè. Sed omnino præſtabit diuiſis vocabulis efferre. Cha-
ma fœmininum eſt. λεῖος, id eſt, læuis, communis generis, Atticè: communiter maſculinum
Hiatula. eſt, & fęmininum facit λεία. quare & χήμη λεῖος, & χήμη λεία rectè dixeris. Gaza non mo-
do Chamā teſtaceum animal hiatulam conuertit, ſed etiam chamem piſcem alicubi ſimi-
liter. Nos Græca vocabula retinere præſtiterit. Plinius etiā aliquādo cluſiles, mordaceſq;
Conchas ceu mitulos vocaſſe videtur. Scribit enim in purpurarum naſſis eas ineſſe, quod
Oppianus de Strombis, & chamis, ait. In exiguis naſſis inquit:

Στρόμβους συγκέλσαντες ἅμα χήμαις τίθενται.

Bellonius vulgus Gallicum in chamis nominandis, cum Italico conuenire tradit: ſiquidē H
noſtri, inquit, maiores chamas des flammes, minores verò des flammettes nominant, quòd
Chamæ peuerazæ vnde dictæ. eum iure incoctę, non ſecus ac piper fauces, & os inflammare ſoleant. Italicum vulgus ma-
iores chamas Peuerazas, quaſi piperatas, nominat: minores verò Peueronos, quod piper
haud tantoperè redoleant. (Rondeletius conchulas rugatas, quas ſuprà exhibuimus, à Ve-
netis Piueronos dici ſcribit.) Harum enim è mari recens aduectarum carnem quicunque
paulò liberaliùs deguſtauerit, quendam ſaporem in eis gratum, ſed gulam prouocantem,
ac piper redolentem comperiet. Cæterùm, quæ chama Latinis dicitur, eadem Latinis cap-
pa, Gallis autem coquille appellatur. Alias autem his congeneres Itali addito cognomen-
to cappas ſanctas, capperozolas, cappas longas, & huiuſmodi vocabulis nominant, de qui-
bus eſt ſeorſim diſſerendum. Hucuſque Bellonius. Et in ſequenti capite de piperata chama
rurſum: Chamam piperatam Veneti Beuerazas, vel peuerazas vocant ad diſcrimen maio-
rum, quas Biueronos appellant. Sed ſi vel Beuerazę, vel peuerazæ dicuntur, quod fauces
inflan-

A inflammentur, & piper redoleant, vt ille vult, cur eſt itaque, quod pipere condiantur? hoc enim eſſet oleum addere igni: quamobrem ita dictas puto, quòd piper pro condimento, eis adhibeatur. Zographus Germanicè Muſcheln dici poſſe ait: attamen id nomen nimium patere: contrahi autem, ſi differentiam addamus, ita vt Conchæ propriè dictæ, cognominentur rotundæ, runde Muſcheln: chamæ verò longæ, lange Muſcheln. Licereque & Italos imitari, Pfeffer Muſcheln: vel etymologiam Græcam, Gynmuſcheln, (vel euphoniæ gratia, n in m mutando, Gym Muſcheln,) nam gynen, vel ghinen nobis, inquit, hiare eſt, verbum (vt apparet) à Græco *χάσκειν* deſumptum. Spartianus Oſtreas, & Lioſtreas cùm dixit in Heliogabalo, chamas tracheas, & chamas leas intellexit, inquit Hermolaus, etiamſi lithoſtreæ ſcriptum erat: id ex Athenæo ſumitur, qui ait, chamas tracheas Oſtrea quandoq; dictitata.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

B SVPER Chamarum diuerſitate hæc omnia nobis reliquit Aelianus: Chamæ marinæ, & variæ, & multiplices ſunt: aliæ aſperæ, aliæ leues; quædam digitorũ compreſſu confringũtur: aliæ vel laxo ægrè conteruntur. Quædã ipſarũ nigerrimæ ſunt, quædam argẽti coloris ſimilitudinẽ gerere videntur, aliæ vtroq; colore mixto inſignes. Ac quemadmodum earum eſt varium, & multiplex genus, ſic multas, & diuerſas ſedes habent. Quædam enim in littoribus diſperſe iacent, in arenis, vel in limo quieſcunt. nonnullæ ſub algam ſubijciuntur, aliæ in limo commorantur: aliæ ſaxis tanquam mordicus adhærent. Aeſtiuo tempore, cùm incipit meſſis, in Iſtrico mari gregatim natant, & leuiter feruntur, cùm ante id tempus ſua ſibi mole graues efferri non poſſent. Eum, Boreæ, & Auſtri idcirco fugientes ſunt, quòd eos ventos ferre non poſſint. Contrà ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris afflari gaudent: eamque ob rem in latebras abditæ, & ſuis conniuentes teſtis, cùm à tempeſtatibus mare ſentiunt conquieſcere, & Fauoniũ flare, tum relictis ſedibus, ad ſummam maris aquam natant, & apertis teſtis eminent, (ſic tanquam, vel ſponſæ è thalamis prodeunt, vel roſæ ad Solis radios exporrectæ ex inuolucris, ſeu calycibus ſuis erumpunt) & quieſcentes ventum expectant placidum, ac ſecundum, qui ſi contigerit, alteram Concham ſubſternentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro naui ad nauigandum vtuntur, vt ſi eas procul videas, ſic per tanquillum mare natantes, claſſem nauium exiſtimes. Quòd ſi nauem ad ſe accedere ſentiunt, aut belluæ impetum, aut valentioris piſcis natatione, metu perculſæ, cõtractis vno impetu teſtis, frequentes delabuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in tertio, Hicelius, Eraſiſtratus (inquit) Chamarum alias dicit vocari aſperas, alias regias; aſperas quidem mali eſſe ſucci, pauci excrementi, facilè excerni, ipſis pro eſca eos vti, qui purpuras piſcantur. Læuium autem præſtantiæ differentias magnitudine æſtimari. Et aliquantò pòſt ex Diphilo: Chamarum craſſiorum (*χημῶν δὲ τῶν παχετῶν*) quæ paruæ ſunt, & tenuicarne (Oſtrea vocantur) ſtomacho gratæ ſunt, & excretu faciles. Craſſas verò, quas & regias, & pelorias appellant, multũ nutriunt, difficile excernuntur, boni ſunt ſucci, ſtomacho conueniunt, præſertim magnæ. Priore loco chamæ in aſperas, & regias diuiduntur;

C

Lib. 15. c. 12. *Chamarũ varietas.* *Gregatim natant.* *Vẽtos quos nã fugiant* *Cautio, & ſagacitas naturæ.* *Differentię ex Athenæo.*

D videnturq; læues pro regijs accipi. Poſteriore in craſſas paruas, & craſſas magnas, quæ cum læuibus eædem videntur. A Plinio ſpecies hæ numerantur, Chametrachea, chameleos, chamæpelorides, generis varietate diſtantes, & rotunditate, chamæglycymerides. Rondeletius ita diſtinguit; vt chamarum aliæ leues ſint, aliæ aſperæ. Læuibus chamæpelorides, & chamæglycymerides ſubiungit. Quid verò chamis ſit proprium, quo à Conchis, quibus in multis ſimiles ſunt, diſtinguantur, ſic inquit idem Rondeletius. Athenæus, *τῶν δὲ χημῶν μνημονεύει Ἴων ὁ χῖος ἐν Ἐπιδημίαις, καὶ ἴσως οὕτως ὠνόμασαι τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχηνέναι*, id eſt, Chamarum meminit Ion Chius in Epidemijs, quæ fortaſſis *χῆμαι* a Græcis nominatæ ſunt *ἀπὸ τοῦ κεχηνέναι*, id eſt, ab hiando. Id etymum ſecuti quidam Hiatulas latinè appellant: ſed cùm eadem voce etiã channæ nuncupentur, quæ à Chamis maximè diſtãt, vt in priore operis noſtri parte oſtendimus, tutius eſſe puto Græca appellatione vti, Plinij exemplo, à quo chamæ nominantur, & chamæpelorides, & chamætracheæ, atque aliæ eiuſdem generis. Chamæ igitur, etſi Concharum generi ſubſint, hoc tamen à cæteris Con-

Differentię ſecundum Rondeletium. *Chamæ nomen à Latinis vſurpãdum.*

chis diſtabunt, quod ſemper hiant, & teſtas apertas habent. Quod ad formam earum attinet, cum tanta ſit earum varietas, & tam parum certas, & diſtinctas notas nobis ſuper eis veteres reliquerint, doctiſſimus Rõdeletius, certi aliquid de ijs velle ſtatuere, perdifficile eſſe rectè quidem iudicauit, cæterùm nõ erat propterea temeritatis, ac immodeſtiæ accuſandus Bellonius, quem (vt ſolet) tacitè mordet, quòd pro chamis Conchas ſpeciatim dictas vſurparit: nam & veterum quidam id fecere, vt Galenus in gloſſis, κόγχον, τὴν κόγχην, τὴν χήμην, dixit: idque Varinus repetit: apud quem aliàs etiam, quemadmodum quoque apud Heſychium Conchas inuenio interpretari χήμας. Idem Rondeletius in capite de chameleia; Chamas eaſdem eſſe cum læuibus Conchis, quæ γαλάδες dicuntur, falſum eſſe ait, quoniam Ariſtoteles (cuius verba ſuprà citauimus) à Conchis chamas ſeiunxit. Sed Ariſtotelem aliquis dixerit (inquit Zoographus) Conchas à chamis diſtinxiſſe quidem, ſed ſpecie potiùs, quàm genere, & nihil prohibere, idem nomen tum generi toti, tum ſpeciei ſub eo vni attribui, vt inualidum hoc Rondeletij argumentum ſit. Cùm itaque vix vnam nobis notam reliquerint antiqui, qua chamas in Conchis diſtinguas, Marcellus Virgilius Græcè, & Latinè peritiſſimus in ſuis in Dioſcoridem commentarijs, ab ijs abſtinuit, earundem diſtinctiones peritioribus relinquens. In genere (inquit) minorum oſtreorum chamæ ſunt, tanta cùm alijs affinitate, vt facilè in antiquis ſcriptoribus confundatur earũ hiſtoria. Nihil difficilius in tota huiuſmodi rerum commentatione, quàm in appellationibus his concordem veterum hiſtoriam oſtendere. Ob id peritioribus relinquemus. Hactenus Marcellus. Quapropter minimè etiam miratur Hermolaum Rondeletius, virum optimarum rerũ cognitione præſtãtem in ſuis in eumdem Dioſcoridem corollarijs de oſtreis, & conchylijs pauciſſima ſcripſiſſe, copia, & varietate eorum, vt opinatur, deterritum. Ego à Conchis, hiantibus oris diſcerni chamas exiſtimem; cuius opinionis quoque fuiſſe videtur Andreas Matthiolus, qui ſic nobis de eiſdem ſcriptum reliquit: Quanquam chamæ inter cætera Conchyliorũ genera longa deſcriptione ab Athenæo referuntur: nihilominus tamen tot huiuſmodi teſtaceorum habentur ſpecies, vt nõ facilè ſit eas inter ſe diſtinguere. Cæterùm præter cæteras Conchas id ſibi peculiare aſciuere chamæ, quod plerumq; in littore manentes inueniuntur. Idcirco eas rectè chamas dici poſſe putauerim, quæ in marinis oris, pandentes ſeſe, læui teſta contectæ reperiuntur. Harum quàmplurimas ipſe vidi in Adriatici littore. Verùm quoniam nulla alia facultate ſunt præditæ, præter eas, quibus & reliqua Concharum genera commendantur; ideo non eſt, vt plura de his dicamus. Hacuſque ille. Quemadmodum verò hient chamarum genera, in ſingularum fere hiſtoria patebit.

Bellonius defenditur

Hermolai laus.

A Conchis oris hianti bus diſcerni Chamas

E

F

G

VSVS IN CIBO.

CHAMÆ Epheſiæ commendantur ab Archeſtrato, vt & mituli (μύες) ab alijs: de quibus Hicebus: Mituli (inquit) Epheſij, & ſimiles eis ſucci bonitate, vt pectinibus præſtãt, ita inferiores ſunt chamis. Athenæus aluum ſimul, & vrinam ciere ſcribit è conchylijs præcipuè mitulos, oſtrea, pectines, chamas. Dioſcorides vrinæ non meminit, ſed chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum vis aluum mouere ait, & cum vino aſſumi. Braſauolus chamas dicit eſſe paruas Conchas, quæ paſſim peueracæ vocantur; & ex his, vel tellinis (quæ vulgò peueracinæ) vel illis, quæ cauæ vulgò vocãtur, circiter triginta in quatuor aquę vncijs ebulliri, vt ab ipſis aqua marina exeat, quæ aquæ miſcetur, H poſtea cùm decoctæ fuerint, ius in cyathum fundi, & optimi vini dimidio cyatho addito, bibi, idemque ius ſolum ſine vino præſtare: atque id non ſolùm ratione ſalſedinis, vel aquæ marinæ, ſed quia concharum etiam ſubſtantia emollientem quandam naturam habet: Sic ferè ille.

Aluum, vt mouent.

A

DE CHAMIS IN SPETIE.

ET PRIMVM

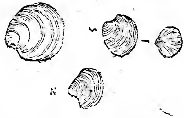
DE LÆVI. Cap. LIX.

CHAMELEIA à teſtæ læuitate (inquit Rondeletius) nomen inuenit. *Deſcriptio.*
Teſta duplici conſtat, Conchis læuibus, quæ galades dicuntur, ſimilis eſt.
Ab his teſtarum fragilitate differt: digitorum enim compreſſu frangitur fa- *Caro.*
cilè, quod in Conchis, & pectinibus non euenit. Intus, & foris candidiſſimæ *Os.*
ſunt, caro quoq; intus candida, in qua duo foramina cernuntur: alterum os *Excrementi meatus.*
eſt, alterum excrementi meatus, vtrumq; ſinuoſum eſt, vt dilatari, & conſtringi poſſit, hoc
B ad attrahendum aquam, illud ad reijciendum excrementum. Habet & μήκωνα, vt Conchę *Papauer.*
cæteræ. Latere magis protuberante ſemper hiat. In arena cum tellinis capitur, qua de cau- *Vbi capiatur.*
ſa ſępius aqua pura elui debet, ad arenam expurgandam, qua expurgata dulcis eſt, & te-
nera, alioqui vix edi poteſt. De eiſdem Bellonius ſic ſcripſit. Omnium Concharum albiſſi-
mæ ſunt, quas Chameleias Græci vocauerunt: Galadæ autem Ariſtoteli (vt reor) dicun- *Geladęque*
tur (quam opinionē reprobat Rondeletius, cuius Concham Galaden ſuprà depinximus.)
Tantam magnitudinem adipiſcuntur in Oceano, vt quaternorum digitorum latitudinem, *Magnę in Oceano.*
ſenorum verò longitudinem exuperent. Quæ res multò perſpicacius innoteſcet ex ijs, qui
à Diuorum Iacobi, aut Michaelis perſolutis votis redeuntes, teſtas ea qua dixi magnitudi-
ne de ſuis pileis appendunt. Frequentiùs Romæ, quàm in quauis alia vrbe diuenduntur
cum tellinis, ac pectinibus: magnitudine quidem iuglandis, corpore ferè orbiculari, gla-
bro, fragili, pellucido, rotundo, labris, ac teſta tenuibus, læuibus, non autem denticulatis.
Facilè à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes ſua labra pandunt: quo fit vt parum
diu abſint à mari, quin exanimentur, læuique illiſu frangantur: ſuam quoque aquam facilè
amittunt, multaſq; arenulas recipiunt, à quibus quod elui difficilè poſſunt, vulgò reſpuun- *Caparozas*
C tur: Sed recentes, & adhuc viuæ, tellinis certè poſthabendæ non ſunt. Indiginæ caparozas, *Sedem mutant.*
vel caparozolas vocant. Nam cappæ nomine Itali chamas intelligunt. Moueri autem a ſe
chamęleias, ac ſedem in littore mutare, compertum habeo, quæ res ei innoteſcet, qui has
in vaſe aqua oppleto immerſerit, quod Veneti plerumque faciunt, vt minus exanimes ſer-
uent, nève arenis conſpurcentur, aut deteriore euadant. Aetius Dioſcoridem, ac Galenum
ſecutus, chamulas vocauit. Chamarum (inquit Dioſcorides) conchularumque exigua
aqua decoctarum ius, aluum ciet: quæ tamen appellatio non minus patet, quam Oſtreo-
rum. Omnia enim teſta contecta comprehendit: quinetiam pro teſta ipſa nonnunquam ac-
cipitur. Conchylia Plinius medicus lib. 5. c. 1. appellat. Nihil (inquit) ex eis, quod pingue *Conchylia.*
eſt ſumant, vt Iſices, pectines, & Conchylia. Aetius lib. 2. Minorum (inquit) erinaceorum,
& Conchularum, vetuſtorumq; gallorum iura ventrem deijciunt. Porro Conchylia quæ- *Ventrē deijciunt.*
dam Herodotus in montibus Aegypti naſci, ac procreari tradit. Hucvſque Bellonius, ſed
iconem non exhibet. Habebis itaque hîc prius chamen læuē Rondeletij. Addo ego aliquot *Conchylia in mōtibus Aegypti.*
alias ſpecies, inter quas, priores candidæ ſunt, ac inter eas prior quinque habet faſcias, mi-
nutiſſimaſque alias quaſdam ſtrias. Altera diaphana eſt, maioreſq; habet ſtrias. Eædem in
D tertia magis ſunt euidentes. In quarta ſtriæ illæ non ſunt tranſuerſales, ſed per longitudi-
nem. Quę ſubinde datur, colore eſt nigro, altera ſubflauo, vtraq; lineis tranſuerſalibus. Alię
quoque tres albæ ſunt. Earumque prior in ſummitate nonnihil poſſidet flauedinis, altera
nonnihil coloris caſtanearum, tertia tota candida, ac diaphana. Addidi præterea multas
alias admodum puſillas, quarum quatuor priores albæ ſunt: ſed aliæ craſſioris teſtæ, aliæ
tenuioris, aliæque diaphanæ, aliæ denſæ. Inter quinque alias, quæ ſequuntur prima etiam
albicat, & lineas habet admodum exiles eiuſdem coloris; altera item alba oras habet caſta-
nei coloris, tertia lineas habet nigras: quarta Rondeletij chamam imitatur, ſed minor eſt,
& plures habet lineas: quinta caſtanei eſt coloris, cum faſcijs quibuſdā albis, vt icon oſten-
dit. Quatuor aliæ, quæ inſequuntur, non omnes etiam eiuſdem ſunt coloris. Prima enim,
& ſecunda flaueſcunt, tertia, & quarta, albo nigroque variant. Poſtremi quaternarij duo
lineas habent rectas more pectinum: duæ alteræ omnium poſtremæ albæ, eo modo, vt vi-
des, variant,

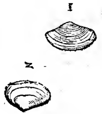
Chamælea Rondeletij.

Chamælearum albarum quatuor differentiæ.

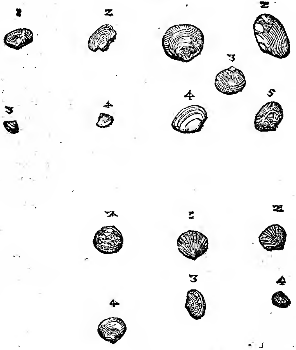
Chama nigra læuis: & altera ſubflaua.

Chamulæ paruæ tres differentiæ.

Chamulæ aliæ exiguæ.

A

DE CHAMA PIPERATA Bellonij. Cap. LX.

CHAMAM piperatam (inquit Bellonius) Veneti Beuerazas, vel Peuerazas vocant ad diſcrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Paluſtre eſt conchatum genus in cœno degens, quod Anconitani, & Rauennates chalenam, vel chalcenam, nomine à chamula detorto vocitant. Biueroni autem dicuntur, vel quòd ob piperis ſaporem ſitim exeitent (nos hoc redarguimus ſuprà) vel quòd illa perpetuò bibant, neque diù ſine aqua ſeruari poſſint, atque in forum allatæ, & aquæ immerſæ, geminam, atque oblongam exerant ligulam, vt cochleæ modo perpetuò ſitientes moueri percipiantur. Supra modum fragiles habent teſtas, læues, ac compreſſas, non autem vt aliæ conchę orbiculares: verùm vſque adeo tenues, vt tranſpareant. Cardinibus non iunguntur inuicem infarctis, ſed neruo, vt oſtrea. Labra non habent crenata, ſed læuia, magiſque in rotunditatis ambitum circinnantur, quàm tellinæ.

Chalena, & chalcena. *Biueroni, vnde dicti.* *Teſta.* *Labra.*

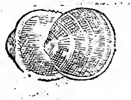
B

DE CHAMA NIGRA, SIVE GLYcymeride eiuſdem Bellonij. Cap. LXI.

EST & alia læuis Chama (inquit idem Bellonius) à cæteris hoc diſtans, quòd cùm læuis ſit, tamen & robore teſtę cum aſpera facilè certare poteſt. Cloniſſa quidem maior eſt, & plerunq; nigricat. Cardinibus quoque, quibus valuas cōiunctas habet, à prædictis etiā differt. Præterea non ita vt prima læuis in rotūditatem turbinatur, nec vt Peloris plana eſt. Crenas haud ita profundas in labris habet. Quum autē Aelianus in chamis quaſdam eſſe nigras, ac reliqua genera alba eſse protulit, hancque vnicam pro maiore teſtę parte nigricare videam, facilè mihi fuit conijcere, hanc Aeliani chamam eſſe, ac fortaſſis antiquorum glycymeridem. Nam & Peloride maior eſt, & dulcior: neque piperato guſtu percipitur. Hactenus Bellonius. Cæterùm Rondeletius chamam nigrā à glycymeride diſtinguit, & lōgè alias quā Bellonius, chamas depinxit, vt iā patebit.

C

Chama glycymeris Bellonij.

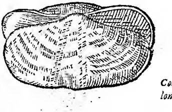
Chama Æliani, & antiquorū glycymeris.

DE CHAMA NIGRA Rondeletij. Cap. LXII.

AELIANVS Chamas marinas varias, & multiplices eſſe tradit: nam aliæ aſperæ ſunt, inquit, aliæ læues: & hæ quidem digitorum compreſſu conſtringuntur, illę verò vel ęgerrimè cōtertuntur. Quædam ipſarum nigerrimæ ſunt: nonnullę argentei coloris ſimilitudinē gerere videntur. Ac quemadmodum earum eſt varium, & multiplex genus, ſic multas, & diuerſas ſedes habent. Ex his colligunt nonnulli (inquit Rondeletius) chamas pro Conchulis accepiſſe, quæ colorum varietate à ſeſe diſtant, ſed non rectè. vt ego quidem ſentio: nā ſunt vt conchulæ, ita chamæ variæ, albæ, nigrę, ex albo rubeſcētes, alię fractu faciles, alię difficiles. Idē de cochleis, & pectinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram (Bellonium taxat) pro chama nigra exhibuerunt, cùm conchæ rotundiores chamis eſse ſoleant, neque hient; chamę verò teſta ſunt longiore, qualis chama nigra, quam hîc proponimus, teſtis oblongis, lęuibus, duris, ſpiſſiſq; ac veluti marmoreis.

D

Chama nigra Rondeletij.

Contra Bellon.

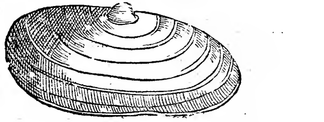
DE CHAMA GLYCYMERIDE eiuſdem. Cap. LXIII. E

CHAMARVM generi γλυκυμερίδες accedunt, Plinij, & Macrobij teſtimonijs. Chamæ glycymerides (inquit Plinius) quæ ſunt maiores, quàm pelorides. Macrobius in cœna adijciali Lentuli flaminis appoſitas fuiſse dixit, & ne quis eaſdē eſse pelorides, & glycymeridas exiſtimet, maiores ſcilicet chamas, legat Macrob. lib. 3. Saturnal. Ante cœnam, inquit, Echinos, oſtreas crudas quantum vellent, peloridas, Sponcylos, &c. Paulò pòſt alia

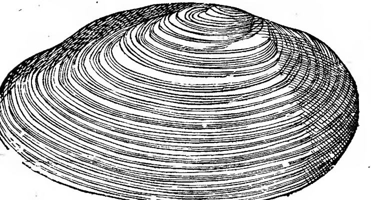
Etymum. edulia enumerans, glycymeridas, vriicas, &c. Sunt autem glycymerides dictæ à dulcedine, vt opinor, quòd ſapore ſint dulci, minuſq; ſalſo, quàm reliquę. Sunt qui glycyameridas vocent, quaſi ex dulci amaras. Quod ſi ita ſit, compoſitum nomen ex Græco, & Latino fuerit,

Deſcriptio. quam compoſitionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur chamæ ſunt maiores, quàm pelorides teſta oblonga, mytulorum fluuiatilium teſtæ modo, ſed duriore, & ſpiſſiore, rugoſa, nō tamen ob id aſpera, ex albo ruffeſcente, carne & ſucci bonitate peloridi ſimiles. Eaſdem eſſe puto cum ijs, quas pelorides maiores Athenęus vocat. Hermolaus Barbarus conijcit apud Plinium poſt verba hęc, Chamęglycymerides, quæ ſunt maiores, quàm Pelorides, pro colycia, ſiue coryphia, legendum corycia ex Athenæo, qui ſcribit Conchas F quaſdam à Macedonibus vocari κορύκους, quas Athenienſes κριούς nominant. Sed vt apud Plinium legendum ſit, non potes corycia ad chamas glycymeridas referre: ſic enim Conchas aſperas vocari ſcripſit ex Hegeſandro Athenæus. Ἡγήσανδρος δ' ἐν ὑπομνήμασι τὰς τραχείας φησὶ κόγχας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κορύκους καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κριούς. Hegeſander in commentarijs, ait Conchas aſperas à Macedonibus vocari corycos, ab Athenienſibus κριούς, id eſt, arietinas. Hęc itaque ille exhibita hac icone; cui ego binas haſce addidi multo quidem maiores, ſed cætera non multum diſſimiles, quanquam capite differre quodammodo videantur.

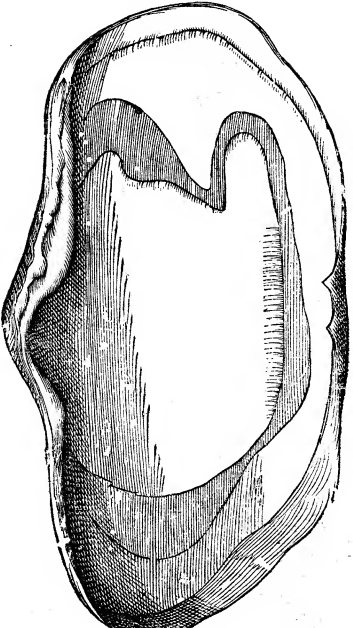
Chama glycymeris Rondeletij.

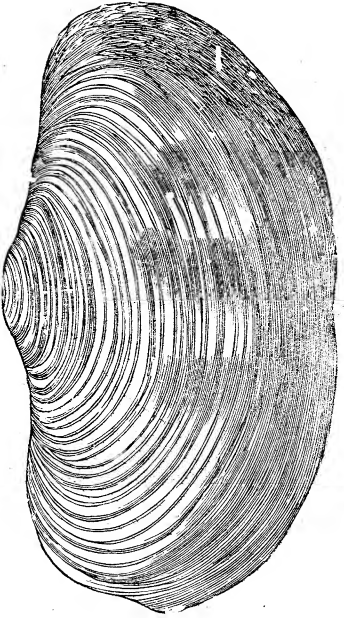
Chamæ glycymeridi ſimilis, ſeu maiores mytuli ſpecies.

Chamæ glycymeridis alterius authoris pars caua.

Chamæ glycymeridis alterius authoris pars conuexa.

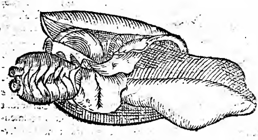

A

DE CHAMA PELORIDE. Cap. LXIV.

DE hoc Chamarum genere inter Bellonium, & Rondeletium non conuenit. Ego quæ vterq; de eo ſcripſit, adferam, cùm preterea quod dicam, non habeam. Peloridas Athenæus (inquit Rondeletius) vno loco a Chamarum genere ſegregaſſe videtur ex ſententia fortaſſe Philylij. Αἱ δὲ πελωρίδες ὠνομάσθησαν παρὰ τὸ πελώριον, μεῖζον γάρ ἐστι χήμης παρηλλαγμένον. Pelorides vocatæ ſunt à dictione πελώριος: maiores enim ſunt Chamis, & ab iis diuerſæ. *Segregatæ à Camis. Vnde dictæ.* Alio loco ex Diphilo pelorias Chamas craſſarum ſpeciem facit, quas & regias appellat, quæ & maiores ſunt. Chamas etiam Peloridas appellat Plinius. Hos ſequimur ac Chamas peloridas, ſiue pelorinas, à magnitudine dictas fuiſſe cū veteribus exiſtimamus,
B id quoq; innuit Athenęus priore loco modò citato: nam πελώριον, ſiue πέλωρον ſignificat τὸ μέγα καὶ τεράστιον, id eſt, magnum, & prodigioſum. Vel dictæ ſunt pelorides à Peloro Siciliæ promontorio, quòd iuxta illud pelorides optimæ reperiantur. Iulius Pollux de ciborum antiquorum præſtantia verba faciens. Ἴστιον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκιμοῦν μύραινα ἐκ πορθμοῦ καὶ μύραινα ταρτησία, καὶ θύννος τυρίος, καὶ κεστρεὺς ἐκ σκιάθου. καὶ ἔριφος ἐκ μήλου, καὶ κόγχαι πελωρίναι, ὅθεν ἴσως καὶ νῦν καλούμεναι πελωρίδες ὠνομάσθησαν. Apud veteres in pretio fuit, murænа ex freto, & muræna Tarteſia, placebat thynnus Tyrius; & mugil ex Sciatho, hœdus ex Melo, Conchæ etiam Pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ quæ nunc pelorides vocantur. Ex his apparet inſignis error eorum, qui ſcribunt peloridas nomen habere à luto, in quo tum manibus, tum retibus euertuntur: pilos enim lutum eſt, *Error quorundam.* (ſic enim ſcripta verba reperio) πηλὸς quidem lutum eſt, a quo πηλωρίδας, & πηλωρίας dixiſſe oportuerat, nō πελωρίδας, & πελωρίας, & πελωρίνας, ſicuti omnes extulerūt. Præterea illud è memoria exciderat, aut fortaſſe ne legerat quidem, quod ſcripſit Ariſtotel. Conchas, Chamas, Pectines, Vngues, locis arenoſis prouenire, non cænoſis. Sed omiſſis omnibus rem ipſam depingamus. *Lib. 5. Hiſtor. c. 5.* Chama peloris duabus Conchis conſtat, quæ nunquam ita
C iunguntur, quin ſemper hient & viuo, & mortuo animante, etiam ſine calidi contactu. Eæ *Deſcriptio.* oblongæ ſunt, & læues, ex albo purpuraſcentes, in medio connexæ. Caro intus alba eſt, quæ *Teſta.* etiam cōtracta tota teſta vix capi poteſt, extenta longior multò eſt, rotunda, ſpiſſa, pudendo virili non abſimilis, digiti medij craſſitudine. In extremo altero foramina duo apparēt, *Caro.* alterum oris eſt, rotundum, alterum excrementi. Santones Conchæ ſtrictæ, & non hiantis ſpeciem palourde appellant, quæ vox a peloride deducta eſſe videtur. Sed ea chama peloris non eſt, cùm magna non ſit, neq; tenet. Caro peloridis dura eſt, ob id difficilè exceruntur. *Foramina oris, & excrementi.* Hactenus ille: Palourde autem Santonum eſt Conchula rugata Bellonij. Eſtq; alia pelourde a Gallis ad mare mediterraneum dicta, nimirum Cōchula varia Rondeletij, cuius chamæ peloridis hic iconem exhibuimus ab eo mutuatam: item aliam ex Bellonio, ſed toto *Palourde Santonum. Caro.* cælo diuerſam, Regias, & baſilicas chamas (inquit hic) Galli Pelourdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt, Maſſilia cloniſſas, Veneti Biueronos, vel Piueronos, Genuenſes Arſelſas Hiſpani Armillas, Anconitani, Rauennates, & Ariminenſes Pouerazos, quaſi pauperculos nominant, quòd illic nimium popularis, pauperibuſque offerri ſolita ſit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euertuntur, nomen habent: pilos enim lutū eſt. (Hoc etymum Rondeletius reprehendit.) Alij dictas à Peloro monte Ciliciæ volunt. Differunt autem à Calcinellis, quòd turbinatiori, & grandiori corpore conſtent. Calcinellæ enim (quæ & Beucraze dicuntur) compreſſiore ſunt forma, teſta tranſlucida, ac multò quàm *A Calcinellis, vt differant.*

Chama Peloris Rondeletij.

D

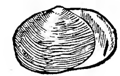
Chameleios

Cameleios teneriores. Media autem eſt inter aſperam, & læuem conſtitutione, & natura. E
Non enim ita horret, vt aſpera, neq; ita glabreſcit vt læuis: albo præterea, ac fuluo emblemate diſtinguitur: vnde caparozolam dici puto, quòd ex rubra ſubfulua ſit. Eius autem caro durior eſt, quàm læuium Tellinarum, & Peuarazarum. Emollire aluum traditur. Sed & Diphilus copioſum bonumque ſuccum gignere tradit, & ſtomacho gratum, nec facilè excerni. Sic Bellonius. Seruant autem idem nomen apud nos Rauennâ delatæ, eduntur q; in aqua elixæ vnà cùm petroſelino, & pipere, addito q; cum iure pane inferuntur, grataq; quidem ſunt, ſed lutum, vel arena obſtat, quominus ſapor reſpondeat. Labra earum ſunt craſſiuſcula, & tam arctè connexa, vt niſi vi aperiantur, & ſæpè etiam rumpantur prius quàm os aperiant.

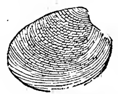
Copioſum ſuccum generant.

Coquendi modus.

Chama peloris Bellonij.

Concha rugata, vulgi Pauarazzo.

F

DE CHAMA ASPERA. Cap. LXV.

A læui quid differat.

CHAMA trachea authore eodem Bellonio, valuas eodem modo quo læuis tornatas habet, eſtq; rotunditate penè orbiculari cõſtructa: hoc tamen inter ſe differunt, quòd illa læui quidem teſta, hæc verò, aſpera claudatur, Pectinis modo ſtriata: ſed Pecten rectas habet ſtrias, illa verò tranſuerſas, crebras, & profundas. Dura eſt admodum Chamarum aſperiorum teſta, ſi cum leuibus cõferatur. Ea enim non niſi valido ictu confringi poteſt cum tamen aliorum ferè omnium læuium debili digitorum compreſſu aperiri poſſit. Chama G præterea trachea in arena circa littora reperitur: extremas enim iniurias ob teſtam duriorem minus reformidat. Labra haudquaquam in gyrum (vt pecten) denticulata, ſed Mytulorum more læuia habet, mouetur q; vt limax, vt eius Concham nonnunquam profundiùs ſaburrantem conſpexerimus. Fortibus namque ſpondylis conſtat, quibus teſtas mouendo etiam per arenam lumbricorum more conſcendit. Quamobrem Icefius carnem eius duriuſculam, mali ſucci, parum nutrire, facilè excerni, ma iſq; ſalſuginem referre pronunciauit. Diphilus autem ſtomacho gratam eſſe tradidit: cuius ego ſententiæ expertus facilè aſtipulor. Hæc itaq; Bellonius appoſita hac icone. Cæterùm Rondelet. longè aliam aſperã Chamam depinxit, qualem ſcilicet hìc quoque expreſſam ex eo damus, additis præterea iiſdem quę ſuper ea ſcripta reliquit. χῆμαι τραχεῖαι (inquit) aſperæ à teſtarum externa parte dictæ H ſunt, ob lineas tranſuerſas, obliquas multas, cauas eãq; ob cauſam muſco ſæpè oppletas. Superiorum (glycymeridum) modo oblongæ ſunt, intus læues. Carne ſunt mali ſucci, pauci nutrimenti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur Purpuræ; vnde pro eſca vtuntur ea Purpurarum piſcatores, vt antè ex Athenæo diximus. Simillima, niſi eadem cum Bellonij icone eſt quam nos adiecimus. Cum Rondeletij verò icone quodammodo conuenit ſecunda, & tertia in hac nouiſſima tabella expreſſæ: prima verò ex leuibus eſt.

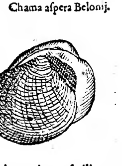
Teſta.

In arena circa littora reperitur.

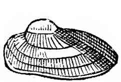
Caro.

Rondelet. icon.

Chama aſpera Belonij.

Chama aſpera Rondel.

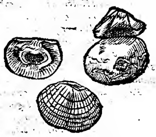

A

Concha rugata alia Bellonij, ſeu Chama aſpera.

Chamæ ſtriatæ ſpecies.

B

DE OSTREIS. Cap. LXVI.

QVANTI fecerint Romani Oſtrea, & in quo honore fuerint, cùm illorum res magnitudinis, atque luxuriæ teneret faſtigium, nonnullis hìc veterum ſcriptorum authoritatibus demonſtrabo, antequam ad ſynonyma, naturamq; Oſtreorum accedam. Fuere autem in tanta exiſtimatione apud gulæ proceres, vt in remotiſſimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur: Brunduſioque in primis in Lucrinum lacum transferebantur, quia mirificè ibi pingueſcebant. Plinius author eſt Sergium Oratam primũ omnium Oſtrearum viuaria inueniſſe in Baiano, ætate L. Craſſi oratoris ante Marſicum bellũ: nec gulæ cauſa, ſed auaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio ſuo percepiſſe, vt qui primus penſiles (inquit) inuenit balineas: ita mangonizatas ſubinde vendendo. Cæterùm Valerius Maximus eundem Sergium luxuriæ exemplar ſummæ, non auaritiæ propoſuit, C de luxuria ſcribens: Caius Sergius Orata (inquit) penſilia balnea primus facere inſtituit: quæ impenſa leuibus initijs cœpta, ad ſuſpenſa calidæ aquæ tantùm non æquora penetrauit. Idẽ videlicet ne gulam Neptuni arbitrio ſubiectam haberet, peculiaria ſibi maria excogitauit, æſtuarijs ſibi intercipiendo fluctus, piſciumque diuerſos greges ſeparatis mollibus includendo, vt nulla tam ſæua tempeſtas incideret: qua non oneratæ menſæ varietate piſciculorum abũdarent. Aedificijs etiam ſpacioſis, & excelſis, deſerta ad tempus ora Lucrini lacus preſſit: quo recentiore vſu conchyliorum frueretur, vbi dum ſe publicæ aquæ cupidius immergit: Conſidij Publicani iudicium nactus eſt. In quo Lucius Craſſus aduerſus illum cauſam agens, errare amicum ſuum Conſidium, dixit; quòd putaret Oratam remotum à lacu cariturum oſtreis; namque ea, ſi inde petere nõ licuiſſet, in tegulis reperturum. Huic nimirum magis Aeſopus Tragœdus in adoptionem dare filium ſuum, quàm bonorum ſuorum hæredem relinquere debuit; non ſolum perditæ, ſed etiam furioſæ luxuriæ iuuenẽ, quem conſtat cantu commendabiles auiculas immanibus emptas pretijs, in cœna pro ficedulis ponere: acetoque liquatos magnæ ſummæ vniones potionibus aſpergere ſolitum. amplisſimum patrimonium tanquam amaram aliquam ſarcinam, quàm celerrimè D abijcere cupiẽtem. quorum alterius ſenis, alterius adoleſcentis ſectam ſecuti, longiùs manum porrexerunt, neque enim vllum finitur vitium ibi, vbi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti piſces, inde infuſæ culinis arce, cenſibuſq; edendi, atque bibendi voluptas reperta eſt. Hæc omnia Valerius, ex quibus nõ auaritiæ cauſa, ſed luxuriæ viuaria illa feciſſe Oratam diſcimus. quamobrem proſequamur. C. Plinius Nepos in primo doctiſſimarum ſuarum epiſtolarum libro eaſdem delicias oſtrearum oſtendit, nam cùm Septimium Clarum inuitaſſet ad cœnam, & non veniſſet: At tu (inquit) apud neſcio quem oſtrea, vuluulas, echinos, Gaditana maluiſti, dabis pœnas, &c. Eleganter etiam M. Tullius in epiſt. 107. ſeſe qui oſtreis, & murœnis facilè abſtinebat, à beta, & malua deceptum eſſe dixit: & mulier, vt Iuuenalis canit in ſexta ſatyra:

Luxus veterum.

Viuaria Oſtrearum quis primũ inuenerit.

Pẽſiles balneæ.

Lib. 9. c. 1.

Aeſopi tragœdi filij luxuria.

A beta, & malua decepti.

Inguinis, & capitis, quæ ſint diſcrimina neſcit
Grandia, quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet.

Horatius quoque ſatyra in luxu perditos conſcripta oſtendens hominis ſobrij, & frugalis cen *L. 2. Sat. 2.*

lis cen

lis cenſuram ſummis aſſentionibus eſſe probandam, luxurioſi verò prorſus abominādam, E
vt cuius iudicium vnà cum corpore, & animo ita ſit oppletum crapula, & oppreſſum, vt ad veri cognitionem ſeſe nequeat erigere, dum nunc huc, nunc illuc eius ſententia in palato gratificando nutet, ait: inter cætera etiam hoc:

— Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitijs, albumq., nec oſtrea,
Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.

Martialis quoq; quoties oſtreorum meminit, ea ferè ſemper cum alijs cibis enumerat, qui in haud minori erant pretio, vt in primis in Ligurinum ſcribens in tertio.

Fugerit an menſas Phœbus cœnamque Thyeſtæ
Ignoro: fugimus nos Ligurine tuam,
Illa quidem lauta eſt dapibuſque inſtructa ſuperbis
Sed nihil omnino, te recitante, placet.
Non mihi ponas rhombum, mullumque bilibrem
Nec volo boletos, oſtrea nolo: tace.

Pòſt rurſus eodem libro in Ponticum, qui cùm lata eſſet lex à Domitio, vt ſublatis ſportulis amici ad rectam cœnam vocarētur, hac lege coactus iam nō dabat ſportulam Martiali, ſed inuitauit, appoſuitque ei viliſſimos cibos, ſibi verò optimos: vnde conqueritur poëta, ſic fraudem fieri legi, cùm non detur ſportula, dari cœnam à Pontico non meliorem ſportula, cùm tamen legem tulerit imperator, vt melius cœnarent clientes, quàm olim ſolebāt acceptis ſportulis: Canit itaque. E

Cùm vocor ad cœnam, non iam venalis, vt ante,
Cur mihi non eadem quæ tibi cœna datur?
Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino,
Sumitur inciſo mytulus ore mihi:
Sunt tibi boleti, fungos ego ſumo ſuillos,
Res tibi cum rhombo eſt, at mihi cum ſparulo.
Aureus immodicis turtur te clunibus implet,
Ponitur in cauea mortua Pica mihi.
Cur ſine te cœno, cùm tecum Pontice cœnem?
Sportula quod non eſt, proſit, edamus idem. G

In ſeptimo verò ſuorum etiam epigrammatum Papili munera, quia veneficus erat, ob veneni ſuſpitionem ſpernit; Ea autem erant ſumen, aper, lepus, boleti, mulli, & oſtrea, qui omnes cibi apud ganeæ ſtudioſus in ſummis habebantur honoribus, ac delicijs.

Cum Sexatani ponatur cauda lacerti
Et bene ſi cœnas, conchis inuncta tibi eſt.
Sumen, aprum, leporem, boletos, oſtrea, mullos
Mittis, habes cor nec Papile, nec genium.

Guloſi non ſūt amici. Iam verò in nono in fictos inuectus amicos, atq; ollares, oſtendere volens guloſos nō poſſe eſſe amicos, quippe qui cibos, non eidem ſectentur amicitiæ, canit,

Hunc quem cœna tibi, quem menſa parauit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Aprum amat, & mullos, & ſumen, & oſtrea: non te
Tam bene ſi cœnem, noſter amicus eris.

Inſuper libro duodecimo in Lentinum ſcribens, cuius gulam accuſat, vtpotè qui febricitās nullo genere deliciarum abſtinebat, conquerebaturq; quòd febris nō diſcederet: cui poëta reſpondet eam rectè agere, cùm tam opulentum, & delicatum dominum habeat. H

Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quæris & vſque gemis?
Geſtatur tecum ſella pariterque lauatur,
Cœnat boletos, oſtrea, ſumen, aprum.
Ebria Setino ſit ſæpe, & ſæpe Falerno
Nec niſi poſt niueam Cæcuba potat aquam.
Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluma, purpureoque toro.
Cùm ſic tam pulchrè, tam bellè viuat apud te
Ad Dammam potiùs vis tua febris eat?

Tan-

A Tantoperè verò inhiabant oſtreis Romani, vt Ouidius in faſtis de aureo ſæculo agens dixerit ceu quid admiratione dignum, *Lib.6.faſt.*

Oſtreaq́; in conchis tuta fuere ſuis.

Innuens ſuo tempore minimè tuta eſſe, ſed placere omnibus, ac ſumma ab omnibus induſtria nullibi nō in quocumq; tandem orbis angulo inquiri,& vbi ea negauerat natura, non enim eadem fert omnia tellus, importari ſolere, quod non obſcurè etiam docuit Dipnoſophiſta Athenæus, qui referente doctiſſimo Iouio tradidit Apicium nobilem paraſitum, qui ſuperioris (Apicij) nomine appellari promeruit, vaſis ſumma induſtria fabricatis ad Traianum in mediterraneis Meſopotamiæ contra Parthos bella gerentem, recentiſſima oſtrea detuliſſe. *Romani, vt oſtreis inhiarint.* Apud eundem Athenæum alius paraſitus nomine Dromeas interrogatus, in vrbe an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium: reſpondit procemium Chalcidenſis cænæ gratius eſſe toto conuiuij in vrbe apparatu. Vocabat autem (inquit Athenæus) cænæ procemium, δεῖ πνα προοίμιον, copiam,& varietatem oſtreorum. Eodemq́; modo alius quidam apud eundem: primum, inquit, oſtrea vidi,& echinos: quæ quidem procemium ſunt δεῖ πνυ χαριέντως πεπρυτανευμένυ. *Cænæ procemium quid Dromeæ paraſito.* Macrobius præterea locuples teſtis eſt oſtreorum vſum fuiſſe in prima Romanorum cæna: nam & hoc apud eum inuenio: Quo die Lentulus flamen *Lib.3. Saturn.13.*

B Martialis inauguratus eſt, cæna hæc fuit: Ante cœnam, echinos, oſtreas crudas quantum vellent, peloridas, ſpondylos, patinam oſtrearum, &c. Quàm verò Tyberij principis palato arriſerint iſtiuſmodi conchylia, colligere licebit ex Suetonio Tranquillo, qui atteſtatur Tyberium Aſellio Sabino ſeſtertia ducenta donauiſſe pro dialogo, in quo boleti,& ficedulæ,& oſtreæ,& Turdi certamen induxerat. *Tyberius vt oſtreis delectaretur.* Eleganriſſimè Plinius ironicòs ait: Ex horto plebei macellū quanto innocētiore victu? Mergi enim credo in profunda ſatius eſt,& oſtreorum genera naufragia exquiri. *In Tyberio cap.42.* Deniq; Iuuenalis non incongruè canebat:

Dignus morte perit, cænet licet oſtrea centum
Gaurana, & Coſmi toto mergatur aheno. *Satyr.8.*

Poſſim verò multa præterea ex authoribus claſſicis adferre, quæ ad oſtreorū encomia pertinerent, ſed quia hæc paucula ſatis eſſe poſſe confido, itaq; hic vela contraham.

SYNONYMA.

C

BIVALVIUM teſta duriore contectorum maior pars authore Pet. Bellonio, oſtreæ, vel oſtrea Latinis dicuntur. Sed oſtrea pro genere vniuerſo teſtaceorum ſumi Rondeletius docet, vt in ſuperioribus, vbi de teſtatis in genere egimus, videre licet, vbi etiam quid Græcis ſit ὄςρεον, & ὄςρειον, ſatis ſuperque ſcriptum à nobis eſt: non ratò in primis totum genus oſtracodermorum cōplecti, ſic enim, vt hoc hìc obiter inſeramus, Suidas echinum θαλάττιον τὸ ὄςρεον eſſe tradit, & Heſychius ὄςρεα, τὰ κογχύχια, μυάκια, θαλάσσια. *Oſtrea pro genere vniuerſo teſtaceorum.* Sicut autem Latini à teſta teſtudinem: ſic quoque Græci ὄςρεα ἀπὸ τȣ̃ ὀςρακȣ nominauerunt: quanquam Euſtathius ab ὀςέον (quod eſt os, quòd teſta veluti oſſea tegatur) abundante rho dictum cùm Varino velit. *Etym.* Græci nunc vulgò ἀςρίδια vocant, Pſellus oſtridia, interprete Valla, voce vt apparet, diminutiua. *Αςρίδια. Oſtridia.* Inuenio etiam apud Heſychium Ὑρτακὸς pro oſtreo. Italis oſtreghe dicuntur, Hiſpanis oſtia de la mar. Galli, vt innominatus quidam ſcribit, Oistres, & alicubi Itre alle call e: ſed communiter teſtante etiam

D Rondeletio Gallo Huiſtres vocant, Mompelienſes priuatim Peires Oſtres, Flandri,& alij Germani inferiores Oeſters, Angli non diuerſa voce Oyſters. Putat Zoographus apud Belgas etiam ijterle vocabulum diminutiuum nonnunquam vſurpari: ſuper quo nomine cum Belgam conſulerem, reſpondebat, prorſus ſibi eſſe incognitum, Albertus, citante Zoographo, alzum ex Auicenna interpretatur oſtreum. *Alzum.* Antiqui ſecundum Sylvaticum oſtrea eſt, item Caugilen (Caugilel verò nominat Auicenna 2. 537. videtur autem nomen corruptum à conchylijs.) item Latalus. *Antiqui. Caugilen. Latalus.* Alibi etiam habet. Oſtracorum, ſiue conchyliorum, quædam ſunt magna, quæ dicuntur Arabicè Barcora, (hoc & Serapio habet:) quædā parua, quæ Arabicè dicuntur Sades (Sadaf quidem pro limace,& pro purpura accipitur.) *Barcora.* Alibi rurſus caniſis exponit oſtrea: Auicenna verò alibi caruſis habet, Et caniſeties ſecundum veterem Auicennæ gloſſographum, & Gaugiel eſt ſpecies oſtraci, idem quoque Seigi interpretatur genus oſtracorum, atque eſſe veneteum. Latini oſtreum neutro genere, & oſtream fœminino dicunt: Lucilius, Plinius, & Iuuenalis oſtreum

 dixerunt,

dixerunt, item Varro citante Nonio; Non poſſe Oſtrea ſe Romæ præbère, & echinos: Lucilius. Quid? ego ſi cerno Oſtrea, cognorim fluuium, limum, ac cænam ſapere ipſum. Quo loco Nonius. Oſtrea (inquit) neutro genere. Sed idem quoque Lucilius in fœminino genere dixit: E

Oſtrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris.

Item alij, vt Plautus in Rudente:

Echinos, Lepades, oſtreas, Balanos captamus.

Turpilius Demetrio: *Mactà cooperta age in oras Oſtreas.* Et Varro: Nec Oſtrea illa magna capta quiuit palatum ſuſcitare. Afranius quoq; Oſtreas marinas dixit: Cicero in eodem genere vſus eſt. Tanquam poſſet (inquit) vel in tegulis proſeminare Oſtreas. Iſidorus verò diſtinctionem adfert hâc, vt Oſtrea in genere neutro, carnes in fœminino dicantur genere; quod ſanè vix ex ſuperioribus colligas. Qui volet tamen ita diſtinguere, poterit.

Li. 12. c. 6. Oſtreũ ab Oſtrea diſtinguitur.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Teſta. Magnitudine.

OSTREÆ multorum (inquit Bellonius) ſunt generum, tum ipſo operculo nonnullis aſperiore, ac magis ſcabro, tum etiam ipſa magnitudine inter ſe diſſidentium. Grandes enim ſunt, quæ pelagiæ ex Oceano Lutetiam adferuntur. Sed cùm præ teſtę nimia mole ichthyopolas prægrauare ſoleant, neque longiùs in mediterranea loca deferri poſſint, carnoſam partem ſeiungunt, ac ſine teſtis mittere cõſueuerunt: quod raro, aut nuſquam in Græcia, rariſſimè in Italia fieri ſolet. Nam quæ à Brunduſio in Lucrinum lacum transferebantur, vt veluti dulcium aquarum gaudentes aduentu pingueſcerent, integræ cum teſtis diuendebantur. Diſcrimen autem Oſtreorum facere ſolent nationes, ac littora, vbi alibi, atque alibi meliora inueniantur. Optima ſunt, quę iuxta paludes, ac fluuios reperiuntur: maiora enim, dulciora, melioriſq; ſucci. Quæ verò ad littus marinum, aut inter ſaxa reperiuntur, vbi deeſt limi, aut aquæ dulcis copia, parua ſunt, dura, & guſtu amara, mordacia, cibo ingrata. Hucuſq; Bellonius. Rondeletius quoq; differentias ſumit à loco, à teſtarum varietate, à carnis ſubſtantia. Eſſe enim quædam, quæ in ſtagnis marinis naſcuntur, quædam in ipſo mari. Illa (inquit) λιμνόστρεα vocat Ariſtoteles, apud quem aliquoties λινόστρεα perperam legas pro λιμνόστρεα: quæ à loco nomen habent: λίμνη enim ſtagnum ſignificat, vnde λιμνοθάλατται marina ſtagna à Galeno dicuntur. Gaza ſemper oſtrea, & oſtreas conuertit, non ſatis rectè meo quidem iuditio, cùm ſtagni oſtrea dicere debuiſſet: Hanc differentiam non omiſit Athenæus quum dicit: Τὰ δὲ ὄστρεα γεννᾶται μὲν ἐν ποταμοῖς, καὶ ἐν λίμναις, καὶ ἐν θαλάσσῃ. hoc eſt: procreantur oſtrea in fluuijs, in ſtagnis, & in mari: Ariſtoteles; Τὰ δὲ λιμνόστρεα καλούμενα, ὅπου ἂν βόρβορος ᾖ, ἐνταῦθα συνίσταται πρῶτον αὐτῶν ἡ ἀρχή. Limnoſtrea quæ vocantur, ibi primum ſui originem capiunt, vbi cænum eſt. Pluraq; ſunt loca, quibus Limnoſtreorum meminit Ariſtoteles. Quæ verò pro Limnoſtreis Rondeletius depingit, ex duabus teſtis componi ait modicè cõcauis, & parum in dorſum elatis, foris inęqualibus, & aſperis, & in tenues laminas facilè ſectilibus, intus leuibus, candidis. Teſtas paruas eſſe, carnem mollem, ſuauẽ, concoctu facilem; maioremq; in his, quàm in alijs oſtreis, quorum teſtæ multò ampliores ſint. Huiuſmodi oſtreas eſſe in oſtijs Rhodani antiquis, ob immutatum Rhodani alueũ: vendique etiam huiuſmodi Lutetiæ ex Sequanæ oſtijs, & Burdigalæ. Cur verò dulciores ſint, in cauſa eſſe putat aquæ dulcis admiſtionem. Gaudent enim dulcibus aquis (inquit Plinius) & vbi plurimum influunt amnes, ideoq; pelagię paruæ ſunt, & rariores. Illud verò (inquit idem Rondeletius) diligentius excutiendum eſt, maiorane ſint pelagicis Oſtrea, quæ in ſtagnis marinis, aquiſuè ex dulci permiſtis proueniunt. Athenæus: Oſtrea naſcuntur in fluuijs, lacubus, & mari. Marina optima, quando lacus, aut fluuius ex proximo influit; tunc enim fiunt boni ſucci, maiora, dulciora. G

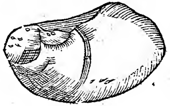
Dulci aqua gaudent. Optima vbi.

A loco.

Lib. 3. Lib. 5. Hiſtor. c. 15.

Rondeletij Limnoſtr. qualia.

Oſtrea ſtagni marini Rondeletij.

Limnoſtr. cur dulciora alijs.

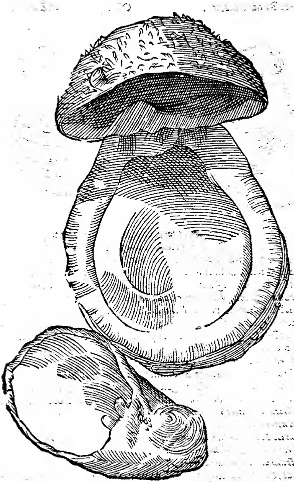
Li. 32. c. 6.

Marina quãdo optima.

A

Oſtrea hîc ſecundo loco poſita, cum Rondeletij icone conuenit: altera D. Antonij Gigantis Foroſempronienſis munere lectoribus communicata.

B

C

dulciora. Quæ verò in littoribus (πρὸς ἠϊόσι) & ſaxis limi, & aquæ dulcis expertibus gi-
D gnuntur, parua ſunt, dura, acria (δηκτικά.) Verùm, quæ capiuntur æſtatis principio meliora ſunt, maris humore plena (πλήρη, θαλαττίζοντα legitur Græcè, Zoographus πλήρη hic fortè oportere interpretari ait plena, pro carnoſis, vegetis, ſucculentis, id eſt, non ſiccis, nec duris: θαλαττίζοντα verò ad ſaporem pertinere, quæ mare reſipiant;) cum dulcedine ventriculo vtilia, aluo facilè deijciuntur. Loci igitur commoditas, & alimenti copia hæc Oſtrea grandiora, & meliora efficit. His contraria, pelagia Oſtrea, parua, & rara. Plinius cauſam hanc reddit: Grandeſcunt quidem ſyderis ratione maximè, vt in natura aquatilium diximus. *Li.32.c.6.* Sed priuatim circa initia æſtatis multo lacte prægnantia, atque vbi ſol penetrat in vada. Hæc videtur cauſa, quare minora in alijs locis reperiantur: opacitas enim prohibet incrementum, & triſtitia minus appetunt cibos. Hæc ille, & rurſus: Oſtrea, quæ neque in ſtagnis, neque in fluuiorum Oſtijs, ſed procul ab aquis dulcibus inueniuntur, marina, ſiue pelagia nominantur. *Pelagia q̃ dicantur.* Sunt perſæpè magna, adeò vt in India pedalia ſint. *Magnitudo.* Quæ ex Oceano Lutetiam deferuntur, ſæpè multo maiora ſunt ijs, quæ in noſtro Mediterra-

neo capiuntur; aliquando multa ſimul connexa, & ſupra ſe poſita. Inter hæc repunt E
Scolopendræ, & vermes in canaliculis incluſi viuunt. Teſtæ foris ſordidæ, & luto obdu-
ctæ, ex cruſtis multis, ſiue laminis conſtantes, intus læues, & albæ; Caro mollis: circa eam

Oſtrea Rondel. marina.

Oſtrea alia marina Zoographi.

F

fibræ multæ veluti fimbriam conſtituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præſtantiæ nota eſt, authore Plinio: Addunt (inquit) peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generoſa interpretantur, calliblephara appellantes. Noſtra pallida ſunt teſta, alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in

Colore variant. Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra & carne, & teſta Circæis. Talia nonnunquam venduntur Burdigalæ, Medokina à loco vicino Medoc appellato, allata. His caput nigrum eſt, caro minus candida. Palma menſarum diù illis tributa eſt, vt ſcribit Plinius: ſunt & apud nos in pretio. Et quemadmodum diuerſorum in procreandis Oſtreis olim diuerſæ erant laudes, quas proſequitur Plinius; ita noſtro æuo cupediatum amatores Oſtreorum cenſuram fa- G
ciunt: ſunt enim vt Horatij verbis vtar:

Oſtrea qui callent primo deprendere morſu,

Britannica optima. & acria à dulcibus ſtatim diſcernunt. Britannica omnibus præferunt, Santonica magis ſalſa, & acria iudicantur. Britannicis Burdigalenſia ſuccedũt, inter quæ Medokina nigra, ſuauitate præcellunt: quemadmodum Circæa, quæ nigra ſunt, ab Horatio commendantur:

Saty. 4.

Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ,
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ;
Murice Baiano melior Lucrina Peloris
Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur echini,
Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.

Plinij verò locus, quem citat Rondeletius in ſuum ſenſum, eſt iſte: Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria ſua littora, ſed dicemus aliena lingua, quæque peritiſſima huius cenſuræ in noſtro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani verba, quæ ſubijciam: Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuauiora Edulis (Getulicis Maſſarius) acriora Lepticis, pleniora Lucenſibus, ſicciora Coryphantenis, teneriora (tenuiora, Maſſarius) Iſtricis, candi- H
diora Circeienſibus. Sed his neq; dulciora, neq; teneriora eſſe vlla compertum eſt. Sic Pli-

Abydena Oſtrea. nius. Abydena oſtrea olim à ganeonibus celebrari ſolita memorat Clemens in Pædagogo: Iaueniòq; apud Archiſtratum: Τὰς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλας, ὄστρεα δ' Ἄβυδος, quod fortè Ennius poëta antiquiſſimus ſic vertit:

Mures ſunt Aeni, aſpra oſtrea plurima Abydi.

Britãnica. Alibi Plinius Britannica non parum commendauit; inquiens. Nondum Britannica ſeruiebant littora, cùm (Sergius) Orata Lucrina (ſcilicet littora) nobilitabat: poſtea viſum tanti in extrema Italia petere Brunduſium Oſtreas: ac ne lis eſſet inter duos ſapores, nuper excogitatum, famem longæ aduectionis à Brunduſio compaſcere in Lucrino. Polydorus Virgilius quoque Oſtrea non alibi delicatiora, nec plura quàm in An-

Lucrinus lacus. glia, ſiue Britannia eſſe ſcribit. Lucrinus verò laus omnium celeberrimus apud veteres eſt, quòd ibi Brunduſio aliiſque locis transferebantur, quia meliora fiebant, atque pinguefcebant:

A gueſcebant; eorumque ibi nutritorum laudabiliora erant, quæ capiebantur, vbi dulcis admiſcetur aqua, maximeq; in dulci portu, qui nunc portus Phanarius appellatur, quem intrat amnis Acheron ex Acheruſia palude profluens; vnde dicebat Martialis:

Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino. *Peregrinatur.*

Gaudent autem, vt ait Plinius, peregrinatione, transferrique in ignotas regiones. Atq; ita Brunduſina in Auerno compaſta, & ſuum retinere ſuccum, & à Lucrino adoptari creduntur. Fortè etiam limoſus fuerit. Limoſa enim regio maximè idonea eſt Conchylijs, Muricibus, & Oſtreis, vt ait Columella. Eſt autem Lucrinus lacus Campaniæ (inquit Maſſarius) in ſinu Baiano contra Puteolos, propinquus, vt dixi, Auerno lacui, ita dictus à lucro propter multitudinem piſcium, qui ibi capiuntur. Apud Cumanos quoq; præſtantiſſima Oſtrea inueniri author eſt Strabo in quinto ſuæ geographiæ. Et in Helleſponto, phyco, id eſt alga nutriuntur dicente Ariſt. Iacobus Sanazarius, neſcio ex quo cecinit: *Alga nutriri.*

Oſtrea Miſenis pendentibus eruta ſaxis *Mille tibi miſi:*

nam Horatius Miſeno echinos oriri dicebat. & Oſtrea Lucrina vocauit: *Non me Lucrina iuuerint Conchylia.* Ita & alij. Petronius Arbiter. *Eglo. 2.*

——Lucrinis

B *Eruta littoribus vendunt Conchylia, cænas*

Vt renouent per damna famem.

Poſthæc inuenta fuiſſe putat Britannica Maſſarius, eaq; Iuuenali Ruputina dici ab oppido littorali. Iuuenalis verſus ſunt: *Sat. 4.*

—— Circeis nata forent, an

Lucrinum ad ſaxum, Ruputinoue edita fundo

Oſtrea callebat primo deprendere morſu.

Cælius Calcagninus in quinto ſuarum epiſtolarum ſuper differentijs, quæ à locis capiuntur, nõnulla hæc habet: Oſtreis ſuburbanis (circa Venetias) & Adriaticis (inquit) Bembus palmam dedit, qui forte idem de Oſtreis putauit, quod de Lupis inter duos pontes captis Romani exiſtimauerunt: quos ea ratione meliores, palatoq; aptiores pronunciarunt, quòd propinqua illuuie, quæ ex cloacis, & foricis defluit, ſaginentur. Etſi non me fallat, Plinium Oſtrea neque in luto capta, neq; in arenoſis commendaſſe. Tametſi ego in Bembi gratiam, longè diuerſum putem an in luto, an in pingui pabulo quis capta dixerit. Illic ſpurca, & immunda, hic pleniora habitioraq; efficiantur. Adde quòd in mari nata, aquis verò dulci- *Oſtrea ſuburbana cur meliora. Lupi vbi meliores.*

C bus educata, primo cenſu habentur. ex quo fit, vt optima iudicentur, quæ in ijs aluntur locis, quò flumina inuehuntur; qualia ſuburbana Venetæ vrbis videmus, quæ multis fluminibus alluuntur: quæ res poteſt Oſtrea reddere multò commendatiora. Hæc illa ſunt ſcilicet, quæ gloriam menſis pepererunt: quorum ſpondylus (ita carnem interiorem vocamus) plus habet calli. Hæc ſunt deniq; quæ vulgato prouerbio, viduarum cupedias appellauit antiquitas: Hæc Calcagninus: Extat & epiſtola Auſonij ſuper his Oſtreis ad Paulum, quam præterire nefas ſit: *Spondylus quid in Oſtreo.*

Oſtrea nobilium cænis, ſumptuque nepotum
Cognita, diuerſoq; maris defoſſa profundo
Aut refugis nudata vadis, aut ſcrupea ſubter
Antra, & muriceis ſcopulorum merſa lacunis
Quæ viridis muſcus, quæ decolor alga recondit,
Quæ teſtis concreta ſuis, ceu ſaxa cohærent:
Quæ mutata loco, pingui mox condita limo
Nutrit ſecretus concluſæ uliginis humor,
D *Enumerare iubes, vetus ô mihi Paule ſodalis*
Aſſuefacte meis iocuları carmine nugis.
Aggrediar: quamuis curam non iſta ſenilem
Sollicitent, frugique viro dignanda putentur.
Nam mihi non ſaliare epulum, non cæna dapalis
Qualem Penelope nebulonum menſa porcorum
Alcinoique habuit nitida cutis vncta iuuentus.
Enumerabo tamen, famam te ſteſque ſecutus,
Pro ſtudijs hominum ſemper diuerſa probantum.
Sed mihi præ cunctis ditiſſima: quæ Medulorum
Educat Oceanus, quæ Burdigalenſia nomen
Vſque ad Cæſarias tulit admiratio menſas,
Non laudata minus noſtri quàm gloria vini.

Hac inter cunctas palmam meruere priorem E
Omnibus ex longo cedentibus. iſta & opimi
Diſceris, & niuei, dulcique tenerrima ſucco
Miſcent æquoreum tenui ſale tincta ſaporem.
Proxima ſunt quamuis, ſed longè proxima multo
Ex interuallo, quæ Maſſilienſia portu:
Quæ Narbo ad Veneris nutrit: cultuque carentia
Helleſpontiaci, quæ protegit æquor Abydi:
Vel quæ Baianis pendent fluitantia palis:
Santonico, quæ tecta ſalo: quæ nota Genonis:
Aut Eburum mistus pelago, quæ protegit amnis.
Vt multo iaceant algarum obducta receſſu
Aſpera, quæ teſtis, & dulcia farris opima.
Sunt & Aremorici qui laudent oſtrea ponti.
Et quæ Pictonici legit accola littoris: & quæ
Mira Caledonius nonnunquam detegit æſtus. F
Accedunt, quæ fama recens, Byzantia ſubter
Littora, & inſana generata Propontidis acta
Promoti celebrata ducis de nomine, laudant.
Hæc tibi non vates, non hiſtoricus, neque tota
Orbe vagus conuiua loquor, ſed tradita multis:
Vt ſolitum: quoties dextræ inuitatio menſæ
Solicitat lenem comi ſermone Lyæum.
Hæc non per vulgum mihi cognita, perq; popinas,
Aut paraſitorum collegia Plautinorum:
Sed feſtos quia ſæpe dies partim ipſe meorum
Excolui, inque vicem conuiua vocatus adiui.
Natalis ſi fortè fuit ſolemnis amico,
Coniugioque dapes, aut ſacra repotia patrum
Audiui meminique bono laudare frequenter.

In petroſis etiam naſci. *Lib. 8.* Quemadmodum itaque oſtrea (vt ex antè dictis videre licet) gaudent (Plinij verba ſunt) G dulcibus aquis, & vbi plurimùm influunt amnes: ideoq; pelagia parua, & rara ſunt; gignũtur tamen etiam in petroſis, carentibusq; aquarum dulcium aduentu, ſicut circa Grynium, & Mytinam. Author præterea eſt Ariſtoteles, oſtrea licet victum in humore exerceãt, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aëris, vel humoris recipere. Mirum verò quod refere (ex Athenæo) Petrus Gyllius, poſteaquam (ſicut ait Nicolaus Damaſcenus lib. 104. hiſt.) *Lacus ex terræmotu.* ad Apameam Phrygiæ vrbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra diſceſſiſſet, lacus qui antè ibi nulli comparuiſſent repentè extitiſſe, fluuioſq; & fontes nouos ex iiſdem locis terræmotu excitatos fuiſſe, veteresq; multos exaruiſſe, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tũ ſalſam, tametſi ab eis locis mare longè abeſſet, ex viſceribus terræ, ſic emanaſſe, vt tractum vniuerſum illum tum oſtreis, tam alijs piſcibus marinis referſerint. Atq; hęc de locorum diuerſitate dicta ſunto: Altera erat differẽtia penes colorem. Plinius enim *Coloris differentiæ.* coloribus variare ſcribit, nẽpè ruffa eſſe in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra, & teſta, & carne Circæis. Inuenio & apud Aelianum, maris rubri ad Arabiam pertinentis oſtrea flam- *Lib. 10. c. 13.* meis illuſtrari zonis, ea vt diceres varij coloris temperatione ad iridis ſimilitudinem accedere, adeo lineis perpetuo ductu æquè inter ſe diſtantibus diſtingui, atq; deſcribi: Iam verò H *Meliorum notæ.* meliorum oſtreorum notas authores has ponunt, vt Plinius: Præcipua (inquit) habentur, in quacunq; genere ſpiſſa, nec ſaliua ſua lubrica, craſſitudine potius ſpectanda, quàm latitudine, neque in luto capta, (etſi Veneti ea cæteris antecellere opinentur) neque in arenoſis, ſed ſolido vado, ſpondylo breui, atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in aluo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generoſa *Callible-phara.* interpretantur, calliblephara appellantes. Iouius maximè probari ait, quæ magnarum nauium carinis adhærent, & ab vrinatoribus de manu colliguntur. Sed Grapaldus, omnia (inquit) tunc in cibis meliora exiſtimãtur, cùm oua appellata habuerint, quæ tamen nihil *Lib. 3. de gen. anim.* ad generationem conferunt, ſed indicio ſunt melioris nutricationis, veluti pinguedo in ſanguineis, vt Ariſtoteles aſſerit. Quod ad formam oſtreorum attinet, Bellonius inter bi- *Oſtreæ, & pectini qd peculiare.* ualuium genera hoc peculiare ait eſſe oſtreæ, & pectini, vt partem habeant pronam, & ſupinam, quarum altera ſit turbinatior, ac prætumida, altera verò plana. Plinius alibi origi-

nem:

A nem: atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, eſse ait haud multùm oſtrearum conchis differentem: Alibi quoq; tethya oſtreæ ſimilia eſse ſcripſit. Et Hegeſander apud Athenæum hepatum piſcem in capite duos lapides habere, colore ſplendoreque oſtreis ſimiles. Capita oſtrearum generi nulla authore eodem Plinio: Galenus oſtreis pilos eſse negat, ſed meliùs Plinius oculos carere oſtreas omnes dixit. Eidem præterea oſtreorum præcipua ſpondylo breui ſunt, atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in aluo. Perottus ſpondylum in oſtreis dici ſcribit calloſum illud rotundum albicans, quod intus habent in medio, à ſimilitudine ſpondyli, quod nos verticulum dicimus appoſitum fuſis, vt melius nendo vertantur: nam reliqua caro circumſperſa, lacinia dicitur. Quod ouum vocatur, Vvottonus non ſemper, ſed vere habere oſtreas aſserit: moxq; procedēte tempore minui, demūq; eorum ferè aboleri. Ariſtoteles illud in altera tātùm parte eis fieri voluit, idemq; eſse quod echinos habere aliàs dixerat. Eodem authore oſtreæ meatum habent quo excrementum ſecedat parte ſuperiore. Idem Ariſtoteles teſtas ijs tribuit ſcabras, alibi etiam labra eraſsa. Et Plinius quædam ſilicum duritia tegi, vt oſtreæ, & conchæ, dixit. Cur verò dura ſint, diſputat aduerſus Cardanum doctiſſimus Scaliger, cuius verba minimè prætereunda cenſeo.

Lapides in capite Hepati. *Capita nulla.* *Lib. 2. de ſem. c. 5.* *Oculis carent.* *Lacinia quid.* *Ouum.* *Excremēti exitus.* *Cur dura teſta tegantur.*

B Ais (inquit) algam mollem; vt maris euitet impreſſiones, cedenſq; vincat. Sic enim poliendo ſunt iſta tua, & aſpera, & mutila. Et addis: Conchylia in imo manent, & craſsa ab initio creantur. Dic igitur quare craſsa ab initio facta ſunt. Etenim ſi admittis inter tua hæc illuſtriora: ſuccedanea noſtra dicam. Quia cùm futura eſsent immota oſtrea, parandum eis fuerat munimentum. Mollia igitur ipſa intus, opus habuere duritia exteriore. Ita oſsa, tum alijs, tum ſepiæ conſtituta fuerunt intus ad conſiſtendum. His extra, & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus eſt. Vt quibuſdam interna, alijs extima ſua ſit duritia. Ita alijs alia adiunxit præſidia: alijs denegauit: vt pulmonibus marinis, ob vilitatem. Echinis, ne ad duriora affictarentur, cirros pro anchoris. Lepori marino admirabilem facultatem. Iſta meſi eſt informis, ac mollis caro: tamen nullis tempeſtatum agitationibus ita ſuperatur, vt in litus ejici poſſit. Quibus verò non fabricauit muniriones, ijs artem dedit, qua ſibi iam fabricata comparatent: vt carcinadi: vacuas enim indigenis conchas, & quæ. it, & inuenit, & ſubit, & ſubinde mutat, ſi ita ei facta ſit aceſſio corporis, vt prioribus ædibus capi nequeat: catus, & inquilinus, & oeconomicus, magiſtra natura.

Fructuum duritia. *Echinocur cirri.* *Leporis marini admirabilis facultas.*

C

GENERATIO.

OSTREORVM ortus cauſa putredo quædam eſse videtur. Etenim philoſophus, qua cœnum, ibi originem ea, um conſiſtere teſtatur: & alibi in limo cœnoſo oriri ſcripſit. Apud quem plura de oſtrearum generatione leges, circa finem libri tertij de generatione animalium, quæ omnia nos ſuprà citauimus, & hîc non repetimus. Plinius Ariſtoteli ſubſcribens: Quæ ſiliceo tegmine (inquit) operiuntur, putreſcente limo proueniunt, aut ſpuma circa nauigia diutius ſtante, defixoſque palos; & lignum maximè. Alibi tamen in petroſis carentibuſque aquarum dulcium aduentu oſtrea gigni tradit. Quid mirum ſi ex limo naſcantur, cùm ſexu carere oſtreas conſtet, cuius quoque rei teſtis locuples eſt Plinius his verbis: Sexus diſcrimen in eis non eſt, neutrum eſt, & oſtreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel ſaxo. Et Oppianus:

In cœno naſci. *Sexu carēt*

D *Eſt non diſtincto ſemper leuis oſtrea ſexu*
Nec inter piſces, nec mas, nec fœmina nata.

Lib. 1. de piſcib.

Ex quo Gyllius, oſtrea (inquit) neq; coitu, neque parente procreantur, ac nimirum omnia ex cœno naſcuntur. Illorum enim neque fœmina, neque mas diſtinctus eſt, ſed eiuſdem naturæ ſunt, atque adeo inter ſe ſimilia, vt non matem à fœmina internoſcere poſſis. Nihilominus Ariſtoteles alibi ſcripſit, oſtracodermorum naturam conſiſtere partim ſpontè, partim emiſsa à ſe aliqua facultate, quanquam ea ſæpe ſpontè oriantur. Quæ tamen ſententia ſuperioribus contraria non eſt fieri enim poteſt, vt quæ ex putri nata ſint, ipſa deinde quid prolificum obtineant, licet interim non coeant, vt in hiſce animalibus vſu venit: quibus ſci licet ineſt humor quidam candidus: Plinius lac appellat: Grandeſcunt quidem ſyderis ratione maximè vt in natura aquatilium diximus: ſed priuatim circa initia æſtatis multo lactæ prægnantia, atque vbi Sol penetrat in vada. Et alibi. Nuper compertum in oſtrearijs humorem oſtreis fœtificum lactis modo effluere. In eo itaque ineſt vis illa, ex qua partim gene-

Lib. 3. de generat. ca. 11. *Lac oſtreorum.*

Byzantios ostrea ſerere. *Fũgi vt naſcantur.* *Syderis ratione, vt grãdeſcant* *Lib. 2. de diuinat.* *Lib. 2. c. 41* *Lunę ſoliſque natura.*

generantur. Petrus Gyllius vir eruditus, & fide dignus affirmat ſe de viris non paucis ſpe- E
ctatæ fidei accepiſſe Byzantinos oſtrea ſerere, & eorum quaſi lac ſeminare; Idipſum enim
in aquam abiectum ad ſaxa ima adhæreſcere, & oſtrea fieri. Sic ex decocto fungorum in
terram proiecto fungi enaſcuntur. Iam verò cur ſyderis ratione grandeſcant, & decreſcant,
& quod id ſydus ſit, ſcire non eſt inconueniens: Sydus id Luna eſt, quæ accreſcens om-
nia implet conchylia. Cicero. Oſtreiſque, & conchylijs omnibus contingere, vt cum Lu-
na pariter creſcant, pariterq; decreſcant. Lucilius apud Aulum Gellium,

Luna implet oſtrea, & implet echinos, muribus fibras.

Plinius: Iam quidem lunari poteſtate oſtrearum, conchyliorumque, & concharum om-
nium corpora augeri, & rurſus minui. Sic ille. In cauſa ſunt propriæ Lunæ effectiones, quæ
ſunt rigare, & modico calore humectare. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmo-
dum Sol ſuo calore fœcundat omnia: quoniam omniũ vita oritur à calidi, & humidi com-
miſtione, & fouetur vtriuſque temperamento. Sol maſculum ſydus, mariſque vicem gerit:
Luna, fœminæ; fæmineum enim ſydus eſt, & molle, atque nocturnum, ſoluit humorem, &
trahit, non aufert, vt ait Plinius. Sed Lunæ corpus craſſius (quia elementis vicinius) non
ſuo lumine, non ſuis radijs, ſed Solis luce, ac radijs perfuſum, ac accenſum, vires ſuas in in- F
feriorem hunc orbem immittit. Quare cùm variè Solis radios excipiat, variè quoque tem-
peratas eſſe eius vires, & effectiones eſſe neceſſe eſt. Itaque ea abundè à Sole illuſtrata, cor-
pora quoque humentiora ſunt, & contrà. Neque id ſolùm in oſtreorum, vel cruſtaceorum,
aut aliorum animalium corporibus, ſed etiam in noſtris efficitur. Vnde prudentes chirur-
gi trepano caput vix aperiunt, plena Luna; quia tum cerebrum diffundi magis, & totam
cranij capacitatem impleri compertum eſt. Idem in medulla oſſium cernitur. Morbis pi-
tuitoſis obnoxij, huius ſyderis vim ſentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur.
Sani verò, & non animaduertentes, has atque alias leuiores immutationes nõ percipiunt.
Addit Bellonius oſtrea grandeſcere ſyderis quidem ratione, ſed priuatim circa initia æſta-
tis, vbi Sol penetrat in vada.

Chirurgi, quando trepano ſecurius vtãtur

SENSVS. MOTVS. VICTVS.

Auditum nõ habere. *Rore paſci.* *Excr. 197.*

AVTHOR libri de anatomia viuorum, oſtrea ait non habere ſenſum, præ- G
terquam tactum. Et Plinius tactus ſenſus omnibus, inquit, ineſt, etiam qui-
bus nullus alius, nam & oſtreis, & terreſtribus vermibus quoque exiſtit.
Et alibi: ſilicea teſta incluſis fatendum eſt nullum ineſſe ſenſum, vt oſtreis.
Et rurſus: In marinis oſtreis auditum eſſe non eſt veriſimile, ſed ad ſonum
ſe mergere ſolent, ideo & ſilentium in mari piſcantibus. Carent præterea
motu, quod meminit Ariſtoteles, inquiens: Non deſunt complura, quæ cùm ſint abſoluta,
mouere tamen ſe nequeant, vt oſtreæ. Quod ad victum attinet, aqua marina, & limo etiam
paſcuntur, quin & rore, quare ἐρσήεντα oſtrea Oppianus dixit, id eſt, roſcida. Scaliger vtri-
uſque meminit: In aëre (inquit) & aqua, quæ cibum capiant, nondum memini, niſi oſtreas
putemus cum alijs rore ali nihilominus, quàm limo, & aqua marina.

ANTIPATHIA.

Cancri hoſtes oſtreas vt capiant.

HOSTES eſſe oſtreis cancros inuenio, & Stellas marinas. Cancri oſtrea- H
rum carnem mirè appetunt, ſed ipſa præda potiri propter indumentum
teſtæ difficulter queunt. Nam teneram carnem quodam quaſi ſepto natu-
ra non facilè frangendo munijt, quumque duæ concauitates accuratè ſibi
inuicem iunctæ oſtreum ipſum complectantur, neceſſario chelæ cancri
nihil efficere poſſunt. Quid ergo molitur? Quum oſtreum in locis vento
non expoſitis cum voluptate percaleſcere, ſuaſq; plicas ad radios Solis aperire videt: tum
verò clanculum iniecto calculo, quominus eas rurſum claudat, impedit; quodque viribus
nequit, ſolertia quadam perficere depræhenditur. Ea verſutia eſt animalium, quæ neque
rationis, neq; vocis vſum habent. Meminit huius quoq; verſutiæ diuus Ambroſius his ver-
bis: Cancer oſtreis veſcitur, ſed quia oſtreũ clauſum, nulla vi aperiri poteſt, periculoſumq;
eſt, ſi chelam eius includat, ad argumenta confugit, & inſidias noua fraude molitur. Explo-
rat enim ſi quando oſtreum, remotis in locis ab omni vento, contra Solis radios diptycum
illud

A illud ſuum aperiat, vt aëre libero viſcerum ſuorum voluptatem quandam capiat: & tunc cläculo calculum immittens, oſtrei concluſionem impedit; ſicq; aperta clauſtra reperiens, tutò chelas impendit, viſceraque interna depaſcitur. Eundem præterea dolum author de natura rerum ex Ambroſio, & Iſidoro, ſic recitat. Cùm teſta aperit oſtrea, vt clementioris auræ delitijs glorietur, cancer inſidias et repentinas prætendit, & lapidem inter eius teſtas projicit, ne illas coniungere poſſit, & ſic oſtreæ carnes corrodit. Oſtrea quidem in ſicco iacens, iam vt in domo Conchas tenet, tempore acceſſionis maris. Alij oſtrearum hoſtes ſunt ſtellæ marinæ molli cruſta intectæ, verò tam crudeliter (vt Aelianus ait) inimicæ, vt hæc ipſa exedant, & conficiant Ratio inſidiarum, quas eis moliuntur, eiuſmodi eſt. Cùm teſtacea ſuas patefaciant Conchas, cùm vel refrigeratione egent, vel vt aliquid pertinens ad victum incidat: eæ vno de ſuis, ſiue cruribus, ſiue radijs intra teſtas oſtrei hiantes inſito eas claudi prohibens, carne implentur.

Stellæ oſtreas deuorant. Lib. 6. cap. 22.

GRYPHVS.

B Γριφώδες illud in Epiſtola Auſonij arithmetica ad Theonem, de oſtreis ad ſe miſſis legitur:

Aut ter, vt Aeolidi menſis tenet ignicomus Sol.

Innuit, vt exponit doctiſſimus Ioſephus Scaliger, ſibi tot oſtrea miſſa, quot mẽſes tenet Sol, ſi ter tot menſibus cõſtet annus, quot olim in Aeolide cõſtabat. Decem enim menſium, nec amplius, annum apud Aeolas fuiſſe tempore Homeri veteres Græci teſtantur, vt & apud Romanos ſub Romulo.

Menſibus decẽ olim conſtabat annus.

VSVS IN CIBIS.

BELLONIVS omnium aliorum teſtatorum Galeno oſtream nobiliſſimam haberi ait, Galeniq; ſententiam à Corn. Celſo comprobari, eò verò maximè, quod aluum mouere dixit. Sed Galenus in libro de boni, & C vitioſi ſucci nutrimentis oſtreorum carnem humidiorem, & tenaciorem eſſe docet, admodum craſſi ſucci, & partes eorum ſolidiores ſerius ob craſſitudinem concoqui, ac generare humorem crudum, craſſum, ac frigidum. Verum quidem eſt, quod Celſus aluum mouere dixerit, ſed ait præterea facilè intus corrumpi. Connumerat tamen etiam oſtrea inter ea, quæ ſtomacho apta ſunt. In vniuerſum (inquit Iouius) oſtrea, vt ait Galenus, ſalſum humorem aggenerant, præſertim ſi cruda comedantur: propterea tentiginem in ſalacibus plurimum adaugent. Platina etiam ea, quòd demortuam Venerem excitant apud lautos, & libidinoſos in pretio eſſe ſcripſit. Multum præterea oſtreorum eſum idem Galenus damnat in libro de attenuante victu, eumq; ſenibus interdicit in quinto de tuenda ſanitate, & in conſilio pro puero epileptico, oſtrea omnia ei cauenda præcipit. Aetius quoque Galeno præceptori ſubcribens, buccinas, purpuras, chamas, patellas, pectines, & omnia teſta intecta, vt etiam oſtrea, multum craſſi ſucci alimentum gignere ſcribit. Patellas Hiceſius faciliùs excerni tradit, quàm chamas: oſtrea verò minus his alere, facilè replere, excerniq; promptiùs. Athenæus de oſtreorum ſubſtantijs ex Mneſitheo: Mneſitheus Athenienſis (inquit) libro de cibis ait: Oſtrearum, concha- D rum, muſculorum, & ſimilium carnem vix concoqui, ob ſalſum humorem, qui in ipſis ineſt. Quamobrem qui cruda eduntur, ob ſalſugiuem, aluum ſubducere, cùm verò elixantur, ſalſuginem ſuam, vel omnino, vel magna ex parte ex humore quo incoquuntur, deponere. Itaque oſtreorum decoctum (inquit Rondeletius) perturbat, & citat aluum. Elixa verò eorum caro humore ſuo deſtituta, murmura excitat. aſſa autem, modò rectè id fiat, noxia minimè eſt. Etenim igne victa non perinde ac cruda cõcoctu difficilis eſt, exiccato humore, qui in ipſa inerat, quiq; ſolutam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctu contumax oſtreum omne præſtat, nec facilè ad vrinæ excretionem. Atque ita Celſo, Aretæo, & Plinio medico aluum mouere oſtrea dicuntur, nam & Galenus in tertio de ſimplicium medicamentorum facultatibus conchularum maris cæterorumque oſtreorum ſuccum, planè tum ſalſum eſſe, tum ventrem ſoluendi vim obtinere ait, quamuis eorum caro (inquit) ventrem reprimat. Additq; verum quod dicit, deprehendi, ſi ea quoque quo modo braſſicam cõſuit, præparare non graueris. Et in tertio de facultatibus alimentorũ ſcribit omnium

Qualẽ ſuccum generent.

Venerẽ excitant.

Aluum mouent.

aſtro-

oſtracodermorum commune eſſe,ſuccum ſalſum in ſe habere, quo venter ſubducatur: ſed E
ratione maioris,& minoris differre.Oſtrea enim molliſſimam omnium carnem habẽt:cha-
mæ autem paruæ,ſpondyli,ſolenes, purpuræ, buccina, atque alia huiuſmodi duram. Iure
igitur oſtrea, ventrem quidem magis promouent, minus alimentum corpori ſuppeditant.
duriora verò concoctioni magis reſiſtunt, & magis nutriunt, & hæc quidem coquuntur,
oſtrea verò non cocta eduntur. Sed quamuis, quæ hactenus diffusè ſatis ſuper horũ oſtreo-
Cruda quoque eduntur. rum alimẽto dicta à me ſunt,ſufficere poſſint:aſſeram tamen integrum caput ex Iulio Ale-
xandrino,qui in decimoquarto de ſalubribus,capite decimotertio eleganter docet oſtrea,
quod alimentum exhibeant, aut quem humorem generent; & de humoris crudi, vitrei,
glutinoſi,cõpoſitiq;ex his,differentijs,& natura ſic ſcribit:Iam teſtacea,quæ ὀστρακόδερμα
Græci vocant,oſtreaq; in primis, aut ſola, aut maximè inter hæc eſculenta, ſalſum itidem
cuncta ſuccum obtinent,deijciendæ aluo idoneum.Hiatulæ autem,& ſpondyli,& ſolenes,
& purpuræ,& buccinæ duriore omnes,quàm oſtrea carne conſtant:idcirco minus quoque
edules,atque ad vſum potiùs medicum adhibitæ interdum quoties ob praui ſucci alicuius
præſentiam,qui vel ventriculum,vel tunicas eius occupet, aut aliunde etiam, maximè ve-
rò ex iecore eò confluat,aſſumptus corrumpitur in ventriculo cibus. Neq;enim duritia il- F
la inter concoquendum promptè in corruptionem humoris,quicunq; ille fuerit, trahetur:
quin ne trahantur alia, obſtabit,& humorum in totum putrefactioni reſiſtet:magis autem
ſi ſecunda, tertiavè elixatione, ſalſedinem, humoremque omnem corrumpi facilem edu-
ctum depoſuerint, tunc concocta id genus teſtata nutribiliora, firmius in alimentum cor-
pori elargita, fient:ſed crudi tamen plurimum quem ſic vocant,ſucci gignent interea.Nam
oſtrea ipſa,vt minus alant;at ob multam carnis mollitiem elixa concoctu faciliora ſunt,ac
Facile concoquuntur Pituitã generant. pituitam potiùs quàm crudum illam, quem diximus, humorem procreare ſolent: qui ne
ipſa quidem tamen à pituitæ natura diſceſſit,ſed inſigni frigiditate,ſubſtantiaque fuſi vitri
in modum glutinoſa craſſaque. Crudus vitreuſque à noſtris: ὠμὸς,& ὑαλώδης Græcis dici-
tur, ſi modo pro eodem ducendus eſt is, atque ille humor (vitreus dico, & crudus) ac non
potiùs alius, atque alius. Vterq; quidem cruditate damnandus. ſed in altero lentities cum
frigiditate inſigni,in altero craſſities,in vtroq; autem cruditas ſit. Quæ in vnum quoq; ſæ-
pe inter ſe conuenire poſſunt qualitates cunctæ,atque tunc humorem facient ὑαλώδη pri-
mum Praxagoræ dictum:tum deinde Philippo,ſeu potiùs Philotimo, inſecutiſque Græco-
rum medicorum ætatibus crudum,craſſum,viſcidumq;:eiuſmodi prouenire corporibus in G
non valentiſſimo ventriculo ex ſuillæ carnis eſu, aut azymo, aut non ſale ſatis condito pa-
ne, ſubcinericioq;, atque ex caſeis inueteratis quibuſdam,& huiuſmodi multis,poſſit.Hunc
καλλώδη non minùs appellatum fuiſſe inuenio authoribus eiſdem, glutinoſum ſcilicet, ex
craſſo,& glutinoſo compoſitum,qui obſtructiones maximè,ac maximas efficere ſolitus ſit,
nec diſſecantibus tantùm, qua craſſus,ſed abſtergentibus præterea,qua viſcidus tenaxque,
indigeat,ſicuti planè,qua crudus,maiore concoctione. Alius eſt humor, vnde epialis ſæpe
Humor ex quo febris epiala. febribus origo, & colicis cruciatibus; præſertim verò, ſi lentore, frigiditateque immodica
ſuperet,vt ſubſtantia,ac colore vitrum referat; frigiditatis autem tantum cõceperit,vt nec
intra corpus, vbi calida omnia natiuo calore concaleſcunt,neque motu extra delatus po-
tuerit,ac vel excernentibus frigidus excernatur,& tangere volẽtibus appareat: is ὑαλώδης
propriè habebitur,ex frigidiorum eduliorum cruditatibus quandoq;collectus.Sicuti cru-
Crudus humor qui. dum propriè dicemus,frigidarum,craſſarumque partium humorem,nec magnoperè gluti-
noſum: qualem nobis largitur frequẽs leguminum, vt macerati lupini, aliorumq; quorun-
dam;ac recentis,ſed non omnis tamen generis,caſei: multorumq;præterea edulium,ipſo-
rum quemet,de quibus nunc ſermonem inſtituimus,teſtaceorum,ſed duriore tantummo- H
do carne præditorum, vſus. Nam oſtreorum propriè ſic vocatorum, ſiue oſtrearum malis
alimentum,quia molliſſima caro, pituitam potiùs exhibuerit, illam ipſam quoq; frigidam
omnino, atque etiã crudam, dicendam, quando vlteriore concoctione ſanguificari poſſit:
ſed bene humidum,& cum flatulento ſpiritu. Crudus autem, quem propriè ita vocari di-
cebamus,humor ille,frigidus craſſuſq;eſt,ex duræ terreſtriſque ſubſtantiæ alimento,quod
neq;in ventriculo,neq;in iecore deinde iuſtam concoctionem acceperit,procreatus:ſicu-
ti vitreus item crudus,frigiditate etiam immenſa,& glutinoſitate conſtat,atq;ambobus in
vnius eſculenti ſubſtantiam coeuntibus,frigidus,craſſus,glutinoſuſq;exiſtet,crudus,& ip-
ſe meritò exiſtimatus,dictuſq; humor. Elixorum oſtreorum iure emolliri aluum diximus:
quod verum eſt,profectò ita,eductoq; elixatione,ſalſuginoſo ſucco:quo facto,reddetur ca
ro,corrumpi quidem difficilior illa,at eadem ratione coquifici quoq;contumacior,& qua ſi-
ſtatur venter, præſertim teſtaceorum durioris ſubſtantiæ ſi fuerit. Nam oſtrea molliſſimæ

carnis,

A carnis, vel cruda deuorata multis concoquuntur hodie etiam: multo maxima tamen pars
meliùs, ſalubriusq; aut elixant, aut in craticula addito aromate multo, ac ſalis momento,
ſed teſtis tamen ſuis non auulſa, leuiter torrent. Mandi ea irritãdæ Veneri, & tentiginis pro-
ducendæ, nimis creditum hodie receptumq; eſt, non obſcura ratione flatulentiæ, ex pitui-
toſa materia excitatæ; ſaleque & calorificæ aromatum facultatis vi, aucta, adiutaq; ſalaci-
tate. Hæc omnia itaque Iulius Alexandrinus: Ex quibus, ſicuti quoq; ex præcedentibus, &
cruda, & cocta edi ſolere conſtat. Plinius ſanè cruda oſtrea ſtomachum vnicè reficere, faſti-
dijs mederi, ac leuiter aluum mollire ſcribit. In pontificali cæna apponebantur teſte Ma- *Lib. 3. Sa-*
crobio echini initio, & oſtea cruda. Sic & Galli, ſi Rõdeletio credimus, non ſolùm echinis, *turnal.*
& limnoſtreis, ſed & oſtreis marinis, & lepadibus crudis veſcuntur: Conchis verò ſtriatis, *Oſtrea cru-*
pectinibus non niſi coctis. Qui lautitiæ popinali ſtudent, inquit Bellonius, in teſtis ſuis ſu- *da in prin-*
per cratem addito butyro in aqua, quam continent, incoqui curant, quibus minimum pi- *cipio cœnæ*
peris addunt, vt tentiginem ſalacem adaugeant. Noſtri coqui etiam ita ferè coquunt, Pla- *põtificalis.*
tina non parum diſcrepat, oſtrea cocta inquit, in carbonibus, atque teſtis exempta, frigi in
oleo, & aromatibus, & agreſta ſuffundi poſſunt. Olim garum addebant, quod meminit
B Martialis:

> *Ebria Baiano veni modò concha Lucrino*
> *Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.*

Apicius verò in oſtreis (inquit) liguſticum, oui vitellum, acetum, oui liquamen, oleum *Li. 9. c. 6.*
& vinum: ſi volueris, & mel addes. Qui modo edere ea volet, Lunæ motum obſeruet, hoc
eſt ea creſcente, ea edat, ea enim ſeneſcente longè ſunt deteriora; quod dilucidiſſimè innuit
Gellius in vigeſimo: Oſtreæ cùm appoſitæ fuiſſent, & multæ, & inuberes, maciæque eſſent.
Luna (inquit Annianus) nunc videlicet ſeneſcit, ea re oſtrea quoque ſicuti alia quædam,
tenuia, exuctaque ſunt.

VSVS IN MEDICINA.

NON ſolùm in cibis, ſed etiam in medicina magnæ ſunt oſtreorum dotes.
Si in Conchis ſuis decoquantur, vti clauſa peruenerunt, mirè deſtillatio- *Ad deſtilla*
C nibus prodeſſe Plinius tradit: Marcellus verò ita vt lecta ſunt, adhuc teſtis *tiones.*
ſuis clauſa in carbonibus coqui, atq; ita cibo dari ei, qui narium grauedi- *Ad graue-*
nem patitur. Idem Plinius oſtrea cocta, cũ mulſo, teneſmo, qui ſine exul- *dinem na-*
ceratione ſit, liberare voluit; quod ſanè nimis latè accepit Marcellus, in- *rium.*
quiens oſtrea ex mulſo, & pipere cocta, vtiliter contra teneſmum accipi. Peculiariter verò *Ad teneſ-*
contra leporis marini venena oſtrea aduerſantur, ſi eidem Plinio credimus. Stomachum *mum.*
(inquit idem) vnicè reficiunt, faſtidijs medentur. Additque luxuria frigus obrutis niue
ſumma montium, & maris ima miſcens. Gariopontus hydropicis etiam oſtreas dari iubet: *Ad hydro-*
Et Trallianus in colico affectu piſces duriore carne præditos, & ex teſtaceis pectines, & *pem.*
oſtreas. Teſta verò eorum maiorem longè quàm ipſa caro vſum apud medicos habet, vſta
& non vſta. Eam ſicciſſimam eſſe Galenus in ſecundo de temperamentis dixit. Labiorum *Ad labiorũ*
vlcera, & omnia maligna ſanans medicamentum, ex Nicolao Myrepſo: Oſtrea vſta tenuiſ- *vlcera.*
ſimè trita inſperge. Ego verò non vſtis contritis vſus ſum, & bene ceſſit. Ad procidentem *Ad procidẽ*
ſedem, ex Aetio: oſtreorum teſtas crudas tritas, & ſubtiliſſimo cribro excuſſas appone. Ad *tem ſedem.*
perniones: Sextus Platonicus ſepum ceruinum combuſtum ſimul cum oſtrea teſta minuta *Ad pernio-*
D commixta, & factum quaſi malacma imponit, & mirè ſanare ait. Vegetius in ſecundo de *nes.*
veterinaria, ad vulnera iumentorum oſſa ſepiarum, & teſtas etiam oſtrearum in puluerem
redigi iubet, & ærei quoque vaſis fuliginem pariter miſceri; eaque bene tunſa ſi frequenter *Ad vulnera*
aſperſeris, ſiccatum vulnus ducere celerius cicatricem. Oſtreorum teſta vſta authore Ga- *iumentorũ.*
leno, ſimilis eſt facultatis buccinorum teſtis, tametſi etiam ſubtilioris: immo vt certius ve- *Lib. 11. de*
riuſque (inquit) dicam, minus craſsæ. Nam terrenam, duramq; corporis ſortita conſiſten- *ſimpl.*
tiam concretionemq;, impendio omnia craſſarum ſunt partium, itaq; accuratè ea læuiga-
re neceſſe eſt. Cùm autem dicimus horum aliud alio eſſe tenuius (cùm tamen omnia craſ-
ſa ſint, ſed alia magis, alia minus,) ita accipiendum eſt, vt ſi Vlyſſem Therſite dicamus ma-
iorem, eum tamen vterq; fuerit paruus. Cæterùm omnia id genus, vt & antea eſt dictum,
cogendi quandam in ſe facultatem obtinent: per quam condenſata eorum eſſentia, dura,
terroſaq; ſunt reddita; quàm vbi per vſtionem depoſuerint, contrariam aſciſcunt faculta-
tem, quam vocant digerentem. Porro ſi laueris ea, viſeriſq; (ſic Græcus textus habet, ſed

præſtat (inquit Zoographus) legere, ſi vſſeris, laueriſq; prius enim vruntur, deinde lauan- E
tur huiuſmodi medicamenta, ignea in aquam natura depoſita, ipſam efficiunt cum tenui-
tate excalfacientem, adeo vt & putrefaciat. Sed nonnunquam reliquum illud terrenum
eſt, morſus expers: id quod maximè implendis, cicatriceque claudendis vlceribus humidis
eſt vtile. Igitur teſta eorum, quę peculiariter vocantur oſtrea, combuſta vtor ad diuturnas
Ad cauaulcera.
ex fluxione, ægrèq; carne implebiles cauitates, nempe quæ fiſtuloſæ ſunt, atque profundæ,
eam foris cum ſuillo adipe veterato (vulgò axungiam nuncupant) circumponens. At in
ſinum ipſum aliquid eorum, quæ talia carne implent, immitto: quale etiam eſt vſtum dia-
phanes: quod ſpecarium (lego ſpeclarium, nomine deprauato. Latini enim ſpecularem la-
pidem nominant: interpres Latinus in margine diuerſam lectionem aſcripſit, æs vſtum, dy-
phryges) nominant. Parem in genere facultatem habent, & cæterorum oſtracodermorum
teſtæ deuſtæ; maximè verò (vt dixi) oſtreorum, deinde buccinorum, & purpurarum. Ita-
que cinis eius generis emplaſticis miſcetur facultatibus digerentibus, & cum quouis adipe
digerit. Sed quoniam vetus plus digerit, illi magis miſceri ſolet. Porro potentiùs hoc medi-
camen digeret, ſi acrem illi adipem quempiam miſcueris: de quibus ſuperiùs determina-
Dẽtes ſplẽdidos reddit.
tum eſt. Quin & dentes ſplendidiores talium omnium cinis efficit non tantùm extergendi F
potentia, ſed & aſperitate ſubſtantię, velut & pumex, & teſta clibani. Verùm in vſu eiuſ-
modi non eſt neceſſe, quæ ſic vſta ſunt, admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus prę
omnibus diligenter ſunt læuiganda, ac inſpergenda. Porro excreſcẽtiam carnis mediocri-
Ad dentes dealbãdos.
ter exterunt, comprimuntq;. Ad hæc cum ſale omnia id genus vſta dentium ſmegma red-
dunt efficacius, adeò vt non modò laxitatem, mollitiemq; gingiuarũ deſicces, verùm etiam
vlcera putreſcentia adiuuet. Hæc omnia Galenus. Emplaſtro albo Ariabarzanio, quo Xe-
nocrates abſceſſum iam inalteratum circa tarſum diſcuſſit, apud eundem in primo apud
Galenum de compoſitione ſecundum genera, cap. 16. buccina vſta inijciuntur. Vbi Gale-
nus: Validè (inquit) exſiccat ob buccinorum cinerem additum, non diſſimilis autem
quodammodo facultas eſt, & purpuris, & oſtreis concrematis. Notum eſt autem ſine car-
nibus horum animalium teſtas concremari. Mox etiam cap. 18. oſtrea cõcremata, purpu-
ras, buccina, & ſepiæ partem oſſeam cum ijs recenſet, quæ propoſiti emplaſtri (aduerſus
vlcera cacoëthe, & deſypulota) candorem tueri poſſint. Et rurſus in primo capite libri
quarti: Buccinorum teſtas concrematas, purpurarum, oſtreorum, aliorumque id genus ſi
aridas vlceribus malignis, ac contumacibus inſperſeris, mirificè videbis citra mordicatio- G
nem ea deſiccari. Puluis ex oſtreis: Cadmiæ, thuris, ſingulorum vncia ſemis; oſtreorũ vſto-
rum vncia vna ſemis: ſic ille, ſed vſum eius non explicat. videtur autẽ vtiliter inſpergi poſ-
ſe vlceribus malignis, & dyſepulotis. Galenus alibi teſtas vſtas tum buccinorum, tum pur-
purarum, aliorumque oſtreorum, pharmacis pilos attenuantibus adnumerat. Ex oſtreis
combuſtis, & fermento medicamentum pro humore ſuppurato ab eodem in ſecundo de
arte curatiua ad Glauconẽ deſcribitur. Plinius ſcribit veteri vrinæ miſceri cinerem oſtreo-
rum aduerſus eruptiones in corpore infantium, & omnia vlcera manantia. Idem cinis ſi
Ad parotidas.
Marcello credimus, cũ melle impoſitus parotidas cito ſoluit. Emplaſtra (inquit Galenus)
Lib. 3. de comp. ſec. loc. c. 2.
quæ ſimplices parotidas curant, laxatoria appellata, omnibus nota ſunt. Exempla ipſorum
ſunt; Emplaſtrum Moaſeæ, & quod ex ſuccis conſtat, & quod ex priſana. His adhuc mollio-
ra ſunt cerati forma, tum ex butyro, tũ ex oeſypo conflata, oſtreis, aut buccinis, aut purpu-
ris vſtis additis, adipeque porcino, ſingulis quadrantis pondere. Præſtat & hoc, butyri vn-
ciam vnam, ceræ ſextantem, & vnciæ dimidium, oſtreorum vſtorum, quàm tenuiſſimè tri-
torum ſextantem: liqueſcibilia liquefacito, oſtreaq; inſarcito, ac vnitis vtitor confidenter.
Efficaciſſimum hoc ad parotidas. Et paulò ſuperius: Buccinis, purpuris, & oſtreis vſtis, in H
dureſcentibus, ac vetuſtis parotidibus vti oportet, Eſt enim pharmacum, quod omnem aſ-
flictionem, & acrimoniã mitigat, & diſcutit, non ſolùm ſi melle quis eorum cinerem im-
buat, ſed & multò magis ſi adipem ſuillum inſulſum, vetuſtum, & à fibris depuratum admi-
ſceat. Citra omnem enim moleſtiam omnes inueteratas inflammationes diſcutit, etiamſi
ex rheumatica affectione ſint obortæ. Idem eodẽ libro buccina marina, aut purpuras vſtas
melle, aut axungia exceptas imponi præcipit parotidibus, & confeſtim diſcutiendas iri aſ-
ſerit, idemq; oſtreorum teſtam vſtam, & cum melle impoſitam facere. Alibi denique vim
eandem prope teſtis purpurarum, buccinorum, & aliorum oſtreorũ tribuit, oſtrei nomen
Ad narium grauedinẽ.
generaliùs accipiens: quamobrem ſi quid remediorum in vna aliqua ſpecie omiſſum vide-
bitur, in alterius hiſtoria requiratur. Marcellus Empiricus cinerem harum teſtarum ſi in
morem ſalis pane colligatur, & voretur, ſtatim ad remouendam grauedinem narium pro-
ficere ſcribit: nec non cum melle illitum tenuiſſimè contritum, vuæ prodeſſe. Plinius me-
dicus

A dicus citante Iouio oſtreorum teſtas ambuſtas dyſentericis prodeſſe tradit. Aliud ad dyſentericos ex Marcello Empirico: Succinum de ceraſo ſyluatica exuges, & de teſta oſtrei æquè facies, paribuſque menſuris puluerem tritum, cum melite (forte oxymelite, aut tale quid legendum) aut cum vino auſtero, ferro candenti calefacto, bibendum dyſenterico dabis, mirè proderit. Ad coli inteſtini dolores ex Galeno: oſtreorum teſtæ crematæ, & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus ſit ex calentis aquæ cyathis tribus. Rondeletius experientia comperit ex cinere, ſiue ex calce teſtarum oſtreorum factam aquam lixiuiam ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum, & genuum plurimùm conferre. Exiccat enim, inquit, multùm digerit, & calfacit ſi poſt vſtionem cinis non lauetur, lotus minùs calfacit. Cùm itaque & è teſtis vſtulatis optima calx fiat, Bellonius cinerē oſtreorum eadem cum calce facultate pollere arbitratur. Pro buccinis oſtrea ad remedia aſſumi licere, & ex ſuperioribus conſtare poteſt, & in tabulis ἀντιβαλλομένων legitur.

Ad coli dolores.

Euporiſt. 2.48.

DE OSTREIS SYLVESTRIBVS.

B

Cap. LXVII.

OSTREA (inquit Rondeletius) reperiuntur in noſtro mari, quæ à vulgo Scandebec vocantur, propterea quòd ſapore ſunt acri: ob id delicatorum labra nimium calefaciũt, & vlcerant: nam Scandebec idem eſt, quod roſtrum vrens. Teſta conſtat pellucida, partibus quibuſdam flaueſcente, alijs purpuraſcente, foris crinita, & criſpa, intus ſplendida, læuiſſima, candidiſſima. Caro parua, ſalſa, ſubamara, atque inſuauis eſt: quare etiam à plebe negligitur. Hanc oſtreorum ſpeciem eſſe puto ſimilem ijs, quæ tradit Plinius gigni in petroſis, carentibuſque aquarum dulcium aduentu, ſicut circa Grynum, & Myrinam, vel potiùs oſtrea eſſe ἄγρια, quæ vocat Athenæus. Γίνεται δὲ τινα καὶ ἄγρια λεγόμενα ὄστρεα. πολύτροφα δ᾽ ἐςὶ καὶ βρωμώδη, πρόσετι δὲ ἐυτελῆ κατὰ τὴν γεῦσιν. Sunt quædam oſtrea, quæ ſylueſtria nominant, multi alimenti, ſed virus olentia, & ori ingrata. Teſta ſylueſtrium oſtreorum in fucis mulierum, lapidis ſpecularis vice vſurpari poteſt, & exic-

C cantibus pulueribus vtiliter admiſceri. Hactenus Rondeletius.

Scandebec oſtrei deſcriptio.

Lib. 32. cap. 6.

Lib. 3.

Oſtrea ſylueſtris Rondeletij.

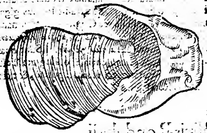
E

DE OSTREA GAIDEROPODA, BELLONIO APPELLATA.

Cap. LXVIII.

Etymon. EST genus quoddam Oſtreæ vulgò cognitum in Græcia (inquit Bellonius) quam Gaideropodam vocant, quaſi pedem aſini dixeris. Cautibus adnaſcitur, non enim more Oſtrearum ſoluta in ſalo iacet. ob id in eo tantùm mari, quod nunquam æſtu reciprocatur, innaſcitur. Aegei autem maris, Helleſponti, Propontidis, & Ponti ora (oræ, littora) non augentur, neque decreſcunt, ſed perpetuò in eadem altitudine permanent. Nam inde aquæ deorſum ſemper delabuntur, eandem plenitudinem ſemper obtinentes. Non eſt omittenda (inquit Plinius) multorum opinio, priuſquam digrediamur à Ponto, qui maria F
omnia inferiora illo capite naſci, non autem Gaditano freto, exiſtimauêre: haud improbabili argumento: quoniam æſtus ſemper è Ponto profluens, nunquam reciprocetur. Quanquam autem Oſtrea hæc ſcopulis hæreãt,

Teſta qua. Oſtrea Gaideropada Bellonij, ſiue Spondylus

clauſilem tamen, & reſerabilem teſtam habent, & à ſaxo, niſi magna vi percutiãtur, dimoueri vix poſsũt. Quoniam verò multum profundè immerguntur, indiginæ longurios ferro muniunt, quibus iterũs ictibus valido mucrone Concham quatiunt: quam vel confringant, vel, ſi integram detrahere velint, rupis partem aliquam ſecum auferunt: vix enim aliter eruerent, deinde manu ferrea eodem longurio indita, è maris fundo in ſublime attollunt. Quòd autem aqua per fauces Boſphori G
Thracij deorſum tanto impetu feratur, ſignum eſt locum illum Gaditano eſſe altiorem, nam ſi æqualis foret, haud equidem tanto impetu delaberetur. Quemadmodum autem Græcorum Gaideropoda a vulgari noſtra Oſtrea ipſa forma differt, ſic etiam guſtu ingrata, dura, amara, ac nauſeabunda percipitur. Huius teſta, aut cõcha eximio naturæ artificio ſuperior inferiori infarcta eſt, vt

Teſta. quibuſdam veluti cardinibus annexa, nigroq; neruo in eius medio inter tubercula, & ſinus coaptato vincta, ac conſtricta eſſe videatur. Tubercula quoq; ſuperiora duobus acetabulis inferioribus benè correſpondent, vt & inferiora ſuperioribus, quæ in noſtra vulgari oſtrea deſunt. Proinde apertas Gaideropodas, ſi quis attentè intuebitur, in his branchias (hoc certè ridiculum eſt, nullum enim ex teſtaceis branchias habet) & ſtomachum, & reliquas partes nutritorias contemplabitur, imo etiam auriculas fungi criſpi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli polypi, quæ dilatari, ac contrahi ſoleat: vmbilicum vulgus eſſe putat. Hæc oſtrea alijs carnoſior eſt, minus tamen guſtui grata. Nam venter eius, atque hepa peſſimi ſunt ſaporis. Cæterum nulli etiam in hac cancelli, ſeu pinnoteres re- H

Caro. *Venter.* *Hepar.* *Spondylus* *Rondel.* petiuntur. Hęc omnia itaq; Bellonius. Non deterius eiuſcemodi oſtracodermi genus ſpondylum eſſe conijcit, & de eo ita ſcribit. In oſtracodermorum generibus recenſentur a Galeno, Plinio, & alijs, ſpondyli, ab Athenæo σφονδύλοι nuncupati, à Græcis hodie Gaideropa, ob magnam ſimilitudinem, quam cũ aſini vngula habent: gaidaron enim hodie aſinum vocant. Galeni interpres σπονδύλους, vertebras conuertit, ſed vtendum nomine græco cenſeo, Plinij exemplo, qui aliquot locis ſpondylium vocauit, & Macrobij, quum ſpondylos inter cænæ pontificalis prima fercula numerat. Iſtē Columella cum reliquis teſtaceis ſpondylos recenſet. Spondylus duplici teſta conſtat intus caua, & læui: foris ſcabra, ad vngulæ

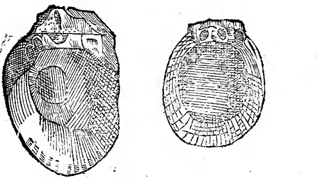
Deſcriptio. aſini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici poteſt, tenuior eſt, & multo minus denſa, minus concaua, arcta valde, & firma articulatione connexa. vtriuſq; enim teſtę binæ apophyſes ſunt, ſiue tubercula, quæ binis acetabulis viciſſim recipiunt, & recipiuntur: vinculo medio, nigro, & valido cohærent. Caro interna oſtreorum carni ſimilis eſt: circa hanc

A ca hanc fimbriata eſt mẽbrana. Branchias ſpondylis falſò nonnulli tribuunt. Omnia enim oſtracoderma ſanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per ſenſũ fugientes cutis meatus κατὰ διαπνοὴν reſpirant. (Taxat tacitè Bellonium Rondeletius, ſed Ariſtoteles ſic ea refrigerari dicit, non reſpirare) quemadmodum inſecta authore Ariſtotele. Intus caro eſt ſatis multa, ſed durior, virus olens, inſuauis, & ingrata. Galenus libro tertio de facultatibus alimentorum inter oſtracoderma, quæ duram habent carnem, recenſet. Spondyli ſaxis adnaſcuntur, & ita hærent, vt non niſi malleo, aut fracta ſaxi parte capiantur. In mari noſtro pauci reperiuntur. Ego in ſaxis Freſconijs Agathenſis ſinus reperi, ſed ij parui ſunt: ita hæreat, vt in littus reijciuntur. Teſta craſſiorũ eſt partium, quàm teſta oſtreorum. difficiliùs vritur, magiſq; ad lapidis naturam accedit. In ſpondylis cancri parui reperiuntur, quemadmodum in oſtreis, & mytulis marinis. Horum nullam quod ſciam mentionem fecit Ariſtoteles. Athenæus lib. 3. τράχηλον, ἀπὸ τῆς τραχύτητος, id eſt, ab aſperitate, mea quidem ſentẽtia, appellauit. Spondylos veros à nobis exhiberi oſtendit firmior in his, & magis exquiſita teſtatũ articulatio, quàm in vllo alio oſtracodermorum genere, à qua ſpondyli nomen ſortiti ſunt: quòd vertebrarum ſpinæ modo firmiſſimè articulati
B ſint: quæ vertebræ σπόνδυλοι à Græcis dicuntur. Hactenus ille, cum cuius ſpondylo maximam ſimilitudinem gerit, qui hìc à me additur: intus candidus, extra purpuraſcens. In ſecunda tabula quatuor proponuntur, colore albicante: tertia oſtrea, prout ſæpenumero baculis, vel alij rei adhærent ceu Zoophyta. Addidi, & aliud elegans ſpondyli genus prona, & ſupina parte depictum. Plurimis extra tuberculis præditum eſt obtuſis, ab vno latere rubicundis, ab altero inter viridem, & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiſcentur tubercula: ſummũ caput, ſeu vertex candicat. Intus circulus ſatis conſpicuus colore virideſcente totam ferè conchã prope extremitatem ambit: dein color ſequitur caſtanearum, dein albus, & ſubuiridis. In medio velut vmbilicus eſt, vt icon indicat, ex iiſdem coloribus, addito etiam luteo conſtans.

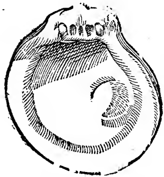
Spondyli ſaxis adnaſcuntur.

Spondyli authoris.

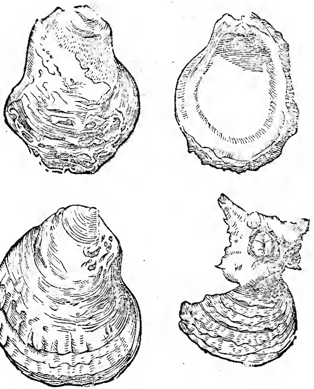
Spondylus Rond. ſiue oſtrea gaideropoda Bellonij, ex Rondeletio.

Spondylus authoris primus.

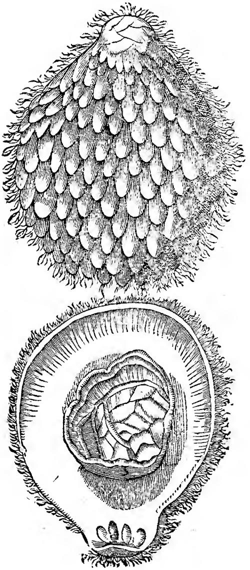
Spondylij alij.

Oſtracea annexa baculo.

Spondylus authoris vtraque facie pictus.

A

DE PECTINIBVS.
Cap. LXIX.
ÆQVIVOCA.

Κτεὶς, ſiue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extenduntur: quod Euſtathius ſic Græcè nominari ſcribit παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς τρίχας. In Dictionarijs Heſychij, & Varrini legitur, κτεὶς κτενὸς τὸ κτένιον, παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας. quod manus, aut pilos extendit. Idem Grammatici κτένας exponunt τοὺς τῶν χειρῶν καρποὺς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τὰ στήθη. hoc eſt manuum carpos, & pedum, item pectus, ſed Zographus metacarpia potiùs, ſic dici putat: ita verò dici ſcribunt ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἐπιτηδείων κτενῶν: hoc eſt ab inſtrumentis, quæ apta ſunt ad petendos pilos. Iidem etiam ſic nominari ſcribunt τὰς νωτιαίας πλευρὰς, ſparias dorſi coſtas. Dicuntur quatuor illi dentes anteriores, qui interiecti inter duos caninos dentes naribus ſubſunt τομεῖς, διχαστῆρες, γελασῖνοι teſte Polluce, item κτενὲς hoc eſt occiſores, ὅτι κτείνουσιν ἃ λάβωσι, quia occidant, quod capiunt. Κτεὶς dicitur etiam τὸ ἐφήβαιον, pubes, ἢ τὸ μόριον τὸ αἰδοῖον, aut pudendum. Latini etiam Pectinem ſic vocant. Iuuenalis. — *Pectinis varia ſignificata.* — B — *Lib. 2.* — *Pro pube.*

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Κτεὶς μόριόν τι τῶν κρυπτομένων τοῦ ἀνθρωπείου σώματος διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ῥαβδώματα οὕτω καλούμενον, inquit Euſtathius: id eſt, pars quædam corporis humani occulta, ſic dicta à virgulis, quæ circa eam ſunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur muſicum inſtrumentum, quo cytharam pulſamus. Virgilius: — *Pro muſico inſtrumento.*

—— Iam pectine pulſat eburno. — *Aeneid.*

Græci videntur in cythara, teſtudine, aut alio quopiam ſimili muſico inſtrumento collum appellaſſe κτένα, inquiunt, τῶν κιθαρῶν, ὃ ὑπερέχοντας ἀγκῶνας λέγοντες. Statius Papinianus:

C

—— Nunc obuia verſo — *2. Achil.*
Pectine Amazonio modo, quæ citat orbe Lacenas
Delia.

Ad quos verſus hæc annotat Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur chorus fuiſſe, quo inter ſe pectinatim implexæ conſertæque recta ſerie puellæ in Amazonum modum ſaltabant. Pecten etiam inſtrumentum dicitur, quo pannus nuper contextus, raditur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur, & purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus ſtylis ferreis ad colendam terram, & ad metendam ſegetem. Columella: ſi autem metendi genera complura multi falcibus verriculatis, atque iis, vel roſtratis, vel denticulatis medium culmum ſecant, multi merg.s, alij Pectinibus ſpicam ipſam legunt, idque in rara ſegete facillimum, in denſa difficillimum eſt. Ouidius: — *Aduerſ. li. 26. c. 30.* — *Pecten Amazonius. quid.* — *Pro crate dentata.* — *Lib. 2. c. 21*

Temporibus certis defectas alligit herbas, — *1. de remam.*
Et tunſam raro Pectine verrit humum.

D A Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ Pectinum modo lineæ, & interualla, Græcè κτηδόνες, vt dum inquit: Fagis pectines tranſuerſis: Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius ſolet aliquid quo varietas illa poſſit indicari, obliquos, criſpos, nodoſoſve dicens. Germani in ligno hos veluti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, ſeu fibræ, & diuiſiones in lignis pectinum modo, hoc eſt διαφύσεις. Intelligitur quoque non infrequenter inſtrumentum textorium eodem nomine, ſic dictum quod fila in telis figat. Virgilius:

Arguto coniux percurrit pectine telas.

Et Polluci πεντέκτενα (Zographus legit πενταάκτινοι) Χιτωνίσκοι παρὰ τοῖς ὤας πορφύρας ἔχοντας, πέντε κτένεσιν ὑφασμένοι id eſt, Tunicæ quòd oram purpuream habentes, quinque pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de faſcijs caput centeſimum, & decimum inſcribitur pecten, ſeu vinculum ſuſpendens ad colem. Pecten Veneris herba, quoque Plinio dicta à pectinum ſimilitudine. — *Pecten Veneris.*

SYNO-

SYNONYMA.

4. Hiſtor. c. 4.

QVOD Latinis Pecten, Græcis κτεὶς dicitur, Gazæ modò pecten, modò pectunculus, vt vbi Ariſtoteles ait: τῶν διθύρων τὰ μὲν ἐστιν ἀνάπτυχα, οἷον οἱ κτένες: Biualuis generis pars cluſilis eſt, vt pectunculi. Et paulò pòſt: Ἔνια μὲν κινητικὰ αὐτῶν ἐστιν, οἷον κτεὶς: Item aliæ ſe mouent, vt pectines. Sed hæc varietas, inquit Rondeletius, ambiguitatem parit: sūt enim pectines, & ab his diuerſi pectūculi à Latinis dicti. Plinius manifeſtè pectunculos à pectinibus disiungens, videtur pectunculos pro tellinis vſurpaſſe, vt Hermolaus annotauit. De alijs pectunculis infrà dicemus, hæc Rondeletius. Sed Theodorus, Plinium in hac interpretatione eſt imitatus, qui pectinem, & pectunculum pro eodem accepit; vt vbi ſic loquitur: Lolligo etiam volitat extra aquam ſe efferens, quod & pectunculi faciunt, ſagittæ modo, nam hoc Ariſtoteles περὶ κτενῶν ſcripſit. Idcirco dicimus Plinium pectunculum, & pectinem interdum promiſcuè nominare, & interdum diſtinguere, pectūculoſque pro tellinis accipere. Trallianus quoque κτένια diminutiuo nomine appellans, ipſos ſimpliciter κτένας, id eſt, pectines intelligere videtur. Pectunculi, inquit Zographus, vt ipſum nomen loquitur, exigui pectines ſunt: quod bifariam intelligi poteſt, vt & pectines maiores antequam excreuerint, ſic appellentur, & ſpecies peculiaris ſemper parua, qualem Rondeletius depinxit vna tantùm parte auritam. Pectunculos nominat Columella, item Nonius Marcellus inter ea, quibus ſimilitudo nomen fecit. κτένες piſces dicūtur ab interprete Nicandri piſces marini ob ſimilitudinē manuum, & pedum. Porta Neapolitanus pectinem ſic dici voluit à figura pubis, cùm potiùs veriſimile ſit ab huius teſtæ figura pectinem fuiſſe nuncupatum. Pectinum genus, inquit Gyllius, ſtriatum, id eſt, pectinatim diuiſum, à rugis illis, ſiue imbricaturis nuncupatur. Lenguados vulgò in Hiſpania dici teſtis eſt Alphonſus Toſtatus. Germani, inquit Zographus, Conchas biualues omnes generali vocabulo vocant Muſchelen, & Moſchlen: vt pectines, Chamæ, &c. Pectines verò priuatim D. Iacobi Conchas. Iacobs Muſchlen. Angli verò Muickels peculiariter nominant Conchulas illas, quas Bellonius mytulos: Pectinem autem à Scalope, Scalop. Magno in errore verſatur Albertus, & recentiores, qui pectines pro paſſeribus (id eſt, planis piſcibus illis, quos vulgus Germanorum plateſſas nuncupat) accipiunt. Pectinum generis, ait Gyllius, quidam arbitrantur eas eſſe, quas vulgò appellant Conchas S. Iacobi, ſed aliæ Oceani littoribus Gallicis cognitæ habentur. Piſcatores Maſſilienſes pectines vocant Larges Coquilles, alij Coquilles de ſaint Iaques. Itali Cappe ſante. Reliqua ſynonyma cuiq; generi priora mox in deſcriptione auferam.

Pecten à pectunculo differt.

Gaza deſcē ditur.

F

Pectunculi qui.

Pectinis etymologia.

Lēguados.

Alberti error.

G

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

Hiſto. 4. c. 7.

SVNT autem pectines biualues, & cluſiles teſte Ariſtotele, ſeque concludendo tuentur. Pectinatim eis diuiſæ teſtæ ſunt. Reſerratiles item ſunt: Nam ab altero latere nodo liguntur. κτεὶς, inquit, Athenæus ex Ariſtotele, τραχυόστρακος, ῥαβδωτός. Quum dictum altera tantummodo parte eis fit. Maſſarius Conchas eſſe ſtriatas ſcribit, teſtis biualuibus, altera tamen tumida, altera plana, binisque auriculis angularibus. Qualis ſit pecten, inquit Rondeletius, ex nullo meliùs quàm ex Athenæo cognoſcemus, quo loco oſtreum (Berberi) in quo naſcuntur Margaritæ pectini confert. Ἔστι δὲ ἡ μὲν τοῦ ὀστρέου ὄψις παραπλησία τῷ κτενὶ: οὐ διαγλυπταὶ δέ, ἀλλὰ λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει, καὶ δασύ: οὐδὲ ὦτα ἔχει δύο, ὥσπερ ὁ κτεὶς, ἀλλ᾽ ἕν. Oſtreum aſpectu pectini ſimile eſt: teſta non cælata, ſed læuis eſt, & ſpiſſa: neq; vtrinque aurita eſt pectinum modo, ſed altera tantùm parte. Ex his liquet pectinem duabus conſtare Conchis ſtriatis, vtraque parte auritum eſſe, quod non huic tantum competit, vt peculiariter auritum pectinem nominare oporteat (quod Bellonius facit) ſed alteri etiam pectini, & pectunculo. Plura enumerantur pectinum genera, quàm duo aut tria, quæ partim magnitudine, partim colore figuraq; variant. Sunt enim ruffi, candidi, varij, item candidi, atque lati à Xenocrate commemorati. Pectines

H

Lib. 3.

Genera.

A nes quidam,inquit Ariſtoteles,magni ſunt, quibus altera valuularum latior veluti tegmen ſuperpoſita eſt. Sunt item,qui vtraq; parte auriti ſunt, vt pectunculi,alij vnica,quidam nulla,ſi Bellonio picturæ credendum ſit,qui pectunculum ſuum, ſine auriculis depinxit: capite teſtæ ita ſe colligente,vt in Tellenis,& Chamis; eam omiſimus. Cæterùm , vt ab ijs, qui vtraque parte auriti ſunt, incipiam,ſciendum eſt quoſdam vtramque aurem æquali habere magnitudine,vt priores duo,quorum iconem Rondeletius exhibuit, & alij ſi qui ſunt quos nos depictos ſubiungemus , inter quos etiam quidam aures minores habent , quàm caput teſtæ,quidam tam magnas,vt ab vna aure ad alteram ducta linea caput teſtæ nõ tãgat, ſed potiùs emineant aures : alij rurſus vna aure minores,& veluti mutyli. Pectinem priorem ſuum ſic deſcribit Rondeletius. Teſta vtraq; primùm ſtrictior , qua parte aurita eſt , deinde amplificata in orbem circumagitur: altera modicè caua , & in dorſum elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro, & neruoſo colligatæ ſunt. Vtraque ſtriata eſt, à ſtrictiori parte ſtriaturæ incipientes ad imum marginem deductæ sũt,ſed ita vt in eo ſtriæ, ſiue exochæ magis promineant, quàm ſtrigiles, ſiue canaliculi : quibus fit vt pectinis teſta laciniata ſit,& hac parte firmiter cohærens. Præterea ſtriæ, ſiue exochæ lineis à ſummo ad

Hiſt. 4. c. 4.

Auritorum ab vtraque parte deſcriptiones.

Pectinis prioris Rõdel. deſcriptio.

B imum ductis ornatæ ſunt , quæ duabus tribuſve alijs interſecantur à latere ad latus ductis verſus ſtrictiorem partem . Intus carnis multum eſt ; quæ circa medium etiam carnoſum, longum,tenerum alligata apparet. Ineſt in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectantur μήκων,& os tubæ modo factum,atque inteſtinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam verſicolorem , ex qua fila multa,& tenuia depẽdent. Alter autem Rondeletij pecten idem cum ſuperiori fortaſſis cuidam minus diligenti inſpectori videbitur; ſed re vera differt ; idcirco eius iconem hic apponimus: Nam latiores,& ampliores aures habet , eſtque toto corpore longiore ſtrictioreque,quàm ſuperior. Præterea hic teſtam vtramq; pectunculorum Burdegalenſium modo concauam habet, ſuperior alteram duntaxat concauam,alteram planam. Poſtremo hic Concharum quarundam rugoſarum ritu rugas,ſiue ſtrias, & exochas ſimplices habet, prior verò ſingulas ternis, & quaternis lineis à ſummo ad imum ductis ornatas. Hunc pectinem Itali Romiam vocant, quod qui è Compoſtella redeunt (quos etiam Romious lingua noſtra vocamus)pectines eiuſmodi multos pileis affixos geſtant. De pectine aurito , quem ſimpliciter pectinem vocauit Rondeletius hæc Bellonius: In Concharum genere. (Nam pectines Concharum generi attribuit Plinius) ſolùm pectinem altera parte planum agnoſcimus: cuius parte ſuperiore teſta tumida,binis vt plurimùm auriculis inſignita, emergit: atq; ita ſtriata quemadmodum teſtudines rugis imbricatæ , quæ Nichia dicuntur. Pectines in biualuium genere , poſt pinnam maioribus Cõchis præditi ſunt: quas habent ſcabras, reſeratiles,& cluſiles,nullis cardinibus pixidatim infarctis coniunctas,ſed neruo tantùm nigro , (vt in Oſtreis videmus) obfirmatas. Parte plana tanquã prona ſolo recubant: ſupina enim tumida aures vtrimque habet,per quas exerere linguã Ariſtoteles tradit. Hæc ille. Nos his aliquot ſequẽtibus tabulis auritorum vtraque parte pectinum quotcunq; vnquam obſeruare contigit, imagines exhibemus. Primo igitur loco ponitur pecten priori Rondeletij ſimilis ,(cuius idcirco imaginem omiſimus) primum aper-

Caro.

Pecten Rondeletij alter.

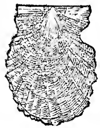
Romia.

Deſcriptio ex Bellonio.

Teſta qualis.

Pecten alter Rondeletij.

C

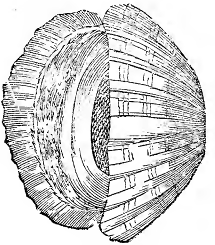

D tus cum animali,mox eius teſta; quæ ferruginei diluti eſt coloris, faſcijſq; ferrugineis. Ex eodem genere eſt, qui hunc ſequitur ; minor tamen , verſicolor , nempe albo fuſco viridi præſertim in faſcijs,& auriculis,& purpuraſcente colore variegatus,& qui tertius eſt,cum animali, & eius teſta, colore eſt caſtaneo. In ſecunda tabula priori numero notatur is,qui aurem vnam altera multo maiorem habet: nec extremitate ſua cum teſta connata, vt duo alij,qui eadem tabula vidẽtur: paruus eſt hic ſua natura,& raro maior quàm depictus conſpicitur: albus,& ſubuiridis aliquantulum parte ſuperiore. exochas habet magnas,& craſſas proportione canaliculorum , quibus inſculptæ ſunt à natura ſtriæ à ſummo ad imum tendentes. intus autem prope auriculas colore eſt aliquantulum caſtaneo,cætera albo. Secũdo numero oſtenditur priori ſimilis colore, & forma auricularum, ſed exochas non habet bifidas, vt ille. Qui deinceps additur auriculam quidem maiorem habet altera , foris colore eſt prorſus caſtaneo. exochis eſt,& ſtrijs tranſuerſis inſignitus,inq; multis locis aculeis paruis munitus. Intus eſt colore argenteo ad ſubcæruleum tendente,licet in medio ali-

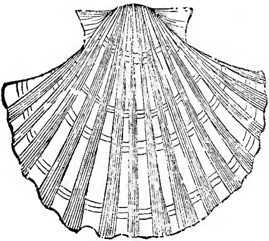
Pectines alij authoris

quibus

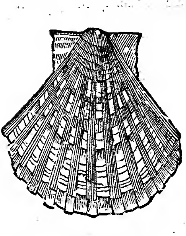
Pecten primus authoris cum ſuo animali.

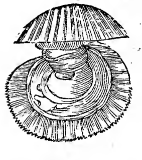
Pectinis eiuſdem teſta.

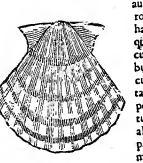
A Pecten verſicolor.

Pecten minor caſtaneus cũ animali.

Pecten minor clauſus.

quibus in locis circumcirca ſit colore caſtaneo ſplendido. Quartus autem vnam altera maiorem habet, nec extremitate teſtæ adnatam maiorem. exterius crocei eſt coloris: intus verò cãdidus. exochas habet lineolis trãſuerſis refertas. quatuor faſciæ amplectuntur teſtæ partem ſuperiorem. Quintus tertio ſimilis, ſed ſtrijs trãſuerſis caret. Niger eſt, qui in tertia tabula primus pingitur longitudine palmi, latitudine verò ferè æqualis, aure insigni, & prominente extremitate ſua; alterius auris veſtigium quoddam paruum. Exochas habet rotundas maiores canaliculis, quas lineæ tranſuerſæ ambiunt. Secundus colore eſt ferrugineo, in vtraque

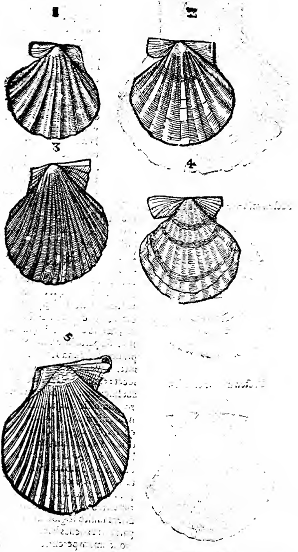
B valua exterius multis aculeis aſper. Auriculam vnam habet inſignem, altera parum eminet. interius in circumferentia colore eſt ferrugineo. ſuperiori parte ſubcęruleo colore ad argenteum tendente, habet & exochas ſtrijs inſignes. aculei autem ex ſtrijs emergunt. Tertius autem vnam altera maiorem habet. Longitudo æqualis latitudini, menſura duorum digitorum & dimidij. Exochas ab vna parte habet notabiles ſtrias verò latiores inter exochas ſtrijs colore luteo. Interior quoque pars habet multas exochas, quæ ſunt longè anguſtiores ſtrijs, & lucent. In medio duarum auricularum eſt foramẽ, cui vinculum inſeritur, quo connectitur vtraque teſta, clauditur, & aperitur. Quartus habet aures ferè ęquales, exochas ſubcinereas al-

C bicantes, ſicut & ſtrias. Intus in ſuperiori parte nigricat, cætera colore ſubcęruleo, & albo depingitur huius teſta parte interiore, & exteriore. In quarta tabula primo, & ſecundo loco depingitur pectinis teſtæ pars interior, & exterior. Huius teſta tota candicat, & pellucet: exterius glabra, ac læuis: interius eſt exochis, aut lineis eminentibus parum, ac tenuibus, vt numero primo licet in tabula conſpicere. faſcias exterius habet nigricantes tres, aut quatuor. Aures ei ſunt æquales, & exigui. Tertio numero ſignificatur pecten, cuius pars exterior, & ſuperior rubet, exceptis duabus auribus, quæ in extremo albæ ſunt: tota verò circumferentia alba eſt, latitudine ferè digiti. interius tota albicat. exochæ lineam vnam, aut alteram habent per longitudinem, quam pictor non expreſsit. Quar-

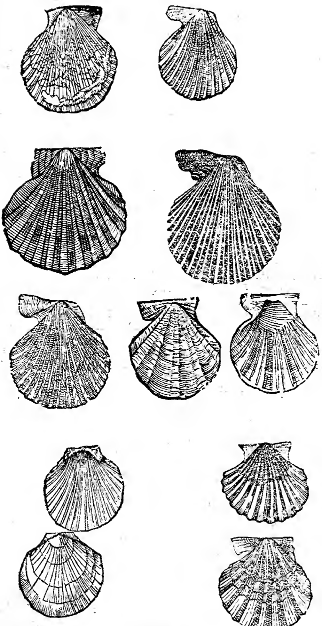
D tus eſt ſubalbo, & ſubrubro colore. Auriculam habet altera multo lõgiorem, cuius pars extrema à teſta ſeparatur: exochas habet rotũdas, per quas lineæ à ſummo ad imum percurrunt duæ, tres, & quandoque quatuor: ſtrias habet pariter rotundas paruulis quibuſdam exochis inſignitas. Circumferentia intus alba, & lucida eſt, reliqua verò pars ad ſubnigrum tendit, faſciæ ei ſunt quatuor ad caſtaneum colorem tendentes. Auricularum color à parte interiori, quæ longior eſt, vbi pectini adhæret alba à reliqua, quæ prominet pars caſtanei eſt coloris, vt & altera tota auricula. Sequitur deinde pecten aure altera maiori, & extremitate ſua teſtæ adnata. huius tota pars concaua, & exterior eſt caſtanei coloris. Sed exterior pars cum alcyonio adhærente, tuberculis paruis tanquam verrucis inſignita: ſupra prope aurem maiorem aliquid mineacei coloris videre licet. Poſtremo loco conſpicis pectunculum, hoc eſt pectinem altera parte auritum. Croceus eſt, longitudine duorum digitorum, & dimidij latitudine duorum,

auriculam

Pectinum auricularum figura differentium ſpecies quinque.

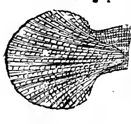

Pectines authoris alij.

auriculam vnam habet ſatis latam proportione animalis, rudimentumq; tantùm alterius, E
exochas rotundas, & ſtrias per tranſuerſum plures valde exiguas, colore minaceo inſigni-
tur exteriùs, interiùs albido, lineis quibuſdam per longitudinem tranſcurrentibus minea-
ceis. Cognatus huic is quem ex Zoographo depingimus,
ſine deſcriptione. Habes deinceps Pectinem totum ebur-
nei coloris, præterquam in ſummitate, vbi macula qua-
dam condecoratur rubra, cui item alia lutei coloris ma-
cula inſidet. Aſper eſt, qui eburneo illi adiectus eſt colore
ſubfuſco. Auriculas exiguas æqualis magnitudinis habet.
Pecten ſubſequenti deinde tabella adiectus, extrà cinerei
coloris, intus ſuperiori ora nigricat: cætera ex ſubceru-
leo, ac albicante varius. Candidi ſunt duo vltimi Chamæ
quodammodo figura. Verius ſanè mihi dicerentur pectūcu-
li, qui poſtea vltima tabula depicti cōſpiciuntur, minores
omnibus cęteris. Pectūculi enim, vt nomē ipſū loquitur,

Pectunculus Zoographi.

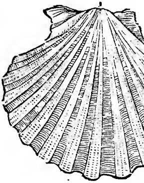
Pectunculi qui dicantur.

exigui ſunt pectines. Quod bifariam intelligi poteſt, vt & pectines maiores, antequam ex- F
creuerint, ſic appellentur; vel ſpecies peculiares ſemper paruæ; quales in hac tabula propo
nuntur. Omnes quoad teſtam tenues ſunt, auriculis, & colore differentes. Quidam enim
lactei, quidam rubri, quidam caſtaneo, & albo colore variegati. magnitudine quoque di-
ſcrepant. maximi ſunt latitudine digiti, reliqui minores. minaceo eſt colore, qui quarto
loco exhibetur: ſtrijs, ſeu exochis tam exiguis, vt vix conſpiciantur. Rondeletius pectuncu-
lum facit, talem qualem ſecundo huius tabulæ loco oſtendimus. Sed cum tribus facijs,
item altera parte auritam aliquando dextra, aliquando ſiniſtra, vt noſter. Concham ſtriatam
habet vtramq; cauam. Rondeletij autem aliquot aculeis eſt armata. hos pectines exiguos
in Aquitania vocantur Petoncles: in Normania Hannons. Romæ Gõgolæ, quaſi Conchu-
læ: ſunt enim ſemper parui, præſertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico littore maio-
res. Alijs dicuntur Coquilles de ſaint Iaques, quemadmodum magni pectines. A Chamis

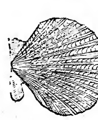
Vt à Chamis trachæis differant.

trachæis, inquit Bellonius, hoc diſcrepant, quod Chamæ tranſuerſas lineas, pectines autem
labra in gyrum crenata oſtendant. Sunt qui ſancti Iacobi Conchylia vocent, Anglicum
vulgus Cochles. Romani ruſtici, qui Chamas lęues & tellinas ex mari in forum piſcatorium
adferunt, eos quoque ad menſuram tellinarum modo diuendunt, quos & Conchulæ no-
mine vocant, ſed Gongolam pronunciare maluit: Hæc Bellonius, qui pectunculū neutra
parte auritum depinxit: capite teſtæ ita ferè ſe colligente, vt in Tellenis, & Chamis.

Pecten eburneus.

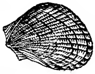

Pecten aſper.

Pecten varius.

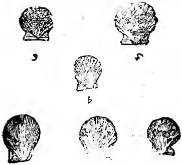

Pectines figurâ Chamæ.

A

Pectunculi alij auricularum figura variantes.

B

LOCVS.

MYTVLI, & pectines, teſte Plinio, ſponte in arenoſis locis proueniunt. *Li.9.c.51.*
Columella de piſcibus loquens ait: Limoſa regio idonea eſt educandis
Conchylijs, & oſtreis, purpurarumque tum Concharum pectunculis. Ca-
piuntur in ſinu Aquitanico frequẽter pectunculi, vbi maiores ſunt, quàm
in Mediterraneo mari; quanquam & hìc copioſi, vt in Normannia. Pe- *Capiendi*
ctines ferramento quodam capi abradendo tradit Ariſtoteles. *ratio.*

SENSVS, VOLATVS,

C

NATVRA.

VISVM habere & oculos, videtur ex Plinio probari poſſe: de animalium *Li.9.c.37.*
oculis ſic loquens; Non omnibus animalium hi, Oſtreis nulli: quibuſdam *An oculos*
Concharum dubij: Pectines enim ſi quis digitos aduerſum hiantes eos *habeant.*
moueat, contrahuntur, vt videntes. Video dubitatum à doctis, num pecti- *An volent.*
nes volent. Ariſtoteles id affirmat, ſic inquiens: Generis teſtati, & ex pedis *Hiſtor. 9.*
pecten potiſſimũ plurimumque ſe mouet volatu. Nam & purpura, & eius *cap. 37.*
ſimilia parum admodũ progrediuntur. Vnde Plinius: Loligo etiam volitat, extra aquam *Li.9.c.39.*
ſe efferens, quod & pectunculi faciunt, ſagittæ modo. Vbi notandum Plinium ita intelli- *Volatus.*
gendum eſſe, vt dicat pectunculos volare, non autem extra aquam ferri, vt Loligines. Nã *Plinius ex-*
pectinum volatum ab auium, atque volantium quorundam aliorum piſcium differre au- *ponitur.*
thor eſt Ariſtoteles, ita ſcribens: Cartilaginei generis nonnulla ſtridere videntur; Verùm *Hiſtor. 9.*
ab his vocem emitti vllam rectè dici non poteſt: at ſonum, ſiue ſtrepitum reddi verè dixe- *cap. 9.*
D ris. Nam & pectines quoties per ſumma humoris nitibundi feruntur, quod volitare dicunt *Stridor.*
ſtridere ſentiuntur. Idcirco Maſſarius ad Plinij verba: Aquatilium pectines ſtridere cum
volant traduntur; hæc commentatur. Quoniam ſua cuique poteſt eſſe ſententia, ego non
exiſtimo pectines volare poſſe per aëra. Cùm enim callo illo interiori ambæ teſtæ adeo *Plinius ex-*
connexæ ſint, vt difficilè diuelli queant, non poſſunt ita liberè aperiri, vt volare valeant. *plicatur.*
Quamobrem volare hoc in loco pro ſalire celeriter in modũ volatus, & diſcurrere de lo-
co ad locum potiùs interpretarer. Pectines enim tanta velocitate dehiſcunt: vt ex vehe-
menti repercuſſione ſaliant, & ſuperiactent, vt quaſi volare videantur. Hæc Maſſarius, ſe-
cutus Ariſtotelem, qui ſic ſcribit, de animalium teſtatorum differentijs tractans: Lenis in- *Hiſtor.*
quit alia ſe mouent, vt pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam de ferramẽto quo
capiuntur, ſæpe diſſiliunt. Idem pectines tradit aliquandiu in arena (aliàs in ſeceſſu) late-
re veluti purpuras; vnde Plinius; Pectines, inquit, in mari ex eodem genere habentur re-
conditi, & ipſi in magnis frigoribus.

E

ORTVS. GENERATIO.

Oua quæ. QVÆ autem oua appellantur in pectinibus, quamuis verè ijs inſint, moxque procedente tempore minuantur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, ſed indicio ſunt nutricationis melioris, quale in ſanguineis pingue eſt. Proueniunt itaque ſpontè, vt Plinius tradit ex Ariſtotele, qui ſic inquit: Pectines locis arenoſis ſui ortus initia capiũt. Anno autem perficiuntur, vt idem de teſtatis ſic loquitur: Omnia id genus celeri incremento augentur, ſed præcipuè purpuræ, atque pectines: quippè quæ anno perfici poſſunt: Generantur, eodem teſte, plurimis temporibus pluuioſis, quemadmodum & plurimis alijs teſtatis accidit. Nam ſquallore pectines magis trahunt ruffum colorem. Iamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando defuerunt, non modo propter ferramentum, quo piſcatores abradendo vbertim caperent, verùm etiam propter ſiccitates.

Li.9.c.51.
Hiſtor.5. cap.15.
Hiſtor.8. cap.20.

F

NVMISMATA.

GOLZIVS inter numiſmata Piſaurenſium argenteum habet, in cuius vna parte eſt Pegaſus cũ his litteris ΠΙΣΑΤΡΙΩΝ. ab altera parte Neptunus Nereo inſidens, ſub quo pecten exprimitur, & à latere hæ litteræ ΔΗVX. In Tarentinorum quodam argenteo nummo idem pecten cernitur cum Neptuno Nereo inſidente, dextraq; tenente tridentem, ſiniſtra Polypũ cum hiſce literis ΤΑΡΑΣ. Idem quoque pecten in alio eorundem argenteo nummo cernitur ſolus ab vna parte, ab altera Neptunus inſidens Nereo dextra tenens tridentem, ſiniſtra Polypum, his adſcriptis literis ΤΑΡΑΣ. Nam Tarentini Neptunum pro deo tutelari colebant, & à Taranto Neptuni filio nomen ſuum, & vrbi factum gloriabantur; idcirco Polypo, ac pectine, & Nereo indicare voluerunt Neptuni in mari potentiam.

G

VSVS IN CIBIS.

Electio. TAM fuere in menſis celebres apud antiquos, vt ſcribat etiam Athenæus non omiſſos fuiſſe in Cotys conuiuio. Eligebantur autem ex Methymna, vt idem ex Phyllij, ſiue Phrynichi, ſiue Ariſtophanis comedia vrbes inſcripta tradit. Clemens quoque Alexandrinus, & Pollux authores ſunt pectines Methymneos à plerisq; gulę amatoribus ſuis temporibus expetitos. Inter cænarum, ciborumque exquiſitas delicias compræhendit pectunculum Chium M. Varro in ſatyra, quàm περὶ ἐδεσμάτων, id eſt, de cibis peregrinis, & lautitijs inſcripſit, vt teſtatur Gellius. Laudantur etiam Tarentini: Horatius:

Pedag.li.2

Noct. Att. lib.7.c.16.

Pectinibus patrijs iactat ſe molle Tarentum.

Quæ erit fortaſſe ratio, cur in numiſmatibus Tarentinorum frequenter inueniantur: Apuleius verſus hos Ennij corruptos citat:

Mures ſunt Aeni, aſpera oſtrea plurima Abydi,
Mus Mytilenæ eſt, pecten Curadrum, quæ apud Ambraciæ amnes.

H

Qui aliqua ex parte reſtaurari poſſunt ex Archeſtrati apud Athenæum verſibus, vnde etiã tranſlati ſunt:

Τὰς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεα δ᾽ Ἄβυδος,
Τὰς Ἄρκτους Πάριον: τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη
Πλείστους δ᾽ Ἀμβρακία παρέχει. Id eſt.
Mures Aenus habet magnos, & oſtrea Abydus,
Vrſos Parium; Pectines verò Mitylene,
Plurimos verò Ambracia exhibet.

Pectines optimi qui. Xenocrates. Pectines, inquit, optimi ſunt, qui ad iuſtam magnitudinem peruenerunt, caui, colore nigriore: præſtant autem vere, ac æſtate, ſiquidem eo tẽpore ad Lunæ incrementũ maximè augentur. Omnibus autem antecellunt Mitylenei magnitudine, natura, humoris bonitate.

A bonitate. His ſimiles Ionium mare iuxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Iam verò & Chios, & vicinæ inſulæ, item Alexandria eiuſmodi piſces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert; ſed minores, & qui ægrè augeantur. Hæc Xenocrates. Ariſtoteles autem optimos eſſe cenſet, cùm grauidi ſunt, vt alia teſtata, & cruſtacea. Galenus pectines craſſi admodum ſucci eſſe ſcribit. Quidam Myas, ſeu Mytulos Epheſios eiſque ſimiles ſucci bonitate, vt pectines ſuperare, ita cedere Chamis. Hiceſius autem Chamis alere vberiùs, ſucci autem peioris eſſe, & excretioni minus faciles. Vnde Trallianus podagram pituitoſam præceſſiſſe conijcit plurium pectinum, & buccinorum vitioſos ſuccos generantium frequentem víum. Stomacho (ait Cornelius Celſus) apti ſunt ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices. Et Archigines apud Galenum pectines connumerat iis, quæ ſtomachicis in cibo conueniunt. Galenus ſuccum eorum aluum ducere, non aliter quàm lactis ſerum tradit, idem confirmant Galenus, & Diocles Charyſtius. De eorundem facultate coquendique modo hæc Xenocrates: Dulces ſunt, ac faciliùs, quàm oſtrea concoquuntur. Ex aceto ſumpti ad excretionem accommodantur, & cùm ex poſca concoquuntur, dulcedinis participes ſunt, quam aſſando deponunt; pati quoq; modo contriti aluum

B ſoluunt, idque ſiue recentes, ſiue vetuſti fuerint. Parum autem vrinam cient, qui buxei coloris ſunt, ſicut oſtrea non facilè corrumpuntur. Elixi aſſatis ad aluum ducendam apriores ſunt: quique magis aſſati, ſunt minus ſucci habent, & difficulter excernuntur. Exiſtimandum quoque eſt, eos qui in ſuis teſtis aſſantur, minus huiuſce incommodi habere, & faciliùs alere, & minus eos perturbare: valentiores autem aſſati ſunt: quique expurgati planè puréque fuerint, ij grati ori ſunt, & facilè concoquuntur, & reſtaceis anteferendi ſunt illi, qui ſale conditi ſunt, nec admodum perturbant, natiuam autem dulcedinem in muria conſeruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem, & lati, ſunt dulciores: atque albi ſunt duri: (Diphilo tamen candidi molliores ſunt) ruffi verò ſunt viroſi, & vrinam cient: varij autem medij ſunt, & eorum aliqui fucis ſunt ſimiles: qui per ſe dati difficulter concoquuntur, & tamen vrinam mouent. Hæc ille. Vvottonus teſtatur pectunculos faciliùs concoctionem aſſumere, quàm oſtreas. ſapore eſſe dulces: at nimiam illam dulcedinem coctione exuere. Aluum magis mouere virulentos aſſis: & quò magis aſſentur, eò minus ſucci congeniti relinqui, minuſq; aluum tentare: ſed ſi in teſtis ſuis aſſentur magis nutrire.

C

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

TRALLIANVS in colico affectu dari iubet. Idem in cardialgia conuenire eos ſcribit. Et alibi in vomica, ſeu empyemate ſi ſalſus, & bilioſus humor eſt, præbet. Rurſus idem Tympanius ratò, & voluptatis gratia offert. Ego eos ſæpius præberem: Nam authore Plinio vrinam cient, & quæ in veſica ſunt, modicè detergunt; quanquam in hoc morbo magis flatus, quàm humor abundet. Xenocrates ſcribit pectines remedio ijs eſſe, quorum veſica vlceribus ſcatet, quòd ea expurget. Quidam practici in febris bilioſæ declinatione pectines concedunt. Ad Venerem excitandam non minus valent, quàm oſtrea, quorum ſpecies ſunt, reſte Iohanne Baptiſta Porta Neapolitano. Plinius pectunculos

Li. 32. c. 9.

Lib. 3. c. 44. Pytag. Lib. 32. cap. 7.

D ſalſos tritoſque eum cedria pilos palpebratum euellere author eſt. Contra Doryenium in cibo iuuant pectines, vt cecinit Nicander. Pharmacopæorum vulgus pro Cōcha Venerea pectines vſurpat, vt ait Rondeletius. Pectinum maiorum vſus alicubi eſt in templo ad ſal continendum, quo conſecratur.

De alim. bon. & mali ſucci.

DE MVSCVLIS. Cap. LXX. E

ÆQVIVOCA.

Myſticetus Lib.2.in Eutrop.

Muſculus balænæ.

VOCIS huius homonymia impedit, quo minus intelligamus, quid auctores intelligant per muſculum, de quo modò à nobis ſermo inſtituitur. Etenim *μυςίκητον* apud Ariſtotelem muſculum reddit Theodoricus Gaza Plinium ſecutus. Genus, id eſt piſcis, qui, vt inquit Claudianus, paruo moderamine caudæ iter regit, ne Balæna in ſcopulos impingat, quâquam Bellonius Balænæ partem quandam, quam gerit ad iter prætentandum Ariſtotelis muſculum eſſe putet. Prætenturas, inquit, quas ante oculos habet Balæna, muſculum Ariſtoteles nuncupauit, quam etiam Oppianus veluti quendam alterum piſcem eſſe cecinit. F

Hac ratione, inquit, *comes cunctis ductorq; viarum*
Muſculus eſt paruus viſu, ſed corpore longo,
Et tenui cauda paulò ſemotus ab illo
Præcedit.

Et paulò pòſt.

Hunc piſcem verò ductorem nomine dicunt.

Lib. 16. cap.11. Contra Bellonium.

Muſculus nō eſt pars balænæ.

Lib.2.de diuin.

Mus exiguus.

Sorices Gazæ.

In veſp.

Li. 2.c.21.

Muſculi metitis, qui.

Muſculus inſtrumentum bellicum.

Lib. 18. c. 11. De re milit.c.4.

Cæterum Rondeletius Ariſtotelem, ne per ſomnium quidem id vnquam cogitaſſe dicit, neque muſculi nomine vti, ſed Gazam ex Plinio, quem ſi *α'γαλφα βαθος*, inquit legiſſet, in tam fœdum errorem haud incidiſſet. Eius enim verba ſunt. Muſculus etiam piſcis pilos in ore intus habet vice dentium. Ariſtoteles *μυςίκητον* nominat. Cùm verò hoc ſolo loco muſculi, ſiue *μυςικήτου* mentio fiat, quis inde colligat, inquit idem Rondeletius, partem Balænæ, ſcilicet aſſulas illas muſculum vocari? neque Plinius tribus in locis, quos citauimus, muſculum partem Balænæ facit, ſed belluam marinã. Ex his autem latinis verſiculis ſatis liquet eum nunquam Oppianum legiſſe, qui tantùm abeſt, vt Balænæ partem muſculum faciat, vt muſculum ne nominet quidem, ſed piſcem alium eſſe dicat, qui Balænis iter præmonſtrat. Hæc ille. Muſculus præterea apud Ciceronem eſt mus exiguus: quam homonomiam vitaturus Gaza, apud Ariſtotelem *μύας α'ρουραίους*, interpretatur ſorices, & *μῦς* ex teſtaceis Mytulum, ſiue muſculum maiorē; ſed quem Ariſtophanes vocat *μῦν*, mureum, ſeu ſoricem animal notiſſimum ſignificat. Sunt alioquin muſculi, vt Plinius refert, & à medicis accipiuntur, partes corporis carnoſæ, neruorum fibris motus gratia circumiectæ, veniſque, & arterijs conſperſę, his ad natiui caloris cuſtodiam, illis ad alimenti diſtributionem, quæ omnia tenuis complectitur tunica, muſculum definiens, qui *μῦς* etiam Græcis appellatur. Habet pręterea muſculus nomen in artificiatis, nam antiqui conficiebant inſtrumenta quædam in bellis, quæ muſculos appellabant, cuius meminit Iſidorus, muſculus eſt, inquit, ſimilis cuniculo, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur quaſi murulus. Ponuntur icones à Roberto Valturio machinarum quarundam, quas muſculos, vt is refert, vocabat antiquitas: ipſe verò machinas minores appellat, quibus protecti bellatores ſudibus præmunitas oppidorum foſſas demoliuntur, quibus turris ambulatoria iungeretur, ſine impedimento ad murum. H

SYNONYMA.

3. de gen. anim.c.11

Mytuli.

μῦς tria ſignificat Hermolao.

MYIAS, iſtiuſmodi teſtacea Plinius quandoque vocat, quandoque Myſcas, nonnunquam myſcos, ſæpe etiam muſculos, Athenæus *μύας* (vt nobis certè oſtendunt ſapor dulcior in his, & ſuauior, quàm in mytulis, item paruitas, rotunditas, teſta hirta, atque alia, quæ à Plinio, & Athenæo hiſce tribuuntur.) Ariſtoteles *ἐλάτους μῦες*, qui plurimos, auctor eſt, circa vnum principium aliquod adnaſci, quod quoque conuenit. Rondeletius etiam *μῦες* in fœminino genere Athenæo, appellari putat. Maiores his mytuli vocantur, Dioſcoridi *μύαξιν*, de quibus poſtea dicemus. Hermolao tria genera animalium, ducuntur

A tur μύες, nimirum teſtudines, ſed tunc non μύες in plurali, ſed μύδες, & ἐμύδες vocari. *Mus marinus.*
Genus hoc, inquit, mus aquatilis, & lutaria teſtudo vertitur à Theodoro Gaza, à Plinio quandoq; mus marinus. alterum eſt inter piſces; tertium inter oſtreacea pro muſculo, tum minore, tum etiam maiore. Μύδιον Græci hodie vocant muſculum, forma pariter diminutiua à μῦς: eruditi proferre poſſent μυΐδιον, & melius, vt putat Zoographus. Nos, vt dictum eſt, muſculos ſimpliciter, minores appellamus. Italis, & præſertim Venetis Conchole vocantur, Gallis Moules, Germanis Moeſchelen. Belgis Moſſelen. Angli muſclis nō communiter omnem Concham, ſed propriè, & peculiariter paruam nigricantem appellant.

GENVS, DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

B VOCANTVR, inquit Rondeletius, noſtræ planè opinionis aſſertor, muſculi ad differentiam maiorum, quos mytulos vocant; differunt enim tātum magnitudine, & rotunditate, quàm differentiam ex Plinio, vt arbitror, is attulit, qui muſculos diuidit, in mytulos, qui ſalem, virusque reſipiunt, & myias, quæ rotundæ ſunt, & minores aliquantò, atque hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Rondeletius, poſita etiā icone, talem affert deſcriptionem. Sunt ex oſtracodermorum genere, quę tenui teſta, & duplici conteguntur, circa ſaxa, aut ligna naſcūtur, pilis, & veluti lana alligantur. Teſta foris nigra, ferè ſemper vel muſco, vel lanugine obducta, intus læuis, & ſplendens, ex albo cęrulea, parte acutiore craſſior, & ſpiſſior, reliquo ambitu rotundo tenuior. Caro intus pallida, cum nō cruda eſt, cocta vitellis ouorum ſimilis, in ambitu fimbriata, in ea foramen eſt euidens ad attrahendam aquam, neque enim per villos attrahit, quod ineptiſſimè quidam aſſerunt,

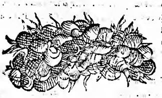
Vt differāt. Lib. 32. cap. 9.

Rondeletij deſcriptio.

Teſta qualis.

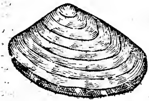
Caro.

Muſculi Rondel.

Clauæ illius, ſiue byſſi vſum ignorantes, in media carne eſt particula carnoſa linguæ ſimilis. ineſt, & mutis, & pituita quædā glutinoſa, callo albo adnæret. Hactenus ille. Multos iſtiuſmodi muſculos in mari reperiri, & in aqua dulci ſtagnante; nunquam verò ferè in rapidis fluminibus, idem atteſtatur. Cæterùm muſculorum aquæ dulcis iſtiuſmodi iconē ex eodem ni fallor, Zoographus proponit. Duplici (inquit) conſtant Concha, tenui, & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis conflata eſt; ob id aſperior. Intus læues ſunt, ex ceruleo nigricantes. Carne ſunt dura, cōcoctu difficili, mali ſucci, quò fit, vt qui iis copioſiùs veſcuntur, in febres incidant.

Muſculus alter.

D DENOMINATA.

AB huiuſmodi conchilij genere multa inuenio denominata, ſed admodum ab authoribus vſurpata. Τὸ μυὸς à muſculo nimirum diminutiuum eſt μῦσρον: hæc autem diminuendi forma non eſt admodum vſitata. ſimpliciter verò deriuata talia multa exiſtunt, vt σεῖρον, σείγητριν, μῆτετρον. Pollux τὸν μύσρον genere maſculino dixit cum acuto in ultima: quæ, cùm natura longa ſit, videtur in recto circumflectenda, & iis caſibus, qui vltimam corripiunt. Μύσρα, & μύσρια Euſtathio idem ſunt, vt vult Zoographus, quod μυσίλαι, ὅ ἐστι κοῖλος ψωμοί πρὸς ἄρυσιν ψωμοῦ ἐπιτήδειοι. Μυσριοπῶλαι apud eundem Pollucem à μύσριον diminutiuo dicuntur. Μυσίλη quoque vt mihi videtur diminutiuum, eſſe poteſt à μῦς fœminino, vt μυτίλος à maſculino. hinc verbum μυσιλᾶσσαι Euſtathio, διαμυσιλᾶν ἀρύσασθαι, ἢ τὸ κοιλαίνειν τοῦ ψωμοῦ, μυσαλμας, ὁ μυσίλλων ἄλμης, κατὰ κ. τῶν εὐτελεστάτων ἢ ἀπειροκάλως.

Myites lapis. ἡ ἐπιπόνως ζῶν. Myites cuiuſdam eſt lapidis genus, muſculi ſpeciem præ ſe ferens; huius, E
vt inquit Georgius Agricola, duplex eſt differẽtia, oblongi videlicet, & pectinis modo rotundi, hunc colore cinereum in Chattis ad Spãgebergum arcem reperiri, vbi & trochitas: & in Saxonibus ad Hildesheimum in lapidicinis eius tractus, qui eſt vltra montem Mauricij, illum modò ſubfuſcum, modò ſubflauum effodi ex mœniorum foſſa Hildesheimiæ vrbis, quà ad Septentriones ſpectat. de his poſtea inter foſſilia loquemur.

VSVS IN CIBIS.

Epheſij marini. MVSCVLI vbique ferè in cibum cedunt, ſed optimi ſunt Epheſij: marini commodum ſatis præſtãt nutrimentum: Qui in aqua dulci capiantur, carne ſunt dura, concoctu difficili, praui ſucci, quò fit inquit Rondeletius, vt qui ijs copioſiùs veſcuntur, in febres incidant. laudabiles admodum ſunt, qui in inferiore Germania capiuntur ex Oceano Germanico. Sũt etenim hi guſtus ſuauiſſimi. elixantur, vt retulit mihi vir quidam non indoctus in F
Coquendi ratio. aqua, additoque poſtea pipere, butyro, & modico aceti comeduntur. Sunt plerumque in vſu maiores, cùm tamen minores non ſpernantur, etſi minoris ſunt nutrimenti, quod innuit etiam
Lib. 3. Athenæus, οἱ δὲ ἐλάσσονες, inquit, τούτων, καὶ δασεῖς ἔξωθεν, οὐρητικώτεροι, μὲν εἰσι καὶ εὐχυλώτεροι τῶν σκιλλωδῶν, εὐτροφώτεροι δὲ διὰ τῷ μέγετος καὶ τῷ γένει ὄντες τοιοῦτοι, hoc eſt, minores & veluti hirti, magis vrinam prouocant, & melioris ſunt ſucci ijs, qui ſquillæ ſimiles ſunt, minùs tamẽ alunt, quia minores, & quia natura ſunt huiuſmodi, & aliquantò pòſt. Αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μυῶν οὖσαι μικρότεραι γλυκεῖαι τε, καὶ εὔχυλοι εἰσι προσέτι δὲ καὶ τρόφιμοι. quæ myes dicuntur, alijs minores ſunt, dulces, boni ſucci, ſatis inſuper nutriunt.

VSVS IN MEDICINA.

Lib. 2. c. 7. QVÆ Dioſcorides περὶ μυάκων, Plinius ferè de mytulis retulit; Verba Dioſcoridis ſunt: Μύακες, inquit, καέντες τὸ αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξιν. ἰδιαίτερον δὲ πλυθέντες ὡς μόλιβδος χρησιμεύουσιν, εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ G σὺν μέλιτι. ἐκτήκοντες παχύτητας βλεφάρων, καὶ σμήχοντες λευκώματα, καὶ τὰ ἄλλως ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις. ἡ δὲ σὰρξ αὐτῶν κυνοδήκτοις ἐπιτιθῶται ὠφελίμως. Quæ ſic Plinius: mytuli quoque, & murices ci-
Li. 21. c. 9. nere vim cauſticam habent, & ad lepras, lentigines, maculas; lauãtur quoque plumbi mo-
Cauſticus eorũ cinis. do ad genarum craſſitudines, & oculorum albugines, caligineſque, & in alijs partibus ſordida vlcera, capitiſque puſtulas: Carnes verò eorũ ad canis morſum imponunrur. Ad ciendam aluum, & vrinas multum præſtare muſculos vult Athenæus, quod etiam oſtendit Celſus inquiens, muſculi, oſtrea, pelorides, echini, & omnes ferè conchulę aluum mouẽt.
Lib. 11. cùm verò marini capiantur, & fluuiatiles, vtriſque vti poſſimus. Marcellus Empiricus muſculum marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus, & doloribus impoſitum mederi ait. Aquatiles itidem, vt nobis Zoographus refert, ex Hippiatrico lib. Germanico, lau-
Ad caliginoſos oculos. dantur ad infirmos, & caliginoſos oculos, & nebulas oculorum in iumento. vruntur ſuper carbonibus, & corium externum detrahitur, vſque ad medium, quod album apparet, additur Zinziber, & calchantum, paribus partionibus, & ex his mixtis pollinem in oculos equi inflato, proderit. H

DE MYTVLIS. Cap. LXXI.

SYNONYMA.

Ad oleum tollendum apti. Μύακα vocat Dioſcorides concham ipſam, ſiue teſtam huiuſce mytuli, cuius eſt hiſtoria recenſenda, vt vbi habet: ἀπόσφα μύακι τὸ ἐπιπλέον ἔλαιον, id eſt, concham tollito innatans oleum. Et rurſum: εἰς μύακας τὴν λιπαρίαν ἀναλαμβάνουσι. exiſtimo ego de maioribus intelligere, cùm minoribus aptiores ad oleum innatans excipiendum exiſtant, præſertim quod maiores in hoc genere cõchas Plinius vocet mytulos, Oribaſius myacas, Athenæus, vt refert Vuottonus,

A nus, μύας σκιλλώδεις. Verba hæc ſunt apud Athenæum. τῶν δὲ μυῶν οἱ μὲν Ἐφέσιοι, καὶ οἱ τοῖς ὅμοιοι τοῖς χηνῶν, τῶν μὲν κτενῶν βελτίονες, τῶν δὲ χημῶν λεπτόμυαι ῥητικώτεροι δὲ μᾶλλων, ἢ ἐπὶ τὴν κοιλίαν φερόμενοι. εἰσὶ δ' αὐτῶν ἔνιοι καὶ σκιλλώδεις, καὶ κοχυλοι τε, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπειθεῖς, οἱ δ' ἐλάσσονες τούτων καὶ δασεῖς ἔξωθεν, οὐρητικώτεροι μέν εἰσι καὶ εὐχυλώτεροι τῶν σκιλλωδῶν, ἧττον δὲ τροφιμώτεροι δὲ διά τε τὸ μέγεθος (ἔλαττον) καὶ τῷ γένει ὄντες τοιοῦτοι. Id eſt: ex mytulis Epheſij, & qui ſucci bonitate eis pares ſunt, tantò ſunt chamis inferiores, quantò pectinibus præſtant. Vrinā magis, quàm aluum cient. Sunt qui ex eis ſcillam reſipiant, mali ſucci, & guſtu ingrati: qui verò his minores ſunt (muſculos intelligit) iſ, qui ſcillam referunt, & vrinam magis promouent, & ſuccū generant probiorem, minus tamen nutriunt, cùm paruitatis ſuæ cauſſa, tùm ſui generis natura. Hęc ille; ex quibus facilè conijcio mytulos ſcillodes nuncupaſſe ab ingrato admodum ſapore, qualis ſanè ſcillæ eſt, nam & ipſe habet πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπειθῆ. Μύας πυελώδεις Theodorus Gaza apud Ariſtotelē mytulos ſoliatos reddit à figura. Niphus mytulos latioris, vel amplioris conchę. Sed eos Rondeletius reprehendit, & in imo maris, ſiue gurgite naſcentes conuertit, quoniam Gaza eodem apud Ariſtotelem loco, pro πυελώδεσι τόποις interpretatur gurgite. Cum verò,

Mytuli ſcillodes vnde dicti. *Mytuli ſoliati.* *Gazæ error Lib. 5. de hiſtor. anim. c. 15.*

B inquit Zographus, non gurgite tantùm Gaza eo loci verterit pro hac voce, ſed (ſiquidem illa naſcuntur) alia vadis, alia gurgite, mallem ibi legere nō πυελώδεσι, ſed omnino πηλώδεσιν, id eſt, limoſis, nam vt hoc in loco, ita rurſus in eodem capite Ariſtoteles triplicem naturæ ſoli differentiam facit. Ὀστρακώδη, inquit, omnia naſcuntur ἐν τῇ ἰλύϊ, ἐν μὲν τῇ βορβορώδει τὰ ὄστρεα. ἐν δὲ τῇ ἀμμώδει κόγχαι, περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετριδίων, τήθυα, καὶ βάλανοι. Πύελος non modò ſolium, ſed alia vaſa diuerſa ſimilis figuræ ſignificat, quæ, quoniam nihil ad nos ſpectant, alios lector adeat ſcriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, vt monet Galenus in gloſſis, & Varinus, οἱ πολλοί, ait, μύακα προσαγορεύουσι, multi myacem appellant; μία καλέουσι legit Zographus (hoc enim ipſe Hippocrates vtitur) nō προσαγορεύουσι. Mytulos vocat Bellonius πυελώδεις, ſed rectiùs σκιλλώδεις legit Zographus, quod vel mihi magis arridet, præſertim cùm ſcillam eos reſipere ſuprà ex Athenæo diximus. Idem Athenæus tradit Tellinam vocari à Romanis μύτλον, (ego μυτυλον potiùs legerem.) cui etiam ſententiæ hæret Auguſtinus Niphus. Matthiolus verò in commentario ad Dioſcoridem multis rationibus probat tellinas à mytulis longè differre, Non deſunt, inquit, qui mytulos, & tellinas idem eſſe cenſeant, in quam ſententiam potiſ-

Ariſtotelis locus correctus. *Bellonij error.* *Lib. 1. c. 5. & 6.* *Tillenæ à mytulis an differant*

C ſimum veniſſe comperio Paulum Iouium virum apprimè eruditum: quippe qui libello, quem de piſcibus Romanis edidit, maiit (etſi medicus eſſet) cum Athenæo errare, quàm cū Dioſcoride rectè ſentire, ex cuius ſcriptis ſatis apertè conſtat, aliud eſſe mytulos, aliud tellinas: nam, præterquàm quod de his duobus diuerſis capitibus ipſe diſſeruerit, differentes etiam vtriſque reddidit dotes, haud neſcius illis ineſſe differentiam. Idem ſimiliter ſenſit Galenus, qui cùm de viperis diſſerat eodem capite mytulorum etiam meminit, tellinarū verò particulari capite ſingulis proprias, & diuerſas reddens facultates. Non ſecus ac illi ſenſit Paulus Æginera, fidelis nempe vtriuſque ſectator; quamobrem dicendū putauerim, differentes nimirum eſſe mytulos, & tellinas. Notiſſimæ illæ ſunt, præſertim Romæ, vbi plurimæ venales circūferuntur, quòd edendo ſint, & ori admodum gratæ, ſi tamen arena optimè repurgentur. Cæterùm quales mytuli ſint in Italia, qui hac noſtra tempeſtate explicauerit, inueni neminem, præter vnum Maſſarium Venetum, qui eos mytulos putat, quos Hadriatici accolæ vulgò appellant muſcioli; quaſi muſculos dixerint, cuius opinio nobis maximè probatur, quippe quòd & forma, & nomine cōchylia ita vocata legitimos referant mytulos. Sūt enim tellinis paulò maiores, teſta exterius lineis quibuſdam ſcabra,

Pauli Iouij error. *Lib. 11. de ſimplic. med facul.*

D intus verò pellucida, & tota pondere leuis. Hucuſque Matthiolus. Latinis vocantur pariter, & Italis mituli, ſic enim ſcribitur in noſtro Plinij codice, quaſi à Græco μυτύλος; quandoquidem ita à nonnullis grecis ſcriptum reperio, vel in conuerſo, à μῦς fit diminutiuum μυΐλος, vt à ναύτης ναυτίλος. quare latinè etiam, vel mytilium rectè ſcribemus, vel mutilū u pro ypſilo ponentes, ſi quis tamen mitulum vitandæ cauſſa homonymiæ, (quoniam ad lectiuum quoque latinis mutilus eſt.) ſcribere malit, per me, inquit Zographus, quidem licebit. Arabibus dicūtur Amarchas, Hiſpanis Mixilhus, Luſitanis Mexila, nigricans potiſſimùm, Gallis Muſcles, Germanis Muſchlen, ſed quoniam nomen hoc conuenit, & minori, & maiori, Zographus ita appellat maiores, minores Kleine Schuuartze Muſchelen. Belgæ, vt audio, etiam magnitudinis tantùm habita ratione nomen non mutant.

Amarchas.

GENVS.

E

GENVS. DIFFERENTIÆ.
DESCRIPTIO.

Mytuli fluuiatilis deſcriptio.

CAPIVNTVR Mytuli tum in mari, tum etiam in fluminibus. Bellon. Mytulos fluuiatiles Inſubribus Squozole vocari, & marinis alioqui ſimiles eſſe ait, niſi magnitudine differrent, & ſubrecti apparerent, atq; humi pinnæ modò infigerentur. Sedemq; non mutare, grandi hiatu ſuas teſtas pandere, eaſq; reſeratiles, cluſileſque habere, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatiſſimas. guſtus ingrati percipi, ex quo μύες κυνώδεις (imò σκιλλώδεις, hoc eſt ſcillæ ſimiles) ab Athenæo vocari putentur, ac ſi Mytulos caninos dicar.

Marini deſcriptio ſecundũ Bellon.

Marinum autem villos habere extrorſum more pinnæ, ab ea parte teſtę, qua ſcopulis hæret, per quos alimentum (quod arguit Rondeletius) exugat, atq; arenulas, & marina deiectamenta attrahat. hincq; fieri, vt qui locis arenoſis creſcũt, aut inter teſtas figlinas gignuntur, deteriores euadant,

Deterior vbi naſcatur.

qui verò algoſis tractibus nutriuntur, meliores, ac multò gratiores ſiat, vbi multa dulcis aqua marinæ permiſcetur. F Mytuloſq; cancrum pinnæmodo in concha nutrire, orbicularem, paruum, ſuis ſic membris abſolutum, vt & incedat, & alatur, oua excludat grandi lente multò maiora, & craſſiora. humi accubare, cùm tamen glandes, ſiue muſcioli adhærendo pendeant. Differunt ab alijs oſtracodermis teſte Ariſtotele, craſſitudine, & tenuitate, tum totius, tum etiam partis, velut labrorum.

Lib. 4. de hiſt. anim. cap. 4.

Labrorum differentia

Alijs enim ex biualuibus craſſa, vt oſtreis, alijs, vt mitulis tenuia. ratione etiam teſtarum, quarum magnam varietatem reperiri in hiſce teſtaceis auctor eſt, ita vt Mytulis, vnguibus, & quibuſdam alijs conchis, quas nonnulli galadas vocant, ſint læues, oſtreis, pinnis, bucciniſq; ſcabræ. Ipſimet verò mytuli inter ſe differunt magnitudine, vt antea diximus: etenim in maioribus cancellos ſcribit idem auctor inueniri, cùm minorum teſtæ eos non caperẽt.

Cancelli in quibus reperiantur.

De partib. anim. cap. 5.

cluſiles enim omnes ſunt, vt & biualuis generis omnia, quæ parte altera ligata, altera ſoluta conſtaret, vt concludi poſſint, & aperiri, concludendo autem ſe tuentur, vt Ariſtoteles loquitur. Plinius etiam alias differentias poſuit, quibus ſcilicet à muſculis diſtinguantur. Hę ſunt magnitudo, rotũditas, guſtus;

Salẽ, & virus reſipiũt Mytuli.

ſalem enim viruſque reſipere mytulos aitica verò eſſe magnitudine, qua eſſe legitur nonnunquam in communi textu, nullo pacto ad veritatem accedere videtur. G Legitur enim ibi Mytulos ternas heminas capere quidam aſſerunt, cui rei fidem tamen adhibens Simon Maiolus in eo libro, quem Dies Caniculares inſcripſit, loquens de mugitu Aquatilium, & præſertim conchyliorum, prædictam Plinij auctoritatem adducit. Quædam, inquit, conchyliorum reperiuntur in Nilo, quæ mugitum emittunt, non ſine admiratione, vt teſtatur Strabo lib. 17. nam is mugitus non adeo exiguus eſt, qualem edere poſſunt conchylia, quæ quotidie proſpectamus; nam quædam ſunt eorum genera ingentia valde.

Li. 32. c. 1. Magnitudo.

Mytulus enim piſcis concharum genera inuentus eſt capax fuiſſe heminarum quatuor (trium hominarum legitur in noſtro codice) vt tradit Plinius, vnde conijcere licet conchas, quæ mugitum in Nilo emittunt, eiuſmodi eſſe, ac maioris amplitudinis. Hæc ille. Cæterum alij eo loco pro Mytulos legunt Vitulos, quod ceu ineptum improbat Dalechampius in ſcholijs. Rondeletius capite de Phoca reponẽdum cenſuit Lepores marinos, quod neq; multum probatur ipſi Dalechampio. Ego etiam Mytulos legerem, ſed voce ea non ſpeciem hanc teſtacei, de quo agimus, ſignificari putem, ſed genericè accipi quo qualibet concha magna.

Rondelet. error.

Nam & μύακα Dioſcorides pro ipſa teſta accipit, vt ſuprà a principo diximus. H Quod modò ad ſpecies Mytulorum, attinet, ego inuenio multas, licet vnius tantùm iconem poſuerit Rondeletius, qui non alijs verbis deſcribit, quàm Plinij, nimirum quòd magnitudine, ac rotunditate differãt à Muſculis.

Mytulus Rondeletij.

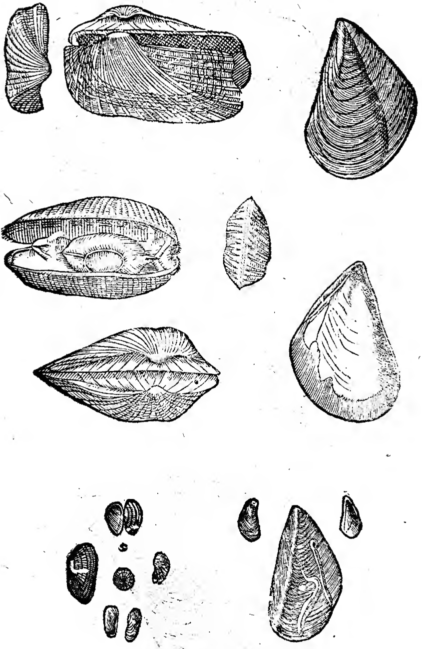

Authoris Mytuli.

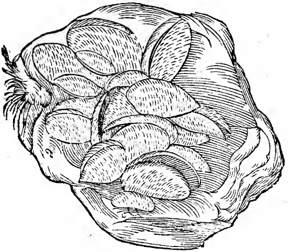
Andreas Matthiolus quinq; depinxit ſine vlla deſcriptione. Quibus & alios nos addimus. Primo loco Mytulum mediocrem ſubnigrũ pronè, & ſupinè; ſecundo alium paruum: tertio anguſtum coloris caſtanei: quarto Mytulorum quatuor alias differẽtias: quinto, & vltimo loco habetur Mytulus niger cum tuberculo adnato. In altera tabula habentur primo loco Mytuli multi ſimul coniuncti ſupra oſtreaciũ. ſecundo Mytulorum glabrorum minimorum duæ differentię. tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vnius tantum Mytuli minoris fluuiatili icon. in altera figura Mytulus eſt maior niger cum ſtrijs flauis.

GENE-

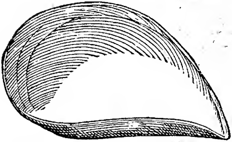
Muſculi Matthioli. Muſculi authoris.

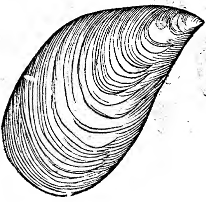

Muſculi authoris alij.

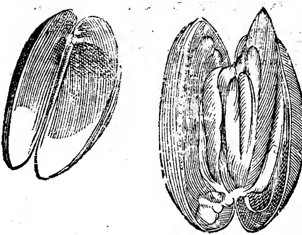

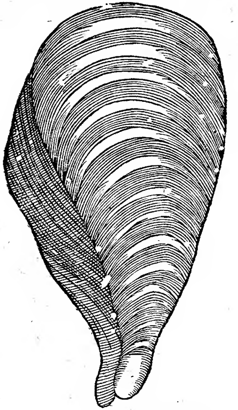

Mituli oblongi.

Mitulus niger cum ſtrijs flauis in ſuperiori parte.

GENERATIO.

In arenoſis prouenire. 3. de gene. anim.c.11

MYTVLOS Plinius,quemadmodum & Pectines ſponte naturæ in areno-
ſis prouenire tradit, quod & Philoſophus ſcripſit. Sed non ſemper ex pu-
tredine ortum habēt, ſicuti Maſſarius etiam ſenſiſſe Ariſtotelē tradit his
verbis. Natura teſtati generis cōſiſtit partim ſpōtè, partim aliqua ab ipſis
emeſſa facultate,quanquam ſæpenumerò ea quoq; ſpōtina oriantur con-
ſtitutione. Sed generationes Plantarum accepiſſe hoc loco congruit. oriuntur enim earum

Sobole proueniunt.

aliæ ſemine, aliæ auulſione, nonnullæ etiam ſobole, vt cepæ. hoc igitur tertio modo My-
tuli gignuntur, quippè minores ſubinde iuxta principium adnaſcuntur, Buccina, & Pur-
puræ, & quæ fauare dicuntur, quaſi à ſeminali natura humores quoſdam muccoſos emit-
tunt. Semen verò nullū eſſe eorū putandum eſt, ſed modo quo diximus, quamobrem larga
eorum copia prouenit, cùm primùm conſtiterit aliquid. hæc enim omnia vel ſpontè vt o-
riantur, euenit; itaq; ratione tunc magis cùm origo præceſſerit, conſiſtunt; aliquid enim ex- F
crementi ſingulis proficiſci credendum meritò eſt ab eo principio, cui ſoboles quæq; adna-
ſcitur. Sed cùm ſimilem habeant facultatem cibus, excrementumq; cibi, fauantium ſubſtan
tiam ſimilem eſſe conſtitutioni primæ conſentaneum eſt, quapropter èxcremento hoc gi-
gni probabile eſt. Quæ autem vel ſobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum om-
nium ortus ſpontinus eſt. Cùm igitur dicat eorum, quæ ſobolem nullam procreant, vel nō

De hiſtor. anim.

fauant, ortum ſpontinum eſſe, Mytuli, qui ex ipſo Ariſtotele, ſobole generantur, & fauifi-
care ſoliti ſunt, non ſpontè prouenieate. Hactenus Maſſarius.

VSVS IN CIBIS.

Duri maiores.

VTROSQVE Mitulos, maiores nimirū, & minores in cibos venire com-
perio, maiores duri ſint, vt recenſet VVottonus, ex Oribaſio, concoctioni
renitentes, ſanguinemq; procreant craſſum, & pituitæ multum, & ſuccum
deniq; non adeo probum; copioſè tamen alunt, ventrem, & vrinam cient. G

Aſſi ſitim excitant.

Hi quoq; ſi aſſentur ſitim vehementer excitant. ſi verò elixentur, & acrio-
ribus quibuſdam, vt ſinapi, naſturtioue condiantur, non adeo virus reſipiunt, licet eos ſcyl-
lam viruſque redolere ex Athenæo ſuprà docuimus. pro diuerſitate loci etiam vbi naſcun-

Deteriores qui.

tur, diuerſam ſortiuntur bonitatem; nam deteriores eos eſſe ad cibum, idem VVottonus
ſubiungit, qui in locis arenoſis, aut inter teſtas figlinas proueniunt, quam qui in algoſis gi-

Li.32.c.9.

gnuntur. Plinius etiam non omni tempore ani eandem bonitatem ſeruare tradit, Mya-
ces, inquit, gratiſſimi ſunt autumno. & vbi multa dulcis aqua miſcetur mari, ob id in Aegy-
pto lautiſſimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremque rubrum. Eiuſmo-

Nocumenta.

di acrimoniæ cauſſa fauces ab eis vexantur, gula, & arteria exaſperatur. hi tuſſim ſiccam, &
raucedinem efficiunt, vocemq; obtundunt. Hæc ille, non vni ſpeciei, vt ſentit VVottonus,
ſed Myacum, id eſt Mitulorum generi tribuens, ſed VVottoni ſententiam Zographus
neutiquam probat, quoniam, inquit, ſi Plinius Myacum generi toti hæc tribuat, non rectè
facit. ex maioribus enim duntaxat hæc mala ſentiūtur. Optimum quoq; Mitulos ſaporem

De gener. anim. li.3. cap.11.

habere, quando oua illa ſic vocata continent, quæ auctore Ariſtotele, nihil ad generatio-
nem faciunt, ſed indicio ſunt melioris nutricationis, quale in ſanguineis pingue eſt. Quam- H
obrem per id tempus guſtu præſtant, ciboq; laudantur: argumento quòd & pinnæ, & buc-

In cibo quādo dantur.

cinæ, & purpuræ continent quidem ſemper ouum illud appellatum, ſed alias maius, aliàs
minus. Sunt etiam quæ non ſemper, ſed vere id habeant: mox enim tempore procedente
minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, & Oſtreæ. Hæc Ariſt. Martialis

Ouū quando habeāt.

etiam inter cibaria huiuſmodi exangue, ſed parui pretij recenſet hoc verſu:

Lib.3.

Sumitur inciſo Mytilus ore mihi.

Sues vt pinguefiant.

Ius illorum, ſicuti & Concharum, corpus augere teſtatur Plinius, quod etiam ſuibus præ-
beri, indeq; pingueſcere auctor eſt Leuinus Lemnius. Concharum, inquit, hoc genus, quo

Lib 3. de occult nat. miracul.c. 7.

littora, oræq; maritimæ apud nos ſcatent, Mitulos vocant Muſſelen, mirificè ſues reficit, ſi
affluentiore liquamine huius decoctum iis obijciatur.

A

VSVS IN MEDICINA.

ISDEM ferè facultatibus pollere mitulos, quibus & muſculos in præſenti capite à nobis recenſebitur. Verùm quod illorum carnes ad canis morſum valere velit Dioſcorides, id non probat Galenus. Τῶν δὲ μυάκων, inquit, ἁρμόττειν ἕλκεσιν ὑπὸ κυνὸς δακόντος γεγονόσιν· ἐγὼ δ᾽ οὐδεμίαν εὑρίσκω δύναμιν ἧς δέεται τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ λυττῶντος κυνὸς δακόντος γεγόνοι. Id eſt. Porro mitulorum carnem tradunt vlceribus à mordente cane inflictis competere. ego verò nullam inſignem facultatem inuenio, quam requirant id genus vlcera, tanquam ea, quæ à rabido cane mordente ſint inflicta. Ad vulnera verò valent. Nam & Marianus Sanctus in compendio ſuæ Chirurgiæ habet hæc verba: Ex Conchis marinis foris nigris, intus ſplendidis (Zoographus, qui hunc locum adnotauit, dicit myaces velle intelligere) ad conſolidãda vulnera remedium pulchrum eſt. Multas tribuit vires Plinius mitulorum iuri, quas omnes ex alijs ſe accepiſſe docet. Myacis, ait, ius tradirur aluum, & veſicas exinanire, interanea diſtringere, omnia adaperire, renes purgare, ſanguinem, adipemque minuere. itaque vtiliſſimi ſunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio articulari, inflationibus. item prodeſſe felli, pituitæque pulmonis, iocineris, ſplenis vitijs, rheumatiſmis. fauces tantum vexant, vocémq; obtundunt, quod ſuperiùs nos diximus. Vlcera, quæ ſerpant, aut ſint purganda, ſanãt. item carcinomata: cinis eorum potus emendat caligines, gingiuarum, & dentium vitia, eruptiones pituitæ, & contra Dorycnium, aut Opocarpathon antidoti vicem obtinent. Hęc omnia ille. Præterea, de horum animalium facultatibus in vſu medico, nonnulla traduntur à Kiranide. Hic enim eorum decoctò cum ſmirnijs, pomis, & Apijs cum vino poto Iſchiadicos curari, ait, potumque ius mollire ventrem, teſtas combuſtas, & in pollinem redactas apoſtemationes ſiſtere, & cicatrices ferre, (auferre). cum melle verò illitas craſſas palpebras attenuare, & leucomata. eadem in ſumma, inquit, quæ buccina præſtant, oportet autem lanare cinerem aqua. Cato quoque in deſcriptione ad aluum deijciendam inter cætera reponit mutulos, mitulos legit Zoographus. Atque hæc de vſu eorum medico. Vtuntur verò etiam eius concha ad excipiendum oleum loco cochlearis, vt annotauit etiam Dioſcorides de cicino oleo. ὅταν δὲ ἀνῶσι τ᾽ ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα, ἐάσαν ἄρας τὸ λέβητα ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀπόψα μύακι τὸ ἐπιπλέον ἔλαιον καὶ ἀποτίθεσο. vbi inſitum prorſus humore mareddiderunt, ſublato ab igne vaſe, innatans oleum mituli concha tollitur, & reconditur, & mox de oleo Amigdalino. Εἶτα ἀποθλίβων πρὸς πλάκα ἰξίκω, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν δακτύλων εἰς μύακα ἀναλάμβανε, mox tabellis premitur, & quod digitis læſit, mituli cõcha excipitur.

B · C

Ad canis rabidi morſus non valere. · *Ad vulner. glutinãda.* · *L. 32. c. 9.* · *Iuris vires* · *Ad vlcera ſordida, & ſerpentia.* · *Ad gingiuarum, & dentium vitia.* · *Ad iſchiadicos.* · *Cap. 158.* · *Li. 1. c. 38.* · *Vſus ad oleum excipiendum.*

DE TELLINIS. Cap. LXXII.

SYNONYMA.

D

DE Tellinis diuerſas inuenio opiniones. Etenim Athenæus eandem cum Latinorum mytulo (ſic enim pro μύτλον legit Hermolaus) eſſe opinatur, mytulumque, & Tellinam, de quibus nos capitibus ſeparatis loquimur, inuicem confundit. Nos Ariſtotelis μύας, & Dioſcoridis μύακας, mitulos Plinio dici putamus: nam præterquam quòd Dioſcorides diuerſa faciat capita, diuerſas quoque illorum tribuit facultates. Plinius pectunculis, quæ Dioſcorides Tellinis, tribuit, videtur enim pectunculos pro Tellinis accepiſſe. Marcellus verò Dioſcoridis interpres Tellinas opinatur eas Conchulas eſſe, quas etiam nũc Tellinas Romani vocant, Ariſtophanes grammaticus citante Pet. Gyllio Tellinas dicit patellis ſimiles eſſe, eiſdemque pueros pro cornibus vti ſolitos fuiſſe: à quibus, inquit ille, longè diuerſæ ſole clarius videntur eſſe, Zoographus Rondeletij, & Bellonij ſententiæ ſubſcribit, qui Tellinas faciunt, quas & Galli Narbonenſes, & Romani etiamnum ſic vocant. Tellinarum alicubi meminit Martialis, vbi quoque interpretes perperam mitulos interpretantur. Dicuntur Tellinæ à creſcendi celeritate. ὅτι τάχιστα γίνονται τέλειαι, ocyſſimè enim perficiuntur, quod Ariſtoteles præterea pectunculis, ac purpuris etiam commune eſſe ait, anno enim magnitudinem totam implent, τελλῖναι, μυτίλοι, & ξιφύδρια à Vuotto-

Tellina, & mituli cõfunduntur · *Tellinæ quæ.* · *Etymon.*

no ponuntur pro ſynonymis. nos verò τελλίνη, & ξιφύδριον tantùm: ſic enim & hodie Græ E
ci vocant, Romani vetus, vel Græcum mauis, vel Latinum nomen retinent, Telline dicentes. Veneti piſcatores vocant Capparazzole, ſiue capparole, Hermolao teſte à capparis ſimilitudine. Nos Bononienſes vocamus Calcinelle. Arabicè dicuntur Sedef, & Tallam,

Calcinelle. Hiſpanicè Brignigois, Gallicè Flion. has non agnouiſſe Luteriam refert Bellonius: raò etiam à Maſſilienſibus viſas. apud Lesbi incolas Chinades vocantur. nomen autem Ger-

Chinades. manicum Tellinis præter Conchularum commune Zoographus ait ſe non inueniſſe.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

Lib. 3. *Marinæ, & fluuiatiles.*

TELLINARVM duo genera ſunt Athenæo, marinę nempè, & fluuiatiles, vel quæ in fluuiorum oſtijs reperiuntur. τελλῖναι, ait, γίνονται μὲν ἐν κανώπῳ πολλαί, πλείους ὑπὸ μὲν τὴν Νείλου ἀνάβασιν πληθύουσαι, ὧν λεπτότεροι μὲν εἰσιν αἱ βασιλικαὶ διαχωρητικαί τε καὶ κοῦφαι, ἔτι δὲ καὶ τρόφιμοι, αἱ F
δὲ ποτάμιαι γλυκύτεραι. id eſt, Tellinæ in Canopico oſtio multæ ſunt, & in Nili aſcenſu, (ſub Nili inundationem vertit Zoographus, ſed idem

Tellina regia. diuerſis verbis mihi dicere videntur,) quarum quæ tenuiores ſunt regiæ vocatæ, aluum cient, ventriculo graues non ſunt, præterea bene nutriunt. fluuiatiles autem dulciores ſunt.

Fluuiatiles quales. Hæc ille. Tellinæ autem fluuiatiles, auctore Oribaſio maiores ſunt, & plus ſucci habent, quales ait Aegyptias eſſe. Baſilicas, id eſt, Regias Athenæo dictas, Rondeletius ſuſpicatur

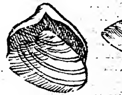
Baſilicæ, ſiue regiæ quales. maiores, & fluuiatiles, ſicuti Baſilicas nuces dicimus pro iuglandibus, & vulgo chartam regalem, ſiue Baſilicam, quæ maxima eſt, cognominant. Athenęus verò, cuius græca verba recitat Rondeletius, pro prima Tellinarũ ſpecie, Baſilicas facit marinas λεπτότερας, id eſt

Baſilica marina Athenæo. tenuiores, vel ſimpliciter minores (Hermolaus vertit tenuiores, exilioreſque) atque eſſe minus dulces, magis ad alui ſolutionem ſalſedine nimirum ſua, idoneas. Quanquam autem fluuiatiles, vel propter magnitudinem, vel quia in cibo dulciores ſunt, regiarum cognomen potiùs mereri videantur: minores tamen ſic appellari etiam ſentit Zoographus, (quæ opinio nobis quoque maximè probatur) ſubdens Baſilicas, & marinas eſſe ſalubriores (præſertim quæ in arenoſis fluctibus opportunis littoribus degunt, vt ferè ſolent) quam flu- G
uiatiles: quæ impropriè ſic dicuntur, cùm non tam in ipſis fluuijs, quàm eorum oſtijs, vbi plurimum cœni aggeritur, reperiãtur. Quod autem ſalubriores ſint, vel inde etiam liquet, quòd aluum ſubducant, quod in ſanitatis tuendæ ratione valde ſalubre eſt, id verò fluuia-

Bellonij deſcriptio. tiles non item facere compertum eſt. Hæ quidem cùm dulciores ſint, nutrire quidem amplius, ſed citiùs ſaturare, & faſtidium ſui inducere poſſunt. Bellonius quoque de minoribus loquens, Baſilicas nominari vult, nulla verò addita icone, ſic deſcribit. lęuis eſt Tellinarum teſta, candida, nequaquam ſtriata, crenulis tenuiſſimis denticulata, in longitudine diffuſa, & anguſta, mediocriter fortis, & quodammodo teres. ſic ille. Rondeletius expreſſis

Duæ ſpecies, earũq; deſcriptiones ex Rondeletio. etiam iconibus, duas differentias ſe in Agathenſi ſinu reperiſſe ſcribit, minorem, & maiorẽ, rufi coloris. Priorem ſic deſcribit. Duplici teſta conſtat, ſiue concha, vtraque ſimili, læui, valida, & ſatis ſpiſſa, in ambitu ſerrata, qua de cauſſa ad vnguem coniunctæ sũt. intus lęuiter cauæ ſunt, caro alba, in qua μηκων cernitur. Alterum Tellina- H
rum genus, inquit, in litore Agathenſi ad oſtium Eraris fluminis inueni ſuperiori ſimile, niſi quòd teſta ſit maiore, tenuiore, minuſque ſpiſſa, & ex rubro flaueſcente, parte, qua teſtæ colligantur, in acutiorem angulum deſinente. Addit præterea tertiam Tellinarum ſpeciem, quę cùm figurâ ſuperioribus ſit ſimilis, meritò tertij earum generis eam eſſe putat, & inter tellinas cõnumerat. his tantùm differre dicit, quòd colore ſit candido, teſta perſpicua, & pellucida, ex additamentis multis cõflata, intus læuiſſima. Tenuis admodũ, & ambitu magis

Tellina 1. Rondel.

Tellina 2. Rondel.

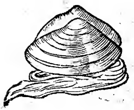
Tellinarum ſpecies Zoographi.

Amagis rotundo. Huic Tellinæ non abſimiles ſunt binæ iſtæ à me appoſitæ, licet minores. Ponuntur præterea à Zoographo Conchularum quarundam icones, quas Venetijs ſe accepiſſe refert, Tellinarumque nomine mereri, & magis quidem illam, quæ A. litteræ ſubijcitur: quamuis eam aliqui pro Conchæ Peloridis ſpecie accipiant. alteram, ſub littera B. Venetos Peuerazzā à pipere cognominaſſe prędicat. Nos aliquot ponimus tabulas, in quarum prima habes duas Tellinas foris candidas, læues, modicè flaueſcentes, in ambitu non ſerratas, parum cauas, intus autem magis ad flauum tendentes. ſecundo loco ſunt quinque aliæ magnitudine inter ſe differentes, in altera tabula primo loco eſt Tellina cum duobus dentalibus: teſta albicat, eiuſq; ſuperficies, & ambitus flaueſcit, læuis, neque ſerrata. ſecundo eſt Tellina, cum dentalibus, quam Baſilicam, ſeu regiam appellarem, à priore non multùm differt, niſi quòd rotundior appareat. Ex Tellinarum genere etiam videntur eſſe quatuor poſtrema tabula expreſſę. Prior earum partim candicat, partim flaueſcit, diaphana, & fragilis admodum. Altera ſubcaſtaneo, & albo colore eſt. Tertia, & quarta ſimiles, cinereæ, lineis purpureis tranſuerſalibus. Quas verò ex Zoographo me dare iam dixi, habebis in calice operis.

Peuarazza Authoris Tellinæ.

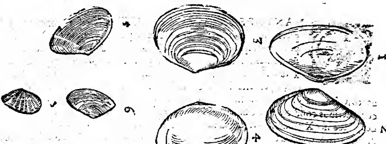
Tellina tertia.

Tellinæ congeneres.

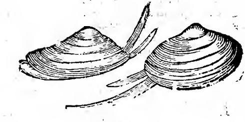

Tellinæ aliæ colore, & magnitudine diuerſæ. V

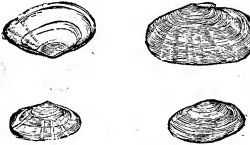

E

Tellinæ cum dentalibus.

Tellinis congerentes. F

VSVS IN CIBIS. G

QVANTOPERE commendentur Tellinæ in cibis, & quàm palato gratæ ſint, ſatis teſtatur earum ſapor, qui cum cæteris ſuis generis de ſaporis principatu contendit. Tellinæ, inquit Oribaſius, aluum ſubducũt, *2. Collect. Aluum ſoluunt.* fluuiatiles maiores ſunt, & plus ſucci habent, quales Aegyptiæ ſunt. elixatæ dulces ſunt, earumque ius aluum ſoluit, clauſæ verò ſale ſparguntur, & per teſtas humorem trahunt. Frigida lauantur aqua, & ex oleo, & aceto, vel menta, vl ruta comeduntur. qui aluum ſoluere voluerint, eas ſolubili apparatu cum oleribus condient: quæ florem ætatis agunt, ſi comedantur vere, ſunt optimæ. Idem de ijs recenſet Xenocrates, aluum ſubducere, locisque arenoſis prouenire, & portubus vndis agitatis, & quas ex Oribaſio diximus dotes, illis ineſſe. Addit Bellonius eſſe earum carnem molliorem, quàm reliquarum conchularum, harum quæ paulò plus extra aquã manſerunt, teſtas pandere inquit (fortè, teſtæ ſe pandere, Zographus) hianteſque areoulas excipere ſolere, de quibus Romani meritò conqueruntur. Quamobrẽ multò meliores ſunt in vrbibus, quæ in mari abluuntur, vt Veneti js, & Ianuæ. Romæ ruſtici in ſaccis per Vrbem Tellinas circumferunt, quas modiolis diuendunt. Cùm enim exiguo corpore conſtent, nec facilè aperiantur, guſtuique gratæ ſint, mirum immodum ob id expeti, bellariorumque loco aſſumi ſolent, cuius etiam meminit Iouius his verbis. Paruæ illæ Conchulæ à veteribus Latinis myruli, à Romanis, aut hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ (quã ſententiam capite de mitulis ex Matthiolo improbauimus.) bellariorum locum obtinent. ſunt enim gratæ guſtui: verùm arenulis ſcatent, & propterea calculoſis officiunt. Hæc ille. Veneti Ichthyopolæ aqua marina demerſas in lagunculis ſolent adſeruare, viuunt enim in arena, ob id niſi priuſquam coquantur, diutius in aqua agitentur, vt arenulæ excidant, veſcentibus moleſtæ ſunt, parum etiam ſunt coquẽdæ ex aceto, vel omphacio: cum pipere eſæ, appetentiam excitant. meminit etiam Matthiolus poſita illarum icone in commentario ad Dioſcoridem capite de Tellinis, vbi inquit, notiſſimas eſſe in Italia Tellinas, præſer- H

De Aquatil.

Caro mollior reliquis Conchis.

Bellaria ſunt.

Cur lauentur.

Difficile concoqui.

tim

A tim Romæ, vbi plurimæ venales circunferuntur, quò non ſint valde gratæ, eaſque verò ab arena optimè repurgari etiam iubet. Iam verò earum carnem difficilè coqui tradit Caſtor *[In Theſ. ſanit.]* Durantes, ventriculoq; eſſe noxiam; de fluuiatilibus fortè intelligit: etenim marinę, & inter has tenuiores, quas Baſilicas (vt iam multoties diximus) vocat Athenæus, ſtomacho *[Ventriculo noxiæ fluuiatiles.]* graues non ſunt, teſte vel eodem auctore. Fluuiatiles autem dulciores dixit, has itaq; ventriculo minus conuenire non ab re putari poſſit: nam ſitim excitare eas, calculoſq; gignere idem auctor eſt: contrà illas, ſi optimè ab arena purgentur, & cepis friixis, vino modico petroſelino, & aromatibus condiantur, præſtantiores eſſe, ac ſalubriores, potiſſimum ſenibus, omnibuſque piruitoſis, hyemis tempore magis conuenire, maximè verò maiores, atq; recentiores cæteris antecellere. Recentes, inquit Dioſcorides, Tellinę aluo vtiles ſunt, ſed *[Li. 2. c. 8.]* maximè ius earum, ſalitæ vruntur, tritæ in cinerem, & cum cedria inſtillatæ auulſos palpebrarum pilos renaſci non patiuntur, quod poſtremum etiam tetigit Galenus ab ipſo Dioſcoride fortè mutuatus, *[De ſimpli. medic. 11. 38.]* Tellinas ſalſas (ταριχηρὰς) vſtas cinerem relinquere, aiunt, cauſticum, adeo vt is cum Cedria mixtus, & inſtillatus, euulſos radicitus palpebrarum pilos renaſci prohibeat. Idem aliàs ad pilos inutiles, & pungentes in palpebris, euulſis mox *[Lib. 4. de compoſ. ſecun. loc.]*

B oblini iubet. Earundem tenuiſſimum puluerem Archigenęs apud eundem commendat, ſed cineris, quàm pulueris vis maior futura videtur. Cinerem earum caſum pilorum in palpebris prohibere tradit Iouius ex Oribaſio, non admodum rectè, vt putat Zographus, *[Oribaſij locus notatus.]* quibus vocat, apud Oribaſium inquirant. Eum autem, reperio, Telinas, (Tellinas per l. duplex legerem,) vel Xiphydria ad aluum ſubducendam ab eo celebrari, idque anteſcribit ſenex Hippocrates. Mituli, ait pectines, ac Tellinę magis aluo ſecedunt, quàm purpurę, pinnę, patellę, buccina, & oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autem ipſorum aluum mo- *[Lib. 2. de Diæt.]* uent. Idem ſenſit Aretæus, qui in curatione elephantis in cœna apponi iubet marina, quotquot ventrem ſubducunt, Tellinarum iuſcula, oſtrea, &c. Idem in iuuco affectu aut medicatio (inquit) fiat cum iure aliquo aluum ſubducente, cochleæ valde elixæ, & ipſarum ſuccus, aut Tellinarum. Hæc ſunt, quæ ſpectant ad vſum medicum. Sunt præterea pueris in vſu Tellinæ, vt & lepades, ad tubæ ſonum imitandum; referente Athenæo, cuius *[Lib. 3.]* hæc ſunt verba, interprete Rondeletio: Callias Mityleneus libro de Patella Alcæi, apud Alcæum odam eſſe ſcribit, cuius initium eſt Petrę, & cani maris filia; ad cuius finem ſcriptum eſt. Ex patinis animum recrees, ô marina patella. Quo in loco pro λεπάς, id eſt pa-

C tella, Ariſtophanes legit χέλυς, id eſt teſtudo, atque Dicæarchum non rectè legiſſe λεπάδας, iiſque ori admotis puellulos ſonare, & laſciuire, quemadmodum Tellinis ſolent procaces adoleſcentuli. Sopater Phlæacographus, in comedia, quæ inſcribitur Eubulotheombrotus, ſcribit. At reſiſte, è Tellina repente ad meas aures ſuauis quidam ſonus illapſus eſt.

DE BALANIS. Cap. LXXIII.

ÆQVIVOCA.

BALANVM Latini vocant, quod Græcis Βάλανος dicitur, animal ex aquatilium genere, quod ἀπὸ τῆς πρὸς δρυΐνας βαλάνους, vt refert Athenæus, nomen ſumpſit. *[Nominis ratio.]* Cæterùm, Βάλανος ſignificat multa, quę omnia,

D quoad fieri poterit, paucis perſtringã: omnia ſcilicet, quę apud nos glandis vocabulo comprehenduntur; *[Balani quæ vocentur.]* præcipuè tamen ita Dactyli appellantur, vt oliuæ, etſi quæ ſint alia, quæ nucleos intus habent. Accipitur apud Theophraſtum Βάλανος pro arbore quadam, de qua plura apud eum inuenies. *[Li. 4. c. 2. Balanus arbor.]* Præterea eam quoque, quæ glandes fert, Balanum appellari volunt. propriè verò quercus fructus eſt, quem nimirum glandem Latini dicunt, & ad ſimiles arborum fructus transfertur (imò Marcellus tradit fructus omnes longiores hoc nomine contineri: ſed etiam Glandis appellatione apud Iuriſconſultos, omnes ferè fructus, vt quidam tradunt) accipiuntur, vt Βάλανοι δρύιναι glandes querciηæ, & Βάλανοι ſunt Σαρδιαναὶ Caſtaneæ, (vt Plinius docet,) etiã eſt celebris Βάλανος μυρεψική, quam Plinius, & Aetius μυροβάλανον voce compoſita dicunt. *[Glans vnguentaria.]* Glans vnguentaria, fructus arboris myricæ ſimilis, magnitudine auellanæ nucis, quæ quod in Aethyopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam naſcatur; Αἰθιοπικὴ, Θηβαϊκὴ, Ἀραβικὴ, Πετραία, Συριακὴ, Αἰγυπτία dicta eſt, vt recenſet Gorræus, ad-

dens

deus falsò quoſdam opinari eſſe eam, quæ hodie nux muſcata nominatur. Eſt item βάλανος E Gorræo extremi penis carnoſa ſubſtantia in glandis ſimilitudinem facta, vtrunque penis meatum, quem natura vrinæ, & ſemini communem effecit, complectens, & ambiens, vnde βαλανοβάρος, glandiuorum Diogenes Cinædum quendã appellaſſe fertur, quo ſenſu Martialis quoque paſtas glande nates dixit. Apud medicos ſuppoſitorium Barbaris vocatur, quod in glandis formam efficitur, ad deijciendam aluum, Græci Balanum, Latini glandem etiam vocarũt, ſed eo ſignificatu pro collyrijs abuſum eſſe Columellam, Cęliumque Aurelianum medicum, tradunt lexica. Eſt βάλανος etiam μοχλός obex, peſſulus, licet Ariſtophanis Scholiaſtes velit eſſe τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μοχλὸν σιδήριον, quod & μάγγανον vocetur. Eſt poſtremò Balanus nomen Vrbis in Epiro.

Cinædus βαλανοβάρος. Lib. 6. c. 6.

SYNONYMA.

Pholades, an Balani.

QVAS Rondeletius Pholades vocat, Balanos quidam eſſe iudicant, mihi differre videntur, atque iccirco ſeparatim de ijs agam. Quæ hic pinguntur teſtacea Græci noſtræ ætatis, adhuc antiquo nomine, Balanos vulgo nominant, Plautus, & Columella etiam Balanos à glandium ſimilitudine. Læues ſunt, vt inquit Petrus Gillius, & in cauernis ſaxorum ſtabulantur. Veneti nõ rectè Dactylos vocãt. Ab Ariſtotele inter teſtacea numerãtur, βάλανοι, & glandes conuertit Theodorus Gaza, ſed ex eo non poſſumus, inquit Rondeletius, colligere, quid hodie glandes appellare poſſimus: earum enim meminit breuiter. σειρῖτας ἀπράγγας ἐν τῶν πετρηδίων τὰ δεινὰ, καὶ βάλανοι, Rimis, cauernisque ſaxorum veſtibula generantur, & glandes. Bellonius Pollicipedes vocat, quia vulgo poulſepieds dicuntur, quòd pollicum in pedibus ſimilitudinem habeant: racematim, inquit, Oceani cautibus adhærent, & nomen antiquum nullum habent. Zoographus Meercicheln poſſe nominari putat. F

Lib. 5. de hiſt. anim. c. 15. Pollicipedes.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. G

Duo glandium genera. Pollicipedes.

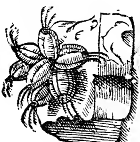
IN Liguſtico litore muſculorum eſt genus quoddam, inquit Rondeletius, in ſaxis latens, nõnulli glandes veterum eſſe putant, ſed pholades eſſe potius exiſtimauerim, de quibus poſtea dicemus, ſi quis tamen nimis perfractè defenderit glandes eſſe, non refragabor. Liberè dicã quid ſentio. duo, mea quidem ſententia, glandium genera ſunt, vnum quod in Gallia, & Britannia noſtra pruſſepiez appellant, Pollicipedes nominant quidã, quòd pollicum in pedibus ſimilitudinem habeant, quod nomen, eiuſque interpretationem non probo. Id genus glandem eſſe colligimus, quòd illi cum glandibus magna ſit ſimilitudo. Nam vt glandis quercus, vel Ilicis pars prior læuis eſt, & in acutum tendit, poſterior aſpera, ſic hæc, quæ ſaxo affixa exhibemus, poſteriore parte, qua ſaxis hæret, rugoſa ſunt, & aſpera, glandiumque caliculis poſteriorem earum H partem arctè retinentibus, ſimilia. Plura ex vna radice pendent è ſaxorum rimis. Ex teſtaceorũ genere ſunt, pars enim prior longa, rotũda, ex duabus teſtis componitur, colore, & leuitate vnguium, in medio rimula eſt, ex qua capillamenta quædam veluti pluma rubeſcentes prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguibus conſtat, tota in quinque digitorum longitudinem accreſcit, craſſitudine ſunt pollicis in Hiſpania: in Britannia noſtra ſunt minores. Pars poſterior, quæ ſaxo alligatur, corio duro, aſperoq; potius, quàm teſta conſtat, ex nigro flaueſcit. Hæc omnia ille. Addens præterea ſpeciem alteram paruam, glandes

Balanus Rondel.

A des hæ, inquiens, ſi cui non placeant, alias propono, quæ glandibus fructibus ſimiliores ſunt. Naſcuntur in ſaxis, & in rimis nauium, quæ diutiùs immotæ vno in loco manſerint; adnaſcuntur etiam mitulis. Vidi equidem mitulos vetuſtos, & mortuos totos iſtis glandibus opertos, & naues præ vetuſtate putres, quibus frequentiſſimæ adnatæ fuerint. Hæ glandes ſtriatæ ſunt, foramen habent, è quo veluti frondem emittunt, multæ ſimul naſcuntur. Intus parum carnis continent, paruæ ſemper manent. Quamobrem has paruas glandes, illas magnas appellare poſſumus. Noſtri prorſus negligunt, ac ne deguſtant quidem. Sic Rondeletius. Differentiam quoque ratione magnitudinis agnouit Athenæus: etenim eſſe alias alijs maiores. *Αἱ βάλανοι*, ait, *δὲ εἰ μείζονες εὐέκκριτοι, καὶ εὔχυμοι*. Glandes, id eſt, ſi maiores fuerint, aluo facile ſubducuntur, & placent palato. Eodẽ authore, *βάλανοι διαφέρουσι παρὰ τοὺς τόπους, αἱ μὲν γὰρ αἰγύπτιαι γλυκεῖαι ἁπαλαί, εὔχυμοι, θρεπτικαὶ πολύχυλοι, οὐρητικαί, εὐκοίλιοι. αἱ δ' ἄλλαι ἁλυκώτεραι.* Glandes pro locorum varietate differunt. Aegyptiæ dulces ſunt, teneræ, ori gratæ, copioſi nutrimenti, multi ſucci, vrinas cient, aluum ſoluunt. Aliæ magis ſalſæ ſunt. Eadem locorum differentia alijs etiam competit. Quemadmodum enim Aegyptiæ glandes ad Nili oſtia captæ dulciores ſunt, copioſiorisq; nutrimẽti, & ſucci, ita oſtrea in oſtijs Rhodani, Sequanæ, Garũnæ capta, dulciora ſunt alijs, quæ procul ab aquis dulcibus capiũtur, ac proinde hęc, quòd magis ſalſa ſiat, magis aluum ſolicitant, minus nutriũt. Quas Bellonius pro Balanis repręſentat icones, nos inter Cõchas Rhomboides poſuimus. de ijs autem habet hæc verba. Plures ab vno exortu coagmentantur, veluti ſi quiſpiam fingat aliquot ocreas ſimul alligatas de quodam loco editiore pendêre, quarũ ſoleæ deorſum ſitę ſint. minoris digiti craſſitudinem habent: quinque digitos longi ſunt, ac magno aceruo ſimul coagmentati, ab eodem exortu, ſaxo firmiter adhærentes, teretes, nigro corio veſtiti: quorum extrema, ſeu capita eodem modo prominere videntur, quo pes tibiæ alligatus eſt: in qua quidem extremitate rima inter duo duriora veluti teſtacea ora apparet, cui branchiæ ſubſunt. Hæc ille. Duæ à nobis tabulę Balanorum hìc exhibentur, in prima habes Balanos multos modicè rubeſcentes ſimul adnatos: in reliquis à ſupra allatis deſcriptionibus non differunt. ſecundo loco ſunt alij Balani à D. Antonio Gigãte mihi communicati à prioribus haud longè diſſimiles, niſi quod in his color rubeus non appareat, pręterea ſtriati ſunt, foramen habent, ex quo frondem quam vocant, non, vt priores, emittunt. in altera tabula primo loco oſtreaceum exprimitur, quod

Balani ſecunda ſpecies Rondel.

Mitulis ad naſcuntur.

Lib. 3.

B

Differẽtia à loco.

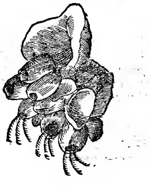
Oſtrea vbi meliora.

Icones Bellonij conſiderate.

C

Tabulæ ab authore editæ conſiderantur.

Balani rubei.

Balani alij à D. Ant. Gigante communicati.

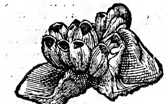

D

polyceps

Balani, ſiue Polycipedes alij.

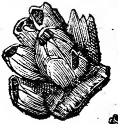
1

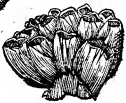
2

3

4

polyceps appellari meritò poteſt, quoniã velut ex multis Balanis compactum eſt, figuraq; habet Balani, (quare inter Balanos mihi videtur adnumerandum.) læue, rubeſcens, cæteriq; prædictis ſimile. ſequuntur poſtea alij ſimul coniuncti cuidam conchylio extrinſecus colore rubeſcente. Tertius polyceps ab hiſce non differt. Quarto, & poſtremo loco habetur Balanus, ſeu polyceps ſeſſilis in parte inferna, vbi inſidet, maximum habet foramen.

A

VSVS IN CIBIS.

NON tantùm eſui eſſe balanos, verùm etiam gratos eſſe palato, nobis Epicharmus ſcriptum reliquit, qui in nuptijs Hebæ tanquam in lautiſſimis epulis nominat κογχύλια, λεπάδας τηθυάκα & βάλανος; & Macrobius in conuiuio, quo Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, Balanos nigros, & albos inter alia teſtata recenſet. In Hiſpaniæ parte ea, auctore Rondeletio, quę Oceano alluitur, & in Normania, & Britannia frequentiſſimi ſunt, perque vicinas vrbes, pagoſque diuenduntur. *[Vbi frequẽtiſſimè vendantur.]* Mulieres, & delicatiores homines alia faſtidientes cibaria, hoc edulij genere delectantur, & qui Veneri dediti ſunt. Elixantur in aqua, ius quod intus eſt, ſugitur, tum priore parte contorta, & diſrupta, caro extrahitur, & ex aceto editur. *[Vt coquantur.]* Bellonius quoque Armoricos litorales, refert, magnam horum copiam in pagos, & vrbes vicinas conuehere, illoſque vili pretio diuendere. eſſe autem optimi ſaporis,

B ac mirum in modum faſtidia ſtomachi ſubleuant, vt etiam mulierum malacijs accommodentur. Elixi ex aqua ſalſa, pulpam habent duriuſculam, quam auferunt ſiniſtra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra verò caput arripientes: quod poſteaquam contorſerint, pulpam à theca extrahunt, vt ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. *[Vt elixentur.]* Pulpa autem, quę inde egreſſa eſt, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur, ac manditur. Balanos præterea, ſcribit Archigenes apud Galenum, ſtomachicis conuenire, idemq; iam oſtendimus ex Bellonio. *[De compoſ. med. lib. 8.]*

DE PHOLADE. Cap. LXXIX.

ÆQVIVOCA.

C PHOLAS dicitur, quod antris, & latibulis conditur, vel quod in cauernis, & luſtris deliteſcit, vnde Suidæ ex Babrio afferenti φωλὰς eſt σπήλαιον κρυπτὸν, ſpelunca abſcondita, antrum, occultum, latibulum, & huiuſmodi. *[Pholas qd.]* deducitur autem à φωλάζω, vel φωλέω verbo, & φωλεύω, quod ſignificat ſpecu lateo, vt primitiuum φωλεος, ſiue φωλεά, id eſt ſpecus, latibulum, luſtrum. φωλεῖν, & φωλεύειν dicuntur, auctore Euſtathio, aues, reptilia, vrſæ, aliæq; animantes, cùm in terra, ſaxis, alijſuè latibulis conditæ ad aliquod tempus latitant, frigoris, aut æſtus vitandi gratia: vnde etiam vrſæ Græcis φωλάδες cognominantur. Suidæ rurſus φωλὰς eſt εἶδος νόσου. De Pholade verò conchylio, eiuſque ſynonymia nihil ferè inuenio cùm apud Græcos, tùm apud Latinos. *[Vrſæ cur pholades dictæ.]* Rondeletius in quibuſdam Italiæ littoribus, dici teſtatur Balanos, ſed differunt, quamobrem de Pholade ſeparatim tractauimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

D

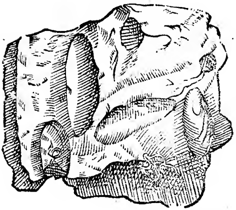
FORMA.

CVALE ſit ex Teſtatis, quod φωλὰς Græci vocant, ſolus Rondeletius, adhibita etiã icone, ſtudioſis communicauit. Ita in ſaxis latet, inquit, vt ſaxo vndique contegatur, per foramen duntaxat exiguũ, & ſenſui vix patens aqua nutritur. Teſtis conſtat duabus, longis, non in latũ extenſis mytulorum modo, ſed rotundis. *[Teſta.]* Intus eadem ferè eſt caro, quæ in mitulis. *[Caro.]* In ſaxis adeo duris naſcitur, vt non niſi ferreo malleo diffracto ſaxo diſtrahatur. *[Saxis vt innaſcantur.]* Sunt qui putent in ſaxis aquæ ſalſæ vi excauatis prouenire, alij in luto in ſaxorum cauernulis aceruato. Ego crediderim in ſaxorum cauernulis, vel vi, vel natura factis, aquæ marinæ appulſu procreari, atque in concham verti, quæ cauitatis, ſiue foraminis figuram ſeruat. *[Rondeletij opinio.]* Vidi huiuſmodi conchas in portu Venetis. Miſſum eſt ad me alio ex littore ſaxum, cuius partem hic expreſſi, in quo nullæ rimæ, nullæ cauernæ, ſed foramina tantùm

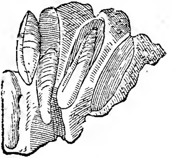
appare-

apparebant tam exigua, vt vix acum admitterent. Eo igitur ictibus multis confracto caui- E
tates internæ multæ erant, vario ſitu, & diuerſæ magnitudinis, in quibus Conchas iſtas re-
Balanos nō peri, quas cum ſaxo depictas exhibeo. Quare figuram diutiùs contemplatus, antiquorum
eſſe. Balanos non eſſe iudico, ſed φολάδας, de quibus hæc Athæneus lib. 3. Αἱ δὲ φωλάδες πο-
Multū nu- λυτροφώτεραι, βρωμώδεις δὲ. Pholades multum alunt, ſed virus olent. Et: Αἱ δὲ φωλάδες
triunt. εὔστομοι, βρωμώδεις δὲ καὶ κακόχυλοι. Pholades palato ſuaues ſunt, ſed virus reſipiunt,
Nominis & mali ſunt ſucci. Primum huic ſententiæ meæ aptiſſimè quadrat nominis ratio: Nam vt
ratio. φωλάδες dicuntur feræ, quæ in luſtris degunt, ἀπὸ τοῦ φωλεύειν, quod latére ſignificat, ita
nihil in marinis rebus reperias, quod penitus in ſaxo lateat, ſicuti conchæ, quas proponi-
Virus olēt. mus, deinde notæ Athenæi his propriæ ſunt; nam virus olent, & mali ſucci ſunt. Harum
nullus, quod ſciam meminit præter Athenæum. Hæc omnia ille. Noſtra Pholadum icon
ab illa Rondeletij nihil, vel parum differt. In ſaxis enim latent. earum teſtæ (duabus au-
tem conſtant) coloris ſunt rubri ad album tendentes, longæ, & totundæ: in reliquis ſimiles
illis, quas poſuit Rondeletius. Nos quoque ſuprà de eiuſcemodi teſtaceorum ortu multa
diximus ex Goropio, quę hîc non repetimus. Cùm Rondeletij figura conuenit, vt dixi, quę
hîc à me adijcitur: & neſcio num etia iſthæc altera quinq; digitos longa, cinerea. F

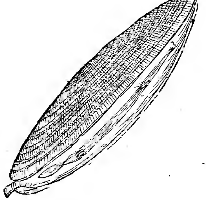
Pholades Rondeletij.

Pholades authoris in ſaxis hoſpitantes.

Pholas concha alia.

A

DE SOLENE. Cap. LXXV.

ÆQVIVOCA.

CANALEM, ſiue fiſtulam, vt in aque ductu σωλῆνα vocauit Plutarchus in libro, qui περὶ φιλοπλουτίας inſcribitur, ὥσπερ σωλῆνα μεστὸν φιλωλισι ... ἀναλαμβάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἀλλ' ἕκαστος, εἰς ἕτερον ἐξ ἑαυτοῦ μετίσι. Σωλὴν etiam, ſiue Σωλὴν μηχανικὸς Chirurgorum, inſtrumentorum eſt rotundum, oblongum, cauum, in quod crus, aut femur fractum conijcitur, & continetur: ſimile quidem gloſſocomo, ſed figura differens, teſte Galeno comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loci Hippocrates de eius vſu multa differit. Ab Anatomicis præterea σωλὴν ad canalis fictilis ſimilitudinem dicitur medium foramen, quo B omnes ceruicis vertebræ perforatæ ſunt, & ſpinæ medulla à cerebro deſcendit, id quod alio quoque nomine ἱερὰ σῦριγξ appellatur, vt ſcribit Gorræus. *Sacra fiſtula.*

SYNONYMA.

Σωλῆνες, à Græcis vocatur iſtiuſmodi teſtacea, vt diximus, item αὐλοί, δόνακες, ὄνυχες, nec non & δάκτυλοι, quorum ſynonymorum omnium Plinius meminit his verbis. Solen, ſiue Aulos, ſiue Donax, ſiue Onyx, ſiue Dactylus; dicitur autē Solen à canalis, ſiue tubis ſimilitudine, αὐλὸς tubæ modo excauatus, Δόναξ à figura arūdinis craſſæ, cōcauæ, apud amnes naſcentis, *Solen.* quæ, δόναξ, & Cypria arūdo nominatur referente Dioſcoride. ὄνυξ verò, id eſt vnguis ab extremis, tenuitate, & figura vnguibus ſimilis, vel à teſtæ colore, & ſubſtantia vnguibus noſtris non diſſimilis. At ὄνυξ idem apud eundem pro re longè diuerſa ſumitur. δάκτυλοι cur dicantur, habemus ex Plinio. Concharum è genere, inquit, ſunt Dactyli ab humorum C vnguium ſimilitudine appellati. Σωλὴν apud Euſtathium dicitur ἐκ τοῦ σῶα καὶ τοῦ ὅλας σεσωλῶ, & per craſin σωλῆν. Epicharmo autem Σωλῆνες μακροκόγχυλοι vocantur, ſic enim legitur apud Athenæū; latinè teretes, longi, & viles dici queunt, à Sophrone μακραὶ κόγχαι, id eſt, longæ conchæ. Latinis parum mutata Græcorum voce Solenes dicuntur, quos etiam Gaza modò vngues, modò digitos in vtroque Plinium ſecutus vertit, vt ſcribit Hermolaus. Dotoli nomen à Græco Dactyli detortum Zoographus credit. Genus id Cōcharum, inquit, quod à noſtris ſpoletta vocatur, aliqui Spondylos, alij Dactylos marinos eſſe volunt. Zoographus ſpoletta vocabulum accedere ad Germanicum ſpulen ait, quod cānam, vel arundinem ſignificat: propriè verò internodium quo filis agglomerandis vtūtur textores: cuius figuram planè reddit iſtiuſmodi concha. A Venetis hodie Cappæ longæ, vt ſcribit Gillius dicuntur, qui accolunt, (inquit) Adriaticum ſinum Cappas longas nominant. Vocantur, & peſce Canella Bononienſibus, cuius ſynonymi fortè meminit Albertus, oſtrei genus, inquit inuenitur in mari Italico, quod vocatur canna, propter ſuæ cōchæ ſimilitudinem ad cannam. Raguſinis Parszi, quia Pars eorum lingua digitū ſonat. Gallis Couteaux, quod cultri manubrium referat. Normanis manſotz, & manchotz, quòd gladij capulum D repreſentet. Anglis Pitot, vt vult Bellonius, vel vt Rondeletius Pirot, ſed Zoographus ex Ioanne Fauconero Anglo intellexit, Bagſyſh potiùs dici. Vuallis in Anglia Thymby.

Donax.

Lib. 1. cap. 115.

Vnguis cur dicatur.

Lib. 11.

Dactyli.

Li. 9. c. 61.

Etymon vocis Solen.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

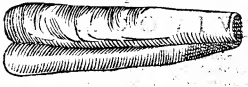
FORMA.

BELLONII Dactylum, ſeu Solenem marem, Rondeletius concham alteram longam nominat (& nos ſuprà eam etiam inter conchas exhibuimus) Solenisque ſpeciem eſſe inficiatur. Fœminæ verò, quia nihil à Solenibus differt, tantùm hìc ponemus iconem, ſic autem eam Bellonius deſcribit. Fœminæ (à maribus tribuens differentiam) ſinuoſam ea parte concham habent, & foramen amplum: poſteriore autem (qua conchæ cardinibus, ſeu neruis inuicem *Solen uſu Bellonij.*

 ful-

Sexus diſtinctio.

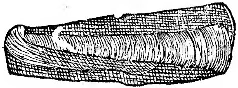
Solen fœmina Bellonij.

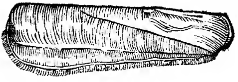
fulciuntur) aliquid gerunt muliebri pudẽdo ſimile. Hæc ille. Plinius, & Athenæus alios fœminas nuncupãt, non quòd ad procreationẽ ſemen fęcundum hic emittat, illa recipiat, etenim conchæ, Chamæ, ſolenes, pectineſq; locis arenoſis ſponte proueniunt. Rondeletius, qui vtranq; ſpeciem iconibus expreſſit, Solenem marem hodie nullam nationem a fœmina diſtinxiſſe ſcribit. Athenæus vtrumq; iiſdem nominibus appellat. Plinius inter nomina diſcrimen facit: nam mares Solenes, Aulos, Donacas vocat: fœminas Onychas, quam differentiam nõ improbat Rondeletius. Eſt igitur Solen mas, inquit hic ex Concharum longarum genere: duplici conſtans teſta, læui, tenui, altera tantùm parte colligata nigro vinculo, etiamſi aliter ſcribat Ariſtoteles. Cùm enim *diθύρων* alia ſint altera parte ligata, altera ſoluta, vt claudi, & aperiri poſſint; alia vtroque latere connexa, in his poſtremis Solenes numerat, cum cõtra ſemper altera parte ſolutos videas, neq; in ea aut vinculi, aut articulationis vllius veſtigium. Dodrantali ſunt longitudine, pollicis craſſitudine, harundinis modo caui, extremis duobus ſemper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit teſtudinis ritu. ſecundum teſtæ longitudinem carnem protenſam habet. Teſta cæruleo eſt colore, lineas euidentes habet per tranſuerſum ductas, qua parte colligatur, craſſior eſt, alijs partibus in tenuem ſubſtantiam deſinit, ſicuti mytuli. Aqua, & arena viuit. Sic ille, ſubdens Solenum marem à ſe verè fuiſſe repræſentatum. Athenæus enim, inquit, maris teſtam cęrulei eſſe coloris ſcripſit: at eius verba illos apertè refellunt, qui Conchæ alterius longæ ſpeciem pro Solene mare depinxerunt. (Taxat Bellonium, qui Concham aliam pro Solene mare dedit, nullo pacto inter Solenes numerãdam) ea enim tota candida eſt. De fęmina verò hæc habet verba. Onychas appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, ſapore, magnitudine à maribus differunt, in alijs omnibus ſimiles. Teſta lineis cæruleis diſtincta non eſt, ob id Plinio vnicolores dicuntur. Caro dulcior eſt, maribus minores eſſe ſolent. Solenes vtrique in arena defixi viuunt, ſale eo inſtrumento ex ea eximuntur. Hęc de ijs Rondeletius. Fœminas in arena ſtare Bellonius quoq; tradit; ſed cùm omnia ſilent, ſurſum è profundiſſimo foramine emergere, & in id (tanquam ſtrepitum audientes) protinus ſeſe abdere, vnde poſtea, niſi pala ferrea in tranſuerſum ſuppoſita, ac profundiſſimè impacta auelli poſſint, id quod Plinius, & ante eum Ariſtoteles intellexit, Solenes fugere ſcribens admoto ferramento; ſubtrahũt (inquit) ſeſe inferius, & ſubſidunt ad ima. Nos maris tantùm iconem ponimus, quã à Ron-

Solen mas quid.
Lib. 4. de hiſt. c. 4.
Contra Ariſtotelem.
Lõgitudo.
Teſta.
Contra Bellonium.
Solen fœmina.
Teſta.
Caro.
In arena viuunt.
Inſtrumento admoto fugere.

Solen mas Rondel. nu. 1.

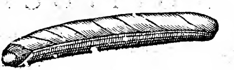
Solen fœmina Rondel. nu. 2.

Solen mas authoris.

Cappa longa vulgò Venetijs dicta.

deletij Solene mare aliquantulum differt: eſt enim lineis miniaceis per tranſuerſum variegatos; in altera quoq; conchæ extremitate linea lutea apparet: magnitudine æqualis Rõdeletij Solenis. Habes poſtremò iconem Cappæ longæ, vt vulgò Venetijs vocant, quo nomine Venetijs olim Zoographus pingendam curauit.

VSVS IN CIBIS.

MARIBVS Plinio teſte, facultas ineſt ciendæ vrinæ, fœminę dulciores ſunt, Athenæus eoſdem calculoſis, & difficilè meiẽtibus vtiles eſſe tradit; eademque, quæ Plinius, de ijs habet, vt ex eodem auctore vterque tranſcripſiſſe videatur, inquit enim Athenæus; Solenes à quibuſdam vocati, C à nonnullis δόνακες, & αὐλοὶ, & ὄνυχες ſucci multum ſuppeditant, ſed mali, & glutinoſi. Mares quidem virgati ſunt, & cærulei coloris, calculoſis, & ægrè meientibus perutiles ſunt. Fœminę vnicolores ſunt, & dulciores. Sumuntur frixi, & elixi. meliores ſunt in prunis toſti quoad hient, qui hos piſcantur ſolenistæ dicti fuerunt, vt narrat Phanias Ereſius in libro, cuius titulus eſt, Tyrannorum, in quos vindicatũ eſt cædes, his verbis. Philoxenus Soleniſtes ex tribuno plebis factus eſt tyrannus, initio piſcatione victitans, & Solenas venari ſolitus, occaſione verò data mercaturam exercens facultates ſibi parauit. Rondeletius cum ſale, aceto, & oleo edi ait, alij oleum improbant ob eius lentorem, & ad glutinoſi eorum ſucci attenuationem acetum, & ſal multò magis cõferre aiunt. In prunis toſti deteriores ſunt, quia magis exſucci, duriores, & ſicciores. Illud diu mihi peperit difficultatem, quod Athenæus, & Plinius tradiderunt, nimirum Solenes vtiles eſſe in cibo calculoſis, & vrinas mouere, cùm ipſe Athenæus ſcripſerit, mali ſucci eſſe, & glutinoſi, atque id experientia confirmet; Talis enim ſuccus calculum generare, & vrinam retinere potiùs, quàm promouere aptior eſt; quamobrem de iure id accipiendum D potiùs cum Rondeletio exiſtimauerim, quod ob ſalſuginem ſuam, & acrimoniam præſtare illud poſſit. Ego, inquit Rondeletius, teſtarum cineribus ad idem malum vti mallem, inſigniter enim attenuant, incidunt, & exſiccant, quod ſi timeatur in exſiccando morſus aliquis, prius ſunt lauandi. Sic ille. Solenas fœminas vix edi poſſe, niſi optimè ab arena repurgatas, (multam enim deglutiunt) teſtatur Bellonius. In ore mandentium eos relucere Plinius ſcriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine alio fulgore clarere, & quantò magis humorem habeant lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atq; in ſolo, atque veſte decidentibus guttis, vt procul dubio pateat ſucci illam naturam eſſe, quam miremur etiam in corpore. Hucuſque Plinius. Huius ſplendoris cauſam etiam glutinoſo Solenis ſucco adſcribit Rondeletius, ſiquidem quæ tenacia, & veluti glutino compacta ſunt, ea læuia, æqualia, atque perpolita eſſe ſolent, atque ob id relucentia, vt pix, aſphalthum, albumen oui; quæ profectò ſentẽtia non videtur improbanda. Solenas in cibi vſum venire certum eſt; plerumque verò eos pauperes comedunt: diuitibus tamen etiam

Soleniſtæ qui.

Toſti ſuper prunas deteriores.

Dubitatio ex Athen. contra Plinium.

Solutio.

Teſtarum cinis.

Solenes fæminæ, vt edendæ.

In tenebris lucent.

Splendoris ratio.

 giati,

Viduarum cupediæ. Lib. 3. de alim. facul. Ius craſſius reddunt. grati, quia dulces, viduarum cupedias eos vocat Sophron. Galenus dura carne eſſe dicit, E
& ob id difficulter concoqui. Proprium hoc Solenibus, atque purpuris eſt, vt refert Niceſius, quod, cùm in iuſculo coquuntur, id craſſius reddant. Vſum in medicina Solenes habere haud comperio. in ſuffitu tamen contra languorem morbi peſtilētis, inter alia Vegetius vnguem marinum admiſcet, ſed hoc de conchylijs, purpureæ operculo potiùs, quàm de hac concha putem intelligendum. atque hæc de Solenibus.

DE PINNIS. Cap. LXXVI.

ÆQVIVOCA.

Pinna auiũ & piſciũ. SVNT præter hocce oſtraceum, de quo modò diccmus, pinnæ etiam auium, ſiue pennæ à plumis magnitudine tantùm differentes. Suntque piſcium quoque pinnæ, quarum adminiculis veluti remis in natando vtuntur. Poſtremò pinna quoduis acutum denotat, vnde & murorum ſummitates pinnæ dicuntur. F

SYNONYMA.

Etymon. Ortographia. LATINI, ſeruata Græcorum voce, quibus πίννη, & πίννα dicitur, Pinnam nuncupant. πίννη autē à ſordibus fortè dicta; quibus ſemper obducta eſt: ſiquidem πῖνος ſignificat ſordes, vt πιναρὸς ſordidum. Iſidorus apud Athenæum in recto πίννα, & in accuſandi caſu πίνναν dixit. ab vtroque fit genitiuus per ν. non πίννας, vt apud Suidam legitur in πιννοτήρας, adnotante Zoographo. Oppiano, & in lexicis græcis Heſychij, & aliorum πίννα impropriè piſcis dicitur, cùm potius ſit, vt in ijſdem ſcribitur, ὀστρεῶδες κογχύλιον. alicubi G
malè per ν ſimplex ſcribitur πίνα. cum oſtreis à Cratino nominantur πίνναι. Hermolaus *Cōcha Aegyptia paralios dicta.* Concham Aegyptiam cognomine paralios à Democrito Pinnam vocari ſcribit. Adnaſcuntur Pinnis quædam fila inſtar villi, vnde Genuenſes Pinnam lanam appellant, eodem fortè modo, vt ſentit Zoographus, veluti arbor Agnus Caſtus a quibuſdam recentioribus latina voce ſubiuncta præcedentem græcam interpretante. Siculi etiam lanam pinnulam *Pinna lana Genuenſiũ.* vocant. Pernam Neapolitani. Veneti Aſturam nomine multis alijs conchis communi. Maſſilienſes Nacre. Apud Germanos cùm non habeat nomen, Zoographus ein Steckmuſchel appellari poſſi ait, quod altera eius pars acutior fundo infixa ſit.

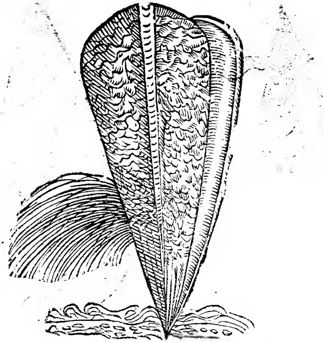
GENVS. DIFFERENTIÆ.
FORMA.

PINNÆ ex duabus teſtis componuntur, & à mytulorum figura non ad modum differunt. Cancri etiam, vt in mytulis gurgitum, in his hoſpitantur, Rondeletio teſte, qui tantam Romæ ſe vidiſſe ſcribit, vt ad cubiti magnitudinem accederet. Iſque tres Pinnarum differentias agnoſcit magnitudine differentes, quarum minimum Pernam appellauit. Sic autem deſcribit. Mytulis quodammodo ſimilis eſt, niſi quòd ſtrictiorem partē multò magis acutam, & longam habet, quoniam in arena, vel in cœno affixa viuit. *Tres Pinnę Rondeletio differentes. Teſta. Color.* Teſta foris aſpera eſt, colore fuſco, intus viridi, & argentei ſplendoris, ſi in arena vixerit Pinna, ſi in cæno, colore eſt magis flaueſcēte. & minus ſplēdente. Ab inferiore, & ſtrictiore parte in amplā latitudinē extenditur, illic arctiſſimè claudūtur teſtæ. hìc facilè diducūtur. Intus multū eſt carnis, cuius omnes ferè partes indiſcretæ ſunt, veluti in mytulis. Hæc ille. Ponit præterea *Perna Plinij.* alterius Pinnæ iconē, quā quòd Plinij Pernæ deſcriptioni maximè conueniat, Pernā ei vocari aſſerit. Natura, inquit, in Concharū varietate luſit, vt ex vnius generis formis pluribus,

veluti

A

Pinna magna Rondel.

B

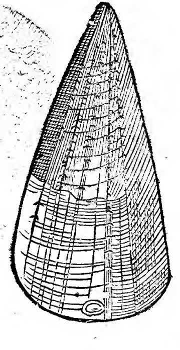
C

veluti Tellinis, oſtreis, myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum
genus non eſt. Pinna enim altera eſt, quam hic proponimus, vt ex figura perſpicuum eſt.
Perna à Plinio vocatur. Pernæ, inquit, Concharum generis, circa Pontias inſulas frequen-
tiſſimè ſtant velut ſuillo crure longo in arena defixæ, hianteſque qua limpitudo eſt, peda-
li non minus ſpatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim *Dentes.*
ſpiſſatos. Intus pro ſpondylo grandis caro eſt. Quę omnia ei, quam expreſſam hìc pro-
ponimus, maximè competunt, præſertim figura ſuilli cruris, vnde nomen habet: dicuntur
enim Pernæ tam priores, quàm poſteriores coxæ porcinæ ſalitæ. ſic ille, addens. eius gene-
ris hanc eſſe Pinnam, in qua vniones naſci ex Theophraſto tradit Athenæus. Eius verba *Pinna mar-*
græca ita recolimus. Θεόφραστος μὲν ἐν τῷ περὶ λίθων γράφει οὕτως. τῶν θαυμαζομένων δὲ *garitifera*
λίθων ἐστὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλούμενος, διαφανὴς μὲν τῇ φύσει. ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ τοὺς πο- *Theophr.*
λυτελεῖς ὅρμους. γίνεται δ' ἐν ὀστρέῳ τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίνναις, πλὴν ἐλάττονι. μέγεθος
δὲ ἡλίκος ἰχθύος ὀφθαλμὸς εὐμεγέθης. id eſt Theophraſtus libro de gemmis ſcribit ad
D hunc modum. Inter gemmas pretioſas margaritæ ſunt, naturâ pellucidæ, ex quibus fiunt
ſumptuoſiſſima monilia. Eas generat oſtreum Pinnis ſimile, ſed minùs, tam magnas, quam
eſt magnus piſcis oculus. Huiuſmodi autem pinnam paruam in Gallico mari reperiri, & in *Locus.*
ea paruos vniones, refert Rondeletius. Intus, ait, caro ſuperior i ſimilis, niſi quòd trachelo
caret, id eſt media illa parte dura, & neruoſa. Tota igitur intus mollior eſt, & ad coquen-
dum facilior. Hoc illud eſt, quod intelligit Plinius, cùm dicit: Intus pro ſpondylo grandis
caro eſt. Spondylum appellans callum, ſeu carnem duriorem, & interiorem oſtreorũ, quo *Spondylus.*
nomine alibi vſus eſt, quum loquitur de ſpecie oſtreorum, neque in luto capta, neque in
arenoſis, ſed ſolido vado, ſpondylo breui, atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in
aluo. Tertia eiuſdem Rondeletij minor eſt figura, victus ratione, & byſſo ſimilis priori: at *Bellonij*
magnitudine differens, & eò, vt inquit ille, quòd antequam & acuta, & ſtricta parte in am- *pinna ma-*
plitudinem extendatur, excauata eſt. In cœnoſis, & arenoſis viuit defixa, carnem intus du- *ior, & mi-*
ram habet, quæ virus reſipit. Bellonius binas pinnarum ſpecies, alteram minorem, alteram *nor.*

E

Pinna parua Rondeletij. Pinna Bellonij.

F

G

autem maiorem agnouit. Minoris iconem exhibuit, quæ verò ex tribus Rondeletij pinnis ſit, ignoratur: videtur enim, ab omnibus differre. Icon quam exhibet, ad pinnam magnam Rondeletij accedit: niſi quòd in ſumma concha, qua latiſſima eſt, paruus quidam circulus eſt, quem alius paulò maior ambit: & ab eadem parte ad imum lineæ aliquot rectè deſcendunt. per media verò linearum interſtitia, multi exigui circuli, o vocalis qua ſcribi ſolet, circumferentia, paulò maiori, deinceps per interualla digeruntur. Teſtam intus argentea teſtitudine reſplendere ait: minorem foris magis albicare, intus autem ad cœruleum accedere. Cæterùm qui pinnam nunquam viderit, inquit, mytulum pedem longum, & ſemipedem latum ſibi confingat oportet. Pinna enim eodem circino, quo mytulus (quam Moulam vocamus) tornata eſt: atque eiuſdem coloris teſtam habet. Minor itaque molibus in gyrum ſpiculis obtuſis hirta eſt, valuaſq; contiguo cardine toto latere annexas claudit, ac reſerat, qua inquam parte planior eſſe conſtat, qua autem parte ſeſe in latum expandit, eadem byſſum, id eſt laneum villum (mytuli modo) continet: quem ternis digitis longiorem exerit. H Eſt autem veluti capillamentum quoddam coaceruatum prædurum, ac nigrũ, quod lapillis affigitur, limumque, ac ſpurcitias inde ad ſtomachum attrahit. Nam cũ pinna longa ſit, & ſubrecta ſtet, turbinatiorem partem ſuffixam habet: latiorem autem ſurſum ex aqua attollit, præcipuamque internæ partis humo propinquiorem oſtendit. Nam & maior pinnæ capacitas in ſublime attollitur: in qua etiam plerunque tres pinnoteres videas, aliquando duos, vt plurimum vnum. Idem Bellonius pinnam maiorem nominat Pernam, quæ Rondeletio pinna minor eſt, cui Zoographus aſſentitur. Maior, inquit Bellonius pinna pelagia eſt, rugis profundis caret; duriore teſta contegitur, bipedalis ſæpiſſimè inuenitur: Pinnophylacem, vt minora lit: vliginoſo, ac paluſtri tractu naſcitur, profundiore gurgite immergitur: multum ingrati saporis. Simılem ferè pinnam cũ Bellonij icone à Corn. Sittardo quondam ſe accepiſſe ſcribit, Zoographus, eam ex eodem hic expreſſimus. Nos pinnarum quatuor ſpecies ponimus. primo loco eſt pinna aculeata dodrantis vnius longitudine

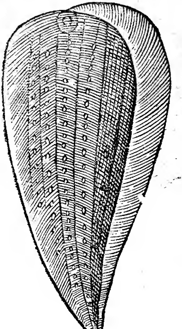
Pinnę quid ſimilitudinis cũ mytulo.

Byſſum ſeu lana.

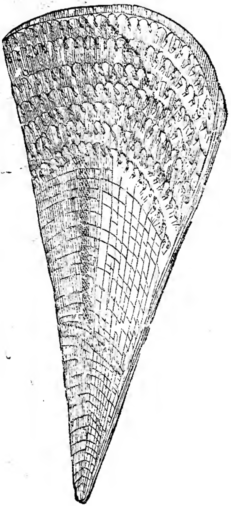
Pinnoteres vbi lateãt.

Icones authoris.

Pinna Zographi.

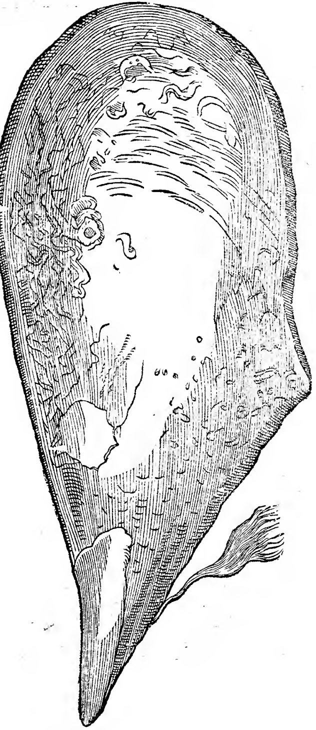

Pinna aculeata authoris.

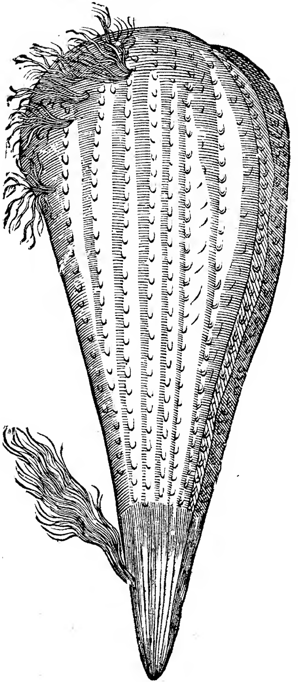

gitudine, teſta foris rugoſa, intus glabra, coloris rubei. Secundo pinnæ paruæ Rond. ſimilis cum capillamentis in acuta parte, quam Pernam eſſe perperam putauit Bellonius. Tertio pinnæ Pernæ fortè genus, cum ſetis illis, vt vocant. teſta foris ſcabra, vt Ariſtoteles voluit. Quarto loco exhibetur alia pinna parte interna, & externa depicta teſta foris fuſca, rubra, & aſpera, intus ſanguinei, & cœrulei coloris, in ima parte acuta; quæ ſenſim in amplitudinem extenditur. Poſtremo loco datur pinna cum tubere verrucoſo intus adnato.

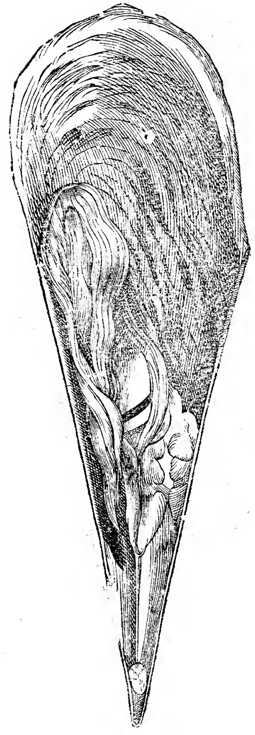
Pinnæ paruæ Rond. ſimilis.

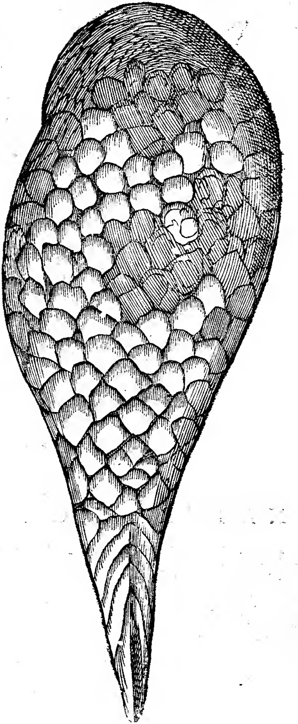
Pernæ genus.

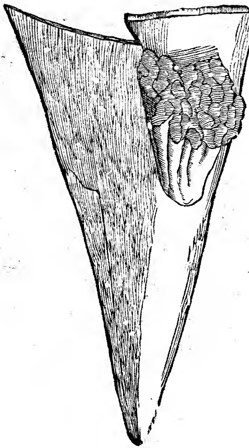
Pinnæ authoris quartæ pars ſupina.

Pinnæ quartæ pars conuexa.

Pinna alia cum tubere adnato.

NATVRA. MORES.

Vt ſibi victum quæ-rant.

QVOMODO pinna in cibo ſibi comparando ſemper comitem, ac ſocium Cãcellum, vel Squillam fertur habere, & quomodo id refellat Rondeletius, ſupra proprio loco videre licet. Cùm autem in terram defixæ ſint, pabulum per eas ſetas (quas Ariſtotelem Byſſum vocat) allicere ſcribit Bellonius, quod improbat Rondeletius. Sua ſede non dimouentur, quin pereant: niſi iterum eodem ſtatu, humi defigantur. Nam cum eis natura hæc inſit, vt rectas ſtare, & per villos arenulam attrahere neceſſe ſit, iacentes viuere non poſſunt, hinc eſt, quod ab Ariſtotele ambigitur animalne ſit pinna, an planta, hiſce verbis. Sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges animalne ſint, an planta. hærent enim, & detracta plura, & id genus pereunt. Pinnæ quoque naturam optimè his verſibus Philes expreſſit, in cuius teſta & vniones, & byſſum reperiri teſtatur.

Genus

A *Genus oſtreorum eſt pinna, quæ plicis domum*
Hiantibus recludit, in qua conditur
Per aquaſq; fuſa porrigit carunculam,
Quæ corpus ambit molle, caſſum humile
Quo mœna ſi decepta credula aduolet,
Conuictor eius, atque cuſtos pinnoter
Illam admonet morſu leui carunculæ,
Hæc monita pandit amplius ſinum, irruens
Hoc implicatur mœna non ſat prouida.
Pinnæ quod humidum effluit de viſcere,
Qui fulgur æquet, fit lapillus lucidus,
Sed vnionis induit tandem iubar,
Vis promouentis ſi caloris appetat.
Quin & pilorum pinna germen byſſinum
Fert, ſtamine haud araneorum diſcrepans.
B *Cuius nitor, ſubtilitaſq;, cirrulis*
Addit paellarum venuſtatis decus,
Lenocinandis perquam idoneum procis.
Natura cancrum marcidam deponere
Teſtam, magiſtra docuit haud incallida.
Oeſtro ciente, nam penitæ pruriginis,
Mouetur vndiquaq; victus gratia;
Ingurgitationeq; aluum turgidus,
Diſrumpit arctæ tegminis ligamina,
Sic inuolucris ergo decidentibus.
Nudus laborans quippè morbo obnoxius,
Os abſtinet guſtu cibi diutinè.
Mox integer recente pelle, veſtitur
Præſenti arena, qua iacens lecto vſus eſt,
Sed glutinato ritè rurſus tegmine
C *Prorepit ipſum pabuli quò fert amor.*

LOCVS.

IN Acarnania quam vocant, Pinnam oriri, & vniones gignere Plinius teſtatum reliquit. Democritus appellat pinnam Concham quandam Aegyptiam, quam Paralion cognominant: verùm hanc intellexiſſe Plinium negat Maſſarius, cùm in Acarnania, non in Aegypto reperiri tradat, ſed potiùs pinnam concharum generis, quæ in arenoſis, limoſiſque ſubrecta ſemper naſcitur, teſta ſcabra, intus pellucida, nec vnquam ſine comite. Africanas pinnas multò maiores, quàm circa Europam eſſe ſcribit Zoographus ex auditu. In Oceano an ſint, nec ne, ambigitur, quandoquidem Bellonius Lutetiæ nunquam haberi tradit: & Rondeletius in locis, in quibus mare fluit, ac refluit, vix reperiri, quod circa Oceanum contingere videtur. Pinna quæ, inquit Bellonius, rarò ſemipedalem (ſeſquipedalem fortè, vt notat Zoographus, nam ſuperius ſic ſcribit. Qui pinnam nunquam viderit, mytulum pedem longum, & ſemipedem latum fingat, &c.) excedit longitudinem, & Nericos habet, quos nonnulli, vt Plinius in perna ſpondylos (aliter ſpondylum in pinnis Rondeletius interpretatur) vocant, quibus vtraque valua ſoluitur, ac contrahitur. Venetijs non viſitur: ſed in Proponride ad latera eius ſinus, qui Nicomedium fertur, quâ terram pertingunt, frequentia magna exiſtit. In cuius ciuitatis Nicomediæ pinnas quoque ſeu pernas reperiri refert idem Bellonius in ſuis obſeruationibus defixas, & erectas.

Concha Aegyptia Paralios. Com. in 9. Plin.

In Occeano an ſit ambigitur.

E

HIEROGLYPHICA.

Lib. 28. *Petulãs, & laſciuus ab ineunte ætate.*

PINNA fœtus ſuos oſtentans Hieroglyphicum erat apud Aegyptios illius (vt Pierius Valerianus author eſt) qui ab ineunte ætate cœperit in petulantia laſciuire, & munera Veneris exercere. Conchulæ enim huiuſmodi in concha genitæ, antequam excludantur, intra ſe quamprimum coire dicuntur, vt non immeritò concha ipſa ſit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam veteres fabulentur. Ego non omnes conchas promiſcuè Veneri ſacras fuiſſe comperio, verùm quaſdam elegantiores tantùm.

VSVS IN CIBIS.

F

Lib. 18. c. 25. *Ouum.* *Lib. 5. de hiſt. c. 5.* *Optimæ quę.* *Meliores quæ.*

PINNAS, vt & alia oſtreacea in cibi vſum venire, & multum præbere nutrimenti, tradidit Atheneæus, Αἱ δὲ πῖναι, inquit, οὐρητικαί, τρόφιμοι, δυσπέπτοι, δυσανάδοτοι. Pinnę vrinas pellunt, multum alunt, difficilè cõcoquuntur, & diſtribuuntur. Ouum, quod eas continere ſemper ex Ariſtotele patet, aliquando maius, aliquando minus pro lunari poteſtate, vt in echinis, oſtreiſque, non ad generationem confert, ſed melioris tantùm nutricationis indicium eſt, ſicuti in ſanguine præditis pingue. Eſse meliores hyeme elixas, & aſſis auctor eſt Rondeletius. Sunt, qui vino, & aceto maceratas molleſcere aiunt, ſed flatus gignere, quod verum eſſe non poteſt, cùm vinum flatus diſcutiat; niſi ea ratione, qua humidiora fiunt, flatus gignere dicantur. VVottonus ex Oribaſio (ni fallor) multa de pinnarum dotibus, & quæ in cibis eligi debeant, recolit. Pinnæ (inquit) optimæ ſunt tenellæ, plenæ, carnoſæue, quæ in limoſis, herboſiſque (τεναγώδεσι) vadis gignuntur: & vbi mari dulcis aqua miſcetur, & locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hìc naſcuntur, quàm vbi fluctibus agitantur. Grandioribus paruæ: & quæ vère, & æſtate capiuntur, alijs præſtant. Sunt enim & ſuauiores, & pleniores. Quæ magnitudine mediæ ſunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum (τράχηλον) autem durũ, G concoctu difficile, corruptionique renitens. collo nanque corpus reliquum faciliùs corrumpitur: elixis aſſæ duriores euadunt, præſertim ſi vino fuerint aſperſæ. Earum autem caro, quæ in vino, & aceto maceratæ ſunt, mollior eſt, ſed flatus generat. Hactenus ille. Multis modis pinnas edi poſſe vult Bellonius. Sunt, ait, qui teſtas modo cõ[illegible], & butyro addito ſuppoſitis prunis incoquant, quem ego modum meliorem eſſe puto; eæ nanque quæ ex iure incoquuntur, guſtui non ita placent. Quod ſpectat ad vſum medicum ſtrombos, pinnas, & echinum contra Dorycnij venenum præſtare habemus ex Nicandro. Earum quoque teſtæ eandem cum mytulorum teſtis habent facultatem.

Quot modis edũtur.

DE BYSSO Cap. LXXVII.

SYNONYMA.

H

Buz. *Scheſch.* *Creſpe.*

CVM in ſacris, atque etiam in profanorum libris byſſi, byſſinarumque veſtium ſæpe fiat mentio, variæque Theologorum, atque aliorum ſuper eo ſint opiniones, haud ab re, quia operæpretium fore duximus de eo quid breuiter dicere. Latinorum byſſus, vt & Græcorum βύσσος, à Buz Hebraico dici apparet. In trilingui lexico Scheſch etiam pro byſſo legitur. Apud Italos nomen non habet; poſſumus tamen vocare byſſo. Gallicè, vt citat Zographus, interpretantur creſpe.

DIFFE-

DIFFERENTIÆ.

DVPLICEM eſſe byſſum, terrenum videlicet, ac marinum, apud ſcriptores inuenio. De terreno ſic Plinius. Asbeſtino (inquit) lino principatus in toto orbe, proximus byſſino, mulierum maximè delicijs, circa Elmim in Achaia genito, quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondam, vt auri. Hoc genus fortè intellexit Cardanus byſſinum lini ſpeciem eſſe ſcribens, tenuiſſimam, validam, & ſplendidam, vel fortè quòd in arbore naſci ſcribit Philoſtratus. Homines, inquit, qui ſecundum Indum flumen habitant lineis amiciuntur veſtibus: etenim linum in agris plurimū naſcitur, calceamenta geſtant ex papyro, nobiliores byſſo induuntur. Byſſum verò ex arbore naſci ferunt, quæ baſi quidem populo ſit perſimilis, folijs verò ſalicis. Plinius quoque nō ſolùm vocauit, quod ex herba contuſa netur, ſed etiam quod ex fructicibus, & arboribus carpitur. Superior (inquit) pars Aegypti in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui goſſipium vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruus eſt, ſimilemq; barbatæ nucis defert fructū, cuius in exteriore bombyce lanugo netur. Sic ille. Lini genus eſſe byſſum tradidit Iulius Pollux. Porrò byſſina quoque, & byſſus, inquit, lini quædam ſpecies apud Indos. Hunc apud Aegyptios ex arbore quædam lana fit, ex qua veſtem confectam lino maximè ſimilem eſſe quiſpiam dixerit, ſola denſitate excepta: denſior enim arbore fructus enaſcitur, nuci ſimilis, duplici munitus cortice, qua dirempta, poſtquam inſtar nucis floruerit, interius hoc quod lanam refert, eximitur, vnde ſubtegmen conficitur, ſtamen autem illi ſubtendunt lineum. Byſſum non alia Græciæ parte naſci prodidit Pauſanias, quam in Elide tanta tenuitate, vt ne Iudaico quidem byſſo cedat, etiam ſi colore minus refert, quàm Iudaicus, qui colorem, & ſplendorem auri refetebat. Erat igitur lini, non lanæ ſpecies, vt ex Plinio, & Pauſaniæ claret in Græcia, & Iudæa naſcentis. Byſſus verò marinus molliſſima, & delicatiſſima lana eſt, & à iam dicti ſimilitudine nomen habet. de hoc Rondeletius. Byſſus, inquit, marinus ex pinna delicatiſſimus, & molliſſimus ſericæ lanæ comparandus colore fuſco, à ſimilitudine byſſi Græci, vel Iudaici ſic nominatus; prius enim cognitæ ſunt diuitiæ terrenæ, quàm marinæ, quem non dubito pretioſarum veſtium textui additum terreno. Mytuli quoque byſſum gignunt, ſi modò ſetas illi byſſi nomine mereri dicamus; ſed tam differt à pinnarum byſſo

B

C quàm ſtuppa cannabina à tenuiſſimo, & delicatiſſimo ſerico. Eius magnitudo pinnarum magnitudini reſpondet: in maximis enim pedem vnum longus eſt, in alijs breuior. Hucuſque ille.

Byſſus terrenus, & marinus.

Lib. 9 c. 1.

Byſſus quid Cardano.

Lib. 9. c. 1.

Goſſipium, ſeu xylon.

Byſſus arboreus.

Lini, nō lanæ ſpecies byſſus.

Byſſus marinus qualis.

Mytuli byſſum gignūt & vt à byſſo pinnæ differat.

COLOR.

IN ſacris literis, inquit Zographus, byſſi colorem aliqui pro candido accipiūt: quod is fortè natiuus ſit eius color, antequā tingatur. ſed authores non ita vſurpant. Cardanus colorem lini eſſe dicebat, & parum à glauco differre. Scaliger ſub ſpeciebus flaui repoſuit. Aureo, inquit, proximum ſtatuunt byſſinū à byſſo lini genere. nūc quoq; ex ſericis filis crudis quiddam ſimile texūt, quod ſaltē de Iudaico byſſo verum eſt, hunc enim auri colorem, & ſplendorem referre Pauſanias narrant. Heſychius purpureū interpretatur. Varrinus Coccinū, vel pro hyſge vſurpatū fortè ex Plutarcho, apud quem legitur. Ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα, καὶ φωσφόρα: καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύανος: τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγειν (Zographus mauult αὔξειν) μεμιγμένον βύσσοις δὲ γλαυκῆς κρόκος

D καταμισγόμενος Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε. Quod ſi itaq; crocus admiſcebatur, veriſimile eſt croceam, vel omnino, vel aliqua ex parte eam tincturam fuiſſe, quamuis neceſſarium non eſt: potuit enim exiguum aliquid croci glauci (ſplendidum interpretor) admiſceri ad excitandum ſplendorem, vel alium quempiam colorem inducendum. mixturæ enim ratio aliquid plerunq; & ab his, vnde miſcetur diuerſum producit. Hoc ſaltem certum eſt, byſſum (vt & alia pretioſa lini genera, & ſericum) purpura tingi ſolere, cuius perquam ſplendidū fuiſſe colorem legimus, quamuis tamen poterat alijs coloribus tingi. Cocco (inquit Plinius) tinctum, Tyrio tingere, vt fieret bisbyſſinum. quo loco Maſſarius, antiqua, inquit, lectio, vt fieret byſſinum (in noſtro codice habetur hyſginum) ſcilicet cocco, & Tyrio. Hermolaus verò mauult legere bisbyſſinum, vt duplex ſit, vnum naturale, & ſuæ pulliginis ex byſſo lino, aut lana illa pinnali, quæ byſſus etiam vocata eſt; alterum tincturæ artificio factum, vt docet Plinius hoc loco, etenim Tyrio primùm tinctus, mox & cocco tingere

Lib. de oracul. defectu.

Lib. 11. c. 41.

Plinij locus notatus, & explicatus.

mos erat: & è contra cocco tinctum tyrio tingere, vt fieret byſſinum. Maſſarius ex pinnæ E
villo, ſiue lana illa pinnali veſtes fieri ſcribit; Byſſum autem eſſe coloris, inquit lutei, ac pellucidi. Ego byſſum propriè dictum candidum, ac ſplendidum; qui pinnæ adhæret ſplẽdidum, ac fuluum ad caſtaneum vergentem obſeruaui.

ORTVS.

Ariſtotelis locus controuerſus. Lib. 5. de hiſt. c. 13.

AN ex byſſo pinnæ, vt videtur Ariſtoteles tradidiſſe; an è contrà byſſus ex pinna oriatur, iam videamus. Etenim Ariſtotelis verba multos huc uſq; exercuerũt. iſtæc autem ſunt. Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσου. Pinnæ, id eſt (Gaza interprete) erectæ locis arenoſis, coeuoſiſque ex byſſo, id eſt villo, ſeu lana illa pinnali prouenĩũt. Athenæus hæc verba repetẽs βυθοῦ habet pro βύσσου: ita vt pinnæ rectè naſcãtur è vado, vel è profũdo.

Rondeletij opinio. Zoographi opinio.

Plinius ea præterijt. Rondeletius cum Theodoro Gaza βύσσου legit, & ex byſſo conuertit, & vocem βυθοῦ in Athenæo corruptam iudicat. E contra Zoographus, lanæ, inquit, quoddam rudimentum pinnis adnaſci video: quod tamen an byſſi nomine probè vocetur, dubito. Solus, quòd ſciam, Ariſtoteles eius meminit, idq; ſemel tantùm, hoc ſcilicet loco, à modò rectè illi ſic interpretãtur. Sed byſſus quum pro lana accipitur, fœminini generis eſt. itaque legi oporteret ἐκ τῆς βύσσου. Ἴωνες τὸν βυθὸν, βύσσον (malim βυσσὸν) λέγουσι. Scholiaſtes Ariſtophanis: Athenæi lectioni fauet articulus maſculinus τοῦ, & parum refert βυσσοῦ, an βυθοῦ legas: eadem enim horum ſignificatio vocabulorum eſt apud Græcos, vt & facilis eſt à σσ in θ, vel contrà, tranſitus librariorum. Ego Zoographo ſubſcripſerim; nam Pinnas è vado (cui ſua radice adhærent) naſci conſtat. à vado enim rectà procedunt, ſed villus ijs eſt ad latera; Villum itaq; potius è pinna oriri exiſtimauerim, quàm pinnam è villo. Præterea

Vſus villi pinnæ. Contra Rondeletium.

villus hic pinnæ ſubſeruit, & vtilis eſt eam alligando: item ſuperiorem, ac latiorem partem aperiendo recludendoque, non alimenti hauriendi cauſſa, vt Rondeletius credit. Neque vt per id capillamentum limus, ac ſpurcitiæ attrahantur: nam circa os poſitus non eſt, ſed vt veluti è medio ventre neruoſæ ſubſtantiæ alligentur.

VSVS. G

De nobil.

VESTES, & cætera ornamenta byſſina, quæ meo iudicio ex lini ea ſpecie quam ſuprà meminimus fiebant, veteribus ceu precioſiſſima habebantur, & in ſummo honore, vt multis in locis meminit ſcriptura ſacra, & præcipuè de diuiteillo in Euangelio: qui induebatur purpura, & byſſo. Erat, vt refert Tiraquellus ex Philoſtrato, moris apud Indos byſſo nobiles tantùm induere. habebatur enim pro nobilitatis inſignĩ. Nominatim ex byſſo conficiebatur quoque veſtis quędam, quam vocabant pileum rotundum (teſte Isidoro) quaſi ſphera media caput tegens ſacerdotale, & in occipitio vitta conſtrictum. Græci & noſtri tiaram, vel galeam vocant. Erat præterea byſſina veſtis candida confecta, ex quodam genere lini groſſioris. Sunt enim (inquit auctor idem) qui genus quoddam lini byſſum eſſe putant.

Pileum rotundum. Origen. l. 19. c. 19.

MYSTICA. MORALIA.

TABERNACVLVM (inquit Deus Opt. Max. in ſacris Biblijs) ita facies. decẽ cortinas de byſſo retorta, &c. quo in loco Venerabilis Beda, byſſus, inquit, quæ de terra longo exercitio ſiccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineum ſolet perdere, & candidem in ſe recipere colorem, corpora deſignat caſtitatis nitida decore: quem cum carnis quidem illecebris magno continentiæ labore, quaſi natiuum exudant humorem, atq; ad decorem Deo digni puritatis ſolerti ieiuniorum, & vigiliarum, orationum, & lectionis, patientiæ, & humilitatis inſtantia perueniunt. de quibus rectè poſſit illud Apoſtolicum dici, an neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt? Retorquetur autem hæc byſſus in cortinas tabernaculi; quoniam non modo lumbos carnis, verùm etiam, vt Petrus 1. Petri 1. lumbos mentis noſtræ in ſobrietate ſuccingamus, vt videlicet, & carnem à laſciuis motibus, & cor ab illecebroſis

Corpora caſta.

1. Cor. 6.

refre-

Arefrenemus cogitatibus. *Byſſus quoq; vt purpura indumentum eius*. quæ verba idem venerabilis presbyter ſic expoſuit. Byſſus, inquit, in caſtitate puræ conuerſationis, purpura in effuſione precioſi ſanguinis. Byſſus nanque candidi coloris eſt. purpureus color, & de ſanguine animantis, quod purpura vocatur, conficitur. & ipſe ſanguinis habet ſpeciem. Meminit etiam byſſi alibi ſacra ſcriptura.

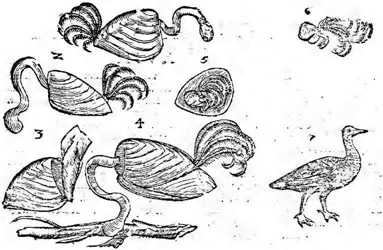
DE CONCHA ANATIFERA.
Cap. LXXVIII

CONCHÆ Anatiferæ, ſeu potiùs Anſeriferæ ex arbore dependentis iconem in tertio noſtro de auibus volumine exhibuimus, atq; hic iterũ exhibemus. Alij vt Matth. Lobelius in ſecunda parte iconum ſtirpium ſuarum non ex arbore dependentes pingunt, ſed trunco ſimul adhærentes, quos etiam imitari voluimus, ne quid vnquam in noſtris deſit lucubrationibus,
B quod è lectorum re eſſe poſſit. Habes primo loco Concham Anatiferã tribus partibus conſtantem cum vmbilico annexo. Altera item vmbilicum habet adnexum, ſed quinque partibus compoſita eſt. Tertia aperta eſt, eiq; vmbilicus inſeritur. Quartę teſta etiam quinq; partibus conſtat, hiulca eſt ea parte qua primũ pluuulę prorumpunt. Quinta fœtum intra valuas ſitum oſtendit. Sexto loco exhibetur embrio, ſeu fœtus imperfectus è valuis exemptus. Septimo, & nouiſſimo loco datur Bernicla auis adulta, ex eiuſcemodi concha nata. De qua vide noſtram ornithologiam: Habes poſtremò alias conchas Britannicæ conchæ ſimiles & fortè congeneres.

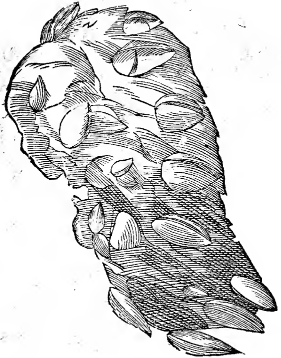
Conchæ anatiferæ ex arbore dependentes.

Conchæ anatiferæ trunco adhærentes ex Lobelio.

Conchæ aliæ anatiferis ſimiles.

A

DE VNIVALBIBVS.

ET PRIMVM

DE LEPADE SIVE PATELLA.

Cap. LXXIX.

SYNONYMA.

B ΛΕπάς dicitur Grecis. Galenus in gloſſis, vbi ab Hippocrate Lepades nominantur, exponit conchas ſaxis adhærentes. Ita quoque facit Varinus. Dùm animal ſignificat, vltimam acuit; nam penultimam acuens, λέπας promotorium ſignificat, aut montanã aſperitatem, vt Ammonius, & Cyrillus obſeruarunt. *Patella Gaza.* Theodorus Gaza apud Ariſtotelem vertit Patellam, à vaſis eſcarij ſimilitudine, vt Rondeletius autumat. Zoographus Lepades dictas credit, quòd ſint petrarum in mari quaſi λεπίδες, id eſt, ſquamæ quædam: & petræ cùm eis ſpoliantur, *Lopas.* veluti λέπεσθαι ἢ λεπίζεσθαι, videantur, hoc eſt, deſquamari. A Plauto vocatur Lopas, in *Plauti locus ſuſpectus.* Paraſito medico, vt Nonius citat, niſi locus mendoſus ſit: Habemus echinos, lopadas, oſtreas, balanos captamus, conchas, verticas marinas. Græcis etiam πωμάτια vocantur, vt Zoographus autumat, ex hoc Tarentini: De naſſis, quemadmodum ſcriptum inueni in dogmatibus ichthyophagorum: In vas quo piſcantur patellas (Andreas Lacuna vertit vmbilicos) ſaxis hærentes (τὰ ἐν ταῖς πέτραις λεγόμενα πωμάτια) & carunculas earum accipiens conijcito, & venator. *Petaglida.* Vulgus verò Græcorum hodie Petaglida appellat: Veneti parum mutato nomine pantalena. Scholiaſtes Nicandri, vbi hic τήθεα τε γηραιόμενα μνίοισι, id eſt Te- *Tethea.* thea in bryis (herbis marinis) creſcentia, vel capienda: Tethea (inquit) vocat patellas feras, C quæ nos ὠτία, Ariſtoteles autem ὄστρεια: ſed ὄστρειον nomen ad omnia teſtacea pertinet, & Tethea ſpeciem à patellis feris diuerſam conſtituunt. Otia verò nominantur à Plinio capite poſtremo libri trigeſimiſecundi. Et patellam feram aliqui marinam aurem appellant. Græci otion, & otation. Apporrhais, de qua inter murices diximus, muricum, non patellarum, vt Bellonius putauit, generis exiſtit. Nubes, inquit author de natura rerum, ſecundum Ariſtotelem eſt piſcis in aqua viuens, applicatus ad petram, à qua non diſcedit, nec ſeparatur, niſi per attractionem inſpirationis concitus. Sic ille, qui patellamnè, an aliud animal petris adhærens hoc nomine intelligat, Zoographus inquirendum proponit. Patella Hiſpanicè dicitur Almeia, apud Luſitanos Bregigam. Ligures, & Maſſilieſes hac ætate etiam patellas vocare, ait Gyllius: ſed Rondeletius à Maſſilienſibus, & Mompelienſibus lapedo dici teſtatur, à Gallis oeil de buoc, hoc eſt hirci oculum, à Normannis berdin, & berlin. Angli dicunt a Lympyne, vel à Lempet.

GENVS. DESCRIPTIO.

D LEPADEM eſſe μονόθυρον, hoc eſt, vniualuem habemus apud Ariſtotelem. Vniualue genus (inquit) quod ſaxis teſta in dorſum data adhæret, ſeruari poteſt, fitque alieno ſepto quodammodo biualue, vt quę patellæ *Athenæus* vocantur. Quamobrem, vbi apud Athenæum legitur alicubi ex Ariſtote- *correctus.* le, λεπὰς δίθυρον, καὶ λειόστρακον, lege μονόθυρον. Idem Ariſtoteles citante Rondeletio lepadum duarum meminit; lepadis ſimpliciter nominatæ, & *Lepas fera.* λεπάδος ἀγρίας, quam vocant nonnulli θαλάττιον ὦς, id eſt aurem marinam. Diphilus verò apud Athenæum lepades diſtinguit magnitudine, inquiens quaſquam eſſe paruas, quaſdam eſſe oſtreis ſimiles: ſed & hoc poſtremum genus de magnis, ſiue ſylueſtribus intelligendum eſſe rectè mihi iudicaſſe Rondeletius videtur. Magna quidem ex parte paruulæ (inquit VVottonus) gignuntur lepades, quę tamen nonnunquam oſtrearum magnitudinem æquant; maxime autem in Indico mari, vt & alia omnia inueniũtur. Quod ad formam *Forma.* attinet,

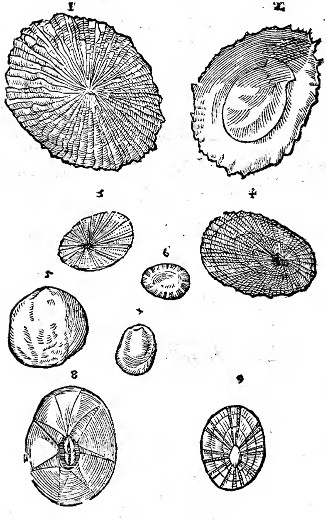
attinet, Ariſtophanes Grammaticus, lepades ſimiles eſſe dicebat tellinis. Sed tellinæ biualues ſunt. Ariſtoteles inquit lepadibus, ſiue patellis alteram partem ſuperficiei detectã, carnem oſtendere. Et alibi Patellis os verſus terram eſſe, & excrementi exitum ſuperius haberi: papauer ſuum item eſſe in imo, hoc eſt, in ſuo fundo. Bellonius ſcribit tantam eſſe magnitudinem, quanta extrema oui putaminis pars abſciſſa eſſe poteſt. colorem teſtarũ liuere, vel cinereum eſſe: cornuaq; vt limax, exerere, & os, & caput habere huic perſimile. Rõdeletius diligentiſſimus, & maiorem, & minorem deſcripſit, & depinxit maiorem ſaxo hærentem, eandemq; ſaxo auulſam, & inuerſam, ſiue ſupinam, cuius icon poſt inter vrticas dabitur. Nos præter magnas, & paruas, mediocres quoque addidimus, quarum quæ in prima tabula proponuntur, cum Rondeletij icone conueniunt: quæ verò in ſecunda pictę sũt, alterius ſunt figuræ. Habes deinceps patellam Cypriam maiorem ſtriatam, item aliam non ſtriatam. Maiorem ſuam ſic deſcribit Rondeletius: Lepas igitur è teſtaceorum eſt ge- E

Os.

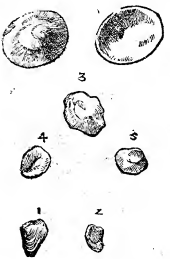
Papauer.

Lepas maior Rond.

Patellæ authoris diuerſæ.

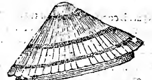

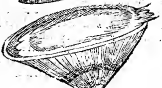
Patellæ authoris aliæ.

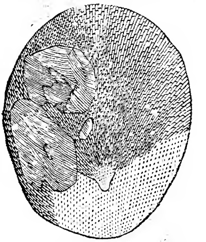
nere: cuius partem alteram teſta integit, alteram ſaxum cui hæret vndiquaq; vt ab externis iniurijs tuta ſit. Pars anterior eſt quam ſaxum operit, poſterior quam teſta. Anteriorē voco eam, in qua os, & cornua ſunt oculorū vice: ſubeſt caro dura qua maximè ſaxo hęret, quæ ſcuti picti formā refert. Os ſuperiore in loco manifeſtum eſt, inferiore ori aduerſo, excrementi meatus, nō in teſta, vt in ea, quæ agria dicitur. Os vētet ſequitur, in eo eſt *μήκων*, in imo ventre etiam pars, quæ ouū appellatur. Teſta non exquiſitè rotūda eſt, ſed inæqualis, intus lęui, foris parū aſpera, cui aliquādo muſcus innaſcitur, gibba, in ambitu lucēſcēs, & ſtriata, intus caua: carnoſā fimbriā habet in corporis ambitu, quā expādit quū hæret, ſoluta contrahit: Ad hoc genus lepadis redigēda eſt lepas maris rubri, Bellonij, de qua is ſic: Rubri maris patella, cautibus vt cæteræ adhęreſcit: ſed pręter has tabellis (quas in tergore gerit) corneis numero octonis, tranſuerſis loricæ modo contegitur, atque vndecunq; cartilagine obſepta eſt, multis ſpinulis horrida, ijs perſimilibus, quæ in ſtellis marinis viſuntur: ſeſquidigitum lata eſt, ternos verò lōga. Difficilè à ſuo ſcopulo vulgaris patellæ noſtræ modo aufertur. Eius caro rubri limacis colorem, ac naturam habet, eſturq; cocta, vt patella vulgaris. Hæc Bellonius. Iam verò Rōdeletius cùm res marinas etiam minutiſſimas diligēti indagatione perſequeretur, lepadem paruam ſaxo hærentem deprēhendit, quam (vt dixi) à ſaxo auulſam repræſentaui. Teſta (inquit) vna integitur: alterius vice eſt ſaxum, cui affixa eſt: Teſta media nucleis pinearum nucum figura ſimilis eſt, & æqualis. Ex multis laminis

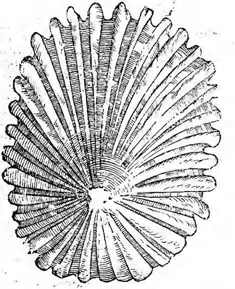
Lepas maris rubri Bellonij.

Vt comedatur.

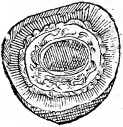
Lepas parua Rond.

Patella Cypria maior ſtriata.nu.1. Patella Cypria maior non ſtriata.nu.2.

Lepas, ſiue Patella Bellonij.

Lepas par ua Diphili

laminis paruis conſtat: carnem intus habet, ſed ob paruitatem partis vix diſcernuntur. Hanc exiſtimat eſſe lepadam paruam Diphili apud Athenæum, quòd ſemper parua maneat, nec vnquam ad ſuperioris etiam mediocris magnitudinem accedat. Ex quibus omnibus clariſſimè liquet error authoris adagiorum, qui in explicatione huius prouerbialis ſententiæ, *lepadis more adhæreſcit*, lepas (inquit) concharum genus, quod capillamentis inter ſe cohæret, quò tutius ſit aduerſus vndarum motus. Hoc enim falſum eſſe docet experientia: neque enim lepades inter ſe cohærent, ſed tantùm ſaxis ſparſim

Authoris adagiorum lapſus.

affixæ

A affixę ſunt. Adhæc ὡς λέπας προσέχεται, melius ſpeciei nomine conuertas, quàm generis, vt ille facit: Oſtrei in morem hęret: neque enim oſtrea alia eodem modo hærent, quo lepas.

LOCVS. NATVRA.

Lepaduſa inſula.

PATELLAS aiunt multis vrbibus ad mare ſitis ſolere in magna quantitate videri, in mediterraneis verò rarò. Ledadùſæ, λεπαδοῦσαι inſulæ quædam dictæ ſunt teſte Atheneęo à lepadum circa eas copia. Codex impreſſus alpha habet in prima: ſed aut omicron, aut epſilon legendum, & ſ duplex. Eſt enim contractio pro λεπαδόεσσαι, Euſtathio teſte. Rondeletius aſſerit permultas reperiri in ſaxis littoris Aquitanici, & Britannici, nimirum maiores; in Maſſilienſis, atq; Agatenſis ſinus ſcopulis minores. Ariſtoteles author eſt lepades à ſaxis ſolui, paſtus quæritandi gratia; idq; bis, teruè repetit. Id tamẽ Rondeletio vero conſentaneum eſſe non videtur: nullis enim (inquit) ad natandum partibus prædita eſt, niſi temerè huc, & illuc iactata vndis feratur, neque victus illi quærendus:

In ſaxis in uentri.

An à ſaxis ſoluatur.

B nam maris ſpuma, & aqua veſcitur, qua alluuntur ſaxa. Quod ſi aqua aliui ſaxa deſiniant ea, quæ in teſta relicta eſt abſumpta, contabeſcere, & emori tandem neceſſe eſt. Ariſtoteli fauet Bellonius, qui ſcribit, patellas quamuis ſaxis adhærendo viuant, tamen cochlearum more ſerpere poſſe, eaque quandoque relicta in paſtum ferri, & alio tranſire. Ego Rondeletio aſſenſerim, putauerimque perpetuo ſaxis affixas eſſe, quod non obſcurè innuit Theophraſtus in quarto de hiſtoria plantarum, inquiens, quercus, & abies marinas, radices non habere, ſed adhærere ὥσπερ αἱ λεπάδες, ſicuti lepades. Itaq; perquã facetè, ac eleganter facetiſſimus Comicus Ariſtophanes dixit in vetulã, quę ęgrè admodũ à iuuene diuellebatur.

Cochlearũ more ſerpere.

Ὡς εὐτόνως ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τὸ γρᾴδιον
Ὥσπερ λεπάς, τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

Quæ ſic author adagiorum vertit:

O Iupiter, quàm fortiter conchæ modo
Iſtac anicula adhęret adoleſcentulo.

Vbi nota, quod pro λεπάς concham reddidit. Si ſe tangi ſenſerit lepas, ita fortiter tunc ſa-

C xo ſeſe applicat, vt nunquam auellas. Cultro igitur (inquit Rondeletius) aut aculeato ferro opus eſt, inter ipſam & ſaxum immiſso. Quum multæ ſaxis affixæ ſunt, capita clauorum ſaxis infixorum eſſe diceres. Tradit Bellonius, cùm ad oras Oceani Armoricorum vulgus cautes harum admodum feraces in littore videat, pueros indigenarum incuruum ferrum dextra tenentes, in cautis ſupponere, vt in caniſtrum, quod ſiniſtra ferunt, melius deturbent. Nam ſi lepadem tetigerint, eam ilico ſaxum tam arctè complecti, vt inde amplius diuelli non poſſit. Cùm autem tantum legerint, quantum ferre poſſunt, tum ad vicinos pagos, atque vrbes circumferre. Fuit eiuſmodi auulſio lepadem etiam antiquis nota, vt licet videre apud Aelianum, qui ſic ſcribit: Patellas non ſanè à ſaxis auellas, ne Milonis quidem digitis, qui punicam malum cum appræhendiſset, arctè adeo comprimebat, vt non aduerſariorum quiſquam poſset extorquere è manu. Eas autem quincunque de ſaxo, ad quod adhæſerint, abſtrahere aggreditur, magna quidem voluptate, ex earum compræhenſione afficitur, quod manibus nitens, ſperat ſe præda potiturum: veruntamen earum compos fieri nequit: tandem aliquando ferro abraſæ abſcinduntur à ſaxo.

A ſaxis, vt diuellatur

Li. 6. c. 55.

Milonis fortitudo.

D

VSVS.

Crudæ eduntur.

CRVDÆ lepades à piſcatoribus, & maris accolis teſte Rondeletio eduntur. Ius ex eis aluum ciet. Coctæ meliores fiunt, & concoctu faciliores, modò non nimium decoquantur: ſic enim duriores, difficilioriſque decoctionis fiunt, vt omnia oſtracoderma. Quæ poſtrema ferè ſumpta ſunt ex Diphilo apud Athenæum, cuius hæc ſunt verba Græca: Εἰσὶ δὲ σκληραὶ καὶ ὀλιγόχυλοι, καὶ οὐκ ἄγαν δριμεῖαι: εὔστομοι δὲ καὶ εὐκατέργαστοι. ἑφθαὶ δὲ πῶς, εὔστομοι. hoc eſt duræ ſunt, pauci ſucci, & nõ admodum acres: ſed gratæ ori, & faciles cõcoctu: elixæ aliquantulum ſuaues ſunt. VVottonus pro εὐκατέργαστοι, legit ἀκατέργαστοι, mendum eſſe ſuſpicans, vertit enim ſic: Carnem habet lepas duram, cõcoctu difficilem, pauciq; ſucci;

elixę

Ad capiendos piſces.

elixæ, condimento redduntur gratiores. Eſt præterea vſus lepadum ad capiendos piſces, E vt videre licet ex hoc Tarentini. Obſonij Stolatos (Στολάτος) dicti præparatio in mari, cuius vi in vnum locum ſtatim omnes piſces conueniunt: Ex mari patellas (λοπάδια) accipito, earum ſcilicet, quæ circa ſaxa naſcuntur, quarum quidem contundens carnem, exprimenſque ex ea in teſta aliqua inſcribito, quæ ſequuntur: ſubitoque non ſine maxima admiratione videbis piſces in vnum locum fluere confertim: Sunt verò ipſa nomina, *Ιαώ, σαβαώθ*, quibus ſanè ichtyophagi vtuntur.

PROVERBIVM.

Patellæ modo hærere.

Ὥσπερ λεπὰς προσίσχεται, Lepadis, vel Patellæ in morem adhæret: prouerbialis locutio eſt apud Ariſtophanem, pro eo quod eſt tenaciter, & omni ſtudio alicui rei deditus eſt, & immoratur aſſiduè.

DE AVRE MARINA, SEV PATELLA FERA RONDELETII. F

Cap. LXXXI.

Cõtra Bellonium.

AVRIS marina, quæ & λεπὰς ἀγρία ab Ariſtotele dicitur, non ſatis rectè à recentioribus (Bellonium intelligit) patella maior appellatur. Quum enim maior dicitur, magnitudine tantùm à minore lepade iam deſcripta differre intelligitur: at magnitudine ſola non differunt, ſed alia multo illuſtriore nota, ſcilicet forma. Hoc tantùm vtriſque commune eſt, quòd vnica teſta conſtent, carnoſa parte ſaxis affixa. quam ob cauſam lepados nomine Ariſtoteles donauit. Præterea differt à ſuperiore, excrementi meatu, vt annotauit Ariſtoteles. *τῇ δὲ ἀγρίᾳ λεπάδι, ἥ τινες καλοῦσι θαλάττιον οὖς, ὑποκάτω τοῦ ὀστράκου ἡ περίττωσις ἐξέρχεται. τετρύπηται γὰρ τὸ ὄστρακον.* Patellæ feræ, quam aurem marinam G quidam appellarunt, parte ima teſtæ excrementum egeritur, qua foramen habetur.

Teſta.

Teſta huius caua eſt, argenti, vel vnionem colore: foris gibba, lineis multis depicta: parte vna cochlearum modo clauiculatim contorta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ deinde magis, ac magis augêtur.

Auris marina cur dicta.

Auris Veneris.

Lib. 4. hiſtor. c. 4.

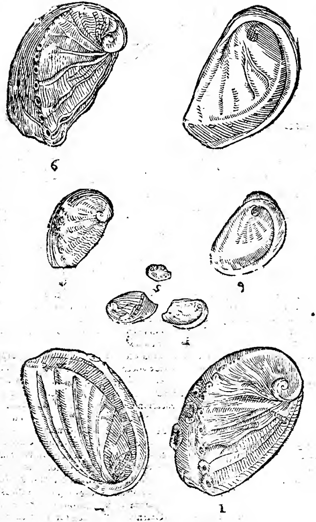
Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob magnam cum aure noſtra ſimilitudinem, vt pictura perſpicue oſtendit, quæ tamen diuerſa ſit ab aure Veneris, quam *ὠτάριον*, ſiue *οὖς Ἀφροδίτης* ab Aeolibus vocatam fuiſſe ſcripſit Athenæus. Haud bene ratiocinatur author libri de aquatilibus (Bellonium rurſus intelligit) patellam quam maiorem vocat, Aporrhaidem Ariſtotelis eſſe, ex eo quòd more lepadum ſaxis adhærere ſcripſit. Sic enim & Naticæ, quæ eodem loco ſimiliter adhærere dicuntur, patellæ maiores eſſent. Hæc omnia Rondeletius. Bellonius verò Zoographi etiam iudicio patellam maiorem vocat, & figuram quoque adiecit, ab ea quam Rondeletius dedit non nihil diuerſam cùm aliàs, tum quòd foramina plura quinis Rondeletius oſtendit.

Maioris patellæ Bellonij deſcriptio, & vſus.

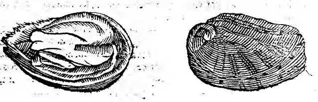
Maioris patellæ inquit Bellonius, concha aurificum officinas illuſtres reddit, apud quos maximi fieri ſolet, quam pellucidam, ac perpolitam in tenues laminas diſſecant, vt inde elegantiſſima vaſa incruſtent. Vniualuis eſt, ac quadruplo cæteris maior, magiſq; in latitudinem H ſe effundit: quinque autem habet foramina, per quæ aquam admittit, atque expellit, vnde hanc Ariſtoteli Aporrhaim vocatam fuiſſe ſuſpicor. (Hoc nõ temerè repræhendit Rondeletius) Eam enim more lepadum ſaxis adhærere ſcribit: Natices (inquit quarto de hiſtoria) ſaxis adhæreſcunt more patellarum, & aporrhaidum. Theodorus muricem interpretatus eſt. Sic ille. A Rondeletij icone ne hilum quidem differũt aures iſtæ, quæ in hac tabula exprimuntur num. 1. 2. 8. 9. & quæ pronè, & ſupinè in ſecunda tabula exhibetur. Sed quia, & longè minores inueniantur, itaque has etiam depingere libuit.

DE

Patellæ feræ, ſiue Aures marinæ.

Otion, ſiue auricula alia.

DE CONCHA VENEREA. E
Cap. LXXXII.

VNIVALVIBVS potiùs, quàm vel biualuibus, vel turbinatis adijcere placet iſtiuſmodi concharum genus, cùm quia turbine carent, tum quia vnica licet rotunda velut valua conſtent.

SYNONYMA.

Concha læuigata. Porcellana concha cur dicta. PASSIM in omni ferè Italia eiuſcemodi genus côchæ venditur, emiturq; à mulierculis ad polienda ſua ornamenta linea, vt ſplendeant, quamobrẽ Bellonius læuigatorias, vel læuigatas appellauit. Gallis dicitur porcellaine, vnde vulgus etiam porcellanam concham vocat: ſed quare hoc nomine veniant, haud ſatis liquet. Zoographus in omni re obſcura indaganda, cum diligentiſſimus, tum laborioſiſſimus, id ſibi non conſtare aſſerit: quanquam & Græci (inquit) χοιρίνας (de qua voce mox) vocarũt. Conijcit autem nomen hoc eis factum à quadam oris ſuilli ſpecie, quam parte ſui inter labra denticulata dehiſcente, vel potius altero extremo teſtæ, nempe acutiore, & eminentiore roſtri ſuilli inſtar, quodammodo referunt. ἢ διὰ τὸ μορίῳ γυναικείῳ πως ἐοικέναι, τῇ τε μεταξὺ τῶν χειλῶν σχισεῖ: καὶ τῇ ἐνδοτέρω κοιλότητι τῆ μητρα, vnde & vterinos calculos, qui in hoc genere candiori, & minores ſunt, vulgus noſtrum appellat. & quod figura quodammodo vterum referant, ſuperſtitioſi homines corpori appenſas vteri morbis ſalutares mentiuntur. hæc ſuperſtitio, vt & in alijs pleriſque amuletis, luxuriç ſuperbiæque prætextus eſt, quæ vt hæc & alia ornamenta, ceu valetudinis gratia, auro, argentouè incluſa, collo pendentia oſtentantur, efflictim amatorum veriùs inuitamenta in mulieribus, quæ venalem ſuam pudicitiam hac hedera produnt, quàm ſanitatis tuendæ inſtrumenta, aut amuleta morborum. Sed redeo ad propoſitum,

Calculi vterini.

Porcus *τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον.* ſuper etymologia huius vocabuli. Mulieres (inquit Varro) noſtræ nutrices maximè naturã qua fæminæ ſunt, appellant porcum, & Græci eadem ſignificatione chæron, ſiue (vt Athenæus inquit) delphaca, vt copioſiùs in philologia de ſue oſtendimus. Sueto igitur dictæ porcellanæ διὰ τινα πρὸς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον ὁμοιότητα, donec alius certiora afferat. Bellonius porcellanæ nomen à purpura detortum videtur ſuſpicari. Purpurarum teſtas (inquit) G Itali porcellanas vocant, quo etiam nomine conchylij genus omne intelligunt. Fuſos & globulos, quibus ſuas preces mulierculæ nuncupare ſolent, ex teſtis maiorum purpurarum, aut muricum, Galli pate noſtres de porceleine vocant. Hucuſque Zoographus. Cochleã

Cochlea margaritifera porcellana dicta. margaritiferam vulgo dictam ab vnionum colore ſplendoreque (quam vniones in ea nõ reperiuntur, ſed in ijs, quæ conchis binis conſtant) quam nos nautili ſpeciem ſupra conſtituimus, Bellonius etiam porcellanã vulgò vocari ab artificibus ſcribit, quòd muricis conchæ (quam ſimiliter porcellanam nominãt) formam habeat. Cæterùm videamus nũquid nomẽ apud veteres habeat elegantiſſimum hocce conchylij genus. Hermolaus Barbarus Plinij librum trigeſimum, & ſecũdum emendans, pro Veneri cymbia, legi poſſe cenſet, Venereæ,

Concha Venerea. Senecam citans: Venereæ (inquit) ſpongyli, & oſtrea Rondeletius Venereæ conchæ nuſquã alibi mentionem factam fuiſſe nouit, putatque eam eſſe, quæ apud Gnidiorum Venerem colebatur, vnde concha, vel cochlea Venerea dicta ſit, quam deſcribit Plinius ex Mutiano,

Li. 9. c. 25. *Li. 9. c. 33.* qui muricem (vt poſt patebit) nominabat, & remoram. Nauigant (inquit Plinius) Neritæ (aliàs Venereç) præbenteſque concauam ſui partem, & auræ opponentes per ſumma ęquorum velificant. Vbi in annotationibus ſuis Gelenius: Rectiùs legitur Venereæ. Sunt enim H conchæ non gratæ modò Veneri, ſed etiam cognatæ, ob cõmunem è mari originem: celebriſque eſt eius deæ effigies, atque haud ſcio, an ex hoc ipſo genere, pede premens. deinde mirum, quod non concauam partem auræ præbeat concha, ſed diuerſam, cùm concaua fit velificationi aptior. Sequẽda igitur & hîc, vetera exemplaria: Nauigant ex his Venereç, præbenteſque concauam ſui partem, & auræ opponentes per ſummaæquorum velificant. hic Gelenius. Et ſanè à pulchritudine, ſplendoreq;, & læuore, quæ dotes Veneri formoſiq; corporis præcipuæ ſunt, nomen hoc merentur præ cæteris conchis. Indocti quidam ſuperiore ſæculo, vt Syluaticus, & alij, vt ineptè ſcribebant, Veneras, Soneras, ita etiam imperitè interpretabantur pro conchis, quas peregrini à D. Iacobi ſepulchro auferunt, hoc eſt,

Lib. 14. 209. pectinibus. Martialis κατ᾽ ἐξοχὴν concham ſimpliciter nominare videtur:

Leuis ab æquorea cortex Mareotica concha
Fiat, inoffenſa curret arundo via.

Hanc

Concha Erythræa.

A Hunc enim vſum Conchæ Venereæ peculiariter Plinius tribuit. Fortè etiam eſt Concha Erythræa, cuius fit mentio apud Hedylen poëtriam, ſcribentem de Glauca marino dæmone, veniſſe eum in antrum Scyllæ, cuius amore captus erat,

Ἢ κόγχυ δώρημα φέροντα ἐρυθραίης ἀπὸ πέτρης
Ἢ τὰς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ᾽ ἀπτερύγυς.

Abundat autem aliquid in hexametro. Veriſimilis omnino hæc coniectura eſt, cùm & Bellonius iſtæc conchylia in mari Erythræo, ſeu rubro copioſè piſcari atteſtetur in hiſtoria aquatilium, & in ſecũdo libro de ijs, quæ in peregrinationibus ſuis obſeruauit, ſcribat Carolo Cluſio interprete, ad mare rubrũ vicum eſſe nomine Tor, ibiq; viginti camelos onuſtos conſpexiſse his conchylijs rotundis, quibus claues in Europa appendi ſolent. At Cairi incolas ijs vti ad læuigandam, & expoliendam papyrum, atq; telas coloribus permixto gummi infectas, Belliculi marini quoq; à medicis, & pharmacopolis dicti, eædem videtur conchulæ. Sic enim de eis ſcribit Aggregator ex libro Circa inſtans, id eſt Platearij de ſimplicib. med. Belliculi marini ſpecies ſunt conchyliorum alborum oblongorum, magnitudine caſtaneæ paruæ, quæ dicuntur porcellanæ, & adferunt è regionibus transmarinis.

Belliculi marini.

B Ego apud Platearium in littera B. cap. 11. nihil huiuſmodi, ſed hæc tantùm verba reperio. Belliculi marini frigidæ, & ſiccæ naturę ſunt. exceſſus eorum ab authoribus non exprimuntur. Sunt autem quaſi vmbilici, & circa littora maris inueniuntur. Vnguentis ad faciem clarificandam miſcentur, vt vnguento citrino. Eſt autem vſus eorum ad faciem talis. Puluis ex eis tenuiſſimus ſubigitur cum adipe gallinaceo liquato ad modum vnguenti. Seruari diutiſſimè poſſu[illegible], tanquam lapides. Syluaticus belliculos, ſiue bellericos marinos, Arabicè ſcribit dicia[illegible]or, vmbilici humani ſpeciem referre, eſſe autem lapi[illegible] paruos, qui inueniuntur in littoribus maris cohærentes, ſicut dentales. Nicolao Myrepſo in vnguento citrino, vel è citrijs dicto, ad varia faciei vitia abſtergenda inter alia nominatur μπελλέριχοι θαλάσσιοι. Quidã Vmbilicos marinos vertit. Barbari medici (inquit) belliculos nominãt. Sunt autem lapilli ex eorum traditione exigui, & candidi, in littore maris reperti, vmbilicum hominis referentes, abſtergendi facultate præditi. Cęterùm in opere de compoſitione medicamentorum belliculos, ſiue Vmbilicos marinos interpretatur fabas marina vulgò dictas; in qua ſentẽtia ante ipſum fuit Cordus; qui porcellanã hanc noſtrã Dentaliũ vocat: Dentalium (inquit) eſt conchula marina parua, dentatam rimam habens, Et ante Arnoldus Villanouanus, vmbilici marini (inquit) vel porcellanæ ponuntur, cum medicamentis quæ abſtergunt, & dealbant faciem. Atq; hæc de bellerici voce ſatis ſint. Ab Ennio vocantur alibi matriculi citante Apuleio, inter res marinas, de quibus, niſi conchæ ſint hæ noſtrę Venereæ, non habeo quid dicam. χοιρίναι quoque Græcorum non aliæ, quàm porcellanæ videntur: quoniam & nomen conuenit, & res, hoc eſt communis concharum natura, & formæ: calculos enim, ſiue lapillos, tum duritie, tum figura porcellanæ minores referũt: quamobrem calculorum loco ad ſuffragia eis vtebantur, quòd calculos elegantiores reperirent nullos. Mirum eſt autem, cùm Ariſtophanes, & alij Græci earum meminerint, Ariſtotelem diligentiſſimum harum rerum ſcrutatorem ſilentio prætcriiſſe. Ad quod reſponderi poteſt, inquit Zographus, ex rubro mari, vel Oceano illas in Græciam olim, vt hodie in noſtras regiones aduehi ſolitas, ideoque naturam earum Ariſtoteli perſpectam non fuiſſe, etiam ſi nomen vulgò agnoſceretur. Ariſtophanis verſus ſunt

Vmbelici marini. Aſtor.

Dentaliũ ad Cordo.

C

Matriculi.

Ariſtoteles cur hanc Concham pręterierit

In Equitibus.

Ὁ δ᾽ ἐκεῖνος ὁρῶν τεττιγοφόρος, ἀρχαίῳ σχήματι λαμπρὸς,
Οὐ χοιρίνων (fortè & hoc excipiendum fuerit è nominibus ſecundæ declinationis genitiui pluralis vltimam non circumflectentibus) ὄζων, ἀλλὰ σπονδῶν, σμύρνῃ κατάλειπτος. Vbi

D Scholiaſtes, Choerinæ, (χοιρίναι) Conchæ (inquit) quædam marinæ ſunt, quibus vtebantur Athenis, ante calculorum vſum inductum. Idem Suidas repetit, & inſuper: χοιρίναι καὶ ἡ τρίξ τοῦ χοίρου, ἐπειτα κηπῷ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν: qui verſus in Veſpis Ariſtophanis legitur, & hi paulò antè:

Ἢ δῆτα λίθον με ποίησον, ἐφ᾽ ᾧ
Τὰς χοιρίνας ἀριθμοῦσι.

In eadem fabula χοιροθλίψ vocatur ὁ φιλοδικαστὴς, qui Choerinas conchulas ad ferenda ſuffragia ſæpè manibus premat. alij interpretantur eum, qui ὡς χοῖρον (τὸ γυναικεῖον μόριον) contrectet. Heſychius χοιρίνας, calculos marinos (ψήφους θαλασσίας) interpretatur, cùm non calculi, ſed conchulæ ſint, quæ calculorum vicem in ſuffragijs olim obtinebant: quod Pollux etiam teſtatur: Πάλαι γὰρ χοιρίναις ἀντὶ ψήφων ἐχρῶντο, αἵπερ ἦσαν κόγχαι θαλάσσιαι. χοιρίναι Athenęo ſunt placentæ ἆθλα τίθενται ταῖς παννυχίσι τῷ διαγρυπνήσαντι. Ab eodem in decimoquarto nominantur χοιρίναι (pro paroxytonum) placentæ, qua-

rum

rum Iatrocles in libro de placentis meminerit. Porro porcellanam minimam aliqui hodie, referente Zoographo, coruinam, aut coruiolam vocant, tanquam è coruo piſce deſumptam: cùm in coruo piſce lapillus longè alius reperiatur. Sed coruinæ vocabulum ab illis, qui pro lapillo è coruo piſce accipiunt, propriè accipi videtur: ab illis verò, qui pro porcellana, à Græcorum Choerina detortum. Alhuda eſt genus conchyliorum, vt exponit Andreas Bellunenſis, quæ appellatur porcelletæ. Sic exponitur tertio canone Auicennæ, capite de cura apoſtematum radice auris: & tertio canone, capite de cura aſcitæ. Item canone 3. Fen. 21. tract. 3. cap. 24. de curatione fluxus ſanguinis, & menſium, legitur alhuda: vbi Cremonenſis non rectè interpretatur conchulas, quæ adferuntur à S. Iacobo. E

Coruina. *Albuda.*

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Li. 9. c. 25. Murex Plinij.

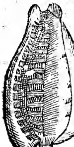
MVTIANVS (inquit Plinius) muricem (ſic enim illi vocari, ex Rondeletio ſuprà diximus) eſſe latiorem ait purpura, neq; aſpero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice cōcha, vtroq; latere ſe colligente: quibus inhærentibus plenam ventis ſtetiſſe nauem, portantem nuncios à Periandro, vt caſtrarentur nobiles pueri: conchaſq; quę id præſtiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli. Quam deſcriptionem nulli meliùs quadrare contenderim (inquit Rondeletius) quàm ei conchæ, quam porcellanę vocamus, nonnulli læuigatoriam. Conuenit ea deſcriptio conchis Venereis omnibus, & magnis, & paruis, & mediocribus. Teſtam præterea omnibus duram eſſe admodum vel inde agnoſcas, quòd nunquam eam arroſam comperias, quemadmodum in alijs teſtaceis: quæ à tineis, vel alijs eiuſdem generis beſtiolis marinis corroſa, vel perforata ſæpè videas. Tota intus candida eſt, foris varietate colorum inſignis, in diuerſis cōchis. Bellonius quoque nobis eam deſcripſit his verbis; Læuigatoria concha oualem habet formam; eiuſque eſt politiſſima teſta atque æquabilis, nullis punctis (quod falſum eſt, quædam enim multa habent præſertim maiores, de quibus hîc ſcribit Bellonius; aliæ quidem nullis, vt minores) diſtincta, ac ſtellata, ore oblongo, parte prona patulo, in ambitu denticulato: in cuius lateribus breues canales videas, per quos linguam exerit. Idem Bellonius harum concharum tres, aut quatuor differentias ſeſe comperiſſe tradit, alias enim ingenti dorſo tumere; alias verò oblongiore, ac veluti tereti forma protendi. Alias rurſus puſillas, alias magis capaces, minuſque ſtellatas, aut maculoſas reperiri. Totidem Zoographus, & Rondeletius genera, licet diuerſa depingunt, deſcribuntque: ego plura obſeruaui, & hîc etiam addidi. Rondeletij concha prior oui figura eſt, purpura maior & latior: nunc

Teſta. *Color.*

F G

Concha prior Rondeletij.

Concha Venerea 1. Rond.

enim (inquit) quæ in magnam amplitudinem accreſcant, teſta læui, in cuius extremo vtroque foramen eſt, alterum cibi capeſſendi gratia non aſperum, non rotundum, ſed parum prominens, non tamen in angulos procurrens: alterum ad excrementa reijcienda: concha ſimplice atque vna, vtrimq; ſe colligente, quod vt intelligas, inquit Rondeletius, concipias animo concham ſimplicem per planū extenſam: deinde vtramque in partem reduci, & complicari, ad rotundam, ſiue ouatā concham efformandam, duobus extremis, quæ prius in plano oppoſita iacebant, nunc inter ſe iunctis, & cohærentibus, dempta rima, quæ denticulis aſperiuſcula eſt: qua parte compreſſa eſt, & ſaxis adhæret in mari rubro, & Oceano. Hac eadem parte nauibus, vel earum clauo affigi puto, atq; earum curſum remorari, eſſeque Remoram Mutiani; cuiuſmodi plures cùm inhæſiſſent, vt iam ex Plinio dictum eſt, plena ventis ſtetit nauis, portans nuncios à Periandro, vt caſtrarentur nobiles pueri, ob eamque cauſam Conchæ eæ apud Gnidiorum Venerem colebantur. Hucuſque Rondeletius. H

Remora Mutiani.

Porcellana ruffa Zoographi maior.

Quæ ſequitur icon Zoographi eſt, ſimilis Rondeletij, in hoc genere, vt putat, maxima, & in corollario ruffam eam vocat, & ſic deſcribit. Porcellana ruffa dici poteſt concha ex genere illarum, quæ propriè porcellana nominantur, maxima, teſta ſimplici vtrinque ſe colligente, ita vt latus vnum in parte plana, vbi labrum denticulatum conſtituit,

A

Concha Venerea Zoographi.

ſtituit, terminetur: alterum verò, cui dentes, anguſtis longiores, ac minus prominentes introrſum conuertitur, & in ſeſe conuoluitur, vt in cochleis. Superior pars gibba hæmiſphærij figura, ſed maior eſt, ſpecie ouali: longiuſcula enim eſt, & terminatur in partem alteram acutiorem, alteram obtuſiorem. Magnitudo eſt ferè, quæ anſerini oui. Nuſquam inniti poteſt, niſi parte plana, quæ candida eſt, vt intus quoque gibba, quæ hæmiſphærium conſtituit, ruffa, maculis albis diſtincta, ſed paucioribus, minuſque elicitè quàm ſtellata. Læuitate ita reſplendet, vt imagines reddat, ſed obſcure. Idem Zoographus aliam ruffam minorem, appellat, parua eſt in hoc genere, quadruplo minor, aut amplius, quàm ſtellata (de qua mox) oblongiuſcula. Venere (ſic partem ſimam appellat) rimo qui in reliquis omnibus, quas vidit, candidus eſt. Labris etiam denticulatis ſtriges ruffæ ſunt, ſtriæ candidæ. Striã nominat, vt in columnis ſtriatis Vitruuius, partem eminulam: ſtrigem verò cauam. Dorſum in ſummo varium eſt, albis, pallidis, & glaucis maculis. Vtrinque per latera glaucum, in imo ruffum. Pars interna candicat. Magnitudinem eius, & formam coniunctam aliqua ex parte ex eo repræſentauimus. Quarta icon Rondeletij eſt altera ſpecies Conchæ Venereæ, de qua ſic breuiter ille ſcribit: Concham hanc raram non poſſumus non vocare Veneræ ſpeciem, ob magnitudinem & figuræ, & naturæ affinitatem. Eſt enim cui figura, concha implice vtrinque ſeſe colligente. Vtrinque foramen vnum habet, inter hæc rimam. Ad vlcera, & ad alia exiccanda non minus probanda, quàm ſuperior. Varia quoque eſt, ſed ita maculas inſperſas non habet, ſed pro his lineolas. teſta eſt tenuiore, & minore, magiſque perſpicua. Tertiam ſpeciem idem Rondeletius à ſe depictam non minus Venereis conchis ſubijci poſſe putat, quàm præcedentem, ob teſtam eodem modo vtrinque ſe colligentem, & rimam inter foramina duo. Parte quâ plana eſt, compreſſa eſt magis, quàm ſupradictæ, altera magis rotunda. Maculis rotundis notata eſt, durior, & ſpiſſior ſecunda, colore candido. Quarta ſpecies, quam denique ex eo hîc depinximus, ſemper parua, inquit, manet, ſuperiorum modo rimam habet, & nulli rectiùs, quàm concharum Venerearum generi ſubijci poteſt. Parte altera plana eſt, altera in tumorem elata, in qua circuli eſt aurei coloris; alioqui tota foris candida eſt, intus cærulea. Teſta eſt valde dura, eadem vi exiccandi, qua ſuperiores. Quæ deinde pingitur, elegans genus eſt Venereæ Conchæ, eius anſerini magnitudinem excedens, tota ex ruffo candicans maculis per totum dorſum, ſiue ſuperiorem partem reſperſa alijs oblongis, alijs rotundis, ferè ferrugineis. Pars prona tota candicat, acriter admodum. Dentes, ſiue ſtriæ proportione ſpatius Conchæ, breues, at profundæ. Macularum planè vtraquaque expers eſt, quam priori loco tabula alia oſtendit, magnitudine oui gallinacei, ſed paulo oblongior, toto dorſo verò ita ouo ſimilis, vt primo intuitu aliquem fallere poſſit. Prona parte color caſtaneas ita refert, vt earum corticibus obducta videatur. Dentes habet admodum exiguos, quorum radices luteſcunt. Intus teſta candida eſt. Secunda in hoc ordine, cùm eam aliquando depingerem luteſcebat, & maculis orna-

Porcellana ruffa minor Zoographi.

B

Concha Venerea minor ruffa Zoographi.

Altera ſpecies Rond.

Figura.

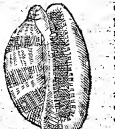
Color.

Teſta.

C

Tertia ſpecies eiuſdẽ.

Concha Venerea 2. Rond.

Quarta eiuſdem.

Genera ab authore obſeruata.

D

Pars prona.

Dentes.

Tabula prima.

Concha Venerea 3. Rond.

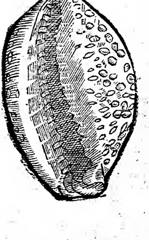

Concha Venerea 4. Rond.

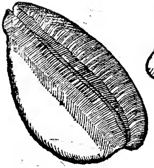
Secunda.

Concha Venerea authoris prima.

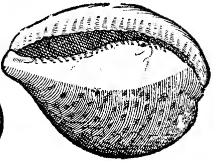

batur ſubpurpureis: ſed cùm in humidiori loco E eam ſeruaſſent famulæ, ſuperiorē corticis cuticulam exuebat, & longè pallidior euaſerat. Eius magnitudinem icon oſtendit. *Tertia.* Tertia eiuſdem ferè cū prima in hoc ordine magnitudinis, eodem etiam modo reſplendet, ac micat, ſed denſior huic eſt teſta, neq; vt in illa, diaphana; colorq; in hac contrario ſe habet modo: nam toto dorſo caſtaneus eſt, prona parte candidus. Maculæ per dorſum aterrimæ, omnes rotūdæ, at inæquales. *Quarta.* Quarta ex eo genere eſt, quam primùm ſeparatim hìc damus, tota candicans ex ruffo, maculiſq; reſperſa ſubpurpureis, aut ametheſtinis, quin etiā ſubcæruleis. Vtraque præterea per dorſum lineam habet rectā percurrentem, luteam, qua aliæ ferè omnes carent. *Quinta.* Quinta, ac poſtrema in hac eadem ſerie coloris eſt F cinerei, nōnullis ornata maculis, ſiue aſteribus nigris. Adiecimus his coclear ex quodam elegātiſſimo genere Venereæ Conchæ confectum. Teſta nō vt in precedentibus omnibus intus cādida eſt, ſed ferè violacea, extra per dorſū, caſtanea, ſed modò albicantibus, modò flaueſcentibus maculis, rotundis, ampliſque inſignis. Zoographus ſtellatam per excellentiam vocat. Oui, inquit, gallinacei eſt magnitudine penè. Ex albo liueſcit, hoc eſt ad cæruleum colorem vergit parte conuexa, præſertim in ſummo: ad latera candidior: parte ſima, candidiſſima. Intus quoque ſubcærulea videtur teſta, translūcida ferè. trāſparent enim ſtellæ, ſiue maculæ partis gibbæ, quę multo plures in ea ſunt, & ſitu, ſplendoreque ſuperioris (ruffæ maioris) elegantiam vincunt, ſingulæ in medio ſui atræ, ambitu ruffæ, pleræque rotundæ, lenticularum ferè magnitudine, quædam dimidia, nullo ordine. Iam verò prior in ſecūda tabula, in qua nōnullas minores, & minimas damus, tota cādida *Secūda tabulæ. Prima.* eſt, per dorſum tamen nonnihil ad cinereum vergit. Altera ſplendidiſſima, dorſo eſt quaſi G ametheſtino, vti etiam ab altero pronæ partis latere, vbi ſtriæ potiùs quàm dentes ſunt, ab altero latere candicat. *Secunda.* Tertia ruffa eſt, & eſt ex eo genere, cuius & iconem, & deſcriptionē ſuprà ex Zoographo dedimus ſub lemmate, ruffæ minoris. *Tertia.* Quarta dorſum habet admodū elatum, coloris cinerei, multis, ac infinitis maculis, punctiſvè ferrugineis refertum. Pars prona eſt candidiſſima. *Quarta.* Ad latera quoq; candicat, & maculas habet ferrugineas, maiores verò quàm in tergore. Quinto, & ſexto loco imprudēter pictor adiecit cochleæ cylindroidis genus elegantiſſimum, coloris ſubcinerei, maculis refertum, quæ ad cęruleum vergunt, *Quinta. Sexta.* & alijs ſtrijs oblongis eiuſdem coloris: ambiuntq; eam faſciæ duæ flauæ. Septimo numero *Septima.* exprimitur conchula Venerea ſpendidiſſima, prona parte ferruginea, qui quoq; color eſt in lateribus, ſed dilutior. Dorſum ad cinereum inclinat. Octaua flaueſcit, & maculas obtinet ferrugineas minores in tergore, maiores à lateribus, prona candicat. *Vltima.* Nono loco alia cochleæ cylindroidis minima, ac elegātiſſima ſpecies tota candida ſtrijs, ſiue lineis ambientibus rubicundis. Numero decimo prona, & ſupina parte expreſſa ex ijs eſt, quam ex Rondeletio quarto loco dipinximus, tota cinerea per tergus, infra candida. Ex iiſdem, quæ vltimum ter depingitur, ſed longe & ſplendidior, & candidior. Hæc eadem minima vocatur Zoographo, quæ inquit priuatim Muterſtein, hoc eſt calculus vteri, vel matricis à noſtris vocatur, Luſitanis, & Aethiopibus buzios: vndiquaq; alba eſt: niſi quòd in dorſo lineę *Buzios.* binæ flauent; in oualem ferè ſpeciem coniunctæ; & dorſum ipſum inæqualiùs quàm cæteris, & gibboſum, ita vt illi quoque teſta incumbere poſſit, ſed obliquè. idem per medium pallidum eſt, ſiue ſubluteum. Pars interior è roſeo ad cęruleum tendit. H

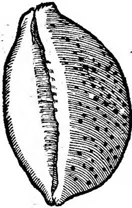
Conchæ Venereæ quinque priores.

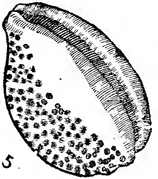

2

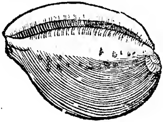

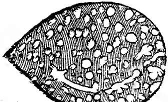
4

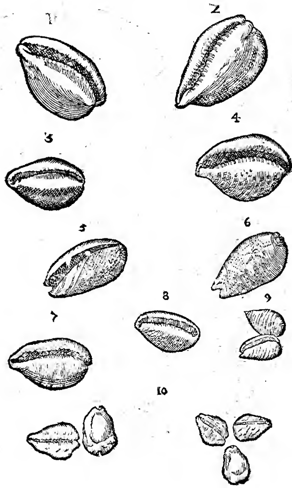

5

Concharum Venerearum decem ſpecies.

V S V S.

Ad alui fluxus.

Pectines pro Concha Venerea vſurpati.

Ad dentes dealbãdos.

Ad aegilopas.

CONCHAE Venereæ teſta aliquem habet in medicina vſum, nam reperitur, (inquit Rondeletius) in deſcriptione pilularum de bdellio, ad alui fluxus conſtringendos,& inteſtinorum,atq; vteri vlcera. Recipitur autem apud Meſuem, & Serapionem: ſed Monachi Meſuæi interpretes purpurarum teſtas, aut matris perlarum (vt vocant) ſupponi iubent. Ego cum Zoographo Rondeletij ſententiã porcellanas interpretantis amplector, quanquam pharmacopœorum vulgus pro Concha Venerea, Pectines vſurpet. Optima etiam ex eadem fiunt dentifricia,& vtilis eſt ad vlcera canthi oculorum,& ad ægilopas, reſiccandi vim habet inſignem ſine caliditate. Bellonius tradit his rubri maris incolas magno labore in aceruos collectis, ingentem quæſtum ab ijs, qui Memphim adeunt, facere ſolere. His enim (inquit) Aegyptij ſua lintea glutino imbuta læuigare, atque ex polire conſueuerunt.

A runt. Idem author eſt earundem apud Græcos, & Turcas quoq; charris expoliendis vſum eiſe, ſed vulgus Gallicũ talem vſum inexpertum habere, iſq; tantùm ad ſuſpendendas claues, vel conficienda cochlearia vti. Sed Rondel. Italis, & Græcis in eundẽ vſum cedere ſcribit. Eſt porrò vſus iſte antiquiſſimus, & Plinio etiam notus, qui in decimotertio ſic ſcribit: Chartarum ſcabritia leuigatur dente conchaue; ſed caducæ literæ fiunt: minus ſorbet polita charta magis ſplendet. Hæc ille. Huic eidem conchæ perforatæ in altero extremo multi hodie claues, vt dixi, appendunt, & zonę accommodant, ob conchę elegantiam, & lęuorem, ob quem nihil ſordium colligit, neq; veſtes atterit. Inuenio deniq; apud quendam Aethiopes ex rebus communibus vix quicquam tantoperè curare, quàm vt habeant conchulas porcellanas albas, quas Buzios (inquit) nominant: proq; ijs vel aurum quandoq; copioſè permutare: aut pro ijs filios ſuos parentes vendere. apud Thongrum Aethiopum regnum pro comperto hoc haberi. Eiſdem loco monetæ vtuntur, vt Luſitanus quidam Zoographo retulit. Affiguntur & loris ephippiorum ornatus gratia. Poſtremò Zographus ſcribit in eiuſcemodi concha maiore faciem ſculptam, & pulchrè expreſſam vidiſſe.

Ad chartã leuigandã.

B

DE CONCHA PERSICA.
Cap. LXXXIII.

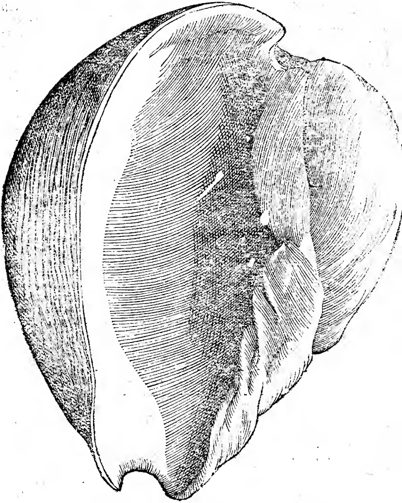
HOC quoq; Conchylij genus, quod ex Perſia allatũ Sereniſſimus Franciſcus Medicus Magnus pię memoriæ Hetruriæ Dux Secundus pro ſingulari ſua erga ſtudioſus, maximè verò eos, qui naturæ rimatur arcana; humanitate mihi communicanit, velut vnica tãtummodo valua cõſtans, inter monotyra, ſiue vniualuia collocaui. Cõcha eſt maiori ſui parte rubicunda; cætera cãdida. Margaritas proferre ex fide digno relatu idem Sereniſſimus vir affirmabat. Eiuſdem planè generis eſt minor altera adiuncta Concha, tota cineritij coloris. Vtraque niſi turbine careret, ex Turbinatorum genere videretur. Vtriuſq; icon ſubinde dabitur.

DE PENICILLO.
Cap. LXXXIV.

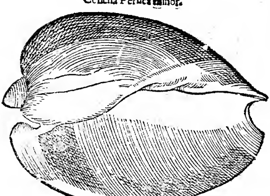
TESTACEOS iſtiuſmodi tubulos Penicillos vocarunt nonnulli recentiores. Eos hîc potius quàm in alia quauis operis huius parte poſuimus, quòd licet amfractuoſi ſint, turbine tamen careant. Penicillos (puto) vocarunt, quòd in eorũ cauitate contineatur, quod ſimilitudine ſua Penicillos, quibus pictores vtũtur, qui ex caudarum extremitatibus fiunt, vel eos quibus albarium tectorio parietum inferunt, exprimant. Penicilli istius iconem mox ex Rondeletio exprimemus. Tubulus, inquit, eſt teſtaceus molli quadam & laxa ſubſtantia ſaxis alligatus, ita vt aquarum vndis cedat, & agitur. Cùm id carnoſum (quod nimirum intus latet) ſe exeris, frondem expandit, vt in pictura Rondeletius expreſſit. Icones duabus tabulis à me adiectæ oſtendunt iſtiuſmodi tubulos non eandem ſemper habere figuram. Huc quoq; pertinere videntur tubuli illi alij, in quibus vermes delitescere in Inſectorum hiſtoria ex Rondeletio retulimus, necnon & minores tubuli alij, quorum etiam iconem ſubinde dabimus.

D

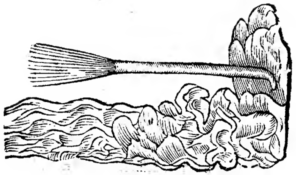
Concha Perſica maior.

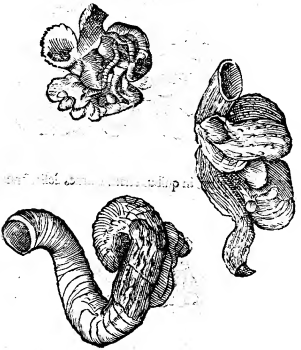
Concha Perſica minor.

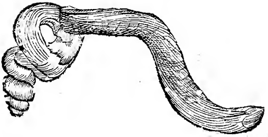
Penicillus marinus Rondeletij.

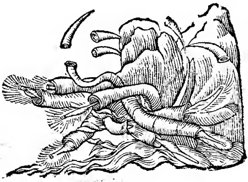
Tabuli alij ab authore obſeruati, in quibus vermes deliteſcunt.

Penicillus marinus alius.

Vermes in tubulis deliteſcentes Rondeletij.

Tubuli alij parui, in quibus etiam vermes deliteſcunt.

Finis Libri Tertij.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS,

B

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR,
Liber Quartus,
QVI EST
DE ZOOPHYTIS,
SIVE PLANTANIMALIBVS.

C

Et primùm
DE VRTICIS. Cap. I.
PROOEMIVM. ORDINIS RATIO.

QVÆ nec animalium, nec fruticum, ſeu plantarũ, ſed tertiam ex vtroque naturam habent, & vt lo[illegible]r Ariſtoteles, τὰ ἐπαμφοτερίζοντα φυτῷ καὶ ζώῳ, id eſt, Budæo, & Gaza interpretibus, ambigenæ, & plantæ, & animali, ζωόφυτα Græcis dicuntur. Latinè ea nominare non poſſimus, niſi Plantanimes, aut Plantanimalia vocemus. Talia ſunt, Vrtica, Holothuria, Tethya, Mentula marina, Malum inſanum, Cucumis, Pulmo, & reliqua ſimilia, quibus multi annumerãt Spongias, quas nos inter plantas imperfectas collocabimus. Sextus Em-

D

pyricus, non ignobilis philoſophus, recenſet Zoophyta, quæ ex igne generantur. Nam animalium differentias enumerans ſecundum varios generandi modos, ſic loquitur. Eorum quæ abſque coitu generantur, alia ex igne eduntur, vt Zoophyta, quæ in caminis videmus: alia ex aqua corrupta, vt Culices &c. ſed quænam ſint hæc Zoophyta, planè ignoro. Nam quæ hoc libro examinanda propoſui, omnia in aquis naſcuntur, ait ijs locis, quæ aquis quotidie perluuntur. Quæſtio eſt de Vrtica, ſitne animal, an Zoophytum; quæ ſanè controuerſia hoc loco diluenda eſt, vt cur hoc in libro primum Vrticæ locum tribuerimus, eluceſcat. Ex recentioribus Bellonius Vrticam inter Molles piſces recenſuit, infirmo argumento, nimirum quod Mollium more in obſonijs edatur. Rondeletius etiam animal eſſe imperfectum, idque ex genere mollium, non Zoophyton eſſe ſcribit: & idcirco Polypo, & Lepori marino ſubiunxit: maximè quòd modò fronde expanſa Polyporum inſtar pedes multos habere; modò fronde contracta maſſa tantum carnoſa, informi (veluti Leporis marini)

Zoophytũ quid.

Spongiæ.

Sexti Empyrici opinio de Zoophytis.

Zoophyta vbi naſcantur.

Vrtica an Zoophytũ Bellonij, & Rondeletij opinio.

Lib 11. de anim.c.37

De part. 4. c.5.

Li.9.c.43.

Zoographi ſtatio.

conſtare videatur. Ex veteribus Aelianus etiam Mollibus annumerauit:ait enim:Mollia E
ex aquatilibus vocantur,quæ oſsibus,ſanguine,& viſceribus carent, vt Polypus,Sepia,Lolgo,Vrtica. Eadem apud Galenum quoque verba leguntur in Gloſsis, vbi μαλάκια, quæ ſint,exponit. Plinius verò,atq; ante eum Ariſtoteles Zoophytum faciant Vrticam, addita etiam ratione. Philoſophi verba hęc ſunt: Quas autem Vrticas appellant, non teſta operiũtur,ſed excluſę omninò ſunt ijs,quæ in genera diuiſimus,ancipiti natura hoc genus eſt, ambigens & plantæ,& animali.abſolui enim & eſcam patere nõnullas,& ſentire occurrẽtia poſse,atq;etiam aſperitate corporis vti ad ſe tuendum,animalis eſt. At verò, quòd imperfectum ſit,& ſaxis celeriter adhæreat,nec aliquid excrementi emittat manifeſtè,quanquam os habeat,plantarum generi ſimile eſt. Vnde Plinius : Equidem & his,inquit,ineſse ſenſum arbitror,quæ nec animalium, neq; fruticum,ſed tertiam ex vtroq; naturã habent. Vrticis dico,& Spongijs: Hinc eſt fortaſsis,quod pediculos eius frondes potius, quàm cirros appellarit. Spongijs Zoographus, nullum ſenſum ineſse ait , ideoque Zoophytis inferiores haberi. Vrticas cùm & ſentiat, & inſuper eorum animalium, quæ Mollia in mari vocant,naturam præ ſe ferant, Zoophytis ſuperiores perfectioreſque exiſtimat. Nos quidem Zoophytis annumerare maluimus rationibus,& authoritate Ariſtotelis cõfiſi,& quia F
quædam earum magis animalis naturam habent, quàm ea,quæ ſaxis ſemper adhærent, idcirco primo loco de ijs hoc libro agemus. Quod autem Vrticarum nullum genus Molle ſtatui perfectum debeat, ex ijs, quæ primo libro huius voluminis relata ſunt in genere de Mollibus, facilè licebit cognoſcere.

ÆQVIVOCA.

Vrtica herba

Lib.3.

Pro Conchylio.

Hiſtor. 8. cap.2.

An inter teſtata enumerarit Ariſtoteles.

Ariſtoteles correctus.

Ακαλήφη, & κνίδη vocant herba, tactu manum vrens, ideoq; Latinis Vrtica nuncupata. Τὰς κνίδας, inquit Athenæus, Eupolis in Autolyco vocat ἀκαλήφας, vt & Ariſtophanes in Phæniſsis ἔχε τὸ πρῶτον πάντων ἴφυα φῦσαι· εἶτ᾽ ἐξῆς τὰς κραναὰς ἀκαλήφας, id eſt: Potuit omnium primum iphia gignere,deinde continuò mordaces Vrticas. Hac etiam voce idem poeta vſus eſt in Veſpis. Pherecrates in Transfugis, Κἀν ἀκαλήφαις τὸν ἴσον χρόνον ἐστεφανῶσθαι. Pari temporis ſpacio Vrticis coronari. Quæ omnia de Vrtica plan- G
ta,non de marino Zoophyto intelligenda eſſe annotat Dalechampius, Suidas, & Scholiaſtes Ariſtophanis ἀκαλήφην vocant genus Conchylij. Interpres Nicandri præterea θαλάσσιον ὄρνεον,hoc eſt auem marinam.ſed pro ὄρνεον reponendum cēſet Zoographus ὄστρεον: non quòd Vrtica verò ſit oſtreum, ſed quòd oſtreum ferè aliqui eſse putarint, & ſi teſtam haberet, inquit, oſtreum eſset. Eidem videtur Ariſtoteles Vrticam Teſtaceis adnumeraſſe,quòd de Teſtatorum victu agens inter cæterea hæc quoq; dicat. Ἔχει δὲ ὥσπερ τὰ ὄστρεα ἐν ὑποχωρεῖ ἔξω ἡ τροφή (id eſt τὸ περίττωμα) πόρον, ἔστι δ᾽ ἑαυτὸς ἄνω. ἔοικε γὰρ ἡ ἀκαλήφη ὥσπερ τὸ ἔσω εἶναι τῶν ὀστρέων τὸ σαρκῶδες: τῇ δὲ πέτρᾳ χρῆται ὡς ὀστρέῳ. Eſt igitur ei Vrticæ ceu incluſa oſtrei caro: teſtam verò non habet,ſed caro nuda eſt, & pro teſta ſaxum, cui adhæret Hinc aliquis inter Mollia,& Teſtata Vrticas ambigere coniecerit, illas dico, quæ ſaxis adhærent, aut ſemper, aut aliquando. Vrtica ſecundum aliquos eſt εἶδος μυίας, quam Ariſtoteles dixit hyeme edulem eſse. Zoographo hic locus eſt ſuſpectus,quod μύες Conchæ ſint, quas aliqui mytulos interpretantur, μυῖαι verò Muſcæ inſecta; quanquã Rondeletius μυίας in eodem Conchatum genere vocari putat. H

SYNONYMA.

Etymum.

Lib 32. c.11.

Cnide.

Lib.3.

Gram.

Ακαλῆφαι,& κνίδαι dicuntur Vrticæ, tum herbæ,tum animalia,ab vrendo ſic à Latinis dictæ, quòd manum vrere videantur, ſi ea tangantur. Ακαλήφας nominauit Theophraſtus, & Ariſtoteles modò ἀκαλήφας, modò κνίδας. Sed ἀκαλήφη Atticum eſt, non κνίδη, vt ſcripſit Zoographus, quod nomen etiam Plinius in Piſcium catalogo recẽſuit. Cnide, inquit, quam nos Vrticam vocamus. dicitur autẽ κνίδη ἀπὸ τοῦ κνίζειν, hoc eſt δηγμὸν καὶ κνησμόν τινα ἐμποιεῖν τῶν ἁπτομένων χερσί, morſum, aut pruritum excitare tangentium manibus. Eadẽ κνίδη per metaplaſmũ dicitur etiam κνὶς κνιδός. Euſtathius. ὅθεν κνίζω, καὶ τὴν κνίδην ποιεῖ, ἣν μεταπλάσας κνίδα λέγει ὁ Οππιανός. In vulgari Lexico ſcribitur etiam κνήδη, per η, quomodo ſcribi apud Gazam annotant. Ea tamen ſcriptura, nec eſt apud Heſychium, nec Suidã, nec Etymologum. Nam κνιδώσεις apud

Heſychium

A Heſychium, non eſt ſuo loco, ſed inter *κνίδαι*, & *κνίδος*; adeo vt *κνιδῶντες* pro eo reponendum videatur. *Ακαλήφην* quidam, vt annotauit apud Athenæum Dalecchampius, interpretantur *ἀπολέσαντα τὴν ἀφὴν* ſenſum corrumpentem, alij vt Athenæus *ἁπαλὴν τῇ ἀφῇ*, id eſt tactui mollem, ac lenem per antiphraſin, cùm ſit aſpera, & infeſta. Quocirca ex hoc etymo manifeſtum euadit, deprauatè in multis locis, apud veteres ſcribi *ἀκαλύφη* per *υ* præſertim cùm Etymologus, & Lexicon quoddam vetus dicant, *κνίφη*, & *ἀκαλήφη* in penultima per *η* ſcribi. *σίφη*, & *ἀγρίφη* (ſignificans *σκάφη*) per *ι*. Quin etiam in lexico quodam veteri legitur *Ακαλήφη τὸ μὲν φυτὸν διὰ τοῦ η. Τὸ δὲ ἄστεγον ὕπαιθρον, διὰ τοῦ ὕψιλον*. Iidemque apud Heſychium *ἀκαλυφῆ καὶ ἀκάλυφον, ἄστεγον, ὕπαιθρον*. hoc eſt ſine tecto, ſub dio. Et rurſum apud Etymologum *ἀκαλυφὴ, ἄστεγος ὕπαιθρος*. Veruntamen pro *ἄστεγον ὕπαιθρον* ſcribendum potiùs videtur authori Theſauri linguæ Græcæ *ἀκάλυφον*. nam per *β* ſcribitur *ἡ καλύβη*, quo tugurium ſignificatur. ego nil mutandum cenſeo. nam *ἀκάλυφον* à litera priuatiua *α*, & *καλύπτειν*, quod occultare ſignificat, deriuari puto. *Μητρίδια* etiam appellantur Vrticæ marinæ, fortaſſis à ſimilitudine quam habet cum pudendo muliebri: & Vrticarum genus ſemper ſolutum Galli impudico vocabulo vocant: Ariſtophanis iocus *Etymum.*

B eſt in Lyſiſtrata:

Αλλ' ὦ τηθῶν ἀνδρειοτάτη, καὶ μητριδίων ἀκαληφῶν.

Sed o tethearum robuſtiſſima, & matercularum Vrticarum. *Matriculi.*

Matriculi neſcio qui nominantur ab Ennio in Phagiticis hoc verſu, vt citat Apulæius: *Apolog. 1.*

Purpura, Matriculi, Mures, dulces quoq; Echini. *Colycia quæ Bellonio.*

Bellonius Vrticas marinas antiquos Colycia, & Coryphia vocitaſſe ſcribit. ſed nullum nominat authorem. Nos Colycia (alia lectio Corycia, vel Corythia, vel Corophia) inter Murices meminimus numerari. Vrticam hodiernis Græcis Colizenam vocari tradit Gyllius, *Colyzena.* quod (colis) id eſt pedunculis ſuis firmiter Polyporum more adhæreſcit. Bellonius Colycenam ſcribit, Rondeletius Colycenam. Colybdenam aliqui veterum pro marino pudendo interpretantur. In Italia multi antiquo nomine Latino Vrticam appellant, aliqui flammam maris. Caro marina apud Trotulam, quantum coniectura aſſequitur Zoographus, Vrtica eſt. Iouius Vrticas, & vertibulos non ſine errore eoſdem tradit. *Colybdena. Caro marina. Ioui error.*

C

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

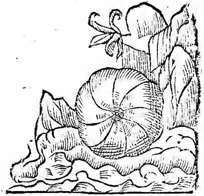
DIFFERVNT Vrticæ magnitudine. Hinc duplex genus percipitur teſte Ariſtotele: alterum corpore paruo, quod cibo aptius eſt; alterum maiuſculo duroq;. Vita etiam, aut moribus, ſeu loco: Inde rurſum duplex genus eodem authore: Aliæ enim ſaxoſis adhærēt, quæ nunquam à ſaxis abſoluuntur, aliæ plana littora amant, quæ ſuis abiunctæ ſedibus vagantur: Et alibi: Sunt item, quæ adhærere ſoleant (animalia) & quoties libuit abſolui: vt genus quoddam eius quam Vrticam vocamus: quippe cum nonnullæ ex iis nocte abſolutæ paſcantur. Ea ſic ex eodem repetijt Athenæus: Sunt autem Vrticarum duo genera: Aliæ enim in cauis abditæ ſaxis, nunquam ab illis ſeparantur: aliæ in planis, & æqualibus ſcopulis commorantes huc illuc tranſmeant. Os in medio habent Vrticæ, vti tradidit Ariſtoteles, quod in maioribus euidentius eſt. id antea idem Philoſophus in medio corpore ſtatuerat, & in *Hiſtor. 5. cap. 16. Hiſto. 1. cap. 1. Lib. 3. Os. Hiſtor. 8. cap. 2. Hiſto. 4. cap. 6. Excrementa.*

D maioribus dixerat eſſe euidentius. Ibidem etiam tradit. excrementum nulla in Vrtica cerni: ſed hac re ſtirpibus eſſe ſimilem. Alibi contrà meatum, vt Oſtreas habere ſcribit parte ſuperiore, quo excrementum ſecedat. Vnde Plinius: Ora (Vrticæ) eſſe traduntur (Dalechampius rectiùs legi putat, os ei in radice eſſe traditur) excrementa ſumma tenui fiſtula reddi. Et eodem loco de Vrticis ſcribit: Carnoſæ frondis his eſſe naturam, & carne veſci. Ex Ariſtotele procul dubio id tranſcripſit Plinius, is enim rationem reddens cur excrementa per ſuperiorem partem emittant, more Oſtreorum, ſubdit: Vrtica enim ipſa quaſi Oſtreorum caro eſſe videtur incluſa ſaxo, perinde ac teſta. Vrticarum plurimas ſpecies commemorat Rondeletius, quas ſic diuiſit: Vrticarum aliæ ſaxis, vel cuilibet alteri rei adhærent. aliæ minimè. Rurſus earum, quæ ſaxis, vel alteri rei hærent, aliæ perpetua ſtabilique ſede illic degunt, quæ ſunt Vrtica parua in rimis ſaxorum latitans: quæ Purpuris, & Buccinis adnaſcitur: quæ cinerea eſt, longiſq; cirris conſtat. Aliæ ſedes mutant, & liberè per mare feruntur, natantque (& cùm liber ſaxis hærent,) vt purpurea Vrtica. *Hiſto 8. cap. 2. Li. 9. c. 45. Cur excrementa per ſuperiora emittat. Differētiæ ex Rondeletio. Vrtica parua.*

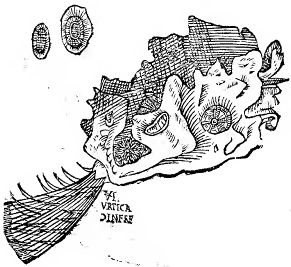
Potes. Semper ſolutæ, liberæque ſunt eæ, quas vulgus Potes appellat; ex his vna eſt, quæ quatuor E
pedes, ſiue brachia habet: Altera quæ octo, Polypi brachijs non valde diſſimiles. De his
omnibus exceptis ſolutis eodem ordine dicemus hoc capite ex Rondeletio, & ſi quæ ſpe-
cies à nobis, aut ab alijs obſeruatæ ſunt, addemus, ſingulis generibus; primum ab ijs, quæ
Vrticæ par- ſaxis, aut ſimili rei adhærentes deſcriptionem incipiamus. Vrtica parua Rondeletij nucis
uæ Ronde- iuglandis magnitudinem vix ſuperat, ob id parua ab eo dicitur: Tota carnoſa eſt, cirros
letij deſcri- breues habet, contracta recti inteſtini extremum refert, colore vario eſt. Quædam enim
ptio. eſt viridis, alia cærulea, alia ſubnigra, ſed punctis aliquos cæruleis, vel flauis, vel rubris no-
tata. Maſſilienſes Vrtigo vocant. Græcorũ vulgus κολίκανον, & κελίκανον, à quo fortaſſis
Vrtigo. Normanni Cul d'aſne, Burdegalenſes Cubaſeau. Vrtica autẽ cinerea, ſic appellatur à Ron-
deletio propter colorem: tenuis eſt admodum, quia frondem magnam, ſiue cirros multos
Color. habet, carnis parum. In ſaxorũ rimis viuit: comam ſemper explicatam habet, nec vnquam
contrahit: reuera tamen Vrtica eſt: acriùs enim pungit, ac mordet, ſi diutius manibus con-
trectetur. Tertium Vrticæ genus, noſtri, inquit Rondeletius, purpureum, ſiue phœniceum
Roſa vrti- Roſam appellant: alij Poſterol, quod contracta recti inteſtini extremum cum muſculo
cæ genus. ſphinctere, ſiue podicem referat, quem Poſterol nomine intelligunt, quòd poſteriore loco F
ſitus ſit: alij Pouſſepie Britannorum, alij Cul de cheual vocãt. Eſt autem hæc primæ ſimi-
lis, niſi quòd frondem, & longiorem, & copioſiorem habet. Cæterùm Pouſſepie Britanno-
rum, Bellonius Pollicipedes nominat, & vulgo apud Gallos Pouſſepieds, ac eos ſic vocari
tradit, quos Rondeletius Balanos facit, quod pollicum in pedibus ſimilitudinem habeãt,
racematim Oceani cautibus adhærentes. Idẽ author de Vrtica agens, duas tantùm ſpecies
Vrticę prædictas Rondeletij deſcripſiſſe videtur, dũ ſic de ea ſcribit: Hanc circa Norman-
niæ littus obſcæno vocabulo Cul d'aſne à cirrorum contractione, atque explicatione ap-
pellant. Græcum vulgus cum terreſtrem Vrticam Zuchindas vocet, marinas tamen Coli-
cenas nominat, antiquum vocabulum imitatum, quo ipſas etiam marinas Vrticas Coly-
cia, & Coryphia vocitabant. Maris potius delectamentum, quàm magni fieri debeat. Plu-
res eius obſeruantur ſpecies. Quædam enim rubro colore ſuffuſa eſt, altera magis cęrulea,
Diuerſitas granulis in gyrum circumſeſſa. Vtraque marinum tuber contracta refert, explicata cęta-
riem, totum corpus rotundum ambientem, nam infinitis cirris antennarum papilionibus,
aut ſcarabæi craſſitudine cõſtat. Contracta porro Vrtica orbicularis eſt, aut teres: ſcopulis
littoralibus (ijs potiſſimum marinis tractibus, qui ventorum impetum minus ſentiunt) G
tam pertinaciter inhæret, vt niſi primo impetu diuellatur, vix poſtea niſi in fruſta conciſa
Serpũt per dirimi poſſit, adeo ſuas trichas arctiſſimè contrahit. Certum eſt Vrticas Cochlearum mo-
mare. do in mari ſerpere, ac moueri, ſed id quidem parciùs. Porro vtriuſque moles magnitudi-
nem iuglandis raro explet, cirros habet, molles, duos digitos oblongos tenerrimos, gracil-
limos, ac fragiles, inſigni hac dote à natura præditos, vt quicquid attigerint, ſuis acetabulis
retineant. Hæc Bellonius, cuius Vrticæ explicatæ, & contractæ icones etiam addidimus.
Nos aliam figuram ſubiungimus, in qua contractæ Vrticæ ſpecies cernitur pronè, & ſupi-
nè depictæ. Hanc ſequitur cinereæ Rondeletij congener. Saxis enim & hæc adnaſcitur, &
colore cinereo eſt, cirris admodum tenuibus. Quæ deinceps depicta exprimitur in medio
earum trium, cum Rondeletij rubra conuenit: eſt enim ex purpureo colore violacea, ſed
quia non nihil differre videbatur, eius iconem adiecimus. Prior forte fuerit ex leporis ma-
rini genere, coloris etiam partim purpurei, partim albi, nouiſſima pilei ferè forma colore
tota coccineo, excepta ſummitate, quę eſt viridis cũ nigra, rotundaque macula. Quartum
Vrticarum genus facit Rondeletius, quod inſtar Holothuriorum teſtis alienis adnaſcitur,
& maximè purpuris. Pars exterior dura eſt, & rigidiuſcula, ſpiſſiorque quàm in alijs Vrti- H
cis. cirros breuiſſimos in ambitu habet. in exterioribus eius partibus filum longum dedu-
citur purpureo colore, tam iucundo, tamq; florido infectum, vt cum pretioſo illo purpuræ
Purpurę in- ſucco certet. Idcirco opinatur Rondeletius hanc Vrticam purpuræ adhærentem à cane
uentio. Herculis demorſam fuiſſe, quæ tam excellenti, ſuauique colore tictum, denteſque canis il-
leuerit, vt negarit puella quam deperibat Hercules, fore vnquam eum optati compotem,
niſi prius eo colore infectam veſtem dediſſet. Inde purpuræ colorem inuentum fuiſſe. Et-
enim ſi mortuam purpuram dentibus arripuit canis, iam vnà cum vita ſuccus ille euolarat
ſi viuam, ea vndique ita munita eſt, tum teſta clauata, tum capitis operculo, vt vndique ab
omnibus iniurijs tuta ſit. Præterea purpura tanta eſt duritie, vt dentibus canis robuſtiſſimi
Purpura in minimè cedat. Fuit & in Lepade compertum Vrticam naſci: de hac ad me Neapoli ſcripſit
Vrtica cõ- Ferrantes Imperatus. In dorſo eſſe ſex rimas apertas ſtellam æmulantes: in medio dorſi
perta. foueam paruam, cum figura quadam incluſa Conchæ Rhomboidi ſimili, ſuſtinerique à la-
teribus

teribus lepadis mediante membrana continua, & cauitatem, quæ eſt in animali, non habere aliud intermedium quàm membrana. A parte anteriore conſpici fructum Lepadis inſtar penicilli pictoris inter ſe reuoluti. Duas alias Vrticæ ſpecies nobis depictas exhibet Zoographus, ſine vlla, deſcriptione, à Cornelio Sittardo ad ſe miſſas ex Italia. opinor rectiùs ad primas à Rondeletio deſcriptas poſſe referri, vti etiam quam ego hìc addidi colore ex albo, & ferrugineo variam, triplici aſpectu depictam. De ſolutis Vrticis ſequenti capite trademus. nam ea, quæ de Vrticis commenta ſunt à veteribus, potiùs ijs conuenire puto, & attribui, quæ alicui rei adnaſcuntur.

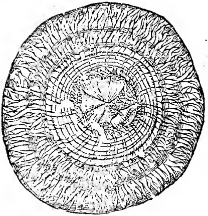
Vrtica parua Rondeletij.

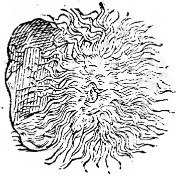

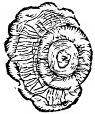
Vrtica cinerea Rondeletij.

Vrtica rubra Rondeletij. Vrtica explicata Bell. Vrtica contracta Bell.

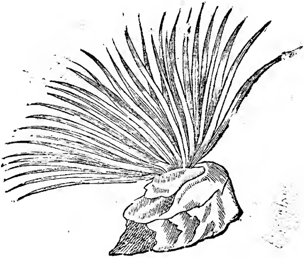

Vrtica contracta noſtra.

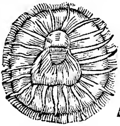
Vrtica marina ſaxo innata.

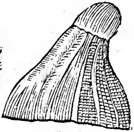

Vrticæ quartæ ſpecies Rondeletij.

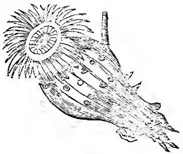

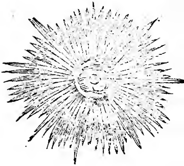
Vrticæ ſpecies duæ, quas in Italia pictas Zoographus accepit à Cornelio Sittardo.

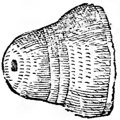

Lepori marino congener. nu. 1.
Vrticæ rubræ Rond congener. nu. 2
Vrtica pilei figura. nu. 3.

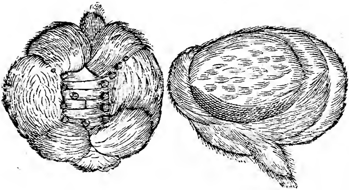

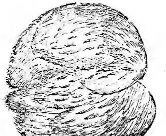

Vrtica marina alia triplici aſpectu.

N

3

L O C V S.

Hiſ.4.c.6. Vrtica parua.

DIVERSA diligunt loca, & in varijs generantur, ſecundum ſpecierum diuerſitatem. Quædam enim nunquam abſoluuntur, ſed ſaxis ſemper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus, & planis locis gaudent. Secundum Vrticæ genus Ariſtotelis, quod corpore eſt maiuſculo, & duro, circa Eubœæ Chalcidem gignitur teſte Philoſopho. In Oceani ſaxis, & maximè in Santonico ſinu frequens eſt Vrtica parua Rondeletij. Eius autem cinerea in ſcopulis Freſconijs Agathenſis ſinus reperitur. integra à ſaxo auelli nō poteſt, tum quia tenaciùs hæret, tum quia mollior facilè diſcerpitur. Rubra autem quam idem Roſam appellari ſcribit, ſaxis aliquando hæret, aliquādo ſoluta vagatur. Vidit enim huiuſmodi Vrticas cum alijs piſcibus captas retibus, quod non contingeret, ſi ſaxis perpetuo affixæ eſſent: quoniam cùm hærent, potiùs diſcerpuntur, quàm auelluntur.

VICTVS.

A

VICTVS.

PISCICVLIS fortè incidentibus veſcuntur teſte Ariſtotele. Et Plinius carne eas veſci ſcripſit. De ſaxo, inquit Philoſophus, quaſi de teſta viuit, & prænatantes piſciculos excipit, retinetq; , ſicut manu amota hominis agi dictum eſt, deuoratque in hunc modum quæcunque nacta eſt, eſculenta. Abſolui etiam ſaxis genus quoddam Vrticæ (vt modo dixi) notatū eſt, quod & echinos, & pectunculos, in quos offenderit, corrodit. *Hiſtor. 8. c. 2.* *Li. 9. c. 45.* *Hiſtor. 4. cap. 6.*

ORTVS. NATVRA.

B MODVS idem gignendi iis eſt, qui teſta incluſis: per rimas enim, & cauernas, & fauces ſaxorum oriuntur, vt tradit Philoſophus. Victum eodem authore quamuis in humore exerceant, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aëris, vel humoris recipiunt. Cornelius Sittardus ad Zographum ſcripſit Vrticas, quæ Cochleis, & ſaxis adnaſcuntur, cùm abrumpuntur, mutare colorem. Peculiaris eis modus venandi piſciculos: teſte Ariſtotele: Sentit, Vrtica, inquit, & manum admotam corripit: adhæreſcitque perinde ac Polypus ſuis brachijs, ita vt caro intumeſcat. Os medio in corpore continet, & de ſaxo quaſi de teſta viuit: & præternatantes piſciculos excipit, retinetq; ſicuti manu hominis admota dictum: deuoratque in hunc modum quæcunque nacta eſt eſculenta. Plinius quoque Ariſtotelem ſecutus ait: Contrahit ergo ſe quàm maximè rigens, & prænatante piſciculo frondem ſuam ſpargit, complectenſque deuorat. Aliàs marcenti ſimilis, & iactari ſe paſſa fluctu algæ vice, contactos (contractos piſcium quidam manuſcriptus codex) attrituque petræ ſcalpentes pruritum (Dalechampius legit petras ſcalpentes ob pruritum) inuadit. Eadem noctu pectines, & echinos perquirit: dum admoueri ſibi manum ſentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta vredinem mittit, paulumque ſi fuit interualli, abſcon-
C ditur. Hæc ille, qui & alibi aiebat vim illis mordacem prurito ineſſe, eandemq; quæ terreſtris Vrticæ: quod ante eum ſcripſerat Ariſtoteles, inquiens: Non ore, ſed tactu totius corporis mordent (& pruritum excitant inſtar herbæ Vrticæ) quod & Scolopendræ marinæ faciunt. Aelianus non tam acrem vredinem concitare memorat, quàm Scolopendram. Oppianus: *Victus.* *Vt piſciculos venentur.* *Li. 9. c. 45.* *Colorem quãdo mutet.* *Hiſtor. 9. c. 37.* *Pungere more Vrticæ herbæ.* *Lib. 7. de anim. c. 35.* *Lib. 2. de piſ.*

Eſt infame pecus Ponti Scolopendra marina
Corpore terreſtri ſimilis, ſed damna doloris
Hæc maiora facit, ſi quis modo cominus illam
Attigerit, feruet fœda prurigine corpus,
Qualem Vrtica facit cognomine victa doloris
Piſcanti infeſta eſt.

Quocirca Diphilus Siphinius apud Athenæum tradit eos, qui Vrticam marinam colligunt, & conquirunt, manus primum inungere, ne à prurito, aut vredine infeſtentur. *Lib. 3.*

D

PROVERBIA.

ARISTOPHANES in Veſpis iubet *ἀπὸ τῆς ὀργῆς τὴν ἀκαλήφην ἀφελέσθαι*: hoc eſt *ab ira auferre Vrticam.* Scholiaſtes interpretatur aſperitatem, & mordacitatem. Chryſippus apud Athenæum περὶ τοῦ καλοῦ tradit huiuſmodi ſententiam: *Μήποτ' ἐλάαν ἔσθι' ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ*: id eſt *ne quando comederis oleam, quum habeas Vrticã hyberno tempore.* Oportet illum ſentire de herba, non de piſce, inquit author adagiorum: Nec vſum adagij video, niſi ſi quando ſignificabimus extremam victus parſimoniam, vt nec vrticę quidem adhibeatur aliquid condimenti. Mihi quidem, vti etiam Zographo de Vrtica marina potiùs, quàm de herba ſentire videtur prouerbium. Herba enim hyeme vel non extat, vel inepta eſt cibo per id tempus: Marina autem hyeme, & capitur, & commendatur, ac pro paradipnio habetur, ſeu condimento quodam, ſicut & oliua. ęſtate autẽ *Ab ira auferre Vrticam quid.* *Lib. 10.* *De Vrticæ ſeu prouerbium.*

inepta

Hiſtor. 4. c. 6.
Caro earũ quãdo melior.

inepta eſt eſui, quòd tunc marceſcat, vt his verbis teſtatur Philoſophus: Sunt omnes hybernis menſibus carne conſtante, atque rigidiuſcula: at æſtate rareſcunt, & reſoluuntur: præmadent enim & marcent, vt ſi tetigeris, facilè diſcerpantur, atque diſpereant. denique nulla tantiſper euelli integra poteſt: ac æſtus impatientia ſaxa ſubire interius ſolēt. Ὥσπερ ἀκαλήφας ἐσθίων πρὸ χελιδόνων ἐκλέπτεις: id eſt veluti *Vrticas edens ante hirundines furtaberis*: Chorus in Equitibus Ariſtophani ad Alantopolam: Vbi Scholiaſtes: Ante hirundines dixit, quoniam poſt hirundinem (vt è e exacto) Vrticæ non ſunt edendo. Senſus eſt acutiſſimo, ſolertiſſimoque ingenio, ac ſi Vrticas primo vère ediſſes: tanquam & illæ ſua acrimonia ingenium, ſicuti & naſturtium, (acuant) furatus es: hoc eſt, callidiſſimus fur es, quanquam autem Scholiaſtes, tum pro herba, tum pro marino animali Acalephas hîc interpretetur, de herba tamen omnino ſenſiſſe videtur Comicus, vt placet Zoographo, hæc enim dum tenera eſt vère primo editur, Vrtica marina hybernis menſibus in cibo præfertur. E

VSVS IN CIBIS.

Lib. de Pythagora Sym.
Pythagoras cur nõ ederet Vrticas.
Lib. 3.

COMEDEBATVR olim Vrtica, vt nunc etiam: quanquam Pythagoras teſte Giraldo præceperit diſcipulis ſuis, vt abſtinerent, quòd Veneris ſtimulos afferre dicetur; vel vt alij volunt, quòd Hecatæ ſacra ſit, quemadmodum & trigla quoque Philippides in Amphiarao apud Athenæum: F

Ὄστρεί' ἀκαλήφας, λεπάδας παρέθηκέ μοι

Oſtream mihi, Lepadas, Vrticas appoſuit:

Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, cœna hæc fuit: Ante cœnam Echinos. Pelorides, Balanos, Vrticas, &c. Macrobius.

——— *Mihi feſta luce coquatur*
Vrtica, & fiſſa fumoſum ſincipit aure:

Sus cur natus.
Quãdo ſint meliores.
Lib. 7. de anim. c. 35.
Hiſtor. 4. cap. 6.
Vrtica parua.
Lib. 4. Apparatus.
Lib. 3.

Iuuenalis, qui iubet his verſibus vilem cibum parari; ſed de Vrtica an de animali accipiendi ſint, dubitatur. Chryſippus, ait Porphyrius, dicebat, ſuem non aliam ob cauſſam à Deo factum eſſe, quàm vt mactaretur (in cibum homini: vt verò iuris etiam, & velut obiter accidentium ciborum (τῶν παραλειπομένων,) copia nobis deeſſet, omne genus Oſtrea eſſe facta item Purpuras, Vrticas, & varias auium formas: Poſt æquinoctium Vrticarum genus eſculentius eſſe ſcribit Aelianus: intelligit autem ęquinoctium quod fit hyberno tempore, quo eas etiam ſummoperè laudat Ariſtoteles, vt dictum eſt. Et cùm duplex genus Vrticarum ſtatuat, vnum corpore paruo, alterum grandiori, & duro, hoc cibo ineptius, quàm illud eſſe tradit. Deſcriptus à Bellonio, præterquam quòd exocœti, & mulli auidiſſime appetant, etiam Græci hodierno tempore libentiſſimè comedunt ob lenitam muccilaginem, quam limacum modo emittunt. In delicijs habetur Vrtica parua Rondeletij apud Santones, vbi frequens naſcitur in ſaxis Oceani. Rubra autē ab eodem deſcripta eſculenta etiam eſt, ſed prædicta durior. Carne multo duriore eſt quartum eius Vrticæ genus, ideoq; à menſis reijcitur. Apicius in apparatu apuæ, ſine aqua: Deſuper, inquit, leuiter compones Vrticas marinas, vt nõ cum ouis miſceantur: impones ad vaporem, vt cum ouis ebulli re poſſit, &c. Huc referendus Plinij locus, vbi ait: Alex peruenit ad Oſtreas, Echinos, Vrticas, Cammaros. Grçci, vt author eſt Bellonius, hoc tēpore plurimas Vrticas ligneo veru tranſfixas, & aliquantulum aſſatas primum ex ſale, & aqua ferueſaciunt: deinde farina conſpergunt, & ex oleo, vel butyro in sartagine frigunt. Apud Santones, & Italos primum ablutæ, & leuiter coctæ friguntur. Diphilus Siphinius apud Athenæum, ſcribit Vrticam aluo ducendæ idoneam eſſe, prouocare lotium, ventriculum iuuare. Vrtica, & oua Echinorum, & eiuſmodi, ſuccum alimenti parcum, & humidum, præbēt: ſed qui aluum ſoluat, & vrinam moueat, Maeſirheus. Vrticæ inquit Xenocrates, gratæ ſunt ori, & ſtomacho non mediocriter ineptæ (guſtui ſuaues, ſed ſtomacho admodum inſuaues ſunt VVottonus: Diphilus tamen εὐστομάχους facit, hoc eſt ſtomacho aptos:) ſed aſſatæ elixis accommodatiores (aſſæ elixis ad aluum mouendam magis idoneæ VVottonus, quod non probat Zoographus.) Aluum cient vrinamq; magis mouent, quæ poſt purgationem exoticæ iuxta calculos (quæ lapillis adhærent, vrinam magis cient, VVottonus:) lotæ & perexiguo ſali mixtæ, atque ita parum aſperſæ ſunt, vt mediocriter mandi poſſint, & aſſatione concretæ, aut verubus, aut surculis ſuper carbonibus maluæ, aut ſarmentorum, vt valenter ſoluāt. Cùm paſſo autem, aut vino mulſo, guſtum excitantes facilè concoquuntur, facilèq; excernuntur, quæ verò ex G H

paſſo.

A paſſo, & oleo elixantur, cum alio etiam condimento (forte ſine alio condimento, Zoographus) id quidem ſeruant, vt lubricę ſint, atque attrahant: ſed & explent, & difficulter concoquuntur, & aluum magis relaxant (quæ autem coquuntur in paſſo vnà cum oleo, lubricum quidem illud retinent, aluumque cient: ſed ventrem replent, & difficulter in ventriculo conficiuntur, Vuottonus:) Hæc Xenocrates apud Oribaſium interprete Iohanne Baptiſta Raſario.

VSVS IN MEDICINA.

VT pilos diſperdant aliqui, teſte Galeno, medicamentum componunt ex marinis Scolopendris, Vrticaque marina, Stellis marinis, nitro, & amurca ad hæc mixtis. Plinius Pſilothrum eſſe dicit Vrticam marinam cum aceto ſcyllite. ad hoc in oleo coqui, ait Vuottonus. Aiunt eandem in vino potam calculoſis prodeſſe, vt author eſt Galenus. Caro marina miſcetur à
B Trotula medicamento ad maculas oculorum. fuerit autem fortaſſis hæc Vrtica, quæ teſtam non habet, ſed carnem nudam, interiori Oſtreorum carni ſimilem.

Lib. 1. de comp. med. ſec. loc. *Lib. 32. c. 10.* *Carnis vſus.*

DE VRTICA SOLVTA, POTTA MARINA VVLGI Cap. II.

SYNONYMA.

QVÆ ſẽper ſoluto per mare fluctuat Vrtica, Italis obſcæna voce Potta marina, dicitur, Grecis Mongi hodie inhoneſto etiã vocabulo, quòd, vt ſcri-
C bit Bellonius partibus verenda admota, pruritũ, ac Venerem, imo etiam ampullas excitet: Gillius turpi eo nomine in Italia idcirco appellari tradit, quòd ſpeciem quandam mulieris vuluæ repreſentet. Ligures hanc appellant Capello di mare: Maſſilienſes Capeau carnu, quaſi dicas pileũ carneum. Maſſarius, Gillius, & Bellonius Pulmonem marinam nominant, contra quos rectè diſputauit doctiſſimus Rõdeletius, vt poſtea clariùs à nobis dicetur. A Germanis Oceano finitimis Meerſchum, vocari audio, & à Belgis Snottolf, Seequabbe, Hiſpanis, vt notat Matthiolus Natura de Vieya, & Capacha de Velha.

Potta marina Mongi. *Pulmo marinus.*

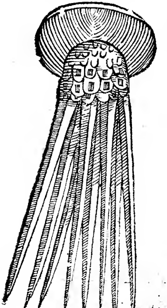
GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DE hac Gyllius in hunc modum: Cùm iacent, omaſo ſimiles ſunt: cùm eri-
D guntur pulmones videntur: tanquam vitrum tranſlucent: cùm ſuſpenſi tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt: niſi (quòd) brachia tenuiſſima, & craſſiſſima habẽ; Cùm autem eos ſecuiſſem, nihil in ea parte, quæ Polypi ventri reſpondet, reperi: Vbi verè membratim diſſecuiſſem, in ijs partibus vnde pedes exoriuntur, quoſdam meatus arenarum plenos vidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam vitrei ſunt, vt ſine ſectione interiora omnia videre poſſis: ac quamuis fluctibus in littus expulſi, nullo negotio capiuntur, tamen cùm non ſint eſculenti, à prætereuntibus præclarè contemnuntur. formam eis ſupernè rotundam, infernè concauam, eſſe refert Maſſarius, vt Cõchę videri poſſint: cirros ex imo emittere ad modum Polypi. Duo huius Zoophyti genera facit Rondeletius. Primum quintum Vrticæ genus octo cirris, alterum ſextum, quatuor tantum cirris præditum: primum ſic deſcribit. Pars vna veluti fungoſa quædam maſſa, rotunda, caua, in media perforata, purpurea veluti faſciola ambiente, pileum planè refert; altera parte Polyporum pe-

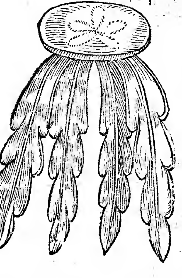
Forma.

dibus

Vrtica quinta ſpecies Rondeletij.

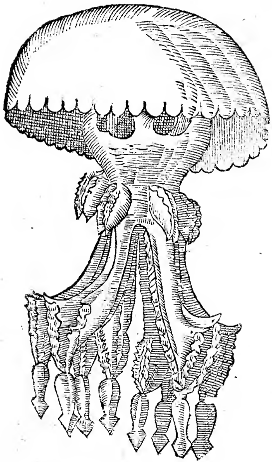
Vrtica ſexta Rondel.

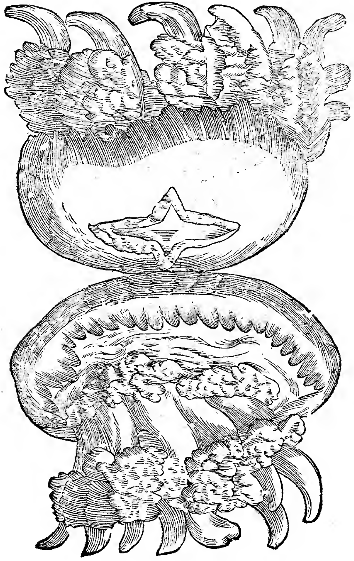
dibus ſimilis eſt: octo enim pedes habet craſſiuſculos, extremis partibus quadratos in acutum deſinentes, nullas interiores partes diſtinctas habet. Corpore eſt adeo pellucido, & ſplendido, vt oculos offendat, & hebetet. Ad eam magnitudinem accreſcunt, vt pileos, quibus viatores vti ſolent, ſuperent. Alterum genus quatuor duntaxat pedes, ſeu frondes habens, qui folijs achanti comparari poſſint, eſt in altera parte lineis aliquibus ſtellatim diſpoſitis. Huius generis illa quoque videtur, quam ita deſcripſit Bellonius: Mollis quidem, & albus corpore cartilagineo, ac criſtalli in morem pellucido, quod in mucorē facilè reſoluitur. Gibbam habet inſtar dimidiatæ ſphæræ figuram, glabram, pollicis craſſitudine: cuius pars interna neruis rectis à medio incipientibus, quaſi ſtrijs fului coloris in gyrum radiatur, quibus ſe diffundit, & conſtringit: qua corporis commotione aquam concutit, & nunc in pronum, nūc in ſupinum effertur. Pinnarum vice pinnis tenuibus, atq; ægrè conſpicuis in orbem cōmunitur, vt Lepus marinus. Cruciformes quoq; cirros, ſtriatos, craſſos, in modum ſtellæ radiatos, numero quaternos, parte interna nationi accommodatos habet: quos vt exactè conſpicias, erit in lebetem aquæ ſiccioris conijciendus: qui ſi ſupinus deuoluatur, multas fiſſuras in radice cirrorum oſtendet. Os quoq; habet parte prona ſitum, quo ea quæ venatur, abſorbet, in quem vſum quatuor cirri ad eius latera ſubiacent, coloris ſinopidis, quaſi eius branchię eſſent vel inteſtina. Hinc fit, vt intuentibus pulmonem in mari pabulandi gratia diuagantem grandis videatur quaſi pituitæ globus: qui vnicum tantùm colorem referret, niſi rubris illis quatuor circulis ſigillaretur, & ea cruce, qua interna pars ſtriata eſt, diſtingueretur. Hactenus Bellonius. Sed ad primum genus referenda eſt ea Vrtica, cuius iconem nobis exhibui Matthiolus, ſub nomine Pulmonis marini, item ea, cuius nos picturam damus pronè, & ſupinè. Quanta autem ſit harum differentia inter ſe facilè è pictura oculatus lector colligere poterit, ideo nos ab vtriuſque deſcriptione ſuperſedemus.

E F G H

Pulmo marinus Matth.

Potta marina, vulgò prona, & ſupina parte.

A

NATVRA.

OMNES prurimum in pudendis, & vredinem in manibus mouent, & acrimonia ſua Venerem extinctam, & ſopitam excitãt, qua maximè de cauſſa cum Vrticis numerandæ ſunt, teſte Rondeletio. Bellonius Pulmonem ſuũ nil præter aquam reſipere ait: os tamen leui calore incendere. Naribus quoque admodum, marinũ virus olere, ſargos, melanuros, ſcaros, ſparos, auratas, & id genus piſcium eo veſci; in fruſta deſciſſum, ac in mare reiectũ viuere nihilominus, ac moueri: extra mare autem exanimem apparere: Emortuum in alto mari, ac in littus reiectum, tranſparentis glaciei ſimilem. *Prurit... pudend... Vrtica...*

PRÆSAGIA.

B CONSPECTAS plerunque vndis ſupernatantes futuram maris procellam præſagire Matthiolus tradidit. Contra Bellonius mari commoto, & ſpumantibus procellis irritato deorſum ad imum ferri, pacato verò, ac bene tranquillo paſſim ſolutas vagari. *Com. in Dioſ. lib. 6. 936.*

VSVS.

QVOD ſi ijs virgæ, baculique perungantur, noctu facium accenſarum more lucem edunt, vt idem author eſt.

DE PVLMONE MARINO.

Cap. III.

INTER Teſtacea Pulmonem marinũ habuiſſe videtur Ariſtoteles. Nam quodam in loco tractans de Teſtaceis ſponte prouenientibus (quod indicat initium ſequentis capitis) Pulmonum mentionem facit inquiens: Quin *Lib. 5. Hiſtor. c. 15.*
C etiam qui Pulmones appellantur ſponte proueniunt: Sed ait Rondeletius hoc loco eodem modo Teſtaceos Pulmones intelligere oportere, quo Holothuria, Lethya, Stellas: id eſt corio duro contectos. Plinius hæc Zoophyta facit: Multis, inquit, eadem natura, quæ frutici, vt Holothyrijs, Pulmonibus, Stellis. Πλεύμονες dicuntur genera quædam in mari viuentia, ſed abſque ſenſu, Heſychius. *Lib. 6. ca. 27.*

ÆQVIVOCA.

RAMICES teſte Nonio Marcello, dicũtur Pulmones, vel hernia. Plautus Mercatore: Tui cauſſa rupi ramices, iam dũ ſputo ſanguinem, & Varro Trihodite: Prius quã in Orcheſtra Pithaules inflet tibias domi ſuæ ramices rũpit: ſed in ijs, quę hic adfert Nonius teſtimonijs, ramicis nomine nõ pulmo (hoc eſt viſcus illud leue, & ſpongioſum, in quod tanquam follem ſpiritus in reſpiratione recipitur, ad cordis temperandum calorem) ſed bronchucele intelligi Zoographo videtur. *Ramices.*

SYNONYMA.

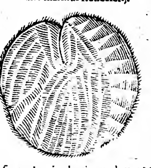
Πλεύμονες Atticè pro πλεύμονες dicuntur ab Ariſtotele. Latinè Pulmones vocauit Plinius: alibi idem Zoophytum Halipneumonem appellaſſe videtur. Germanis eiuſdem ſignificationis vocabulo Meerlungg vocari poterit. Interpres Kiranidis Pulmonem marinũ exponit Cunnum marinũ: ſed ſic nũcupãt Vrticã ſolutã, de qua ſuperiori capite egimus. Vnde ex ſtimo hũc interpretẽ, vt multos alios, nempe Maſſarium, Gilliũ, Belloniũ, hanc Vrticam Pulmonẽ marinũ veterũ (ineptiſſimè tamen) putaſſe. Nam Pulmo marinus, vel à Pulmonũ noſtrorum figura, vel ab eorundẽ ſubſtantia laxa, & molli foraminulisq; plena, nominatus fuit: hęc autẽ Vrtica nihil cũ pulmonis figura, aut ſubſtantia ſimile habet. Præterea cùm huius Vrticæ ſubſtantia perquã ſit mollis, & pituitæ concretæ ſimilis, quæ in aquam abit, in cinerem re- *Lib. 9. ca. 47.* *Cunnus marinus.*

digi, nec in aqua decoqui corpore aliquo ſuperſtite poſſit, verus pulmo eſſe non poterit, E quem decoctum in aqua commendant medici, itemq; eius cinerem.

DESCRIPTIO. NATVRA.

Quid ſit. PVLMONIS marini hiſtoriam adeo paucis complexi ſunt veteres, vt quidnam ſit à multis hactenus dubitetur, patet tamen ex prædictis carno ſam eſſe ſubſtantiam. Nos, inquit Rondeletius, cùm illa, quæ ſaxis affixa ſunt, diligentius rimaremur, & contemplaremur, inuenimus ſubſtantiam quandam illis hærentem, corio duro, & nigro intectam, intus mollem fungoſam, & fiſtuloſam, ſpongiarum alpyſiarum modo. *Locus.* Ea in ſaxorum rimis naſcitur, cuius imaginem non exhibemus, quia commodè exprimi non poteſt. vel Pulmo marinus dici poteſt, corpus quodam rotundum, pilæ marinæ modo, vireſcens, foris ſubſtantia felt ro ſimile intus totum fiſtuloſum, veluti ſpongia aplyſia. In mari aqua plenum eſt, & graue: extra mare in ſe cōcidit, & flacceſcit: in ſaxorum rimis F deliteſcit & inter algas. Ego potius has Vrticas puto, & ad eas hirſutas, quarū primo huius libri capite mentionem fecimus, referēdas. Nam Pulmones per mare feruntur, vbi imminet tēpeſtas: quod ſcripſit etiam Plinius ſic inquiens: Pulmones marini in pelago, plurium dierū hyemē portendunt. *Lib. 8. cap. 35.* Et Epheſius interpres Ariſtotelis de partibus animalium, *Lib. 4.* & ibidem etiam Philoſophus, quantum Zoophyta ſint, & fruticis naturam viuant, non tamen adhærere ſcribunt, ſed abſoluta eſſe, ſicut etiam in plantis quædam, vt epithymum, & epiperem.

Pulmo marinus Rondeletij.

PROVERBIA. G

Vitam Pulmonis marini viuere quid. ZΗΝ βίον πνεύμονος θαλασσίε, id eſt *vitam Pulmonis marini viuere*, Prouerbiū eſt in eos, qui ociosam, & ſecuram nimiū, ſtolidamq; vitā degunt, ſine ſenſu ferè ſine præſentione vlla futuri ſine præteriti temporis ratione. Poteſt etiam appoſitè dici in hominē ebrioſum, & abdomini, καὶ ὑπογαςρίοις ἐπιθυμίαις (vt Aretes Cæſarienſis loquitur) addictum farcire corpus ſolū promptum, ingenij viribus nuſquam vti. *In Philebo.* Plato ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλά τινος πνεύμονος. ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ᾽ ὀςρείνων ἔμψυχα ἐςι σωμάτων: Ideſt, Non hominis, ſed Pulmonis cuiuſpiam vitam viuere, aut alterius marini generis, quod inter Teſtacea corpora animatum eſt. *Inter Teſtacea ponitur.* Vbi notabis hoc loco pulmonem inter Teſtacea à Platone poni. Vſus etiam eſt eodem prouerbio Syneſius Ptolemaidos. Epiſcop. lib. de regno, βίον ζῶντας θαλαττίε πνεύμονος, ideſt vitam viuentes marini pulmonis: loquitur autem de voluptatijs hominibus, qui in ganeæ, libidinumq; vſu ſummum bonum ponunt Βλάκα; Græci hominem nimium ſimplicis, ſtolidique ingenij appellant (metaphora ducta) à piſce quodam ſiluro ſimili, ſed adeo vili, inutiliq;, vt ne canes quidem guſtare dignētur. Hinc quarto de Republica (Plato nimirum) βλακικόν τε ἡμῶν τὸ πάθος, ὡς εἰ λέγοι τίς πνευμονιάν, ἀπὸ τοῦ θαλαττίου ζώου ὄντος ἀναιϲθήτου, οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Κύμῃ χορίου τῆς βλακείας, οὗ μνημονεύει καὶ Ἀριςοτέλης, H *Pneumonia.* id eſt, Ignauia noſtra, ſeu ſtoliditas, quam quis pneumonia dixerit, ab animali marino ſenſu carēte, vel vt alij volunt, à regione propè Cumam Blacia dicta, cuius & Ariſtot. meminit, Suidas. Vnde verbū βλακεύειν exponūt pigritari, tardare, offitiāter, negligēter aliquid facere, & forſan Pulmo marinus quoq;, quauis animal eſſe videatur tardius: tamē & pigrius eſt, quā animaliū naturæ cōueniat: vt inde Plautus fortè in Epidico dixerit:

Dÿ immortales ſoccos iuſsi adimere pedibus.

Pulmo enim quod perhibent prius veniſſet, quam tu adueniſti mihi.

Author adagiorum prouerbium accipit in homines lentos, & ceſſatores: opinor, inquit, quod Pulmo, cùm perpetuò moueat, nunquam tamen loco ſe promouet: quod de animalium reſpirantium pulmone intelligit, Zographus ad pulmonem Zoophytum adagij originem referri poſſe arbitratur.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

COMMENDATVR inprimis ad pilos euellendos, aut prohibendos ne naſcantur. Plinius, Iecur etiam (thunni) tritum (inquit) mixtaque cedria (pſilothrum eſt) plumbea pyxide aſſeruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obſtetrix. Eadem vis eſt Pulmonis marini. Idem quoque tradit Aelianus, his verbis: Iam verò ſi quis qui nondum exceſſerit ex extrema pueritia, Thunni ſanguine illinatur, non pubeſcet: hoc idem torpedo & marinus Pulmo efficiunt. Nam in aceto putrefactę eorum carnes, & mento aſperſę, fugam pilorum facere dicũtur. Pulmonis marini cinis alligatur, inquit Plinius, egregiè profluuia purgat, hoc eſt, vt exponit Rondeletius, menſes promouet. Idem tradit Pulmonem marinum decoctum in aqua calculoſis mederi, pernioneſq; emendare ex oleo. ad perniones, & podagras commendat Dioſcorides recenter illitum. Pulmo marinus impoſitus pe-

B dibus podagras, & chymethla ſanat. ſuffita verò oſſa eius auertunt omne malum, ſicut & Stella, ex Kiranide.

Lib. 31. cap. 10.
Li. de animal. 13. capit. 27.
Cineris vis

VSVS IN VARIIS.

LIGNVM ſi eo confricetur, ardere videbitur, teſte Plinio, adeo vt faculam ita prę luceat; videtur dicere inquit Zoographus, confricatum eo lignum ita ardere, vt ſua luce faculam quoq; vincat. Thitini (lego Thynni, nam & litterarum ordo conſentit, & mox plura ſequũtur de Thynna) oculos, & Pulmones marini (marinos) ſi quis triuerit, & conſpexerit (conſperſerit) in tecto domus ſerò putabunt, qui in domo erunt (vel vndecunque tectum aſpicientes) ſe ſtellas videre. Si autem virgam vnxeris deambulans ſero, cùm luna non lucet, putabunt lumen de virga emicare. Si verò in muro, vel in charta depinxeris feram, aut imaginem aliquam videntes admirabuntur, Kiranides.

Li. 32. c. 10
Lib. 4.

C

DE HOLOTHVRIIS. Cap. IV.

SYNONYMA.

HOLOTHVRIA à Tethyis differre facile ex Ariſtotele probari poteſt, difficulter ex eius interprete Theodoro Gaza: is enim quodam in loco Tethya vertibula, & callos conuertit; Holothuria verò Tubera. alibi Tethya vertit callos. rurſus alio in loco omnia hæc Latina nomina Holothurijs tribuit, inſuperque de ſuo addit; Tota ipſa (Holothuria dico) ſimplici mitiorique teſta operta eſſe. Hæc itaque nominum cõfuſio magnas tenebras doctis viris, qui eius verſionem ſequebantur, offudit, Belloniumq; errare coegit Holothuria, & Tethya confundentem, item Maſſarium, quamuis hic diuerſas res ex Plinio ſit

D ſuſpicatus. Niphus non tantùm cum Tethyis Holothuria, ſed etiam cum Vrticis confudit Ὁλοθούριον Heſychio, & Varrino eſt genus animalis marinum. Vocabulum compoſitum eſſe apparet: ſeu vnde, non video, inquit Zoographus Θουραῖον, & Θοῦρον Heſychius interpretatur impetuoſum, ſalientem, bellicoſum, audacem, fortem, magnum, validum, libidinoſum, cupiditate in aliquid procliuem. Sic & Θοῦρος Ἄρης dicitur, & θούριδος ἀλκῆς τῆς πολεμικῆς, ἀπὸ τοῦ θορεῖν ὅ ἐστι πηδῆσαι. Sed θορεὺς libidinoſum ſignificat, & θορὴ τρα ὀχεῖαν, & θορὸς genituram. Holothuriorum quoq; meminit Plinius, ac ea inter Zoophyta cõnumerauit: Multis, inquit, eadem natura quę frutici, vt Holothurijs, Pulmonibus, Stellis.

Gazę inconſtantia.
Lib. 4. de par. c. 5.
Lib. 1 Hiſtor. c. 1.
Niphi error.
Etymum.

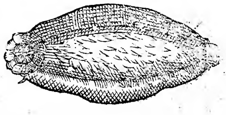
 E

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

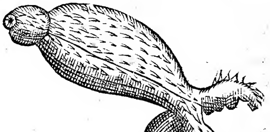
A Tethyis quid differunt.
Hi. 1. c. 1.

PAVCISSIMA ſunt ab Ariſtotele, & Plinio de Holothurijs tradita, ab alijs nihil: quia in cibis non recipiuntur, ſed in litoribus neglecta recenti. Saxis non hærent, qua in re maximè differunt à Tethyis: authore eo habeo Ariſtotelem, qui ſic ſcribit: Πολλὰ δὲ ἀπολελυμένα ἱδρίςιν, ἀκίνητα δέ: οἷον ὄστρεα καὶ τὰ καλούμενα ὁλοθούρια: Multa ſaxis quidem ſoluta ſunt, ſed immobilia vt Oſtra, & quæ vocantur Holothuria. Aſpero corio conteguntur. Rondeletius duas nobis icones Holothuriorum exhibuit, cum his deſcriptionibus: Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtuſum eſt, & planũ, in quo roſæ pictę imaginem ſculptã eſſe dicas, circa quam ſũt acetabula. Inde parua appendix, & mollis dependet. F Piſculentũ odorẽ reſipit, nec minus ingratũ, ac inſuauem, quàm Lepus marinus. Altero extremo tenuius eſt. Intus pars omnes ſunt indiſcretæ. Inter maris purgamenta id reperit, quod hic repræſentatur: quod quia vita, integumenti aſperitate, & duritia partib⁹ internis indiſcretis cum Holothurio cõueniat, Holothuriorum ſpeciem eſſe putat. Altero extremo caput diſcretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugoſum, quod aliquando dilatatur, aliquando conſtringitur. Sequitur corpus craſſius aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius vtraque parte duæ ſunt appendices pedum, pinnarum ve loco, ſed differentes. Superior enim ſtrictior eſt, in ambitu inciſa, in acutum deſinens, ad quam à ceruice producta eſt linea; altera latior vbique. G Harum beneficio motũ aliquem habere videtur, cuius prorſus expers eſt primum genus. quod aliquando acetabulis ſuis, ſaxis heret, ſed ſoluitur. Secundum hanc ſpeciem Rondeletij genitalis virilis quandam ſpeciem præ ſe ferre ait Zoographus: vt Holothuriorum nomen dictum videri poſſit, quaſi toto corpore ad huiuſmodi ſpeciem ſit conformatum.

Holothurij prima ſpecies Rondeletij.

Holothurij altera ſpecies, eiuſdem.

H

A

NATVRA.

PLANTAS potiùs eſſe Holothuria cenſet Ariſtoteles, quàm animalia, ſic enim loquitur: Quæ autem Holothuria vocant, & Pulmones, atque etiam plura eiuſmodi alia in mari, parum ab ijs (plantis) differunt, ſua ipſa abſolutione. Viuunt enim ſine vllo ſenſu, perinde ac plantæ abſolutæ. Nam in terreſtribus plantis ſunt nonnulla eiuſmodi, quæ viuant, & gignantur, aut in alijs plantis, aut abſoluta, quale eſt quod Pernaſus fert, vocatum à quibuſdam epipetrum, hoc enim diu viuere poteſt, etiam à paxillis ſuſpenſum. Hæc ille.

DE TETHYIS. Cap. V.

B

SYNONYMA.

Τήθος, & Τήθυον rectus ſingularis è Græcis effertur, vt τῆθος, & κοόμμυον Pro τήθεια per ει apud Ariſtotelem in penultima repono τήθεα, apud quē & τὰ τήθυα, & τῷ τηθύῳ legimus. In Plinij codicibus quibuſdam legūtur Tetheæ in fœminino genere, vt muſæ: Hæ, inquit, ſugentes, &c. & mox Tetheæ vtiles ſunt. Etiā piſcium catalogo Tethea, vt Muſa. Τίθη (per iota in prima, Zoographus mauult per ἦτα) κογχύλια, ὄστρεα nominantur Pollice. Τήθη τε γεραμμένα μνίοισι, Nicander, id eſt, Tethe, (vt Cete) quæ in muſco, aut in algis creſcunt, vel natant, aut capiuntur. Vocat autem Tethe, vt exponit Scholiaſtes, Patellas feras, quas nos Otia (id eſt aures) Ariſtoteles verò ὄστρεα, & Homerus ſimiliter communi nomine ὄστρεα. Homerus meminit τῶν τεθέων inquit Athenæus, lege τηθέων. Nam ſic Homerus. *Hiſtor. 5. cap. 15.* *Lib. 32. cap 9.* *Cap. 10. ibidem.* *Tethe, quę Nicandro.*

Lib. 3.

Πολλοὺς ἂν κορέσειεν ἀνὴρ ὅδε τήθεα διφῶν
C Νηὸς ἀποθρώσκων. *Iliad. Π.*

Quæ verba ſunt Patrocli exprobantis Cebrioni è curru deiecto tanquam vrinatori. Hunc locum commentans Euſtathius: τήθεα, inquit, ab vrinatoribus contrectantur Oſtreorum generis, ſic dicta à terra quam Tethyn nominant. Sunt enim præ cæteris marinis naturæ terrenæ, propter ambientis teſtę durtiem: aut forſan nominantur à nutrice infantiū, quæ τιθὴ dicitur: propter tenerum eius (corpus) veluti que lacteum, & roſcidum: qua ratione eiuſmod: (Oſtrea) etiam ἐρσήεντα quidam cognominat. Quod ad Tethe quidē, ſiue Oſtrea attinet, antiquos aiunt non piſcibus tantùm: ſed etiam Oſtreis in cibo vſos fuiſſe: quāquam is neque vtilis admodum, neque dulcis ſit: ſed neque parabilis, cùm è gurgitis vado vbi iacent (ἐν τῷ βυθῷ κατὰ βάθεα: atque propriè dicta Tethyia ſecundum Ariſtotelem ſaxis adhærent,) non aliter quam ab vrinantibus auferri queant. Hæc ille. Et rurſus à verbo θῶ θήσω, quod eſt lacto, deducuntur τήθη, & τηθὶς, (quæ nomina auiam ſignificant: τήθη aliquando nutricem quoque) & τήθεα quoque: quorum ſingularis caſus, & rectus eſt τῆθος, Ariſtoteli vſurpatus his verbis: Πίννη, ὄστρεον, μῦς, κτεὶς κόγχη λέπας, τῆθος, βάλανος. Et rurſus cùm ait ὁ μὲν κτεὶς τραχυόστρακος, ῥαβδωτὸς, καὶ τῆθος ἀρράβδωτον, λειόστρακον. Hinc *Odyſ. Δ.*
D τήθη in multitudinis numero caſus contractus: vt cùm ſcribit Athenæus: τὰ δὲ τήθη παραπλήσια τοῖς προειρημένοις καὶ πολυτροφώτερα; & quoniam inde genitiuus quoque formatur τηθέων τηθῶν, ſicut σηθέων σηθῶν: iocandi occaſionem inde ſumpſit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Ω τηθῶν ἀνδρειοτάτη καὶ μητριδίων ἀκαληφῶν.

de induſtria ſic alloquens veluti amatas nutrices, ac matres. Sunt enim τήθεα veluti τηθαὶ, id eſt nutrices. μητρίδια verò Vrticæ marinæ: huc vſque Euſtathius, qui τήθη quænam eſſent, ignoraſſe videtur, & ab Oſtreis non ſatis diſtinxiſſe: ſicut & alius innominatus Homeri Scholiaſtes, qui τήθεα nihil quàm Oſtrea, ſeu genus Oſtrearum interpretatur: Et Nicandri etiā qui τήθη putat Patellas feras, à quibus ea plurimùm differre collatis inuicem hiſtorijs liquebit. A Tethyio diminutiua vox videtur τηθάκιον. Epicharmus apud Athenæum τηθυνάκια, cum Teſtis alijs diuerſis nominat. Latinè vel Tethyum tribus ſyllabis: vel etiam Tethus effertur duabus ſyllabis maſculino genere, vt cetus. Gazam *Ab Oſtrea diff runt Tethea.* *Lib. 3.*

Holo-

Holothuria, Tethya, res diuerſas, iiſdem Latinis nominibus interpretando (Vertibula, E
Gazæ error. Callos, Tubera) confudiſſe ſuperiori capite monuimus. Tethia, inquit Gyllius, Theodorus vertit Tubera, & Callos, & Vertibula. Tubera quidem quòd ſic nullis fibris, quemadmodum Tubera terrena nitantur. Callos verò quod calloſa materia tegantur. Iam nunc Græci non Græco nomine, ſed pluſquam Barbaro Spherdocles (fortè à ſphæra, vnde & Vertibuli
Spherdocles. nomen Gazam finxiſſe coniicit Zoographus) nuncupant. Ineptius ij, qui accolunt Adriaticum ſinum, ex eo Spongias nominant, quia cum premuntur tanquam ſpongiæ, ſic aquam foraminibus reddũt. Hoc genus piſcium Maſſiliæ in vulgus ignòtum à paucis cognoſcitur. Quidam ſenes cùm huius deſcriptionem ſub eorum oculos ſubieciſſem, & multùm inculcaſſem, nominarũt VVichonos: Veruntamen propter tempeſtates hos mihi oſtendere nõ potuerunt. Hactenus Gillius. Ab eo, ait Zoographus, quòd ſpongiæ ſimilitudinem quandam habent Tethe, muſcoſo (ſi benè memini) & fiſtuloſo corpore, Veneti ſpongias nomi-
Niphi error. nant vulgò ſponge. Niphus alibi Vertibulum, ſiue Tuber cum Vrtica confundit. Callus verò, inquit, tanquam à Vertibulo ſeparans, (cùm alibi eundem faciat) ad magnitudinem iuglandis eſt: cuius durities media eſt inter teſtam, & corium. Alibi Vertibula non rectè Vrticas à nonnullis vocari ſcribit. Vertibulum inquit idem forma rotunda eſt, ſubter cum F
aliqua cauitate, cruſta calloſa, à qua & callus dicitur. Vulgo apud Tarentinos dicitur Ver-
Verticillũ. ticillum, propter formam, & paruos quoſdam anfractus, quibus deſcribitur. Tubera à colore, & tumore dici idem Niphus ait, & alibi. Tethya, inquit, apud nonnullos ſunt Vrticæ, atque calli quidam ad magnitudinem iuglãdis, duritie inter teſtam, & corium, colore ſuppallido, & rubenti. ea frequenter in Pyrgorum littore ad centuncellas reperiuntur: quæ ſicuti palato & iucundiſſima, ita & ſtomachis minimè inſalubria eſſe conijcimus. Quidam
Cum Vrticis confunduntur. confundunt Vertibula cum Vrticis eadem eſſe volentes, ſed error eſt, cùm diuerſa omnino ſint: Vertibula enim teſta ſcabra veluti corio integuntur, & pedibus carent, & mobilia ſunt. Vrtica verò (vti retulimus ex opinione Ariſtotelis) nullam teſtam habet, ſed corpus omni ex parte carnẽ præ ſe fert: & pediculos habet, vt Polypus, & ſaxis abſoluta vagatur: decepti forſan verbis Ariſtotelis octauo de hiſtoria dicentis: Nõnullorum natura corporis carnoſa eſt, vt eorũ quę Tubera (Tethyia) appellantur, aut Vrticę, vbi duo genera diſtincta intellexit, & non vnum, vt ſit ſenſus: Natura corporis nonnullorum eſt carnoſa, cuiuſmodi ea ſunt, quæ Tubera, aut ea, quæ Vrticæ vocantur. Tethyiorum Germanicum nomen facit Zoographus Spruzling, quod eis compreſſis aqua tanquam per ſyringem, aut ſiphonem G
exiliat, vel Magling, quòd caro eorum ventriculi figuram præ ſe ferat; vel Schuuumling, quoniam & Veneti ſpongias, ſeu ſpongiolas vocant.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

TOTA occuluntur teſta, quam læuem habẽt, vt nulla ex parte carnem detectã habeant, teſte Ariſtotele, qui idcirco Teſtatis adnumeraſſe viſus eſt,
Hiſtor. 4. c. 2. & alibi: Quæ vertibula, ſiue callos ſpeciali nomine à tegminis qualitate appellamus (τὰ δὲ καλούμενα τήθυα) naturam inter hæc genera (Teſtatorum) peculiarem, ſortiri notũ eſt. iis enim ſolis corpus totum tegumẽto includitur, cuius durities inter teſtam, & corium eſt: quamobrem modo præduri bubuli tergoris (ῥᾶον ἢ βύρσα σκληρά) ſecatur. Adhæret id genus ſaxis ſua teſta duoq; ſepoſita in- H
ter ſe foramina exigua admodum habet, & vſum vix patientia, quibus humorem accipit,
Excrementum nullũ habent. & reddit. Excrementum enim nullum in eo ſpectatur, quale in cæteris Oſtreis, vel Echinæum, vel quod appellent papauer, continetur, nulli è cæteris ſimilis: in omnibus tamen ſui generis eadem. Diſſectis primum membrana neruoſa cruſta ambiente obtenta oſtenditur, qua Vertibuli caro ipſa continetur, nulli è cæteris ſimilis, in omnibus tamen ſui generis eadem. Adhæret hęc vtroque ex latere membranæ circumdanti, & corio: & qua adhæret arctiùs in partem vtramque eſt, videlicet qua tendi ad meatus ductos foras per cruſtam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quaſi alterum ſit os, alterum oſſium excrementum delegatum. Nec modus idem, ſed alterum craſſius: alterũ tenuius eſt, cauumq; intus vtrinq; exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo conſiſtere ſolitus eſt. Pars verò alia, quæ inſtrumentalis, & ſenſualis ſit, nulla omnino percipitur, neq;
Color. excrementum quidquam (vt dictum iam eſt) quo in cæteris more continetur. Color ver-

tibulis

A ribulis, aut pallidus, aut rubidus eſt. Alio quoque in loco de iiſdem, ſic ſcripſit: Habet hoc genus animalium duo foramina, primumque (διαίρεσιν) vnam qua recipiat humorem cibo accommodatum: & qua rurſus emittat quantum humoris reliquum ſit. nihil enim habere excrementi, vt cætera Teſtata hoc ſe habere oſtendit. Præcingitur autem per medium tenui quadam membrana: in qua vitæ principium eſſe ratio congrua eſt. Hæc Ariſtoteles verba de rima, ſeu diuiſione Tethyorum Michael Epheſius declarans, ait: τὰ δὲ τήθυα πόρους μὲν ἔχει δύο· διαίρεσιν δὲ μίαν· ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις ὑμενώδη σωλῆνα ἐξωγκωμένον, καὶ σχίσαις αὐτὸν ἄνωθεν ἕως κάτω ἐν θατέρῳ μέρει: hoc eſt: Meatus (ſeu foramina) quidem in eis duo ſunt, diuiſio autem vna, ac ſi fiſtulam aliquam animo concipias (non æquali) ſed tumido corpore, eamque in alterutra parte ſcindas à ſummo ad imum. Contineri in Teſtatis id, quod ouum etiã vocatur eiuſcemodi cernere licet, vt tradidit Philoſophus. His hæc paucula Rondeletius addit: Ea, inquit, non ſolùm petris, ſed etiam oſtreorũ noſtrorum, teſtis affixa ſunt, & in iiſdem veluti tumores duri eſſe cernuntur. Oui figura ſunt aliquando longiore. Teſta extra fuſca, inæqualis, & rigida, intus argentea, læuis. Tethyorum caro membrana alia alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam ſcilicet, & ob-

B longam, meatus craſſior, & amplior gulę proportione reſpondet: alter minor podici. Vterque colore rutilo, vel ruffo, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio nudatum ſeorſum depingendũ curaui, quòd ex duobus meatibus eminentibus, quos modo deſcripſi meatus exilit, alioqui ſenſum fugientes. Alias Zoographus icones Tethyorum exhibet, quę Cornelius Sittardus ad eum miſerat quatuor, quæ vel Tethya eſſe videntur, vel eorum naturæ propinqua. Duas maiores fungos marinos eſſe, aut in Italia vocari addebat, teſtæ durę incluſos. Colore, vt pictos accepit, ſunt vario, ſed magna ex parte fuſco, quæ verò in maxima virgę, contextu quodam reticulato (eæ continuæ eſſe debebant) viſuntur rubræ. Minores duas vulgo nominari ſpecie, earum pictura foris fuſca, hirſutaq; apparet, ſubſtantia (vt aliquis coniecerit) coriacea: intus autem caua, & rubra. Ab his nonnihil differre, quæ Bellonius depinxit, facile quiuis ex pictura videre poterit. Nos etiã Tethyorũ aliquot obſeruauimus ſpecies, quę forma tantùm differunt, non alia parte ſingulari, ita vt merito tot ſpecies Tethyorum, quot formas ſtatuere liceat. Quæ primo depicta loco oſtenditur parte externa, & ſecundo parte interna pyri formam æmulatur, colore cineritio eſt: ablataq; cuticula ſubſtãtia apparet denſa poris exiguis, vixq; viſibilibus referta, per quos aqua attra-

C hitur, & per vniuerſum corpus diſtribuitur. Duo grandiora habet foramina: vnum oblongum; alterum rotundum: hoc aluo: illud ori reſpondere videtur: in his quandoque conſpiciũtur Scyllari, Cancelli, & alia Cruſtacea: item Trochi, Turbines, aliaq; parua Oſtracoderma. Tertia, qui oſtenditur loco figura eſt mali; ſubſtantia eadẽ qua ſuperior, foraminibuſq; duobus: rotundo, quod maius eſt: oblongo, quod minus in eo ſcyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis occupabat interuallum, cauda erat reuoluta: eumq; idcirco tertio loco adpinximus. Quæ quarto, & quinto oſtenditur numero, ab Antonio Maria Lombardo pharmacopœo erudito Mutinẽſi donata mihi fuit: figura eſt inæquali, tuberoſa: foramine vno oblongo maiori, quod in oppoſita erat parte, minori: in eo continebatur Purpura, proportione magnitudinis Tethyi magna, vt etiam exterius corium eius penetraret. Septimo ordine oſtenditur Tethyum ſecundo ſimile, figura rotunda, ſed inferius compreſſa: foramen habet tam exiguum, vt vix conſpici poſſit: intus habet cruſtaceum aliquod, vt in partis ſuperiores foramine conſpicitur.

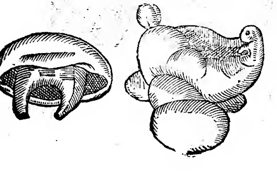
De part. 4. c. 5. Foramina

Tethya Zoographi.

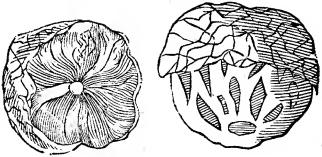
Noſtratũ Tethyorum deſcriptio.

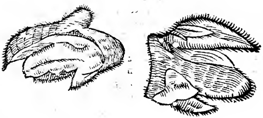
Tethya Rondeletij.

D

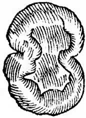

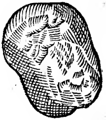
Tethyorum icones Zoographo à Cornelio Sittardo miſſæ.

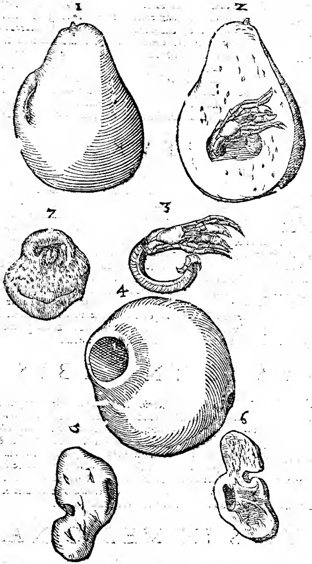

Tethya,ſiue Vertibula integra Bellonij. Tethya,ſiue Vertibula aperta eiuſdem.

Tethyiorum ab authore obſeruatorum ſex ſpecies.

E

LOCVS. GENERATIO.

Præſtantiſſima vbi. IN Oceano ad Gallicum littus frequentia ſunt: Pariſijſque in foro piſcario ſæpe Oſtreorum teſtis adhærentia videre eſt. In Aegypto nulla inueniuntur: In Smyrna Aſiæ præſtantiſſima. Inter immobilia Teſtacea olfactũ minimè habere videntur teſte Ariſtotele: qui etiam in rimis, cauernisque ſaxorum generari tradidit: Nicander inter muſcum, & algas creſcere cecinit. Plinius Tetheæ, inquit, inueniuntur ſugentes in folijs marinis: Rondeletius pro folijs legit ſcopulis. Euſtathius τὰ θῆ ſic dicta conijcit à verbo θῶ, quod ſignificat *Etymum.* θηλάζω, quod & pro lactare, & ſugere accipitur. VVottonus hæc ferè ex Xenocrate: Tethya gignuntur in cauernis ſaxorum: maximè verò in cęno, & littoribus, quæ phyco algauè marina abundent. Inueniuntur & in muſco marino, aut alijs in herbis folijſuè marinis.

NATVRA.

F

Plantas imperfectas eſſe aliquãdo putauit author. DVBITARI ſummoperè poteſt, quam habeat naturam Tethya. Ego aliquando fui eius ſententiæ plantas imperfectiſſimas eſſe, ſicut Spongias, & fungos: Itaque optimè dixiſſe Plinium: Tethya fungorum veriùs generis, quàm piſcium ſunt: Deinde nihil de animalis natura habere, cùm nullum viſcus intus habeant, ſed carnem tãtùm vniformem: Motum autem, & ſen- *Motus eorum ab externo prouenit.* ſum, qui ineſt illis, ab interno prouenire, cùm multa Conchylia, & Cruſtacea intus habere ſæpè conſpexerimus: à quibus ſcilicet motus prouenit, tanquam fit in ſpongijs. Sed & Princeps Philoſophorum, parum à plantis differre eſt opinatus; Spongijs tamen viuaciora eſſe (ζωτικώτερα) hoc eſt animalium naturæ propinquiora: Et mox: Tethyum igitur, in- *De par. 4. c. 5.* quit, & quidquid generis eiuſdem eſt, quia adhærendo tantummodo viuit, ſimile plantæ eſt: ſed cùm aliquid habeat carnis, ſenſum aliquem habere videri poteſt. Itaque vtro nam modo ſtatuẽdum ſit, incertum eſt. & paulò pòſt cùm dixiſſet nihil excrementi ipſis ineſſe, ſubdit: Ex quo fit potiſſimùm, vt ex hoc, & quidquid ſimile in animalium genere eſt, plan- G ta iure appellari poſſit: nec enim planta vlla habet excrementum.

VSVS IN CIBIS.

ARVSTICIS in foro piſcario vulgò diuendi ſolere magnitudine oui *Tethya rubea* gallinacei, author eſt Bellonius. Et Maſſarius rubea Tethya cibo idonea eſſe: pallida verò, aut ſublurea, amarulenta recitat, tanquam ex Ariſtotele; apud quem tamen id me legere non memini. Præſtantiſſima è Smyrna *Lib. 3.* Aſiæ. Athenæus cùm ex Niceſio (vt videtur) de Teſtatis quibuſdam di- *Vt alant.* xiſſet, vt Purpuris, Buccinis, Phloadibus, ſubiungit: Tethe verò prædictis ſimilia ſunt, & vberiùs alũt. Plurimum dare alimenti tradit Xenocrates, coriaque maximè eorum non confici. Secari etiam, & lauari, ac liquore Cyrenaico, & ruta, muria, & aceto, vel ex aceto condiri: operæpretium eſſe ea cum viridi menta conficere.

H

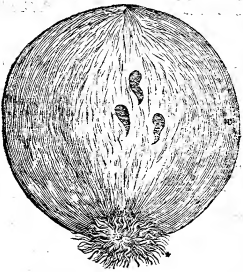
VSVS IN MEDICINA.

Li. 32. c. 9. IIS ineſt ſapor ſalſus, cum amarore, ob quem deterget, flatus diſcutit, vt *Quibus cõueniant.* non ſine ratione ſcripſerit Plinius: Tethya torminibus, & inflationibus ſuccurrere, & teneſmum diſſoluere renumque vitia. in cibo ſumpta lateris dolores leniunt eodem teſte. Conferunt etiam iſchiadicis ventrique ſuperiori vnà cum ruta. item cachecticis, quorum corpus macie conficitur cum ruta, & melle. Contra Dorycnium iuuant in cibo ſumpto teſte Nicandro.

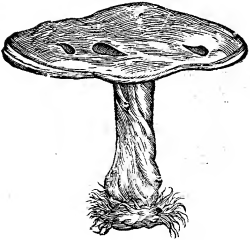
A DE MALO GRANATO, FVNGO, PYRO. Cap. VI.

DANIEL Barbarus vir cùm humanitate, tùm ſumma doctrina, atq; nobilitatis ſupremo ordine apud Venetos conſpicuus tres haſce imagines ad me miſit ſub nomine Zoophyti, ſed quia aliquantulum à Tethyjs, ſcilicet radice in multas fibras diuiſa, differre videbantur, ab illis ſeparaui, ſubiunxi tamen, quod conijcerem ad eorum genus proximè poſſe referri. Terna habent foramina ſatis inſignia. Primum à ſimilitudine tum formæ, tum coloris malũ punicum appellatur, eiuſdemq; mali magnitudinem habet. Secundum fungum tam exactè refert, vt non in mari, ſed terra natum videatur, vnde Fungus marinus appellatur, colore eſt cœruleo. Tertium pyrum à figura pariter dicitur, ſimilis ferè cum fungo coloris. *Danielis Barbari laus.*

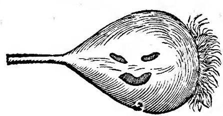
Malum granatum Zoophyton.

Fungus marinus Zoophyton.

Pyrum marinum Zoophyton.

DE MENTVLA MARINA, Cap. VII.

Lib.3. MENTVLÆ marinæ mentionem facit Athen. ex Nicandro inquiens: Colybdenam Epicharmus dixit in iis, quæ ſupra à nos adduximus, mentulam, vt inquit, Nicander, marinam, vel vt in Opſartytico Heraclides ſcripſit Squillam. Recitâ et autem antea hæc Epicharmi: Ἐντὶ δ' ἀςακοὶ κολυβδαινάι τε ἔχουσαι πόδια μικρὰ, τὰς χεῖρας δὲ μακρὰς χάραβος τὤνομα: Adſunt Colybdenæ & Aſtaci, quibus parui pedes, longaque brachia: carabos nuncupant. Rondeletius Vrticam paruam hodie à Græcorum vulgo Colicærenam dici ſcribit: à Gallis culum aſini. Πειρὼ nominatur à Numenio inter eſcas piſcium vt videtur, & *Collicæna. πειρὼ.* fortè non piſcis, ſed inſectum aliquod Zoophytum aquaticum fuerit.

Τοῖσι κεν ἄρμενα πάντα παραπλίασσαιο δὲ μύρα,
Κούριλιον ἢ πειρλῶνα, ἢ εἰναλίην ἑρπίλλαν.

Grammatici vt Varrinus πειρίνα interpretantur teſticulum, cudendum, πειρίνεον. Πηρὶν σημαίνει τὸν ὄρχιν, ἀπὸ τοῦ πείρω πειρὶν, καὶ πηρίν. ἢ παρὰ τὸ σπείρειν τὰ τέκνα. Hinc conijci poteſt Pirena Numenij, pudendum marinum maſculum, aut aliquam eius ſpeciem ſignificare. Holothuria vnde ſic ſint appellata, nondum inueni explicatum. Θούριον inter alia impetuoſum ſignificat, & ſalacem, id eſt procliuem ad libidinem: & Θορνύσθαι verbum libidini operam dare, θόρος genituram. Holothuria à Rondeletio deſcripta, præſertim ſecunda ſpecies genitalis viris quandam ſpeciem præ ſe ferunt: vt Holothurium dictum videri poſſit, quaſi toto corpore ſuo ad huiuſmod. ſpeciem conformatum: vel Holothurium quaſi Halothurium à mari. Haleſurion pro genitali marino accipi videtur, quaſi ἁλὸς οὐρὰ id eſt, marina cauda, Vegetius quoq; Zoophytis quibuſdam marinis caudam adnumerat. Eſt & piſcis nomen ædœon, quod & nos genitale nuncupamus marinum, à nonnullis Haleſurion Græcè dictum: quanquã Haleſurion ſunt, qui pro Callyonymo piſce capiant, Hermolaus in Corollario, quod ſi ab ἅλς, quod mare ſignificat, compoſitum eſt vocabulum, vt videtur, ἁλοσούριον melius dixeris, vt Haloſydna, Haloſachne; nam Halipneumõ à datiuo eius nominis componitur. Mentulæ marinæ meminit Albertus: Sunt in mari, inquit, animalia quædam ſimilia veretro virili: ſed loco teſticulorum habent alas creſcentes, quæ prominentia ſua efficiunt teſticulos. Imperfecta ſunt, tardi motus, nec viuunt niſi in aqua. Pudendi quoque marini vtriuſque ſexus meminit Apuleius in Apologia prima, nominat autem virile veretillam (malim Veretillum genere neutro, vt ſit diminutiuum à veretro) & muliebre viaginal (forte virginale vel vaginal) quod ab indocto quodam inter fœmineum appellatum reprehendit. Hæc friuola inquit pleraque in littoribus omnibus congeſtim, & aceruatim iacent. Et rurſus Albertus. Oſtreum quoddam, ait, vnius conchę inuenitur, quod habet ſpeciem virilis virgę inferius: & aliud eiuſdem generis, quod habet ſimilitudinem vuluæ muliebris: non tamen hæc ſunt inſtrumenta coitus in eis, ſed partes corporis ipſorum, huius Oſtrei Concha refert Cochleam, & eſt ſpinoſa extrinſecus, vt cibo gratæ, & delicatæ carnis. in eodem ſæpius margaritæ reperiuntur. abundat autem in littore maris Germanici, & Flandrici. Rondeletius nullam eiuſmodi Cochleam deſcripſit: ſed quartam Vrticæ ſpeciem, quæ inſtar Holoturiorum teſtis alienis adnaſcatur, & max-

Margin notes, top to bottom: *Holothuria vnde dicta difficile eſt ſcire.* — *Haleſuriõ.* — *Haleſuriõ.* — *Haloſydna* — *Veretillum virile.* — *Margaritæ mur locus.* Section letters in the right margin: G, H.

mè

A mè Purpuris, quæ ſunt Cochleæ ſpinoſæ. Inquirendum igitur Vrticæne aut Holothurij aliquam ſpeciem intelligat Albertus: cuius etiam alibi verba hæc ſunt: Eſt genus quoddam Oſtrei, cuius ſpecies vna Virgam, altera Vuluam præ ſe fert: & vocatur apud Germanos inferiorum marium Billegen. Zoographo hoc nomen hactenus inauditum, & eius ratio incognita. Zoophytum quod deſcripſere Bellonius, & Rondeletius apud Maſſilienſes, & Montiſpeſſulanos Mentula marina vulgò dicitur à ſimilitudine: Italis vt Neapolitanis præſertim Cazo marino: Græcis hodiernis Pſoli. Germani appellare poterunt Meerſchaam, Seeſchaam, Seeſtert.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

B RONDELETIVS duas Mentulę marinæ ſpecies facit: Prioris hæc eſt natura, & hiſtoria. Quantùm ad integumentū attinet, Teſtaceis annumerari debet, non Cruſtaceis, vt Mentula marina Epicharmi. Corio enim duro conſtat, vt Tethya. Quum viuit, intumeſcit, & diſtenditur: poſt mortem flacceſcit. Foramina duo habet, quibus aquam trahit, & reijcit. Partes internæ indiſcretæ ſunt. Multa huiuſmodi Zoophyta circa Stœchades inſulas capiuntur. Varia ſunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flaueſcentia. De altera hęc ſcribit: Neq; Zoophytum iſtud à Mentulæ contractæ forma multum diſtat, ſi eam cum ſcroto accipies. Ex dura quidem teſta cōſtat, ſed veluti cartilaginea ſpiſſa rugoſa, perſpicua. Foramina a ſeſe ſeiuncta duo habet, quibus aquam reijcit, quum comprimitur. Partes internas indiſcretas habet veluti reliqua Zoophyta. De Genitali marino hæc Bellon. Exangue maris pargamentum eſt ſolutum vagatur, ſed eius ea eſt natura, vt à piſcibus alijs minimè teratur, neq; à quoquam in cibo expetatur. Littorale eſt neq; alibi reperitur, quàm vbi Patellæ, Ricini, & Vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, quod ... pedem longum, & mediocris brachij craſſitudine: diſtendit ſe, & contrahit

Mentula mar. prior Rondelet.

Alteri' Rondel. deſcriptio.

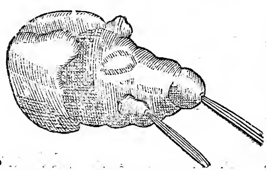
Bellonij de ſcrip. mentula mar.

Mentula marina Rondeletij.

C

Mentula marina altera Rondeletij.

D hirudinis in morem, vnde & ei nomen inditum eſt: quinetiam ruffi coloris eſt. Iners, nec niſi serpendo incedit, aſpectu toroſo, Nymphęę radicis ſimilitudine. Semper ad ima ſidit: nunquam natat: contrectatumq; in ſeipſum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuſpide pertundi poteſt: alioqui permolle, dum ſua ſponte mouetur. Suas promuſcides, quando vult, exerit, atq; ita conſtringit, vt ex pedali longitudine, vix ſex digitos longum appareat. Acetabulis, quæ in promuſcidibus habet, lapidibus hæret: in quibus pluſquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rurſus crinitas emittit veluti arbuſculas acetabulis plenas: quibus quidquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, vt vel integram Conchulam admittat: veſcitur enim omni Conchyliorum genere. Eius recrementa viſcida ſunt, ac lenta, albiſſima, copioſa, quæ tandem indurantur, vt cum fidibus de duritia neruea firmitate certare poſſint. Os in gyrum

Nominis ratio.

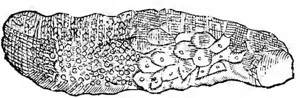
Promuſcides.

Os.

Victus.

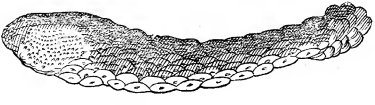
oſſiculis dentatum habet, præterea nullis oſſibus alibi præditum. Ab ore gula in ſtoma- E
chum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum eſt: reliqua vt inteſtina circumpo-
nuntur in gyrum, quæ vix obſeruari poſſunt. Alia ſunt purgamenta marina, quæ genitale
viri imitantur tum ſpecie, tum magnitudine, ſed pinnis ſubnexis binis loco teſtium. Lum-
Forma. bricum marinum, & terreſtrem refert (id nimirum, quod primo loco deſcribit) nam Lum-
bricus ſic ſe contrahit, vt ex ſeſquipedali fere longitudine orbicularis ferè fiat. Miſit ad
Zoographum aliquando Cornelius Sittardus, cum alijs, quas Romę nactus erat picturis,
pudendum aliqua ex parte ſimile illi, quod ſecundo loco Rondeletius dedit, colore è lu-
teo ſubuiridi. Maſſa quædam informis videtur, retrorſum vbi craſſior, altiorque eſt veluti
cornu paruum, rugoſum, extenditur: oppoſita pars humilior, ſeu in glande foramen oſten-
dit, idq; rubicundi coloris, ſi pictor non fallit. Hoc in Italia propè Romam rarò capi, nec
eſui eſſe aiunt. Ab eodem accepit, quod epipetron vocabat. depictum id, vt effigies repre-
Epipetron. ſentat, maſſa quædam informis ſpongioſæ, & cauernoſæ ſubſtantiæ, ſex digitos longa, ſeſ-
qui digitum lata: inæqualis, & tuberoſa, multis ſeu acetabulis compacta: colore partim ni-
gricans, partim rubeſcens, & albicans alicubi. Hanc apud Zoographum picturam cùm Bel
lonius videret, pudendum marinum ſibi videri dicebat. Naſci putat circa petras maris, eiſ- F
que hærere, vt inde aliqui epipetron nominare voluerint. Sed Zoophytum hoc eſt. Vete-
rum autem epipetrum herba, quàm Ariſtotelis etiam ſuſpenſam, multo tempore vigere
Epipetrum tradidit. Cum Zoographi icone conuenit Mentula marina à me adiecta, colore tota ferru-
gineo.

Epipetrum quorundam.

G

Epipetro Zoographi ſimile.

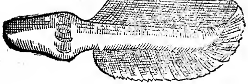
DE PENNA MARINA. H
Cap. VIII.

APTIVS, ac conuenientius nomen non inuenero, niſi hocce Zoophytum
pennam marinam dixerim. Eſt enim pennis magnis, quę in pileis geſtari
ſolent perquam ſimile. Noſtri tamen piſcatores ob extremitatis alterius
Penna cur ita dicta. ſimilitudinem, Mentulam alatã vocant. eſt enim ea pars præputio, ideſt
Mentula alata. glandi ſimilis, altera verò parte pennam refert. Pars illa craſſior, quę glan-
dis ſpecie eſt, rimas aliquot habet, quales ſunt branchiarum rimæ in ga-
leis Quæ pennam repreſentat, feſtucis tenuibus conſtat, quæ alumini ſciſſili ſimiles ſunt,
ijs ſubſtantia alia quædam tenera innititur. Noctu maximè ſplendet ſtellæ modo ob can-
dorem

A dotem, & læuorem. Rondeletius inter Vrticas quoque exhibuit ſpeciem vnam, quæ frondem pennæ ferè toſtas explicat. Pennam marinam aliam, rubentem, linea per medium caulem alba, fronde ſimili ferè, ſed parte altera, quæ fronde caret, longiore, ſimplici, nulla cum glande ſimilitudine, Cornelius Sittardus olim ad Zoographum miſit: his verbis adſcriptis: Pennam marinam Ariſtoteles inter Zoophyta collocat, hanc vidi ipſe apud Gyſbertum Horſtium Romæ. Ego, inquit Zoographus, nec Ariſtotelem, nec alium quenquam veterum meminiſſe puto, hoc quidem nomine. Obſeruaui Pennam marinam colore ſanguineo, nonnihil à Rondeletij differentem, cuius hęc eſt icon. *Alterius deſcriptio.*

Penna marina Rondeletij.

B

Penna marina ſanguinei coloris.

C

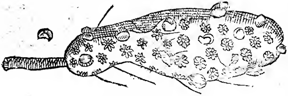
DE VVA MARINA RONDEL.

Cap. IX.

NOSTRI piſcatores oua ſepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento aſperſo, Vuam marinam nominant, de qua re dictum eſt, cùm de Sepijs ageremus. Sed de ea Vua non loquitur Plinius, cùm ſcribit; Rerum quidem non ſolum animalium ſimulachra ineſſe, licet intelligere inuenientibus Vuam, Gladium, Serras. Sed eam Vuam intelligi opinor, quæ hîc depingitur, quæ externa in parte vuæ flores optimè expreſſos refert. Eſt autem oblonga quædam, & informis maſſa, ex vno pediculo dependens. Partes internæ nudæ, teretes ſũt, inter quas aliquado reperiũtur, velut glã dulę paruę, cuium o- di vnicã ſeorſim depinximus. Hactenus Rondel. *Li. 9. c. 20.*

Vua marina Rondeletij.

D

Vuam marinam in vino putrefactam, ijs, qui inde biberint, vini tœdium afferre, author eſt Plinius. Vuam marinam tuſam, & madefactam cum vino ſufficienti ad bibendam clam ieiuno tribus, & efficies vini faſtidium Nicolaus Myrepſus, qui è teſtudine etiam ſimile remedium, cuius *Vini faſtidium vt paretur.*

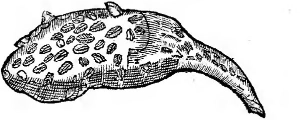
 vim

Veter. 4. c. 14. vim admodum diuinam prædicat, affert. Vegetius inter diuerſas res marinas Vuam quoque adhibet in ſuffitu contra languorem morbi peſtilentis. Vuam, ſeu ampelon Græcè aliqui vocant genus algę in aquis dulcibus, quod florem fructumque *βοτρυώδη*, ideſt racemi inſtar congeſtum habet. Ampelis quidem, & botrys Aeliano inter algas ſunt. Haffguffe in Oceano Germanicè dictum, magis refert fructum, quàm piſcem, vt audiuit Zographus, nimirum vt Cucumis, & Vua Plinij. Sed Zographus vocis huius Etymologiam non aſſequitur. Vua piſcis (nimium extenditur hic piſcis nomen) eſt, ita appellatus, quòd botryonis, ideſt racemi Vua ſimilitudinem habeat, Maſſarius. E

DE MALO INSANO MARINO.
Cap. X.

Nominis ratio. CVM nullum nomen apud veteres, recenteſque ſcriptores reperiatur huius Zoophyti, à ſimilitudine malorum inſanorum, quę Albergaines Montiſpelſſulani vocant, alij Galli Pomes d'amours, mali inſani huic nomen accommodauit Rondeletius. Vuæ marinæ ſpecies quibuſdam videri poſſet, ſed quia flores Vuæ nullos refert, verùm foliorum potius, vel plumatum formam, quia etiam pediculo differt, dilucidioris diſtinctionis gratia ab Vua marina ſecreuit, & à ſimilitudine mali eius terreſtris, quod oblongius eſt (nam eſt & alterum rotundius) malum inſanum appellauit. Facultate ab Vua marina non differt. F

Malum inſanum marinum Rondel.

G

DE CVCVMERE MARINO.
Cap. XI.

Lib. 9. c. 2. CVcumeris marini meminit Plinius his verbis: Rerũ quidem non ſolùm animalium ſimulachra ineſſe in mari licet intelligere intuentibus Vuam, Gladiũ, ſerras; Cucumim verò & colore, & odore ſimilem. Gillius, Cucumis, inquit, piſcis à Plinio dicitur colore, & odore Cucumeri ſimilis. Sed is magis ſimilis eſt ei, quem vulgò peponẽ vocamus: niſi arbitremur Pliniũ H peruulgatum Melonem Cucumerem appellare. quod ipſũ ſimile vero videtur legenti ea, quæ idem ſcribit de Cucumeribus, hęc Gillius. Is quem proponit Rondeletius Cucumerẽ paruum colore, figura, & odore refert. Digiti eſt craſſitudine, & longitudine, tuberculis aliquot aſperſis, veluti in Cucumere terreſtri paruo. Partes internas indiſcretas habet.

DE

A

Cucumis marinus Rondelet.

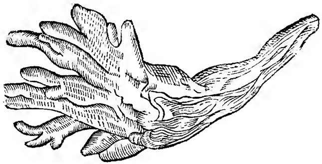
DE MANV MARINA.
Cap. XII.

B

Manus marina dicta à ſimilitudine quadam, Zoophytum quoddam eſt, cuius picturã olim à Cornelio Sittardo accepit Zographus, edendoq; eſſe negabat, neq; apud authores de ea re reperiſſe ſe quicquam.

Manus marina Rondel.

C

Finis Libri Quarti, & totius huius Operis, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Beatiſs. Virg. Mariæ.

INDEX
Siue Enumeratio animalium, quorum hiſtoria in hoc opere pertractatur.

Libri primi, qui eſt de Mollibus, Capita.

De Mollibus in genere. Cap. 1. fol. 1
De Polypo. Cap. 2. fol. 7
De cæteris Polypi generibus. Cap 3. f. 42
De Sepia. Cap. 4. f 44
De Sepiola. Cap. 5. f. 63
De Loligine maiori, & minori. C. 6 f 64.
De Lepore marino. Cap. 7. f. 78

Capita Libri ſecundi, qui eſt de Cruſtaceis.

De Cruſtatis in genere. Cap. 1. f. 91
De Locuſta. Cap. 2. 98
De Aſtaco. Cap. 3. 108
De Leone ſiue Elephanto. Cap. 4. 118.
De Aſtaco paruo marino. Cap. 5. 126
De Cammaro, ſiue Aſtaco ſluuiatili. Cap 6. 127
De Aſtaco Caraboeide. Cap. 7. 125
De Gammaro terreſtri. Cap. 8. 135
De Squillis in genere. Cap. 9. 136
De Squilla lata. Cap. 10. 143
De Vrſa minore. Cap. 11. 147
De Crangone. Cap. 12 148
De Squilla gibba. Cap. 13. 150
De Squilla parua. Cap. 14. 154
De Squilla mantis Rondel. Cap. 15. 156
De Cancris. Cap. 16. 159
De Cancro marino. Cap. 17. 173
De Cancro Maia. Cap. 18. 177
De Paguro. Cap. 19. 186
De Cancro Equite. Cap. 20. 197
De Cancro flauo vndulato Rondel. Cap. 21. 199
De Cãcro vario ſiue marmorato. c 21. 200
De Cancris chelarum longitudine differentibus. cap 22. 200
De Cancro cordis figura. cap. 23. 206
De Cancro fluuiatili. cap. 24. 206
De Cruſtaceis in conchis degẽtibus, & primum de Cancris paruis. cap. 25. 212
De Cancello. cap. 26. 215

Capita libri tertij, qui eſt de Teſtaceis.

De Teſtaceis, ſiue Conchylijs in genere. Cap. 1. 223
De Teſtaceis turbinatis in genere. Cap. 2. 253
De Nautilo. cap. 3. 257
De Nautilo altero. cap. 4. 263
De Purpura. cap. 5. 267
De Buccino. cap. 6 321
De Buccino paruo, & ſtriato. cap. 7. 329
De Murice. cap. 8. 330
De Murice marmoreo. cap. 9. 334
De Murice triangulari. cap. 10 338
De Murice lacteo. cap. 11. 339
De Murice purpureo Orthoceratro. cap. 12. 340
De *Murice Coracoide.* cap. 13. 341
De *Aporrhaide.* cap. 14. 341
De *Conchylio.* cap. 15. 345
De *Turbinibus.* cap. 16. 348
De *Turbine magno.* cap. 17. 349
De *Turbine aurito.* cap. 18. 349
De *Turbinibus tuberoſis.* cap. 19. 353
De *Turbine anguloſo.* cap. 20. 353
De *Turbine muricato.* cap. 21. 355
De *Turbine pentedactylo, & teſſeradactylo.* cap. 22. 357
De *Turbinibus læuibus.* cap. 23. 358
De *Turbinibus inter ſpongias viuẽtibus.* cap. 24. 358
De *Trochis.* cap. 25. 362
De *Nerite.* cap. 26. 363
De *Nerita Aeliani.* cap. 27. 365
De *Nerite Bellonij.* cap. 28 368
De *Cochleis.* cap. 29. 368
De *diuerſis Cochlearum ſpeciebus.* cap. 30. 389

De

De Cochlea cælata. cap.31.393
De Cochlea, quæ erat in vſu oleario. cap.32. 395
De Cochlea depreſſa. cap.33.396
De Cochlea rugoſa, & vmbilicata. Cap.34. 396
De Cochlea vmbilicata. cap.35.397
De Vmbilico. cap.36.398
De Cochlea Echinophora. cap.37.398
De Cochlea Cylindroide. cap.38.399
De Cochlea læui turbine obtuſo. c.39.399
De Echinis. cap.40.400
De Conchilijs dithiris, ſiue biualuibus, & primum de Concha margaritifera, ſeu Berberi. cap.41.417
De Margaritis. cap.42.420
De Concha imbricata. cap.43.445
De Conchis ſtriatis. cap.44.448
De Concha echinata. cap.45.451
De Concha ſquamoſa. cap.46.452
De Conchis longis. cap.47.453
De Concha pictorum. cap.48.455
De Concha corallina. cap.49.456
De Concha rugata. cap 50.458
De Conchula rugata. cap.51.458
De Concharhomboide, vel muſculo ſtriato. cap.52. 459
De Conchis læuibus. cap.53.461
De Concha Galade, & Concha nigra Rondel. cap.54.361
De Concha faſciata. cap.55.462
De Concha craſſæ teſtæ, & conchis varijs. cap.56. 464
De Concha tenuis teſtæ. cap.57.464
De Chamis in genere. cap.58.466
De Chamis in ſpecie, & primum de læui. cap.59. 469
De Chama piperata. cap.60.471
De Chama nigra, ſiue glycymeride. cap.61. 471
De Chama nigra. cap.62.471
De Chama glycymeride. cap.63.472
De Chama peloride. cap.64.475
De Chama aſpera. cap.65.476
De Oſtreis. cap.66.477
De Oſtreis Syluestribus. cap.67.491
De Oſtrea Gaideropoda. cap.68.492
De Pectinibus. cap.69.497
De Muſculis. cap.70.508
De Mytulis. cap.71.510
De Tellinis. cap.72.517
De Balanis. cap.73.521
De Pholade. cap.74.525
De Solene. cap.75.527
De Pinna. cap.76.530
De Byſſo. cap.77.540
De Concha Anatifera. cap.78.543
De Lepade, ſiue Patella. cap.79.545
De Aure marina, ſiue Patella fera. cap.81. 550
De Concha Venerea. cap.82.552
De Concha Perſica. cap.83.553
De Penicillo. cap.84.553

Capita libri quarti, qui eſt de Zoophytis.

De Vrticis. cap.1.563
De Vrtica ſoluta. cap.2.573
De Pulmone marino. cap.3.577
De Holothurijs. cap.4.579
De Tethyis. cap.5.581
De Malo granato, Fungo, Pyro. cap.6. 587
De Mentula marina. cap.7.588
De Penna marina. cap.8.590
De Vua marina Rondeletij. cap.9.591
De Malo inſano marino. cap.10.592
De Cucumere marino. cap.11.592
De Manu marina. cap.12.593

INDEX
In præcedentes libros de quattuor animalibus reliquis exanguibus,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hiſpanicus, Germanicus, Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Bohemicus.

A

AD Abrorum remedium. fol. 416. E.
Academici polypis ſimiles. 28. H.
Acatium. 263. A.
Acatos ibid.
Accipitres marini gregales ſunt. 75. A.
Acetabula polypi qualia. 10. G.
Aceti vis. 434. E.
Ad Acbores 253. A.
Acipenſeris auidiſſimus Gallonius. 142. F.
Aconitum cur camarum vocetur. 109. A. *eius radix qualis.* 109. B. 152. B.
Adulatoris Hieroglyphicum polypus. 32. G. *mores.* 32. H. *polypo ſimilis.* 28. H.
Aedæon. 588. E.
Ad Aegylopes remedium. 85. A. 253. A. 558 H.
Aegilænus. 99. C.
In Aegypto cur Conchylia reperiantur. 237. D. 228. E.
Aeneæ habitus 270. E.
Aethiopes, vt Conchis Veneris delectentur. 559. A.
Aganos, quæ Concha. 445. B.
Alabaſtrum quid. 421. D.
Ad Album in oculo bouis 62. E. F.
Alex quid. 133. A. *gregalis eſt.* 75. A.
Ad Alopecias. 60. H. 329. B. 415. D. 416 E.
Alexandri magni luxus in purpuras. 270. G.
Amantes ſæpijs capiendis comparati. 51. C. *redamatam ſubitò relinquentium Hieroglyphicum.* 30 H.
Ad Ambuſta 329. C. 387. A.
Amethyſtus gemma. 290. F. *eius color.* 289. B.
Amicum fictum, vt Loligo ſignificet. 75. D.
Amoris coniugalis in viro firmi, in muliere lub ici typus ſæpia. 57. D. *eius firmitas per polypum notata.* 31. A.
Amorge herba, quæ 307. A. *lini genus eſt.* 307 B. *vnde dicta* 288. F.
Ampelis algæ genus. 592. E.
Amphid omnia quando fiebat. 38. F.
Anatifera Conchæ hiſtoria. & icones 543. 544.
Anchuſæ radicis vſus. 307. C. *quæ vnguenta ea tingerentur.* 306. E.
Ad Anginam 211. C. 212. E.
Anguillæ ex putredine 246. F.
Anima omnia plena. 246. E. *purpureæ, quæ.* 310. E. *eius vis polypo comparata.* 28. H. *vt corpori inhæreat.* 249. A.
Animalia aquatilia cur pauca venenoſa. 85. C. *exanguium quot genera. Ariſt.* 1. D *ſanguinea quæ ex putredine* 246. F.
Animus terrenis affectibus mancipatus per Cochleam ſignificatur. 379. C.
Annus quot menſibus olim conſtaret. 487. B.
Anſeri feræ Conchæ hiſtoria, & icones. 543 544.
Antale quid & eius natura. 282. F.
Ad Anthracem. 385. A.
Aper ne in te impetum faciat. 165. D. *quando cancros deuoret.* 172. F. *quibus ſibi medeatur.* 176. H.
Apibus cancri, vt inſ ſti. 165 D.
Apes qualia appetant. 244. F.
Apitum quid. 142 E.
Apitius ſquillarum cauſa in Africam profectus. 142. E.
Aporrhades an è muricum, vel lepadum genere. 341. D. *eius hiſtoria* 341. D. 342. G. *Icon* 343. 344. *quæ Bellonio.* 550. H. *vt ſaxis hæreant.* 341. D.
Aqua dulcis in mari. 236. G.
Aquatilium tegumenta. 255. B.
Aquila a polypo in aquam detracta. 34 E.
Ad Arancarum citrinarum morſum. 210. F.
Araneæ marinæ Rondeletij deſcriptio. 201. D. *icon.* 202. *Ariſtotelis quæ.* 201. D. *Alberto quæ.* 216. G.
Araneus marinus. 186 H. *quid ita vocent Germani* 46. E. *qui Gallis.* 177. C. *deſcriptiones eius.* 201. *icones ibid.* & 202.
Araneus piſcis vbi venenum contineat. 85. C.
Arcani reuelati typus. 168. G.
Ardeolæ cancros nidis cur imponant. 165. D.
Arethuſæ imago in numo Syracuſanorum. 36. F.
Ariſtoteles correctus. 4. G. 11. D. 12. F. 52. G. 53. D. 68. G. 74 G. 128. H. 138 F. 214. H. 286. G. 296. E. 299. C 564. G. *Sæpiæ comparatus.* 56. H.
Ariſtophanes correctus. 318. E.
Ariſtulæ gregales ſunt 75. A.
Armillas quas Conchas Hiſpani ad Armos fractos. 384. H.
Arſellas quas Conchas vocent Veneti. 458 H.
Ad Arthritim. 211. A. 386. E.
Arytæna vas quale. 395. A.
Aſinus marinus. 9. A.
Aſinculus quid Gallis. 588. F.
Aſtacenus ſinus vbi. 108. H.
Aſtaci æquiuoca. 108. H. *eius antipathia cum polypo.* 117. A. *ab authore poſiti deſcriptio.* 111. B. *icon.* 112. *capiendi ratio.* 116. F. *cum carabo confunditur.* 109. A. *carnis bonitas.* 117. E. *Chela faciem hominis ridiculam repræſentans.* 111. *icon* 115. *Chelæ vſus pro ſalina.* 117. G. *pro tintinnabulo.* 117. G. *coctus cur rubeſcat.* 132. F. *cur rarò viuus videatur* 116. G. *cur Tarentini cũ numis ſuis impoſuerint.* 117. C. *eius deſcriptio ex Bellonio.* 110. H. *duodecim pedes longi, qui deuoratur a rhinocerote marino, icon.* 125. *Etymologia.* 109 C. D. *genera eius quot, eorumq; differentiæ.* 110. E. *hominem prehenſum ſuffocantis icon.* 124. *eo inſignita numiſmata.* 117. C. *eum malè depinxit Bellonius.* 111. A. *eius natura, & mores* 116. H. *cum non vouit Cardanus, & cur.* 110. H. *pediculo marino ſimilis icon* 123. *pulmentum vt ex eis fiat* 133. A. *quæ loca ament.* 116. E. *quãdo pariant.* 116. G. *quãdo ſenectucem exuant.* 116. H. *quem Hieroglyphicè ſignificent.* 117. D. *quibus noceant, & quibus proſint.* 117. G. *Sexus.* 116. F. *Synony.* 109. A. & *inde. temperamentum.* 117. D. *vbi meliores.* 117. E. *vbi maiores.* 117. G. *eius vſus in cibis.* 117. E. *Vſus in medicina.* 117. G. *vt reſpirent* 116. G. *vt coeant* 116. G. *vt a Locuſta differat.* 99. D. 110. E. *vt inuicem pugnent.* 111. A. *vt patriã ament.* 116. H.
Aſtacorum aliorum Leonis Rondeletij ſimilium deſcriptio. 122. G.

Aſtaci

Aſtaci Coraboeidis hiſtoria. 135. c.
Aſtaci fluuiatiles an branchias habeant. 128. f. crustarum fartura. 132. b. deſcriptio ex Rondel. 127. d. ex Bellonio. 128. e. Emblema. 131. d. genera. 129. B. icones. 129. ex eis ius, vt fiat. 133. A. eorum lapillorum vſus. 134. H. vt a fœmina differat. 131. B. natura. 131. C. non omnes coƈti rubeſcunt. 132. E. ouorum facultas. 135. B. ijs perperam quidam ad pulmonum vitia vtuntur. 176. H. quando meliores. 132. G. quando cruſtam exuat. 131. C. qui meliores, & qui peiores. 132. F G. quot & quo loco lapillos habeant. 128. H. 129. A. Supina parte picti, & oua oſtendentis icon. 130. Synonyma 127. C. temperamentum. 132. E. ex eis tortæ, & alia eſitia. 132. G. Vbi abundent, & vbi non ſint. 130. F. Victus. 130. G. H. vſus in cibis. 132. F. vſus in medicina. 133. C. vſus in varijs. 135. B. vt aerem trahant. 128. f. g. vt viui conſeruentur. 132. g. vt carnis auidi. 230. b. vt capiantur. 130. b. vt coeant. 131. b.
Aſtacorum mediæ magnitudinis deſcriptio. 111. c. icon. 113. 114.
Aſtaci parui Rondelet. deſcriptio, & icon. 126. f.
Aſtaci ſaxatiles, qui. 129. b.
Aſtacus vrbs. 108. b. Bytiniæ locus. 108. b.
Aſtago quid Plinio medico. 117. g. cur ita Locuſtam vocent Græci. 99. c.
Ad Aſthmaticos. 62. g.
Aſtura quid Venetis. 530. g.
Athenæus correctus. 25. d. 95. b. 52. b. 120. e. 160 g. 231. c. 286. g. 324. g. locus corruptus animaduerſus. 230. g. locus alius. 53. d.
Attramentum quid in mollibus, & eius vſus. 5. b.
Attramentarius piſcis qui. 64. b.
Ad Atrophiam. 133. d. 134. e.
Auari polypis ſimiles. 29. d.
Auguſti locus in emenda purpura. 289. d. purpuram ipſe emit. 271. e. quo prouerbio delectatus. 168 g.
Auli, quæ Conchæ. 453. b.
Aulos quid, & vnde dicatur. 527. b.
Auris cauitas Concha dicta. 228. f. ad eius dolorem. 329. b. 339. b 348. e. ad eius vlcera. 212. c.
Auris marina. 545. c. eius hiſtoria. 550. f.
Auricula muris coccum proferens. 305. c.
Aurora cur purpureus rubor dicta. 312. b.
Auſonius correctus. 45. b.

B

Babylon cur purpurata meretrix. 278. f.
Bacca pro vnione. 422. e.
Balani æquiuoca. 521. d. eius deſcriptio. 522. b. icon. 522. 523. 524. non eſſe Concham Rhomboidem. 459. c. eius Synonyma. 522. f. quæ ita vocentur. 521. d. quot eius genera. 522. g. vnde dictus. 521. d. eius vſus in cibis. 525. a. vt naſcantur. 549. d. vt coquantur. 525. a.
Balani Bellonij icon. 460.
Balenæ capite carent. 93. e. Sub ventre duo habent foramina. 12. b.
Balneæ penſiles. 477. c.
Bdellium onyx vocatum. 295. d.
Bellis minor. 420. b.
Belliculi marini, quæ Conchæ. 553. a.
Bellonij error. 111. a. 119. d. 197. b. 299 c. d. 579. d.
Berberi Conchæ genus. 417. c.
Bernardi qui Gallis. 246. g.
Bernicla auis icon. 544.
Biſas quid. 99. c. 186. b.
Bisbyſſinum. 541. d.
Biualuæ quid. 230. g.
Biualuium differentia. 232. f. diuerſitas. 231. c. vt à turbinatis differant. 233. a.
Biucrones quas Conchas Veneti dicant 458. b.
Blatta pro purpura Indica. 294. g.
Ex Blatta Byzantia remedia. 295. c. & vnde Arabibus, quid ſit, & eius icon. 346. c. eius vſus, & Vires. 347 a.
Blata Byzantia officinarum, & multa de ea. 294. e.
Blatteus color. 294. c
Balbidia, quæ Hippocrati. 40 g. 43. a.
Bolbo ync. 12. e.
Bolitæna. 11. c. d. vbi non reperiantur. 43. d. eius vſus in cibis, & medicina, & vt præparentur. 44. e.
Bolitæna Bellonij icon. 43.
Bombylia ex genere polyporum. 43. a.
Botrys algæ genus. 592. c.
ad Braſſicam ſylueſtrem ab equo deuoratam. 177. a.
Briſſi echini forma, & icon. 406. 407. 408.
Bryttus quid. 405. c.
Bubalos cur Veneti Cochleas vocent. 375. c.
Buccæ quid. 321. d.
Buchia. 323. b.
Buccinæ æquiuoca. 321. c. ætas. 327. d quid propriè Latinis. 321. d. ex eis emanantis aquæ vis. 328. b. cur purpuræ filius dicatur. 324. e. eius deſcriptio. 323. d. differt à Conchylio. 281. a. à tuba, vt differat. 322. e. Etymum. 323. a fructificat. 300. b. eius generatio. 328. f. 299. a. ori grata ſunt, & ſtomacho conueniunt. 328. f. partes eius, quæ meliores in cibo. 328. g. quando lateant. 327. d. Synonyma. 322. f. è turbinatorum genere ſunt. 323. d. Vſus in cibis. 328 f in medicina. 329. a. Vt fructificent. 328. e.
Buccinarum duarum Rondeletij icones. 325.
Buccinæ alterius ſpeciei ab authore obſeruatæ icon. 327.
Buccinæ paruæ authoris icon. 330.
Buccinæ peregrinæ icon. 327.
Buccina oppidum. 322. e.
Buccina paſtoralis. 321. d.
Buccini Zoographi icon. 326.
Buccini parui hiſtoria. 329. d. icon 330.
Buccini ſtriati deſcriptio. 329. d. icon. 330.
Buccinus minor quid. 323. b.
Bugloſſus lapis qui. 242. e.
Bufo viuus in medio marmore inuentus 241. b.
Byſſus an ex pinna, an contrà pinna ex byſſo oriatur. 542. e.
Byſſi color. 541. c. differentiæ. 541. a. diuerſum eſſe à purpura. 293. c. Lini, non lanæ ſpecies eſt. 541. c. de eo myſtica, & moralia. 542. b. quid ſit Cardano. 541. a. Synonyma. 540. b. purpura tingebatur. 541. d. eo qui induerentur apud Indos. 542. g. eius vſus. 542. g.
Byſſus arboreus, & vbi naſcatur. 541. b.
Byſſus marinus quid. 54. . b.

C

Cadmi filias, quid vocet Auſonius. 45. b.
Cælij error. 310. b.
Cæmenta imbricata, quæ. 445. b.
Cæna Chalcidenſis proœmium quid. 479 a.
Calaina vaſa quæ. 3 : 1 a.
Calamariæ nomen perperam ſepiæ tribuitur. 45. d.
Calamarus piſcis cur Loligo dicatur. 66. g.
Calibæ quæ. 289 a.
Calcinellarum forma. 458. b.
ad Calculos. 40 f. 108. g. 134. e. 135 a. 172. b. 173. b. 211. c. 385. d. 387. c. 388. e. 415. d. 416. g. 573. a. 579. A.
Calculi qui Conchæ dicti. 228. g.
Calculus vterinus quid. 552 f.
Caligula cur Ptolomæum percuſſerit. 271. d.
Callimedon rhetor cur Carabus vocatus. 98. f. 106 b.
Calli carnem nulla parte derelictam habent. 232. f vnde dicti 582. e.
Calliblephara, quæ oſtrea. 482. f.
Calua capitis Concha vocata 218. f.
Calx ex buccina. 329. c. ex Conchylijs. 250. b.
Cammarus quid olim Romanis. 137. c. eius hiſtoria. 127. a. num gammarus fluuia-

fluuiatilis. 127. a. à ſquilla parum differt. 127. a. in eius capite lapides. 128. f. ex eis garum. 133. a. non eſſe ſquillam. 127. b.

Cammarus Rondeletij. 147. b.

Cammarum aconitum vocatur. 109. a.

Cancellari quid 167. a.

Cancelli æquiuoca. 215. b. deſcriptio. 216. b. 217. a. genera, & differentia. 217. a. b. in quibus muricis reperiantur. 512. g. eius ſepta qualia. 215. b. victus. 223. d. vt ſeſe tutantur. 221. d. vſus in cibis, & alij. 222. f. vt à paruo cancra differat. 215. d.

Cancelli authoris icon. 218.

Cancelli alterius rubri icon. 220.

Cancelli alterius oblongi aſtaco fluuiatili ſimilis icon. 221.

Cancelli in buccina latentis icon ex Zoographo. 220.

Cancelli, ſeu Bernardi Heremitæ nudi imago. 219.

Cancelli vulgo Auena dicti icon. 221.

Cancri æquiuoca. 159. a. an cerebrum habeatur. 161. b. an caput, & collum habeant. 161. b. an cauda careant. 161. a. de eo apologus. 170. e. eius aſtus in capiendis conchylijs. 166. f. ætas. 165. a. eos capiendi ratio. 165. a. in eius capite lapis, & eius facultas. 173. b. carnis temperies. 171. d. cur transuerſè incedat. 163. d. cur inter aſtra collocatus. 169. c. cur ad nocturnum lumen accurrat. 168. g. cur lento greſſu moueatur. 164. c. cur in colico dolore prohibeantur. 172. f. cur non natent. 103. c. cur cauda careant. 100. g. eum cur Hercules occidiſſe dicatur. 170. e. ab eo denominata. 167. a. eorum differentia varia. 162. g. eos edentibus, qui ſimiles. 171. b. epitheta. 171. b. Etymum. 160. b. de eo fabula. 169. d. fillis facultas. 173. B. genera eorum quot. 162. f. greſſus. 163. d. Hieroglyphica 168. f ijs inequitans quia ſignificet. 171. a. de ingreſſu eorum prouerbium. 170. g. ijs inſignita numiſmata. 168. b. eos lepori comparare quid. 170 g. moralia, & myſtica 167. c. 208 g. maris, & fœminæ diſtinctio. 165. b. c. natura, mores 166. e. eos non nouit Cardanus 130. b. non natant. 163. d. oculorum facultas 173. a. omnia cruſtacea hoc nomine comprehenduntur. 226 f. omnia cruſtata, ſic vocat Plinius. 92. e. partium enumeratio, & vſus. 162. g. pedes quot & eorum vſus. 61. c. ab ijs præſagia. 165. b. pro omni cruſtaceo accipitur. 150. 9. eum prorſus non procedere contra Rondeletium. 164. f. de eo prouerbia 170. g. quando lateant. 156. b. quando cruſtam exuant. 97. a. quando in Scorpiones figurentur. 166. e. quæ loca amant. 164. g. qui, & quando lauentur. 172. e. qui decem, qui quatuordecim pedes habeant. 162. e. qui meliores 176. f. qui ſacri haberentur Neptuno. 194. g. b quibus viſtitent. 164 b. quibus ſenſibus vigeant. 165. c. cum quibus antipathiam exerceant. 165. d. cum recta ingredi docere, quid. 170. g. rotundi ſunt. 161. a. ſenectam exuunt, & quando. 166 b. de ijs ſomnia, quid indicent. 169. c. ad ſplendorem accurrunt. 236. e. Synonyma. 160. g. vbi pleniores Luna decreſcente. 176. g. venenoſus, vbi. 163. a. viſi per ſomnum quod ſigaent. 169. c. eorum viſus obliquus. 161. b. vſus in cibo. 171. d. in medicina. 172. f. in varijs 173. b. vt oua edant. 165. c. vt inuicem pugnent. 166. c. vt ad electuaria præparentur. 172. f. vt coeant. 165. c. vt oſtreas vorent. 167. c. vt coquendi. 172. c. vt aquam recipiant. 165. a. vt à locuſtis differant. 161. a. vt oſtrea capiant. 486. b. de vulpe, & eo apologus. 176 f.

Cancrorum brachy. helorum deſcriptiones. 202. g. icones. 185. 204. 205.

Cancrorum chelarum longitudine differentium hiſtoria. 200 b. & inde Cancri cordis figura deſcriptio, & icon. 206. e.

Cancri curſores qui, & eorum forma. 162. g. f.

Cancer dapis affectator. 213. a.

Cancri equitis æquiuoca, & Synonyma. 197. a. amphibius eſt. 198. g. cur ſic dictus 162. f. 197. c. cur in terram egrediantur. 198. g. cur non edules. 199. b. deſcriptio. 197. c. 199. a. eius mira velocitas. 198. g. natura, mores 198 g vſus in cibis, & medicina. 199. b.

Cancri errones, qui Oppiano. 198. b.

Cancri flaui vndulati Rondel. icon. 199. deſcriptio. 200. a.

Cancrorum fluuiatilium caro qualis, & quantum ad phthyſim valeant. 176. b. cur canis rabidi morſui proſint. 211. a. deſcriptio. 206. g. b. ex eis electuarium ad maraſmum. 133. C. de eis emblema. 108. b. inuicem deuorant. 208 e. eorum natura. 208. f. oculorum vis 212. e. eorum ſalubritas. 209. e. Synonyma. 206. g. vbi abundent. 207. c. vbi non ſint. ibidem. vis contra leporem marinum. 90. e. Victus. 208. e. Vſus in cibis. 209. C. in medicina. 210. b. in varijs. 212. g. vt capiantur 208. c. vt coquantur 209. c. vt à marinis differant. 206. g. vt vrantur. 210 f.

Cancri fluuiatilis Matthioli icon. 207.

Cancer Heracleoticus cur ſic dictus. 188. f. cur Gallus marinus dictus. 188 f. deſcriptio. 188. g. qui Scaligero. 144. f. vbi abundent. 194. b. vt à paguro differant, 180. g. b. pronè, & ſupinè picti icon. 190. alterius deſcriptio. 188. b. Hirſuti pronè, & ſupinè picti icon. 191.

Cancri Heracleotici Rondel. deſcriptio 180. icon. 185.

Cancrorum hirſutorum deſcriptiones. 188. b. icones. 192. 194.

Cancri hirſuti, Somniolo Romæ dicti, icon. 192. 193.

Cancri hirſuti minoris icon. 193. minimi. ibidem.

Cancri in lapidem indurati vſus in medicina. 177. b.

Cancer lapidoſus, qui Alberto. 129. b.

Cancri latipedis deſcriptio. 197. d. icon. ibidem.

Cancrorum lutarium aſtus. 199. a.

Cancri macrocheli albicantis deſcriptio. 202. f. icon. 203. alterius pronè, & ſupinè picti icon. 205. alterius ex Zoographo. 200.

Cancri maiæ Synonyma, & hiſtoria. 177. vide maia.

Cancri maiæ congeneris aſperitate tomentoſa, icon. 185. 3.

Cancrorum marinorum aſtus in fugandis maris fluctibus. 175. d. eorum cineris facultas. 176. b. 177. b. cur paguri dicti. 186. g. cur ſaxatiles dicti. 175. c. deſcriptiones. 174. f. diuerſimodè pingunt. Bellonius, & Rondeletius. 174. f. eorum nomine quos cancros. intelligat author. 173. d. quid Palladio. 186. b. Synonyma. 173. d. vbi abundent. 175. C. Vſus in cibis 176. f. in medicina. 176. g. vt à fœmina diſtinguatur. 176. e. vt à fluuiatili differat. 206. g. vt coeant. 176. e. vt coquantur. 176. f.

Cancri marini Bellonij icon. 174. alterius ab authore obſeruati icon. 175.

Cancri minutioris brachycheli pronè, & ſupinè picti icon. 205.

Cancrorum occidentalis maris magnitudo. 194. g.

Cancri parui cur in pinnis degant. 214. b. eorum hiſtoria. 212. b. Hieroglyphica. 215. a. natura, mores. 214. e. non proueniunt ſpontè, ſed coeunt. 214. e.

Cancri parui in pinnis viuentis Rondel. deſcriptio, & icon. 213. c. prudentia, & ſolertia. 214. f. vt generentur. 213. D. Vt à cancellis differant. 213. C. 215. D.

Cancer ruber viuus, vt menſis apponi poſſit. 133. b.

Cancri ſaxei, & eorum generatio. 242. g.

Cancri ſtagni marini Rondelet. icon. 174. f.

Cancer terreſtris. 163. a.

Cancri varij, & marmorati Rondeletij hiſtoria. 200. f. icon. ibid.

ad Cancrum in mammis. 134. b.

Cancer morbus cur ſic dictus. 159. C.

tumor qualis 159.b.
Ad Cancros vterorum 44 e
Candys veſtis genus 277.b
Canis marinus 427.a
Ad Canis rabidi morſus 97. d. 133.c. 172.b.176.b.177.d.210.g.333.c. 416.g. cur cancri fluuiatiles eis proſint. 211.a.b.
Cantharus piſcis locuſta capitur 108.g. vt capiatur 41.b.c
Ad Capillos multiplicandos. 382.b. vt flaueſcant. 383.a
Cappa longa quæ Venetis 527. c. icon. 529.
Capparozola 459.a
Carabis nomen loci 98.b
Carabus cum aſtaco confunditur. 109. a. Etymum 99.b. à locuſta non differre 99. a. b. quo aſtu capiantur à polypo. 18.e. 26.f pro quibus animalibus apud Græcos accipiatur 99.a.
Carabus caupo 98.b.
Carabus inſectum quale, & vnde dictum 98.f.
Carabus obſophagus quis 98.f
Carambis promontorium 99.a
De Carabaſo quadam 306.f
Carbone notari qui dicantur 319.a. eo notare quid 457.a
Ad Carbunculos 85.a.172.f
Ad Carbunculos pudendorum 333.d.
Carcharia piſcis dentibus ſimiles lapides, & eorum generatio 242.e.f.
Carcinades quæ animalia 167.b
Carcinia qui lapis 128.f
Carcinoma, & cancer morbus idem. 159. b. ad id remedium. 172. f. 177.b.
Carcini Etymum. 160 g. quid Simeoni Sethi. 186.g. vt ſe tueatur. 234.g.
Carcinus Sophiſta. 159.d. Tragicus. 159 d
Carcinias lapis 160.e
Cardanus aſtacum non nouit, nec cancrum 110.b. eius error 92.f. 29.c.
Ad Cardiacam 40.f
Ad Cardialgiam 117.g.329.a
Cardinales cur purpuram geſtent, & quando eis conceſſa 271.a
Carduus marinus 400.b.
Carmeſinus color vnde dictus 305.d.
Carides vnde dictæ 93.e
Carię fluuius 136.f.
Caro marina quid Trotila. 365.b
Carombotus 137.c
Carpaſum quid 306.f
cartilagineorum generatio. 2.g.
Caſtitatis typus. 542.b
Catapodi quid recentioribus Græcis 9.b.
Cauda marina quid 588.g
Cauſa quid 277.d
Celeritatem ſignificat Papilio 168 g
Cepanum generatio. 299.c. genus quoddam Vnio dictum 421.a
Ad Cephalæam 134.e
Cera 370 f.
Cercopithecus præ fame caudam ſibi arrodit 20.e.
Cerij lentorem ſaliuare quid 300.b
Ceruus cur cancros fluuiatiles quæret. 212.g.172.f. à ſerpentes deuorante comparatio. 27.d
Ceryx quid Plinio, & Gazæ. 281.c. de eo locus Stratonici 322.b
Cete porphyrium 314 f
Cetula marina 322.g.
Chalcedonius 265 a
Chalcena 471.a
Chalena 471.a
Chamarum cautio, & naturæ ſagacitas. 467.c. earum hiſtoria in genere 466. & inde quæ præferantur 468.g quos ventos horreant, & quos ament 467. b. earum varietas, & differentia. 467.b. vnde dictæ. 466. e. vt à conchis diſtinguantur 467.d.468.e
Chama aſpera, vt à læui differat. 476.e. forma ibid.
Chamæ aſperæ Bellonij icon. 476. Rondel. ibidem.
Chama aſpera in medio ſilice 240.e
Chamæ glycymeridis Bellon. hiſtoria, & icon 471.b.473 474.
Chamæ læuis deſcriptio, & hiſtoria tota. 469.a. & inde.
Chamæ nigræ Rondel. hiſtoria, & icon. 471.d
Chamæ nigræ, ſiue glycymeridis Bellonij hiſtoria & icon 471.b.
Chamæ Peloridis caro qualis 475.c. deſcriptio 475.c. icon. 475. vnde dicta, ac tota hiſtoria 475.a. & inde, vt à calcinellis differant 475.d
Chamæ Peloridis Bellonij icon. 476.
Chamæ piperatæ hiſtoria. 471. a. & inde.
Chamæ rugatæ Bellonij, ſeu chamæ aſperæ icon. 477. item aliarum.
Chama vaſis genus 466 f
Chamælea vnde dicta 469. a. diuerſarũ icones. 470.
Chamæleon cur in colorem album non mutetur 37. g. cur ſe in alios colores mutet 37.f
Chamula 476.g
Charmadium quid 369.d
Charta, vt olim poliretur 251.a. ad eam læuigandam 556.a.
Chela quid 94.g. vt Gaza interpretetur. 101.a. pars ſuperior cur moueatur, inferiore immobili 161.d
Chelidon qui piſcis 12.f.
Chermes Arabum idem cum cocco Græcorum 305.c. quæ herba eam producant. 305. b.c. vt à grano differat 360.b
Chiorum rempubl. indicat cancer in nummo ſculptus 168.b
Chriſtus purpuram indutus, & cur 270. b. quid ſignificet. 316.e. eſt ipſa purpura 315.b. eius ſanguinis exemplũ purpura 315.a
Charon quid. 552.f
Chærinæ conchæ quæ 553.
Chromæ radix. 305.d.
Chromaſinus color ibid.
Cicada Aeliani, quæ Rondeletio 147. a. quæ Scaligero. ibid.
Cicadę marinæ Bellonij deſcriptio. 156.b
Ex Ciconiæ pullo remedium ad paralyſim. 134.g.
Contra Cicutam 329.a
Cynedus cur glandiuorus dictus 522. c
Cinædus quid Indis 421.b.
Cionia quæ 287.c.325.a
Ciris, vel ceiris auis vnde dicta 3.b.
Ciuadæ Rondel deſcriptio, & icon 155.
Ciuada Vaſconum 139.b
Claſſicum è conchis 251.a
Ad clauos extrahendos 134.e.
Cleopatræ gemma cur tam pretioſa fuerit. 468.b. cur vnionem deuorarit. 443.d
Clodij Aeſopi filij luxus. 444.e
Cloniſſa 475.d. quas conchas Maſſilienſes ita appellant 458.b
Cnide quid Plinio. 564.b
Cnipes quæ animantia 173.e
Cocalia carnem teſtæ habent incluſam. 232.e
Cocalium quid 374.g
Coccum infectorium 304. b. coloris eius præſtantia 280 b.
Cochlaca quid 369.d
De cochlea ænigma 380.e. æquiuoca 369 g.b. ad alendas eas locus aptus 378.f. an oculis careant 374 b.375. a. an caput habeãt 375.b. antipathia 379. a. apud antiquos in cibum veniſſe 380 f de eis apologus 389.a. caro qualis 380. g. cineris vis, & vſus 388. a. coeunt. 245.c. cornua quot 375.b. in cornibus earum arenulus, quas dixerit Plinius 375.a. cur cornua habeãt. 94.f. definitio 375.b. deſcriptio in genere 374.b. differẽtia à magnitudine 373.a. à colore b.c. à loco d. penes regiones 374.e. eis diffidentior qui decatur 388.b. epithe̜ta. 378.b. eorũ eſus improbatus 382.f. fimi facultas 388.f. imbre maximè generantur 377.b. præ infidelitate domũ ſecum portant 375.c. magnæ vbi 373.a. minutæ, quæ Plinio 373.b. de eis moralia 379.b. multifariã eas coqui 381.d. nudæ vbi non ſint 373.a. earum operculum quale 393.d. ortus earum an per coitũ 377.a.b. partium interiorũ enumeratio 375.d. prouerbia 388.g. quę Maſſario & eorũ genus 253.c. quæ meliores 381. b. quæ ſyluas ament. 376. f. quæ ſtomacho apta. 384.e. quæ & vt lateant in terra & quãdo 373.d. 376.f. qui ab eis abſtineant 380.g quibus herbis infeſta 377.d. rore victitant. 377. c. earum ſaliua facultas, & vſus. 386 f

Solidi ſunt nutrimenti. 380.b. Synonyma 370.f. eas tarditate vincere qui dicantur 388.b. teſtæ earum cur vrantur 387.d. teſta eiuſq; nomina 375.c. cum teſtudine confundit Albertus 372.f. variæ earũ differentiæ 372.b. ad veſcendũ vt præparentur 380.b. vita earum breuis 377.b earũ vita de quo dicatur 388.g. viuaria earũ apud veteres fuiſſe 377.d. qui primus ea inſtituerit 378.e. vnde dictæ 253.d. 370.b. vocales vbi 373.a. vſus in medicina 382.g. vſus in varijs 388 f. vt eas ſaginarẽt veteres 378.e. vt fugentur 379.b. vt lacte paſcantur 382.e. vt pulte ibid. vt moueantur 377.a. vt eis ſimiles Athinienſes dicti 376.f. vt lateant 247.c. vt à ſtrombis differant 253.e. vt conſeruentur 380.f.
Cochleæ accrata quæ 374.g.
Cochlearum Africanarum differentia 374.c.
Cochleæ Ariones, vt perdices decipiant 379.a.
Cochleæ Aſtipalaica vnde dictæ 374.f.
Cochleæ Balearicæ quæ 374.f.
Cochleæ cæiatæ hiſtoria, & icones 393. 394.
Cochleæ cauaticæ natura 373.d.
Cochleæ cylindraidis hiſtoria, & icones 399. alterius forma, & ic. 556.557
Cochleæ depreſſæ deſcriptio, & icones 396.
Cochleæ duplicis ad inſtar quaſi turbinis icon 394.
Cochleæ echinophora 373.b. eius deſcriptio, & icon 398.b. 399.
Cochleæ Germanæ quæ 374.f g.
Cochleæ læuis turbine obtuſo forma, & icon 399.d.
Cochleæ lnuſia vnde dicta 374 f.
Cochleæ lupinorũ magnitudine 373.b.
Cochlea margaritifera 263.d. eius nomina 430.e.
Cochlearũ marinarum differentia 373.d. à Strombis differunt 253.e. vſus pro tuba 227.c. icones 390.392.
Cochlea margaritifera porcellana dicta 552.g.
Cochlea maxima, ac monſtruoſa maris Sarmatici deſcriptio 309.d. icon 391.
Cochleæ operculares 293.294.
Cochleæ pomaticæ quæ 373.c.d. vbi multæ 373.d.
Cochleæ, quæ erat in oleario vſu hiſtoria & icones 395.
Cochleæ rugoſe, & vmbilicatæ hiſtoria, & icon 396. alterius 397.
Cochleæ Seſeli quæ 373.d.
Cochlea ſicula quales 374.f.
Cochleæ ſolitanæ quæ, & vnde afferantur 374.e.
Cochlearũ ſylueſtrium differẽtia 373.d.
Cochlearum terreſtrium deſcriptiones, & icones 389.390.
Cochlea Tyria 297.d.
Cochlearum vmbilicatarum hiſtoria, & icones 397.
Cochlis quid 369.d.
Cochlon pro Cochlea marina 254.e.
Cochlion quid 369.c.
Ad Colicos affectus 117.d. 142.g.b. 416.g. 489.c.
Ad Colicos dolores 135.a. 385.b. 491.a. in ijs cur eãcri prohibeãtur 172.e.
Colora quid 109.a.
Coloſſinus color qui 311.c.
Corybdena quid 137.c. 565.b. mentula marina dicta 588.f.
Colycia quæ Bellonio 565.b. eſſe Aporrhaides 342.f. maricũ genus 331.c.
Columbum piſcem non generare margaritas 432.e.
Ad Conceptionẽ 40.g. 143.a. eius principium 246.f. ad eam iuuandam. 321.c.
Concha charta palitur 251.a. à Cõchylio ſeparata 226.g. cur Veneri dicata 248.g. cur lunata dicta Plin. 249 d. ea digni qui dicantur 250.f. eam diuidere quid 250.f. earũ diuiſio ex Ariſt. 461.a.b. eas legere quid 250.f. omnes celerrimè creſcũt 298.b. ab oſtrea diſtinguitur 226.g. ponitur aliquando pro Cochlea 227.b. pro Cochlea marina 254.e. pro oſtrea 227.c. pro vaſe 227.d. pro chama 468.e. pro vna ſpecie 227.a. pro teſta 226.b. quæ Veneri dicata 540.a. quæ apud veteres fuerint in pretio 475.b. quid ſimpliciter Martiali 522.b. ijs referta loca longinqua à mari 243.d. eius ſignificata 226 f ſenſus 423.a. ſilicũ duritia teguntur 4.b. 255.b. vnde dicta 229.a. ut eas capiãt polypi 25.a. ut à chamis differant 467.d. 468.e.
Conchæ aduenæ cancello, ſeu Bernardo heremita plena icon 219.
Cõcha Aegyptia Paralios dicta 530.g.
Concha Anatifera hiſtoria 543. icones 544.
Concha candida unica faſcia caſtanei coloris icon 450.
Concha ceramis quæ 466.f.
Concha obæinæ quæ 553.d.
Conchæ corallinæ hiſtoria 456. icones 456.457.
Concharum craſſæ teſtæ icones 463. hiſtoria 464.
Cõcha Cytheriaca quæ Martiali 417.b.
Conchæ echinatæ hiſtoria 451. icones 451.452.
Concha tirzina 248.g.
Concha eriþrea quæ 553.a.
Concharum faſciatarum hiſtoria, & icones 462.463.
Conchę foſſiles quæ 459.a.
Conchę Galadis hiſtoria, & icon 461.
Concha Herculea quę 282.f.
Concha D. Iacobi 498.f.
Conchæ imbricatę hiſtoria, & icon 445. minima 448.
Concha Indica quæ 417.c.
Concha læuigata quæ 552.e.
Concharum læuium hiſtoria 451.a. differentię ibid. c.
Concharum longarum hiſtoria 453.a. & inde icones 455.
Conchę longę Plinij verę forma 453.c. icon 454.
Conchę longę Rond. icon 453. Zographi 454.
Conchę margaritiferę cur non amplius retibus piſcentur 428.b. deſcriptio. 417.d. differentiæ, & nomina 417.d icones 418. 419. manus piſcantium mordent 426.b ſolertia 428.b. Synonyma 417.e. vbi retibus capiantur 427.b. uſus in cibis, & alijs 420.e.
Conchæ perticæ maioris, & minoris forma 559.b. icones 560.
Concha menſurę genus 228.g.
Conchę nigrę hiſtoria 461.b.
Conchæ pictarum hiſtoria 455.d. icones 456.
Conchę rhõboidis hiſtoria, & icon 459. non eſſe balanum, nec ſpondylũ 459.c. icones 460.
Conchę rugatæ hiſtoria 458. icones 459 475.
Conchæ ſaxis adhęrentes 545.a.
Conchę ſquamoſæ deſcript. & icon 452.
Concharũ ſtriatarũ hiſtoria 448.f. 450.
Conchæ niueæ icon 450. longæ Rondeletij, & noſtrę icon 449.
Conchę ſtriatę pectiniformis icon 450.
Conchę ſtriatę quadruplici faſcia caſtanei coloris 450.
Conchę ſtriatę rotundę icon 449.450.
Concharum ſtriatarum Rondeletij icon 449. aliarum trium, in quibus ſua conſpiciuntur animalia icones 451.
Conchę tenuis teſtę formę 464.g. icon 465.
Conchę Venereę Ariſt. incognitę 231.b. & cur 553.c. deſcriptio 331.b. 554.f. icones 554.555.556.557.558. uniualues ſunt 230.b. cur uniualuibus adiectę 552.e. ubi abũdent 559.a. ubi moneta loco 559.b. uſus 558.n.
Conchis quid 228.b.
Conchida lapidem quem Megarẽſes vocent 241.d.
Conchites lapis vbi 248.e.
Conchyle quid 229.d.
Conchylegi 247.d.
Conchyleguli qui 347.d.
Conchylias lapis 247.d.
Conchyliarius qui 247.d.
Conchylia an videant, & audiant 244.f. caro eorũ cur ſenſibus inutilis 252.f. eorũ à carnis bonitate laus 223.d. cur creſcente Luna non augeatur opinio Cardani 235.d. Pierij 256.c. Baſilij f. cur in mõtibus, & alijs locis à mari diſſitis

diſtis reperiantur. 237. d. cur lubrica dicantur. 249. d. cur poma maris dicta. 224. c. ab ijs denominata. 247. d. deſcriptio, & icon. 346. hiſtoria in genere. 223. & inde. in ijs luxus Romanorum. 224. f. motus. 244. g. mugitum edentia vbi. 233. d. eorum nocumēta. 251. f. de ijs prouerbia. 250. f. ſubterraneę vbi 241. e. teſtę facultas. 348. f. teſta, vt cōburantur. 253. a. cineris vſus 253. a. varia ſignificata. 345. a. vbi maxima. 237. c. vbi nō ſint. 237. c. viduarum cupedia ſunt. 274. e. vſus ad agriculturam. 250. b. in varijs. 250. g. in medic. 253. a. vt cōdiātur. 252. b. vt nutriātur. 236. f

Conchylium cum purpura, & buccina cōfunditur. 281. a. ab ijs differt. 281. a. quid. 281. d. 346. a. eius varia ſignificata 226. a. b. pro colore fumi 345. c. eius ſuccus qualis 147. d. eius ſucco lana infecta vſus, & vires 347. d. Synonyma 225. a. vnde dictū. 229. e. vſus in medicina 348. e.

Conchylij S. Iacobi 504. g.

Conchylium Indicum quid 294. b.

Conchyliata, & purpurea differāt 303. a

Conchyta qui 247. d. 347. d.

Cum Congro bella polypo 26. b. cur locuſtæ eum vincant 104. b. eum cur metuat polypus 104. g. b.

Conſilij ſymbolum Pagurus, 196. c.

Conſules Rom. purpurati ſacra faciebant 272. f.

Conſulatus Romanorum inſignia 272. f.

Cōuinciatores locuſtis marinis comparati 106. f.

Conyza odorem mollium extinguit. 5. d. quid præſtet in polypis 31. a.

Corallium aceto diſſoluitur 434. e.

Cor ſanguinis principium 246. b.

Coruina, ſiue Coruiola 554. e.

Coruuli gregales ſunt 74. a.

Coturnices aues ſpeculo capiuntur, 51. d

Cotyledones quid in polypo 10. g.

Crange Ariſt. quæ 139. a. 147. a.

Crangonis hiſtoria 144. e. deſcriptio ex Rondeletio 148. f. ex Bellonio. b. ex Zoographo. 149. a. icon. 149. Synonyma 148. e. vſus in cibis. 140. b. vt coquatur 149. c.

Creta notare quid 437. d.

Cribrum quid apud Aegyptios ſignificaret ſub ſepia pictum 57. d.

Croca quid 370. e.

Crocodilus cur mandibulam ſuperiorem moueat 161. d.

Crotalia quæ veteribus dicta 95. e.

Cruſtaceorum carnis bonitas 97. c. caro qualis 232. e. rubra eſt 94. g. in Conchis degentium hiſtoria. 212. b. & inde. Cruſtam mutant, & quando 96. b. 97. a. cur oua ſub cauda ventri iuncta habeant 96. g. cur ceſtaceis ea præferat author 91. d. cur capite caruiſſe dixerit Galenus. 93. a. cur oſſibus careant. 92. b. cur cornua habeant 94. f. cur chelas 94. g. cur paruum caput, paruumque os habeant 93. c. cur in ſtagnis marinis gignantur. 245. c. dentes in ore, & in ventriculo habent 93. d. & quales 94. e. eorum differentię. 92. g. ea dormire 95. a. eorum genera 92. f. hiſtoria 91. vſque 98. lapides ſua cruſta habeant 94. b. mas à fœmina, vt differat. 95. d. mares, & ingenium. 96. b. non reſpirant 95. c. eorum oculi vbi, & quales 94. oua qualia 96. f. eorum oua cur imperfecta dixerit Ariſtoteles 96. g. eorum partus qualis 96. f. quæ ſint Plinio 92. e. quæ loca ament. 95. b. quale caput habeant. 93. b. c. qualia animalia 2. e. quando pinguiora, & meliora 97. b. quas partes cum reliquis exanguibus communes habeant. 93. a. quibus vitanda. 97. d. quo aſtu caueneitur polypus 26. e. quot pedes habeant, & cur 94. g. ſexu diſtingui. 95. d. ſexus præcipuum ſignum caudæ latitudo. 96. g ſonum, aut vocem nullam edunt. 95. b. Synonyma. 92. c. valent guſtu, & odoratu 95. a. eorum victus 95. e. vſus eorum hebes, & cur 95. a. vſus in cib. 97. b. in medicina 97. d. vt coeant, & quando 96 e. vt teſtaceis, & mollibus ſimilia. 92. b. vt coquenda 97. c. d. vt naſcent, & quæ eorum 95. b. vt pugnent & cum quibus 96. b. vulua qualis 95. d.

Cuaraſſa gemmari genus in India in terra latitans 135. d.

Cucumeris marini hiſtoria 592. b. icon. 593.

Culices, quæ appetant. 244. f.

Culus aſini quid 588. f.

Cunnus marinus 577. d.

Ad Cutim tingendam. 135. b.

Cutiones, quæ animalia 8. f.

Cylindri qui 422. f. ab Elencho differre. 422. e. qui lapilli ibid.

Cymbala cur Conchæ dicta 228. c.

D.

DActylus quid. 527. b. quid Veneris. 522. f.

Dactylus, ſiue vnguis Bellonij. 453. b.

Dalecchampij error. 21. a. 44. b. 231. d.

Danielis Barbari laus. 587. a.

Delphini corio tantum teguntur. 4. b. 255. b. duo habent foramina, & cur. 12. b. in portum ſe conijcientes tempeſtatem ſignificat. 76. e.

Ad Dentes dealbādos 62. f. 135. a. 490. e. ad eorum dolorem. 60. a. 172. b. ad eos exeſos. 377. d. ad eorum vitia. 517. b. 558. b. ſubterranei, & eorum generatio 241. d.

Dentale quid, & eius natura. 282. f. g. 723. e. quinq; differē. ia depicta. 283.

Dentalium 282. g. quid cardo 553. b.

Dentex cum polypo pugnat 28. f. g. ... ... eſt 75. a.

Dentifricium ex murice 333. c

Ad Dentitionem. 172. b. 212. e. 386.

Ad Deſtillationes. 489. c.

Diabolus polypo ſimilis 29. b. ſepiæ, vt ſimilis 57. a

Diacarnij deſcriptio 210. b.

Dialecticam diſcentes, cancris ſimiles vorantibus 168. g

Ad Diarrhoeam 44. f

Didonis habitus. 269. a.

Digitos non eſſe Concha longas 453. b.

Diogenes Cynicus polypum crudum vorauit. 49. a.

Dionyſius purpuratus. 260. e.

Dioſcorides correctus 89. a. 325. a. explicatus. 287. c.

Diuites polypis comparati 29. b.

Ad Dolores mitigandos 320. e. aurium 383. a. capitis 382. b. 388. e. colicum 384. g. dentium. 382. g. ſtomachi. 383. a.

Doloſi homines per cancros deſignati. 167. c. vt vindicentur 170. f

Domus cara, domus optima, prouerb. 388. b.

Domiporta. 371. b

Donaca quæ Concha 453. b

Donax quid 527. b. & inde.

Contra Dorycnium 89. d. 108. f. 177. a. 320. e. 329. a. 415. c. 507. d. 517. b. 540. g. 586. b.

Dromo cancri genus 197. b.

Ad Dyſuriam 60. b. 415. d.

Ad Dyſenteriam 108. g. 117. d. 491. A.

E.

ECcœle. 422. f.

Echinades Inſulæ 413. a.

Echineides vis ad partum retinendum 416. e.

De Echinometra Ariſt. & Pitaius diſcrepāt. 408. g. eius deſcriptio ex Bellonio 409. a. icon. 409. ab Echino differe, eiuſque differencia 405. d.

Echinometra amethyſtini coloris icon. 410.

Echinometræ maximę pelagicæ icon. 411.

Echinometræ Rondelet. forma, & icon. 408. g

Echinopos herba 412. b.

Echinorum aculeorum vſus. 412. f. æquiuoca 400. e. An turbinatis, an verò cruſtatis annumerandi. 254. g. in arboribus quid. 400. g. ijs aſperior qui dicatur. 413. d. carne carent 232. e. 406. e. caro eorum quæ 414. g. cruſtis, & ſpinis teguntur. 265. b. cur cirros habeant. 485. b. eorum deſcriptiones ex Rondeletio,

Bellonio 406. f. ab ijs denominata. 412.b.edules,& nõ edules,qui 406. c. epitheta 414.f. eſus eorum,quibus cõueniat 415.b.ex ijs garum 133.a. Hieroglyphica 414.e.integri,item in partes diſſecti icon 407.integrum qui deuorarit 415.b. eos inter teſtacea enumerat Ariſtoteles 254.g.h. inter cruſtacea à Plinio recenſentur 255.b. eos leuigare quid 413.d. magni vbi. 405.b. eorũ natura 247.b. nunquam ouis carent 247.a. olfactu carẽt.244 g.ortus 408.f.ab ijs præſagia 413.b. oua eorum, quando habeant nutrimentum exiguum 414.g.ouarius,qui,& cur ſic dictus 406.f.partes eorum diſſecta vnguntur 412.g. eos piſtãdi ratia 412.f. de ijs prouerbia 413.d. quando meliores 406.g. qui meliores in cibo 414.b. quomodo inuicem differant 405.a.b. ſpinis teguntur 4.b. teſtarum cineris vis,& vſus 415.c. vſus eorum in cibis 414.g.in medicina 415.c. vt ingrediantur 412.g. vt contra tempeſtatis tum ſe muniant. 413.e.
Echini, vel potius Echinometræ ſuperficies ex Zoographo 409.
Echinus diuerſi color 405.e.
Echini lapides ſpoliati à ſpinis icon 407
Echini ferrugines icon 410.
Echinorũ maris rubri icones 411.412.
Echinorum omnium minimorum icon. 412.
Echini oblongi aperti icon 410.
Echini quinti deſcriptio 409.c. icon. 410.
Echini Spatagi authoris icon 408.
Echini Spatagi, & Briſſi forma, & icon 406.407.408.
Echini ſpinis ſpoliati item alterius cum adiuncta ſpina icon 407.
Echinus ciuitas quæ 400.f.
Echinus planta quæ 400 g.
Echinus vas quale 400.e.
Echiniſcus quid 412.b.
Echinites lapides 413.a.
Eledona 11.c.quæ 42.f. an cum aſpiratione ſcribi debeat 42.f. Etymum ibid. eius deſcriptio 43. Etymum ſecundum aliquos 20.e.
Elegini gregales ſunt 75.a.
Elenchus quid 421.d. quæ margarita ibid.cur margarita ita vocẽtur 421. d. & quæ 437.b.
Elephanti cutis cur cancellata dicta, 215.c.
Elephanti hiſtoria 117.b.locuſtæ ſimilis eſt 101.c.cum Leone idem eſt 119 c.
Elephantus Plinij Aſtaci genus 110 e.
Ad Elephantiaſim 416.g. cur Alexandriæ frequens 381.d.
Embamma quid 118.b.
Ad Empyema 133.d.
Ad Enterocelen 85.a.
Enthatium 282.g.
Ephaptis veſtis 278.c.
Ad Epilepſiam 135.a.
Epipetri generatio 581.a.forma,& icon 190.
Equi ſalina vis 134.g.ad eius capitis dolorem 212.g. purpura decorati, qui 278.b.
Equuleus Cochleatus 369.b.
Ad Equorum oculos lunaticos 135.b.
Erinos herba 400.f.
Erucarum cum cancris diſſidium 165.d. & 166.e.
Euripides cur à multis taxatus 268.b.
Exercitus inſtaurati Hieroglyphicum. 414 f.
Exanguium animalium quot genera Ariſtot.1.d.caro eorum inuicem comparata 223.d.
Exanthemata purpura dicta, & quare 289.c.

F.

Faba marina quid 553.b.
Faba κύαμος dicta 228.b.
Ad Faciem dealbandam 62.f. 329.c. 358.b.ad eius maculas 333.c. 386. g.eius rubor purpura dictus 289.c.
Farcimen theutis dictum 77.c.
Fauare, & fauiſicare quid 299.a.
Fauaginis deſcriptio 300.b. icon ibid.
Ad Faucium aſpernatem 383.c.
Ad Febres 211.b. tertianas 40.f.
Felis marina 65.a.
Felis marina Hiſpanica quid Belgis. 46.e.
Ferrugo Ibera 306.b.
Feſtina lente, prouerbium vnde ortum. 168 b.
Fibri pedes quales 198.f.
Ad Ficos ani 387.c.
Ne Ficus fructum perdat 212.g.
Ad Fiſtulas 386.f.
Fiſtula ſacra quid 527.b.
Flos Indicus purpura tingens 306.g.
Ad Fluxus alui 558.b.muliebres 211. d. albos 135.a.ſanguinis 172. b. & menſtruorum 442.e. ventris 62.b.
Fœneratores polypis ſimiles 29.d.
Ad Fœtus mortuos eijciendos 211.d.
Formæ multiplices in humore genitæ 245.b. earum dator quis 241.a.
Formicæ equites cur ſic dictæ 197.a.
Formicæ,vt abigantur 388.f.
Forum muricibus ſternendum cur Cato dixerit 331.b.
Fructum vt plantæ conſeruent 173.c.
Fucus quid 314.b. pro flore purpuræ accipitur 288.b.
Fucus Tengrius 296.b.
Fullo inſecti genus Gazæ 98.f.
Fuluus color qui 45.c.
Fungorum mira procreatio 486.c. Vt multi naſcantur 301.a. vt ſubito 299.b. marini Zoophyti icon 587.
Furca quid Apuleo in cruſtaceis 94.g.
Furuus color qui 45.c.

G.

Gaideropoda hiſtoria,& icon 492.
Galada, quæ Ariſt,469.b.
Galenus correctus 93.c.143.b.eius error 93.b.161.b.inconſtantia 225.b. eius locus quidam explicatus 222.f.
Gallonij gula in ſquillis 142.f.
Gallus marinus 79.a. cur ita vocetur cancer Heracleoticus 188.f.
Gambarellus Italorum 136.b.
Gambarella 127.c.137.c.
Gammari in cauda pinnas habent 96.g. collum eorũ quale 110.g. color qualis 110 f.cornua qualia 110.f. forcipes quales 110.g. pedes quales, & quot 110.f. quid Gaza 109.b. quot dentes habeant 110.f. vt a locuſta differat 110.e.& g.
Gammari terreſtris hiſtoria.153.d.
Gangrenam non eſſe cancrum 159.b.
Garum ex gammaris 133.a.
Gaza notatus 11.d.2.f.52.g.109.b. 138.e. eius verſio correcta 198.e. eius error 227.a.258.g.582.e.inconſtantia 579.c.
Gilij lapſus 10.g.
Gilnus color 3.b.
Ad Gingiuarum vitia 517.b.
Gladiolus Loliginis, vt a Sepio differat 47.d. quid in Loligine 3.b.
Glandes olfactu carent 244.g.
Glans quid iuriſconſultis 521.d.
Glans vngentaria 521.d.
Gloſſopetrarum copia vbi 242.e.
Glans ſiue Balanus Bellonij 459.d.
Gnidius nodus quid Auſonio 45.b.
Gobiones gregales ſunt 75.a.
Goſſipium 54.c.a.
Gopos quid Græcis recentioribus 42.b.
Graeculi gregales ſunt 75.a.
Grana quid Italis 305.b.
Granata vrbs cur ſic dicta 305.b.
Grando vt in porcis concreſcat 433.e.
Granum rubri maris quid 422.g.
Ad Grauedinem narium 490.b.
Greſſus muricati qui 332.g.
Grex purpureus quid Martiali 314.c.
Grumus quid 376.b.
De Gula multati Hieroglyphicum 316.f.
Guloſos, non eſſe amicos 478.g.

H.

ad Hæmorrhagiam 385 a.
Hæreticorum eloquentium purpura,& byſſus ſignant 315.c. Sepijs vt ſimiles 56.b.
Haleſurion quid 588.g.
Halidona 42.g.
Halipneumon quid Plinio 577.d.
Hamiota 247.d.
De Hammonis templi loco primo conſideratio 243.c.
Hays piſces natantibus infeſti 427.a.

Ad

Ad Hecticam febrem 133.d. 143. b. 153.d.209.c.d.211.e.155.d.
Hedyporphyra 286.b.
Heledone.12.e.
Ad Hemicraniam.320.e.
Ad Hepaticos 62.g.
Ad Hepatis inflammationem 384.f.
In Hepati piſcis capite lapides 485.a.
Herbæ ex quibus purpura fit 304. b.
Hercules cur cancrum occidiſſe dicatur. 178.e. qui purpura inuentor 308.g.
Hermolai error 216.g.
Heſychius correctus 159.d.277.e.cuius lapſus 293.c.
Hiatula quæ 467.d. quid Gazæ 466. g.
Hippocampus marinus 197.b. eius venenum 60.b.
Hippocarcini hiſpidi deſcriptio 180. e. f.icon.179.
Hippopotami corio, & cute teguntur. 4. b.225.b.
Hirundo pelagia gregalis eſt 75.a.
Hirundo piſcis volat 73.b. qualis 12.f.
Hœdus, qui apud veteres fuerit in pretio 475.b.
Holoporphyrus intus, extra leucoparyphus, qui dicatur 319.a.
Holothurij Etymum 579. d. vnde dictum 588.f.genus, differentia, deſcriptio 580.e.icones 580 581. natura. 581.a.Synonyma 579.c.d.à Tethyis differre 579.d. vt ab ijs differant. 580.e.
Hor i lectio animaduerſa 21.b.
Humani generis Hieroglyphicũ 249. a.
Humor mucoſus natura ſeminis 299. a.
Hyacinthynus color 308.e.
Ad Hydropem. 40.f. 211.c. 385.e. 517.b.
Hyſ quid.307.d.
Hyſginum quid 314.g.306.b.quæ herba 308.c.
Hyſplax 225.c.

I.

IAnum cur bicipitem veteres finxerint 209.a.
Ignauia, vt euidam per Loliginem exprobata 75.
In igne cur non generetur animal 245.c.
Ad Ilterum 133.d.
Ad Ileum 108.f.
Imbrices quid 445.b.
Imbricatum quid 445.b.
Imperantis ſuæ nationi typus 30.f.
Impoſtores, doloſe, & perfide per cancrum ſignificati 167.c.
Inconſtantia Hieroglyphicum 168. f.
In India omnia quàm apud nos maiora. 455.e.
Indicum quid à purpuriſſa differat. 314.g.
Indeſcriptum quid Plinio 42.d.
[illegible] quas marinas dixerit eſſe Ariſtoteles. 175.f. [illegible]
[illegible]

Ad inflammationem linguæ, & gutturis 134.
Inſectorum ſenſus 244.c. vt incrementa ſumant.246.b.
Inſidiator naturam polypi imitatur. 29.a.
In ſomniorum interpres cur à polypis abſtinere iubeatur 30.g.
Intempeſtiuè factum vituperabile. 389.b.
Inuidi locuſtis marinis ſimiles 106.f.
Ionia, quæ 320.f.324.b.325.a.
Ionij error 565.b.
Ad iſchiam 384.g.585.b.
Iudæorum ſeueritatis Hieroglyphicum. 414.c.
Iulidis venenum 142.b.
Iulis oppidum 263.b.
Iumenta Luna decreſcente imbecilliora. 235.d
Iuncus quid apud Aegyptios ſignificaret 57.c.quot eius ſpecies apud Theophraſtum.

L.

AD Lambiorum vlcera 489.c.
Labrax cũ ſquillis pugnat.140.e vt a ſquillis occidatur.153. b. eius oculi margaritæ dicti 441.a.
Lacedæmonij, quando purpura induerentur 371.d.
Lacerna, quæ veſtis. 275. b. Tyria; 297.d.
Lacerta 370.f.Cochleas odit.379.a.
lacerti gregales ſunt 75.a.
Ad lachrymas. 387.b.earum ſymbolum 434.
Lacina quid in oſtrea 485.a.
In Lacu, quæ non naſcantur 245.b.
Lacus terræmotu apparentes 243.d.
Lagois peregrina 79.c.
Lambini error 291.a.
Lana non eſt in purpura. 292. b. prius purpura tincta 302.b.
Lana pinnula quid Siculis 530 g.
Lana Tyria 297.d.
Lapis Conchis refertus apud Megarenſes 241.d.cur in mari rotundus fiat. 234.g.
Lapidem omnem mouere qui dicantur, & vnde 170 b.
Lapides piſcibus prægnantes vbi, & eorum generatio.242 g.
Lapillus Erithreus quid 422.f. quid generali nomini ſignificet 422.c.
Lari aues, vt Cochleas rumpant.379.b.
laſciui, & petulantis ab ineunte ætate Hieroglyph cum 540.e.
Lecti ſtragulis purpureis ornati 279. c.
Ad lentigines 385.b.
Leo Aſtaco confunditur 118.b Aſtaci genus qualis 110.e. eius deſcriptio. 119.d 120.e.f Etymum 119.b.Locuſtæ ſimilis 101.c.marini, & terreſtris antipathia 122. b. Synonyma 119.b. eius varia ſignificata 117.b. vnde dicatur 120.e. vſus in cibo, & alijs 126.e. vt ab Aſtaco differat 120.f.
Leonis authoris deſcriptio 120. b. icon 121.
Leo Plinij, qui Ionio 101.e.
Leonem, & Elephantum Plinius ſeparat 120.g.
Leonem Plinij, & Elephantum idem eſſe 119.c.
Leonis Rondeletij icon 122.
Leo fontis cuſtos qui 118.a.
Leo ſerpens qualis 117.b.
De Lepade prouerbium 550.e. vnde dicta 545.b.vſus in cibis 549.d.
Lepadis Bellonij icon 548.a.
Lepas maris rubri 547.d.
Lepas parua Diphili 548 b. Rondeletij 547.d.
Lepaduſa inſula vnde dicta 549.a.
Ad Lepras 333.c.387.a.416 f.
Leporem cancris comparare quid 170. g. eum capit cancer, prouerbium. 170.g.
Leporarium Q. Fuluij 378 g.
Leporis marini æquiuoca 79. a. eius admirabilis facultas 485.b.an peculiariter lædat pulmones 86.g. cineris vſi 85.b. cur maſſa in furnis dicatur 80.e.eius deſcriptio ibid. duplex eſt Alberto 79.a. duo eius genera loco differentia 82. d. eius genera, & eorum forma 80.g. eius hiſtoriam cur inter mollia ponat author 78.b. locus & victus 82. d. mollibus annumeratur 2.b. eius pictura quid ſignificet, 84.b.de eo prouerbium 84.g. Sexus diſtinctio 84 f. Synonyma 76.b. tres eius ſpecies ex Rondeletio depictæ 81 eius vſus in medicina 84.b eius veneno qui vſi 85.c.d. venenum, & eius curatio 85 c. & indic. veneni experimentum 86. b. ad id remedium 209. d. veneni ſumpti indicia 86 b. ex eo ſymptomata, quæ 86. g. ad id remedia 88.e f.210 g.
Lepus marinus non venenatus 79.a.
Leporis mar. veri icon 82. aliæ ſpecies depictæ 82.83.
Leucoparyphus extra, intus holoporphyrus quid dicatur 319.a.
Liberis quid 226.c.
Ad libidinem excitandam 44.e. 60.b.
Libri purpura ornati 279.d.
Librum tenebis dictum 77.c.
Ad lienteriam 442.f.
Ligombaudios quos Maſſilienſes vocent 109.d.
Limax 370.f.an à Cochlea differat 371 d. carnem habet teſta incluſam 232. e.Etymum 372.e.lapides eius vis, & vſus 388.e.eius metamorphoſis 377. g. cum metuunt ſimia 379. a. ortus. 245.b.ſale inſperſo liquatur 379.b.

Limaces agnici qui 370. f.
Limacia 372. E.
Limbora ij qui 277. A.
Limbus quid 277. A.
Limnoſtrea cur dulciora alij 480. H. *quæ ſint Rondeletio* 480. G.
Limus veſtis genus 277. A.
Lingua ſerpentinæ, qui dentes dicti 242. E.
Linum Orchomenium 307. C.
Linum Xilinum 541. B.
Luſtrea, quæ Spartiano 467. A.
Ad Lippitudinem 773. A. 387. B.
Liquari quæ dicantur 434. F.
Literarum ſacrarum Hieroglyphicum 57. C. D.
Lithoſpermi forma 441. C.
Loca modo terra, modo maria ſecundum philoſophum 238 F.
Locuſta æquiuoca 98. F. *ætas* 103. A. *antipathia cum quibus exerceat* 104. G. H. *arma eius ad pugnam quæ* 98. E. *aſperitas corporis, & a quibus ea differat* 100. F. *Aſtaco præſtat* 108. E. *ab authore poſitæ deſcriptio* 101. B. *icon* 102. *carnis qualitas* 108. E. *ex eius cauda eſitia* 107. D. *conditura* 107. D. *eius cornua qualia* 100. G. H. *& eorum Synonyma* 101. A. *cruſta tegitur* 4. H. 255. B. *cur caudam habeat* 100. G. *cur cruſtam exuat* 97. A. *cur gammaro præferat Ariſt.* 98. E. *ab ea denominata* 106. c. *dentes vbi* 100. g. *deſcriptio ex Rondeletio* 100. b. 101. a. *eam dum decoquitur ex aheno furatur polypus* 34. e. *eius epitheta* 106. g. *Etymum* 99. c. *forcipes habere* 100. e. *forma* 99. d. *genera* 101. b. c. *Hieroglyphica* 106. g. *hoſtis eſt murena* 27. a. *lapideam, quæ* 107. b. *magnæ vbi* 107. c. *eius mutis omnium partium ſapidiſſima* 107. d. *mas, vt a fœmina differat* 104. e. *moralia* 106. f. *natura, mores* 104. f. *nigricantes vbi* 103. a. *in pretio habitas eſſe* 107. b. *pugna cum polypo* 104. g. *quæ eligenda* 107. c. *quæ loca ament, & vt mutent* 101. d. *quando cruſtam exuant* 97. a. *quomodo ab Aſtaco, & gammaro differat* 99. a. *quibus victitent* 103. a. *quibus conueniant* 108. f. *Synonyma* 99. a. *teſtæ, ſeu cruſtæ vis* 108. g. *in ea tria eſſe commoda, & quæ* 98. f. *quot menſibus lateant* 104. f. *vbi abundent* 101. d. *eas vincit polypus & quomodo* 26. b. *vſus in cibis* 106. b. *in medicina* 108. f. *vt nascent* 103. c. *vt elixentur* 108. e. *vt a cancro differat* 100. f 16. a. *vt coquantur, & quæ coctura melior* 107. c. *vt pariant* 105. c. *vt polypum odere* 26. b. *vt capiantur* 103. b. *vt pugnent* 104. f. *vt coeant, & quando* 105. b.
Locuſta inſectum 98. f. *meretrix ibid.*
Loliginis æquiuoca 64. f. *ætas* 73. c. d. *eius attramentum* 66. e. *caro qualis* 76. b. *cocta cur ſubpurpurea reddatur* 68. g. *conſpecta cur tempeſtatis dicatur prænuncia* 76. e. *cur nigra Horatio dicta* 76. g. *cur binas habeat promuſcides* 46. g. *in delitijs habitam eſſe, & etiamnum haberi* 76. b. *ab ea denominata* 75. e. *epitheta* 76. g. *Etymum* 65. b. *eius gladij deſcriptio* 66. b. *icones* 67. *ex ea iſicia* 77. d. *magna, quæ* 64. g. *mas, vt a fœmina differat* 73. d. *mores, & ingenium* 75. a. *eius nomaiorem, & minorem Plinius comprehendit* 65. e. *oua qualia* 74. b. *pedes ei quot & quales* 46. g. *pedum conſtitutio, & vſus* 56. c. *præparatio* 77. b. *promuſcides, & earum vſus* 65. c. *ab ea, quæ præſagia ſumantur* 76. e. *quæ loca amet, & vbi abundet* 72. f. *qua parte pariat* 74. g. *quo tempore melior* 77. a. *Sæpia aſtutior eſt* 75. a. b. *Squamis caret* 66. e. *ab ea Symbola* 75. d. *Synonyma* 46. g. *temperamentum* 76. b. *eius ventrem quid vocet Ariſtoteles* 66. e. *Victus* 72. g. *volatus* 73. b. *Vſus in cibis* 76. g. *vſus in medicina, & alijs* 78. b. *vt coeat* 74. e. *vt farciatur* 77. e. 78. g. *vt capiatur* 72. b. *vt contra tempeſtates ſeſe muniat* 65. e. *vt a ſæpia differat.* 65. d.
Loliginis maioris authoris icon 69. & 70. *Salutant* 71.
Loligines paruæ, & magnæ, vt coquantur 78. e. f *quæ æque eis conueniant* 65. c.
Loliginis minoris Rondel. cum ſuo gladio icon 72. *deſcriptio ex Bellonio* 68. b. *ex Rondelet. ibidem Synonyma* 64. b.
Loliguncula quid 75 c.
Loligi deſcriptio ex Bellonio, & ex Rondelet. 68. e. f. g. *eius duo ſunt genera* 68. g. *gregales ſunt* 75. a. *Loligo maior eſt* 64. g. 67. d.
Lolius rhetor qui 64 f.
Lolliæ Paulinæ luxus in margaritis Lopas 545. b.
Loricarum inuentio vnde 98. e.
Luculli luxus 267. e.
Ad Lumbricos 143 b.
Lumen purpureum dictum 280. f.
Lunæ vis in conchylijs 229. b. *vis eius in his inferioribus* 236. f. *quid in teſtaceis, & alijs animalibus poſſit* 235. c. *eius natura* 486. f.
Lupus marinus, qui dicatur Romæ 192. e. *Squillas deuorat, & ab eis ſuperatur, & quomodo* 140. e. *per ſquillam capitur* 143. 6. *vt eum occidat ſquilla gibba* 153. b.
Lucem vt noctu edere poſſimus 577. b.
Luxus veterum in oſtreis 477. b.
Lyræ loco conchylia vbi 251. b.
Lyra piſcis lepus marinus putatus 79. a.

M.

M*Acinetta cancri genus* 174. e.
Ad Maculas corporis tollendas 61. a.
De Maa variæ opiniones 177. e. *vide Maia.*
Magaleb 314. g.
Magiſtratus doloſi typus 168. e.
Maiæ deſcriptio tum maris, tum fœminæ 178. e. f. *Etymum* 177. c. *interanea, quæ* 178. f. *mares quando, & quando fœminæ ad cibum requirantur* 186. e. *vbi abundent, & maiores ſint* 186. e. *vt coquantur* 186. f. *vt a paguro differat* 178. e.
Maiæ alterius deſcriptio 180. g. *icon* 181. *alterius plurimis ſpinis horrentis deſcriptio* 180. g. *icon* 184.
Maia Rondiletio quæ 177. e. *eius deſcriptio* 187. e. *icon ibid.*
Maledici Hieroglyphicum 316. f.
Maligranati Zoophyti forma, & icon 587.
Mali punica quatuor ſpecies, quæ 89. e.
Mali inſani Zoophyti forma, & icon 592. f.
Malignitas per Loliginis ſuccum indicata 75. d.
Malleoli gregales ſunt 75. a.
Manus marina forma, & icon 593. a. b.
Ad Maraſmum 133. c.
Marcelli error 293. a.
Mare purpureum dictum 310. g. *& cur* 290. g. *eius epitheta* 310. g. *vbi nigrius* 312. g. *eius Hieroglyphicum ſunt Conchylia* 237. a.
Margarita aceto diſſolui 434. e. *eius æquiuoca* 420. b. *atræ vbi* 432. f. *ab authore obſeruatarum forma* 422. g. b. *icon* 423. *ex ijs antidota* 442. f. *calcinatio per acetum improbata* 443. a. *ex ijs calx, vt fiat* 442. g. *ex carne generari* 431. 432. e. *earum color* 421. c. *color cur mutetur* 423. e. *colore variant* 437. b. *cur elenchi dicantur* 421. d. *cur vileſcant* 439. c. *cur tribacca dicta* 444. g. *ijs cur ſe pauperes mulieres ornent* 444. b. *ab ijs denominata* 434. g. *earum dos in fulgore* 422. e. *electio* 437. a. *Epigrammata* 436. e. *figura* 421. d. *genus differentia, deſcriptio* 423. a. *Hieroglyphica* 414. f. 434. b. *immaturis quærantur* 441. d. *nitor naturalis earum non reſtituitur* 439. d. *vt reſtituatur* 439. c. *de ijs leges* 435. c. *in ijs luxus* 443. e. *magnæ vbi* 421. a. *non eſſe partus oſtreorum* 432. e. *ex*

oculis

oculis piſcium quales 441. b. ex ijs oleum, vt fiat 442. f. ouarum magnitudine vbi 421.c. pilus, vt ex ijs auferatur 439. d. eas piſcantes, vt contra piſces ſe defendant. 428. f. piſcandi ratio 426. b. 428.b. 427. d. eas piſcantium pericula 426.b. pondus earum non reſtituitur 439. c. pretium 224.b. 438.e. 439. b. de ijs prouerbia 436. b. qua Concha parte gignantur 430.g. eas, quæ Concha proferant 420.g. quæ eligendæ. 441. d. quando plures generentur, 430. g. b. quomodo primum Romæ ex vſu eſſe cœpere 443. b. in quibus Conchis generentur. 429. b. quid ſit 422. g. ex rore, & fulgure non naſci 431.d. in ſomnis viſæ, quid portendant 434. H. Synonyma. 421. a. earum temperamentum 441. d. 442. e. ex teſtis oriri 434. a. Vnde generentur 430. g. vnde dictæ 42. c. vbi naſcantur 249. d. vbi inueniantur. 424.e. vſus earum in medicina 441. c. vt ex teſtis Concharum fiant 440. b. vt perforentur 441. d. vt diſſoluantur 434. e. vt adulterentur 440.e.

Margarita arboris, quæ 420. b. herba, quæ ibid.

Margarito Inſula. ibid.

Margaritarius 434.g.

Margaritiferarum Concharum ortus, & generatio 429. a. vide Concha margaritifera.

Margaritum 421.b.

S. Maria Margaritæ ſimilis 435.b.

Maſſacara 144.g.

Maſſarij error 299.c. 579.d.

Maſtruca veſtis, quæ 270 g.

Matricula 565 b. quod Ennio 553.b.

Melanurus piſcis cur cum ſepia confundatur. 57.c.

Melicembates 470.c.

Mellis vis contra putredinem 304.f.

Melonis pagina quid Auſonio 45.b.

Memphidis cur Homerus non meminit 229.e.

Mendacij Hieroglyphicum Sepia, 57.c.

Ad Menſes ciendos 40 g 60. b. 61. a.

Mens ſancta per purpurā indicata. 315. d. accoratiæ conſternatio per polypum notata 30.g.

Mentulæ marinæ hiſtoria 588.e. cur ſic dicta 589. d eius deſcriptio 588. b. genus, differentia, forma 589. a. & inde 590.e. icones 589 590.

Meninx inſula, quæ & vbi 296.g.

Meretrices polypis ſimiles. 29.c. purpuram vſurparunt 278.f. Sepiæ, vt ſimiles. 57.b.

Ad Merulas capiendas 143.b.

Meſſacara 144.g.

Miluus piſcis volat 73.b.

Mituli byſſum gignunt, & vt a byſſo pinna differat 541.c. ad canis rabidi morſus non valere 517. a. deteriores vbi naſcantur 512. f. eorum generatio 245.c. 299. a. Caturis eorum vires 517. b. magnitudo 512. g. qui Plinio 510. b. 517. d. ex putredine oriri 229. d. quando in cibis dentur 516. b. quando oua habeant. 516. b. qui præferantur 468. g. ſalem, & virus reſipiunt 512 g. cum tellinis confunduntur 517. d. vbi meliores, & vbi priores 516. g. vbi generentur 516. e. eorum vſus ad oleum excipiendum 517. c. vſus in medicina 517. a. in cibis 516. g. vt ab alijs oſtracodermis differant. 512.f.

Mituli fluuiatilis deſcriptio 512.e.

Mituli marini deſcriptio 512.e.

Mitulorum Matthioli, & authoris icones 513. 514.

Mituli Rondeletij icon 512.

Mituli ſyllodes vnde dicti 511.0.

Mituli ſoliati, qui Gazæ 511.a.

Molecca qui cancer Venetis 173.d. vnde dicta 174 e.

Mœnam, vt piana capiat 539 a.

Molluſcum alueus, vbi 4. b. eorum capillamenta, & vſus 4 b. caput vbi habeant 3. e. caro eorum qualis 7. b. 38 g. de eorum coitu, partu, & generatione 6. b. cur fiſtulam habeant. 4. f. cur pinnam 4 g. b. cur gulam, & obomaſum 5 e. cur parum viuant 6. g. cur non ſint in Ponto 6. b. cur ſic dicta 76. e. ab eis cur exordiatur author 1. d. cur in ſalſis aquis gignantur 6. f. cur in ſtagnis marinis 245. c. cur parua ſint 6. g. cur frigoris impatientia 6. g. cur diu cæcunt, & quomodo 6. h. cur atramentum effundant 6. b. cutis eorum an cutis dicenda 4. b. dentes quid vocet Ariſt. 3. c. eorum deſcriptio, & partium anatome 3. a. vt cum turbinatis conueniant 4. e. excrementa eorum cur meatu ori vicino emittantur 4. e. oua eorum num edantur 7. b. mares eorum, vt à fœminis differant 6. e. natura, & mores 6. f g. os eorum, & roſtrum 3. c. oſſibus, & viſceribus careant 3. a. oua eorum, vt augeantur 7. a. partes eorum exteriores quales 3. b. internæ 4. b. 5. a. pedes cur in parte priori 3. d. eorundem conſtitutionis ratio 4. f. quæ mollia quibuſdam dicantur 2. b. 3. a. qualia animalia 2. e. quando meliora 7. b. quid ſint 2. f. quot pedes habeant, & quales 4 F. quot eorum genera Ariſt. 2 b. de eorum ſenſu 5. D, 244. E. ſexus 6. e. ſomniant 5. D. Synonyma eorum, & Etymum 2 f. victus 6. f. vſus in cibis 7. b.

Moneta loco Conchæ, quæ & ubi 559. a.

Monſtroſi piſcis cuiuſdam forma 12.c.

Moram & cunctationem ſignificat cancer 168.g.

Ad morbos muliebres 44.e. 60.b. 295. c. 385.d.

Ad morbum regium 517.b.

Moroſi hominis Hieroglyphicū 414. e.

Mortem quoles purpuream dixit Homerus 289.d. purpuream obire quos Homerus dixit 303. c. ea ſuaioti qui dicebantur 310 f.

Mortui vnico ictu Hieroglyphicū 316. g. purpura indu 1278 g.

Moſchus vt vocetur Germanis 42.b.

Moſchites vnde dicta 42 .b.

Moſchita polypi genus ibid.

Ad mugiles capiendos 143. b. genus quoddam eorum ex putredine 246. f. eos venatur ſepia 48. g. & quomodo 55.b.

Mulierum munus quid. 348. b. ad earum morbos 40 g.

Mullus cur ſacer habitus 85. d. cur in Dianæ ſacris artemiſij. geſtarentur. 85. d. gregalis eſt 75. a. ex interaneis ribus eorum garum 123. a. lepores marinos venatur 85. d. qui apud veteres fuerint in pretio 475.b.

Multipes quid Alberto 9.b.

Murænam cur metuat polypus 104. g. b. molli cute tegitur 4. b. 255 b. quæ apud veteres fuerit in pretio. 475.b. quæ loca amet 138. e. quos polypos ſectetur 43. d. p. gnat polypo 27. a. in terram exeunt 20 f.

Mulieris marito ſuo coniunctæ ſymbolum 379.d.

Murici s æquiuoca 330. g. cineri vis, & vſus 333. a. cineris vis cauſtica. 333. b. inter Conchas numerari 332. f. Etymum 331. b. denominata. 332. g. epitheta 332 f intortus. qui dicatur 332. g. nomen generale eſt. 322. g. ab oſt uno colore differt 288. g. quid veteribus 28 . c. quid proprie 331. b. ſacer cur dicatur iuriſperitis 331. d. unde dictus 322. g. vſus in cibis 332.b.

Muricum bellariorum tria genera. 331.a.

Muricis coracordis deſcriptio, & icon. 341.

Murices ferrei qui 331.a.

Muricus lactis deſcriptio 339. B. icones. ibidem 340.

Murices marmorei cur ſic dicti 334. e. deſcriptio, hiſtoria, & icon 334. 335. 336. 337.

Muricis Mutiani deſcriptio 554.e.

Muricis purpurei orthocentri deſcriptio, & icon. 340.

Muricis triangularis deſcriptio 338. b icon. 339.

Muricis ſpecies appendicibus aſpera. col. rubeo, cinereo, & albo prone, & ſupinè picta 338.

Murex

Murex Tyrius 297.d.
Murilegulı qui 247.d.
Muricatum quid 332.g.
Muricatum cacumen quid 330.b.
Murilegulı qui. 323.b.
Mus marinus 509.a. in terram exit. 20.f.
Muſcardinus 258.e.
Muſcarolus 258.e.
Muſculi varia ſignificata 508.e. vſus eorum in cibis 510.e. Vſus in medicina. 510.g. Vt coquantur 510.f. vt differant. 509.b.
Muſculi Rondelet. deſcriptio, & icon. 509.b.
Muſculi ſtriati hiſtoria 459.c.
Muſculi Zoographi forma, & icon 509.c.
Muſculus Balana quid 508.f.
Muſcus quid Maſſilienſibus 42.b.
Muſicæ harmonia capiuntur paguri. 195.a.
Mutis quid 47.b. non eſſe hepar 198.b. quid in mollibus, & eius vſus 5.a.
Myaca: qua Oribaſio 510.b. quando optima 516.g.
Myia quæ Plinio 508.b.
Myiſca, quæ eadem 508.b.
Myites lapis 510.c.
Myrrhina vaſa Vnde dicta 264.e. an eadem cum Calaınes. 311.b.
Myſt cetus 508.e.

N.

NAero Cardani, quæ Concha. 429.e.
Narra Bellonij, quæ Concha ibid.e.
Narıta 363.d.
Nacex 363.d. Vt capiant 244.g.
Natura cuique dux ad viuendum. 160.b.
Naues liburcinæ. 261.b.
Nauis Conchis dicta 228.g.
Nauigationis tuta Hieroglyphicum. 414.f.
Nauigia vnde inuenta. 262.g.
Nauplius Plinij 257.b. 255.b.c.
Nauplius polypo ſimilis 46.f.
Nauplius Mutiani 259.a.
Nauta 11.c. 257.b.
Nautilus, ſeu nauticus 12. c. æquiuocè. 257.b. errorum vſus 258.b. Concha eius qualis 259.d. ab eo cur inter teſtacea author exordiatur 257.a. eius deſcriptio 258.f.b. 259.d. de eo Epigrammata 285.a. genus, differentia 258.f. eius ſecunda ſpecies, quæ autho i. 259.b. polypo ſimilis. 259.D. quot eius genera 258. f. ſponte naſci. 261.c. Synonyma 257. b. eius teſta exterioris icon 266. vbi venarij non liceret 262.b. vnde dictus 259.c. vt tempeſtatem vitet 262.e. vt cum cruſtatis, & mollibus conueniat. 257.a. vt nauiget. 261.d.
Nautili primi generis Ariſt. ſecundum Bellon. & authorem icon 260.
Nautili alterius hiſtoria 263.d. 264.c. icon 265.
Nautili ab Indis varijs imaginibus extimo cortici inſculptis exornati icon. 266.
Nautilus murrhinus 264.e.
Nautilus fabulæ genus 257.b.
Nepa quid 160.b. 170.b. eam imitari, qui dicantur 170.b.
Ad Nephriticos dolores 40.f.
Nerita an turbinatorum generis 364.b. eius forma, & deſcriptio 365.a. hiſtoria 363.d. & inde. earum nauigatio. 363.c. ſenſus 365.c. vbi generentur. 365.c.
Neritæ Æliani quæ, eiuſque hiſtoria. 365.d. icon 366. 367.
Nerita Bellonij hiſtoria, & icon 368. c.f.
Neritæ Rondel. item authoris icon 365.
Neronis piſcatio 271.d.
Ad Nerui diſſectionem 173.a. 295.c. 320.e. ad eorum vulnera 284.b.
Nigrum pro violaceo 290. f.
Niphi nugæ 227.c. error 579.d. 582.e.
Nodus Gnidius quid Auſonio 45.b.
Nubes 545.c.
Nymphæ Speuſippi quæ 156. g.

O.

OBſtinati Polypis ſimiles 29.d.
Octopodi quid Græcis recentioribus 9.b.
Octopoda pro polypo 9.b.
Ad Oculos caligantes 383.a. 510.g. ad eorum dolorem 329.a. ad maculas. 386.g. 387.e. 573.a. ad varia vitia. 61.d. 62.e.
Oeconomiæ typus polypus 30.e.
Oleas, vt ament polypi 18.e f.
Olei vis contra putredinem 304.f.
Onycha, quæ Concha 453.b.
Onyx an purpuræ tegumentum 347. c. quid 289.b. 294.b. 346.e. 347.a.
Onyx gemma vnde dicta 295.a.
Onychinus color 294.b.
Onychites 295.a.
Opiſtbolia quid Thebanis 45.c.
Oppiani lapſus 214.b.
Orbis echinati icon 409.
In Orcis cancros adhærere, qui dicantur. 215 c.
Os iugale cur cancer dicatur 159.c.
Ad Oris tetros odores 329.b.
Oſſa lapidea 243.a. in terra etiam generari 243.a.
Oſmyliæ deſcriptio 43.b.
Oſmylus 12.e. an idem cum ozona 42.e. f. eius bonus odor 42.b. cum Eledone confunditur 42. g. eius deſcriptio. 43.b.
Oſſole 11.e. quod Gaza 42.b.
Oſtacus 109.b.
Oſtracinda Indos 248.e.
Oſtracites gemma 248.f.
Oſtracium 346.a.
De oſtraciſmo metaphora 251. de quibus dicatur 251.c. Vt fieretur 251.d.
Oſtrea, & oſtreum quid differant 255. e. aluum mouent 487.d. antipathia. 486. b. aqua dulci gaudent 489. f. carnem eorum, vt cancer depaſcatur. 167.e. in cœno naſcuntur 485.c. colore variant 482. f. cruda quoque eduntur 488. e. cur dura teſta teguntur 485. b. cur lunæ ratione grandeſcant 486. e. f. cur roſcida dicta 486. g. cur in lacum lucrinum tranſferrentur 477. b. cur apud lautos in pretio. 487.c. cum humanum genus eis ſimile eſſe dixit 249 a. differentia 240.c. ex eis garum 133. eorum generatio 485.c. de eis gryphus 487.b. lac eorum quid 485.d. meliorum nota. 484. g. eorum in morem adhærere quid 250.g. optima vbi 480.f. quæ Ariſtot. 225.b. quæ Spartiano 467. a. quæ propriè ita dicantur 230.f. quæ celebrata 482.f.g.b. qualem ſuccum generent 487. c. quanti ea fecerint veteres 477.b. 479 a. quos ſenſus habeant, & quos non 486. g. ſexu careant 485.e. ſilicum duritia teguntur 4.b. 255.b. à ſtellis marinis exeduntur 487. a. ſuburbana cur meliora. 483.b. Synonyma 479.e. teſtis ea tegi, quid ſignificet 249. b. vbi laudabantur 237.c. vbi ſerantur 486.c. vbi meliora 522. b. vnde dicantur. 226.e. 479.e. viuaria eorum, qui inuenerit 477.b. vſus in cibis 487.c. in medicina 489.e. vt cancer ea capiat 166.f. 486.b.
Oſtrea Gaſteropoda hiſtoria, & icon. 492.
Oſtrearū marinarum icones 482. quando optima 480.b.
Oſtrea rupitiana, quæ Iuuenali 483.b.
Oſtrea pelagia, & marina, quæ dicantur. 481.d.
Oſtreæ ſtagni marini Rondel. icon. 480.b.
Oſtreorum ſylueſtrium hiſtoria 491. b. icon ibid.
Oſtreum virgæ virilis ſpecies 588.b.
Oſtreatum tergum geſtare quid 248. e.
Oſtreoſus 248. f.
Oſtrifer ibidem.
Oſtrum quid 288. g. qualis purpura. 289.d. differentia à loco 290.e. vnde dictum 295.d. 288.g.
Oſtrum Sarranum vnde dictum 297.e. 288.g.
Oſtrum Sidonium vnde dictum 298.e.
Oſtrinus color à murice diſtinguitur. 288.g.
Otia quid Plinio 545.e.
Oua malacodermæ, & oſtracodermæ. 225.b.

Ex

Ex Ouo quæ animalia generentur 246. g. quid in teſtaceis 235. b.
Ouum polypi 11. c. 12. f. 258. f.
Oxybaphum quid 289. a. vnde dictum 288. b.
Ozena an cum Oſmylo eadem 42. e. eius deſcriptio 43. b. eam proſequitur murana 43. d. vbi abſidet ibid. eius vſus in cibis, & vt praparetur 44. e.
Ozolis 12. e.
Ozolis Bellonij icon 43.
Oxos 288. b.

P.

Paguri æquiuoca 186. g. carnis qualitas 196. b. cruſtam, vt exuant 195. b. cur ſapientia ei tribuatur 196. e. deſcriptio 187. a. duo genera tota Scaligero 188. f. duplex genus 162. b. epitheta 196. f. Etymum 186. g. muſica harmonia capitur 195. a. natura, mores 195. b. in numo Chiorum pictus 168. b. pronè, & ſupinè picti icon 189. de eo prouerbia 196. e. eos qui ſimpliciter pro cancris accipiant 173. d. cum quibus pugnent 195. d. eorum ſapientia prouerb. laudata 196. e. in Scorpios mutari dicti 197. e. Synonyma 186. g. vſus in cibis 196. b. vt coquantur 196. b. vt muſicam ament 195. d. vt a maia differant 278 e. vt a cancro Heracleotico 180. g. b. vbi maiores 194. g.
Paguri authoris deſcriptio 188. e.
Pagurus fluuiatilis qui Galeno 206. g.
Pagurus qui Rondeletio 177. c. eius deſcriptio 178. b.
Paguri Venetorum deſcriptio 181. g. icon 182. fœmina icon 183.
Palladis vulnus faſcia purpurea obligatum 168. f.
Palmata toga quæ 374. f.
Ad Panos. 333. e.
Panthera, vt capiantur 41. c.
Papauer quibus, & quo loco 235. B. quid in mollibus Ariſt. 5. e.
Polypi quale 10 f.
Papauerculum quid in buccina 135. a.
Papilio cancrialis detentus quid ſignificet 168. g.
Papilla piloſa, cancri genus 192. e.
Paralios, Concha Aegyptia 539. e.
Paralurges 277. a.
Ad Paralyſim 134. g.
Paraſitis cancris comparati 208 g. Cochlea 379. e. in eos emblema 131. d. 209. b. typus eorum polypus 32. g.
Parietaria vbi coccum proferat 305 e.
Ad Paronychiam 387. e.
Ad Parotidas 490. g.
Ad Partum accelerandum 386. e. ad continendum 172. g. ad mortuum eijciendum 172. g.
Paryphes 277. a.
Paſſionis dominicæ ſacramentum, vt purpura ſignificat 315. d.
Paſtinacæ radij mira vis 85. a.
Patellæ an vniualues 230. b. an a ſaxis ſoluantur 549. b. eſſe vniualues 545. d. genus, & deſcriptio 545. d. icones 546. 547. 548. Locus. natura 549. a. eius more hærere quid 550. e. Synonyma 545. a. vt a ſaxis diuellantur 549. c.
Patellæ Cypriæ ſtriata, & non ſtriatæ icon 548.
Patellæ maioris Bellonij deſcriptio 550. g.
Patella fera 545. c.
Patellæ feræ Rondel. hiſtoria 550. f. noſtra icones 551.
Patria nihil dulcius 117. a. eius amator per attacum deſignatur 117. b.
Pauarazzos quas Conchas Anconitani vocent, & cur ſic dictæ 458. b.
Peccatores locuſtis marinis comparati 106. f.
Pechyales 277. a.
Pectinis æquiuoca, & varia ſignificata 497. a. an oculos habeant 505 .... an vident 505. ... cur in Pyrrhæo Euripo non ſint 236. b. pro Conchis Veneris vſurpati 558. b. deſcriptio 498 g. b. Etymū 498. f. genera 498. b. in marmore ... 240. g. eius icon in numo Tarentinorum 26. f. 500. f. optimi vbi 506. b. ſubterraneæ vbi 241. c. vbi generentur 505. b. vſus in cibis 506. g. b. vſus in medicina 507. c. vſus in templis 507. d. vt generentur 506. e.
Pectinū authori icones 500. 501. 502. 503. 504. 505.
Pectinis Rondel. icon. 499.
Pectinum vtraque parte auritorum deſcriptiones 499. a. & inde.
Pecten Amazonius quid 497. c.
Pecten Veneris herba cur ſic dicta 497. d.
Pectunculus quid & vt a pectine differat 498. e.
Pecunia ex Conchylijs 251. b.
Pelagium quid 282. a. 288. b. eius pretium 267. a. quid Plinio 282. e.
Peleus, & Thetidis fabula 58. e.
Penicillus marinus Rondel. 282. g. deſcriptio 559 e. icones 561. 562.
Ad Penis arrectionem 329. b.
Penna marina forma, & icones 590. 591.
Perca in lapide 240. g. ſequitur ſeipſam, prouerb. 58. b. ſaxea, & earum generatio 242. g.
Perdices Cochleas edant 379. a.
Perſidi per cancros ſignificati 167 c.
Periculi Hieroglyphicum ſepia 57. c.
Periseſa veſtimenta, quæ 277. a.
Periſtomata conchyliata 279. b.
Perlarum mater Concha, quæ dicta 417. c. earum inſula, quæ & cur ſic dicta 420. b.
Perna quid 531. c. quid Neapoli... 530. g. Plinij, quæ 530. b.
Ad Perniones 489. e. 177. b. 579. a.
Perotti error 332. f.
Perſarū regibus quàm grata fuerit purpura 269. b. de eorum Veſte dictum regis Aethiopum 269. b.
Peruerſos, & inemendabiles cancri per ſomnum viſi ſignificant 169. e.
Petulantis, & laſciui ab ineunte ætate Hieroglyphicum 540. e.
Peuereni quæ Concha, & cur ſic dictæ 466. b.
Peuerazza Vnde dicta 466. b.
Pharmacum pro quo colore ſumatur 288. b.
Pheræon 371. b.
Phicidiſſare quid 318. b.
Philippus purpuram reſpuit 270. f.
Philoxeni poetæ ridiculum teſtamentum 38. b. 39. a. eius voracitas 38. g.
Ad Phlegmonem crurum, & pedum 385. a.
Phœnix Achillis præceptor cur pagurus dictus 186. g.
Phœnix qui primus purpuram geſſit 270 g. 308. b.
Phœniceus a purpura diſtinguitur 309. c.
Pholades æquiuoca 525. b. an balanus 522. f. deſcriptio 525. d. icones 526. non eſſe balanos 526. e. Vnde dictæ 326 e.
Ad Phthiſim 133. c. 177. a. 383. d. 387. b. 176. g.
Phycis ſquillas deuorat 140. e.
Phyllanthes herba 307. a.
Phyllanthion dyticon herba ignoratur 307. a.
Pica Aſtacos venatur 131. a.
Ad Pilares morbum 177. b.
Pileus ruber quando Cardinalibus conceſſa 271 a.
Pileum rotundum 542. g.
Ad pilos euellendos 84. b. 85. a. b. 579. a. 573. a.
Ad eoſdem è mammis tollendos 333. a.
Pinna æquiuoca 530. f. an ſint cancro paruo viuere poſſit 214. b. ex ea an byſſus oriatur 542. e. eius, & cancri parui ſocietas 214 f. vſque b genera, & differentia 530. b. de ea Hieroglyphica 540. e. meliores quæ 540. f. natura, & mores 538. b. quos modis edantur 540. g. Synonyma 530. f. vnde dicta 530 f. vſus in cibis 540. f. vt mytulo ſimilis 532. b. vt mœnam capiat 539. a. vt ſibi victum quærant ibid.
Pinna aculeatæ authoris icon 533. alia 534. 535 536 537. 538.
Pinna Bellonij icon 532.
Pinna magnæ Rondel. icon 531.
Pinna margaritiſera vbi 531. c.
Pinna parua Rondel. icon 532.
Pinnæ Zoographi icon 533.

Pinna lana quid Genuenſibus 530.g.
Pinnophylax. 213.a.
Pinnother 213.a.
Pinnoteres 213.a.
Pinnothera Etymum 214.f. ſolertia. 214.f.
Pinnotheres Plinij 215.d. 216.c.
Ad piſces capiendos eſca ex aſtacis 135. b. 388.f. 550.c
Piſces fluuiatiles ex putredine 246.f
Piſces qua animalia impropriè vocet Plinius 1.d. polypi odore delectantur 41. b. ſanguine carentes Plinio qui 2.c. ſquamis teguntur 4.b. 255.b. oua eorum vt fæcundentur 54.c. varias eorum figuras reperiri in ſaxis. 138.e.
Piſcis monſtroſi cuiuſdam forma 12.g.
Piſcis faecr 257.c.
Piſces teſtudines qui 229.c.
Piſcis attramentarius qui 64.b
Piuerones quas Conchas Veneti dicunt. 458.b.
Placenta theutis dicta 77.c.
Plantæ cur paucæ in mari gignãtur 245 b. terræ incolæ ſunt 245.c. vt generentur 245.c
Plantanimal, ſeu plantanimal quid. 563.c
Ad pleuritidem 387.b. notham 134.b.
Pittatus correctus 116.c. 175.c. 297.a. 324.c. 342.f. 385.a. eius error 11.b. 74.f. 261.c. eius locus explicatus 42. d. 53.c. 230.c. notatus 331.c. ſuſpectus 86.c. 262.e. male diſtinctus 140.b. cum Oppiano conciliatus. 262 f.
Plutarchi inconſiderantia 243.b. eius locus de purpuris explicatus 303.d.
Pluuiæ præſagium 169.b.
Pneumonia quid 578.b.
Ad Podagram 386.E. 387.B. 85.A. 579.b
Poeſis per caput polypi notata, & cur. 30.g. 35.d
Polliceps vnde dictus 522.g. quid Bellonio 522 f
Polypi acetabula qualia 10.g. æquiuoca 8.e.f. eius ambigua natura 8.c. 18. e. an brachia ſua deuoret, eaque an renaſcantur 19.a. Aquilam vincit, & hominem interficit 7.d. Aquilam, vt in aquam detrabat 34.e. ætas 23.d. an in omnes colores ſe mutet 25.c.d. attramentum eius cuius coloris 10 f. barba eius, quæ dicatur 10.g. bicubitalem quis vna menſa abſumpſerit 38.g. bis ſeptem plagis percuſſus de quo dicatur 35.d. de cæteris eius generibus 42.e. calliditas in re familiari 24.b. capiendi ratio 21.a.b. caput eius de quo dicatur 35.c. caro eius cauernoſa eſt 37.b. carnis temperamẽtum 38.g. cerebrum ei duplex 10. f. de coitu, ortu & incubatu 22.c. colores mutat 25.a.b. crudum deuorauit Diogenes Cynicus 39.a. eius cum coniza antipathia 31.a. cur naſſis illiuantur 41.b. cur αὐτοφάγος dictus 20.c. cur ſepio careat 10.e. cur in colorem album non mutetur 37.d. cur minus attramenti quam ſepia habeat 10.f. in eo cur caput vocat, quod in cæteris mollibus aluum 10.g. cur Veneri dicatus 31.b. cur parum viuat. 24.c. cur crura eis prælonga. 46.g. cur colorem mutet 37.a. cur Ioan. Grammaticus κολοβύποδας dixerit, 19.d. ab eo cur inter mollia exordiatur author 7.d. cur minus attramenti habeat quam ſepia 47.a. cur circa Helleſpontum non ſint, & in ponto Euxino. 17.b. cur promuſcide careat 46.g. cur muræ, nam & congrum metuat 104.g.b. ſuper eo epigrammata 36.g. dedita opera colorem mutat, non per metum vt chamæleon 37 d. ab eo denominata 28.f.g. eius deſcriptiones variæ 12.b. elixi an aſſis meliores 39.d. eius epitheta 36.b. de eſu eorum qui abſtinere iubebantur 30. g. Etymum 9.a. ferocia 12.b. 13.a. de eius forma Cardani nugæ 11.c. fiſtulæ vſus 11.b. & c. fortitudo 7.d. genus, differentiæ, deſcriptio 6.e. genera quæ 12 f quot apud Ariſt. 12.c. greſſus, natatus 20.f. Hieroglyphica 30. c. ingenium vafrum 8.e. eo inſignita numiſmata 36.f. icones 14. 15. 16. inſtar eorum qui ſeſe edere edicantur 35.c. locuſtam ex aheno ſuper ignem furatur 34.c. mas vt à fœmina differat 22.a. matrem conficit 26.g. mentem eius cur debeamus habere 31. & 32. eius mentem obtinere qui dicantur 34.b. de eo moralia 28.b. de eius moribus ingenio, & ſagacitate 24.b. eius mutationis tres cauſæ 37.d. 38.e. nidus, ſeu cubile 21.d. nocumenta 41. d. 42.c. non ſolum lapidum colorem imitatur 26.c. nulla cute teguntur 4. b. 255.b. odoratus valet 17.a. eiusouũ quale 23.c. pedum conſtitutio 10.g. & vſus 9.c. 11.a. per fiſtulam pariunt 23.a. de eo problemata 37.a. prouerbia 34.g.h. pugna cum locuſta 104.g. quam cautè hamum piſcatoris circumrodat 25.b. quando meliores, & quando deteriores 38.f. quantopere eſt libidinem excitent 40.b. & cur 41.a. qui ita prouerbialiter dicantur 34.g. qui allegoricè 29.a. eos qui olim coluerint 28.b. quibuſcum pugnent 26.g. quo loco gaudeant, & vbi non ſint 17.d. quo aſtu capiat carabos 18. e. vt oſtreas edat ibid. quo aſtu venetur cruſtacea 26.c. quot menſibus lateat 22.c. ſenſus 17.a. mortuum ſeſe fingens, vt emptorem deluſerit 34.e. ſexus 22.a. ſtupiditas 24.b. Synonyma 8.g. tabe perit 23.24. in terram exit 20.f. ad varios vteri affectus valet 40.g. vbi magni; & vbi non 17.b vbi eum venari non liceat 28.b. vbi boni, & multi 38.g. iis veteres ... eſſe in cibo 38.f. victus 17.a. viſceribus caret 10.e. vnde dictus 8.g. eius voracitas 17.d. vſus in cibis 30.f. in medicina 40.c. in externis 41.b. vt cæteris mollibus aſſerant 9.a. vt conchas capiant 25.a. vt piſces ibid. vt elixentur 40.c. vt nateut 20.g. vt reſpirent 20.b. vt præparentur 39.d.e. vt coeant 22.c. vt hyemale ſolſtitium ſignificare poſſint 31.c. vt in varios colores ſe mutent 13.a.b. eorum hecatombe quid 36.c. vt magnitudine varient 13.c. vt oliuis capiantur 18.b. vt ventum præſagiant 34.g.
De Polypis maximis ſalſamenta furantibus admiranda hiſtoria 33.a.
De Polypo maximo, & monſtroſo memorabilis hiſtoria 13.c.
Polypus Moſchyta 42.b.
De Polypo Septentrionali hiſtoria, eiuſq; forma 13.d.
Polypi tertiæ ſpeciei ſecundum Rondel. icon 43.
Polypus morbus qualis, & vnde dictus 8.f. ad eum remedium 40.f.
Polypodine 12.c.
Polypia 28.f.
Polypodis herba vi cancer ebelas deponit 165.d.
Polypodium vnde dictum 28.g.
Polypoſus qui Martiali 8.g.
Pompa ad hauriendã aquam inſtrumentum 368.b.
Pompilus 11.c. 257.b. duos piſces ſignificat 258.c. amor eius erga nautas 257.c. fabula 257.d.
Poma maris cur conchylia dicta 224.c.
Porcellana cur ſic dicta 264.e. quid Itali ſic vocent 552.g.
Porcellana concha cur ſic dicta 552.e.
Porcellana ruffa 554.b. icon 556.
Porcellanica vaſa cur ſic dicta 282.b.
Porcelliones, quæ animalia 8.f.
Poreſſa cancri genus 162.b.
Porcum quid vocent mulieres 552.f.
Porci Vt dolorem capitis ſanent 212.f.
Porphyra fabula 314.c.
Porphyrio auis vnde dicta 311.d.
Porphyrio piſcis 312.e.
Porphyris auis 311.d. 312.e.
Porphyrites lapis 311.d. 314.e.
Porphyrium cete 314.f.
Porphyrus ſerpens ibid.
Porphyruſa vnde dicta 297.b.
Potta marina vulgò dicta hiſtoria 573. b. icon 576.
Præconis officia 321.c.
Præmium rectè facientibus per margaritas ſignificatur 435.a.
Præſumentis nimium typus 171.a.
Prætexta toga unde dicta 273.c. ea etiã utebatur magiſtratus 273.d. 274.e. ea cur uterentur pueri 273.d.
Praſinus Purpurio 313.d.

Prin-

I N D E X.

Principem cur ſignificet cancer fluuiatilis in ſomno inuentus 169.e.

Ad Prouidentiam ani 489.c.

Prodigi, & omnia conſumentis Hieroglyphicum polypus 30.e.

Proditores polypis ſimiles 29.d.

Ad Profluuia 385.c.d. ad ea ſiſtenda 172.g.

Prudentiæ ſymbolum 196.c.379.d.

Pruna oxyrbina 294.b. Segnina ibid.

Ad Pruritus 387.a.

Ad Pſoras 387.a. 415.d.

Ptolomæum cur percuſſerit Caligula. 271.d.

Ad Pudendorum fiſtulas 333.b.

Puerperæ, vt purgentur quid offerendum 40.g.

Pulicaria herba mollium odorem extinguit 5.d.

Ad Pulmones exulcerat. 176.b. 211.b.

Pulmoni marino cur tegmen natura negarit 234.g. an teſtaceum animal, an Zoophyton 577.c. æquiuoca 577.c. inter teſtacea ponitur 578.g. deſcriptio, natura, icon 578. eo qui piſces veſcantur 577.a. eius inſtar viuere quid 578.d. de eo prouerbia 578.g. Synonyma 577.d. vſus in medicina, & in varijs 279.a. icon 575. inuentio 566.b.

Pulpus quid Kyranidi 9.a.

Purpuræ æquiuoca, & Synonyma 281.a. ætas 298.b. vnde cognoſcatur 206 b. aliquot icones 284. 285. 286. an lingua teſtas perforet 292.g. aqua dulci necantur 296.f. in arena aliquamdiu latent 296 f. capiendi ratio 301.c. carne victitant 301.a. ab eis celebrata loca, quæ 296.g. celerrimè creſcunt 298 b. cineris facultas 320.f. clariſſima quæ dicta 290.c. eius color cur cæteris alijs coloribus prælatus 280.g. ea cur proceres vterentur 276.f. cur marinam ſæpe nominarint veteres 304.b. cur regalis dicta 270.g. cur viuas capiant 302.f. cur plebeia dicta 276.c. cur magna copia. 245.d. ab ea denominata 308 b. differentia vnde ſumatur 286.g. differt à conchylio 281.a. eius diuerſæ partes diuerſam naturā habent 319.b. differentia à loco 290.c. dibapha vbi 298 a. quæ 290.g. ephebeia 316.b. 317.a. eam eſſe ex turbinatorum genere 283.d. Etymum ex Cimbrorum lingua 290.g. imaginis earum icon 300. Flos Synonyma 288.f. Flos vbi 287.d florem ſanguinis loco eſſe 288.e. pro flore accipitur, & pro veſte eo colore imbuta 281.d. Flos vbi poſitus 302.f. vbi colligatur 302.f. floris differentiæ à colore 289.d. fiſtulis ea nibus capiuntur 301.c. generatio duplex 299.a. genera, & differentiæ 283.d. eam geſtare quibus prohibitū 276.c. Hieroglyphica 316.f. ignea, & ardens quæ dicta 289.d. inuentio 276.b. 308 f. aduerſus eā leges lata 276.c. pro magiſtratu accipitur 272.f. magnitudinis diuerſitas 286.g. in menſis vſus eius 280.b. de ea moralia 315.a. earū motus 299.a. nigræ vbi, rubræ vbi 283.d. non eſſe lanam 292.b. eā non omnes vſurpaſſe 267.268. nō omnes eadem loca amant 296.f. operculorum icon 346. operculi conſideratio. 293.e. oua earum non conducunt ad generationem 300 g. partium deſcriptio, & examinatio 292.f. eam petere quid 270.b. pictorum qualis 303.b. eius precium 267.a. de ea prouerbia 317.a. ad purpuram aliam dijudicanda 317.d. ex putredine oriri. 299.d. quæ regio ijs idonea 296.f. quando eam deponerent Romani. 272.b. quando Cardinalibus conceſſa 271.b. quando fauſificent 300 b. quāto magna copia 299.c. qui primus eam geſſit 270.g. ea qui vſi 268.f. quibus conueniant 319.c. regum ornamentum 268.b. Romanis erat per omnes veſtes 273.a. inter ſupellectilem ſumptuoſam enumerata 260.f. teſtæ vſus 320.f. eius tincturæ cur mel, & oleum adderetur 303.d. tincturæ ratio 302.f.g. cur iteraretur. 303.a. trachelorum qualitas 319.b. ex ea tributum 270.g. turbinatorum nobiliſſimam eſſe 267.a voraces eſſe 301.b. ea viuacior qui 317.d. vſus, & dignitas apud Romanos 272.f. vſus in cibis 319.b. in medicina 320.c. eam vſurparunt meretrices 278.f. vt capiatur 316.f. eam vt Phœnices caperent 301.d. eam vt amarent veteres 268.e. vt mare amē 296.f. eius anni, vt cognoſcātur 298 b. vt facerent Phœnices 302.g. vt coquantur. 319.b. in vrtica reperta 566.b.

Purpura alba quæ Plutarcho 304.g.

Purpura Alexandrina quæ 290.e. cur ſic dicta 278.g.

Purpura amethyſtina vnde dicta 290 f.

Purpura coa 296.b.

Purpura cærulea 290.g.

Purpura dialucenſis 296 b.

Purpura hermionica 298.g.

Purpura megalenſis pretium 267.e.

Purpura melibœa vnde dicta 297.b.

Purpura militaris 275.a.

Purpura Oebalia 296.b.

Purpura patria 275.a.

Purpura pëtadactyli Bellonij icon 286.

Purpura muliebris 278.f.

Purpura nigra pro qua ſumatur 290.f.

Purpuræ pelagiæ deſcriptio 284.b. icon. 285.

Purpura præſidialis 275.b.

Purpura probiana vnde dicta 278.g. 290.e.

Purpura ſtlataria quę 273.c.

Purpura ſuccubitana 298.e.

Purpura tarentina 298.f. cur vilior Tyria 289.d.

Purpura tænienſis quæ 297.a.

Purpura tyria quæ 297.c. qualis, & quę melior 289.d.

Purpuraria officina 313.b.

Purpurarius 313.c.

Purpurarius pro niteſcere facere 291.c

Purpuraſco 313.d.

Purpuratus ibid.c.

Purpureus color qualis 309.c. idem cū coccineo 305.a. ex quibus conchylijs colligeretur 281.a. à phœniceo diſtinguitur 309.c. pro purpurato accipitur 309.d. pro pulchro ibid. à conchyliaco differt 303.a.

Purpuriſſicium 313.b.

Purpurina ibid.a.

Purpuriſſum 314 f.b. quid Plinio 313.b. vt fieret 314.g.

Pyri marini Zoophyti forma, & icon. 587.588.

Pythagoras cur non ederet vrticas. 572.f.

Q.

ad QVartanas 211.b.

Quintilianus correctus 291.a.

Quiſquilium quid 305.d.

R.

RAcemus marinus vocantur oua ſepiæ, & cur 52.b.

Ranunculi pulmones dicti 577.e.

Regum ornamentum purpura 268.269. eos cur ſignificet cancer marinus per ſomnium viſus 169.d.

Remora Mutiani 554.b.

Rhomborum differentia ratione loci. 188.e.

Romanorum luxus in conchylijs 224.f. qui primus purpura vti 271.b. vt oſtreis delectarentur 479.a.

Rondeletij error 2.f. 74.e. 42.g. 177.c. 188.e. 254.g b.

Roſa vrticæ genus 566 f.

Ad Rubetę venenum 210.g. 85.b.

Rubię color 306.b.

Ad Rubiginem ariſtarum 173.c.

Ruta polypos reddit immobiles 28.f.

S.

SAcerdotes qui purpuram vſurparent 268.g.

Sacramentum domini & paſſionis, vt purpura ſignificet 315 d.

Ad Sagittas extrahendas 211.d.

Sagula virgata 277.a.

Saltuare 299.a.

Saliuarius lentor quid Plinio 281 c.

Ex Sandyce pretioſus color purpureus. 306.b. 307.a.

Sandyx

Sandyx Indica 290.2.
Sanguinis principium 246.f. *ad eum ſiſtendum* 40.f. *purpureus* 310.e. *vnde dictus* 285.b.
Sanitas per teſtudinem ſignificata vbi. 169.c.
Sapientia per pagurum, & cancrum vbi ſignificata 169.a.
Sar piſcis & inſectum 282.f.
Sarranum quid 288.g.
Sardinia inſula deſcriptio 318.e.
Sargiaci gregales ſunt 75.a.
Satrapæ purpurati cur dicti, & prætextati. 275.b
In Saxis varias reperiri figuras piſcium 138.c.
Saxifraga coccum proferens 305.c.
Ad Scabiem 61.c.135.b.177.b.416.f.
Scalæ cochlides quæ 369.g.
Scaligeri error 154.g.
Scarus piſcis Vnde dictus 136.b. *lepores marinos capit.* 86.e.
Ad Sciſſuras veneris, mammarum &c. 384.g.
Scolecidata veſtis quæ 305.d.
Scolymi muricata cacumina 332.g.
Ad Scorpionis ictum 143.b.172.f.210.e. *tranſuerſè incedit* 164.e. *vt domo expellatur.* 173.b. *Vt fugentur* 212.g. *vt ſimul conueniant.* 210.f.
Scylla quid Plinio 136.g.
Scyllarium 141.b.
Scyllaron ſeu Scyllarion. 213.e.
Scyllari, ſeu cancelli in nerita concha imago 221.
Scythæ cochleas auribus admouent, & cur 387.e.
Contra Scytalis ictum 210.g.
Sctala Vbi coccum proferat 305.e.
Seceſſus Hieroglyphicum 316.g.
Ad Secundinas 416.f.
Ad Sedem relapſam reducendam. 386.f.
Seditionis popularis ſtudioſi Hieroglyphicum 106.g.
Ne Segetes lædantur 212.g.
Seipſum non curantis Hieroglyphicum. 215.a.249.a.
Senatus purpureus dictus 272.b.
Sepaceus 56.g.
Sepedones quid 56.g.
Sepia æquiuoca 44.g.b. *ætas* 48.b. *amoris illecebris capitur* 51.c. *attramentum habet præ cæteris mollibus copioſiſſimum, & cur* 47.a. *pro attramento ſcriptorio accipitur* 45.a. *eius ars in piſcando* 56.e. *aſtus in effundendo attramentum* 55.e. *attramenti vſus ad ſcribendum* 73.a. *vt homines nigros faciat* 63.a. *bima, tum vix excedunt.* 48.b. *caro eius qualis* 58.b.c. *coitus.* 52.c. *cur & quando attramentum emittat* 55.a. *cur fugitiuam vocarit Nicander* 55.e. *cur crura ei breuia* 46.g. *cur Loligini præferat author.* 44.f. *cur plus attramenti, quàm polypi habeat.* 10.f. *cur binas habeat promuſcidas* 49.g. *abea denominata* 56.g. *eius deſcriptio* 46.f. *epitheta.* 58.b. *Etymum ridiculum.* 45.c. *fœminæ ictæ marē fugiunt* 54.d. *fœtus eius, vt ex ouis exeant.* 54.e. *eius fiſtula vbi* 46.g. *Hieroglyphica* 57.b.c. *hominem ſignificat qui expectationem aliorum de ſe fallit* 57.b. *magis Loligini quàm polypo ſimilem eſſe* 46.g. *mares fœminæ opem ferunt, & quando* 54.d. *mas vt à fœmina differat* 52.e. *cum melanuro piſce cur confundatur* 57.c. *de ea moralia* 56.b. *mores, ingenium* 54.d. *oculi pro vnionibus venduntur* 63.b. *ore non coeunt* 52.e *oſſis, aut teſtæ duplex ſubſtantia, & eius facultas* 61.c. *oua eius qualia.* 52.g *eorum forma* 42.b. *eorum exacta deſcriptio* 54.b. *icon* 52.b. *oua, vt fecunda reddantur* 53.c *ouis diligenter incubat.* 54.b. *cur racemus marinus, aut vua marina dicta* 52.b.59.1.d. *cur racematim cohæreant* 54.f. *partus per fiſtulam* 52.f. *pedes quot, & quales* 3.c.46.g. *eius pedes quos vocet Plinius* 46.f *ijs piſces capiuntur.* 62.b. *de ea prouerbia.* 58.g. *promuſcides eius quales* 37.f. *earum vſus* 55.b. *quæ loca amet* 48.f. *quando edenda* 59.a. *eius qui ſimiles* 56.b.57.a. *quomodo pariat* 53.c. *quo loco* 53.b. *quo tempore* 52.b. *ſpeculo capitur.* 51.d. *Synonyma* 45.c. *ex eius ictu remedia* 61.b. *vbi abundet, & vbi maiores* 48.f *eius uenenum* 63.b. *victus* 48.g. *vſus in cibis* 59.a. *in medicina* 60.b. *in varijs* 62.b. *vt capiatur* 51.a. *vt contra tempeſtates ſeſe ſtabiliat* 56.f. *vt elixetur* 59.d. *Vt nunc Romæ coqui præparent.* 60.e. *vt Græcè & Latinè ſcribi debeat.* 45.c. *vt polypo ſimilis* 46.f. *Vt præparetur* 59.b. *vt ſapidior fiat* 60.f.
Sepiæ Salniani ſupina icon. 49. *prona.* 50.
Sepia mons 44.45.
Sepie mulier 45.a
Sepias oppidum vnde dictum 45.a
Sepia promontorium 44.b.
Sepiola 56.g. *caro eius qualis* 63.d. *nominis ratio* 64.e
Sepiola Rondel. hiſtoria & icon. 63.d
Sepinum quæ vrbs Ptolomæo 45.a
Sepium quid 3.b.47.d *quid Volaterranus ineptè vocarit.* 48.e. *cur polypus eo careat* 10.c. *eius deſcriptio.* 48.c. *vt à gladiolo differat* 47.d. *vſus eius apud aurifabros* 63.a
Sepius vrbs 45.a
Sepiuſſa inſula. 45.a. *vnde dicta* 56.g.
Sepulchra quæ conchylia dicta 229.a.
De Serpente, & cancro Apologus 170.e. *de cancris qui ſibi metuant* 218.f.
Ad Serpentium ictus. 172.f.210.e. *morſus* 135.b.
Serpentes ſaxei vbi, & eorum generatio. 243.f.
Sexus in vtero grauidæ, vt cognoſcatur 387.d.
Sigilla conchis incluſa 251.a.
Simia cur tranſuerſè incedat. 163.d *Limaces metuit* 379.a. *purpurata de quo dicatur* 317.b.
Simulatoris Hieroglyphicum polypus. 31.d.
Sipia 45.d.
Sipuntum Vrbs 45.a.
Sipus vrbs 43.a.
Siſira quid 171.b.
Siſyrna quid. ibid.
Smaragdus aceto diſſoluitur 434.e.
Solis curſus per cancrum ſignificatus. 169.d. *eius & lunæ natura.* 486.f. *quando loco vix moueri videatur.* 31.b.c.
Solſtitij hyemalis typus 31.b.
Solenes, an vniualues, an biualues. 231.c. *teſtarum cineris vſus* 529.d. *eius uaria ſignificata* 527.a *genus quoddam in lapidibus duriſſimis.* 242.b. *Synonyma* 527.b. *unde dicatur* 527.a. *uſus in cibis* 529.c.
Solen mas Bellonij 527.d. *eius deſcriptio & icon* 528.e.
Solenum aliarum icones 528.529.
Soleneſtæ qui 529.c.
Sophiſtæ Hieroglyphicum 169.f.
Spadiceus color à phœniceo differt 309.e
Spatagi echini forma, & icon 406.407.408.
Spondylus quid in oſtreis 483.c.485.a.
Spondylum non eſſe concham rhomboidē. 459.c *ſaxis adnaſcuntur.* 493.a.
Spondylorum authoris icones 494.495.496.
Spondyli Rondeletij icon 492.493.
De Spongijs opiniones 504.e. *quid maris Adriatici accolis* 582.e.
Ad Sputum educendum 383.c.
Squatina aſpera cute tegitur 4.b.155.b. *colores mutat* 56.f.
Squilla æquiuoca 136.e. *an chelas habeat.* 138.f. *antipathia.* 140.e. *cur multos habeat pedes* 138.e. *cur Venerem excitet* 143.a. *in delicijs fuiſſe.* 142.e. *denominata* 141.a. *deſcriptio in genere* 138.g.b. *differentia* 138.g. *epitheta* 141.c. *genera quot.* 238.g. *mas vt à fœmina differat* 140.g. *de ea prouerbium* 141.c. *quę loca amet.* 138.c. *quę cornua habeat, & quę non* 138.g. *quale ouũ pariat.* 142.b. *earum qui auidiſſimi fuerint* 142.e.f. *quibus victitent.* 139.d. *quibus auxilietur* 142.g. *Squillis quid proprium.* 138.f. *Synonyma* 136.g. *temperamentum* 142.g. *tamquam precioſiſſimus piſcis à quibus nominetur* 141.d. *vbi hoc nomine campana vocetur.* 136.f. *ubi magnę, & ubi multę* 139.d. *vbi maximas chelas habeãt* 138.g.

vſus

vſus in cibis 141. d. vſus in medicina & alijs 143. a. vt à cancris, & reliquis cruſtaceis differant. 138. c. vt capiantur. 140. c. vt à gammaro differat 138. b. vt coeant 140. b. vt coquantur 142. g.
Squilla cælata Rondel. 147. a. 144. b
Squillæ crangonis hiſtoria. 148. f. vt à gibba differat. 147. a. vide crango.
Squilla fluuiatilis 127. c.
Squillæ fluuiatilis Bellonij deſcriptio. 154. b
Squillæ gibbæ caro ſemper laudata 153. c. cur ſic dicta 150. g. deſcriptio 151. a. vſque d. genera quot Scaligero 151. a. generis nomine intelligitur 136. e. natura, & mores 153. a. partus Synonyma. 150. g. vbi abundet. 153. a. vſus in cibo 153. c. d. vt lupum piſcem occidat. 153. b.
Squillæ gibbæ authoris icon 158.
Squillæ gibbæ Rondel. icon 151.
Squillæ gibbæ Zoographi forma 151. c. icon. 152.
Squillæ Indicæ, vt inuicem differant. 138 b
Squillæ mantis coitus, partus, vſus. 157. d. cur ſic dicta 156. deſcriptio 156. b. ex Bellonio, & Rondeletio. 157. b. icon. 158. Synonyma 146. f
Squillæ mantis Rondel. hiſtoria 156. e.
Squilla minima, quæ Scaligero. 154. b. eius icon. 221.
Squilla latæ æquiuoca. 243. d. coitus, partus 146. b. deſcriptio ex Rondel. 145. d. Etymum 144. e. quæ loca amet. 146. g. Synonyma. 144. c. vſus in cibis 146. b.
Squillæ autoris icon 145.
Squillæ latæ maioris deſcriptio ex Bellonio 144. b.
Squilla latæ Rondel. icon 146.
Squilla parua 213. a. eius genera. 154. b. quæ Ciceroni, & eius ſolertia 214. g. Synonyma 154. c. vbi degat, & capiatur 155. c. vſus in cibo, medicina, & alijs 155. d.
Squillæ paruæ Rond. icon 155.
Squillæ paruæ Zoographo Venetijs miſſæ icon 155.
Squilla quæ herba Hetruſcis 305. b.
Stellæ marinæ oſtreas exeunt 487. a.
Sternion quid Tralliano 163. a
Strabelus 254. c. 348. g
Ad Strangulationem vteri 348. c
Ad Stranguriam 177. a. 172. g
Strobilus 254. e
Strombi qui 226. f. 348. g. quid in genere ſumptus 253. c. pro teſta exteriori, & pro toto animali ſumitur. 255. d. differunt à cochleis marinis. 258. c. vnde dicantur 253. d
Strombi terreſtres 373. b.
Ad Strumas 61. d. 85. a. 212. c. 321. a. 154. c
Suidæ lapſus. 293. c
Sues limaces edunt 379. a. Mytulorum iure pingueſcunt 516. b
Ad Suſpiria 384. f
Siloſon vt rex Sami factus 269. c

T.

TAlpa vt meatum ſuum relinquat. 135 c
Tapetes purpurei 279. b.
Tarditatis ſymbolum 379. d
Taurus inſecti genus Gazæ. 98. f
Ad Tela extrahenda 61. b
Tellinæ an à mytulis differant. 511. b. cum mytulis confunduntur. 517. d. earum caro mollior quàm reliquorum conchyliorum. 520. b. cur lauentur. 520. b. deſcriptiones earumque icones. 519. 520. fluuiales quæ 518. f. fluuiatiles ventriculo noxiæ. 521. a. earum genera quæ 518. f. eis ad quid vtantur pueri 521. c. regiæ quæ 518. f. Synonyma 517. c. de ijs variæ opiniones vnde dictæ 517. d. vſus in cibis 520. g.
Tempeſtatis ſigna 76. c. 247. c 413. b
Templa deorum purpureis veſtibus ornata. 268. f
Ad Teneſmum 489. c. 586. b
Ad Tertianas 212. e
Teſtæ conchyliorum, vt vtantur 253. a. cur in ſummis alpium iugis. 240. c. cur in mari rotundæ fiant. 234. g.
Teſtacea an oculos habeant. 234. b. & inde Caro eorum qualis 234. c. carnis nomina 235. c. eam Luna decreſcente minui, augeri creſcente 224. a. & inde. cur os infra, ſupra verò excrementorum foramen habeant. 256. b. cur teſtam non mutent. 97. a. cur cruſtaceis ea præferat author. 91. d. cur poſtremo loco de ijs agatur 223. d. cur in ſtagnis marinis gignantur 245. c. cur plantis viuaciora. 245. b. cur aluum cieant, et quæ & quæ nō. 252. e. cur in montibus reperiantur philoſophica ratio. 240. b. cur quandoq; viua, quādoque verò eorum teſtæ tantum naſcantur 241. b. cur omnia caput habeant infra 233. c. cur in montibus reperiantur. 239. d. cur pauciores habeant partes 233. b. cur teſtam habeant, & cur eam non mutent. 234. f. eorum differentiæ 230. f. 231. d. 233. d. eorum diuiſio 254. b. cur alia ſtriata, alia ſtrijs careant 234. g. epithета. 249. c. fructibus comparantur 224. e. generantur duobus modis 245. e. generatio eorum quibus comparetur. 245. b. genitalem partem non habent 246. b. grauida dicuntur, & tamen non coeunt. 244. b. ab eis Hieroglyphica. 249. a. non coeunt. 244. b. eorum oua generationi inepta. 247. a. eorum mira varietas 230. e. partium internarum deſcriptio. 233. a. b. & inde earum differētia 232. g. earundem forma, & vſus 235. a. & inde, quæ eorum carnem habeant. 256 c. quæ aluum & Vrinam facilius moueant. 252. g. quæ lateant 247. e. quæ papauer habeant. 232. b. quæ carne veſcantur 236. b quæ ſedem mutent, & quæ non 233. d quando pinguiora. 97. b. quando meliora. 252. f. quando bene, aut male ſeſe habeant 247 b. quando oua vocata habeant, & quæ & quæ nō 247. a. qualia animalia. 2. e. eorum quartum genus 231. a. quibus imbres conducant. 235. b. quibus ſenſibus careant, & quibus non 244. e. ſponte oriuntur 246. b. ſenſibus exterioribus non carere. 244. e. eorum temperies. 247. b. teſtis tegi quid ſignificet 249. b. cum tonitru quandam antipathiam habent. 247. d. vbi naſcantur 237. a. vbi coeant. 245. a. vſus in cibis. 252. e. vt cruſtaceis, & mollibus ſimilia 3. d. vt inter ſe differant 232. e. vt augeantur 246 b. vt mare ament 237. a. vt loco differant 233. c. vt ſe tueantur ab ambiente periculo. 231. d. vt cruſtaceis & mollibus ſimilia 235. b
Teſticuli conchis incluſi. 251. a. ad eorum decidentiam 386. f
Teſtudines cortice teguntur 581. d. 255. b. cur teſtam non mutent. 97. a. vbi ſanctitatem ſignificent 169. a.
Teſtudines dictæ conchylia 255. b.
Teſtudines piſces qui 229. c
Teſtum quid Columella vocet in ſepijs. 47. d
Tethe quæ Nicandro 581. b
Tethus quid 581. d.
Tethea quid. 545. e.
Tethyra excrementum nullum habent. 582. b. genus, differentia, deſcriptio. 582. b. 583. a. & inde. eorum icones. 583. 584. 585. eorum locus, & generatio. 586. c. motus ex extremo prouenit. 586 f. eorum natura 586. f. optima vbi 586. e. quartum teſtatorum genus 231. a. quibus conueniant. 586 b. eorum vſus in cibis 586. g. in medicina. 586. b. vnde dicta. 581. c. vt alant 586. g
Tethya rubra cibo indonea 586. b.
Teuthide egere qui dicantur 76. g.
Teuthis ciuitas Arcadiæ 64. f.
Teuthis cibi nomen. 77. c. placentæ genus 64. f.
Thetidis, & Pelei fabula 59. c.
Thoracis vitia 62. g
Thrialmus herba quæ 305. b.
Thunni gregales ſunt 75. a. qui apud veteres in pretio. 475. b
Ad Tineas 143. b
Tinctura Cyzicenica quem denotet. 318. g
Tinctura ſardonica de quo dicatur 317. d
Tinctura ex vermiculo quid in ſacris literis 305. b

Titus Imp. leporis marini veneno extinctus. 85. e
Toga palmata quæ 274. f
Toga picta quæ. 268. b. 274 f
Toga prætexta quæ. 273. c
Toga regia quæ. 268. b
Tolleno machina qualis. 369. a
Tormenti genus cochlea dictum. 369. b.
Ad Tormina. 40. f. 586. b
Trabearum genera. 274. g. veſtis regia eſt. 271. c.
Trabeati qui 271. c.
Tribuli herbæ cur ſic dictæ. 331. a
Trichia morbus qui 212. f
Trichilla quid 400. c.
Tridoona quæ 445. b. ab authore poſitæ deſcriptio. 445. icon 446. 447.
Tripſiebres. 12. f
Triſtlla vas quale 400. c.
Tritones argentei. 321. c. cum buccinis in faſtigio Saturni 321. c
Trochalus quid. 369. d
Trochorum icones, & hiſtoria 362. 363. Nilotici icon. 352.
Tubarones piſces natantibus, vbi infeſti 427. a
Tubera vnde dicta. 582. c. carnem nulla parte detectam habetur. 232. f
Tubulorum in quibus vermes deliteſcunt, icones. 561. 562.
Tunicalati claui vnde dicta 273. c.
Tunica palmata quæ. 274. f
Turbo quid autori 254. e. 348. g. vt à cochleis differant 253. c
Turbinis angulosi deſcriptio, & icon. 353.
Turbinum auritorum authoris deſcriptio 349. d. icone. 350. 351.
Turbinum lautum deſcriptio. 358. g. icones 359.
Turbinis magni deſcriptio, & icon. 349.
Turbinis muricati deſcriptio, & icon. 355. 356. 357.
Turbinis pentadactyli & teſſorodactyli deſcriptio, & icones 357. 358.
Turbinum inter ſpongias viuentium hiſtoria 358. b. icones 359. 360. 361. 362.
Turbinum tuberoſorum hiſtoria, & icones 353. 354. 355.
Turbo luſorius 254. e
Turbinata qualia 230. a. 253. c. carnem teſtis habent incluſam 232. e. eorum excrementa cur meatu ori vicino emittantur, 4. c. eorum hiſtoria in genere, 353. c. & inde differentia 233. c. deſcriptio. 232. g. genera quot. 254. f. omnia non habent volutam, ſeu turbinem. 255. c. partium earum internarum vſus, & hiſtoria 256. e. f. quid amari habent 256. b. quid eis proprium 256. g. quid peculiare. 254. g. quomodo coeant. 256. b. quomodo creſcant. 256. g. eorum Synonyma. 253. c. vt moueantur 256. b. cur biualbibus aſſimilentur 231. a. operculi vſus 342. e. vt cum mollibus, & cruſtatis conueniant 255. e. vt à biualbibus, & vniualuibus differant 231. d. 255. d
Ad Tuſſim 329. c. 383. c.
Tyberius vt oſtreis delectaretur 479. a
Tympania, quæ margaritæ dicuntur. 422. g.
Tympanum, ſiue tympanium quid. 422. f
Tyranni in ciues Hieroglyphicum 106. g. eius natura 413. d
Tyrannidis typus 30. f
Tyrij cur diuites facti 268. f.
Tyrium, & byſſus quid. 290. f
Tyrium quid. 288. g.

V.

Vaſa Calaina quæ 311. a
Vela Carbaſina 306. f
Velis purpureis qui vſus 271. d
Ad venena 172. b. 210. c. 520. e
Venenum Tyrium quid 288. b.
Veneti patritij quibus veſtibus vtuntur. 276. b. qui & quando purpurati incedant 276. b.
Venti præſagium 34. g
Ad Venerem ciendam. 40. g. 143. a. 156 e. 251. b. 577. a. turpitudinem calcens picta. 248. b
Venuſtatis ſymbolum 435. a
Ver cur purpureum dictum. 280. f.
Vermis. 370. f. ex eo quæ generentur. 246. b. vt augeantur. 240. g
Vermium in tabulis deliteſcentium icon. 562.
Verſus retrogradi cancri dicti 160. e
Vertibula carnem nulla parte detectam habent 232. f. eorum forma. 582. f. cum verticis confunduntur. 582. f. olfactu carent. 244. g.
Verticulum. 582. f
Veſtis purpurea centum, & viginti talentis vendita 277. d. dijs oblata. 268 f. vtrum olim ex lana, aut ſerico. 279. A. B.
Veſtis virgata. 277. a
Veſtes vitiles a colore dictæ quæ 276. b
Veſtimentum Tarentinum 298. f
Victoria vti neſcius per polypum, & congrum notatus. 30. e
Viduarum cupiditas. 530. e
Ad Vini tædium inducendum 592. c
Violæ nigræ, vt Virgilio dicantur 122. f
Viperæ capitis mira facultas 320. b. ad morſum eius 210. f. eius oua qualia. 2. g.
Virga dicta vbi purpurea. 282. b
Viſus quid. 99. d. c.
Vitam hominum tinctura notari 319. a.
Vituli marini corio, & pilo teguntur. 4. b. 255. b.
Ad Vicera cacoëthe. 295. c. capitis 333. e. maligna 253. a. 320. g. pudendorum 14. b. ſordida 415 c. 517. b. vteri & inteſtinorum 558. b
Vlyſſes cur ſapiens exiſtimatus 32. e.
Ad Vmbilicos infantum eminentes 384 f. 387. b
Vmbilicus Gazæ quid 370. g. quid Ciceroni 370. b.
Vmbilici marini qui 553. b. eorum hiſtoria, & icones 398. e
Vmbilicus lapis qui. 370. e
Vmbo concha vocatus 228. f.
Vnguis quid, & cur ſic dictus 347. a. b.
Vnguis, ſiue dactylus Bellonij qui 453. b
Vnguis odoratus, vel aromaticus 295. c.
Vngula aromatica 346. c
Vnionum color cur mutetur. 423. c. & qui verus ibid. cortices 439. d. exaluminati qui dicantur 437. b. eorum materia 433. d. oſtreorum oſſa non eſſe. 422. b. plures quàm vnus in vna concha 421. d. quindecim icones 423. eo ſignare quid 437. a. Synonyma. 421. a. venditi ab imperatore 498. f. vnde dictus 421. d. vt poliantur. 439. c.
Vniones manufacti formatique 440. e.
Vnio cepæ genus 421. a
Vniualue quid. 230. g. vt à turbinatis differat 233. a. de ijs digreſſio 230. b.
Volæ gregales ſunt 75. a
Voluta quid 287. b
Ad Vomicam 416. g.
Ad Vomicam ſtomachi 477. b
Vrinam cientia. 60. b. 61. a. 135. a. ad eius difficultatem. 409. c. 211. d. ad eius profluuium 134. c. eam mouentia 60. b. ad eius retentionem 134. c. ſtillicidia 416. e.
Vrſa cæleſtis duplex 143. d
Vrſa cur ſic dicta 144. f. eius hiſtoria. 143. d.
Vrſa maior cur ſic dicta 144. b. de ea opiniones 144. e
Vrſæ cur polades dictæ 525. c
Vrſa Ariſtot. quæ ſecundum Scaligerum 139. a.
Vrſa locuſtæ genus eſt 101. c. eius genera 144. b.
Vrſæ minoris hiſtoria. 147. a. deſcriptio. ibid. c
Vrſi æquiuoca 143. d. cur tranſuersè incedat 163. d
Vrtica æquiuoca 564. f. an inter teſtacea numerarit Ariſtoteles 564. g. an Zoophyton. 563. d. caro earum quando melior 572. e. cur excrementa per ſuperiora emittat 565. e. ab ijs cur Pythagoras abſtinere. 572. f. deſcriptio 565. c. d. differentia 565. e. de eſu earum prouerbium 571. d. Etymum. 564. b. eam ab ira auferre quid 571. d. vſus 572. b. ex ijs garum 133. a. mollibus annumerata. 2. b. cur ex ijs non ſit. 2. b. de ijs prouerbium 571. d.

quæ

quæ loca ament. 570. b. quando colorem mutent 571. b. quando meliores 572. g. quibus viuant 571. a. b. pungunt more vrticæ herbæ 571. c. Synonyma 564. b. variarum icones 567. 568. 569. 570. vbi eis ſitum os 572. f. vſus in medicina 573. a. vt colligatur 571. c. vt piſciculos venetur 571. b. vt nutriatur 236. g. Zoophyton eſſe 564. e

Vrtica animal purpureo filo. 308. e

Vrtica parua vbi in delicijs. 572. g. d Rondel. obſeruatæ deſcriptio. 566. e

Vrticæ quintæ, & ſextæ Rondeletij icones 574.

Vrticæ ſolutæ hiſtoria 573. b. c. deſcriptio. 573. d. natura 577. a. ab ea praeſagia. 577. b. pruritum in pudendis tactu mouet. 577. a. Synonyma. 573. e.

Vrtica herba vnde dicta. 564. f

Vua algæ genus 592. e

Vuæ marinæ hiſtoria & icon 591. facultas 591. d. 592. e

Vuæ purpureæ cur ſic dictæ. 312. f.

Ad Vuas 490. b

Vua marina Plinij 52. b

Ad Vulnera glutinanda. 320. e. 517. a

Ad Vulnera iumentorum 489. d

Vulpes pedib. ab Aſtaco detenta capitur 122. b. de ea, & cancro Apologus 176 f

Vvilbou qui Maſſilienſibus 582. e

X.

Xylon 541. a

Z.

de Zoophytis cur in hoc opere agat author 1. d. vbi naſcantur 563. d. quæ 563. c. de ijs varia opiniones 563. d

Zygena horrenda. 119. d.

Græca.

Αβρόταν. 371. d

Αβρυτοι. 405. c

Αγραδε. 371. c

Αεροπος 371. c

Αιγιλοῦρος 99. b

Ακαλήφη, eiuſque ſignificata 564. f

Ακρὶς 98. f. non eſt locuſta marina. 99. c.

Ακροπορφύρος 309. a

Αλαβῶδες 160. g

Αλακη 160. g

Αλιπόρφυρα 277. c

Αλικα 278. e

Αλοσούριον 588. g

Αλουργὶς 277. b. c. 289. d

Αμαξας 143. d

Αμαργυρος 434. g

Αμβρυτοι 405. c. d

Αμόργεια qui color 307. a

Αμοργὶς 307. a

Ανάρτης 364. e

Αναρίτης 364. e

Ανθιναι 239. b

Ανόσεος pro polypo accipitur 3. a. eius epitheton eſt 36. h

Ασταλι 282. b

Απορφύρος 309. a

Αποσφαγμα 47. c

Αρκτου varia ſignificata 143. d

Ασβόλη 160. g

Ασακὸς auris pars caua 109. a

Ασρίδια 479. c

Ατρωτοι echini qui 405. d

Αὐλος quid Ariſto. 4. g. 74. g. 527. b

Αχραδάμυλλος 371. c

B.

Βάλανος quid 521. d

Βαμβαδόνες 79. b

Βατάνια quæ Heſychio 39. e

Βεβραδόνες 79. b

Βεύδιον 278. e

Βεῦθος ibidem.

Βλάκα quem Græci vocent 578. h

Βλακεύειν quid 578. h

Βλάττον, & βλάττιον βυζάντιον 346. b

Βλάττος, & Βλαττίον 294. e

Βλάττος βυζάντιος. ibidem.

Βολίταινα 42. h. 43. a

Βολβίτια quę ſecundum Galenum. 43. a

Βολβιτίνη 43. a

Βρογγόνη quid 405. c

Βρυσσος echini genus 405. c

Βρυτίνη 405. c

Βύσσος vnde dictus 540. h

Δ.

Δάκτυλος quid 527. b

Δελιδώνη 42. g

Δευσοποιὸς 313. b

Διαπορφύρος 309. a

Διερὸν πῦρ 288. h

Δίτυρα quæ 230. h

Δόναξ quid 627. b

Δρομιον 197. b

E.

Εθνεα ὀστρακόρινα 226. e

Εκληρόδερμα 226. e

Ελεδανὸς 42. f

Ελέφας poculi genus 118. a

Ελικοειδῆ 253. c

Ελιξ quid 11. a. 287. a

Εμβρύνιον 278. c.

Εμπορφύρος 329. a

Ευχλωρος 154. f

Εξοστρακισμὸς qui ludus 251. b

Επιβάθρα 369. a

Επιπορφυρίζω 313. a

Επιπορφύρος 309. b

Εποστρακίζειν 251. c

Εποστρακισμὸς 251. c

Ευῶδες quid Dioſc. 347. b

Εφαπτὶς 278. e

Εχῖνος eiuſque etymum, & tota hiſtoria 400. h. & inde.

Z.

Ζαγορὰ 44. h

Ζωοφυτον quid 563. c

H.

Ηδυπορφύρα 286. h

Θ.

Θαλάμη τοῦ κτανοδίου 257. b. 263 d

Θηρίον 159. c

Θόλος quid Græcis 10. f

Θόλον quid in mollibus Ariſtoteles vocet 5. b

Θουραῖον ſiue θουράν 579. d

Θουριον quid 588. f

I.

Ιονια 287. c. 325. a

Ιοζωνος 311. a

Ιππεὺς cancri cur ſic dicti, & corũ hiſtoria 197. a. & inde.

Ιχθὺς ἱερός 257. c

Ιννὰ 311. a

K.

Κάβειρος 160. g

Κάβουρος 109. c

Καγκελιώτη 215. c

Καλλη veſtis 277. c

Καλχαίνειν quid. 289. a. 313. g 332. e

Κάλυξ 289. a 332. c

Καλχη quid 332. c. 289. a. 312. g.

Κάμμαρις quid Galeno 127. c

καμμορος 109. c

Καμμορον quid 127. a

Κανθυς veſtis 277. b

Καραβίον 106. e

Καράβις 98. f. quid Tralliano 99. b

Καραβος vnde dictus 99. b

Καράβος Inſectum cur ſic dictum. 98. f

Καραβώδης 106. e

Καραβωειδὴς. ibidē quid Ariſtoteli. 138. e

Καρίδες Inſula quæ 136. f. oppidum quale ibid.

Καριδάριον 141. a

Καρίδιον 136. f. 141. a. 213. a. differt à Scyllaro 154. e

Καριδουῦ quid 141. a

Καρὶς vnde dicta 136. h. Etymum. 93.c
Καρίδες abſceſſus quales 136.f
Καρκινάδης 167. b
Καρκινὰς 215.d
Καρκῖνος quid Græcis 92. g
Καρκίνου æquiuoca 159. b
Καρκίνος θαλάσσιος 173. d
Καρκίνος μίκρος 213.a
Καρκίνος ποτάμιος 206. g
Καρκινῶυθαι. 167.a
Καρκινώδης 167. b
Καρκίνωμα quid 159.b. vnde dictũ 167.a
Κάρπασον 306.f
Κάρχα 160. g
Καταφυσᾶν quid Ariſt. 53. d
Καυσία 277.d
Κάχλαξ 370.c
Κεγχρίνης Serpens qui 117.h
Κημὸς quid 302. c
Κηραφὶς 99. c
Κηριάζειν quid 99.a
Κηρυκιον 323.a
Κήρυκος etymum 323.a
Κηρὸς 370.f
Κήρυξ, & eiꝰ varia ſignificata. 321 c
Κήρυξ auis 322.c
Κιγκλίδα 215.c
Κιναιδος quid Indis 421. b
Κίονια quæ 287.c
Κιρρὸς qui color 3.b
Κνίδη, ciuſque ſignificata 564. f
Κονδύλιον 229. d
Κογχαλίζειν. 247.d
Κογχάριον 229. a
Κογχία. 229.a
Κογχοειδῆ 226.c
Κογχος 226.f. 370.h
Κογχυλιον 229.a.b
Κόγχος 229.a
Κογχυλαγονες 248. c
Κογχύλη 229.a. 345.d
Κογχυλιας λιθος 247. d
Κογχυλιευτὴς 247.d
Κοκκος βαφικὸν 305. a
Κοχλακες 369.d
Κολικαια 566.c
Κολοβοπόδας cur polypi dicantur. 19. d
Κολόσσινος color 311.c
Κολυβδαινα 93.c
Κολυσιδειπνος 371.d
Κολχαδες 369. d
Κολχακες. ibidem.
Κορύκοι quæ conchæ 473. f
Κουρὶς 136.g. 137.d
Κόχλαξ. 370. c
Κοχλίας 370.f. g
Κόχλος quid 332.c. 370.g
Κραγγη Ariſtot. quæ ſecundum Scaligerum 139. a
Κραγων 148.c
Κρεῖος 331.c. quæ concha 433. f
Κρόκη 293. a
Κροκοδισμὸς 293. a
Κροκύλεγμος. ibidem.
Κρὸκυς quid Galeno 292. h
Κτεὶς quid, & eius hiſtoria 497. a & inde.
Κτένια 498 f
Κτηδόνες 497. d
Κυανὸς de quibus colorib. dicatur. 122. f
Κυματόφορτις 226.c
Κωρὶς 136. g
Κώρυξ 331.c

Λ.

Λαγωὸς θαλάσσιος 79. b
Λεβηρὶς 226.c
Λεῖμα 371.d
Λεπὰς quid, & eius hiſtoria 545. a. & inde.
Λέων pro elephãtiaſi 118. a. Saltationis ſpecies ibid.
Λιθορρίνα 226.a
Λίγνος quid 317. d
Λιχαδες 226. c
Λίθος ἐρυθραῖος 421. b
Λιμνόστρεα quæ Ariſt. 480.g

M.

Μαίας etymũ & hiſtor. tota. 177. c
Μαλάκια quæ Græcis 2.f.h
Μαλακοδερμα non dici mollia. 2.f.
Μαλακόστρακα. 92.c. cur ſic dicta. 92.f
Μαργαρίτη 421.a
Μαργαριτεὺς 434 g
Μαργαριτέμπορος 434. g
Μαργαριτις λίθος 421. a
Μαργαρον 421. a
Μαργαρος Ινδὸς ibidem.
Μαστλης quid 141. c
Μέλαν quid in mollib. vocet Ar. 5. b
Μελικαρίδες 154. f
Μελικερᾶν 299. a
Μηλίνη quid 11. b
Μήκων quid Ariſt. 5.c. quæ animalia id habeant 235. a. b
Μητρίδια 565. a. b
Μονοθυρα 230. h
Μπελερικοι θαλάσσιοι 553. b
Μια quid Ariſt. 517.a 508.h
Μυακα quid Dioſc. 517.d
Μύακες quæ Dioſc. 508. h
Μυιδιον 509.a
Μύδιον 509. a
Μυκτηρ quid Ariſt. 4. g
Μῦς tria ſignificat hermolao 508. h
Μῦς σκυλλωδες quid Athen. 511. a
Μυσίλη 509.d
Μωσίκητος 508. c
Μυστριοπῶλαι 509. d
Μῦστρον. 509.d
Μῦτης quid 47.b. quid in mollibus, & eius vſus. 5. a

N.

Νάυτις 257. b
Ναυτικὸς 257. b
Ναυτίλος & varia ſignificata 257. b
Νειριτης 364. g
Νηρίτη, ciuſque hiſtoria 363. d
Νήριστον quid 364. f
Νηρὸς 364. f
Νῆσος veſtis 277. b

Σ.

Σιφίδριον 371. c
Σιφύδριον quid 517.d. 518.c
Συσὶς veſtis quæ 277. b

O.

Οζαινα 42.g. h.
Οζολις 42.h. etymum ibidem.
Ολεθεύριον. 579. d
Ολος 47.c
Ονίσκους quæ animalia Græci vo cent 8.g.
Ονος pro polypo 9.a
Ονυξ quid 527. b
Οσμυαι. 42. g
Οσμύλη. 42.g.
Οσμωλίδια. 42. g
Οσμυυαι. 43. a
Οσμύλος, vt ſcribi debeat. 42. g
Οσλίγγα quid in mollib. 4.h. 66.
Οστρακα 226.e
Οστρακον quid in ſepijs vocaueri Athenæus 47. d
Οστράκηρα 226.c
Οστρακίνδα 248. e ludus qui. 251.
Οστρακισμὸς qui ludus 251.b
Οστρακόδερμα cur ſic dicta. 92. f 225.a
Οστρακόδερμοι ἰχθύες 226. c
Οστρακόρινα 226. c
Οστρακώδη. ibidem.
Οστρεα quæ Ariſt. 225. b
Οστρεια 225. c
Οστρεωδη 226. f
Οστρίδια 479. c
Οτερον. 47. c
Ους Αφροδίτης 550. g

Π.

Παγούρια 186.g
Παγουρες 186.
Παραλέυργες 277.a
Παραλουργὶς 277.c
Παρύφες 277.a
Πάρυφος. ibidem.
Παργύρος 186.h
Παρλῶ quid Numenio 588.f
Πελώριον, ſiue Πελωρον, quid 475.a
Πεμμα quid 64.f
Περιβόλαια 277.b
Περιήγητος 277.b
Περικόχλιον 369.a
Περινήσσα 277.b
Περίνησσαια. ibidem.
Περιπορφύρος 309.b
πετραῖος polypi epitheton 36.h
πετροφυὴς polypi epithetou. ibid.
πήλος quid 458.h.475.b
πηχυαλὲς 277.a
πιλὸς 391.c
πίννα ſiue πίννη quid 530.f
πιννοφύλαξ 213.a
πιννοτήρης 213.a
πίνος quid 530.f
πλευμονες 577.d
πλινθὶς quid 440.g
πλοχμὸς 11.a
πνέυμονες qui Heſychio 577.c
πολιπόδια 28.f
πολύπους 8.h
πόλυπος 8.h
πουλυπόδης. 9.a
πολυποδώδης 28.g
πολυποδινη 28.g
πολύχροος polypi epitheton 36.h
πομαῖας 371.b
πομπίλος 275.b.c
πορφύρα 282.c
πορφύρεος 309.b
πορφυρέων 313.d
πορφύρειος 309.a
πορφυρεῖον 313.b
πορφύρευς 308.h.313.c
πορφυρέας 312.h
πορφυρευομένος 308.h
πορφυρευταὶ 308.h
πορφυρια μίκρα 282.c
πορφῦρις 289.d
πορφυρίων 313.d
πορφυρις 277.b.c.311.c
πορφυρίζω 313.a
πορφυρίτη 314.c
πορφυρίτης 311.d
πορφυροβάφος 308.h
πορφυροβαφεῖα 313.b
πορφυροειδὴς 309.a
πορφυρόεις 309.b
πορφυρόκαυλος 309.a
πορφύρω 312.c
πορφυρομιγὴς 309.a
πορφυρωμάτα 313.a
πορφυροπώλης 308.h
πόρφυρος ſerpens 314.f
πορφυρίων 311.d
πρῆθμα quid 11.a
πύελος quid 511.b
πύλη 98.f
πύξαρις 160.g
πυράργα 159.d 186.g
πώλυπος 8.h
πώλυψ 8.h
πῶμα 293.d
πωμάτια 545.b

Ρ.

Ρῖνος 294.f

Σ.

Σάλιγγα 371.d
Σάλπιγξ 323.c
Σαπιδια 56.g
Σαράγης 278.c
Σέμελος 371.a
Σέσελος cochlea quæ 370.h.371.a
Σελάτης 371.b
Σηπεδονα quem Græci vocēt 45.c
Σηπία vt ſcribendum 45.d
Σηπιαλλίς 56.h
Σηπιὰς promontorium vnde dictū. 44.h
Σηπιδαριον 56.g
Σηπιδία 56.g
Σηπιον quid 47.d.56.g
Σηπιοτικὸν 57.d
Σὴρ quale animal 282.f
Σιβυλλος 371.b
Σιφύδρια 371.c
Σκολιὸς polypi epitheton 36.h
Σκύλλαρον differt à Caridio 154.e
Σκίλλα 136.f
στραβήλος quid Heſychio 254.c
στέβιλος quid Suidæ 254.c. pro buccina accipitur 323.b
στρόμβοι qui 348.g
στρομβος pro buccina 323.b. genericè ſumptus quid 253.c
στρομβώδη 253.c. 230.h
στυπτηρία 288.e
σωλὴν quid, eiuſq; hiſtoria 527.a

Τ.

Τένταλι 282.h
Τέττιξ ἐνάλιος 147.d
Τευθίδιον 75.c
Τευθίδις varia ſignificata 64.f
Τευθὶς 64.h
Τευθώδη mollia vocata 2.g. quę vocentur Athenæo. 75.c
Τεῦθος, & τευτὶς vt differant 64.h
Τεῦθος Loligo maior eſt 64.g
Τήθη vnde dicta 586.c. quæ Nicādro 581.d
Τῆθος, ſiue Τήθυον, & eius hiſtoria. 581.b. & inde.
Τηθυνάκιον 581.d
Τρεψίχρως 12.f. 36.h
Τριβόλος 331.a
Τριψίχρως 12.f
Τριχία qui morbus Ariſt. 212.f
Τριχώδη quid Ariſtot. in mollibus. 4.h
Τρόχαλος quid 369.d

Υ.

Υποπόρφυρος 309.b
Υποπορφυρίζω 313.a
Υρτακος 479.c
Υσγη 307.d
Υσγινον 307.d

Φ.

Φαρμακῶνες 288.h
Φαρμαξαι 288.h
Φερέοικος 371.b
Φικιδίζειν 318.h
Φιλυδικαστης 553.d
Φοινικὶς. 277.b.318.f. quæ veſtis 271.a
Φοινικίζειν quid 318.h
Φόινικις 289.d
Φορφυρανθὴς 309.a
Φυσητὴρ quid 4.g

Χ.

χήλας quæ Græci vocent 94.g
χήμεια quid 466.f
χήμη quid 466.e
χιτων πλατύσημος 273.c
χλάρος 370.e
χλωροκαρίδες 154.f
χλωροκυρτίδες. ibidem.
χλώρος color duplex ibid.
χοιριναι 555.c
χοιροθλιξ 553.d.
χολὴ quid Nicandro 49.c

Ψ.

Ψεκάδιον quid 396.h

Ω.

Ωον πολύποδος 257.b
Ωτάριον 550.g
Ωτια quid 545.c

Græca recentiorum.

Αρμανιστάρι 263.d
Calagnone 459.c.d
Caramis & Caramidia 127.c
Carida & caramidia, & caramis. 150.g
Chinades 518.e.
Κοχλίος 371.d
Colizena 565.b
Lichuda, vel Luzuda 109.d
Μαργαριτάρη 422.g
Mongi. 573.c
Petagnida 545.b
Pfoli 589.a.
Σάλυγγα 371. d
Sphœrdocles 582.c
Strophylida 323.c
Φυκινον 323.b
Zucnmada 566.f.

Hebraica.

Argaman, & Argeuan 288.f.
Buz. 540.h
Chomer, Chumeta 370.f
Limaza 370.f
Lul. ibidem.
Meſibaſa. ibidem.
Sachel. ibidem.
Scahul. ibidem.
Schetich 540.h
Tibelel. 370.f

Arabica.

Achaſar 295.b
Adfar aithaib 295.b
Atfarat.b 295.b
Alarginam 282.f
Albaio, Albaro, Albaro 422.f
Alhuda 554.e
Alcoffar 422.f
Alulo. ibidem.
Alzum 479.d
Amarcas 511.d
Antiqui 479.d
Aſtor 553.a.b
Athfar atheb 346.c.
Aunici 370.f
B.
Balanthan 295.a.b
Barcora 479.d
C.
Caniſis 479.d
Caniſem 162.g
Carafis 479.d
Caſia 370.f
caugiles, caugilen. 479.d
cicεros 322.g
coliris 370.f
conada 370.f
cotia ibidem.
curaſie 295.b
D.
Diablectos 295.b.
Dafarbachali 295.b
E.
Egedde 295.e
F.
Fanage 45.d
Funoblaron 295.b
G.
Gaſecol 295.b
Gaugiel 479.d
H.
Haalcena 370.f
Haſeſol 295.b
Hager 422.f
Haizum 370.f
Hioborhor 295.b
Hudal. ibidem.
K.
Keiben. 160.e
Kermes 305.a
Kiactil 295.b
L.
Latalus 479.d
Liſchmat 370.f
Lulientia. ibidem.
Lulu. 422.f
P.
Palpat. a82.f
Pulpia. ibidem.
R.
Rathiaha 160.e
Reiben Auicennæ 160.e
Remigi. ibidem.
Rubien 45.d
S.
Sadaf 370.f
Sades 479.d
Sarathan 45.c.160.g.206.g.
Sarathan uheri 206.g
Sedef 518.e
Seigi 479.d
T.
Talſam 518.e
V.
Vrbien 45.d.200.g

Italica.

Alagusta 99.c
Arſella 475.d
Attaſe 109.d
B.
Beuerazza 471.a
Beueroni. ibidem.
Biaua 154.h
Biueroni 400.h
Bogancitola 400.h
Bvuolo di mar 323.c.
Brancha vel Brancuna 216.g
Buoualo. 372.g.
C.
Calamaro 64.g.h.45.d
Calcinelle 518.e
Cambaretto 154.h
Cammarugia 137.c.148.f
canchato di Barbaria 186.h
cancreola 177.d
capello di mare 573.c
cappa. 469.c
cappa groſſa 459.a
cappa ſanta 449.d
cappa tonda 448.f
capparazzo, e iiue capparole 518.
caragauola 366.e
cauailiero 197.b
caſtrang.olo 192.c
cazzo marino 589.a
copia 45.d
chalena, ſiue chalcena 471.a
chiocciola 372.g
conchole 509.a
cranceola 177.c
D.
Dattri 465.g
F.
Folca 180.h
Folia 180.h
Folpo 9.b
G.
Gambarella 150.h.154.g
Gambarello, & Gambaruzolo 154.g
Gambaro, vel Gamma o 109.d
Gambaro di mare 157.c
Gambarozola 137.c
Gambaruccio 154.h
Gongola 504.f
Grancella 17.d
Granceolo 173.d.177.c
Grancetto 198.f
Granchio, ſeu granzo. 160.173.d. 206.g.
Granchio Spiantano. 193.a
Granciporro 186.h
Grancitella 177.c
I.
Incino 400.h
Iudeo. 409.d
L.
Lagousta 99.c

Lan-

Lanchrina. ibidem.
Limage delle vigne 373.c
Lumaga 372.g
M.
Macinetta 174.c.198.f
Madre delle perle 417.c
Maruza 372.g
Mazzacara 144.g
Molecca 173.e
Moſcardino 42.h
Mugettino. ibidem.
Muſcarolo. ibidem.
Muſcioli. 511.c
Muſſolo 459.c.d
Muzaro 42.h
N.
Naridole 364.g
Nicchio 372.g
O.
Ogie 192.f
Ognella 283.a
O ch [illegible] tta 144.g
Ottreghe 479.c
P.
Pantalena 545.b
Papilia piloia 192.e
Pauaro, aut pauro 186.h
Perla 422.h
Peſce cannella 527.c
Peſce malattia 9.b
Peuereza 471.a
Piueroni 475.d
Polpo 9.b
Poreſſa 162.h.188.f
Porpo 9.b
Porra marina 573.c
Pouerazo 475.d
R.
Riccio vel Rizzo di mare 400.h
Romie 499.b
Roncera 283.a
Rozzola 459.a
S.
Sceppa 45.d
Seccia. ibidem.
Seppa. ibidem.
Squilla 150.h.
Somniolo 192.e
Sparnochia 148.f
Specchio 177.c
Sponge 582.e
Squiozole 512.e
T.
Telline 518.e
Totena 64.h
V.
Vallopa 156.g
Vrſetta 144.g
Z.
Zameruca 372.g
Zino 400.h
Zinzin ibidem.

Gallica.

Albergaines. 592.f
B.
Berdin ſeu Berlin. 545.c
Bernard l'Eremite 216.g
B.gornet. 368.e
Bigornaeu. ibidem.
Biouscambus 216.g
Boufron 46.e
Bougre 9.b
Bouquette. 150.h
Burex 283.b
C.
Calamar. 64.h
Cancres 160.h. 173.d
Capaeu carnu. 574.c
Carabaſſe 186.h
Carambot 150.h
Caramot 197.c.150.h
Caſſeron. 46.e. 64.h
Caſtagnes de mar. 405.e
Chabre 186.h
Cheureres 150.h
Ciches 46.e
Ciurde 150.h
Coquille 448.f
Coquille groſſe de nacre di perles. 264.c
Coquilles larges 498.g
Coquille de pourcellene 264.e
Coquilles de ſaint iaques 499.g. (504.f
Coquille vittade 462.e
Corniches 64.h
Cornetz 64.h
Coutaeu 65 a. 527.d
Crape & crabbe 160.h
Crapre 185.h
Creſpe 540.h
Creuettes 150 h
Cubaſaeu 566.c
Cul d'Aim. ibidem.
Cul de Cheual 566.f
Cullier 453.b.c
D.
Dulcins 405.a
E.
Eremite 216.g
Eſcarcot 372.g
Eſcreuiſſe 127.c
F.
Fagule 186.h
Flammes, flammettes 466.[illegible]
Flion 518.e
G.
Geurnette 137.c
Glaugio 64. h. 65.a
Gornar 79.a
Grampella 177.c
Gritra. ibdem 198f.
Gronaut 79.a
Guernette 150.h
H.
Hannons 506.f
Heriſſon de mer. 405.a
Hormar 109.d
Huiſtres 479.d
Hus 307.d
I.
Imbriago 69.d
Iraigne de mer. 177.c
Irtre alle call' 479.d
L.
Langrous 109.d
Langusta 99.c
Lapedo 545.c
L.gombaudos 109.d
Limaſſon 372.g
Limaſſon petit de mer 364.
M.
Manſotz 527.d
Migrane 188.g.405.a
Moules 509.a
Muſcles 511.d
N.
Nacre 530.g
Nacre de perles 417.c.429.e
O.
Oeil de buoe 545.e
Outers 479.d
P.
Pagul 187.h
Palourde 475.e
Petres oſtres 479.d
Pelourdes 458.h
Perio 422.g
Petuncles 504.f
Pomes d'Amours 592.f
Pouſſepieds 522.f
Porcelliane 552.e
Porcellaine petite 369.c
Poſterol 566.f
Pores 566.e
Poulpe 9.b
Poupe. ibidem.
Pouſſepie 566.f
Poyrette 422.e
Pregedious 156.f
Pruſſepiez 522.g

Purpe

Purpe 9.b.

R.

Ran de mer 323.c
Raſcaſſos 405.a
Rouſſaen 186.h
Rubelle 65.a.

S.

Saleeoques vel Salcoques 150.h
La Santè 150.h
Sautrelles. ibidem.
Scandebee.491.b
Seche:45.d.
Seechepoupe 9. b.
Seiche 46.e
Sepio 45.d
Squaranchon 177.c
Squinaude.ibid.
Squinado.ibid.

T.

Tante 64.h
Tourtacu 186.h
Tothona 64.h

V.

Vrlis 368.e
Vrſins 401.a
Vrtigo.566.c.

Hiſpanica.

Almeia 364.g.372.g.545.c
Aranha 187.a
Armilla 475.d
Bregigam 545.c
Brignigois 518.e
Buzios 556.h
Cagarolo 372.g
Cagarolo de la mar 393.a
Calamar peſcado.65.a
Cammaron 109.d.
Cangreia 177.d
Cangreio.160.h.216.g
Capacha de velha 573.c
Caracol de la mar 364.g.372.g
Camaran di Lisboa 150.h
Cameran de Villa Franca 154.8
Caramuyo 372.g
Centola 177.d
Chabro 177.c
Erizzo de la mar 400.h
Gangreiola 177.d
Lenguado 498.f
Liebre de la mar 79.c
Loguſta 99.c
Mexila 51.d
Mixilhus 511.d
Natura de Vieya.573.c
Oſtia de la mar.479.d
Perola 422.f
Scatagol 372.g
Scaragol de la mar 393.a
Xibia.46.e.

Germanica.

Balckfiſch 46.c.65.a
Balckfiſch mit langen fuſſen ibid.
Beckle 150.h
Berenkrebs 144.g
Biſem 42.h
Biſemkuttel. ibid.
Bruni qui morbus, & contra eum remedia 134.f
Edelkrebs 129.b
Farkuttel 258.e
Farvv 288.h
Fiſchbein 47.d
Haffguffe 59.c
Hegerling 150.h
Hechelkrab 177.d
Hogergarnir 150.h
Humer 109.d.122.g
Iacobs muſchlen.498.f
Intenfiſch 65.a
Krabbe 187.a.206.g
Krebs 129.b.160.h
Krebſaugen 129.a
Krebſtein 129.a
Kuttelfiſch 9.b
Magling.582.g
Merber 144.g
Mergeiſs.150.h
Meerigel 405.a
Merkrab 173.d
Meerkrab.e 213.b
Merkrebs 99.c
Meerkrebslein 137.c.216.g
Meerlung 577.d
Meerſpin 46.e.177.d.186.h
Meerteſchen 187.a
Moeſchelen 509.a
Muſcheln 467.a.511.d.516.h
Meerſchum 573.c
Muterſtein 556.h
Nagelſchnegg 283.b
Perle 422.g
Perlemutter.417.c
Polfiſch.9.b
Polkuttel 9.b
Purpurſneck 283.c
Raankuttel.65.b
ReuterKrab 197.b
Schiffkuttel 258.e
Snegg vel SneeK.
Schuumling 582.g
Secapfel 405.b
Seegtze 150.h
Seehan 79.a
Seehals.79.a
SeeKrebs 187.a
Seeichaan 589.a
Seelpin 187.a
Seeſiert 589.a
SpigelKrab 177.d
Spruzling 582.g
Stachelſneggen art 283.c
SteeKmuſchel 530.g
Thuikrebs 129.b
Vilfuſſ 9.a
Zuuergkrebslein 154.g

Belgica.

Billegen.589.a
Crable 110.e
Crabbe 173.d.206.g
Creuits 127.c
Gernard, Gernier 137.c
Gernat.ibidem 150.h
Hol offbol 248.e
Kinckhorn 329.c
Krabbe 160.h. 173.d.187.a
Luyſen off noppen 248.e
Moſſelen 509.a
Oeſters 479.d (126.e
Ondocht 119.b. cur ita vocetur
Perle 422.g
Seegel 405.a
Seekatte 46.e. 65.a
Sequabbe 573.c
Seeſchuym 47.d
SlecKe vel Slegge.
Snottolff.79.a.573.c
Spaenſche SeeKatte 46.e
Steurkrabbe 99.c

Anglica.

Bagfysh 527.d
Cokles 372.h.504.g
Crabbe 160.h.173.d.206.g
Crabbefishe 110.e
Creuis, creuiſe 227.c
Creuyſe 109.d
Cuttel, cuttle 46.e
Krab 173.d
Lempet 545.e
Lopſter 99.c. 109.d
Lympyne 545.c
Muſclis 509.a
MuſcKels 498.f

Oyſters 479.d
Perle 422.g
Pirot vel Pitot 527.d
Pourcuuel. 9.b
Pran 137.d
PreKe 9.b
Punger 186.h
purple 283.c
Scalope 498.g
Schrympe 137.d
Sleue 65.b
Snayle 372.h
Theſea 109.d

Indica.

Cherippo 417.c
coriſchias 422.g
Motu 422.f
Thenoras. ibidem.

Hungarica.

Rack 109.d 160.h
DragaKo 422.g
Gyongy. ibidem.

Bohemica.

Hlemyzd 372.h.

Illyrica.

Hlemyzd 372.h
Hobotnizaza 9.b
Kak. 127.b
Larantola 109.d
Parszi 527.c

Polonica.

Hiedoſpialek 305.c
Kak 160.h
kakmorski 109.d
Perl'a.
Zito. 305.c.

Summa Priuilegiorum.

Priuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis Vlyſsis Aldrouandi Bononienſis omnes libros qui de auibus & alijs animalibus agunt, in toto, ſiue in parte abſque voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum conſenſu intra decennium recudat, aut alibi recuſos vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latiùs patet in dyphlomate Cæſareo dato in arce regia Pragæ, die prima menſis Aprilis, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium.

Io: Barnutius.

REGISTRVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Xy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes ſunt Terniones.

Hæc omnia ſingula à me dicta & ſcripta, dicendaq; & ſcribenda, cenſuræ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ libenter ſubmitto.

BONONIÆ

Apud Ioannem Baptiſtam Ferronium.

MDCXXXXII.

Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.